Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

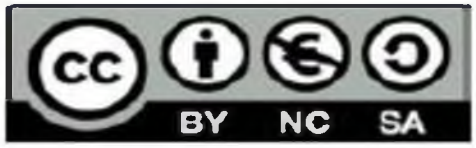

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով

ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

624

2 004

ԻԼՄԻ ԻԼԱՀԻ

ՄՈՒԽԹԱՐԱՐ

ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳՐԱԾՔԻՑ ԱՌԱՔԵԼԱՆԱՑ ՎԵՐՈՒՆ

ՊԵՏՔԻՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԶՄՄԱՆԵՆՑԼԵԱՆ

ԹԷՔԼԻՃԻ

ԻՄՄԱՆՈՎ

ՄԱՏԹԷՈՍԻ ՍԱՐԳՍՅԱՆ Ի ՊՈՂԻՍԻՆՈՒՆ

1880

ԻԼՄԻ ԻԼԱՀԻ

ՄՈՒԽԹԱՍԱՐ

ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՆ

ԳԱՍՊԷՐԻՑԻ ՍԷՐՓԻՍԿՈՊՈՍԻ ՎԷՊԻԼԻ

ՊՕՂՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԷՄՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ

ԹԷԷԼԻՖԻ

«Վէ սեփսիեին իւզերինէ՝ իմանը գալգանքնը ալը՝ ի օնուն իւէ եարամագը՝ ձեվ զրզը՝ օղլարը՝ սեոյիւնտիւրմեյէ գատիր օլասը՝ զ»։

Եվ. Զ. 16

ԻՊԹԱՆԳՕԼ

ԹԱՂԹԱՆՆԻ ԿԱՐԱՊԵՏ Գ. ՊԻՊԷՐԵԱՆ

1880

577-ԱՐ

624

ՄՈՒԳԱՏՏԷՄԷ

Էկէբլի լինան եալատանը Թապիաթա պախչ էթուիյի թէմամիյէթի, վէ սատաէթ հալի՝ հըֆզ էթմէյ օլսա իտի. հիքիմէթէ նէ՝ հաճէթ՝ վէ նըզամա նէ լուզում գալըրսը. վէ լաքին ինանընսէֆիլ պախթը՝ քի թէմամ իքէն՝ նօղսան օլտու, մէսուտ իքէն, մէհսուլ օլտու. Պի չարէ օլմուշ տուր. Իշթէ պունտան, օղ նօղսանընը իքմալի իչին հիքիմէթ՝ վէ նիզամ, վէ վազիֆէ. Թապիաթը մասլահաթ ինսանա թէրէթիպ էթմի. Վէ մատէմ ինան ճինսի պայլըճա իքի չէյլէն՝ եանի հէմ բուհտան, հէմ թէնտէն միւրէթէպ տիր. իչ պու իքի գրսմընը այրը այրը վէ հիքիմէթի, վէ նիզամը, վէ վազիֆէսի վար. պու իքի ճինս հիքիմէթլէրէ՝ բուհանի վէ ճիսմանի հիքիմէթլէր իսմինի վէ չէհրէթինի վէբիրիշ. պունլարընը իրիսի տէ՝ քիթապընը գավլինճէ՝ Այլահատան տըր. Պու հիքիմէթլէրին նասըլ քի նիզամը, գայսէսի, վէ մատտէսի, պաչդա իսկ, քէգա վէ մագնէտի վէ գայէթի պաչդա տըր. Էվվլա բուհանի հիքիմէթին, վէ բուհանի նիզամընը մէվատտը տէ բուհանի օլուպ պու մուխայէր տիւնեատէ բուհանի թագսիրաթը մէնն վէ նօղսանը իքմալ էթմէք, վէ էպէտի հայաթա մուվաֆֆագ էթմէք տիր. Սանիյէն՝ ճիսմանի հիքիմէթին տաիի նիզամը, վէ մէվատտը, ճիսմանի օլուպ, էհալինին ճիսմանի թագսիրաթընը մէնն, վէ եէկ տիկէրինէ թապիաթատան վաղ օլունան հաղգ, վէ մինասիպէթին, վէ իրիսպաթընը իսլալընը գաթ՝ վէ բէֆ էտիպ. մէհմամիքեան, սասիլ վէ իսթիրահաթա. վէ պիլ ալիբէ, մագնէտի ճէլիլի ալէմ օլան ուխրէվի սատէթ ինսանը մուվաֆֆագ էթմէք տիր. Լաքին պու իքի ճինս հիքիմէթլէրին պէհիրնակ սասվէն պէպիրք տէ ֆէրգ վար տըր. չիւնքի իչ պու մուխայէր վէ ճիսմանի հիքիմէթին միւրէթիր. վէ նիզամը մուխայէր օլապիլիր. պիլ ֆարզ. Ֆրանսա հիքիմէթի նամիօլէ ծնղար հէնկամընտա, հիքիմէթի մութլաղա իքէն, հիքիմէթը մէշրութէյէ, նախօտ ճիսմիւրիյէյէ թահվիլ օլապիլիր. Պու սէնէ հասպ էլ վագրթ վէլ էհալի, պու նիզամը վաղ ու իճրա էտէրիմ. տիկէր սէնէ հասպէլ ինգիլապ՝ էվվէլքինի ֆէսխ էտէրիմ. սէպէպի, չիւնքի ճիսմանի հիքիմէթին մատտէսի դասիլի իսթիսլամ տըր. բարին բուհանի հիքիմէթին մէվատտը, ճիսմանի կիսի՝ վագթը հալէ պապը ալմասըզընտան, իսթիգլալ ալանագ. Պիլ ֆարզ՝ պու սէնէ Մուսա վէյղամպէրին էմրինի իճրա էտէրիմ, կէլէճէք սէնէ ծնու թէրք էտիպ. Գրիստոս էֆէնտիմիզին էմրինի թուրթարըմ. Պու սէնէ պիր Այլահա իթիգատ էտէրիմ, կէլէճէք սէնէ տաիի Վէնէրէ, Փալլատ, Ճիուլէ, Այլանլարա իթիգատ էտէրիմ. պու օլամազ, չիւնքի մէվատտը բուհանիյէ, վէ ադայիտի տինիյէ, վագթը հալէ, վէ միւրատ ու մէրամա մէրպութ տէյիլ տիր. սէպէպի, չիւնքի ադայիտի տինիյէ իսթիգլալ դասլուլ էթմէզ. վէ պունլար Այ-

38778-67

Աստուածաշունչման, կերէք Աւետարանման, կերէք ազիզ սրբոյրման, կերէք ազայիտի տինիյէտէն, կերէք փէրիշդէրտէն. վէ հաբը, Քրիսթիան Կաթողիկէ քիլիսէ։ Հէր Տէր ինանդրան, վէ հէր նէյէ իթիդաա էտէրսէ, օնլարդն քեաֆֆէսինէն իմթինապ էթմիյէր, վէ օնլարդն հէվսինի պէզ ըտտա էտէրիզ, փրօթէսթօ էտէրիզ, վէ գապուլ էթմէյիզ տէյէրէք։ Հէր քէսէ տին խուտուսունտա կէնիշ կէնիշ բուխսաթ. վէ սէրպէսթիյէթ, վէ ազլանիյէթ վէրմիյէր։ Իշթէ պու էճիլտէն պիզէր պունլարա ասրլ քրիսթիյան իսմինի վերմէյիզ, անճագ Փրօթէսթան մէզհէպի իսմինի վերիրիզ։ Պունլար քիլիսէյէ գարշը քէնտի վէքեալէթի մէղքիւրէլէրինի. վէ մերամլարդն իճրա էթմէսի խուտուսունտա պիր չու եօլու քէնտիլէրինէ մուվաֆֆըդ վէ միւրաճաճաի թութտուլար. եանի Աւետարանը վէ Ազիզ քիթապը Լութէրտէն վէ Գալվինտէն մատ. հիչ պիր Քրիսթիյան միլլէթի անլամամըշ կիպի, անճագ Ազիզ բուհ, Լութէրէ վէ անտէն Գալվինէ էնմիշ. վէ պունլարդն ազըլարդնը վէ Ֆիքիրլէրինի թէնվիր էյլէմէյ։ Վէ Աւետարանը թութուն, վէ օնու օգուլուն, ալէն սիղէ օնու քեամիլէն անլայասընըզ տէյու. ազըլ վէ Ֆիրասէթ վէրտիմ, չիմտիյէ տէկին Կաթողիկէ քիլիսէտէն վէրիլէն մանա՝ եանլըշ տըր. վէ սայիր հիչ պիր քիմսէնին մանա՝ վէրտիյինէ պագմայդն տէյու, թէնպիհ վէրմիշ. Իշթէ պու կիպի էֆրենարը վահիյէյի քէնտիլէրինէ տասա իթիմիշ. սուրէթի զահիրէտէ՝ կէօյա Աւետարանը հիմայէ թիխաղ էտէրէք, սուրէթի զահիրէտէ՝ կէօյա Աւետարանը էտիյօրուզ, ըէնկի, վէ փէրատէի թահթընտա, քէնտի մերամլարդնը կիզլէյիպ, ասրլ մերահլարը տա քիլիսէլէրտէ էվայիլէն պէրու իճրա էտիլէկէլիմիշ օլան մուգատտէս էսրարը իլահիյէ պօշ չէյլէր տիրլէր։ տէյէրէք, վէ իլան էտէրէք Ալլահդն իպատէթինտէն ինսանը տուր էթմէք տիր։ Ալէմ պու եա, պիտայէթէն քէնտիսինէ ինսան օլան թէմամիյէթ վէ սաատէթ գահտէսինի, ինսան կիւնահը իրթիբապ էթտիյի անտէ, թէրք վէ դայպ էթտիյի էճիլտէն, ինսանդն թապիաթ դօտուէսի տասի իիլալ։ Վէ ալթիւսթ օլաու. եանի, օ վագթտան պաչայարագ, ինսան էյլիքտէն տուր, վէ ֆէնալըղա մէյալ, վէ տիչար օլաու, վէ ինսան՝ պու մէյլինէ եէթէր իսի քի պիր մուվաֆֆըդ միւրչիտ պուլուսուն, վէ օնա գօլայճա թէպապիյէթ էտէճէք պէհանէսինի արար իքէն, իշթէ Լութէր։ Վէ Գալվին պու գըլաղուզլուղդու տէր էօհտէ էյլէտիլէր։ Վէ նասրլ քի պիր պինայը եափմատան, երդմաը գօլայ իսէ. Վէ նասրլ քի, եափմագ իլիմ իսթէր, վէ երդմագ տիվանէհէն պիչէ խարճը իսէ, պու քիմսէյէր տախի տաղտան պալ աչաղը եուվարլատըրմըզ գայալար վէ թաչլար նէ գօլայ տիչիպ, կիտէյօրլար տէյու։ Քէնտի քէնտիլէրինէ իֆթիխար էթտիլէր։ Լաքին ազընթըյա քիւրէք չէքմէսի, պիր պինայը երգմատը, եափմատ տաղտան աչաղը դայա եուվարլամատը, նէ հիւնէր իսթէր, նէ տէ գուվվէթ. պի այնիհի պունլար, զաթէն կիւնահա մէյալ, վէ իիլալ օլմուչ ինսան թապիաթընա պիր վասի մէյտան այտրլար։

յահտան նէյէթ էթմիշ։ Վէ էմր օլունմուչ սահիհլիքլէր օյտուզլարընտան, իսթիպապ օլամագլար։ Իսթէր եէր. Վէ կէօյ կէչսին, իսթէր Ինկիլթէրրա, Ֆրանսա, Ալէմանիա, Ամէրիգա. թէմամիյլէ փրօթէսթան օլսուն, Քրիստոս էֆէնտիմիզին պույուրտուղունա պինանէն՝ պու սահիհլիքլէրին հիչ պիրիսի իպապ, եա իսթիպապ օլամագ. եաղսա Ալլահդն վէ քիթապդն օլ վաղդթ հէր քէսին մէրամընա ույմասը լազըմ կէլիր իսի, քի հայա, պէօյիւք քիւֆիւր տիր. լաքին պունուն մուղայիրի անճագ էմրի զարուրի իլահիյէն տիր։

Կաթողիկէ քիլիսէ. Քրիստոս էֆէնտիմիզին ըէյ ու իրսթիյարընա մէպնի, իշ պու բուհանի հիւքիմթի, վէ պու սահիհլիքլէրի համիլ չամիլ. վէ մանաֆիքդը պուտուգունան. պունլարդն հիչ պիրիսինին իպապ, եա իսթիպապ, օլմասընա բաղի օլուպ, ճէվազ վէրէմէզ, վէ վէրմէզ. վէ պու մէէմուրիյէթինտէ սապիթ գատէմ գալմըշ օլտուղու իչին, թարիխի նասիհիյէտէն պու անլ տէկին, պու քիլիսէյէ գարշը, հէր տէհրտէ, վէ հէր վագիթտ, էնվայի տիւրլիւ տէսայիս իսթիմալ էտէրէք, վէ տիւրլիւ տիւրլիւ ըէնկիլէրէ կիրէրէք, պու սահիհլիքլէրին եա պիրինի, եա պագըլարընը թէպտիլ, եախոտ թաղիր էտէյիմ տէյու. խայրնա բաֆիզըլար գուտարա կէտիլէր. եասրլ քի տէրուունի քիթապտա տա միչահատէ էտէճէյիզ. լաքին կաթողիկէ քիլիսէյի քէնտի իթիգատընտան դըլ վայը գատար թէֆրիդ ու թաղեիր էտէմէտիլէր. Պունա զիյատէսիյէ հիսսէֆէնտիլէր. մուհարիպէլէր իլան էթտիլէր. տէօրթ էթրաֆընտան իւղերինէ հիւքմ էթտիլէր. լաքին ֆուրթունալը վէ քէօֆիւրմիչ տէնիզ տալիալարը միսալի, Պետրոսուն գայասընա չարվիլարագ, վէ տահմին պօզուլարագ, կէրույէ կէրու տէօնիւպ մահվ, ու նապէտիտ օլտուլար. Տօնաթեանլար. Մաքելեանլար. Արիոսականլար. Եւտիքէս վէ Եւտիքականլար. Նեստոր վէ Նեստորականլար, վէ սայիրէ, պունլարդն հէֆիսի քիլիսէ իւզերինէ հիւքմ էթտիլէր. լաքին պունուն գըլաղուզու Ազիզ Բուհ օլտուղունտան, վէ Պետրոսուն գայրդընդն միւտիրի այնի Քրիստոս քէնտիսի օյտուզունտան, հիչ պիր դուվվէթ, հիչ պիր հիւնէր, պունա զալիպ կէլէմէյէճէյի էմրի իլահիյէն տիր, վէ ֆիկիլ վագի կէլէմէտի։

Էնճամը պու բաֆիզըլարդն իւֆիւնէթ վէ քիւլլերինտէն խալի օլուպ, Լութէր վէ Գալվին, վէ ավանէլերի զուհուր էթտիլէր. Պունլար սանըրսդն քի՝ կէչմիշ զէմանտա զուհուր էտէն քեաֆֆէի բաֆիզըլարը խուսուսէթինի վէ ինթիգամընը համիլ, վէքեալէթինի քէնտիլէր տէր էօհտէ էթմիշ կիսի։ Թապիր օլունմազ պիր նէֆսանիյէթ իլէ կաթողիկէ քիլիսէյէ գարշը ալաղը ինթիգամա գրյամ էթտիլէր. պունլար, քրիսթիյան իսմինի թէրք էտիպ, Փրօթէսթան իսմինի պիլ իֆթիխար ալտրլար. եանի Լութէր վէ Գալվինտէն էվվէլ կէրէք Բոմա քիլիսէսինէ գարշը, կէրէք սայիր հէր Քրիսթիյան միլլէթլէրէ գարշը. պունլարդն ինանտըգլարը ազայիտի տինիյէնին քեաֆֆէսինի բէտտա էթտիլէր. Փրօթէսթօ, վէ չէքվա էթտիլէր. հանի կէրէք

չունքի պու կիպի բաֆբղբլբղ հիչ պիր վաղրթտա զուհուր էթմէմիշ իտի, Աւեստաբանը զահիրէն հիմայէ էտիպ, պաթընան օնու չիւրիւթմէք, վէ հէր քէսին մէչրեզ սէրպէսթլիյինէ բուխսաթ վէրմէք, քիլիսէյէ գարշը իսեան էթմէք, բուհանի վէ մուդատաւա հիւքիւմէթի թանըմադ, պիր սէրպէսթլիք տիր տէյի տին խու սուսունտա իլան էթմէք, պունդար Սլլահա՝ պիդէմ, հազարէթ էթմէք տիր. վագաա եօղարբտա տէտիյիմիզ կիպի, հէր մուխայէր մատտէտ ինսան սէրպէսթ օլասիլիր, լաքին մէվատը տինիյէտ՝ վէ ազայիտի բուհանիյէտ, ինսան սէրպէսթ օլամադ, տին խուսուսու տիւնեավի խուսուսթատան գբբտա պունամադ.

Շիմտիքի ասիրտէ՝ կաթոդիկէ քիլիսէ քէնտինէ էվվէլա թապիաթը իսլալ օլմուշ դաթանէսինի, վէ սանիէն պու դաթտէյէ միւսայիտ վէ միւշվիդ վրօթէսթանլրը պաշլրճա խասիմ, վէ դու վէյէի ճէսիմ ատտ էտէր. իչթէ պու միսիլլու խասիմ բաֆբղբլարա վէ թապիաթ մէյլինէ պիր քրիսթիյան ալտանմասընա տէյու վէ հէր քէսին ինտինտէ հազրը սիլահ կիսի, քէնտի տիյանէթինին չուրութու քէնտինէ մաքիւմ օլարադ, վէ եանընտա պուլունարադ, տիւշմէնլերինէ մուվաֆբղ ճէվապ վէրսին տէյու, ամիզլերի պու զահմէթի տէր էօհանէ էյլէտի. պաշլրճա պիզ քէնտիմիզի, վէ կէրչէքլիյի մուհաֆազա էթմէք իչին, տեյիլ քի խասիմլերիմիզէ պիր հազարէթի մախսուսէ օլսուն տէյու, պու քիթապա իսթիտաբ օլունտու.

Գունու տա իսթիբ էտէրիզ քի, իչ պու Աստուածաբանութիւնու եաղտրղըմբզտա, ատէթինտէն օլտուղու միսիլլու, սայիր էն մէշհուր Աստուածաբանլարըն քիթաբլարընը տախի արիզ ու ամիզ. թէֆթիչ, վէ թէդէքքիւր էտէրէք, պա խուսուս՝ վէ պաշլրճա՝ էսկիլերտէն Ս. Թոմա, Ակոտ, Գէպարմինոս, Սուարէծ, Գէտաղիոս. վէ եէնիլերտէն, Մինեվ. (ընթացք կատարեալ Աստուածաբանութեան) քի հէման քեաֆֆէր վէ էն մէշհուր Աստուածաբանութիւն եաղան մուալիմլերին մէհմուրի տիր. վէ Փէրրոնէ վէ սայիրէ. անիզլերինէ պու քիթապտա պաշլրճա գրլաղուզ օլմուշլար. չէօյլէ քի, հէր պանկը մատտէյի եաղտրզ իսէ, պունդարը պիրէր պիրէր ոզուշարադ, վէ նէք տիկերի իլէ բուպար էտէրէք, մանա վէ մապսէսիմիզէ՝ հէր դանկըսընը մուվաֆբղ կէօրմիշ իսէք, օնու Թաստիգ, վէ անիզանէ դապուլ էտէրէք եազմըշզ. Ֆագաթ՝ իչ պու Աստուածաբանութիւն մատտէլերինի՝ թիւրքճէ եաղտրղըմբզ հալտէ վէ քէլիմաթը մուդատտէսէյի թիւրքճէ իսթիմալ էթտիյիմիզտէ. վագաա պէօյիւք միշքիւլաթ կէօրտիւք իսէ տէ, պիլ ճիմլէ վէ միհմա իվքեան, էրմէնիճէ լուղէթի մախսուսէլերինի տախի օնարա էքսէր տէֆա դամմ էթմիյիզ.

Մուախխարէն տէրունի քիթապտա էկէրլի հասպէլ թասրիհ, հանի ճէմաաթը օգուտուղունու աշքդտան անլամասը վէ ֆէհմ էթմէսի իչին, պաղը քէլիմաթ վէ թէրքիպաթը թիւրքիյէտէ գուսուր, վէ խէթա էթմիշ իսէք տէ, էրպապը լիսանտան օնուն տա ասֆվընը նիյաղ էտէրիզ.

ՔԱՋԸ ՀԱԳԴ ՎԷ ԻՆՔԵԱՐ ԳԱՂՈՒԼ ԷԹՄԻՋ ՄԷՍՏԷԼԷՐ,
ՔԻ ՀԷՐ ՔՐԻՍԹԻՏԱՆ ԴԱՂՈՒԼ, ԷԹՄԻՇ ՏԻՐ,
ՎԷ ԻՆՔԵԱՐԸ ԱՑՆԸ ԻՆԹԱ ՏԸՐ.

Ա. 1. Եարատանընն ադլը վէ իլմի, ինսանին ադլընտան վէ իլմինտէն տահա իւսթիւն օլտուղունտան, ինսան մագսատը իլահիյի Աղիզ քիթապտա քէնտի քէնտինտէն դրեամիլէն անլայամայուշ, պու պիր էսրարը իլահիյէ տիր տէյէրէք, քէմալը բայէթլէ օնու պապուլ էթմէյի օլտուղու.

2. Ինսանին քէնտի քէնտինէ, հէր կէօնէ վէ հէր ճինս ախբէրէթ միւթասալիգ հադդը վէ սահիհլիկի, քեամիլէն պիլմէյի յուպ, Եարատանընն իլհամ, վէ մուավէնէթինէ միհրթաճ վէ մէճպուր օլտուղու.

3. Իչ պու իլհամլար, քէլամ վէ միւրասը իլահի օլտուղունտան, անլէրին սրհհէթի իւղերէ թէրէտտիւտ վէ իչթիպահրն այնը խէթա վէ ղայրը ճայիզ օլտուղու.

4. Փեաֆֆէյի իլհամ, կէօյտէն եաղը իլէ եաղըլմայուշ, անճաղ փէյդամպէր, վէ էշխասը իւզդամա իհսան օլուշ, վէ պունդարընը բուհլարընը թէնիիր էտուշ, իլհամմաթը իլահիյէնին չօղլարը եաղըլմամըշ, ֆագաթ հասպ էլ լուզում՝ պիլինտէ պիրիսինին դալէմ իլէ էնպիատէն, եախօտ անլէրին մարիֆէթիյլէ թահրիր վէ ըգհար օլտուղու.

5. Հաղրէթի Իսա էֆէնտիմիզի, Ալլահ վէ Ալլահընը էվլասը պիլէրէք, քէնտիսինի վէ քեաֆֆէյի թալիմաթլարընը, մէղհէպիմիզէ ասաս իթթիխաղ էտէրէք, օնդարա մուխալիֆէթ, եախօտ անլէրի թահրը թէֆթիշ վէ թէղէքքիւրէ արմասը, այնը խէթա օլուշ, անճաղ իթթաֆաք վէ բիայէթը քեամիլէ իլէ գապուլ էթմէմիզ վաճիպէյի պիմմէթիմիզ օլտուղու.

6. Հաղրէթի Իսա էֆէնտիմիզին թէէսիս վէ թաստիգ վէ պիզէ թէսլիմ էթտիյի մէղհէպ վէ սահիհլիկին, քէնտի ղէմանընտա պաշլայուշ վէ քէնտիսինին պու տիւնեատան իրթիֆաի իլէ, մէղհէպ տէ պէրապէր գալգմայուշ, իլա՝ իլա ախէր էլ տէվրան էսասէն պագի դատիմ, վէ սալիմ գալմըշ օլտուղու.

7. Աղամտան Քրիստոսա գատար, հիչ պիր ինսան ճէնէթ եիւղիւ կէօրմէյիպ, անճագ, պիր Քրիստոսուն ինսանա սէլամէթ պախչ էյլէսէյի։

8. Պու սիւրէթտէ՝ խէլասըմըզ, եախսա սէլամէթիմիզ եալնըզ Քրիստոսուն Ինքինէ։ Եանի ֆէվգ էլ թապիախ լութֆույլա, վէ պու լութֆուն սէմէրէսի օլսուդու։

9. Ինսանլըն ճանը դէրէ, եանի սաֆի օլսուդունսան, էօլիւմ վուգուի իլէ, օլ ճան իսթիսլտալ օլմայուպ, հաթթա քէմալէթճէ, տահա զէյատէ ապատ վէ սէրպէսթ օլաճաղը։

10. Ինսան պու տիւնեատա խայր իշլէսին, շէրը իշլէսին՝ խայրըլը ամէլլէրինին, Ալլահտան միւքեաֆաթ, վէ շէրը ամէլլէրինին, ախիրէթտէ միւճիզաթընը պուլաճաղը շիւսպհէսիզ օլսուդու։

Իշ պու ումումի մէպտէլէրի քեաֆֆէյի քրիսթիյանլարը միւճէրրէտ գապուլ էթմէլէրի ումուրու տինիյէ, վէ լազըմէտէն օլսուդու ճիհէթլէ, մուզայիրինտէ պուլունանլար քրիսթիյան սայրլամաղլար։

ՏԱՍԼԸ ԷՎՎԷԼ

ՔՐԻՍՏՈՍՈՒՆ ՔԻԼԻՍԷԼՍԻ ՆԷ ՏԻՐ

Բ. Ալլահ առէմլէրին դայէսի տիր «Հէր նէ մատտէ իւզէրինէ եազարսան, էվվէլա օլ մատտէյի էթրաֆրյա թէֆսիր վէ թաֆսիլ էտէսին»։ Ֆիզ տախի Քրիստոսուն Քիլիսէսի իւզէրինէ եազաճաղըմըզտան, էվվէլ էմիրտէ, Քիլիսէ տէմէսիզ իլէ նէ անլայաճաղըմըզը թաֆսիլ ու թէֆսիր էտէլիմ։

Էվվէլինտէն շիմտիյէ տէկին, կէրէք Քրիստոս էֆէնտիմիզ, կէրէք քիլիսէ, կէրէք ապիզ բիվայէթ (Աւանդութիւն), կէրէք Աւետարան, պու քիլիսէյէ հաղը իլէ սիր գաչ տիւրլիւ սանա վէրմիշլէր։ Պունլարըն պաղըլարընը եազալըմ։ Քիլիսէ լուզէթի էլլէնիգատան ἐκκλησία չարպրանդ, լաթինճէ ecclesia, վէ հայնա քէղալիք եկեղեցի խամի, պու լուզէթտէն նէչէթ էթմիշ տիր, եանի չաղըրըմըշլարընը մահալի։ Վէ Պողոս առաքեալըն մէքթուպլէրինտէ գուլլանտըղը իսթիլահ պունա մէպնի տիր։ (Հռոմ. Ա. 3. վէ 7.)։ «քի օնուն վասէթասը իլէ հէվ թայֆէլէրտէ խանա իթաաթ օլունա տէյու, լութֆ վէ ըէսալէթ ալտըդ, քի օնլարըն արասընտա սիզ տախի Ցիսուս Քրիստոսուն սավէր օլունմուշլարընսընիզ»։ «Բօմատա ոլան Ալլահըն հէվ սէվկիւլիւլերի տավէր օլունմուշ ազիզլէրէ»։ (Ա. Կոր. Ա. 2. վէ 24.)։ «Չաղրըլմըշ ազիզլէրէ»։ —«Ամմա չօլ տավէր օլունմուշ, կէրէք եահուտիլէրէ, կէրէք Եունանլիլէրէ Ալլահըն գուվվէթի»։ Պաղը Ալլահա գուլլուգ էտէն, կէրէք ճէմաաթ օլսուն, կէրէք Մէլայիք, կէրէք ճէֆնէթին չէրէֆինէ նայիլ օլան ճանլարա՝ վէ կէրէք Գաւարանտա Ալլահըն լութֆու իչինտէ վէֆաթ էտէնլէրէ քիլիսէ խամի վէրիլիր»։ (Եգէ. Ա. 22.)։ «Վէ հէր չէյի օնուն այագլարը ալթընա իթաաթ էթտիրտի, վէ օնու հէր պիր խուսուսու իւզէրինէ պաչ նասպ էթտի, քիլիսէնին, քի քէնտի վիճուտու տուր»։ Պարը Քրիստոսա ինանան ճէմաաթա քիլիսէ խամի վէրիլիր»։ (Գործ. Ի. 28.)։ «Խամի քէնտինիզէ, վէ աղիզ բուհուն սիզի չօլ իւզէրինէ նաղը գօյուուդու պիւթիւն սիւրիւյէ, սաղընըն, քի Ալլահըն քէնտի գանը իլէ գաղանտըղը քիլիսէսինի կիւտէսինիզ»։ Պու սոն մանա՝ քեաֆֆէյի Քրիստոսուն սահի ճէմաաթընա չամիլ տիր, եանի բուէսա, վէ ճէմաաթ, պէրրաք եասրյմըշ տըր։

Գ. Պէօյլէ՝ ումումի Քրիստոսուն քիլիսէսինին սաբլ թէֆսիրի (եանի սահմանը), չէօյլէ թասիր օլունուր։ «Օլ քրիսթիյան ճէմաաթ, քի Քրիստոստան նասպ օլմուշ պիր պաչա, տինճէ վէ ագայիտճէ իթաաթ էտէրլէր, վէ էվամիրի բուհանիյէսինտէն դաթա

տրչարը չըդմաղլար »։ Ի՛ պու ճէմաաթրն մէճմուինէ, բուէսաալարը այրը թութարադ, չօդ եէրլէրտէ, նկեղեցի իսմի վէրիլիր։ (Գործ. Դ. 4.)։ « վէ Երուսաղէմի եէթիշէրէք։ քիլիսէտէն վէ առաքեալարտան, վէ քեահինլէրտէն պապուլ օլունուսը, նապլ էթտիկիր »։ (Յէ 22.) « օր վարլըթ առաքեալարա, վէ քեահինլէրէ, վէ պիւթիւն քիլիսէ իլէ պէրապէր խոշ կէօրիւնտիւ »։ (Ա. Կորն. ԺԳ. 3.)։ « Եէթէյիքի թէրթիւմէ էյլէսին. պաշլըճա, քի քիլիսէ իպրէթ ալսըն »։ Լուրին նկեղեցի իսմի իլէ թէսմիյէ օլունան, պաշլըճա պու ճէմաաթրն մէճմուրլէրի, նախաօտ չօպանլարը տրրյար։ Վէ Քրիստոսուն Աստուանի սէօզիւ պու մանա՛յա մէսնի տիր։ (Մարկ. ԺԲ. 17.)։ « Ամմա էկէր օնլարը տինլէմէզսէ, քիլիսէտէ սէօյլէ, վէ էկէրչի՛ քիլիսէյի սաթի տինլէմէզսէ, սանա փութփէրէսթ վէ կէօրիւճիւ միսալի օլսուն »։ (Յէ 18.)։ « Սահիհ տէրիմ սիզէ օնու քի, եէրտէ պաղլարսանըզ, կէօյտէ պաղլանմըշ օլաճագ. վէ օնու քի, եէրտէ վէօղերսէնիզ, կէօյտէ չէօղիւլմիշ օլաճագ »։ Ինթէ պու մանա՛ իլէ քիլիսէ տէմէք, պաշտա պուլունան քիլիսէ բուէսաալարը, նախաօտ ումումի Եպիսկոպոսութիւն իշխանութիւնու, վէ մէճմուրիյէթի, Քրիստոսան նասլ օլունան մէշրու պիր պաշրն վէ նազըրընրն իթթիֆաղընտա, եանի Բօմա Քահանայապետինին մայնէթ, վէ իթաաթընտա պուլունանլար տէմէք տիր։ Պունտան պէօյլէ քիլիսէ տէրսէք, ումումի (Կոնզիլէ) ազիզ (Սոդէ) բէսուլի (Առաքելական) պիր իսանտա վէ պիր էթիդսիզտա պուլունան ճէմիյէթին չօպանլարընրն թօփ եէքբունիւ անլաշըլաճագ։

Պ. Վէ պաղէն Հոյրնտոնի քիլիսէ տէնիր, նասըլ քի ճէմաաթ տա, Հոյրնենեն նախաօտ Իղիտեն քիլիսէ թապիրի վէրիլիր։ Պաղէն պիր մահլուտ, նա պիր չէհրտէ սաքին օլան պիր ճէմիյէթի մախսուսէ, (Նէրվէյ Զմէ-ռէ-դ)։ Իզմիր քիլիսէսի. Սմիռնոս քիլիսէսի, վէ Անտիոք քիլիսէսի թէսմիյէ օլունուր. վէ տահա մանալարը վար իսէ տէ, պիրիմ մագնէտիմիզ ասըլ պալատէ մուհարբէր բուէսաայը բուհանի մէճմուրիյէթինի թաշրյան պիլ ճիւմլէ Եպիսկոպոսլար, պաշլարը իլէ, վէ բուհանիլէր պաշլարը իլէ պէրապէր անլաշըլըր։

Ե. Փիլիսէնին պու սուրէթէ օլտուղունու անլատըղտան սոնրա, պաղալըմ քի Ֆի էլ հադիդէ Քրիստոս էֆէնտիմիզ, էվվէլա էօյլէ պիր քիլիսէ նասլ ու թէսիս էթտիշ մի տիր։ Սանկէ՝ պու քիլիսէյէ պիր հէյնէթի մախսուսէ վէրիպ, ծնա պիր տէ պաշ նասլ վէ թայնին էթմիշ մի տիր։

ՊՂՊՂԷ ԵՎԵԼԻ

ՔՐԻՍՏՈՍՈՒՆ ՔԻԼԻՍԷՈՒՆԻՆ ՆԱՄԱ ՈՒ ԹԷՆՍԻՈՒ

Զ. Հէր պինա թէմէլ իսթէր, հէր ուսմուր սէրմայէ, հէր պաղչէ աղաճ, թօխուսմ, եա պիր քէօր. եօխսա՝ նէ՝ օ պինայը եափան, աղբլլը մի՛մար օլուր, նէ՝ օ ուսմուրու տէր լօնտէ էտէն ագբլլը թիւճաբ օլուր, նէ՝ տէ օլ պաղչէճի՝ էրպաղ պաղչէպան օլապիլիր։ Քրիստոս էֆէնտիմիզ մէկմուրիյէթ, վէ խըզմէթի իլահիյէսինէ մուպաշէրէթ էյլէտիպտէ, իսմի իլահիսինին իդթիլասընտան խոլ քի, իշ պու ուսմուրունու, վէ ճէսիմ պինասընը՝ մաղլուբ պիր թէմէլ իւզէրինէ պինա վէ թէէսիս էթսին, հէմտէ էյլէտի։ (Մ=գ. ԺԶ. 18.)։ «Սէն գայասըն, վէ իշ պու գայանըն իւզէրինէ քէնտի քիլիսէմի պինա էտէճէյիմ, չէօյլէ քի՝ ճէհէննէմ գափուլարը, եանի տիւնեավի, վէ չէյթանի քեաֆֆէյի մուխասէմաթ, վէ տիւչմանլըգ օնա գարչը գոյամայաճաղ, վէ ճէհննէթին անախթարլարընը սանա վերէճէյիմ, սէնին եէր իւզէրինտէ չէօղտիյիւնիւ. պէն տախի կէօյտէ չէօղէճէյիմ, վէ սէնին եէր իւզէրինտէ պաղլատըղընը, պէն տախի կէօյտէ պաղլայաճաղըմ»։ Ասէպա փրօթէսթանլար պունուն ժանասընը հիչ մի անլամայօրլար, եօխսա անլամա՛գ մը իսթէմէյօրլար։ Քրիստոս պու պէօյիւք մէկմուրիյէթի Ասուրբ Եկեղեցինին թէմէլ թաշընա, եանի Պետրոս առաքեալա վերտի, պունա իշթիպահ եօգ տուր, վէ ագիպինտէ. (Մ=գ. ԺԸ. 18.) թէքրար առաքեալլարրն քեաֆֆէսինէ. եանի Քրիստոս էֆէնտիմիզ, քէնտի օլ մէմուր նասպ ու թայեին էթտիյի առաքեալլարրն հիւմէսինէ, Եկեղեցի իսմինի վերտի. «Եկեր դարընտաչրն սանա դարչը պիր գուսուր էտէր իսէ, մապէյնտէ օնու թէքրար էթ։ Սէնի տինլէրսէ, անը գաղանմըշ օլուրսուն, էկեր սէնի տինլէմէզսէ, իբի ատէմ տահա եանընա ալ, վէ իբի եախօտ իւչ ատէմին աղզընտան, եախօտ շահատէթի իլէ հէր սէօզ թաատիզ օլուր։ Վէ էկեր ոնլարրն տախի սէօպինէ դուլագ վերմէզսէ, Քիլիսէտէ սէօյլէ, վէ էկերլի Քիլիսէյի տէ տիննէմէզսէ, օ զաթ արթըգ սէնին ինտինաէ հեթանոս վէ կէօմրիւքճիւ կիպի օլսուն»։ «Սահիհ տերիմ սիզէ, եէր իւզէրինտէ պաղլատըղընըզ»։ պաղըսըյա։ Եօգարըսա եապըլտըղը միսիլլիւ, էվվէլքի վերանի հիւքիւմէթի առաքեալլարա թէքրար էթտի, եանի քիլիսէնին ոյ մուազզամ մէկմուրլէրինէ. եանի պիր գապահաթ սահիպինի հիւքիւմէթ թէպլիմ էթմէլի, հիւքիւմէթի տախի տինլէմէզսէ, հեթանոս վէ մաքսաւոր ճէզասընա լայըգ օլույոր. քիմ. օլ քիմսէ քի, մէմուրլէրի տինլէմէյօր։ Քրիստոս պու գատար հիւքիւմէթի Եկեղեցիյէ վերտիյինաէ, փրօթէսթանլարրն դապուլ էթմէյէճէքլէրինի աճէպա պիլէրէ՛ք մի վերմիշ, օրասընը պիլէմէյօրուզ։ Տահա այրգտան Պօղոս առաքեալ

(Գործ. Ի. 28.) ։ Պու մուաղդամ եկեղեցի իւղերինէ սէօյլէյօր « քէնտի նէֆսինիզի մուհաֆազա էտին , վէ պիւթիւն ճէմաաթը՝ ոնլարա քի ։ բիզիերի Հոգին Սուրբ Ալլահն ճէմաաթընը կիւոմէք իչին Նազրը (Գոֆուրաա) նասպ էթտի , օնլարը քի դանը իյէ սաթըն ալտը » ։ Եինէ Հոգին Սուրբուն էմրի իւզէրէ ։ (Գործ. ԺԴ. 1. 2. 3.) « վէ պաղրլարը Անտիոքտա եկեղեցիէ մարգարէ վէ վարդապետ . . . Բառնաբաս վէ Սողոս վար ըսրլար ։ Հոգին Սուրբ Բառնաբասը վէ Սողոսու , պէնտէն թախսիս օլունան մէէմուրիյէթէ պանա սէչին , տէր ։ օլ վաղրթ վէրհիզ թուրթարաղ վէ տուա էտէրէք ։ օնլարընն իւզէրինէ էլ դօյտուլար ։ ձեռնադրել էթտիլէր ։ վէ կէօնտէրտիլէր » ։ Տէմէք քի Սողոս եանի Պողոս վէ Բառնաբաս ճէմաաթ իչինտէ իքէն ձեռնադրել օլտուլար ։ վէ մէէմուրիյէթ ալարագ հոյրէտիճի եկեղեցինին մուաղդամ ադասը սրրասընա կիրտիլէր ։ նօլա պուրատտ փէրհիզ սէօղիւ օլմայայը ։ արթիյէ պիր չէյ փրօթէսթանլարա կէօրէ՝ քի թէնէֆֆիւր իլէ օրայը օգուրլար ։

Տէֆա Քրիստոս պու եկեղեցիյի հէր չէյտէն էվվել նասպ էթմէք էմել վէ էֆքեար էտիպ պիր ատէմ պիր խանէ էն մուգթադի պիր չէյ օյտուղու կիպի , պաղալըմ քի Քրիստոս էֆէնտիմիզ տախի , պու եկեղեցինին վիւճուտինի քէնտիսինէ խանէ իթթիխաղ էտիպ ։ քէնտի սէմավի էսրար ու ինայէթլերինի օնուն իչինէ , պիր մաղպութ սանդղ կիպի վազ էտիպ ։ օնու էն էվվել հաղրլամըշմըրը ։ (Ա. Կորնթ. ԺԱ.) « Պիզիմ օ միսիլլու ային ու ատէթիմիզ եօղ տուր։ Նէ տէ Ալլահն քիլիսէլէրինին » ։ Տէմէք քի քեաֆֆէյի էսրար ։ եանի խորհուրդ վէ ային ու ատէթը , քի Քրիստոս էօյրէթմիշ տիր ։ օնլարը քիլիսէյէ թէսլիմ էթտի ։ Տէմէք քի պու քիլիսէնին թաստիգ էթտիկի չէյլէր Քրիստոսուն քէնտի քիլիսէսինէ այնը թէսլիմ էթտիյի չէյլէր տիր ։ վէ քիլիսէնին տէ թաստիգ էթմէտիկի չէյլէր ապէս , վէ Քրիստոսուն թայիմաթընընը ղբտը իմիշ ։ քի միւճէրրէտ քիլիսէնին թաստիգինի խթէյօր ։ « Պիզիմ օ միսիլլու ային ու ատէթիմիզ եօղ տուր » ։ Իչթէ պունա մէպնի տիր եինէ Պողոս առաքեալը սէօղիւ , եանի Քրիստոսու Ալլահ քէնտի քիլիսէսինին հէր պիր խուսուսունա պաշ վէ ամիր նասպ էթտի տէմէսի ։ (Եբէր. Ա. 22.) (վէ Ա. Կորնթ. Գ. 15.) ։ « Ալլահն խանէսինտէ տայրանաճաղընը պիլէսին , քի կէրչէքլիք տիրէյի ։ վէ տայալը տըր » ։ քիմ տիր պու կէրչէքլիկ տիրէյի , վէ կէրչէքլիկ տայալը ։ Պողոս ճէվապ վէրիյօր ։ տիրի Ալլահն քիլիսէսի ։ Հանկիրը , թաշտան եապիլը ։ Ալլահա իպատէթ էտէճէք տէօրթ տիվար մը կէրչէքլիկ տիրէյի օլույօր ։ եօխսա Քրիստոսուն կէրչէքլիկ թայիմաթընը թահսիլ էտէն քիլիսէ , քի չօպանլար , վէ առաքեալլար , վէ վարդապետ , վէ երեց քահանայ , սարկաւագ , վէլիհասը եկեղեցի մէէմուրլերի մի՞ տիր , պունլարընն օլտուղունա հիչ շիւպհէ եօղ տուր ։

Քրիստոս էն էվվել եկեղեցիյի նասպ էթտի ։ վէ պու եկեղեցի չէյնէ առաքեալլարընը , մարգարէլերինի ։ վարդապետերինի , սարկաւագլարընը վէ սաիրէյի նասպ էթտի ։ տինլէյէլիմ եինէ Պողոս առաքեալը (Ա. Կորնթ. ԺԲ. 28) ։ « վէ օնլարը քի ։ Ալլահ քիլիսէ իչինէ նասպ ու թային էթտի , պունլար տըր ։ Էվվէլա առաքեալլարը ։ իրինճի մարգարէլերի ։ իչինճի վարդապետերի , անտէն միւճիւզաթլարը ։ պատէհու շիֆա վէրմէք պախչիլէրի ։ եարտըմըրլար ։ միւտիրլէր . . . մէկէր հէվիսի առաքեալ մը տըր ։ հէվիսի մարգարէ՝ մի տիր ։ հէվիսի վարդապետ մի տիր . . . » ։ Քիլիսէնին մէէմուրլէրինին ասըլ հիւքմիւ ։ վէ թէքմիլ մէէմուրիյէթլերի իւզէրինէ պունատան աչիքեար վէ պունտան աչըգ սէօզ տանա նէ՞ իսթէյէպիլիրիզ ։ Քրիստոս էֆէնտիմիզ պիտայէթի մէէմուրիյէթինտէ ։ էն էվվել իլչու էօյրէտիճի քիլիսէյի սէչիպ ։ նասպ էթտի ։ (Գործ. Գ. 13) « Վէ սապանլարն թալէպէլէրինի չաղրրըգ ։ իչլերինտէն օն իքի խանէ ինթիխապ էթտի , վէ օնլարը Առաքեալ թէսմիյէ էթտի ։ Սիմոնու՝ քի Պետրոս իսմի վէրտի ։ վէ օնուն սիրատէրի Անդրէասը , Յակոբոսու , Յովհաննէսի , Փիլիպպոսու վէ Բարթողիմէոսու , Մատթէոսու , Յակոբոսու , Թովմասը վէ Ալֆէոս Յակոբոսու , Սիմոնու , Յուդայ Յակոբոսու , Թադէոսը վէ Ալֆէոս Յակոբոսու , Սիմոնու , Յուդայ Յակոբոսը վէ Յուդայը , քի օնու էլէ վէրտի » ։ Պունլարընն մէճմուի էվվէլա Քրիստոսուն քիլիսէօինի թէշքիլ էթտիլէր ։ վէ Քրիստոսուն ճէմաաթընա Ալլահն քէլամընը վազ էտիպ , էօյրէթմէյէ վատ էտէրէք , Քրիստոստան սոնրա տախի պու ուղուրա գան տէօքտիւլեր ։

Տէֆա (Եբր. ԺԴ. 7) Առաջնորդ , եանի բուէսսանընզըն սէօզլէրինի ։ նասահաթլարընը ֆիքրինիզ կէթիրին , օնլարա իթաաթ էտին , զիրա օնլար կէէ կիւնտիւզ սիզին ճանընըզ , եանի սէլամէթինիզ իչին չալըշըօրլար , սիզին հէր պիրինիզ իչին ճէվապ վէրէճէք տիրլէր ։ եանի սիզին գասահաթլարընդ օնլարտան սիւալ օլունաճագ (Յակ. Ե. 14) ։ « վէ խասթալանընրսա պիրի իչինիզտէն քիլիսէյին հրեցլերինի ։ (եանի քահանալարընը) չաղրրսըն ։ քի իւզերինէ տուա էթսինլեր ։ էֆէնտիմիզին իսմիյլէ նաղլասընլար , (եանի եկեղեցինին վերջին օծում խորհուրդունու իւզերինէ իճրա էթսինլեր) , վէ խասթէնին կիւնահը վար իսէ՝ աֆվ օլունսուն , գուրթուլսուն ։ խոստովանանք օլսուն . . . » ։ Տէֆա (Ա. Պետ. Ե. 2) « Րնճա էտէրիմ քահանալարա ։ կարդ արգատաչլարը միսիլլու ։ կիւտիւն սիզ թէսլիմ օլունան Ալլահն սիւրիւսինիւ » եանի ։ տուրտուղլարը մահկլէրին ատէմլէրինէ ազըրլըգ օլմայարագ ։ իլլա սիւրէյէ օրինակ իպրլէթ տուլասընը՝ ։ (Ա. Տիմ. Դ. 17) ։ « » քահանալար քի՝ մէէմուրիյէթլերինին իճրաօրնատա էյի պուլունուրլար ։ իքի դաթ իւճրէթլերինէ լայրգ օլաճագլար ։ պա խուսուս օնլար քի՝ հէմ սէօզ իլէ ։ հէմ էօյրէթմէյէ (վարդապետութեամբ) պէզէի վիճուտ էտէրլէր » ։ Վ (22) ։

բեց, քահանայ հաղորդնտա իշխիքեա գապու, էթմէյէին, անճագ ի-
քի վէ իւչ չահէտլէր իլէ։ Աճէլէ քիմսէնին իւղերինէ էլ գօյմայարն
վէ սայիրլէրինին կիւնահնտա հիսսէտար օլմայարն։ . . .»։ Ճէմաաթ-
տէն պիրիսինին իւղերինէ էլ գօյմագ տէմէք՝ սէպիպ օնա (ձեռնա-
դրութիւն ան խյնանութիւն) եանի ճէմաաթ իւղերինէ օլ քիմսէյէ
հուգուգ վէ իմթիյազ վերմէք տիր։ Տէմէք քի իմթիյազաթ վէ մէ-
մուրլէր պաչդա տըր, վէ այրը պիր հիլէթ տիր, վէ պայազը ճէմա-
աթ տէյիլ տիր։ Նասըլ քի սիւրիւ պաչդա տըր, վէ չօպանը պաչդա
տըր։ (Ա. Կոր. Դ. 7) «Եպիսկոպոսլուգ ալմագ արպուլէյէն քիմսէ
էյի պիր ամէլի արդուլէր, եպիսկոպոսա լազըմ տըր քի՝ անարատ օլ-
սուն։ հալիմ, մահճուպ, պիր քէրէ եայրնրդ էվլէնմիշ օլսուն, էվ-
լատլարընը թէրպիյէ էթմիշ օլսուն, էվինի էյի իտարէ էթմիշ օլսուն,
վէ ճէմաաթտան էյիկինէ չահատէթ դազանմըշ օլսուն։ Գէզալիք
սարկաւագլար օ միսիլլիւ օլսունլար»։ (Գլ. Ա. 1) «Պօղոս վէ
Տիմոթէոս Յիսուս Քրիստոսուն դուլլարը։ Փիլիպպէ թարաֆընտա
պուլունան քեաֆֆէյի աղիղլերէ՝ հէմմէնէնէ պուլունան եպիսկո-
պոսլար, վէ սարկաւագլարընա»։

Եպիսկոպոսլարընը, վէ սարկաւագլարընը քէնտիսի կիպի կարդը,
եանի բուհանի տէրէճէսի օլտուղունու, վէ մէմուրիյէթ թաչըարդ-
լարընը։ Վէ ճէմաաթ իւղերինէ իճրա էթտիքլէրինի, Պօղոս առաք-
եալ պունտան պէյան էտիյօր։ Մուախխարէն Պօղոս առաքեալ Տի-
տոսա, Նէ՛ կէօնէ ասէմլէր, եանի եպիսկոպոսլար վէ քահանայլար
ձեռնադրել էթմէլի, վէ նէ՛ շարթ իլէ օնլարը դապու էթմէլի տէ-
յու թէնպիհ էտիյօր։ (Տիտ. Ա. 5. 6. 7.)։ «Պունուն իչին սէնի Կի-
րիտաէ պըրագտըմ քի, էքսիք օլան շէյի տաղրուտասընը, վէ հէր պիր
շէհիրէ քահանայլար նասպ էտէսին, պէնիմ սանա վէրտիյիմ թէնպիհ
իւղերէ»։ Իչթէ շարթլար։ «Էկէրչի պիր վաք քիմսէ իսէ, պիր
թէք դարը դօճասը օլմուչ օլուրսա, վէ տէյիլ էսէպսիզլիք չէքմա-
սը իլէ, վէ իթաաթսըղ, իլա տիյանէթլի էվլատլարը վար իսէ, զի-
րա պիր եպիսկոպոս լազըմ քի, թէմիզ օլսուն, Ալլահին վէքիլիսարը
կիպի, տէյիլ էտէպսիզ, տէյիլ էօրքէլի, քէն սազլայընը, մու-
ռուճու, թամաքեաբ, իլա միսաֆիրփէրվէր, խայրը սէվէր, մահ-
ճուպ, հաղդանլէթլի, թէմիզ, սապրլը։ Ալլահ քէլամընին թալի-
մինտէ սաբրդ մէմուր օլմուչ օլսուն։ քի սահին թալիմի վասէթա-
սը իլէ սէվինտիրմէյէ, վէ իթաաթ էթմէյէնլերի թէքտիր էթմէյէ
դատիր օլսուն»։

Է։ Պու դատար իսպաթլարտան մաղսէտ. նասըլ քի սիւրիւ
պաչդա, վէ չօպանը պաչդա օլուր։ քէզալիք Քրիստոսուն քիլիսէսի
ճէմաաթտան, քահանայլարտան, եպիսկոպոսլարտան, սարկաւագ-
լարտան վէ սայրը մէմուրլէրտէն միւրէթթէպ տիր։ Պու մէմուր-
լէրին վիճուտինի, վէ Ալլահտան պու մէմուրիյէթէ նասպ ու թա-

յին օլտուգլարընը ինքեար էթմէք։ Ալլահին քէլամընը պէչա չը-
դարմաղ տըր, վէ ճէմաաթ նէ իսէ՝ պունլար տա պիլա ֆէրդ օ տուր
տէմէք։ Ալլահա դարչը այնի քիւֆիւր տիր։ Նասըլ քի Քրիստոս է-
ֆէնտիմիզ քէնտի մուպարէք աղզը իլէ Թասդիգ էթտի։ «Պտին
քեաֆֆէյինէ թա՛լիմաթ վերին, վէ տիրլ թէնպիհ էթտիյիմ չէյլերի
էօյրէտին»։ Վէ Յովհաննէսին սոն պասլընտա, կիւտ գուզուլարըմը
կիւտ գոյունլարըմը, տէմէսինտէն ասլա վէ դաթա իլթիպահ եօգ
տուր, սիւրիւնիւ չօպանընտան, վէ ճէմաաթընն մէմուրլէրտէն այ-
րը պիր հիլէթ օլտուղու, վէ սաքէրին սէրասքէրտէն, պին պաչը-
տան այրը օլտուղունու Ազիզ քիթապ, էվվէթ պու իսթիլահ իլէ
պիլտիրիյօր։ (Ա. Կոր. 4) «Ինսանլար պիզիլերի Քրիստոսուն մէ-
մուրլէրի կիպի, վէ Ալլահըն էսրարընա պին պաչըլարը կիպի թաւ-
տանլար»։

ՊԱՊԸ ՍԱՆԻ

ՔՐԻՍՏՈՍՈՒՆ ՖԻԼԻՊԷՍԻՆԻՆ ՀԻՍՏԻԹԻ Վ.Է ՄՈՒԱՋԱՄ ՊԱՇԸ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

Ը. Պալատէքի պապսէ մուհարրէր իսպաթլարտան այլքեար կէօ-
րիւնտիւ քի Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտինէ թապի օլանլարտան օն
իքի թանէ մուաղդամ զաթլար սէյիպ՝ պիր հիյէթ թէէսիս՝ վէ թէչ-
քիլ էթմիշ տիր։ պիր հիյէթ տէմէք՝ պիլ իթթիֆագ պիր իւի տէր-
[illegible] պիր [illegible] մի պիր մագսատ իրդմէք [illegible]
[illegible] խասս տըր, Նասըլ քի պիր ատէմ, թէքմիլ ատէմ օլմագ իչին,
վիճուտու օլմալը, պաչլըճա աղալարը օլմալը՝ վէ պիր տէ պաչը
օլմալը։ քի թէքմիլ պիր սրֆաթը ֆայիլ, վէ մատտի, վէ ասլի տէն-
[illegible]։ քէզալիք Քրիստոս էֆէնտիմիզին թէչքիլ էթտիյի հիյէթ՝ մա-
նէվի պիր վիճուտ օլուսը՝ ազալարտան միւրէքքէպ, վէ միւրէթթէպ
տիր։ վէ մանէվի սրֆաթ՝ եախստ հիյէթ թէսմիյէ օլունուր։ Քրիս-
տոս էֆէնտիմիզ քէնտի մագսէտ վէ մէմուրիյէթի իլահիյէսինէ մու-
վաֆֆագ օլմագ իչին, պու հիյէթի, եախստ պու սրֆաթը մանէ-
վիյի թէչքիլ էթտի՝ քի հէր պիր մուամէլէսինէ միւզթէտիր օլսուն,
վէ հիչ գուսուրու օլմասըն։

Թ. Պու [illegible] թէչքիլ ու թէրթիպ օլունտուղու պի իչթիպահ
տըր, վէ մատէմ քի Քրիստոս էֆէնտիմիզ պու հիյէթին միւճիսի,
վէ միւէսսիսի տիր։ կէրէք տիր քի, թէչքիլ էթտիյի հիյէթին, վէ
վիճուտուն ազատա հիչ պիր նօգսանը օլմասըն։ Միւճէրրէտ իչպու
հիյէթի ֆէթանէթ՝ տիրայէթ՝ վէ դուվվէթ իլէ իտարէ էտէճէք պիր
պաչ լազըմտը, եանի քիլիսէյէ, վէ օնու տա Քրիստոս իճատ էթ-

որ, վէ քեանֆֆէյի իճապ էտէն չուրութ, վէ իսթիգլալիյէթ իլէ պու պաչը ասնաթտը։ Պաղալըմ պուլնուն ասլը վար մը։ (Մ–դ. ԺԶ. 16)։ Պետրոս Քրիստոսա «սէն տիրի Ալլահը էվլատը Քրիստոս սուն» տէյէրէք, առաքեալլարը իչինտէն ճէսարէթլէ գալզըպ, Քրիստոսու իգրար էթտիկի իչին, Քրիստոս քէնտի իլմ ու էսրար՝ վէ դարարը եղէլիսկլէ Պետրոսա սէօյլէտի։ «Մութլու սանա եա՝ Յոնանը օղլու Սիմոն, զիրա պու չէյի սանա թէն վէ դան իպրազ էթմէտի։ իլլա քի կէօյլէրտէ օլան փէտէրիմ։ Վէ հէմ սէ պէն սանա տէրիմ։ քի սէն դայաոը, վէ պու դայանը իսթիւնէ քէնտի քիլիսէմի պինա էտէճէյիմ։ վէ ճէհէնէմ դափուլարը օնա զալիպ կէլմէյէճէքլէր, վէ սանա կէօյլէրին անահթարլարը թէսլիմ իտէճէյիմ։ եէր իւզէրինտէ սէնին պաղլատըդը՝ կէօյտէ տախի պաղլանմըշ օլաճագ։ եէր իւզէրինտէ չէօզտիւյիւն, կէօյտէ տախի չէօզիւլմիւշ օլաճագ»։ Մատթէոսուն պու պապը տիդդաթ իլէ օգունուրսա, ա-չըդտան կէօրիւնիւր քի՝ Քրիստոս էճէնտիմիզ Պետրոսու սայիր առաքեալլարա խասսէթէն պաչ, վէ ըէյիս նասպ էթտիմ սէնի, տէ-մէք իսթէմիշ, վէ սէպէպի, չիւնքի քեանֆֆէյի առաքեալլար հա-զրը օլտուղու հալտէ, Քրիստոս օնլարա պիր սիւալ պույուրտու, եանի սիդ պէնիմ իչին քի՝ միմ տէյու գրյաս էտէյօրսունուզ, տէտի-յինտէ, սայիր առաքեալլար սիւքիւթ էտիւպ, տուրտուգլարը հէն-կեամտէ, Պետրոս իչէրինտէն պիր իսթիդատը զավիկնտիրէճէքսին։ Պու սէօզլէրի սէյլէտիյինտէ, վէ պիրիէրվա «Սէն տիրի Ալլահն էվլատը չօլ Քրիստոսուն» իգրարը իւզէրէ։ Քրիստոս «մութլու սանա, եա Պետրոս» տէտի։ եանի պու իգրարը էթտիկին իչին, օնու քի, տէյլ սէնին գանընը վէ թէնինին հիւքմիւ սանա սէօյլէթտի, վէ իճրա էթտի, իլլա պու-նու սանա իգրար էթտիրէն պէնիմ փէտէրիմին ինայէթի տիր։ օլ վազրթ քիլիսէնին, եանի քէնտի սէչմիշ վէ չաղըրմըշ օլտուղու քեանֆֆէյի Առաքեալլարը թէմէլ թաշը, վէ ըէյիսի էքրէմի օլմագ դատրը Պետրոսա էտուպ, քեանֆֆէսինին իւզէրինէ իսթիգլալիյէթի վէ հիւքիւմէթի վէ հուզուզու օլսուն տէյու, սէմանին անահթար-լարընը սանա թէսլիմ էտէճէյիմ, վատրը տէ Պետրոսա էյլէտի։

Դ. Փրոթէսթանտլար Քրիստոս էճէնտիմիզին պու սէօզլէրինէ չօգ եաքմա մանալէր վէրմէյէ չալըշըր չարփընըրլար, ամմա քէնտի նէֆսանիյէթլէրի, սէօյլէրքէն, աչըդտան կորիւնիյօր, քէզալիք հազդա գարշը գոյտուգլարը, վէրտիքլէրի վահի մանալէրտէն սապիթ օլմուշ։ եանի Պետրոս, Առաքեալլարը իչինտէն էն ճէսուր պուլուն-տուղունտան, էվվէլ տավրանտը տէրլէր։ Փրոթէսթանտլարը պու սէօզիւ իսէ, Քրիստոսուն սէօզիւնէ տապան տապանա ղրտտ տը, չիւնքի պու չէյի սանա գանընը վէ թէնինին հիւքմիւ պէյան էթ-մէտի, իլլա կէօյտէ օլան փէտէրիմ տէյօր Քրիստոս։ Տէմէք քի պու պախչիչ, վէ ինայէթի իլահի եալընըզ Պետրոսա օլտու։ Ալլահը էս-

ըարընա վէ հիքմէթինէ քիմսէ ագըլ եէթիրիպ, օնա մուխալիֆէթ էտէմէզ։ Փրոթէսթան՝ Ալլահա՝ սայիր առաքեալլարը նիչին պաչ նասպ էթմէտին տէյէմէզ։ զիրա Ալլահը իչինէ քիմ միւտախէլէ էտէպիլիր։ քիմինէ պու միսիլլու վէ քիմինէ օ միսիլլու լութֆ վէ ինսան էտէր։ Սէն Ալլահը քէյֆի՝ վէ միւրատմըսը։ (Հ–մ. Թ. 20. 21.)։ «Պիր գուլ, եարատանա, պէնի նիչին պէօյլէ էթտին, տէմէյէ նէ՝ հազդը սարիհի օլապիլիր»։ Ընճագ մութլու օլ դայայա քի, պինիլրմէ տաղը թաչլարը իչինտէն թաշը կէօզիւնէ վէ ալէթինէ զըսմէթ օլուպ, քէսիլիր՝ վէ փատիչան սէրայընը քէօչէ, եա թէ-մէլ թաշը, եախսա տիրէյի պուր։ Հէմ Քրիստոս էճէնտիմիզին իս-ճատ էթտիյի հիյէթէ մութլաղ պիր պաչ լազըմ ըոը, նասըլ քի պիր վիճիւտէ, մատտի սուրէթտէ պիր դաֆանընը, եախսա պիր թա-պիի պաչընը օլմասը էմրի թապիի տիր։ Պիր տէյիլ տանա (Ղ–ն. ԻԲ. 31.)։ Քրիստոս էճէնտիմիզ Պետրոս առաքեալա իսիմար էտիպ։ «Եա Սիմոն, Սիմոն, իշթէ չէյթան սիզի պուղտայ կիպի զալպուր իչիմէ չայգամագ իսթէտի։ լաքին պէն սէնին իչին դիմա էթտիմ քի։ իմանընա նօգսան կէլմէսին, վէ սէն պիր վազրթ գալդրպ, գար-տաչլարընը դավիկնտիրէճէքսին»։ Պու սէօզլէրի սէյլէտիյինտէ, եինէ օն իքիլէր հազդը ըոըլար, եանի տիւչմէն սիզին հէփինիզի թէճրիւպէ էտէճէք, պուղտայ կիպի չալդայաճագ, լաքին պէնիմ հազդըմտա սէնին իմանընա նօգսան կէլմէսին տէյու սանա իման գա-վիկսի փէտէրիմտէն տիլէտիմ, եանի սէն տիւչմէզսէն քեանֆի տիր։ վէ տիւչէնլերի տէ թէքրար գավիկնտիրմէյէ լիյագաթընը օլաճագ։ Անէմ պիկիր քի սայիր Առաքեալլար կիպի՝ Պետրոս տախի Քրիստոս-սու ինքեար էթտի, հէմ պիր կէճէ իչինտէ իչ քէրրէ, ամմա, զա-հիրէն վէ լիսանէն, տէյիլ քի տախիլէն վէ եիւրէքտէն, զիրա Քրիս-տոս էճէնտիմիզ տէյիլ եալընըզ պիր եիւրէքտէն, վէ խաֆիճէ, իս-թէտի քի չահիրտէրի քէնտիսինի թանըսընլար, իլլա քի զահիրէն, վէ էօլիւմիւ կէօզլէրինէ ալարագ, ինսանլար հուզուրունտա քէն-տիսինի իգրար էթսինլէր։ (Մ–ի. Ժ. 32. 33.)։ «Գիմ քի պէնի ինսանլար հուզուրունտա իգրար էտէրսէ, պէն տախի կէօյտէ փէտէ-րիմին հուզուրունտա օնու իգրար էտէճէյիմ, վէ քիմ քի ինքեար է-տէրսէ, պէն տէ ինքեար...»։ Իմվէթ, սայիր առաքեալլար կիպի Պետրոս տախի ինքեար էթտի, ամմա օպիրլերի։ (Մ–դ. Ի9. 56.)։ եանի «աչակերտլերի օնու պըրագալլար, վէ դայալլար» Աւետա-բանքն սէզիլ տարիհ տիր։ Պետրոս թա Քրիստոսուն սէյլէնա տէ-կին Քրիստոսուն արգասընը պըրագմատը, վէ խալայրդըն սիւալը իւզէրինէ, ինքեար էթտի իսէ տէ։ Քրիստոսուն պիր պագըչը իւզէ-րինէ, Պետրոս ճոը ճոը աղլայրդ, կէօզիւնտէն նէտամէթ (ապաշ-խարանք) բուեարլարը ագրթտը։ Տէմէք քի, օ ինքեար եիւրէքտէն տէյիլ իոի, իմանա (հաւատքա) գարշը պիր կիւնահ իչէտի՝ տէ-

յիլ քի իմանընաան տիւչտիւ ։ (Մարկ. ԺԴ. 72.)։ « Զիքր էթտի Պետրոս Քրիստոսուն ասօղիւնիւ ։ ։ ։ վէ աղլամայա պաչլատը » ։ Նիւ-նահ իլլէմէք , մէէմուրիյէթէն տիւչմէք տէյիլ , նասրլ քի մէէմուրլէր չօղ թաղսիրաթլար իլլէրլէր ։ պու ճիւմլէ մէէմուրիյէթլէրինտէն տիւչմէզլէր , անճադ թէքտիր օլուրլար ։ Պախուսուս քի Առաքեալլարը հէլիսի Աղիզ բուհ կէլտիյինտէ եալընը դիւնահա տիւչմէմէք լութֆունա նայիլ օլտուլար ։

ԺԱ. Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտի սէչտիյի հիյէթէ Պետրոսու պաչ նասպ էտէճէյի , վէ քէնտի քիլիսէսինէ Պետրոսու թէմէլ թաշը գոյաճաղը վատընը վէրտիքտէն սոնրա օնու այնիյլէ իճրա էյլէտի . (Ց-է ԻԱ. 15) ։ « Եէմէք եէտիքտէն սոնրա Ցիսուս Սիմոն Պետրոսա ատէր . եա՛ Յովհաննէն օղլու Սիմոն՝ պէնի պունլարտան դիյատէ սէվմէր միսին . Պետրոս , էվվէթ էֆէնտիմ , ճէվապ վէրիր , վէ սէն տախի պունլարտան դիյատէ սէվտիյիմի էյի պիլիրսին . (Քրիստոս) օնա ատէր . կիւտ գուզուլարըմը » . Թէքրար Քրիստոս սիւալ էտէր պէնի սէվմէր միսին . էվվէթ էֆէնտիմ , ճէվապ վէրիր . վէ Քրիստոս օնա , կիւտ գոյունլարըմը , վէ իւչիւնճիւ տէֆա սիւալ էտէր , պէնի սէվմէր միսին . Պետրոս պու իւչ տէֆա օլան սիւալ իլլին՝ մահզունսուզ օլուր , վէ ատէր , էֆէնտիմ , հէր չեյ սանա մալիւմ տիւր , վէ հէր չեյի պիլիրսին , վէ պէնիմ անի սէվտիյիմի տէ պիլիրսին ։ Իւչիւնճիւ տէֆա օլարադ դուզուս վէ գոյունլարընը կիւտմէք մէէմուրիյէթինի Պետրոսէ թէվճիհ պույուրուր ։ Իւչ տէֆա Պետրոսուն թագրիրինի ալը , վէ իւչ տէֆա կիւտ գոյունլարըմը՝ մէէմուրիյէթի ճէլիլէյի օնա վէրիր . վէ պաչ չօպան օնու նասպ էտէր ։ Փրօթէսթանլար հէլիսինտէն զիյատէ Քրիստոսուն պու սէօզիւնէ կիւճէնիրլէր . նօլա Քրիստոս էֆէնտիմիզ պու սէօզիւ հիչ տէմէսէյիմիզ , վէ տէնտիքտէն սոնրա , Յովհաննէս պուսուն պարէմ , [illegible] զիւլլ տիւր , վէ քէնտիսինէ տախի զիւլլ օլաճադ տը՝ տէյու , օնու եաղմայը սիւքիւթ էթսէ իտի . վէ սիւքիւթ էթմէսին . պարէմ իւսթ իւսթէ իւչ քէրրէ տէյիլ պիր քէրրէ եաղա իտի . ։ ։ ։ էյի օ-լուրուսուզ . լաքին Յովհաննէս տէյիլ Փրօթէսթանլարը՝ անճադ Ալլահը գարար վէ մուրատը ալիյէսինի եաղմայա մէճբուր իտի ։

ԺԲ. Պետրոս առաքեալը պաչ նասպ օլմասընա տայիր՝ տահա չօղ խապաթլարըմըզ վար . (Գործ. Ը. 14) « Պետրոս դալգտը օն պիրլէր իլէ պէրապէր , վէ սէսինի եիւքսէլտէրէք սէօյլէտի . եա՛ Եահուս-թանթան ահալիսի , պու սիղլէրէ մալիւմ օլսուն , վէ պէնիմ սէօզլէ-ռիմի անլէյին , սիղին պիլտիյինիզ կիպի տէյիլ , պիզ սէրթօշ տէյի-լիզ ։ ։ ։ » ։ Հոգին սուրբ , Քրիստոս էֆէնտիմիզին էթտիյի վատինէ մէպնի , լութֆու իլահիսիյլէ առաքեալլարը իւզէրինէ թէչրիֆ էթ-տի , օնլարը տօլտուրտու , վէ տօնաթտը ։ Ամ պիրլէր Մարիամ Ասուածածին իլէ պիրլիքտէ տուրուր էյէն , օլ աղիզ հիյէթին իւզէ-

բինէ ահալի սուլի մէղալէթտէ պուլունտու իսկ , ահալիյէ ճէվապ [illegible] , վէ Ալլահտան քէնտիլէրինէ օլան նիմէթին մանասընը իպ-բաղ էթմէք , էլպէթթէ օլ հիյէթին զայրէթինի չէքմէք , օնլարը մուհաֆազա էթմէք , վէ օնլարըն թարաֆընտան սէօյլէմէք , օլ հիյ-յէթին բէյիսի էքբէմինին վազիֆէսի իտի . իլլէք պու մէէմուրիյէ-թի , վէ բիյասէթի Պետրոս օլ սահաթտա իճրա էթտի ։ Փիրտէ՝ էկէր-չի Աւետարանը քեսֆիֆէյի թէվարիխի արդդաթ իլէ օղունուրսա , այրդտան կէօրիւնիւր քի , տայիմի սիւրէթտէ Քրիստոսուն իլ պու սէչիլմիշ հիյէթինին պաչ մէէմուրիյէթինի Պետրոս քէնտիսի տէր-էօհտէ էտէրէք . վէ քէնտինէ վազիֆէ պիլէրէք , միւթէմատիէն վէ տայիմէն օլ հիյէթին իչինտէ այաղա գալդուպ , ճէմաաթա իճապ էտէն ճէվապը վէրմիշ տիր ։ Հոգարբաա պիրիսինի սէօյլէտիք , կէլէ-լիմ տիկէր վուզուաթլարա ։ (Գործ. Ը. 37.) ։ « Պու պունու (նանի Պետրոս առաքեալին քարոզութիւնունու) ճէմաաթ իչիտէրէք , Սիւրէքլէրինէ նէտամէթ կէթիրտիլէր . վէ Պետրոսա , վէ սայիր առաքեալլարա , եա՛ գարընտաչլար պիզ նէ եափալը , տէտիլէր . վէ Պետրոս օնլարա տէր . Թէօվպէ էտին , վէ հէր պիրինիզ Ցիսուս Քրիստոսուն իսմի իլէ կիւնահլարընընը աֆվ իչին վաֆթիզ օլսուն » ։ Պունլարը Պետրոս առաքեալ իճրա էթտի ։ Իքինճի . Պետրոս վէ Յովհաննէս հէյրէթլէ (տաճար) կիրէրքէն , պիր քէօթրիւմիւ սաղալթտը ։ (Գործ. Դ. 6.) « Կիւմիւշ վէ այթունում եոզ , ամմա վար օլանմը սանա վէրիրիմ , Ցիսուս Քրիստոսուն իսմի իլէ կալք , վէ եիւրիւ , վէ սաղ էլլինտէն թութարադ , օնու գալտրրտը . ։ ։ » ։ Գիմ . Պետրոս , տէյիլ Յովհաննէս ։ Պու սաղիմ միւճիւզաթը իւզէրինէ հէր քէսէ պիր թաաճճիւպ կէլտի իսկ , եինէ Պետրոս առաքեալ պիլա փէրվա քէյ-ֆիյէթի ճէմաաթա թաֆսիլէն կէօսթէրտի . վէ զանտրրաը ։ Պու վուզուաթ քահանին վէ պաչ քահանէնէ տուչյուլտու իսկ . վէ առա-քեալլարա էլ աթրպ , օնլարը հափս էթտիրտիլէր իսկ . (Գործ . Դ. 3). Պետրոս ազիզ բուհ իլէ տօլմուշ օլարադ , օնլարա տէտի , եա՛ ճէ-մաաթ սէրվէրլէրի , վէ իսրայէլին քահանէլէրի » ։ (8. 10.) « Մա-լիւմ օլսուն ճիւմլէնիզլէ , վէ ճէմաաթընընզա քի , Նազարէթլի Ցիսուս Քրիստոս իսմիյլէ , օնու քի սիզ , սիզ խաչա չըզարտընը , օնու քի Ալլահ էօլիւլէրտէն ատիրիլմտի , էվվէթ օնուն իլէ պու ատէմ հուզ-զուրունուզսա չիֆա պուլմուշ տուրույօր ։ օ Ցիսուս քի սիզ եա-փրճըլարտան պէյէնիրմէմիշ թաշ ատը . վէ քէօշէ պաշը օլտու , վէ պաշդա պիր վասէթա իլէ սէլամէթ եոզ տուր , վէ կէօյ այթընա տիկէր պիր իսիմ ինսանլարա եոզ տուր , քի օնուն իլէ պիզլէրէ եաչամադ միւմքին օլսուն » ։

Թէքրար , Պետրոս առաքեալ Յովհաննէս իլէ պէրապէր ճէվապ վէրտիլէր , վէ տէտիլէր , (19.) « Սիզի Ալլահտան դիյատէ տիկէմէք ճայիզ մի տիր , սիզ դարար վէրին » ։ Առաքեալլար հէֆիսինին թէա-

Հիսպինեն մուճիպ օլտուղու իչին, Պետրոսուն կէչտիկինտէ, թէր կէօլկէսի խասթէլերէ տօղանսըն տէյի։ Խասթալարը եօլ իւզերինէ սրրա իլէ դօրլար ըտը։ (Դ։ Ե։ 15։) տէգիա (Գ։ 32։) «Առաքեալլար, վէ ճէմի քրիսթիանլար սիլ իթթիֆաղ քեանֆիֆէյի մալ, էշեա, նուզուտ վէ հէր շէյլերինի սիր մահալէ, առաքեալլարըն եանընա կէթիրիպ, հէր քէսէ լուզումը մըգտարը թագսիմ օլուր ուտու։ (Ե։ 1։) Անանիա՝ քէնտի դէվճէսի Սավիրանըն իլմի սիրլիքտէ օլարագ, սիր թարլալարընը ֆիրուխթ էտիպ, աղճէսինին, տէյին եէրիւնիւնիւ, անճաղ սիր մըգտարընը սաղլայըպ, տիկէր մըգտարընը առաքեալարա կէթիրտիլեր իսէ, իբիսինի ատ Պետրոս թէքտիր էթտի, վէ ճանսըզ եէրէ սէրիլտիլեր։ Պուտանան տա այիքեար կէօրիւնիւյօր քի, Պետրոս՝ առաքեալլարըն իչինտէ պաչ մէէմուր կիսի, ճէմաաթըն միւճիւզաթ մուամէլէլերինի իճրա էտեր իտի։ Թէքրար առաքեալար սիր չօգ միւճիւզաթլար իշլէտիլերի իչին մահպուս ոլուրլար, վէ հիւքիւմէթ հուզուրունա չըդտըգլարընտա, եինէ Պետրոս առաքեալ։ (Ն։ 29։) «սաիր առաքեալլար իկ ճէվապ վէրտիլեր։ Ալլահա տանա զիյատէ, նէ թէքի ինսանա իթաաթ էթմէյէ պօրճլուլուղ»։ Թէքրար։ (Ը։ 20։) «Պետրոս Սիմոն մոգա ճէվապ վէրտի, փարան սէնին իլէ թէլէֆ օլսուն»։ Յոհաննէս տախի Պետրոս իլէ պէրաբեր իտի, ամմա Սիմոնա ճէվապը Պետրոս վէրտի։ Տէգիա (Թ։ 32։) Պետրոս քեանֆիֆէսինին էթրաֆընա կէզերքէն, Լուիթիատա պուլուն նան աղիզլէրին եանընա վարմաղ իճապ էթտի»։ Պետրոս մէէմուր օլմասայընը օր մահալլերի (թէվէրի), եախօտ օր եկեղեցիլերի կէզմէք Պետրոսա իճապ էթմէղ իտի։ Վէ Սուրբ Եկեղեցիյէ պաչ նասսլ ոլսուղու իչին՝ Ծոպպէ չէկրինէ Պետրոսա բուլասսա իչնամ ոլսու, քի հիչ սիր չէյէ Մովսէսին Նօմոսու մուճիպինճէ, փաք՝ նափաք տէմէսին, ղիրա Ալլահըն թէմիղլէտիսի չէյի, ինսան մէքրուհ թուքմա-յաճաղ, (Ժ։ 11.–15։) Վէ մուդթաղայը մէէմուրիյէթ, պու Ալլահըն էմրինի սայիրլերինէ իլան էթտի, վէ հէր քէս գաղուլ էթտի։ «Վէ պունու տույարագ թէսկին օլտուլար, վէ Ալլահա համտ ու սէնա օգուրլար ըտը, վէ տէրլեր իտի, էօյլէ իսէ, Ալլահ թայֆէլէր իչինտէ տախի հայաթ մաղֆէրաթընը, (ապաչխարանքը) ինսան էթտի»։ (ԺԱ։ 4։ 18։) Պետրոս առաքեալըն սիւթիւն քիլիսէյէ պաչ օլտուղու հագդընտա էն կիւզէլ սիր տէլալէթ չօլ Երուսաղէմտէքի իլք թօպլանան սինօթ տուր, քի քրիսթիանլարըն պաղըլարը՝ Մովսէսին Նօմոսու մուճիպինճէ, սիւննէթի օլմայ լազըմ տըր, եօխսա, սէլամէթ եօգ տուր տէյէրէք, հայան իտտաա էթտիլեր»։ (Գործ։ ԺԵ։ 1.–11։)։ Վէ պաղըլարը Եահուտիսթանատան (օնլար տա քրիստոնեայ) գարընտաչլարա էօյրէտիյօրլար ըտը, էկէրչի Մովսէսին Նօմոսու մուճիպինճէ սիւննէթի օլմաղսանըզ, սէլամէթ պուլամազսընըզ, վէ պունլար իլէ Պօղոս վէ Բառնարաս պէյնինտէ պիր չօգ միւզաքէ-

բէ վէ թէֆթիչ օլունտուղտա , Պօղոս վէ Բառնարաս , վէ քէնտի-
լերինտէն պաղըլարը պու միւզաքէրէ իլին առաքեալլարը վէ քա-
հանալարը եանընա Երուսաղէմէ կիթմէյէ դարար վերտիլեր . . . վէ
Երուսաղէմ եէթիշերէք , քիլիսէտէն վէ առաքեալլարտան վէ երէց-
լերտէն դապուլ օլունտուլար . վէ Ալլանը՝ քէնտիլերինէ էթտիի
շեյլերի սէօյլէտիլեր . Պազը փարիսեցիլերին եանը՝ թալիմինտէն ի-
ման կէթիրէն քիմսէլեր , դալդրպ՝ տէտիլեր քի , օնլարը սիւն-
նէթ էթմէք պէրմ ասք , վէ Մովսէսին եանունա սապտանպ , թէն-
պիհ էթմէք լազըմ տրր . վէ պու սէօզէ խիթամ վերմէք իլին առա-
քեալլար վէ քահանալար թօպլանտրլար . վէ չօգ թէզէքբիւրտէն
սոնրա Պետրոս այաղա դալդրպ , օնլարա տէտի , եա պիրատէրլեր ,
սիզ քէնտինիզ պիլիսինիզ քի , իլինիզտէ էվվէլքի կիւնլէրտէ Ալլահ
պէնիմ ազըզմ իլէ , թայֆէլեր Աւետարանը սէօզիւնիւ տինլէսինլեր
վէ ինանընլար (տէյու) դարար գելտը , վէ եիւրէքլերի թէֆթիչ է-
տէն Ալլահ , օնլարը թէէմին էթտի , սիզէ Հոգին Սուրբու ինանա
էթտիի մինիլու , օնլարա տախի վերիպ , եիւրէքլերինի իման իլէ
փարլէյիպ , պիդի օնլարտան ֆարդը էթտիրմէտի , նիյին իմաի Ալ-
լահը թէճրուպէ էսիյօրսունուզ՝ չակիրտլերին իւզերինէ պօյունտուր-
բաղ դօյմագ (կիպի) , ոնու քի , նէ փէտերլերիմիզ , նէ տէ պիզ
կէօթիւրմէյէ դատիր օլապիլտիք . իլլա Յիսուս Քրիստոսուն լութֆու
իլէ սէլամէթ պուլաճաղըմըզա , օնլար կիպի պիզ տէ ինանըրըզ .
պիւթիւն ճէմաաթ սիւքիւթ էթտի » . Վէ պու Պետրոսուն գարարը-
նը Յակոբոս պիլէ պիր նութգ իլէ թասաիգ էթտի , (ԺԵ. 14.) .
« Սիմոն նագլ էթտի , նասըլ Ալլահ քէնտի իսմինէ թայֆէլերտէն ճէ-
մաաթ դապուլ էթմէյի , էվվէլճէ ինայէթ էթտի » . (19. էջ 22.) .
« Վէ պու պապտէ սէն քէնտիմ տախի հազդ վերիրիմ . թայֆէլեր-
տէն տէօնէնլերէ զահմէթ վերմէյին . . . օլ վագէթ առաքեալլար վէ
քահանալար պիւթիւն եկեղեցի իլէ Անտիոքա սէյիրմէ ատէմլեր
կէօնտէրմէյէ դարար վերտիլեր » . Պիլ ախէրէ՝ Պետրոս առաքեալը
պաչ նասպ օլտուղու , Աւետարանիչլերին նագլիյէթինտէն տախի կէօ-
րիւնիւր . ղիրա առաքեալլարը իսմինի եազտրգլարընտա՝ էն էվվէլ
Պետրոսու ատատուր . վէ (տոսէրին) պաչ պիրինի իսմինի տնա վերիր-
լեր . Պետրոս իսկ , նէ սինանէ սայիրլերինտէն պէօյիւք իսի , նէ տէ
Քրիստոսա աշակերտ օլանլարտան էն էվվէլի իտի . ղիրա Անդրէաս
իլէ տիկեր պիր արդատաչը . Յովհաննէս Մկրտիչին աշակերտլերի .
Քրիստոսուն արդասընա իլա էվվէլ սիւչտիւլեր վէ Անդրեասլա Սիմոն
իսմինտէ պիր դարընտաչը Փիլիպ , ոնու տա չաղըրտը վէ Քրիստոսուն
եանընա կէթիրտի . Օլ վագէթ Պետրոս տա Քրիստոսա թապի օլտու ,
վէ Քրիստոս էֆէնտիմիզ , ոնուն իսմինի կեյիաս , եանի Պետրոս դօյ-
տու քի զայա տէմէք տիր . (Ցով. Ա. 37. 40. 41. 42.) . Վէ խաս-
սէթէն օնա մէէմուրիյէթ վերտիի իլին , վէ ոնու պաչ նասպ էթտի-

յի իշին, Պետրոսու Աւետարանիչներին իւրաքանչիւրի տա-
յշաբերութեամբ, Պետրոսու (առաջին) իւր թէմամբ էտէյօրլար։
(Մատ. Ժ. 2։ Մարկ. Գ. 13. 16։ Կարդ. Զ. 14.)։ Իսկ էր իսկն պաղ
էօյլէ մի տիր։

ԺԳ. Պու դատար իսպաթլարտան աշիքնար կէօրիւնիւյօր քի,
Պետրոս առաքեալ, Քրիստոս Լիգէնտիմիզին էմրի իւզրէ սայիր առա-
քեալլարըն իւզերինէ պաշ նասպ օլուպ, վէ մէէմուրլէթ վէ խիթապ
վէ սէլահիյէթի ֆայիզէ ալմէր տուր։ Պունլարտան վրօթէսթանլար
դանմազ իսկ, երինէ քէնարլէր պիլիր։ Հէր ատէմին էլինտէ տիր էօյ-
լէն վազթի կէօզիւնիւ դափատըզ, պէն կիւնէշ կէօրմէյօրում տէմէ-
սի, կիւնէշ երինէ կիւնէշ տիր. լաքին պու տա հաղդ տէյիլ։ Իլա
կէօրիւնէն սահինշիյի ինքնար էտիպ, պիլ ախէրէ Աւետարանը քէն-
տի մէրամարընա վէ էֆքեարլարընա ույտուրմազ տուր։ Պողոս առա-
քեալ «Պէն առաքեալլարդն վէ աշակերտլէրին էն քիւչիւք օլտու-
զումտան, էն սօնրա Քրիստոս պանա կէօրիւնաիւ» տէր։ (Ա. Կորն.
ԺԵ. 8. 9.) Պունտան նէ՛ չրզար. տէմէք քի, Պետրոս առաքեալը
էն պաշ մէէմուր, վէ պէօյիւք պէլլէտիյինտէն տիր քի. Թաատտա
էտէրէք եապըյօր «վէ Կէփասա կէօրիւնտիւ, վէ անտէն օն իրիլէրէ
անտէն պէշ եիւզտէն զիյատէ դարընտաշլարա պիրտէն... վէ սօն-
րա Յակոբայ, անտէն հէր առաքեալլարա, վէ էն սօնրա պանա քի
հէլիսինին քիւչիւքիւյիմ, կէօրիւնտիւ»։ կէօրիւնէն տէ Քրիստոս
տուր։

ԺԴ. Քրիսթիանլարդն պու դատար իսպաթլարա գարշը պիր
մուսաթիթ ճէվապլարը օլմայրպ պիր չէյ տէմիշ օլալըմ տէյի, Պողոս
առաքեալը ախէր պիր սէօզիւնիւ պիրլէ գարշը կէթիրիրլէր։ (Ա.
Կորն. Ժ. 4.) «Վէ դայա Քրիստոս քէնտիսի իտի»։ պիր դայա (վէմ)
յուղէթի օլսուն տա, նէ՛ օլուրսա օլսուն. վէ (Ա. Պետ. Բ.) «Պու
տիրի դայայա եանաշարադ, քի հէր նէ դատար ինսանլարտան գա-
պուլ օլունմամըշ իսկ, ֆագաթ Ալլահտան սէչիլմիշ վէ մէօհթէրէմ
տիր»։ եանի Քրիստոս։ Զաթէն էվվէլինտէն (7. 8.) մէպտէլէր ահ-
քեամընա՝ մէզհէպիմիզին սէպէպի էվվէլիսի վէ ասասը Քրիստոս
քէնտիսի տիր։ վէ Քրիստոսսուզ նէ մէզհէպ, նէ քիլիսէ, նէ տէ քի-
լիսէնին հիսսէթի վէ պայը օլապիլիր իտի. զիրա պիւթիւն սէլամէ-
թիմիզ պաշ վէ սէպէպ Քրիստոս տուր, վէ պունու հիչ քիմսէ ին-
քնար էթմէզ. լաքին Քրիստոս էֆէնտիմիզ վիճուտաճ, վէ մատաի
սուրէթտէ տահմին էէր իւզերինտէ պուլունամատըզընտան, վէ մա-
տէմ քի. Քրիստոսուն ումումին քիլիսէսի, հայաթտա մատաի սու-
րէթտէ ինսանլարտան միւրէթթէպ օլարադ, իլա ախիր էլ սէվրան
գալաճաղ ըսը։ պու էճիլտէն մատտի վէ կէօրիւնիւբ պիր պաշա
տախի եէր իւզերինտէ միւհթաճ ըսը. քի քէնտիսինէ վէքեալէթ
էթսին, նախօտ քէնտի քիլիսէսինի իտարէ էթսին։ Եվվէթ՝ Քրիս-

տոս եէր իւզերինտէ իրէն՝ քիլիսէնին կէօրիւնիւբ պաշը տըր։ լաքին
կէօյէ չրգարդտան սօնրա՝ քիլիսէնին եինէ կէօրիւնմէզ պաշը իսկ
տէ, եէրտէ կէօրիւնիւբ քիլիսէսինէ՝ պիր կէօրիւնիւբ պաշ պըրադ-
տը։ Պու կէօրիւնէն քիլիսէյի՝ Պողոս առաքեալ Քրիստոսուն մանեվի
վիճուտի թէմամիյ էտիյօր։ (Եփես. Ա. 20. 21. 22.) «Զիրա (Ալլահ)
օնու էօյլիլէրտէն տիրիլթսի։ վէ կէօյլէրտէ քէնտի սաղ թարաֆընա
օթուրթտու։ վէ հէր չէյի օնուն այաղը ալթընտա իթաաթ էթտիր-
տի։ վէ օնու քիլիսէնին հէր պիր խուսուսու իւզերինէ պաշ նասպ
էթտի։ օ քի քէնտի վիճուտու տուր»։ Տէմէք քի, քիլիսէնին մա-
հէվի պաշը կէօյտէ օլտուզու իլա Քրիստոս տուր. քիլիսէ իսկ, մա-
տէմ քի մատտի սուրէթտէ եաշայօր, եէր եիւզիւնտէ տախի մութ-
լաղ մատտի պիր պաշ։ քիլիսէյէ Քրիստոս նասպ էթմիշ իտի, զիրա
հէմ կէօյտէ, հէմ եէրտէ մատտի վէ կէօրիւնէն թէնի գալմասը եա։
Պունլարը՝ նասըլ քի եէրլի եէրինէ եաղըրտը իսկ, պիր տօղրու ֆի-
քիրլէ էրիսթիյան ատէմ օգուրսա, էյի գանար, վէ քիմսէյէն տահա
ֆէթվա արամազ, վէ Ալլահէն ինայէթի իլէ պաշտա դիւիւմլէրէ
սահմազ։

ԺԵ. Պիրտէ Պողոս առաքեալը (Ա. Կորն. Գ. 11.) «Զիրա թէ-
մել քիմսէ դոյամազ, դոյուլմուշտան մա՛տէ, օ քի Յիսուս Քրիստոս
տուր» տէյօր։ Զաթէն էվվէլինտէն իսթաբ էթտի քի, Քրիստոս Լ-
ֆէնտիմիզ մէզհէպիմիզին պիրինճի թէմելի, հէմ տէ կէօրիւնմէզ
պաշը տըր։ Պողոս առաքեալ։ (Եփես. Ա. 22.) «Վէ օնու (Ալլահ)
պաշ նասպ էթտի քիլիսէնին հէր պիր խուսուսու իւզերինէ, օ քի,
քէնտի վիճուտու տուր» տէր։ Պունու քիմ ինքնար էտէպիլիր։ էվ-
վէլինտէն պէրու պու հէր պիր քրիսթիյանընն մուղատտէս պօրճու
տուր, զիրա նասըլ քի (Յ. 6. 7.) մէպտէլէրտէ եաղտըգ իսկ՝
Քրիստոսսուզ սէլամէթ եօղ տուր։ Պողոս առաքեալ, երինէ օլ պապ-
տէ օլ քիմսէլէրի թէքտիր էտիյօր քի՝ քիմի պէն Պողոսլույում, քիմ
տէ, պէն ալօղոսլույում, վէ պու առաքեալը վաաէթասը իլէ
քրիստոնեայ օլմուշ օլտուգլարընտան՝ պէնիմ առաքեալըմ Պողոս տուր
տէյի, իթթիֆաք էտէր իքէն՝ տիկէրի տէ պէն տէ ալօղոսլու, եախօտ
Կէփասլըյըմ տէյի իտտաա էտէր իքէն՝ Պողոս առաքեալ պունլարա դար-
ը քիլիսէյի պիր պաղէյէ պէնպէնտիյօր. պէն էքտիմ, եախօտ տիքտիմ,
վէ ալօղոս սու վէրտի, լաքին ասըլ քէրամէթ, աղաճ ճան վէ հա-
յաթ վէրէնին տիր. եանի հէվիմիզ Ալլահտան Քրիստոսուն տինինի
վէ իմանընը նէչը ու իլան էթմէյէ մէէմուրուզ, լաքին հիքմէթի
պիղէ վէրէն Քրիստոս տուր, տէյօր։ Նասըլ քի, պիրա թէչալիհ,
պիր միսալչանդն հիքմէթի քեամիլէ քէնտի նէֆսինտէ մէվճուտ
օլուպ, տիկէր պիրիսինի քէնտիսինէ վէքիլի մուաղղամ, եախօտ
սատրաղամ նասպ էտէր, վէ վիքէյա, վէ սայիր մէէմուրլէր օնուն
մայէթինէ թախսիս էտէր։ լաքին պունլարը հէվիսինին մէվզի վէ

ՀԱՅԿ

մէմպոի, վէ հիւքիւմէթի թէմէլճէ փատիշահ տըր։ Քէզալիք Քրիստոս տա պաշլըճա վէ մութլաղա եէրտակ վէ կէօյտէ մէղհէպիմիզին Ալլահանի թէմէլի վէ տասաը տըր։ լաքին Քրիստոս քէնտիսի, Պետրոսու վէքիլի մուազզամ նասպ էթտի։ Փէտէր Ալլահ իսթէսէ իսի Մատթէոսու, նախօտ Յովհաննէսի նասպ էտէր իսի, լաքին էթմէտի։ Սէն քիմ սին, եա ինսան՝ քի Ալլահըն էօրարրնա զարրշյորուն, եօղսա, Ալլահըն մուսթէշարը սէն մի սին։ Լաքին տօղրու տույմադ վէ իդրար էթմէք, Ալլահըն պէօյիւք լութֆու տուր, քի հէվսինէ դրամէթ օրմադ։ Ֆի էլ վաղի փրօթէսթան տօղրուլուղ օրսայրտը՝ երինէ օրատա Պօղոս առաքեալ սէօյլէյօր։ ալիմ «ուսթա պաշը կիպի պէն թէմէլ դօյտում»։ Օրարրդ փրօթէսթանա նիչին Պետրոսուն քիլիսէ թէմէլի օլտուզունու տույմադ պիլէ իսթէմէզ։ վէ Պօղոս առաքեալը պէն թէմէլ դօյտում, տէտիյինէ, հիչ պիր շէյ տէմէզ։ էվվէթ Քրիստոստան ալտրդլարը մէղհէպ թալիմաթլարընը փութփէրէսթէրէ նէյր ու իլան էթմէյէ ճէմի առաքեալլար մէմուրիէթ ալտրլար։ Զիրա օրատա սէօյլէյօր «պիզ մէմուրլէրիզ, պիզիմ վասիթամըզ իլէ իսանա կէլիպ՝ ինանտընըզ»։ իսանը նէյր էթմէք վազիֆէսի պաշդա, վէ Քրիստոսուն քիլիսէսինի զահիրէն՝ վէ հէր վէ՛ իլէ իտարէ էտիպ՝ կիւամէք մէմուրիէթի պաշդա։ Սոյն փրօթէսթանլար հաղդա ադրլարընը վէրմէյօրլար։

ԺԶ. Հայաստանեայց եկեղեցի Շարականնուս կանոն գլխաւոր առաքելոցն Պետրոսի և Պօղոսի, սէր նամէսինի վէրէրէք եազրյոր։ «Սէն քի սէյիրմիշ առաքեալլարըն տէրէճէսինէ էքրէմ (դերադոյն), Աղիզ Պետրոսու իսանընը պաշը։ վէ քիլիսէնին թէմէլի թէսմիյէ էյլէտին...»։ Տէֆա սէն Բոմատան թաազիմ էպտիկին քէօլէնին էվլատընա հայաթ պախշ էյլէ։ օրտաքի աղիզ քիլիսէնին թէմէլինին իսան դայասընը նասպ էթտիէր...»։ Տէֆա «քիւչիւք սիւրիւյէ պաշ սէյիրմիշ օլան քիմսէյէ էսրարընը պիլմէտիյինի թազիր էտէր իսի, եանի Քրիստոս Պետրոսա»։ Համտ օլսուն քի Ն.Ջ.միաձնական Հայոց քիլիսէսի, կէրէք Պետրոսու առաքեալլարա, վէ կէրէք Բոմա Ս. Քահանայապետէրինի սայիր քիլիսէլէրէ ֆայրդ։ գերագոյն արօռ Պետրոսի իւնվանը իլէ թանըր վէ իդրար էտէր։ լաքին էվամիրինէ հիչ իթաաթ էթմէզ։ Կէօյա թանըմըշ օլտու....

ՁԱՍԼԸ ՍԱՆԻ

ԲՐԻՍՏՈՍ ԷՖԷՆԴԻՄԻՋԻՆ ՆԱՄԱԿ ՎԷ ԹԷԷՄԻՍ ԷՊՏԻՑԻ ԲԻԼԻՍԼԵՆԻՆ ՆԻՇԱՆԷԼԷՐԻ ԻՍՋԷՐԻՆԷ

ԱԷ· ԵԱՋԼԱՆ չէլէրաէն Բրիստոս էֆէնտիմիզ պիր քիլիսէ, վէ պու քիլիսէյէ պիր հիյէթ, վէ պու հիյէթէ պիրբէյիսի ապիմ, վէ պաչ գօյմուչ օլտուղու Թէպէյիւն էմտի։ Իշպու հիյէթէ քէնտի պաչը իլէ պէրապէր օլարագ, պիզ Բրիստոսուն քիլիսէսի, խսիմ, վէ չէօրէքինի վէրիրիզ։ Պու քիլիսէ Բրիստոս էֆէնտիմիզին ասըլ Թէէսիա էմիշ քիլիսէսի օլտուղու, նէտէն մայիւմ օլաճագ, վէ նէտէն անլաշըլաճագ, վէ Բրիստոս քէնտի քիլիսէսինին իւզէրինէ պիր էմալէթ վէ պու էմալէթտէն անլաշըլաճագ պիր նիշանը մախսուսէ գօյմուչ մու, եօղսա ալէլ ամնա, վէ խիւլեավի օլարագ մը։ Բրիստոսուն պու քիլիսէսի տիր, ալյի թուխաս կիտէյօրուզ։ Էվվէլ՝ Բրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտի քիլիսէսինէ սահիհ նիշանէլէր գօյմուչ տուր։ Ծնարատան նալընը՝ Բրիստոսուն քիլիսէսի օլտուղու ատյան օլուեսը։ Էվվէլա պիրլիսի, սանիյէն ադիդլիսի, ումումի օլմասը, վէ առաքելական օլմասը։ Վէ պունլարըն հէվիսի եայրնոց կաթուղիկէ Հոռվմէական քիլիսէսինէ եագըշը, վէ սայիրլէրինին հիչ պիրիսինատէ՝ պու տէտիկիմիզ նիշանէլէր նէ վար տըր, վէ նէ տէ եա-գըշը։

ՊԱՊԸ ԷՎՎԷԼ

ՊԻԼԻՍԼԻ ՊԻՐ ՏԻՐ

ԱԸ· Էվվէլա քիլիսէ պիր տիր· Նասըլ քի Ալլահ պիր տիր· վէ մասէմ քի պու քիլիսէնին պաչը Բրիստոս սահիհիմ (հիմնաքարիմն) տիր, վէ սահիհիմ տէ պիր տիր, իբի օլամազ· վէ պունուն իչին իչի մուխալիֆ նէրտէ տէ պուլունամազ։ Բէզալիք Բրիստոսուն քիլիսէսի մութլաղ պիր օլմալը տըր· հէմ պու քիլիսէ Բրիստոսուն մանէվի վիճուտու օլտուղու իչին, քէնտինէ պիր պաչ, վէ պիր վիճուտ իսթէր։ Պունա խսպաթլար Ագիզ քիթապտա փէք չօղ տուր, վէ պունլարըն հէվիսինին մատասը իման՝ վէ հէմ իթիդատ սիրլիկի՝ վէ հէմաէ մուհապպէթ պիրլիկի օլմասը էլզէմ տիր· չունքի մատէմ Բրիստոս կէրչէքլիք տիր, վէ պու կէրչէքլիք պիր տիր, իման վէ ի-

թիղատ տախի պիր օլմալը։ Եվվել Քրիստոս քէնտի փէտէրինէն քեանֆիֆէյի չակիրտէրի իչին պիրիր տիլէտի (Ե-է. ԺԷ. 11)։ «Զէն արթըգ տիւնեատա գալմայաճաղըմ, էվ ծնլար տիւնեատա տրրլար։ Եա ազիզ փէտէր, քէնտի իսմին իչէ պունլարը հրֆզ էթ, քի պիր օլսունլար, Նասըլ քի պիզ պիրիլ»։ Վէ (21) «Վէ պէն պիր պունլար իչին բէնա էթմէյօրում, իլա քեանֆիէյի ինանան քիմսէլէր իչին՝ քի հէփսի պիր օլսունլար։ Նասըլ քի, Եա Փէտէր սէն պէնտէսին՝ էվ պէն սէնտէ»։ (Ե-է. Ժ. 16)։ «Վէ պիր սիւրիւ էվ պիր չօպան օլսունլար տրրլար»։

Քիլիսէյի սիւրիւ իսմիչէ թասլիր էտիյօր։ սիւրիւտէն այրըլան զուզու՝ Եա զայուն քէնտի քէնտինէ թէրք օլունսա, հիչ սէլամէթ եաչայասլըկը մի։ Քիլիսէ պիրիլմէսինէն այրըլան տախի հաքէղա։ Էէմ էօլէ պիր պիրլիք քի՝ հիչ թաղսիմ, եաքատ թէֆրիզ զապուլ էթմէզ։ Պօղոս առաքեալ (Եբր. Դ. 4) «Բիճա իսէրիմ բուհուն իթթիֆաղընը հրֆզ էթմէյէ զայրէթ իտէսինիզ։ պիր վիճուտ։ էվ պիր բուհ։ ։։ պիր տիր Լասլ։ պիր իսան՝ պիր վաֆթիզ»։ Նանի՝ Նասըլ քի Սլլահ իքիյէ թաղսիմ օլամայօրսա։ Նասըլ քի վաֆթիզ պիր տիր էվ իքի օլամայօրսա։ հաքէղա իսան պիր օլմալը տրր։ Ցիկէր եէրսէ՝ Քրիստոս քէնտի քիլիսէսինի կէօյէրին փատիշահլըղը իսմիչէ թէսմիյէ էտիյօր։ (Մ-Ռ. ԺՌ. 25) «Հէր զանդը փատիշահլըգ իչինէ նիֆաղ տիւշերսէ՝ պօղուլուր։ քէզալիք պիր չէիր՝ էվ պիր խանէ՝ իքիյէ պէօլունիւրսէ՝ պօղուլուր»։ Պունուն կիպի քրիսէտէ տախի իթթիֆատ էվ մուհապպէթ պիրլիկի լազըմ տրր։

ԺԲ. Գու իսան իթթիֆաղընա դարչը կիտէր իֆթիրաղ։ Եանի այրըլմադ։ քի պիրլիկէ դարչը տրր։ Եանը՝ թալիմաթլար սաչմադ (հերձուած) (հերետիկոսութիւն) քի իֆթիրաղ։ չիղաղ։ նիֆաղ էվ բաֆիրըլըգ թասլիր օլունուր։ (Ա. Կր. Ա. 10) «Իսիկնտիմիզ Յիսուս Քրիստոս իսմի խաթրը իչին սիզ բիճա իտէրիմ՝ սէղիւնիւզ պիր օլսուն՝ էվ իչինիզէ չիղաղ օլմասըն»։ Պունլարա պէնզէր տահա չօղ խալաթլար վար տրր։ մէզհէպին պիր ուլմասընը եկեղեցի խասիմէրի տախի իդրար էտերէր։ Նասըլ քի իթթիֆաճա՝ մէզհէպին միւճէրրէտ պիր օլմասը էլզէմիսէ։ քէզալիք քիլիսէյի թէչքիլ էտէն՝ կէրէք քիլիսէնին բուէսսալարը՝ կէրէք ճէմաաթ գավի պիր մուհապէթէ՝ էվ պիր իթթիֆատ իչէ իրթիպաթը կէրէք տիր։

Մուհապպէթ տէմէք՝ էվվել էմիրտէ տինճէ՝ քիւչիւչուն քէնտի պէօյիւիւնէ իճապ էտէն թէվազու էվ իթաաթը տրր։ Էվ պէօյլէ պիրի պիրի իչէ ֆէրսիղինի իճրա էթտիքաէն սոնրա, քիլիսէնին էարրաբ ունի՝մէթերինէ (խորհուրդարարնա) ումիտ՝ էվ մուհապպէթ ամնէրիչէ եէքտիկէրինէ իլկադ օլմադ տրր։ Եվվէթ՝ չօղ ատէմէրինն պիր պիրինէ մուհապպէթերի վար տրր։ ամմա՝ պու մուհապպէթ պիրինճի մուհապպէթ տէյիլ։ անճադ մուհապպէթի դաթիչէ էվ մէն-

ֆաաթը դաթիչէ։ էվ մաաթի մուհապպէթ թէսմիչէ օլունուր։ պունու տա Փրոթէսթանլար իդրար էտերէր։ Եանի Քրիստոսուն ճէմաաթը քէմալի ուէրէճէ իթթիֆաղ էվ մուհապպէթ իլէ պիր պիրինէ պաղը օլմալը։ (Ե-է. ԺԵ. 17)։ «Պունու թէնպիհ էտերիմ քի՝ պիր պիրինիզի սէվմէսինիզ»։ (ԺԷ. 11. 21. 26)։ «Նա ազիզ փէտէր՝ օղլարը իսմին իչէ հրֆզ էյլէ։։։ քի պիր օլսունլար։ Նասըլ քի պիզ պիրիզ»։ Քի հէփսի պիր օլսունլար։ Նասըլ քի՝ սէն փէտէր՝ պէնտէ, էվ պէն սէնտէ, էվ ծնլար տա պիզիմ իչէ պիրիչսինլեր»։ «Վէ պէնի սէվմէյին մուհապպէթ իչէ՝ օլ մուհապպէթ քէնտիչէրինտէ տախի օլսուն, էվ պէն տէ ծնլար տա»։ (Եբր. Դ. 4) «Բոտ պիրլիք։ իսան պիրլիք։ վէ ամէլ։ էվ մուհապպէթինիզ պիրլիք օլսուն։ հէվինիզ եէքտիչ էվ եէքճիհէթ օլասընըզ»։ (Ե. 23) «Զիրա զարընդն պաչը գոճասը տրր։ Նասըլ քի քիլիսէնին պաչը տա Քրիստոս տուր։ էվ օլ վիճուտուն գուրթարընընը քէնտիսի տիր։ էվ Նասըլ քի քիլիսէ Քրիստոսա իթաաթ էտէր։։։ զիրա ծնուն վիճուտունուն ալալարընտանը, քէնտի թէնինտէն էվ քէնտի զանընտան»։ (Ե. 23) «Քրիստոս քիլիսէնին պաչը տրր։ էվ ծնուն վիճուտունուն գուրթարընընը տրր»։ Ինճանընտա Նասըլ քի կիւնէշ գարանլըգ իլէ։ կէրչէկլիք նալանընընը իլէ։ էվ Սլլահ չէյթան իլէ իթթիֆաղ էվ իմթիզամ էտէմէզսէ՝ չիւնքի պիր պիրինէ մուզայիր տիրլէր։ քէզալիք եկեղեցի իսանը էվ իթթիղատը էվ մուհապպէթի պիրլիք իսթէր։ Նիֆաղ։ չիղաղ։ տին պապընտա հիչ պիր վաղթատա ուլամադ։ պունուն իչին եկեղեցիի գապուլ էթմէյէն՝ եկեղեցիտէն իսրաճ օլունսուն տէյի էֆէնտիմիզ էմր էտէր։ (Մ-Ռ. ԺԸ. 17) «Եկէրչի քիլիսէյի սէ տինլէմէզսէ՝ սէնին ինանտակ կէօմրիւքճիւ էվ փուրթէրէթ օլսուն»։ Եանի քիլիսէտէն էվ քիլիսէ հիմնիթէրինտէն իսրաճ օլսուն։ Վէ (Տիտոս Գ. 10) «Նիղաղ էտէն (հերձուածող) քիմսէտէն՝ պիր իքի քէրրէ նասիհաթ վերտիքտէն սոնրա՝ վազ կէչ։ էվ եօլտան չըդմըշ՝ էվ կիւնահ իչէյօր՝ քէնտի նէֆսինի հէլազ էթմիչ տիր»։ Տէմէք քի Քրիստոսուն քիլիսէսինին իչինտէ իսան պիրլիկի էվ իթթիֆաղ էվ մուհապպէթ պիրլիկի պիրինճի չարթ էվ նիչանէ տիր։

ԳԼԽԱՎՈՐ ԳԼՈՒԽ

ԳՐԻՍՏՈՍՈՒՆ ՔԻԼԻՍԷՍՆԻՆ ԱԶԻԶ ՕԼՄԱՂ ՆԻՇԱՆԷՍԻ ԻՄԱՅԷՐԻՆԷ

Ի. Քրիստոս քէնտիսինի տինլէյէնի էվ պիաթ էտէնի կիւնահտան՝ էվ կիւնահէն հիքմիւնաէն գուրթարըպ փաք էվ թէմիզ էթ-

մէք իլէն ինանխյէթի պիղլէր կիալի կիլինտի, վէ պու ուղուրա գան տէօքտիւ. Խաչ ճէղասընա հիւքմ օլտու. էօլտիւ վէ տիրիլտի. Նիյին. Գօղոս առաքեալ պունա ճէվապ վէրիյօր. (Եպ. Ե. 25) «Քրիստոս քիլիսէյի սէվտի, վէ օնուն իչիւն նէֆսինի թէսլէթ էթտի, քի օնու (աւազանը) եանի վաքթիղին ազիզ քէլամը իլէ թէմիզլէսին, վէ մուշերրէֆ եկեղեցի քէնտի հուզուրունա տիրսին, վէ պիր կէօնէ քիր վէ լէքէսի եա տիկէր պունա պէնզէրի օլմասը. իլլա ազիզ վէ լէքէսիզ օլսուն»։ Զանթէն Քրիստոս էֆէնտիմիզ Խաչա չըզմազտան, քէնտի փէտէրինտէն տիլէմիշ իտի քի՝ քէնտի սահիպլիկի իլէ քիլիսէսինի ազիզ էյլէսին. (Ռոմ. ԺԷ. 17-19) «Սահիպլիկին իլէ քէնտիլէրինի ազիզ էտէսին, դիրա անին քէլամը սահիհ տիր»։—«Վէ քէնտի իւզերինէ պէն քէնտի նէֆսիմի ազիզ էտէրիմ, քի օնլար տա ազիզ օլսունլար. վէ պիր քէնտիլէր իչին եայրընը բէնա էթմէյօրում, իլլա օնլարը սէօզիւ իլէ պանա քեաֆֆէյի իման էտէնէ»։ Վ.է (Տիտ. Բ. 14) «Օ քի նէֆսինի պիղիմ իչին թէսլէթ էթտի, հէր պիր նամուսսուզլուգտան պիղի կուրթարսըն, վէ քէնտիսինէ էյի ամէլլէրի մէյալ իտսա մախսուս պիր ճէմաաթ թէմիզլէսին»։ Քրիստոսուն քիլիսէսինին ազիզ օլտուղունու թաստիկ վէ պէյան էթմէյէ պունլարա պէնզէր տահա չօղ տէլիլ վար տըր, վէ հիչ պիր մէզհէպ եօղ տուր քի Քրիստոսուն քիլիսէսինէ ազիզիք եաղըշմազ տէսին։

ԻԱ. Ֆագաթ՝ զօր նէրի չուրասը տըր քի՝ նէ կէօնէ իչպու ազիզլիկի Քրիստոսուն քիլիսէսի քէնտի իւզերինտէ զահիրէն կէոսթէրիսի իճրա էտիյօր. Եվվէթ՝ հէր մէզհէպ, իչպու ազիզլիք սըֆաթը մէրզուպէսի պէնտէ տիր, տէր վէ իտտաա էտէր. լաքին սահիհ Քրիստոսուն քիլիսէսի՝ կէրէք քէնտի պաշընը ազիզլիկինէ պինէն, կէրէք էօյրէթտիկի ազիզ վէ ալլահտան թաղիմաթլարընա պինէն, կէրէք իճրասընտա պուլունան ազիզ էսրարինէ, վէ կէրէք թէվֆիա էթտիկի սայսըզ վէ հիսսալսըզ ազիզլէրէ, չէհիտլէրէ, վէ ֆազայիլի ֆէվգէլատէ, վէ սէմավիյէ իլէ միւղէյէն քիմսէլէրէ, վէ պիր չօղլարընը ամայիպ վէ ֆէվգէլատէ միւճիզաթլարընա պադարադ, տէյէպիլիրիզ քի՝ հէր դանը չիրքէթտէ վէ մէզհէպտէ պու էֆա՝ լը ֆէվգէլատէ իճրա պունուշ վէ պունուշտուրա. անմագ օ քիլիսէ. օ տին սատէ Քրիստոս էֆէնտիմիզին տինի վէ քիլիսէսի տիր. վէ օ սատ Քրիստոսուն ալլահանի վիճուտու օլմայա եաղըշըր. եանի քէնտի սէչիպ պէյէնտիկի քիլիսէնին վէ պու քիլիսէյէ իհսան պուլուրուսուղու լութֆուն սէմէրէսի օլտուղու, օլ վաղթի պիհապդէն ասա օլունուր. վէ օնտան մատա սիկէր պիր մէզհէպ եօղ տուր. վէ եաղըշը օ տուր Քրիստոսուն սահիհ քիլիսէսի. Պու տէմիկիմիզէ տէլիլ։ (Ամոս. Ե. 11) «Մութլուսունուզ սիզ, հաչան սիզլէրէ հազարէթ օլունաճագ վէ սիզի սիւրէճէք տիրլէր, վէ քեաֆֆէյի միւֆ-

թէրլիյաթէ պէնիմ իչին ուղրայաճագսընը, օվվինին վէ չաղ օլուն»։ (Ա. 38) «Հէր քիմ քի խաչընը պլըպ արգամընրա տիւշմէզսէ՝ պանա լայըղ տէկիլ»։ (Բ. Տիմ. Գ. 12.) «Հէր քիմ քի Ալլահ իլէ եաշամագ իստէրսէ, սիթէմ հալաճանք իչինէ, մէչագաթէ տայանընը»։ Վ.է (Մաթ. Ժ. 1.) «Զաղրրրպ օն իքիլէրի, օնլարա մէքրուհ ճինլէր իւզերինէ՝ օնլարը չըզարմայա, խասթալարա չիֆա վէրմէյ հիքիւմէթ վէրտի...»։ (Մարկ. ԺԶ. 17.) «Պանա ինանանլարընը՝ պու նիշանլար արգալարընտան կիալէճէք տիրլէր, պէնիմ իսմիմ իլէ չէյթանլարը չըզարաճագ տըրլար, լիսանլար սէօյլէյէճէք տիրլէր, եըլանլարը էլլէրինտէ թութագլէճէքտիրլէր, (թէլէֆ էտիճի) պէնիր պիլէ իչսէլլէր, զարար պուլմայաճագլար։ Խասթէլլէր իւզերինէ էլ զօրսալար սաղալաճագլար...»։ Վ.է «պանա ինանան քիմսէ՝ պէնիմ էթտիկիմ միւնիւզաթլարտան տահա պէօյուկինիւ իչլէյէճէք տիր...»։ Ագիզլիք, պու ֆազիլէթլէրին սէմէրէսի տիր. հէր քիմ պու մէչագաթլարը Ալլահընն խաթրը իչին չէքէրսէ՝ օ ազիզ տիր։ Վ.է եէվմիյէ պիքրի ճէմիլէլէրինի իսլատէթլէ թէքրիմ էթտիկիմիզ պիլ ճիմլէ ազիզլէր, պու քիլիսէնին էվլատլարը տըրլար։

ԳԼԽԱՐ ԵՐԵՍՈՒՆ

ՔՐԻՍՏՈՍՈՒՆ ՔԻԼԻՍԷՍԻՆԻՆ ԻՆՉԻԻՆՃԻԻ ՆԻՇԱՆԸ ՈՒՄՈՒՄԻ ԵՎ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՕԼՄԱՍԸ ՏԸՐ

ԻԲ. Կաթողիկէ՝ եանի ումումի օլմագ, Քրիստոս էֆէնտիմիզին քիլիսէսինին իւչիւնճիւ պիր չարթը տըր։ (Մատթ. ԻԸ. 19.) «Պիտին պունտան սօնրա ճէմի թալիֆէլէրէ էօյրէտին»։ Վ.է (ԻԶ. 13.) «Սահիհ տէրիմ սիզէ, պլիթիւն տիւնեանընն հէր նէրէսինտէ պու Աւետարան իլան օլուրսա՝ եանի Քրիստոսուն թալիմաթլարը վէ հաւատքը, պունուն էթտիկի չէյ պիքր իչին սէօյլէնէճէք տիր»։ (Մարկ. ԺԴ. 9.) «Աւետարանըմ տիւնեանընն հէր նէրէսինտէ վազ օլունուրսա...»։ (ԺԶ. 15.) «Վէ տէր օնլարա. տիւնեանընն հէր թարաֆընա կիտին, քեաֆֆէյի մախլուգաթա Աւետարանը վազ էտին»։

Քրիստոսուն քիլիսէսի, ումումէն տիւնեանընն հէր պիր թարաֆընա եայըլաճագ տըր. Քրիստոս էֆէնտիմիզին պու էմրի իլահիյէսինին չարթը իդթիզաընտան տըր. վէ մատէմ քի տիւնեանընն չար էմրլաֆընա [illegible] պունուշտուր. վէ պու [illegible] մաաթը Քրիստոսուն մանէվի բուհանի վիճուտու տուր, պիր վիճուտուն քեաֆֆէյի աղալարը լազըմ քի՝ պիրի պիրի իլէ մէրպութ, վէ միւկադ, վէ միւնազիտ օլսուն, չէօյլէ քի էլի, այաղը, վէ աղալարը պու վիճուտէն քէսիք օլմայաճագ, իլլա, ճէփսի պիր պաշ

զամանտասը ալթընտա օլաճագ ասը ։ Նէ քէսիլմիշ այագ ։ վիճուտ-
տէն հայաթ ալը ։ Նէ էլլէր քէսիլիրսէ վիւճուտտէն տամարլարընա
զան ազար ։ Նէ հայաթ պախշ օլուր ։ Նէ պիր վիճուտտէն պաշը քէ-
սէրսէն ։ պաշ զալագիլիր ։ Նէ վիճուտ՝ վիճուտ ։ Իլլա Թասիի հէվսի-
նէ հայաթ պախշ էտէն ճան՝ տախիլէն հէվսինէ հիւքմ էտէր ։ Վէ վիճու-
տուն քեաֆֆէյի ազալարընը գուվվէթի աէրունի իլէ ճէվէլան էթ-
տիրէն՝ վէ սաղ ։ վէ տիրի ։ վէ քեաֆֆէյի մուամէլաթընա պիր սա-
հիպի վիճուտ վէ մուքատարրընի օլան ճան տըր ։ Քէզալիր Քրիստո-
սուն քիլիսէսի ։ Վէ պու քիլիսէնին ազալարընը պիրի պիրինէ իւ-
հազ վէ իթթիֆագ էթտիրէն ։ Էվվէլ էմրաէ Քրիստոսուն բուհուա-
նուն մուհապէթի իթթիֆագը ։ Վէ իմանը տըր ։ քի տիւնեանընը
չար էթրաֆընտա եէկ սիլ ։ եէկ ճիհէթ ։ եէկ իթիլաս օլուսա ։ Հէր
եէրտէ մունթազամ սուրէթտէ հէվսի պիր նիյէթէ խըզմէթ էտէր ։
Տիւնեանընն ճէմի եէրէրինի քրիսթիյան ասլանը ։ Վէ պու քրիս-
թիյանլարընը պիր պիրի պէնինտէ տինի վէ իթիֆատը ։ Վէ ալա՝թը
տինի վէ մազսէտի պիր օլմալսա ։ Էվվէլա քիլիսէ օլամազ ։ Նանի
Քրիստոսուն վիճուտ [illegible] ։ Ամանէն պիր պիրինէ մա-
խալիֆ օլան ազալարա տախի Քրիստոս պաշ օլամազ ։ պիլ ախէրէ
պիր պիրինտէն այրըլմըշ ազալար ։ Վէ ճէմիյէթէր օլուրսա՝ Նէ Քը-
րիստոսուն էօմրիւ իլէ նաշայասիլիրլէր ։ Նէ սէ Ալլահա մազսուս
պիր իշի իճրա էտէպիլիրլէր ։ Մուհապէթ ։ Վէ տինճէ օլան իթի-
գատ սազընը Քրիստոս քէնտիսի թէնպիհ էթմիշ մի ։ Նօղսա հէր
քէս պիր պիրինտէն այրը՝ վէ սիլա իթթիհատ ։ Վէ ոիլա իսթիլաթ
[illegible] Քրիստոս քէնտի վիճուտի [illegible] զանուն գօյմուշ ։ (8-վ. ժէ. 11.) « Վէն արթըգ տիւնեատա ալչի-
լիմ ։ Վէ քէնտիլէր տիւնեատա տըրլար ։ Վէ պէն հանընա կէլիյօրում ։
նա Ալլահ փէտէր ։ քէնտիլէրի իսմին իլէ հըֆզ էյլէ ։ ։ ։ քի պիր օլ-
սունլար ։ Նասըլ քի պիզ պիրիզ » ։ (20.) « պիր քէնտիլէր իչին ըի-
ճա էթմէյօրում ։ իլլա՝ ճէմի օնլարընն սէօզիւ իլէ պանա ինանանլար
իչին ։ քի քեաֆֆէյի պիր օլսունլար ։ Նասըլ քի սէն պէնտէ վէ պէն
սէնտէ իսէմ ։ օնլար տա պիզտէ օլսունլար ։ Վէ (22. 23. գէ) պու-
նու թէքէրրիւր էտիյօր ։ Տէմէք քի՝ կէրէք մուհապէթճէ ։ կէրէք
իթթիֆաճա՝ Քրիստոսուն քիլիսէսի պիր օլմալը ։ քիւչիւք սէօյիւք
իլէ ։ Վէ պէօյիւք քիւչիւք իլէ ։ Վէ պաշլարը հէվսի իլէ պիր օլմա-
լը քի ։ տիւնեանընն հէր պիր էթրաֆընտա պուլունան քրիսթիյան-
լար Քրիստոսուն քիլիսէսի Վէ Քրիստոսուն վիճուտու ոլապիլմնս
էր ։ Հէր զանդը ճէմիյէթ քէնտի պաշը իլէ պիր տէյիլ իսէ ։ օ Քը-
րիստոսուն վիւճուտինտէն սայրըլամազ ։ հէր զանդը ճէմիյէթ պիրիսի-
տէ ։ Վէ իման իթթիֆաղընտա սէյիլ իսէ ։ օ ճէմիյէթ Քրիստոսուն
քիլիսէսի խարիճինտէ տիր ։ զիրա առաքեալ թէնպիհ էթտի ։ (Փիլ.
Բ. 2.) « Մէսէրրէթիմի թէքմիլ էտէն ։ պիրիսիդ տիւշիւնիւն ։ քէն-

տինիզոտ պիր մուհապպէթ թաչրլըն, ճան պիր, գիրիր պիր »։ Վէ (Եպիս. Դ.) տէյօր « Հէր նէ դատար քի պիր քիլիսէ իչինտէ քիմինէ Քրիստոս պու մէնմուրիկէթի՝ վէ քիմինէ չաւնու՝ վէրմիշ խէ տէ, հէվթի պիր բուհա, վէ պիր մազանտէ խրզմէթ կէտէնէք, վէ պիր տին, վէ մուհապպէթ իթթիֆաքընա »։ — « Քրիստոս պաղլարընը աստաքեալ, պաղլարընը մարգարէ, փէյղամբէր, պաղլարընը աւետարանիչ, պաղլարընը չոպան վէ վարդապետ, ազիզէրին թաղվիկէթի իչին՝ մէնմուրիկէթի իչին, Քրիստոսուն վիւճուտունուն պինաքը իչին, հէվթիմիզին պիր իման իթթիֆաքընա վարընճայատաք նասպ էթաի »։ Պունլար Այլանդն քէլամը տրր, ինանալար սէոզէրի տէյիլ տիր։

ԻԴ. Գինիոս սաղիր թէսմիյէ օլունան, Տրայանոս չէզարա՝ Գիթենիա վալիսի պուլունաուղու հասէպի իլէ Ցինսի մէքթիւպինտէ, քրիսթիյան տիյանէթինին նէ դատար եայլտրընը մաթթէսսիֆ եաղլյոր։ « Հէր սընը Գիտան չոդլարը՝ գալը օլուն՝ էրքէք օլսուն, վէ հէր բիւթպէտէն թէհլիքէյէ տաղէթ օլունույորլար, վէ օլունաճաք տրրլար։ պիր եալընդզ չէհիրլէրէ մախսուս տէյիլ, իլա գուրա վէ դուրապա, վէ չիֆթլիքլէրէ տիկէ։ պու պաթրլ իթիգատընը մա՝զարրաթը եայլյոր, վէ հէման փութխանէլէր իզսիզ գալը։ վէ ատաթը մէօհթէրէմ մէքրուքէ՝ վէ տուր օլսու »։ Ռուսաֆոս Մարտիրոս Թրիգոն իլէ սէոյլէշէրէք տէյոր։ « Ինանալարընը պիր միլէթի [illegible] գանդի նամ իլէ օլուրսա օլսուն, սէրայլար սաքինլէրի, եախսոտ խանէտէն մահրում օլանլար։ չատրը նիչին, վէ չոպան կէուրուհու օլսուն, քեաֆֆէսի խալա չրգմը Ցիսուս իսմի իլէ ատալար վէ թէպէրրիւքեաթ փէտէրէ։ վէ ճինանընն եարատանընա սաւնույորլար »։ Սուրը Իրէնէոս առաքեալլարընը աշակերտի (ընդդեմ հերետիկոսների Դիս. Ա. գլ. Ի.) եազրյոր։ « Եվ Գերմանիատա թէկսիս օլունմուշ քիլիսէլէր պաշգա ինանրյորլար։ Նէ Իվերնիատա (Իրլանդա), Նէ Սգոյիատա, Նէ Եգիպտոստա, Նէ Լիպիատա, Նէ տէ օնլար քի տիւնեանընն օրթա եէրինտէ տիրլեր, հէփսինին պիր տիր իթիգատը »։ Վէ Տերտուղիանոս (քրիստոնյաների մէտհիյէսի ցիթատընտա գլ. Լ.) եազրյոր։ « Ցիւնքիլէրիզ, վէ հէր եէրինիզի տօլտուրտուք, չէհրլէրինիզի, ատալարընընզը, գալէլէրինիզի, ըէսմի մահալլէրինիզի, մեճլիսլէրինիզի, օրտուլարընընզը, հիւքիւմաթընընզը, օրտուկեանընընզը, սէրայլարընընզը, չէրաաթ մահալլէրինիզի, վէ ծերակոյտունուզու։ պիր փութխանէլէրի սատէ սիզլէրէ թէրք էթտիք »։

ՊԱՊԸ ԻԱՊԻ

ՔՐԻՍՏՈՍՈՒՆ ՔԻԼԻՍԻԷՍԻՆԻՆ ՏԷՕՐՏԻՆՃԻՒ ՆԻՆԱՆԸ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՕԼՄԱԼԸ ՏԸՐ, ԵԱՆԻ ՏԱՑԻՄԻ

ԻԴ. Քրիստոս էքէնտիմիզին մէէմուրիւէթի, վէ թա'լիմաթը՝ քէնտիսինին կէօյէ չըզմաը իլէ, եէր հիւզուրնտէն գալդմաը՝ վէ պիթմէտի, իլլա տիւնեա տուրտուզմա, վէ ինանալար ինան օլտուզմա՝ առաքեալլարտան սէ'տէն՝ պու կիւնէ գատար, իմանա վէ ֆազիլէթ ամէլլէրինէ, վէ մէէմուրիւէթինէ տայիր օլան թայիմաթ, դավատ պագի վէ դավի, վէ միւթէմատի պու անէ տէկին տուրուլուր, վէ տիւնեա սոնունա գատար տուրաճագ սրրլար. եօղսա Քրիստոս ինան թայիֆէսինին սէլամէթ խըզմէթինի թէմամէն իճրա էթմէմիշ օլուր ուսու. պագալըմ քի Քրիստոսուն ֆիքրի վէ նիյէթի պէօյէ մի տիր։ (Մ-դի. Ութ.) Յիսուս տիրիլտիքտէն սոնրա՝ չակիրտլերինէ, վէ առաքեալլարընա եագլաչըպ՝ տէտի։ «Հէր հիւքիւմէթ կէօյտէ վէ եէրտէ պանա վէրիլտի։ փէտէրիմ պէնի նասըլ քի կէոնտէրտի իսէ, պէն սահիպ սիղլէրի կէոնտէրիրիմ, պուտան պէօյէ կիտին վէ պիւթիւն թայիֆէլէրէ էօյրէտին, սաղլասընլար, հէր նէ քի սիղէ թէնպիհ էթմիմ իսէ, վէ իշթէ հէր կիւն, հէր վաղթ, պէն սիղին իլէյիմ տիւնեա սոնունա գատար»։

Քրիստոս էքէնտիմիզին քիլիսէյէ օլան պու ինայէթինի, Յովհաննէս սահի եաղըյոր (Ի. 21.) «Նասըլ քի փէտէր պէնի իրսալ էթտի իսէ, պէն տահի սիղի իրսալ էտէրիմ»։ (Ղ-ի. ԻԴ. 47.) «Վէ ոնլարա (եանի առաքեալլարա) տէր, պէօյէ Քրիստոսա էղիլէթ չէքմէք, վէ իւչիւնճիւ կիւնիւ տիրիլմէք, վէ քեաֆֆէյի միլլէթլէրէ նէտամէթ (ապաշխարանք) կէթիրմէք, վէ կիւնահլար աֆիլրդը վաղ էթմէք, լաղմ իսի»։ (Մ-դի. ԺԳ. 20.) «Վէ ոնլար չըրըպ բապպրն եարարմը իլէ հէր էթրաֆա վաղ էտէր իտիլէր, վէ քէլամը հէր տիւրլիւ նիշանէլէր իլէ թաստիք էտէր իտիլէր, եանի արդալարընտան կիտէն միւճիւզաթլար իլէ»։ (Գ-ծ. Ա. 8.) «Վէ Հոգին Սուրբուն իւզէրինիզէ կէլտիկինտէ գուվվէթ ալաճագսընըզ, վէ պէնիմ իչին Երուսաղէմտէ, Սամարիատա, վէ եէրին օ սկիր ուճունա գատար չահատէթ էտէճէքսինիզ»։ Առաքեալլար Ագիզ բուհուն իսթարընա կէօրէ, Քրիստոս էքէնտիմիզին իճատ էթտիկի մէզհէպին, վէ քիլիսէնին պագի դալաճաղընը փէք ալա՝ պիլտիքլէրի իչին, էվվել էմիրտէ Յուդանին եէրինէ Մատաթիա առաքեալ օլտու։ (Գ-ծ. Ա. 26.) Վէ եէտի թանէ սարկաւագլարը՝ առաքեալլար փէրիզ թութարագ ձեռնադրել էթտիկէր։ (Ղ. 6.) Վէ փէրիզ թութարագ տուա էտէրէք, Ագիզ բուհուն էմրի իւզէրէ Բառնաբասը վէ Սողոսա, եանի Պողոսու ձեռնադրել էթտիկէր, (ԻԳ. 3. & ԺԳ. 22.)։

Վէ քիլիսէլէրին լուզումունա կէօրէ՝ քահանալարա էլ գոյտուլար, վէ Անտիոքտա Պողոս վէ Բառնաբաս իլէ սիւննէթ, վէ պաղդա էյլէր իւզէրինէ միւճատէլէ օլտուզունտա՝ Երուսաղէմտէ պիր պէօյիւք սինոթ էթտիկէր։ (ԺԶ. 5.) Վէ քիլիսէլէր իմանլարընտա գավիլէշիրլէր իտի, վէ տայիմա իզտիյատ պուլուրլար ըտը։ (Ի-ի. Բ. 20.)։ «Պունտան պէօյէ խարիճ, վէ հապանճը տէյիլսինիզ, իլլա ազիզլէր հէմշէհրիսի, վէ Ալլահըն խանէտանը, չունքի առաքեալլարըն, վէ փէյղամպէրլէրին թէմէլի իւզէրինէ պինա օլունտուուզ, ինուն քի քէօչէ պաշը Յիսուս Քրիստոս տուր, ինուն իչին տէ հէր հապրսը չաթըլմըշ, վէ եաղըշմըշ օլտուզու հալտէ, Ալլահ իլէ ազիզ հէյքէլ (օլուպ արթըյոր)»։

ԺԵ. Պու տէյանտէն աշիքեար օլտու քի՝ Քրիստոս քէնտի չակիրտլերինէ քեաֆֆէյի թալիմաթը սէմավիսինի էօյրէթտի, վէ իճրասընտա պուլունտու. չակիրտէր վէ առաքեալլար քէնտի կէօրտիւրլերի վէ էօյրէնտիքլէրի վէ ալտրդլարը թէնպիհաթը՝ Քրիստոստան սոնրա շիֆահէն վաղ ու նէչր էթտիկէր, վէ էօյրէթտիկէր, վէ հէր պիր չէհիրլ վարտրգլարընտա՝ քիլիսէլէր թէէսիս (հաստատել) էթտիկէր, վէ հէր քիլիսէնին լուզումունա կէօրէ սարկաւագլար (վէ երէց) քահանալար ձեռնադրել էթտիկէր. վէ ինլարըն նէ կէոնէ ֆազիլէթտէ վէ նէ տէրէճէ թէրպիյէ վէ իլմտէ վէ տիրայէթտէ օլաճագլարընը չարթլարընը սէօյլէտիկէր. վէ էքիտ՝ չէտիտ թէնպիհ էթտիկէր, վէ պիզլէր նէ մէէմուրիյէթտէ իսէք, սիզլէր տէ օ սունուզ. նէ տէրէճէ մէէղունիյէթ ալտրդ իսէ, սիզլէր տահի օլ տէրէճէտէ սինիզ։ (Ա. Պետ. Ե. 1) «Քեահինլէրէ՝ պունտան պէօյէ պէնիմ իլէ հէմտէրէճէ օլանլարա բիճա էտէրիմ, վէ կէրէք սաղ իքէն՝ կէրէք էօլտիւքտէն սոնրա՝ զրլ փայը պու էօյրէնտիքլէրինտէն չաշմայրպ։ Բրպպը Բրպպրյա իճաազնտա պուլունտուկլար, վէ սինոնա սոնունա գատար Քրիստոս քէնտիկէր իլէ պէրապէր վէ սաղ եաշայաճագ տրը, վէ հէր պիր քիլիսէ վէ մէզհէպլէրի խուսուսունտա հէմ դրլաղուզ հէմ մուավինլէրի օլաճագ տրը տէյի ինլարա սէօյլէտիկէր»։ Տէմէք քի պիտայէթինտէն պու կիւնէ գատար Քրիստոսուն քիլիսէսի հէմ պագի. հէմ էսկի հիյէթինտէ գավի, հէմ չիմտիյէ տէկին առաքեալլարը վէ քահինլէրին թէմէլի իւզէրինտէ լաէնգաթի վէ միւթէմատի տուրույոր, վէ էպէտի տուրաճագ տրը։

ՊԱՊԷ ԳԱՄԻՆ

ԽՇՊՈՒ ՊԻԼԻՒ, ԱԶԻԶԼԻՒ, ՈՒՄՈՒՄԻԼԻՒ, ՎԻ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՕԼՄԱԳ ՇԻՐԱՋԻՒ ՎԻ ՆԻՇԱՆԱԼՈՐ ՊԻՐ ՆԱԼԸՆԸՋ ՐՈՄԱ ՔԻԼԻՍԷՈՒ ԻՒԶԷՐԻՆՏԻ ԿԷՕՐԻՆՏԻԿՈՒՆՏԷՆ ՔՐԻՍՏՈՍՈՒՆ ՍԱՀԻՄ ՔԻԼԻՍԷՍԻ ՐՈՄԱ ՔԻԼԻՍԷՍԻ ՏԷՄԼԻՔ ՏԻՐ

ԻԶ. Ա. Հռովմէական քիլիսէ տէմէմիզ իլէ, եալընըզ Րոմա չէհրի վէ Ս. Փափա հագրէթլէրինէն պիր Րոմա սէրփիսկոպոսու մաղամընտա իտարէ օլունան քիլիսէ անալաշըլմամայը, եա՝ իյպու Րոմա քիլիսէսի իսմի չէրիֆինի վէրտիկիմիզին սէպէպլի, պիւթիւն քիլիսէլէրին ըէյիսի էքրէմի պուլունանմ՝ վէ պու տա պիր եալընըզ սուրբ Պետրոսա իսալէֆէթ (յաջորդութիւն) վէ եէր իւզէրինտէ Քրիստոս էֆէնտիմիզէ վէքիալէթ էտէն ճէմի քիլիսէլէրին ամիրի՝ վէ Ֆէլէֆանընը Սրբազան Քահանայապետ օրտա իգամէթ էթտիկինտէն, տէյիլ եալընըզ Րոմա չէհրի մախսուսի իտարէսինտէն ղայսա օլունարադ, անճագ տիւնեանընն չար էթրաֆ քիլիսէլէրի իւզէրինէ Քրիստոս էֆէնտիմիզ Պետրոսա, վէ Պետրոստան Քահանայապետ իհտան պույրուլան ումուտի մէէմուրիյէթէն ասլայը, վէ պունա պինաէն տիր քի Րոմա քիլիսէսի, եանի ումուտի քիլիսէ թէամիլ պունարը, վէ չունքի՝ պայրըճա տին պիրլիկինէ, վէ քիլիսէնին իթթիֆաղ վէ մուհապիզէթինի հըզմէթ էտիճի ալաթը, մէպտաբ, վէ վաէթասը, եալընընը Րոմա քիլիսէսի օլտուղունտան Հռովմական թիլիսէ իսմինիալմըշ։

Ինչ. Իշթէ պու Րոմա քիլիսէսինէ սատէ պալատէ մուհարրիր էմարէ վէ նիշանլէր, եա միւնֆէրիտէն՝ եա Տիւհիէթէն հէմ եաղըշըր՝ հէմ իւզէրինտէ կիւնէշ կիպի միւալէյէն տիր։

ԻԸ. Էվվէլա պիրլիք նիշանէսի Րոմա քիլիսէսինին խիլաթը չէրիֆի տիր. զիրա կէրէք ամնճէ, կէրէք քիւչիւկիւնանէն էն պէօյիւկիւնէ դատար մէէմուրինին իթթիֆաղ վէ ուսուտիյէթինճէ։ Վէ կէրէք Այլահան նասրա ու թէէսիս պունուլուշ էսրար, եանի եէսի խորհուրդլարը իճրասը, վէ իլհադը պասլընտա հէյիսի եէքտիլ եէքվիճուտ տուր։ Նասրլ քի պիրլիր պասլընտա եաղըշըրտիգ իսպորթար կէօսթէրիյօր։ Տինճէ տիւնեանընն չար էթրաֆընտա կէրէք Դաթսիք ճէմաաթը օլսուն, կէրէք կիսասարիւսաղ, սարիսաղ, քահանայ, վարդապետ, եպիսկոպոս, արքեպիսկոպոս, կաթողիկոս օլսուն, քեռաֆիֆլինին թագրիրի, իմանը վէ իթթիֆասը պիր տիր, վէ միւթէֆիդ տիր։ Վէ հէր քիմ քի պու իման պիրլիկինէ դարյը սերբէսթիճ էտիսլ՝ մուվաֆֆաղըյէթ էթմէղոյ, վէ տին պիրլիկինտէն այրըլըպ, տիկեր այրը՝ վէ այդըրը թալիմաթլարտա պուլունուրսա, ճէմի պու քիլիսէ բուէսասլարը պիր մահալէ թէճէմմիւ էտէրէք, օվ այրըլմըշ զաթը, պիթթէնպէկ՝ վէ պինասայի դանտարրըպ, օնու տին

իթթիֆաղընա իսխալ էտէմէղոյէր։ Զօզոս առաքեալին էթաբէկի կիպի, վէ Քրիստոս էֆէնտիսիզին էմրի իւզէրէ. օնու չէթանա թէալիմ էտէրէր։ Վէ օվ բաթրզը փութփէրէսթ սըրասընա գօնուլուպ, քեռաֆիֆէսինին յանէթինի վէ նէֆրէթինի, մուհիպ օլսուր. վէ ամատէն Այլահընը զսդէպինի քէնտի իւզէրինէ տաղէթ էտէր։ Ազուհասուն ազիզ քիլիսէնին թէվարիխէրի, վէ ուսուլի սինօթլարընը խաթիմի վէ միւղաթէրաթը, վէ տին պիրլիք զարարլարը. այնքեար կէօրունիւր քի, իշ պու տին պիրլիկինէ խէյալ կէթիրմէյէլիմ. վէ Քրիստոսուն բուհունու, վէ մանէվի վիճուսունու քի քէնտի քիլիսէսի տիր. իրիյէ թաղսիմ էթմէյէլիմ տէյի՝ էվայիլտէ վէ թէվարիխի միւթթէլիֆէտէ ապիզ քիլիսէ բուէսասլարը, հայրապետէրի, վէ քահանայապետլէրի նիչէ նիչէ մէյապղաթլարա գաթլանմը, վէ պու ուզուրա նիչէլէրի գանլարընը տէօքմիշ վէ էսմուրլէրինի գէսա էթմիշ սիրլէր։ Քրիստոսուն՝ պէօյիք Կոստանդիանոս գատար, չօղ իսը Եիսու սեհեվիր, քիլիսէնին սէհղէթլի սէնէլէրի սիրլէր. Քրիստոսուն պու վիճուսունանի քիլիսէսի, նիչէ նիչէ էզկէթլէր չէրտի. կիզլի վէ սուղլար մաղարալարընա ֆիբար էտէրէք, ինլեր, վէ եէր ալթլարընը տէլիպ՝ միլենալար իլէ քրիսթիյանլար էօյլէ մահալլէրէ սըղընմըշ իրէն՝ եէնէ փութփէրէսթ զալիմ չէզարլարը ճէզա վէնէլսինէ կիրիֆթար օլսուլար, օվ կիպի գանլարը ազաբ. պուընարա չօգ մալ, չօղ մէէմուրիյէթ, չօղ սիւնեավի միւչէրրէֆ վատլար օլունտու. լաքին պունլարը հիչ պիրիսի, պու տին վէ իման պիրլիկինէն ճալարը այրրամասը։ Պաշլարընը քէնտի վիճուսէրինէն քէսիրիպ այրըլմասընա բաղի օլսուլար։ Լաքին Քրիստոսուն տինինտէն վէ քիլիսէսինէն այրըլմայա բաղի օլմասընը։ Վազաա պու աթալարընը զանլարընը տէօքսիլէր իսէ՝ Թոփրապա քրիսթիյան թօխումունու սաչարլար։ Տերտուղիանոսուն ուտտիսի կիպի. «Եէհիսէրին դանը՝ օլսուս քրիսթիյան թօխումու։ «Արիուն վիսայից, սերմն քրիստոնէից»։ պարէմ եալընընը փութփէրէսթ դօվալարընը օլայրտը. Արիոս, վէ սայիր ինա պէնզէր բաֆրզրլար ատիսի քիլիսէնին ազ մինէթինի մուհիպ օլմասընը։

Իթ. Պէօյիք Կոստանդիանոս զէմանընտան պաչլայարագ, եանի 325 ատ Նիկիա ումումի սինօթու օլսու։ Տիւնեանընն հէր թարաֆընտան Արիոսա դարյը, քի Քրիստոսու՝ Այլահընն թէվհեճիսի էվլատը թէամիլ էտէյօր ուսու. եպիսկոպոսլար վէ հայրապետլէր՝ 318 մըգտարը Նիկիա չէհրինէ թէճէմմի էթտիլէր։ Մա՝ եանի Արիոսա՝ քէնտինի քիլիսէտէն իխրաճ էտէրէք, յանէթ օգուտուլար։ Հէր ռէվրտէ, վէ հէր վաղըթտա ճէմի հերետիկոսլար հագզընտա Րոմա քիլիսէսի իշթէ պէօյլէ տավրանտը։ Էվվէլինտէն պիգիմ վագթըմըզդն Վ. աթէգան ումումի սինօթունա տէկին։ (1869–70)։ Իքինճի հասպ էլ հուդուգ, Րոմա քիլիսէսինտէ մէէմուրինին քիչիչիլ պէօյիւնիւ.

թանը վէ էմրինաէն պիր կէօնա տրչարը չըզմաղ։ վէ հէվսի իչպու Բոմա քիլիսէսինին էվամիրի տինիլէսինի՝ Ալլահըն քէլամը կիպի թուքար վէ իճբաբնա հազրը միւնթազը օլուր, վէ օնա մուխալիֆէթ էտէն օլուրսա, ճէզա վէնիչէյի բուհանիլէսինէ տիւչար վէ թէէտիպ օլուր։ Մալիսէն մուհապպէթ պաղընտա, վէ քիլիսէ էսրարընտա իշհադիլէթի խուսուսունտա՝ քեաֆիէյի Բոմա քիլիսէսինին էվլատլարը Գրիգոտոս էֆէնտիմիզտէն նասլ ու թէէսիս օլունմուշ օլան քիլիսէնին եէտի էսրարընը։ վէ քիլիսէ թէնպիհաթընը իգրար էտէրլեր։ չէօյլէ քի պու սըրրարտան պա՛զըլարընին էլզէմիլէթի ճիհէթի իչին՝ էսրարը զարուրիյէ թէսմիյէ օլունուր։ վէ պազրլարընին լուզումի հասպէլ էմր վէլ ումուր օլտուզունան, քիլիսէլէրտէ պունլարը հէվսինին իճբասը պիլա գուսուր ինֆազ օլունմազ տը։ Վէ պիր քիլիսէյի մախսուսէ եախօտ պիր ատէմ իչ պու խորհուրդլարը պազրսընը դապուլ։ վէ պազրսընը բէտտ էտէրսէ՝ անինտէ Բոմա քիլիսէսինտէն իխրաճ օլունուր, հերգուածոդ՝ եախօտ հերետիկոս ատտ օլունուր։ Պունուն մուզայիրի քիլիսէ դանունունա վէ գարարընա իթթիֆազ։ վէ իթաաթ էտէն Ալլահըն թէպէրրիւքնաթը բահմանիլէսինէ մազհար օլուր, նասլ քի Պողոս առաքեալ եազըյոր։ (Գ-ղ. Զ. 16.)։ «Սիւննէթ գալդը։ (Գ-ղ. ԺԵ. 7.) մուէիսինճէ։ հէր քիմ պու դանունա մուվաֆֆադիյէթ էտէրսէ։ Խարայէլ Ալլահընին սէլամէթի։ վէ մէրհամէթի իւզէրինտէ օլսուն»։

Լ. Սահիհէն Ազիզիք նիշանէսի եալընդզ Բոմա քիլիսէսինէ։ «Ը. չարթը մախսուսէ տիր։ Կէրէք ազիզիք սէր չէշմէսի օլան միւէսի Գրիգոտոս էֆէնտիմիզ պու քիլիսէյէ պաշ օլտուղու իչին։ կէրէք սէմավի՝ վէ սահիհ՝ վէ ազիզ թալիմաթլարը պու քիլիսէյէ թէսլիմ էթտիկի իչին։ կէրէք իշ պու քիլիսէ էվլատլարը՝ Գրիգոտոսուն նասլ էթտիկի ազիզ խորհուրդլարը իճբա էտէրէք՝ եէվմիյէ անլէրին վասէթասը իլէ էլթաֆը իլահիյէյէ իշհադ օլմալարը իչին։ վէ կէրէք Գրիգոտոս էֆէնտիմիզին իչպու լուքֆու իլահիյէսինէ, տէրուհնէն մուվաֆֆադ օլուպ զահիրէն տախի ֆէվզէլ ատէ թէսմիյէ օլունան ֆազիլէթ էֆալընտա պուլունուպ, էնվայի տիւրլիւ միւճիզաթլար իճբասը իչին։ վէ կէրէք սինիլէրճէ պու սահիհլիկին ուզուրունա մալաէն վէ նէֆալէրինտէն վազ կէչէրէք՝ նիչէ ճէզալարա գաթլանարագ՝ մուգատտէս վազիֆէլէրինի իճբա էտիպ։ Գրիգոտոսուն ուզուրունա։ վէ կէրէք տիյանէթ։ վէ կէրէք գարընտաշ մուհապպէթի ուզուրունա գուրպան կիթմիշ օլտուգլարը իչին։ չիմտի տէ մէզգահլար (խորանլար) իւզէրինտէ կէմիքլէրինէ՝ չէհիտ (մարտիրոս) մասունքլարը տէյու՝ իղղէթ։ վէ խպատէթ։ վէ բայէթ էտէրիպ։ Պու պապատ քիլիսէտ չէհիտ տիւչմիշ ազիզլերին թէվարիխինի պիրիսի օգուրսա։ օլ գատար պինլէրճէ ճանլարը պիր տին ուզուրունա թէլֆ օլմալարը պիր գուվվէթ վէ հիքմէթի բապպանիյէյէ մախսուս

օլտուզունու այնէն միւչահէտէ վէ իգրար էտէր։ Իչթէ պու ազիզլէր տիր քի, Բոմա քիլիսէսինին գուճաղընտա տօղմուշ՝ վէ տին ուզուրունա գան տէօքմիշ։ վէ քիլիսէլէրտէ ճնյարըն ազիզ կէմիքլէրի հէր քէսին բայէթ ու իհթիրամաթընը մուճիպ օլմուշ տուր։

ԼԱ. Սալիսէն, Բոմա քիլիսէսի ումումի (ընդհանրական) տը։

Պիր չէյին ումումի օլմասը իչին՝ հէր եէրտէ եայրլմըշ օլմասը լազըմ կէլիր։ Բոմա քիլիսէսի վէ մէղհէպի տիւնեանընը ատօրթ էթրաֆընա եայրլմը։ վէ գապուլ օլունմուշ, իչթէ պու մանայէ մէպնի տիր, քի կաթողիկէ նամընը այմըշ καθολικοι։ Պու քի էլենիգա լիսանընտա ումումի տէմէք, վէ հայճա ընդհանուր, ուլումի թէրճիւմէ օլունուր։ Էվվէլա Հառմէական մէղհէպ տիւնեանընն հէր թարաֆընա եայրլմըշ իսկ տէ, էվվէլթ հէմ պու սէպէպտէն էօթիւրիւ, հէմտէ Բոմա քիլիսէսինին հէր եէրտէ իթիգատը տինիյէսի (դաւանութիւնը) վէ ադայիսի տինիյէսի (մասունք հաւատոյ) պիր օլտուզունան, պիրի պիրինտէն ֆէրդի օլմամաղ։ Սանիլէն, Գրիգոտոսան, վէ քէնտի քիլիսէսինին իլք կիւնլէրի թարիխինճէն պաչլայարագ՝ պու կիւնէ գատար։ օլ իթիգատ պիր տիր։ վէ իսթիպատլ դապուլ իթմէղ տէրէճէտէ ծնյարտան պիրէ կիլինճէյէ գատար նասլ էթտիկլէրի տին դայտէսի օ տուր, վէ պէր գարար տը։ վէ նէ իխթիլաթ։ վէ նէ թէրէկտիւտ կէօթիւրիւր։ Հէր եէրտէ։ հէր վազըթտա՝ օլ դաւանուն թիւնտա օտատտ քրիսթ քէնտի էսրարընը (խորհուրդլարընը) իճրա էտէր։ Վէ հուզուզնա տախի Բոմա քիլիսէսինին մէէմուրլէրի քիւչիւք պէօյիւկիւզ, վէ գնեաֆիէսի Բոմա Արրազան Գահանայապետինէ մէրպութ։ վէ միւթիւ տիր։ վէ ոնուն էմրինտէն հիչ պիր կէօնէ չաշմազլար։ Գրօթէսթանար։ վէ սայիր կաթողիկ քրիսէնին խասիմլէրի։ էվայիլտէն պու կիւնէ տէկին կէօսթէրթիլէր սիզէ։ դանը վէնիսէ Բոմատան պաչ չէքմիշ։ վէ երնէ քրիսէ տախիլինտէ գալմըշ։ Հէմ Բոմա քիլիսէսի սիհաղլին՝ մատտի սուրէթտէ տախի։ եանի ճէմիյէթինին քէսրէթինէ՝ սթաթիսթիք ուսուլինէ նեզարէն։ եանի տիւնեանընն միւֆրէտաթը նուֆուս ճէմիլի իգթիզասընճա տախի պու քիլիսէնին տինճէ թէպաայարը՝ օ պիրլէրինտէն տատա գիյատ՝ քէսիր։ վէ վաֆիր տիր։ Վէ Բոմա քիլիսէսինին խարիճինտէ պուլունան, փութիրէսթիրտէն մատ։ գիւթիւն իրիսթիյան մէզահիպինին նուֆուսու միւնֆէրիտէն։ վէ պաչդա պաչդա այընարագ։ վէ հիսապ օլունարագ։ պունլար Բոմա քիլիսէսինին։ իչտէ պիրի։ եախօտ նրսիր տէյիլ տիրլեր։

ԼԲ. Խուսուս քի, պունլար ատատէն՝ վէ պաղէն պիր պիրինէ դընտա։ վէ մուխալիֆ տիրլեր, պիր ֆարդ Ռում, մէղհէպճէ, Իրմէնի տէյիլ։ Նէ տէ Իրմէնի՝ մէղհէպճէ Ռում տուր։ Նէ Ասորի Գրիգոր տիր, նէ պու, Հապէշի։ նէ Գիլտանի, Եաղուպի։ Հէ տէ Նագուպի՝ Գիլանի։ Պունլարը հէր պիրի ադայիտի տինիյէճէ էքսէրի

միւթթէֆիզ խելէր տէ ։ պաղը խուսուսաթը տինիյէտէ իսթիլաֆ ։ վէ իֆթիրաղլարը պուլունուր ։ վէ նէկ տիկէրինէ պաղը տա կիւնէ-նիրլէր ։ հէր հաչան էրմէնիտէն պիրի բում մէղհէպլիկի իսթիյար էթ-տիկինտէ՝ թէքրար բումլարտան օլ քիմսէնին իւղէրինէ ։ դաղանա կիր-մէսի իլէ վաֆթիզ իֆրա օլուրսա ։ ։ ։ ։ Իլա քի փրոթէսթան պուն-լար իլէ հի՛չ պիր կէոնէ իսթիֆադ էտէմէղ։ ինլար խաչապարտ ։ վէ փրոթէսթան սուբլիմ Անտտարանապարտ յիւնիր ինու էօվմէղ։ Տէմէք քի պունլարդն աղայիտէ վէ ասասէն պիրի պիրինտէն իսթիլաֆը օ-լուպ ։ հէ՛մ Բօմա քիլիսէսի ճէմաաթը քէսրէթինէ վասլ օլամազ ։ հէ՛մ տէ ռամուսիլիք իսմի չէրիֆի ։ վէ Նիչանը ինլարտա եօղ ։ վէ ինլարա եաղըշամազ ։ անճաղ պիր սասէ Կաթողիկէ Բօմա քիլիսէսի իսթիֆադընտա պուլունան սիկ ճիւմլէ միւթթէֆիզ քիլիսէլէրէ խաս վէ այիտ տիր ։ վէ Քրիստոսուն քիլիսէսինին հաղդընտա ումու-միլիք պասլընտա եաղըլան իսդաթլար եալընըզ Բօմա քիլիսէսինէ պաչ թաճը ։ վէ եիւղիւք դաչը կիսկի եաղըչը։ Հէր դանդը մէմլէ-քէթտէ կաթողիկէ ճէմիյէթի պուլունուրսա ։ դա՞նդը միլլէթտէն օլ-տուղունու սիւալ էտիլ արամազլար ։ ո՞ օրասա հէմ խոսսուվանանք պուր ։ հէմ հաչորդոսիրն այրը ։ հէմ ինլար իլէ իլինտ պուր ։ լա-քին պունուն մուղայիրի հիչ սուչուրմանչը տուր քը ։ պիր էվիրածնա-կան էրմէնիյի լճաղը լուղումինտէ ։ Բում միլլէթի էրսէմօլօյիա էթ-սին ։ վէ հաղորդ վէրսին ։ ։ ։ ։ Գօ՝ քի սին քէրէ Բում դաղէթալարը ալիլ դարտասիս սէր նամէլէրի իլէ իսթիֆադ էթսինլեր ։ քէրթէ պաչընտա մուԹլաղ օ սէօղլէր ։ օ իսթիֆադլար պէրհավա օլուբ-լար ։ վէ էսկի սոֆուլուդ եինէ հիւքմ էտէր ։ էվիրածնական քիլիսէ Աստրիէրի ։ վէ Նեստորիէրի պիրլէ թապլի տիրլէր՝ տէյէրէք, ինլարա թէվէֆֆիւ իսլրաղ՝էտէրլեր ։ ալուղլար իսէ, քիմի Նեստորական, քիմի Յակոբիկական ։ քիմի Պարսամական ։ քի պէօյիւք սինօթլարտա հերե-տիկոսութիւնլարը իչին լանէթ (նղովք) ալթընա ալընարաղ ։ քի-լիսէտէն իսրաճ ։ վէ ըսմէն վէ ալէնէն հերետիկոս իլան օլմուչ-լար ։ թէվարիսէ պիրաղ միւրաճաաթ էթմէլի ։ (Տէ՝ [illegible] [illegible] [illegible]

քէնտի պաշը իւլ պիրէչէրէք։ Վէ էօմրիւնիւ Քրիստոստան ախղ է-
տէրէք, հայաթընը տիւնեանընն սօնունա գատար ըէսուլի, (առաքե-
լական) վէ միւթէմատիկէն սիւրէճէք տիր։ Իշպու էօմր իւլ եաշա-
յան քիլիսէ պիր եալընըզ Բօմա ազիզ քիլիսէսի տիր։ Վէ 348 հայ-
բապետլէր Նիկիա պիրինճի պաշ սինօթունտա քէնտիսինէ իման
թազրիրինտէ (հանդանակ) պու տէօրթ իսմի չէրիֆի վէ չէօրէթ-
լերի պի հագդան վէրտիլեր։ Պու սուրէթտէ Բօմա քիլիսէսի խարի-
ճինտէ գալմըշ օլան Ֆըրդալար վէ քիլիսէլեր կաթողիկէ քիլիսէտէն
այրըլմըշ վէ Քրիստոսուն վիճուտինտէն քէսիլմիշ տէմէք օլաճաղ
տըրլար։

ԼԶ. Փրօթէսթան քիլիսէսի տէ պի զայրը հաղդ պիզ Քրիստոսուն
քիլիսէսիյիզ։ Վէ չօղալարը քիլիսէ իսմինի տախի դապուլ էթմէյուպ,
անճաղ Քրիստոսուն ճէմաաթը պիզ իզ տէյի իտտաա էտէրլեր։

Էվվէլա Փրօթէսթան քիլիսէսինին եախօտ ճէմիյէթինին պաշը
պիր օլմատըղընտան՝ վիճուտի տէ պիր օլամազ։ Վէ պաշլարը չօղալ-
տըղճա՝ իթթիֆաղը օլամազ։ Պունու իսպաթ էթմէք հաճէթ տէյիլ.
քէնտիլեր իդրար էտէրլեր. ղիրա նասըլ քի մահէլլերինտէ եաղաճա-
ղընը, տին պաշընտա Լութէր պաշդա տիւրլիւ սէօյլէտի վէ ինան-
տը՝ վէ Գալվին պաշդա տիւրլիւ. Սըվինգլիոս պաշդա տիւրլիւ եօլ
կէօսթէրտի. վէ Մէլանթօն պաշդա տիւրլիւ։ Վէ վուգուաթ տախի
պունու թաստիգ իտէր. ղիրա Փրօթէսթան քիլիսէսի սէրկէրտէլէրի
Լութէր վէ Գալվին սաղ իքէն, պիր դաչ եիւզ, տինճէ պիրպիրինէ
զըտտ Ֆըրդալարա թազսիմ օլտուլար։ Փրօթէսթանլըղ Ալէմանեա-
տա պաշդա վէ Ինգիլթէրրատա պաշդա. Զվինգլէրեատա պաշդա վէ
Ամերիկատա պաշդա. Հարմոնիպատան վէ Հրէգոսան քիլիսէ. Հիւ-
սէք քիլիսէ, Էնգլէն քիլիսէ վէ սայիրէ։ Պունլարըն քեաֆֆէսի Քը-
րիստոսուն տիյանէթինին ասաս՝ վէ չէրայիթինի սալթ պիլմէյէրէք
տէյիլ՝ պիլէ պիլէ տէ Բօմա քիլիսէսինէ դարշը փրօթէսթօ, եախօտ
չէքալա էտէրէք քիլիսէնին մէշրու պաշընը՝ վէ բէյիսի էքրէմինի թէրք
պիրէ՝ հէր քէս քէնտի մէրամ, վէ բէյի զաթիյէսինէ իգտամ վէ խըզ-
մէթ էտիպ, սէրքէչիք սէվտասըյլա՝ պիւթիւն վիճուտէ գօմանտա
վէրէճէք օլ միւհթէրէմ պաշտան՝ եանի Բօմա ուլու քիլիսէսինտէն
այրըլըպ՝ իֆրազ օլտուլար։ Վէ իշտու բէյիսի էքրէմին հիւքիւմէ-
թինի վէ մուգատէս հուդուգունու ինքեար իտէրէք, էնվաի տիւր-
լիւ եանլը էֆքեարլարա սահիբլար։ Վէ Քրիստոսուն քիլիսէսինին
քեաֆֆէյի մուհասէնաթընտան, վէ Ալլահըն էսրարընընն ինայէթլէ-
րինտէն տուր՝ վէ պիլ ախէրէ Քրիստոսուն վիճուտինին մուհապպէ-
թինտէն վէ պիրլիք հայաթընտան մահրում օլտուլար։ Պունլարը սօն-
րա պիրէր պիրէր կէօզլէրինին էօնիւնէ դօյամազղը։

ԼԷ. Ամանիյէն Փրօթէսթան քիլիսէսինին ազիզլիկի օլամազ. ղի-
րա պիրլիք քէմալէթի պիր չիրքէթին իլինտէ օլամազսա, պ չիրքէթ
ազիզ օլամազ. քիլիսէ՝ քի Քրիստոս էֆէնտիմիզին մանէվի վիճու-
տու տուր, պիրլիկի օլմատըղը հալտէ ազիզլիկի տէ օլամազ, վէ տա-
զիզ եաչայամազ։ Զիւնքի պիր վիճուտտա հէր ազալար պաչ իլէ
պիրլիքտէ օլմալը։ Պու իթթիֆաղ վէ զաթթ վէ բաթթ մէպտասը,
քի պաչ պիրլիկի տիր պիր վրճուտտէ օլմազսա, սայիր ազալար պի-
րի պիրի իլէ Քրիստոսուն լութֆունուն հայաթընա հիսսէտար օլա-
մազլար ղ վէ հայաթ օլմազսա՝ պիլ ախէրէ մուհապպէթ պաղը տախի
օլամազ. վէ թապիի ազիզլիկի տէ օլամազ։ Պու (եէ- Դ. 16) տա
սահիհէն եազըլը տըր. վէ մուղթազայը հալտէն տիր։ «Քրիստոս
պաչ տըր. իման պիւթիւն վիճուտ եավրլմըշ վէ եաղըշտըրըլմըշ. հէր
պիր ազալարդն սայիսուտանա կէլէր. վէ էօյլիսինէ կէլէր Նէֆ-
սինին ազէօյիւմէսի իլին մուհապպէթ իլէ եաչար»։ Եանի Քրիստոս
պու վիճուտտա պաչ օլաուղու իլին՝ պէօյիւմէսինի իսթէր, պէսլէմէ-
սինի իսթէր, պիւթիւն ազալարընը իթթիֆաղ վէ հայաթտա տուր-
մաճին իսթէր. պիրլիք օլմազսա՝ պունլար նասըլ օլապիլիր։ Լու-
թէր իքի սէնէ էվվէլ Կատարինէ իսմինտէ պիր մայրապետի մանաս-
թըրտան այրըլմըշ. վէ քէնտիսի տէ մանասթըրը թէրք էտիպ՝ ա-
նուն իլէ էվվէնտի։ Վէ մէչհուր Ֆէլլէրին եազտըղընա պագարսաղ,
եալընըզ չէհվէթի խաթրը իլին օլ մանասթըրը թէրք իլէ, չէհվէթէ
տայիր ըուխսաթլար վէրտի. վէ Լանտգրավ փատիշահա՝ էվվէլքի էհ-
լի սաղ իքէն՝ պիր գարը տահա վէրտի։ Գալվին էնճամընտա պիր
օղլան իլէ պասըլըպ եանտը. իլթէ պունլար տըր քի, Բօմա քիլիսէ-
սինի պէնէմէսիլեր. վէ տարտա մէզհէպ չէգատըրլար - - -։

ԼԸ. Փրօթէսթան քիլիսէսի տէրունինտէ մէզհէպ պիրլիկի, վէ
բուհ, վէ մուհապպէթ պիրլիկի պուլունմատըղընտան ումումի տէ
օլամազ։ Զիրա պու քիլիսէ հէր քէսէ տէրպէսթիյի էֆքեար մէզու-
նիյէթի պախլ էտիյօր. վէ իչլերինտէ ումուրու տինիյէ ահհատը նաս
բէյինէ միհալիվէ օլմուշ տուր։ Բօմա քիլիսէսինին տին պաչընտա
թայիմաթը, վէ ազիզ քիթապա վէրտիյի մանայը վէրմէսինէր տէ՝
սայիր նէ մանա վէրիրսէլեր վէրսինլեր. Փրօթէսթան քիլիսէսի պու-
նա բազի օլուր։ Հէմ պալատէ զիքր էթտիյիմիզ Փրօթէսթան քիլի-
սէլերի Ֆըրդալարը պիրի պիրիյէ՝ պիրլիք. վէ տինճէ իթթիֆաղը
օլմատըղընտան՝ պու էֆիլտէն տախի ումումի քիլիսէ օլամազ։

ԼԹ. Կէլէլիմ քի առաքելական հիչ օլամազ, չիւնքի միւէսսիսլէրի.
Լութէր վէ Գալվին օլարաղ, թէրճիւմէյի հալէրինի հէր քէս տինճէ, վէ մէչբէպճէ, վէ պունլարըն նէ մագուլէ տէմէլեր օլուգ-
լարընը ֆէհմ էթմէսի չէօյլէ տուրսուն՝ պու նէվիճատ մէզհէպին մէ-
բամ վէ նէֆսանիյէթ մէզհէպի օլտուղունու ալէմ պիլիր օլտու. վէ
պիտայէթլիլերի առաքեալարտան օլմատըղը իլին՝ թալիմաթլարը տա-
խի Աւետարանա մուղայիր, վէ Քրիստոսուն մագսէտի իլահիսինէ
քիւլլիյէն մուխալիֆ պուլունտուղու՝ պունու թաստիգ էտէր. քէն-

լար։ Լաքին եօգարբտա թաատատ էթտիքլէրիմիղին պաղլարը Բօ-
մա քիլիսէսինէն ըխտաէթինի վէ հուզուդունու վէ տին գարարլէրի-
նի թանըմատըգլարը իլին, ալէնէն սինեզերական սինաթլարտա քի-
լիսէտէն իսրաճ օլմուչլար, վէ ըխամէն հերետիկոս, եանի սիյանէթ-
տէն սաքմըշ տէյի իլան օլմուչլար։ Ֆաղաթ, Ռում, Ռուս, վէ Իր-
մէնի դաւանութիւնլարը մատտի սուրէթտէ տինճէ եանլըշըգլարը
(մոլորութիւնլարը) վար իսկ տէ, հէնուզ քիլիսէտէն ըխամէն վէ ա-
լէնէն հերետիկոս իլան օլունմատըգլարընտան, պիզէր տախի պուն-
լարա հերետիկոսու բեամի տէյէմէզէք, մատտեբեն (նիւթապէս)
էօյէ տիրլէր։ Ֆիլիսէ բեամեն պունլարա հերմեա վէ այրըլմըշ։ Վէ
պաչլարընա հերմուաձոզ տէմիշ, եանի Բօմա քիլիսէսիյէ իճապը ի-
թաաթտա պուլունմատըգլարընտան շիդմաթիր բիլիսի թաապիր օլուբ-
լար, եանի եկեղեցի պիրլիկինտեն, վէ մուհապէքիճնտեն, վէ իր-
թիմատգլնտան այրըլմըշ։ Վէ պունլար պու հալտէ տուբտուգճա՝ Ֆր-
իստոսուն քիլիսէսինտէն խարիճ տիրլէր։ Պունլարընէ եէքիւնիւ պիր-
տէն՝ պիրի պիրիյէ մէրպութ վէ միւնագիա, վէ պաթուսուս տինճէ
վէ [illegible] պիրի պիրիյէ [illegible] վէ [illegible]
տուգլարը իլին, պիրլիք Նիչանը վէ Էմարէսինի իւզէրլէրինտէ կէօս-
թէրէմէզլէր։ Սանիյէն պիր պիրիյէ մուհապէթճէ, վէ խորհուրդ-
լար իլնադիյէթի վասիթասը իլէ հիսէտար՝ վէ Ֆրիստոսուն մանէվի
վիճուտինտեն տէրունի վէ բուհանի էօմրիւ օլմատըգճա՝ պիրլիքտէ
վէ ապիզլիքտէ եաչայամազլար։ Սալիսէն ումումի օլամազլար, չիւ-
ր ումումիյէթին սարլ թէմէլի, վէ չարթր էլդէմի, հէր վադրթտէ,
հէր մահալտէ, մէգհէպի, վէ թալիմաթը տինիյէսի պիր օլտուղուն-
սան մանտ, [illegible] պիր [illegible]
նէթ վէ մուհապէթ պաղը, պաչ պիրլիկինէ մախսուս տուր։ Օ տա
[illegible] ումումի [illegible]
քիլիսէլերի առաքեյանտեն օլապիլիր։ Ղիրա առաքելական օլմադ
իլին՝ էվվէլա տիյանէթլէրի առաքեալլարտան պաչլայարաղ։ Միւթէ-
մատիէն պու կիւնէ գատար թէմտիտ օլմուչ օլմալը։ Սանիյէն պու
տիյանէթէ եաղնըշ պիր չէյ դարըշմամալը։ Սալիսէն հէր եէրտէ՝ հէր
մահէլտէ պիր օլմալը, պունլարընէ քեաֆֆէսի պու մէզհէպլէրտէ
եօգ տուր։ Վէ քիմի Լուսաւորիչտէն պէտ էթմիշ, վէ Ֆրիստոստան
իւչ եիւզ սէնէ սոնրա պաչլամըշ իսէտ, լաքին Ե. Լուսաւորիչին
Բօմա ազիզ քիւրսիսինէ վատ վէ իպրաղ էթտիյի տին իգբարընը թէրք
իլէ։ պիր վադրթ պու դաւանութիւնա, քիմի չու դաւանութիւնա
խըզմէթ էթմիշ, վէ ինտան տէօնմիշ, վէ չօգ հիլէթէ կիրմիշ։
պուենուն իլին Առաքելական օլամազ։ Վէ պունլարընէ իւզէրլէրինէ
տէտիքլէրիմիզի սապիթ էթմէք իլին իլէրիտէ Ս. Ֆիլիսէնին թալիմա-
թը սահիհէսի իւզէրէ եապըղըմըզտա մահալինէ վէ մաատէսինէ կէօ-
րէ այան աչիքնար կէօրիւնէճէկ սիր։

տի պիտայէթլէրինաէն սօնրա տախի՝ մէղէնպլէրինի պին գայրպա տէօքտիւլէր։ վէ պիր միւէսսէ՝ վէ միւսէպպէթ դանուլարը եօղ տուր։ վէ առաքելական էսալէթլէրի, վէ խէլաֆէթլէրի տէ օրամագ։

Ե։ Քրիստոսուն քիլիսէսինին, պալատէ մուհարբէր պիրլիք վէ ազիզլիք, վէ ումումիլիք, վէ բէսուլի (առաքելական) նիշանէլէրի, վէ յէօրէթլէրի, իսրլասալաշտ թէսմիյէ օլունան, Ռում, Էրմէնի, Ասորի, Գըպթի, Յակոբիկեան, Քիլտանի վէ սայիր քիլիսէլէրէ տախի եաղըշմադ, օնուն իչին պունլար տա Քրիստոսուն քիլիսէսի օրամաղլար։ Էվվէլա իդրար էթմէլիյիզ քի, պու մէղէնէպլէրին քեաֆիֆէսի փրօթէսթանա պէնզէր պիր շէյլէրի եօղ տուր։ Ֆագաթ պաղը մէվատտէ փրօթէսթան իլէ պունլար միւթթէֆիկ օլուրլար։ Եանի Քրիստոսուն քիլիսէսինին պիր բիսի էքրէմի եօղ տուր, վէ պունա պինաէն Բօմա Բահանայապետինի պիզէ պաշ թութմայրզ տէմէլէրինտէ։ Փրօթէսթան նէ ֆիքիր իլէ պու իտտայը էտէրսէ՝ պունլար էթմէզ։ վէ ֆէրզլէրի պու տուր քի, փրօթէսթան էվվէլինտէն պէրի օն էքի առաքելական հէփսի պիր տիր, մէէմուրիյէթճէ, վէ մէղունիյէթճէ պէօյիւկիւ քիւչիւկիւ եօղ տուր։ Պունուն իչին ըէիսլիք իտտաասընա ճէվէն Բահանայապետի։ Եանի տուր Պետրոսու առաքելական, վէ Բահանայապետի սայիր քիլիսէլէրէ վէ Քրիստոսուն ճէմաաթընա պաշ թանրմադ, վէ իթաաթ էթմէզ։ վէ հաբել բուհանի ճիրքիւմուր (իշխանութիւն) Քրիստոսան պաղլարընա վէրիլսի, վէ պաղլարընա վէրիլմէսի, սահիհլիկի դաթան թանրմադլար։ Ֆագաթ խաչապաշտ թէսմիյէ օլունանլար՝ պու մէպտաքը թութուպ, Բօմա Բահանայապետինի վէ Պետրոս առաքելական ռիյասէթինի (գլխաւորութիւնուն) վէ սայիր առաքելական պաշ օլտուղունու՝ պիլիրլէր վէ քիլիսէլէրտէ տուալարընտա իճրա, հէմ տէ իդրար էտէրլէր։ լաքին իճապ էտէն իթաաթտա պուլունմադլար, վէ մուհապպէթ վէ իլճադիյէթ պաղլարընը գաթ էթմէյլէր։ Վէ չուրասընը տախի ինքեար էթմէմէլիյիզ քի, պու միւխթէլիֆ մէղահիպ պէնիլէրինտէ պէօյիւք ֆէրզլէրի վար տըր։ Եանի իլլերինտէ պաղլարը վար տըր քի, մեսէլա Յակոբիկեանլար, Ասորիլէր, Նեստորականլար, վէ Քիպտանիլէր հաքի նամ իլէ թաղիր օլունուրլար։ չիւնքի եենի թաղիր օլունան պու միլէթլէրին հէփսինտէն Բօմա քիլիսէսինին ազայիտի տինիյէսինի, վէ իթթիհատ իթթիֆաղընը իխթիյար էթմիշ։ վէ առաքելականլարըն ըէյիսի էքրէմինին խէլաֆէթինի թաստիգ վէ գապուլ էթմիշ, վէ հէր մուամէլաթը տինիյէ՝ վէ բուհանիլէրինտէ Բօմա Ս. Բահանայապետիլէ պիլիթթիֆագ իճրա էտէն պիր գըսմլարը վար տըր քի, Ռում Գաթօլիկի, Ռուս գաթօլիկի, Էրմէնի գաթօլիկի։։։ թէսմիյէ օլուրլար։ Վէ մուհապպէթ պաղը իլէ պաղանըպ բէիսիլէրի Քաֆա հազրէթինին իթաաթընտա տըր-

Տէմէք քի պու մէղհէպլէր կէրէք մինֆիէրիտէն, կէրէք միէթէ-մաէն ալընսընլար։ Քրիստոսուն քիլիսէսինին նիշանէլէրինի իւզէրլէ-րինտէ թաշըմատգլարը իլին՝ Քրիստոսուն սահին վիճուտու, եանի քիլիսէսի պամպլար։

ՅԱՍԼԸ ՍԱԼԻՍ

ՔՐԻՍՏՈՍ ԷՖԷՆԴԻՄԻԶԻՆ ՔԻԼԻՍԷՍԻՆԻՆ ՔԷՄԱԼԷԹԼԷՐԻ ՎԷ ՀԻՒԲԻՍՄԷԹԻ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

ԽԱ. Պալատ մուհարբէր տէօթ նիշանէլէր Քրիստոսուն թէէ-սիս էթտիի քէնտի քիլիսէսինին, եանի վիճուտունուն տէրունինտէն, վէ թապիաթընտան նէշէթ էթմիշլէր։ Վէ մէճպուրէն մուգթազայը հալի թապիսի իսթէր իտի քի պու վիճուտ պիր, ապիր, ուսուսի, վէ բիսուլի։ Օլսուն։ Վէ պու թապիաթտա՝ թէշքիլ ու թէրթիպ օլունան վիճուտ սատէ քէնտի քէնտիսինէ էօմրիւ մախ-սուսի իլէ, եանի քէնտի նէֆսինէ պիր չախս եախսա պիր վիճուտու վարիտ կիսի օլամայաճաղըսը։ անճագ Քրիստոսուն վիճուտի կիսի, եանի հասպէլ մագսէտ, վէլ մէէմուրիյէթ՝ քէմալէթ վէ իսթիգլալի-յէթ իլէ մուզէյյէն օլմագ լազըմ իտի։ Քրիստոս էֆէնտիմիզ, քի կէօյտէ վէ եէրտէ քեաֆիֆէյի մախլուգաթըն վէ ճիւմլէ այէմին՝ նի-զամ վէ իդպալինէ բուհանիճ պի գուսուր տէվր ու տէվրան էթսին տէյի՝ թէրթիպ վէ էմր էթմիշ իտի։ (ՑՎ. Ա.) «Զիրա հէր շէյ պունուն վասէթասը իլէ օլտու՝ վէ հիչ պիր շէյ օնսուզ օլմատը»։ Վէ պու սահիհլիկէ պինաէն՝ պի անի քէնտի քիլիսէսինէ տախի ի-ճապ էտէն իսթիգլալիյէթի, վէ հուգուգ, վէ իմթիյազաթը, պախշ ու ինսան պիրլէ, օնու տօնաթտը։ Էվվէլա մամուրիյէթ, եանի վի-ճուտէ, վէ հայաթէ թէմամիյէթի (ամբողջութիւն)։ Սանիյէն տի-յանէթճէ, եանի թալիմաթը իլահիյէսինէ։ Վէ ի պու քիլիսէնին ա-դայիտինի նէշր էտիպ էօյրէթտիկի հէնկեամտէ՝ պի գուսուր օլուպ հիչ պիրիսինտէ եանըլմայըգ քէմալէթինի իշպու քիլիսէյէ պախշ էյլէտի։ Սալիսէն հիյնի իտարէսինտէ՝ հիքիմէթ վէ իսթիգլալիյէթ քիլիսէյէ պախշ էյլէտի։ Պունլարը այրը այրը պապլարա թագսիմ է-տէրէք՝ եաղըպ պէյան էտէրիզ։

ԽԲ. Պու քէմալէթլէր փրօթէսթան քիլիսէսինտէ թասրի պու-լունամայաճաղընտան, վար գուվվէթլէրինի փազույա վէրիպ՝ Բամա կաթոդիկէ քիլիսէսինէ պարշը սիլահլանըպ, օնա դարշը տաիմի սու-րէթտէ պիր շէյթանի տուավէթ իսլրաղ ու իճրա էտէրլէր։ Հաթտա սայիր հէր գաշ, վէ հէր նէ կէօնէ մէղհէպ վար իսէ, ճնլարը տախի մէհնամիքեան տեր տէսթ էտիպ՝ մուավէնէթլէրինի պունա դարշը թէշվիզ, վէ թահրիք էտէրլէր։ Վէ պունուն սէպէպի տէ, սէն նը-չին Քրիստոստան պու իսթիյազարը ալտըն, վէ պաշ սէտիրտէ սէն նիչին օթուրուպ սիզէ գօմանտա էտիյօրսուն տուր։ Պունլարը պի-րէր պիրէր իսպաթ էթմէյէ միւգթէտիրիզ։

ՊԱՊԸ ԵՎԱՆԳԻԼ

ԳՐԻՍՏՈՍՈՒՆ ՔԻԼԻՍԷՆԻՆԻՆ ՄԱՄՈՒՐԻՑԷԻ ԵԱԽՕՏ ԹԷՄԱՄԻՏԷԻ ԻՍԶԷՐԻՆԷ

Յոգ. Զու քիլիսէնին թէմամիէթինի քէնտիսինին տիկէր նանի կէօրիւնիւր օլմադ խասսիէթիւէ գարըշտըրմամալը, օ քի զանիրէն քիլիսէնին սատէ պիր գըսմընը չամիլ տիր, վէ ծնու կէօսթէրիր։ Նէ տէ նանըլմազլըգ քէմալէթի իլէ, նախօտ խասսիէթի իլէ։ պու քի էօյրէթմէք վասիֆէսինի չամիլ տիր։ Նէ տէ քիլիսէնին տարմի, նախտա մէթէնատի գլմազ իլէ գարըշտըրմազը։ պու սա քիլիսէնին նալրնրդ տէվամընը կէօսթէրիր, վէ նէ կէօնէ, վէ նէ հէյէթտէ տէվամընը կէօսթէրմէգ, ամմա իշպու քիլիսէնին թէմամիէթի քիլիսէնին պիր վէ պիւա խթիպտալ քէնտի թասիաթըյլա տուրուպ միւթէմատի տէվամընը կէօսթէրիր։

Թ՚Ի. Գրիստոս էֆէնտիմիզին քիլիսէսի միւսթագիմ վէ թէմամ տըր։ պիտայէթինտէն սոնունա գատար, Գրիստոս էֆէնտիմիզին նիյէթի քեաֆֆէյի քէնտուսինէ պիաթ իտէնլէրէ սէլամէթ պախէ էթմէք տիր։ վէ քէնտիսինէ պիաթ իտէնլէր տախի տիւնեանընն սոնունա գատար պուլունամազ տըրլար։ տէմէք քի իճատ էթտիյի քիլիսէ մուվազզաթ տէյիլ իտի։ Ամանիէն ինսանլարընն սէլամէթ պուլմալարը իչին հէր նէ լազըմ օլտու իսէ՝ քէնտի իլմի իլահիսի իլէ իճատ էթտիյի քիլիսէյէ, պիլտի՝ վէ վէրտի։ չէօյլէ քի, հիչ պիր վազրի Գրիստոսուն էմր ու հայաթը իլէ նայչամասան տուր պիմայանազ տըր։ նանի քեաֆֆէյի էվազիմաթը բուհանիյէսինի վիճուտինէ էլզիմ օլան էօմրիւ, նանի էլթաֆը (չնորհք) իլահիյէսինի տէրունէն վէ զահիրէն, նանի բուհանի վէ ճիսմանի էօմրիւնիւ քէնտի քիլիսէսինէ ինսան էթտի։ վէ պու մանէվի քէնտի վիճուտինի, նանի քիլիսէյի վէ ճէմաաթընը իթթիֆաք վէ իրթիսպաթ իլէ՝ պիր պաշընն դօմանտասը թահթընտա թէրթիպ էտիպ՝ պիրլիք գուվվէթինի օնա վէրտի։ վէ ծնու քէնտի դանը իլէ թէմիզլէյիպ, ազիզ օլսուն տէյի փաքլըգ վասէթասըյլա վէ էսրարը իլահիյէյէ իլհադ էթմէսիյէ, օլ վիճուտէ հայաթ վէրտի։ վէ հէր վագըթտա պուլունան քրիսթիյանլար պու նիյմէթ վասիթալարընտան մահրում գալմասընլար տէյի, վէ հէմ ումումի, վէ հէմ տայիմի սուրէթտէ, վէ պիր այնի դըյաստա սուրսունլար վէ եաշասընլար տէյի՝ իշպու քիլիսէյի քէնտիսինէ վիճուտ ատտ էթտի։ Զիրա էկէրչի իշպու սէմավի էօմրէ լազըմ օլան խուսուսլարընտա պիր կէօնէ գուսուր պըրագմըշ օլտա իտի՝ քէնտի նիշանէլէրինի այի հագգան քիլիսէնին իլզէրինտէ հէմ կէօսթէրէմէգ վէ հէմ իճրա էտէմէգ իտի։ վէ Գրիստոսուն պու քիլիսէսի

տիր՝ ամէն օնու քիմսէ թանըմազ ըսը։ Վէ սայիր հերետիկոս՝ վէ հերձուածող մէզհէպլէր իլէ դարըշըպ օնլար կիպի պէլիսիզ պիր քիլիսէ օլուրուսու։ Վէ Քրիստոս էֆէնտիմիզ էն էհէմմ վէ էն էլզէմ ինսանընն տիւնեէվի վէ ուխրէվի ումուրու պապրնսա էմնիյէթ պախ; էտիմի պիր վասիթա քէնտի ճէմաաթընա թային էթմիշ օլմազ ըսը։ Էվվէլթ Քրիստոսուն Քիլիսէսի քէնտի հիյէթի ասլիէսինտէ պաշի վէ միւսթէգիմ վէ իլէլ ասլա տայիմ օլտու ղու աթիռէքի իսպաթլարտան տսխի պէյան օլունուր։ (Մատ. ԺԶ.) «Վէ ճէնէնէմ դաքիուլարը օնա դալիպ կէլմէյէճէք տիրլեր»։ Վէ (ԻԸ.) «Վէ իլթէ պէն սիզին իլէյիմ հէր վագրթ՝ տիւնեա սօնունա դատար»։ Քէզալիք (Եբրա. Դ. 4, 5, 6. Վէ Ե. 23) «Վէ վիճուատուն գուրթարըճըսը Քրիստոս քէնտիսի տիր»։ Վէ (Է.) «Քէնտի հուզուրունա քիլիսէյի միւնթազամ տիքտի, չէօյլէ իր հիչ պիր կէօնէ լէքէսի օլմասընն, նա քիրի վէ պուռնլարա պէնզէրի. իլլա քի ազիզ վէ թէմիզ օլսուն»։

Քրիստոսուն պու քիլիսէսինին պիր հիյէթի վէ պիր հայաթտա տիւնեանընն սօնունա գատար գալանազընը, վէ քէմայէթինտէն տուն՝ վէ տուր օլմայանազընը, քիլիսէ խասիմլէրի պիլէ իգրար էթմէքտէ տիրլեր։ (Եբրա. Բ. 20, 21) սէօզիւ իւզէրլ «Գունտան պէօյլէ էլ վէ զարիպ քիմսէլեր տէյիսինիզ. իլլա ազիզլէրին հէմշէհրիլէրի, վէ Աղլահընն խանէտանը (եազընն սէվտիքլէրի) առաքնալարընն վէ մարդարէլէրին թէմէլի իւզէրինէ պինա օլունմուշ, օնուն քի՝ քէօշէ պաշը Քրիստոս օլարազ՝ օնտա պիւթիւն պինա նափըլմըշ վէ եազըշտըրըլմըշ։ Ալլահ իլէ ազիզ հէյքէլ (օլուպ) արթար, վէ սիզ տախի օնուն իսթիւնտէ պինա օլունարազ՝ Ռուհ իլէ Ալլահն մէհաբանը օլաբընը»։ (Գէ. ԻԲ.) «Վէ սէնին իմանընն զայիլ օլմայանազ տըր»։ Գունլարընն հէվսի կէոսթէրիյօր քի, Քրիստոսուն քիլիսէսի գատիմ, վէ քէնտի հիյէթինտէ թէմամ վէ պի գուսուր գալմըշ, վէ տիւնեա սօնունա գատար գալմասը լազըմ տըր։

Ոնդ. Գու հիյէթին թէմամիյէթինի, պազը Փրոթէսթանլար ինրնար էտէրլէր, քէէնին քիլիսէ քէնտի էսքի հիյէթինտէն թէպտիլ օլմուշ. պունու իթթիրա նէվինտէ սէօյլէրլեր։ Չինդի իլք լուպթիտասընտա նէ իթթիզատտա Քրիստոս քիլիսէյի թէէսիս էթտի իսէ՝ հալիյէ վէ այնիյէ օլ իթթիզատտա գատիմ տուրույօր. վէ նէ իթթիզազտա՝ վէ նէ մուհասպէթտէ գավիէշտիրտի իսէ՝ հալէն էօյէ տուրույօր։ Փրոթէսթանլար իսթէրլեր քի. հիչ պիր քիմսէ Քրիստոսուն քիլիսէսինին իշպու սիրլիկինտէն՝ ապոստիկինտէն վէ գավանինինտէն չաչմամըշ օլսուն. պու զիւիւմ եանընշ տըր. զիրա պիզիմ սէօզիւմիզ Քրիստոսուն քիլիսէսինին մունթազամ գալայիտի տինիյէի իւզէրինէ տիր. վէ մուազզամ քիլիսէնին ռուէսասի ռուհանիլերի պէրլիկի վէ իթթիֆազը իւզէրինէ տիր, պիր քիլիսէնին՝ եէ-

թէր քի, տիյանէթինտէ՝ վէ պունաւն գավայիտինտէ՝ վէ բուհունտա պիր գուսուր օլմասըն. ամմա՝ պաղը քիլիսէ միւֆրէտաթը՝ եախօտ պաղը ազալարը քէնտի իխթիյարը իլէ եանլըշ եօլլարա՝ եանլըշ իխթիգատա սավարաա պու սա օ սատէմին, եա սատէմի սիրայէթինտէն տիր, եա պիր էֆքեարը մախսուսլէ եախօտ պիր եօլսուզլուզունա մէպնի օլապիլիր. եաղսա Քրիստոս մէլայիքլէր քիլիսէսի իճատ էմէսի լազըմ կէլիր իտի. եէր իւզէրինտէ քիլիսէ իսկ՝ ինսանլարատան, վէ հէր ճինս՝ վէ հէր սընֆի ինսանլարատան միւրէքքէպ օլուպ, քիտֆիէսի տէ ապատ օլտուզու հալտէ՝ քիլիսէսինին իչինտէ տիրլէր. Ամատամ քի ինսանըն իրատէսի ճիւզիյէսինի Քրիստոս ինսանատան ալմամըսը, պունուն իլէ տաղրուլա՝ վէ էյրիսէ մէյլ էտէպիլիր. պունա մէպնի (Մ-ԹԻ. ԺԸ.) «Շըքուր (դայթակղութիւն) գուհուր էսէճէք սիր» Քրիստոս սուլյուրտու. ամմա՝ սէպէպ օլանըն տախի, վայ պայրնա՝ էմր էթտի.

ԽԶ. Էվվէթ քիլիսէնին պիտայէթինտէն չիմտիյէ գատար չօղ բաֆրզըլար քիլիսէնին պու իսթիգամէթինտէն տիւշիւպ քիլիսէ պիրլիկինտէն, վէ մուհապէպէթինտէն այրըլըպ՝ աղիզլիկինտէն տուր օլտուլար. դիրա ճնլար բուհ իլէ եաշամազ իսիլէր. Քրիստոսուն տախիլէն վիճուտինտէն տէյիլ իսիլէր. աղաճըն գուրումուշ տալ- [illegible] վէ գ[illegible] իսիլէր. Ճաղանըն Քրիստոսուն տիրիւսիւնտէն չըղտըղը կիպի, վէ Հիմէնոսուն վէ Ալէքսանդրոսուն իմանլարընը թէրք էտիպ, Պաղոս առաքեալըն էմրի իւզէրէ՝ չէյթանա թէսլիմ օլմալարը կիպի. վէ (Ա. ՏԻՄ. Ա. 20) չօղլարընըն իմանտան տիւշտիւքլէրի կիպի. Վէ (Ա. ՏԻՄ. Ա. 6) «Պաղըլարը պօշպօղազլըգ արկասընա տիւշէրէք, իմանտան շաշտըլար, նօմսուս մուալլիմ օլմազ իսթէրլէր. վէ նէ սէօյլէսիրլէրինի, վէ իտտաա էթտիրլէրի խուսուսլարը քէնտիլէրի պիլէ պիլմէզլէր»։ Պունլար Ալլահէն եօլունու պըրագըպ՝ չէյթանա՝ տիւնեայա՝ վէ թէն սէֆալարընա թապի օլմուշ օլտուզլարը իչին, չիմտի պիզ Քրիստոս էֆէնտիմիզէ գուսուր մու պուլաճազըզ, հաշա։ Լութէր. Գաթարինանըն խաթրը իչին՝ թարիգաթընը թէրք էթտի, վէ չէհվէթինէ խըզմէթ էթտի տէյի՝ սայիր բուհանի կաթոդիկէ քիլիսէ իչինտէ պուլունան թարիգաթլարը չիմտի պաթթալա մը չըկարալըմ։ Պու գատար սէնէլէրտէն պէրի Քրիստոսուն քիլիսէսի փիր սուրէթ, վէ էնվայլ տիւրլիւ էզիյէթ՝ մահրումիյէթ՝ վէ նէֆսանիյէթ ուզրատը. Քրիստոսուն նապ էթտիյի գայտէտէն շաշմայըմ, վէ գուրուլմուշ պինատէն այրըլմայըմ. էֆքեարը հասէնէսինի թագպիհ էտիպ, գալպինին նէֆսանիյէթ մէզհէպինը մի պիաթ էթմէլի, հաշա վէքէլլա։

Էկէրչի քիլիսէյի պու խասիմլէրիմիզ տինլէրսէլէր՝ ճանլարընը գաղանըրլար. տինլէմէզսէլէր, պիզէ կէօմրիւքճիւ, վէ փութփէրէսթ կիպի օլաճագ տըրլար. պու տուր Քրիստոսուն էմրի (Մ-ԹԻ. ԺԸ. 17).

Աղէքսանդրոս վէ Հիմէնոս կիպի, պիզ օնլարը չէյթանըն փէնչէսինէ թէպիմ էտէրիզ։ Պիր օէվկիւլիւ էվլատ անաօրնըն եիւրէյինէ ատը վէրմէք նիյէթիլէ, քէնտի քէնտինի օլ վալիտէնին կէօզիւ էօնիւնտէ պիր չուգուրա՝ եախօտ պիր տէչէթի կիրտապա ատարսա, պագատ օլ անանըն եիւրէյի ատը իլէ, վէ կէօզլէրի նաշ իլէ տօլուպ՝ քէտէր էտէրսէ ալ՝ պարարրն էն պէօյիւկիւնիւ եինէ կիրտապա տիւշէն չէգ-միշ օլուր։ Պանուն կիպի էվվէթ քիլիսէ քէնտի խասիմ տիւշմիւշ էվլատլարընը ատրյարագ վէ աղլայարագ ատար։ լաքին՝ նասրլ քի ի-ման պիր տիր, նասրլ քի Ալլահ պիր տիր, նասրլ քի մկրտութիւն պիր տիր, վէ իքինչ թագոիմ օլմամագ, վէ թէպոիլ օլմամագ։ քէզա-լիք իչգու մուգատէս տինիմիզ, վէ իմանըմըզ, վէ գուճաղընատ ազատուգումուզ քիլիսէ պիր տիր։ վէ թագէ Ալլահ, թագէ տին, թագէ մկրտութիւն, նասրլ քի ույամաղսա, մէզէէպ տախի թէճոիա օլմագ ույամագ։ Պանատ պինաէն տիր Պօլոս առաքեալըն (եբր. Դ. 6) սէօզիւ «Անէլամէթ պաղրլա բուհ պիրլիկինի հրֆզ էթմէյէ ճանտ էտէսինիզ։ պիր թէն, պիր բուհ, նասրլ քի տալէթինիզին պիր ուսմանտա տալէթ պուտանատուզ։ Բապպ պիր, իման պիր, վաֆթիզ պիր տիր։ հէվիսինին Ալլահը վէ փէտէրի ... պիր տիր»։

ԳԱԼԱԹ ԾԱՆԻ

ՓՐԻՍՏՈՍՈՒՆ ՓԻԼԻՊԷՍԻՆԻՆ ԵԱՆԸԼՄԱԶԼԸՂԸ ՓԷՄԱԼԷԹԻ ՎԷ ԽԱՍՍԻՍԹԻ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

Իսկ։ Պու մատտէ իւզէրինէ սէօզ աչըլտըղը կիպի, քիլիսէ տիւշ-մէնլէրինին հիտայէթինի մուճիպ օլուրուզ։ վէ լաքին խասիմլէրիմի-զին պիպէ օլան թէքլիֆի, նանի քիլիսէյէ եանըլմագ տէմէյին։ քի-լիսէ տիւշմէնլէրինտէն զուհուր էթմիշ զաթէն փէք էաքի պիր թէք-լիֆ տիր։ (Գործ. ե. 27) «Առաքեալլարը հուզուրա կէթիրտիլէր։ պաչ քահանայապետ (քահանայապետ) սիւալ էտիպ ատտի, պիզ սիզէ է-քիտ չէտիա թէնպիհ ըթմէտիք մի օնուն, (նանի Յիսուսուն) իսմի իլէ պիր չէյ էօյրէթմէյին տէյի։ սիզ իսէ իլթէ (պիւթիւն) Երուսաղէմի քէնտի թալիմաթլարընըզ իլէ տօլատուրտունուզ։ Պետրոս վէ սայիր առաքեալլար։ ... ճէվապ վէրիպ տէտիլէր։ Ալլահա՝ նէթէքի ինա-սանլարա իթաաթ էթմէք տահա զիյատ լազըմ տըր։ աթալարըմը-զըն ալլահը Յիսուս Քրիստոսու էօյիւլէրտէն տիրիլթի, օնու քի սիզ Իսրայէլ չըզարըպ էօլտիւրտիւնիւզ։ վէ պիզ պու սահիհլիքլէրէ չահիտիզ։ վէ աղիլ Բուհ օնու քի, Ալլահ քէնտի թապիլէրինէ պախչ հալէտի»։ Տէմէք քի քիլիսէ քեաֆֆէյի սահիհլիքլէրինի Քրիստոս-տան ալըպ, գապգ էթաի։ հէմտէ Քրիստոսան պու թալիմաթլարը-

[illegible] չահիտ տիր։ (Ղ.Է. ԻԳ. 48) վէ Քրիստոս առաքեալլարա տիրիւ-տիքտէն սօնրա տէր։ « Վէ պու չէյլէրէ սիզլէր շահիտանիզ »։ Ի-քինեմ՝ Քրիստոս էֆէնտիմիզին քիլիսէսի տին պաղրնտա, վէ սիլա-դա, վէ բուհանլէ միթաալլիզ խուսուսլարտա հէր պիր վէճ իլէ։ Այլան թարաֆլինտան միմթաղ հարիմ տիր։ (Մ-ի. ԺԸ. 17) « Էկէրչի քիլիսէյի տինլէմէզսէ, սանա փութիէրէսի, վէ կէօմրիւքենիւ կիպի օլսուն »։ քիմ։ օ քի եկեղեցիյէ գարչը դօր, վէ տինլէմէզսէ։ (Ա. Տէր. Ա. 20) « Գունլար կիպի սիրլեր Հիմնոս վէ Աղէքսանդրոս։ պունլարը չէյթանա թէսլիմ էթտիմ, քի քիւֆիւր էթմէսէն տուր օլ-սունլար »։ Տէմէք քի քիլիսէ միւճաղաթ վէ միւքեաֆաթ վէրմէյէ։ Վէ քիլիսէ իչինտէ զուհուր էտէճէք քեաֆիֆէյի միւղաքերէ վէ միւ-նազասայը դաթ էթմէյէ։ քէնտի ամիրի պուլունան Քրիստոստան հաղ։ Վէ սէլամլիյէթ ալմըշ։ Իւչիւնճիւ քիլիսէ տինէ։ Վէ մէշրէ-սէկ։ Վէ քեաֆիֆէյի բուհանի խուսուսատա տայիր օլան թալիմաթլա-րըն մուհաթիզլիր։ Վէ միւտերրիսի վէ ֆէթվաճիսը տըր։ (Ր. Տէր. Գ. 2) « Վէ քէլամը սէն նէյր էթ։ վաղրթէր վաղրթսրդ իւզերինէ նէ-թիչ։ թաղիր իլէ թէքտիր էյլէ։ սապր իլէ։ Վէ թա՛լիմ իլէ նասիհաթ վէր »։ Վէ (Տիթ. Գ. 9, 10) « Վէ վահի միճատէլէյերի։ Վէ սինահ-լէ հիսապլարընը։ Վէ նէֆսանիյէթէ։ Վէ նօմօսնա միւնազարլարը պէր թարաֆ էթ։ գիրա ֆայիտէսիզ։ Վէ վահի տիրլէր։ բաֆրզը (հերձ-ուածող) ատէմտէն պիր իքի նասիհաթ վէրտիքտէն սօնրա կէրի տուր։ պիլմիշ օլ քի՝ օլ քիմսէ եօլտան սապմըշ։ Վէ թէլէֆ օլմուշ տուր »։ գիրա քիլիսէնին նասիհաթընը տինլէմէյօր։

ԽԸ։ Քրիստոս էֆէնտիմիզ պու քիլիսէյի իճատ էթտի իսէ, պաչ-դա պիր մաղսէտէ մէպնի իճատ էթմէտի, անճագ քի, քէնտի մանէ-վի սիւրիւսիւ՝ եանի քրիսթիյան էէմասաթ սէլամէթինին տօղրու եօ-լունու պուլսուն։ Վէ օ եօլ վասիթասըյլա սալմէն։ Վէ պի իչթի-պահ մահալլի մաղսէտինէ վասլ օլսուն։ Իչթէ պու էֆքեարէ մէպ-նի տիր քի։ Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտի քիլիսէսինէ պու եանըլ-մաղ խասիյէթի։ Վէ քէմալէթի պախչ էտիպ՝ օնու տօնաթմտը։ Զիւն-քի եէր իւղերինտէ քէնտի մէէմուրիյէթինէ վէքալէթ էտէճէք։ քէնտի քիլիսէսի օլաճադ իտի։ Պու քիլիսէ տախի Քրիստոստան քեաֆիֆէյի պախչիչէրի։ Վէ սէմավի թա՛լիմաթլարը ալտըղընա՝ հէմ չահիտ։ հէմ պու պապտէ պիր միւզաքերէ զուհուրինտէ հաքիմ։ Վէ պիր կէօնէ խիլաֆի մանա՝ Վէ թալիմաթը իւղերինէ թէրէտտիւտ զուհուր էտէրսէ՝ ալիմ միւտերրիս։ Վէ մէլճայը ֆէթվա օլսուն տէ-յի։ օ տա հիչ պիր վաղրթ տօղրուլու թէրք էթմէյէճէք։ Վէ տօղ-րուլա մուխալիֆէթ էթմէյէճէք սուրէթտէ՝ եանըլմայընդ քէմալէթիյ-լէ օնու տօնաթմտը։ Վ.ադասա պէօյլէ տէ եադըյը իտի։ մատէմ քի Քրիստոս տիւնեանդին սօնունա գատար քիլիսէյի քէնտիսինէ վէքիլ էթտի։ Վէ մատէմ քի ազիզ բուհունի պու քիլիսէյէ ըէհպէր, Վ. գը-

լաղուզ էթտի։ Վէ մատէմ քի Այլանդն գարարը էզէլիսի իլէ՝ Քրիս-տոս քէնտի քիլիսէսինին հէր պիր խուսուսու իւզերինէ՝ պաչ նասպ օլտու։ պու քիլիսէ տախի տիւնեանդին սօնունա գատար Քրիստոսուն մուայէթինտէ պուլունույօրսա։ մութլաղա տիյանէթինտէ եանըլմաղ տըր։ դիրա նասպ օլան եօլ։ Քրիստոսուն ատտըղը։ Վէ իրայէ էթտի-յի եօլ տուր։ դիրա եիւրիյէն վիճուտա Քրիստոսուն վիճուտու։ Վէ [illegible] թանքը գոնանարտա տըր։ դիրա կէօրէն կէօզ Քրիստոսուն կէօզլէրի։ եիւրիւտէն պաչ Քրիստոս քէնտիսի։ Վէ գըլաղուզ Քրիս-տոսուն ադիզ բուհու տուր։ (Ի-վէ. ԺԶ. 13.)։ « Օլ սիզէ գըլաղուզ օլաճադ »։ Նասըլ ոլապիլիր քի՝ քիլիսէ եանըլսըն։ Գունլարը պիզ։ Քրիստոս էֆէնտիմիզին ադրնտան չըղան միւսարէք քէլամարտան իսպաթ էտէրիզ։ Ի. էվվէլ Քրիստոս էֆէնտիմիզ Պետրոս առաքեալա վատ էթմիչ իտի քի։ քէնտի քիլիսէսինի Պետրոսուն օլտուղու գա-յա։ եանի իմանը իւզերինէ պինա էտէճէյիտի։ Վէ պու քիլիսէյէ ճէ-հէննէմ գափուլարը ղալիպ կէլմէյէճէք իտի։ (Մ-ի. ԺԶ. 18) « Պէն [illegible] սէրիմ քի։ սէն գայասի։ Վէ պու գայանդն իւզերինէ քէն-տի քիլիսէմի պինա էտէճէյիմ։ Վէ ճէհէննէմ գափուլարը օնա ղալիպ կէլմէյէճէք տիրլեր »։ Նէ՝ տիր պու ճէհէննէմ գափուլարը։ Վէ քիմ-լեր տիր։ Այլանդն քիլիսէսինին խասիմլերի։ հերետիկոսլար։ Վէ եան-ըլ թալիմաթլարը։ պաչ բաֆրզըլար։ Վէ եանըլ տին թալիմաթլա-րը։ փրոթէսթանլար։ Վէ եանըլ քիւֆիւրլերի։ Վէ քիլիսէյի մահվ էթմէյէ նէֆսանիյէթլերի։ Վէ իղտամարը։ ... (Ա-ի. ԻԻ. 31.)։ « Սիմոն, Սիմոն, իչթէ չէյթան սիզի պուղտայ միսալի գալպուրտա չալդամադ իսթէտի։ ամմա պէն սէնին իչին ռիճա էյլէտիմ։ քի իմա-նընա խէյլալ կէլմէսին։ Վէ պիր վաղրթ սէն տէօնիւսլ։ դարընտաշ-լարընա թադվիյէթ վերէճէքսին »։ Պուրատա փրոթէսթանլարա սի-ուալ էտէրիզ։ էկէրչի Քրիստոս տուա էթմիչ իսէ։ քի Պետրոսուն ի-մանընա խէյլալ կէլմէսին։ պու իման մուվաղդաթ պիր իման մը օ-լաճադ ըտը։ եօղսա տիւնեանդին սօնունա գատար սիւրէճէք պիր ի-մանմըյընտը։ Նպէտի իման։ Նասըլ քի իման էթտիյիմիզ Քրիստոս քէն-տիսի տախի էպէտի տիր։ օ քի նէֆսինի հէվսի իչին թէլէֆ էթտի։ (Ա. Տիմ. Ռ. 4.) « Ի քի (Քրիստոս) հէր սաամ իսթէր քի։ եաչա-սըն։ Վէ սահիհլիք իլմինէ վասլ օլսուն։ օ քի քեաֆիֆէսինին սէլա-մէթի իչին նէֆսինի թէլէֆ էթտի »։ [illegible] սահիհլիկի դավի՝ Վէ պա-գի՝ Վէ միթէմատի՝ հրիզ էտիճի պիր մահալ օլմասա իտի։ հէր քէս Քրիստոսուն էօյրէթմայի սահիհլիկի։ նը կէօնէ պիլէճէք իտի։ (Ի-վէ. ԺԹ. 16.) « Վէ պէն փէտէրիմէ ռիճա էտէճէկիմ։ Վէ սիզէ պաչդա թէսէլլի էտիճի վերէճէք տիր։ դիրա սիզին իլէ էպէտիյլէտէք սաքին օլաճադ։ սահիհլիք բուհունու ... օնու սիզ պիլէճէքսինիզ։ պիրա սիզին իլէ սաքին օլաճադ։ Վէ պիլէնիզճէ դալաճադ »։ Պու գալան Հոգին Սուրբ տուր։ էկէրչի քիլիսէ եօյլէ գալաճադ իսէ։ տէմէք քի

Աստուածն բուհու հիշ պիր վագրթ սահիհլիկի թէրք էտէմէզ, նէ տէ օլ Աստուածն բուհունա եանլըշըզ դարըշապիր։ Տէմէք քի, քիլիսէ տախի պու բուհուն դըլաղուղուղու սայէսինտէ հիշ պիր վագրթ տին վէ իման, վէ ախլաղ, վէ բուհանի խուսուսլարա այիտ օլան սահիհլիքլէրտէն շաշմայաճաղ, վէ օնլար սա եանըլմայաճաղ. եօղսա Քրիստոս քէնտի ճէմաաթընա սէլամէթ, վէ սահիհլիք եօլունու կէօսթէրմիշ օլմաղ ըտը, պու քի պէօյիւք քիւֆիւր տիւր. չիւնքի (Ցոան. ԺԵ. 20.) եաղըյոր. «Պիր պուռնլար իշին բիճա էթմէյօրում, իլլա պուռնլարըն սէօզիւ իլէ պանա ճէմի իման կէթիրէնլէր իշին քի, (19) սահիհլիք իլէ աղիզ օլսուռնլար». վէ (Ժ9. 13.) «Հաչան օ սահիհլիք բուհու սիզէ կէլէճէք, սիզէ հէր սահիհլիք իլէ դըլաղուզ օլաճաղ տըր». վէ (Եփես. Ա. 22.) «Վէ Քրիստոսու քիլիսէնին հէր պիր խուսուսու իւզէրինէ պաշ նասպ էթտի, օ քի, քէնտի վիճուտի տիր, վէ օնուն թէմամը, քի հէր չէյի, հէր խուսուստա իքմալ էտէր». Վէ (Դ. 4.) «Պիր վիճուտ, պիր բուհ... պիր տիր բասպտ, պիր իման, պիր վաֆթիզ, պիր Աստուած, պիր հէվալինին փէտէրի». եանի Աստուածն պիր օլտուղու կիպի. վէ իմանընըզ պիր տիր, Աստուած նասըլ քի Աստուածըզտան տուր օլամաղսա, քիլիսէ տախի պու իման պիրլիկինտէն հիշ պիր վագրթ տուր օլամաղ. Վէ (Ե. 23.) «Չիրա գարընին պաշը գոճասը տըր. նասըլ քի Քրիստոս քիլիսէնին պաշը տըր, վէ քէնտի վիճուտինին դուրթարըճըսը տըր». Վէ (32.) «Պու սըր պէօյիւք տիւր, ամմա պէն Քրիստոսուն, վէ քիլիսէնին հադգընտա սէօյլէյօրում». նանի պիր գարը քէնտի դոճասընա նասըլ քի պաղլանմըշ իսէ, քիլիսէ տախի պաղլը տըր. չէօյլէ քի պիր թէն պիր վիճուտ։ Պու պէօյլէ իսէ, Քրիստոս տօղրուտան սաիամաղ վէ շաշամաղ. Հոդին Սուրբուն դըլաղուղուղու՝ պախուսուս քիլիսէ պոգի օլմուշ օլտուղու հալտէ. վէ պու քիլիսէ Քրիստոսուն թէնի օլտուղու հալտէ, վէ պու թէնին դուրթարըճըսը Քրիստոս քէնտիսի օլտուղու հալտէ, տէմէք քի, պու անճաղ էյլիք վէ տօղրուլուղ իլէ օլտուրլէճէք. տէմէք քի պու տօղրուլուղ, (ճշմարտութիւն) հիշ պիր վագրթ Քրիստոսուն քիլիսէսինտէն դալդմայաճաղ, վէ քիլիսէ եանըլմայաճաղ. պախուսուս Քրիստոս (Մատթ. ԻԸ.) «Իշթէ պէն տիւնեանընն սոնունա դատար սիզին իլէ տուրույօրում». տէմիշ տիր։ Պու սուրէթտէ քիլիսէ եանըլըրսա՝ դըլաղուղունուն եանըլտըղընա մէպնի եանըլաճաղ, եանի Քրիստոս եանըլտըղը իշին, քիլիսէ տախի եանըլաճաղ. մատէմ քի Քրիստոս եանըլմայաճաղ, քէնտի քիլիսէսի տախի եանըլամաղ։ Իմրը իլահի լիգթիղասը պու տուր։

Ոթ. Քրիստոս էֆէնտիմիզ, քէնտի քիլիսէսի պիր եալընընը իմանսա օլան սահիհլիքտէն սաիմասընն տէյի, վէ եանլըշ թալիմաթլարա կիրիֆթար օլմասըն՝ մագսէտիյլէ, պու հիյէթի եանի քէնտի քիլիսէսինի թէէսիս էթմէտի. անճաղ հէր սիւրլիւ ֆաղիլէթ եօլա-

բընը էօյրէթտի, վէ թալիմաթ, վէ իպատէթ մէպատէէրինին տախի տէրսինի, քէնտի քիլիսէսինէ պախչ էյլէտի։ Չէօյլէ քի՝ ասկապ վէ ֆազիլեր, վէ ռեմատարդի սէյամիրինէ լազըմ օլան քեաֆիյեի խուսուսարա այիտ օլան սէմավի մէպատէէրի էօյրէթտի, քի քէնտի քիլիսէսի տիւնեա սանունա գատար կէրչէքլիքտէն հալէն վէ իսթիգպալէն, վէ ասասէն չայմասընը։ Հէմ տէ հազիգէթ չայամազ։ Վէ իշ պու մէպատէէրին տէրսինատ եանըլմայանազ։ Զիրա քէնտի պաշը Քրիստոս տուր, վէ դըլազուղու Հոգին Սուրբ։ Չէօյլէ քի, պու սահինլիք, վէ սէյամէթ մէպատէէրի, վէ Քրիստոսսուն վէ Ազիզ բուհուն քեաֆիյէյի սահինլիք փուռնարը, վէ էմանէթկեահի, վէ լութֆ մէնպա՛ի վէ Ալլահըն խանէսի, Պողոս առաքեալին պույուրտուղու կիպի պու քիլիսէ տիր։ (Ա. Տիմ. Գ.) «Պիլմիչ օլասըն՝ Ալլահըն խանէսինտէ նեասը տավրանանազդընը, օլ քի տիրի Ալլահըն քիլիսէսի տիր, սահինլիք տիրէյի վէ ասասը»։ Իշթէ խասիմէրիմիզէ պիր սիւալ տահա, պու Ալլահըն խանէսի մուվագդաթ մի՞ ըտը, եօղսա միւէպպէտ մի։ Պու խանէնին սահիպի սաղ օլտուղնա՝ խանէսի տախի պագի տիր։ Վէ մասէլա քի, Պողոս առաքեալ քիլիսէյի Ալլահըն խանէսի խամի իլա չաղըրըօր։ Տէմէք քի Ալլահ տիւնեանընը սանունա գատար խիմէր քի, պու խանէ վէ պու սահինլիք տիրէյի տէվրիմէսին, վէ պու թէմել եէրինտէն սարսըլմասընը։ անանազ էպէտիյէտէր, Նիչէ քի սահինլիք, սահինլիք տիր։ պու խանէնին պինասը, ասասը վէ տիրէյի, եանի սահինլիքլէրի տախի գատիմ՝ վէ տայիմ տուրսուն։ Հէմ տէ իչէլ ասլատ տուրանազ տըր։

Ա։ Գոնա պէնգէր հէզարէն տանա տէյպիի գաֆիլէտէն միասէթ տիր քի, իշ պու եանըլմազլըգ պախչիյի գազիյէսի։ եալընըզ Քրիստոսսուն քիլիսէսինէ խաս վէ այիտ վէ լազիմ օլասիլիր։ Օ քի՝ պիր տիր, Ազիզ տիր, ումումի, վէ ըէսուլի տիր։ վէ պունատան մատ՝ թաատատ էթտիյիմիզ մէզահիպին հիչ պիրիսինէ եագըշամազ։ Նէ տէ փրոթէսթանտլըգա եագըշըր։ Իշ պու եանըլմազլըգ իմթիյազ, վէ սէյահիյէթինտէն նաչի տիր քի, քիլիսէնին էվայիլինտէն չիմտիյէ տէկին հէր գանդը վազէթաա, հէր գանդը մահալատ, վէ մէմլէքէթտէ, Քրիստոսուն սահիհ տիյանէթինէ։ Վէ թալիմաթընա գարշը պիր բաֆիզը զուհուր էթտի իսկ, քիլիսէ հասպէլ մէէմուրիյէթ ալէնէն, վէ խաֆիլէն օ միսիլու բաֆիզլարը իսլահ էթմէյէ չալըշը վէ միւքերրէրէն մէրհամէթ եօլարընը գուլանտը։ լաքին հէր հաչան քիլիսէյի տինլիմէտիլէր իսկ, մարթաուր վէ հեթանոս վէ հերեթիկոս, վէ հերմուսածող բաֆիզը տէյի քիլիսէ օնլարը իլան՝ վէ Քրիստոսուն սիւրիսիանտէն իխրաճ էթտի։ Քիլիսէնին թարիխլէրի օգունտուն, մասթթէէսիւֆ կէօրիւրիւզ։ նանալ Նիկոդոսեան, Սիմոնեան, Տօքէթեան, Կերինթեան, Մակեդոնեան, Արիոսեան, Եւսեբեան, Եւտիքական, Պատկերամարտ բաֆիզլարը վէ Մարնակլարը, Փոտիսլուլարը, Ցան-

սենեանլարը, Լուտերականլարը, Կալվինականլարը, վէ պաունլարրն եանլը՝ թալիմաթլարընը քրիսթ բլոտ՝ ու էրհ էտէրէք, յանէթլէ-ամ։ վէ ասհապընը Հիմենոս վէ Աղէքսանդրոս կիպի չէթանա թէս-լիմ էտէրէք, անինտէ պիւթիւն քրիսթ յոպանլարընը պիր մահալի մաքսուսէ ճէլպ պիրլէ՝ հէրիսի եէկոիլ եէկմիհէք։ Զօղոս առաքեալըն էմրինէ մուվաֆըզ։ (Ա. [illegible] ԺԱ. 16.) «Պիզիմ պէօյլէ գայիտէմիզ, վէ ասէթիմիզ եօզ տուր, նասլը քի քնաֆիլի Աստանն քրիսթէրին, ասէթի եօգ տուր» տէյի օնլարա ճէվապ վերմիշէր։ Վէ պու հիքմէթի, վէ ամիր սրֆաթընը Բօմա աղիզ քրիսթէսի թաշրտրը իլին տիր քի, ճէմի փրօթէսթանլարրն վէ հերետիկոսլարրն հիտայէթինի մուճիզ օլույօր, վէ տայիմա օլմագտա տրը։ Հաթտա պու սէպէպ իլին տիր քի, Բօմայա գարշը, հէրի պու մէզահիպի միւխթէլիֆէ, վէ բաֆրզա նէֆսանիյէթտէ, վէ հագարէթտէ չօզու ալֆա պիրլէշիրլէր։ [illegible] կալարը կիպի, Պետրոսուն վէ քրիսթէնին պայասընա յարիշըրլար, վէ եինէ քէնտիլէր վերս օլուպ՝ կէրուլի կերու տէօնէրլէր։ զիրա Աստանն սէօզիւ սահիհ տիր։ (Ա. [illegible] Ի. 18.) «Պու գայանրն իւսթիւնէ հէր քիմ քի տիւշէրսէ խուրտուխալ օլուր, վէ հէր գանդրսը պու գայանրն ալթընտա գալրսա մութլագա էգիլէճէք տիր»։ Վէ (Հաս. Ը. 31.) տէ պէօյլէ օգուրուզ։ «Զիրա էկէրչի Աստան պիզիմ իլէ իսէ, քիմ պիզէ գարշը գօյապիլէճէք տիր»։

ԾԱ. Շուրասընը սա էյի պիրմէլիյիզ, վէ տալըմզտա էյի հրֆ-էթմէլիյիզ, քի եանըլմազլըգ Քրիստոսուն քրիսթէսինէ յազըմ պիր ըն-մայէր տիր։ Մալիւմ տիր քի, իշպու քրիսթ՝ մէէմուրինտէն, վէ յոպանլարտան, վէ ճէմաաթտան իպարէթ տիր։ Պու եանըլմազլըգ քէմալէթի քնաֆիլի ճէմաաթա, եախսա քրիսթէնին իղիտեն կի-րուհինէ պախչ օլմասը, անձագ պու ճէմաաթը տօղրուլուգ վէ ֆա-զիլէթ թալիմաթլարը իլէ կիւտէճէք։ Վէ հօյրիտիճի քիյիսի թէսմիյէ օլուսան կիրուհինէ իհսան օլունտու։ Եօզսա Քրիստոսուն քէլամը եա-լանա չըգար ըսը։ «Աշակերտեցէք զնոսա, ուսուցէք նոցա»։ – Էօյ-ըէտին օնլարա, թալիմ էտին, կիւտիւն ճէմաաթը»։ օնլարրն հիսա-պընը, ճէվապընը Աստան սիզտէն իսթէյէճէք տիր։ քի Քրիստոսուն քէլամընը պիզէր տօղրու պիլիրիզ։ Վէ իհթիրամաթը ֆայիզ իլէ օ-նու թէքրիմ։ Վէ թա'զիմ էտէրիզ։

ՃԲ. Փրօթէսթանլար Քրիստոսուն քրիսթէսինէն եանըլմազ օլտու-ղունու ճէրհ էթմէք իլին չէքլա վէ փրօթէսթօ էտէրլէր։ Վէ էկէր քրիսթ եանըլմազ օլսայրտը քրիսթէնին սէօզիւ՝ Աստանն սէօզիւնտէն, Վէ Աւետարանտան իւսթիւն օլմուշ օլուր ուտու տէրլէր։ Մանիյէն Աստուածաշունչ։ Վէ Աւետարան արթըգ մէզհէպիմիզին պանունու Վէ նիզամը օլամազ ըսը։ Վէ քրիսթ օլ վագիթ մէզհէպ գանուն օ-լուրուտու։ Սալիսէն՝ յիւնքի ազիզ քիթաբընն հիւքմիւ քրիսթէնին

հիւրութիւնէ պաղար ըսը։ Բայց էն աղիզ քիթապրն մանասրնէ, մանա պիյմէյիպ. անճաղ քիլիսէնին վերտիյի մանա՛յէ ինոանլար պաղլանրը ըսը, աէրլէր։

Գու վէ պունլարա պէնդէր պիր դալ սէօզլէր։ քի հէվսի կէրէչէքլիք դայրէթինի չէքտիքլէրինտէն նէչաթ էթմէ տէյիլ տիր. անճաղ Ալլահրն նասլ ու թային վէ թաստիգ էթտիկի դանանէյէ վէ դանունա մուվաֆֆագիյէթ էթմէյիպ, էֆքեար վէ մէրամը մախսուսէլերինէ խըզմէթ էթտիքլէրի իչին պու խուսուսլարա զրյամ էտէրլէր։ վէ Քրիստոսուն ասըլ մաղսատը իլահիսի նէ՞ տիր անլամագ խաթէմէղլէր։

Իպրազ օլունան խսպաթլար կէօսթէրիրլէր քի, քիլիսէ Ալլահրն իճատ էթտիկի հիյէթ տիր, վէ պու հիյէթին իման վէ տին վէ սայիր խուսուսաթը բուհանիյէ մուամէլաթը Ալլահրն իգնի վէ էմրի ալտի ինէ օլմուշ վէ օլաճաղ տըր։ Էկէրչի պու հիյէթ Ալլահրն քէլամընա մուզայիր պիր մանատէ, նա մուամէլէտէ պուլունուրսա, վագաս տէտիկլէրի տօզրու օլուր. նա պունուն մուզայիրի օլուպ Ալլահրն վէրտիկի խաթիգալիյէթէ վէ Ալլահրն քէլամընա պինատէն, քիլիսէ տօզրուլուղու վագ ու նէչր էտէրսէ՝ ինէ Ալլահրն քէլամը տէյի նէչր էտէճէք։ Գետրոս քէօթրիսմիւ սաղալթը իսէ, Ալլահրն ազամէթինէ վէ գուվվէթինէ նէ՞ խալել կէլսի. պա խուսուս «Ճանուն Յիսուսի Քրիստոսի»։ (Գործ Դ. 6) «Յիսուս Քրիստոսուն իսմիյէ գալգ վէ կիւրիւ» տէտի։ Առաքեալլարըն էթտիքլէրի կիպի՝ քիլիսէ տախի՝ հէր նէ էտիյօրսա, Ալլահտան քէնտիսինէ էմր օլունմուշ տէյի էտիյօր։ Փրօթէսթանլարա պու ճէվապը նասըլ քի վէրտիք իսէ, Թրպգը պունուն կիպի սայիր պիղէ դարյը օլանլարրն իտտաալարընա տախի պու կիպի ճէվապ վէրիլիր։ Եվվէթ Ալլահրն վէրտիկի սէլահիյէթի իւզէրէ՝ քիլիսէ Քրիստոսուն ատահի Թալիմաթլարընը ճէմաաթա նէչր էտէճէք, վէ Աւնաարան եազըլմաղտան՝ քիլիսէ նա՞սըլ վէ նէ՞ կէօնէ վէ նէ՞ դատար վազըթ ճէմաաթը իտարէ էթտի իսէ, քէզալիք տիւնեա ոսնունա պատար իտարէ էտէր՝ վէ էտէպլիր իսի։ Ալ աղիզ քիլիսէնին ճէմաաթա վէրտիկի Թալիմաթը սահիհէաէ՝ եանլըշ դիւիւմ, եանլըշ մանա պուլունամազ վէ կիրէմէղ. չիւնքի գըլաղուղու աղիզ բուհ ուսը, վէ քէնտիսի Քրիստոսուն վիճուտի տիր. ամմա՝ ահհասը նաստան հէր քէսին քէնտի մէրամընա վէ դիւիւմինէ կէօրէ ապիզ քիթապա մանա վէրիրիմ իտտասընա գալգըշմասը սալթ տահի տիր, վէ Քրիստոս էֆէնտիմիզէ հապարէթ տիր. անճաղ Ալլահրն քիլիսէսի պու աղիզ քիթապրն սէօզիւնէ նէ՞ մանա վէրիյօր, պիլտիկինտէ՝ եալընըզ օնու թութմալը. դիրա (Բ. Գործ Ա. 20) «Հէր մարդարէութիւն քէնտի եազըշընըն մանէսինի աչմազ» տէր։ Գունլարըն մանէսինի տէ այան եալընըզ քիլիսէ տիր, օ քի սահիհլիք տիրէյի տիր։

Ծգ. Խաչմէրիմիզ ախէր ուրէթ իլէ ըօրար էտէրլէր։ Ռօմա քիլիսէսի, տէրլէր, պիւթիւն Ասիատա վէ Շարղտա պուլունան քիլիսէլէրէ պէր վազիթ գարշը գօտու վէ մուհասպէթ ալա՛գասընը Վ.իքթօր քահանայապետ վազթինէ պունլարտան քէստի. յիւնքի պու Ս. Փափա իտուատա էտէր իտի քի, ազիզ Պետրոս վէ Պօղոսուն Ռօմայա թէպլիմ էթմէյի դայիտէ իւզէրէ Մարտ այնն, եախօտ Սէհուտիլէրին նիսան այնընդ օն տէօրտիւնտէն սոնրա կէլէն փազար-տա Քրիստոս էֆէնտիմիզին փազար կիւնիւ տիրիլտիյինէ հիւքմիթէն Զատիկ եօրթուսու թութուլուն։ Վէ Ասիայրյար Ս. Փափայա գար-յր Բօլիքրատէս եպիսկոպոս իլէ պիրլիքտէ իտուատա էտէրլէր իտի։ Պու եպիսկոպոս, քի Վ.իքթօր Փափանընդ վազթընտա իտի, տէր [illegible] պիզ Յովհաննէս աւետարանիչտէն վէ օնուն չակիրտի ազիզ Պօ-ղիկարպօստան ալտըղըմըզ ուսիլ իւզէրէ, էվայիլտէն պէրի պու ա-տէթի իճրա էտէր իտիք. եանի Նիսան այնն օն տէօրտիւնտէ Զատիկի իճրա էտէրիլ։ Ռօմա քիլիսէսի պու իտ-տաայա դարշը ըլտա իլէ ճէվապ վէրտի։ Վէ Ասիայրյարտան մուհասպէթի քէսիյօրուտու տէյի խասիմէրիմիզ իտտաա էտէրլէր։ Ցաղաթ պու վուղուաթ պէօյլէ իսէ տէ, սահիհի տէտիքլէրի կիպի տէյիլ։ Եուսէբիոս (Եկեղեց. Պ-դմ. Գէր. Ե. Գլ. ԻԴ.) եազըյօր քի՝ «Սուրբն Իրէնէոս Վ.իքթօր Փափայա ըիճա իտէրէք օնու. զանտըրտը պու մինվալ իւզէրէ քի, պիզ առաքելայարընդ էսկի ատէթի իւզէրէ կիսիյօրուզ՝ տէյէն պու դասայի եկեղեցիլէրէ բանադրանք ճէղապը-նը եազըպ կէօնտէրմէսին»։ . . . Վէ պէօյլէ եավաշ եավաշ վէ հիլմի-յէթ նասիհաթը իլէ օնլար Ռօմա քիլիսէսի ատէթինէ ույտուլար. վէ պիլասէրէ պաղը ույմայանլարա Ռօմա քիլիսէսի Նիկիա սինօթունտա հերետիկոս իլան իթտի։ Զիրա պու վուղուաթ (Նասըլքի թէվարիխ պիզ կէօսթէրիր) վէ պու միւզաքէրէ հէմ տիյանէթ. հէմ տէ այն-ու ատէթէ միւթասալլիզ իտի։ Քիլիսէ խասիմէրի եէնէ պէլլէմէսին-լէր քի՝ Ռօմա քիլիսէսի պէօյլէ պիր մատատէ ըսրար էթտիյի իլլէ՝ եանըմըշ սըր. խա՛յր. եէնէ մէթհէ չայան պիր դայրէթ չէքիպ՝ պու-նուն իլէ ճէմի կաթողիկէ քիլիսէլէրին պաշը վէ տօղրուլուդ սէր չէչմէսի օլտուզունտան, քնաֆֆէսինին ֆէթվաճրսը Ռօմա տըր տէյի՝ իտտաա էթտի. վէ քնաֆֆէյի քիլիսէլէր կէրէք Ասիատա, կէրէք Ա-ֆրիդատա վէ կէրէք Եվրօփատա պու կիւնքի կիւն ատէթի, Փաս-գալնա կիւնիւ հազրընտա նէ՝ իսէ, պու ատէթ առաքելայարտան պէրի կէլմիշ ատէթին թրսղրսը վէ իմթիատը օլտուզունտան, ո մինվալ իւզէրէ՝ տիւնեանընդ չար էթրաֆընտա պուլունան քիլիսէլէր օնու. իճրա էթմէյէ մէճբուր ատուրլար։ Շարղ քիլիսէսի տախի՝ ենլար կիպի Ռօմա քիլիսէսինին պու խուսուստա ճարի օլան իւսիլինէ թէ-սլիյէթ էթտի. վէ հալա օ իւսուլտէ Զատիկ իճրա էտէր. եանի Նի-սան այնն 14 ինտէն սոնրա կէլէն իլք՝ փազար՝ Զատիկ եօրթուսու տուր։

ՊԱՊԸ ՍԱԼԻՍ

ՔՐԻՍՏՈՍՈՒՆ ՔԻԼԻՍԷՍԻՆԻՆ ՀԻՒՐԻՄԷԹԻ ԿԷ ԻՍԹԻԳԼԱԼԻՑԷԹԻ ՄՈՒԹԼԱԳԸ ԻՆԶԷՐԻՆԷ

Մի՝ Էկէրչի Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտի քիլիսէսինէ մէէմուրիյէթ վէրտի իսէ՝ պու մէէմուրիյէթ իճապ էտէն հիւքիւմէթի վէ իսթիգլալիյէթի թապի իսթէր։ Եօղսա Քրիստոս պու տիւնեայը ալիմանէ իտարէ էտէմէզ իտի։ Պիր փատիշահ պիր հիյէթի օէփպ օնա մէէմուրիյէթ վէրիրսէ՝ վէ ինֆազ ու իճրասընա լայըմ վէ միւթալլիզ օլան հիւքիւմէթի տէ օնա պէրապէր վէրմէզսէ՝ էօյլէ հիյլէթի՝ էօյլէ վարլիգի ալմ տինէր։ Վէ օ փատիշահ քէնտի թէպաալարընդն ասայիշ վէ իսթիրահաթընը օ միսիլլիւ վալիլէրտէն նէ սուրէթլի վէ նէ հագդ իլէ էմր վէ թալապ էտէպիլիր։ Պու ումումի դայիտէտէն վէ թապիաթընդ իդթիդաօընտան տրր։ Պու պէօյլէ օլտուղու հալտէ՝ Քրիստոս տախի մութլագա քիլիսէյէ վէ մէէմուրինինէ պու լայըմ օլան հիւքիւմէթի վէրտի։ Չէօյլէ քի՝ պու հիւքիւմէթի՝ քիլիսէ քէնտի իտարէսինէ մուվաֆֆագ օլմագ իչին՝ իճապ էտէն գավանինի իլահիյէնի քէնտի հիյէթինէ՝ վէ սայիր նըզամաթը լայըմէյի քէնտի թէպաալէրինէ իճապը վազիֆէլէրինի իճրա էթմէք իչին վէրտի։ Նասըլ քի էվվէլ էմիրտէ՝ եանի հիյնի հայաթընտա Քրիստոս քէնտիսի իճրա էյլէտի։ Պու ճինս հիւքիւմէթ մութլագ տրր՝ վէ եէր իւզէրինտէ պուլունան տիւնեէվի հիւքիւմէթլէրին հիչ պիրիսինին րէյինէ վէ րիզասընա մէրպուութ ատէյլ տիր։ Վէ քրիսթիյան ճէմիյէթինին բուհանինէ իսթիքրահաթը վէ ռէյամէթ ու սաատէթի իչին պուպ՝ լայըմ օլան հէր նէվի ճէղայի տախի չամիլ տիր։ Ֆիլվագի Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտի քիլիսէսինէ պու հիւքիւմէթի վէրմիչ օլտուղունու չէօյլէ պէյան էտէրիզ։ (Մ-ԹՂ. ԻԸ. 18) «Կէօյտէ վէ եէրտէ պանա հէր հիւքիւմէթ վէրիլտի՝ նասըլ քի Փէտէր պէնի իրսալ էթտիյիսէ՝ պէն տախի սիզի իրսալ էտէրիմ։ Կիտին պունտան պէօյլէ պիւթիւն տիւնեայա՝ հէվ միլլէթլէրի տավէթ էտին փէտէրին վէ օղուլուն վէ ազիզ բուհուն իսմիյլէ օնլարը վաֆթիզ էտին։ Հէր նէ քի սիզէ թէնպիհ էթտիմ իսէ՝ օնլարա էօյրէտին՝ քի իճրասընտա պուլունանունլար վէ սաղլասընլար։ Վէ իչթիլ պէն տիւնեանընդ սօնունա դատար սիզին իլէյիմ»։ Պու մէէմուրիյէթին թապի նիզամը տախի՝ եանի հիւքիւմէթինէ տայիր՝ էկերէք միւքեաֆաթ պապընտա՝ վէ էկերէք միւճիւզաթա տայիր օլան մէզունիյէթի պու քիլիսէյէ վէրտի՝ քի Քրիստոսուն վէ քէնտիլէրինին թէնպիհաթընդն իճապը իթթաաթընտա վէ իճրասընտա պուլունանունլար՝ քիլիսէտէն վէ քիլիսէնին րէյիսի էքրէմինտէն լայըգ վէ մուվաֆրգ օլան միւքեաֆաթը

ալաճաղլար։ վէ մուղայիրինտէ պուլունանլար, նանի ասի վէ ի-թաաթսըղ օլանլար միւճաղաթը լաղըմէյի պուլաճաղլար։ Տէգիա (Ա-Էն. ԻԱ.) Քրիստոս էգիէնտիմիզ Պետրոս առաքեալտ՝ օլ մէէմուրիյէթի մախսուսէյի՝ հանի կիւտ գուղուլարըմը, կիւտ գօյունլարըմը, իւչ քէրրէ թէքէրրիւր էթմէսիյէ, նանի ճէմաաթըմը վէ բուէսսանլն հէր սընըգընը կիւտ, իտարէ էթ, տէմէսինտէ՝ մէէմուրիյէթ վէ հիւքիւմէթի լաղըմէյի վէրտի։ Միւճէրրէտ մատտի սուրէթտէ տախի պու սէօզլէր թէկիթէքքիւր օլունուրսա, պիր չօպան՝ չօպան իքէն, էլինտէքի տէյնէյին գուվէթիյէ չօպան տըր, վէ օնուն իլէ սիւրիսիւնիւ կիւտէր։ քիլիսէ տախի հաքէղա՝ Քրիստոսուն քէնտի մանէվի միճուտու օլտուղու իչին, վէ առաքեալլար Քրիստոսուն նասլ էթտիյի մէէմուրլէրի օլտուղու իչին, պանա հէր հիւքիւմէթ նասլ վէրիլտիյսէ՝ օլ հիւքիւմէթի պէն տախի սիղէ վէրտիմ։ վարըն էօյրէտին, վաթիկ էտին թէնսիհաթըմտան, վէ թէնսիհաթընըզտան քիմսէ տըշարը չըգմասըն՝ տէմիշ օլտուղու պէտիհի տիր։ Քէղա (Ա. Պետր. Ե. 2) «Ինզտէքի սիւրիյիւ կիւտիւն»։ (Մատթ. ԺԸ. 17) «Էկէրչի քիլիսէյի տինլէմէզսէ՝ սանա կէօմրիւքճիւ վէ փութփէրէսթ սըրասընտա օլսուն»։ Տէմէք տիր քի հէր խուսուստա քիլիսէյի տինլէյէն, Քրիստոսու տինլէմիշ օլուր։ վէ տինլէմէյէն, հէմ Քրիստոստան, հէմ տէ քիլիսէտէն իխրաճ, վէ նիմէթինտէն մահրում օլուր։ Քիլիսէնին տէ ճէղասընընն պաչլըճասը՝ քիլիսէնին բուհանի նիմէթլէրինտէն դասլահաթը օլաճ, քիլիսէյի մահրում էթմէք տիր։ (Ա-Ի. Ի. 16) «Սիզի տինլէյէն՝ պէնի տինլէր, սիզէ հազարէթ էտէն, պանա էտէր։ վէ պանա հազարէթ էտէն, պէնի կէօնտէրէնէ հազարէթ էտէր։ վէ պէնի տինլէյէն, պէնի կէօնտէրէնի տինլէր»։ Տէօնահիւլէր առաքեալլար սէվինճ իլէ վէ տէտիլէր։ էգիէնտիմ, ճինլէր տախի պիղէ իթաաթ էտիյօր։ (19) վէ օնլարա տէր։ «Իչթէ նըլանլարը՝ վէ ադրէպլէրի, վէ տիւչմէնին ճէմի գուվէթինի պաամայա սիզէ հիւքիւմէթ վէրտիմ»։ (Գ-ԺԵ. Ի. 28) «Հէփսինիզէ վէ պիւթիւն սիւրիւնիւզէ տիգգաթ էտին, օնուն իւզէրինէ՝ քի (ազիզ) բուհ սիզի էգիէնտիմիզին ճէմաաթընը կիւամէյէ նազըր նասլ էթտի, օնու քի դանը իլէ խէլաս էթտի»։ (Ա. Տիմ. Ե. 17) «Օ քահանալար քի, մէմուրիյէթլէրինէ էյի տիգգաթ էտէրլէր, իքի գաթ իւճրէթէ լայըգ օլաճագ տրրլար։ պա խուսուս օնլար քի, սէօզ իլէ վէ թալիմ վէրմէյիլ չալըշըրլար։ ... գոնանայ հազգընտա չէքվա (իթիմիրա) տինլէմէյէսին, անճագ իքի նա իչ չահիտլէր իլէ։ ամմա գասլահաթ սահիպինի հէփսինին հուզուրունտա թէքտիր էթ, քի սայիրլէրի խէվֆ էթսինլեր»։ Քիլիսէ մէէմուրի օլտուղու իչին, պագ Պողոս առաքեալ նէ գատար քիլիսէյի ճէմաաթտան այրրտ էտիյօր։ «Անճէլէ քիմսէնին իւզէրինէ էլ գօյմայասըն, վէ կիւնահլարընա հիսսէտար օլմայասըն» վէ (Ա. Տիմ. Ա. 20) «Աղէքսանդրոս վէ Հիմէնոս օնլարընն

որոնցընտա տրրլար, քի չէլթանա թէսլիմ էթտիմ. քի քիւֆիւր էթ-
մէմէյի պէլիլէսինլէր »։ Պունա պէնգէր Պօղոս առաքեալը (Բ. Թէ-
Գ. 1.4) « Իթաաթ էթմէյէնի պէլէրին, վէ իյինիզէ ալմայը, քի ու-
թանսըն » . . . . Վէ (Տիտ. Ա.) Պօղոս առաքեալ Տիտոսու Կրիտէ
պըրագմըշ քի « Նօղանլարընը իբմալ էթսին, տօղրուլթսուն, վէ
չէհիրլէրին հէր պիրինէ լուզումունէ կէօրէ քահանին թային էթսին »։
Անտրա՝ պիր քահանին նէ՝ չարթ իլէ միւզէյէն օլուրսա, վէ նէ՝ քէմա-
լէթսէ պուլունուրսա, քահանին էտէպիլէհէյինի՝ Պօղոս պիրէր պիրէր
Տիտոսա իխթար վէ թարիֆ էտէր։ Եանի՝ (6) « Էկէր լէքէսիզ (ա-
նարատ) իսէ, պիր քէրէ խալընը էվլէնմիշ իսէ, տինտար էվլատլար
պաղանմըշ, տէյիլ քի էտէպսիզլիք իլէ չէօրէթ պուլմուշ, վէ ի-
թաաթսըզ»։ Անտէն պիր եպիսկոպոս նէ ֆազիլէթտէ օլմալը, վէ սա-
յիրէ՝ քի (9) « Ալլահըն քէլամընը վաղ էթմէյէ էմին մէէմուր օլա-
պիլսին, վէ տօղրու թալիմաթ իլէ թէսէլլի վերէպիլսին. վէ դարչը
դոյանլարը թէքտիր, թէրպիյէ էթսին. վէ աղըզլարընտաքի ճէվապ-
լարը ճէրհ էթսին »։ Վէ (Ա. Տիմ. Գ.) ախրընա գատար։ « Եպիսկո-
պոս օլաճադ քիմսէ լազըմ քի պիր թէք տէֆա էվլէնմիշ օլսուն, լէ-
քէտիզ (անարատ), հալիմ, սալիմ, մահճուզ, միսաֆիրփէրվէր,
էօյրէտիճի . . . »։ Զիրա էկէրչի պիր ատէմ քէնտի խանէսինէ դո-
մանտա վէրմէյի պիլէմէմիշսէ, Ալլահըն քիլիսէսինին դայրէթինի նէ՝
կէօնէ չէքէպիլէճէք տիր »։ Անտէն տէօնէր սարկաւագլարա վէ այնի
թէնպիհլերի օնլարա վէրիր. դիրա ալաճադ մէէմուրիյէթլերի պէօ-
[illegible] վէ ադիզ տիր, վէ Ալլահըն խանէսինէ միւթասլիգ պիր մէ-
մուրիյէթ օլուսա, էհէմ վէ էլվէլ տիր. եանի քիլիսէ մէէմուրիյէթի,
[illegible] տիրէյի, վէ թէմէլի, տիր »։ Պօղոս առաքեալ պունլարը տիթրէյէ-
րէք սէօյլէյօր, վէ նասիհաթ վէրիյօր. չիւնքի պէօյլէ պիր մէմուրիյէ-
թէ ատէմլէր կէչէճէք, պէօյլէ պիր ումուրա քի, Ալլահըն խանէսի
օլան քիլիսէ իտարէսինի տէրիւհտէ իտլճէքլէր։ Պու ումուր՝ վէ պու
քիլիսէ վաղիֆէսի նէ՝ գատար ճէսիմ իսէ, մէսուլիյէթի տախի օնա
դըլասէն տիր։ Պու իսպաթլարըն հէփսի ճէմաաթա նիզամ կէօսթէ-
ռիյօր, վէ պիր եպիսկոպոս՝ եա քահանայ, եա սարկաւագ, վէ էվ-
լատլարը, վէ՝ դարբլարը, նէ՝ կէօնէ օլաճադլարընը, պիրէր պիրէր
թարիֆ վէ իպրաղ էտիյօր։ Վէ (Գործ. Ա. 28) Երուսաղէմտէ օլան
իլք սինոթտա քիլիսէնին վէ ճէմաաթընն սիւնէթտէն վէ փուիյարա
դուրան սունմատան, վէ էօրմուշ վէ պօղուլմուշ եէմէնէն, վէ գի-
նատան վաղ կէչմէք դանուն, վէ նիղամընը, քիլիսէ քահանալարը
վէ առաքեալլարը Պետրոս առաքեալ իլէ, հէփսի պիր իթթիֆագ դա-
րար գըլմըլար. վէ նիզամ վաղ էթտիլէր։ Վէ Անանիա վէ գարբոը
Սափիրա քիլիսէնին իտարէճէ թանղիմաթընա մուվաֆագիյէթ էթմէ-
տիքլէրի իչին, (Գործ. Ե.) հէրէ տիւչիւտ՝ Պետրոս առաքեալը

հիւքմիւ վէ թէքտիրի իւզէրէ՝ ճանլարընը խրիսի պիր թէսլիմ էթտիէր՝ վէ էօյսիւլէր։ (Ա. Կ-ը. Ե.) Պիր գ=ը քէնտի զօճաս-ընա օլան պօրճունու ՆԸ կէօնէ իյիա էթմէք լազըմ օլտուգունու։ վէ պէքեար, եախոտ տուլ գալմըշ քիմսէլէր. ՆԸ կէօնէ տավրանմա-լը։ վէ էվլի օլանլար։ ՆԸ, վէ ՆԸ կէօնէ պօրճլու տուրլար։ վէ պիր քրիսթիյան էրքէք փութփէրէսթ պիր գարը իլէ՝ եախոտ խրիսթիյան պիր գարը։ փութփէրէսթ զօճասըլա ՆԸ կէօնէ պուլունճաղընը վէ տավրանճաղընը. Պօղոս առաքեալ եէկան եէկան թէնպիհ էտիյօր։ Վէլհասիլ քիլիսէյէ տայիր մէէմուրլիէթճէ Քրիստոս էֆէնտիմիզ քիլի-սէ մէմուրլէրինէ իճապ էտէն հիւքիւմէթի՝ վէ սէլահիյէթի վէրմի քի, Նիզամ վաղ էթսինլէր։ վէ իճապընա կէօրէ թէվպիհ։ վէ թէքտիր էթսինլէր։ վէ պունլարա տայիր հէմ եաղըյլա։ վէ հէմ չիֆահէն քի-լիսէյէ չօղ դանունլար վէրիլսի։ (Ա. Կ. ԺԱ.) Գաալընը պաչա դա-տար օղու. վէ անտէ պիր էրքէք ՆԸ կէօնէ։ վէ պիր գարը ՆԸ հալ-տէ։ վէ ՆԸ հիյլէթտէ տուա էթմէլէրինին վաղ օլմուշ նիզամլա-ըընը կէօրիւրսիւն։ Մնտան սօնրա ՆԸ՝ կէօնէ Քրիստոսուն նասլ էթ-տիկի մէյսիրլէր սոֆրասընա հապլուսմալը։ հանի ՆԸ կէտէ, ՆԸ չարթ իլէ ՆԸ իթիգատ իլէ քէնտի դանընա վէ թէնիհէ իլհաղ օլմա-լը։ Գունլարը ազտան վէ թահրիրէն եաղըպ պատէհու (34) «ատահա սայիրլէրինի կէլտիկիմտէ թէնպիհ էտէճէյիմ» տէյու Պօղոս առաքեալ իսթար էտէր։ Վէ (16) «էկէրչի պիր ատէմ դարչը ղօմաղ իսթէր-սէ՝ պիղիմ էօյլէ ատէթիմիզ եօղ տուր. Նէ տէ Ալլահրն քիլիսէլէրի-նին» տէյի օնլարա ճէվապ վէրմէյի առաքեալ էօյրէտիյօր։ Հէմ տէ մէէմար հէմ ատէրի նասրա քի մէրասիմլէրիզէ։ պիր պուլլար։ տա-կէրի տէօնտէրիր։ վէ իսարէ էտէրսէյէր. վէ քիմինէ քիւքնաֆաթ, վէ քիմինէ միւճաղաթ՝ հէր քէսին ամէլինէ կէօրէ՝ վէրմէքտէ իսէ-լէր։ քէնզալիր (Ա. Կ. Դ. 4.) «ինսանլար պիզլէրի Քրիստոսուն մէէ-մուրլէրի, վէ Ալլահրն էսրարընընը պինպաչլարը» եանի Պօղոսու, Ա-պօղոսու, Կեփասը, վէ հէմ քիլիսէ մէէմուրլէրինի պիլսինլէր, տէ-յար։

Մէ։ Պունլարա պէնզէր տահա չօղ՝ Ա.Հասարանա հապլուսմալ մէվատ վար տըր քի, հէվսինի եազմադ իճապ էթմէղ։ Քրիստոս է-ֆէնտիմիզտէն քիլիսէյէ պու միսիլու հիւքիւմէթ վէրիլմիշ օլտուգու-նա պինաէն տիր քի։ քիլիսէնին պիրլիկինէ։ վէ մուհապպէթ պիր-լիկինէ մուվաֆֆաղ օլասիլմիշիզ։ Եօղսա՝ հէր զանը հնբեռիկոս զուհուր էթտի իսէ, մէրամը ֆասիտէսի։ վէ ազը վահիտ վէ մախ-սուսէսի հէր նէ իսթէսէ իսէ՝ ոնու եավրպ։ իճաա էտէր իտի։ լա-քին պու հիւքիւմէթ, վէ իսթիգլալիյէթ սայէսինտէ էտէմէտի. զի-րա աղիզ բուհ քի։ կէրչէքլիք բուհու տուր։ վէ քիլիսէյէ դըլաղուզ տուր։ վէ եօլա կիտէնլէր տէ Քրիստոսուն քիլիսէսի։ Քրիստոսուն վիճուտու տուր։ Քրիստոս էֆէնտիմիզին տիրիլսինտէն սօնրա ագա-

պինտէ եկեղեցիյէ վէ հաղգա դարչը չօղ խասիմլէր զուհուրա կէլ-տիլէր։ լաքին հէր վագթ։ վէ հէր տէհրտա պու քիլիսէնին պիրլի-կինի։ վէ իմանընը։ վէ աղիզլիկինի։ վէ միթէմատի հիւքիւմէթինի լազմ էթմէյէ գալգըշտըլար իսէ տէ։ էֆքեարը ֆասիտէլէրինէ մու-վաֆֆաղ օլամազլար։ Իրիսի թարիրինէ պիրասար օլանա։ հէր պիր բաֆըզը սինօթլարտա թէքտիր օլունուպ։ Նէ կէօնէ քիլի-սէտէն իխրաճ օլտուգլարը։ վէ չիւրիւմիշ ատալար կիպի Քրիստո-սուն իշպու մանէվի պաղչէսինտէն քէսիլիպ՝ աթըլտըգլարը ալէմ մարիմ օլար։ Անանգ Գեորգուն պինանի գարդը ՆԸ կէ-նասընա ուղրայրպ։ զարդ վէ թէլէֆ օլմասընը կիպի։ Քրիստոսուն քիլիսէսի տանի՝ Ալլահտան քէնտիսինէ ինսան օլունմուշ օլան թապի-աթ պիրլիկի։ վէ ազիզլիկի։ վէ իման փաքլըզը քէնտի ըէհպէրինին էյթաֆը իլահիսինէ միւսթէնիտէն։ պիր կէօնէ իսթիպտալ օլմասը։ խալլել կէլմէսի։ չալգանտը։ չարփըլտը տալզալար իւզէրինտէ։ ՀՆճա-մընտա պաթմասը։ վէ սալիմէն քէնտիսինէ սըղընանլարը պիաֆինի։ վէ հիքմէթինի թասալա սէլամէթ խալէլէսինէ գատար ուլաչթըրտը. վէ տիւնեա սօնունա գատար զայէթի մէրղուսպէսինէ ուլաչթըրտամ։ վէ մուվաֆֆաղ էտէճէք տիր. զիրա Քրիստոսուն քէլամը քէրիմի պագի տիր։ (Մ-դ. ԻԸ.) «իչթէ պէն տիւնեանընն խիթամընա գա-տար սիզին իլէյիմ»։ վէ պու քէլամընն գուվվէթինէ մէպնի տիր քի։ Քրիստոսուն քիլիսէսի, քէնտի հիյլէթի զաթիյէսինտէ։ վէ թէմամիյէ-թինտէ։ վէ իթիգատընտա.պագի տիր։ Գ. քէլամա բաղմէն Քրիս-տոսուն քիլիսէսի թալիմաթը իլահիյէսինին նէչրինտէ վէ հրֆզընտա վէ թարիֆինտէ տինճէ։ վէ ախլագնա, թալիմաթլարտա լաեիզլաթ-տըր։ եանըլմազ տըր։ Պու քէլամը քէրիմէյէ մէպնի տիր։ էվվէթ քի։ լազմ օլան հիւքիւմ վէ իսթիգլալիյէթ իլէ հալ վէ հիյլէթը սա-լիյէսինտէ պագի տուրուպ։ էմանէթինի թէմամիյլէ ազիզ վէ լեքէ-սիզ մուհաֆաղա էտիպ։ պու կիւնէ գատար պինլէրճէ բուհանի վէ ճիսմանի տիւչմէնլէրինին։ հաթթա ճէհէննէմ գափուլարընընն։ եանի չէյթանլարընն վէ հիւքիւմէթլէրինին թէհալիւրինի մուճիպ օլտու»։ Զիրա ճէհէննէմ գափուլարը օնա զալիպ կէլմէյէճէք տիրլէր»։

ՅԱՍԼԸ ՐԱՊԻ

ՊԱՊԸ ԵՎԱԳԵԼ

ԱՌԱՔԵԱԼԼԱԲԸՆ ՐԻԻՍԻ ԼԻԲԼԻՄԻ ՊԵՏՐՈՍԱՒՆ ՐՕՄԱՑԱ ԹԻՇԵՐԻՑԻ

ԺԶ. ԼՈՎԷԼԱ փիլիսոփայութիւն մէպտէսինէ մէպնի, սէպէպ-սիղ պիր մուամէլէ օլամազ. Բօմալըլարըն Քրիստոսուն ամինինի գապուլ էթմիշ օլտուղլարը պիր զաթըն մութլադ պու մէղ-հէպի վազ էթտիյինէ համլ օլունուր, պու պիր զաթ քիմ տիր, վէ պու առաքեալ քիմ իտի, փրօթէսթանալար պիդէ կէօսթէրտիյինէլէր. պիզ պունու Պետրոս առաքեալա ազվ իտէրիզ. զիրա Պօղոս առաքեալ Բօմայա սպազը կէթտիյինտէ, էվվէլա Բօմա ճիվարընտա պուլունան, Պատեօղոստա « դարընտաշլար պուլտուդ » սէօզիւ վար։ Վէ Բօմայա կիրմէտէն զարընտաշլար Բօմատան տույուպ իսթիդպալինէ չըզարլար. Ամիսիա մէյտանընա, վէ իւչ մաղազալարա դատար. օնլարը Պօղոս կէօրտիւյինտէ ճէսարէթլէնտի, վէ Ալլահա շիւքր էթտի։ (Դ-բդ. ԻԸ. 13. 14. 15.)։ Վէ Պօղոս առաքեալ. (Հռ. Ա. 8.) մէքթուպինտէ « Թէշէքքիւր էտէրիմ Ալլահըմտան քի, իսանընը, պիւթիւն տիւնեատէ չէօհրէթ պուլմուշ տուր » տէյու եազմըշ սըր։ Պու իման՝ միւճէրրէտ առաքեալլարըն պիրիսինէն վազընա մախսուս տուր։ Պու զաթ Պետրոս տէյիլ իտի, ալաշզա շու իսիմէ, պու իսիմէ պիր առաքեալ իտի տէյի պուլմասը վէ իսպաթը փրօթէսթանա տիւշէր։ Պետրոս առաքեալ, (Ա. Պէտ. Ե. 13.)։ Բաբիլոնտա պուլունան սէչիլմիշ քիլիսէ, վէ Մարկոս էվլատըմ սիզէ սէլամ սէօյլէյօր », տէյի եազար։ Էվայիլտէ պու Բաբելոն իսմի հէր պիր ուլու վէ ճէսիմ շէհիրլէրէ վէրիլիր իտի, օ շէհիր քի, հէր միլլէթտէն, հէր լիսանտան, վէ հէր ճինս ատէմլէրտէն միւրէքքէպ օլուպ, տիւնեա-վի հէր [illegible] հարաքնաթ, վէ մուամէլէ իլէ տօլմուշ, նըզրլըմըշ ատէմլէրտէն իսպարէթ իտի. Բաբելոն թէսմիյէ օլունուր ուտու. Նա-սըլ քի Քաղդէայի թոփրաղընտա էսկի Պաղտատ, վէ Երուսաղէմ, վէ Բօմա, վէ Մըսըր, վէ Իսթանպոլ պու գապիլտէն իտի։ Զօդ քէ-րէ ադիզ քիթապտա Երուսաղէմ՝ Պաղտատ, Սոդոմ վէ Մըսըր չաղ-ըլըր. (Ց-յդ. ԺԶ. 19.) « վէ պէօյիւք շէհիր... իւչ վայ օլտու, վէ պէօյիւք Բաբելոն Ալլահըն հուզուրունտա զիքր օլունտու »։ Պու պէօյիւք չէհրին տէ Երուսաղէմ օլտուղունու, (Ց-յդ. ԺԱ. 8.) տէ եազըյօր։ « Վէ ծիլարըն թէնլէրի ոլ պէօյիւք շէհրին մէյտանընտա

եաթաճաց. օ քի մանէվի Պողոս, վէ Մըսըր չաղրըլըր, օրատաքի քէնտի բասպալարը տախի իսալա չըգարըլտը »։ տէմէք քի Երուսաղէմ ճէսիմ պէր պէլտէ, վէ հէր միլլէթտէն տօլու օլտուղու իլին Բաբելոն, վէ Պողոս վէ Մըսըր թէսմիկ օլունուր իտի։ Թըպգը պուն նուն կիպի. Պետրոս Բոմայը Բաբելոն չաղրրտը (Ա. Պետ. Ե. 13.)։ Նասրլ քի (Ցայտ. ԺԷ.) տէ « Իսրէլէթ կէլինմիշ, վէ անընտա սըրը վէ պէօյիւք Բաբելոն եազըլմըշ իտի, վէ նէրին փատիշահլարը օնուն իլէ իմթիլաթ էթտիրլերի էհլիտէն, Բաբելոն թէսմիկ օլունմուշ ուտու »։ Գէղալիք, եէնի Բոմա իսմինի իսթանպօլա, Պիզանդին ահա[illegible] զալտըրրպ Իսթանպօլա թանվիլ էթտիլինտէ, օնու Լեոնի բոմա թէսմիկ էթտի, պու մալիում պիր մատտէ տիր։

Ծէ. Առաքեալլարը թէվարիխինտէն, վէ մէքթուպլէրինտէն տախի Պետրոսուն Բոմայա կիթտիկի ալէլքիֆայէ անլաշըլըր։ Զիւնքի, (Ա. Պետ. Ե. 12.) Պետրոս առաքեալ տէյօր « Սաղրգ գարընտաշ Սիղվիյանոսուն էլի իլէ՝ զանընմա կէօրէ՝ ազ չօղ սիկէ եազտըմ »։ Պու Սիղվիանոս օ տուր քի, Պողոս վէ Տիմոթէոս իլէ թէսաղոնիկէ ահալիսինէ իլքի մէքթուպի տէ պիրլիրտէ եազտըլար։ Եունանիստան չէհրլէրինին փայիթախթընտան, եանի Սիլինատան Պետրոս Բոմայա կիտիյօր, թասլի Սիղվիանոս տախի օրայա կիթմիշ քի Պետրոսուն մէքթուպինին եազընըզընը էթմիշ օլույօր. հաթթա Պետրոս առաքեալը թէքելիսիանտէն տախի էօյլէ անլաշըլըյօր քի, կէրէք քէնտիսի վէ կէրէք սայիր առաքեալար խայլը վազըթ Եվրոպա ահալիսի իլինատ էյլէնմիշ, վէ Պողոսուն հազդընտա, (Գործ. ԻԸ. 21.) « Կէլէն դարընտաչլարատան սէնին հազդընտա պիր քէօթիւլիւկ տույմատըգ »։ Վէ (Ա. Կորն. Ա. 12.) « Պաղըլարընըդ պէն Պողոսլուսում, պաղըլարը Ապողոսլուսում, Քիմինիդ Կեփասը »։ Վէ (Ռ. Պետ. Ա. 16.) « զիրա միւղէյէն մասալլարը իթթիխազ էտիպ, սիղէ Քրիստոսուն զուվվէթինի, վէ կէլիշինի կէօսթէրմէտիք »։ (Ռ. Պետ. Գ. 15.) « Նիճէ քի Պողոս սէվգիլիլի դարընտաչըմըզ Ալլահտան քէնտիսինէ իհսան օլան իլիմ իւզէրէ սիզէ եազտը »։ Պու սէօզլի եանի Պողոս առաքեալը (Հռոմ. Բ. 4.)։ « Ալլահը ռասպը վէ թահամմիւլ էթտիյինի (քէնտինիզէ) սէլամէթ առտ էտէսինիզ » տէյի եազտըզընը, Պետրոս առաքեալ թէքէրրիւր էտիյօր. վէ դապիլ քի Բոմալըլարա օլան պու մէքթուպու օգուսմուշ իտի քի, օ սէօզլէրի եազըյօր. վէ Պետրոս Բոմատա օլմամըշ օլսայըսը, վէ փրոթէսթանտլարը տէտիկի կիպի, էկէրչի Պաղտատտա օլմուշ օլսայըսը, Պողոս առաքեալին օլ մէքթուպունու կէօրէմէդ իտի, զիրա Պաղտատ նէրէ, Բոմա նէրէ. Վէլհասրլ պու մէքթուպլարը կիտիչինտէն վէ քէնտիսինին, Սեղվիանոս Silvianus քի Լաթին իսմի. վէ Լաթին պիր աշահերտին իսմի տիր, վէ Բաբելոն, եանի տիւնեանընն ճէսիմ վէ

Գիլտանի (Գաղղիացի), չարդը էն տէպտէպելի չէհրինտէ պուլուն սէչիլմիշ քիլիսէ սէլամ սէօյլէյօր. սէյիշընտան Պետրոսուն տէյիր Ալեքսատա, Գաղտատտա, անմագ Իվրօփատա, Նանի Բոմա տէպտէպելի չէհրինտէ օյտուղուանու տէրէճէյի քիֆայէտէ կէօսթէրիյօր. վէ պունուն սէպէպի խէվիլէրինտէն Նայի տիր քի, Պետրոս քէնտի իլք մէքթուպինտէ Բոմայա Բարելոն իսմինի վէրմիշ օլույօր.

ԾԸ. Լաքին էկէրչի տիւնեանդն, վէ սայիր միլէթլերին կէչմիշ զէմանը քէնտի թէվարիխինտէն միսալիթ իսէ, թըպզը Պետրոս առաքեալը տախի Բոմա չէհրինէ ազիմէթի Բոմա թէվարիխինտէն վէ ասարը զատիմինտէն միսալիթ, վէ պի իշթիպահ տըր. Հէմ պու բիվայէթի կերէք առաքեալարը շակիրտլերի թասդիգ էտերլեր, կերէք Պետրոսուն կիւնլերինտէ քէնտի կէօզլերիյլէ կէօրէն, վէ գուլաղլարրյա իշտէն ազիզ բիմսէլեր եաղարյար. վէ կերէք փութիրէսթ միւվէրրիխլերի, վէ կերէք հէր միլէթին հէր եէրտէ պուլունան քիլիսէլերի պունա տէլալէթ Լոէրլեր. Վէ օլ քիլիսէլերտէ առաքեալարտան սլայլայարադ՝ եէվմիյէ իճրա օլունան տուալարը, վէ թարիխլերի այան այիքեար, վէ ինքեար դապուլ էթմէզ տէրէճէտէ պունու թասդիգ էտիպ՝ կէօսթէրիրլեր. Հաթթա պու վուգուաթ օլ գատար մալիմիւ ամմէ պիր վուգուաթ իմիշ քի, քիլիսէ խասիմլերինտէն, վէ հերետիկոս սէրկէրտէլերինտէն հիչ պիրիսի պուլունմատը քի, պու քէյֆիյէթի մուճիպի իտտաա էտիպ ինքեար էթսին. Գիր եալընըզ միրօթէսթանլարը պագրլարը պու իտտաայը աղըզլարընա ալմայա հիճապ էթմէտիլեր. Նէ տէրէճէ քիլիսէյի խասիմ օլտուղլարը պունտան պէյլի տիր քի, փութիրէսթ օլսուն, վէ եէհուտի միւվէրրիխլերի օլսուն, քեաֆֆէսի միւթթէֆիգէն պունու թասդիգ էտիյօրքէն, Փրօթէսթան պունա տա պիր չէյ տէյիլմի տէյի, ինքեար էթմէյէ ճէսարէթ էթտի. Էօյլէ պիր վուգուաթը քի, հէր միլէթին ինտինտէ միսէլլէմ վէ Փրօթէսթան թարիխինէ զատար իշթիպահ կէօրմէմիշ պիր մատտէ խտի. Փրօթէսթանլարը կաթոլիկէ քիլիսէյէ զարյը նէ տէրէճէ խասիմ օլտուղլարը. իշթէ պունտան տախի պէյան օլունուր.

ԾԹ. Պու խուսուստա պագալըմ առաքեալարը շակիրտլերի նէ եաղարյար, Կղեմէս Հռոմայեցի Պետրոսուն աշակերտի, վէ Պօղոս առաքեալը «Էղիյէթ արգատաչը» (Փիլ. Դ. 3.) Կորնթացիլերէ օլան մէքթուպինտէ Բոմատա չէհիտ տիւշէնլերի զիքր վէ թասատտա էթտիկինտէ նումէրօ. 5. վէ 6. տա չէօյլէ եաղար «Կէօղիւմիւզիւն էօնիւնէ մէօհթէրէմ Առաքեալարը ալալըմ. Պետրոսու՝ քի հագսըզ նէգֆանիյէթ իչին՝ տէյիլ պիր՝ եախատ իքի՝ իլա չօղ սիյասէթլեր չէքտի. Վէ պու հալտէ չէհիտ օլուպ, իճապ էտէն սալթանաթ մէքանընա ինթիգալ էթտի. Վէ նէգֆանիյէթ իչին քէզալիք Պօղոս սապար ֆազիլէթի միւքեաֆիթընա մուվաֆֆագ օլտու. Իշպու աղիզ-

լերէ, քի Ալլահճա էօմիւր կէչիրտիլեր, սէյիլմիշ ատէմիլրաէն ադիկեր տահա չօգ քիմսէյէր իլալէ օլտուղար. չօգ հագարաթլար, վէ պու նէֆֆանիյէթ սէպէպինտէն չօգ սիյասէթլեր տիւշմէնլերտէն չէքտիլեր. Վէ պիզլերէ էն միւշէրրէֆ իսրէթի վէրտիլեր». Պու սէօյլերի սէօյլէյէն առաքեալարը աշակերտի տիր.

Ուրքն Իգնատիոս Աստուածազգաց, թէսմիյէ օլունան քէզալիք առաքեալարը աշակերտի, վէ Անտիոք եպիսկոպոսու, օ քի Յովհաննէս առաքեալ իլէ, վէ Պետրոս իլէ, պիրլիքտէ եաշամըշ. Բոմալըլարա եաղտըղը քէնտի մէքթուպինտէ չէօյլէ սէօյլէյօրքի Պետրոսուն վէ Պողոսուն Բոմայա թէշրիֆլերի մալիմիւ ալէմ օլմուշ պիր քէյֆիյէթ կիպի տիր.

Բաբիյաս Երապոլիս եպիսկոպոսու վէ առաքեալարը քէզա աշակերտի, (Ե--ԷՀ-----Ն ԵԼԷ- Պ-Դ. Գլ. Բ. Գլ. ԺԵ.) «Մարկոս Բոմատա Պետրոսատան տուլմուշ օլտուղու մինվալ իւզերէ քէնտի Աւետարանընը եաղմըշ. Վէ պիրինճի մէքթուպունու Պետրոս Բոմատա քէնտի եաղտը, վէ պու չէհրի Բաբելոն թէսմիլ էթտի» տէյօր.

Սուրբ Իրէնէոս սուրբ Պօղիկարպոսուն աշակերտի Բոմայա կէլերէք (Դէյ. Գ. ԸՆԴԵՀ ՀԵՐԵՍԻՍ. Գլ. Ա.) «Պետրոս վէ Պողոս միւշէրրէֆ առաքեալարը Բոմատա թէէսիս էթտիքլերի քիլիսէլեր փէք չօգ տուր». Վէ պիրազ սօնրա «Պատթէոս իսրանիլերին իչինտէ օնլարընը լիսանը մախսուսէսիյլէ Աւետարանընը եաղտը, հալան Պետրոս վէ Պողոս Բոմատա Քրիստոսու վազ վէ քիլիսէյի թէէսիս էտերիտիլեր. Վէ օնտան սօնրա Մարկոս Պետրոսուն թէրճիւմանը, պու տախի Պետրոստան վազ օլունան խուսուսլարը պիրդէ թէսլիմ էթտի» տէյի եաղըյօր.

Դիոնէսիոս Կորնթոս եպիսկոպոսու (Ե--ԷՍ-. Դէյ. Բ. Գլ. ԻԵ.) «Կորնթոս չէհրիմիզէ իքիսի տէ, նանի Պետրոս վէ Պողոս ադիմէթ էտերէք, Աւետարանըն թօխումունու իչիմիզէ սաչարագ, պիզլերի թէէսիս էթտիլեր. Վէ պիրլիքտէ Իթալիայա ադիմէթ էտերէք. սիզ, Բոմալըլարը տախի օ միսիլու թէէսիս էտերէք, օլ հէնկամատա չէհիտ տիւշիւպ՝ միւշէրրէֆ օլտուղար» տէյօր. Տերտուղիանոս, Նախագրութիւն մէշհուր քիթապընտա, (Գլ. ԺԶ.) «Գույուր իմտի, սէնքի սէլամէթ պասլընտա տահա էյի թէֆթիշ իճրասընը էթմէք իսթերսին՝ Առաքեալարըն քիլիսէլերինի կէզ, օրալարը քի, հալէն Առաքեալարն քիւրսիւլերի մէվճուտ տուրույօրլար, օրալարտա քի, օնլարընն մէքթեաթիսի մախսուսէլերի զրաաթ օլունույօրլար. օէպէրինի չըզարթարադ՝ հէր պիրինն օրֆաթընը իսրազ էտերլեր. Ալքայիա եաղըն տըր սանա. Կորինթոս եանեանա տըր սանա. Էկէր Մակեդոնեատան ուղագ տէյիլ իսէն, Փիլիպպեցիլերին վար. Թէսաղոնիկեցիլերին վար. Ասիա ճանեպինէ ադիմէթին գապիլ իսէ, Եփեսոս վար տըր. Վէ էկէրչի Իթալիայա տէօնէրսէն՝ Բոմա վար տըր. օնլարընը

տան պիղծէրէ տախի սէյահիկէթը չահատէթ հազրը տրը ։ (Auctoritas praesto est)։ Պու [illegible] մուխլու քիլիսէ տիր քի , իւզէրինէ առաքեալլար պիւթիւն թալիմաթլարընը , գանլարը իլէ պէրապէր՝ տէօքտիւլէր ։ Պուրատա Պետրոս (Քրիստոս) էֆէնտիմիզին իսկէնտէրինէ պէնզէր օլույօր ։ պուրատա Պողոս՝ Յովհաննէսին խիթամ պուլտուղու կիպի՝ թան իլէ միւշէրրէֆ օլույօր ։ պուրատա Յովհաննէս առաքեալ աթէշ կիպի գայնար՝ ղէյթին եաղը ղաղանընա պըրագըլըպ՝ ղէտէլէնմէտիկի իլէն , Պաթմոս ատասընա նէֆի օլուր ։ Քրիստոսթան հանղանակ հաւատոյ միւ էլլիֆի պուրայը , նա հիչ օղուսմըշ , նա օղուսուշ իսէ տէ՝ ատէթի դասիմէրի իւզէրէ հազրը քէթմ էտիյօր ։ (Նէէ։ 43։) Որոդինէս Աղէքսանդրացի Բօմայա Մէֆիէրինոս քահանայապետ վաղթինտէ ազիմէթ էտէրէք (Եուսէբ. Եկ. պատմ. Գէլ. Գ։ Գլ. Ա։) սէօյլէյօր , « Պետրոսուն Պոնտոսատան , Դաղատիատան , Պիթինեատան , Կապատոկիատան , վէ Ասիատան ազիմէթ էտէրէք . նահուտիլէրէ , քի օրայա պուրայա տաղըլմըշ ըտըլար , վաշ էթմիշ պուղու իլան պուհուրյոր . վէ պու ատասընա Բօմայա տախի ազիմէթ էտէրէք , պաշ աչադը ասըլըպ՝ խաչա չըկարըլար » ։ Թէքրար Իրէնէոս (Գէլ։ Գ. ընդ. հէրէզիսոս . Գլ. Ա։) Դայիոս , (Ա. Ն. [illegible] Եկ. Պատմ. Գէլ։ Բ. Գլ. Իվ.) ։ Կղէմէս Աղեքսանդրացի , ([illegible]) Յուրբ Կիպրիանոս , (Թասղի [illegible]) ։ Եւզեբիոս , Լակթանցիոս , Ս. Աթանաս , Եպիփան , ուրացող Յուլիանոս , Ս. Օղոստինոս , Պալլատիոս ։ (Ա. [illegible] Աղէ։ [illegible]) ։ Պունլարընը հէվիսի Պետրոս առաքեալին Բօմայա ազիմէթինի պիլա թէրէտտիւտ վէ եէկ տիլ , վէ եէկ ճիհէթ մալիւմիւ ալէմ օլան պիր սահիհլիք կիպի եաղարլար , վէ թաստիգ էտէրլէր ։

Կ. Լաքին կէլէլիմ ոնլարա քի , Բօմա Ս. Փափալարընին Ֆիհրիսթինի եազմըշլար . վէ քիլիսէ իչինտէ մէօհթէրէմ հայրատանա ատտ օլունմուշլար ։ Իրէնիոս (Գէլ։ Գ. ընդ. հէրէզիսոս Գլ. Գ.)։ Տերտուղիանոս (Ն. [illegible] Գլ. Լ.Ս.) ։ Եւզեբիոս (Եկ. Պատմ. Գէլ։ Բ. Գլ. ԺԴ. ԺԴ. ԺԵ. վէ Գէլ։ Գ. Գլ. Ս. վէ Գէլ։ Գ. Գլ. Ա։) ։ Օփթատոս (Գէլ։ Բ. ընդ. Պարմենիանոս) ։ Վէ քնանիֆէյի օլ մէօհթէրէմ , վէ միւթէսլէր միւվէրրիխլէր . քի փափալարընն Թէվարիխինի . վէ էսամիսինի եազըյօրլար , պունլարընն հէվիսի Պետրոսուն Բօմայա ազիմէթ էթտիկինի պիլ իթթիֆագ թաստիգ էտէյօրլար . վէ Բոմա քիւրսիւյի չէրիֆինի թէէսիս վէ իտարէ էթտիքլէրինի եազտըգտան սոնրա , հէրոն կայսր էմրի իլէ Քրիստոս իչին՝ կէրէք Պետրոս , կէրէք Պողոս առաքեալլար էօմիւրլէրինի Բոմատա թէլէֆ էթմիշ օլտուղլարընը եազըյօրլար ։ Հաթթա՝ Մարկոս աւետարանիչ Պետրոսուն թէրճիւմանը իսմիկլէ մուհարրէր տիր . վէ Պետրոս Քրիստոսուն թա՛լիմաթլարընը վէ Քրիստոսուն պաչընա կէլէն ճէմի վուղուսաթլարը՝ հէր նէ կիւնէ էօյրէթտի , վէ նէչը էթտի իսէ . Մարկոս ոնատան իչիտէրէք Աւե-

տարանքնը եաղտը տէր Բաքիաս · Եւզեբիոս (Գէրտ· Գ· Գլ· ԼԹ·) Կը-
զեմէս Աղէքսանդրացի · (Ա՝ՊՐ· Գէրտ· Բ· Գլ· ԺԵ· Գէրտ· Զ· Գլ· ԺԴ·) ·
Իրէնեոս · (Գէրտ· Գ· Գլ· Ա·) · Հերոնիմոս (Յ-Ը· Եկ· -----Գ-Գ-Ց Մ-Ը-
Ի-) · Տերտուղիանոս · (Ը՝Ն՝Ը· Մ-Ի-Ի-Ի· Գէրտ· Դ· Գլ· Ե·) · Որոգի-
նէս · Եւզեբիոս · (Եկ· ---- Գէրտ· Զ· Գլ· ԻԵ·) · Ս· Եպիփան · (Հ-
Ի-Ի-Ի-

տիւնեա նմանել ախմաղ ատէմլէր տիւնեասը իմիշ քի, հէր միլլէթլէ-
րին թէվարիխինի քէնտի միւվէրրիխլէրինին դալէմինտէն ալըպ՝ ան-
լարա քեամիլէն էմնիյէթ, վէ իթիմատ էտէրիմիշ . . . .

ԿԲ. Բօմա մահալլը զիյարէթ, վէ պու էճիյտէն վասիթայը բա-
յէթ օլտուղու իլին, վէ պու առաքեալլարըն քիւրսիի չէրիֆի, վէ
ազիզ դանլարընին թօփրաղը պուլունտուղունտան, պէ հէր սէնէ,
հէր ճիվարտան, խընճախընճ զիյարէթճիլէր, վէ խայլըճասը փրօթէս-
թան պուլունտուղու հալտէ օրայա կէլիրլէր, ինքեար դաղուլ էթ-
մէղ, հաչան քի Եւզեբիոսուն տէտիկի կիպի, Բօմա թաչլարը պիւէ
պաղրրյօր, վէ պու փրօթէսթանլարընը չօղալարընը Բօմայա փրօթէս-
թան կիրիպ, գաթօլիք օլուսպ չըգտըգլարընը կէօղէրիմիզ իւէ կէօր-
միւչիւզ։

ԿԳ. Գու պապտէ՝ հէր միլլէթ, Ռում օլսուն, Էրմէնի օլսուն,
Ասորի, Քիլտանի, Ղըպտի, Մարոնի, Հապէշի վէ սայրէ քի, քէնտի
քէնտիլէրինի խաչապաչտ նամը իւէ թէսմիյէ էտէրլէր. պունլար հէր
նէ դատար քի Բօմա քիւրսիւսիւյէ իխթիլաթ վէ իրթիպաթ պաղը-
նը՝ պաղը տին պապը խուսուսունտա դաթ էթմիշ իսէլէրտէ, ինէ
քէնտի ումումի տուլղուլարընը, վէ ումումի իթիգաթլարընը՝ Բօմա
քիւրսիւյի չէրիֆի հապղընտա քի, Գեորգոս առաքեալին քիւրսիսի
տիր, քէմալը բայէթլէ հրգպ էթմիշլէր վէ սրգաթը ինսանիյէտէն
չըգմայրպ, Բօմա քիլիսէսինին միւէսսիսլէրի, Գեորգոս վէ Պօղոս միւ-
չէրրէֆ բէսուլլէր տիրլէր տէյու պիլիրլէր. վէ քիլիսէլէրինտէ վա-
ղիթ սէ վագիթ « Կեցո զորդի Ծառայի քո, զոր 'ի Հռովմայ գահէն
վերապատուեցեր . . . » (Շ-ր-կ.)։ Վէ հերսէս չնորհալի « մութ-
լու սանա եա Բօմա քի, իբի սէրվէր առաքեալլարընը գանը իւէ ա-
զիզլէնտին » տէյի Հայաստանեայց քիլիսէսի պու աղիզլէրին էյամը
մախսուսէսինտէ իդրար վէ թէրէննիւմ էտէրէք, պաղ առաքեալլա-
րը թա՛զիմ վէ թէքրիմ էտէր. Գէղալիր պալատէ թա՛տատ էթմիյի-
միզ քիլիսէլէր վէ ֆըրգալար պունու իդրար էտէրլէր. տիւնեա ալէ-
մին պու ումումի տուլղուսունու եալընընը փրօթէսթան պիւն հիճատ
ինքեար էտէր։

ԿԴ. Լաքին էվվէլինտէն իխթար էթմիյիմիզ միսիլլու փրօթէս-
թան տէմէք, Կաթողիկէ քիլիսէյէ ղըտտ վէ չէքմէճը պիր մէղհէպ
օլտուղունտան, կէրչէքլիք օլսուն, ֆալսիէթ օլսուն, խայբրը պիր
ամէլ օլսուն. ինու քի կաթողիկէ քիլիսէ իհրա էթմէքտէ տիր. փը-
րօթէսթան ինու միւճէրրէտ ինքեար էթմէլի քի՝ փրօթէսթան օլմա-
յա լայըգ օլսուն. Գիւթիւն քիլիսէ թէվարիխինի կէօղտէն կէչիրին
հէր բաֆըզլարընը վուգուսաթընը վէ թայիմաթընը օգուլսուն. եա պիր
մատտէտ, եա պաղը մատտէտ Բօմա կաթողիկէ քիլիսէսիյէ իխթի-
լաֆը օլուր. վէ պիր օլ մատտէլէր իւղերինէ միւճատէլէ, վէ միւ-
ղաքէրէ օլուր. պիվիմ պիլտիկիմիզ վէ ոգուլսուպ անլատըղմըզ հե-

բետիկոսութիւն պէօյլէ օլուր. ինքէ Արիոս, ինքէ Գեղագիոս, ինքէ
Սաբէլ, ինքէ Պօղոս Սամոսաթը, ինքէ Նեստորիոս, ինքէ Նեստոր,
պաղբսրյլա. Գունլարա Լութէր վէ Գալվին հէր նէ դատար վէքիլ
նասպ օլտուլարսա տա. միւվէքիլլէրինի կէչմիշլէր. պունլար տա հե-
բետիկոս ամմա, ինսանիյէթ սրֆաթընը պիր ճիհէթ իւէ թաչըտըլար.
լաքին փրօթէսթան նէֆսանիյէթ, վէ մէրամ չիրքէթի օլտուղունտան
պու ինսանիյէթի թէմամը իւէ թէփէլէմիշ. լաքին, հէր քէսին կէօք-
սիւնտէ պիր հաքիմի մութլագ վար տըր, պիր թապիաթ նամուս
գատիմի վար քի, ինսանը պու գատարատաղ նէֆսանիյէթէ թէնէզ-
զիւլ էթտիրմէկ տէյի մէէմուլ էտէր իտիր. անճագ պունլարը հագգ
չէրաաթը քէսէն Ալլահա հէվալէ էտէրիզ։

ԳԱՂԹ ՍՂՆԻ

ՓՐԻՍՏՈՍՈՒՆ ՓԻԼԻՍԷՈՒ ԳԷՆՏԻ ՐԷՑԻՍԻ ԷՓՐԷՄԻ
ԳՈՒԼՈՒՆԱՆ ՊԵՏՐՈՍՏԱՆ, ՏԻՆՃԷ ՎԷ ԱԳԱՑԻՏՃԷ
ԱՑԸԸ ՏՈՒՐԱ ՊԻԼԻՐ ՄԻ, ԵԱԻՈՏ ՓԻԼԻՍԷՆԻՆ ՊԱՇԸ
ՓԻԼԻՍԷՏԷՆ ԱՑԸԸ ՕԼԱՐԱԳ, ԵԱԼԸՆԸԶ ՏՈՒՐԱ ՊԻԼԻՐ ՄԻ;
ՎԷ ՊՈՒ ՍՈՒՐԻԹՏԷ ԵԱՆԸԼԱ ՊԻԼԻՐ ՄԻ

ԿԵ. Գու սիւալ չունա պէյնզէր, պիր էվլատըն փէտէրի օլմա-
տըղը հալտէ, վիճուտի միւմքին մի տիր. կախատ էվլատը օլմամըշ
պիր ատէմ փէտէր իսմի վէրիլիր մի. ճէվապը, խայր, օլամազ.
Գէզալիք Ս. Գեորգոս քիլիսէյէ պաշ տըր. ամմա քիլիսէնին տախի
ինա միւթթէֆիգ օլուպ, ազա օլմասը չարթը մութլագ տըր. նէ
պաշ վիճուտուսուզ, նէ տէ վիճուտ պաշտրզ օլապիլիր, անճագ իքիսի-
նին պիր պիրինէ մէրպութ. վէ միւթթէֆիգ օլմասը՝ պիր չախսըն
մուգթէզայը թապիաթընտան տըր. Փրիստոսուն քիլիսէսինին տախի
պու թարզ օլտուղունու Փրիստոս քէնտի սէօյլէյօր. (Ե-վ. ԺԷ. 21.
22. 23.) « Հէվսի պիր օլսունլար, նասրլ քի, եա փէտէր, սէն պէն-
տէսին, վէ պէն սէնտէ. քի քէնտիլէրտէ պիզտէ օլսունլար »։ — « Թի
պիր օլսունլար, նասրլ քի պիզ պիրիզ »։ — « Գէն ինլարտա վէ սէն
պէնտէ քի, պիրլիքտէ թէքմիլ օլսունլար »։ Վէ Պօղոս առաքեալ
պունու թաստիգ էտիյօր. (Ա. Կ-ն. ԺԲ. 26. 27.) « Լաքին սիզ Փը-
րիստոսուն վիճուտուսունուզ, ինուն ազալարընտան ազասընը. Է-
կէրչի ազատան պիրիսի ինճինիրսէ՝ հէր ազալար պիրտէն ինճինիր-
լէր, վէ էկէրչի ազատան պիրիսի չէրէֆլէնիրսէ, հէվսի պիր խէն-
տան օլուրլար »։ (Ի Ա. Կ-ն. Զ. 15.) « Վէ սիզլէրին վիճուտու
Փրիստոսուն ազալարը տրրլար »։ (Ա. Կ-ն. ԺԲ. 27.) « Վէ սիզ Փը-
րիստոսուն վիճուտիսինիզ »։ Ինքէ պու իսպաթլարպ մէպնի, պու

վիճուտուն կէօրիւնմէզ պաշը Քրիստոս տուր · վէ պու վիճուտտէ Ե-կեղեցի թէմիլէ օլունմուշ ։ (Նէհ։ Ա· 22· 23·) Ալլահ Քրիստոսու « պաշ նասպ էթմի (քէնտի) քիլիսէսինին հէր պիր խուսուսու իւ-զէրինէ , օ , քի քէնտի վիճուտու տուր » վէ պու վիճուտուն կէօ-րիւնիւր վէ մատտի պաշը տա քէնտիսինին սէյիպ՝ նասպ էթմիսի Գիտրոս առաքեալ տըր ։ Վէ (Մ-ռի· ԺԶ· 17.) « Ամէն գայասըն , վէ պու գայանըն իւզէրինէ քէնտի քիլիսէմի պինա էտէճէյիմ » ։ Նասըլ քի մահալինտէ իսպաթ էթտիք (Ը· Թ·) ։ (Ցովհ· ԻԱ·) ։ « Կիւտ գօ-յունլարըմը » ։ պու սէօզլէրի Քրիստոս սատէ Գեսրոսա խիթապէն սէօյլէտի ։

ԿԶ · Պու վիճուտուն հէվի ազալարը պիր պիրիյլէ միւթթէֆիզ օլմասը , վէ հէվսի պիրտէն պիր պաշա պաղլը օլմասը էլզէմ պիր շարթ տըր » ։ (Ա· Կորն· ԺԲ· 14-20·) « Զիրա պիր վիճուտ պիր ա-գատան իպարէթ տէյիլ այագ տէյէպիլիր մի քի՝ պէն էլ օլմատըղըմ-տան՝ օ վիճուտտէն սէյիլիմ · ինանուն իչին օլ վիճուտտէն օլմազ մը · վէ գուլագ տէրսէ քի , պէն կէօզ տէյիլիմ , ինանուն իչին օ վիճուտ-տէն տէյիլիմ , մէկէր օլ վիճուտտէն օլմազ մը · էկէրչի պիւթիւն վի-ճուտ կէօզ օլսայըտը , կէօզ քիմ օլուր ուտու · վէ հէվսի գուլագ օլ-սայըտը , գօգու ալաճագ (պուրուն) նէրտէ գալըր ըտը · ազալար չօգ տուր , ամմա վիճուտ պիր տիր » · վէ հէվսինէ ճան վէրէն պիր բուհ տուր · հէր պիրինին այրը այրը ամէլլէրի վար տըր , ամմա հէվ-սինէ գուվվէթ վէրէն , հէվսինէ այրը այրը իշլէր իճրա էթտիրէն պիր բուհ տուր » ։ (Ա· Կորն· ԺԲ· 4-11·) ։ « Հէր նէ գատար պարչիշլէր թաղսիմի վար իսէ , եինէ բուհ պիր տիր · հէր նէ գատար մէէմուրի-յէթլէր թաղսիմ օլմուշ իսէլէր , եինէ սահիպ պիր տիր · հէր նէ գա-տար քի մուվաֆֆաղիյէթ թաղսիմլէրի վար իսէ , եինէ Ալլահ պիր տիր , քի հէր շէյէ մուվաֆֆաղիյէթ վէրիր · ամմա հէր պիրինէ բու-հուն իլհամը պիրէր մուհասսէնաթ իչին վէրիլմիշ տիր · պաղրսընա բուհտան իլիմ ֆէբասէթի վէրիլմիշ տիր · պաղրսընա մալիւմաթ քէ-լամը , եինէ օլ բուհա կէօրէ · տիկէրինէ իման · օլ բուհա մուվաֆֆը · պաշղասընա շիֆա վէրմէք լութֆու · տիկէրինէ իլհամ · տիկէրինէ բուհլարըն թէմեիզի (ընտրութիւն հոգւոց) · զայրըսընա տիւրլիւ լի-սանլար · վէ զայրըսընա լիսանլար թէրճիւմէսի · վէ պունլարըն հէվ-սինի հէմէն ա պիր բուհ իսթէտիկինէ կէօրէ՝ հէր քէսէ պաշղաճա թաղսիմ էտէրէք , իճրա էտէր։ Պունլարըն հէր պիրի այրը այրը քէ-մալէթլէր վէ մէէմուրիյէթլէր իսէ տէ , հէվսինին տէ իճրասընը էթ-տիրէն՝ պիր Ողիղ բուհ տուր ։ Պունա պինաէն դագաա Քրիստոսուն քիլիսէսինտէ տէրէճէ տէրէճէ , վէ այրը այրը մէէմուրիյէթլէր , վէ քիւչիւք վէ պէօյիւք վար իսէ տէ , լաքին հէվսինին միւտիրի Քրիս-տոսուն կէրչէքլիք բուհու տուր · վէ հէվսինին մագսէտի պիր պաշա պաղլը տըր · Նասըլ քի պիր վիճուտուն հէմ բուհու պիր տիր , հէմ

պայը պիր տիր · վէ պիր վիճուաէ իքի պաչ օլուրսա , իքի բուէ ա-
լուրսա , Թապիաթըն խարիճի (հրէչ) վէ ալէմին մուճիպի խԹիճ-
զասը օլուր , վէ օտա հիչ պիր իշլ եարամազ ·

Կիր Քրիստոսուն քիլիսէսինէ՝ եանի ալչիմիչ աշակերտլէրէ , վէ
առաքեալլարա Գեարսա հէմ իԹիպարճա , հէմ հուզուգ վէ խԹիգլա-
ղլըԹճէ , եախօտ իմԹիյազԹիճա՝ Քրիստոս էֆէնտիմիզտէն պաչ նասա
օլսու · Վէ մատէմ քի Քրիստոսուն քիլիսէսի եէր իւզերինէ պագի,
վէ միւԹէմատի օլառաղըտը , վէ գալառաղըտը · Գեորգուսուն տախի
մէէմուրիյէԹի ագիմէսի , պագի , վէ միւԹէմատի ճէմատԹա պիր
չարԹը լազըմէ կիպի գալառաղ իտի · Գեորգուսա՝ պատէլ վէֆաԹ՝ ա-
խէր զէվաԹ խալէֆ օլմազ , վէ օլ մէէմուրիյէԹի տէր էօնտէ էտիպ,
իճրա էԹմէզ՝ էն լազըմ , վէ Քրիստոս էֆէնտիմիզին Թապիի էմրինին
իզԹիզասընտան իտի · վէ պու խալէֆիյէր տէ Բօմա Ա. Փափալարը
տըրլար , քի ումուսէն Քրիստոսուն քիլիսէսինի իտարէ էտէրլէր · Ի-
պու Փափալարըն , վէ քիլիսէ քահանայապետլէրինին մալիմաԹը , վէ
իսԹիյարը , վէ բիզասը , վէ Թէվճիհի , վէ Թաստիգի ԹանԹընտա ,
վէ զիյրի իտարէյի բուհանիյէլէրինտէ սաղիր · քէպիր · կաԹողիկէ
ճէմաաԹընըն բուէսասի բուհանիյէլէրինին պուլունմասը էլզէմ տիր ·
վէ պունլարին մէճմուի եէքիւնիւ պիր ումուսի Քրիստոսուն կաԹո-
ղիկէ քիլիսէսինին վիճուաինի , վէ հիյէԹինի ԹէչԹիլ էտէր · Գու հիյ-
յէԹին ըէյիսի էքրէմի , վէ կէօրիւնիւր պաչը Գեորգուս առաբեալ կի-
պի՝ Բօմա Ա. Գահանայապետլէրի տիրլէր · պու վիճուտուն , վէ պու
հիյէԹին խարիճինտէ ատտ օլունաւր օլ Գրրգա քի , պու բուէսասի
էքրէմին զիյրի զօմանտալարընտա պուլունմազ · եախօտ Քրիստոսուն
իշպու մանէվի վիճուտինէ իճապ էտէն ուզուտիյէԹի , բալէԹի , վէ
իԹաաԹը իճրա վէ իպրազ էԹմէզ , վէ պու վիճուտուն մանէվի էօմ-
բիւնէ սէքԹէ իրաս էտէր , եախօտ օնա զարար վէրմէք էֆքեարընա
զահիպ օլուրսա , պու վիճուտուն խարիճինտէ գալը , վէ Թապիի
չիւրիւմիւչ տալլար կիպի՝ քէսիլիպ մԹրլրը · օնտան սոնրա օ միսիլ-
լու քիմսէյէր Քրիստոսուն էօմրիւ վէ բուհի իլէ Թապիի եաչամազ օ-
լուր · Ամմա իշպու վիճուտիլէ միւԹԹէֆիգ օլուզ՝ Քրիստոսուն պու
քիլիսէյէ ինսան օլունան գերընական վէ սէմավի էօմրիւ իլէ եաչար-
սա , օլ վիճուտուն վէ օլ պաչըն քեաֆֆէյի հարաքեաԹընա , վէ մու-
հասէնաԹընա , վէ խասսիյէԹինէ հիսսէտար օլուր · օլ վիճուտուն
[illegible] Քրիստոսուն [illegible] պունմուչ
պաչա հէր պար միւհԹաճ տըր , վէ պու պաչըն հէր նէ խասսիյէԹի
վէ քէրամէԹի վարըսա՝ օնլարըն քեաֆֆէյի քէնտի ազալարընա
տախի սիրայէԹ էԹմէսի Քրիստոսուն էմրի իլահիսի իզԹիզասընտան
տըր ·

ԿԸ. Քիլիսէ պէօյլէ քէնտի պաչը իլէ պիրլիքտէ հէմ բէյ տիր , վէ
ումուրը բուհանիյէսինտէ Ալլահըն վէ Քրիստոսուն պիր ագիզ բու-

հունու քէնտուսինէ Գրիստոսուն էմի իւղէրէ ըլհալէր վէ գըլավուղ թուքմաշ տուր։ Գուրատա պալատ օլան սահինշահլէրի միւսատրդ յազըմ տըր քի Վաթիգան սինօթունուն իսթիմալ էթտիյի քէլիմէ վէ ասըլ թալիմաթը հարֆ պէ հարֆ նազալում։

ԳԼ. Գ. « Իմամ Բասալը նասլ էթտիկի գայտէյէ պինաէն, Բոմա քիլիսէսինին սայիր հէվիսինին իւղէրինէ դայտէտէն օլան պու սէլահիյէթ հիւքիւմէթի վար տըր։ Վէ հաթտա Բոմա Գահանայապետինին իշ պու սէլահիյէթ հիւքիւմէթի, օ քի ճիտտէն եպիսկոպոս հիւքիւմէթի տըր, պիլա վասիթա (անմիջնորդական) տըր, վէ հէր գանդը այնի վէ ասհապը տէրէճէտէն (ծէս վէ արժանապատուութիւն) օլուրսաղար, օլսունլար։ քիլիսէ չօպանլէրի վէ տիտարան (հովիւք եւ հաստատելք) կէրէք հէր պիրի միւնֆէրիտէն, կէրէք ճիւմլէսի միւճթէմէէն ալընսընլար՝ սատ պիր տին վէ ատապիյէթի ալէմ խուսուսունտա տէյիլ։ իկա օլ խուսուսարտա տախի քի հէր պիր մահալլէ նէշը օլմուշ օլան քիլիսէնին հիւսնիւ իտարէսինի վէ թանպիմաթը (բարեկարգութիւն) շամիլ տիրլեր։ Սէլահիյէթի մէղբիւրէճէ կէրէք թէսէլսիւ իրթիպաթընճա վէ կէրէք սահիհ իթաաթ ֆէրայիզի իլէ միւնագիտ տիրլեր։ չէօյլէ քի Հռոմայ Գահանայապետի իլէ կէրէք իճապը իրթիպաթը։ վէ կէրէք օլ տին իդարարընը պիրլիկինի գալմէէն մուհաֆազա էտէրէք։ Գրիստոսուն քիլիսէսի քէնտի պիր միւազզամ չօպանը թահթընտա պիր սիւրիւ օլասլըսին . . . . Ինչպու Հռոմայ Գահանայապետինին ումում քիլիսէյի իտարէ էթմէք միւազզամ հիւքիւմէթինէն պու խիլասէ նէշէթ իտէր քի, ինչպու վազիֆէսինին իճրասը պասընտա, քիլիսէնին սայիր պիլ ճիւմլէ չօպանլարը վէ սիւրիւէրի իլէ իլհագ օլմազ հուդուդու իգթիզասընտան տըր։ քի ծնլարը սէլամէթ թարկընտէ էօյրէթմէյէ վէ իտարէ իթմէյէ միւդթէտիր օլսուն։ Գու էճիլտէն պու միւազզամ բէյնսին, եպիսկոպոսլար վէ տինտարան իլէ օլան ինկիլիյէթի պիհագդան մէն օլասիլիր, եախսա ճիմանի հիւքիւմէթէ թապի տիր, տէյինլերին էֆքեարընը բէտտ վէ ֆէսխ էտէրիզ . . . . Իմամ էյէր պիր քիմսէ տէրսէ քի Հռոմայ Գահանայապետինին պիր սատ նազարէթ էթմէք, եախսա սօզբութմաշ մէէմուրիյէթի, վէ ումում քիլիսէ իւզէրինէ տէյիլ եալընը տին վէ ատապիյէթի ալէմ խուսուսունտա։ իլլա հէմ հէր եէրլէրէ նէշը օլմուշ քիլիսէնին հիւանիւ ինթիզամ (բարեկարգութիւն) վէ իտարէսինի շամիլ օլան խուսուսարտա տախի էն միւքէմմէլ վէ էն միւազզամ սէլահիյէթ հիւքիւմէթի եօք տուր։ Եախսա իշպու միւազզամ հիւքիւմէթինին պաշըճա հիսսէլէրինի թաշը։ տէյի քի թէմամի իքմալընը։ Եախսա իշ պու հիւքիւմէթի կէրէք պիլ ճիւմլէ, վէ հէր պիր քիլիսէլէր, կէրէք պիլ ճիւմլէ, վէ հէր պիր բուէսասարը (հովուաց) վէ խրիսթիյանլար իւզէրինէ դայտէթէն վէ պիլա վասիթա (կարգաւոր եւ անմիջնորդական) տէյիլ տիր, տէրսէ անաթէմա նազովեալ օլսունլար։

ԿԹ. Գիլիսէնին իշպու մուազզամ բէյիանինին (Բարանը) տինէ վէ ախլագճա զարարլարը եանըլմաշ օլտուղու խուսուսունա կէլինճէ, եինէ մէշհուր Վաթիգան սինօթունուն թալիմաթընը հարֆիյէն եազարըզ։ Իշպու սինօթ քիլիսէնին բէյնսի Լէքէմ Ս. Գեորգոսուն, Բրիստոս էֆէնտիմիզտէն ինսան օլսունան եանըլմամազըզ լութֆունուն տէյայիլինի եազտըգտան սօնրա, քի եօղարըտա իշար էթմիշիզ, չէօյլէ եազար։ ԳԼ. Դ. « Իմամ իշ պու սահինշահ, վէ ասլա վէ գաթա իմանտա նազրս տիւշմէմէք ինայէթիմին թարաֆը խիւտա Գեորգոսա, վէ օնա պու քիւբսիտ խալէֆ օլանլարա ինսան օլտու, քի քէնտի մուազզամ մէէմուրիյէթլէրինի հէրքէսին սէլամէթի իլին իսթիմալ էթսինլէր, քի ումում Գրիստոսուն սիւրիւսիւ օնլարըն վասիթասը իլէ եազընշըզընը մէսմում թաամընտան քէնտինի սազընարագ, սէմավի թալիմաթ արզընտա պէսլէնսին, քի չիդագ վէսայիլը պէր թարաֆ օլարագ։ ումում Գիլիսէ պիրլիքտէ մուհաֆազա օլուշ, վէ քէնտի թէմելինէ տայանարագ ճէհէնէնէմ զափուլարընա գարշը միւսթադիմ տուրսուն։ Իմամ թա՝ Գրիսթիան տինինին պէտայէթինտէն ինթիգալ իթմիշ օլան իման ումում իրթիպաթէ (աւանդութիւն), գուրթարընճմըզ Ալլահըն ազամէթի վէ Գաթոլիք մէզհէպինին չէրէֆի պապընտա, վէ խրիսթիան ճէմիէթին սէլամէթի իլին ազիզ Սինօթոսուն բիզասը իլէ թալիմ էտէրիզ, վէ Ալլահտան թէսլիմ օլմուշ տին պապը դարար գըլարընը քի։ Հռոմայ Գահանայապետի հէր հայան Գիւրսիտէն սէօյլէրսէ (մինչ յԱթոռոյ խօսի) եանի հէր հայան ումում խրիսթիանլարընը չօպանը վէ միւալիմի մագամընտա մէէմուրիյէթինի իսթիմալ իթտիկինտ քէնտի միւազզամ հիւքիւմէթի բէսուլիսի իլէ ումում քիլիսէ տին վէ ախլագ պապընտա իման էտէճէք պիր թալիմաթա դարար գըլարսա, ազիզ Գեորգոսուն չախսընտա քէնտուսինէ վատ պույրուլան Ալլահըն հուզուրու սայէսինտէ, օ եանըլմամազըզ իլէ։ քի Ալլահանի դուրթարընճմըզ տին վէ ախլագ խուսուսունտա քէնտի քիլիսէսինին պիր թալիմաթա դարար վէրմէսինտէ մէմուր օլմազ։ օլտուղունու միւրատ իթտի, միւզէյէն տիր, վէ պու սէպէպ իլէ տիր քի Հռոմայ գահանայապետինին պու միւսիլլա դարարլարը զաթընտան, վէ տէյիլ քի քիլիսէնին բիլա վէրմէսինտէն, պիլա խաթիրատա տըր։ Ամմա էյէր պիր քիմսէ պիրլիմ պու դարարըմըզա դարշը գօյմայա, քի խիւտա նէ քէրսէ, միւթէճասիր օլուրսա, անաթէմա նազովեալ օլսուն »։ Գուրասընա տիգդաթ էթմէլի քի քիլիսէ եանըլմաշ տէմէմիզլէ. վէ Ս. Փափա եանըլմաշ տէմէմիզլէ, սագլը իքի եանըլմաշ մէպտէ վար, աննամայասընը, խայր եանըլմաշ պիր մէպտէ վար։ եանի Ս. Փափա՝ Գիլիսէ իլէ միւթթէֆիգլէն, եախսա միւնֆէրիտէն չախսը բասէն, բէսմէն եանըլմաշ տըր. պունլար սինօթոսուն տէտիկի կիպի պէրպիրինէ իլհագ տըրլար։ քիմսէ այրըտամաշ։ Սանիէն տին վէ ախլագճա Ս. Փափա պիր չէյէ դարար վէրիրսէ քէնտի

քէնաքինտէն եանրլմաղ. լաքին Ս. Փափալարտան Գիլիսէնին նրղամաթ վէ իտարէսի պապրնտա հասպ՝էլ իճապ պիր չօգ թայիմաթ լարը տախի նէյր օլունուր, քի հէր նէ գատար տին մատտէսի սէյիլ իսէլեր տէ, պու ճիւմլէ անլէրէ իթաաթը քեամիլէ իսրաղը ֆարզ տրը։

Հ. Գիլիսէնին իշպու եանրլմաղ օլտուղու խուսուսունու, թէճէմմիւ էտէն ումումի սինոթլար աշիրնար թաստիգ էտէրլէր. նասրլ քի Պողոս վէ Բառնաբաս առաքեալլար իկէ, քրիսթիյանլար պէնինտէ սիւննէթ իւղէրինէ ղուհուր էտէն միւճատէլէյի ղամ էթմէյէ քէնտիլէրի միւպթէտիր օլմայրպ, Երուսաղէմ, վէ Պետրոսուն գարարընա միւրաճաաթ էթտիկլեր. վէ օլ առաքեալլարը, վէ քրիսէնին իկը սինոթունտա պիր Պետրոս օլ միւղարքէրէյէ գարար վէրիլ հէր քէսի թէէմին վէ թէսքին էթտի. (Գ-դ. ԺԵ)

ՀԱ. Լաքին Պողոս առաքեալ, Պետրոս առաքեալա սէն նիյին պէօյլէ տավրանրյօրսուն տէյի, դարյը կէլտիյինի վրօթէսթանլար քէնտի էլլէրինէ պէօյիւք պիր ասաս թութարագ, սէօյլէրլէր, Պետրոս առաքեալ իսէ, քէնտիսինէ օլան, իլհամ վէ բույա միւճիպինճէ (Գ-դ. Ժ.) Մովսէսին նօմուսունտա մէնճու օլան եէմէքլէրին քեաֆֆէսինին եէմէսի ճայիզ տիր. ՝ղիրա Ալլահրն փաքլատրը չէյի, ինսան մէքրուհ թութմասին, էմրինէ մուվաֆֆրզ, Անտիոքտա իքէն, (Գ-դ. Ր. 13. 14. 15.) թայֆէլէրտէն տէօնմէ քրիստոնեալար իկէ, հէր եէմէյի Պետրոս նէր իտի. ֆագաթ Յակոբոս առաքեալ ճանիպինտէն պաղը եէհուտիտէն տէօնմէ քրիսթիյանլար Երուսաղէմտէն Անտիոքա կէլտիկլեր իսէ, Պետրոսու գասպահաթը կիսպի կէօրտիւլէր, վէ Պետրոս օլ թաամիար տան կէրի տուրմայա պաշլատը. հանի Մովսէստէն եասաղ օլան թաամիարը եէմէզ իտի. վէ Բառնաբաս առաքեալ պիլէ պուլունուն էթտիկինէ ուշտու, Պողոս առաքեալ պուլունու կէրէքէր. [illegible] դարյը կէլիպ, ամա, տէն քի եէհուտի միլլէթինտէն սին՝ թայֆէլէր ասուլի իւղերէ կէչինիյօրսուն, տէյիլ քի եէհուտիլէրին, չինտի նէ՞ վէճ իլէ թայֆէլէրէ, եէհուտիլէր ատէթի իւղերէ տավրանրնլար տէյի էմր էտէրսին. Պունուն իլէ Պողոս առաքեալ տէմէք իսթէտի քի, հէր թաամիրն Ալլահ ինտինտէ փաք օլտուղունու սէն էյի սիւրսին. պէօյլէ էտէրէք, փութփէրէսթտէն տէօնմէ քրիսթիյանլարրն եանրնտա, եէհուտի ատէթինի թաստիգ իթմիշ օլուրսուն, վէ պունտան Մովսէսին էսկի ուսիլինի թութմայա մէճպուրիյէթ նէշաթ էտէր. Պու քէյֆիյէթ, անճագ ատէթէ տայիր պիր իշ իտի. օ տու եէհուտիտէն հէնուզ քրիսթիյանլրդա տէօնմիւշ վէ զայիֆ, վէ կէօզլէրինին սիրիսի տանա էսկի ատթալարրնրն նօմուսունա պաղար դարրնատաշլար թէօքէլմէսին տէյի, Պետրոս պիր խայրրը [illegible] իշին, օ թաամ[illegible]լար ֆէրզինի օրատա էթտի. պունտան Պետրոսուն իսանրնա խալէլ կէլէճէք վէ իսանտան տիւշէճէք գասար, նէ՞ քէյֆիյէթ վար. պախու-

ասաս տին պապընտա եանրլուճագ մատաէ չու թաամը վէ պու թաամը եէյիպ՝ եէմէմէք մատուէսի տէյիլ իտի։ Փրոթէսթան պու ճիւզի վէ մէալ-սիզ մատուէյի օգուլուպ կէօրիւյօր տա, եա (Նոյն ժ.) պապին-տէքի սինօթուն իլինտէ Գեորսուն գալգրզ միւզաքէրէյէ գաթիէն խիթամ վէրտիլինի կէօրէճէք վագրթտա։ Նէ անայիպ քի, կէօզլերի զափանըպ՝ չափալանըյօր։ Սիւննէթի գալորրմրլ իքէն, Գոզոս Ֆիլ-մոթէոսու եէհուտի գարընտաչլարրն խաթրը իլին նիլին սիւննէթ էթմա։ (ժ.Զ. 3.) Գու մու տուր կէրչէքլիք մէգէրէպի։ լաթին ֆիլել հազրզէ նէֆատանիկէթ աաէմին կէօզլերինի չոզ քէրէ քէօր, վէ տոզ-ուլուս կէօսթէրմէզ էտէր։

ՀԻ. Շիմտի կէլէլիմ քի, ֆիլել հազրզէ քիլիսէտէ իձրա օլունան սինօթլարտա՝ Գեորսու վէ խալէֆլէրի պուլունան Բոմա II. Փափա-լարընը քիլիսէյէ ըկյիսի էքրէմ, վէ ազամ թութուպ՝ վագիթ պէ վա-գիթ օնլարա միւրաճաաթ օլունմուշ մու։ Սվվէթ՝ վէ վուգուաթ պու-նու սլէօյլէճէ թասիպ էտէր։

1. Բոմա Գանանայապեաի II. Ոեգրեսորոս վագթինտէ 325 տէ. Օգիոս Գօրտուպա եպիսկոպոսու Փափանըն վէքեալէթինի համիլ օլա-բաղ, պունուն ըրյասէթի թանթընտա 318 հայրապետ Նիկիա չէհ-րինէ պիթթէճէմմիւ։ II. Կոստանդիանոս վագթինտէ Արիոսա գար-չը՝ քի Ալլահըն էվլասընըն էպէտիլիքտէն Ալլահլըղընը ինքեար էտէր իտի, վէ եալընըզ պիր թէվհիճիւ իլէ Ալլահ փայէսինէ թէրֆի գը-[illegible] տէր։ Հերեթիկասթիանա գարչը։ Նիկիա ազիզ սինօթու-նուն հայրապետլերի, Գրիգորոսուն հէմ Ալլահ էվլատը, վէ Ալլահ իլէ պիր թասլիսթտա օլտուղունու (համագոյ հոր, էակից հոր) վէ հէմ ազիզ բուհուն Ալլահլըղընը քէմալի հէօրմէթ իլէ թաստիզ գելտուրար [illegible] տէն սոնրա կէլէն իլք փաղար կիւնիւ թութուլամագ տէյի գարար վրլրպ։ Արիոսա լանէթ (նզովք) օգուտուլար։

2. Ըստամպօլ իլի սինօթու 381 տէ. Թամազոս II. Փափա, վէ մեծն Թէոդոս վագթինտէ 150 հայրապետ պիթթէճէմմիւ՝ II. Գրիգոր Նազիանզիան, վէ II. Կիւրէղ Երուսաղէմացի իլլէրինտէ ալարագ, Մակեդոնա գարչը՝ քի ազիզ բուհուն Ալլահլըղընը ինքեար էտէյօր-ուտու, ազիզ սինօթուն (էակից եւ համաթնութիւնակից Հոր եւ Որդւոյ) գարարլարընը Թամազոս Փափայա իրսալ էթտիլեր։ Վէ Բո-մատա Փափա հազրէթլերի պիր մեճլիս ճէմ էտէրէք, գարարլարը օգուլուպ՝ թաստիզ էտէր։ Բէղալիք Նիմարիսեան քիմսէլերէ գարչը պու սինօթտա հինէ Նիկիատաքի վէրիլէն գարարլար թաստիզ օ-լունտու։

3. Եփեսոս սինօթու 431 տէ. Փոքր Թէոդոսուն իլթիմասը իւ-զէրէ. Կէլէստինոս II. Փափա վագթընտա Նեստոր բաֆրզրյա գարչը 200 հայրապետտէն միւթէճավուզ II. Կիւրէղ Խակենտրիյէ սէրթիս-

կոպոսու. Փափայա վէքեալէթ էտէրէք, Նեստորու քի իրի էվլատ Քրիստոստա էօյրէտիր իտի. պիրի Ալլահ էվլատը էպէտիլիքտէն, տիկէր էվլատը Ալլահէն յուԹիու՝ վէ Թէվէճճիհիւ իլէ. էվլատ վէ ինան. քի Ս. Կոյս Մարիամտան տօղտու. վէ պու էճիլտէն Մարիամը Աստուածածին տէյիլ, մարդածին չաղրրը ըտը. պունու հայրապետէր պիլիԹԹիֆաղ ըլտտ էԹտիլէր.

4. Ղազկեդոն սինօԹու 451 տէ. Լեւոն Ա. Ս. Փափա վաղԹընտա վէ Մարկիանոս կայսր հէնկեամընտա վէ իլԹիմասը իւղէրէ՝ եւտիքէսէ վէ Թէոսկորոսա գարշը՝ քի Քրիստոստա՝ Թէն ալտրզտան սօնրա՝ պիր Թէք ԹապիաԹ վար տըր տէյի իտտաա էտէրէր իտի. 630 հայրապետ Թէճէմմիւ էտէրէք վէ քէյֆիյէԹի. վէ վէրտիքէրի զարարլարը Ս. Լեւոն Փափայա իրսալ էտիպ Թաստիզ էԹտիրտիլէր վէ օ ռաֆըզըլարը քիլիսէտէն իխրաճ էԹտիլէր.

5. Ըստամպօլ իրինճի սինօԹու 553 տէ. Յուստինիանոս կայսր զէմանընտա՝ վէ Վիճիլիոս Փափա վաղԹինտէ 165 հայրապետէրտէն իպարէԹ օլարաղ, Խալաս ռաֆըզընը ԹահրիրաԹընը վէ Որոգինէսի, վէ Թէոտորոս Մոպսըվէստացիյի, վէ ԹէօԹորիտոսու, Նեստորուն չոկիրտիի քի Քրիստոստան պիր ուքիմէնը (անձնաւորութիւնաա) իրի ուքիմա (անձնաւորութիւնա) Թաղրիմ էտէրէք ուտու. վէ պունլարրն եանլըշ ԹալիմաԹլարընը, քի Ս. Կիւրեղէ գարշը եազմըշ իտիլէր, ազիզ սինօԹ, պունլարը, վէ քիԹապլարընը ըէտտ, վէ քիլիսէտէն իխրաճ էԹտի.

6. Ըստամպօլ իւչիւնճիւ սինօԹու 680 տէ. ԱգաԹոն Ս. Փափա վաղԹինտէ. վէ անտէն սօնրա Լեւոն Բ. Փափա վաղԹընտա. վէ Կոստանդին Փոկոնատոս կայսր վաղԹընտա 289 հայրապետ Թէճէմմիւ էտէրէք, Փափանըն վէքիլլէրի ռիասէԹի ԹահԹընաա՝ հէմ միւշարիլէյի կայսրըն հուզուրունտա, Քրիստոստա պիր ԹապիաԹ, վէ պիր ռատէԹ (կամք) վէ պիր ամէլ (ներգործութիւն) տէյէնլէրի, վէ պայլրճա Սարգիս Ռում վախրիկի ռաֆըզըյը ըէտտ ու ճէրհ էԹտիլէր. Գու սինօԹ Թուրուլեան սինօԹ Թէսմիյէ օլունտու. փատիշահընը Թուրուլ սէրայընտա իճրա օլտուղու իչին. Իչպու Թուրուլ սինօԹունու՝ տիկէր ֆասիտ վէ ֆասըխ Թուրուլեան սինօԹ իլէ չաչրրԹպ գարշչրրտամաղը.

7. Նիկիա իքինճի սինօԹու 787 տէ. Կոստանդին Դ. ինճի կայսր էմրիյլէ՝ Ազիզէրին Թասվիրի խասիմլէրի պուլունան Գատկերամարտ ռաֆըզըլարա գարշը Թէճէմմիւ էԹտի. Ատրիանոս Ա. Ս. Փափա վաղԹընտա. պու Ռոմա Քահանայապետի Ս. Գեորոս քիլիսէսինին աւագերեցի պուլունան Պեորոսու, վէ Սալա վանահայրը քէնտի Թարաֆընտան վէքիլ նասպ էԹտի. 350 հայրապետ, վէ մանասԹըրլար Արչիմանարիտ ըէիսլէրի պու սինօԹտա պուլունտուլար. վէ հէփսի եէկտիլ եէկճիհէԹ Թասվիրլէրէ օլան իպատէԹի Թաստիզ պիրլէ՝ ա-

պիզլէրի օնլարը վասիթասըլա թէքրիմ էթմէյէ գարար գըլտըլար։

8. Ըստամպոլ տէօրտունճի սինօթու 869 տա. Սթրիանոս Բ. փափա էմրի իլէ վէ Վասիլ իմբէրաթօրուն մուավինէթիյլէ, 330 հայրապետլէր թէճէմմիւ էթտի։ Գու սինօթտա եինէ թասվիրլէր խաչիմլէրի ճէրն օլունտուլար. վէ փոտ Ըստամպոլ փաթրիգի քիւրսիւտէն աթըլտը. վէ իմբէրաթոր քէնտիսի գիլէ հայրապետլէրտէն ասնրա, գու սինօթուն գարարլարընը իմզալատը. վէ գու գարարլար։ Անատոլու պայ քեաթիպէ թէսիիմ օլարագ, Ըսմայա իրսալ օլունտուլար. վէ Ս. փափա օնլարը գապուլ էտիպ թասդիգ էյլէտի։ Ըումլարընը Ըսմա քիլիսէսինտէն այրըլմագ թարիխի պունտան գալտը. գու սինօթլար չարգտա իճրա օլտուգլարը իլին՝ չարգ սինօթլարը թէսմիյլ օլտուլար։

9. Լաթէրան պիրինճի սինօթու 1122 տէ. Ըսմատա Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Լաթէրան ուլու քիլիսէսինտէն իսմինի ալարագ Գալլիստոս Բ. փափա էմրի իլէ 300 հայրապետ, վէ 600 տէն միւթէճավուզ վանահայրլար, եանի մանասթըր ռէյիսլէրինտէն, վէ վարդապետլէրտէն իպարէթ, պիթթէճէմմիւ Երուսաղէմին Սարակինոսլար էլինտէն գուրթարըլմասը իլին, վէ եպիսկոպոսլարընը վուգուլի ինթիխապլարընտա՝ տիւնեավի հիւքիւմէթին միւտախէլէսինի մէն վէ գաթ էթմէք իլին, վէ քիլիսէ բուհանիլէրինին մէմուրիյէթի սէրպէսթ օլմասը հագգընտա, պունլարը վազիֆէի նագտիյէլերի, վէ հիւսնիւ իտարէյէ գարար գըլարագ, սինօթ խիթամ պուլտու։

10. Լաթէրան Խինճի սինօթու 1139 տա. Ինոկենտիոս Բ. Ս. փափա էմրի վէ ռիյասէթի իլէ Խինճի Լաթարիոս իմբէրաթոր, վէ Ալճաքընն եազատրընտա կէօրէ, իւչիւնճի Գոնրատոս կայսր զէմանընտա՝ 1000 հայրապետտէն իպարէթ, Անազլէտ Ռ. իսմիյլէ, Անթիփափ օլմուշ ուտու, Ինոկենտիոս փափայա գարշը վուգու պուլան պու ույգունսուզլուգ գալգտը. վէ եէրինէ կէչէն Անթիփափ Վիգթօրուն քէզալիր ույգունսուզլուգու բէտտ օլունտու. վէ բաֆրընը փէթրօ Գրուսիանընն, վէ Բրիգսանընն. Արնալտոսուն եանընը թալիմաթլարը տախի բէտտ ու ճէրն օլունտու. վէ քիլիսէ փափազլարը հագգընտա նիզամլարա գարար վէրիլտի. գու նիզամլարընն պիրինճիտէ «չէյթանընն իվլասը իլէ պիր քիմսէ քահանայը զարպ էտէրսէ, յանէթ օլսուն» գանունու եազըլը տըր։

11. Լաթէրան իւչիւնճի սինօթու 1179 տա. պիրինճի Ալէքսէրիկոս Իմբէրաթոր վազթընտա. վէ Աղէքսանդր Դ. փափա ռիյասէթի թանթընտա, 300 հայրապետտէն իպարէթ օլարագ, Անթիփափալարընն ույգունսուզլուգու գու սինօթտա գալգտը. վէ գարանինալլարընն էքսէրիյէթի, վէ իւչտէ իքի գըսմընընն ինթիխապրյլա ինթիխապ օլան զաթ՝ չէրան փափա օլանագ տէյու, գարար գըլտըլար. վէ Պալտեան, վէ Ալպիկեան բաֆրընգըլարա գարշը, չօգ միւզարէրելեր

օլուպ, ինչպար բէտտ օլունտու։ Վէ քիլիսէնին բուհանի նիզամլարը-նը էսկի հիյլէթինէ իատէ, վէ բուհանի չէյլէր իլլին փարա ալմագ ֆէնա ատէթինի վէ սիմոնականութիւն կիւնահնը գալտերտըլար։ Վէ իւչ Անթիփափալարը՝ Եանի տէօրտիւնճիւ Վիզթօրուն, վէ իւչիւնճիւ Փասգալը, վէ Գալիստոսուն պու Թարիխսէ գատար ճէրեան լ-ստէն միւնազաալարը, վէ միւղաքէրէլերի գալդը։

12։ Լաթէրան տէօրտիւնճիւ սինօթու 1215 տէ։ Ինոկենտիոս Գ։ Փափանը, վէ Ֆրէտերիկոս իքինճի իմբէրաթօրուն վագթընտա, վէ փափանը Էմրի վէ ռիյասէթի թատրընտա 1285 հայրապետլէրտէն Եանի Շարդտան վէ Էվրոպատան, եպիսկոպոսլար Բոմայա ագիմէթ էտէրէք պու օինօթ մեծ, սինօթ Լաթէրանեան թէսմիյէ օլունտու։ Վէ Ըստամպօլ փաթրիգի, վէ Երուսաղէմ փաթրիգի, վէ Անտիոք վէ Ալէքսանդրիա փաթրիգլերի վեքիլլերի, վէ Էրմէնի կաթողիկոսու պու սինօթտա հազըր պուլունտուլար։ Պուրատա Ալպիկեան հերետիկոսլար թէքրար ռէտտ ու ճէրհ օլտուլար։ Վէ Ալմարիկոսուն եանլըշլարը, քի ճէննէթ, ճէհէննէմ եօգ տուր տէյի քիւֆիւր էտէր իտի։ Եվ տէ հաղդդուրթիւնտա Ֆրիտատուն գանը, թէնի գուլունտուգ-նու իգրար էտէր իտի։ Վէ Յովակիմ Ագրա հայրըն եազտըդը մէք-բուհ քիթապ, քի Երրորդութիւնուն պիրիկինի ինքեար էտէյօր ու-տու։ պունլարին պիւթիւնիւ ռէտտ ու ճէրհ օլունտուլար։ Լաթին պու գաթ սօնրա եազտըդը քիթապը քիլիսէնին հիւքմիւնէ հէվալէ էթմէ, պատգամանտ՝ բանիգրդրար պրոտեստանտ գրդուրմուզ։ Պու սի-նօթտա քիլիսէնին հիւսնի իտարէ, վէ թանդիմաթընա բաճի 70 գա-նուն եազտըլար։ Պու գանունլարին պիրիսի, հէր քրիսթիյան ա-ռէմ հըլտա պիր քէրէ պրոտեստ հիչ ալմագա գատիրէ միւէյրլա-խոստովանանք օլուպ հազորդութիւն ալաճաղ։ Հազա քիլիսէտէն իսրաճ օլուպ, ազիզ խորհուրդլարտան մահրում դալաճաղ օլմասը տըր։

13։ Լուգթունեան պիրինճի սինօթ 1245 տէ։ Ֆրանսատա Ին-նոկենտիոս Դ։ Փափա ղէմանընտա, վէ հուզուրունտա թէճէմմիւ էթ-տի։ Պու սինօթտա իքինճի Ֆրէտերիկոս իմբէրաթօր քանագրել օլ-տու, վէ լանէթլէնտի, վէ հիւքիւմէթինանէ տիւշիւրիւլտիւ։ Յիւնքի քիլիսէյէ գարշը պիր չօգ ճինայէթլերսէ վէ ճիւնահլարտա պուլունմուշ ուտու։ Երուսաղէմի դուրթարմագ իչին պու սինօթտա Ֆրանսա փատիշահը սուրբ Լուդովիկոս խաչակիրլերէ ամիր, վէ ճէնէրալ Եասագ օլտու։ 140 հայրապետ չարդտան վէ զարպտան քիլիսէնին հիւսնի իտարէսի, վէ թանդիմի իչին թօփլանտըլար։ Վէ Բուսմարը-նը վէ չարդտա պուլունան սայիր քրիսթիյան մէզհէպլէրինին Բոմա քի-լիսէսիյէ պիրլեշտիրիլմէսի խուսուսունտա չօգ ֆէտաքեարլըգլար իպրազ օլտու։ Պու սինօթտա գարտինալլար՝ քիլիսէ վէ տիյանէթ ուզրունա գանլարընը տէօքիւնճէյէ գատար իպրազ էտէճէքլերի իս-

Թիգամէթլերինէ պինալն գրիմրդը չապգա, վէ բուսա կիլինսինլեր տէյի գարար գօնուլտու, վէ օ Թարիխալն պու ուսիլ պայտէ ատա օլունտու։

14. Լուգթունեան իրինի սինօթ 1294 տէ. Դրիգոր Ե. Գահանայապետ վաղթընտա՝ Բոտուլֆօս պիրինի իմբերաթոր զէմանընտա, վէ միւչարիլէյ փափա բրասէթի Թաէթընտա պինալն միւթէճաւուզ հայրապետլերալն միւբէթէպ օլարագ, վէ տիւնեանը հէր Թարաֆընտան ան պէչ գարտինալ։ Վէ Ըստամգօլ վէ Անթէքէէ փաթրիքլերի իլէ ճէմ օլունտու։ Գունատա Բումլար իլէ Բօսա քիլիսէսի պէյնինտէ իթթիֆագ հասըլ օլտու։ Ս. Գօնավէնթուրա պու սինօթտա վէ Ֆաթ իթտի. քէզալիք Ս. Թոմմաս Աստուածաբանլարըն սէլուտու։ Վէ բէիտի պու սինօթա կիտէրքէն՝ նօլատա վէ Ֆաթ էթտի։ Գու սինօթտա փափանըն ինթիխապը պապլընտա նիզամ գօնուլտու։

15. [illegible] սինօթու 1311 տէ. Կղեմէս Ե. Փափա էսրի վէ բրասէթի Թաէթընտա, վէ Իսկէնտէրիյէ, վէ Անթէքէէ փաթրիքլերի իլէ պէրապէր 300 հայրապետ, 3 փատիչան, եանի (դեղեցիկ) Թէամիյէ օլունան Փիլիպպոս, Ինկիլիզ իրինի Երդուարդ, վէ Արագոնուն իրինի Յակոբ. Սէքիզինի Հէնրիկոս իմբերաթոր հիմմէթի վէ մէսարիֆի իլէ Թէճէմմիւ էտէրէք. պուրատա Գիկվարդ վէ Գիկվիլլն, Ֆրանսիյէլեան, Թուլլինեան բաֆըղըլար դատապարտել օլտուլար։

16. Յէօրէնթին սինօթու 1438 տէ. Եւգինէոս Դ. Փափա էսրի իլէ վէ բրյասէթի Թաէթընտա թէճէմմիւ էտէրէք Յովհաննէս Փալէօլոգոս Բում իմբերաթորու, վէ հէր միլլէթտէն 141 հայրապետ, վէ Յովսէփ Բում փաթրիքի, վէ Էրմէնի, վէ Յակոբիկեան հայրապետլերին վէքիլլերի պու սինօթա ադիմէթ իթտիլէր։ Գուրատա պիր գաթ տանա [illegible] վէ շարդ միլլէթլերին մեղէվատէ օլան միւճատելէլերի խիթամ պուլուսը։ [illegible] քիլիսէսիյլէ պիրլէշտիլէր։ Գու սինօթտա, Եւգինէոս քահանայապետին՝ Էրմէնիլերտէն քէնտիսինէ եէտի սրբլար (խորհուրդլար) իւղերինէ օլան սիւալլերէ վերիլէն ճէվապը մեշհուր տուր. օ քի ճէմի Աստուածաբանլարա պէօյիւք պիր ֆէթվա վէ դարարը գաթի օլմուշ տուր։ Գու սինօթտա մեղքիւ իթթիֆագ հասըլ օլտուղտան սոնրա. Բումլար Ս. Փափայա, վէ սինօթ հայրապետլերինէ բիճա էթտիլէր, հաւատամքըն իյինտէ շարդ քիլիսէսինէ [illegible] եւ [illegible], զամանը էտիպ հաւատամք տէնմէսին. գիրա էօթէտէն պէրի առէթիմիզ Նիկիա հանդանակընը, եանի հաւատամքընը Գուստասը չէրիֆակ սէօյլէրիզ տէյի. վէ Եւգինէոս փափա պունլարընը բիճասընը զապուլ էտիպ ճէվապ վէրտի. սիզ պու զամանը, եանի եւ [illegible] մանա՛սընը ագայիտի տինիյէտէն օլտուղունու գապուլ էսին տէ՝ հաւատամքտա խոթէր սէօյլէյին, խոթէր սէօյլէմէյին. վէ պէօյլէ սինօթ խիթամ պուլուտու։

17. Լաթերանեան պէշինճի սինօթ 1512 տէ պաշլայըշ 1517է տէ-կին տէվամ էտիպ, Յուլիոս Բ. վէ Լէօն Ժ. Բոմա Ա. քահանայապետ-ների էմրիյլէ վէ բիյասէթի թահթընտա թէեէմմիւ էթմիշ։ Գու մէճլիսէ էվայիլէն պէրի զուհուրա կէլմիշ օլան բաֆըզըլըզլարը վէ եէնիտէն զուհուրը մէյհուզ օլան սուի չիգադլարը (հերձուածոց) քեսմիլէն տէֆի բէֆի օլմալարը, վէ կէրէք բուհանի վէ կէրէք ավամ կիրու-հինին մէշրէպի վէ ըսլահ օլմասը վէ զայրիհիմ, մէվատտի խու-սուսընտա յապըմ օլան մէվատտա 120 գատար նպիսկոպոսլար հաղըր պուլունարաղ գարար գելընմըշ տըր։

18. Տրիտենթեան սինօթու 1563 տէ պաշլայըշ, 1563 տէ խի-թամ պուլտու. Լութեր վէ Գալվինին ճէմի հերեսիկոսութիւնունա գարշը քեաֆիֆլի ադայիտի տինիյէի պէօյիւր Աստուածաբանլար վասիթասըյա արիզ ու ամիզ թէզէքքիւր էտէրէք, քեաֆիֆլի սէպ-գէթ էթմիշ սինօթլարին գարարլարընը թէզրարէն թաստիգ էտէրէք, փաշա հաղրէթլէրինին էմրի, վէ թաստիգիյլէ Լութերին վէ Գալվի-նին, վէ Մելանքթիսուն, վէ քեաֆիֆլի փրօթէսթան մազարրաթընը վէ բաֆըզըլըրընը 300 տէն դիյատէ հայրապետլէր իլէ պէրապէր ըէտտ վէ ճերհ էթտիլէր. չէօյլէ քի ռումում սինսր հագգըյա պուլունուն կիպի հիչ օլմատը. վէ քիլիսէնին քեաֆիֆլի նիզամ, վէ ումուր, վէ մէ-վատսը տինիսկ, վէ ալալդիսկ, վէ հիւնի իտարէ խուսուսունտա յապըգը, վէ իճապը յաղմէսի իւղերէ հէվսինէ դարար գելտըլար, վէ դանուն վաղ էթտիլէր։

19. Վաթիկան սինօթու 1869, դեկտեմբեր 8 տէն պաշլայըշ 1870 յուլիս 18 է տէկին տէվամ էտիպ, եինէ Պիոս Թ. Քահանայա-պետ էմրի իլէ, վէ բիյասէթի թահթընտա Ա. Պետրոսուն խալէֆի, վէ Քրիստոսուն եէր իւղերինտէ վէքիլի, վէ քիլիսէնին պաշը պուլու-ունուդունանա, Ալլահտան քէնտիսինէ վերիլէն մէէմուրիյէթինին տին-ճէ, վէ ախլազճա, հաջան քիրիսիտեն սեօյլերսի (մինչ Յաթոռոյ խոս-սի)։ վէ պիր չէյէ գարար գելարսա, եանընմալ (անսխալ) օլտու-ղունա, եանի քիլիսէնին պաշը զախսը ումումի իրեն։ քեաֆիֆլի հայրապետլէր, իթթիֆաղըյա գարար վերիլի։ Լաքին կէրէք քիլիսէ մէշլաղաթլարը սէպէպսիզտէն, վէ կէրէք Ֆրանսա, վէ Ալէմանեա մուհարէպէսի սէպէպսիզտէն պու սինօթ խիթամ պուլմայըշ, հալա սայըր խուսուսլարտա նա թէմամ գալմըշ տըր։

20. Վատատ Կոստանդեան սինօթունու տախի պաղըլարը ումու-մի սինօթ սրբասընա գօյմագ իսթէրլէր, քի 1415 տէ պաշլատը, Յով-հաննէս Վէքլէֆ բաֆըզըյա, վէ փրօթէսթանլարա գարը, վէ Հուս Յովհաննէս, վէ Իրակլը Հերոնիմուս գարը, իւչ սէնէ տէվամ էթ-տի։ վէ Անթի փափլարընը վերտիի սուի իսրէթլէրի (զգայթակղու-թիւնս) գալարմագ իչին, պիլ ալէրէ Սարտինոս Քահանայապետ մէշրու փափա ինթիխապ օլտու իսէ տէ, պու սինօթու կէրէք մու-

վերրիխլէր (պատմաքանք) վէ կէրէք քիլիսէ, ումումի սինօթ սայ-մատըզը իչին, պիզէր տախի պունու ումումի սինօթլար սրբասընա հարմանագ։

21. Պա գատար սինօթլար, տիւնեանընն չար էթրաֆընտան, պինէէրճէ քիլիսէ հայրապետլէրի պիլ իթթիֆագ Բոմա Քահանայա-պետինէ վէքեալէթէն, ասալէթէն օթուրսուն տէյի րիճա վէ միւրա-ճաաթ էթմէլէրի, վէ 1874 ոէնէտէն պէրի ալէտ տէվամ պիր գա-բարտա գալմըշ։ բայէթ, վէ հէօրմէթի քէնտիսինէ պիլ իպրաղ։ Բո-մա գարարընա միւէթաճ օլտուղլարը, վէ հէր վագրթ տա Բոմա գա-բարը, մութլաքա ճէմի սինօթլարընն թաստիգի, վէ չարթը մութլա-ղը, տէմէք օլտուղունու, իչպու նազրլան վուգուաթլար աչիքեար կէօսթէրիյորլար։ Նանի հիչ պիր վագրթ կաթոզիկէ քիլիսէ վէ հայ-րապետլէրի քէնտի պաչընտան, եանի քիլիսէնին բէիսի էքբէմի պու-լունան Բոմա Քահանայապետինտէն այրըլմազլար։

22. Պիր տէ Ա. Պետրոստան պաչլայարագ, եանի Երուսաղէմտէ օլան առաքեալլարընն, վէ քիլիսէ բուէսսալարընն ուսիլի իւզերէ քեաֆիֆլի սինօթլարտա նասրլ քի, պալատէ եազոլգ Բոմա Քահա-նայապետինի, Քրիստոսուն վէքիլի, վէ Ա. Պետրոսուն խալէֆի, վէ ումումի քիլիսէնին պաչ բէիսի էքբէմի պիլտիրլէրինտէն։ տայիմա պէօյլէ ճէսիմ վէ կիւչիւք իլէ իճրա օլունան սինօթլարտա։ Բոմա քահանայապետինէ պաչլըճա մալիումաթ վերիպ, ծնուն բիասէթինի Ա. քիլիսէ թալէպ էթմիշ տիր։ եանի ծնտան այրը պիր իլ հիչ պիր վագրթ կէօրմէմիշ տիր։

23. Բոմա քիլիսէսի Քահանայապետլէրինի ուլու վէ Քրիստոս-տան մուատտագ, վէ Պետրոս վէ Պօղոս առաքեալլարընն քիւրսիյի մուազզամ, վէ քիւրսիյի չէրիֆի պիլտիրլէրինտէն։ հէվսինին ամի-րի, վէ ֆէթվաները օլտուղունու բանա թանընտըղլարընտան։ աֆն վէ ախլաղ խուսուսաթընտա, վէ ատէթ, վէ հուգուգ, վէ նիզամաթը ումումիյէէ միւնֆէրիտէն, միւաթէմատէն օլսունլար, հէվսինէ ֆա-յիզ, հէվսինտէն միւաթաղ, վէ հէվսինին ամիրի օլտուղունու պիլ-տիրլէրինտէն։ գարարլարընն, հէր նէ բուհանի խուսուսատա օլուրսա օլսուն, քեաֆիֆլինի թէֆթիչ, վէ թէզէքքիւրիւ պիր եալընդ Բոմա Քահանայապետինէ այիտ, վէ բանի օլտուղունու։ վէ Բոմանընն թաստիգ էտիպ տիւնեայա իլան վէ նէյր էթմէսի էլզէմ խիկինի։ վէ պու գարարլարա մուվաֆֆագիյէթ էտէնլէրի, քիլիսէ գուճաղը-նա ալըպ։ քիլիսէ պիրլիկինի հրգզ էթմէք, վէ գարը կէլէնլէրի վէ իթաաթը լազմէտէ պուլունմայանլարը իչպու քիլիսէ պիրլիկին-տէն, պիլ իխրաճ թէէտիպ, վէ միւճաղաթլարը քէզալիք Բոմա բէիս-սի էքբէսինէ խաս, վէ հուգուգու իգթիզաճընտան օլտուղունու։ վէ իլան, վէ նէյր օլտուղտան սոնրա, հիչ պիր կէօնէ գավանիյինի տինիյէյէ գալէմ գարըշտըրմագ, սինօթլար օլսուն, եախսա ահհաաթը

բուէսասատէն օլսուն՝ կաթողիկոս, մէթրոպոլիտ, արքեպիսկոպոս, վարդապետ, հայրապետ, քահանայ, աստուածաբան, եախսա հէր քիմ օլուրսա օլսուն, Բոմա Քահանայապետի քիլիսէնին պաշը իքէն, ինուն մուասմէլէլերինէ, վէ գ-սարարարընա միւտախէլէ, եախսա թէղէրքիւր, եախսա թէֆթիշ, եախսա ումումի սինոթա միւրաճաաթ. (ափէլլո) վէ սայիրէ էթմէլէ, պունդարընա հիչ պիրիսինին հագդը օլմատըդընը. վէ քիլիսէ դայտէյի դատիմինէ. վէ ումումսիսինէ մուզայիր իսիկինի իդրար վէ իթիրաֆ էթմիշլէր, վէ էթմէքտէ տիրլէր. Գու էճիլտէն հէր սընըֆ քրիսթիյան, պու քիլիսէնին իթթիֆազընա տախիլ օլմայա աղրը պօրճ ալթընտա տըր. վէ պու իթթիֆագա հէր քիմ քի միւխիլլ վէ մուզիրը պուլունուպ, շիդագա, վէ նիֆագա պատի օլուրսա, աղրը խաթա իլլէր։ Ամ տօգուզ ալէհիրտէն պէրի կաթողիկէ քիլիսէ ուսիլի վէ դայիտէսի, վէ տիյանէթիմիզին իզթիդայը հայի պու տուր։ Կէչէրիզ էօմրիւմիւզտէն, լաքին պու դայիտէյի դատիմէմիզտէն, վէ դրյազուդումուզ պուլունան աղիզ բուհուն լութֆու, վէ գուվվէթիյէ, պու իթիդատըմըզտան կէչէմէյիզ։ Ինթէ կաթողիկէ քիլիսէնին բուհու պու տուր։

Հէ. Կէօղէրիմիզ դան ալլայարադ եազարըզ, իչպու կաթողիկէ քիլիսէսինին բուհունու. պիր թէրք. միլլէթիմիզին կէրեք բուհանիլէրինտէն, կէրեք ավամինտէն պիր դըսմը միլլէթ հուդուդունու հիմայէ, վէ մուհաֆազա էթմէք վիկրտէսի թահթընտա, Քրիստոսուն մանէվի վիճուտունու թազսիմ, վէ մուհապպէթինի քիլիսէնին բէյսի էքրէմինտէն դաթ էթմէք էֆքեարընտա կէզէրլէր. կէօյա Հայաստանեայց Ս. իրաւունք տէտիքլէրի, կաթողիկէ քիլիսէնին բէյսի էքրէմինին պիւթիւն վէ ումում քիլիսէ իւզէրինէ ճարի օլան հուդուդ վէ հիւքիւմէթ, վէ իսթիգլալիյէթինին խարիճինտէ օլարագ, Քրիստոս էֆէնտիմիզ Հայաստանեայց քիլիսէսինէ միւսթէնա օլարագ, իչպու կաթողիկոս, վէ եպիսկոպոս ինթիխապ հուդուդունու ինսան էթմիշ տիր։ Դրսա սէօյլէյէլիմ։ Բոմա քահանայապետինին հիւքիւմէթի, իչպու Հայաստանեայց քիլիսէսինին հուդուդունու տախի շամիլ մի տիր. եօխսա տէյիլ մի տիր. եախսա Հայաստանեայց քիլիսէսի պու հուդուդուն սէր յէշմէսի տէյի քէնտիսինէ, Քրիստոսումու պիլիր. քիլիսէյի մի պիլիր. քիլիսէյի պիլտիկինէ շիւփհէմիզ եօղ տուր, վէ սահիհ մէպտա վէ իթիդաթ տա պու տուր, վէ պաշգա օլամազ. մատէմ քիլիսէյի, վէ բէյսի էքրէմինի քէնտիսինէ սէր յէշմէ պիլիր, եանի մուազզամ հիւքիւմէթ, վէ ամիր. էօյլէ իսէ, պու միլլէթ հուդուդու նամը, վահի, վէ պիասաս տըր. հէր հաչան բէյսի էքրէմինի, վէ պաշընը, վէ սէր յէշմէսինի ինքեար էտէրսէ. եօղսա իքի հուդուդ մէպտասը գապուլ էթմէյի, եախսա քիլիսէ իքի պաշ գապուլ էթմէյի. պու քի մուզայիր տիր. էօյլէ իսէ՝ էվվալիսէ Հայաստանեայց քիլիսէսինէ Բոմատան ինսան օլան

հուգուգ Բօմա գրիլիսէսինտէն նէշաթ էթմիշ , վէ իշպու հուգուգու թէքրար էթմէք , եէնէ Բօմա բէիսի էքրէմինին բէյինէ , վէ միւրաշնա խաս տրր . վէ պանա պու իհսանը վէր ալմէյլ , գօքի սէլահիյէթին օլսուն , ամիրինի , օ գրի գրիլիսէ հուգուգունուն մէնպաը , վէ մութասարրրթը մութլազը տրր , վէր ատմէն իյէ , մէճազուր էտէմէզսին . անճաղ թէքրար էմրինէ , վէ իհսանընա մունթազը օլմալըրընա Ամմա՝ տիկէրլէրինէ պու իհսանը էտիյօր , պանա նիյին էթմէսին , սիւալէ ճէվապ . օ սէնին ամիրին տիր , տէյիլ սէն օնուն , ամիրիսինգրէյթը մանիշա տավրանը , օ տա պասիլ գրի խայրընա իշին տիր . Ամմա՝ խայր , պու հուգուգու պիզ վէրմէյիզ , վէ պուենտա օնա իթաաթ էթմէյիզ , տէմէմիզ տէ , մութլաղ օնուն գրսաշնա իթաաթ էթմէգի թասգի տիր իրլասա տրր . Եանի պանանա հագգ հուգուգու վէ հիգրիմէթի եօգ տուր , տէմէք , վէ տանա աչրը . Բօմա գահանայապէսի գրիլիսէ խուսուսալարընա , եախօտ հիւանիւ իտարէսինտէ բէիսի էքրէմ տէյիլ տիր , Խանլրը խիւլասասը չրդար . Գիր մէմլէքէթ ահալիսինին՝ պիզ պիգիմ վալիմիզէ եալընրզ իթաաթ էտէրիզ՝ օնու թանրրրզ , վատիշ տրը պիլմէյիզ , վէ թանրմայրզ . վահի իտառասը միսիլլիւ . պունլարրն տա պու միլլէթ հուգուգու իտառասը պու գասիլտէն տիր . Գիզ պունլարրն կաթողիկէ քիլիսէ մուհասպէթինէ , վէ իթթիֆագընա , վէ պիրլիկինէ իյատէ օլունմալարընը էզճան ու տիլ Ալլահտան թէմէննի էտէրիզ .

ԳԱՍԼԸ ԽԱՄԻՍ

ՔՐԻՍՏՈՍ ԷՖԷՆԴԻՄԻԶԻՆ ԹԷԼՄԻՆ ՎԷ ՆԷՐ ԷԹՏԻՑԻ ՏԻՑԱՆԷԹԻՆ ԳԱՆՈՒՆԼԱՐԸ ՎԷ ԱՌԱՍԼԱՐԸ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

ՀԸ. Քրիստոս էֆէնտիմիզ մէէմուրիկէթ, վէ մազսէտի իլահիսինի իճրա էթմէք իչին, [illegible] էմրոտ պիր քիլիսէ իտաաս էթտի, նասըլ քի իլք ֆասըլտա եազտըգ։ Պու տիլիսէ իչինէ պիր մազպութ սանտըգ միսիլիւ. քեաֆֆէի քէնտի սէմաւի Թա՛լիմաթընը վէ սէմաւի էսրար ու ինայէթլէրինի վազ էթտի. հէմ պու Թա՛լիմաթլարընը մուհաֆազասը իչին էվվէլա օն իքիլէր հիյէթինի, անտէն եէթմիշ իքիլէր օնլարա մուավին օլաուն՝ տէչի Թէչքիլ՝ վէ զամմ էթտի. վէ սէմաւի տիյանէթինի վէ Թա՛լիմաթընը թէմամիյլէ ալէմէ նէշր ու իլան էթսին տէչի, իճապ էտէն հիքմէթի, վէ լազըմ օլան վազիֆաթլարընն հէվաճինի պու քիլիէէ. եանի պու հիյէթէ պահշ էթտի. վէլ հասրլ եէր իւզէրինտէ ալէմին սէլամէթի խուսուսու իչին էմնիյէթլի. վէ սահիհ պիր եօլ օլսուն տէչի, պու քիլիսէչի նասպ էթտի. նասրլ քի եօգարընտա (Զ.) եազտըգ. Տէմէք քի, քիլիսէ Քրիստոսուն տինի. վէ Թա՛լիմաթընընն պիրինճի վազիֆասը տըր. հէմ պու տիյանէթին, վէ պու Թա՛լիմաթլարընն պիրինճի մուհաֆըզը, վէ Ալլահըն լութֆ ու ինայէթինին խազինէսի էմնի տիր, վէ մէզհէպիմիզին պիրինճի՝ հէմ տէ տիրի գանունու տուր։

ՀԹ. Սանիյէն՝ կէրէք Քրիստոս էֆէնտիմիզ, վէ կէրէք առաքեալլար՝ Թա՛լիմաթը իլահիյէի եազըլա ալէմէ նէշր ու իլան էթմէտիլէր. անճագ քարոզուբեամբ բանին՝ չիֆահէն Ալլահըն քէլամընը նէշր էթտիլէր։ [illegible] Ս. քիլիսէ շիֆահանէ Ալլահընն քէլամը, եազիզ ռիվայէթ (Ս. Աւանգուէլիւն) իսմինի վէրիր։ Պու Աւանգուէլիւն Քրիստոս էֆէնտիմիզին տինինին վէ Թալիմաթընընն իքինճի մէօհթէրէմ գանունու վէ ասասը տըր։

Զ. Սալիսէն՝ Ալլահըն քէլամընը գուլագլարը իլէ իչիտէն առաքեալլարընն վէ շակիրտլէրին պազըլարը՝ ուզաղ մահալլէրտէ պուլունուուգլարը իչին, պազը քրիսթիյան քիմսէլէր Քրիստոսուն իչպու առաքեալլարընա ռիճա էթմիշլէր քի, քէնտիլէրինէ սիւալ օլուն ճէվապը՝ պիր գաչ մատտէ խուսուսունտա մէքթուպ իլէ պիլտիրսինլէր։ [illegible] տա՝ եանի եազը իլէ եազմադ, հէր նէ գատար քի, քիլիսէնին իտարէսի իչին լուզումու եօղ իսէ տէ, քրիսթիյանլարտան պազըլարը քէնտիլէրինէ օլուն չօլ սիւալ վէ ճէվապտան մահրում

գալմասրն տէյի, վէ սիւալ էտէն տախի չիւմ-էօրինի տէֆ էթսին տէյի, պաղը առաքեալլար օլ սիւալ օլունան մասատ իւզէրինէ եաւլընրդ եազըյա եազտըլար. վէ պունուն իլէ ո եազտըգլարը Ալլահրն քէլամը թէսմիյէ օլունուր, վէ Աւետարան տէնիր, վէ Քրիստոսուն տիյանէթինին վէ թա'լիմաթընրն գանունա օլուր. պու ֆէրդիլէ քի, պու իքի գանուն Ս. Աւանդութիւն. վէ այիզ իրթապ վիճուտա քիլիբէյէ միւհթաճ ողր. վէ իւք գանուն քի, քիլիբէ տիր. պունլարը թաստիգ էթմէյի քի, Ալլահրն սահիհ քէլամը օլապիլսինլեր. եաղնա օլամազլար. դիրա հիչ պիր քիմսէ քէնտի նէֆսի իլէն չահատէթ էտէմէզ. Քրիստոսուն եինէ աղիզ քէլամըլա պունլարը պիրէր պիրէր թաստիգ էտէլիմ։

ՎԱՂԸ ԻՎԱՆԻ

ՔՐԻՍՏՈՍՈՒՆ ՖԻԼԻՊԷՍԻ՝ ՄԷԶՀԷԳԻՄԻԶԻՆ ՎԷ ՏԻՑԱՆԷԹԻՄԻԶԻՆ ՊԻՐԻՆՃԻ ՍԱՂ, ՎԷ ՏԻՐԻ ԳԱՆՈՒՆՈՒ ՏՈՒՐ

20. Քիլիսէ տէմէմիզ իլէ նէ անլայընրը, վէ քիլիսէ քիմէրտէն իպարէթ օլտուղունու (Դ. Զ. եւն.) զաթէն եազտըղըմըզը, Ֆիլբրիդիսէ կէթիրտիք. պու տէտիյիմիզի տախի չէօյլէ թաստիգ, վէ պէյան էտէրիզ. Քրիստոս էֆէնտիմիզ առաքեալլարը տաղա չըգարտաղ, օնլարա էօյրէթտի. (Մ-դ. Ե. 2.) «Վէ քէլամա աղազ էտէրէք, օնլարը էօյրէտիր իտի, (13)։ «Սիզ սիւնեանրն թուզուսուզ, սիզ տիւնեանրն [illegible], տաղ իւզէրինէ տուրան չէվիր կիզլէնէմէզ. ընրգ եազրա էօյլէք այթընա դօմազլար, իլա չամանա իւզէրինէ. վէ խանէ իչինտէ տուրանլարրն հէվթինէ ընրգ վերիր. պու կիպի սիզին ընրգրընրզ ինանալար հուզուրտունտա չավգ վերսին, քի էյի ամէլէրինիզի կէօրսիւնլէր։ վէ կէօյտէ օլան փէտէրինիզէ թէչէքքիւր էթսինլէր»։ Սիւալ էտէրիզ. առաքեալլար տիւնեայա նէ իլէ լեզզէթ վերէճէք իտիլէր. նէ իլէ չավգ վերէճէք իտիլէր. Քրիստոսուն քէնտիլէրինէ իհսան էթտիի Ալլահրն լութֆու վէ թա'լիմաթըլա. Տիչմէնլէրինիզէ, վէ սիզէ գարշը գօյանլարա ինանա էէն էվվալը վերմէյէ դատիր օլաբընրզ տէյի սէն սիզէ աղրզ, վէ ֆիրտավ, վէ իլիմ վերիրիմ. վէ օնլարա զալիպ կէլմէնիզ իլէն օիզէ պէն մութահիւտ օլուրում»։ (Զ-դ. ԻԸ. 15.) «Զէն սիզէ քէլամը վէ իլմի վերիրիմ քի. քիմսէ սիզէ [illegible] կէլէմէսին»։ Վէ ինանա էտէն հիւքիւմէթի Պետրոսա, վէ սայիր առաքեալլարընա վերիպ, (Մ-դ. 17. վէ ԺԸ. 18.) եէրտէ վէ կէօյտէ հիւքիւմէթլէրի ինանա օլաան տէյի, եէմին իլէ սէօզիւնիւ թաստիգ էտէրէք սէօյլէտի. «Սահիհ տերիմ օիզէ քի, եէրտէ պաղլատըղընրզը կէօյտէ պաղլայաճաղմ.

վէ եէրտէ չէօզտիւլինիւզիւ , կէօյտէ չէօզէճէյիմ » ։ — Վէ « հէր էօյ-
էթիտիի չէյլերի ճէմաաթա թէմսիլիէ սէօյլէր իտի , ամմա թէնհա-
տէ չակիրտլէրինէ քեաֆֆէսինի թէֆսիր էտէր իտի » ։ (Մ-րի. Դ.
34. վ. Մ-ռ. ԻԳ. 8.) « Սիզ պիր քիմսէյի սիզէ խօճա (վարդապետ)
չաղրրմայըն , զիրա էօյրէտիճինիզ պիր տիր , վէ սիզ հէրիինիզ դարը-
տաչընը » ։ Վէ (10) « Էօյրէտիճինիզ Քրիստոս տուր » ։ Վէ (Մ-րի.
Զ. 30.) « Առաքեալար Ցիսուսուն եանընա տէօնտիւլէր , վէ ոնա ,
հէր նէ քի էթտիլեր վէ էօյրէթտիլեր իսէ , նագլ էթտիլեր » ։ Վէ
(Ց-վ. ԺԻ. 15.) « Լիկեր պէնի սէվիյօրսանիզ , թէնպիհէրիմի թու-
թուն ։ վէ պէն փէտէրէ բիճա էտէճէյիմ , վէ տիկեր թէսէլլի էսիճի
սիզէ վէրէճէք ։ զիրա սիզին իլէ էպէտիյէտէք տուրաճաղ , սաֆիհլիք
բուհունու՝ քի տիւնեա ոնու ալամաղ ։ Ամմա սիզ թանրրսընրզ ոնու
զիրա եանընզտա սաքին օլաճաղ , վէ սիզին իլէ պիրլիքտէ տուրա-
ճաղ » ։ Վէ (26) « Ամմա թէսէլլի վէրիճի ազիզ բուհ , ոնու քի փէ-
տէր պէնիմ իսմիմէ կէօնտէրէճէք տիր , սիզէ հէր խուսուսու էօյրէ-
տէճէք , վէ ֆիքրինիզէ կէթիրէճէք , հէր նէ քի սիզէ տէտիմ իսէ » ։
(ԺԵ) « Վէ հէր նէ քի պէն քէնտի փէտէրիմտէն տույտում իսէ , ոնը-
լարը հէվսինի սիզէ պիլտիրիմ , սիզ պէնի սէչմէտինիզ , եա , պէն
սիզի սէչտիմ » ։ (26) « Վէ հաչան թէսէլլի վէրիճի կէլէճէք , ոնու
քի պէն կէօնտէրէճէյիմ փէտէրտէն ։ կէրչէքիք բուհունու , օ քի
հատէր տօզար , օ պէնիմ իլէն չահատէթ էտէճէք ։ վէ սիզ չա-
հատէթ էտէրսինիզ , զիրա էվվէլինտէն պէնիմ իլէսինիզ » ։ Տէմէք քի
առաքեալար թա էվվէլինտէն Ալլահանի տէրոլէրինի ալմըշ խիլէր ։
վէ տիրիլտիքտէն սոնրա առաքեալարը պաչը պուլունան Պետրո-
սա՝ (Ց-վ. ԻԱ.) կիւտ գուզուլարրմը , կիւտ զօյունլարրմը հիւքմիւ
վէրտի ։ Վէ (Մ-ռ. ԻԸ. 18.) « Պանա կէօյտէ վէ եէրտէ հիւքիւմէթ
վէրիլտի ։ փէտէր պէնի նասըլ կէօնտէրտի իսէ , էօյլէ տէ պէն սիզի
կէօնտէրիրիմ ։ վարը պուլունան պէօյլէ պիւթիւն փութփէրէսթլէրէ
էօյրէտին , ոնլարը փէտէրին , վէ ողուլուն , վէ ազիզ բուհուն իսմի
իլէ վաֆթիզ էտին ։ էօյրէտին ոնլարա սագլասընլար , քեաֆֆէի հէր
նէ քի սիզէ թէնպիհ էթտիմ իսէ ։ վէ իչթէ պէն հէր վագիթ վէ
տիւնեա սոնունա գատար սիզին իլէ պիրլիքտէյիմ » ։ (Մ-րի. ժ.Ե. 15.)
« Նիտին պիւթիւն տիւնեա էթրաֆընա , վէ հէր պիր մախսուսաթա
Աւետարանը վազ ու իլան էտին ։ (Եանի սիզէ էօյրէթտիկիմ սահիհ-
ներեր) ։ (20) « Վէ ոնլար տա (առաքեալար) չըզըգ Ալլահնը
մուավինէթիյլէ քարոզել էտէր իտիլեր ։ վէ հէր տիրլիւ նիշան վէ
միւճիւզաթ իլէ քէլամը թաստիգ էտէր իտիլեր » ։ Վէ (Ց-վ. Ի-20.
22. 23.) « Պունու տէյիմ՝ իւֆիւրտիւ ոնլարրն իւզերինէ վէ տէտի ,
ալլըն ազիզ բուհու , էկեր պիրինին կիւնահրնը ավֆ էտէրսէնիզ ,
ոնլարա ավֆ օլունուն , վէ պիրինի պաղլարանրզ պաղլանսրն » ։

ԶԲ. Պու գատար իսպաթլարտան չօգ չէյլեր իսթիխրաճ օլուր ։

Էվվելա կէօրիւնիյօր քի , Քրիստոս էֆէնտիմիզ հէր թա՛յիմաթը չի-
ֆահէն , վէ քէմալի տէրէճէ վէ մուֆասսալէն քէնտի առաքեալլարը-
նա վէ չակիրտլէրինէ էօյրէթտի , վէ ոնլարա թէսլիմ էթտի ։ Սանիյէն
պու թալիմաթլարրն իճրասընտա պուլունանլար , վէ սայիրլէրէ ոնը-
լարը չիֆահէն իլան էթմէսինլէր ։ Սալիսէն Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէն-
տիսի մէլէմուրիյէթէ , նէ իտի իսէ՝ քիրիսէ տախի , խթէտիկի մէզհէ-
պին վազը , վէ իլան , վէ իճրասը պապընտա՝ թրպղը օ կիպի օլսուն ։
(Ց-վ. ԺԵ. 15.) « Տօսթլարրմսընրզ » ։ վէ (Ի. 17.) « իլլա սէն գա-
ըրնատչարրմին եանընա կէթ » ։ Սալիսէն քիրիսէ Քրիստոսու վէ
ազիզ բուհունու պիրլիքտէ քէնտի տէրունինտէ թաչրրդը իչին , Քրի-
ստոստա կէրչէքլիք ճիհէթիլլէ՝ հէր նէ թալիմաթ վար իտի իսէ ,
վէ հիւքիւմէթ ճիհէթիլլէ քէնտինտէ հէր նէ գօռվվէթ վար իտի իսէ՝
ոնլարրն հէվսինի , վէ թէնպիհէրինին իճրասը պապընտա լազըմ կէ-
լէն հիւքիւմէթի տախի , քէնտի քիրիսէսինէ վէրտի ։ Վէ ինսանլարա
հայաթ պախշիշլէրինին քեաֆֆէսինի , հաչան ազիզ բուհունու պու
քիրիսէյէ պախշ էթտի իսէ , պու քիրիսէնին սանտրը տէրունինէ վազ
էթտի ։ Եանի քեաֆֆէյի ազիզ էորարրնը (խորհուրդլարը) վէ պուն-
լարրն լութֆուն թաղոմիէրինի ։ Վէ պունտան պէպէ օէվտիկի , վէ
պէյլինտիկի պու քիրիսէյի հէր քիմ քի սինլէրսէ , քէնտիսինի պիզզաթ
տինլէմիշ օլուր , վէ հէր քիմ քի պու քիրիսէյի տինլէմէզսէ ։ Ալլա-
հին լութֆունտան մահրում , վէ սիւրիւսինտէն իսրաճ օլաճաղընա-
տան մատա , ոնուն ազամէթինին խըշմրնա տախի , վէ ճէհաննա
ուղրայաճաղ տուր ։ (Մ-ռ. ԺԸ. 17.) « Էկեր պարրնտայրն սանա
գարդար կիւնահ իշլէրսէ , թէնհաճէ ոնու թէքսիր էթ ։ տինլէրսէ՝ ոնու
զազանտրն , տինլէմէզսէ , իքի վէ իւչ տանա ատէմէր հուզուրուճանա
սէօյլէ . . . տինլէմէզսէ , քիրիսէյէ սէօյլէ ։ վէ քիրիսէյի տէ տինլէմէզ-
սէ , ոանա արթիզ փութփէրէսթ վէ կէօմրիւքճիւ կիպի օլսուն » ։
Տէմէք քի , քիրիսէ եէր իւզերինտէ Քրիստոսուն վէքիլի պուլունտուս
ղունտան , Քրիստոսուն ոնա վէրտիի նիզամա պիր քիմսէ մուղայիր
հարարէթ էտէրէք , ոնա՝ եանի քիրիսէյէ իթաաթ էթմէզսէ , հեթա-
նոս վէ մաքսաւոր , եանի ճանը սէլամէթինտէն զաթի իւմիւտ օլմուշ
ղուր ։

ԶԳ. Առաքեալար պունու թաստիգ էտէյօրլար ։ (Ա. Կորն. ԺԲ.
28.) « վէ ոնլարը քի Ալլահ քիրիսէ իչինէ նասըլ էթտի , պունլար
ղրրլար . էվվելա առաքեալարը , սանիյէն մարգարէլերի , սալիսէն
վարդապետլերի ։ ոնրա զուվվէթլերի (միճիզաթլարը) ։ չիֆա ի-
նայէթլերինի , եարարմլարը , միւտիրլերինի , լիսան ճինսլերինի , թէրճի-
մէլերինի ։ Պունլարրն հէվսի առաքեալ մը տուր ։ հէվսի մարգարէ
մի տիր , հէվսի վարդապետ մի տիր ։ . . » ։ Պունլարրն հէվսի քի-
հնէտէ տիրլէր , վէ քիրիսէնին խարիճինտէ տուրամազլար ։ Վէ հէվսի
ղէր վիճուս Քրիստոսուն մանէվի թէնինի վէ վիճուտինի , օ քի քի-

լիսկ տիր թէշքիլ եւրէր։ վէ հէփսի սէյամէթ պասպէնտա պու քիլիսէյէ սըղընըրլար։ վէ հէփսի քէնտի մէէմուրիյէթլէրինի պու քիլիսէ վասիթասը իլէ Քրիստոստան այրրլար։ օ քի քիլիսէյի քէնտիսինէ վիճուտ իթթիխաղ էտէրէք։ քէնտիսի պունա պաշ օլտու։ (Ա. Կոր. ԺՈ. 27.) «Ամնա սիզլէր Քրիստոսուն թէնիմինիզ։ վէ օնուն ազալարընտան ազա»։ Վէ (Եփ. Ա. 22.) «Վէ (Աստուած) հէր շէյի օնուն այաղը այթընտա իթասաթ էթտիրտի։ վէ օնու (Քրիստոսու) քիլիսէնին հէր տիր խուսուսու իզէրինէ պաշ նասպ էթտի, օ քի վիճուտու թէքմիլ տիր։ քի հէր շէյի քեսֆի տիր»։ Պու սահիհլիքլէրին քեսֆիթէսի քիլիսէյի Քրիստոստան վէրիլտիկինէ։ վէ պունլարըն քեսֆիթէսի պու քիլիսէյի թէքմիլ մէվճուտ պուլունտուղունա, վէ հէր քէսին էմնիյէթինի ճալիպ տիր մահալ։ Վէ հաթթա Աստուածն խանէսի օլտուղունա Պօղոս առաքեալ քէմալի իթիգատ իլէ շահատէթ էտիպ, սէյլէր։ (Ա. Տիմ. Գ.) Պու քիլիսէ խըզմէթինէ կիրէն ղաթ։ եպիսկոպոս օլտուն, կաթողիկոս օլտուն, քահանայապետ օլտուն տէհշէթ իլէ կիրմէլի։ եօղտա մուսախխարէն Աստուածն հուզուրունտա իշլու խըզմէթինտէ գուսուր էտէրսէ, Աստուածն միճազաթընա կիրիֆթաբ օլուր։ Եպիսկոպոս յազըմ քի չու քէմալէթտէ պու քէմալէթտէ օլտուն, պու կիպի քահանայ, պու կիպի սարկաւագ պաղբսըյլա։ Պունլարը եաղըյօրում քի, «Նէ կէօնէ Աստուածն խանէսինտէ տաժրանաճաղընը պիլէսին։ օ քի տիրի Աստուածն քիլիսէսի, կէրչէքլիք տիրէյի վէ թէմէլի տիր»։

29. Պու կէրչէքլիքլէրի քիլիսէյի քիմ վէրսի։ Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտիսի։ Հայլէ իսկ, պու քիլիսէտէ պէօյիւք էհէմմիյէթ վար։ վէ պու մէէմուրիյէթին հէրնի ինֆազընտա էկէրչի թազսիրաթ վուգու պուլուրսա, պէօյիւք տէ մէէսուլիյէթի վար։ (Ա. Տիմ. Ե. 22.) Օլմայա քի «պէրիսմանին իզէրինէ չարչափրք էլ դօյասըն։ վէ ախէրինին կիւնահրնա հիսաբտար օլասըն։ Նէֆսինի ապիզ սաղլայասըն»։ Հէմ տէ պու պէօյիւք մէէմուրիյէթին պէօյիւք տէ մէէսուլիյէթի օլտուղու կիպի։ պունուն մուղայիրի պէօյիւք։ վէ դաթ դաթ Աստուածան միւքեաֆաթը տա վար։ (17) «Ի քահանայար քի մէէմուրիյէթլէրինէ լայըգլըճա նէզարէթ էտէրէք։ օնլար իրի դաթ չէրէֆէ նայիլ։ վէ լայըգ օլաճաղլար։ Պախուսուս օնլար քի սէօզ իլէ վէ թալիմաթ վէրէրէք (վարդապետութեամբ) չալըշըրլար»։ Իշթէ պունա մէսնի տիր։ (Գործ. Ի. 28.) տէհշէթլի սէօզիւ «քէնտի նէֆսինիզէ վէ քէնտի սիւրիւնիւզէ մուգայիէա օլուն, օնլարա քի Աստուածն ճէմաաթընը կիւտմէյէ ադիզ բուհ սիզի նազըր (չօպան) նասպ էթտի, ոնու քի քէնտի գանը իլէ խէլաա էթտի»։ Վէ (Ա. Պետ. Ե. 1.) «Քահանայարա բիճա էտէրիմ պունտան պէօյլէ քահանայ արդատաչլարը (հէմիայէտէրի) կիսի, կիւտիւն Աստուածն սիզէ սըբարըշ օլմուշ սիւրիւսինիւ . . . »։ Նէ իլէ կիւտճէք իսիւէր։ Էլպէթտէ էվվէլին-

տէն իճաղ էտէն թա՛լիմաթը Քրիստոսական ալմըշ ըտրլար։ Ինչէ պու-նա մէպնի Աստուածաքանչարը ինչնտե չէօրէթի Ֆայիգէ քէսպ էթ-միշ օլան Սաւարէղ (ՀԱՅ. ՀԱՅԱԳ. ՎԻԿ. Ե. ԹՈՓ. Ռ.) չէօյլէ եա-զար «իմանին գանունու (իքի տիւրլիւ տիւր) եա ճանարդ գանուն վար, եա սաղ՝ վէ ճանլը գանուն վար տրը։ Ճանսրդ գանուն՝ ազիզ ըիվա-յէթ (Աւանդութիւն) տուր, վէ ազիզ քիթապ տրը. սաղ, վէ սահի-սի քէլամ գանուն, քիլիսէ տիր. ուսումի սինօթ վէ Ռոմա Գահանա-յապետի, վէ եպիսկոպոսու տուր։ Գէլդայիք (ԱՆԳ. ԹՈՓ. Գ. Դ. Ե. Զ.)։ Գէլդայիք Ս. Օգոստինոս. (Գիլդ. Թ-դ. Մէ-ՐԻ-Ն Եկեղ-ց, Ա-ՐԵՒ Հ-գ. Ա. Ս-ՀՅՖԻ 1110. ԸՆԴ-ց Կ-գ-ի-Լ Ա-գ-ն-ն-ն-ն-ն-ն։

Զե. Գու գատար Ալլահըն քէլամրնտան եազրլան իսպաթլար-տան՝ աչիքեար կէօրիւնտիւ քի, Ալլահրն Թալիմաթլարը վէ Թէնպիհ-լէրի, վէ ինայէթլերի էն էվվէլ Քրիստոսուն սէչտիյի քիլիսէյէ վերիլ-միշ տիր։ Սանիէն պու Թա՛լիմաթրն վէ Թէնպիհլէրին նէշր ու իլան օլունմասը վաղիֆէսի՝ էն էվվէլ քիլիսէնին մէօհթէրէմ վէ մուգատ-տէս պօրճու տուր. վէ պու Թա՛ալիմաթլարրն մանա՛յի սահիհէսինի պիր Քրիստոսուն քիլիսէսի եալընրդ անլայրպ. ՀԷմասթա էօյրէթ-մէյէ մէ՛զունիյէթի վար տրը. վէ չիմտիյլ գատար իճրասընտա պու-լունտու վէ պունտան պէօյլէ տախի պուլունամադ տրը։ Ալէ մասէմ քի. Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտիսի, վէ ազիզ ըուհու պու քիլիսէ-յէ գելաղուզ օլմուշլար, տէմէք քի, եալընրդ պու քիլիսէ՝ քէնտի-սինէ էմանէթէն թէսլիմ օլունան Ալլահրն սահիհլիք. վէ հիքիմ վէ էսրար ու ինայէթ խազինէսինին, հէմ մուհաֆըզը տրը, հէմ ա-միրի տիր, քի իճասընա վէ լուգումինէ կէօրէ թա՛րիֆ վէ թէֆսիր էտէր. վէ իճասընա կէօրէ նասպ ու ինթիխապ էթտիյի մէէմուրլէ-րինէ հիքիմէթ, վէ սէլահիյէթ վերիր։ Ինչէ պու սէպէպ մէպնի տիր քի. պիր եալընրդ Ս. քիլիսէ ըէիսի էքրէմինտէն ալտրդը մա-նայը սահիհէն պիլիր, վէ օնտան մաատա հիչ պիր քիսմ քէնտի ըէյի, վէ ադլը մախսուսէպիլէ՝ տին վէ իման խուսուսունտա, պու տին խուսուսու չէօյլէ օլմայը. եախօտ պու թարզ՝ չու թարզ օլմա-էր տրը, սէմէյէ հազդը եօգ. վէ յիյազաթը օլամազ։ Հէր նէ վա-ղրթ քիլիսէ տէրսէք, սայիր վաղրթ իխթար էթտիյիմիզ կիպի պու-ռատա տա թէքէրրիւր էտէրիզ քի, քիլիսէ տէմէք, մութլագ քէն-տի ըէիսի էքրէմիյլե պիրլիքտէ տէմէք տիր, քի Ռոմա Ս. Գահանայա-պետի տիր. վէ պու իքիսինին պիր պիրինտէն այրըլմասը մուհալ գա-տիլինտէն տիր։

ԶԶ. Գու գատար իսպաթլարտան կէօրիւնտիւ քի. մէզհէպիմի-զին պիրինճի, վէ պալլըծա՝ վէ սաղ, վէ տիրի, գանունու վէ թէ-մէլի Քրիստոսուն քենտի քիլիսէսի տիր։ Հէր քիմ քի՝ պու քիլիսէ-նին կէօսթէրտիկի եօլու թութմաղսա, վէ էօյրէթտիկի թալիմաթը վէ վերտիկի թանզիմաթը թութմաղսա, միւէյրէտ քիլիսէնին խա-

րիճինակ գալը։ Վէ օնուն պաչը, վէ ղըլաղուզու Քրիստոս, վէ Հոգին Սուրբ ատչի, վէ կիթոխի եօլ հէլաք եօլու առար։ Քրօթէս-թանլարըն Նէյէթի էկէր տօղրույու պուլմադ իսէ, պիկա դարազ պուռնլարը օգուսունլար. մութլաղա քիթասլրն մանա՛ը պու օյտուզունու, վէ տօղրուսունու պուլուրլար. ամմա եէնէ ինատ էտէրլէր իմիշ, քէնտիլէր պիկիր։ (Մաթ. ԻԱ. 4Դ.) «Պու դայանըն իւզերինէ տիւչէն փարէլէնէճէք տիր. օլ (դայա) տախի հէր քիմին իւզերինէ տիւչէրսէ, անը էզէճէք տիր»։ Քրիստոս էֆէնտիմիզ, քիլիսէ հազրընտա պույուրմուշ տուր։

ՊԱՊԸ ՍԱՆԻ

ՏԻՑԱՆԷԹԻՄԻՋԻՆ ԻԹԻՆՃԻ ԳԱՆՈՒՆՈՒ ՎԷ ԱՍԱՍԸ (ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՆ) ԱԶԻԶ ՐԻՎԱՅԻԹ ՏԻՐ

ԶԼ. Քրիստոս էֆէնտիմիզ Թա՛լիմաթլարընը քեաֆֆէսինի, վէ իճաս ու իճրա էթմէյի իմանը քեաֆֆէի էսարընը քիլմէյէ չիֆահէն, եանի աղըլտան սէօյլէմէ, վէ էօյրէթմէ. վէ իչլէտիկի, վէ իճրա էթմէյի ամէլլերին հէվմսինի, ամէլ իլէ էթմէ վէ էօյրէթմէ։ Աղըլ իլէ, վէ ամէլ իլէ սէօյլէտմէյի, վէ էթմէյի սահիհլիքլերին, Թա՛լիմաթլարընը, վէ իչլէտմէյի չեյլերին քեաֆֆիլսինէ քիլմէ, վէ առաքեալլար, վէ քիլմէ մէկմուրլերի՝ ազիզ բիվայէր, (աւանդութիւն) իսմինի վերմիշլէր։ Պիզլէր տախի այնիկլէ՝ Քրիստոսուն քիլմէսէյէ չիֆահէն վերմիշ օլան Թա՛լիմաթլարընա, վէ իճրա էթմէյի, վէ նասսլ էթմէյի այնիլերինէ, վէ ատէթլերինէ ազիզ բիվայէր, եանսատ (Ս. Աւանդութիւն) իսմինի վերմիշ։

ՁԸ. Պու ազիզ բիվայէթ հէր քէսին սիլեսինի, վէ Քրօթէսթանլարընը սիլեմ դասլու Լատէճէյի պիր սահիհլիք տիր. զիրա Քրիստոս էֆէնտիմիզ հէր նէ քի, սինճէ վէ Թա՛լիմաթնա, վէ ամէլճէ՝ քէնտի քիլմէսինէ էօյրէտիպ, թէնպիհ էթմէ իսէ, հիչ պերիսինի եաղը իլէ եաղլսա՝ թէպիմ էթմէտի. հիչ պիրիսինի տէֆթէրէ, եա պիր քիթապ եաղլա՝ քիլմէյէ վերմէտի. անճաղ հէր նէ էթսի, վէ էօյրէթսի իսէ, օնլարընը հէվմսինի ազիզ բիվայէր իլէ, վէ հէվմսինի ամէլ իլէ էթսի, վէ էօյրէթսի. ինչէ պու էճիլտէն տիր քի, ազիզ բիվայէթի, Ալլահըն շիֆահէն քելամը տըր ուրիզ։ Թըպգը Քրիստոս էֆէնտիմիզ իմթիալէն, Քրիստոսուն քիլմէսի տախի՝ ճէմաաթընը պու չիֆահէն, ազիզ բիվայէթ։ Ալլահըն քելամը իլէ իսարէ էթսի. վէ տիւնեա սօնունա գատար Քրիստոստան ալըգը Թա՛լիմաթլարա, վէ իճրա էթմէյի այնիլերէ խիլաֆ պիր մանա գարըշըրմայարագ, քէնտի էօնտէսինէ հէվալէ օլան սիւրիւլիւ, եէնէ Քրիստոսուն նէվա-

ռէթի, վէ Ազիզ բուհուն ղըլաղուզլուղու Թահթընտա իսարէ էտէճէք տիր։

ՁԹ. Շուրասընը տա՝ էլզէմ օլարագ, օղուլանլարա իխթար էտէրիզ քի, Քրիստոսուն քիլմէսինին իչինտէ պուլունան ազիզ գաթլարընը պիր գաչ թանէսինէ պագը մանալլէրտէն րիճա օլունտաս քի, պիր գաչ միւչրիլաթրն տէֆի՝ վէ թէքսիրի իչին, պա խուսուս քի ազիզ գաթլար եաղոտա առաքեալլար, օնլարընը եանլարընտա, եաղոտ իչլէրինէ պուլունմասրդլարը իչին, գարիմ եաղը իլէ օլուն, պու պիր դաչ սիւալ օլունան մատտէլէր իւզերինէ, քէնտի ալտրգլարը Թա՛լիմաթը օնլարա պիլտիրսինլէր, վէ կէօնտէրսինլէր։ Պու ազիզ գիմսէլէր տախի, քիմի Քրիստոսուն աղըլնտան իչիթտիկի իչին, քիմի տէ քիլիսէյէն, վէ առաքեալլարա աչակերտ օլտուգլարը հալտի, օնլարտան աղըղտան տույտուգլարը իչին, եէնէ ազիզ բուհուն թէչսիրի, վէ մուսավէնէթիլլէ վէ նէզարէթի Թահթընտա կէչէն րիճալէրէ, վէ սիւալ օլունան մատտէլէր իւզերինէ, մուխթասարճա եաղը իլէ եաղտրլար, վէ պունուն իլէ իրթիֆա, վէ գանաաթ իթմէյիպ, թէնպիհ տախի էթտիլէր, քի գէնտիլէր սիզզաթ կէչտիքլէրինտէ, քիլիսէյին տիյանէթ վէ ախլաղ, վէ սայիր խուսուսլարը իւզերինէ մուֆասսալ վէ էթրաֆլյա իճմալընը՝ վէ լազըմ օլան չեյլերի. անճաղ աղըղտան նազլ ու թէֆսիր էտէճէքլէր խոր։ Պունու առաքեալլարընը սէօղիւ իլէ պէյան էտէրիզ։ Պօղոս առաքեալը (Ա. Կորն. Է. 1.) «Լաքին պանա եաղտրընդրդ խուսուս իչին, տանա էյի պիր սատմ գարըյա եաղը կէլմէսին» ճէվապը։ (Ա. Կորն. ԺԱ. 34.) «Լաքին սայիր խուսուսլարը, պէն կէլտիսիմտէ սլ վագիթ Թարիֆ էտէրիմ»։ Պու ճիւմլէ Աւանդութիւնտան ալընմա[illegible] եաղը իլէ թահրիր [illegible]։ Ալլահը՝ եաղըլա եաղըմը քելամը, վէ Ս. Աւետարան խոմ չէրիֆի իլէ քիլիսէ պիզէ թաստիզ էտիպ, թէսլիմ էմմէտի. վէ նասլ քի ազիզ բիվայէթէ բայէթի քեամիլ իսլրազ էտէրսէք, օնլարա տախի բայէթ իսլրազ օլունան տէյի, էմր էտէր. վէ պիզլէր իչպու բայէթ, վէ հիւրմէթի [illegible] ազիզ քիթապա էտէրիզ. վէ էվվէթ Ալլահըն քելամը տըր վէ էմրինէ [illegible] տէյի, պասարագլարտա էօվէրիզ վէ պաչմըզ իւզերինտէ պիզէ Թաչրմայա չայան կէօրիւրիւզ։ Ինու քի քրօթէսթան հիչ էթմէզ։ . . .

Ղ. Գիլ ախէրլ, կէրէք եաղը իլէ եաղլան մէվատ եաղըլմազտան էվվէլ, վէ կէրէք եաղըլմամըշ (եախատ եաղըլուս տա գայպ օլուրլար) սահա խայլընա Քրիստոստան քէնտի քիլիսէսինէ թէսլիմ օլունմուշ Թա՛լիմաթլար, վէ այն ու ատէթ, քեաֆֆիսի, Ալլահըն քելամը, վէ Ալլահըն բունու իլէ թարիֆ օլունմուշ. վէ սիզզէրէ գատար Դիա խթիպատ, լաէնգաթի, վէ միւթէմատի սուրէթտէ քիլիսէյէն գանունու տէյի, հապդը իլէ քիլիսէյէ, վէ քեաֆֆէի քի-

լիսէ տախիլինտէ պուլունան, կէրէք բուհանի, կէրէք ամամ կիրու-հինտէն ասաս վէ զանուն թութուլմուշ. վէ թութուլմաղտա տըր. չէօյլէ ի Աւետարան հիչ եաղըլմամըշ օլսայրտը. վէ եախօտ հաղը-ըպ տա դայսպ օլմուշ օլսայրտը պիլէ, եէնէ Քրիստոսուն քիլիսէսի, չիֆահէն Քրիստոստան ալտըղը թալիմաթը վէ ազիզ բիվայէթին վա-սիթասը իլէ. քէնտի ճէմաաթընա սէլամէթ եօլարընը կէօսթէրմէյէ վէ դավանլինի տինկէյի վաղ ու նէչը էթմէյէ հէր վաղըթ, հէր վէճհ իլէ միւղթէտիր վէ քեաֆի տիր. Իչթէ պու մանա՛տէ ազիզ բիվա-յէթի թէֆսիր էտէրէք, տէրիզ. Քրիստոսուն վաղ էթտիյի մէղհէպին վէ տիյանէթին իրինճի վէ սահիհ գանունու ազիզ բիվայէթ տիր. Շուրասընը տա էյի ֆէրդ էթմէյի քի, Աւետարան, Աւանդութիւն-տան չըղտը, տէյիլ քի Աւանդութիւն Աւետարանտան. զիրա էվվէ-լա՝ առաքեալլար վէ չակիրտլէր Քրիստոստան քեաֆիֆէյի թալիմաթը չիֆահէն ալտըլար. սոնրա իճապ էթտի քի, եէնէ ազիզ բուհուն գը-լաղուզլուղու, վէ թարիֆի իլէ, պայը խուսուսլարա տայիր, ալ-տըգլարը մալիւմաթը սայիրլէրինէ տախի վէրմէյէր. վէ Աւետարան, վէ մէքթուպլէր իչթէ պէօյլէ ազիզ բիվայէթլէրտէն միւխրէճ եաղըլ-տըլար. (Ղ.-ի. Ա. 2.). «Նասըլ քի քէլամըն խըտմէթճիլէրի, վէ այնէն միւշահէտէ էտէնլէրի պիզլէրէ բիվայէթ էթտիլէր».

ՂԱ. Ա. Աւանդութիւն, վէ չիֆահէն ալընան թա՛լիմաթ տէմէ-միզլէ, պու թա՛լիմաթլարընը հիչ պիրիսի սոնրատան տուլուլուպ սոնրա եաղըլմասը տէմէք տէյիլ. եա՝ քիլիսէ չօպանլարը՝ ազիզ փէտէր-լէր, պու մէվատտըն չօղլարընը եաղըյա կէչիրտիլէր իսէ տէ, չօղ-լարը տա հալա, Աւանդութիւն մագամընտա, եանի չիֆահէն թա՛լի-մաթ տուրույօրլար. վէ քիլիսէտէ վէ ճէմաաթտա եէվմիյէ իրա օ-լունմադտա տըրլար.

ՂԲ. Պու աւանդութիւն էկէր տիյանէթէ, վէ ախլադա միւ-թասլիդ իսէ (Ատուռաածային) Աստուածային բիվայէթ, թէսմիյէ օլու-նուր. հէմ Ալլահըն քէլամը օլտուղու իչին, հէմ Ալլահըն իճատ էթ-տիյի իմանը, վէ մէզհէպի. վէ ախլադը թարիֆ էթտիյի իչին, պի-հաղդան Ալլահանի թէսմիյէ օլունուր. էկէրչի պու բիվայէթ ային ու ատէթի թարիֆ էտէրսէ, վէ առաքեալլարտան, վէ օլ վաղըթ-տա քիլիսէ մէէմուրլէրի պուլունան աշակերտ, երէց, քահանայ վէ դայրիհիմ ղէվմաթտան թարիֆ օլունմուշ օլտուղու իչին, (Առաքե-լական Աւանդութիւն) թէսմիյէ օլունուր. եախօտ՝ առաքեալլար ե-կեղեցի մէէմուրլէրի օլտուղու իչին. (եկեղեցական) եանի՝ քիլիսէ բիվայէթի տախի թէսմիյէ օլունուր. Վէ էկէրչի քիլիսէնին զահիրէն վէ եէվմիյէ իտարէսինէ տայիր պիր չէյ պու բիվայէթ թարիֆ էտէր-սէ, (աւանդութիւն, արարողութեան) ետեր աւանդութիւնու թէս-միյէ օլունուր.

ՂԳ. Շուրասընը տախի պիլմէյի քի, մէզհէպի, վէ ադայիտի

ամենայնի Թարիֆ էտէն Աւանդութիւն։ Վէ քէզալիք տեղաց Թէմիզ-
լիկինի չամիլ։ Վէ Թարիֆ էտէն աւանդութիւնլար՝ հէմ պագի, հէմ
իսթիպտալ դապուլ էթմէզլէր։ Հէմ տէ միւթէմատի տիրլէր։ Լաքին
պաղը առաքելական թէնպիհլէր։ Վէ աւանդութիւնլար տախի վար
տըր քի։ քիլիսէնին վագթը հալինին զահիրէն իտարէսինէ միւթաա-
լիգ օլտուգլարընտան, մուվազզար թէմիյէ օլուրլար։ Պազը տա ա-
ւանդութիւնլար վար քի։ ֆազիլէթլէր Թա՛րիֆ էտէրլէր։ Վէ Թա-
պիաթ դուվվէթինին մաֆէվզինտէ իտրա օլունան Ալլահանի։ Վէ
ֆէվկէլատէ ֆազիլէթլէրի։ Մէսէլա (Մ-դր. ԺԹ. 12.) «Պիր եիւ-
զինէ վուրուրսալար։ տիկէր եիւզինիւ չէվիր»։ Վէ (Ղ-ի. Զ.
29.) քիմ քի եիւզինէ սիլլէ վուրուրսա, օ պիր եիւզինիւ օնա չէ-
վիր։ Վէ քիմ քի սէնտէն էնԹարինի ալըրսա, կէօմլէկինի տախի օ-
նա պըրագ», կիպի։

Ղ.Պ. - Պունլարըն հէփիսի քիլիսէտէ վար տըր տէյի։ հէփիսի տէ
պիր տէրէճէտէ ինսանը աղըր պօրճ Թահրընա ալմազ, նասըլ քի ի-
էրիտէ կէօրէճէյիզ։ ԻշԹէ պու աւանդութիւնլարը պիրի պիրինտէն
ա[illegible]ր, վէ պիրի պիրինտէն էհէմմիյէթի, վէ աղըրլըղը։ Վէ խաֆիֆ-
ԹԻլի պունտան պէյլի օլամազ։ Վէ պունտան պահս օլամազ տըր։
Նանի՝ օ աւանդութիւն քի, տինե վէ ախլագա տայիր տիր։ Հիչ
պիր վագթ։ Վէ հիչ պիր սեպեպ իչին թեպտիլ օլամազ։ Էկէրչի
էվվելինէն զահիրէն իտարէսինէ տայիր իսկ։ վագթինէ։ Վէ մահալի-
նէ կէօրէ իճրա օլունուր։ Եա զամմ։ Եա Թէնգիս վէ եախոտ Թէպ-
տիլ օլունուր։ Պունլարը Թարիֆ էթմէքտէն մաղսէտ պու տուր քի։
Տր քէս քէնտի տիյանէթինին չուրուԹունու սիլսին։ Վէ աւանդու-
թիւն տուր տէյլի՝ պու օլապիլիր։ Եախոտ օլամազ։ Եախոտ նասըլ
[illegible] սէմէսին։ Նանի իսթիպտալ դապուլ էտէր աւանդութիւն
[illegible]։ Եոզսա տիյանէթէ վէ ախլագ թէմիզլիկինէ։ Վէ մէյրէպ՝
մի միւթաալիգ տիր։ քի հիչ պիր կէօնէ իսթիպտալ դապուլ էթմէզ։
Դէմնի աւանդութիւնուն մէզհէպիմիզին իչինճի գանունու վէ սասա-
սը օլտուգունու տէլայիլի գավիյէ իլէ պէյան էթմէյէ կէլէլիմ։

Ղ.Ե. - Աւանդութիւնու դապուլ էթմէյէն փրօթէսթանլար պիզէ
Քրիստոս էֆէնտիմիզին Թալիմաթ քիթապընը կէօսթէրսինլէր։ Քրիս-
տոս էֆէնտիմիզ հէր նէ քի էթտի, վէ էօյրէթտի իսկ հէփսինի չի-
[illegible]ն։ Վէ ամէլ իլէ էթտի։ Վէ էօյրէթտի։ (Մ-դր. Ե. 2.) «Վէ
[illegible] ալչանը ալչը, օնլարը (աչակերտլէրի։ Վէ առաքելլարը) էօյրէ-
[illegible]ր իսկ»։ Վէ (Ի. 29.) «Հիւքմ իլէ, տէյլի քի եազըճըլար (դը-
[illegible]ուրլեր) կիպի էօյրէտիր իսկ»։ (ԺԱ. 1.) «Հայան Յիսուս քէն-
[illegible] չակերտլէրինէ Թէնպիհլէրինի Թէմամի էթտի իսկ։ օրասան օնլա-
[illegible] չէհրլէրինէ վազ էթմէյէ վէ էօյրէթմէյէ ազիմէթ էթտի»։ Պու-
[illegible]ն։ Քրիստոս եազը իլէ պիր
[illegible] էթմէսի։ Վէ եազմասը։ Իլլա աղըգտան։ հաթթա սօն կէօրիւ-
[illegible]

տէ առաքեալլարը իրասալ էթտի իսկ , ինչարա էքիտ չէտիտ թէնպիհ էթտի · (Մ-դ. ԻԸ.) « կիտին , քեաֆիֆէյի թայֆէլէրէ թա՛լիմ էտին ինչարը վաֆիթիզ էտին , ինչարա էյրէտին հէր նէ քի պէս սիզէ էյրէթտիմ իսէ · վէ իշիթ պունտան պէյլէ պէն սիզին իլէյիմ ամանանը սանուանա գատար » · տէյի էմր էթտի · Պունու վրոթէսթանլար ինքնար էթմէզլէր · վէ տէրլէր քի օլ վաղթ առաքեալլար Քրիստոսուն սաղլըղնտա՝ աղղընտան չրղան Ալլահանի ճէվապլարը իշիթտիլէր · վէ էյրէնտիլէր · էյլէ իսէ , շու գատարընը գապուլ էթմէնլէր · քի Աւետարանլար եաղըլըճայա գատար · քիլիսէ չիֆահէն վէրիլէն թա՛լիմաթ վէ գայիտէ իլէ · եանի աղիզ բիվայէթ (Աւանդութիւն) իլէ հէր վազիֆէսինի իմրա էթտի · եանի իտարէ օլունտու · Տէմէք քի · Աւետարանսըզ Քրիստոսուն ճէմաաթը սէլամէթ եօլունտա պիր վաղթ եիւրիւյէպիլտի · Ամեն առաքեալլար գօ · սաղ օլսունլար · վէ ճէմաաթըն իշինտէ եաշասընլար · օլ միւտտէթին իշինտէ օլսուն · քիլիսէ աւանդութիւն իլէ իտարէ օլտու · Սէյլէյիմ քի · աւետարանիչ քէնտիսի պիլէ իղրար էտիյօր · պէն Քրիստոսու հէր նէ գատար կէօրմէտիմ իսէ · կէօզիւ իլէ կէօրէն շահիտլէրտէն պանա բիվայէթ օլունմասը իւզէրինէ · պէն տախի պու չէյլէրի · եանի Քրիստոսուն իճրա էթտիյի խուսուսաթը սըրատըյա սանա եաղմայա միւրատ էթտիմ » · (Ղ-ա. Ա. 1.) « Մատէմ քի չօղ քիմսէլէր պիզէրտէ վուգու պուլմուշ չէյլէրին հիքմայէսինի թէքրարէն տիւղմէք միւրատ էթտիլէր · նասըլ քի · իսպիտատէն կէօղլերի իլէ կէօրէնլէր · վէ սէօզիւն իւզմէթճիլերի պիզէ թէսլիմ էթտիլէր իսէ · (աւանդեցին մեզ) » · Աւետարանիչ քէնտիսի տէյօր պիզէ (աւանդել) թէսլիմ էթտիլէր · ՆԷյի աւանդել էթտիլէր · քէնտի եաղըսը իլէ եաղամադ Աւետարանը · Տէմէք քի Ղուկասըն աւետարանընը , կէօղլերի իլէ կէօրէնլէր , ինա բիվայէթ իթտիքլերի իլէն , Ղուկաս քէնտի չիֆահէն ինչարտան իշիտէրէք եաղտը · Տէմէք քի Ղուկասըն աւետարանը Աւանդութիւն սէմէրէսի տիր · տէմէք քի աւանդութիւնուն իշինտէ Ղուկասըն եաղտըղը մէվատ · վէ խուսուսալար էվվէլ վարըմըշ քի · իշիթտի վէ սանրա ինչարը եաղտը · դիրա եաղմատան տախի չիֆահէն Ալլահըն քէլամըյա քիլիսէ ղաթէն իտարէ օլմուշ · վէ զահտէսինի պուլմուշ կիտէյօր ուտու · դիրա չօղլարըն եաղմայա արդիւ էթտիյի խուսուսա Քրիստոսուն վուգուաթլարը · վէ չիֆահէն թալիմաթլարը իսի · ինչարը քի · [illegible] պիլիյօր իսի · վէ Թէոֆիլոսուն պիլմէսի իշին տախի հասսլ էլ լուգում վէլ իճապ · եանի ինուն խթիսասը իւզէրէ · Ղուկաս աւետարանիչ ինա եաղմայը միւրատ էթտի · վէ Առաքեալլարն աւանդութիւնունտան ալարադ · ինա եաղտը · Էվվէլթ եաղտը · հէր քիլիսէլէրէ մի եաղտը · եօղսա մէքթուպ սուրէթինտէ՝ պիր եալընըզ Թէոֆիլոսա մը եաղտը · քի վուգու պուլան քէյֆիյէթէ վէ Քրիստոսուն պաղը թալիմաթլարընա ակեահ օլսուն տէյի · մուխ-

թասարձա ինա եազրպ՝ պիլտիրաի։ Ամմա պունուն իլէ՝ պէրապէր Հոդին Սուրբուն նէզարէթի թաՀԸնտա, վէ Թէէսիրի իլէ եազտը։ Վէ եազտըղընտա տա քէյֆիեաթըն սընՀէթի խուսուսունտա եանըլմասը միւմքին տէյիլ իտի։ Վէ պու էնիլտէն Աստուածայուսը, ազիզ քիթապ թէսմիյէ օյունուբ։ Մարկոս՝ քէզալիք Ղուկաս կիպի՝ պունտարդ իբիսի տէ Պետրոս առաքեալըն չակիրտի իտիլէր։ Պու տա Պետրոսան, վէ սայիր առաքեալլարտան չիֆանէն իյիտիպ։ Քրիստոսուն թա՛լիմաթլարընէն պազըսընը, վէ էզիյէթլէրինի, վէ տիրիլտիլիսի, վէ կէօյլէրէ չըգարդտան սոնրա առաքեալլարըն տիւնեայա տաղըլըպ լիսանէն Քրիստոսուն տիյանէթինին իգթիզալարընը վազ էտէր օյտուգլարընը գալէմէ ալար։ Տէմէք քի՝ Մարկոս տախի Պետրոսուն էմրի, վէ թարիքի իւզէրէ՝ քէնտի Աւետարանընը եազմըշ-ը։ Տէմէք քի պունուն տախի եազտըղը Ս։ Աւանդութիւն սէմրէսի իսի, վէ աւանդութիւնտան ալարաղ, ազիզ բուհուն լուքթու իլէ եազտըղը չէյլերի Սկէնտէրիյէ ճէմաաթինէն լուզումի, վէ մաթիւմաթը իյին եազտը։ Պու աւետարան տախի Մարկոսուն օյտուզուսու։ Մարկոս քէնտիսի պէն եազտըմ սէմէյօր։ Վէ տէսէ տէ թիպար օյմազ։ անճագ քիլիսէ տիր տէյէն, վէ թաստիգ էտէն, վէ պու աւետարանը Մարկոսուն գալէմինէ վէրէն եինէ Քրիստոսուն պու քիլիսէսի տիր։ (Փէրդէ Դէ՝ Է-ոչ Ղ.Զ։)։ Մատթէոսուն քէզալիք աւետարանը, Նրուսաղէմէ, քէնտիսինէ օյան բիհա իւզէրինէ Մատթէոս կէտիպ իլէ կէօրտիւկիւ իշլերի, վէ քէնտի դուլաղը իլէ իշիթտիկի Քրիստոսուն թալիմաթլարընը, մուխթասարձա եազտը։ Պու աւետարանիչ տիր։ Աւետարանընը սոնունտա Քրիստոսուն սոն վասիյէթինի եազան քի, առաքեալլարա էմր էտէյօր, կիտին քնաֆէլէրի թայֆէլէրէ էօյրէտին։ Քրիստոս կիտին հազրն տէմէտի, անճագ թաէմ էտին (աշակերտեցէք), էօյրէտին (ուսուցէք)։ եանի չիֆահէն պարանն քէլամընը վազ էտին տէտի։ Պու աւետարան տախի Մատթէոսուն օյտուզունու քիլիսէ պիզէ թաստիգ էտիյօր։ Վէ քիլիսէնին ազիզ հիւքմիւ վէ դարարը, վէ ազիզ բիվայէթի, տէյիլ քի Մատթէոս քէնտիսի թաստիգ էտիյօր։

Յովհաննէս աւետարանիչ, աւետարանընը եազտը, վէ օլ գատար մ. ուխթասարձա քի, պիր եալընըզ Քրիստոսուն Աստուած էվլատը օյտուզունա տայիր պազը վուգուսթլարը, վէ թէնպիհէրի Սիմոն մագ. վէ Կերինթոս հերետիկոսա գարշը եազտը, Պունլար քի Քրիստոսուն Աստուած էվլատը օյտուզունու քէնտի զէմանընտա ինքնար էսէր իտիւր։ (Յովհ. Ե. 30.) «Տահա չօգ միւճիւզաթլար Յիսուս չակիրտլէրինէն հուզուրունտա իշլէտի։ Օնլար քի, պու քիթապտա եազըլմատը Ցաղաթ պու գատարը եազըլտը քի, Յիսուս Քրիստոսուն Աստուած էվլատը օյտուզունա ինանասընըզ»։ Վ.Է (ԻԱ.) սօնունտա քէնտիսի Քրիստոս էֆէնտիմիզին էթտիյի չօգ չէյլեր վար տըր քի, եա-

զբլմատը ։ վէ եաղմագ իճապ էթսէ իտի ։ տիւնեա քիթապ իլէ տօ-
լար ըտը ։ Յովհաննէսին տախի աւետարանը Յովհաննէսին օլտուղուս-
նա պիր եալընըզ քիլիսէնին հիւքիմ վէրիպ Յովհաննէսին տիր տէյի՝
էօյրէթտիկի իյին ինանըրըզ · տէյիլ քի քէնտի շահատէթի իյին · նա-
սըլ քի Ագիպ քիթապ իւզէրինէ սէօյլէտիյիմիզտէ պէյան էտէճէյիզ ։

ՂԶ · Փրօթէսթանալար տախի իսթէմէյէրէք ։ վէ կէօնիւլսիւզճէ ։
Քրիստոսուն քիլիսէյի էն էվվէլ թէէսիս ։ վէ իճատ էթտիկինի իգրար
էտիյօրլար · վէ քիլիսէ հալի իլէ աւետարանսըզ խայլը զէման ։ սա-
տէ ազիզ բիվայէթ իլէ իտարէ օլտու · լաքին պու աւետարանլար ։
վէ մէքթուպլէր եաղըլտըզտան սոնրա ։ ազիզ բիվայէթին լուզումու
զալմատը ։ եախօտ աւետարանտա հէր նէ քի եաղըլմըշ իսէ ։ օ ին-
սանըն սէլամէթինէ քիաֆի տիր · վէ օնատան զիյատէ ։ նէ Քրիստոս
պիր իշ կէօրտիւ ։ վէ նէ եաղըլմամըշ պիր շէյ պըրագըլտը տէրլէր ։
Շիմտի կէլէլիմ ։ վէ իսպաթ էտէլիմ քի Աւետարանտան մատէ տանա
եաղըլմամըշ թալիմաթ ։ վէ ատաթ ։ վէ Լսբար աճապա վար մը տըր
քի Քրիստոս քիլիսէսինէ էյրէթտի ։ վէ բիվայէթ իլէ իտարէ օլուն-
սուն տէյի թէրք էթտի ։ Աճապա քիլիսէնին իտարէսինէ մէտամ մը
օլսուն տէյի ։ պու եաղըլան շէյլէր եաղըլտը · եօղսա՝ պիր եալընըզ
Քրիստոսուն յիֆահէն էյրէթտիկի թալիմաթլար վէ քիլիսէյէ թէսլիմ
էթտիկի շէյլէր ։ քիլիսէնին լուզումինէ քիաֆի մի տիր · նէ ատայիպ
շէյ · կէրէք քիլիսէնին ։ վէ կէրէք Աւանդութիւն տիւշմէնլէրի հին մի
իշիթմէմիշլէր քի։ (Հռովմ · ժ · 17 ·) (հաւատք 'ի լսելոյ են) « իման
տույմա իլէ » դաղանըլըր։ Լաքին բաֆրզը թէանիւտիւ պու ։ գօ-
լայ թէսքին օլմազ ։ Պիրազ էվվէլ Յովհաննէսին սէօյլէտիկինի եաղ-
տըզ ։ եանի՝ քէնտի Աւետարանընը պիր Քրիստոսուն Ալլահ էվլատը
օլտուղունու իսպաթ էթմէք իյին՝ եաղմըշ տըր ։ (Յովհ · Ի · 30 · 31 ·
վէ ԻԱ · 25 ·) սէօզիւնէ տիզգաթ էթմէլի ։ « Լաքին չօգ պաչդա խու-
սուսալար՝ վար տըր ։ քի Յիսուս իճրա էթտի · օնլար էկէրչի պիրէր
պիրէր եաղըլմըշ օլսայըտըլար ։ օլ եաղըլան քիթապլար տիւնեայա
սըղմազ օլուրուտու » ։ Ագիպ բիվայէթլէր իյին պունտան աշիքճա
պիր իսպաթ օլմազ · օնու քի քիլիսէ քէնտինէ զանուն իթթիխատ
էտէրէք ։ ճէմաաթինը պու հիւնէ գատար օնուն իլէ հէր կէօնէ ի-
տարէ էտիյօր ։ Յովհաննէսին պու սէօզիւնէ էյի տիզգաթ էթմէլի ։
« լաքին տանա չօգ խուսուսալար վար տըր քի · Յիսուս իճրա էթտի »
քիմին հուզուրունտա իճրա էթտի ։ միւճէրրէտ Առաքեալլարը ։ վէ
շակիրտլէրին հուզուրունտա · օնլար քի ։ քէնտի քիլիսէսի տէմէ
տիրլէր ։ Պու քիլիսէ նանսըլ հաճէթսիզ պիր քիլիսէ տիր քի ։ քէնտի
էֆէնտիսի սայէսինտէ տօնանմըշ ։ գուշանմըշ ։ վէ օնա սէվկիւլիւ կէ-
լին օլմուշ իքէն ։ Քրիստոս իճրա իթտիյի պու գատար զիյզըյմէթ շէմ-
լէրի · վէ թալիմաթլարը քէնտիսինէ թէսլիմ էթմիշ իքէն · մէճհուլ՝
վէ քէօնէ մագամընտա օնլարը գօյուպ ։ թէրք էթսին · պունու թա-

պիտի նամուս գալու էր մի։ Պիր կէյին քէնտի սէվկիւլիւ զէվ-
ճինին սարը նիմէթինի, վէ մուհապէթինի պէր թարաֆ էտէպի-
լիր մի։ պունան, վէ թասլիյաթտան օգուլանլարըմըզ գրյաս էթսին։
օլամատըղը հալտէ՝ տէմէյէ մէճպուրուզ էօյլէ իսէ։ Քրիստոս էֆէն-
տիմիզին, վէ Առաքելլարըն պիր չօգ տանա Աւանդութիւնլարը վար
տըր, վէ օնլարըն դահատէսի իւզէրինէ զու քիլիսէ քէնտի հէմանքը-
նը հալա կիւտիւյօր։ Նասըլ քի խայլը պիր միւտէթ զու ազիզ ըվ-
վայէթլէր վասիթասը, վէ գանունու իլէ։ Եանի Աւետարան նազըլ-
մաղտան՝ քիլիսէ ճէմանքընը իտարէ էթտիյսէ, քէզալիք նազըլ-
ուղտան սոնրա։ Աւետարանա պուգմայուղ։ քիլիսէ հինէ ոյ վէ՝
իլէ իտարէ օլուրուտու։ դիրա անա պիր աղաճ։ պիր քէրրէ մէվվէ
վէրմէսի իլէ, սէնէվի սէմէրէսինտէն տուր օլամազ։ Նասըլ քի, պիր
անա էվլատ թէվիկտ էթմէսիյլէ, վիճուտինին արթըգ գալդմասը։
նախօտ պիր տանա թէվիկտ էթմէմէսի լազըմ կէլմէզ։ Իլա քի էվ-
լատ փէտէրտէն, տէյիլ քի՝ զու օնտան տօղար։ (Տէ՝ [illegible] Ա-
[illegible] Բ. Հատ. Բ. Մ-ան [illegible] հ-[illegible] [illegible]
էջ։ 251) Պիր ալիմ խօճա խթէրսէ պինլէրճէ թալէպլէ չըգարսըն։
իլմի էքսիլմէզ։

Ղէ։ Քէզա ազիզ քիլիսէնին իյինտէն պիր գաչ զաթ՝ պիր գաչ
մէվատ նազմըշլար տէյլ, Քրիստոսուն քիլիսէյէ թէրք էթտիյի թալ-
մաթ, վէ ինայէթ գայրը թիւքէնտի, գալմատը տէմէք, հէմ Ալլահա-
ի միւէսսիսինէ քիւֆիւր տիւր, հէմ քիլիսէյէ հագարաթ տըր։ Զիւն-
քի նազըլան Ալլահըն քէլամը, նազըլմայան, վէ չիֆահէն քիլիսէյէ
թէսլիմ օլան Ալլահըն քէլամընտան տուն տուր։ (Ա. Կորն. ԺԱ. 2.)
«Սիզի մէտհ էտէրիմ, զիրա պէնիմ հէր շէյլէրիմի զիքր էտէյօրսու-
նուզ։ վէ նասըլ քի սիզէ չիֆահէն թէսլիմ էթտիմ իսէ, Աւանդու-
թիւնլարը սաղլայօրսունուզ»։ Նէ՞ իյի՞ Առաքեալ կորնթացիլէրի
մէտհ էտէյօր։ Ազիզ ըվվայէթլէրի թուֆտուգլարը իյին։ վէ հաթթա
զու ազիզ ըվվայէթ Ալլահըն քէլամը, վէ թէնպիհի օլտուղունու նազը-
յօր։ (23) «զիրա պէն բապպտան ալտըմ, հէմտէ օնու սիզէ (աւան-
դեցի) չիֆահէն թէսլիմ էթտիմ, քի բապպ Յիսուս գամազլանտըղը
կիւնիւն կիճէսինտէ, էքմէյի ալտը, չիւքի էթտի, գըրտը։ վէ տէտի,
Պուն, եէյին, զու պէնիմ թէնիմ տիր»։ Քրիստոս էֆէնտիմիզտէն
չիֆահէն ալտըղը մինվալ իւզէրէ, Պօղոս առաքեալ տախի չիֆահէն
կորնթացիլէրէ ըվվայէթ էտէրէք օնու թէսլիմ էթտի։ նազը իլէ թէս-
լիմ էթմէտի։ անճագ չիֆահէն վէ աղըզտան։ Ալ էօյլէ պիր մատտէ-
սի քի տինիմիզին պէրինճի խուսուսու էսարը տըր։ վէ նէ կէօնէ,
վէ նէ իման իլէ Քրիստոսուն թէնինտէն, վէ գանընտան իլհագ օլա-
[illegible]ղլարընը իխթար էթտիքտէն սոնրա, տէյօր։ (34) «Ամմա սայիր
խուսուսլարը նէ վագթի եանընդա կէլիրսէմ, օլ վագթի թէնպիհ է-
[illegible]ճէյիմ»։ Տէմէք քի, Պօղոս առաքեալ սոնրա չօգ չէյլէր սէօյլէտի։

վ. կորնթացիներ. Աստանդութիւն իւր էսրէթոն. Վ. էքիտէն՝ չէտիտէն՝ թեսաղոնիկէ ահալիսինէ, թէնալիհ էտէյոր քի, քէնտիլերինէ կէրեք չիֆահէն բիվայէթ իւր, կէրեք թաՀրիրէն՝ մէքթուպ իւր, թէսլիմ օլունան բիվայէթլերի սիր սիյագտէ թութսունլար։ (Ռ. Թէ. Բ. 14.)
«Պունտան սէօյլէ ետա դարընտաշլար, դալի տուրուն. վէ աղիդ բիվայէթլերի դավիճէ թութուն. օնլարը՝ քի կէրեք բիվայէթիմիզ իւր վէ կէրեք սիզիմ մէքթուսիմիզ իւր էսրէնտէնիզ»։ Տէմէք քի Պօղոս առաքեալ պու ճէմիյէթէ թալիմաթլարընը սպագլարընը մէքթուպ իւր, վէ պաղլարընը բիվայէթ իւր՝ եանլարընտա իրէն, էսրէթմիշ իտի. տէմէք քի եաղլըմըշ օլան Ալլահրն քէլամընըն մատտէլերինտէն մա՛տա, սայիր տահա Ալլահանի մատտէլէր վարըտը քի։ Պօղոս առաքեալ օնլարը Թեսաղոնիկէ ճէմաաթընա, աղըզտան թէսլիմ էթմիշ իտի։ Տէգիա (Ռ. Տիմ. Գ. 20.) «Եա Տիմոթէոս՝ բաՀրդըրըզտան, մէքրուհ ատէմլէրտէն, վէ նէվիճատ սէօյլէրտէն, վէ նէֆսանիյէթտէն սաղընարադ, սանա բիվայէթ օլունան էմանէթի հրֆզ էտէսին»։ Վէ (Ռ. Տիմ. Բ. 2.) «Վէ չօդ քիմսէլերին չահատէթիյէ պէնտէն հէր նէ տիյնէտին իսկ, օնու էմին ատամարա աւանդեանոն չիֆահէն թէսլիմ էտէսին. օնլար տա սայիրլերինէ էսրէթմէյէ դատիր օլուրլար»։ Մէքթուպ իւր պէնտէն էսրէնտիյինի տէմէյոր. անճագ զուլագլարըյլա տիյնէտիյինի. էսլէ իսկ մէքթուպ իւր տուսյուրտուղու չէյլէրտէն մատա սայիր մատտէլէր տախի վար իմիշ քի, Տիմոթէոս քէնտիսի Պօղոս առաքեալ չիֆահէն չահիտլէր հուդուրունտա թէսլիմ էթմիշ իտի. վէ իսթէյոր քի, Տիմոթէոս տախի սայիր էմին զաթլարա օնլարը էսրէթսին. թէնալիհ վէ թէսլիմ էյսին. վէ օնլար տա սայիրլերինէ էսրէթսինլեր։ Հէմ Պօղոս առաքեալը չիֆահէն էսրէթսիյի մատտէ աղը. վէ էհէմմիյէթլի մատտէլէր օրմասայրտը. շահիտլէր հուդուրունտա՝ էքիտ չէտիտ թէնալիհ էթմէզ իտի. էսլէ իսկ, սէլամէթիմիզդէ էն էլդէմ խուսուսլար, եալընըզ պիր Աստարանտա պուլունմազ. անճագ Աստանդութիւն իւր տախի թէսլիմ օլուպ, օնլար իւր քիլիսէ իտարէ օլուր իմիշ։ Յովհ. իքինճի մէքթուպինտէ (16) եաղրյոր. «Չօդ չէյլէր տահա սիզ եաղաճաղրտըմ. լաքին քեաղրտ իւր, վէ միւրէքքէպ իւր (եաղմագ.) իսթէմէսիմ. դիրա ումարըմ քի, քէնտիմ պիզդէթ սիզ կէլէճէյիմ, վէ աղրզ աղրզա՝ բուպէրու սէօյլէյիմ, քի սէվինճիմիզ թէքմիլ օլսուն»։ Ամ. աղրզ աղրդա սէօյլէնէճէք մատտէլէր, պօշ, վէ վահի մատտէլէր օրմամայը՝ զանընմա, քի յուղումլու օլուպ դալէմ իւր՝ քեաղրտ իւր եազմասընը առաքեալ իսթէմէմիշ. իւրա մահրիմանէ, վէ աղրզտան ալը դա։ Յովհաննէս առաքեալ թէքրար թասդիգ էթտի Աստարանընն սօնունտա, եաղտըղը սէօզիւ քի, Քրիստոս տահա չօդ չէյլէր ինքրա էթտի, քի եաղրլմասը. էկէր եաղրլսա իտի, քիթապլար իւր տիւնեայը տօլտուրուր իտի, վագտա տիւնեայը տօլտուրմասը իսկ տէ, քէնտ

Ի քրիստոսինէ թէսլիմ էտէրէք, վէ էօրէտէրէք, քրիստէյի չիֆահէն տօլտուրտուղունտան, ինայէթի իլահիսինտէն թէչէնքբիւ էտէրիզ. վէ օլ մէքթուպտա նասիհաթ վէրիյօր (6 --) քի « միսիլլու տավրանսընալար, նասրլ քի իսպիտասընտան իչիթտիլէր իսկ. (Գ. 8-էֆ. 13.) Ուչունճու մէքթուպտա եազտըղը կիսի. « Զոպ չէյլէր եազաճաղըտըմ. ամմա ումարըմ քի եազընտա կէօրիւչիւրիւզ », Վէ (Ա. 8-էֆ. Բ. 24.) « Իսպիտատէն իչիթտիկինիզ չէյ սիզոէ գալսըն ».

Ղ. Նասրլ քի, հէր մունթազամ տէվլէթին քէնտի ճէմաաթը-նըն իտարէսինէ պիր նիզամը մահսուսու վար, պիր տէ դայտէյի ումումիյէսի վար տըր. քէզալիք քրիստէնին նիզամաթը իլահիյէյի մուհարրէրէսինտէն, վէ թէնսիհաթը չիֆահիյէսինտէն մատա. պիր տէ ուսուլի ճարիյէ, վէ դայտէյի նաս թասիր օլունուր. եախսա քրիստէնին ումումի ատէթի վար տըր. մնու տահի Քրիստոս, առաքեալար, վէ քրիստոս թասդիզ էտէր. Նասրլ քի (Ա. Կ-ր. ԺԱ.) Պօղոս առաքեալ դարբլարըն, վէ էրբէքլէրին աչըզ վէ զանալը պաչ իլէ ատրմալարը, վէ սաչարընը քէսիլիպ քէսիլմէմէսի իւզէրինէ սէօզ ալտուղու իչին եազար. վէ քրիստէնին ատէթի դատիմէսինի, օնլարա զանունն զօյտու « Էկէրչի պիր քիմսէ պունա զարչը դօյմազ իսթէր-սէ պիզիմ էօյլէ ատէթիմիզ եօգ տուր, նէ տէ Ալլահըն քրիստէրիս-նին ». Գաղատացիներէ եազտըղը Նասիհաթ տահի, այնի պունուն կիսի տիր. (Գ-ղ. Զ. 15. 16.) « Քրիստոս Ցիսուստա նէ սիւննէթլի օլմագ պիր չէյ տիր, նէ տէ սիւննէթսիզ. իլլա հէփիսի նէնի եարատըլըշ. վէ հէր քիմ քի պու զանունա մուվաֆֆազիյէթ կէօսթէ-րիրսէ, Ալլահըն սէլամէթի, վէ մէրհամէթի իւզէրլէրինտէ օլսուն ». Պունա զաթէն առաքեալար պիլ ճիմլէ Երուսաղէմտէ գարար վէր-միշ իսիլէր. Ինճանընտէ Պօղոս առաքեալ էմր էտիյօր գաթան՝ գօ-նուչմամալը օլ քիմսէլէր իլէ քի, առաքեալարը, չիֆահէն վէր-տիքլէրի աւանդութիւնլար մուճիպինճէ կիթմէղէր. (Ա. Թէ-. Գ. 6.) « Ցիսուս Քրիստոս էֆէնտիմիզին իսմի իլէ (եանի էմրի իլէ) սիզէ թէնպիհ էտէրիմ, կէրի ատուրասընըզ հէմ օ զարընտաչարտան քի, Լթաաթը գիտէրլէր վէ պիզտէն այտրընրդ աւանդութիւնա կէօրէ տավրանմայալար ».

Ղ. Էվվէլինտէն իսիթար էթմէյիմիզ կիսի՝ Աւետարանլար, վէ Դարեոպ, վէ մէքթուպլէրին հիչ պիրինտէ եազմայօր քի Քրիստոս Է-ֆէնտիմիզին քնաֆէյի թալիմաթը պու տուր, վէ պունտան մատէ-սի եօգ տուր. իլլա պունուն մուզայիրի հասպէլ լուզում առաքեալ-ներ եօգ տուր. Ալլահըն բուհու թէչիհգի իլէ պիր ալ-լարը վէ չակիրտլէրին պազըլարը Ալլահըն բուհու թէչիհգի իլէ պիր ալ-լարը չիմէր եազմըշլար. մնու տա չիւնքի վազիֆի հալ էօյլէ լուզում չէօսթէրմիշ, վէ քէնտիլէրի եազտըղլարը մահալլէրտէն ուզաղտա պուրուտուղլարընտան. հաթթա աչըզտան եազբյօրլար քի, պու

դատարը իւէ չիմտիւկ իբթիֆա էտին · սոնրա բու պէ բու կէօրիւշ-
տիւյիւմիւզտէ՝ իճապը թալիմաթը քեաֆֆէսինի էթրաֆըյլա չիֆա-
հէն , վէ կէլսիմիզտէ սէօյլէրիզ · Վէ (Ռ. Թէ. Ռ. 14.) « Ոունատան
պէօյլէ ազիզ ըիվայէթէրտէ գավի տուրուն , ինլարը քի . կէրէք պի-
զիմ սէօզիւմիւզ իւէ , վէ կէրէք մէքթուպ իւէ էօյրէնտինիզ » . Նա-
սըլ քի հէնուզ կէօրտիւք · Հաթթա Ոօղոս (Ռ. Գ. Գ.) պաչա դա-
տար եազըյոր քի · պիզտէն սիզէ , վէ սիզտէն պիզէ մէքթուպլէրին
լուզումի հիչ եօզ տուր » . պունատան պէօյլէ թէրբար նէֆսիմիզի սի-
զէ թավսիյէ էթմէյէ պաչլարըզ · հէր նէ դատար քի պիզի իճապը
եօզ իսէ տէ · Դոպչ քի սիզլէրտէն պագըյորը հագգընատա , հախատ
սիզլէրի թագտիմ պաճաղ մէքթուպլէր · իւլա մէքթուպլէրիմիզ տիւ
սինիզ , նիւրէքլէրիմիզ տէ եազըլմըշ , պիլինմիշ վէ հէվիսինտէն օ-
գունմուշ · պէյան օլարաղ քի , Քրիստոսուն մէքթուպլէրիսինիզ · վէ
պիզլէրտէն թէքրիմ օլունմուշ · վէ տէյիլ միւրէքէպ իւէ , իւլա տիրի
Ալլահըն բուհու իւէ · տէյիլ թաչտան , թախթա իւզէրինէ , իւլա նիւ-
բէյլէն թէնտէն լէվհլէրի իւզէրինէ · Զիրա եազը էօլտիւրիւր , ամ-
մա բուհ հայաթ վէրիր » · Տէմէք քի Ոօղոս առաքեալ բուհ իւէ թա-
լիմաթը , եազը իւէ օլան թալիմաթտան տահա միւթէզէր ատտ է-
տիյօր օ քի , Ալլահըն չիֆահէն քէլամը տըր · (Եբէ. Գ. 4.) « Էվ-
վէլի ճիւզիճէ սիզլէրէ եազտըմ քի , պէնիմ իլմիմի Քրիստոսուն ար-
բը (խորհուրդու) խուսուսունտա օգուտլայա , վէ անլամայա գատիր
օլաստնը » · Առաքեալըն պու սէօզիւնտէն՝ էվվէլինտէ մուխթասար-
ճա սիզէ եազտըմ , տէտիյի մէքթուպ նէրէտէ գալմըշ · գայպ օլմուշ
տէմէք · եախօտ , իլերիտէ պուլունան իքի պապ իլէն մի օլա · քի-
մի հայրապետլերտէն գայպ օլմուշ տէյօր , քիմիսի տէ օ իքի պապ
տըր տէյօր · պիզ գայպ օլմուշ պէնիլերիզ · վէ նէ մատտէ իւզէրինէ
եազմըշ , օլ պիզիմ մալիւմիւմիւզ տէյիլ իսէ տէ , համա օլսուն քի
Քրիստոսուն չիֆահէն քիթիւպխանէսի , քիլիսէ պագի տիր · վէ չի-
ֆահէն պիզի իտարէ էտէպիլիր · Նասըլ քի չիմտիյէ գատար իտարէ
էտիյօրսա · Քէղալիք Ոօղոս առաքեալ (Ա. Կորնթ. Ե. 9.) « Ֆահիշլէ-
լէր իւէ գարըշմայըն , օ պիր մէքթուպտա եազտըմ սիզէ » · Վէ պունու
իլք մէքթուպտա սէօյլէյինճէ , տէմէք քի տիկէր պիր մէքթուպ տա-
հա եազմըշ , վէ գայպ օլմուշ - լաքին գայպ օլմուշ տէյի՝ Քրիստո-
սուն քիլիսէսի քէնտի թալիմաթլարընը դայպ մը էթտի · պիր տէսթի
դարբըլըպ , սույու տէօքիւլիւրսէ , օլ չէշմէնին գուրուսմասը մը լաղըմ
էէլիր · (Ռ. Կորնթ. Ժ. 11.) « Հաթթա ուզագտա իքէն՝ մէքթուպտէքի
սէօզիւմիւզ նէ կէօնէ իսէ եազըն իքէն տախի ամէլ իւէ օ միսիլիւ-
յիւզ » տէյօր առաքեալ · Տէմէք քի Ոօղոս առաքեալ ուզագտա օ-
լանլարա մէքթուպ եազըպ , հէր նէ քի թէնպիհ էտէր իտի իսէ , ճէ-
մաաթը իյինտէ իքէն՝ տահա էյի մագսէտինէ մուվաֆֆագ օլույօր-
բուտու · եանի աւանդութիւն , վէ չիֆահէն քէլամ տահա էյի տիր ·

նէթէքի մէքթուպ · (Ռ. Կորնթ. Գ. 6) « Զիրա եազը էօլտիւրիւր վէ
բուհ հայաթ վէրիր » ·

Ճ · Ոօղոս առաքեալ , վէ պիթիւն եկեղեցի քէնտի ճէմաաթը-
տայիմա չիֆահէն քէլամը նէյը էթմէք իւէ , (քարոզութեամբ բանին)
իտարէ էթմէյլէրի իյին՝ մէքթուպլէրէ պէօյիւք պիր էհէմմիյէթ վէր-
մէք իստիյէր · պունուն իյին Ոօղոս առաքեալ Կորոսացիներէ թէնպիհ
էտիյօր (Կ-ը Գ. 16.) քի , պու մէքթուպու օգուտուզլարընտա ,
Լաւոդիկէ քիլիսէսինտէ տախի օգունմասը իյին զայրէթ էթմինլէր ·
Վէ տէհշէթի եէմին իւէ անալիսինէ ըիճա էտիյօր , (Ա. Թէ. Ե. 27.)
քի աղիզ գարընտաչլարըն հուզուրունտա քէնտի մէքթուպու օգունմա-
սուն » « Սիզէ բապպ իւէ անտ վէրիրիմ քի , պու մէքթուպ հէփ ա-
զիզ գարընտաչլարա օգունսուն » · Ոօղոս առաքեալ , քիլիսէնին
բուարէսի պապինտա՝ պու մէքթուպու , տէյիլ քի մանասընը , լու-
կումուզ օլտուզունու պիլմէմիշ , օլսայրտը օգուլսուն տէյի՝ եէ-
ռին վէրէրէք , թէնպիհ էթմէզ իտի · վէ լուզումի տախի պաչ-
դա չէյ տէյիլ իտի , անճագ պաղը զուհուր էթմիշ միւչքիւլաթը
հալի իյին իտի · օնուն տա սէպէպի , չիմնքի առաքեալ պու մէք-
թուպուն կիրէճէկի եէրտէ պիզդաթ պուլունամատըղընտան իտի ·
Քէղալիք պիթիւն Աւետարանլար , վէ Գործոց , վէ սայիր ումումի ,
վէ մախսուսի մէքթուպլէր օլու սէպէպէ մէպնի եազըլտըլար · Վէ
շուրասընը տա պիլմէլի քի · տայիմա իչպու ազիզ միւէլլիֆլէր՝ Ազիզ
բուհունն նէզարէթի , վէ թէէսիրի իւէ , հէր նէ եազտըլար իսէ ; մա-
նասա , տէյիլ քէլիմէնէ եազտըլար · Նէսգաչն ամէ պիր փրոթէսթան
Աւետարանը կէօրմէյիսի՝ պատուելիսինտէն ալտըղը աւետարանը գը-
բաաթը՝ նասըլ քի · օլ ամէյէ ըիվայէթ իսէ · վէ եազըլմըշ աւետա-
բան քէնտիսինէ կէօրէ ազիզ ըիվայէթ իսէ · քէղալիք կաթողիկէ քի-
լիսէնին պիզի աւետարանը մանա՝ սընը ըիվայէթէն իսապէր վէրտիյի
ալամէթիմիզէ քեաֆի տիր · իսթէր Աւետարանտա եազըլմըշ օլսուն,
իսթէր օլմասըն · Օգոստինոսուն տէտիյի կիսի · « Էկէրչի քիլիսէ պա-
ն... ազիզ քիթապլարը խապէր վէրմէսէ իտի , ազիզ քիթապա պէն
ինանմազ ըուրամ » ·

ՃԱ · Պու իսպաթլարտան այան աչիքեար կէօրիւնտիւ քի , Քրիս-
տոս էֆէնտիմիզին ֆիքրի իլահիսի քէնտի թալիմաթլարընը՝ քիլիսէյէ ·
եանի առաքեալլարա , վէ աշակերտլերինէ չիֆահէն աւանդութիւն
իւէ թէսլիմ էթմէք իտի · վէ ըիվայէթ իւէ թայֆէլերի էօյրէթմէնլեր
ալտի , էմր էթսի , վէ եազմայա հիչ պիր լուզում կէօսթէրմէտի · Քրի-
սիտ Քրիստոս էֆէնտիմիզին քէնտիսինէ չիֆահէն թէսլիմ էթտիյի
Ալլահանի թէնպիհլերինի զիկրէյմէթ միւճէվէր կիսի · վէ էֆէնտի-
սինէն , վէ դուրթարըճըսընդն ինայէթի բահիմանէսի կիսի · օնլարը
էօրթու , գայուլ էթտի · Վէ առաքեալլար աշակերտլերինէ , վէ էլ
դյուուզլարը սարկաւագ , վէ երէց , վէ վարդապետ , վէ եպիսկո-

պոլարա թէսլիմ էթտիլէր · վէ պունլար տա մեռնադրել էմտիքլէ-
րի քէնտի աշակերտլէրինէ սարկաւագ , երէց , քահանայ , եպիսկո-
պոլարա · վէ պունլար տա քէնտի խալէֆլէրինէ , վէ պէօյլէճէ պու
կիւնէ գատար Ս · Եկեղեցի , հէր նէ տլին վէ ատէթ իմրասընը թէն-
պիհ էթմիշ , վէ էտիյօր իսկ , իլա ախիր էլ տէվրան միւթէմատիյէն
էօյլէ թէնպիհ էտէճէք տիր · Տէմէք քի Ս · քրիսէնին չիֆահէն ,
տինճէ , վէ ախլագճա , վէ հուդուգճա , վէ քրիսէնին հիւանիւ իտա-
ռէսինճէ՝ ասասը վէ դանունու , միւճէրրէտ Այլահընն իշպու հազրա-
մայան քեյամը տրը · Վէ պունա պինաէն ազիզ ռիսայէթ սին՝ վէ
կաթողիկէ մէզհէպիմիզին իրինճի սրրատա դայանսի , դանունու վէ
ասասը ատտ օլունմուշ տուր · Եէթէր քի Քրիստոսուն քրիսէսի ինու-
թասիզ էթսին , վէ ճէմաաթընա թէնպիհ , վէ թէֆիր , վէ իսլ-
բաղ էթսին · դիրա մէզհէպիմիզին մահալի ֆէթվասը քրիսէ սիր-
վէ բուհանիճէ , վէ մէզհէպճէ հէր խուսուսա ինուն բէյի ալիսինէ մու-
հավվէշ տիր · օ քի մէզհէպիմիզին սիրինճի դանունու , վէ ասասը տրը՝

ՃԼ · Օդույանլարա պունու տա իսթոր էթմէք էլզէմ տիր , չէօյ-
լէ քի քրիսէյէ՝ եանի առաքեալլարա , վէ աշակերտլէրէ պիր ինսա-
նը մախսուսէ օրմուշ օրմաբնա մէպնի տիր քի , հէր նէ կաղտալար
իսէ , օ չէյ ազիզ քիթապ տէնիր · վէ մէզհէպիմիզին դանունու ատտ
օլունուր · դիրա ազիզ բուհուն իլհամը , եախոտ լութֆու իլէ տօլու
օլարաղ , վէ նէզարէթի թահթընտա , վէ թէէսիրի իլէ եալտրար ·
վէ եաղտրդլարը չէյլերի քրիսէ թաստիզ էթտիքտէն սոնրա , ինլա-
ռընն տոդրուլուղու իւզէրինէ իշթիսահ կէթիրմէք պիզէ ազիր խաթա
տրը · յաքին ինլարտան՝ եանի առաքեալլարտան վէ աշակերտլէրտէն
սոնրա՝ տիրրին խալէֆլէրի յիւրիսիլէրինէ պուրուպ , պուչաք պուչ-
դա եկեղեցիլէր , եախոտ թեմլեր իտարէ էթմէքլէրինտէ , կէրէք
եաղը իլէ , կէրէք չիֆահէն , տինէ վէ ախլագա , վէ հիւանի իտա-
ռէյէ տայիր , հէր նէ ամէլլերի , եա քիթապլարը , եա չիֆահէն
տէօղլերի վուդու պուլմուշ իսէ տէ , ինլարը հիչ պիրիսի արթըգ ե-
կեղեցիյէ պիրէր տին դանունու թուռուլմազ · դիրա եանըլմազլըգ
Պետրոս առաքեալ , վէ ֆէվզէլ ասէ օլարաղ , առաքեալլարա , վէ
եազան աշակերտլէրէ , ազիզ բուհուն լութֆու իլէ տօլմուշ օլտուղ-
յարընտան , մախսուս օլտու · Վէ պունլար սէասէթ էօմիւրլէրինէ
խիթամ վերտիքտէն սոնրա , խալէֆլէրինէ տախի ազիզ սէլէֆլէրին-
տէն թագվիյէթ , վէ ազիզ բուհուն լութֆու՝ սուրէթի մախսուսէտտէ
պախչ օլմասը · Պիր եալընըզ Քրիստոսուն եկեղեցիսինէ , վէ պու ե-
կեղեցինին պաչընա , եանի ըէիսի էքրէմինէ , քի սիր պիրինտէն այ-
ըրըլմասը մուհալ տրը , քի ուսմուրի ինինիյէտ , վէ ախլագիյէտ նի-
զամաթը բուհանիյէտ քեսաֆէյի վասիթա՝ վէ վէսիլէյի լազըմէյի
պաշ վէ վիճուտ թէմամէն պիրլիքտէ իքէն՝ արիզ ու ամիզ թէֆէք-
քիւր , վէ թէղէքքիւր , վէ թէտգիզ էթմէյի վազիֆատ՝ պու ուսմու-

բուն զարարընտա քրիսէ եանըլմազ · վէ պիր եալընըզ քրիսէյէ՝ ին-
սանին սէլամէթինէ էն էլզէմ վէսիլէ վէ չարթը վարիտ օլան եանը-
մազլըգ խասիյէթինի Քրիստոս ինսան էթտի , զիրա Քրիստոս էֆէն-
տիմիզ քէնտի Այլահանի քէլամը իլէ սէօյլէտի · (Մ-ՂՆ· ԻԸ·) Պէն
տիւնեա սոնունա գատար սիզին իլէյիմ · վէ քէնտի ազիզ բուհունուն
նէզարէթի , վէ լութֆու , վէ դուվվէթի , վէ գըլաղուղու իլէ քրի-
սէսէ կէրչէրլիքտէն չաչմասը » · (Ռոմ· ԺԶ· 13·) « Հաչան օ սահիհ-
ինք բուհու սիզ կէլէճէք , հէր կէրչէրլիք իլէ սիզ գըլաղուզ օլա-
ճաղ » · (ԺԴ· 26·) « Ս (Հազին Սուրբ) սիզ հէր չէյի էօյրէտէճէք » ·

ՃԳ · Պու քրիսէնին իշպու մէէմուրիյէթի չէրիֆինի տէրէճէստէ
էտէնլէրին՝ էն պիրինճիսի , Պետրոս առաքեալա խալէֆ (յաջորդ)
օլան Ղինոս քահանայապետ օլտու , քի Պողոս առաքեալը (Ռ· Տիմ·
Դ· 21· տե) , պիքրի կէչիյօր ՝ քի առաքեալլարը աշակերտլէրին-
տէն պիրինի իտի · Պու տարը քահանայապետ թաղիմաթը մանանաթի,
առաքեալլարտան հէր նէ աւանդութիւնդար , վէ չիֆահէն թալիմաթ-
լար ալմըշ իտի իսէ՝ օ մինվալ իւզէրէ կիթմէյէ պօրճու իտի · վէ
թաղիմաթը մէէմուրիյէթ Ս · Պետրոսուն աթոռունա հէր նէ քի տին-
օէ , վէ ադայիճէ , վէ առէթճէ , վէ թալիմաթա տայիր կէօրտիւ ի-
սէ , օնլարը քեսաֆէյինի ալտը , իմրա էթտի · Զիրա Քրիստոսուն
66 թարիխինտէ , Պետրոս վէ Պողոս առաքեալլար պիր կիւնտէ հերան
կայսրը էմրի իւզէրէ , չէհիտ տիւշտիւլէր իսէ , Պետրոսուն եէրինէ
մուամայիլէհ Ղինոս քահանայապետ , վէ առաքեալլարը աշակերտի
կէչտի · Պու տա չէնտ սէնէ քրիսէյի իտարէ էթտիքտէն սոնրա , եէ-
րինէ տիկէր եէնէ առաքեալլարը պիր աշակերտի , Գլէթոս , եա Ա-
նաղլէթոս իսմինտէ կէչտի · պու տա մէֆաթ էթտիքտէն սոնրա՝ կը-
պեմէս քահանայապետ օթուրտու , քի պու տա առաքեալլարը աշակեր-
տի իտի · վէ Պողոս առաքեալ (Փիլ· Դ· 3·) պունու զիքր էտիյօր ,
վէ կղեմէս իլէ պիրլիքտէ տին ուղրունա չէքթիքլէրի մէշագդաթը
մեան էտիյօր · Պու քահանայապետ Պողոս առաքեալը աշակերտի ,
թարիխ 100 տէ վէֆաթ էթտի · իքի քիթապ եազաբ · պիր ազը դայդ
պիր ազը մէվճուտ · տիկէր թարաֆտա տահա Յոհաննէս աւետա-
բանիչ սաղ իքէն՝ Ս· Պոլիգարբոս Ս· Յոհաննէստէն՝ Իզմիր քրիսէսի
եպիսկոպոսու օլտու · պունա խիթապ տրը (Ռ· 8·) տէ , քի
« Զմիւռնիացւոց հրեշտակ » թէմմիյէ օլունույօր · օր վազիթ Ս · Իգ-
նատիոս Աստուածաղդեաց սաղ ըտը · Սաղ ըտը հառնարտա առաք-
եալը աշակերտի · սաղ ըտը Ս · Իրենէոս · Ս · Պոլիգարբոսուն աշա-
կերտի · Ս · Բարիա Յոհաննէս առաքեալը աշակերտի , վէ Ս · Բո-
վիգարբոսուն մէքթէպ արգատաչը , վէ Փոիւգիա եպիսկոպոսու , Ս ·
Դիոնէսիոս Արիսպագացի , Պողոս առաքեալը աշակերտի , քի 50
թարիխտէ եպիսկոպոս ձեռնադրել օլտու · Տերտուղիանոս 150 տէ
մէյտանա չըգաբ , 192 տէ Կարքեդոն չէհրինէ քահանայ օլտու , վէ

220 տէ վէֆաթ էթտի։ Որոդինէս Աղեքսանդրացի 185 տէ տօղուսդ։ Ա. Կղեմէս Աղէքսանդրացիյէ աշակերտ, վէ պիր վարդբթ ադիզ բուհուն լութֆու իլէ մէմլու 252 տէ իման ուզրունա մահալուստա ղէնճիրլէր ալթընտա վէֆաթ էթտի. վէ վարդապետի օլան Կղեմէս Աղէքսանդրացի տախի 220 տէ քիլիսէյէ խայլըճա քիթապլար եազըպ պըրադտրդտան սոնրա՝ վէֆաթ էթտի։

Պու ադիզ ատէմլէրին քիմի առաքեալարտան թալիմ ալարադ, օնլարա աշակերտ օլտու, վէ պաղը առաքեալարըն սաղլըգընտա տախի պիրէր եպիսկոպոս օլտուլար. վէ քիմի փափա օլուսդ Ա. Պետրոս աթառունա օթուրտու. վէ քիմի եպիսկոպոս օլուսդ, եկեղեցիլէր իտարէ էթմէյէ մէմուր օլտու. քիմի առաքեալարըն աշակերտլէրինէ աշակերտ օլտու. չօղլարը աշակերտլէրին աշակերտլէրինէ խըզմէթ էտիպ տինճէ թէրպիյէ օլուսդ, օնլարտան ձեռնադրել օլտուլար. վէ հասրլ առաքեալարտան վէ առաքեալարըն աշակերտլէրինտէն էօյրէնիպ, եպիսկոպոս օլուսդ, քիլիսէ իտարէ էտէնլէր. 200 սէնէ թարիխինէ դատար եաշատըլար, վէ 200 սէնէտէն սոնրա աշակերտ աշակերտինէ, վէ եպիսկոպոս քէնտի իտալէֆինէ, թա էվվէլինտէն ալտրգլարը մէվատը տինիյէյի, վէ այնիյէյի, վէ թա'լիմաթը չիֆահիյէյի պիլա խթիլտա՝ վէ բայէթը քեամիլ իլէ մուհաֆաղա. վէ ահքեամլարընը իճրա էտէրէք, սէլէֆանէն խալէֆէ, վէ տէհիրտէն տէհրէ, աթալարտան էվլատլարա, թէոլիմ վէ թէքրիմինէ թէնալիհ էտէրէք. պիամենիֆի Ալլահ ու թաալա՝ պու անէ տէկին՝ օլ իթիգատ իլէ՝ օլ այնի ու ատէթ իլէ՝ ադիզ բուհուն դուվվէթի, վէ լութֆու իլէ, վէ չիֆահէն ռիվայէթ իլէ, վէ քիլիսէտէ նէզմիյէ իճրա օլունան այնի ու ատէթ իլէ՝ թէմամէն, վէ քեամիլէն հալը պուլունան քիլիսէ բուէսասընա թէսլիմ էթտիլէր։ Փիլիսէ կիւղէլճէ (նոր) «եէնի խարայէլ Քրիստոս իլէ չաղրըլար. Ալլահըն դըսմը վէ Քրիստոսուն վարիսլէրի օլտուդ քի։ Ալլահըն խամի չէրիֆինի չաղրարաղ, վէ օնու թէքրիմ էտէրէք, չէրէֆլէնտիրիլէլիմ» (ﺗﻌﺎﻟﻰ), Թրպդը քէօքիւ սուտա՝ պիր աղաճ կիպի, հէր թարաֆա տալլար սայարաղ։ Ալլահըն վէրտիյի լութուֆ էօտիւլէ հալա եաշամաղտա, հալա մէյվէսի պիթիպ տաղըլմադտա տըր։ ձէհէննէմ դահուլարընա զալիզ կէլէն իչպու քիլիսէ, վէ բուէսասալարը, օն իքիլէր, քի Յակոբ Նահապետին, եանի (հին) էսրի խարայէլին օն իքի էվլատլարընը ասը, վէ ճչմարտութիւնու օլտուլար. արթուզլար, եազըլտըլար, վէ էօյլէ դուվվէթլէնտիլէր քի։ տիւշմէնլէրինի թարումար էթտիլէր։ Տիբեբիոսլար, Ներոնլար, Կալիգուլալար, Յուլիոսլար, Յուլիանոսլար։ վէ պու միսիլլու քիլիսէ տիւշմէնլէրի՝ հէվի թէսալիրլէրինի չաշըրաղլար, հէվիֆինէն դուվվէթի քէսիլտի, հէվիսմինէն էլլէրինտէն կիւվենտիրլէրի սիյահլար տիւշտիւլէր։ վէ պաղըսը սա «յաղթեցեր, Նազովրեցի։ յաղթեցեր. եանի՝ Նազարէթլի եէնտին, եէնտին» տէյի քիւ-

Ֆիւր էտէրէք ճան վէրտի։ Վէ պէօյլէ չէզարլարրն հիւքիւմէթի քիւլիսէյէ թէսլիմ օլունտու։ Պու աւանդութիւնլար քի առաքեալլարտան պիզիլէրէ գատար թէսլիմ օլտուլար իսկ, նէ իլէ օլտուլար։ Եաղը իլէ, եօղսա ազիզ րիվայէթ իլէ։ « Հաւասք 'ի լրոյ, 'ի լսելոյ անտի »։ Պօղոս առաքեալ էօյլէ ասէյօր։

Ճ'Ի։ Պուրասընը տա առաքեալ իլէ իխթար էտէրիզ քի։ Էլեէվմ Ժիլիսէ տէրունինան հէր նէ քի տին էսրարը (խորհուրդլարը) վար իսկ։ Էլեէվմ հէր նէ գայտ քիլիսէ մէէմուրլէրինին էլինտէ վար իսկ։ Էլեէվմ հէր նէ էսրար, այն վէ առէթ, վէ տուա, վէ եօրթու, վէ ազիզլէրին (ոսնախմբութիւնլարը) վէ էյամը մախսուսէ, վէ մուղատասա զինէթլէրի (հանդէս ոսնիցն սրբոց) վար ըսա։ Քեաֆֆէսի չիֆահէն էմր օլունան Ալլահրն քէլամընա պինանէ, վէ իսթինատէն իմրա օլունմագտա տրրլար։ Վէ պիզլէրէ իլք մուէսիսլէրիմիզտէն պէրի ոնլարրն քեաֆֆէսի եատիկեար գալրպ, սիզիմ ինտիմիզտէ ուպատտէս տիրլէր։ Ոնլարը հրֆզ էթմէք, ոնլարրն հէքիքինին իմրաարընտա պուլունմագ վաճիպէի զիմմէթիմիզ իգթիզասընտան տրր։ Չէօյլէ քի, Քրիստոս էֆէնտիմիզին տիյանէթինտէն պի խապէր փրօթէսթանլարրն, վէ քիլիսէ տիւշմէնլէրինին քիւֆիւրլէրի վէ մէրամլարը իչին սիզլէր տիյանէթիմիզին պիր նօգթասընտան պիլէ կէչէմէյիզ։ Զիրա Քրիստոս էֆէնտիմիզ։ (Մատթ. ե. 17.) պիլէ էօյլէ էմիր վէրտի։ « Հէր քիմ քի պու թէնպիհլէրին էն քիւչիւկիւնիւ սիլէ պօղուպ, ինանալարա էօյլէ թարիֆ էտէրսէ։ Կէօյլէրին փատիշահլիղընտա քիւչիւք, եանի՝ Ալլահրն թէվհիտիւնտէն տուր օլմուշ ադնէմէք տիր »։ Վէ օնլարրն էն քիւչիւկիւնէ բայէթը քեամիլ իլէ ուպուտիյէթ կէօսթէրիպ հրֆզ էտէն քիմսէ։ Կէօյտէ տէ պէօյիւք չաղրըլաճագ տրր։

ՃԵ։ Պաղը րիվայէթլէրին մատտէլէրի իւզէրինէ։ այրը այրը վէ մուֆասսալ, հաչան քիլիսէնին թալիմաթլարը, վէ առաթը հագգրնտա, եազաճաղրզ։ Խիւլասա էտէլիմ, քիլիսէտէն ոսնրա, եանի տիյանէթիմիզին իքինճի դանունու, վէ ասասը, չիֆահէն օլան Ալլահրն ազիզ քէլամը տրր։ Եանի՝ Ա։ աւանդութիւնլար։ ոնուն իչին Պօղոս առաքեալ։ « պինդ կալարուք զաւանդութիւնան։ Ազիզ րիվայէթլէրի գալի թուխուն տէյի » նէ իման իլէ տէմիշ։ Վէ պույուրուլուշ իսկ։ սիզլէրէ տախի՝ պիթիւն գուվվէթիմիզ իլէ՝ ազիզ րիվայէթլէրէ սարըլմագ։ Վէ նօգթասը նօգթասընա ոնլարը հրֆզ էտիպ իմրասընտա պուլունմագ։ էն ազիմ։ Վէ էն միւհիմմ պիր պօրճ տուր

ՊԱՊԸ ՍԵԼԻՄ

ԱԶԻԶ ՓԻԹԱՊ ՏԻՑԱՆԷԹԻՄԻԶԻՆ ԻՒԶԻՒՆՃԻՒ ԳԱՆՈՒՆՈՒ ՎԷ ԱՍԱՍԸ ՏԸՐ

ՃԶ. Քրիստոս էֆէնտիմիզ ճէմի սէմաւի թալիմաթլարը [illegible] սէվտիյի քիլիսէսինէ թէսլիմ էթտի. վէ օնու նասլ ու թէէոիս էթսի քի, ինսանլար իշլու քիլիսէ փարիզատը իլէ հէր սէլամէթ եալլարընը պուլսունլար. վէ պու սէլամէթ պաղընա էմին օլսունլար։ Վէ մատէմ քի, քիլիսէ Քրիստոսուն վիճուտու տուր, վէ Քրիստոսուն բուհու, էօրիւ, վէ դուվվէթիյլէ եաշայօր, վէ ալենեա սոնունա գատար եէր եիւզիւնտէ՝ Քրիստոսուն վէքիլի կիսի եաշայաճաղ տըր. տէմէք քի պու քիլիսէ քէնտի ճէմաաթընա հէր նէ եալ իրայէ էտէրսէ, ճէմաաթ պիր սատէ օնուն իլէ էմին օլուպ՝ իրթիբա էթմէյի. վէ տիյանէթինին սասար, վէ գայտէսի պու տուր տէմէյի, վէ օնա սարըլմալը։ Պէօյէ Ս. Իրէնէոս (Ընդ. Հէրէէ-էվ ԳԸ Գ. Ցէրդ-էյ-նա Ցա. Նէ-գէ-էէ-նց. Գ. ԵԹ. ԻԱ. . .)։

ՃԷ. Լաքին պու քիլիսէնին իշլենէն պաղը քէսանէ սէպէպիյէթ վէրիլմի. եանի քրիսթիանլարը պաղրլարը առաքեալլարին տուրտուղու մանալէրտէն ուղաղ օյան եէրտէ պուլունտուղլարը իլէն, առաքեալլարընա պաղրլարընա րիճա էթտիկէր քի, Քրիստոս էֆէնտիմիզին պաչընա կէլէն պաղը վուդուաթը, եախսոտ թալիմաթլարընը. եախսոտ Ալլահ օյտուղու իւզէրինէ, քէնտիլէրինէ եազը իլէ պիլտիրսինլէր։ Եախսոտ պաղը տին, վէ այն ու սաէթ իւզէրինէ միճատէլ, վէ միւղաքէրէ պէյնէլէրինտէ գուհուրա կէլտիյինտէն, քէնտիլէրին իշլու միճնաղատաքը հալլ էթմէք իլէն, առաքեալլարա միրաճաաթ էթտիկէր, քի նա չիֆահէն, նա եազը իլէ, պունլար քէնտիլէրինէ սրհէթը հալի պիլտիրսինլէր. եանի օնլար քի, կէօզլէրի իլէ Քրիստոսու կէօրտիւլէր, վէ գուլաղլարը իլէ օնուն Ալլահանի թա'լիմաթընը ալնլէմիշ իսիլէր. քէնտիլէրինէ սախի իսրաղ էթսինլէր։ Իշթէ նոր Կտակարանը եազըլաղընըն սաբի սէպէպի պու օլտու։ Ֆաղաթ շուրաասընը պիլմէյի քի, հէր նէ դատար աղիզ քիթապը, եանի Աւետարանը, վէ մէքթուպլէրի, վէ քէնտիլէրինէ օյան իլնամլարը, առաքեալլար, եախսոտ չակիրտլէրի, կէօզլէրի իլէ կէօրտիւքլէրի, վէ գուլաղլարը իլէ իշիթիքլէրի մաստէլէրի եազըլար իսէ. եախսոտ առաքեալլարտան պաղը չակիրտլէր Քրիստոսուն տիյանէթի վէ վուդուաթը խուսուսունա տիյնէսիքլէրի չէյլէրի եազըլար իսէ տէ, հէր քէս վագաս քէնտի իսթիյլահը, վէ թապիյաթը դաթիյէսի, վէ լուղէթի մախսուսէսի, վէ լիսանը իւզէրէ եազմըշ տըր. ամմա պու ճիւմլէ ազիզ բուհուն լութֆու, վէ զըլաղուզլուղու, վէ թա-

ՐԻՊի իւղէրն, հէր օ եաղտղլարընը Քանզիմ էթմէյէր · չէօյլէ քի, ալ ազիզ բուհուն լուքֆու իլէ եանլըշ եաղամազ ըսըլար. ենէ հէր քէսին Քասիմբընա խաս խթիլլանը մախսուսու միւճիւպինէն եազըլան եաղըլսը · (Ա· Կոր· ԺԴ· ՅԶ·) « Զիրա փէյղամպէրլէրին բուհուլարը · փէյղամպէրլէրէ իթաաթ էտէրլէր, զիրա Ալլահ Նիֆաղ Ալլահը սէյիլ ը։ Գու ենէնի անսընը ազիզ միւէլլիֆլէրի հազգընտա տէտիմիզի, էսկի անտըն միւէլլիֆլէրի հազգընտա տախի տէրիզ · Էվվէլ օլ ազիզ բուհուն զըլաղուզլուղու իլէ, ազիզ փէյղամպէրլէրէ չօգ մատատէլէր Քարիֆ օլունտու · վէ ենլարը ազիզ բուհ սէօյլէթտի, վէ [illegible] · հաքիքաթ չոգ տէգիլ տիր պիրիմիզէ [illegible] · վէ կէրեկը կէչմիշ, կէրէք հազրը, վէ կէրեկ պիրլէրմէկ սէնէլէր սօնրա վուգու պուլամազ մատատէլէրի, օլ Ալլահընն բուհու ենլարա Քարիֆ էթտի · վէ [illegible] · Կէչ չիմիզ հոգ տուր քի · Ազիզ մատատէլէրին մանասընը, վէ գասիլ քի, պաղըլարընը քէլիմաթընը տատխի ենլարա պէյան, վէ իլնամ, վէ Քարիֆ էտէրէք եազդըրտը · Լաֆին պուհուն իլէ ոլէրտակէր էսկի անտըն վէ ենէնի անտըն օլուն, Միւէլլիֆլէրի պիր չոգ տանա չէնէր եազդըրտը քի · Քասիմբ նամու իլէ ենլարը պիլմէնին ինթիմալի վար ըսը · վէ էօյլէ գօլայ խուսուսուլար օլտուղունտան, եարընդ ուսղրուտան սաֆմասընլար տէյի՝ Ալլահ քէնտի ազիզ բուհունու ենլարա հազրը, վէ նազրը էթտի, վէ եազդըլար · եանի կէրէք անտը աթիզ, կէրէք անտը ճէտիտ · Ալլահընն ազիզ բուհու, հուզուրու, նուֆուսու, վէ Քէրիմի իլէ, ազիզ մաւէլլիֆլէրանն եազդըլդըլար, վէ պու էճիլտէն եազդըլան քիթապլար Ալլահընն քէլամը, վէ բիւթիւպի չէրիֆի · վէ ազիզ ատա օլունմաչլար։

ԺԸ · Լաֆին նասրի քի եազդյա ճան վէ մանա վէրէն ասրի բուհ [illegible] (Ա· Կոր· Գ· Ա·) Մեգու գիրիսպինէ գասէմ գարըշմասընն տէյի, հիչ պիրիսինէ մուզայիր, վէ խիլաֆ պիր մանա վէրիլմէսին տէյի, հիչ պիրիսինին իւզերինէ չիմիզ օլունմասընն տէյի · Վէ ինանդարտան պու քիթապ գապուլ օլունսուն, վէ չու գապուլ օլունմասընն իլին, վէ [illegible] լաղըմէլէրինի քէնտի վիճուտինտէն ալաբն, վէ եաչասընն տէյի, սատ Ս · քիլիսէնին [illegible] միւթասիզ տիր · վէ պու քիթապ ազիզ բուհուն լուքֆու իլէ վէ նէգարէթի իլէ եազդըմը, վէ պու եազդըմամը տրը տէյիպ, քիլիսէնին թասդիգինէ գաթի սուրէթտի միւհթաճ վէ մէնպուրուզ · Վէ նասրի քի ազիզ բիվայէթ Ալլահընն քէլամը ատտ օլունմասը իլին, վէ մէզհէպիմիզին գանունու · վէ [illegible] սրբասընա կէչմէսի իլին, քիլիսէնին՝ քի մէզհէպիմիզին պիրինասը

Թաստիգինէ միւհթաճ, վէ մէնգուր տուր։ զիրա քիլիճ նէ ազիզ բիվայէթէ, նէ տէ ազիզ քիթապա պաղլը տըր։ անճաղ պուռնուն մուղայիրի օլարաղ, ազիզ բիվայէթ, վէ ազիզ քիթապ յիլիսէնին հիքմիտնէ, վէ Թաստիգինէ միւհթաճ տըր։ քիլիսէ Թաստիգ էտէճէք։ Քիլիսէ պու քիթապ գաչ քանէ օլտուղունու, վէ քիմին օլտուղունու, վէ մանայը հագիգիսի, վէ ասլիէսի պու օլտուղունու։ Քրիստոսան քէնտիսինէ ինան օլան քէմալէթէ, վէ խասիյէթէ նազարէն սէօյլէյէճէք, վէ դարար վերէճէք տիր, քի օլ վաղիթ պու քիթապ տինիմիզին գանունու, վէ ասասը ատտ օլունտուն։ Զիրա կէրէք ալիմ օլտուն, կէրէք ճահիլ օլտուն, պիր քրիսթիյան Քրիստոսուն իմանընա ինանանաճաղ իսէ։ տէյիլ քի պուռնու Ս։ աւանդութիւն պէօյլէ տէյօր, եանսատ ազիզ քիթապ պէօյլէ տէյօր։ անճաղ պուռնուն պէօյլէ օլտուղունա քիլիսէ, պուռնու տին պասը տրր տէյի պասնա իպրաղ էթտիյի իյին՝ ինանըրրմ։ ամմա ճահիլին ազը հիչ նէթմէզ, վէ ալիմ ինանտըղը մատտէնին տախիլի վէ զահիրի սէպէպլէրինի տէ թէֆթիշ էտէր իսդիշ, տահա էյի։ Ֆաղաթ տին ամլինին սէպէպի պիր տիր։ օ քի քիլիսէնին պէօյլէ ըէամէն Թաստիգի տիր։ Գունուն իւղէրինէ, իման ֆասլընը եազտըղըմըզտա (ՀԿԼ։) մուֆասսալ սէօյլէյէճէյիզ։ Կաթողիկէ եկեղեցի օ քիթապլարը քի, պիզէ ազիզ բուհուն թէյսիրի վէ նէզարէթի իլէ եազըլմըշ օլտուղունու վէ Ալլահընը սաբլ, վէ սահիհ քէլամը օլտուղունու, վէ տալիզ միւէլլիֆլէրին գալէմի տիր տէյի՝ Թաստիգ էթտիքտէն սոնրա պիզէ օղունմասընա բուխսաթ վերիրսէ, վէ սինիմիզին գանունու տուր, տէյմէսի իւզէրինէ, եալընըզ օնյարը արթըգ պիզ քիթապը չերիֆ Թութարըզ։

ՀԹ։ Փրօթէսթան տախի ազիզ քիթապլարը՝ տին գանունու տէյի թութար։ լաքին պու Ֆէրգ իլէ քի, Լիվէլա՝ ազիզ քիթապ քէնտի պաշընա քիլիսէնին Թաստիգինէ միւհթաճ օլմայարաղ, մութլաղ տին գանունու տուր տէր։ Սանկէն՝ հէր խուսուսու տինկէ իյինտէ Թէքմիլ եազըլը տըր տէր։ վէ ինտան զիյատէսինի նէ Քրիստոս էօյրէթտի, նէ տէ, սալիսէն՝ սէլամէթ պաղընտա պիր ինսանա օնտան զիյատէսինէ լուզում վար տրր տէր։ Բապիէն՝ հիքմիտ քի քիթապրն իյինտէ տիր, տիկէր պիրիսինին հիքմիտնէ, վէ Թաստիգինէ ազիզ քիթապ միւհթաճ տէյիլ տիր տէր։ Խամիսէն՝ քիլիսէնին գապուլ էթտիյի ճէմի քիթապլարը գապուլ էթմէզ։ Գունլարը իսդահ էտէյիմ։

ՀՁ։ Ինքն պիր ատէմ փրօթէսթան մէզհէպինին նէ օլտուղունու, անլամայա միւրատ էտէրսէ, եէթէր քի, Կաթողիկէ քիլիսէնին նէ օլտուղունու պիլսին։ փրօթէսթան տա պու կաթողիկէ քիլիսէնին տապան տապանա ղըտը, վէ խասմի տիր։ Նասը քի կիւնէշին տէ գըտը կիճէ դարանլըղը տրր։ Հէմ պու մէզհէպ եալընըզ կաթողիկէ քիլիսէյի գարշը տէյիլ։ տօլայըտան քանֆէնի խալա, վէ էս-

բոլոր իլատիկէ։ Վէ այն ու առէթէ բիայէթ էառէն քիլիսէլէբէ։ Բում, Էրմէնի, Սիւրեանի, Պիլոանի ... քի Բոմա քիլիսէսինտէն պէհէրինին պիր գաչ ֆէրգէլերի իչին այբը տբրլար։ Պունլարա պիլէ զբաա տբր։ Բէկդալիր Ս. քիթապլարդն հագդընաա։ Փրօթէսթանդն իթիղատը պէօյլէ սիր։ Եանի հիչ պիր ամիր թանրմադ։ Հէր քէս քէնտի բէյինէ սալը վէրիլմիչ։ Կէօյա ազիզ բուհ հէր քէսէ վերէճէյի ինսանա նազարէն։ Հէր քէս ազիզ քիթապը։ Կէրէք ասլբարը՝ կէրէք կանոնական օլուպ օլմատրդընը։ Վէ կէրէք մանայը սահիհ։ Վէ ասլիյէսինի։ քէնտի բէյի զաթիյէսի իլէ անլայատիլիր։ Վէ պու օրէթէտէ պիր թէք։ Վէ թամամ տին դանունու։ Եալընըզ ազիզ քիթապ տբր տէրլէր։

ԱԴԱ։ Պունլարդն հէվիսի կէրէք ազիզ քիթապա վէ միւլլիֆինէ։ Վէ կէրէք եազտբրան ազիզ բուհա քիւֆիւր։ Վէ հագարէթ օլաճաղընը աթիտէ պիլտիրիրիզ։ Եուրասընը տա պիլմէլի քի։ Կէրէք Լեհի։ Կէրէք Եէնի անտրն քիթապլարընդն պաղրլարը։ Էվվէլինտէ քիլիսէյէ մալիում տէյիլ իտի։ Վէ սոնրա պուլունտուլար։ Վէ զահիրէ ՀԷղտբլար։ Վէ քիլիսէ պունլարը տէր տէսթ էտիպ՝ գապուլ։ Վէ թաստիգ էթտիյի իչին։ սոնրատան կանոնական քիթապլար թէսմիյէ օլմուչլար։ Նասբլ քի իլք կանոնական քիթապլար ծնլար տբր քի։ տայիմա քիլիսէնին մալիումու օլուպ՝ հիչ պիր վազբթ գայպ օլմատբլար։ Վէ քիլիսէնին զիրի տէսթինտէ մուհաֆազա օլտուլար։ Պու քիթապլարդն գանդբլարը հարֆանան սաբ։ Գրիանինգեան գինթաս պունկարը պիրէր պիրէր սաբտբ։ Եանի Մաֆէ մարգարէնին պէչ քիթապլարը։ Մննդոց։ Ելից։ Ղեւտացոց։ Թուոց։ Բ. Օրինաց։ ... Նասբլ քի հէր կաթողիկէ քիլիսէսի աաստատանէսինէն Պուսատատաղ չլրգան Աստուածաշունչտա սայբը տբր։ Վէ պաղրլարը սոնրա կանոնական տբր։ Մէսէլա։ Բարուք։ Տոմբիթ։ Յուդիթ։ Իմաստութիւն։ Եկղեզիաստիս։ Վէ Մակաբայեցիներին իբիտի։ Վէ Նբրայեցոց։ Ռ. Պետրոսի։ Յովհաննէսին սոնրաքի իբի մէքթուպլէրի։ Յակոբոսաեն։ Յուդանընդ մէքթուպլէրի։ Վէ Յայտնութիւն։ Պունլարընդ հէվսինի Էվվէլինտէն։ պա խուսուս Լուտերական փրօթէսթանտար գապուլ էթմէզ իտիլէր։ Ղիրա քէնտի թուքտուգլարը մէզհէպի փէք այբգսան թէքզիպ էտիր իտիլէր։ Լաքին Կալվինական փրօթէսթանտարլար կնահ չունու։ կնահ պունու։ մէսէլա՝ (Եբր Եզր [illegible]։ [illegible] Գ. 24 դեն 90 - [illegible]։ [illegible] ԺԴ. վէ ԺԴ. Ե. [illegible] -էր-էվ [illegible] [illegible] Ժ. 4 [illegible] [illegible] ԺԶ. 24 է [illegible]։ [illegible] ԺԶ. 9 [illegible]։ Ղ-ի. ԻԲ. 43. 44։ Ց-ՀԷ. Ը. 2 դեն 12 է [illegible])։ Պունլարը պիր վազբթ օլտու։ Վէ հայա պաղրլարը Գապուլ էթմէզլէր։ սէպէպինի տէ սէօյլէտիք։ Իչլերինէ կէլմէտիկի կիպի։ պու քիթապ։ եախսոտ չու քիթապ։ կանոնական տէյիլ տիր։ ունի բէտտա Լատրլէր։ Լաքին Բոմա կաթողիկէ Ս. քիլիսէսի քնաֆ-

[illegible] պասպուլ էտէր · քեաֆֆիլսինի Ալլահրն քէլամը տըր տէյի թաստիգ էտէր · հէմ քեաֆֆէսինին հիւքմիւնիւ պիր թուութաբ · վէ էվայլտէն օնլարը մուհաֆիզա էթտիյի կիսի , շիմտիյէ տէկին մուհաֆիզա էթմէքտէ տիր · վէ մուհաֆիզա էթմէք եալընը քէնտիսինին մուդատտէս պիր պարճու , վէ վազիֆէսի տիր · Ինոոլկենիոս Ա· Քահանայապետ , Եքսուսիերիոսա եաղտրը մէքթուպտա · վէ Ս· Օգոստինոս Կարքեդոն ժողովքունատա , 400 թարիխտէ · (Ցոչ [illegible] կան [illegible] , Դիրտ· Բ· Գլ Ը·) Տրիտենդեան կիսի քեաֆֆէսինի սայմըշ տըր · Նասըլ քի Կղեմէս առաքեալլարըն աշակերտի , Պետրոստան պաչայարադ տէօրտիւնճիւ քահանայապետ , հէվ պու քիթապլարըն ղիքրինի էտէր · Յովհաննէսին աւետարանըտատա , վէ մէքթուպլէրինտէն , վէ յայտնութիւնտան մատա , օնլարը քի Յովհաննէս տահա եազմամըշ իտի · Կղեմէս իսէ , Կորնթացիէրէ օլան իկը մէքթուպինի եազմըշ իտի · վէ պունուն իչին օնլարըն ղիքրի տէ պու մէքթուպատէ օլամադ ·

ԱՀԻՐ · Կէլէլիմ շիմտի ադիզ քիթապրն Ս · քիլիսէնին թաստիգինէ միւհթաճ օլտուղունու պէյան էթմէյէ · Իվվէլա քիլիսէնին իւչիւնճիւ խայսիյէթինի վէ խթիդլալիյէթինի եօղարրտա (ԾԴ.) խապաթ էթտիր· եանի քէնտի ճէմաաթինը կիւոմէք եկեղեցիսինին պիրինճի վազիֆէսի պիր· պիր վազիֆէ տէ մութլագա պիր խթիդլալիյէթի շամիլ տիր· եօղսա օլ վազիֆէ օլամադ · Նասըլ քի տէվրէթին պիր փաչասը քէնտինէ իտարէսի մուհտիվէլ օլան էհալիսին սէլամէթինի արամադ, վէ պուլմադ, քէնտի մուդատտէս վազիֆէսի իսէ · պունատտա էսասընը պուլմադ , եանի մուղայիր հարաքէթտէ պուլունան քիմսէյէրի ճէզա ալթընա ալմադ , քէզալիք քէնտիսինին հուզուզու , վէ խթիդլալիյէթի տիր · Ալլահրն քէլամընը թանըմադ , թաստիգ էթմէք · վէ ճէմաաթա իսպաղ էտիպ , պունա բայէթ էտին , պու տուր Ալլահրն սահիհ քէլամը , պունու օգուլուն տէմէք , քիլիսէնին վազիֆէսի տիր· Վէ պու հիւքմիւ , վէ խթիդլալիյէթի շունատան կէօրիւնիւր քի , ադիզ քիթապլար կիպի , պիր չօղ տահա քիթապլար , աւետարանլար եաղըլտը · լաքին պիր Ս · եկեղեցի քէնտի միւտէրրիսլիր հիւքմիւ վէ սէլահիյէթի իլէ , չօգլարընը ադիզ քիթապ ուրասընտան իխրաճ էթտի , բէտտ իթտի · վէ ասըլ պու քիթապ Մատթէոսուն աւետարանը տըր , Ղուկասուն տըր , Մարկոսուն տուր , Յովհաննէսին , վէ սամիրիրին քիթապլարը տըր տէյէն , վէ թաստիգ էտէն պիր եալընը Ս · քիլիսէ տիր · զիրա Նէ Մատթէոս , Նէ Մարկոս , Նէ Ղուկաս · քէնտի աւետարանլարընա, պունու պիզ եազտըղ տէյի , իմզա էթմէմիշէր · պիր Ս · եկեղեցինին թաստիգի իլէ , սատէ Մատթէոսունքի , Մատթէոսուն օրմուշ · Մարկոսունքի , Մարկոսուն · Ղուկասընքի , Ղուկասընը · վէ սայիր նոր կտակարանտա պուլունան հէվ քիթապլարը , մէքթուպլէրի , քի այրգատան պէն Պօղոս պու մէքթուպու է-

ՀԻՄ ԻՆՔ ԵԱՂԹՐՄ. ԵԱԽՍՈՏ ԱՊՈՒՆՈՒ ԵԱՂԱՆ ՕՂ ԱՇԱԿԵՐԱՏԻՐ ՔԻ, ԹԻՍՈՒՍՈՒՆ ԳՈՒՃԱՂՐՆԱ ՏԻՒՇԻՒՊ ՐԻՆԱ ԷԹՏԻ, ՔԻՄ ՏԷՐ ՍԷՆԻ ԳԱՄԱՂԼՅԱՆԱԾԱՂ ՂԱՓ. ՎԷ ԱՊՈՒ ՄԻԽԻԼԻՒ ԻՇԱՐԷԹԻ ՕՂՄԱՅԱՆ ԱՂԻՂ ՔԻԹԱՊԸՆ ՊԻՐ ՉՕՂՈՒՆՈՒ ԱՒԵՏԱՐԱՆ ՕՂՍՈՒՆ, ԳՐՈՂՈՑ ՕՂՍՈՒՆ, ՄԷՔԹՈՒՊԼԷՐ ՕՂՍՈՒՆ. ԱՊՈՒՆԼԱՐԸՆ ՀԷՄԻՍԼԻՆԻ ԵԱՂՆԼՈՂ Ս. ԵԿԵՂԵՑԻ ԹԱՍՄԻՂ ԷՍԻՊ ԱՐՀԷԹԻՆԻ ՃԷՄԱԱԹԱ ԻԱՐԱՂ ԷՏԷՐ.

ԱԺԳ. ԿԷԼԷԼԻՄ ՕՂ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱ, ՎԷ ՄԷՔԹՈՒՊԼԷՐԷ ՔԻ, ԻՆԼԷՐԻՆՈՏ ՊԻՆ ԵԱՁՏՈՄ, ԵԱԽՍՈՏ ՔԷՆՈՒ ԷԼԻ ԻՆԼ ԵԱՂԸԼՄԸՂ ՕՂԱՆ ԻՍԻՄ ԻՇԱՐԷԹԻԷՐԻՆԷ. ՄԱՏԷՄ ԶԻ ՉՕՂ ՔՐԻՍԹԻԱՆԱԼԱՐ ՏԱԽԻ ՊԷՕՂԷ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱ ՊԷՆՂԷՐ ՔՐԻՍՏՈՍՈՒՆ ԹԷՐՃԻՒՄԷՆԻ ՀԱՂԻՆԻ ՀԻՓԱՀԷՆ ՔԻԼԻՍԷ ԸՍՎԱՅԷԹԻՆՏԷՆ, ՎԷ ՏԷԼԻԼԷՐԻՆԱՂՆ. ԵԱԽՍՈՏ ՔԻԼԻՍԷ ԲՈՒԷՕՍԱԼԱՐԸՆԱՆ ԻՇԻՏԻՊ. ՀԷՄ ԱՍԻՒ ՊԼԱՐԱՂ. ԵԱՂԱՊԻՒԻՐ ԻՍԻ. ՎԷ ՊԻՐ ԻՍԻՄ ՏԷ ԱԱԼՍԹԷ ՕՂԱՐԱՂ, ՕՆԱ ԹԱՂԱՊԻՒԻՐ ԻՍԻ. ԵԱԽՍՈՏ ՉՈՒ ԱՌԱՔԵԱԼԸՆ, ՎԷ ԱՊՈՒ ԱՌԱՔԵԱԼԸՆ ԻՍՄԻՆԻ ԱՂԱՐԱՂ, ՆԱՍԸԼ ՔԻ ԱՊԱՂԸԼԱՐԸ (ԵՐԱՅՆԵՑՈՂ) ԻՍՐԱՆԻԼԷՐԷ ՕՂԱՆ ՄԷՔԹՈՒՊՈՒ ՊՕՂՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼԸՆ ՏԷՄԻԼ ՍԻՐ, ԲԱՌՆԱԲԱՍԸՆ ՍՈՐ ՏԷՄԼԻՒ ՃԷՍԱՐԷՒ ԷԹՏԻԼԷՐ. ՎԷ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՈՒ ԱՊԷՕՅԻՒՔ ԷԻՈՆԷՍԻՈՍ ԱՂԷՔՍԱՆԴՐԱՑԻԿ ԱՂՎ ԷԹՏԻԼԷՐ. ՔԻՍԻ ՏԷ ՅԻՍՈՒՍՈՒՆ ՉՕՆՈՒԳՈՒՂՈՒՆՈՒՆ ԱՒԵՏԱՐԱՆԸ ՆԱՄԸ ԻՆԼ. ԹՈՎՄԱՍ ԱՌԱՔԵԱԼ ԻՍՄԻՆԷ ՊԻՐ ԱՒԵՏԱՐԱՆ ՉԸԴԱՐԱՂ. ՔԻՍԻ ՊԵՏՐՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼ, ՔԻՍԻ ՄԱՏԹԻԱ ԱՌԱՔԵԱԼ ԻՍՄԻՆԷ, ՎԷ ԱՒԵՏԱՐԱՆ ԵԳԻՊՏԱՑՈՒՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒՆ, ՔԻՍԻ ՉՈՒ ԻՍԻՄ ԻՆԷ, ՔԻՍԻ ԱՊՈՒ ԻՍԻՄ ԻՆԷ ՔԻԹԱՊԼԱՐ ԵԱՂԸԼ, ԻՍՐԱՂ ԷԹՍԻՂԷՐ ԻՍԿ ՏԷ. ԱՊՈՒՆՈՒՆ ԻՆԷ ՊԷՐԱԱԿԷՐ ԿԱԼԽՈՂԻԿԷ ՔԻԼԻՍԷ ՕՆԼԱՐՏԱ ՀԷՐ ՆԷ ԳԱՏԱՐ ՔԻ, ՍԻՐ ԻՍԻԱՔԸ ՍՐՆՈՒՀԷԹ, ՎԷ ՎՈՒԳՈՒԱԹ ԱՊՈՒՄԱՏԸ ԻՍԿ ՏԷ, ԱՂԻՂ ԲՈՒՀՈՒՆ ՆՈՒՓՈՒՍՈՒ ՀԱԽՍՈՒԱԷՄԻՆԷ ԵԱՂԸՄԸՂ ՕՂՄԱՏԸՂԼԱՐԸՆԸ ՍԻԹԹ ԹԱՍՄԻՂ, ՎԷ ԷՄԸ ԷՍՏԷՐԷՔ, ՕՆԼԱՐ ԱՂԻՂ ԲԻԲԱԼ ՏՈՒՅԻ ՏԻՐՅԷՐ ՏԷՅԻ. ՀԷՄ ԲԷՍԱ ԷԹՏԻ ՎԷ ՀԷՄ ԱՂԻՂ ՔԻԹԱՊԼԱՐԸՆ ՍԸՐԱՍԸՆԱ ՕՆԼԱՐԸ ՏԱԽԻԼ ԷԹՄԷՏԻ. ՆԱՍԸԼ ՔԻ ՍԻԲԱՔԸՆ ՔԻԹԱՊԼԸՆԸ, ՎԷ ՍԻԲԱՔԸՆ ՔԷԼԱՄԸՆԸ ՎԷ ԵՂԸԸՆ, ՎԷ ԱՂՕԹՔ ՄԱՆԱՍԷՅԻ, ՎԷ ԿՈՐՆԹԱՑԻԼԷՐԻՆ ՊՕՂՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼԱ ԵԱՂԱՐԴ

թէօլիմ օլտուղունտան , ոնլարրն առա մուհաֆըզը , վէ մուսաատրզր քիլիսէ տիր ։ (Ա. Ղ.-Հ. Ա. 1.) եազըյոր քի « Զօղլարը պիզտէ սը-պութ պուլմուշ (վագի օլմուշ) շէյլերին նազլիկիթինի թէքրար տիւ-մէք միւրատ էթտիէր ։ Նասրլ քի էվվլինտէն քէլամին խըզմէթինի պուլունանլար , վէ կէոդլերի իլէ միւշահատէ էտէնլեր պիզէ բիվա-յէթ էթտիէր (իսկ) ։ սէն ատախ սահինլիք իլէ՝ սըրասը իլէ սանա եազմագ մուրատ էթտիմ եա թէոփիլէ » ։ Ղուկաս առաքեալըն պու սէօզիւնտէն աշիքար անլաշըլըր քի ։ չօղլարը Ջրիստոսուն իճրա էթ-տիի շէյլերի խօտ սէ խօտ եազր իլէ եազմայա միւրատ էթմիշ , վէ պու էֆքեարտէ պուլունմուշ · լաքին ադիզ բուհուն նէզարէթի , վէ նուֆուսու իլէ եազմատրշ իտիլեր ։ Հէմ Ղուկասը պու սէօզիւ , նէ՝ Մատթէոսա , նէ՝ տէ Մարկոսա խիթապ ատրը · չիւնքի օլ վերստին կարգել սէօզիւնտէն , վէ ոշմատուրեամը կարդաա գրել · թէքրա-րէն , վէ կերչէրլիք իլէ ։ վէ պրասը իլէ՝ տէմէսինտէն պէլլի տիր · սիւալ էտէրիզ ։ Նէ՝րտէ տիր պու չօղլարրն եազտրգլարը քիթապլար · Նիչին մուհաֆազա օլմատրլար · Նէ՝տէն տիր քի ։ իբի՝ իւշ եա ավօրթ թանէսի մուհաֆազա օլույոր · վէ սայիր պիր չօղլարը թէրք օլունուս-յորլար · Սէպէպի , պիր եալընրզ Ա. քիլիսէ տիր · վէ պունլարրն եա-լընրզ ադիզ քիթապ օլուպ , օլ պիրլերինին օլմատրզրնը պիզէ եալը-նրզ քիլիսէ թաստիզ էտէր · Եանի պու Մատթէոսուն տուր , պու Մարկոսուն տուր · · · · Սայիրլերինտէն թէֆրիգ էտիպ՝ ադիզ քի-թապ տրը տէյի ։ թաստիզ էտէն , վէ խիմէրինի պիրէր պիրէր թա-զան՝ նինէ քիլիսէ տիր ։ Նէ՝տէն տիր քի , Կղեմէ՝ Պօղոս առաքեա-լըն սէվկիւլիւ աշակերտի վէ արդատաշը · վէ Ա. Պետրոսուն իւշիւն-ճիւ խալէֆի մէրթուպլէր եազրյոր · վէ Ղուկաս Պօղոս առաքեալրն աշակերտի , վէ արդատաշը · քէդայիք աւետարան եազրյոր · վէ պու-նուն եազտրզը աւետարան՝ եանի ադիզ քիթապ օլույոր · վէ Կղեմէ-սին քի՝ սատէ պիր քիթապ , տէյիլ քի աւետարան օլույոր ։ Պունլա-ռրն իքիսի աէ աշակերտ , իքիսի տէ սուրբ , իքիսինին տէ աւետա-ռանտա զիքրի ճէմիլի ադիզ բուհտան օլմուշ · Նէ՝ իյին իքիսի տէ պիրէր աւետարան օլմայոր · չիւնքի Ա. եկեղեցի Ղուկասընրինի , ա-դիզ բուհուն թէչվիգի մախսուսու իլէ եազըլտրզրնը Թաստիզ էտէր · ο պիրինինքինի պիր եալընրզ մէօհթէրէմ պիր Քահանայապետ բուհու-իլէ եազըլմըշ օլտուղունու թութար · քէղայիք առաքեալարրն վագ-թինտէ՝ վէ աշակերտ օլան ադիզ գաթլարրն տախի եազտրգլարը քի-թապլարը վար տրը · Բառնաբասրն մէքթուպու վէ Հէրմաս՝ ջոպան թէսմիյէ օլունան աշակերտին քիթապը · պու քիթապը տա Ա. Իրկ-նէոս ադիզ քիթապ տէյի թութտու իսկ տէ , (Գէլ· Դ· Ընդ Հիր-ֆ-վ-ոշ) լաքին պիրէր պիրէր աւետարան տէյիլլեր · եախսոտ Պօղո-սուն մէքթուպլէրի տէյիլլեր · սէպէպի տէ՝ չիւնքի եկեղեցի , ոնլա-ռրն ադիզ բուհուն թէչվիգի , վէ թէչէսիրի իլէ եազըլտրզրնը Թաս-

տիպ էթմէյօր։ Օգոստինոս։ աւետարանչարա ինանմազ ըսրմ։ էկէր-
ի՛ քիլիսէնին հիւքմիւ թաստիպի պէնի էօյրէթմէզսէ իտի։ տէր։ Ի-
թէ պու տէտիկի տէ պու սահիհլիկէ մէպնի տիր։

ՃԺԵ։ Տէգիա Պետրոս առաքեալ տէյօր։ (Բ. Պէտ. Ա. 20.) « Եմ՝ էվ-
վէլ պունու պիլմիշ օլուն քի, հէր փէյղամպէրլիք քէնտի եազըլըշընդն
թէֆսիրինի վէրէմէզ։ զիրա իլհամ սաէմէրին իսթէքլիյինէ կէօրէ
հիչ սիր վազիթ վէրիլմէտի։ իլլա ինսանլար Ալլահ իլէ ազիզ բուհ-
սան միւթէէսսիր օլարազ, սէօյլէտիլէր »։ Ալլահին պէօյլէ իլհամլա-
ր, վէ [illegible] իլէ, հէր քէսին միւրաջաաթնա
կէօրէ պունլար վէրիլմէտիլէր քի։ հէր քէս անլասընդ։ անճազ Ալլա-
հին մուրատընա կէօրէ ազիզ բուհ օլ մանալարը պէյան վէ իլհամ
էթմէ վէ հապարլար։ Իչիմ պունուն իլէ տիր քի։ [illegible] տէ-
ղիչ։ քիթապ քէնտի քէնտիսինէ թէֆսիր, վէ մանա վէրէմէզ։ նա
քիմ վէրիր։ անճազ քիլիսէ, վէ քիլիսէնին մէէզուն օլան մուալիմ-
էր (վարդապետք եկեղեցւոյ)։ Նասըլ քի (Ա. Պէտ. Ե. 1.) « Քահա-
նալարա բիմա էտէյօր քի, (կարգ) ալրէնմէ արզատաչարը, վէ հէմ-
միայէ կիսի քէնտիլէրինէ հէվալէ օլմուշ օլան սիւրիւյիւ կիւասիւն-
ալը »։ Բէզալիք Պօղոս առաքեալ։ (Ա. Տիմ. Գ. 13.) « [illegible] կէլինճէ-
յի գատար, օղուլլար, նասիհաթա վէ թա՛լիմ էթմէյէ տիգդաթ էթ»։
Վէ (Ե. 17.) « Քահանալար՝ իքի գաթ միւքեաֆաթա լայրզ օլանազ-
լար։ քի սէօզ իլէ, վէ թա՛լիմ իլէ մէէմուրիյէթլէրինին իճրասընդա
պուլունուրլար »։

ԺԱԺ։ Թա՛լիմ էթմէք մէէմուրիյէթիյլէ չալըշան պու քահանա-
լարա Ալլահան Նէբիին իրի գաթ իւճրէթ վէրիլիյօր։ զիրա ազիզ քէ-
լամը շիֆահէն նէյր էտէրլէր։ իչիմ սէպէպի պու տուր։ Վէ եազըլ-
ըշլարընդն մանայը սահիհէսինի պուլմազ, վէ պունուն մանասը պու
տուր տէյի ճէմաաթա իսրազ էթմէք։ թէֆսիր էթմէք, եազընըզ քի-
լիսէնին թէֆսիրինէ, վէ թաստիգինէ խաս տիր։ Էկէրչի ազիզ քի-
թապին մանասը քէնտի իչինտէն աչըգ։ պէրրապ չըգմըշ օլասընը։
[illegible] հէր քէս սիր թէք մանա վէրիր իտի։ վէ օլ մանայը հէր քէս
սիր սիյազատա թութար ըսը, վէ տուչյար ըսը։ լաքին Պետրոս ա-
ռաքեալ էօյլէ տէմէյօր։ (Բ. Պէտ. Գ. 15.) « Նասըլ քի։ Պօղոս սէվ-
գիլի գալընմաչըմըզ Ալլահան քէնտինէ իհսան օլունան իրմէ կէօ-
[illegible]։ սիզէ եազտը։ Նասըլ քի հէր մէքթուպլէրինտէ պու խուսուս-
ը իչին սէօյլէյօր։ ճնլար տա պազը կիւճ անլաչըլըր մատտէլէր վար-
քի՝ ճահիլլէր վէ (իմանտա) միւսթազիմ օրմայանլար իսթէտիքլէրի
մանայը վէրիյօրլար։ պունուն կիսի՝ սայիր հէր քիթապլարը ճան-
ըրընդն թէլէֆի իլէն չէվիրիյօրլար »։ Ամ նէ՝ տէմէք տիր։ Ազիզ քի-
թապ քէնտիսի՝ պէնիմ մանայը սահիհէմ պու տուր՝ պէօյլէ աղնամա-
ն տէյէմէզ։ անճազ Ա. քիլիսէ։ քի կէրչէքլիք տիրէյի, վէ թէմէ-
լի տիր։ (Ա. Տիմ. Գ. 15.) Ազիզ քիթապը թաստիգ էտէր։ մանասը-

Եւ Աստուծոյ քէնտիսինէ էմանէթ թէսլիմ էթմիսի մէհէնկ թաշը կիսի սահիհիք գալի տիրէյի իւէ , թաթսլիգ էտէր · օր վաղըթ մութապրդ օրտուղունու քէնտի ճէմաաթնա իրայէ էտէր · Ինթէ փրօթէսթան իշդու մէհէնկ թաշընը եանի քիլիսէնին հիւքմունիւ ըէտու էթմէկի իչին պասթրրտրգլարը ազիզ քիթապա չօգ եանլրչ մանէլէր վէրիպ թէսլիմ էթմիլէր ·

Էվվելա Աստուծոյ ընտրեալներուն դէպքը Ս-ի ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ մտածելէր ·

(Եբր· 9· 6·) « Վէ Աստուած ինանը եէր իւզէրինտէ եարաթտըղընա փիւշման օրտու » · Աստուած փիւշման օրուրմու · (Եբր· Ա· 3·) « Որ է նկարագիր էութեան նորա · Ս քի զաթընին ըլամի տիր » · (Եբր· Բ· 8·) « Հաչան հէր չէյ ոնա իթաաթ էտէրսէ · ոնա օղուլ տախի իթաաթ էտմէէր · · · քի հէր վէհհիկ · · · թէքմիլ Աստուած օրտուն · (3-էկ· Գ· 2·) « Եթէ ոք բանիւ ոչ յանցանիցէ նա է մարդ կատարեալ · Պիր ատէմ սէօզտէ դուսուր էթմէզսէ թէքմիլ ատէմ օ տուր » · (Մ-ղ· ժ· 19·) « Էկէրչի խարաալ թանէսի գատար իմանընը օրտա · պու տաղա՝ պունտան օրտայա գալը · տէյին գալգար » · (Մ-ղկ· ժ· 18·) « Չի ասես պիս բարի · չիր բարի բայց մի Աստուած · Նիչին պանա էյի տէյօրսուն , Աստուածան մատա էյի եօգ տուր » · (Մ-ղկ· Ե· 39·) « Մկարա (Քրիստոս) տէր · · · չօճուք էօլմէմիչ , անճագ ուչուչօր » · Քրիստոս եարան մը սէօյլէմիչ · (Ա-ի· Ի· 23·) « Հաւատաց Աբրահամ յԱստուած եւ համարեցաւ նմա յարդարութիւն · Աբրահամ Աստուածա ինանար վէ ոնա սալիհիք ատտա օ լունտու » · (Գ-ղ· Գ· 11·) « Արդարն 'ի հաւատոց կեցցէ · Սալիհ իմանտան եաչայաճագ » · (Եբր· Զ· 4·) « Քանզի անհնար է միանգամ մկրտեալքն · · · եւ ինքնանկանելն միւսանգամ նորոգել յապաշխարութիւն · Զիրա պիր տէֆա վաֆթիզ օլուպ · · · տիւշէնէրէ նէտատամէ կէթիրիպ գէթէքբար թաղէլէնմէք մուհալ տուր » · (Ա-էր· Ի· 16·) « Պէ-նիմ թաղմինաթըմ պէնիմ տէյիլ , անճագ պէնի իրսալ էտէնին տիր » · (Գ-ղ· Ի· 38·) « Վէ Պետրոս ոնդարա թէօվալ էտինիպ , վէ հէր սիրինիզ կիւնահարընը աֆվը իչին Յիսուս Քրիստոսուն խամինէ վաֆթիզ օլունսուն » · (Ա· Կ-ղ· ԺԱ· 9·) « Ատէմ դարը իչին տէյիլ , անճագ դարը ատէմ իչին եարասըյոր » ·

Քրիստոս Յիսուսի Աստուծոյ Էնտըրրը · Վ Թոմէ վ դէնի ըստ Հիսուսի հահելէր ·

(Գ-ղ· Բ· 42·) Սանչը · առաքեալարին միշարէքէթէրի · Տողրուսու , իւհադրգ · (Ա· Կ-ղ· Ա· 25·) Հանըշ · Աստուծոն տիվանէլիր , վէ զաիֆլիկի · Տողրուսու , Աստուծոն տիվանէսի վէ Աստուծոն զաիֆի օլաճագ տրը · (Գ-ղ· Բ· 30·) « Ի պտղոյ որովայնի , ըստ մարմնոյ մեր վէսիտանէն Քրիստոս տողտու » տէյիհէր եէրտէ , պէրինին մեյվէսինտէն , եաղըլմիչ տրը · (Ա· Կ-ղ· Ի· 37·) Թէհլիքէ լուղէթի · մեծ պուր թէրճիւմէ օրուսմուշ · եանլրչ տրը · (Հ-ղ· Ը· 4·) Արդարու-

թիւն լուղէթի · չէրիաթ տէնմիչ · ատալէթ օլաճագ · (Ա· Կ-ղ· Ժ· 13· վ 18· գէ·) Թէզայիք հաղորդութիւն · իչնագ օլմագ · միշարէ-քէթ , թէրճիւմէ օրունմուշ · (Ա· Կ-ղ· ԺԱ· 10·) Պու սէպէպտէն նիսանընն պայընտա մէլէքլէր սէպէպինտէն հիւքիւմէթ ալմագ ինճագ իճապ էտէր · պուրատա ըիայէթ օլաճագ եէրտէ փրօթէսթան հիւքիւմէթ ալամէթի լուղէթինի իլամէ էթմիչ · (Մ-ղ· ԺԹ· 28·) Միւսանդամ դայուստ , Բուսմա παλιγγενεσία թէքրար տողուչ թէրճիւմէ օրունմուշ · (Ց-բ· Ա· 21·) Զըլպագ անատմընն բանմինտէն յրգտրմ վէ չրլպագ օրայա տէօնէտէյիմ , տողրուսու , անտէն սօնրա · (3-էկ· Գ· 7·) Վէնբասին , թէքրար· եօգարրտան թէրճիւմէ օրունմուշ (Մ-ղ· ԺԹ· 3·) Ատէմ անատընը պապասընը թէրք էտիպ դարրսընա եատրչաճագ · Տողրուսու դարրսընին արգասը սրրա կիտէճէք · (Ա· Տէմ· Գ· 14·) Էվման հէր եէրտէ , երէց [illegible] ուչուն լուղէթի իխթիար թէրճիւմէ օրունմուշ , իխթիար իսկ Բուսմա [illegible] γηραιός թէրճիւմէ օրունուր · Հայր մեր (Մ-ղ· Զ· 9·) թէքմիլ եաղըլը սրը · (Ղ-ուկ· ԺԱ· 2·) Նոգսան եաղըլը սրը · փրօթէսթան , Ղուկասա տախի թէքմիլ պասթրրմիչ տրը · Մուսխխէրէն էթիկիմիզ քէչֆէ կէօրէ , էլ եաղըսը իլէ 2000 լուղէթէն զիյատէ Աստուարանա իլամէ օրունմուշ ·

ՃԺԷ · Ինթէ Պօղոս առաքեալը տէտիկի պունա մէպնի տիր , եանի պիր քիթապ եաղըսա իրէն էօլիւ տիւր · վէ էօլիւ՝ վէ մատտի հիյէթինտէ , վէ մանասընտէ թութարսան էօլտիւրիւր · ամմա ազիզ բուհ , օ քի քիչիսէ գէլաղուղու տուր ոնա ճան վէրիրսէ՝ հէր օգուչանը եաչասը , վէ սէլամէթ պախչ էտէր · « Եաղը էօլտիւրիւր , լաքին բուհ ճան վէրիր » · (Պօղ· Բ· Կ-ղ· Գ·) Նիչին պու սէօզիւ եալը · Էվվելա Քրիստոսուն նօմսուսունու , Մոյսէսին նօմսուս իլէ մուվազէնէ էթտիքի իչին , վէ Մոյսէսինքինի եաղը իլէ օլտուղունան հօլիւ նօմս թէսմիյէ էտիյօր վէ Քրիստոսուն նօմսունու բուհ իլէ՝ նօմս թէսմիյէ էտիյօր · չինքի բուհ եիւրէքտէ օլտուղունտան , պունու տիրի թէսմիյէ էտիյօր · Ամանիչին եաղը էօլտիւրիւր · զիրա մէնտի քէնտինի մանա վէրէմէզ · վէ Պօղոս առաքեալը (Բ· Տիմ· Գ· 14· 15· 16·) սէօզիւ պունա մէպնի տիր · « Պիւչիւքլիւչիւնէ պէ-էլ · ազիզ քիթապլարը պիլիրսին քի , սէլամէթ խուսուսունտա իճապ էտէն իլմի սանա վէրմէյէ գատիր տիրլէր » · Պիզիմ անատօլու փրօ-թէսթանլարը պուրայը օղուտուգլարընտա , թէսմամ տիրլէր · Պօղոս առաքեալ Աստուարսն եէրէյի տէմիշ պէլիլէրլէր · առաքեալ իսկ , Աստուարսն Աստուարսն եէրէյի տէմիշ պէլիլէրլէր · առաքեալ իսկ , Աստուարսն Աստուարսն եէրէյի տէմիշ պէլիլէրլէր · Ամանիչին եաղը էօլտիւրիւր · զիրա մէնտի քէնտինի մանա վէրէմէզ · վէ Պօղոս առաքեալը (Բ· Տիմ· Գ· 14· 15· 16·) սէօզիւ պունա մէպնի տիր · « Պիւչիւքլիւչիւնէ պէ-էլ · ազիզ քիթապլարը պիլիրսին քի , սէլամէթ խուսուսունտա իճապ էտէն իլմի սանա վէրմէյէ գատիր տիրլէր » · Պիզիմ անատօլու փրօ-թէսթանլարը պուրայը օղուտուգլարընտա , թէսմամ տիրլէր · Պօղոս առաքեալ

ոմնի ֆիքրի, վէ մաղսէտի պիր օ չէյլերի եազմագ օլմուշ քի, Քրիստոսուն Ալլահ էվլատը օլտուղունա խսլաթ օլմագ իչին լազըմ խ-տիլէր։ Սալիսէն՝ եա օ տուր քի, Քրիստոս էֆէնտիմիզ հէր խուսուսու քէնսի սէվկիլիլիւ վէ տիրի վիճուտինէ թէսլիմ էթմիշ, վէ օնու քեամիլէն թա'լիմ էթմիշ օլտուղու իչին. եանի քէնտի քիլիսէսինի, վէ պու քիլիսէյի հէր վէճհ իլէ պիր կէլէն կիսի տօնաթմըշ, վէ թէքմիլ, վէ լէքէսիզ հուզուրունա տիքմիշ օլտուղունտան մատէ, տիւնա սանունա գատար՝ օնուն իլէ պէրապէր տուրմայա ամխի վառ, վէ քէնտի ազիզ կերչէքլիք բուհունու՝ պիւթիւն լութֆու վէ գուվվէթիյէ պու սէվմիյի քիլիսէսինէ դըլազուզ նասպ էթտիյինտէն՝ արքըգ եազը իլէ թա'լիմաթընը նէչը օլմասընա լուզում կէօրմէմիշ, վէ իսթէմէմիշ. վէ պունա պինաէն ատաքեալլար տախի Քրիստոսուն հէվի էթսիյի վէ էօյրէթտիյի չէյլերի եազրա կէչիրմէյէ լուզում կէօրմէտիքլէրինտէն, չօգ չէյլերի չիֆահէն, եանի քիլիսէտէ ազիզ բիվայէթ իլէ իճրա օլմալարընը իսթէմիշլէր տիր։ Պու պիրինճի էֆքեարը վրօթէսթանլար տախի գապուլ էթմէզլէր. զիրա Քրիստոսուն հէր իճրա էթտիյի, վէ էօյրէթտիյի խուսուսլար՝ տէյիլ պի ասաս վէ վառի. իլա քեաֆիրէսի մուգատատէս վէ Ալլահանի չէյլէր տիրլէր։ Ի-գինճիսի տօղրու տուր՝ եօգարրտա եաղտըղմըզ կիսի. զիրա հէր նէ մատատ իւզէրինէ [illegible] օնլար ատ եալընը՝ պիր մատատէյէ միւսքիթ ճէվապ վէրմէյի քեաֆի սայտրլար. վէ քիլիսէտէ սայիր եէլմիյէ մուէսսիս, վէ իճրա օլունան մատատէրէ իւզէրինէ, պիր չիւպհէլերի, վէ միւնազա'լարը ոլմատըղընտան, քիլիսէ օնլարը քէնտի ճէմաաթընա չիֆահէն էօյրէտիր. վէ իտարէ էտէր իտի։ (Գուրդ. ԺԶ. Հ. Ն.) « Պօղոս վէ Սիղա չէհիրլէրտէն կէչէր իքէն առաքեալլարտան վէ քահանալարտան թէնպիհ օլունմուշ օլան էմիրլէրի թուքսունլար տէյի՝ թէնպիհ էտէր իտիլէր. վէ քիլիսէլէր իսմանտա գավիլէչիր իտի. վէ հէր կիւն սայընա արթար ըտը ».

Պու չէյլէր՝ եազը իլէ օլմատըլար. անճագ չիֆահէն օլտուլար։ Առաքեալլարընը, վէ քահանալարընը էմիրլէրի նէ իտիլէր. քի օնլարը սրգը սըղրա թուքսունլար տէյի՝ Պօղոս առաքեալ ճէմաաթա թէնպիհ էտէր ըտի։ Առաքեալլարտան ալտրգլարը էմիրլէրի գիրտանանս պատտուիրէ։ Թէնպիհ օլունմուշ օլան էմիրլէրի տէմէյիլէ՝ էվվէլա, օնլար էկերի վահի չէյլէր օլմուշ օլսայընտրլար, եմիր, բէնպի, հրաման տրմագ ըտրլար։ Սանիյէն՝ պու էմիրլէր, վէ թէնպիհլէր, սահիհէն թէնպիհ օլունմուշ օլմագ ըտրլար։ Տէմէք քի էհէմ, վէ էլզէմ խուսուսլար իմիշլէր քի, հրաման օլմուշլար, պատուեր օլմուշլար։ Ալլահընն օն թէնպիհլէրի կիսի։ Հէմ տէ պունլարընն պիրի եալար։ Ալլահընն օն թէնպիհլէրի կիսի։ Հէմ տէ պունլարընն պիրի եալար։ Ալլահընն օն թէնպիհ օլմատը. անճագ աւանդութիւն իլէ՝ չիֆահէն վազ էթմէք իլէ. չէհիրտէն չէհիրէ կէզմէք իլէ. տէյիլ քի աւեատարանլար եազմագ իլէ. տէյիլ քի մէքթուպլէր իրսալ էթմէք իլէ։ (Գուրդ. ԺԵ.

քիթապլար Յիսուս Քրիստոսուն իմանը վասիթասըլա կէօսթէրիր՝ տէ-տիյի՝ պու իտի · զիրա ահոր աթիդի (Կ՚ կոտակարանը) օգուլան , մուճէրրէտ ինսանը սէլամէթի Քրիստոսուն կէլմէսինէ միւէթաճ օլ-տուղունու պիլիր տէմէք իսթէր իտի · վէ չօգլարը օլ քիթապլարը մանասընը քէնտի մէրամլարընա չէքիպ՝ ույտուրաճագ տըրլար · յա-քին սէն Ալլահըն քէլամընը վաղ էթ , վագիթ կէօղէթմէյէրէք , ուլալ իւզէրլէրինէ , թէքտիր էթ , վէ պէօիւք թահամմուլ իլէ թա՚լիմ էթ· թէսէլի վէր · վէ (Դ· 13·) « կէլտիյինտէ քիթապլարը՝ պա խուսուս ճիլտէրի , զէրապէր կէթիր » · տեր · Հէր քէսի թէքտիր էթմէք , վէ քիթապըն մանասը պու տուր , վէ սիղին ատտիյինիզ տէյիլ՝ սէմէք · օլ քիթապլարընն ճանը օլմատըղընճան , օնլարա պիր ճան վէրմէք , վէ օնլարա ռահիպ օլմագ , օնլարը թասթիգ էթմէք սիր · Կիւզէլ սանտըգ , ալթուն իլէ տօլու սանտըգ · ամմա խըրսըզլար էլինէ կէ-չէրսէ՝ քէնտի քէնտինի գուրթարամազ · վէ պէն Ֆիլան ատէմին վէ Ֆիլան փատիշահըն մալիկիմ տէյի , քէնտի քէնտիսինէ չահատէթ է-տէմէղ · Խիւլասայի քէլամ , ազիզ քիթապ քիլիսէտէն չըգտը· քիլիսէ ազիզ քիթապտան չըդմատը · ազիզ քիթապ նիչէ սէնէլէրտէն սօնրա եազըլտը · ամմա քիլիսէյի Քրիստոս քէնտիսի էն էվվէլ թէէսսիս էթ-տի · պուռնուն իչին քիլիսէ քիթապա հիւքմ էտէր , օնու թասթիգ է-տէր · տէյիլ քի քիթապ քիլիսէյէ հիւքմ էտէր , թասթիգ էտէր · Ազ-լար մը էօլիւլէրի տէֆն էտէրլեր , եօղսա էօլիւլէր մի սազլարը ·

ԳԼԽԱՐ ԻԱԳ

ԱՋԻՋ ՔԻԹԱՊՏԱ ՀԷՐ ԽՈՒՍՈՒՍՈՒ ՏԻՆԻՃԷ ՎԷ ԱՑՆԻՈՒ ԵԱՋԸԼՄԱՄԸՇ ՏԸՐ · ԻԼԼԱ ՔԻԼԻՍԷ ՇԻՖԱՀԷՆ ՕՆԼԱՐԸ ՔՐԻՍՏՈՍՏԱՆ ԱԼՏԸՂԸ ՎԷ ԷՕՏՐԷՆՏԻՃԻ ԿԻՊԻ ԻՃՐԱ ԷԹՄԷՊՏԷ ՏԻՐ

ՃԺԸ · Քրիստոս էՖԷՆտիմիզին հէր իճրա էթտիյի չէյլէր , վէ հէր էՖյրէթտիյի թա՚լիմաթլար քեամիլէն աւետարանտա եազըլմամըշ տըր· հաթթա աւետարանտա եազըլան , չօղուն ազը տըր · (Մաթ· ԻԱ· 25·) « լաքին պաշգա տահա չօղ խուսուսլար վար տըր քի , Յիսուս իճրա էթտի , օնլար էկէրչի պիրէր պիրէր եազըլմըշ օլսա իտիլէր , զանընմ տիւնեա պիլէ՝ եազըլմըշ օլան քիթապլարը կէօթիւրէմէղ իտիս·

ՃԺԹ · Պունուն իւզէրինէ փրօթէսթանլարա պիր իրի սիւալ վա-րիտ օլուր · էվվէլա , եա օ տուր քի , Քրիստոսուն իճրա էթտիյի , վէ եազըլմամըշ օլան խուսուսլար , քի փէք չօղ իմիշ , պի ասաս վէ պօշ չէյլէր իմիշ քի , առաքեալլար օնլարը եազըլմայա մինասիպ կէօրմէմիշլէր · Ամանիյէն՝ եա օ տուր քի , Յոհաննէսին վէ սայիրլէ-

36.) « Պօղոս Բառնաբասա տէր՝ տէօնէլիմ, վէ դարընտաչլարընն հանլարընը տօլաչալըմ, հէր պիր չէհիրտէ, քի Ալլահրն քէլամընը վազ էթտիր. վէ նէ կէօնէ Թուխայօրլար օլտուղունա ակնահ օլալըմ»։ Նէրլին առաքեալլար մէքթուսլէր եազմասրլար, վէ պըրագմասրլար. կիւնէչտէն տահա այրդ տըր, քի առաքեալլար՝ վէ Քրիստոս էքէնտիմիզ եազը իլէ մէղէպ նէչր էթմէտիլէր, վէ եազմադ խթէմէտիլէր. անճագ Ս. քիլիսէյէ հէր խուսուսու չիֆահէն թէսլիմ էթտիլէր. պունուն իչլին տիր քի, տերիզ, եազըլմադ խուսուսունտա, եազըլանընն քիլիսէյէ լուղումի եօղուտու. չիւնքի քիլիսէտէն ալընըդ չունա պունա եազըլտը, չունուն վէ պունուն լուղումի օլտուղու իչլին. տէյիլ քի քիլիսէյէ պիր լուղումի վար իտի. Նասրլ քի չէշմէտէն ադան սուլար, չէշմէնին՝ հէմ էվվէլ օլտուղունու թաստիդ էտէրլէր, հէմ չէշմէտէն քէնտի չըդտըգլարընը թաստիդ էտէրլէր, հէմ չէշմէնին օնլարա միւհթաճ օլմասրընը թաստիդ էտէրլէր. վէ հէմ չէշմէտէն չըդտըդլարը հիհէթ իլէ, չէշմէնին էքսիկմէտիկնի, վէ թըպդը չէշմէնին սույունա միւթապդ վէ էմսալ օլտուղունու թաստիդ էտէրլէր։ Վէ պիր ատէմին եազտըդը՝ միւէրրէտ քէնտի ադընա միւթապդ օլաճաղը կիսի, աւետարան տալսի՝ քիլիսէյէ միւթապդ տըր։ Զիրա ճշմարտութիւն ճշմարտութիւնա դարչը կէլէմէզ. չիւնքի իքիսինին տէ մէպտէսի Քրիստոս տուր։

ԺԸ. Պօղոս առաքեալ (Ա. Կոր. ԺԱ.) քէնտինէ սիւալ օլունան դարընընը վէ դօճանընն նէ թարդ կիսինէհէյի, նէ թարդ տուա էտէճէյի, վէ սայիր խուսուսաթլարը իւղէրինէ թարիֆ էտէրէք, ճէվապ վէրիյօր. վէ թէնպիհ էթտիքլէրի աւանդութիւնլարը տախի հրֆզ էթմէլէրինի. վէ նիկէրչի դարչը կէլէն օլուրսա, օ միսիլիւէրէ սիլսիմ. « վէ Ալլահրն քիլիսէլէրինին էօյլէ ատէթի եօղ տուր», ճէվապընը վէրին տէյի էմր էտէյօր։ Վէ հաղորդութիւն իւղէրինէ՝ նինէ օլ պապտէ՝ մուֆասսալ եազտըդտան սօնրա. պու պապտէ չիմտիլիք եազտըդըմ քեաֆի տիր տէյօր. սիրդէ տահա չօդ թէնպիհլէրիմ վար տըր, օնլարը տա՝ պէն կէլտիսիմտէ, չիֆահէն թէնպիհ, թէսլիմ էտէճէյիմ» տէր։ Նէ՝ խիր օլ թէնպիհլէր (պատուիրանլար) քի, Պօղոս առաքեալ սօնրա Կորնթացիլէրէ ուէօյլէտի. վէ լճրասը խուսուսունու օնլարա պօրճ գօյտու։ Օնու պիր եալընըդ քիլիսէ պիլիր, վէ եէվմիկէ լճրա էտէր. վէ աղիզ թէնպիհլէր մագամընտա օնլարա սըգը սըգը սարըլմըշ տըր։ Ամմա միրօթէսթանլար՝ օնլար սօնրատան իճատ տըր, հայրապետական տըր, տէյէրէք օնլարը դապուլ էթմէզլէր։ Ֆագաթ հիչ պիր վագըթ՝ շու խիմտէքի հայրապետ, օնլարը գօյտու տէյի, չիմտիկէ տէկին կէօսթէրէմէտիլէր. վէ եէվմիկէ մէրամ ֆասիտէլէրինի սէրպէսթէճ լճրա էթմէք իչին իտտասաընը էտէրլէր, վէ Քրիստոսուն քիլիսէսինէ էթթիրալար սաչմատան տուր օլմաղլար։

ԺԹ. Պուրատա պիր միւթալաա տահա էթմէյի քի, առաքեալլարը հէվսի Քրիստոսուն քէլամընը չիֆահէն նէչր էթմէյէ մէկդուսնիկէյի, վէ սէլահիյէթ ալտրլար. պու առաքեալլարը Թոմա Թէոս վէ Յովհաննէս Աւետարան եազտըլար. վէ պիր իքիսի տէ մէքթուպ եազտըլար. օ պիրլէրի հիչ մի պիր օէօզ սէօյլէմէտիլէր. վէ սէօյլէտիլէր իսկ, սէօզլէրի հիչ մի թէէսիր էթմէտի. հիչ մի պիր քիլիսէ թէէսիս էթմէտիլէր. վէ էթտիլէր իսկ, հիչ մի պիր սըրր (խորհուրդ) իճրասընտա պուլունմասրլար. հիչ մի պիր ային ու ատէթ իճատ վէ նասպ էթմէտիլէր։ Վագաա օնլարընն Աւետարանտա սազըլըսը եօգ տուր. եազըլըսը եօղ իսկ, օնլարընն օլմամասը մը լազըմ կէլիր։ Առաքեալլարընն գանղըսը չուրատա, եա պուրատա տօղտու. չու՝ եա պու ճէղայը չէքտի. գանղըսը չուրատա՝ եա պուրատա էօյտիս տէյի, եազըլըսը վար. վէ եազըլմամըշ տըր տէյի, առաքեալլարընն տօղմամասը մը լազըմ կէլիր. հէփսի պօյա մը էօմրէրինի կէչիրտիլէր. հիչ պիրիսի ճէղա չէրմէտի մի, էօլտիւլէր մի, եօղսա տահա սազ մը տըրլար. չիւնքի եազըլմամըշ տըր։ Այթէ պիւթիւն ապէսիյէթ պունտան չըգար։

ԺԲ. Կէլէլիմ քի, աւետարանիչլէրին պիրիսինին եազտըդը մատէյի, տիկէրի եա հիչ եազմամըշ. եա եազմըշ իսկ, թէֆէրրիւաթճա պիր պիրինէ խիլաֆ կէօրիւնիյօր. մէսէլա պիրի Քրիստոսուն Մըսրը ադիյարընա կիթտիյինի եազար, տիկէրի օնու հիչ զիքր էթմէզ. պիրի դըրդ կիւն օրուճ թուխտուղունու եազար, տիկէրի հիչ զիքր էթմէզ. պիրի հՀ կէօնէ տուա էտէլիմ տէյի, առաքեալլարընն Քրիստոսա օյան ըրճասը իւղէրինէ, Քրիստոսուն օնլարա էօյրէթտիյի (Հայր մեր) եա պիզիմ փէտէրիմիզ... տուասընը թէքմիլ եազար. տիկէրի եարը եազար. տիկէրլէրի տէ օնու հիչ զիքր էթմէզ. Պիրի տէր քի, զատիկի էթտիքտէն սօնրա, փէչթումալ դուշանտը, վէ առաքեալլարընն այագլարընը եայդատը, վէ պէն նէ կէօնէ էթտիմ իսկ սիզ տէ պօրճլուսունուզ, պէնիմ էթտիյիմի էթմէյէ տէտի. տիկէրի եազմազ. պիրի տէր քի, յարութիւն ալտրգտան սօնրա աղիզ դարընընը Քրիստոսուն մէղարընա կիթտիլէր իսկ, պիր հրեչտակ կէօրտիւլէր, տիկէրի իրի հրեչտակ կէօրտիւլէր, տէր. պագրսըլա։ Պունա պէնզէր տահա չօգ խուսուսլարընն պագրսը եազըլմամըշ, պագրսը եազըլմամըշ. տէմէք քի, աւետարանիչլէրին ֆիքրի, Քրիստոսուն հէր իճրա էթտիյի, վէ էօյրէթտիյի թալիմաթլարը, եազը իլէ եազմադ տէյիլ իտի, վէ տինէ վէ այինէ միւթաալլիդ խուսուսլարընն հէփսի եազըլմամըշ։ Անճագ հէր քէս, նէ եազտը իսկ, մէրթուպ մագամընտա եազտը. մէսէլա Ղուկաս Թէոփիլոսա եազտը քի, Քրիստոսուն նէ օլտուղունու անլասընն։ Յովհաննէս, քի Քրիստոսուն պիր եալընըդ Ալլահ օլտուղունու անլաթընն. քէզալիք հէր նէ քի առաքեալլարա սիւալ օլունտու իսկ, պիր օլ խուսուսա ճէվապ օլտուն տէյի

եազտըլար ։ [illegible] եազտըղըմբզտան գիյատէսի արքըգ գալմատը ։ վէ եօդ տուր տէյի ։ հիչ պիրիսի եազմատը ։ հիչ պիրիսինին պիլէ ֆիքրինտէն պիլէ կէչմէտի ։ վէ հիչ պիր եէրտէ կէօրիւնմէյօր ։ անճաղ եազը իլէ եազմադ քեաֆի տէյիլ ։ կէլտիսիմիզտէ թէքմիլէն չիֆահէն սէօյլէրիզ ։ վէ էօյրէտիրիզ տէյի ։ տիզգաթլըճա թէնպիհ էթտիլէր ։ Վէ պուլունատուգլարը մահալ ուզադ օլմասա իտի ։ հիչ պիրիսինէ ։ նէ աւետարան ։ նէ տէ պիր մէքթուպ եազար ըտըլար ։ անճաղ ինֆահեն կիտին էօյրէտին տէյի ։ Քրիստոսուն վէրտիյի թէնպիհ իւզէրէ տավրանը ըտըլար ։ Հաթթա լուզումու եօդ կիպի ։ առաքեալ եազըյօր ։ վէ եէմին վէրիյօր քի ։ եազտըղը մէքթուպինի օգուսունլար ։ (Ռ։ Թէ։։ Ն։ 27։) « Բալպլըն իսմինէ եէմին վէրիրիմ սիզէ քի ։ պու մէքթուպ աղիզ դարընտաչլար հուզուրունտա օգունտուն » ։ Տիկէր եէրտէ « եազը էօլտիւրիւր » տէր ։ Հարէզա « չօգ չէյլէր վար քի ։ սիզէ սէօյլէյէճէյիմ ։ լաքին դալէմ իլէ ։ վէ միւրէքքէպ իլէ եազմայը իսթէմէյօրում տէր » ։ Ամասլա լուզումուզ օլտուզունտան մը ։ հաչա ։ զիրա Քրիստոս վէ առաքեալլար չիֆահէն բիվայէթի՝ եազմազտան ։ տահա միւրաճճահ թութար ըտըլար ։ զիրա Քրիստոսուն խըպզը էֆքեարընա վէ էմրինէ մուվաֆիզ օլուպ ։ տայիմա ։ « Գնացէք ։ աշակերտեցէք զնոսա ։ ուսուցէք նոցա » ։ չիֆահէն էօյրէտին ոնլարա տէտի ։ եազըն՝ տէմէտի ։ լաքին պու ասիլտէ բաճոն արալան քիմ ։ տօղրուլու դասուլ էտէն քիմ ։ « Ա՞ հաւատաց լրոյ մերում ։ ։ ։ » ։

ՁԻԿ ։ Իւչինճի՝ սէլամէթ պասընտա աղիզ քիթապատան դիյատ ինսանա լազըմ օլան պիր եայրնդ եկեղեցի վար տըր ։ վէ եկեղեցիսիզ սէլամէթ եօդ տուր ։ վէ աղիզ քիթապա տա հիւքիւմ վէրէն ։ պիր եալընըզ պու քիլիսէ տիր ։ վէ քիթապըն քէնտիսինին հիւքմիւ եօդ տուր ։ Եօգարըտա սէյան էթտիմիզտէն՝ չու սահիհ-լիքլէր [illegible] ։ Եանի Աւետարանտա Քրիստոսուն էօյրէթմէսի հէր ճշմարտութիւն ։ վէ հէր թէնպիհ եազըլը տէյիլ տիր ։ վէ չօգ լուզումու թէնպիհլէրի առաքեալլար տամի չիֆահէն էօյրէթտիլէր ։ վէ պու թէնպիհլէր եկեղեցի իչինտէ ։ զէնկին պիր էշմէ կիպի դալտը ։ վէ եկեղեցի տէ՝ օնլարը ճէմաաթա չիֆահէն էօյրէթտի ։ էօյլէ իսէ տէսթիլէրէ տօղմուշ սուլարտան մատէ ։ չէշմէսինտէ արքըգ սույուն գալմատըղընը ։ քիմ սանա խասլէր վէրտի այ ադըյր փրօշէսթան ։ Սանիէն էկէրչի Ալլահըն քէլամընըն եազը իլէ եազըլմասը ինսանը՝ սէլամէթինէ միւճէրրէտ էլզէմ օլմուշ օլսայրտը ։ օնսուզ նէ Քրիստոսուն քիլիսէսի ։ նէ տէ ճէմաաթը սէլամէթ պուլապիլիր իտի ։ զիրա էլզէմ (հարկաւոր) պու խուսուստա՝ փիլիսոփայութիւնճա ։ « չէյէ տէրլէր քի ։ օնսուզ պիր տիկէր չէյ օլամազ ։ մէսէլա ինսանա թէնճէ եաչամազ իչին՝ պայրընճա հալա սու ։ վէ էքմէք լազըմ տըր՝ պիր առէմ պիր ճան ։ օնու առէմ էթմէք իչին լազըմ տըր ։ եօղսա ինսան եաչայամազ ։ վէ ինսան օլամազ ։ Փէզալիք մէզհէպիմիզ իչի՝

լազրմ (հարկաւոր) պիզ՝ պիր սատէ եկեղեցիկի, Քրիստոսոտան ալ-
ոլոզը թալիմաթլար իլէ պէրապէր պիլիրիզ. օնուն իչին տէրիզ քի՝
Բիլիսանիզ սեյամի եօղ տուր. հիչ պիրիմիզ տէմէտիք քի, Աստուա-
ածչունչսուզ եախսա Աւետարանոլոզ սեյամէթ եօղ տուր. Անպէգի
տէ պու տուր քի, քիլիսէ աւետարանտան էվվէլ տիր. վէ աւետա-
րան քիլիսէտէն չօղ սօնրա եազըլոր, վէ փէր չօղ սօնրա իլան օյա-
պիլտի. վէ հէր քէսին էլինէ փէք ուզուն միւտաէթ սօնրա կէչէպիլ-
տի. թա Կոստանդիանոսուն վագթինէ գատար. եանի 300 սէնէ սօնա-
րա. նէ զանն էտէյօր փրօթէսթան, չիմտիքի կիպի՝ պատմալարտան
ՇՁմա միլիոնլարնա աւետարանլար մը վար ըոր. չիմտիքի կիպի տին
սէրպէսթիյէթի (ազատութիւն հաւատոյ) մը վար ըոր. խայրը. Պու-
փիքատ էօյլէ իսէ, պու աւետարան եազըլմազտան, վէ եազըլոպ
իլան օլմազտան էվվէլ. թուլ միւտաէթ Քրիստոսուն ճէմաաթը, նէ
իլէ իտարէ օլունտու իսէ, փրօթէսթանլար պիզէ խապէր վերսինլէր.
իշթէ պու խապէրի տէ վերէմէզլէր. պիրա՝ միճէրրէտ քիլիսէ վա-
սիթասըյլա, վէ ո տա չիֆահէն (Ս. Աւանդութիւն իլէ). օնտա քի
առաքելոլն թէնպիհի մուճիպինճէ քիլիսէ սիզը սիզը սարրլրպ՝ օնու
հրֆզ էթմիչ իտի, վէ հալա էթմէքտէ տիր. Նօյլէ իսէ, աւետարան
եազրլմասընը լուզումի եօղ իտի. ինսանը սեյամէթինէ էլզէմ (հար-
կաւոր) տէյիլ իտի, նօղսա Քրիստոսուն հաւատքը աւետարան իլէ
պաշլայըպ, աւետարան իլէ պիթմէլի իտի. պունու զանը ազբուը
աուէմ գապուլ էտէպիլիր, պիլմէմ. Պու սէօզիւմիզիւ պիր պէյինսիզ
փրօթէսթան օգուտուզու կիսպի, գապիլ քի աւետարանը սէօզէրի
յազըմ տէյիլ կիպի տէյօր պէյիլէր. հաչա, աւետարանտաքի պուլու-
նան սէօզէրին հիյլէթի, վէ ճշմարտութիւնու պաշգա, վէ օլ սէօգ-
լէրին, վէ օլ ճշմարտութիւնլարը եազըլմասը գաղիյէսի պաշգա.
ճշմարտութիւն պիր տիր, վէ հէփիմիզին սեյամէթինէ էն լազըմը չէյ
տիր. յաքին եազըլմասը լազըմ տէյիլ. ճշմարտութիւն պաշգա. եա-
ղը պաշգա. եաղը ճշմարտութիւնտուզ օլամազ. ամմա ճշմարտու-
թիւն եազըրզ օլապիլիր. Նասրլ քի եկեղեցի մէզհէպիմիզին պու ճըշ-
մարտութիւնունու Ս. Կոստանդիանոսուն հէնկեամընա գատար հրֆզ
էյլէտի. Օնտան աւետարանլարը գօպնալարը եազրլտրլար, վէ հէր
քիլիսէյէ տազրլտրլար. Իսթէր եինէ տիւնեա եիւզիւնտէն աւետա-
րան. վէ ազիզ տիմապ գայպ օլսուն, եինէ եկեղեցի քէնտի ուսիլի
գատիմէսինտէն շաշմազ. եինէ օլ ճշմարտութիւնլարը սէօզ իլէ. վէ
ինֆահէն իլան էսէր. վէ եինէ օլ խորհուրդլարը իճրասընտա պու-
լունուր. Տէմէք քի աւետարանը եազը իլէ եազրլմասընը քիլիսէնէ
լուզումի մաթլազը եօղ տուր.

ՁԻԴ. Զաթէն՝ եօգարրտա պէյան էթտիք քի. քիլիսէ մէզհէպի-
միզին պիրինճի գանունու վէ ասասը տրը. մատէմ քի քիլիսէ էյիլէ-
ր իյնէ գապուլ էթմէք սեյահիյէթինի Քրիստոսոտան ալտը. վէ մա-

– « Այլանդն վերոյիկ ինայէթէ կէօրէ , այիմ մինար կիպի թէմէլ աթ-
տրմ » , Թէմէլ ամմաղ , Այլան իյէ պիրլիրտակ իշ կէօրմէր , միւէբ-
բիւտ տին դանունու տուր . աւետարանին եազբոր տէյիլ սիր , Ան կիւ-
զել վէ էն աչրզ չանատէթ քրիսէնին տին դանունու վէ մէհէնք թա-
ղր օլուուզուանա , (Մատթ. ԺԸ. 15.) եազբոզը տրր . օրատա պիր կիւ-
նահրնար ատէմ , նէ՝ չարի իյէ կիւնահրնատան խէյլաս օլահաղ , վէ նէ
կէօնէ կիւնահրնար վէ Այլանդն սիւչմէնի օլուզ , սիւչմէն սայրլա-
նաղրնր պէրրաղ եաղրյոր , « Էկէր դարրնատաչրդ » ատանա կիւնահ իչ-
էրսէ , մաղէյնատ օնու թէրտիր էթ . « էնի տինէրսէ , օնու դազան-
դրդ օլուրսուն . ոէնի տինէրմէզսէ , իրի վէ իւչ քիչի տատա ալ եա-
նրնա , վէ օնլարրն հուզուրունատա օնու թէրտիր էթ , նասիհաթ վէր-
էկէր տինէրսէ , օնու դազանդրդ օլուրսուն . վէ օնլարր տա տինէ-
մէզսէ , քիչիսէ հուզուրունատա սէօյլէ . էկէր քիչիսէյի տէ տինէմէզ-
[illegible] Այլանդ տինէմէդիգ դրդր . [illegible]
թրդ կէօմրիւրքիւ սիյազրնատա , վէ փութփէրէսթ մազամրնատա օլ-
սուն » , Նմիչին . քիչիսէյի տինէմէտիյի իչին . Գու թէրթիսլի Այլան
քէնատիսինէ հազարէթ օլսուն տէյի մի նատաղ էթտի . հայա . տէմէք
քի , ասրլ քիչիսէ Քրիստոսուն վէրիլի մութլաղր , վէ տիյանէթիմի-
զին սիրի , վէ ամիր զանունու իյահիսի տիր . Գու քիչիսէյի տինէ-
յէն , Այլանդ տինէր . վէ ոէլամէթ պուլուր . տինէմէյէն՝ սէլամէթ-
տէն մահրում օլուր . Մրիստոս էֆէնտիմիզ . Աւետարանը օգուտլայան
փութփէրէսթ կիսի օլսուն տէմէտի . անճաղ քիչիսէյի տինէմէյէն ,
[illegible]
փուսունու աչմաղ . ատանա տօղրուսու օնլար ճէննէթին գափուսու-
[illegible]

Ինչ . Քրիստոնէաթանէրրն պայազրլարը՝ գու անախթարլար գան-
նրնր մահիթատա ալմաղ իսթէրլէր . Եանի ճէննէթին գափուսու վար
ի իմիշ . անախթարլարը նէտէն . տէմիրատն մի , այթունատան մը ի-
միշ . « Վէր ազրլարդա ճէվապր . գօ , սատա ազրլարդ օլսուն » , Է-
վանկիլատ էր միլէթատ պիր մէհթէրէմ ատէթ վար իտի . Եանի փա-
տիշահա իլը տէֆա փատիշահ օլսուզու կիւնտէ՝ մէմլէքէթ բուէսատ-
լարը , նախատ վիրէլատ , օլ փայիթատան չէնրին անախթարլարընը
թանթրնա ճիւլիսի թէպրիքի իճրատանա կիմատրէրինտէ , իյէրին-
[illegible] էն մէհթէրէմ պիր քատամիլի պուլնատան պէօյլէ , Այլան թարա-
[illegible] պու մէմլէքէթին հիւքիւմէթի զաթինիզէ ինալէ օլտու , ի-
[illegible] վէ մուհաֆազա էտին , դապուլումուզ տուր՝ տէյէրէր , օլ ա-
նախթարը եէնի օթուրան փատիշահա , բայէթի աղիմէ , վէ զինէթի
մախսուսէ իյէ թաղտիմ , վէ թէսլիմ էտէր իտի . Վէ օլ փատիշահդն
իսարէսի թարիխի՝ իչպու անախթար թէսլիմի թարիխինտէն պէտ է-

տէմ քի պու քիլիսէնին բէտտա էթտիկինի, Քրիստոս տախի բէտտա էթ-
միշ տիր։ (Ղ-ի. 16.) «Միզի տինէլէն, պէնի տինէր։ սիզի
բէտտա էտէն, պէնի բէտտա էտէր։ վէ պէնի բէտտա էտէն, պէնի կէօն-
տէրէնի տախի բէտտա էտէր, վէ պէնի տինէլէն ինու տինէր։ . . .»։
Թէքրար օրատա «Ինթէ տիւշմէնին դուվվէթինի, վէ ելանպարը։
ազրէպլէրի էշմէյէ սիզէ հիւքիւմէթ վէրտիմ»։ (Մ-դ. 19. 18.)
Պետրոսա վէրիյէն անախթարլար հիւքիւմէթի «ճէննէթին անախթար-
լարընը սանա վէրէճէյիմ։ եէրտէ չէօզտիւյիւն, կէօյտէ չէօզիւլճէք
տիր։ եէրտէ պագլատըդըն՝ կէօյտէ պագլանճագ տըր»։ Վէ
սէլամէթ վէրմէք հիւքիւմէթինի առարեալարա (Մ-դ. 20. 18.)
Թէքրար էթտի - «Ուահիտ տէրիմ սիզէ քի, հէր քիմի եէր եիւզիւնատ
պագլարսանըզ, կէօյտէ տախի պագլանսճագ տըր։ վէ եէր եիւզիւնա-
տէ չէօզտիւյիւնիւզ, կէօյտէ տախի չէօզիւլճէք տիր»։ Պու սէզ-
տէն այրզ կէօրիւնտիւ քի, սէլամէթ պանուունու քիլիսէ տիր։ քիլիսէ
հէր քիմէ ճիւնահասը իչին ճէզա վէրիրսէ, Ալլահ օնու կէօյտէն թատ-
տիգ էտէճէք տիր։ հէր քիմէ միւքնաֆաթ վէրիրսէ, վէ կիւնահլարը-
նը ափվ էտէրսէ, Ալլահ տա կէօյտէն ափվ էտէճէք տիր։ Պու հիւ-
քիւմէթ եափմա, եա դափմա պիր հիւքիւմէթ տէյիլ տիր։ անճագ
Ալլահըն դուրտուզու՝ վէ սէյէնտէյի թէրթիպ իւզէրէ տիր։ Քիլիսէ-
նին մուազզամ պաչը, եանի քիլիսէ Ալլահըն վէքիլի տիր։ խուսուս-
սու բուհանիյէ վէ տինիսյէյէ հէր նէ դարար վէրիպ սիճիլ քէսէրսէ,
հէր նէ թէնպիհ վէ նիզամ վէրիրսէ, օնա տէրուունի, հէմ զահիրի ի-
թաաթ լազըմ տըր։ քի պու իթաաթը քիլիսէյէ խարաղ էթմէզ-
սէ, Ալլահըն էմրինէ վէ մուրատընա դարչը կիտէր, գիրա պու քիլի-
սէ Ալլահըն խանէսի տիր։ պու քիլիսէ քէնտի մէէմուրլէրի վասիթա-
սը իլէ՝ Ալլահտան ինսան օլան ինայէթլէրի, սըրլարը, հէր քէսին
մէլինէ կէօրէ՝ պախչ էտէճէք։ Թաղսիմ էտէճէք տիր։ (Ա. Կ-ր. Ի.
1.) «Ինսանլար պիզի Քրիստոսուն մէէմուրլէրի, վէ Ալլահըն էսրա-
րընը պին պաչըլարը կիպի, Թուքսունլար»։ Էկէրչի քիլիսէսի վէ
քիլիսէ մէէմուրլէրինտէ Ալլահըն միւքնաֆաթ, վէ միւճազաթ վէր-
մէք հիւքմիւ, վէ սէյահիյէթի օլմամըշ օլսա իսի։ Նինչին Պաղոս ա-
ռաքեալ Ալլահըն էսրարընին պին պաչըլարը իսմիյլէ պուունլարը թէս-
միյէ էտէյօր։ Նինչին պուունլարը Քրիստոսուն մէէմուրլէրի տէյի չաղը-
ըրյօր։ գիրա Ալլահըն եէր եիւզիւնատ վէքիլի տիրլեր։ Եէր խուսուս-
տա վէքիլ տիրլեր։ ասկէր օրատուլարընտա մը, թիճարէթ խուսուս-
լարընտա մը, հաչն։ Ալլահըն վէ Քրիստոսուն էսրարընին պին պաչը-
լարը վէ մէէմուրլէրի տիրլեր։ եանի պին պաղընտա պըլաղուզլար։
տին պաղընտա էօրէսիր։ վէ տին պաղընտա հէր քէսէ Ալլահըն նիյ-
մէթ։ վէ էսրարընը թաղսիմ էտիճի պին պաչըլար սըրլար։ Տէմէք
քի աուետարանըն եաղըսը պիզիմ տին պանուունումուզ տէյիլ։ Նէ տէ-
յէլիմ։ (Ա. Կ-ր. Գ. 9. 10.)։ «Ալլահըն մայէթ մէէմուրլէրիկ»։

տէր իսի։ պու մէօհթէրէմ ասէթ էվայիլտ հէր միլլէթտէն իճրա օ-
լուպ, պիր ուսիլ վէ ատէթը մուգատտէս սրրասընտա թութուլուբ
իտի։ Քրիստոս էֆէնտիմիզ տաիր Ալլահըն, վէ թապիաթըն նոմոս
միէսսիսի մութլաղը պուլունտուղունտան, պու գայտէյի գատիմի
թաստիգ, վէ իթթիֆաք էտէրէք։ Իշպու անախթարլար թէսլիմի
մուամէլէսինի իճրա էթտիյիտտ, մանէն քեաֆիէյի սիւրիւսիւրիւն,
վէ թէպաալարընըն իտարէ օլունմասը հիւքիւմէթինի։ քիլիսէյէ պու
ուսիլ իլէ իճրա էթտի։ Պու ճիւմլէ միրոթէսթան մահիթաղ էտէճէք
իսէ։ Քրիստոսու մահիթաղ էտէր։ պիզիմ բայէթ, վէ հէօրմէթ, վէ
իթաաթտան մասա պաշգա պորճումուզ եօգ տուր, նէ տէ ճէսա-
բէթ էտէպիլիրիզ։ Պիզիմ իթիգասըմըզ, անճագ պիր քիլիսէ Քրիս-
տոս թարաֆընտան քէնտինէ վէքիլ նասպ օլմուշ։ վէ տիյանէթ պա-
պինտէ հէմ գըլաղուզ, հէմ ամիր, հէմ իմանրմրգրն գանունու վէ ա-
սասը տրր։

ՀԻԶ։ Իշթէ պունուն իչին տիր քի, Պողոս առաքեալ եաղար։
(Ա։ Կորն։ ԺԱ։ 16։) «Էկէրչի պիրիսի մուխալիֆէթ էթմէք իսթէր-
սէ (օր քիմսէյէ) պիզիմ էօյլէ ատէթիմիզ եօգ տուր, նէ տէ Ալլա-
հըն քիլիսէյէրինին», տէյի ճէվապ վերին տէր։ Ատուռաճաչունչ վար,
Աւետարան վար, մէքթուպլէրիմ վար սէմէյօր։ անճագ հէր նէվի-
ճատ ադըլա խըզմէթ էտէն քիմսէյէրէ գարշը։ Եկեղեցիի,
գանուն կէօսթէրիյօր։ պիզիմ, վէ Ալլահըն քիլիսէյէրինին օ մնսիլ-
լիւ ատէթի եօգ տուր տէր։ Պաղր քիմսէյէր միւճէրրէտ սիւն-
նէթ օլմալը իստասընտա կէղեր իտիլէր։ Պողոս առաքեալ
պունլարա՝ պու պապտէ քիլիսէնին ուսուլմէն իպրաղ վէ իճրա էթ-
տիյի գանունու գարշը գօյտու։ Աղիզ էսկի ատ քիթապընը օգուս-
յուպ, Մովսէսին նոմոսու իւղէրինէ կիտիպ, Քրիստոսուն տիյանէթին
ինիսիպ էտէն քիմսէյէրէ՝ քիլիսէնին, վէ առաքեալարըն իլը սի-
նոթտա վերտիքլէրի գարարը, վէ գանունու իպրաղ էթտի։ տէյիլ
քի աւետարանը։ օնուն քի վիճուտի տէ եօգ ուտու։ նանի, եաղը-
ճա։ «Հէր քիմ քի պու գանունա մուվաֆֆաղիյէթ կէօսթէրիր իսէ,
Ալլահըն սէլամէթի վէ մէրհամէթի իւղէրինէ օլսուն»։ Աւետարա-
նա տէմէյօր։ քիլիսէ գանուունա Ալլահըն սէլամէթինի աղվ էտէ-
յօր։ (Գ։Ղ։ Զ։ 16։) տէֆա (Բ։ Պէտ։ Ա։ 20։)։ «Հէլիսինտէն էվվել
պուրայը պիրմէլիսինիզ քի։ հէր իլհամ (մարդարէութիւն) քէնտի եա-
զըլըշը հալ էտէմէզ։ ղիրա իլհամ հիչ պիր վաղիթ ինսանլարըն
միւրատը իւղէրէ վերիլմէտի։ իլլա աղիզ բուհտան միթէնէպսիզ օլա-
րաղ։ ինսանլար Ալլահ թարաֆընտան սէյլէտիլէր։ տէմէք քի, Ալլահըն
բուհու քիմէ գըլաղուզ օլմուշ իսէ, պիր եալընըզ օ՝ պու իլհամլարը
չէօզէր։ վէ մանալը սահիհէսինի վերիր։ Տէմէք քի, պիզիմ քիլիսէ-
նին վերտիքի մանալը եալընըզ Թութապիլէճէյիզ։ տէյիլ քի աղիզ քի-
թապ՝ հէր քէսին միւրատը պու քիթապա նէ մանա վերիրսէ, վէ

կէօնէ իսթէրսէ, օ մինվալ իւզէրէ օգունմամաղ։ անճագ Ալլահտան
աղիզ քէլամըն մանասընը վերմէք սէլահիյէթինի ալմըշ օլան քիլիսէ-
նին վերտիքի մանասը իւղէրէ օգունմալը։ օ քի։ (Ա։ Տիմ։ Գ։ 14։)
«սահիհիլիք տիրէյի։ վէ թէմիլի տիր»։ Հաթթա Պետրոս առաքեալ ա-
յրդտան իխթար էտէր քի։ «Պողոս առաքեալըն եազդրդը քեաֆիէյի
մէքթուպլէրին իչինտէ էօյլէ մանասը կիւճ, վէ ինճէ մատտէլէր պու-
յունուր քի։ պաղը ադլը կրթ օլան քիմսէլէր։ օգույուպ նէֆսլէրի-
նին թէլէֆիյէթի իչին իսթէտիքլէրի եանլըշ մանալարա չէվիրտիլէր»։
Պու նէ սէմէք տիր։ ադիզ քիթապ քէնտի քէնտինէ՝ ճանը վէ տիրի
օլմատըղընտան, ինսանա սէլամէթ գանունու օլամաղ։ վէ մանայը
հազիգիսինի միւճէրրէտ Քրիստոսուն բուհունու թաչրյան, սաղ վէ
միւթէքէլլիմ Քրիստոսուն վիճուտի վերճէք տիր։ վէ իչպու վիճուտ
Քրիստոսուն քէնտի քիլիսէսի տիր։ օ քի սահիհիք տիրէյի վէ թէ-
միլի տիր։ Նասըլ քի տիկէր եէրտէ՝ Պողոս առաքեալ։ «Եազը էօլ-
տիրիւր։ ամմա բուհ ճան վերիր» տէր։ Նանի Մովսէսին նոմոսու
եազը իլէ։ վէ Քրիստոսուն մէղհէպի ադիզ բուհ իլէ բուպար օլունա-
բաղ, Մովսէսին նոմոսունուն եազրսը իլէ՝ քիմսէ գուրթուլամասը։
լաքին Քրիստոսուն բուհու իլէ հէր քէս սէլամէթ պուլտու։ (Ռ։ Կորն։
Գ։ 6։) «Ալլահ պիզէրի եէնի ահտա գատիր մէէմուրլէր նասպ էթ-
տի։ տէյիլ եազը իլէ։ անճագ բուհ իլէ։ զիրա եազը էօլտիրիւր։
ամմա բուհ ճան վերիր»։ Փրօթէսթանլար տիգգաթ իլէ Պողոս ա-
ռաքեալըն պու մէքթուպունու օգուսալար։ քիլիսէնին չիֆահէն,
վէ բուհ իլէ մէղհէպիմիզին սահիհէն գանունու օլտուղունու անլար-
լար։ Կէկեր ֆիքիրլէրի հաղրընը պուլմադ իսէ։ «Նաղը իլէ մէէմուբ
տէյիլիզ։ իլլա բուհ իլէ»։

ՀԻԷ։ Պու ադիզ քիթապըն մանասընը հէր քէս կէկերչի կէօնլիւ-
նէ կէօրէ անլայըպ վերէճէք իսէ։ չօգ եանլըշ էֆքեարլարա կիրիֆ-
թար օլուրլար։ չօգ մէղհէպլէր իճատ օլուրլար։ չօգ տիւրլիւ տին-
լերէ խըզմէթ էտէրլէր։ վէ լաքին հէվսի տինսիզ օլուր։ տինսիզ եա-
չար, վէ էնճամընտա տինսիզ էօլիր։ Նասըլ քի փութփէրէսթ ա-
թալարըմըզ։ չօգ չէյլէրէ Ալլահ տէյէրէք։ չօգ սանամլէր տիքտիլէր,
վէ Ալլահլարը չօղալթոբդամ։ հիչ պիրի Ալլահ օլամասը իսէ։ քէ-
ղայիք։ մէղհէպլէրին չօղալմասը։ տիյանէթին հիչ օլմասը տէմէք
տիր։ Պունա տէլիլ։ կէկերչի քիլիսէ թէվարիխի օգունուրսա։ հերե-
տիկոսութիւնլար։ վէ միճիտլէրինին քեաֆիէսի քէնտի էֆքեարը-
[illegible]։ վէ մերամինա մուվաֆրզ։ պու ադիզ քիթապտան կէօրա ֆէթ-
վա՝ վէ մանալ պուլարաղ։ վէ օր մանալլերէ իսթէտիքլէրի կիպի էֆ-
քեարը վահիտէլէրինի։ վէ մէրամը զաթիլէրինի թաթպիգ էտէրէք,
պիրէր մէղհէպ իճատ էթտիլէր։ վէ քիլիսէյի խայրը մէչադգաթլարա
կիրիֆթար էտէրէք։ Նիչէ նիչէ տի կիրտան քէսանընն գանընն տէօ-
քիլմէսինէ պատի օլտուլար։ Նիչէ նիչէ ֆէլաքէթլէր։ վէ ածնա-

ճաղ հալլէր, վաղբթ պէ վաղբթ պու եիւղտէն ճէմիյէթլէր, վէ տէվ-
լէթլէր պաշընա կէլտիլէր. պունլարըն հէվսի էվքեարը մախսուսէ
սէմէրէլերի տիրլէր. վէ իշպու ազիզ քրիթասը քէնտի մէրամը Գա-
սիտելէրինէ մուվաֆըզ կէթիրտիքլերի իշին, կէօյա եիւրէքլերինէ ըէ-
ֆահ, վէ ֆէրահ վէրմէք իշին՝ ազիզ քրիթաստան պիրէր ֆէթվա
պուլտուլար. լաքին պէօյլէլիք իլէ՝ քէնտի նէֆսէրինին մաղարրա-
թընը, վէ հէլաքընը մուճիպ օլտուլար. Օղունտուն պիւթիւն բաֆը-
ղըլարըն թէվարիխի, պա խուսուս Լութէրին, վէ Գալվինին, վէ
թապտիսթերինին թէվարիխի. Պու եէնի մէզհէպ դահրամանլարը, վէ
պու միւճիտլէր տահա հայաթտա իքէն, իճատ էթտիքլերի մէզհէպ
եիւղ էլմէյ թագսիմ օլտու. չէօյլէ պիր պիրինէ զըստ, վէ մուղայիր
չի՝ պիրինին տինճէ իթիղատընը, տիկէրի գապուլ էթմէղ իտի. Գալ-
վին պատարագտա գոյավոխուրիւնու ըէտտ էտէրէք, սատէ Քրիս-
տոսուն թէնինին զիքրի տիր տէմէյէ պաշլատը. Լութէր պունուն
մուղայիրի, առէք կէտիք տէ՝ վէ պատարագտա, միւպարէքլէնմիշ
էքմէք, վէ շարապ Քրիստոսուն թէքմիլ դանը, վէ թէնի օլուր տէյի
իտտաա էթտի. քիմի քահանալըգտան ոսանըպ, էվլէնիր. քիմի ավ-
րէթ պոյանայա աւետարանան ֆէթվա սրար. քիմի պոյանմէյը-
յըր. քիմի տէ ավրէթ ինսան իշին տիր տէյէրէք, իսթ իսթէ իս-
թէտիյի գատար ավրէթ ալըր վէ ավրէթ պօշար. պիլ ֆարզ վիր-
տէթի փրոթէսթան՝ սոնրա Մօրմոն Պրիկամ Խնկ Նամ քիմէնէ, Ամէ-
րիկատա 19 գարը իսթ իսթէ ալրը, մուտիխարէն իսարէլէրին-
տէն աճիզ գալարադ, չէօյլէ ըզնարը մէրամ էտեր. խամր, Ալլահը
էմրի պիր ատէմէ պիր թէք դարը եէթէր տէր. զահէր ֆէթվաներ տա
եինէ, ազիզ քրիթաստան քէնտի ազլրնա կէօրէ պուլուր. վէ ալտրը
գարըլարըն օն սէքիզինի պօյալրը՝ իշլերինտէն պիրիսինի ալը գոր.
պու պիդիմ կիւնլէրիմիզտէ վուգու ստուլտուղու կիպի, ալէմին նէֆ-
բէթինի մուճիպ օլարադ կաղէթալար վասէթասը իլէ աճայիպ նէվին-
տէն, տիւնեայա մաաթթէէսիֆ իլան օլտու. Իշթէ քէնտի քէնտիյէ
աւետարան ոգույուպ, մէրամընա կէօրէ աւետարանա մանա վէրիր-
սէ, պիր ատէմին վէ պիր մէզհէպին սոնու պէօյլէ օլուր. Նվլէթ.
Սիմէոն ծերունի Ցիսուս չօճուղու դուճաղընա ալըպ՝ հէյրէլտէ միւ-
պարէքլէյիպ, Մարիամ Աստուածածինէ էթտիյի թրպղը փէյղամպէր-
լիք, « վէ իշթէ պու չօճուգ պիր չօղլարըն դալդմասընա, վէ պիր
չօղլարըն տիւշմէսինէ սեպէպ օլաճագ տըր» տէտիյի միսիլլիւ. սահի-
ազիզ քրիթաղ չօղլարըն տիւշմէսինէ վէ չօղլարըն սէլամէթինէ մուճիպ
օլտու. Նասըլ քի Պետրոս առաքեալ՝ Պողոս առաքեալը մէքթուպլէրի
հագդընտա սէօյլէտի իսէ, եանի մանասը սէրթ, վէ կիւճ չօղ չէյլէր
Պողոս դարընտաշըմըզ եաղտը, քի իմանտա դալիֆ օլան չօղ ատէմլէր-
նէ ֆէլէրինին թէլէֆիյէթինէ մուճիպ օլաճագ. ամմա քրիթասը քէնտի
մէրամլարընա ույտուրան քիմսէլէր միւրատլարընա պու տիւնեատա

եալընըզ էրէրլէր. ալիմ, վէ լաքին Փրոթէսթանա մէյեալ,
Նրաղոնսուն փրոթէսթան հագդընտա տէտիկի կիպի. քի էէի թութ-
տուղլարը իշլեր եղեռերդութիւն իլէ պաշլայըպ, կատակերդու-
թիւն իլէ խիթամ պուլուր. Իշթէ գօմանտասըզ օլան հէր օրտու,
պէօյլէ պօղուլուր. վէ հէր մէրամ պէօյլէ խիթամ պուլուր. Պու տէ-
տիկլէրիմիզտէն աշիքեար թէպէյիւն էթտի քի. ազիզ քրիթաղ քէն-
դի քէնտիյէ եալընըզ տին դանուունու օլամազ. անճագ քիլիսէնին
թաստիղինէ միւհթաճ տըր. Սանիէն շիֆահէն Ալլահրն քէլամը եա-
նի ազիզ բիվայէթ տիյանէթիմիզին իքինճի դանուունու տուր. Սալի-
սէն ազիզ քրիթաղ տիյանէթիմիզին իշիւնճիւ դանուունու տուր. վէ
տիյանէթիմիզին հէր խուսուսու թէքմիլ օնտա եաղընը տէյիլ տիր.
Ալ պիլ ախէրէ քիլիսէ ինսանըն սէլամէթի խուսուսունու Քրիստոս
Յիսուսին զիքրի տիր տէմէյէ պաշլատա ազիզ քրիթաղընը կիւտէպիլիր.

ՅԱՍԼԸ ՍԱՏԻՍ

ՊԱՊԸ ՎԱՀԻՑ

ՔՐԻՍՏՈՍՈՒՆ ՔԻԼԻՍԼՈՒՆԻՆ ՀԱՒԱՏՔԸ ՆԱՆԻ ԻՄԱՆԸ ԻՍԶԷՐԻՆԻ

ՀԻԸ. Նէ՝ ՏԻՐ պու իման, քի փրօթէսթանպար պիր էլպիսէ պիչմէքտէն տահա գօյայ պէլիլէմիշէր, վէ հէր պիրինին էլինտէ պիր տիւրլիւ գայրպ պուլունարագ, օնա կէօրէ պու իմանը գօյայճա թարիֆ, վէ թա՛լիմ էթմէյէ գալգրյյօրլար։ Էվվէլա իման՝ ինսանընն սէլամէթի իչին՝ վէրիլէն Քրիստոսուն սէմավի, վէ Ալլահանի թա՛լիմաթլարը, վէ սուրէթը իճրասը տրը։ Եահօտ, իման՝ էկէրչի պիր Ֆաղիլէք մագամընտա թութուլուրսա, սէմավի պիր գուվվէթ տիր քի, Ալլահտան իլճամ օլմուչ, վէ քիլիսէյէն իպրաղ օլմուչ, սէմավի սահիհլիքլէրէ՝ Ալլահընն սահիհ չահատէթ էթմէսի իչին, ինսանընն ազլընը ինանմայա դանտրրը։ Վէ թահրիք էտէր։ Վէ պու իման՝ տին ամէլի մագամընտա թութուլուզու հալտէ, չէօշլէ թապիր օլունուր։ Եանի՝ պիր Ֆաղիլէք ամէլի տիր քի, ինսան Ալլատտան իլտամ օլան քեռաֆնէյի խուսուսլարը Ալլահընն զահատերի վէ բաստիգի իչին, զավիճէ, վէ շիսիմեսիզճէ գասլոռ էտեր։

ՀԻԹ. Եա իման եօգարրտա օլան թարիֆ իւզէրէ, գուվվատ իման, թապիր օլունուր։ Վէ էքինճի ռուրէթտէ օլուրսա, ամկլտե։ Եա Ֆիիլտե իման թէսմիչէ օլունուր։ Սանչէն՝ հէմ զահիրի իմանա վէ հէմ պաթինի, եա մանեվի իմանա թագսիմ օլունուր։ Զահիրի իման, հալան պիր ատէմ պիր մատսէլի մախսուսէլի աչրգտան իզրար էտէրսէ։ պիլ ֆարզ։ Քրիստոսուն ինան օլուռզուտա, եահօտ Ալլահընն իւչիւք պիրիր օլտուռզուտա, վէ սայիրէյլ ինանրրրմ աչրսէ, զահիրի պիր տին ամէլի օլուր։ Պաթինի, տերունի, մանեվի։ քի իչիմ տէ պիր չէյ տէմէք տիր։ Հալան՝ պէն Ս։ քիլիսէնին էօյրէթտիլի հէր խուսուսլարա ինանրրրմ աչրսէմ։ օլ վաղրթ հէվսի մանէէ իչինտէ մէվճուտ օլուր։ Եանի գափալը սուրէթտէ։ Սալիսէն տիրի իման՝ թէսմիչէ օլունուր։ հալան Ֆաղիլէթ ամէլլերի իչէ։ վէ մուհապպէթ իչէ պիր ատէմին իմանը տօնանմըչ օլուրսա։ Վէ պունուն մուզայիրի, հալա։ Եա ՉՐսպաղ իման՝ տէնիր։ հալան պիր ատէմ Ֆաղիլէթ ամէլլերինի պիլիր։ վէ իգրար էտէր։ ամմա իճրասընտա խասթէ օլուր։ Եանի իճրասընտա պուլունմազսա։ օլ քիմսէնին

իմանը (հաւատքը) վար տէնիր, ամմա տէյիլ տիրի։ Իլա Եօլու իմանը վար տրր։ Յակոբոս առաքեալը (Գլ. Ռ. 20.) ասէտիկի կիպի, իման ամէլսիզ էօլիւ ոթէր, եա պօշ տուր, վէ ամէլ իմանոզ քէզուէր պօշ տուր։ (17. 18.) վէ էօլիւ տիւր։ Գունու եազմամտան պայիս, չօգ քէրէկ աւեւտարանտա, իման՝ ասէմի գուրթարդը տէնիյ օյտուղունտան, եանի մուհապէթ, վէ ֆազիլէթ իլէ իման, տիրի իման, տէյիլ քի Եօլու իման անլաշըլմալը տրր։

Ճ1. Գունլարտան անլայըլուր քի, հաւատալ օլմագ, էվվէլա ինանմագ տէմէք, վէ իման կէթիրմէք, վէ ըէյինի թէսլիմ էթմէք տիր։ Նէյէ ըէյ թէսլիմ էտէճէյիզ։ Հէպ օլ մատէլէրէ քի, Ալլահ քիլիճէյէ, վէ անտէն պիզէ իւհամ իլէ վէրտի։ Վէ օնլարը գապուլ էթմէք, ազըմըզա տանրյմազտան, պիզէ պէօյիւք պիր պօրճ տուր։ Զիրա օնլարը վէրէն պիր ասէնի Ալլահ տրր։ Սանկէն՝ իշգու մատէլէրէ ճանը կէօնիւլտէն ինանմագ, վէ իմրասընտա պուլունմագ գազիյէթի։ Ալլահրն մահզա պիր ինայէթի մախսուսէսի ատտ օլունմալը տրր։ (Ա. Գեր. Ա. 8.) «Օնու, (եանի Քրիստոսու) կէօրմէճէն սէվտինիզ։ Օնա հալէն պազմատան պիլ ճիւմլէ ինանտընըզ։ Վէ տիլ իլէ թապիր օլունմագ վէ միւլէրրէֆ մէսէրրէթլէ մէսրուր սունուզ։ Նէ՝ պէօյիւք ինայէթ։

Ճ1Ա. Սալմէն՝ իշգու տին խուսուսունա տայիր մատէլէրէ պիզիմ պու թապիի ազըմըզ ճիւզիճէ եէթէրսէ տէ։ պիզիմ ազըմըզդն եէթտիյի։ Վէ պիզէ էթտիյի չահատէթ։ Վէ գանտըրըշը Ալլահրն իլմինէն՝ պինտէ պիրի օլմայըպ։ պիզէր պու ազըմըզ իլէ հէր կիւն անդրյը օլապիլտիյիմիզ թապիի օլտուղունտան։ Ալլահրն իլմինէ։ Էմրինէ։ Վէ չահատէթինէ իշթէ պու դրսսա ազըմըզ իլէ գարշը գոյաղ։ խաթա օլտուղունտան։ ազըմըզը։ Վէ բատէթիմիզի օնուն էմրինէ իթաաթ էթմէյէ հազրը։ միւնթազրը թուքմամըզ։ պիզէ վարրպ օլուպ։ Վէ օլ սէմավի թա՛լիմաթլարրն սէպէպինի տէ արամայա ազդըմըզ հիչ պիր վէճհ իլէ օլմատըղընտան։ ազըմըզը։ Վէ բատէթիմիզի Քրիստոսուն հաւատքընա։ Վէ էսրարընա էսիր էթմէյիզ։ Նասըլ քի քիթապրն սիտայէթինտէ (1. 2. 3.) մէպտէյէրտէ եազընըզ։

Ճ1Բ. Բապիէն՝ Ատուածաչունչտա։ Վէ Աւետարանտա հաւատք։ [illegible], չօգ եէրտէ մուհապէր վէ ռամիտ ամէլիյէ միւթթէֆիգ։ Պուխթէլիթ պիր ֆազիլէթ անլայըլուր օյտուղունտան։ հաւատքը իմանի օգուտուղումուզ վէ անանատրդրմըզ վազրթ։ պիր սատէ ազըլ իմանի Ալլահը։ Վէ թա՛լիմաթլարրնը պիլմէք իթիգատընը անլամամալը։

սաղալմամբչ իսի · պու դարը Քրիստոսուն պու իլլէթանէն քէնտինի դուրթարմայա միւգթէտիր օլտուղունա , վէ Քրիստոսա ինանմըշ իսի · (Մատթ. Թ. 21.) զիրա քէնտի քէնտինէ տէր չի , պիր եալընըզ Էսվապընա տօղանայըմ , սաղալըրըմ · իշթէ Էսլիւ իմանը · լարին պուն նուն իլէ դուրթուլամաքը · (Գործ. Ը. 44.) կիրշիտէն , վէ արգատան Քրիստոսուն էթէկինէ քէնտինի տօղանարրատը · եանի ոյլի իմանը · իշթէ ամէլ · վէ օլ տագիզէտէ , դուրթուլտու · վէ Յիսուս օնա տէր « Իմանըն սէնի դուրթարտը » · Էվվէլթ՝ իմանը դարբար դուրթարտը , ամմա զանղը իման · պիր Քրիստոսա դատիր տիր տէյի · ինանմատը իլ: եալընըզ դուրթուլմատը · ամէլ իլէ տախի եադլաշտը , վէ էօյլէ դուրթուլտու · Իշթէ տիրի իման իլէ , էօլիւ իմանըն ֆէրզի պու տուր · Վէ ասլ իման ամէլ իլէ տիր · Ալլահըն իլհամլարընա՝ պիր սահիհ Ալլահըն սէօզիւ օլտուղու իշին , ապլըմըզա հիչ տանըշմատան ինանմագ պիզէ պիր մուղատաէս պօրճ տուր · (Ա. Յովհ. Ե. 2.) « Ալլահըն էվլատընը սէվտիկիմիզի պունտան · եանի Ալլահը սէվիպ , օնուն էմիրլէրինի հրգզ էթտիկիմիզտէն պիզիրիզ » · տէմէսի տիրի իմանա տիկէր պիր սէլալէթ տիր ·

ՀԼԳ · Պիր չէյէ իման էթմէք , օլ չէյի կէօրմէք տէյիլ , վէ իման ինսանընն բաճենու թահթընա կիրմէզ · ինսան իմանա , անճաղ քէնտի քէնտինի թէսլիմ էթմէլի · եօղարըտա ինգաամ էթտիրմիզ կիպի , ինանմագ տէմէք , պաշղաասընընն սէօզիւ իշին կէօրիւնմէյէն պիր չէյէ էմնիյէթ էթմէք , ըէյ վէրմէք , թաստիգ էթմէք տէմէք տիր · Ագատիտի տինիյէյէ պիզ Ալլահըն սէօզիւ իշին՝ վէ եալընըզ Ալլահըն չահատէթի իշին ինանընրըզ · ինսանընն տայիմա եանդրմայա դասրիլիյէթի օլտուղունտան , ինսան սէօզիւ իշին օլան իման , քէղա դասրիլ ղալթ տըր · եանըլասրիր · ամմա Ալլահ հիչ եանըլմազ , նէ սէ պիր քիմսէյի ալտատա պիրիր օլտուղունտան , Ալլահըն սէօզիւ իշին օլան իման՝ էվվէլթ եանըլմազ · վէ Աստուածային հաւատք թէսմիյէ լունուր · Էյէր ինսան սէօզիւ իշին պիր չէյէ ինանընրսաղ · օ՝ մարդկային հաւատք , թէսմիյէ օլունուր · Վէ մատէմ քի պիր մատէյէ ինանմագ , կէօրիւնմէյէն պիր չէյի թաստիգ էթմէք տէմէք տիր · պու սուրէթտէ՝ իման՝ եա հաւատք պատիտ · իլիմ արամագ , եանի ինանտըղըն մատտէնին սէպէպինի արամագ , վահի , վէ մուղայիր տիր · զիրա իման՝ իլիմ (գիտութիւն) տէյիլ , կէօրմէք տէյիլ · Վէ հէր նէ դատար քի իման գիտութիւն , եանի ֆէյլէսոֆճա օլան իլիմ տէյիլ իսէ տէ , մատէմ կէօրիւնմէյէն պիր մատտէյէ իման էթմէք , ըիզա վէրմէք տիր · պու ճիւմլէ՝ տիկէր պիր մուազզամ սէպէպտէն էօթիւրու իման , ինսան իլմինտէն փէք տէ ալա տըր · զիրա ինսան եանդրրը , ամմա Ալլահ եանըլմազ · զիրա ինսան իլմի , ինսան ազլընընն մէպտէլէրինէ մուվաֆֆըգ իսէ , իման իլմի Ալլահընն սահիհլիգի մէպտէսինէ միւպթէնի վէ մուվաֆֆըգ տըր · Իշթէ Ալլահանի իման

Գէրգի վէ գըյմէթի տէ պուրատա տոր · վէ պու էճիլտէն՝ Ալլահանի իման , ինսան իլմինէ , վէ ինսան իմանընա փիք ֆայիդ , վէ փիք մէօհթէրէմ տիր · Վէ Փրիստոսուն սէօզիւ (8-էֆ· Ի· 29·) « Մութլու կէօրմէտէն ինանան քիմսէյէ » իշթէ պունա մէսլնի տիր ·

ՁԼԴ · Փրօթէսթան քիմսէ , հէմ տէն եալընըզ ադլըմ իլէ ագիզ քիթապտան իմանը պուլուր , վէ չրզսրրրմ տէր , վէ իստաա էտէր· վէ հէմ պու իմանը հաւատքը թէֆթիշ , վէ թէզէքքիւր ալթընա տա-խի ալըրրմ տէր · վէ իստաա էտէր · Լատին զանընմ , իմանընն նէ՝ օլ-տու ղուլնու պիլմէզ , զիրա պիլմիշ օլսա՝ իստաասընտան վաղ կէչէր , վէ Ալլահին քէլամընա իմանէ տիր մանասը հագրչիրբանգ. անճագ ադլընը Փրիստոսուն իմանընա , վէ էսարարընա թապի , վէ էսիր էթմէլի տիր · հասրլ քի Պօղոս առաքեալ եաղար , վէ իմանը փէք կիւզէլ թարիֆ էտէր · Իման նէ տիր · « իման՝ ումիա պունան խուսուսպպրն թէմէ-լի տիր , վէ կէօրիւնմէյէն չէյին իսպաթը » · Կէօրիւնմէյէն խուսուս-լարա ըիղա վէրիպ , ամին , ինանրրրմ , տէմէք · ինանմադ տէմէք տիր · էօյլէ իսէ՝ ոնչար քի , պիզիմ ադլըմըզ եէթիշմէտիկի հալտէ , ի-նանմայըզ խուսուսպնաա կէկէրէր · իմանը մանասընա տապան տա-պանա զրտա տուրարադ , փէք զիյատէ եանըլըրլար · Զիրա Ալլահ է-կէրէկ սօզրու իսէ · վէ կէրէքլիք սերչէչմէսի իսէ · կէօրիւնմէյէն չէյլէրէ , ոնչարը քի , պիզէ իլհամ էտէր , քիլիսէ վասիթասը իլէ ի-նանմալըրզ · եօղ · էկէր փրօթէսթան սօզրու իսէ , իմանը թէֆթիշ ալթընա ալմալը · Պօղոս առաքեալ տիւնեանընն հիչտէն վար օլմասընա ինանմադ , իման իլէ (հաւատով) օլուր տէյօր · եանի պիր իմանըմը-ղընն վասիթասը իլէ ինանրյօրուզ , պիզ կէօրմէտիք տէյօր · քէզալիր Աբէլին դուրպանընն Կայէնինքինտէն տահա մադպուլ օլտուղունու · Էնոքրուն սաղ իքէն կէօյլէրէ չրզսրզընը , հէր նէ գատար ադլէ մուվաֆրզ տէյիլ իսէ տէ , իման իլէ « վէ իման օլմադսրզընն Ալ-լահա մադպուլ օլմադ , միամքին տէյիլ տիր · իլլա քի , Ալլահա եա-նաչան՝ Ալլահ վար օլտուղունա ինանմալը , վէ տարայանընա միա-քեանֆաթ վէրիր » · Իմանը իլէ Նոյ Նահապետ՝ տահա կէօրիւնմէմիշ ու թուֆանընա ինանրզ՝ տէհչէթէ կիրիֆթար օլուզ , կէմի եափ-մայա պաչլատը , իման իլէ Աբրահամ վաթանընը թէրք վէ զուրպէթի ինթիյար էթմի , չրզտը , վէ կիտէճէք եէրի պիլմէտէն , Ալլահընն սէ-տարնա ինանտը · Իման իլէ Սարա չօճուզ տօղուրաճաղընա ինանտը , վէ օլ իմանա մէպնի էվլատլարընընն տէնիզ դրյրսընտա պուլուսնան դուշմարտան տահա զիյատէ օյաճաղընա , վէ գիւրրիկէթէ սէպէզ օլ-տու · Իման իլէ Աբրահամ պիր թանէճիք էվլատընը Ալլահա զուր-պան սունտու · Իման իլէ Ցակոբ · Ցովսէփ · Մովսէս · · · տայրան-տըլար · վէ պաչլարընա կէլէն վուգուաթլարտա իճապ էտէն իման-տըլար · վէ պաչլարընա կէլէն վուգուաթլարտա իճապ էտէն իման-տան տուր օլմասըլար · Գունչարընն հիչ պիրիսի · Կ·ոչ իլէ վէ ինսան ադլը իլէ կէօրիւնիւպ՝ օլմուչ չէյլէր տէյիլ · անճագ պիր սահիհ Ալ-

լանրն սէօզիւ, վէ էմրի իչին օլ ամէլլէրէ իսլթիտար էթտիլէր, վէ իման միւքեաֆաթընա մուվաֆֆաղ օլտուլար։

ՃԼԵ. Կէլէլիմ իմանրն չարթլարընա. իմանրն պիրինճի չարթը մութլաղը, Ալլահրն քէլամրնրն ահքեամրնա եա մանասընա թէքմիլ ճանտան, թէքմիլ ֆիքիրտէն թէսլիմ օլմադ տրր, զ ապուլ էթմէք տիր. զիրա Ալլահրն սէօզիւնիւն սահիհլիյի իւզերինէ հիլ չիւփէ օ-լամազ։ Իշթէ Պօղոս առաքեալրն սէօզիւ, (Եբր. Ժ. 38.) «Զիրա պէնիմ սատրզըմ, իման իլէ սէլամէթ պուլաճագ տրր. վէ էկէրչի պիրիսի չիւփէ էտէրսէ, նէֆսիմ օնու զապուլ էթմէյէճէք տիր. լաքին պիզէր, թէրէտտիւտ իլէ՝ նէֆսիմիզէն թէլէֆ իչին տէյիլիզ. իլա իման իլէ ճանլարրն խէլասը իչին»։ Տէմէք քի տիյանէթ խուսուսլարը բաճօնա կէլէմէզ, վէ թէզէքքիւր ալթընա կիրէմէզ։ Պունուն մուղայիրի փրօթէսթան քիմսէ. խայր. իլա պէնիմ ազլըմա մուվաֆրզ կէլմէլի տէյլ, իստասա էտէր. պու քի տինի, վէ իմանը, քի սըրր տրր, քի կէօրիւնմէյէն չէյէ ինանմազ տրր. վէ սըրր իսկ, հալի իլէ գափալը վէ կիզլի գալտաճագ իքէն, մայիւմաթ ալթընա կէօզիւմիւն էօնիւնէ օնու ալայրմ տէր. կէօզիւմ իլէ օնու կէօրէյիմ տէր. հէմ ինանմազ, հէմ կէօրմէք. պու փիլիսոփայութիւնա մուղայիր տիր։ Պունուն իչին պիզէր տէմէյէ մէճպուր օլուրուզ քի, փրօթէսթան քիմսէ՝ տիյանէթի չիւրիւթմէք էֆքարընտա տրր. օ քի Ալլահրն չահատէթի, վէ սահիհլիյի իւզերինէ միւէսսէս, վէ Ալ-լահրն կէրչէքլիյինէ միւսթէնիտ տիր. փրօթէսթան իսթէր քի, ինսանրն ադրրնրն գանմասը, վէ չահատէթի իւզերինէ ատէմին իմանը միւէսսէս օլտուն. իսթէր քի, ինսանրն ադլը տին խուսուսունա հա-քիմ օլսուն, բաճօն քէսսին. պու քի Ալլահրն չահատէթինի ինսան չահատէթինտէն տուն, վէ էնկին թութմագ տրր. վէ պիլախէրէ ա-ւետարանը չիւրիւթմէք տիր։ Պօղոս առաքեալ, (Ռ. Կորն. Ժ. 5.) «Ալլահրն իլմի իւզերէ զուբուրինէթ կէթիրէն հէվ թէքէպպիւրլիյին չէօզիւյօրուզ. վէ հէր ադլը Քրիստոսա իթաաթ էթսին տէյի էտիյօրուզ» տէր։ Պունտան այրգ, տահա նէ՞ օլապիլիր։ Իման մասա-տէսի մի տիր, Եվիր վէ ամին տէմէտէն մատէ՝ օնա պաչգա իթի-գատ եազըչմազ. պու իմանրն իդթիղասընտան տրր. պունա պիր էմաալ. նասըլ քի, պիր պէօյիւք ատէմին քէօլէսի, եախօտ էսիրի քէնտի էֆէնտիսինէ նէ էթտիյինի, վէ նէ իչին էթտիյինի սիւալ էթմէյէ հագգը եօղ իսէ, վէ անճագ պիր գապուլունու հավի թ-մէնի էտէր. վէ օլ էմրին իդթիղասընա, վէ իճրասընա չիթաղ տէրսէ. քէզալիք պիր սահիհ քրիսթիյան, տին խուսուսունու Ալլա-տան, վէ Ալլահրն հազգ. վէ կէրչէք սէօզիւ, վէ էմրի պիրիպ, բաասընա պօրճլու տուր։ Պօղոս առաքեալ պու սէօզ իլէ ֆէյլէս-լարրն միւթէքէպպիւր իլիմլէրինի ֆասլ էտիպ՝ Ալլահրն իլմինա-պիխապէր օլանլարը թէքաիր էտիյօր. եանի պու փութփէրէսթ ֆ-

լէսոֆլարը քի, քէնտի թագիի աղըլլարընա կիւվէնէրէք, ինսան իլ-
մինէ պէօյիւք չէրէֆ վէրիրլէր իտի. վէ Գղատոնու, վէ Արիստոտէ-
լի Ալլահտան տահա իւսթիւն թութարագ. Ալլահրն իլմինի իսթիհզա
էտէր իտիլէր. Գօղոս առաքեալ պունլարա վահի իթիգատլարընը
Խէրք էթմէք իչին, նասիհաթ վէրիր իտի քի. կիւվէնտիքլէրի իչգու
ինսան իլմինի, պէր թարաֆ էտիպ, Ալլահրն կէրէք. վէ եանրլմազ
իլմինի. վէ իլճամընը. տիկանէթլէրինէ ասաս իթթիխազ էթմէնլէր.
զիրա ինսան նասըլ օլսա եանրլըր, ամմա Ալլահ եանրլմազ. պու
սէօզէ գանարլար ըստ. վէ իման էսարարլարընը հէթանոսլար գապուլ
Ընէրլէր իտի. (Ա. Ե-էհ. Ե. 9. 10.) «Էկէրչի ինսանլարրն չահատէ-
թինի գապուլ էտիյորսաց. Ալլահրն չահատէթի տահա պէօյիւք
տիւր». եանի Ալլահրն պիզէ էմր, վէ իլճամ էթտիյի էսարարլարա ի-
նանմայա տահա զիյատէ պօրձլուլուգ. վէ Ալլահրն էմր էթտիյի պիր
մատտէյի թէզէքքիւր այթընա այմագ ճայիզ օլմատըղընտան. Ալլահրն
չահատէթի ինսան ագլընրն չահատէթինտէն տահա պէօյիւք օլտու-
ղունտան. Ալլահրն սահիհլիյի իւզէրինէ չիւփէ էթմէք պիր. վէ պու
տա Ալլահա հագարէթ տէմէք տիր. զիրա քէնտի ագլընը քիթապ-
տան տահա իւսթիւն թութմագ տէմէք տիր. պու քի քիւֆիւր, վէ
Ալլահ եալանճը թութմագ տըր. (10) «Հէր քիմ քի, Ալլահրն էվ-
լատրնա նէֆսինէ ինանըրսա՝ պու (Ալլահրն) չահատէթինի թու-
թար. վէ հէր քիմ քի, Ալլահրն էվլատընա ինանմազսա, օնու եալա-
նա չըղարըր. զիրա Ալլահրն քէնտի էվլատը հագղընտա օլան չահա-
տէթինէ ինանմայոր». Գրիսթիյան մէզհէպինին ֆիւթուհաթը պու
խուսուստա տըր. եանի Ալլահրն սէօզիւնիւ ինսանրն ագլընտան տա-
հա իւսթիւն թութմագ, վէ օնա ապըլ եէթիշտիրմէտէն, իման կէթիր-
մէք, իթիմատ էթմէք, թէսլիմ օլմագ տըր. Զիրա ինսան եանրլըր,
լաքին Ալլահ հիչ պիր վաղըթ եանրլմազ. (4) «Զիրա հէր օնլար
քի, Ալլահտան տօղմուշ տուր՝ տիւնեայը նէնէր. վէ (ֆիթուհաթ)
նէնմէք պու սուր քի, տիւնեայա ֆաթիհ կէլիր, սիզին իմանընըզ».
եանի սիզտէքի օլան տին իթիգատը, Ալլահրն չահատէթի իչին օլ-
տուղունտան, ապըլ իլէ օլան ֆէյլէսոֆիա իլմինտէն տահա իւսթիւն
տիւր. Իչթէ պունուն տահա այրդրնը՝ Գօղոս առաքեալ եազըյոր (Ա.
Կորնթ. Բ. 4.) «Վէ պէնիմ սէօզիւմ, վէ վաղ էթմէմ ատէմ իլմինին
գանտըրըճը սէօզլէրի իլէ տէյիլ. իլա բուհուն թէվֆիկի, վէ դուվ-
վէթի իլէ տիր». Տէմէք քի, տին պահանտա պու չէյ ագլէ զըտտ
կէլիյոր, պունա պէնիմ ագլըմ եէթիշմէյոր իտտաասը. ֆէյլէսոֆ ի-
մանը օլմուշ օլուր. քի չըլպագ. վէ եանրլըր, վէ ինսանի պիր իման
տըր. ամմա ապիզ բուհուն թէյսիրի իլէ, Ալլահանի իմանա ագլըմըզ
եէթիշմէզսէ պիլէ. ասըլ իման (հաւատք) օ տուր. կէօրիւնմէյէն
չէյէ, Ալլահրն չահատէթ էթտիյի իչին՝ ինանմագ, իման կէթիրմէք
տիր. Իչթէ պունուն իչին՝ օ միսիլլու տին խուսուսլարընը ինսան իլ-

մինէ ուչտուրմազ իսթէյլն քիմսէլերի մէն էտիյոր քի, (5) « Ամանընընզ ինանալարընն իվիյլէ օլմասընն, իլլա Ալլահընն դուվվէթի իլէ »։ տէյիլ ազլընն դուվվէթի իլէ։ Պիր ուէնիզ, պիր ուէնիզ, պիր ուէնիզ տէսթիյէ հիչ օրդար մը։ (Հ-Վ. ԺԱ. 34.) « Ո՞վ դիտաց զմիտս Տեառն, կամ ո՞վ եղեւ նմա խորհրդակից։ Բայցորն Ֆիքրինի քիմ պիլտի, եախօտ օնա քիմ միւսթէշար օլտու »։ Գունուն իչին տիր քի, տէրիզ. պիր ճիհէթլէ՝ հիչ օղումամըշ պիր սաֆտէրուն քրիսթիյան քիմսէնին իմանը, վէ իման ամէլի, պիր օղումուշ վէ պէօյիւք պիր Աստուածաբանընն իմանընտան վէ իման ամէլինտէն տահա մունթազամ տրը. դիրա, օ՝ Ալլահը ալէսսէվիյէ՝ իմանընա ասաս վէ սէպէպ թութար. Աստուածարան տախի էօյլէ խէ տէ, ազլը, վէ իլմի թասլիի օնա սէրթէ վերիր. վէ օ պէրրազ սաֆտէրուն ատէմին սին ամէլի կիպի, տին ըղնար էտէմէզ։ Տահա այրդատան՝ Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտի փէտէրինէ թէշէբբիւր էտէյօր քի՝ քէնտի սէմավի իմանընը, վէ իլմինի թասլիէրինէ վերտի, ինատ իլմիյլէ միւշէրրէֆ օլանլարը տա՝ պու սէմավի իմանտան մահրում էտէրէք, քէնտի սատէ պիր չակիրտէրինէ օլ ինայէթի դրամէթ էթտի։ (Մ-ԴՌ. ԺԱ. 25.) « Եան եէրին վէ կէօյիւն սահիպլի, պէնիմ փէտէրիմ. սանա թէշէքքիւր էտէրիմ քի, պու խուսուսիյէտը ալիմէրտէն՝ վէ ալիմլէրի սաա պանիրատան գիզլէտին. վէ օնլարը չօճուղլարա պէյան էյլէտին »։ Վէ (27) « Հիչ քիմսէ էվլատը պիրմէզ՝ փէտէրտէն մատէ, նէ տէ՝ փէտէրի։ օղլունտան մատէ. վէ քիմսէ քի օղուլ պէյան էթմէք միւրատ էտէրսէ »։ Պու պէօյլէ օլտուղու հալտէ՝ պիզիմ ազլըմըզ տախի եէթիշսիս տէմէք, գանսըն տէմէք. եախօտ ազլըմըզ՝ Ալլահտան իհսան օլան՝ պու իման հիտայէթինի, վէ իման խուսուսլարընը թաստիզ էթսին, անտէն սոնրա դասլուլ էթսին տէմէք, պէօյիւք քիւֆիւր տիւր. վէ քիթապը, վէ իմանը ալթ իսթ էթմէք, չիւրիւթմէք տիր. մէշհուր իմանընն պիր եալընընզ կէօյտէն էնիպ, Ալլահընն պիր ինայէթի մախսուսէսի օլտուղունու (Մ-ԴՌ. ԺԶ. 17.) Քրիստոս էֆէնտիմիզ թաստիպ էտէր՝ « Մութլու սանա եա Յոնանընն օղլու Սիմոն, զիրա պունու սանա թէն վէ դան պէյան էթմէտի, անճագ փէտէրիմ, քի կէօյլերտէ տիր »։ Փրօթէսթան էյի տիզդաթ էթսին, նէ գան, նէ թէն, պունու սանա պէյան էթմէտի. անճագ կէօյտէքի փէտէրիմ տէյօր. պու նէ տէմէք տիր. իման ամէլի, ինատ իլմիյլէ հասըլ օլմազ, անճագ Ալլահտան իհսան օլուր։ Տէֆա (Մ-ՐԻ. Թ. 23.) էվլատընը ճին սարմըշ օյան ատէմ Քրիստոս էֆէնտիմիզտէն քէնտի իմանընա թագվիյէթ վերսին տէյի՝ բիճա էյլէտի, քի փէտէրինին իմանընա քէմալէթ պախշ էտէրէք, էվլատընը գուրթարսըն։ « Վէ չօճուղուն փէտէրի ֆէրեատ էտէրէք, տէտի. ինանըրըմ, իմանըմընն զայիֆլիկինէ եարսըմ էթ »։ Եանի պանա իման պախշիշինի իհսան էթ։ (Ս-ՎԿ. Ա. 18.) « Ալլահը հիչ քիմսէ կէօրմէտի, (եալընընզ) պիր թանէնիք էվ-

յատը։ օ քի փէտէրինին գուճաղընտա տրը։ օ խապէր վէրտի »։ Քրիստոսուն տիյանէթի եախօտ իմանը Քրիստոսուն չահատէթի իւզէրինէ մէպնի տիր. հիչ քիմսէ, պէն ազլըմ իլէ տին խուսուսլարընը էօլչերիմ, բաճան քէսէրիմ, պէն անլարըմ տէյի ճէսարէթ էթմէսին. եողսա, օլ քիմսէ քէնտի ազլընը Քրիստոստան տահա իսթիւն թութմուշ օլուր. զիրա հէմ ինանմազ, հէմ կէօրմէք, իքիսի պիր վաղրթտա օլամազ, վէ ուչամազ. տիյանէթ պաչդա, վէ մալիւմաթ պաչդա տրը. եախօտ ինանմազ, իթիգատ էթմէք պաչդա, վէ կէօրմէք պաչդա տրը։ Կէօզիւմիւզ պիզի չոզ քէրէ ալատտրը. սարբյը եէչիլ, վէ եէչիլի սարը. ուչա պաթմըշ տօղրու տէյնէյին նըսֆընը էյրի, վէ զբրբզ սուրէթտէ. վէ էյրի տէյնէյի տօղրու կէօսթէրէրէք. էաքին Ալլահ տօղրույու՝ տայիմա տօղրու կէօսթէրիր. վէ քիմսէյի ալատաթմազ։ (Բ. Կորն. Դ. 13.) « Թրպդը օլ իման բուհու պիզտէ տէ վար տրը, նասըլ քի եազըլմըշ տրը. ինանտրմ օնուն իչին սէօյլէտիմ վէ պիզլէր ինանրրզ. վէ տէ օնուն իչին սէօյլերիզ »։ Գողոս առաքեալն պու սէօզիւ քրիսթիյան իմանընն վէ փութփէրէսթ իմանընն չարթընը վէ ֆէրզինի կէօսթէրիր. եանի քրիսթիյան իմանընն չարթը նէ՝ տիր. վէ նէ՝ կէօնէ օլաճագ տրը. վէ ազբլա կիւվէնէն փութփէրէսթ, վէ ֆէյլէսօֆ իմանընն չարթը նէ տիր, վէ նէ՝ կէօնէ օլմուշ օլտուղունու թարիֆ էտէյօր. եանի՝ պիզիմ իմանըմզ, վէ էմնէյէթիմիզ տին խուսուսունտա՝ պիր չէյէ թէսլիմ օլտուղու հալտէ, արթըգ օլ չէյին սէպէպինի արամայրզ. չիւնքի հէր սէպէպտէն իսլիւն Ալլահ. հէմ եանըլմազ տրը, հէմ թէքմիլ կէրչէքլիք տիր. էվվէլ պէօյլէ տիր, ամէննա, ամին, դապուլ էթտիք, տէմէք տիր։ (Ս-ՎԿ. ԺԵ. 18.) « Ինանտրմ վէ օնու սէօյլէտիմ վէ պէն փէք մանճուգ օլտում »։ Վէ փութփէրէսթէր, քի իլմի իսթէր, մէկէր քէնտի ադամլարը պիր չէյէ դանմալը իմիշ. զիրա օնուն սէպէպինի վէ բանանունու անլամատրդատան սոնրա, օլ չէյի գապուլ էթմէզլէր. հալ պուրատտա տրը քի, ազբլ իլէ պիր չէյին թանդիգինէ վէ թէզէքքիւրինէ կիրիշմէք, վէ փիլիսոփայութիւն մէպտէլերի իլէ պիր չէյի տիկերինտէն չըգարմագ, խիլասա էթմէք, մուամէլէսինէ. իլմի (գիտութիւն) տէրիլեր. զանթէն եօգարրսա սէօյլէտիք քի, իլմի վէ իման պիրիրինէ օլամազ, վէ հէր քէսէ ուչամազ. պիզիմ իմանըմզընն սէպէպի, ինանընը Ալլահն կէրչէքլիկի տիր. սանա ֆէյլէսօֆլարընրինին քէնտի Թասլիի ադբլարը տրը։ Գունուն իչին Գողոս առաքեալը մահիթաղ վէ խթիհզա օլարագ. թօխում սայրբը (սերմանաքաղ) էյգասլիկլէ հեթանոսլար թահդիր էթտիլեր։ (Գ-ԴՐ. ԺԵ. 18.) չիւնքի առաքեալ օնլարա իլմի մանթիգհա հասսա ֆէյլէսօֆիյէճէ վազ էթմէդ իսի, անճագ Ալլահ սէօյլէ սէօյլէտի. պէօյլէ էմր էտիյօր տէր իսի։ Գու Աւետարան ուսուլի իսկ։ հեթանոսլարա տապան տապանա՝ ուչատ կէօրիւնիւր իսի։ (Ա. Կորն. Ա. 18.) « Զիրա խաչին պատը

գայպ օլմուշ քիմսէլերէ տիվանէլիք տիր. լաքին պիզ խէլաա օլմուշ-
լարա, Ալլահըն գուվվէթի տիր. դիրա եաղրլմըշ տըր, ալիմլէրին իս-
մինի գայպ էտէճէյիմ, վէ ֆէկիմլէրին ֆէհմինի եոզ էտէճէյիմ. նէր-
տէ ալիմ, նէրտէ եազըճը, նէրտէ պու տիւնեանըն միւսլահասասլընը
էտէն քիմսէ. Ալլահ պու տիւնեանըն ալիմլիկինի տիվանէլիյէ թահ-
վիլ էթմէտի մի . . . պիրա վազըն տիվանէլիկի վասիթասը իլէ, Ալ-
լահ էթտի քի, ինսանլար խէլաա օլա. չիւնքի եէհուտիլէր միւճիզաթ
թալէպ էտէրլէր, վէ եունանիլէր իլիմ. Պիզ խաչա չըդարըլմըշ Ֆը-
բիստոսու, եէհուտիլէրէ գայթակղութիւն, վէ եունանիլէրէ տիվա-
նէլիք. լաքին չօլ իման կէթիրմիշ, կէրէք եէհուտիլէրէ, կէրէք եու-
նանիլէրէ Ալլահըն գուվվէթի, վէ Ալլահըն իլմի, վազ էտէրիզ. Զի-
րա Ալլահըն տիվանէսի, ինսանլարտան տահա ալիմ տիր. վէ Ալլա-
հըն զայիֆի, ինսանլարտան տահա գուվվէթլի տիր։ Պողոս առաք-
եալըն պու սէօզիւնիւ փրօթէսթան աւետարանը միւթէրճիմի Ալլա-
հըն տիվանէսի եէրինէ. Ալլահըն տիվանեէյի ամմիշ (ՀԺԶ.), պու-
քի եանլըշ վէ պէօյիւք քիւֆիւր տիւր. ամմա նէ օլաճագ պիր մէղ-
հէպին պիր բէիսի էբրէմի օլմազսա, էլպէթտէ աղիզ քիթապտա
հէր քէս իսթէտիյի լուղէթի գուլլանըր. կեահ լուղէթ գալտըրըր,
կեահ թէպտիլ էտէր. կեահ արթըրըր. արայաճագ քիմ։ Պիզ սէօ-
ղիւմիւզէ կէլէլիմ։

ՀԼԶ. Ինսանըն իլմինի քէնտի մէղհէպլէրինէ գանուն թուրթան
քիմսէլէրէ հեթանոս իսմի վերիլիր իտի. վէ պու գանուն սայէսինտէ
Ալլահը պուլուրուզ տէյի, նիչէ նիչէ ապէսիյամիլ կիրտիլէր. տէյիլ
քի ինսան քէնտի թասվիր ագլընը, վէ մէպտէլերինի սրրասընտա
գուլլանըրսա, քէնտի պիր հարատըլմըշ իքէն, մութլաղ հարատանը
պուլամազ. խանչ, ատամիմիզ պու տէյիլ պիր անհագ հեթանոսլար
վէ ֆէյլէսոֆլար՝ քէնտի ազըլարընըն քէնտիլէրինէ իսպրազ էթտիկի
մէպտէլերի. քէնտի մերամ վէ պօղուզ ախլազլարը իլէ իճազաթնա
կէօրէ գուլլանամատըգլարընտան՝ մէղքիւր ապէսիյաթլարա կիրիֆ-
թար օլտուլար. վէ պու ալլահ տըր, չու տա ալլահ տըր տէյէրէք,
մէյտանա պիր խայլըճա միլլէթ ալլահլարը փէյտա էտիպ՝ չըզարտը-
լար. տաղլար ալլահլարը, պաղլար ալլահլարը, պաղէլէր ալլահլա-
րը, չէհիրլէր ալլահլարը զուհուր էթտիլէր. վէ թասվիրթտա, մախ-
լուգաթտա՝ հէր նէ քի գուվվէթէ պիր զաթը ֆայիզ կէօրտիլէր ի-
սէ, օնա ալլահ տէտիլէր. էվվէթ քէնտի թէվարիխլէրի՝ պիր իֆթի-
խար պունլարը նազարլար. քիմի աթէշ ալլահը, քիմի տէնիզ, պա-
զըսըյա. Հէմ օլ տէրէճէյէ ալլահլըգ իթիզատը էնմիշ իտի քի, հէր
նէ գատար ֆազիլէթ վար իսէ, պու ֆազիլէթլէրին պէհէրինին
միսի պուլունան ալլահը տա վար ըտը. վէ պու ֆազիլէթլէրէ
զայիր օլան մէքրուհ ամէլէրին տախի ալլահլարը զուհուր էթտիլէր՝
վէ պու միսիլլու վահի էֆքեարլարա զահիպ օլտուլար. պունտան

զուհուր էթտի ողջախոհութիւն ֆաղիլէթի ալլահը · պուհնուն մուզայիրի հնչտութիւն ալլահը · գոզութիւն ալլահը · արդարութիւն ալլահը · վէ գանատը ալլահլար · վէ գանատսըզլար · պէօյիւք ալլահլար · քիւչիւք ալլահլար · վէ պէօյլէ ալլահլըգ հալի՝ կիտէրէք չօճուղլար օյունճաղը · վէ ըէզալէթի կիյինտի · Իչթէ ինսան իլմինին սէմէրէսի պու գատար օլուր , վէ քէրամէթի տէ օլ գատար ·

Ալ. Կէլէլիս փրօթէսթանլարա՝ ազըլ իլէ աւետարանը պէն թէֆսիր էտէրիմ , վէ հէր քէս սերպէսթ տիր · մէզհէպինի պուլմագ խուսուսունտա ազատ տըր , տէյէնլէր՝ պունլարտան պիր նէվի պատիտ տէյիլ տիրլէր · նասըլ քի եօգարըտա Լութէր , վէ Գալվին տա՝ սաղ իքէն , իչպու նէվիճատ մէզհէպլէրինին՝ գաչա թագոիմ օլտուղունու սէօյլէսիք · նասըլ քի Լութէր գոյափոխութիւն օլտուգտան սոնրա , էքմէք վէ չարապ Գրիստոսուն թէնի վէ գանը տըր տէր իտի · Գալվին պունուն մուղսյիրինի , նանի՝ սատէ էքմէք , վէ սատէ չարապ տըր տէյի իտտաա էտէր իտի · Լութեր խօստովանանք սրրընը դապուլ էթտի · Գալվին ինքեար էթտի· վէ սայիրէ · չիւնքի էվվէլա իլլէրինտէ մէզհէպ պիրլիկինին մուհաֆըզը եօգ տուր · եանի Գրիստոստան նասպ օլան մուազզամ քիլիսէնին պաչլնա պաղլը տէ՝ ժիլէր · վէ չիմտիյէտէք փրօթէսթանլարը՝ հէր պիրի պիր տիւրլիւ , վէ կէօնլինէ վէ միւրատընա կէօրէ իման ույտուրմագ իսթէր · լա՝ քին պունուն իլէ տին խուսուսունտա հիչ պիրիսինին զիմմէթի միւս՝ թէրին տէյիլ տիր · հէր կիւն , վէ հէր վագիթ թէրէտտիւտտէ էնտի՝ չէտէ , վէ սէլամէթ պասլընտա իդթիրապտա տըրլար · Պիզարագ քիմ՝ սէլէրէ պու գատարը եէթէր , էկէրչի սահիհլիկի պուլմագ արգիւ՝ սիւնտէ իսէլէր · եօգ , էկէր ֆիքիրլէրի դավզա վէ մէրամ իսէ · պի՝ ՝ իմ իթիյատըմզ պու տուր · վէ Ալլահըն քիլիսէսինին թա՝ լիմաթը գատիմի տախի պու տուր · վէ օն տոգուզ տէհրտէն պէրի պու իման պու չարթ իլէ տէվամ էթմէքտէ տիր , վէ պէօյլէ կիտէճէք տիր · ֆաթմը քէլամ , մէզհէպ վէ իման , սերպէսթիլի էֆքեար , վէ տիւն՝ եավի իլիմ իլէ պիրլիքտէ օլմանընն ինթիմալի եօգ տուր ·

ՅԱՍԼԸ ՍԱՊԻ

ԱՄԵՆԱՍՈՒՐԻ ԵՐԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԻՍԶԼԻՍԻ ՊԻԼԻՊ ԱԼԱՀԸՆ ՄԸՐՐԸ ԻՍԶԼԻՆԻ

ՃԼԸ. Պու տէհչէթլի պահսա կիրէն էյ տիթրէր, գալէմ տիթրէր. չիւնքի Ամենասուրբ Երրորդութիւն իւզէրինէ եաղմագ պէօյիւք պիր ճէսարէթ տիր. պիր գուլ, քէնտի Եարատանրնրն հիքմէթինտէն պահս էթմէք, վէ օնուն թապիաթընը, վէ սրֆաթընը թէֆսիր էթմէք, պու տա պահա կէօրէ՝ պիր հիքմէթ տիր. վէ ասլընը արարսագ. հէնգի Եարատանրն քէնտի հիքմէթի վէ նիմէթի տիր քի, պու պիչարէ գալէմ եաղրյոր.

Ադայիտի սինիյէմիդին պիրինճիսի վէ թէմելի իչպու ամենասուրբ Երրորդութիւն սրբրը տրբ. պունու ինքեար էտէն՝ քրիսթիյան օլամագ. պունա եանլըշ մանա վէրէն, սայիր հէր խուսուսու տինիյէյի չիւրիւտիւր. Պու սրբրբն նէքիւն մասալինի Ամանասեան հանգանակ թէսմիյէ օլունան մուխթասար սին իդրարը չէօյլէ թասլիր էտիյօր. « Կաթոդիկէ մէզհէպի պու տուր քի, պիր Ալլահը իւչիւքտէ վէ իւչիւյիւ պիրլիքտէ. թէքրիմ էտէրիզ. նէ՞ սրֆաթլարը գարբշթբրմալը, նէ տէ զաթընը, վարլըղընը՞ այրրա էթմէյի.

ՃԼԹ. Պու Ամենասուրբ Երրորդութիւն սրբրընը լայըղը իլէ անլամագ իչին՝ պաշդա չէյ լաղըմ տէյիլ. անճագ, էվվէլ էմրտէ պու իւչ սրֆաթընն պիր պիր պիրինտէն ֆէրգինի պիլմէք, վէ իւչինիւ տէ պիր սատէ թասլիսթա մալիք թութմադան իպարէթ տիր. ֆադաթ պու ադիմ սրբրբն խուսուսաթընը վէ թէֆէրրուաթընը այրդոտան թէֆսիր էտէր. պիր գաչ էլգէմ քէլիմէյի մախսուսէ վար տրբ. պու քէլիմէլերի տէ եանի, Եուրիւն, բնուրիւն, զոյուրիւն. միչինէն թէֆսիր էտէլիմ, քի պու մատէյի միւհիմմէ վէ ադիմ միմքինի մէրթէպէ իլդահ օլուպ՝ անանալրընը.

ՃԽ. 1. Եուրիւն՝ զաթ՝ պիր չէյին ասլը տիմէք տիր, քի հէր նէ վար իսէ, օնուն իլէ վար օլուր. վէ օ սայիրլէրինին պաշը. վէ մէնպաը տրբ. Պու զաթ՝ եախսա ասրլ, մախլուղաթա կէօրէ, գուվվէտէն ֆիլիլէ (կարելի էակտան եղելութիւնա) կէչէ պիլիր. լաքին Ալլահ տա գուվվէտէն ֆիլիլէ, պիր չէյ օլամագ, հէր նէ քի օնտա վար իսէ, պիր ֆիլիլտէ տիր, եանի վաճիպ էլ վիճուտ պիր հիյէթտէ միւքէմմէլ, վէ միւսթագիմ տիր. Պիր չէյին ասլը օ տուր քի, օլ

չէյտէ էն էվվէլ քէնտիսի պուլունուր, վէ հէր հէր չէյ օնտան պէա վէ նէչէթ էտէր.

ՃԽԱ. 2. Գոյուրիւն՝ վարլըգ տէմէք, եանի բեայիւն՝ գուվվէտէն ֆիլիլէ կէչմիչ, եախսա ասրլրն մինվալի իւզէրէ՝ հիչտէն եարատրլան զաթա՝ վարլրգ տէրլէր. վէ Ալլահտան եարատրլմրշ օլուպ, ֆիլիլէն տուրուր. Ալլահրն վարլրգը քէնտի օլմասընն սէպէպի տիր. լաքին ինսանընն վարլրգընն սէպէպի, ինսան քէնտիսի տէյիլ, անանագ Ալլահ տրբ. պունուն իլէն գասդիկիյէթլէն իրմալի, եախսա թէմամր, վարլրգ տրբ տէնիր.

ՃԽԲ. 3. Գոյացուրիւն՝ մահի՛յեթ տէմէք, երնէ օլ վարլրգ տէմէք պիր, քի վարլրգրն խուսուսունտա՝ պաչգա պիր զաթա իհթիյաճը եօղ տուր. պայիմ պիպարիի, տէնիր. Փսպաթ էօյլէ պիր վարլրգ տրբ քի, հէմ վարլրգընա մուգթադի օլան հիսսէտէն, հէմ մուգթադի օլմայան, եանի մուխայլէր վէ մուվագդաթ օլան չէյլէրտէն տէ միւրէքքէպ վէ իսպարէթ տիր. Մէսէլա՝ ինսան օլմագ իլէն, թէն, ճան, ֆիրիր, վէ գուվվէյի թէմիզլիսէ, բատէյի ճիւզիյէ. (եանի ազատութիւն) թասլիաթ իդթիզաօրտան իբէն. պիր տէ լաղրմ օլմայան զաթլար տախի ինսանտա պուլունուր. մէսէլա՝ էնվայի տիւրլիւ տիւմիւնմէլէր, բէնկլէր, էսէֆ, չէրէֆ, վէ սայիրէ. Պունլար քի կէչմի վէ մուխայլէր չէյլէր տիրլէր, վէ զայիմ պի դայրիի, թէսմիյէ օլուրլար, սիֆաթ (ածական) կիպի.

ՃԽԳ. 4. Ռնուրիւն, բասիար. օլ վարլրգ, (գոյութիւն, եա օլ գոյացութիւն) տրբ քի, հաչան քէնտինտէ տէրուն պիր գուվվէթ գուլունուր, քի քէնտի ամէլինէ միւգթէտիր օլուրսա, օնա թասլիաթ տէրլէր. Վէ ֆիլիլաթ պաչանկրճը ասրլ թասլիաթ տրբ. Բնուրիւն. բուն. 'ի բնի. քէօքտէն, ասլընտան տէմէք տիր. Ալլահրն թասլիաթը ամէմք. Ալլահրն ֆիլիլինին մէսրուսը տէմէք. վէ պու տախիլի ֆիլիլէն դաթան այրը տէյիլ տիր. հէմ թասլիաթ, ադիլիաթը չամիլ տիր, վէ ամէլիյաթ թասլիաթը. պէօյլէ Փրիստոստա իբի ամէլ օլտուղունտան, իբի տէ թասլիաթը վար տէրիզ. Ալլահանի վէ ինսանի. (Աստուածային վէ մարդկային).

ՃԽԴ. 5. Դոյաւորուրիւն. եալընզ գոյութիւնուն քէնտի տուրանա սուրթի, եա մագամը տրբ. սայիր պիր չէյ լաղրմա. վէ մէճպուրիյէթի օլմագ. մէսէլա՝ պիր ինսան, եախսա պիր ինսանրն պաչը, եա այաղը, եա պիր թաչ, եա պիր աղաճ. պունլար քէնտի ադամը մախսուսէլերիյլէ տուրուրլար. վէ պու տուրմալարընտա Ալլահտան մատէ սայիրլէրինէ պիր միւհթաճիյէթլերի եօղ տուր. Գոյաւորուրիւն, զոյացուրիւնուն սօն իբմալի տիր. Աստուածարանլար անդրը. չիւնքի զոյացուրիւնու քէնտի հուդուդունա մալիք էտէր. դարբրտա անճճ կիպի լուղումու օլմայարագ. վէ սայիր անճճ իլէ թիզաճը միմքին տէյիլ տիր.

ՃԽԵ · 6· Եվրակայ · վար թապիաթտան , վէ տուրմասը սուրէթինտէն , եա չէքլինտէն միւրէթէպ պիր զաթ տըր · պու Եվրակայնը գոյաւորությունտան ֆէրդի սէ պու տուր քի , գոյաւորությունն ումումի օլուպ , պիր վար թապիաթն եալընըզ սուրէթինի , եա չէքլինի անչասը · պու Եվրակայ միւճէրրէտ մախսուսի օյարագ , տասիմա հէմ պիր թապիաթը կէօսթէրիր · հէմ թապիաթն թաշըտըզը սուրէթի , վէ մադամը , եա չէքլինի կէօսթէրիր · Պունուն իչին Եվրակայ չէօյլէ թէֆսիր օլունուր · եանի՝ պիր զաթ , եա պիր ճիւմլէ միւքէմմէլ եա միւսթաղիմ վէ սայրընա նամախլութ , դարըշմազ պիր վարլըգ տըր · պունտան անլաշըլըր քի , պիր չէյին Եվրակայ օլմասը իչին էլ վերմէզ քի , եալընըզ պիր զաթ օլսուն · եա , իսթէր քի , օլ զաթ պիր գուվվէթ , եա պիր ամէլլ միւդթէտիր օլսուն · դիրա նէ ճան՝ թէնտէն այրը տուրուրսա , թէքմիլ Եվրակայ տըր · նէ տէ թէն՝ ճանտան այրը օլուրսա , թէքմիլ Եվրակայ տըր · անճագ իքիսի պիր ինսան Եվրակասընը թէշրիլ էտէրէք , իքիսինին պիր սիւրէթի ամէլլէրի վար տըր · վէ պունուն իլէ իքիսի պիրլիք ամէլլէրինէ միւդթէտիր օլաճագ տըրլար ։

ՃԽԶ · 7. Անճն · եախսոտ անճնաւորությունն ալպէպի՝ Եվրակայ լուղէթի տիր , քի կէրէք ինսանա , վէ կէրէք հայվանա մախսուս օլապիլիր օլտուղունտան , ինսանը Եվրակասընա անճնաւորությունն , եախսոտ անճն , սրմնար իսմինի վերմիշլէր · արապիճէ լրմնում , եանի օլ Եվրակայ քի , ադլը վէ ֆիքրի վար տըր · վէ Պօէթիսսուն անճնա վերտիի կիւղել թէֆսիրէ (սահմանա) կէօրէ « [illegible] , պիր ֆէհիմ թապիաթը պիր թէք վարլըգը տըր » · եանի թէքմիլ , վէ սայրէ մէճպուր օլմայան պիր ֆէհիմլի թապիաթը վարլըգը տըր · վէ Ս · Թովմա , Ալլահանի թապիաթա կէօրէ « Ալլահը անոր մինասիպէթի մէպատ » թէսմիյէ օլունուր տէր ։

8· Իչպու լուղէթլէր Ալլահն իւզերինէ գուլլանըլըյօրսալար՝ ադլըմըզը էէթիշմէտիյինտէն , եախսոտ՝ գրսսա օլտուղունտան տըր՝ գիրա հուրիւն · գոյուրիւն · բնուրիւն · գոյացուրիւն՝ պունլար հէֆիսի , Ալլահը քէնտի ազմիշշան զաթը , հիյէթի տիր · վէ պու Ալլահը հիյէթինէ , զաթընա , եինէ ադլըմըզը , քէլիմէնէ ֆադրը օլտուղունտան տըր քի · իւչ անճ , եա անճնաւորությունն · ոտա՝ թապիրտէ դուսուրլուճա օլարագ , Ալլահա վերիյօրուզ · վէ պու քէլիմէլերին մանասընտա իսթիլաֆ վուգու պուլտուղունտան , չօգ հերետիկոսլար զուհուր էթտիլեր · վէ քիմիսէ պու եիւզտէն չօգ ամբ նաճագ հայլէրէ տիւչար օլտու · (Բէրծէ Յաչ · Նէրտրոնիան) ։

Ատուաճալանլար պէնինտէ տիդգաթա չայան իքի միւճասէլէ վար տըր · վէ պու միւճասէլէլերէ ամենասուրբ մարյեղությունն տըր սէպէպլիէթ վերտի · եանի՝ 1· Գոյացական բնությունն , գոյաւորությունն իլէ պիր մի տիր , եանի թապիաթ պաչգա · վէ իչպու թապիաթը օլմասը · եախսոտ տուրմասը սուրէթի տէ պաչդա մը տըր · 2· Ամապա գոյաւորությունն , եանի գոյացական բնությունոնն օլմասը , եախսոտ տուրմասը սուրէթի , թապիաթը մութլաղա էօյլէ իքմալ էտէր , վէ հուգուգունա մայիք էտէր քի , քիմսէյէ օնուն օլմասը , վէ տուրմասը պապրնտա միւհթաճ տէյիլ · վէ սայիրինէ իչնագ օլմազ · վէ սայիրի իլէ իմթիզաճ էթմէզ մի · եոզսա , պու բնությունն եալընըզ քէնտի սուրէթի մախսուսէսինէ տուրույոր , վէ պու քէնտի սուրէթի մախսուսէսինտէն տահա պիր ալա սուրէթ , եա մադամ , եա սրֆաթ պուլուրսա , քէնտի սուրէթինին եա սրֆաթընտն վազիֆէսինի , ախէր տահա ալա , վէ տահա գուվվէթլի պիր սուրէթ , իճրա էթմէյէ կէլիրսէ · էվվէլքինի թէրք էտէրէք , իչպու իրինճի , վէ տահա գուվվէթլիսի իլէ իտարէ օլմանընա միւմքիւնիւ օլապիլիր մի ։ Տէֆա , վէ տահա աչըզընը սէօյլէյէլիմ , պիր գոյացական բնությունի քէնտի անճնաւորությունունու թէրք էտիպ · պաչգա տահա մուազզամ անճնաւորությունն իտարէսինի գապուլ էտէպիլիր մի · եոզսա՝ իլք անճնաւորությունունն գալգմասը իլէ՝ միւճէրրէտ թապիաթն տախի միւդմահալ օլմասը մը լազըմ կէլիր ։ [illegible] սիւալա հէվապ · էվվէթ՝ պիր չէյին թապիաթը պաչդա տըր · վէ պու թապիաթընն օլմագ , եա սուրմագ սուրէթի , պաչդա տըր , գրսսաճա տէյիլիմ · հէր թապիաթ պիր իտարէսի , եախսոտ պիր օլմասը սուրէթինէ միւհթաճ , վէ միւսթէնիա տիր · եանի՝ պիր թապիաթ միւճէրրէտ՝ պիր տէ անճն , եա անճնաւորությունն իսթէր · Մախլուղաթտա վար մը տըր էօյլէ պիր չէյ քի , թապիաթընտան · ասլընտան մատէ , սուրէթի , եա պիր մադամը օլմասը · թաշ օլսուն , թօվրագ օլսուն , աղաճ օլսուն , հայվան օլսուն , ինսան օլսուն · պունլարը հէփիսինին պիր թապիաթը վար տըր · վէ պիր տէ իտարէ օլմագ , եա օլմամագ մադամը վար [illegible] · Սայիրլէրինի պէր թարաֆ էտէրէք , պիզ պիզէ կէլէլիմ · [illegible] սանտա պիր թապիաթ վար , վէ պիր տէ անճնաւորությունն վար , օ քի թապիաթը իտարէ էտէր · օ քի թապիաթը իքմալ էտէր · վէ քէնտի հուգուգունա թապիաթը մալիք , վէ մութասարրիֆ էտէր · [illegible] անճնաւորությունն իչին տիր քի , տէրլէր , թապիաթընն էն սոն թէմամիյէթի , վէ իքմալի անճն տըր · լաքին թապիաթ պաչգա , վէ [illegible]ուրէթի , եա մադամը (անձը) պաչդա տըր · Հաթթա պու տանճ մատատէթէն պիրլէ՝ թապիաթտան պաչգա տըր · տէյիլ պիր սատէ ադէն պաչգա տըր · Պունու հէր ֆէյլէսոֆ պէօյլէ թարիֆ էտէր · Սանիյէն պու թապիաթա քէնտի մադամը մախսուսէսի լազըմ իքէն , [illegible] մադամը , եա անճը օլմադաբդը , ախէր պիր մադամը զիրի [illegible] իտարէսինէ վէ գոմանտասընա կիրմէք , վէ օնուն իլէ իտարէ օլմագ հէչ օլապիլիր մի ։ Ճէվապ · պիր թապիաթ քէնտի սրֆաթ , եա մադամը մախսուսէսինտէն մատէ , միւմքին տէյիլ տիր քի ախէր պիր սրֆաթ , եա անճն իլէ իտարէ օլապիլիսին · Մութլաղ օլ թապիաթը

պօղուլմասը լաղըմ կէլիր։ Ֆագաթ էկէրչի օլ ախէր անձն, պէնիմ թապիաթիմըն անձնաւորութիւնունանա, հէմ տահա մուազզամ, հէմ տահա միւքէրրէմ իսէ, օլապիլիր քի, թապիաթ քէնտի մագամընդն իրթիֆաի իլէ, եանի գալդմասընտա, ախէր տահա մուազզամ պիր մագամ իտարէսի թահրընա կէչիպ, մուամէլաթը թապիիյէսինի քէմաֆի էսասընդ պու իքինճի մագամին իտարէսի թահրընտա իքրա էթմէք միւմքին սիր։ Սէպէպի տէ, չիւնքի անձն տէմէք, պիր օլ մագ եալընդը մագամը ալմէք օլտուղունտան, պու մագամ իլէ թապիաթ տուրույօրսա, նէ՝ վար մանի օլաճագ քի, օլ մագամտա տուրմասընդ։ տահա ալա վէ միւքէմմէլ պիր մագամ իլէ սուրսուն. պիլ ֆարզ՝ պիր ֆագիր ղըզ, ֆագիր պիր էլպիսէ իլէ փէտերի խանէսինտէ տուրսաւ իսէ, նիյին օ ղըզ, փատիշահա սուլթան օլուպ, միճէվհէրլի, վէ ալթուն իլէ մուրասսա վէ միղէյնն էլպիսէլէր իլէ սարայտա տուրմասընդ։ Սէպէպինի պիլմէյօրում։ Թէշպիհ իսէ տէ պիր թապիաթընդ ղայիֆ անձնաւորութիւնունուն վաղիֆէսինի էն գուվվէթլի պիր անձնաւորութիւն տէրէօհտէ էտիպ, իտարէ էտէրսէ, պունտան թապիաթա նէ՝ ղարար. իլլա քի ֆեար։ Պանա պիր մագամ լաղըմ տըր տուրմայա, տահա ալասընը պուլուրսամ, ճանըմ մինէթ օլա պիլտիր կիպի, ինսան թապիաթը Ֆրիստոսուն Աստուածային անձրընդն զիրի իտարէսինէ կիրմի, մարդկային անձրընդն լուզումու եօղ իտի քի, օնու տա ալսընդ պունուն իչին տիր քի, տէրիզ՝ Ֆրիստոստա Աստուածային վէ մարդկային իքի բնութիւն վար. լաքին պու իքի բնութիւնու պիր Աստուածային անձնաւորութիւնու իտարէ էթմի։

ՃԽԷ. Պալատէ մուհարրէր թապիաթ իլէ անձն պէյնինտէքի օրան ֆէրդ. ինսանդա, եախսա մախլուղաթճա տըր, լաքին Ալլահդն թապիաթը իլէ՝ Ալլահանի անձն պէյնինտէ, պիզտէքի պուլունան իչպու մատտեքեն Ֆէրդ եօղ տուր, անճագ՝ մանէն, ադլըմըզա կէօրէ, վէ դուվվէթճէ։ (զօրութիւնաբար), եանի պայիֆ ադլըմըզդն անլայաճաղընա կէօրէ։ Պու մէվատ իւղէրինէ պիզիմ բանական փիլիսոփայութիւնտա նեազտըղըմըզ չէյլէրի օգուտայա արդու օրունուրսա, տահա մուֆասսալ անլաշըլըր։ (Ընդհանուր հանրագիտարան Գլ. Գ. Ցոշ. Ա. ՃԹ. ՃԽ. ՃԶ. «Ինսան էթուր»)։

ՃԽԸ. Գ. Ալլահդն թապիաթընդն ադանիմի սէլասէսի (իչ անձը) վար տըր. պու անձլար թապիաթտան այրը՝ վէ ֆէրդլի տէյիլ տիրլէր. լաքին անձլար քէնտի պէյնլէրինտէ հէմ այրը տըրլար, հէմ ֆէրդլի տիրլէր. եէնէ պիզիմ ադլըմըզդն անլատըղընա կէօրէ տէյրուզ. զիրա փէտէր՝ էվլատ տէյիլ, նէ տէ էվլատ՝ փէտէր տիր. նէ ադիլ բուէ փէտէր, վէ էվլատ տըր. իչ անձ, պիր Ալլահդն թապիաթը պիր տիր։ Եօղարըրտա նեազլըրը քի, անձն, եա անձնաւորութիւն պիր թապիաթընդն օրմասընդն մագամ. եա սուրէթի տիր։

վէ պու մագամ մուխայէր (պատահական) տիր. գայիմ պիլդայր. լաքին Ալլահտա մուխայէր հիչ պիր մագամ օլամատըղընտան, Ալլահդն թապիաթընա անձն իւնվանընը, եա քէլիմէօնի վէրմէք. պու մանատա եանլըշ տըր. վէ դուսուրլու տուր. վէ ադլըմըզդն պունտան զիյատէ պիր լուղէթ պուլամատըղընտան տըր. վէ պունու տա ինսանտան դրյաս էտէրէք սէօյլէյօրուղ. գիրա սանան՝ պիր թապիաթը քէնտի հուդուդունա մուֆասարրըֆ էտէր պիր մագամ տըր. վէ սայիր պիր անձնա լուզում պրրագամազ։ Ալլահտա պիր թապիաթ վար տըր. վէ պու թապիաթ միւէրրէտ քէնտի մագամը մախսուսէսիյէ մէէլուֆ տուրույօր։ Գիզէր տէ պու անձն վէ թապիաթ մատտէթէն վէ ասըլէն պիր պիրինտէն այրը տըր. ամմա Ալլահտա անձլար՝ պիր տալընը օլմագ մագամընտա այրը տըրլար. լաքին պիր թէք թապիաթլարը վար տըր. վէ պու թապիաթ իւչինէ տէ մախսուս տուր. վէ իւչիւ տէ՝ պու թապիաթտան այրըլամազ։ Պու իւչ այրը անձլար Ալլահդն թապիաթընտա այրըմա իպրազ օլունարագ, օնու իլթիզամ էտէրլէր. վէ հէր պիրի պիր օլ թէք թապիաթը թէքտէն իրսէ էտէրլէր։ Իչթէ Աստուածարանլար տա չէօհրէթնաղ օլան Ռէթարիուսուն, պու խուսուստա օլան թէֆէքքիւրիւ։ (Ցոշ Պրոֆեսոր Գ. Գը ԺԳ. Յ.) «Նէ վագրթ քի, էվլատ Ալլահդնը պիր անձը տըր. նախատ, փէտէր, էվլատ, վէ ադիլ բուէ. Ալլահդնը իչ անձլարը տրրլար, տէրսէք. հէր պիրինտէ՝ օլ պիր թէք թապիաթը տիւշինիւրիւզ. վագտա, տէյիլ քի մագթուէն միւֆթէրիգ (քէնտի պաչընա) իլլա պու անձլարդն խասիյէթի իլէ միւնհասրը affecta։ վէ հէր պիրինտէ պիր կէօնէ մահտուտ, մուզարրէր determinata օլատաղ»։ Վէ (ԺԴ) տէ տէյօր «օլ խասիյէթի չամիլ օլան մագամ քի, ուսուլի խաս օլան թապիաթ իլէ պիրլէշիր։ պիզիմ անլատըղմըզդա կէօրէ, Երրորդութիւնունուն իքինճի անձընը թէչքիլ էտէր։ իչպու թապիաթ խասիյէթ իլէ մութթասըֆ, սրֆաթ մագամընտա՝ զոյաւորութիւն օլուր. վէ ենթակայ, վէ անձն»։ Տէմէք քի, զոյաւորութիւն ենթակայ, եա անձն թապիաթտան այրը այրընրսա. վէ միւֆթէրէգ ի զերլէրինէ տիւշինիւրսէք, թապիաթընդն պիր սուրէթի՝ եա օլմասը մագամը տէմէք տիր, քի մութլագ տէյիլ տիր. մուխայէր տիր. (պատահական տըր)։ եօղ՝ էկէրչի, անձն թապիաթ իլէ մէէլուֆ, եանի պիզիմ էքսէն ալընընրսա. սրֆաթ իլէ մագամ իլէ մէէլուֆ թապիաթ [illegible] տիր. եարատըլըշ թապիաթընճա պիլէ, ինսան ինսան օլույօր, [illegible] քի հէր պիր մախլուղաթ. քիմին սայէսինտէ. անճագ քէնտի [illegible], վէ անձր մախսուսէսի սայէսինտէ. նասրլ քի ֆեյլէսօֆլար [illegible] դամը, քէնտի մագամը մախսուսէսի՝ զաթ էտէր, տէրլէր. լաքին հանչա քի, պու սուրէթտէ Ալլահդն թապիաթը իւզերէ սէօյլէնդի, վէ պունուն իչին տիր քի, Ալլահանի թապիաթ, վէ անձնաւորութիւն հիչէթի, ինսանդն թապիաթ վէ անձնաւորութիւնանա

պէնզէյէմէզ ուէրիզ · վէ պիր ուէրէճէյէ զատար պու Ամենասուրբ Երրորդութիւն խօրհուրդունու անլայապիլիրիզ · լաքին թէմամենի [illegible] · վէ [illegible] · [illegible] ·

ՃԽԹ· 10· Գիտայէթ , սկիզբն տէմէք , օլ չէյ՝ քի քէնտինտէն պաշդասընը չըգարըր · վէ թէվհիտ էտէր· վէ թէվհիլիւտ էտէն , մէվ լուտ՝ (տօղմուշ) թէսմիյէ օլունուր · Գիր չէյ պաշդասընտան իրի սուրէթ իլէ չըգար · նա օ տուր քի պիր չէյ տիկէրինտէն [illegible] մէպասընտան կիսի չըգար · նա օէպէպինտէն չըդար կիսի չըգար՝ թէքրար պիր չէյ տիկէրինտէն նա տօղարագ չըգար , նա գայնայա-րագ չըգար · Գունու իյլահ էտէլիմ · սկիզբն , իպթիտա՝ տէնիր օլ չէյ քի , քէնտինտէն չըդանը սէպէպինի համիլ տիր , վէ թաշըր՝ Իպթիտատէն չըգան չէյլ տէ , միւպթէտա իսմինի վէրիրլէր · պիլ Գարզ՝ պիր փէտէր իպթիտա նախօտ պաշլանկըճ տըր էվլատընա · վէ էվլատ միւպթէտա՝ պաշլանըլմըշ · չիւնքի էվլատըն՝ նիշին օլտուղունուն սէպէպի , փէտէրինտէ մէվճուտ տուր · պունուն իշին իպթիտա՝ միւպթէտատէն պիր կէլմէ այրը տըր · պու տա իշ հիսիլ-լուր · նախօտ , իշ տիւրլիւ այրը օլապիլիր · վազըթ իլէ , թապիթ իլէ , մէպտա իլէ · Վազըթ իլէ այրը օլուր · Նասըլ քի , ինանտա պիր փէտէր՝ քէնտի էվլատընտան՝ վազըթճա , էվվէլ տիր · թապիթ իլէ այրը օլուր · Նասըլ քի , փէտէրին թապիթը , նախօտ վիճուտի քէնտի էվլատընը թապիթընտան , վէ վիճուտինտէն հէմ էվվէլ տիր, հէմ այրը տըր· Մէպտա իլէ այրը օլուր, հայան միւպթէտի՝ իպթիտատէն՝ նախօտ պաշլանկըճտան չըդար , վէ պու չըդարը՝ տէյիլ քի վազըթ-տա , վէ թապիթտա էվվէլ վէ այրը օլտուղու իշին տիր · անանդ վազըթճա , վէ թապիթճա , իպթիտա միւպթէտա իլէ պիրլիք օլուզ նալընը՝ իպթիտա՝ վէ պաշլանկըճ միւնասիպէթի իլէ միւպթէտա [illegible] օլմուշ օլուր · Մէսէլա պիր չէշմէնին սույու չէշմէտէն չըդար · ազ [illegible] չէշմէնին իշինտէ պուլունան սուտան թապիթճա պաշդա տ[illegible] յէլ տիր , քի չէշմէնին սույու այաղընտան ազան սուտան տահա է[illegible] վէլ վար իտի , վէ այաղընը սույու չէշմէ սույունտան սօնրա [illegible] օլտու տէնսին · խայր , անճագ օնտան չըդրպ՝ ազմասը միւնասիպ[illegible] թիսլէ · նախօտ՝ սըրաճա այաղը չէշմէտէն տօղար տէրիզ · վէ պ[illegible] միւնասիպէթճէ , վէ սըրասընա մէպնի , միւպթէտա իպթիտատէն [illegible] ըա տէնիլիր · Գունուն կիսի ազլըմըզըն դըսսա անլայըշընա կէօր[illegible] փէտէր Ալլահ էվլատընա , նախօտ միւպթէտասընա , պաշլանմըշը[illegible] հէր նէ զատար քի , իքիսինին թապիթը պիր իսէ տէ , իպթիտա[illegible] պաշլանկըճ ատտ օլունուր · լաքին սըրասընա , միւնասիպէթինէ [illegible] զըլըրսա , փէտէր էվվէլ սայլըր , վէ էվլատը օնտան սօնրա [illegible] պու պիտայէթ խուսուսունտա՝ էվլատ փէտէրէ մերպութ՝ վէ [illegible] թէալլիգ տիր ·

ՃԾ· 11· Օլ իպթիտա նախօտ պիտայէթ , քի զայրըսընա վէ[illegible]

տունու պախ։ էտէր, սէպէպ թէսմիյէ օյունուր. եախօտ սէպէպի՝ ումումի սուրէթտէ ալարագ, տէրիզ. սէպէպ օլ տուր քի դայրբսբ-նը քէնտիսինտէն թապիաթճա այրը տուրմասընը, նա օլմասընը մանա՝սընը չամիլ համիլ տիր, նանի թաշբր։ Վէ օլ չէյ քի, թապիա-թընը քէնտի սէպէպինտէն ալբը, մէֆուլ (ներգործութիւն) թէսմի-յէ օյունուր։ Հէր սէպէպ՝ տէմէք քի, իպթիտա, մէպտա տբր. ամ-մա հէր մէպտա սէպէպ օլամագ. ֆէրդի տէ պու տուր քի, մէպտա՝ պիր միւպթէտանընն վիճուտինի վէրէմէզ. ամմա սէպէպ քէնտի մէ-ֆուլինին (ներգործութիւնունուն) վիճուտինի քէնտիսի վէրիր. պու-նուն իչին, հէր սէպէպ՝ մէպտա թէսմիյէ օյունուր. ամմա՝ հէր մէպ-տա՝ սէպէպ օլամագ. մէպտա սեռ., ումումի տիր. սէպէպ՝ սեռսակ՝ պիր գրսմբ տբր։ Սէպէպ քէնտի մէֆ՝ուլինէ թապիաթընը պաղբչ-լար. վէ սէպէպին մանա՝սը իզթիղաարնտան տբր քի. պաղբչլասբն, վէ վէրսին. լապին իպթիտանընն իզթիղաարնտան տէյիլ. եանի միւպ-թէտայէ թապիաթ վէրմէք, նէ տէ օնտան վազգթճա, վէ թապի-աթճա այրը օլմագ։ Զիրա հէմ իպթիտա, հէմ միւպթէտա՝ պիր թա-պիաթտա վէ պիր վազբթտա օլապիլիրլեր։ Ամենաասուրբ Ներրոդու-թիւն էսարբը սահսընտա փէտէր օղուլուն իպթիտասը տբր. ամմա վազգի տէյիլ տիր. լապին եարասբբչտա. պիր փէտէր. քէնտի օղ-լունուն հէմ իպթիտասը տբր, հէմ սէպէպի տիր։ Թապիաթճա վէ վազբթճա տաիսի փէտէրին հիյէթի եախօտ զաթը քէնտի էվլատբն-տան ալբը տբր։ Պու պապտ Շարդ հաղբապէտէրինին պաղբոտբնդն պատասուր, ոկիպրն, (եանի սէպէպի՝ իպթիտա) մանա՝սընտա գուլ-լանտբգլարը հալտէ, իքիսինին մանայը հագիգիսինի չաչբրմամալը. վէ մութլագա պու թարիֆ ու թէֆսիր օլտուղու մինվալ իւզէրէ՝ օն-լարը անլամալը տբր։ Զիրա օլ վազթբն տէհրինտէ պու քէլիմէ՝ վէ իսթիլահլար՝ Գասասիսն Աստուածաբանութիւն գայտէսինէ հէնիւզ կիրմէմիշ օլտուղու իչին, վէ ֆէրդի փէք ազ, վէ նէզաքէթի իչին. քիթապլարընտա չօգ տէֆա՝ սէպէպի, մէպտա եէրինէ. վէ չունու՝ օնուն եէրինէ, վէ մա՝ալինտէ եաղմբչ տբրլար։

ԿԾԱ. 12. Տօղուշ բիվիլիւտ (ծնունդ) տէմէք, պիր թապիաթ-պուլունան տիրի իպթիտատէն, նա մէպտատէն պիր տիրինին տօղուշու, Ս. Թովմասընն սէօզլէրի տիր. (Մ. Ա. Վ.14. եԱ. 8. 2)։ Զիրա թէրլէյէն նա աղլայան պիր ատէմ տօղուրտու տէնմէզ։ Զի-րա տօղանտա ճան եօգ տուր. պունուն կիպի նէ տէ աղաճլար տօ-ղուրուր. զիրա նէ տօղուրանտա տիրիլիք վար, նէ տէ տօղանտա։

ԾԾԲ. 13. Գայնամագ, (բղխումն). պիր զաթըն տիկէրինտէն ընդմասը՝ նէչաթ էթմէսի, նա իխրաճ օլմասը տէմէք։ Պու չրգմագ, նա իխրաճ օլմագ։ Իրի սուրէթ իլէ պուր. նա՝ չրգան զաթ՝ ո չրգ-ղան թապիաթըն նինէ տախիլինտէ գալբը, նա խարիճինէ նէչաթ տէր. եախօտ չէօյլէ տէյէլիմ. պու գայնամագ, նա չրգմագ, միւ-

հերրէտ պիր մուամէլէյէ միւսթէնիտ տիր · եա գայնայրպ գալմայա ։ եա գայնայրպ իխրաճ օլմայա ։ Վէ գայնամագ մանա՛սը , տողուրմագ մանա՛սընտան տահա ղիյատէ տիր · ղիրա հէր տողուրմագ , գայնամագ ։ չրդմագ տէմէք օլուր · ամմա հէր գայնամագ ։ չրդմագ , տողուրմագ տէյիլ տիր · Նասրլ քի աթիտէ թէֆսիր օլունաճագ տրը ։ վէ Ամենասուրբ Երրորդութիւն սրբասընտա կէօրէճէյիզ ։

ՃԾԳ· 14· Միւնասիպէր եա բաալլիգ (յարաբերութիւն) , պիր զաթըն , տիկէր պիր զաթա սրբասը թաալլիգիւ՝ իրթիպաթը տրը · Թասլիի հէր միւնասիպէթտէ , եա ալաղատա իքի ուճ վար տրը · իկի ուճ՝ միւնասիպէթին պաչլատրդը մահալլ տէրլէր · տիկէր ուճու միւնասիպէթին վարսրդը մահալլ տէրլէր · պու միւնասիպէթ , եա պիլ մուդապէլէ տիր , եանի դարչլըգդը տրը , եա եալընրդ պիր թարաֆտան տրը ։ Մէսէլա փէտէրին , վէ էվլատըն պէյնինտէ պուլունան միւնասիպէթ , դարչլըգդը տրը · Այլահ վէ դուլու , սղա վէ էթպասը պէյնինտէ պուլունան միւնասիպէթ · Պունա միւնասիպէթի մութլագա , վէ պիլ մուդապէլէ տէրլէր · Ամմա եալընրդ միւնասիպէթ , օ տուր քի , պիր տաէմ քէնոթ սասթունան թասլիրինէ պապ՝ միւնասիպէթի օլուր · ամմա օլ թասլիր ճանսրդ օլուսուդունտան , մուդապէլէյի միւնասիպէթ էտէմէզ · Իշթէ թէքմիլ միւնասիպէթէ մուզայիր օլան , մուխալիֆէթ տիր · Եանի հաչան՝ իքի թարաֆտան տասխի միւնասիպէթ դաթ օլունուրսա , թէքմիլ մուխալիֆէթ տէնիր · վէ թեման , եախսոտ եարրմ միւնասիպէր մուխտլիֆիթի հաչան պիր թարաֆտան սատէ օլ միւնասիպէթ դաթ օլունուրսա , ֆագաթ թէքմիլ միւնասիպէթ օլմասը իչին՝ լազըմ տէյիլ տիր քի , թասլիթլար արասընտա մուխալիֆէթ օլսուն · Նէթէր քի թասլիթլարըն մագամինտա , եա թարդրնտա եալընրդ պու մուխալիֆէթ վուգու պուլսուն · վէ պու թարդրն վասիթասրյա թասլիթլար , եախսոտ իքի ուճ , պիր պիրլերի իլէ միւնագիտ , վէ միւնասիպ եա մուխալիֆ օ՝ յուր · Էկէրչի պու մուխալիֆէթ թասլիթլար պէյնինտէ իսէ՝ պուրգասընա գարրը թէսմիյէ օլունուր · Վէ էկէրչի օլ մուխալիֆէթ թասլիթըն թարգլարը պէյնինտէ իսէ · Աստուածաբանլար մասլէյնինտ՝ ախերինէ իխթապ , թէսմիյէ օլունուր · եանի էվվէլքի մուխալիֆէթ թարդը եարատըլմըշլարա խաս տրը , իքինճիսի Այլահրն՝ տէյիլ թասլիթընա անճագ ունունաւորութիւնլարա · Շէօյլէ քի , փէտէր էվլատ տէյիլ · վէ էվլատ փէտէր տէյիլ · վէ ադիղ բուհ , նէ փէտէր տիր , նէ էվլատ տրը · Պունտան մաղսէտիմիզ , Այլահրն թասլիթը հէյսէթի , վարլըգը · մուսամաթ իւղէրէ իչ ունունաւորութիւնուն տուր Լաթէյսիհ , պիր էլմատա պիր թարաֆը դըրմըգը , տիկէր թարաֆ եէյիլ , իչիւնճիւ թարաֆը պէյազ սուրէթտէ օլուր · լաքին էլմատ թասլիթը պիր տիր · վէ պու պիր թասլիթ իչ բէնիտէն միւկէմ յէն տիր · քէղալիք Այլահանի թասլիթ , իչպու փէտէրին , էվլատը

Ա ազիզ բուհուն միւնաթիպլէթիլէ՝ տօնանմը, վէ հէր պիրինէ քնամիլէն պիր սուրէթը մախսուսէ իլէ իւհագ տը։ վէ հէր պիրինէ խաս տը։

ՃԾԴ. 15. Տօղմամը (անձին). պու քէլիմէյէ իւչ մանա վէրիլէպիլիր. էվվէլա՝ պիրինէ անձին տէմէք, եարատըլմամը տէմէք, եավըլմամը տէմէք տիր. սանիյէն՝ անձին պիր տէ թէվէլլուտ էթմէմիշ, տօղմամը՝ տէմէք տիր. պիլ ախէրէ՝ դայնամամը՝ եա նէշաթ էթմէմիշ տէմէք տիր։ Վադաա իլը մանատէ՝ իւչ անձնաւորութիւնա, հաթթա Ալլահըն թասիաթընա պիլէ՝ անձին մանասը վէրիլիր։ Զիրա նէ Ալլահըն թասիաթը, նէ տէ Ալլահտա պուլունան ադանիմի սէլասէ եարասըլմամը եա եավըլմամը տէնիր։ Իքինճի մանատէ՝ անձին՝ հէմ փէտէրէ՝ հէմ ազիզ բուհա վէրիլիր. զիրա իքիսի տէ տօղսամը։ Իւչինճի մանատէ՝ պիր եալընըզ փէտէր Ալլահա եագընը. զիրա հիչ պիր կէօնէ, նէ եարատըլմամը, նէ տօղմուշ, նէ տէ պիրինտէն չըղմամը, եա գայնամը տը։

ՃԾԵ. 16. Խիլէլինտէն անձն՝ եա անձնաւորութիւն լուզէթի, հայրապետլէրին վէ աստուածաբանլարըն աղնատրդը մինվալ իւզէրէ, Ալլահ սա միւնասիպէթ (յարարերութիւն) իսրաղ էտէր. վէ պու մանա՝ պիրինճի վէ ալէսէվիյէ հայրապետլէրին լիսանը տը. լագին պաղը սա պու խթիլլահ իլէ Ալլահըն թասիաթընը անլաթմադ խսթէմիշ խսէլէր՝ պունուն տա սէպէպի օլ վաղթին տէհրինտէ մունթաղամ, (նանի գասական) մէքթէպ ուսուլի իւզէրէ իլիմլէր միւքէմմէլ, վէ մուգանէնէն սուրէթտէ օլմայըպ. քէլիմաթը իլմի իլահիյէյէ պիր հուտուտ հէնուզ կէոսթէրմէմիշ օլտուգլարընտան, պաղը էօյլէ եազալ ըսըլար։ Գէղալիք Հայր. Որդի, Հոգին սուրբ՝ լուզէթլէրի տիր գի, էվվէլ էմրտէ Ալլահըն խասիյէթլէրինէ իսրաղ էտէրլէր, վէ իրինճի տէրէճէտէ՝ Ալլահըն բուղիաթրնը։ (Տ-ա ՈՒՐ-Լ... Ց-ը. Ա-ՐՐԷՐ-ՈԷԱ. Գ.Լ. Գ. Գ.Լ. ԺԳ. Ցէր. Յ. Վէ Ռ-էրրանէ. ՃԾ-. Ցա-ը Եր-ՐԷՐ-ՈԷԱ. Գ.Լ Ա.)։

ՃԾԶ. Իշպու Ամենասուրբ Երրորդութիւն էսարընա խաս օլան քէլիմէլէրի սիգդաթ իլէ, վէ իմթիյաթը լազըմ իլէ օղուլուպ, հէր պիրինին մանասընը այրը այրը, վէ պէրրագճա աղնայրպ հըզգ էթտիգտանէ սանրա. ազլըմըզընը դուվվէլի թասիյէսինէ կիւվէնմէյէրէք. Երրորդութիւն էսարընը անլամամըզ պասընտա, եինէ Ալլահըն մուավէնէթ, վէ լութֆունու կէրմիյէթ իլէ վէ միւթէմասիէն տիզէտէլի գի, իճապը լազըմէսինէ կէօրէ. իլմի իլահիյէյի թահսիլ էթմէյէ միւգթէտիր օլալըմ։ Գօղոս առաքնալըն տէտիսի կիպի. (Բ. Կորն. Գ. 5.) «Գիր ումիտիմ վար տը Ալլահա, Գրիստոսուն վասէթասըյլա գի, պէղ քէնտի քէնտիմիզտէն պիր չէյ տիւշինմէյէ միւգթէտիր տէյիպ. իլլա գի իսթիասարըմըզ Ալլահանան տը»։ Պիզէր պու ազիմ ընրը անլամամըզ խուսուսունա, սատէ Գրիստոսուն նաասլ էթտիգի

քրիստոսի պիտէ գըլաղուզ թուքմայա մէճպուրուզ։ Նասըլ քի Քրիստոս քէնտիսի ազիզ բուհունու քէնտի քրիստոսինէ գըլաղուզ նասպ էթտի։ Վէ պու քրիստոսնին չիքանէն, վէ թահրիրէն էյրէթտիյի թաչիմաթլարը, եանի Աւետարան օլսուն, ազիզ քիթապ օլսուն։ Վէ պունլարա միւսլէնիալն վէ ազլըմըզըն էրտիյի տէրէճէյէ, Ամենասուրբ Երրորդութիւն սըրրը իւզէրինէ թէվէքքիւրէ կիրմէյէ իճթիսար էտէրիզ։

ՊԱՊԸ ԺԱՎԱԶԵՆ

ԱԼԼԱՀԸՆ ՊԻՐ ԹԱՆԷՃԻՔ ԹՈՂԻԱԹԸՆՏԱ ՊԻՐԻ ՊԻՐԻՆՏԷՆ ՍԱՀԻՀԷՆ ԱՑՐԸ ՕԼԱՐԱԳ ԻԻՋ ԱՆՁՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐ ՏԸՐ

ՀՄԷ։ Պու սահիհլիյին պէյանընա քեաֆի խայրճա, կէրէք էսկի ահտտան, կէրէք եէնի ահտտան իսպաթլար վար տըր։ (ՍԱ. Ա. 26.) «Ատէմի պիզիմ թասվիրիմիզտէ, վէ պէյնզէյիշիմիզէ կէօրէ եափալըմ»։ Պիպիմ, տէյօր։ (սուրէթի ճէմտէ, եանի յոգնակի)։ Եանի սատէ պիր անպաշըլմազ, չոգլարա եազըշըր։ Ամանիյէն՝ եափալըմ, եափալըմ տէմէք տէյիլ։ պու տա սրֆաթը ճէմ տիր։ (Գ. 22.) «Իշթէ Ադամ պիզէրտէն պիրի կիսի օլտու»։ (ԺԱ.) «Էնէլիմ, վէ ելսանլարընը գարշտըրալըմ»։ պու տա հաքէզա։ Պուրատա պիզէրսէն՝ տէմէք, պէնտէն տէմէք տէյիլ։ պունու մէքթէպ չոճուգլարընա պիլէ սիւալ էտէրէն, ճէվապընը լայըգը իլէ վէրիրէր։ (Մաթ. Գլ. Բ. 3.) «Բապպ էֆէնտիմ պանա տէտի, պէնիմ էվլատըմընն սէն պու կիւն տօղուրտուսում սէնի պէն»։ (ՃԹ. 1.) «Բապպ Բապպըմա տէտի։ սաղ թարաֆըմտա օթուր»։ Վէ պու սէօզ ամենասուրբ Երրորդութիւնուն պիրինճի։ վէ իքինճի անճանաւորութիւնունու պէյան էտիյօր։ Վէ Քրիստոսուն տէմէսինտէ, (Մաթ. ԻՐ. 44.) «Վէ էկէր Դաւիթ օնա բապպ տէյօրսա՝ նասըլ օլուր քի, օնուն օղլուսուն»։ հէմ էֆէնտիսի, հէմ օղլու օլամազ ըտը։ տէմէք քի, օլ իլա «բապպ բապպըմա տէտի» սէօզիւ։ Հայր Աստուածընն վէ իքինճի բապպ լուղէթի Քրիստոսուն իւզէրինէ իտի։ Գէզալիք (Գաղ. Գլ. Ը. 34. Կոր. Գ. 1. Եբր. Ա. 13. տե) վէ տահա չոգ մահալլէրտէ։ Իշպու իւչ Ալլահանի ագանիմ (անձլար), զիյատէ այիքեարճա եազըլըր տըր։ (Մաթ. ԻԸ. «ինանդա») «Նասըլ քի փէտէր պէնի իրսալ էթտի իսկ։ պէն տահի պիպի իրսալ էտէրիմ։ կիտին իմանի՝ հէր թայֆէլէր էյրէտին, ինչարը՝ փէտէրին վէ ազիզ բուհուն իսմիյէ վաֆթիզ էտին»։ Ալլահտա իւչ անճ։ վէ պիր թապիաթ օլտուղու պունանա իսպաթ օլույօր։ զիրա իսմիյէ տէմէք։ եանի հիւքմիյյէ։ դուվվէ-

Թիլե։ վէ Թէէսիրի իլէ տէմէք տիր։ Պու մանա իւղէրինէ չիւփէ
օլունուրսա։ (Դ-բ. Գ. 6.) « Յիսուս Քրիստոս Նազարէթլի իսմի
իլէ զալգ »։ Վէ (Գ. 10.) « Բապպըմըզ Յիսուս Քրիստոս իսմի իլէ . . .
պունուն իլէ պու (ատէմ) սաղ իշիմիզտէ տուրույոր »։ Վէ (Մարկ.
ԺԶ. Գլ.) « Պէնիմ իսմիմ իլէ ճինլեր չըգարաճագլար »։ (Յովհ. ԺԵ.
16.) « Նէ վազըթ քի։ Թէսէլլի էտիմի, ոնու քի պէն փէտէրսէն
սիպլէրէ կէօնտէրէճէյիմ, սանիրլիք բուհուրու։ օ քի փէտէրտէն գայ-
նար։ օ շահատէթ էտէճէք տիր պէնիմ իլին »։ Քէզալիք պուրատա
իւչ Ալլահանի անէլար կէօրիւնիւյոր։ փէտէր, օղուլ, վէ ազիզ բուհ-
Տէքա։ (Յովհ. ԺԶ. 27. 28.) « Զիրա փէտէր քէնտիսի տախի սիպի
սէվէր։ զիրա սիպ պէնի սէվմինիզ։ վէ իմանտընըզ քի։ պէն փէտէր-
տէն չըգտըմ։ վէ տիւնեայա կէլտիմ »։ (ԺԳ. 16.) « Վէ պէն փէ-
տէրէ ըրձա էտէճէյիմ։ օ պաչդա Թէսէլլի էտիմի սիզէ վերէճէք։
Յիւնքի էպէտիյէտէք սիզէր իլէ սաղին օլաճագ, սանիրլիք բուհու-
նու։ ինու քի տիւնեա ալամազ »։ Իւչ անձնատրութիւնց այիքեար
պունատա տա կէօրիւնիւյոր։ վէ պու իւչ անձնատրին պիր Թէք Ալլա-
հանի Թապիաթտա օլտուղլարը չունտան նումայան օլուր։ (Եբր. 8.)
« Փիլիպպոս ոնա տէր, Եա բապպ՝ փէտէրի պիզէ կէօսթէր, վէ պու
պիզէ եէթթէր։ Յիսուս ոնա տէր։ պունենա զէման սիզին իլէյիմ, տա-
հա պէնի, եա Փիլիպպոս, Թանիմասըն մը։ օլ ատէմ քի, պէնի կէօր-
ուբ, փէտէրի տէ կէօրտիւ։ վէ սէն նասըլ տէյօրսուն քի։ փէտէրի
պիզէ կէօսթէր։ Ինանմայօրմուսուն քի, պէն փէտէրտէյիմ, վէ փէ-
տէր պէնտէ։ պու սէօզլէրի քի։ պէն սիզէ սէօյլէյօրում։ տէյիլ քի
քէնտիմտէն սէօյլէյօրում։ անճագ փէտէրիմ, քի պէնտէ սաքին տիր։
՝ ամէլլէրի իշլէյոր։ պանա Ինանմայորմուսունուզ քի։ պէն փէտէր-
տէյիմ, վէ փէտէր պէնտէ »։ Աւետարան պուրատա Ֆասիհ վէ սանիհ
Ասուռաճաքան կիպի սէօյլէյոր։ օլ զատար աչըգ քի։ Թէֆսիրէ պի-
ւէ միհրթանիյէթի եօգ տուր։ Նասըլ քի պիր ատէմ պիր զամանեա
սանտրընտան պիր մըզտար ադճէ իսթիդրաղ էթսէ։ օլ զամանեա-
սա հէր զաչ չէրիկ վար իսէ։ ոնարրն հէսիհսինտէն իսթիզրաղ էթ-
միչ օլուր։ Փէտէր պէնտէ։ վէ պէն փէտէրամ։ օ քի պէնի կէօրիւր,
փէտէրիմի տէ կէօրմիւչ օլուր։ տէմէք քի։ պիր զաթ վար Քրիստոս-
սա։ օ քի միւսաֆաթէն փէտէրին տիր։ օլ զաթը իսթէրսէն փէ-
տէրտէ արա՞ պուլ։ իսթէրսէն էվլատընտա։ իսթէրսէն ազիզ բուհ-
տա։ մատէմ օրթանրն տրր։ իւչիւնիւն տիւր։ վէ իւչիւնիւն այրր
այրր տէյիլ։ իլլա իւչիւնիւնքի տէ պիր տիր։ մատէմ Քրիստոս սէօյ-
լէյօր։ պէն փէտէրտէ։ վէ փէտէր պէնտէ։ (Յովհ. Ժ. 30.) « Պէն վէ
Փէտէրիմ պիրիզ » տէմէք քի։ զաթընըզ։ Թապիաթըմըզ։ պիր տիր։
՝ տէյիլ։ Իքի չէրիքին սէրմայէսի։ ումուրու պիր օլտուղու մի-
սալիւ։ մուամէլէյէրի տախի պիր Թապիաթտան նէչաթ էթտիքի ի-
նին պիր պիրինէ ատա օլունուր։ զիրա էվլատ քէնտիսի իսթէտիքի

ամէն փէտէրինէ վերկոյր։ փէտէրի հաքէղա էվլատընա վերկոյր։ «Պու սէօզլէրի քի, պէն սիզէ սէօյլէյորում, տէրիլ քի քէնտի քէնտիմտէն իլա փէտէրիմ, քի պէնում սաքին տիր։ օ՝ ամէլլէրի իշլէր»։ Իշպու սէօզլէրտէն իբրահիմին մէպտաը մուսամէլէսի պիր օլտուղու սիկյան օլույոր։ Վէ թապիաթ լուզէթինէ եօգարրտա պաղ նէ տէմէք տիր, անլա։ Պիր տէ Յովհաննէս եաղրյոր։ «Պէնի կէօրէն փէտէրի տէ կէօրսիւ»։ Քրիստոսուն Փիլիպպոսա խիթապ օլան պու սէօզիւ՝ նէ տէմէք տիր։ Իշպու՝ կէրէք պէն՝ կէրէք փէտէր այրը տէյիրիզ։ Փէտէրի կէօր, օղլունու կէօրմիշ օլուրսուն։ օղլունու կէօր փէտէրի կէօրմիշ օլուրսուն։ զիրա օղուլ փէտէրտէ, վէ փէտէր օղուլտա։ Նասրլ քի էվլատ փէտէրտէն չըգյոր սա։ (Յովհ. Ը. 42.) «Պէն Ալլահտան չըգտըմ»։ (ԺԶ. 27. 28.) Քէղալիք աղիզ բուհ փէտէրտէն, վէ օղուլտան գայնար։ (ԺԵ. 26.) «Լաքին թէսէլլի վերիճի կէլտիկի զէման, ոնու քի պէն փէտէրտէն կէոնտէրիէճիմ, սահիհլիք բուհունու՝ քի փէտէրտէն չըգար, օ պէնիմ իլէն շահատէթ էտէճէք»։ Տէֆա (Ա. Յովհ. Ե. 7.) «Կէօյտէ շահատէթ էտէնլէր իւչ տիւր։ փէտէր, քէլամ, վէ աղիզ բուհ։ վէ պու իւչիւ պիր տիր։ վէ ոնլար քի, եէրտէ շահատէթ էտէրլէր, իւչ տիւրլէր։ բուհ, սու, վէ գան, վէ իւչիւ տէ պիր տիր»։ Յովհաննէս Աւետարանը իպթիտասընտա, ինճէլտէն Ալլահը իւզերինէ պահս էտէրէք եաղար։ Թիտասէն (եանի էվվելինտէն) քէլամ վար ըսը, վէ քէլամ Ալլահը ինանմանտ իտի։ վէ քէլամ Ալլահ իտի։ ։ ։ վէ քէլամ թէն օլտու։ վէ պիղլէրտէ սաքին օլտու»։ Գէղա (Մատթ. Գ. 16.)։ «Պունլար։ վէ պունլարա պէյնղէր տահա չօղ մահալլէր վար տըր, քի Ալլահը պիր թապիաթընը պէյան էտէրլէր։ վէ պու պիր թապիաթ իւչ սըֆաթտան (անձլարտան) մէլպուս, վէ մէֆուլ տուր։ իտարէ օլունուր։ Հայր, Որդի, Հոգի։ իչթէ իւչ անձլար։ վէ երեքին մի են։ իչթէ թապիաթըն պիր օլտուղու։

ՃԾԸ. Համա օլսուն քի։ Ամենասուրբ Երրորդութիւն անձլարընա դարչը էվայիլտէ զուհուր էտէն Սաբէլ հերետիկոս, վէ թէվսիլերի քիւլլիյէն մահվ օլտուլար։ (Տէ՝ ՄԲԿԼ. հաշ. Ը. էջ. 81.) Պունլար Ալլահտա պուլունան իւչ այրը անձնատորութիւնու, ինքեար էտէր իտիլէր։ վէ տէօնիւպ իւչիւնիւ տէ պիր պիրիյէ պարըշտըրըր ըտըլար։ Գէղալիք Արիոսականլար վէ Ենոմեանլար վէ Մակեդոնեանլար մահվ օլտուլար։ պունլարընն հէրիսի Ալլահտա պուլունան պու իւչ անձլարընն հէմթասլաթ։ (եանի համաբնութենակից համագոյակից) օլտուգլարընը, վէ պիրի պիրինէ միւսավի օլտուգլարընը ինքեար էտէր իտիլէր։ Շիմտի փրօթէսթանլար զահիրէն, վէ ոտրտ տուղրուլա Քրիստոսուն Ալլահ էվլատը օլտուղունու ինքեար էթմէյորլար իսկ տէ, լաքին տուլայրտան ինքեար էտէյորլար։ պիլ ֆարդ Մարիամա Աստուածածին տէյէմէտիքլէրի հալտէ, մութլաղ Քրիստոս։ Հէլատոր վէ Եւտիքէս վէ Ապողինար կիսի պայաղը ինանան կիսի թութմուչ օլուրլար։ վէ Քրիստոսուն թա'լիմաթլարընն հիչ պիրիսինի զապուլ էթմէզլէր։ Վէ պաթրնէն վէ տէրուսէն իսթէտիքլէրի միտիլլիս պու թալիմաթլարը քէնտի մագսէտի նէյլայզէրինէ կէօրէ ույտուրուրլար։ Ազիզ բուհուն հագդընտա տախի, փէտէրտէն վէ օղուլտան, պիր մէսելտէն չըգար, եա գայնար օլտուղունու ինքեար էտէնլէր տէ էլհալէթի հաղի պուլունուրլար։ Եանի արեւելեան չիզմաթիզ չարդ քիլիսէլերի։ Ռում, Երմէնի, վէ սայիրէ։ Լաքին պունլար իլէ էվվելքիլերին պէյնինտէ խայլը ֆէրգ վար տըր։ Վէ պունլար իլէ փրօթէսթանլարընն դաթօլիք քիլիսէսինէ մուխալիֆէթինին քէղալիք խայլընա ֆէրգի վար տըր։ Ռում, վէ Երմէնի, ազիզ բուհունն եայլընըզ փէտէրտէն գայնամասը (բղխումն ի հօրէ) մանասը հագդընտա վէ պու ադայիտի տինիյէ մատատէսինտէ, տայիմա խոտտա էտէրլէր։ վէ օլտուգնա՝ ինանմէյէթ օրֆաթընը պէր թարաֆ էթմէտիրլերի իչին, ոնլարա թէմամի իլէ պէնզէմէյիպ, ոնլարընը սըրասընա աղվ օլունմազլար։ Պունլարա իշպու Ամենասուրբ Երրորդութիւն պահանընտա, վէ Քրիստոսուն թէն ալմասը։ Եանի մարդեղութիւն ֆասլընտա, վէ աղիզ բուհունն գայնամասը (բղխումն) ֆասլընտա, իմամ էտէն ճէվապլարը վերճէյիզ։

ՃՆԹ. Քրիստոսուն քիլիսէսինտէ միւթէմատիէն վաֆթիզ սըրը պու իւչ սըֆաթլար (անձլար) իսմի իլէ էվմիյէ իճրա օլուրնուր։ Քէղալիք կաթողիկէ Հռոմէական քիլիսէսինտէ։ քէղալիք պու քիլիսէտէն այրըմըշ օլան։ Ռում, Երմէնի, Ասորի, Քիլտանի, Ղբսլտի։ վէ սայիր քիլիսէլերտէ։ հէր գանդը տուալարա իսթիտար օլունուրտա։ Յանուն Հօր, եւ Որդւոյ, եւ Հոգւոյն Սրբոյ։ փէտէրին, վէ օղուլուն, վէ աղիզ բուհունն իսմիյլէ տէտիյիմիզտէ, մուալարէք Ամենասուրբ Երրորդութիւնուն իւչ այրը սըֆաթլարընը իդրար էտէրիզ։ վէ ոնլարա ինանընրըզ։ Պու սըրրընն վէ իթիգատընն քիլիսէտէն, վէ առաքեալլարտան այրնարագ, հէր եէրտէ իճրա օլունտուղունու, Մեսն Յուստինոս տախի այրդտան եաղրյոր։ (Մեռնիէ Ա. հատ. 61)։ «Զիրա տիւնեանընն փէտէրի իսմինէ, վէ բարպղ Ալլահ՝ խէլաս իտէճէյիմիզ Յիսուս Քրիստոսուն, վէ աղիզ բուհունն վաֆթիզի սու իլէ օլ վաղէթ ալլյորլար»։ Տէրտուղիանոս, Մարկիոնա դարչը։ (Գէր՝ Ա. Գլ. ԻԷ.)։ Վաֆթիզ ինանընն թէքրար տօղուչու տուր։ Նա՞սրլ թէքրար տօղուրուր օ քի (հիչ) տօղուրմասը։ զիրա թէքէրրիւր՝ օլ քիմսէյէ եաղըշմազ, քի հիչ պիր տէֆա օլ չէյի էթմէմիշ։ էկէրչի աղիզ բուհունն իլավէսի լաղըմ կէլիյորսա, նասրլ բուհու վերճէճէք։ օ քի, էվվելա ճանը վերմէտիր։ Եանի փէտէր, էվլատ, վէ աղիզ բուհ Ալլահ տըր։ պունլարընն իսմինէ վաֆթիզ օլունուր։ զիրա հիչ պիր քիմսէ թէքրար տօղմայա գաատիր օլամազ։ ոնտան՝ քի հիչ եօգ տուր վէ եարատըլմամըշ։ Եանի վաֆթիզ իչին, պիր առէմ սուտան վէ բուհտան

թէքքար տօղմալը։ Քրիստոս էֆէնտիմիզ տէյօր, Քրիստոսուն բուհու պաշդաասընը նա՞սըլ տօղուրապիլիր, էկէր քէնտիսի Ալլահտան տօղմամըշ, եախօտ Ալլահտան չրգմամըշ իսկ. եանի Յիսուս Քրիստոս, վէ ադիզ բուհ. զիրա պիր չէշմէնին էվվէլա փուռնարը օլմալը, քի հէր քէս օնտան սու ալապիլսին։ Քրիստոս էֆէնտիմիզին թէնպիհի իւզէրէ՝ քիլիսէ թա Քրիստոստան պաշլայարադ, պու անէ տէկին, պէն սէնի վաքթիզ էտէրիմ, եախօտ, Ալլահէն դուլու (Ա. Ա.) վաքթիզ օլույօր, փէտէրին վէ օղուլուն, վէ ադիզ բուհուն իսմի իլէ տէյէրէք, վաքթիզ էտէն, երախայը իւչ տէֆա սույա պաթիրիր, եախօտ սույու էլինէ ալըսլ՝ երախանընն պաշրնա տէօքէրէք, օ սէօղէրի սէօյլէր. վէ պէօյլէ կաթողիկէ քիլիսէ իչպու վապթիզ սըրրընը եէվմիյէ իճրա էտէրէք, ամենասուրբ Երրորդութիւնտա իւչ անձլարընն օլտուղունու ալէնէն վէ միւթէմատիէն իդրար էտէր։ Վէ պու ուսիլ թաատատ էթմէսիմիզ սայիր շարդ, չիղմաթիդ քիլիսէլէրտէ տահի իճրա օլունմազտա տըր։ Փրոթէսթան պու ուսիլէ, վէ պու սրրրա բայէթ էթմէզ, օնուն իչին խայատաշտ միլլէթլէրին խարիճինտէ տիր։ Պու աստէթի Տէրտուղիանոս Բրագպիյա դարչը (Գ. Ի.) դիրր էտէր. «Էն սօնունտա Քրիստոս թէնպիհ էթտի քի, փէտէրին, վէ օղուլուն, վէ ադիզ բուհուն իսմինէ պաթիրսընլար, տէյիլ սիրինին, դիրա տէյիլ պիր քէրրէ. իլլա իւչ քէրրէ, պէ հէր իսիմ իչին, պէ հէր անէ իչին (սույա) պաթիրիյօրուզ»։ Քիլիսէնին, պու երրորդութիւն անձլարընը իւչինիւ տէ իդրար էթմէսի դայէսի, նէ դատար քի պիր պինանը թէմէլի օլ պինայա էլզէմ իսկ, պու տա օ դատար էհէմ, վէ էլզէմ տիր. զիրա հիչ պիր պինա թէմէլսիզ տուրամազ օլտուղու կիպի, քէզալիկ Քրիստոսուն քիլիսէսինին թէմէլի ամենասուրբ Երրորդութիւն անձլարը օլտուղունատան, տատանչարտան պէրի քիլիսէլէրտէ քրիսթիյանլար հէր նէ տուա իճրա իտէրսէլէր, եա սօնունտա, եա պիտայէթինտէ՝ միճէրբէտ «փառք Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ». եանի փէտէրէ, վէ օղուլա, վէ ադիզ բուհա սէնալէր օլտունա թէքրիմ թաաղիմ տուսասընը սէօյլէրլէր. պունու քի, այրըճա առաքեալլար էօյրէթտիլէր, վէ պիզէ թէսլիմ էթտիլէր. վէ պունտան իւչ անձլարընն պիր սիրինտէն ֆէրդլի եա այրը օլտուղու, եախօտ պիրի սիրինէ միւսաիլ, վէ պէրապէր օլտուղու պէյան օլուր. վէ պունա դարչը կէլէնէլէրի քիլիսէվալիֆէսի իչթիզասընտան օլարադ, տայիմա ըստա էթմիշ տիր։ Պէօյլէ եպիհանու վէ թապիլէրինի. վէ կերինթոսու վէ թասլիլէրինի. քի Քրիստոսուն Ալլահլըղընը ինքնար էթմէյէ գալգըշտըլար։ Քէզալիք Արտէմոնու վէ Սամսաաթը Գոդոսու։ (Թէոդոտոսու Նէղ. Գ-ոմ Գիր. Ա. Գ. Գ.) վէ Թէոդոտոսու, Նօվէտոսու, Սաբէլի, հայրապարչարլարը, վէ սայիր քանաֆիլէսինի բէտտ էթտի։ Հանդանակ հաւատոյ թէսմիյէ օլանլար. էվվէլա առաքելական հանդանակ քիլիսէլէրտէ մուսթասար պիր

տին իդրարը օլուպ, էվայիլտէ քրիսթիյանլըգտա միւգթէսիլէրէ օ-[illegible] էօյրէտիրլէր իտի. եանի փէտէրին, օղուլուն վէ ադիզ բուհուն պիր պիրինէ միւսաիլ օլմալարընը, պիր պիրինտէն անձճա այրը օլտուղլարընը, վէ իւչինիւն պիր թէք թապիաթտա օլտուղունու. օ հանդանակտա դիրր էտէրլէր իտի։ Վէ Աղէքսանդրիատա թէճէմմիւ էտէն հայրապետլէրին՝ Սամուսաթը Գոդոսա գարչը եազտըգլարը հանպանակ հաւաստոյ. վէ Անտիոք սինօթունտա մէրգումէ գարչը վէրիլէն դարար. պունուն կիպի տիր։ Վէ Ս. Գրիգոր սքանչելագործուն Դաւանութիւն հաւատոյ թէսմիյէ օլունան քիթապտա, վէ Նիրզէյի Ս. Գրիգորուն քիթապընտա մուսայիլէյի ադիզին իւզէրինէ եազտըղը թէրճիւմէյի հալի. քէզալիք չէհիտլէրին գան տէօքտիւքլէրինէ տին իդրարլարը, ամենասուրբ Երրորդութիւնուն իւչ սրֆաթլարընը վէ իւչինիւն պիր թապիաթտա օլտուղունու, թաստիգ էտէրլէր։ Հաթթա Տօգէթեանլար Երեւութականլար վէ Կընսթիքեան հերետիկոսլար պիլէ։ Քրիստոսուն Ալլահլըղընը վէ փէտէրտէն այրը պիր անձն օլտուղունու, պիր ճիհէթտէն իդրար էտէրլէր իտի։ Գունլար պիր եալընը, ինսան թապիաթը Քրիստոսա եազըշմազ օլտուղունու էօյրէթտիլէր. պէօյլէ եազար սուրբն Իրէնէոս. Խաքէնտէրիյէի Կղեմէս Տերտուղիանոս. Որոգինէս, վէ Գամիլիոս։ Վէ պունլարտան էվվէլ՝ Նազարեան հերետիկոսլար, քի Երրորդութիւն իւզէրինէ՝ թըպգը կաթողիկէ եկեղեցի մէսիլլի իթիգատ էտիպ, ինանդրլար ըտը։ (Տեթէրդեն. հատ. Գ. էջ. 358. [illegible]) Պիր էպէօն վէ ավանէլէրի, Քրիստոսուն Ալլահլըղընա գարչը կէլտիքլէրի իչին, վէ պու բաֆրղըլըգտան կէրի տուրմալարը նէյէթի իչին, ալթը եպիսկոպոս Անտիոք սինօթունտան թախսիս օլտուլար։ «Քիւթիւն կաթողիկէ քիլիսէլէր պիզիմ իլէ պու իթիգատտա տրրլար» եազար Եւղէքէոս. (եէնէ. Գ-ոմ Գիր. Զ. Գ. Ի.)։

Ճկ. Լաքին իչպու ամենասուրբ Երրորդութիւն սըրրընը իւչ սրֆաթլար պահը իւզէրինէ, համտ օլսուն՝ չիմտիրիք քրիսթիյանլարտա հիչ պիր միւղաքէրէ վէ միւճատէլէ օլմատըղընատան պիզէր տասխի պու դատարլէ իքթիֆա էտէրիզ. Մէմուլին դայրի օլարադ, իսլամ տիյանէթինին ասասը օլան Ղուրան քիթապընտա տախի, իւչ-ելուք պիրլիք սըրրը հագգընտա պիր գաչ տէյիլ վար տըր. քի Ալլահտաքի ադանմի սէյասէնին օլտուղունու, վէ սահիհլիկինի թաստիգ էտէրլէր. հէր նէ դատար քի իսլամ ուլէմալէրի իչպու սէօզլէրին մասալինի, սրֆաթը ճէմտէ օլտուղու իչին Ալլահէն ադամէթինէ պիմասալինի. սրֆաթը ճէմտէ օլտուղու իչին Ալլահէն ադամէթինէ պիմասալինի, ամենասուրբ Երրորդութիւնուն իւչ սրֆաթլարընը պահը իւզէրինէ տէ, հադիսէթի հալ։ Ղուրանէն տիր տէյու թէֆսիր էտէրսէլէր տէ, հադիսէթի հալ։ Ղուրանտաքի մէղքիւր սէյասէթ հադգընտա օլտուղունու, պիզէր իստասա էտէրիզ։ «Էնզէլէնէհու (եանի քիթապը) ֆի լէյլէթիլ գատէրի». (եանի դատիր կէճէսինտէ օլ քիթապը էնտիրտիք. իրսալ էթտիք տէմէք տիր)։ Իբնինի տէյիլ «Ա[illegible] էնտիրտիք. իրսալ էթտիք տէմէք տիր)։ Իբնինի տէյիլ «Ա[illegible]

լիմ Ալլահ ։ Իսա բուհ Ալլահ »։ (եանի Մուսա փէյղամպէր Ալլահին սէվկիւլիւ միւթէքէլիմի տիր։ վէ Իսա Ալլահին բուհու տէմիք տիր)։ Տէֆա վէ «նէֆէխնէֆիհի մինբուհնա »։ (եանի քէնաթ բուհումուզ-տան օնա իւֆիւրտիւք)։ Պունուն կիսլի սահա սայիր տէլիլլեր Ղուրան քիթապլընտա պուլունուր։ Սուրէթ էլ հիճրէթ «նա էյյունա էլ նաս ինա խալաղնագում մին զիքրին վէ ինանէ »։ (եարաթաղ ...)։

ՃԿԱ։ Քրիսթիյան օմայան քիմնանէլերէ իւչիւք պիրիք սրրը ագլէ մուղայիր կիսի կէօրիւնիւր։ հաչա, մուղայիր տէյիլ։ Զիրա էվվէլա ագլէ մուղայիր օլան չէյին մանա՝սընը պիլմէլի, վէ սէօյլէմէլի։ պիր չէյ պիր չէյէ մուղայիր օլուր։ հաչան պիր պիրինէ տապան տապանա զրտա օլուրսա, վէ պիրի պիրինի պողարսա։ Մէսէլա, սու աթէչէ մուղայիր տիր։ այտընլըգ դարանլըղա։ տէօրթ քէօշէյի միւտէվվէր պիր չէյէ։ եանի պիր վազրթտա, պիր սանտրդ հէմ տէօրթ քէօշէ, հէմ միւտէվվէր տիր տէմէսի մուղայիր տիր։ վէ զայրիհիմ։ Զիրա պու տէտիքլէրիմիզին ասլը, տիլերլէրինին ասլընա, խասիյէթ-լէրի։ նէքտիկէրինին խասիյէթլէրինէ մուղայիր վէ զրտա տրը։ վէ պիր պիրինի պօղտուղու իչին, իքիսինին վիճուտի պիր վազրթտա ու-յամաղ։ Ներորդութիւն թասլիթը, եախսա զաթը իսէ։ պիր տիր։ պու զաթըն հիյէթի, եախսա օմասը սուրէթի։ մաղամը իւչ տիր։ պու իւչ մաղամ, եախսա սրթաթ պիր զաթտա պիր վկղրթտա օլա-մաղ օլտուղունուն իսպաթը խասիմէրիմիզէ տիւշեր։ իսպաղ էթսին-լեր։ օլ վազրթ օնլարա թէսլիմ օլուրուզ։ Գասլաճասը։ պիր աղա-ճըն հէմ քէօքիւնիւն, հէմ տալլարընն, հէմ մէյվէլէրինին աղաճ օլ-մաղ թասլիաթը պիր տիր։ ամմա աղաճըն քէօքիւ՝ տալ տէյիլ։ եախսա պիր աղաճըն մէյվէսի պաչդա տրը, վէ քէօքիւ վէ տալլարը պաչդա տրը։ մէկէր պու պիր աղաճտա իւչ օմաղ սուրէթի վար տէյու, օլ աղաճըն օմամասը՝ մը լազըմ կէլիր։ տալլարընն աղաճա օ-լան զրտակէթի նէքտէ տիր, պիլէմէյօրուզ։ Լա թէչպիհ, պէօյլէ տէ Ներորդութիւն սրրընը՝ օլտուղունա կէօրէ, պէնդէտիյօրուզ։ Պիր էլմանըն իւչ բէնկի օլասլիր։ պէյազ, գրրմըզը, եէչիլ։ եինէ էլմա պիր տիր։ կիւնէյտ, հէմ աթէչ, հէմ զիյասը, հէմ չամդը վար տրը։ եինէ կիւնէչ պիր տիր։ ինանընն իլմի, սէօզիւ, վէ բասէթի վար տրը։ եինէ պիր ատէմ տիր։ վէկիասը մատամ, վէ եարատըլմըշ չէյ-լերին հէվքինտէ միճեերէտ իւչ հալ պուլունաճագ։ եանի եիւրէքէ-լիք, տէրինլիք։ կէնիչլիք։ պունլար հէր պիր եարատըլմըշ մատտի չէյլերտէ պուլունմաղա, օլ չէյլեր նէ կէօրիւնիւրլեր, նէ տէ օլա-պիլիրլեր։ պունլարա, լա թէչպիհ՝ Ներորդութիւն սրրընը պէնդէտիրիլ։ Նօղսանլարը պու էմասլէրտէ փէք չօղ իսէ տէ, եարա-տըլըշտա անճագ չու դասարընը պէյան էտէպիլիրլեր։

ՃԿԲ։ Պիր տէ շուրասընը հէր քէս պիլիր քի, իւչիւք պիրիք սրրը, Ալլահն միւպարէք քէլամը վէ իլնամը իլէ մուսատատագ պիր

սահիհլիք տիր։ Փէզալիք հէրքէս պիլիր քի, ինսանընն ֆիքրի, վէ ագլը Ալլահընն պիր նիմէթի տիր, քի ինսանլարա Ալլահտան, զիյադը չէմա կիսլի, պահչ օլունմուչ տուր։ «սէնին սրֆաթընընն նուս-բու իւղէրիմիզտէ կէօրիւնտիւ »։ մատէմ քի, ինսանընն ագլը Ալլահընն ինանը, վէ նուրու տուր։ նանբլ օլապիլիր քի, Ալլահընն քէլամընա մուղայիր տիւշիւն։ զիրա տօղրու տօղրույա զարչը կէլէմէզ։ վէ մա-տէմ, իքիսիտէ պիր չէշմէտէն տօզար։ կիւնէչտէն չրգան զիյալարընն դանղրսը էյրի տիր, վէ պանղրսը կիւնէչէ դարչը էյրի կիտէպիլիր։

ՃԿԳ։ Էհէմմիյէթ վերիլէճէք մահալ պիր տէ չուրասը տրը քի։ հէր նէ չէյէ ագլըմըզ եէթիշմէզոէ, օլ չէյ ագլըմըզա զրտա տէյիլ տիր։ նէ սէ հէր կէօրիւնմէյէն, հէր պիլինմէյէն չէյ։ ագլըմըզա զրտա օլ-տուղու իչին, կէօրիւնմէյօր վէ պիլինմէյօր։ Պիր տէսթի չէշմէտէ պուլունան պիթիւն սույու ալամայօր տէյի՝ չէշմէնին սույու տէս-թիսէ պուլունան սույա զրտա մը տրը տէմէլի։ Պիր փունար, տէս-նիղտէն սահա քիւչիւք օլտուղու իչին, տէնիզ փունարա զրտա մը տրը։ պէն եօլտա կիտիյօր իքէն իւսթիւմտէքի ուչան գուչլար, եա-խսա իւսթիւմտէն պալօն իլէ կէչէն ատէմլէր, պանա զրտա մը տրը-լար։ Թայր։ հէր կէօրիւնմէյէն, հէր պիլինմէյէն չէյլերէ զրտա տրը։ ատէմսի, խաթա տրը։ մատէմ ինսանընն ագլը հուտուտ այթընտա տրը, վէ Ալլահընն իլմի սի հուտուտ։ վէ պու իլմին թէտպիրլերի ագլըմըզ-սան քէք չօգ վէ քէք պէօյիք տիր։ ուֆագ ագլըմըզ իլէ օլ դա-տար սրրլարը, ագլըմըզա սրղրչտրրամայըզ։ վէ իլա սրղրչտրրալըմ տէրսէք, զագիլ քի չրլտրրրրզ։ վէ ագլըմըզընն օլանը տա զայ օլուր։ վէ պէօյիւք համագաթ տրը։ վէ ագլէ մուղայիր օլան ասլը պու տուր։ Պիրա հէմ ինսան ագլը տէյօրուզ։ հէմ տէօնիւպ Ալլահընն հուտուտ-սուզ։ վէ նիհայէթսիզ ագլընընն էսրարընը պիղիմ մահտուտ ագլըմըզա եէրլէչտիրմէյէ ճէսարէթ էտիյօրուզ։ եանի պիր վազրթտա, հէմ հուս-[illegible] թահտընտա օլտուղումուզու պիլիյօրուզ, հէմ քէնտիմիզի հուս-տուտսուզ պիլիյօրուզ։ զիրա Ալլահընն հուտուտսուզ էսրարընը պու պիղիմ ագլ իլինէ սրղրչտրրամայը իստէյօրուզ։ իլթէ մուղայիրի պու տուր։ անճագ ագլըմըզ քիւչիւք պիր փարա կիսլի, վէ Ալլահընն իլմի պիր լիրա կիսլի, պիր փարա, պիր լիրայա, նէ դատար իլհագ իսէ, Ալ նէ դատար դրյմէթի վար իսէ, լիրա օլ փարատան օ դատար իւա-թիւն, վէ զիդրյմէթ տիր։ օլ փարա պիր փարա օլտուղու իչին, լի-րանընն իչինտէ պուլունան փարալարա պէնդէտիզ մի։ վէ եախսա օլ պիր փարա, քէնտի քէնտինէ քիւսիւլ։ փալանմալը մը։ չիւնքի լի-րատա պուլունան փարալար, քէնտինտէ պուլունմայօրլար։ սէն նը։ լիրա նը։ եանու, սէն քիմսին։ Ալլահ քիմ տիր։ պիլիյօր մուսուն։ պէնիմ ագլըմ նիչին Ալլահընն էսրարընա եէթմէյէճէք։ տէմէք, ապիմ։ խաթա տրը։ «Ո՞վ գիտայ զմիաս տեառն։ Բապպընն իլմինէ՝ քիմ աշնա [illegible]»։

ՊԱՊԸ ԴԱՆԻ

ԱՄՆՆԱՍՈՒԻՐԲ ԵՐԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՈՒՆ ԻՓԻՆՃԻ ՍԸՓԱԹԸՆԸՆ (ԱՆՁԸՆԸՆ), ԵԱՆԻ ԱԼԼԱՀԸՆ ՓԼԱՄԸՆԸՆ ԱԼԼԱՀԼԸՂԸ. Վ.Է ՓԼՏԻԸ ԱԼԼԱՀ ԻԼԷ ՊԻՐ ԹԱՊԻԱԹՏԱ ՕԼՄԱՍԸ ԻՆՁԷՐԻՆԷ

ՃԿԴ. Ալլահըն էվլատընըն Ալլահլըղընը ինքեար էտէնլէրին յիմ-լէր օլտուղունու, պուրատա մուխթասարճա պիլտիրմէք լազըմ տըր։

Սիմոն Մոգ քէնտի քէնտինի Ալլահ եէրինէ գօրուտու. պա՛ղը փէտէր, պա՛ղը օղուլ, վէ պա՛ղը աղիզ բուհ գրյաֆէթինտէ կէօրիւ-նիւրիւմ, տէր իտի. վէ էօն թապիր էթտիկի Ալլահլարընըն, քի քէն-տիսի լեմատ իթմիշ իտի, մէպտէլէրինին պէշինճի սըրասընա Ալլահըն քէլամընը գօրուտու։ Պու ալլահլար վազրթ պէ վազրթ պիրի պի-րինտէն նէյաթ էթմիշ, վէ տօղմուշ օլարագ, պունլարըն էվվէլքի սէպէպսի, եանի աթասը Պիթոս իտի. պու Պիթոսու տա Սիմոն քէն-տիսի էպէտի փէտէր թէսմիյէ էտէր իտի. վէ քէլամ Ալլահ Պիթոսուն տէրին սիւքիւթինտէն տօղմուշ, տէր իտի. վէ պու սուրէթտէ քէ-լամ, փէտէրի Պիթոստան փէք չօգ սօնրա տօղմուշ օլտուղու էճիլ-տէն, Ալլահլըգ կէօրկէսի, իւզէրինտէ վար իտի. պէօյլէ Նէղերիոս։ (ԸՆԴՀ. Մ-ԷԼՈՆՈՍ. Գէրէ. Դ. Գլ. Թ.)։ Պու Սիմոնու Բօմալըլար քէն-տի ալլահլարը սըրասընա գօյտուլար, վէ իսմինէ պաղըրտան պիր սանամ, (արձան) Տիբերիս արասընտա, եանի իբի քէօփրիւ արա-սընտա «Սիմոն աղիզ Ալլահ իսմինէ» տէյի զիյրինէ եաղըպ՝ տիքտի-լէր. պէօյլէ Պարոնիոս, (---ՐԻԼ. 35)։ Նատաղիս Աղեքսանդր։ (Ել. Պ.Յ. Հ-Գ. Ե)։ Ս. Յուստինոս. Տերտուղիանոս. Ս. Իրէնէոս։

Կերինթոս՝ քէզալիք Սիմոն կիպի օնլար մէպտասընը իլթիղամ էտիպ, Քրիստոսուն սատէճ ինսան օլուպ, Յովսէփտէն, վէ Մարիամ-տան սայիր ինսանլար սատէթի կիպի՝ տօղմուշ օլտուղունու էօյրէթսի։ (ՏԷ-. Ս. ԻՐԷՆԷ-. Գէրէ. Ա. Գլ. ԻԵ)։ Ս. Եպիփան (Հերես. ԻԸ.)։ Օգոստի։ (Գլ. Թ)։ Իշթէ պու հերեսիկոսա գարշը, քի Ալլահըն քէլամընը, էպէտիլլիսինի ինքեար, վէ Քրիստոսուն Ալլահլըղընը ճէրհ էթմէյի ճէսարէթ էթմիշ իտի. Յովհաննէս Աւետարանիչ քէնտի Աւետարանը-նըն իսթիսասընտան պաշլայրպ, պու քէլամըն Ալլահ օլտուղունու։ Վէ էպէտիլիքտէն վար օլտուղունու, եաղտը։ «Ի սկզբանէ էր բանն, եւ բանն էր առ Աստուած, եւ Աստուած էր բանն . . .»։ Կերին-թոս Առաքեալլարըն վազթընտա իտի, վէ Ս. Եպիփանըն սէօզլինի պաղարսագ, (Հերես. ԻԸ. Թ-. 2)։ Անտիոքտա իլք վուգու պու-լան իսթիլաթա, վէ Քրիսթիյանլար պէյնինտէ զուհուր իտէն միւնա-զաայա սէպէպլիյէթ վերէն պու Կերինթոս իմիշ, քի Առաքեալլար

Երուսաղէմտէ թօփլանըպ, դարար վէրտիլէր. վէ Անտիոքա պիլ իթ-թիֆագ մէքթուպ եազտըլար։ Պու պէօյլէ իսէտ։ Տերտուղիանոս պունուն պիրինճի տէհրտէն սօնրա օրթայա չըգմըշ օլտուղունու եա-զըյօր. (Ն-Ի-Ֆ-Ո-Ռ-Ն. Գլ. ԻԸ). եանի Դարբոքրաթէսսէն սօնրա։ Էօյլէ տէ Ս. Իրէնէոս, Կերինթոս Վազենտինոսուն վազթընտա եա-չասը տէյի եազըյօր։

Էպիֆանուլար՝ թըզգը Կերինթոս կիպի, վէ տահա աշիքեար Քրիս-տոսու սայիթ ինսան պիլիպ, էօյրէտիրլէր իտի։ (Իրէնէ. Գէրէ. Գ. Գլ. ԻԴ), վէ Եազեքիոս (Դէրէ. Զ. Գլ. ԺԷ)։ Տէմէք քի, Յովհան-նէս առաքեալ՝ կէրէք Կերինթոսա, վէ կէրէք պունլարա գարշը։ քի պիր վազթտա զուհուր էթմիշ իտիլէր, քէնտի Աւետարանը եազտը։

Դարբոքրաթէս, Ս. Իրէնէոսա եազտըղը միւճիպինճէ, (Դէրէ. Ա-Գլ. ԻԴ)։ Պու տա օնլար կիպի էօյրէտիր իտի. եանի Քրիստոս սայիթ ինսան սըր, վէ սայիր ինսանլար կիպի իտի. լաքին ալտըղը ճան՝ ինսանլարընքինտէն իւսթիւն պիր ճան օլարագ, սէմաղի չէյլէրի փէք պա պիրիր իտի տէր իտի։ Քէզա Ս. Օգոստ. (Գլ. Է)։ Պու՝ Դարբոքրաթէս իքինճի տէհրին ախրընտա քէնտի զէհիրինի չուրայա Դուրայա սայնայա պաշլամըշ իտի։

Վազենտինոս. փէտէր Ալլահ, քէլամ Ալլահտան փէք չօգ էվվէլ իսթիրահաթտա, վէ սատէթինտէ եաշատըգտան սօնրա, քէլամը տօղուրմուշ, վէ քէլամ պէօյլէ թուլ միւտտէթ սօնրա տօղմուշ օլ-տուղունտան, քէնտի փէտէրինի պիլէմէզ իտի տէր իտի. Ս. Իրէնէոս. (Գլ. Ա. Տէրտ. Գլ. Ի. Թէ-ոֆ-ի-ա-, Գէրէ Ա. Գլ. Է)։ Հաթթա Քրիս-տոսու, հրեշտակլարը թապիաթընտա. տէյիլ քի, փէտէրինին թա-պիաթընտա թուրթար իտի։

Թէոտոթոս, Պիզանթինլի, (սոստասուուաօսեցի). էվվել էյի քրիստոնեա, սօնրա փութիֆէրէսթլէրին գօվալամաը, վէ էդիյէթի իւզէրինե, տինինի ինքեար էթտի. վէ թէսքիյէի նամուս էթմէք ի-սթեր։ Քրիստոսուն Ալլահլըղընը ինքեար էտէրէք, պէն Ալլահա հա-դարէթ էթմէտիմ, տէմէյէ պաշլատը. վէ անտէն սօնրա Քրիստոսուն Ալլահլըղընը կէրմիյէթ իլէ ճէրհ էթմէյէ գալգըշտը։ Վիգթօր Բոմա Քահանայապետի՝ իքինճի տէհրին խիթամընտա պու հերեսիկոսու, թալիմաթընը բէստ էթտի։ (Տէրտ. Ն-Ի-Ֆ. Գլ. ԾԳ. Թ-ոֆ-ի-ա-. Գլ. Ա. Հերես. Գլ. Դ. Ս-ԷԷ. Գէրէ. Ե. Գլ. ԻԸ.)

Տիկեր Թէոտոթոս գուլյումմու թէսմիյէ օլան էվվելքինին չակիր-ա, վէ ուսթասընըն թալիմաթընտա իտի. (Ե-ՆԷ. ԱՆԴ.)

Արուեմոն. պուտա իլք Թէոտոթոսուն չակիրտի, քէնտի միւտէրս-սինին թալիմաթընը խահիշ իլէ իլան էտէր իտի. (Ե-ՆԷ. ԱՆԴ.)

Պերիլլոս Պոսթրա եպիսկոպոսու. Քրիստոս մարգելու թիւնտան, Մարիամտան տօղմազտան էվվել հիչ եօղ իտի, նէտէ Ալլահլըղը էթթիկազ էտէպիլտի. հաթթա պիր վազթ տօղտուգտան սօնրա

մարգարէէր միսիլու Ալլահ քէնտիսինտէ սաքին իսի, տէր իսի։ ամմա Որոգինէս քէնտիսինի պու նանլըշարտան ույանտրրար վէ տօղրուլուղա կէթիրսի։ (Ն-ԼԲ· ԴԼԲ· Զ· ԳԼ· ԼԴ)։ Պու իւշիւնճիւ տէ՝ իպթիտայինտա զուհուր էթսի։

Պողոս Սամոսաթլը Անտիոքտանը Սամոսաթ չէհրինէն օրուզ։ 260 սէնէսինտէ Անտիոք եպիսկոպոսու օլարու, պունուն մէշրէպի վէք աչրդ։ վէ Թալիմաթլարը տախի վէք չարտրդ զուհուր էթսի։ Էվվէլա Երրորդութիւն պաղլընտա, իւչ անձլարրն այրը օլտուղունու Սաբէլ կիսի դալտրրար։ (Ս· Ն-ԼԲ· Հէրէտ· ԿԵ·) Սանկիէն Ալլահտա պիր քէլամ օլմասընը դասուլ էթսի։ տէյիլ էվվէլինտէն, անճագ Ալլահ պիր չէյ եարաթմայա գալզրշտրդը զէմանտա։ Սալիսէն Գրիգոր տոռու սատէ ինսան պիրիր իսի։ (Ն-ԼԲ· ԴԼԲ· Է· ԳԼ· ԻԸ·) Պունտա դարշը Անթէքնէտէ, իքի սինօթ օլտու 264 տէ։ Հէլլէնոս Տարսոնացի Թէրսուս եպիսկոպոսու, վէ Գրիգոր Նազանզիացի, վէ սահա պիր չօղ աղիղ եպիսկոպոսլար պու սինօթլարտա պուլունտուլար։ վէ քէյֆիյէթի թէճէսսիւս էտէրէք, քէնտիսինի ըէտտա էթտիրէր։ վէ քէնտի թալիմաթընը բաֆիզդրրդ։ վէ Ալլահրն քիրիսէսինէ, վէ Ալլահրն քէլամը շիֆահիյէսինէ, վէ Աւետարանա մուզայիր սէյի հիւքմ էթտիրէր։ վէ քիւրսիւսինտէն քէնտինի ազ էթտիրտիրէր։ (Ն-ԼԲ· ԱՆԴ· — Հէրոնիմոս· ԹԶ· Էրեսիէլ —ռոնց ԳԼ· ՀԱ·)

Արիոս Մըսրը տիյարընտա Լիպիա չէօլիւնտէ տօղուպ, Իսկէնտէրիյէտէ քահանայ օլտու։ Պու զաթըն չախսընտա էն էվվէլինտէն պիր աղրրրդ։ վէ հալիմիւք կէօրիւնիւր իսի։ վէ քէնտիսի ազիլ օլարադ։ փիլիսոփայութիւն օգուտու։ սօնրա պու իլմինէ կիւվէնէրէք։ ալլահանի մատտէէրի ինսանճա գըյաս էտէր իսի։ վէ սայիրլէրինի ղէհիրլէմէյէ վէք արդուրէչ իսի։ Պու թասլիթընա մէպնի, օլտուքի պիր խայլը եպիսկոպոսլարա, վէ վարդապետլէրէ, քահանալարա, կրօնաւորլարա, կուսանքլարա, վէ ճէմաաթա իշտու Ֆասիտ թալիմաթընը նէյր էթմէյէ մուվաֆֆադ օլտու։ Շէօյլէ քի Ս· Հերոնիմոս աղլայարադ վէ թասճիւպ էտէրէք, պիւթիւն Գրիգիյան մէմալիքի Արիոսական օլմուշ օլտուղունու իդրար։ վէ քէտէր էտէր իսի։ Արիոս Մելիտոսուն Նիֆադրնա եամանտը վէ ինանտը։ պու Նիֆադը Իսկէնտէրիյէ եպիսկոպոսու պուլունան Պետրոսա դարշը։ Մելիտոս փէյտա էթմիշ իսի։ պունուն Նիֆադը սէպլէպինտէն Արիոս քէնտի մէէմուրիյէթինտէն տիւշտիւ։ աղ վադրթ սօնրա՝ եէնէ մէէմուրիյէթինէ կէլտի։ Հանի 317 թարիխտէ։ Իսկէնտէրիյէտէ պիր ալիսէյէ Աւադերէց նասսլ օլտուղու կիսի, դանը պիր չիդադ վէ բաֆիզդրրդ իճատ էթտի։ 100 եպիսկոպոստան զիյատէ՝ Պետրոսուն ինալէֆի պուլունան Աղէքսանդր եպիսկոպոս, հայրապետլէր թէճէմմիէտիսլ Արիոսու մէէմուրիյէթինտէն իխրաճ, վէ թալիմաթընը ըէտտա։ վէ ճէրհ էթտի։ լաքին նէնէ ֆէնատընդն աթէշի սէօնիւնմէտի։ Իսլանը

պապտնտա իճրա օլունան թէչէպպիւսաթ հիչ պիր ֆայտէյի մուճիպ օլմատըղը իչին, պիլ ախէրէ Նիկիա չէհրինտէ 325 տէ, Ս. Կոստանդիանոսուն էմրիյլէ 318 հայրապետ տիւնանընը չար էթրաֆընտան, վէ էքսէրիսի Ասիատան. Ալիրիդատան թէճէմմիւ էտէրէք, Արիոսու դատապարտել էթտիլէր, լանէթ օգուտուլար. վէ օնու քիլիսէ իթթիֆաքընտան այրրըպ, մահրում էթտիլէր. վէ պու պապտէ ճէմի եաղտըղը քիթապլարը եադտըլար։ Վէ Ֆրիստոսուն Ալլահլըղընը պիլ ճիւմլէ թաստիգ էթտիլէր. վէ Արիոսուն իճթինապ էտիպ դապուլ էթմէտիյի քէլիմէյի, եանի համագոյ օμοουσιον հեմրապիաք քէլիմէսինի դապուլ էտէրէք, Նիկիական հանդանակը՝ եանի Նիկիասա խիւլասայը տին իպրարընը թէէլիֆ վէ թէրթիպ էյլէտիլէր։ Ս. Աթանաս պու սինոթտա հէնուզ սարիաւադ իտի. վէ հէպսինտէն ղիյատէ Արիոսականլարա գարշը քիլիսէնին թալիմաթընը՝ կէրէք չիֆանէն, կէրէք թանրիրէն ճիլտիրը եաղարագ։ հիմայէ էթտի։

ՀԿԵ. Արիոսուն եանլըշ թալիմաթընըն խիւլասասը չու իտի քի. պիր փէտէր Ալլահը էպէտիտէն Ալլահ, վէ պիրա իսթիպտալ դապուլ էտէր իտի. վէ տայիմա Ալլահ տէր իտի. ամմա տայիմա փէտէր տէմէղ իտի։ Սանկիէն Արիոս վէ ավանէլէրի՝ էվլատըն Ալլահ օլտուղունու դապուլ էթմէղ իտիլէր. իլլա հիչտէն, վէ հիչ օլմայանլարտան եարատըլմըշ. ամմա սայիր եարատըլմըշլարտան ալա սուրէթտէ տիր տէր իտիլէր։ Իչթէ պունա մէպնի, պիր վագթ օլմուշ քի, էվլատ եօղումուշ տէր իսէլէր տէ, պու ճիւմլէ օնա Ալլահրն քէլամը իսմի վէրիր իտիլէր. ամմա խարիճի պիր քէլամ, եանի հայան Ալլահ քէլամը իլէ տիւնեայը եարատմադ միրտա էթտի իսէ, տայիր կէտտէ Ալլահա հիչ պէնզէմէղ. Նէ տէ Ալլահ իլէ, թասիաթը պիր տիր. Նէ Ալլահ իլէ էպէտիլ Ալլահ տըր. իլլա սոնրատան օլմա, վէ Ալլահա պէնզէմէղ. վէ քէնտի քէնտինի թանրմադ, վէ վագրթտա փէյտա օլտուղու իչին, Նէ տէ փէտէրի թանրյա պիլիր։ Վէ թասիաթը իսթիպտալ դապուլ էտէր։ Վէ հասրլ օղուլ տէյիլ քի թասիաթ իլէ Ալլահ իտի. անճագ լուրֆ, վէ Ալլահրն թէվէճճիւհի իլէ. Ալլահրգ վայէսինէ իթթիխաղ օլունտու, վէ Ալլահ էվլատը օլտու, տէր իտիլէր։ (Տե՛ս Ամանա. Բ. 8. Ա. Եպիփանոս. Եէյդոս է. Լեղ.)։

ՃԿԶ. Արիոսականլարըն եանլըշլարը իւչէ թագսիմ օլտուլար. Պիրինճի՝ օ էվլատ հիչ պիր վէճհ իլէ Ալլահա պէնզէմէղ, տէր իտիլէր. վէ ըուսմա ανομοιον անոմոյոն չուղէթինի պու մանասէ գուլլանըր ըտըլար։ Պունուն համիլէրի. Ակտիոս, վէ Եվնոմիոս օլտուլար Ակտեան, վէ Եվնոմեան Արիանոս թէսմիյէ օլտուլար։ Իքինճի՝ Ակտարիոսական գրսրմ, քի էվլատ փէտէրէ պէնզէր, թասիաթճա պիլէ ομοιουσιον տըր։ համագոյ, վէ փէտէրին թասիաթընտան էպէտիվքտէն տօղմուշ տէր իտիլէր. վէ պունու պիր սատէ աէօղ իլէ Ալլահ տէմէղլէր. իլլա քի եիւրէքտէն աէօղլէր իտիլէր։ Եուչիւնճիւ՝

Արիոսական դըսրմ, պուռնլար էվվելքիլերին մապէնինտէ տիրլէր։ Եանի պաղը էվվելքիլերտէն, եանի Անմանանանլարտան այրրլարադ։ պաղը տա Կիսարիոսականլարտան այրրլարադ։ էվլատը փէտէրէ պէնզէր տէտիլէր։ Ֆագաթ պու պէնզէրիլ նէ տիր։ Նէտէն իսպարէթ տիր։ Թէֆսիր էթմէկի իսթէմէդ իտիլէր։ տէմէք քի պէնզիր տէր իտիլէր։ տէյիլ քի Ալլահա հէմ թապիաթ տրը։ Պուռնլարը տա պաչ համիսի։ Ակակիոս Գայսէրի եպիսկոպոսու օլտու։ քի Կիսարիոսականլար իլէ իքէն։ Կիւրէղ Երուսաղէմացիյէ նէվանիկէթէն։ օնլարտան այրրլար։ (Տե՛ Եպիֆանի Հերես. 73. էջ 74. Գէրտ. Ա. Գլ. Իե.) Մարկեղոս Գաղատիա եպիսկոպոսու (Եուզէբիոսուն բիվայէթինէ պաղարսադ) Մարիամ աստուածածինտէն տօղմազտան էվվել քէլամ՝ Ալլահըն էվլատը օլմանիչ։ տէմիչ տիր։ պէօյլէ տէ, Ֆօթինոս Սիրմիոյ եպիսկոպոսու օնու թաստիկ էտէր իտի։ Պու Ֆօթինոս Մարկեղոսուն չակիրտի օլուպ։ քէղալիք ուսթասը կիպի էօյրէթտի։ վէ պունուն իչին մէէմուրիյէթինտէն տէ տուչտու։ Միքայէլ Սէրվէտոս Արակօն չէհրինտէն Ոպանեսլ։ քի Երրորդութիւն եանլըշլըղը թէսմիյէ էտէրէք։ պիր քիթապ եազտը։ եանի պու տա էվլատըն Ալլահլըղընը ինքնար էտէր իտի։ վէ իւչիւք պիրիտրտէ։ անիայտ ֆէրդ էթմէդ իտի։ Պու 1553 տէ Կալվինին սաղլըղընտա։ վէ վասիթասը իլէ քէնտիսի վէ քիթապլարը եանտըլար։ Պունուն ըէֆիքի իտի Վազէնտիոս հեթանոս քի Զվիցցերիատա եազտըլար։ էօյմէդտէն էվվել։ քէնտի քէնտինէ։ պիր փէտէրին իսմինէ՝ չէհիտլէր միսիլլիւ չէհիտ պուլյորում տէյի։ պաղըրարադ էօյտու։ Սոկինեանք։ Լէլիոս վէ եէկէնի Ֆաուսթոս Լէլիոս։ էվվել փրօթէսթան։ սոնրա սէրպէսթ էվքեարէ խըզմէթ էտէրէք։ (փրօթէսթանլըգ սէմէրէյի մալիումէսի) եէնի իճատ պիր թալիմաթ չըգարտը։ իւչիւնչիւն անճնաւորութիւնու Նուն ֆէրդլէրինի ինքնար։ վէ պիր Ալլահ թանըյարադ։ 37 եաշընտա թիկուր չէհրինտէ 1562 տէ վէֆաթ էթտի։ վէ եազտըղը քիթապլարը եէկէնի Ֆաուսթոս ատր էօհտէ էթտի։ Պու զաթ իչի իլէրլէթմէ իչին։ Ալէմանեատա։ վէ Լէհիսթանտա։ չօգ սարֆիյէթ վէ իզտամաթ վէ 1604 տէ վէֆաթ էթտի։ Պունլար էվվելա։ պիր Ալլահա։ պիր տէ անճնճ եազդըշարտըլար։ թրադը Ռարէլ կիսի։ Իրինճի՝ պիր փէտէրի էպէտիվէ տէտիլէր։ պիլա իսթիպատ։ վէ ատէ պիր Ալլահ։ քի Արիոսականլարտան ալտըլար։ Իւչիւնճի՝ Քրիստոս ատէ ինսան տրը։ վէ Մարիամտան էվվել եօղուտու տէյէրէք։ պունու տա Կերինթոստան։ Եպիոնտան։ Պօղոս Սամոսաթլըտան։ վէ Ֆոթինոստան ալտըլար։ Տէօրտունճի՝ պու էվլատ ինսանլըն տէյամէթ իչին։ խասէթէն մէէմուրիյէթէ կէօնտէրիլմիշ։ պունուն իչին պիր թիւն քրիսթոսին պաշը տրը։ վէ պիղիլրտէն էօթիւրիւ պիր միւքէդտար ֆաթ։ եա էճիր վէ իսթիհդադ Ալլահա իպրաղ էթմէկտի տէտիլէր։ Պէշինճի՝ Քրիստոսուն ֆաղիլէթի մախուսէսի իչին վէ քէսպը իսթի-

դաղը իչին։ պէօյիւք Ալլահ՝ պունու քիւչիւք Ալլահ նասպ էթտի։ լութուֆ եանի թէվէճճիհ իլէ Ալլահ։ հիւքիմ իլէ։ վէ տայիմա պէօյիւք Ալլահա մէրպութ տուր։ վէ օնուն էմրի իլէ տիր տէտիլէր։ Այթընճը՝ ազիզ բուհ։ սանչի Ալլահ տէյիլ։ նէ տէ այրը պիր անճնճ։ Եա Ալլահ գուվվէթի վէ իգթիտարը տրը։ (Տե՛ Գէ՛-Վ՛- Ե՛-. Եէր. Ֆ. Գ՛-Ի՛-Ի՛ Վ՛- -Ի՛-Ի՛) Սրինօճա։ հէր մէզհէպտէն պիպէհրէ վէ խաբիճ։ կէրէք ազիզ բուհուն վէ կէրէք Քրիստոսուն Ալլահլըղընը ինքնար էթտի։ վէ օ տա փութիրէսթ միսիլլիւ պիր ատէմ իտի։ Չինքի եահուտիտէն տէօնմէ իտի։

Ճկէ։ Փէտէր Ալլահրն։ վէ օղուլուն պիր պիրինէ օլան միւնասիպէթի ճիհէթիյլէ։ հէմ փէտէրին հէմ օղլունուն թապիաթճա պիր օլտուղունու։ վէ անանանորութիւնճա պիր պիրինտէն այրը օլտուղունու։ (գանանգան) պուրատա իսպաթ էտէրիմ։ Եվվելա նիգիմա հանգանակը իզթիզասընճա։ քիլիսէ պիղլ հէր կիւն էօյրէտիյօր։ «Հաւատամք ի մի Աստուած, եւ։ Ինանըրըզ պիր Ալլահա հէր չէյէ գասիր փէտէրէ։ ։ ։ վէ պիր Բապպ Յիսուս Քրիստոսա։ Ալլահ էվլատընա։ քի փէտէր Ալլահտան էպէտիլիքտէն էվվել՝ պիրիճիք տօղմուշ»։ Պու ոին դայտէսի տիր։ (Յ-Վ՛. Ա.) «Խիթիտատէն քէլամ վար իտի։ վէ քէլամ Ալլահրն ինտինտէ իտի։ վէ քէլամ Ալլահ իտի։ հէր չէյ օնուն վասիթասը իլէ օլտու։ նէ օլտու իսէ»։ Հէմ քէլամ Ալլահ իտի։ հէմ էպէտիլիքտէն Ալլահրն ինտինտէ իտի։ հէմ հէր չէյ օնուն վասիթասը իլէ օլմուշ օլտուղունու սէօյլէյօր։ (Ա. 18.) «Միածին որդի։ քի փէտէրին գուճաղընտա տրը»։ (Գ. 16.) «Հաթթա պիր թանէնիք օղլունու Ալլահ տիւնեայա վէրտի»։ Պու էվլատ կէօյտէ օլարադ։ եէր իւզերինտէ սէօյլէյօր։ (13) «քիմսէ կէօյէ չըգմատը։ իլլա օ քի։ կէօյտէն էնտի։ ինսան էվլատը քի կէօյտէ տիր»։ Փէտէրին հէր էթտիկինի։ էվլատը էտէր։ (35) «Փէտէր օղուլու սէվէր։ վէ հէր չէյի օնա թէսլիմ էթտի»։ Վէ (Ե. 19.) «Ինսան էվլատը քէնտի քէնտինտէն հիչ պիր չէյ էտէմէզ։ էկէր փէտէրին էթտիկինի կէօրմէզսէ։ զիրա օ հէր նէ քի էտէրսէ։ էվլատը տախի օնա պէնզէրինի իչէր»։ (18.) «Պիր չաբաթլարը եալընըզ չէօզմէզ իտի։ Ալլահր պիլէ քէնտինէ փէտէր չաղրրրր ըտր»։ (20. 21.) (Մ՛-Ռ. Ի.) «Մկրտեցէք զնոսա յանուն հօր եւ որդւոյ ։ ։ ։»։ Ուետարան վէ նոր կտակարան պու չահատէթէր իլէ տօղու տուր։ չէօյլէ քի ուղղղ ուզատիյէ հէփսինի պուրատա եազմայա հիչ լուզումի եօգ տուր։ Ուունլարտան այրըտան կէօրիւնտիւ քի փէտէր վար։ վէ էվլատը վար։ Ինչ փէտէր էվլատտա։ վէ էվլատ փէտէրտէ։ (Ժ. 30.) «Պէն վէ փէտէր պիրիզ»։ (38 ։ ։ ։) Ուետարանրն հէր եէրինտէ միսարրահէն եազըլը տրը։

Ճկը. Վէ չիմտիքի ղէմանտէ այլազդի վէ հեթանոս միլլէթլերինէ մատէ, հիչ պիր քրիսթիյան միլլէթի եօգ տուր քի։ փէտէրին

վէ օգուլուն, վէ աղիզ բուհուն պիր թապիաթտա օլտուղունու ինքնար էթմին. հէր նէ զատար քի, Քրիստոսուն թէն ալմասը իւղերինէ եանլըշլըղլարը վար իսէ տէ՝ պու ճիւմլէ իւչիւք պիրիք սըրբընըն մանասընը քեամիլէն պապուլ էտէրլէր. վէ Քրիստոսուն քիլիսէսի վէ աղիզ հայրապետլէր հէվսի սէօյլէ էոյրէթտիլէր, վէ Ալլահըն չիֆահէն քէլամը պու ագայիտի տինիյէյի հէր պար թասդիգ էտէր.

ՊԱՊԷ ԱԼԱԴԻՍ

ԱՄԵՆԱՍՈՒԲԲ ԵՐԲՈՐԳՈՒԹԻՒՆՈՒՆ ԻՒՋԻՒՆՃԻՒ ԱՆՁՐՆԸՆ ՆԱՆԻ ԱՋԻԶ ՐՈՒՀՈՒՆ ԱԼԼԱՀ ՕԼՏՈՒՂՈՒ ՎԷ ՓԷՏԷՐ ԻԼԷ ՎԷ ՕՂՈՒԼ ԻԼԷ ՀԷՄԹԱԳԻԱԹ ՕԼՏՈՒՂՈՒ ԻՒՋԷՐԻՆԷ

ՀԿԹ. Աղիզ բուհա գարշը գօյան բաթըզլաբլըն տախի պէր միւճիպլի աթի մուխթասարճա խսիմլէրի տէրճ օլունուր.

Սադուկեցիլէր՝ աղիզ բուհուն ասլը օլտուղունու ինքնար էտէրլէր իսի. (Գործ. ԻԳ. 8.) «Զիրա Սադուկեցիլէր՝ էօլիւլէրին տիրիլմէսի, նէ տէ Մէլայիք (հրեշտակ), նէ տէ բուհ եօղ տուր ասէրլէր»։

Սիմոն մոգ տախի, աղիզ բուհու ինքնար էթտի.

Վաղենտինոս (Ս. Աթանասը եօղարբտա եազտըղը կիպլի) աղիզ բուհու թապիաթճա մէլայիքլէր կիպլի տէր իսի.

Մոնթանիսթլէր, քէնտի սէրկէրտէլէրի Մոնթանոսա, աղիզ բուհ տէտիլէր.

Նովատիանոս, աղիզ բուհուն Ալլահլըղընը ինքնար էթտի.

Սապէլեանք, աղիզ բուհու ինքնար էթտիլէր. վէ իւչիւք պիրիքտէ, պիր փէտէր վէ օղուլուն օլտուղունու իգրար էտէր իսիլէր.

Մանիքէս. քէնտի քէնտիսինի աղիզ բուհ թէսմիյէ էթտի. (Տես Ս. Օգոս. Գործ. ընդ. Մանիքեայս. Գլ. Զ.).

Լակթանցիոս, աղիզ բուհու կնահ փէտէր եէրինէ, կնահ օղուլ եէրինէ ալարագ գարըշտըրըր ըսը.

Եւնոմիոս, աղիզ բուհու եարատըլմըշ տէր իսի.

Մակեդոն, իքինճի սինոթտա, աղիզ բուհա գարշը եազտըղը իւչին, հոգեմարտ թէսմիյէ օլունսուս. քէզալիք ավանէլէրի.

Բում քիլիսէսի վէ Կիլիկիական Հայոց քիլիսէսի իսկ աղիզ բուհուն փէտէրտէն դայնատըղընը, եանի նէչաթ էթտիյինի իգրար էտէրլէր. լաքին էվլատտան չըգտըղընը ինքնար վէ ըսրար էտէրլէր. Եախոտ բդխումն սէօզիւնիւ բէտտ էտիպ, փէտէրտէն օղուլուն վարսիթասը իսէ չըղար տէրլէր.

Սոկինեանք, աղիզ բուհ, այրը պիր սըֆաթ տէյիլ. անճագ ալահըն գուվվէթի վէ թէյսիրի վէ նէֆէսի տիր տէտիլէր.

Սիրենաձա, Սանուտիտեն պոզմա, փութփէրէսթ, ազիզ բուհ, Ալլահանի բուհուն աշդը, վէ հավվէսի տիր տէր իտի։

ՁԼ. Գունլարա դարշը, Ս. Երրորդութիւնուն իւշիւնճիւ անձրնեն, եանի ազիզ բուհուն Ալլահ օլաուզունու, վէ կէրէք փէտէր, վէ կէրէք օղուլ իլէ, հէմթասիաթ օլուուզունու պէյան էտէրիզ։ (Ս-էֆ. Դ. 24.) «Բուհ Ալլահ ատը»։ (ԹԴ. 16. 17.) «Վէ փէտէրէ բիմա էտէճէյիմ, վէ տիկէր պիր թէսէլլի էտիճի սիզէ վերէճէք. դիրա սիզին իլէ էպէտիյէտէք սարին օլաճագ, սահինիք բուհուունու, օնու քի տիւնեա ալամաղ»։ (26.) «Ամա թէսէլլի էտիճի ազիզ բուհ, օնու քի, փէտէր պէնիմ իսմիմէ իրսալ էտէճէք. օ սիզէ հէր չէյի էօյրէտէճէք, վէ հէր նէ քի սիզէ սէօյլէտիմ իսէ, գիքր էթտիրէճէք»։ (ԹՆ. 26.) «Էրգին նէ վազրթ քի. թէսէլլի էտիճի կէլէճէք իսէ, օնու քի պէն սիզէ փէտէրտէն կէօնտէրէճէյիմ, սահինիք բուհուունու օ քի փէտէրտէն չըգար, օ պէնիմ իչին շահատէթ էտէճէք տիր»։ (ԹԶ. 13. 14. 15.) «Հայան օ սահինէրիք բուհու կէլիրսէ, պիւթիւն կէրչէրիք իլէ սիզէ դըլաղուղ օլաճագ. դիրա տէյիլ քի քէնտի քէնտինտէն պիր չէյ սէօյլէյէճէք. իլա իչիթտիյինի սէօյլէյէճէք տիր, վէ կէլէճէյի սիզէ նազլ էտէճէք տիր. օ պէնի չէրէգիէնսիրէճէք, դիրա պէնիմ քէնտիմտէն ալաճագ տըր, վէ սիզէ նազլ էտէճէք տիր. փէտէրին հէր նէյի վար իսէ, պէնիմ տիր. օնուն իչին սիզէ տէտիմ քի, պէնիմ քէնտիմտէն ալաճագ տըր, վէ սիզէ նազլ էտէճէք տիր»։ (Մ-գր. ԻԸ.) «Եիտին փէտէրին վէ օղուլուն վէ ազիզ բուհուն իսմիյլէ օնլարը վաֆթիզ էտին»։ (Ա. Ս-էֆ. Ե. 7.) «Օնլար քի կէօյտէ շահատէթ էտէրլէր, իւչ տիւրլէր. փէտէր, քէլամ, վէ ազիզ բուհ. վէ պունլարըն իւչիւ տէ պիր տիր. էկէրչի ինսանլարըն շահատէթինի թութույորսաղ. Ալլահրն էլչէթտէ շահատէթի տահա պէօյիւք տիւր»։ եանի թութմայա տահա գիյատէ մէճբուրուզ։ Դատար իսպաթլարտան աշիքեար կէօրիւնսիւ քի, ազիզ բուհ Ալլահ ատը, վէ փէտէրին վէ օղուլուն Ալլահանի թասիաթընա տախի մահիք տիր. վէ փէտէր, վէ օղուլ, վէ ազիզ բուհ, սրֆաթճա՝ եանի պաղընտա՝ իւչ թանէ տիրլէր. լաքին թասիաթճա իւչիւ տէ պիր տիր. իւչիւ՝ իւչ Ալլահ տէյիլ. եա, իւչիւ տէ պիր Ալլահ տըր. իւչիւ տէ, իւչ Ալլահ օլմալարը լազըմ կէլսէ իտի, իւչիւնտէ այրը իւչ տէ թասիաթ լազըմ կէլիր իտի. թասիաթլար այրը օլուուզճա, պիրի պիրինին հուտուտունու թէճաուզ էթմէմէի լազըմ կէլիր իտի. եանի պուրայա գատար պէնիմ, չուրատան էօթէյէ սէնին, վէ պիր թարաֆ տա օնուն. պիզ իսէ Ալլահը թէքմիլ օլմալը, [illegible] սէտէն հուտուտ այթընա կիրմէմէլի. հէր չէյին սահիպի մութլաղը [illegible] պիլիրիզ. վէ մահալինտէ (ՈՀԸ) եաղաճաղըզ։ Ս ագըլ եայլըզ փութփէրէսթլէր ագը իտի. անընանագ հալ, քի եարըմ Ալլահլար իճատ էթմիշ իտիլէր. քիւչիւք Ալլահլար, պէօյիւք Ալլահլար. Ալլահլար չօգ, ամմա Ալլահ թասիաթը հիչ պիրիսինտէ եօգ։

ՊԱՊԸ ԹԱՊԱ

ՍԱՀԻՄ ՕԼԱՐԱՑ ԻՆԱՆՄԱԼԸ ՔԻ Ս. ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՍԸՐՐԸ ԱԼԼԱՀԸՆ ԻԼՀԱՄԸՆԱ ՄԻԱՍԹԻՆԻՏ ՎԷ ՄԻԱԹԻՎԱԳԷՆ ՊԻՐ ՔԷՅՖԻՅԷԹ ՏԻՐ. ԼԱՔԻՆ ՊՈՒ ԴԸՍՍԱ ԱԳԼԸՄԸՋԸՆ ԷՐՏԻՑԻ ՄԷՐԹԷՊԻՆՏԷ ՏԱԽԻ ՆԷՎԻՄԱ ԹԷՖՍԻՐ ՕԼԱՊԻԼԻՆ՞Ր ՄԻ

ՃՀԱ. 1. Փիլիսոփայութիւնեա՝ հէր պիր թապիաթին քէնտինէ կէօրէ տէ քէմալէթի (կատարելութիւնու) եախոտ խասսկէթի (յատկութիւնու) վար տըր։ Պունա պինանէն՝ մատէմ քի Ալլահըն տավի զաթը, եախոտ թապիաթի վար տըր. տէմէք քի Ալլահըն տա թապիաթինը խասսկէթլերի օլմաղը. պու ֆէրզ պիզիմ զրսա ադլըմըզա կէօրէ տիր. զիրա Ալլահտա թապիաթը վէ խասսկէթին եախոտ քէմալէթին հիչ ֆէրզի եոգ տուր, հէփսի պիր տիր։ (Տե՛ Բանալ՝ ՀՍԸ. ՃԺԸ.)։ Ալլահըն մութլաղ քէմալէթլերի, հէր չէյէ զատըր օլմասը, էյլիի, իլմի, ատալէթի, մէրհամէթի, պաղըսըյլա՝ Ալլահըն իւչ սըֆաթլարընա տա ալէսսէվիկէ վէրիր։ (Ցոէ՝ ԺԶ. 15.) «Փէտէրին հէր նէսի վար իսէ, պէնիմ տիր»։ (Տե՛ Պրովէ՝ Գէր. Դ. Գլ. Դ.)։

ՃՀԲ. 2. Իչպու թապիաթը խիւտանին քէմալէթլերինին պաղլարը՝ տավիի թապիաթ տըր, վէ պաղլարը տա խարիճի, եախոտ միճասիպէրճէ քէմալէթ տիր։ Տավիի քէմալէթ մութլաղ տըր, վէ մութլաղ լազըմ տըր։ քի պիր թապիաթ, թապիաթ օլապիլսին. նասըլ վէ ինանտա ֆէհիմ քէմալէթի (կարողութիւն խորհելոյ) լազըմ տըր քի։ ինանտ օլասին. եոքսա ֆէհիմսիզ ինանտ թապիաթը պաղլարը. վէ ինանտ օլամաղ։ Քէլալիք Ալլահըն զաթինա՝ իլմի լազըմ տըր. եախոտ ֆէհիմ գուվվէթի. եոքսա ֆէհիմսիզ զաթ, Ալլահ օլամաղ։ Խարիճի քէմալէթ Ալլահըն զաթընտան տըշարը խարիճ օլան մախլուգաթա միւնասիպէթի օլան Ալլահըն պիր քէմալէթի տիր. մէսէլա ատալէթ, մէրհամէթ, վէ սայիր քէմալէթլերի։ (Ի Փիլիփ՝ Ա՝ Ադ.)։

ՃՀԳ. 3. Պու խասսկէթլերին՝ եախոտ քէմալէթլերին պաղլարը՝ խալիս և խիւլասէ, (ամենապարզ) թէսմիյէ օլունուր. վէ պաղլարը սեմբճէ խալիս, եախոտ միւխմէլիթ՝ (ըստ իմիք պարզ)։ Խալիս քէմալէթ օ տուր քի, հիչ պիր կէօնէ գուսուրու, եա նոգսանը օլամաղ. վէ նոգսան վէ գուսուր դապուլ էտէմէզ, վէ պու գուսուրի իւչ իմթիդաճ էտիպ տուրամաղ։ Պիր ֆարզ Պետրոս ալիմ տիր, տէրսէք. իլիմսիզլիք արթըգ Պետրոսա օլամաղ. զիրա հէմ ալիմ վէ ահմագ, եախոտ եարըմ ալիմ Պետրոս պիր վագթտա օլամաղ։ Լաքին միւխթէլիթ քէմալէթլէր. եախոտ սեմբճէ խալիս քէմալէթ,

գուսուրի իւչ իմթիդաճ էտէպիլիր, վէ պիր քիչիտէ օլապիլիր։ Մէսէլա, ինսան էկէրչի ալթունանա պուռ իսի. վագտա պիզէէ՝ ալթուն զաթը խալիս պիր զաթ տըր, լաքին տույդուտան մահրում տուր. թէն կիպի պիր զաթ տէյիլ. ալթուն պու սուրէթտէ խալիսէթէն խիւլասէ պիր քէմալէթ օլմաղը։ Օլտու. մատէմ տույդուտան մահրում տուր։ Պէյլի՝ ատալէթ, մէրհամէթ, վէ հէր ճինս քէմալէթ, քի հէմ Ալլահտա պուլունուր, վէ հէմ ինսանտա պուլունուր. լաքին Ալլահտա պուլունան ատալէթին հիչ պիր կէօնէ նոգսանը օլամաղ, ասլ Ալլահըն ատալէթի սահիհէն պիզուսուր տուր. լաքին ինսանտա ատալէթիմիզ չոգ գուսուրլու տուր։ (Անդ. ՃԿԳ.)

ՃՀԴ. 4. Պու քէմալէթլեր պիր քիմսէտէ իւչ սուրէթտէ պուլունապիլիր. եա ալա տէրէճէտէ, վէ օլ քէմալէթին սըհհէթինէ կէօրէ պուլունուր. եա ալա տէրէճէսինտէ օլմայըպ, պիր ատտէ գելմէթինէ կէօրէ, սըհհէթինէ կէօրէ։ Մէսէլա Ալլահտա իլիմ, հէր վէճհ քէմալէթի իւչ պուլունուր. եանի օլ իլիմ քի, գարանլըգ գապուլ էթմէզ. վէ հէր չէյ, օնուն եանընտա կիւնէշ կիպի կէօրիւնիր։ Իչթէ պու թէքմիլ իլիմ, պիր եալընըզ Ալլահտա պուլունուր. ինսանտա իլիմ, հէր նէ գատար եիւքսէք տէրէճէտէ պուլունսա, եինէ հուտուտ ալթընտա տըր. պու իլիմ եալընըզ Ալլահտա նամահտուտ տուր. վէ ինսանտա պուլունմասը՝ Ալլահտա պուլունտուղու կիպի միւմքին վէ իհթիմալը օլամաղ. անճագ սատէ պիր գելմէթինէ կէօրէ, եա գուվվէթինէ կէօրէ պիր չէյ, պիր քիմսէտէ պուլունուր։ Պիր ֆարզ Պետրոստա պիր լիրա վար տըր. Պողոստա տա պիր լիրալըգ փարա վար ամմա պագըր տըր. Պետրոստա պուլունան լիրա ալա տէրէճէտէ պիր մալ տըր. Պողոստա պուլունան օ մալին պէտէլի իսէ տէ, ճինսինճէ գուսուրու վար տըր. զիրա պագըր տըր. հէմ մատէմէթէն չոգ տուր, հէմ տէ պիր լիրատան չոգ աղըր տըր. լիրա իսէ հէմ ալթուն տուր, հէմ աղ տըր, հէմ տէ խաֆիֆ տիր։ (Անդ. ՃԿԴ.)

ՃՀԵ. 5. Ս. Երրորդութիւն սըրրընտա՝ իւչ բղխումն գայնադաղ, եախոտ սուտուր էթմէք վար տըր. եա իւչ մէպտա (սկիզբն) եախոտ պաշլանկըճ, պիրի տոզդուղ տիկէրի զայնայդը՝ քի իխրաճ օլմաղ տէնիր. վէ պունտան տէօրթ մութլաղ մինասիպէթի նէշաթ էտէր. եանի՝ փէտէրլիք, էվլատլըգ, ֆայիլ բուհ, (ներգործական բղխումն) վէ մէֆուլ բուհ (կրաւորական բղխումն)։ Աղիզ քիթապլարտան անլատըղմըղա կէօրէ իւչ պաշլանկըճ (սկիզբունք) վար տուր։ Էվլատ փէտէրտէն տոզմուշ։ (Ս-ղ. Բ. 7.) «Բապպ պանա տէ՝ պէնիմ էվլատրմըն սէն վէ սէնի պու կիւն տոզուրտում պէն»։ (Սաղ. ԺԹ. 26.) «Լաքին Ղ վագթի քի թէսէլի էտիճի կէլիրսէ, պու քի պէն փէտէրտէն կէօնտէրէճէյիմ, սահիհլիք բուհունու, քի փէտէրտէն չըգար»։ Փէտէր քիմսէյէ տոզմաղ, վէ պաշլանկըճը եոգ տուր, վէ Ալլահտաքի պաշլանկըճլարը հէփսինին սէր չէշմէսի

տիր։ (Նախապատճառ՝ անձին) թէսմիյէ օլունուր։ Պու իխրաճաթ Ալլահըն տախիլի թասլիաթրնտա իձրա օլունարադ, եարատրմըշլար միսիլլի։ Ալլահըն թասլիաթրնտան տըշարը չըզմազլար։ խարիճէ զուհուր էթմէյէրէք տէրուունինտէ պաչլար, վէ տէրուունինտէ իձրա օ-լունուրլար, վէ տէրուունինտէ գալըրլար։ Նասըլ քի մախլուգաթըն քեաֆֆէսի Ալլահըն ամէլի վասիթասը իլէ խարիճէ զուհուր էտէրլէր։ վէ պիզէ՝ խարիճի թասլիաթը խիւտա կէօրիւնիւրլէր։ Պու թասլիաթը խիւտանըն ամէլիյաթը իքի տիր։ եանի անլամասը, վէ իսթէմէսի։ վէ պու տա՝ չիւնքի Ալլահըն թասլիաթը տէրէճէյի նիհայէտէ թէքմիլ տիր։ դիրա հէր նէ չէյի քի, Ալլահ անլարտա, պիր ամէլ ի-լէ օ չէյին քեաֆֆէսինի անլար։ վէ հէր նէ քի թաստիգ էտէրսէ, վէ իսթէրսէ, պիր միւրատընըն ամէլի իլէ թաստիգ էտէր վէ իսթէր։

ՃՀԶ։ 6։ Պու իխրաճաթըն, եանի չըզմալարըն էն եազլն պաչ-լանկըճը, եախոտ պիտայէթի, նէ Ալլահլըգ տըր, նէ տէ անանատ-բուրիւն՝ եախոտ մինասիպլէթ տիր։ չիւնքի պուունլար իչուն իխ-ճաթըն քէնտիլէրինէ թեդատիւմ էթտիյնին զաթէն կէօսթէրիրլէր։ վէ պու իխրաճաթա միւսթէնիա տիրլէր։ Անճագ էն եազրն մէպտա, եախոտ պաչլանկըճ, Ալլահըն ադը վէ միւրատը տըր։ չիւնքի պու իքի քէմալէթիր (կարոզութիւնք) մուգթազայը թասլիաթ տըր։ մուգթազ լազըմ տըրլար, քի պիր չէյ ասլընտա օլասլըսին, եա տու-բաղլըսին։ Ադիզ քիթապ ալունա պինաէն Ալլահըն օղունու քէլամ, եա իլիմ թէսմիյէ էտէր, քի ադլէ խաս վէ մախսուս տուր։ վէ զիզ բուհու մուհապպէթ, մէրհամէթ, վէ լութֆ թէսմիյէ էտէր քի, բատէթէ խաս տըր։ օզուլ պու ադրլըն նիհայէթի թէմամը տըր։ վէ պիւթիւն ադը քէնտիսինէ ճէզպ ու ճէլալ էթմիշ թիւքէթմիշ օլտուղունտան, վէ ադիզ բուհ տախի բատէթին քեաֆֆէյի պէրէքեաթընդ քէնտիսի ճէզպ էթմիշ, թիւքէթմիշ օլտուղունտան, Ալլահըն բատէ-թինին թէքմիլ նիհայէթի տիր։ Պունուն իչին տիր քի, իրի իխրաճ-լար, (բղխումն) եանի չըզմալար վար տըր։ պու իքիտէն, նէ զ-յատէ նէ էքսիք օլասլըսիր։ եանի նէ իքի էվլատ, նէ իքի տի-բուհ օլա պիլիր, նէ տէ պերինին օլուպ տիկէրինին օլմամասընը դասլիլի օլա պիլիր։

ՃՀԷ։ 7։ Սուարէթ, վէ Պէթավիոս, ադրը աստուածաբանլար պու խուսուստա փէք լինճէ միւթալաալար եազարլար։ եանի ադը վէ բատէթին վասիթասը օլմայարադ, անճայր թասլիաթտան մը-սըլ օլուրլար, եախոտ նէչաթ էտէրլէր։ եոզոա ադրլ վէ բատէթ սիթա օլարադ մը հասըլ օլուրլար։ Զաթէն տէփիք քի, Ալլահըն թ-պիաթը, վէ ադը, վէ բատէթի պէյնինտէ, հաթթա սրթաթ (ա-նաւորութիւն) պէյնինտէ օլան թէրզլէրին զաթէն ասլը եոզ տու-պու թէրզլէր պիր եալընդզ պիրիմ ադլըմըզդըն էօլչիւսինէ կէօրէ, վէ անլատըզընա կէօրէ տիրլէր։ Աստուածաբանլարըն պաղըլար-

պու սրթաթլարըն (անձլարըն) նէչաթ էթմէսի, պիլա վասիթա (ան-միջապէս) թասլիաթտան տըր։ Պաղըլարը տա, խայր, պիլա վասի-թա ադրլտան տըր, վէ բատէթէն տիր տէրլէր։ վէ պիլ վասիթա (միջապէս) եանի պուունլարըն վասիթասը իլէ անճլար թասլիաթտան հասըլ օլուրլար։ մատէմ Ալլահ՝ Ալլահ օլմադ իչին, չարթը մութ-լադ տըր քի։ էվվէլա ադը։ վէ բատէթի օլսուն, քի օլ թասլիաթ թէքմիլ Ալլահ թասլիաթը օլա պիլիր։ եոզոա նէ ադրլսըզ Ալլահ, նէ տէ բատէթսիզ Ալլահ, Ալլահ օլա պիլիր։ էօյլէ իսէ, ադրլ վէ բատէթ Ալլահըն թասլիաթընա էն էվվէլ էլզէմ օլտուղու իչին։ անն-ղարտան էվվէլ լազըմ տըր, պատէհու պու թասլիաթըն, նէ կէօնէ օլմասը լազըմ օլուր։ Պու սուրէթէ՝ անձլար ադրլտան վէ բատէթ-տէն (անմիջապէս) հասըլ օլուրլար։ վէ (միջապէս) մուախխարէն թասլիաթէն։ Իխլասսըզ քէլամ։ գանդրգնտան հասըլ օլուրսա պու-սուն, պու պաղտէրի օլան բէյ վէ իթիրազատ, տիյանէթէ տօգուն-մադ։ պու քէյֆիյէթ աստուածաբանլարըն պէյնինտէ ֆամիլեաճա օ-լան պիր միւզաքիրէ տիր։

ՃՀԸ։ 8։ Պաչլանկըճլարըն մագամինտան լազըմ օլույոր քի, էվ-լատըն տօզուչու ադիզ բուհուն դայնամասընտան ֆէրզլի օլսուն։ վէ պաչղալաչսըն։ զիրա պու պահարն պիտայէթինտէ, տօզուչ՝ թէվէլ-լիւա ուէմէք տիր։ տէտիք, եանի պիր թասլիաթտա պուլունան տի-բի վէ ֆիալ մէպտատէն նէչաթ էտէն պիր տիրինին տօզուչու։ Զի-բրա տօզուրմանըն ասլ չարթը պու տուր քի, տօզանըն պիտայէթի օլ տօզուրանտան օլսուն, քի քէնտի ամէլի իլէ քէնտի թասլիաթը-նըն թըպգըսընը քէնտի տօզուրտուղունա վէրսին, վէ օնա իրգադ էթ-սին։ պու թասլիի տիր։ եոզոա, պիր չէշմէնին փէօնրէնքլէրի տէ սույուն անասը պաղասը սայրլմալը խոիլէր։ ամմա սու փէօնրէնք-տէն նէ ալը, հիչ։ օնուն իչին փէօնրէնք քէնտի իչինտէն ադան սույա աթա սայրլամադ։ ամմա պիր փէտէր, վէ պիր անա տօզու-բուր։ չիւնքի թասլիաթընըն թըպգըսընը էվվատընա բահիմտէ վէրիր, վէ օնու տօզուրուր։ պիայնիի ադրլն տիչիւնիւպ, պիր չէյի իթիա-աէ էթտիյի կիպի։ զիրա իթիատէ վէ թէսավվուր ադրլտան տօզար, վէ ադրլն մուամէլէսի տիր։ ամմա գայնամադ (բղխումն), եախոտ նէչաթ էթմէք պիր չէյին տիկէր պիր չէյտէն չըզմասընը։ եա ադ-մասընը խարադ էթտիյի իչին, բատէթին մուհապպէթի տիկէրինէ կէչտիյի հալտէ։ մութլադ թասլիաթըն թըպգըսընը սէվտիյինէ վէր-մէզ։ անճագ սէվտիյինին իլզէրինէ մուհապպէթի գայնար, վէ մա-նէվիհէ մուհապպէթ օնա կէչէր։ Լաբին մուհապպէթին գայնամասը, ադրլն սէօզիւ քէնտիսինտէն տօզուրտուղունա պէնդէյէմէզ։ պունուն իչին տիր, քի քէլամ ադրլտան տօզար՝ տէրիզ։ վէ պունուն իչին տիր քի, Ալլահըն քէլամընա հադդը իլէ օդուլ, եա էվլատ տէրիզ։ լաբին ադիզ բուհա, քի մուհապպէթ տիր, վէ բատէթտէն նէչաթ է-

տէր , գայնամագ ամրիզ , չրդմագ տէրիզ · վագաա հէր տօղուչ չրդ-մագ իսէ տէ , հէր չրդմագ տա տօղուչ տէյիլ · Ադամտա վէ Հուատա պունա պէնդէր էմսալ վար . Եուա Ալլահրն էմրի իւղէրէ Ադամրն նան կէմկինտէն օլտու · վէր ալա · Նիյին իմտի Նուա Ադամրն դրդը սա-յրլմայոր · դիրա Ադամրն ֆիկրի իլէ օլմասը · իլլա Ալլահրն բատէթի էմրի իլէ օլտու · օնուն իյին տօղուրմագ չարթընտան տրը տէտիր , քի տօղուրան բատէթիլլ քէնտի թասլիաթընրն միսլինի քէնտի տօղուր-տուղունա իլնագ էթսին , վէրսին · Ս· Օգոստինոս տէյոր , պիր օղուլ եալրընրդ տօղմուչ սայրրր · դիրա եալրընրդ պիրինտէն չրդմրդ , վէ հայ պիր օղուլ եօգ տուր քի , իբի վէտէրի սահինի օլսուն · Պու ճիւմլէ Ալլահրն պու էսրարրընը , եանի կերէք օղուլուն տօղուչունու , վէ կէ-րէք Ալլահրն բուհունուն գայնամասրնը արամատան , տին պասրը տրը տէյէրէք , Ալլահրն իլհամը տրը ասյէրէք , քէմալի սիւրիւթ իլէ վէ թէվազու վէ բայէթ իլէ սէճտէ գրլմասը տանա միւրաճաճ , վէ ֆէրիզէյի գիմմէթիմիզ տիր · պէօյէ , Նիրդէյի Ս· Գրիգոր եաղար · (ճ-ա· Լէ·) ·

ՃՂԹ · 9· Հէր նէ դատար քի , տօղուրմագ ագլրն մուամէլէսի ի-սէ , վէ թէնէֆֆիւզ էթմէք spirare, բատէթին իսէ , Ալլահ էֆէն-տիմիզ սաֆի վէ խալիս օլտուղու իյին , հիսսէ վէ թագսիմ դագուլ էթմէզ · վէ պունա մէսմնի տիր , քի Ալլահրն թասլիաթընտա ադրլ · վէ բատէթ պիր օլտուղունտան , քէղալիք տօղուրմագ վէ բենեֆ-ֆիւս էթմէք տախի պիր թէք ամէլ իլէ իճրա օլունուր · վէ օլ իբի պաշլանկրճ , քի իբի քէլիմէ իլէ թէֆրիդ օլմուշյար · մէպսէլէրինտէ , եախոտ Ալլահրն թասլիաթընտա պիր տիր · կէօլ վէ փունար · վէ արդ , հէր նէ դատար քի կէօլ փունար տէյիլ , վէ պու փունար կէօլ տէյիլ , վէ արդ տախի , նէ կէօլ վէ նէ փունար տրը · վէ պիրի պիրինտէն սրֆաթճա ֆէրդլի , վէ պաշդա տրրլար · ամմա իւշիւնտէ տէ տուրան , վէ պուլունան սու՝ պիր թասլիաթտա օլան սու տուր · սու ճիհէթինէ կէօրէ հէփսի պիր տիր · լաքին միւնասիպէթճէ , պիր ֆաթճա կէօլ պաշդա , փունար պաշդա , վէ արդ պաշդա տրը ·

ՃԶ · 10· Կէլէլիմ պու անճնաւորուրիւնյարրն խասիյէթլէրինէ Notiones , խասիյէթ , եա նիշանը մախսուսէ տէմէք , պիր չէյին մուդթազա սրֆաթը սուրէթի , եա նիշանը մախսուսէսի տէմէք պիր-քի , պունուն վասիթասը իլէ Ալլահրն անճնյարր պիր պիրի մագէ-նինտէ անլայրլրրլար · Խասիյէթ , միւնասիպէթ , վէ նիշանը մախսու-սէ Ալլահրն պիր չէյի տիրլէր · վէտէրլիք խասիյէթի , եալրընրդ վէ-տէրէ եաղրլրր · միւնասիպէթ , էվվատա կէօրիւնիւյոր՝ վէ օնա խաս նիշանը մախսուսէ տիր · մատէմ վէտէրի թախսիս էտէր · վէ օղուլ-տան այրրրր · Պու նիշանը մախսուսէլէր պէշ տիրլէր · վէտերլիք · Եէ-յատրրգ · բենեֆֆիւսի ֆայիլ · բենեֆֆիւսի մեֆֆուլ · (Ներդործա-կան շնչումն · կրաւորական ներշնչումն) · վէ տօղուրմամագ · Էվվել-

քի տէօրթլէր միւնասիպէթի պիր պիրինէ չամիլ համիլ տիրլէր։ տօղուլմամաղ էօյլէ տէյիլ։ Ալլահտա՝ պիր թասդիգթ վար։ իխլասնամաթ (բդխմունք)։ եախսա պաշլանկըճ իքի տիր։ անճլար իւչ տիւր։ միւնասիպլէթ, եախսա մէնասուպլիկէթ տէօրթ տիւր։ Նիշանը մախսուս օգ պէշ տիր։

ԺԶԱ։ 11։ Աստուածաբանքար պէյնինտէ, չուրասը հէնուզ միւզէրլէրէ թահթընտա տրր։ ամամա մէզգիւր միւնասիպէթլէր սահիհ քէմալէթ մի տիրլէր, եախսա քէմալէթ սայրլապիլիրլէր մի։ եաղսա հիչ մի քէմալէթ տէյիլ տիրլէր։ Աստուածաբանքարը քիմիսի տէր քի, օղ միւնասիպէթլէր քէմալէթ օլմուշ օլսայրտրլար, հէփսինտէ սէ պուլունմայրտրլար։ լաքին սահիհի պու տուր։ օղ միւնասիպլէթլէր, քէմալէթ օլսալար (անձնատուրութիւն) ըգիաթ պիրինտէ պիլա վասիթա պուլունմադ տրր։ լաքին սիկէրլէրինտէ եինէ պու քէմալէթ պիլ վասիթա պուլունմադ տրր։ մամամ պու միւնասիպէթլէր սասլէն, քէօրճէ եանի թասդիգթտա պիր տիրլէր։ մէսէլա փէտէր՝ փէտէր իրլէն, էվլատրդտան մահրում։ քէզալիք էվլատ՝ փէտէրլիքտէն մահրում։ լաքին իքիսի տէ, մամամ պիր թասդիգթա մոլիք։ վէ մութասարրիֆ տրրլար։ ոչ թասդիգթա քի։ գարէն միւնասիպլէթի ուլան քէմալէթտէն այրը տէյիլ։ էվվէթ իքիսի տէ օղ խասիյէթլէրէ եախսա քէմալէթլէրէ մութասարրիֆ օլուրլար։ պունուն իչին տիր քի, փէտէր, թասդիգթքն վասիթասրյա, քեաֆֆէլի էվլատրն, վէ աղիզ բուհուն, խասիյէթլէրինէ միւրհադ, վէ միւյթէրէք տիր։

ԺԶԲ։ 12։ Պու սէօյլէտիքլէրիմիզտէն թէպէլլիւն էտիյօր քի։ սահիհ, վէ ասլի օլարադ՝ Ալլահտա միւնասիպլէթլէր վար տրր։ իւչ սահիհ այրը սենձյար, փէտէր, օղուլ, վէ աղիզ բուհ։ վէ պունլար միւնասիպլէթ (յարաքերական) քէլամլարը տրր։ տէյիլ մութլադ, (անկախ)։ Պու անձյար սահիհէն, վէ ասլէն Ալլահտաքի պուլունան ոչ մութլադ գարիսան այրրլմայրլար։ անամադ ոչ միւնասիպլէթ խասուսունտա այրրլրրլար քի, հէր պիրինէ եալնըզ մախսուս տուր։ եանի փէտէր թասդիգթճա Ալլահ տրր։ օղուլ թասդիգթճա Ալլահ տրր։ աղիզ բուհ թասդիգթճա Ալլահ տրր։ վէ պու իւչիւ Ալլահտա պուլունան օղ մութլադ խուսուստա եանի թասդիգթտա պիր տիրլէր։ լաքին, փէտէր՝ օղուլ տէյիլ։ նէ օղուլ փէտէր օլուր։ վէ աղիզ բուհ՝ նէ փէտէր, նէ օղուլ օլսալիր։

ԺԶԳ։ 13։ Օղ խասիյէթ, եախսա օղ օլմադ սիւրէթի, քի իւչ անձյարա սա խաս, վէ ալէսալիկ տիր, խթիմալաք։ եախսա ճէլպ էթմէք, եախսա մութասարրրիֆ օլմադ թէսմիյէ օլունուր։ եանի պիր էթ տիկէր պիր չէյին իլինէ, եախսա օղ չէյին հէր եէրինէ կիրիպ, սնա մալիք օլմադ տրր։ Պիլ ֆարզ, պիր տէնք փամուղ ալնիրէ սիւչէր։ վէ սու օղ փամուղուն հէր եէրինէ կէչերսէ, պու կիպի մութասարրրիֆ օլմադ, պիր անձին տէրունէն տիկէր պիր անձ ճէղպ

էտիսլ, օնունելա պիրլէչիսլ, օնուն իլէ գարըշմանաղ տըր. իշթէ Ա. Ֆուլկենտիոս պու մանատէ սէօյլէտիշ, (Յ-ղ. Հ-սոգ-ոյ. Գլ. Ա.) «Պէրթիւն փէտէր օղուլտա, վէ աղիզ բուհտա տըր. վէ պէրթիւն օղուլ փէտերտէ վէ աղիզ բուհտա տըր. վէ տէ պէրթիւն աղիզ բուհ փէտերտէ վէ օղուլտա տըր». չէօյլէ քի մուդասէլէթէն (փոխարինաբար) իւչ Աստուծոյ սրֆաթլար քէնտի քէնտինէ տուրուրլար վէ պիր պիրինէ կէչէրլէր, վէ եաղլըրլար՝ կիրերլեր. (Յովհ. ԺԴ. 11.) «Պէն փէտերտէ, վէ փէտէր պէնտէ տիր»։ Ս. Թովմաս եաղար քի՝ պու մուամէլէ իւչ հիկմէթլէ վուգուտ պուլուր. զամանա, միւնասիպէթէ, վէ պաչլանկըճա։ Զամանա (ըստ էուրեան), քի հէր պիրինտէ պիր օ տուր։ Միւնասիպէթէ, զիրա միւնասիպլէր (յարաբերականքն) պիրիկտէ տուրույորլար։ Պաչլանկըճա տախի, զիրա պիր անձն տիկէրինտէն տէրունինէ գայնամաքը իլէ չըգըյոր։ Պու իւչ սրֆաթքն պիրի պիրինէ մութաասրրքի օլմաքը. եախօտ պիրի պիրինի իլմիզամ էթմէսի պահաք, իւչիւնիւն պիրի պիրինտէն այրը օլմաքնքն թէպէյիւնիւնէ, թասդիգլինէ. վէ պիրի պիրի իլէ հէմզաթ (համաձայն) օլմալարընա պէօյիւք ֆայտէսի վար տըր։

ՃՁԳ. 14. Իրսալ էթմէք, Աստուծոյ անձն տիկէրինտէն չըգմաք պիր մահէլ նիյէթի իլէն, եա խուսուսի իլէն տէմէք տիր. եօդարրաա եաղտըղմըզ մինվալ իւղերէ, Աստուծոյ տօղուշ, վէ գայնաքը, իրի ամէլլէր վար տըր. սայիր տիւրլիւ մուամէլէլէր, աղիզ քիթապտա մուհարրէր իսէ տէ, ինլարքն հէվսի, եա օղուլուն էպէտիլիք տօղուշունա մախսուս վէ միւնհասրը տըր, օ քի Աստուծոյ թասլիաթքնտա տէրունէն վէ պիրա հարաքէթ օլուր. պիլ ֆարզ, պիր գայնար գույունուն սույու կիսի։ Եա մուվաղգաթ պիր մագսատա (առ ժամանակաւոր վախտան, առ արարածս) բաճի իսէ, օ մուխայէր տիր, վէ մէրհամէթինտէն նաչի, վէ ապատ բատէթինին խարիճէ պիր մուամէլէսի տիր. Օունա պէնզէր, (Յովհ. Բ. 42.) «Պէն փէտերտէն չըգսըմ, վէ կէլտիմ. տէյիլ քի քէնտի քէնտիտանէն կիսի. իլլա օ պէնի իրսալ էթտի»։ Ս. Թովմաս պուրատա կիւզել սէօյլէր «Էկէր պու իրսալ էտէնին խամիլէ՝ կէօնտէրիլէն անձքն պաչլանկըճքնը անլաթմաղ իսէ, հէր անձ կէօնտէրմէղ՝ իրսալ էթմէղ՝ իլլա եալըզըղ օնա կէօնտէրմէք եաղըշըր, վէ խաս տըր, քի օլ կէօնտէրիլէն անձա պաչլանկըճ (սկիզբն) օլասլիր. մէսէլա, օղուլ փէտերտէն կէօնտէրիլիր. վէ աղիզ բուհ փէտերտէն, վէ օղուլտան։ Եօդ էկէրչի իրսալ էտէն խլմիտա պաչլանկըճ, եախօտ սէպէպի մուամէլէ տէմէք օլասուղու անլաչըլաճաղ իսէ, օլ վաղըթ կէօնտէրիլմիշ սրֆաթ, պիւթիւն Երրորդութիւնատան կէօնտէրիլմիշ օլուր. իշթէ պունա պինէն տիր (Յովհ. ԺԸ. 16.) «Իմտի բարգ Աստուծոյ, վէ օնուն բուհու պէնի կէօնտէրտի»։ Պունու տատա զիյատէ աչըյոր Պէտավիոս ալիմ Աստուածաբան (Յաղ. Եբր. Գլխ. Բ. Գլ. Ա.

բ-ՐԼՆ 9.)։ Իրսալ էթմէք իլէն իրի չէյ լաղըմ տըր, տէյօր մուամայիրէյէ. պիրիսի կէօնտէրիլէն սրֆաթքն էպէտիլիքտէն տօղուլու, եախօտ դայնամասը լաղըմ տըր. տիկէրի խարիճի պիր ֆիլի (եանի ներգործական պատճառ), քի զահիրէն ինսանքն տուլյար. կէօրիւբ... հիսա էպէն աղալարը թահթինտա միւչահատէ օլունուպ կէօրիւնիւբ. մէսէլա, իթթիֆաղ օլունմուշ, եախօտ ալընմըշ ատէմտէ քէլամ Աստուծոյ ինանալարա կէօրիւնտիւ, աղիզ բուհ կէօկէրչին չէքիլմէտէ կէօրիւնտիւ. պու պէլայիթ։ Իրինճիսի՝ հաչան տէրունէն պիր մուամէլէ իճրա օլունուր, վէ կէօրիւնմէղ. մէսէլա, աղիզ բուհ իման էտէնլէրէ իրսալ օլունտու։ Դալտը քի իրսալ օլմադ իչին, կէրէք քէլամ, կէրէք աղիզ բուհ, լաղըմ տըր քի, տիկէրինտէն չրդսըն. քի սահիհէն իրսալ օլտուղու պէլլի օլսուն. պու քի իրսալ օլմաղ մանատանքն իգթիղատանատան տըր. դիրա օղուլ թէն ալտըղընտա, եալընըզ փէտերտէն իրսալ օլտու տէնմէյօր, անձաղ աղիզ բուհտան տախի իրսալ օլտու, եանի աղիզ բուհ փէտեր իլէ պիրլիքտէ։ Եսայիէ եաղըլտըղը կիսի՝ օղուլու իրսալ էթտի։ Եանի պիւթիւն Երրորդութիւն սէպէպի ֆայիլ (ներգործական պատճառ) պիր Աստուծոյ տըր, եախօտ Աստուծոյն պիր թասլիաթը տըր։ (Ս. Ի-ՀՆ-Ն Մ. Ա. Վ. ԺԳ. 8.)։

ՃՁԴ. 15. Իւչիւնիւ պիրիւք տէտիկիմիզտէ, իւչ անձլար անլաչըլըր. պունուն իչին Աստուծոյ իւչ տիւր տէնմէղ. անձաղ իւչ [illegible], պիր Աստուծոյ տըր, ատրիղ. Հայր Աստուծոյ մը տըր, Որդի Աստուծոյ մը տըր, Հոգին սուրբ Աստուծոյ մը տըր, տէրսէք. Ֆիքրիմիզ, վէ ասլ միւրատըմիզ, պու իւչ անձլարքն՝ անձաճա այրը օլտուղունու անլաթմաղ տըր. տէյիլ քի պունլարքն զաթքնքն, եախօտ թասլիաթքնքն այրը օլտուղունու կէօսթէրմէք տիր. պունուն իլէ եալընըզ անձլարքն իւչ վիւյիւնիւ վէ Աստուծոյն պիրլիկինի պիլտիրիրիզ։

Պունլար էն իգթիղալը քէլմէլէր, վէ պիր ատատուածաբանա էն լաղըմը իսթարլար տըր. տիգդաթլըճա օգուտնմալը տըրլար. հէմ հէր պիրինին մանասը իւղերինէ, աղըր միւթալաա էթտիքտէն սոնրա, պիր քիմսէ ամենասուրբ Երրորդութիւն սրբրը իւղերինէ սէօղ սէօյլէմէյէ, եախօտ պահն էթմէյէ գրյամ էթտին։ Պունլարը իսթար էթտիքտէն սոնրա՝ կէլէլիմ չիմսի իշղու Երրորդութիւն սրբրը աղլ իլէ տախի թէֆիսիր օլունա պիլիր մի Պու պատատ ալիմ Պօսիւէ չէօյլէ եաղար։

ՃՁԶ. Աստուծոյ սայիր եարատըլմըշ թասլիաթլարա արթմաղ, մահսուլ վերմէք. պէրեքէթլի օլմաղ քէմալէթինի, խասիյէթինի պախշ էյլէմիշ իսէ. ամենտի թասլիաթը պու խասիյէթտէն մահրում մուտուր։ Անապա փէտեր իսմի, օլ պատար մէքրուհ պիր չէյ մի տիր, [illegible] վաճիպ էլ վիճուտ պիր Աստուծոյն զաթքնա եախօտ քէնտի թասլիաթլնքն խասիյէթինէ եաղըլմասը։ (Եբրայ. ԿԶ. 9.) «Պէն քի պատրլարքնա պէրեքէթ վերիրիմ, քէնտիմ պէրեքէթլի օլմազամ»։ Պիրիսինի ճան էվլատը էտինմէք, կիւզել պիր չէյ կիպի՝ թահ-

մազ, վէ իսմի պիլինմէզ իսի (Ա-ի. Լ. Դ.)։ « Քիմ տիր ո քի գուվվէթիյէ կէօյլէրին էն եիւքսէքլիյինէ չըգմըշ, վէ օրտան քէնտի հիւսնիւ րիզասըյլա թէնէզզիւլ էտիյոր։ ըիւզկեարլարը էլինտէ թութան քիմ տիր։ տէնիզի ըէնտի հուտուտու տախիլինտէ զապթ էտէն քիմ տիր։ վէ ուիւնեանդն նիհայէթինի էօյլէն, օնուն իսմի նէ տիր։ վէ ըէնտի էվլատընդն իսմի նէ տիր, սէն պիլմէյէ գատիր մի սին »։ Վագտա թապիի ազլըմըզ իլէ պիլմէյիզ։ վէ պիլմիյիմիզ պիր չէյ տէ վար իսէ, ո տա եինէ Ալլահդն քէրէմինտէն տիր։ Ազլըմըզճա պիլմէյիզ։ վէ պիլմէմիզ իլին եարատըլըշտա էվլատ իսմինտէ պուլունան սիւթիւն ո գուսուրլարը գալտըրմալը քի, պիլէյիմ։ Ալլահդն էվլատը տէմէք, ըէնտի վէտէրինին թապիաթընտա, վէ տախիլինտէ տէմէք։ վէտէրի կիպի ընամիլ, վէտէրի կիպի մէ'սուտ, վէտէրի կիպի էպէտիլ տէմէք տիր։ Ինանանտա՝ պիր վէտէրին էվլատը՝ օլ գատար ինսան տըր, նէ գատար ըի, վէտէրի ինսան իսէ։ վէտէրի էվլատընտան զիյատէ ինսան տիր տէնէմէզ։ վէտէրի նէ գատար ինսան իսէ, էվլատը տա գ գատար ինսան տըր։ պիր թատիրտ նէ գատար ինսան իսէ։ պիր ֆազըր տախի թրպգը օլ գատար ինսան տըր։ չէօյլէ ըի ինսանլըգ ասլ թազիմ գազանուլ էթմէզ։ Էվվէլ՝ պիր էվլատ տանա թէքմիլ օլմամըշ տէնիր։ լաքին ինսանիյէթ ճիհէթիյլէ՝ վէտէրի նէ գատար ինսան իսէ, ոզլու տա օլ գատար ինսան տըր։ գուսուր ճիհէթիյլէ ինսան էվլատը վագտա վէտէրինտէն գուսուրլու օլուր։ մէսէլա սինինտէ, գուվվէթինտէ, քէմալէթինտէ պազըսըյլա։ տրին գա գատար Ալլահտա գանագանտան։ Էվլատանտա տախի օլամազ։ Գու գուսուրու Ալլահդն էվլատընտան պէր թարաֆ էթիմիզ հալտէ, պիզէ պաշգա պիր չէյ տէմէյէ մանալ գալմազ։ իլլա ըի վէտէրլէրիմիզդն, նիկիա սինոթունտա տէտիքլէրինի Ալլահդն էվլատը իւզէրինէ թէքէրրիւր էթմէք։ նանի օզուլ « Ալլահտան Ալլահ տըր, նուրտան նուր տուր, տահիր Ալլահտան, տահիր Ալլահ »։ թէքմիլ էվլատ, պիր թէքմիլ վէտէրտէն։ ըի ըէնտի թապիաթընդն պէրէքէթինի վագըթտան կէօզէթմէյէրէք։ էպէտիլիքտէն տայիմա վէտէր տիր։ վէ հիչ պիր վագըթ էվլատըզ գալմամըշ տըր, պու էվլատդն ըէնտի տալընտան խարիճէ չըգմայա, նա իսթիգոտալ օլմայա պիր սէպէպի, եախոտ մէճպուրիյէթի եոգ տուր։ պիր գուսուրու եոգ տուր։ նաչտան, եախոտ վագըթտան պիր ումաճաղը եոգ տուր։ գիրա պուունլար գուսուր տուր, վէ ինսան էվլատընա խաս տըր։ պիլ ֆարդ տազտուգտան սոնրա, վագըթ լազըմ տըր ըի, պէօ-վիպիլն, գուվվէթլէնմին, նաչտան։ ։ ։ ։ Փէսէր Ալլահդն տիկէս ինինդ միւհթաճիյէթի եոգ տուր։ էվլատը տիկէր պիր ըէնտիսի տիր, ինինդ միւհթաճիյէթի եոգ տուր։ էվլատը տիկէր պիր ըէնտիսի տիր, ըէնտիսինտէ վէ խարիճինտէ հիչ պիր չէյ եոգ տուր։ ըի Ալլահ օլ-ա։ Ալլահ ըէնտի ըէնտինտէն համիլ օլուր։ ըէնտի ըէնտինտէ սէմիրէսինի թաչը՝ ըի ըէնտիսիյէ էպէտի տիր։ (Ս-ի. ճԹ. 3.)

սին օլունայորսա , վէ պէյէնիլիյորսա . Թասլիաթրնտան էվլատ տօ-
ղուրմադ , տահա կիւզէլ , վէ տահա պէօյիւք պիր չէյ տէրիլ մի սիր՝
էօյմէդ պիր Թասլիաթ . Թէմտիտ օյմայա , ուզամայա , վէ Թէճտիտ
օյմայա լուզումի եօղ տուր . անճագ՝ պիր եալրնըզ էօյիւր Թասլիաթ,
ինչարա միւհթաճ սուր . դիրա տօղուրան էօյիւր կէչէր . վէ ոնտան
տօղան՝ քէզա էօյիւր կէչէր . Ինչէ պու Թասլիաթըն պէօյլէ պաղլի ,
վէ դաստիմ օյմատըղը պիր գուսուրու Թասլիի տիր . Ինուն իչին օլ
Թասլիաթ էվլատտան էվլատա կէչմէլի քի , եաչայա պիլսին . տէյիլ
քէնտիսի , իլլա քէնտի ճինսի , քի դաստիմ օյաղիլսին . Վէյ հաստլ ,
պիր Թասլիաթըն Թէմտիտի , վէ Թէճտիտի պիր գուսուր տուր . Օլ
վիճուտ պաղլի օյմատըղընտան , պու գուսուր նէշանի էտէր . Էօյլէ ի-
օլ Թէմտիտէ վէ Թէճտիտէ լուզումի օյմայան , վէ հէր վէճհ իլէ Թէք-
միլ , վէ քեամիլ օլան պիր էվլատը տօղուրմադ , տահա էյի տիր . քի
հէմ փէտէրտէն տըչարը չրգմասըն , հէմ փէտէր կիսի Թէքմիլ օլսուն
վէ հէմ մէսուտ օլսուն . Ինսան քէնտիսինէ պահչ օլունան պու պէ-
րէքէթ սայէսինտէ պէրէքէթլի օլույոր , մահսուլ վէրիյոր , էվլատ տօ-
ղուրույոր . լաքին ինսան Թասլիաթընըն իդթիղասընտան սոր , քի
պու պէրէքէթի Ալլահտան ալմըշ իսկ , էօյչիւսիւզ ալմամըշ սոր .
էօյչիւլիւ վէ հուտուտ Թահթրնտա պիր Թասլիաթա մալիք օլտուղու-
իչին , էվվէթ օլ պէրէքէթի էօյչիւսիւզ ալամամըշ . Լաքին Ալլահըն
Թասլիաթը պիլա գուսուր տուր , էօյչիւսիւզ տիւր , վէ Թէքմիլ պիր .
փէտէր Ալլահըն մահսուլ վէրիճի Թասլիաթը հուտուտսուզ օլտուղունա-
տան , վէ տօղուրուճու գուվվէթի քէզալիք հուտուտսուզ օլտուղունա-
տան , հէմ գուվվէթինի պիր էվլատ տօղուրմայա սարֆ էթտի . պու-
նու ազլըմըղա կէօրէ տէյօրուզ . վէ պու էվլասը քէնտի փէտէրինին
պիւթիւն պէրէքէթ գուվվէթինի քէնտիսինէ քեամիլէն ճէզպ էթտի ,
վէ չէքտի - վէ էպէտիլիքտէ , փէտէրտէն տօղտու . Էպէտիլիքտէն
քէնտի փէտէրինին սէրուունինտէ տիր . վէ էպէտի մ'սուտ պիր էվ-
լատ , (եանի միածին) տիր . դիրա պաչդա էվլատ տօղուրմայա , փէ-
տէր Ալլահըն հէմ լուզումի դալմամըշ , հէմ գուվվէթի գալմամըշ՝
Ինսանըն արդասը այպասը սրրա էվլատ տօղուրմասընըն սէպէպի ,
չիւնքի պիր ամէլ իլէ հէմ գուվվէթինի վէրէմէզ , եախոտ պիր էվլատ
տօղուրմադ իլէ , վէ գուվվէթի ճէլպ էտէն օ էվլատ փէտէրինին պիւ-
թիւն գուվվէթինի թէքմիլ ճէլպ վէ ճէզպ էտէմէզ օլտուղու իչին, ինսան
պիրէր պիրէր մուամէլէսինի , վէ իչինի կէօրիւր՝ Ալլահտա պու պիրէր
պիրլր , վէ արտ արտը սրրա ինչ կէօրմէք գուսուր օլտուղունատան՝
լատադ . վէ Ալլահ հէր իչինի , քէնտիսի Թէքմիլ օլտուղու իչին ,
քէնտիսի էպէտիլիքտէ , վէ էպէտիլիք քէնտիսինտէ օլտուղու իչին ,
մուվագգաթ կէօրէմէզ . Սողոման՝ Ալլահըն հուտուտսուզ Թասլիաթըն-
տա , պիր փէտէր կէօրտիւ , վէ անլատը քի , ադլէ սըզմադ ըսը
պու փէտէրին քէնդալիք պիր տէ էվլատընը կէօրտիւ , քի ադլէ

« Զէն պու կիւն (անա) բահմինտէն սէնի տօղուրտու�» ։ (ՑՀԷ. Ա. 18.) « Միածին որդի , պիր Թանէէրք էվլատ . քի փէտէրին դուճաղընտա տբր » ։ Պու խասիյէթ սատէ Ալլահըն էվլատընա մախսուս տուր . քի հէմ փէտէրտէն տօղար , հէմ անըն դուճաղընտա դալբր . հիքմէթի իլահի . . . քի ինսանա պէնզէմէդ , փէտէրինտէ համլ օլմասընըն տօղուչունտան պիր ֆէրդի եօգ տուր . վէ պու բահիմ մէյվէսի թէքմիլ պիր , գուստուրու եօգ տուր . պունուն իչին տիր քի , տէրիդ . Ալլահ տիկէր պիր էվլատա միւհթաճ տէյիլ տիր . հաթթա իրի էվլատ իսթէսէ տէ տօղուրտամազ ։ Պու թէքմիլ թասլիաթըն պիր թէք տօղուրմասը , քէնտի պէրէրէթինին քեաֆֆէսինի ճէզպ էթտի վէ քեաֆֆէյի մուհաղպէթինի ճէլպ էթտի , թիւքէթտի ։ Վէ Ալլահըն էվլատընըն միածին չաղբըլտըղընըն թէքմիլ սէպէպի տէ պու տուր ։ (ՑՀԷ. Ե. 18. Վէ Ղ--Ի. ԺԹ. 35.) « Սա է . պու տուր պէնիմ սէվկիւլիւ էվլատըմ , քի օնատա հաղդ էթտիմ » ։

ՃՁԷ. Ալլահըն էվլատընըն պիր նէվի էմսալի՝ Սողոմոն (Իմաստ. Է. 25. Ոէ) « Զիրա Ալլահըն գուվվէթինին զիյասը , վէ գատիր Ալլահըն սահիհ էհթիյամընըն տօղուչու տուր » տէր ։ Վէ (Ս-Ղ. ԺԸ. 7.) « Օնուն տօղուչու , վէ օնուն իսթիրահաթը , կէօյէրին էօթէ ուճունտան տբր , վէ հիչ քիմսէ եօգ քի , օնուն հարարէթինտէն սաղլանընը » ։ Կիւնէշին փարլադըղը , չավդը վէ զիյասը , քի հէմ կիւնէշտէն չբդար , հէմ կիւնէշ իլէ չբդար . վէ պու չբդմասը իլէ կիւնէշ էքսիլմէդ ։ (Նէէ. Ա. 3.) « Օ քի էհթիյամ չավդը , վէ օնուն տալբընը էմսալի տիր » ։ Պիր միւհիւբ պալ մումունա պասբլբրսա , սուրէթի թէքմիլ պասբլբր չբդար . վէ միւհիւբ քէնտիսի էքսիլմէդ . . . ։ Գունլար ճանսբդ էմսալէր տիր . կէլէլիմ ճանլը , վէ նաղիք թասլիաթտա պուլունանլարա ։ Ալլահըն պիր սիւրէթի տէ ինսան տբր ։ (ԾՆՆ. Ա. 26.) « Քէնտի թասվիրիմիզէ կէօրէ ինսանը եափարբմ » ։ Ինսան տիւչիւնիւբ , վէ տիւչիւնէրէք , քէնտի քէնտինի սահիհ օլարագ , վէ թէքմիլ օլարագ անլար . իյթէ սանա Ալլահըն տօղուրմասընըն պիր կէրչէք էմսալի . զիրա Ալլահըն թասլիաթը հիչ պիր չէյ քէնտի քէնտինտէ էքսիք թանբմազ . համլ օլմասբյա տօղուրմասը պէյնինտէ հիչ պիր վազբթ ֆէրդի եօգ տուր . պիր մուամէլէ իլէ՝ հէմ համիլ օլուբ , հէմ տօղուրուբ , հէմ տէ տօղուրտուղու զաթ քէնտիսինտէն տբշարը չբդմազ . էվվէթ , Սողոմոնա պիզ չիսմի Ալլահըն ինայէթի , վէ իրհամբյա ճէվապ վերիրիզ . վէ պիզիրմիսին « Օղլանան իսմինի խապէր վէր » սիւալինէ . « օղլու քէլամ տբրդ » (ՑՀԷ. Ա. 1.) Պու քէլամ սալի տիր՝ մաւխայէր տէյիլ տիր . թէքմիլ տիր . միւգթազի տիր . օ քի փէտէրին դուճաղընտա տբր . Միածին որդի՝ քէլամ Ալլահ Ամենատես Փրիստոս տուր՝ տէրիդ ։

ՃՁԸ. Պիթիւն կաթոդիկէ եկեղեցիին , ճէմի վազբթտա , թասլիմաթը պու տուր . վէ էօթէտէն պէրի . պէօյէ իմիդասէ էթմիշ .

տիւնեանընն չար էթրաֆընտա՝ եէվմիյէ տուալար իճրա էտէրէք , պու սահիհլիյի իգրար էտէր . Հայաստանեայց քրիստոնեի ([illegible]) թէրէննիւմ էտէր « Ամենայնի տօղուչ , քի պիզէրէ նամալիւմ իսի , փէտէրին ազբմազդա օրդմաղ քէլամը . Սէնա էտէրիզ սէնի եա պիր թանէէքք օղուլ . վէ քէլամ Ալլահ . ատալէթ աֆիթապը . եա Բապպ , տիւնեայը թէնիր էթմէք իչին փէտէրտէն տօղտուն , սանա սէնալէր օլսուն . փէտէր իլէ պիր թասլիաթտա , եա պիտայէթի օրմայան քէլամ . թապիր օլունմազ պիրլիք . փէտէրտէն այբրմայարագ , վէ տայիմ օլարագ սէն քի էպէտլիքրտէն էվվել իսին , պիրիրտէն տօղտուն . սէն քի փէտէրին թասվիրի վէ միւհիւրիւ , քի էհթիյաճ թախթընտա մէլայիքլէրէ կէօրիւնմէդ . պիրիրտէն պիզիմ իչին գուլ գրյաֆէթինի ալտըն . պու կիւն փէտէրտէն այբրմայան քէլամ . . . վագթի օրմայան՝ փէտէրտէն չօճուգ . . . » ։ Վէ Շարականը իսլիթատընտան ուճունա գասար պու սահիհլիյի թասդիկ էթմէյէ օղունան տուալար հէր խապաթտան գնաֆի վէ վաֆի տիր ։ Փէզալիք՝ չարդ վէ զարպ քիլիսէլէրինտէ եէվմիյէ իճրա օլունան տուալար . պու խասատա պէնզէմէ թասդիկ էտիրլեր ։

ՊԱՊԸ ԹԱՄԻՍ

ԱԶԻԶ ՐՕՒՀՈՒՆ ՓԵՏԻՐՏԷՆ ՎԷ ՕՂՈՒԼՏԱՆ ԳԱՑՆԱՄԱՍԸ ԵԱԽՕՏ ՆԷՇԱԹ ԷԹՄԷՍՈՒ ԻՆԶԷՐԻՆԷ

ՃՁԹ. Սուրբն Օգոստինոս (ՃԷ Եր. Գէր. Ե.) եաղար . պիզ խասէթէն Ս. Երրորդութիւնուն իւչիւնճիւ անձընա եալընբդ աղիզ բուհ տէրիդ . լաբին փէտէր Ալլահ , վէ օղլու տալոի բուհ տուրլար , հէմ ազիզ տիրլեր . ղիրա , փէտէր օլսուն , կէրէք օղլու օլսուն , թէն տէյիլ տիրլեր . նէ տէ սայիր մախլուգաթ կիպի մատաի սուրէթտէ կէօրիւնիրլեր . անճագ քի . Նիկիա ժողովքունուն տէոխի կիպի , « Ալլահտան Ալլահ , Նուրտան Նուր » . Նասը քի ազիզ քիթապլար պիզէ խապէր վերիրլեր ։ Պու սուրէթտէ , Ս. Երրորդութիւնուն իւչ սըֆաթը տալոի ազիզ բուհ տուր ։ Վէ տէ մանէն վէ հագիգէթէն էօյէ թէսմիյէ օլունագիլիր ։

ՃՂ. Լաբին խասէթէն կէրէք ազիզ քիթապլար , կէրէք Քրիստոս , վէ կէրէք առաքեալար , վէ կէրէք Ս. Գիրքէ իւչիւնճիւ սըֆաթա , քէնտի թաշրտրը խասիյէթի մախսուսէսի իչին , ազիզ բուհ չէօհրէթինի վերիրլեր . սէպէպի տէ պու տուր . էվվէլ՝ քի բուհուն դանմանէսի հարաբէթ , վէ թէյսիր տէմէք տիր . ազիզ բուհուն դանմասը՝ մուհասլէթտէն օլուր . քի վազիֆէյի մախսուսէսի կիպի , պիր սէվէն զաթ քէնտի միւրատընը նա բատէթինի սէվիլէն զաթա վերիր ,

մէյալլանտրրը, վէ աղըտրը. դիրա աղիզ բուհ, եօղարըտա տէտի-միմիզ կիսլի (ՃԼԶ.) բատէթին վասիթասը իլէ նէյլաթ էտէր. վէ Ալ-լահըն մուհասպէթինի ճէլալ էտէր. վէ պու մուհասպէթին նիհայէթ հուտուտու տուր. եանի Ալլահըն հէր նէ մուհասպէթի վար իսէ, օ-նու քեամիլէն, վէ թէմամէն, քէնտիսինէ ճէլալ վէ ճէղալ էտէր, թիւ-քէտիր. պունուն իչին մուհասպէթին նիհայէթ հուտուտու տուր, տէրիզ. Պու մուհասպէթ, պիր բատէթին պիր զաթա էսմէսի տիր, վէ թէչվիզ օլմասը տըր. Իչթէ պու մուհասպէթ էսէրինէ, եա աչ-գընա մէպնի, աղիզ բուհ թէսմիյէ օլունուր. կէօյա աղիզնէ հուպուսլ էթմիշ, եանի Ալլահըն էն փաք մուհասպէթի, քի օնտան դայ-նար, հէմ տէ աղիզ բուհ թէսմիյէ օլունուր. չիւնքի կէրէք փէտէ-րէ, վէ կէրէք օղուլա մախսուս, վէ միւսաֆի օլան իլհաղլըղըն պա-ղը օլտուղունտան, իքիսինէ տէ միւսաֆի օլան պու իսիմ, պու պաղ, հաղդը իլէ օնա, եանի աղիզ բուհա վէրիլմիշ տիր. քի իքիսինէ տէ իսա պան պու իսիմն, եանի պու մուհասպէթ պաղլընըն վասիթասը-նը իքիսինին տէ իլհաղիյէթի անլաչըլըսը. պէօյլէ Ս. Օդոստինոս, դիքր օլան քիթապտա.

ՃՂԱ. Սանիյէն՝ աղիզ բուհ, մուհասպէթ, իթթիֆաղ, պաղը սէլամէթ, լութֆ իսիմէրիյլէ թէսմիյէ օլունուր. պու իւնվանլար թէչիսա էտիճի լուղէթլէր տիր. դիրա աղիզ բուհ, հէմ փէտէրին, հէմ օղուլուն բատէթինէն, մուհասպէթ կիպի գոյնար, նէյլաթ է-տէր, վէ ինչարը պիրպիրինէ պաղլար. Հէմ բատէթինին վասիթասը իլէ դայնար. վէ պու լատէթտէն մուհասպէթ չըղար օլտուղունտան, փէտէրին վէ օղուլուն պիրպիրինէ պիլ մուդասլէլ (փոխարի-նարար) եանի դարչըլըգլը օլան մուհասպէթինին սըֆաթը (անձ-նաւոր) հուտուտու, եա նիհայէթի սիր. Պու պէօյլէ իքէն, սագը՝ օլմայա քի, աղիզ բուհ փէտէրին, վէ օղուլուն օլ մուհասպէթի տիր քի, ինչարը դաթճա սէվսիրիր, տէյէսին. խայր. դիրա դաթճա Ալ-լահըն պու մուհասպէթի ումումէն իւչիւնտէ տէ, եանի հէմ փէտէր-տէ, հէմ օղուլտա, վէ հէմ աղիզ բուհտա վար տըր. Նէ տէ աղիզ բուհ, փէտէրին, վէ օղուլուն պիրիպիրինի դաթճա սէվսիքլէրի մու-հասպէթ տիր. անճաղ աղիզ բուհ պու մուհասպէթին հուտուտու, եախսոտ անձնաւոր նիհայէթի տիր. Իչթէ պու մուհասպէթին նիհա-յէթինէ աղիզ բուհ տէրիզ. Պունա պինաէն, վէ պու մանա՝ իլէ, եա-նի փէտէր վէ օղուլ, քէնտի քէնտիլէրինի, վէ սայիր հէվսիս-նի աղիզ բուհուն վասիթասը իլէ սէվէրլէր, տէմէք, եանլըշ օլուր. անճաղ, փէտէր, վէ օղուլ պիրիպիրինի, վէ հէվ սայիրլէրինի սէ-վէրէք, աղիզ բուհու չըգարըրլար. սէմէք քի աղիզ բուհ Ալլահըն թապիաթընտա պուլունան պիղղաթ մուհասպէթի տէյիլ. անճաղ փէտէրին, վէ օղուլուն պիրիպիրինի սէվմէսինէն եախսոտ մուհաս-պէթինին անձնաւոր, եախսոտ հիյէթի օլան հուտուտու, եախսոտ

քէնտի մագամբնտա օլան նիհայէթի տիր։ Ազիզ բուհ իմտի քէնտին-ճէ Ալլահէն զաթիրնէն վէ քէմալէթլէրինին (ստորոգելեաց) վէ անձ-լարընէն, քի հէփսի Ալլահտա, ատկինէն մէվճուտ տուրլար, մու-հապպէթինտէն, պիր մէպտատէն ex uno principio դայնար, նա հա-սել օլուր։ պու տա պիզլէրին գրսսա ազլընա կէօրէ պիր։ Նասել քի մի-քէրրէրէն իսիթար էթմիշիզ։

ՃՂԲ. Նալիսէն՝ ազիզ բուհ Ալլահէն պախշիշի տիր։ պու պախ-շիշ հէր նէ գասար քի։ փէտէրին վէ օղուլուն հազզընտա տա վու-գու պուլապիլիրսէ տէ։ Նասել քի, ազիզ քիթապտա եազըլը տըր։ լաքին խասսէթէն։ վէ սինագդան ազիզ բուհուն իւզէրինէ սէօյլէ-նիր։ Էվվլա պախշիշ։ լազըմ քի։ պախշ էտէնտէն չրգսըն։ վէ ա-խէրինէ վէրիլսին։ սանկիէն՝ լազըմ քի։ պախշիշ բատէթտէն էմր օ-լունտաուն։ պու հալ խասսէթէն։ վէ սատէ ազիզ բուհա եազըլը։ Ֆի էլ վագի ազիզ բուհ պախշիշ կիսի։ էսլէտիլիրտէն փէտէրտէն վէ օղուլտան տախիլէն։ Ալլահէն զաթիրնտէ նէչաթ էթտի։ ամմա սոնրա վէ վագթընտա եարատըլմըշլարա ինսան օլտու։ (Տէ՝ Ս՝ Օֆ՝՝՝։ Գէլ։ ժԿ։ Գլ։ ԺԵ)։ բապիէն թէսէլլի վէրիճի թէսմիյէ օլունուր։ խամիսէն, պաղը քէրրէ տէ էվայիլտէ Ալլահէն իլմի թէսմիյէ օլու-նուր իտի։ հէր նէ գասար քի։ իլիմ քէլիմէսի Ալլահէն օղլունա խաս պիր իւնվան իսէ տէ։ Թէոփիլոս Անտիոքլու ազիզ բուհու Ալ-լահէն իլմի թէսմիյէ էտէր։ (Գլ։ Բ՝ — Ագիրիլ։ Իշէնէ՝՝ Գլ։ Գ։ Գլ։ ԺԵ՝ Ուրֆինէ՝՝ Գլ։ Զ՝ ընդ։ Կելոսի։ Իդիլիքոս — Պեր-վէնոս։ Գլ։ Ի՝ Ցը Եբ։ Գլ։ ԺԲ)։ Զիրա իլմ պախշիշի ազիզ բուհտան մէ-լայիքլէրէ, վէ սատէմլէրէ ադար։

ՃՂԳ. Ազիզ բուհուն փէտէրտէն, վէ օղուլտան դայնամասը իւ-զէրինէ, էն էվվէլ Արիոսական բաֆրղըլըղընա սէպէպիյէթ վէրէն Եւ-նոմիոս օլտու։ վէ Արիոսականլար, քի պէօյիւք զարարա, վէ ճան-լարըն թէլէֆիյէթինէ, վէ Ս՝ Թիլիսէնին էնվայի տիւրլիւ մէչագգա-թընա պասի օլտուլար։ զիրա պունլար կէրէք Ալլահէն էվլատընը, կէրէք ազիզ բուհու, եարատըլմըշլար սըրասընա գօրուտուլար։ եա-նի օղուլ, փէտէրին վասֆթասը իլէ սոնրա եարատըլտը, վէ ազիզ բուհու տա օղուլուն եարմասը տըր։ տէր իտիլէր։ (Տէ՝ Բ՝՝՝ Գլ։ Բ՝ ընդ։ Եանոֆոսի։ Ս՝ Եաֆէ՝՝ Հիլիոպոլիսինէ ՀԶ՝ Օ-ֆ՝՝՝։ Աբէ՝՝՝նը-ըը -Եոշի՝ դէյէրէ։ հ՝՝՝ Ը՝)։

Պու բաֆրղըլըղը Սամսաթօլուն իլք սինօթու (ՀԲ՝) բէտատ էթտի։ վէ Նիկիա Հանդանակընը եանի տին իգրարընը թաստիգ էտէրէք։ վէ Նիկիա տէ ազիզ բուհուն փէտէրտէն չրգաբղընը իլալէ էթտի։ վէ Հա-պիր տէ ազիզ բուհուն փէտէրտէն չրգաբղընը իլալէ էթտի։ վէ Հա-յաստանեայց քիլիսէսի տախի «Իսկ [illegible] ասեն» իլէ։ Նիկիա սինօթու-նուն դանունունու դասուլ էթմիշ։ հաթթա Հաւատամք սրրասընտ [illegible] պիլէ գեյմուշ տուր։ վէ Պասարազտա եէվմիյէ իգրար էտէր։ «Ամմա [illegible] ։ քի տերլեր։ պիր վագթի օլտու քի։ էվլատ օլմամըշ իտի։

եախօտ պիր վագրթ վար իտի քի, ազիզ բուհ օլմամըշ իտի. եախօտ հիչաէն վար օլտուլար. եախօտ (Ալլահէն զաթընտէն պաշգա օլտրուգ) պիր զաթտան Ալլահէն օղլունուն, եախօտ ազիզ բուհուն օլմուշ օլտուղլարընը. պու միսիլիւլերի Կաթողիկէ վէ Առաքելական ազիզ քիլիսէ բիտտ էտէր ». Համտ օյսուն քի, Արիոսա կանլար մահվ օլտուլար. լարին պաշգա հիչէթլէ իլէ, վէ պաշգա սուրէթ իլէ Բում քիլիսէսի, պիղայրի հագգին Օրթօտօքսոս, եանի ուղղափառ, մուգատտէս իւնվանընը քէնտինէ իթթիխազ էտէրէք, ազիզ բուհ դարչը կէլտի իսկ ատ. ազիզ բուհուն Ալլահ, վէ Ալլահ թասլիաթընտա օլտուղունու իդրար, վէ թասդիգ, վէ Ս. Երրորդութիւնուն իւչիւնճիւ սըֆաթը օլտուղունու Կաթողիկէ քիլիսէ կիտի, թասդիգ, վէ թարիր էտէր. Գէօյլէ տէ Հայոց Իգնիաճնական քիլիսէսի. Ֆագաթ ազիզ բուհուն՝ հէմ փէտէրաէն, հէմ օղուլտան գայնար, նէչաթ էտէր օլտուղունու ինքնար էտէրլէր. վէ հիչ պիր «էպէկլէրի տէ եօգ տուր. պիր յայրգլը փիլիսոփայութիւն, վէ ասուուածաբանութիւն իլմինէ բաղլէթ պուլուրմատըգլարընտան, վէ քէնտի վարդապետլերինին վէ հայրապետլերինին պիր գավի տին իգրարլարը, պունլարտա պուլունամատըգլընտան, պունուն թէֆսիրինտէ հէր գաֆատան պիր սէս կէլիր. Գա հալ՝ Կաթողիկէ քիլիսէսէն այրը տիւչէնլերին հէվսինին հալի մալիմէսի վէ մախսուսէօր տիր.

ԺՂԴ. Սէնէ 430 տա, Ս. Կիւրեղ Աղեքսանդրացի, Նեստորա գարչը տօղուղունճու բէտրիյէսինի եազտըգընտա Նեստորականլարը. վէ հէվ օնլարը քի, ազիզ բուհու օղուլուն ասըլ բուհու տէյիլ տէր իտիլէր, վէ օղուլտան պաշգա տըր տէյի էօյրէտիր իտիլէր, հերեակոս թէսմիյէ էթտի. Թէոդորետոս նամ հերետիկոս, Նեստորուն համիսի պուլունան Յովհաննէս Անթաքեալը իլէ հէմֆիքեար իտի. Վէ Ս. Կիւրեղին մէգբիւր բէտրիյէսինի ճէրհ էթմէք իլին տէր իտի. «Էկէրչի՝ օղուլա՝ հէմզաթ (համագոյակից) օլտուղու իչին, ազիզ բուհու, օղուլուն բուհու տէյօրսալար, պու ասղրու տուր. գիրա օղուլտան սանրա եարատըլմըշ. Լաքին էկէր օղուլտան, վէ օղուլուն վարլիթասը իլէ ազիզ բուհուն վիճուտի եարատըլմըշ տէրսէ (Ս. Կիւրեղ քի պունու գապուլ էթմէզ իտի) օղ վագրթ քիւֆիւր սիւր » տէր իտի. Գու Թէոդորետոս պասէհու պու պապսէ Շարդ վէ Ղարպ քիլիսէլերի պէյնինտէ թէքէվվիւն էտէն միւճատէլէյ, վէ նիֆագ ու շիդագա պաշլըճա ասաս, վէ սէպէպ օլտու. Թէվարիխ պէօյլէ կէօրիյօր. (Տե՛ Պէրոէյ՝ Դիր. Լ. Ցչ Եէր.). Շէօյլէ քի միւնազարա զիյատէճ պէօյիւտիւ. վէ Կաթողիկէ քիլիսէսինէ դարչը 640 լէնի միւնազաա օլտու. Հաթթա Ս. Մաքսիմինոս մարտիրոս՝ քէնտի Բում միլլէթինտէն օլարագ. Մարինոսա օլան թահրիրաթընտա պու չիգազա գարչը եազտը. պունու տա Մանուէլ Կալէգաս. [illegible] օէվ. Մէթոն, չէհրինտէն թասդիգ էտէյօր. վէ սէքիզինճի տէրեճ

Ռիբինոս մեծն Կարոլոս զէմանքնառ՝ Ֆրանսասա, Իթալիասա, վէ Գերմանիասա, պու հադգա էյալէթլէր եանի գաւառական սինոթ-լար օլտու, վէ Ռումլար տախի Փարիզէ 767 թարիխինտէ տավլէթ օ-լունտու։ վէ 791 տէ Ֆօրօնուլան, վէ Ֆրանգօֆորթ սինոթու պու խուսուստա թէճէմմիւ էթտիլէր, վէ ուզան ուզատիլ միւզաքէրէլէր օլտու, նասրլ քի Ռոս, վէ Ատէլմոս (ժամանակագիր), եանի օլ գա-դրթտա օլան միւվէրրիխլէր եազարլար։ Ագուիսկրան սինոթու 809 տա մեծն Կարոլոս էմրի իլէ, Յովհաննէս Դամասկացինին քէնտիսինէ մուհարրէր օլան մէքթուպի իւղէրինէ թէճէմմիւ էթտի։ Չինքի պու աղիզ, պատկերամարտլարա, եանի թասվիր խասիմլէրինէ գարշը եազմըշ իտի։ Ռիթէոս պատմիչ պէօյլէ եազըյոր։ Տէգա 813 տէ Ա-րէլաթ չէհրինտէ տիկէր սիր սինոթ պու խուսուստա թէճէմմիւ էթտի։

ՀԼԵ - [illegible] Ստամպոլ Ռում փաթրիքի թէշվիքի իլէ պու մրճաուէլէ տանա զի-յատէ ալէվլէնտի։ Ֆոթիոս վագաս ալիմ, լաթին դայէթ միւթէքէպ-պիւր, վէ տիւնեավի բուհու վէ չէրէֆի քէնտիսինէ ախրէթ մագա-մըտա թուութարագ։ Ասիթանէ փաթրիրի չէրիսի պուլունան օլ հէն-դեամտէ Ս. Իգնատիոսու քէնտի քիւրսիւսիւնտէն վիւքէլա վէ սէ-բայ թագըմը իլթիմասը, վէ մուավէնէթի իլէ, թարա իլյէտի։ Ս. Իգ-նատիոս Ռօմայա քէնտի հուգուգունու պիլտիրէրէք, միւրաճատթ (Աբբէլ) էթտի։ Նիկողայոս Ռոմա քահանայապետի Ֆոթիոսու հադգօրդ իլան էթտի։ վէ Ս. Իգնատիոսու քէնտի քիւրսիսինէ թէքրար իյատէ էթտի։ Պու քէյֆիյէթտէն Ռում չիզմաթիքլէրինին գատիմ, վէ մուան-նիս պիր ատավէթի Ռոմա քիլիսէսինէ գարշը, վէ սոն տէրէճէ ըսրար վէ նէֆանիյէթի նէշաթ էթտի։ քիլիսէյէ ազիմ նիֆաղ պըրագտը։ վէ հալա օլ նիֆաղ էսէրինտէն հէր նէ գատար քի Ռոմա քիլիսէսիյէ սոնրատան վուգու պուլան սինոթլարտա իթթիֆագ էթտի իսէ՝ պիր վէսիլէ իլէ օլ իթթիֆագը պօզուպ՝ եինէ էսկի չիզմա հերճուա-ծա միւրաճաաթ էտէրէք, օնտա միւսթագիմ, վէ պու կիւնէ գատար տէվամ էթմէքտէ տիր։ Ֆոթիոս չօգ քիթապլար եազտը, վէ լա-թին քիլիսէսի, աղիզ բուհուն օգուլտան սա գայնատըղընը էօյրէթ-տիյի իյին, կէօյա ադլընա կէօրէ բէոտ վէ ճէրհ էթտի։ Նիկողայոս Ռոմա քահանայապետի Ֆոթիոսուն իչթիքեա քիթապընը Ֆրանսայա իրսալ էթտի։ քի մուսայիլէյհէ ճէվապ վէրսինլէր, վէ օնու բէտ-թէրսինլէր։ Ասոս Պէլլօվագը, վէ Էնէաս Փաբիզի, վէ Բաթրամնոս Գէօրպօնան, պու իւչ զէվաթը պէնամ Ռում փաթրիքի Ֆոթիոսա Դարշը եազտըլար։ վէ լայզը իլէ օնա բէտտիյէ ճէվապընը վէրտիլէր։ [illegible] պիրինճի տէհրտէ Միքայել Չէրուլարիոս Ստամպոլ Ռում փաթրիքի թէշվիքիյլէ պիր գաթ տանա վէ Կոստանդին Մանոսագոս իմիլէրաթոր թէշվիքիյլէ պիր գաթ տանա վէ նիֆաղա թաշվիկէթ վէրտի։ պու ղաթ Լաթին քիլիսէսինի ա եւ յՈրդուոյ լուղէթինի Հաւատամքա խ-

լավէ էթոխի իյին, տօղրուտան չաչմըշ տըր տէյի իլան վէ ֆալ է-
տէր իտի։ Լէօն Թ. քահանայապետ 1054 տէ նազարդը մէրքիուզտա
ազու քէյֆիյէթի լայըզը իլէ նազլ էտէր։ Ազու աթէշին ինթիֆաը ի-
չին էրոֆատան վէ Ասիատան, նանի Թարաֆէյնտէն եպիսկոպոս-
լար սինօթլարը թէհէմմիւ էթտի։ Ֆար չէհրինտէ, Ինթալիատա 1097
տէ Ուրբանոս Բ. փափա զէմանընտա ազիր սինօթ տանա օլտու։ Վէ
Ինոսվկէնտիոս Գ. զէմանընտա 1217 տէ տախի չարգտան վէ զարդ-
տան եպիսկոպոսլար թէհէմմիւ էտէրէք, Լաթէրան տէօրտունճի ու-
մումի սինօթու քիւշատ օլունտու. հաթթա Ստամպօլ վէ Նրուսա-
զէմ փաթրիքլէրի պիզզաթ ազու սինօթտա պուլունտուլար։ Վէ
շարդ վէ զարպ քիլիսէլէրի պէյնինտէ ինթիֆաղ ազիր զէման հասըլ
օլտու։ Լուկտունեան սինօթու 1274 տէ Գրիգոր Ժ. փափա զէմա-
նընտա վէ Միքայէլ Փալիօլոկոս Ստամպօլ իմիրաթօրու նուֆու-
սու վէ հիմմէթիյլէ ինթիֆաղ վէ մուհապէթ թէքրար թէճտիտ օ-
լունտու։ Վէ պատարագտա Ռում հայրապետլերի Լաթին հայրա-
պետլերիյլէ պիրլիքտէ, հաւատամքտա, եւ յորդոյ լուսէթինի սէօյ-
լէտիլէր։ Ազու մուդուաթը Ռում միւվէրրիխլերի փաքիմէրէս (Գէր. Ն.
գե) վէ Նիկէֆորոս, Գրիգորաս (Գէր. Ն. գե) թաատիգ էսքիօրլար։
Ինճամը Ինթալիատա Ֆլօրանս չէհրինտէ Եւգինէոս Գ. քահանայապետ
զէմանընտա շարդ վէ զարպ քիլիսէլէրի պէյնինտէ տէֆա ազիր սինօթ
թէճէմմիւ օլունարադ, օնտա տախի ինթիֆաղ վէ իման պիրլիկի
հասըլ օլտու։ Ֆագաթ ազիր Մարկոս Եֆեսոս եպիսկոպոսու սինօթուն
զարարընա զարը կէլտի։ Վէ սինօթտան ավտէթ էթոխի կիպի սա-
յիրլերինի տախի աթիզ ատալէթէ։ Վէ ռում ինատընա թէշվիզ
տախիլ էթտի։ Վէ էլեվմ օլ ինատ իլէ կիթմէյտէ տիրլեր։

ՀԳԶ. Գունլարը մուխթասարճա իխթար էթտիքտէն սոնրա,
տատըմըզը սիւպուրթինէ կէչէրիզ։ (Գ-Ը ԺԶ. 15.) «Փէտէրին հէր
նէսի վար իսէ պէնիմ տիր». մատէմ ազիզ բուհ փէտէրտէն չըգար։
տէմէք քի, մութլաղ օղուլտան տախի չըղաճաղ, եսուսա Քրիստոսուն
սէօզիւ սահիհ օլամաղ։ Տէֆա (Ը-Ժ. ԺԷ. 10.) «Գէնիմ հէր նէմ
վար իսէ, հէփիսի սէնին տիր. վէ սէնին հէր նէյին վար իսէ, ո պէնիմ
տիր». ազու սէօզ կէսօրթէրլիյօր քի, փէտէրին վէ օղուլուն հէր
մուամէլէսի վար իսէ, իրիսինէ տէ խաս տըր, Ֆագաթ ազու սէօզ
անձլարըն հէր պիրինէ արիյէթէն խաս, վէ միւթասլիգ օլան ամէլլէր
վէ քէմալէթլէրէ կէօրէ տէյիլ տիր։ Իլլա օլ մուամէլէյէ կէօրէ տիր
քի իրիսինէ տէ ալէսսէվիյէ վէ միւասալի տիր. սիլ Ֆարզ փէտէր
մաղ խասիյէթի, վէ էվլատ օլմաղ խասիյէթի այրը տըր. լաքին
յիր մուամէլէլէր իրիսինէ տէ այիտ տիր, զիրա փէտէրտէ մուհապ-
պէթ բուհունու էսմէք, նանի իւֆլէմէք գուվվէթի վար տըր։
ազու գուվվէթ տէ փէտէրլիք տէյիլ. էօյլէ իսէ իշգու գուվվէթ
օղլու սա մալիք տիր։ (Տիտ. Ն. Օքոոոս. Ն-Ը-ԺԱ-ԺԲ գոս-ուրդ-ԺԳ-

«ելինոտ։ Գրիգոր Նազիանզացի, ճառ։ Իր։ Կիրիղ, Ալեքսանդրացոյ Նոնիոս Թ. Յովհաննէս Դամասկացի Յոյն։ Պողոսը հէվիսի ազիզ բուհուն հազգընտա պու թապիմաթը վերիրլեր։ Տէ-ֆա (Յովհ. ԺԶ. 13.) «Օլ սահիդիք բուհու կելտիյինտէ՝ ազիթիւն կերչեքլիք իլէ սիզէ գելաղուզ օլաճագ, զիրա տեյիլ քի քենտի զաթընտան սեօյլեյեճէք տիր, իլլա տույտուղու չեյի սեօյլեյեճէք տիր... ո պէնի չերեֆլենտիրեճէք տիր, զիրա ասրլ պէնտէն ալրպ սիզէ նազլ էտեճէք տիր։ փետերին հէր նէսի վար իսէ պէնիմ տիր, պուռնուն իլին սիզէ տեյտիմ քի, ասրլ պէնտէն ալաճագ տրր, վէ սիզէ նազլ էտեճէք տիր»։ Տեմէք քի ազիզ բուհ քենտի քենտինտէն սեօյլեմեյեճէք. անճագ օղուլտան նէ տույտու իսէ, օնու սեօյլեյեճէք իտի. վէ իճապ էտէն իլմի օղուլտան ալաճագ իտի. վէ սեպեպի տէ պու իտի քի, փետերին հէր նէսի վար իտի իսէ, օնուն հէվիսի՝ օղուլուն իտի. օղուլ իլէ փետերին վարլըղընտա, եանի թապիաթընտա պիր ֆէրզ եօղ իտի։ Ալլահտա՝ եախսոտ փետերտէ պուլունան իլիմ, թապիաթ իլէ պիր տիր, վէ այրրսը սեյիսի եօգ տուր։ Պու նէ տեմէք օլտու. տեմէք քի, ազիզ բուհ իլմինի օղուլտան ալտրղը հալտէ քենտի թապիաթընը տախի ալմըշ օլուր. եանի պու բուհ հէմ փետերտէն հէմ օղուլտան դայնար։ Պունու կիւզելճէ, Ս. Օգոստինոս (ճառ. Դ,Թ. Յովհաննէսի Աւետարանը խօսելիս) չեօյլէ սեօյլեյոր։ «Մնտան տույանաղ տրր քիմսէն կեչեճէք իսէ, օնուն տույմասը պիլմէք տեմէք տիր. պիլմէսի տախի՝ օյմասը, եանի թապիաթը ասլը, տեմէք տիր»։ Պիր տեյիլ տահա, (Յովհ. ԺԵ. 26.) «Թէսէլի վերիճի կելտիյինտէ, օնու քի փետերտէն սիզէ կեօնտերեճէյիմ». վէ (ԺԶ. 7.) «Եկեր պէն կիթմեզսէմ թէսէլի վերիճի սիզէ կելմեզ. վէ եկեր կիտերսէմ, օնու սիզէ կեօնտերեճէյիմ»։ Պու կեօնտերմէք նէ թարղ կեօնտերմէք տիր. պիր հիւքիւմտար քենտի էթպաասընը պիր մեէմուրիյէթէ էմր էտերէք կեօնտերմէսի կիպի մի տիր. խայրը, նէ տէ օղուլ ազիզ բուհտան տահա ալիմ, եա տահա ֆէհիմ կիպի օղուլ, ազիզ բուհու կեօնտերիր. անճագ պու կեօնտերիշ, պայլանմեպատէսինէ կեօրէ տիր. Ցկատմամբ սկզբան քի, Ալլահի թապիաթը վէ միւրատը տրր։ (Յովհ. ԺԴ. 26.) «Ամմա թէսէլի վերիճի Հոգին սուրբ, օնու քի փետեր պէնիմ իսմիմ իլէ կեօնտերեճէք տիր, վէ հէպ ո շեյլերի քի պէն սիզէ սեօյլետիմ, սիզէ եօրէտեճէք տիր»։ Ազիզ բուհ օղուլտան ալմայաճագ իսէ, օղուլուն հէվ սեօյլեմեյեճէք տիր. նասրլ քի, (Յովհ. ԺԶ. 13.) եօղ արբտա եանի՝ օղուլուն տեյիլ մի տիր. նասրլ քի, (Յովհ. ԺԶ. 15.) եօղ արբտա եանի՝ Տէ-ֆա (Գործ. ԺԶ. 7.) «Յիսուսան բուհու օնլարը պրրագանը». պու բուհ ազիզ բուհ օլտուղունա չիւփհէ եօգ տուր։ Նասրլ քի տէֆա՝ (Հռովմ. Ը. 9.) «Էկերի պիր ատէմտէ Քրիստոսուն

բուհաւ եօղ իսէ։ օլ քիմսէ օնուն (եանի Քրիստոսուն) տէյիլ տիր։ Եանի Քրիստոսա բաճի օլատաղ։ Տէքիա (Գ-ղ. Դ. 6.) « Ալլահ քէնտի էվլատընըն բուհունու կէօնտէրտի։ Պիլ ախէրէ՝ հէր նէ սէպէպէ մէգ-նի աղիզ բուհ փէտէրին բուհու թէսմիյէ օլունույօրսա, օլ սէպէպ իյին, քէզա՝ օղուլան բուհու տուր։ Պիրա Քրիստոսուն բուհու Ալլահըն օղուլունուն բուհու թէսմիյէ օլունուր։ Պու բուհ փէտէր Ալ-լահըն մուհապպէթ էսէրի, էսմէսի օլտուղու իյին - օլ մուհապպէթ էսէրի օղուլա տախի մախսուս տուր։ Դիրա օլ մուհապպէթ զաթէն Ալլահըն պիր թապիաթընտա վար տրը։ Վէ մատէմ փէտէր Ալ-լահ վէ քէնտի օղուլունուն թապիաթը պիր տիր, պիր չէշմէտէն ադար կի-պի, պիր մէպտատէն չըգար կիպի, պու աղիզ բուհ հէմ փէտէրտէն հէմ օղուլտան սուտուր էտիպ՝ չըգար։ Վէ պու չըգմասը փէտէրին վէ օղուլուն պիր էսմէսիյէ օլուր, վէ պունուն իյին տիր քի պիր մեպտատէն չըգար ալրիպ, մէսէլա՝ իրի օրիաղ՝ քէնտի մալ սանա տըղլարընտան իւչունճի պիր քիմսէյէ չըղարըպ՝ պիր չէյ վերսէյէր։ Օլ չէյի եալընըղ պիրիսի մի վերմիշ օլուր, եօղսա իքիսինտէն տէ ալընմըշ օլուր։ Պու աշիքար տրը։

ՃՂԷ։ Նէրէլիմ բիլիսէնիզ աղիզ բիվայէթինէ Քրիստոսուն քիմ-սէսի, քի հէր տէմ կէրչէքլիք ալրէյի, վէ ասասը տրը պագալը։ Պու խուսուստա նէ էօյրէտիր։ Հօրմիզտ Ս. Փափա, Յուստինոս ի-բէրաթօրա 521 թարիխինտէ չէօյլէ եաղար։ « Մալիմ պիր քէյֆիյէթ տիր քի, օղուլ տօղուրմադ փէտէրէ խաս տրը։ Փէտէրտէն օղուլ՝ եինէ քէնտի փէտէրինէ միւսալի տօղմադ օղուլա խաս տրը, աղիզ բուհա տա խաս տրը, քի պիր Ալլահըն թապիաթը թահթընտա տէ-տէրտէն վէ օղուլտան սուտուր էթսին։ Պիր տէ Եփեսոս սինօթա-Գարիզիոս բահիպին վասիթասը իյէ թաղտիմ օլունան նէստորակ-իթիդատնամէյի բէտտ էթտի։ Դիրա ալիզ բուհուն հաղիզնտա տէ-ալը իսի։ « Ամին՝ նէ տէ տա-օղուլ տասա էտէրիզ, նէ տէ տ-լուն վասիթասը իյէ վիճուտէ կէլմիշ օլտուղունու թասսիզ էտէրիզ։ Ս. Կիւրէղին պու պապտէ նէստորա դարը լանէթ նամէսինի, թէ-սիրէրի իյէ պէրապէր կաթողիկէ քիլիսէ գապուլ էթտի. քի օ-ղէօյլէ եաղար։ « Զիրա հէր նէ դատար քի, բուհ քէնտի չախսը մար-սուսէսինտէ տուրսա, պիր օլ դատար քէնտի քէնտինէ թութուղուղ. նէ դատար քի բուհ տուր։ Վէ օղուլ տէյիլ տիր։ Պու ճիւմլէ-այրը վէ պաշգա տէյիլ։ Դիրա կէրչէքլիք բուհու թէսմիյէ օլուղ-վէ կէրչէքլիք Քրիստոս տուր։ Վէ պունուն իյին տիր քի, հէմ տան (եանի օղուլտան) հէմ տէ Ալլահ փէտէրտէն սուտուր էտ-« Πνεῦμα γὰρ ἀληθείας ὀνόμασται, καὶ ἐστι Χριστὸς ἡ ἀλήθεια. γειται παρ' αὐτοῦ. καθάπερ ἀμέλει ἑαυτόν Θεοῦ καὶ πατρός »։ Վէ տ-զունճու լանէթ նամէսինտէ, պիրիրին Մըսրը քիլիսէլերի թար-ման եաղարագ տէր։ « Օղուլուն աղիզ բուհու մախսուսու վար

քի օնտան տրը, (եանի Քրիստոստան) վէ վիճուտճա օնուն տէրու-նինտէ տիր »։ Փիլիսէ սինօթլարընտա, վէ ումումիյէրտէն օլարագ Եփեսոս սինօթունտան մատատ՝ Լուկտուն վէ Ֆիօրէնցա սինօթլարըն-տա ալանէն չարդ վէ դարդ քիլիսէլերի աղիզ բուհուն հէմ փէտէր-տէն՝ հէմ օղուլտան, պիր պաչանկրճտան («Ի միոջէ սկզբանէ»), եա-նի պիր մէպտէտէն սուտուր էտէր տէյի գապուլ էթտիլեր։

ՃՂԸ։ Ս. Հայրապետէրէ, վէ քիլիսէ բուէսա վէ մուալիմէրի տախի պէօյլէ էօյրէթտիլեր։ Ս. Աթանաս, (ձ-ա. Գ. [illegible]) « Աղիզ բուհուն հէր նէսի վար իսէ, հէփսինի քէլամտան ալտը »։ Ցօգուղունճու մէքթուպինտէ Սրապիոնա չէօյլէ եաղար։ « Աղիզ բուհ [illegible] վէ օնտան իրսալ օլունուր վէ վերիլիր »։ Իւչունճի մէքթուպինտէ եինէ Սրապիոնա։ « Օղուլուն նէ թարդ փէտէրէ խասիյէթի օլտու-[illegible] սիլիյօրսաղ։ աղիզ բուհուն տախի էվլատա կէօրէ քէսդ էթտիյինի (եանի խասիյէթինի) էյիտէն պիլիրիզ։ Վէ նասը քի օ-ղուլ՝ փէտէրին հէր նէսի վար իսէ, օնուն հէփիսի պէնիմ տիր՝ տէյօր, քէղալիք պունլարըն հէփսի օղուլուն վասիթասը իյէ՝ աղիզ բուհտա օլտուղունու ֆիհմ էտէրիզ »։ Թէքրար, Ս. Աթանաս, (ճ-ղ. եբր. հ. 19.) « Օղուլուն քէնտի հայաթը մախսուսէսինէ վէ գատիմ զաթընա (դոյացութեան) թէնէֆֆիւսիւնիւն (եանի նէֆէս վերմէ-սինին) բուհ օլտուղունու էօյրէնէլիմ. . . օղուլ աղիզ բուհուն չէշ-[illegible] տիր »։ Վէ Ս. Բարսեղ (Գիր. [illegible] Գ. ԺԸ.) « օղուլ փէտէր իյէ նէ նիսպէթ իյէ իսէ, քէղալիք աղիզ բուհ օ-ղուլա կէօրէ վաֆթիզտէ վերիլէն քէլիմէլեր սրրասընա կէօրէ՝ օլ նիս-պէթ իյէ տիր »։ « Ος τοίνιν εχει ὁ Υἱὸς προς τον πατέρα, οὕτω προς τον Υἱὸν το πνεῦμα κατα τὴν ἐν τῷ Βαπτίσματι παραδοθεμένην τοῦ λόγου συν-ταξίν »։

Տէքիա Ս. Բարսեղ (Ճ-ղ. [illegible] Գ. ԺԸ.) « Դիրա Քրիս-տոսուն բուհու տէնիյօր. . . պատէհու թէսէլլի վերիճի կիպի, թէ-սէլլի վերիճինին էյլիկինի՝ քէնտինտէ օլտուղունու պէյան էտէր՝ օ-նու քի կէօնտէրտի, վէ քէնտի խասիյէթի մախսուսէսինտէ՝ օնտան քի կէօնտէրտի, աղամէթինի կէօսթէրտի »։ « Αλλὰ καὶ πνεῦμα Χριστοῦ λέγεται. . . καὶ ὡς παράκλητος δ' ἐν ταύτῳ χαρακτηρίζει τοῦ ἀποστείλαντος αὐτὸν παρακλήτου τὴν αγαθοτητα καὶ ἐν τῷ ἑαυτοῦ ἀξιω-ματι τὴν μεγαλωσύνην ἐμφαίνει τὴν τοῦ ὅθεν προῆλθεν »։

Ս. Եսիփան (Անակոր եր. 67.) « Հայան Քրիստոս փէտէրտէն [illegible] Ալլահտան Ալլահ ինանըլըր, վէ Ալլահըն բուհու Քրիստոս-[illegible]. իրիսինտէն տէ չըղարագ, չունքի Քրիստոս քէնտիսի չահատէթ [illegible] էտիյօր, վէ փէտէրտէն չըղըյօր։ (Քրիստոս) տէյօր, վէ պու (աղիզ բուհ) պէնտէն ալաճագ »։ « Εἰ δε Χριστὸς ἐκ τοῦ πατρὸς πιστεύεται [illegible] καὶ τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ Χριστοῦ, ἡ καρὰ ἐμοὶ τέρας [illegible]

Χριστός, ὁ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενος, καὶ οὗτος ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται »։ Տէֆա միւսթէրէմ Մէրէրիանոս Իմիասա չէհրի եպիսկոպոսու, (Մը-նանք հրաբաց կիսոյ քեռերուն ուղղեալ ի-ղերիւն՝ Ն-ՐԹՔ Ա.) չէօյլէ եաղար « Տօղմաղ փէտէր Ալլահա վէ օնուան պիր թէք տօղմուշ օղ-լունա, վէ օնլարըն զամբնուան չըղան աղիղ բուհա . . . սէնա գր-սուն »։ (Տե՛ Ռէրրէնէ Ց-ՂԼ. Եր. Էր՛. 470. Հ-գ. Գ.)

Ս. Գրիգոր Նիւսացի. (Գէր. Ա. Ընդ. Ն-Ն-գ-ն) « Նասըլ քի փէտէրէ օղուշ պաղլը սըր դաթընը օնտան ալտրդը իչին, վէ եինէ օնտան սօնրա տէյիլ տիր. քէզալիք աղիղ բուհ օղուշա զիյատ սրգը պիրլէշմիշ տիր՝ քի եալընըզ ֆիքիր իլէ պաշլանկըճ իգթիղասը-նա կէօրէ աղիղ բուհու հասըլ էթտիյինէ մէպնի՝ բուհանա էվվէլ թու-թուլուր . . . չէօյլէ քի՝ մէպտէ պահսը պէրթարաք օլունտուզտա Ս. Երրորդութիւն քէնտի քէնտինտէն հիչ պիր չէյտէ իխթիլաֆ էտէ-մէղ »։ Եանի փէտէր, օղուշ, վէ պունլարըն բուհու աղըլճա վէ սը-բաճա, վագաս պիրի պիրինտէն հէմ մէպտէճէ էվվէլ վէ ախիր օ-յուրուսա սա. պու մէպտէ գայդարուսա իւյինինտէ մէ թասիթը տիր սիր. քէմալէթլէրի պիր տիր. մէպտէ եախսա պիտայէթի թասիյա-թա պաղըլըրսա, տէյիլ վաղըթճա, տէյիլ զաթճա, պիր պիրինտէն էվվէլ տիր, խայըր, անճաչ սրբա իգթիզասընճա. նասըլ քի չէշմէ-տէն ագան սու չէշմէտէ պուլունան սու իլէ հէմնազրթ իսէ տէ, սը-բաճա կէօրէտիլիրսէ, չէշմէնին սույու ագան սուտան էվվէլ սայրլը։

Տիտիմոս Աղէքսանդրացի. (Գէր. Բ. Ց-ՂԼ Հ-գ-ն ուրբ) Գրիգ-տոսուն սէօզլէրինի թէֆսիր էտէրէք սէօյլէր. « Զիրա քէնտի քէն-տինտէն սէօյլէմէյէճէք տիր, եանի պէնիմ փէտէրիմին բէյի օլմագը-ղըն . . . զիրա տէյիլ քի քէնտի քէնտինտէն, իլլա փէտէրտէն վէ պէնտէն տիր. զիրա իշպու քէնտինին սրֆաթճա օլմասը՝ քէնտինէ փէտէրտէն վէ պէնտէն տիր։ Տէֆա Ս. Եպիփան, (Հէրէս. ԿՌ. Նա. Տ.) « Աղիղ բուհ տայիմա փէտէր իլէ վէ օղուշ իլէ տիր, տէյիլ քի փէ-տէրին դարտաշը կիսի, տէյիլ փէտէրին եէկէնի կիսի, իլլա փէ-տէրտէն նէշաթ էտէրէք վէ օղուշտան ալարաղ, վէ փէտէրտէ՝ վէ օղուշտան պաշդա օլմայարաղ. իլլա օղ թասիթտան ով Ալլահլըղտան, փէտէրտէն վէ օղուշտան » տըր։ Տէֆա (ՀԴ. Ա.) « Աղիղ բուհ իքիսինտէն տէ տօղար. բուհ, բուհտան. զիրա Ալլա-տըր – . (10) « Բուհ փէտէրտէն չըդար, վէ օղուշտան ալըր »։ Կիւրեղ Աղէքսանդրացի. (Գէր. Ա. Ց-ՂԼ Ալ-ը-ն-ն) « աղիղ բուհ, փէտէրին վէ օղուշուն բուհու տուր, քի (թասիթճա) զաթճա ի-քիսինտէն տէ, եանի փէտէրտէն օղուշուն վասէթասը իլէ գայնար, նէշաթ էտէր »։ Վէ նէստորա խիթապ օլան մէքթուպինտէ՝ չէօյլէ եաղար։ Հէր նէ գատար քի, աղիղ բուհ քէնտի թասիթը մանասա-սէսինտէ իսէ, բուհ օլտուղու վէճճ իւզերէ, քի օղուշ տէյիլ տիր։ զիրա սիլճիւմէ քէնտիսինտէն պաշդա տէյիլ տիր. զիրա օնտան (եանի

ղուլտան) թէքմիլ Ալլահտան վէ փէտէրտէն սուտուր էթտիյի միսիլ-լիւ սուտուր էտէր »։ Ղէ (Գէր. Ղ. Գ-ն-ղ-ղ) եաղար։ « Հայան աղիղ բուհ պիզտէ սաքին օլարաղ, պիզէրի Ալլահա մութասլըղ է-տէր, վէ փէտէրտէն վէ օղուլտան չըդար, անըն Ալլահ թասիա-թընտա օլտուղու պէտիհի տիր. վէ զաթճա, (գոյացութեամբ) օն-տա, վէ օնտան գայնար, եանի Ալլահըն թասիթընտան »։

Անաստաս Սինայը. (Գէր. Ա. Ց-ՂԼ Ո-ղէղ վ-ը-ա-ա-գ-ն-ն.) « Էֆէնտիմիզ աղիղ բուհուն քէնտինտէն օլտուղունու կէօսթէրէրէք, իւֆէյիզ չակիրտէրինէ տէտի. առէք դհողին սուրբ. ալըն աղիղ բուհու »։

Ցոփան Ոսկեբերան. (Ա- Գէր-վ-ա, Գէր. Ը. Գ. Դ.) « աղիղ բուհու սույա թէչտիկ էտիյօր, քի փունարտան գայնար, վէ պու փունար տա օղուշ վէ փէտէր տիր »։ Օղ ասիրտէ աղիղ բուհուն օ-ղուլտան չըդմասընը հերետիկոսլար դապուշ, վէ թասիղ էտէր ի-տիրէր, պունուն իչին Ոսկեբերան տէտի, վէ պէօյլէ եաղոր։

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ, (Ա-գ-ր-ն-ն-ն-ա-) « Հայր յանձնէ, Որդին 'ի Հօրէ, Հոգին սուրբ 'ի Նոսին, եւ 'ի Նոցունց »։ Ս. Գրիգոր Նա-ռեկացի, քէզալիք պու սէօզլէրի տուա քիթապընտա թէքէրրիւր է-տէր, եանի « փէտէր քէնտինտէն, օղուշ փէտէրտէն. աղիղ բուհ օն-յարտա, վէ օնլարտան »։ Տէֆա Շարական (Հ-գ-ի-ը-ա-գ) « Փէտէրին վէ օղուլուն բուհու . . . »։ Տէֆա (Կ-ն-ն Ց-վ-կ-մ-ղ է- Ան-ոյ. հ-ա) « Իսմիւր վէ սէլամէթիմիզին չէշմէսի՝ փէտէրին վէ օղուլուն բու-հու։ « Հոգեգալուստ » Թէֆթիշ օլունմաղ փէտէրին գայնամա-սը (բղխումն հոր), թարիֆ օլունմաղ սուրէթտէ օղուլտան ալան. (առող յորդոյ անճառաբար) . . . »։ Տէֆա. « Սէն քի քէնտի ա-ռաքեալլարընա թէսէլլի վէրիճի քէնտի բուհունու պաշչ էլլէտին »։ Տէֆա « տայիմա ագան չէշմէտէն նէչու վէ զուհու էտէրէք (յառաջ բղխեալ), օղուլտան այրըմայարաղ աղիղ բուհ »։

ՃԴԹ. Պու գատար աղիղ հայրապետլէրին, վէ քիլիսէլէրին ի-թիգասը, վէ թալիմաթը մէյտանտա իքէն՝ Ռում վէ Էրմէնի քիլիսէ-լերի բոլսի ի հօրէ եւ յորդոյ լուղէթինանէ իրթիրապ էտէրլէր. ան-ճաղ փէտէր քէնտինտէն, օղուլ փէտէրտէն, աղիղ բուհ օղուլուն վասէթասը իլէ փէտէրտէն գայնար սէմէք իսթէրլէր, վէ աղիղ բուհ եինէ Քրիստոսուն բուհու պատուգանու իղրար էտէրլէր, սէմէք քի պու միւնազասա սէօզ իւգէրինա լուղէթճէ պիր միւնազասա տըր. սանէ տիգզաթտան, վէ մալիւմաթտան նէշաթ էտէր. վէ վահի պիր բսրար սէմէք տիր. զիրա ի հօրէ եւ յորդոյ սէրուէք, իքի պիր բսրար սէմէք տիր։ զիրա մէպտէ՝ գայնար սէմէք օյարուշ սէյա սէլլիւերլէր. պու սա Նասու սէնաքանութիւն իլմինէ իճապ էանէ զայրէմ վէ բայէթին պ-մատրգընտան տըր։ Զիրա Ալլահտա թասիաթ պիր տիր, վէ պու թասիաթը պիրլիկի իւչ սրֆաթա տա վասաֆի տէրէճէտէ իսա

գալի մեղաւորը կէօրմիւշ օղսայրտրգ։ քէնտի քէնարմիզի պախ-
թիյար աստ էտէր իտիք։ լարին իքիսինին ամ պիր դաստիմ դաւանու-
թիւնունու կէօրէմէտիյիմիզտէն, գանդրսընա գարչը սէօյլէյէլիմ, դան-
դրսընան պայլայալըմ։ տօղրուսու շայբրյորուզ։ զիրա հէր գաչ մա-
հալլէրտէ հէր գաչ պաշլարը վար իսէ։ եախսօտ տանա այրդը։ հէր
գաչ վարժապետլէրի վար իսէ։ օշ գաստար դաւանութիւնլարը վար
տրր։ փաթրիքլէր։ կաթողիկոսլար։ մէտրոպոլիտլէր։ վարդապետ-
լէր։ հէր պիր տէհրատէ։ հէր պիրի պիր կէօնէ։ Գաթրրմեան Հ.
Ցուսէփ վարդապետին Հռոմէական, եւ Էջմիածնական դաւանու-
թեանց տարբերութիւն թէսմիյէ էթտիյի քիթապընա պագ։ անտէ
պիր չօգ քրիստոնէական վարդապետութիւն վէ տին թալիմաթլարընը
տիւրլիւսիւնիւ պուլուրսուն։ Գիմի ճշմարտութիւն։ ճշմարտութիւն։
քիմի օրթոտոքսոս։ խրիսթիանոս։ ուղղափառ։ վէ սայիր Գրիստո-
սուն ասըլ քիլիսէսինէ խաս օլան իւնվան վէ քէլիմաթը միւհթէրէ-
մէյի գուլլանմագ իսթէրլէր։ վէ օնլարը սայիր քիմսէյէ վերմէք իս-
թէմէզլէր։ [illegible] միւրատրմրդ իշպու դարընտայ միլլէթլերի թահգիր էթմէք տէյլ։
հայա։ ղիրա կէրէք Ռում քիլիսէսինին, կէրէք էրմէնիլէրին շիմտիքի
հալլէրինի թազպիհ էտէրիզ քի, էվայիլտէ կաթողիկէ քիլիսէ իլէ մու-
հապպէթ վէ իթթիֆաղտա իրէն։ միւշէրրէֆ։ վէ սէպգաթ էթմիշ
պու միլլէթլերին ալիմ վէ ազիմ հայրապետլերինին իլմինի։ վէ կի-
տիլինի թէսմանէն ունութմուշ։ վէ ամէլլերինտէն վէ իլիմլերինտէն
քիւլլիէն պիպէհրէ օլարագ։ չիմտի սատէ ղիրրի իլէ իֆթիխար է-
տիյօրլար։ Պունուն իլէ պէրապէր մուահիմարէն կաթողիկէ քիլիսէ-
սինին վէ պունլարը պէնինտէ պուլունան սայիր միւխթէլիֆ մատ-
տէլէր իւզէրինէ տախի մահալլերինտէ իճապ էտէն սէօզլերիմիզի
հապարրգ։

տը։ ինչուն իլլին մէպտէ տախի պիր տիր։ (Տէ։։ Մինէէ։ Հ։։։ Ը։ Եչէ։ 630։)

Մ։ Պիրաղ տա աղիզ բուհուն Ս։ Սրբորդութիւնուն իւչիւնճիւ անձը օրուպ փիտէրտէն վէ օղուլտան նէ կէօնէ դայնատաը, նախօտ նէշաթ էթմէսի իւզէրինէ Աստուածաբանութիւն իլմինտէ վէ դալէմինտէ չէօհրէթեաղ օլան Պօսսիւէ Աստուածաբանին սիկէր պիր թէղէքքիւրիւնիւն գրուքիր նագալըմ։ (Ց։։ Խ։հրդ։։ Ի։հրդ։։ Ֆէ։։ Ե։) « Ալլահին թապիաթը պէրկէքթի տիր։ մահսուլտար տըր։ Ալլահին պիր էվլատը վար, փէք ալա։ Նէրտէ տիր, իմտի աղիզ բուհ, քի հէյնի թըֆուլիկթիմիզտէն իսմինէ վաֆթիզ օրուպ, ինա պիաթ էթտիք։ Նէրտէ տիր օլ թէքմիլ իւչիւք պիրիք։ Ալլահ քէնտի էվլատընը սէվմէզ մի։ վէ քէնտիսի քէղալիք էվլատընտան սէվմէզ մի, հիչ չիւփհէ նօղ։ Պու մուհապպէթ հէմ թէքմիլ տիր, հէմ մութլաղ տըր։ մուխայէր տէյիլ տիր, մուվաղդաթ տէյիլ տիր։ Ալլահին մուհապպէթի օլ դատար մութլաղ տըր։ օլ դատար լաղըմ տըր։ Նէ դատար քի, ինչուն ֆիքրի նախօտ իլմի մութլաղ, վէ լաղըմ տըր։ Աղիզ բուհ քի փէտէրտէն վէ օղուլտան դայնար, փէտէրին վէ օղուլուն պիր պիրինէ օլան իչպու մուդաղէղէթէն մուհապպէթ տիր, վէ իրթիսինին տէ քէնտի զաթընտան օրուպ, պիր իւչիւնճիւ հէմզաթ, հէմթապիաթ տըր։ Աղիզ բուհուն փէտէրտէն վէ օղուլտան նէշաթ էթմէսինէ պինաէն, նինին օղուլ տէյիլ տիր։ Ալլահ ինչու պէյան էթմէտի։ անճաք էվլատընին պիր թանէհիք օլտուղունու խասէր վէրտի։ վէ պու էվլատ թէքմիլ պիր էվլատ իտի։ վէ հէր թէքմիլ, պիր տիր։ Պէօյլէ տէ Ալլահին էվլատը թէքմիլ էվլատ։ թէքմիլ պիր փէտէրին էվլատը։ լաղըմ քի պիր թանէ օլտուն։ վէ էֆէրտի էքի էվլատը օլմադ միւմքին օլտա իտի։ էվլատընը տօղուչու նօղտան օլուրտուտու։ իմտի Ալլահտան հէր նէ քի չըդարտա պու պիր էվլատտան մատա դայրը հէր չրդան՝ էվլատ օլմադ։ Վէ տօղուրմադ միւնասիպէթի իլէ նէշաթ էտէմէդ։ դոյ քի։ օ պիր Ալլահին թապիաթընտան նէշաթ էթսին։ Ալլահին իչպու մուխլիս մուամէլէսի էօյլէ իսէ նէ կէօնէ թէքմիլէ օլունաճադ։ սայիր իսմի մախսուսու օլմայարադ միւճէրրէտ պիր զայնայլը նա սուտուր էթմէք թէքմիլէ օլունաճադ։ աղիզ բուհ իմտի փէտէրտէն դայնար, աղիզ բուհ փէտէր Ալլահա, վէ օղուլա միւսաիլ պիր բուհ տուր։»

ՄԱ։ Պուրատա կէրէք Բուլարին, կէրէք Էջմիածնական հայլարին շիմտիկի դաւանութիւնլարընը իչպու խապաթլար իլէ հէրհ էթմէյէ էն կիւզէլ պիր մէյտան աչըլըր։ լաղին մանիսա օլտուղու վէնհ իւղէրէ, հէր մէգհէպին պիր ատատը։ վէ գայտէյի դատիմի մայր։ պիր մէպտէյի տինկէյէսի նախօտ դաւանութիւնը օլմայը։ պու ինքի մէգհէպին կէրէք պու խուսուսատա։ վէ կէրէք կաթոլիկ քիլիսէ իլէ մուխալիֆ պուլունտուղլարը սայիր խուսուսլարտա պի

ՍԿԲԻԶԻՆՃԻ ՅԱՄԸԼ

«Ո՞ փրկէ յապականութենէ զկեանս
«քո, սպակէ զքեզ զողորմութեամբ
«եւ զթութեամբ, ո լնու 'ի բարու-
«թենէ զյանկութիւն քո, նորոգեա-
«ցի որպէս արծուոյ մանկութիւն քո»։
Ս-գմ։

ԲԷԼԱՄ ՈՒԼԼԱՀԸՆ, ԵԱՆԻ ԲՐԻՍՏՈՍՈՒՆ ԹԷՆ ԱԼՄԱՍԸ ԻՒՋԷՐԻՆԷ

ՄԲ։ «Եւ բանն մարմին եղեւ եւ բնակեցաւ 'ի մեզ։ Վէ չոլ քէլամ թէն օլտու, վէ պիզտէ սաքին օլտու»։ Թէն ալմագ նէ տէմէք տիր։ եկեղեցի մուխթասարճա ճէվապ վէրիր։ պիզիմ կիսի թէն վէ ճան ալմագ տըր։ եանի Ալլահրն քէլամինը ինսանլառա սէլամէթ վէրմէք իչին սիր անձինտա վուգու պուլան ինսան թասլիաթընը ալընմասը տէմէք տիր։ Աւետարանիչտէ ղոլ քիլամ, թէսմիչ օլունուչոր։ եանի օլ քէլամ քի, սիրաղ էվվէլ Յովհաննէս էպէտիլիքտէն նէ օլտու ղունու տէմիշ իտի։ իպթիտատէն քէլամ վար ըտը։ վէ պու քէլամ Ալլահրն ինտինտէ իտի, վէ քէլամ Ալլահ իտի, օ էվէլինտէն Ալլահրն ինտինտէ իտի, հէր շեյ օնուն վասիթասը իլէ օլտու, վէ հիչ պիր շեյ հէր նէ քի օլտու իսէ, օնսուզ օլմատը։ Իշթէ՝ ղոլ տէտիչի քէլամ, պու տուր, քի վաղթինտէ թէն օլտու, վէ պիզլերտէ սաքին օլտու, պու քէլամըն էպէտիլիքտէն Ալլահրն ինտինտէ եանի Ալլահրն թասլիաթընտա օլտուղունու, վէ Ալլահ քէնտիսի օլտուղունու Յովհաննէս աւետարանիչ պէյան էթմէք իչին, քէնտի աւետարանընը Սիմոն մոգա վէ Կէրինթոսա գարշը նաղաը։ Զիրա պու ֆիրդուլար քէլամը խիւտանընը Ալլահ օլտուղունու վէ Ալլահտան օլտուղունու ինքեար էտէր իտիլէր։ Յովհաննէս աւետարանիչ պու քէլամրն հէմ Ալլահտան հէմ էպէտիլիքտէն օլտուղունու թաստիգ էթմէք իչին։ Աւետարանընա օլ ինճէ Աստուածաբանութիւն իլէ իտ թիտար էտէրէք տէր։ վէ Ալլահ քէլամ ըտը ... չոլ քէլամ ինտի թէն օլտու տէտիչի պունա մէպնի տիր։ Եանի եոգարրտա՝ նէ տուղունու թէֆսիր էթտիչիմ օլ քէլամ թէն օլտու, տէր։

ՄԳ։ Պու քէլամրն թէն ալմասը էսարրընա էվվելիտէ Հայրապետլէր տՆՕրԿՆՈՒԹԻՒՆ։ եանի իտարէ օլմագ, ինսան էթմէք։ Թիլլահրնը գուլլանըրլար ըտը։ օնու քի չիմտի մարդեղութիւն գրի-

տոսի։ Քրիստոսուն թէն ալմասը թէսմիյէ էտէրիզ։ պու Ալլահըն տը-
նօրէնութիւնունա գարշը կէլէնէրին խրի տիւրլիւսիւ զուհուր էթ-
տի։ Պաղըլար՝ Քրիստոսուն Ալլահ քէլամը օլտուղունու, վէ պու քէ-
լամին թէն ալտըղընը ինքնար էտէրէր։ Նասըլ քի էվայիլտէն պէրի
նահուտիէր վէ ինջիլիյան օլմայան միլլէթէր։ Վէ իքինճիլէր Քը-
րիստոսու թանըրլարսատա։ պու սըրր իւզէրինէ՝ էնվայի տիւրլիւ
եանլըշ վէ զըտտ մանալէր վէ թալիմաթլար վէրիրլէր։ վագտա՝ եա-
հուտի միլլէթինէ Ալլահտան վատ պույրուլտուղու իւզէրէ, պիր հիւ-
քիւմտար՝ Ցուդանըն նէսլինտէն զուհուր էտէճէք։ վէ պու Իսրայէլ
միլլէթինի սէլամէթէ չըգարտաճագ տէյի իւմիտիյլէ Քրիստոս գատար
եաշատրլար։ վէ պաղըլարը հալա տահա կէլմէտի տէյի իթիգատ իլէ
պէրլէրէր։ Եան բաղլիմ ինսանըն ադը սէնին հիքմէթինէ սահիհ եէ-
թիշմէղ տիր քի։ Ովսէէ մարգարէնին տէտիյի կիպի։ (Ռ. 24.) «Խալ-
գըմ օլմայանը, խալգըմ թէսմիյէ էտէճէյիմ»։ վէ սէվիլմիշ օլմայանը
սէվիլմիշ։ վէ մէրհամէթ պուլմամըշը մէրհամէթ պուլմուշ» (Հոսէէ
Թ. 26.)։ Պունլարընն պու վահի ինատընը թէսքին էթմէք, եալնըզ
Ալլահըն պիր ինայէթի մախսուսէսինէ խաս տըր։ Կէրէք պունլարընն
կէրէք փութփէրէսթէրին, վէ պունլարա թէպտիրէթ էտէն Սկին-
եանլարընն բաֆրգրլրընն վէ իստաալարընն ինսանիյէթ վէ տաիրէյի
Ֆիրաէթտէն խարիճ պիր իստտաա օլտուղու փիլիսոփայութիւնամ վէ
Աստուածաբանութիւնամ օլ գատար պէրրաղ կէօսթէրիլմիշ տիր քի։
պունլարընն ճէրհինտէն պահս էտէն օլ քիթապ չիմտիքի զէմանատ պա-
ռիա պիր քիթապ սայլըրը։ զիրա ինսանա Ալլահ իլհամ, ագլ։
վէ ֆէրասէթ վէրմիշ տիր։ Վէ փութփէրէսթէրէ կէլինճէ՝ ինսանա
եաղըշմազ հալատ տիրլէր։ Տիւնեամզ ճահիլլիքտէն էփկիր վագրթ
օլտու չըդալը։ քէմալէթէ արթըգ էրտի։ Թըֆիլիյէթ իշլէրիմիզէ
պիզլէր պիլէ չիմտի կիւլէրիզ։ Ինչար ճահիլ ուիւնեանընն սէմրէսի
տիր։ վէ օլ ճահիլ զէմանընն ալլահլարը իւզէրինէ՝ գալէմէ ալընան
գիցաբանութիւն վէ աստուածաբանութիւնլար պիզիմ չիմտիրի չօ-
ճուղլարընն մասալլարընա պէօյիւք պիր սէրմայէ գալմըշ։ Կէլէլիմ հե-
ռեսիկոսլարընն իքինճի տիւրլիւսիւնէ քի, Քրիստոսուն տնօրէնութիւ-
նունու գապուլ էտէրլէր։ ամմա օնու էնվայի տիւրլիւ եանլըշ մա-
նա վէրէրէք։ էնվայի տիւրլիւ հերեսիկոսութիւնլարա միւճիտ վէ
վալիտ օլտուլար։ Իշպու

ՄԴ։ Հերեսիկոսութիւնլար, եա Քրիստոսուն Ալլահլըղընա, եա
ինսանլըղընա դարշը տըրլար։ եա տա Ալլահլըգ իլէ ինսանլըղըն սու-
ռէթի իմիկանը, եանի Ալլահանի թասիաթ իլէ Քրիստոսուն ինսան
թասիաթընընն պիր պիրլէրի իլէ տիրէթի թէշքիլի իւզէրինտէ տիրու-
էր։ Պաղը հերեսիկոսլար, Ալլահլըղը քէլամ Ալլահա վէրմէտիքլէրի
իչին՝ նասըլ քի եոգարըտա եաղտրգ Յովհաննէսին «եւ բանն մարմին
եղեւ» սէօզիւնէ գարշը։ օնա ալլահլըգ եաղըշմազ ատտիրլէր։ նասըլ

ՄԵ։ Հերեսիկոսութիւնլար, եա Քրիստոսուն Ալլահլըղընա, եա
ինսանլըղընա դարշը տըրլար։ եա տա Ալլահլըգ իլէ ինսանլըղըն սու-
ռէթի իմիկանը, եանի Ալլահանի թասիաթ իլէ Քրիստոսուն ինսան
թասիաթընընն պիր պիրլէրի իլէ տիրէթի թէշքիլի իւզէրինտէ տիրու-
էր։ Պաղը հերեսիկոսլար, Ալլահլըղը քէլամ Ալլահա վէրմէտիքլէրի
իչին՝ նասըլ քի եոգարըտա եաղտրգ Յովհաննէսին «եւ բանն մարմին
եղեւ» սէօզիւնէ գարշը։ օնա ալլահլըգ եաղըշմազ ատտիրլէր։ նասըլ

քի Աբիոս։ Զաղջլարը Աստուածն քէլամընը։ եա իքինճի անձը, քի ինանանլրդ ալտը։ փէտէրտէն սկիր եալընդլ իսմ իլէ այրելաը, վէ տէյիլ քի սրգիաթճա այրը սկիր չէյ տիր տէտիլէր։ Զաղջլարը տա Քրիստոսու սայիր ինանանլար կիսկի սատէ ինանան ատտ էթտիլէր, վէ պունուն իչին տէ քէլամ Աստուածն ինանան թաղիաթրընը ալմասընդն ալը եոդ տուր, տէտիլէր։ Պա՛ իւչունճիւ հերետիկոսութիւնու նեստոր իճատ էթտի։

Մե։ Նեստոր Անթէքքիա չէրինէ եագրն Ս. Եվթրէրիոս մանասթիրընտա կրօնաւոր օրուպ սոնրա Անթէքքիասէ քահանայ օրուպ, չէճաաթլէ խրատ էթտիկի կիւղել նուիգլարա բաղմէն՝ թէվֆճիւհ գազանարագ, սաղիր (փոքր) Թէոդոսուն վադթինտէ Բօմատա Կէլէստինոս փափա զէմանընտա Ասկիթանէ եպիսկոպոսու օրտու։ Նեստոր տիկէր հերետիկոսլարա գարշը եաղար իքէն, քէնտիսի ֆէնա եանլըգլարա տիւչար օրտու վէ օր բաֆիրդիրտա սէրկէրտէ։ Եանի Մարիամը տէյիլ Աստուածածին, իլլա մարդածին ալմէլի, վէ Քրիստոս սայիր աղիղէր միսիլիւ, թէվճճիւհ իլէ Աստուածն եանայմըշ տէյի, էօյրէտիր իտի։ Իսմի Քրիստոսուն ինանան օրտուղու իչին՝ Աստուածն քէլամընա լութֆու իլէ վէ տէյիլ քի (անձնաւոր միութեամբ) պիրլէշմիշ էր իտի։ Վէ պունուն իչին Քրիստոսուն իքի անձը վար տուր տէր իտի։ եանի՝ Աստուածային, վէ մարդկային անձ։ Հէմ տանիսի քէլամ ուլլահ։ Աստուածն վայէսինէ սոնրատան չըղոր տէմէսիլէ։ Իքինճի անձը՝ վէ ազիզ բուհու տանի չիւրիւթտիւ։ Եարատըլմըշ էթտի։ Գունա դարչը, վէ պունա իլիթասլ Ս. Կիւրէղ Սկէնտէրիսի վաթրիդի, Նեստորուն Կեղեստինոս փափայա եաղտրդը իսմանիզ մէքթուպլէրէ ճէվապէն իքի մէքթուպ եաղտր։ Հաթթա 431 յունիս 7 տէ Եֆեսոս սինօթունու ճէմ էտիպ, Նեստորու դատապարտել էթտիլէր։ Լաքին սինօթ թէճէմմիւ էթմէտէն, Նեստոր քէնտի ալիմնէլերի, վէ սըրտաշլարը պուլունան Անատթաս քահանանընը վէ Տօրոթէոս եպիսկոպոսուն մուավէնէթի, վէ թէշէպպիւսիւ իլէ, պու նէվիճատ թալիմաթը Քրիստոսուն իւղերինէ նէշր էթմէյէ չալըշտը։ պունլար էվվէլա քիլիսէլէրտէ եավաշ եավաշ նասիհաթլար իչինէ արա սըրա պու ֆէսատը սոդուշտուրտուլար։ Սանկիզն թահրիրաթլար վէ խիմ վէրմէյէրէք պու եանլըշ դիւիմ իւղերինէ իւշ գրթա քիթապ եաղտրլար։ Վէ մումայիլէյհ Կեղեստինոս փափայը գանտրդմա իչին՝ օնլարը Բօմայա իրսալ էյլէտիլէր։ Հալ պու քի Ս. Կիւրէղ պունլարդն նէ էֆքեարտէ օրտուղունու բանա սիլիր իտի։ Վէ ըէտտ վէ ճէրհ էթմէք իչին Նեստորա չօդ թահրիրաթլար եաղմըշ իտի։ Վէ շուրա պուրա եպիսկոպոսլարընա, վէ քիլիսէլէրէ իրսալ էթմիշ իտի։ Նասըլ քի Ս. Կիւրէղ՝ Նեստորուն Կեղեստինոս փափայա եաղտրդընը տույտու իսէ, քէնտիսի տանի իճապ էտէն թահրիրաթլարը թէէլիֆ էտիպ Փոսփոռոն սարկաւագա թէսլիմէն օնու Բօմայա կէօնտէրտի։ Բօմա քահանայապետի Ս. Կիւրէղին պու խուսուսա ալնա օլարագ, քէյֆիյէթի քէնտիսինէ սիլ էթրաֆլա իշար իյլէմէ-մինէ, մէմնուն օլտու։ Վէ սէրիան Բօմատա սկիր քիւչիւք սինօթ ճէմ վէ թարաֆէյնին տանի թահրիրաթլարընը, վէ թալիմաթլարընը թէֆթիշ, վէ թէկէբքիւր էտէրէք։ Վէ Նեստորուն թալիմաթընդն էօթէտէն սկէրու՝ Քրիստոսուն քիլիսէսինին հրգդ էթտիկի տինէ վէ թալիմաթա գարշը օլտուղունու ֆէհմ էտէրէք, ճէրհ վէ ըէտտ էթտի։ Վէ Նէստորա լանէթ օղուտու։ Չունքի նէվիճատ թալիմաթլարա պատի վէ բաղի օլարագ, Քրիստոսուն քիլիսէսինի վարալամայա՝ Աստուածն խէվֆ վէ ինանալարտան հիճապ էթմէդ իտի։ Պունուն ինդէրինէ Կեղեստինոս Ս. Փափա, 430 օգոստոս 11 թարիխինտէ Ս. Կիւրէղի վէքիլ էտիպ, վէ իճապ էտէն էմրի քէնտինէ կէօնտէրիպ՝ օն կիւն զարֆունտա Նեստորա քէյֆիյէթ իսթար վէ թէհտիտ օլունարագ։ պու զաթ՝ էկէրչի քէնտի խաթասընտան նէտատէթ կէթիրիպ՝ տօղրուլուղա բիւճիւ էթմէդսէ, քէնտիսինէ անաթէմա՝ նդովը սէօյլէնէճէյինի վէ Ստամպոլ փաթրիարքիք քիւրսիւսիւնտէն տիւշէճէյինի քէնտուսինէ թէպլիդ էյլէսի։ Վէ պու պապտէ Սկէնտէրիյէտ թէճէմմիւ էտէն պիր սինօթու մախսուս իչինտէ, Ս. Կիւրէղին թէէլիֆի վէ թէրթիպի օլան օն իքի լանէթնամէ պէնտէրի եաղըրպ մուսայիլէյհէ իրսալ օլունտու քի, օնլարը իմզալասրն վէ իթաաթ էթսին։ Նեստոր պու թէբլիֆէ իթաաթ էթմէտիքտէն պաչգա, օնլարա բէտտիյէ օլարագ քէնտիսի տախի օն իքի թանէ անաթէմա պէնտէրի եաղտրդ. հաթթա Ս. Կիւրէղին պու թալիմաթլարը Աստուծոյնարընը թրպգը թալիմաթը վէ դիւլիմիւ սիւրտէյի գանտրդմայա դալդըշտը։ Ֆիլիպպի Յովհաննէս Անթաքիա փաթրիգինէ, վէ Կիւրոս եպիսկոպոսու Թէոդորէտոսա, եանի էօթէտէն սէրի Նեստոր քէնտի էֆքեարընը պու տօսթլարընա, վէ սայիր չարդտա սլուլունան պիր չօդ եպիսկոպոսլարա էյի դանտրդրդ։ Հաթթա Թէոդոս իմիէրաթօրու պիկէ պու պապտէ դանտրդմայա չօդ ճահտ վէ զայրէթ էյլէտի։ Վէ իքի թարաֆտան տա միւթէատտիտ իսթիտալար թադտիմ օլտու։ քի իմիէրաթօր էմրի իլէ պիր պէօյիւք Ինոմ օլսուն։ Իմիէրաթօր 430, 13 դեկտեմբերտէ մուհարրէր քէնտի ֆէրմանը իլէ՝ սէնէյի աթիյէտ՝ Եֆեսոստա, 431 տէ՝ արդ օլունան իչուս պէօյիւք սինօթ իճրա օլունմասընը էմր էթտի։ Վէ մուճիպլինճէ սէնէյի աթիտէ 7 յունիս հոգեգալուստ կիւնիւ սինօթ թէճէմմիւ էտուպ, 200 եպիսկոպոս եէտի քէրէ մէճլիս օլաուդատան սոնրա Նեստորա՝ սինօթա կէլմէն վէ իթաաթ էթմէն տէյի խապէր օլունտու։ Իսէ Նեստոր մուսաֆադաթ կէօսթէրմէտի։ Օլ վադիթ սինօթ սիլիթթիքագ քէնտիսինի քիւրսիւսիւնտէն թարտ էթմէյէ զարար վէրտի։ Յովհաննէս Անթաքիա փաթրիգի օլ վաղթ մայէթինէ եէտի եպիսկոպոս ալարագ, յունիս 27 տէ Եֆեսոստա եէմայէթինէ եէտի եպիսկոպոս ալարագ։ Յունիս 27 տէ Եֆեսոստա եէմայէթինէ եէտի եպիսկոպոս ալարագ։ Թէշտի, վէ պէօյէ մուհիմ պիր մատտէտէ սինօթուն քէնտիսինէ պէք-

լէմէտիյի իշխին՝ կիւճէնտի։ Նեստոր՝ վէ քէնտիսի վէ մէվճուտու մայէ-թի օլան 30 եափօտ 40 եպիսկոպոս գատար իշպու Եփեսոս սինօ-թունա դարչը պիր մահալտէ թէճէմմիւ էթիլէր։ Գունու թէոդոս կայսր սուլյտուղունտա, կերէք Ս. Կիւրէղին վէ կերէք Յովհաննէս միթրիքին թարաֆընտան կէլէն վէքիլլերի Քաղկէդոն չէհրինէ քէնտի հուզուրունա ճէլզ էտէրէք։ Յովհաննէսի դանտրրտը. վէ Ս. Կիւրէղ իլէ պարբյտրրտը. վէ Եփեսոս սինօթունուն դարալլարրնը գալուլ էթիրտի. վէ 433 տէ կաթողիկէ քիլիսէ քեամիլէն մուհասպլէթինի վէ իթթիֆագընը պուլտու. վէ Յովհաննէսին երինէ նատիհաթը իւղ-րինէ։ Նէստորուն Մըսրրտա Ովաղ դարիյէօրնտէ դալէպէնտ օլմասը-նա գարար վէրիլտի. 434 տէ պէտպախթ Նէստոր Եւագրիոս միւ-վէրրիխին րիվայէթինէ կէօրէ՝ տիլինի գուրտլար եէյէրէք թէրրի հայաթ էթտի։ Գունուն տահա մուֆասսալրնը արդու էտէն օլուրսա Գէթավիոսու (Ց-ղ. Մ-րգ-էղ-ընէ-ն Գլ. Ի. Ը. Թ.) օղուսուն։

Եւախրէս բաֆրդը Նէստորու ճէրհ էթմէք էֆքիարը իլէ. քէն-տիսի տախի տիկէր պիր բաֆրդրլրդ իճատ էթտի. եանի Քրիստոսուն Աստահանի վէ ինսանի Թապիաթլարրնը պիր պիրի իլէ յարասընը սուլյա դարրշտրդը կիպի՝ դարրշտրրտը. տէմէք քի Աստահն թապիաթընը հէմ թէպտիլ էթտիրտի չիւրիւթտիւ. հէմ տէ ինսան թապիաթընը նէ թէքմիլ Աստահ նէ թէքմիլ ինսան. իլլա պիր իւչիւնճիւ թապի-աթ դահիրէ յրգարտը. պունու տահի կաթողիկէ քիլիսէ Եփեսոս սինօթունտա ճէրհ էթտի։

ՄԶ. Պիզէր կերէք Նէստորա, Եւտիքէսէ վէ սայիր աթիդ հերետիկոսլարա, վէ կերէք փրօթէսթանլարա դարչը, էվվէլա Քրիս-տոսուն Աստահանի թապիաթընը։ Սանիյէն ինսան թապիաթընը։ Սա-յիսէն պունլարրն, եանի Աստահանի վէ ինսանի թապիաթլարրն Քր-իստոսուն պիր Աստահանի սրֆաթրնրն իտարէսի թահթրնտա պիր պի-ռիյէ պիրլէշմէսինի պիր պիրինէ գարրշմայարագ սրհհէթինի (ան-շրփոթ միաւորութիւնու)։ Բապիէն կերէք Աստահանի. կերէք ինսանի թապիաթլարրն պիր պիրիյէ պիրլէշմէսի, վէ իթթիֆագը խուսու-սունտա պէհէրինին թէմամ վէ թէքմիլ։ Վէ պիրի պիրինտէն այրը գալտրդընը. վէ իքիսինինտէ այրը այրը ամէլլէրինի, այրը այրը բա-տէթլէրինի (գործողութիւն եւ կամք)։ Խամիսէն իքիլլահլարրն պիր պիրիյէ իլհագլրդընը. եանի Աստահանի վէ ինսանի թապիաթլա-ռրն պիրլիքտէ իճրա ոլունան ամէլլէրի, քի Աստահանի սրֆաթրն Քր-իստոսստա ինսանլրդ իլէ պիրլէշմէսինտէն նէշաթ էտէրլէր. վէ պու-էճիլտէն Քրիստոսա իճապ էտէն սէհեռ վէ ռ պուտիյէթ խուսուսընը։ Սատիսէն Մարիամին պիհագդրն Աստուածածին։ Սապիէն հէմ մի-ղոյ կոյս Եւ անարատ օլտուղու խուսուսունու։ Սամինէն Քրիստոսուն ամէլլէրինին էճիր ու իսթիհդագը խուսուսունու, վէ պիզէրին թագ-սիրաթը իլէն Քրիստոսուն իսլրագ էթտիկի թէտիկեի ակլին վէ խէ-

լաբրմրդ խուսուսլարընը պիլճիւմէ՝ պիրէր պիրէր եազրդ պէյան է-տէրիզ։

ԳԼԽԱՎՈՐ ԳԼՈՒԽ

ՔՐԻՍՏՈՍՈՍ ՍԱՀԻՀ ԱԼԼԱՀԱՆԻ ԹԱԳԻՆԱԹ ՎԱՐ ՏԸՐ ՎԷ ՊՈՒՆՈՒՆ ԻՉԻՆ ՍԱՀԻՀ ԱԼԼԱՀ ՏԸՐ

ՄԷ. Կաթողիկէ քիլիսէ քի Քրիստոսուն Թալիմաթլարրնը մաղ-պութ սանտրդը տրր, Քրիստոսուն Թարիխինտէն պու անէ տէկին տիւնեանանը հէր էթրաֆընտա եէկտիլ եէկճիհէթ վէ պէհէր եէվ-առաքելական հանդանակընը, քի տիյանէթիմիզին շրրութ վէ խու-սուսա մէհնատար տրր. հէմանքա սանէն պուրդ «Հաւատամք Ի մի Աստուած ... եւ Ի մի տէր Յիսուս Քրիստոս որդին Աստուծոյ» եանի եէրի վէ կէօյիւ եարատան հէր շէյէ գատիր փէտէր պիր Աստ-ահա ինանրրդ, վէ պիր Բապպ Յիսուս Քրիստոսա Աստահն էվլատը-նա ... Աղիզ քիթապընը պու խուսուստա օյսա իսպաթլարրնտան պաղրլարրնը պուրատա եազալրմ։

ՄԸ. Յովհաննէս աւետարանիչ Աստահն քէլամընտան, վէ պու-նուն էսպէտի տօղուշունտան աւետարանընա իպթիտար էտէրէք տէր. «քէլամ Աստահ իտի», վէ «պու քէլամ թէն օլտու», վէ պիզէրտէ սաքին օլտու ... վէ օնուն էհթիշամընը՝ փէտէրտէն պիր թանէճիք տօղմուշ օղուլ էհթիշամը կիպի՝ լութֆ իլէ, վէ կերչէքլիկ իլէ տօ-լու կէօրտիւք»։ Էկերչի ամենասուրբ Երրորդութիւնուն իքինճի ան-ճրնընն Աստահ թապիաթընտա օլտուղունու, եանի քէլամ ուլլահրն սա-հիհ Աստահ օլտուղունու՝ Երրորդութիւն պահանընտա։ (ՃԿԴ.) պէյան էհ Աստահ օլտուղունու՝ Երրորդութիւն պահանընտա։ (ՃԿԴ.) պէյան էթմիշ իսէք. տէմէք քի, պունու տա պէյան էթմիշ օլուրուզ. եա-նի եէթէր քի, օլ պէյան էթտիրմիզ քէլամ Աստահ Քրիստոս օլտուն։ Մասէմ Յովհաննէս սէօյլէյօր «եւ բանն մարմին եղեւ, վէ չօլ քէլամ թէն օլտու»։ տէմէք քի Քրիստոս Աստահ տրր, վէ քէլամ քէնտիսի տրր, քի թէն ալմրշ. վէ ալտրդտան սօնրա Քրիստոս թէսմիյէ օ-տրր, քի թէն ալմրշ. վէ ալտրդտան սօնրա Քրիստոս թէսմիյէ օ-լունմուշ։ (Ց-էջ. Ա. Մ-րկ. ԺԶ. 16.) «Եէն Քրիստոս՝ սաղ Աստահն էվլատընը»։ (Ց-էջ. Զ. 7. 38. 41. 50. 63. Ը. 14. 23.) «Վէ պիզ էվլատընը»։ (Ց-էջ. Զ. 7. 38. 41. 50. 63. Ը. 14. 23.) «Աստահ ինանտրդ վէ թանրտրդ, քի սէն սաղ Աստահն էվլատը չօլ Քրիստոս-սուն»։ (Գ. 16. Ը. 32. Բ. 16. Մ-րկ. ԻԱ. 13. Ի. 21. ԻԴ. 35. Ց-էջ. սուն»։ (Գ. 16. Ը. 32. Բ. 16. Մ-րկ. ԻԱ. 13. Ի. 21. ԻԴ. 35. Ց-էջ. Ը. 51. ԺԵ. 18. Ը. 58. Գ. 13. Ժ. 38. Մ-ռ. ԻԳ. 34. Ղ-ուկ. Ի. 35. Ը. 51. ԺԵ. 18. Ը. 58. Գ. 13. Ժ. 38. Մ-ռ. ԻԳ. 34. Ղ-ուկ. Ի. 35. ԺԱ. 49. Մ-ուկ. ԺԲ. 6. Ղ-ուկ. Զ. 46.) վէ զայրիհում վէ զայրիհում։ Պունլարրն քեամֆիֆսի Քրիստոսուն հէմ Աստահ, հէմ քէլամ Աստահ օլ-տուղունու, վէ Աստահ դուվվէթինտէ վէ Աստահ սրֆաթրնտա օյտու-ղունու, վէ Աստահ իլմինի թաշրսրդընը. Աստահ խասիյէթլէրինին վէ քէ-

մալէթլերինին հէվսինէ մալիք վէ մութասարրիֆ օլտուղունու. խիւլասէյի քէլամ Քրիստոսուն Ալլահ թապիաթընտա օլտուղունու այան վէ աշիքեար ազիզ քիթապլարըն հէվսի թասաիք էտէր։

ՄԹ. Նեստոր բաֆրզը Քրիստոսուն անձը, եանի սրֆաթը քէլամըն անձը տըր, տէմէյի զապուլ էթմէտի. ֆագաթ պունա զարոր, քէլամըն թէն օլուպ, Քրիստոս թէնմիյէ օլունտուղու. վէ իքի անձ օլմայըպ պիր անձ. վէ պու անձ տա քէլամըն Ալլահանի անձը օլտուղու խասաթ օլունտու։ Մէշհուր տուր «մի է բնութիւն բանին մարմնացելոյ, թէն ալմըշ քէլամըն թապիաթը պիր թանէ տիր». Ս. Կիւրէղին եաղտըղը խաթիլլահ էվվէլթ մէշհուր տուր. խաթէր պու բնութիւն, եանի թապիաթ քէլիմէսինի անձ եէրինէ ալ. խաթէր թապիաթ եէրինէ ալ, թապիաթը անձ սրֆաթ տէրսէն. տէմէք քի քէլամըն վէ թէն ալմըշ պու քէլամըն, քի Քրիստոս չաղրըլմըշ տըր, անձը եանի սրֆաթը պիր տիր։ Խաթէր թապիաթ եէրինէ ալ, «ալ վաղրթ տա մանա տօղրու չրզար. դիրա քէլամըն թապիաթը պիր թանէ տիր տէյօր. եանի Ալլահանի թապիաթ, նասրլ քի Երրորդութիւն պահանտա կէօսթէրտիք. «Հանին մարմնացելոյ» տէտիյի իշին. օլ Ալլահանի քէլամ պիր տէ ճիսմանի ինսան թապիաթինը ալտը։ Նեստոր քէլամ ուլլահը Մարիամըն էվլատը օլան Քրիստոստան ալրը թուֆտու։ Վ.ագաա Քրիստոս քէլամ Ալլահ իլէ պիրլէշմիշ իսի։ Նեստոր քէնսի թահրիրաթընտա իդրար էտէր, նօճտա. լաքին օլ պիրլէշմէք թէվֆիճիւն պիրլէշմէսի իսի, իթիսլար մուհասպէթ վէ պէյթուութէթ, եանի պիր էվսէֆ սաքին օլմադ կիսի պիր պիրլէշմէք իսի։ Վէ Քրիստոսուն ինսանլըգը՝ քէլամըն ուլլահլըղընա պիր մաքինա, եա խանէ, եախօտ պիր օլուք կիսի օլտու տէյու՝ խոտաա էտէր իսի. վէ Ալլահըն թապիաթինին Քրիստոսուն ինսանլըգ թապիաթը իլէ պիրլէշմէսինի տախիլէն զապուլ էթմէզ իսի. վէ Քրիստոստա պուլունան անձը, քէլամըն ասնձրնտան այրը՝ վէ պաշդա թուֆար ըտը. տէմէք քի Քրիստոսուն վալիտէսի Մարիամա պու սէպէպէ մէպնի Աստուածածին տէմէզ իսի, անճագ մարդածին եախօտ Քրիստոսածին տէր իսի, պունու մուֆասսալէն ալթընը պաղտա եաղահաղըզ։

ՊԱՊԸ ՍԱՆԻ

ՔՐԻՍՏՈՍՏԱ ՍԱՀԻՀ ԻՆՍԱՆ ԹԱԳԻԱԹԸ ՎԱՐ ՏԸՐ ՏԷՄԷՔ ՔԻ ՔՐԻՍՏՈՍ ՍԱՀԻՀ ՏԷ ԻՆՍԱՆ ՏԸՐ։

ՄԺ. Պէթավիոս՝ Քրիստոսուն ինսանլըղընը ինքեար էտէն բաֆրզըլար Ալլահլըղընը ինքեար էտէն բաֆրզըլարտան տահա

տիրոջէր տէր։ սէպելով՝ քէլամ Աստուած՝ ինսան թէնիի իւղէրինէ ալ-մասընը, նախօտ կէյինմէսինի լայրդ կէօրմէսիքլէրի իչին տիր։ Մա-ղիւմ քի Սիմոն մոդ վէ Մէնանտրը, վէ Սաթօրնինոս Անթաքքիալը վէ Գարբոդրաթէս, իսթիտատէ Բրիստոսա Աստուած թապիաթընը վէր-մէյի լայրդ կէօրմէտիկեր իսէ, Գրիստոս պուսլարդն իստասասընա կէօ-րէ Աստուածն քէլամը օլմուշ օլսա սիկէ, պու քէլամդն ինսան օլմասը նախօտ թէքմիլ ինսանլըդը ալմասը ապէս վէ ադրլա մուղայիր տիր տէյի, իսասա էտէրլէր իսէ։ (Տեռ. Ս. Իրէնէոս Դէր. Ա. Գլ. ԻԳ։ Եռ-դիբեռ. Եկ. Գռ. Դէր. Դ. Գլ. ԻԶ.)։ Պունուն իչին տիր քի Յովհան-նէս քէնտի աւետարանընը սոյիր աւետարանիչլեր միսիլլի իսթիտա քէլամդն Աստուած օլտուղունու նաղալը, վէ պու քէլամ թէն ալրպ, Յի-սուս Գրիստոս թէսմիյէ օլունտու տէյի (Մատ. Ա. 16.) նաղալը։ Վէ բաղրդրլարդն պաղրլարը տա՝ Գրիստոսուն թէնի սահիհ թէն տէյիլ ի-տի, անճաղ կէօրէ էօյլէ կէօրիւնտիւ, հալայի պիր թէն, խայալի պիր թէն վէ ինսանլարատա պուլունան մատտի, վէ սահիհ թէն կիսլի տէյիլ իսի տէյի։ [illegible] Գրիստոսդ տա՝ սահիհ թէն իսի ամմա կէօյտէ Աստուածան թէմիզէ թէրթիպ ու թէրքիպ օլունան մատտի վէ սէմավի վէ տէյիլ քի անասը Մարիամտան ալընմա պիր թէն իսի, տէտիլէր։

ՄԱՆ։ Պաղրլարը տա Գրիստոսա թէն նաղրչրը տէտիլէր։ Նասրլ քի Արիանոսլարդն պաղրլարը։ ամմա պու թէնին ճանը հօզուտու։ Պաղրլարդ տա՝ պու թէնէ ճանը վէրտիլէր, ամմա ադրլ վէրմէտիլէր։ Նասրլ քի Ապողինար վէ Ապողինարլարի։ Գէ պունլարդն պաղրլարդ տա՝ հէմ ճանը, հէմ ադրը Գրիստոսա քէթմ վէ ինքեար էթտիլէր։

ՄԱԲ։ Գրիստոսուն սահիհ թէնինի ինքեար էտէնլէր երեւուրթա-կանը թէսմիյէ օլուրլար, խայալի։ նախօտ տօղէթեան։ կէօրիւրիւմ։ կէօրիւնիւրիւմ։ ճoxեա լուղէթինտէն ալարադ։ Պունլարդն պաղրլարդ իթֆատէ էթտիյիմիզ կիսլի, Գրիստոսուն թէնինէ խայալի թէն սէտի-լէր։ Պաղրլարդ թէն գապուլ էթտիլէր իսէ տէ ասրլ թէնին չու-ռուրթունու նախօտ խասիյէթինի օնա վէրմէտիլէր։ Կնօսթիկեանլա-ռը ալէքսէվիյէ հէլիոսինէ խաս պիր թալիմաթ իսի պու։ Ճանի պիր Նէվի հալայի։ սուտայի թէն։ նախօտ կէօկատ նալմա պիր թէն։ քի կէօկատէն կէլիպ։ սույուն պիր օլուգտան կէչտիյի կիսլի։ Մարիա-ռդն բահմինատն կէչտի տէր իսիլէր։ Գէղա Մանիքէցիլէր։ Պրիշիլիան Բարտէսանեան։ Պասիլիդեան։ Ապելլէս։ Պասիլիքեան վէ սայիր հե-ռեթիկոսլար։ Պասիլիտես Գրիստոսուն եէրինէ Սիմոն Կիւրենացի խաչա չրգիլդ տէյի իսատասա էտէր իսի։ Ս. Իրէնէոսուն ռիվայէթի Ա. (ԱԴ.)։ Յուլիոս Դասիանոս քէղա ճանըլար, (Գեռ-էն. ԱԴ.)։ Արիոսականլարդն վէ Ապողինարլարդն հագդընտա։ Ս. Օգոստինոս կիւղել նաղալ, (ճռ. Ոէ. յԱ-էռոբ Գռ. Դ. 8.) ու թանամ-գռ. կէօթիւրմէզ ապէսկյաթէ վէ տիվանէլիկ պագդն, քի օնուն

(եանի Քրիստոսուն) ազգությամբ ճանր վար օլտուղունա բազի օլտուլար · ազգությունը օնտան ինքնար էթմիլը · Գոյուն ճանրնը օնա վերտիլեր ինսանլանքինի դալտրրտրլար » տեր ։

Մյդ · Պու բաքդադլարա դարչը , մատամ քի իտաաալարը էսկիմիշ , վե քէօհնելենմիշ պիր թալիմաթ տրր , պալատէքի սահիհլիկի մուխթասարճա խալաթ էսէրիպ · Նվիվլա եկեղեցի պիտայէթինան պիրի Հաւատամքստա եէ վմիյ եիւքսէք սէտա իլէ օգուր , քի թէն ալտը · ինսան օլտու · Թէքմիլ ազիզ պիքիր Մարիամտան ազիզ բուհուն վասէթասը իլէ , օ քի թէն ճան ֆիքիր վե ինսանտա հէր նէ քի վար իսէ , սահիհ օլարագ ալտը · տէյիլ խայալի · եախօտ դանն իլէ իլլա սահիհ օլարագ էդիյէթ չէքտի , խալչա չըդտը տէֆն օլունտու · իւչ կիւնտէն տիրիլտի · կէօյէ չըդտը վե օլ թէն իլէ փէտէրին սաղընտա օթուրտու » ։ (Ա· [illegible] Դ· Զ·) « Հէր քիմ քի , Քրիստոս թէն իլէ կէլմիշ իդրար էտէրսէ , օ Ալլահտան տրր · վե հէր քիմ քի Յիսուս թէն իլէ կէլմիշ տէյիլ իդրար իթմէդ իսէ օ Ալլահտան տէյիլ » ։ (Յ·Վ·Ա·) « Վէ քէլամ թէն օլտու , վե պիզիէրտէ սաքին օլտու » ։ ([illegible] Ա· Յ·) « Քի Էվվելինտէն թէնճէ քէնտի էվլատը իլլին , օ քի Դաւիթին օղլունտան օլմուշ իտի , վատ էթտի » ։ (Եբր· Ե· Ղ·) « Քրիստոս քի , քէնտի ճիսմանի կիւնդերինտէ քէնտինի էօլմեմէն գուրթարմայա միւդթէտիր օյանա եիւքսէք սէտա իլէ տուա վե նէյաղ սունար ըտը » · տէմէք քի էօյլէ պիր թէն քի , էօյմէյէ գապիլմյէթի վար իսի ։ (Ղոհ· Ժդ· 39·) « Պադրն , էլլերիմի վե [illegible] յադլարրմը կէօրիւն , դիրա պէն օ պիլտիկինիզիմ · օխչայրն վե կէօրիւն , նիչինքի բուհտա թէն վե քէմիք օլամազ նասրլ քի պէնտի կէօրիւյօրսունուզ քի վար տրր » ։ Քրիստոս Ալլահ օլտուղու իչին եալան սէօյլեյէմէզ · Հէմ օթուզ իւչ սէնէ պու տիւնեատա տուրտու եաչատը , ամբդտը , սուսատը , եօրուլտու , կիւլտիւ , աղլատը · եէտի իչտի եաթտը , տիւշմէնլերինին էլինէ թէսլիմ օլտու · էդիյէք սիյասէթ չէքտի · խալչա չըդտը · Նիկրի պունլարրն հէվսի խալայի Նէվվինտէն խուսուսլար օլմուշ օլայրտը , օթուզ իւչ սէնէ պինլերրն ահալիի Ալլահ ալտաթմըշ իդիքալ էթմիշ տէմէք օլաճազ ըտը , չիւնքի եահուտիլեր պիլէ պու դատար ալտանտարդլարրնը դապուլ էթմէդլեր · վե 1874 սէնէ տրր պիւթիւն սիւնեա միլիոնլար իլէ ալտանմըշ օլտուղումուզու դապուլ էթմէյիզ · Նէ տէ Ալլահրն սահիհլիկինէ [illegible] դըչտրրրրդ , գիրա Ալլահ սահիհլիք սէրչէյմէսի տրր · տէմէք քի Քրիստոստա սահիհ վե թէքմիլ ինսան թապիաթը վար ըտը · Զիրա [illegible] յօր Ս· Օգոստինոս (187 [illegible]) « [illegible] ինսան օլամազ , եա թէնէ ճան էքսիլիրսէ եախօտ օ ճանա ազդ [illegible] սիլիրսէ » · Քրիստոսուն թէքմիլ ինսանլիկի ալմըշ օլտուղու պ[illegible] տան տա պէյլի տրր , դիրա ինսանրն ճանրնը վե թէնինի գուրթար[illegible] յա կէլտի · կերէք [illegible] կերէք թէն , պու իքիսինին պիրիսի Քրիստոստա էքսիք օլսայրտը թէքմիլ մաղսէտինէ մուվաֆֆագ օլամազ ըտը ։

ԳԱՂԱԼ ՍԱԼԱՆ

ՔՐԻՍՏՈՍՈՒՆ ԿԷՐԻՐ ԱԼԼԱՀԱՆԻ ԹԱՊԻԱԹԸ ՎԷ ԿԷՐԻՔ ԻՆՍԱՆԻ ԹԱՊԻԱԹԸ ՊԻՐ ԱՆՁՆԱԻՈՐՈՒԹԻՆ ԻՏԱՐԷՍԻ ԹԱՀԹՐՆՏԱ ՊԻՐ ՊԻՐԼԷՐԻ ԻԼԷ ՊԻՐԼԷՇԻՐ ՏԻՐԼԷՐ

Մյդ · Պու խուսուստա պիր դաչ էնէմմ վե էլզէմ իխթարրմըշ վար տրր , քի մութլադա հէր քիմ պու մատտէլերի օգուսմազ , վե լայըզը իլէ անլամազ իսթէրսէ , պիրմէլի տիր ։ (Տե· [illegible] Թ· Պէր-[illegible] Ց·Ը· Մ·ըրթեը-[illegible] Դ·Ը· Գ· Գ· Դ· Բ·ը-[illegible] Ց·Ը· Մ·ըրթ-[illegible] Մթ· Գ· Դ·) Իբի չէյլն պիրի պիրիյէ պիրլէշմէսի իւչ տիւրլիւ օյա պիլիր · եա մատտի , եա մանեվի , եա ենիցսի եանի անձճա · Մատտի սիւրէթտէ պիր չէյ տիկերի իլէ պիրլէշիր դարըշրը [illegible] , [illegible] սույա , եախօտ սու չարապա գարըշտըզը զէման թապիաթճա գարըշըրլար · վե պու գարըշմատան մախլուք իւչիւնճիւ պիր չէյ մէյտանա կէլիր քի նէ թէքմիլ սու տուր նէ թէքմիլ սիւտ տիւր նէ տէ թէքմիլ չարապ տրր · Մանէվի սիւրէթտէ պիր չէյ տիկերի իլէ պիրլէշիր եա գարըշրը հայան , ինսանրն ադլընա կէօրէ իբի չէյ եալնըզ պիր թութուլուր · [illegible] քի օ իբի չէյլն թապիաթը պիրի պիրի իլէ դարըշրը · անճագ պիթիչիք թէսմիյէ օլունուր , մէսէլա՝ պիր խանէնին թաչլարը պիր պիրի իլէ պիրլէշիպ , պիր խանէ թէրքիպ վե թէչքիլ էտէրլեր , ամմա օլ թաչլարրն հէր պիրինի սէօքսէն երքսան հէր պիրի պիր թարաֆա այրըլըր չըդար · վե այրըլանլարրն թապիաթքնրն թէմամիյէթինէ պիր խալէլ կէլմէդ · Քէզալիք պիր իսքէմլէ քինէտ իլէ եա էնքսեր իլէ թախթատան եափրլրը չաթրլրը , վե պիր իսքէմլէ տէնիր · ամմա էնքսեր թապիաթը պաչգա թախթա պաչգա տրր · Քէզա պէչ օն քիչի պիր մադսէտ իչին պիր չիրքէթ եափարլար , վե այրըլա պիլիրլեր · Անձճա , նէֆսէէ , ինսանճա · քի իւչիւ տէ պիր մանատա սէմէք տիր · Իբի թապիաթրն , եանի Ալլահանի վե ինսանի թապիաթլարրն պիրի պիրի իլէ իմթիֆադը իլէ հասրլ օլուր · Պու իթիֆադ գուվվէթի իլէ Քրիստոստա պու իբի թապիաթ թէմամէն թէքմիլ օլարագ , վե պիրի պիրի իլէ դարըշմայարագ , թաղնիր էթմէյէրէք վե իբիսի տէ ադրիյէթէն քէնտի խասիյէթլերինէ վե իբիսի տէ քէնտիլերինէ մախսուս օլան մուամելէլերէ մալիք , սահիպ վե մութասարրրֆ օլարագ , պիր պիրի իլէ պիրլէշիրլեր · վե եինէ քէնտի քէնտիլերինտէ տայիմ վե դայիմ օլարագ քէլամը խուտանրն պիր անձը իսարէսի թահթրնտա տուրուրլար եախօտ եաչարլար ։

Մ.Ե. Գու իրի Ալլահանի վէ ինսանի թապիաթլարդն պիրլէշմէսի, խասէթէն անձա պիրլէշմէք թէմիզ օլունուր. չիւնքի պու իքի թապիաթլար էվվել էմիրտէ, պիրա վասէթա (անմիջապէս) անձ իլէ պիրլէշիյոր, լաթէշիկի պիր անա իքի չօճուղունու եան եանա եաթբրարաղ, իքիսինին տէ իւսթիւնիւ մուհաֆաղա էթմէք իչին պիր տիւլլէնտ էօրթիւ իլէ էօրթէր. Հէր նէ գատար քի, պու չօճուղլար պիրի պիրինտէն այրը իսէլէր իքիսինէ տէ օլ սիւլլէնտ պիր բատտէռէ տօգունուր։ Եախօտ պիր անանդն իրի չօճուղու օլուպ, իքիսինի տէ գուճաղընա եանի սաղընա վէ սօլունա այլպ գալտրրբրա. Եախօտ իքիսինի տէ կէզտիրիրսէ, եախօտ իքիսինին տէ էյլէրինտէն թութուպ օնլարը եիւրիւտիւրսէ, ֆադաթ պու իքի թապիաթդն պիրլէշմէսի, անանանոր միուրիւնո, եա միուսորուրիւնի թէմիզ օլունուր. պիլ ֆարդ պիր ատէմին ճանը թէնիյլէ պիրլէշիր. պու պիրլէշմէք անձա տրը. չէօյլէ քի թէն թապիաթը պաշդա վէ ճանընքի պաշդա տրը. վէ իքիսինին պիր սրֆաթ թահթընտա պիրլէշմէսի իլէ անձա պիր ինսան թէմիզ օլունտուղու կիպի քէլամ Ալլահդն տահի անձը՝ ինսանլրդ թապիաթընը իթթիխաղ էտերէք, օնու իտարէ էթտի իսէ, Քրիստոս թէմիզ օլունտու. իսմի Քրիստոս Ալլահտոն վէ ինսանտան միւրէթթէպ վէ միւրէքքէպ տիր, վէ պիր անձ իտարէսի թահթընտա քէնտի ումուրու-նու իճրա ու ինֆադ էտէր։

Մ.Զ. Քրիստոսաքի պու սրֆաթճա պիրլէշմէքի, անանանոր միուրիւնու ինսանտան թէմիզ ալարադ պէնզէթտիք. լաքին պու թէմիզ իքի թապիաթլարդն պիր պիրլէրի իլէ հէմ պիրլէշիպ հէմ տէ պիրի պիրինէ գարըշմատըգլարընը աղնաթմադ իչին կէթիրիլտի. Քրիստոսուն Ալլահանի թապիաթը Ալլահանի քէլամդն անձը վէ թապիաթը քեամիլէն վէ Էվվելինտէն վար իքէն ինսան թապիաթընդն պիրլէշմէսինէ վէ մուսալինէթինէ պիր իխթիյաճը օլմատըդընտան, հիքմէթ վէ էսրարը բատպանիկ մուդթէզասընտան՝ քէլամը խիւտա ինսանլրդը քեամիլէն ալտրդընտա, նասրլ քի ինսանդն ճանը ինսան օլմադ իչին պիր թէնէ միւհթաճ վէ մէճպուր տուր. ինսանլրդ Ալլահլրդա մուավին միսիլլիւ թութուլմամասը։ Հէր անլար թապիաթը պիր անձը օլճաղը միսիլլիւ. Քրիստոսուն ինսանլրդ թապիաթընա տահի, պիր միւտիր անձ լաղրմ օլուրուտու էկէրէք ինսան անձընդն վաղիֆէսինի վէ մէէմուրիյէթինի քէլամ Ալլահդն անձը պիղդաթ քէնտիսի իճրա էթմէմիշ օլատրտը։ Իչթէ պու մէէմուրիյէթի քէլամ Ալլահդն անձը քեամիլէն իճրա էթտիյի իչին մարդկայդն անձա լուզում գալմատը. եանի Քրիստոսուն ինսանլրդը տահա ալա վէ Ալլահանի պիր իտարէ սուրէթի թահթընա կիրտի. Չինքի քէլամ Ալլահդն սրֆաթը (անձը) ինսանլրդ սրֆաթընտան տահա մուազդամ պիր սրֆաթ տրը։

Մ.Է. Իչպու Ալլահանի անձ, կէրէք Ալլահանի կէրէք ինսանի թապիաթլարը պիրլէշթիրիպ քէնտի հիւանիւ իտարէսի թահթընտա կէչինտիրտիյի իչին, օնլար եօզարրտա թէֆիսիր օլտուղու կիպի, պիրլէշմիշ թէմիզ օլունուրլար. պու իքիսինդն պիրի մութլադ լաղրմ տրը. Եանի Աստուածային բնութիւն, վէ տիկէրի եանի մարդկային բնութիւն մուխայէր ատտ վէ դրյաս օլունմամալը, անճագ Աստուածային անձ ինսան թապիաթընդն նիհայէթ իքմալի միսիլլիւ թութուլմալը. զիրա իխթար էթտիկիմիզ կիպի հէր թապիաթընդ պիր իքմալ էտիճիսի վէ նիհայէթի օլուր քի անձ տրը. վէ պու անձա տիկէր պիր անձ զամմ վէ իլավէ օլունմամաղ։ Քէզալիր Աստուածային անձ՝ Քրիստոսուն ինսան թապիաթընդն նիհայէթի տիր. իսմի Քրիստոս Քրիստոս օլմադ իչին ինսան թապիաթը մութլադ լաղրմ տրը։ Վէ պու ինսան թապիաթընը Ալլահ թապիաթը իլէ պիրլէշտիրմէք իչին քէզալիր քէլամի խիւտանդն Ալլահանի անձը սուրէթը մութլադատտ լաղրմ տրը։

Մ.Ը. Քէլամ ուլլահդն զաթէն քէնտի անձը օլտուղունատան, ինսան թապիաթը պու էճիլտէն քէլամ ուլլահդն անձընա խաս վէ այնա օլմուշ պատտ. վէ քէլամ ուլլահ թէն ալտրդատան սոնրա պու ինսան թապիաթընա մախսուս օլան հէրի ամէլլէրի իչէտի. Նասրլ քի թէն ալմատան վէ ալտրդատան սոնրա քէլամ ուլլահ քէնտի Ալլահանի ամէլլէրինի, Ալլահանի թապիաթը իլէ իչէր իսի։ Մատամ քի պու իքի թապիաթլարդն՝ քէլամ ուլլահդն պիր անձը իտարէսի թահթընտա իթթիֆաղը վար տրը. վէ մատամ քի իքիսի պիրլէշմիշ վէ տէպիլ քի գարըշմիշ տրը, ուէմէք քի պու թապիաթլարդն քէնտիլէրինէ խաս, այրը այրը ամէլլէրի տէ վար տրը։ Գու պէօյլէ իքէն էկէրչի Ալլահանի անձ՝ Ալլահանի թապիաթա մախսուս օլան ամէլլէրի, ինսան թապիաթընտան արիյէթէն իճրա էթտի իսէ, սատեձի քէնտիսի իչէմիշ օլուր. վէ աստուածաբանլարճա սկիզբն որ՝ թէմիզ օլունուր. վէ էկէրչի իքի թապիաթլար պիր անձ իտարէսի թահթընտա օլտուղու իչին, Եինէ արիյէթէն հէր պիրի քէնտինէ մախսուս օլան ամէլլէրի կէօրիւր վէ իճրա էտէրսէ օլ վաղիթ սկիզբն որոյ թէմիզ օլունուր, Եանի միւթթէֆիդէն եինէ հէր պիրի արիյէթէն պիր Աստուածային անձ իտարէսի թահթընտա քէնտի ամէլինի իճրա էտէր։ Գու իքի թապիաթլար Քրիստոսուն պիր անձը թահթընտա եանի միւտիրիյէթ ճիհէթիյլէ միւթթէֆիգ իսէլէր տէ եինէ ասլը պիրի պիրինտէն այրը տրրլար։

Մ.Թ. Թապիաթ վէ անձ պէյնինտէ մատտէթէն հիչ պիր կէօնէ թագսիմ վէ այրըլդ օլամադ. պիր սիրլէր, պիղ եայնրդ աղրլ՝ եախօտ քէնտի ֆիքրիմիզ իլէ ամանդ պիրինի տիկէրինտէն այրը կիպի թութարրդ։ Գու սուրէթտէ թապիաթի զաթընտա անձա պաղը տրը. Չունքի անձ թապիաթընդն նիհայէթ իքմալի վէ միւտիրի տիր։ Գունա

պինալն սիր, քի Քրիստոսուն ինսան Թապիաթը պիր սանկէ պիլէ սրֆաթսըզ անձսըզ օլամազ վէ օլամասը սէրիզ։ Էյէր պիր սանկէ պիլէ քէլամի խիւսանըն անձը իթթիխազ էթմէսի ինսան Թապիաթընտա օլմամըշ օլսա իսի՝ օլ Թապիաթի Քրիստոսուն Թապիաթը սայըլամազ, վէ օլամազ ըսը։ անճազ տիկէր պիր քիմսէնին ատա օլունուր իսի, զիրա Թապիաթ անձսըզ տուրամազ, վէ օլմասընըն ինթիհանի սէ նոզ սուր։

ՄԻ. Գու իքի Թապիաթլարընը պիրլէշմէսի, էվվէլ էմրտէ պիլա վասէթա անմիջապես Աллահանի անձ իլէ օլտուզունտան, [illegible] քի հէր պիր Թապիաթընն քէնտինէ խաս վէ պիր պիրինտէն այրը ամէլլերի սէ վար տուր, վէ պիրի պիրի իլէ դարրշամազ։ Ֆազաթ պիլ վասէթա միջապես, միթթէֆիզ Թէսմիյէ օլունա պիլիր, եանի քէլամ ուլլահընը անձը վասիթասը իլէ։ Գու սուրէթտէ իքի Թապիաթընտա այրը այրը խասիյէթլերի, այրը այրը միւրաալարը վէ այրը այրը ամէլլերի վար տուր։ Մատամ քի Քրիստոստա Աллահանի Թապիաթ Թէքմիլ տիր, մասամ քի ինսանի Թապիաթ Թէքմիլ տիր։ սէմէք քի Քրիստոս էֆէնտիմիզտէ հէմ Աллահանի խասիյէթ, հէմ ինսանի խասիյէթ։ Աллահանի միւրատ ինսանի միւրատ։ Աллահանի ամէլ ինսանի ամէլ։ պունուն կիպի ինսանի ֆիքիր։ Ինսանի ճան։ վէլ հասիլ ինսանլարտա կիւնահտան մասատա, սայիր հէր նէ քի վար իսէ հէվսինի քէլամը խիւսա ալը վէ ալըզը իլէն տախի Ալիսուս Քրիստոս թէմմիյէ օլունասա։

ՄԻԱ. Ալամ պիլիր քի Աллահանի Թապիաթ ինսան Թապիաթը իլէ անճազ պիրլէշէպիլիր, տէյիլ քի դարրշըր։ զիրա Աллահ Թապիաթը տիկէր Թապիաթա դարրշրրսա օ վազիթ Աллահա քէնտի Աллահըդ քէմալէթինի դայալ էթմէսի միւճէրրէտ լազըմ կէլիր իտի։ զիրա Աллահ վէ Աллահտա հէվի պուլունան քէմալէթլէր նէ նոզսան, նէ զամի դազուլ էտերլէր, նէ վազիթ, նէ խիթիյատալ դազուլ էտերլէր։ իլլա հէր նէ քի Աллահտա վար իսէ Թէքմիլ տիր։ Թէմամ տուր խալիս վէ էսլէտի տիր։ նէ կէչէր նէ Թէսրտիլ օլուր։ ամմա ինսանլարընն Թապիաթը պէօյլէ տէյիլ։ Քրիստոսուն տախի ինսան Թապիաթը կիւնահտան մասատա պիզտէքի պուլունան ինսանլըզ իխթիյաճաթ վէ հալլերինին քեսֆիֆէսինէ կիրիֆթար օլուզ։ Թէքմիլ ինսանլըզ մուամէլէլերինի սահիհնե, տէյիլ խայալնե՝ իթրա ինֆազ, վէ իսրազ էյլէտի։ նասըլ քի պատարագտա քիլիսե [illegible] էտէր «Եղեալ հաւատեաւ եւ առանց ցնորից մարդ, եւ անչփոթ միաւորութեամբ։ ։ ։»։

ՄԻԲ. Քրիստոսուն իչուս Աստուածային վէ մարդկային իքի Թապիաթլարընն պիր Աллահանի անձ խասէսի Թանթընտա [illegible] ռուսլ պիրլէշմէսինի, եախսա Քրիստոստա պիր Թէք Աллահանի անձ օլտուզունու խասաթ էտէլիմ։ (Ցովհ. Ա. 14.) «Վէ քէլամ Թէն օլ-

տու, վէ պիզտէ սաքին օլտու։ ։ ։»։ Եօզարրտա պիր զաթըն տիկէրի իլէ դաչ տիւրլիւ պիրլէշէպիլիր օլտուզունու եապմըշըզ։ Ամմա հանի Թապիաթընն պու սէօզլունտէ տէ քէլամ ուլլահընն ինսան Թապիաթը իլէ պիրլէշմէսի կէօրիւնիւյոր։ Գու պիրլէշմէք, զարրշմազ մատտի սիւրէթտէ (նիւթականապէս) օլամազ։ զիրա պիր պատէհ շարապընն պիր պատէհ սույա մատտէթէն զարրշրպատա, պիր իւչինճի չէրպէթ հիյլէսի չըզարրզը կիպի, քէլամ ուլլահընն Թապիաթը ինսան Թապիաթը իլէ զարրշամազ։ զիրա Աллահանի Թապիաթ իսթիպատալ (Թէպէտսիւլթ) օլամազ օլտուզու պէտիրի տիր։ Իսթիպատալ գազուլ էտէն Թապիաթ Աллահ Թապիաթը օլամազ։ Նէ տէ քէլամ ուլլահընն իչուս պիրլէշմէսի մանէվի սուրէթտէ օլապիլիր։ Եանի պիր մուհազազէթ պիրլէշմէսի սայըլամազ։ զիրա իքի տօսթուն պիր պիրի իլէ մուհազազէթճէ մէրզուն ոյտուզլարը հալտէ, պունդար պիրի պիրինտէն թէն այմըշ տէնիմմէզ։ Անճազ մուհազազէթլի տիրլէր տէնիր։ Քէլամ ուլլահ իսէ՝ թէն օլտու, վէ պիզտէ սաքին օլտու։ Եանի ինսան Թապիաթընտա վէ քիվէթինտէ։ Տէմէք քի քէլամ ուլլահ զաթճա վէ անձճա ինսանլըզ իլէ պիրլէշտի։ Էօյլէ պիրլէշմէք նասըլ քի ճան թէն իլէ սահիհէն վէ էսալէթէն եախսա նէֆճճէ պիրլէշէր։

ՄԻԳ. Նեստոր չուրայը տէմէլի իսի՝ քի, քէլամ ուլլահ թէնի ալտը։ տէյիլ քի թէն քէլամը ալսը։ եանի թէնտէն էվվէլ քէլամ վար իսի, թէն Մարիամ Աստուածածինին բանմինտէ վէյտա օլտուզու կիպի քէլամ Աллահընն անձը խտարէսինտէ վէյտա օլտու, վէ ասզտու։ հէչ պիր սանկէ իչուս թէն, ճան եախսա Քրիստոսուն ինսանլըզը քէլամնան էվվէլ եախսա քէլամըզ օլմատը։ Էվվէթ հէր պիր Թապիաթա պիր միատիյ (սանճ) լազըմ տուր։ Քրիստոսուն ինսան Թապիաթընա քէլամըն պիր սատէ անձը նազըր վէ մուհաֆըզ պուլունտուզու իչին տիկէր անձա իհթիյաճը օլմատը։ տէմէք քի կէրէք Աллահանի Թապիաթընն կէրէք ինսանի Թապիաթընն սրֆաթը եախսա միւտիրի (անանը) պիր տիր։ Պիր սէ տիզդաթ էթմէլի քի, քէլամը խիւսանըն անձը ինսան Թապիաթընը ալտըզընտա, ինսան անձընա լուզում պրրազմատը տէտիյիմիզտէ, պու ալընան ինսանլրդին կէօյա Թապիի պիր ինսան անձը Թախսիս օլունմուշ իքէն։ Աստուածային անձ օնտան սահա զուվվէթլի օլտուզունտան, օնուն էլինտէն օնու պրրազտըրտը կիպի կէօրիւնմէսին, վէ էօյլէ տէ սէյիլ տիր։ անճազ Մարիամ Աստուածածինտէն Աллահընն զուվվէթիյլէ՝ վազթընտա եարատըլճազ պու ինսան Թապիաթը խասասէթէն քէլամ ուլլահընն սրֆաթը իչին, անձը իչին եարատըլտը։ տէյիլ պաչդա պիր սրֆաթ իչին։ պիլ ֆարզ պիր փասիչան էվչասը միւթէպէր պիր զատէկեանա սէնին պիր քէպիր փասիչան էվչասը միւթէպէր պիր զատէկեանա սէնին պիր քէրիմնն տօզտուզունտա օնու պէն ալահազրմ տէյի վատ պուլուրիմնն տօզտուզունտա օնու պէն ալահազրմ տէյի վատ պուլուրսա, վէ ֆիլիվազի օլ զըզ տօզար վէ օլ չանզասէյէ նըշանլըրսա, ախէրին հազզընը մը զապթ էթմիչ օլուր, եօլսա քէնտինէ նըրսա, ախէրին հազզընը մը զապթ էթմիչ օլուր, եօլսա քէնտինէ

վատ ու խաս օրէնան դրպի մը ալմը։ Հարկա քէլամ ուլլահ քէնտի սրֆաթինա զաթէն թախսիս օրէնան ինանլրը ալար. ոնուն իչին տերիզ քի, սպաչգա սրֆաթա լուզում եօզ իսկ. հէմ քէլամը սրֆաթը էսալէթ, վէ զամ պիրլէչմէսի իլէ իչալու ինանլրդ թապիաթը իլէ պիրլէչսի։ (Գնչ. Բ. 6.) Քրիստոս «քի Ալլահը չէրինտ տիր. Ալլահա միւսսուլի պէրապէր օրմասքեր զամանա (պիր սրֆաթ կիպի հիչ դրչաս էթմէսի, անճագ զուլ չէրլինի ալտրդր իչին քէնտի քէնանի հիչ էթսի։ (Սէպէպի ոչ եանի) ինանլար միսլինէ կիրտիկի իչին, վէ սրֆաթտա ինան կիպի պուլունտուզու իչին, էօլիւմէ պատար, հէմ խաչ էօլիւմինէ գատար իթաաթ էտէրէք, նէֆսի զաթքնը թէնէզդիւլ էթտիրտի»։ Առաքելոյն պու սէօյլէմէսինտէն քնաֆիէն խալաթ օլուրյոր, էվվէլա՝ Յիսուս Քրիստոս քէլամը խիւտա քի Ալլահ թապիաթքնտա տրը, վէ իչալու թապիաթտա օլուզու քէնտիսինին ալրնտան հալի վէ շանը իսի. ոչիկ քի սոնրաստան եափմա վէ գտմա պիր հալ իսի. պու պէօյլէ իրէն, քէնտի քէնտինի ինան զլյաֆէթինի ալտրդը իչին հիչ էթսի։ Տէմէք քի Պօղոս առաքեալ թէն ալմայը քէլամ ուլլահնը սրֆաթինա վէրտի. վէ ոնուն ազամէթինէ եազըլտրմասրդը իչին քէնտի քէնտինի հիչ էթտի տեյոր։ Սանկի՝ էկերչի Քրիստոսստա իբի սրֆաթ օլա իսի, պու սէօզ իճապ էթմէզ իսի, քէնտի քէնտինի հիչ էսէն պուրատա քէլամ ուլլահ տրը. վէ թէն ապան տանի եինէ օր քէլամ տրը. վէ զոր թէնտի վուզու պուլան հալէրի. եանի էօլիւմիս վէ խաչ էօլիւմինիս Պօղոս առաքեալ պոն քէլամա վէրիյոր, էկերչի Քրիստոսստա ինան անձր օլա իսի էօլիւմ վէ խաչ օնա եազըլրր իսի. վէ ալէմէ վուզու պուլտուզու իչին քիմի հադդ քիմի նահադդ եէրէ խաչա չէզապլիր իսի. վէ էօլմէք թապիի իսի, ամմա պիր Ալլահրն էհթիչամընտա օլան քէլամա խաչը վէ էօլիւմիս վէրտիի իչին, Պօղոս առաքեալ սիւպանի ատէչէթ օլարաք, պու սէօյլերի եազտը։

Մեր. Տահա աչըզ տրը, (3-վ. Ա. 18.) «Ալլահը հիչ քիմսէ կէօրմէտի, իլլա պիր թանէֆիք օղուլ քի փէտերին դուճաղընտա տրը, օ խաբէր վէրտի»։ (Ի. 28.) «Թոմաս առաքեալ Քրիստոսու տիրիլտիքտէն սոնրա հայան կէօրտիս իսկ, Բապիմ վէ Ալլահրմ տէյի իգրար էթտի վէ չաղրտը»։ (Հ-վ. Թ. 3.) «Իսրայէլ միլլէթինտէն թէնճէ Քրիստոս, քի Ալլահ թէնճէ իսրայէլ միլլէթինտէն սօզտու, պու սօզուչ վուգուլինի վէ ամէլինի Պօղոս առաքեալ Սէլահա վէրիյոր. տէմէք քի Քրիստոստա սօզմուչ թէնճէ թապիաթ վար ըտը. վէ պու սօզան, եանի քէլամը խիւտա Ալլահ իսի։ (Ա-ն. Ժ. 30.) Քրիստոս առաքեալար իլէ սէօյլէյէրէք, աչրդտան աչըզա վէ՛ստէր նէ իսկ օգուլ տաբի օ սուս տէր. «Պէն վէ փէտեր պիրիզ», եանի փէտերին վէ պէնիմ թապիաթըմզը պիր տիր. Պու պիրլէշմէք եա մանէվի տիր, եա թապիաթձա տրը. Մանէվի օլամազ՝

զիրա «հէր չէլին իւզէրինէ էպէտիլիքտէն միւպարէքլէնմիշ Ալլահ տրը»։ Պօղոս առաքեալը պու սէօզինէ կէօրէ միւճէբրլա քէլամ Ալլահ տրը, քի էպէտիլիքտէն վար օլտուզու իդրար օլուրյոր։ Վէ մատամ քի պու էպէտիլիքտէն վար օլան Քրիստոս տուր. Պօղոս առաքեալը սէօզինէ կէօրէ. «Քրիստոս քի Ալլահ տրը»։ Վէ էպէտիլիքտէն միւսարէքլէնէն եինէ օ Քրիստոս Ալլահ տրը. տէմէք քի Նեստորականլարրն իտոտասը պի էսաս տրը, եանի Քրիստոստա իբի անձ եօզ տուր. քէլամ ուլլահրն պիր եայրնը Ալլահանի անձը վար քի Ալլահ տրը վէ պու տա էպէտի միւպարէքլէնմիշ Ալլահ տրը. տէմէք քի Քրիստոսուն սէօզի. «Պէն վէ փէտեր պիրիզ»։ Ալլահ իւզէրինէ տիր։ Մատամ քի պու սէօզի սէօյլէյէն Քրիստոս ինան օղլու տուր. տէմէք քի, Քրիստոս հէմ ինան տրը հէմ Ալլահ տրը։ Եանի պիր եայրնը Ալլահանի սրֆաթը (անձը) սայէսինտէ ինան իբէն, քէնտի քէնտինի փէտերէ պէրապէր, վէ ոնուն թապիաթը իչէ պիր թուբթուրյոր։ Էօյլէ իսկ քէլամ ուլլահրն անձը Քրիստոսուն անձընտան պաչգա տէյիլ. եանի պիրի էպէտիլիքտէն քէլամը խիւտանրն անձը, վէ տիկերի մուվազդաթ Քրիստոս ինան էվլատրնրն անձը. իչիէ պու թալիմաթ Նեստորուն վէ քէնտի թէվապիէրինին [illegible] թապիաթիր տրը։ Անճագ Քրիստոսի [illegible] պիր թէք քէլամ ուլլահրն անձը տրը. ոնուն իչին տիր քի Ալլահանի եանի քէլամուլլահրն թապիաթընա եազըլրը հարաքաթ եա իւնվանլար պազէն Քրիստոսա վէ ոնուն ինանլրդընա մուզապլէթէն, (փոխարինաբար) վերիլիյոր. օ տա պիր Աստուածային անձրն սահիհէն վէ հէֆսէն Քրիստոսուն ինանլրդը իլէ պիրլէշմիի իչին տիր. վէ պու Ալլահանի անձրն պիրլէշմէսի միւնասիպէթի իչին վէ Ալլահանի թապիաթը սէպէպի իչին տիր քի, (Ալլահ էվլատը պիր թանէֆիք էվլատ վէ Ալլահրն խաս քէնտի էվլատը, եանի օրդի Աստուծոյ, օրդին միածին, իւր որդի) տէյի Քրիստոս աղիզ քիթապտա թէսմիյէ օլունույոր։ (Մ-դն. ԺԳ. 16.) «Սէն սաղ Ալլահրն օղլու Քրիստոսուն»։ Վէ պու Պետրոսուն իզրարը փէտեր Ալլահտան Պետրոսա ինան օլմուշ օլտուզունու Քրիստոս քէնտիսի սէօյլէյոր։ (17) «Պու չէյի ճանա գան վէ թէն պէյան էթմէտի, իլլա կէօկտէքի պուլունան փէտերիմ»։ Տէֆա Քրիստոսուն Յորդանանտա (ԺԷ. Յ. Մ-դն. Ա. 11. Ղ-կ. Գ. 22. Մ-դն. Թ. 3. Ղ-կ. Թ. 65. Ռ. Գ-ր. Ա. 17.) Թափոր առաքընտա Քրիստոսուն թէսլիմի հալ (այլակերպութիւն) իթտիյինտէ «Պու պէնիմ սէվկիս լիւ էվլատըմ տրը, քի պէյենմիշիմ, վէ քէնտինտէն հազդ էթմիշիմ»։ (Հ-վ. Ը. 32.) Ալլահ. «Քի քէնտի էվլատընա էսիրիէմէտի. իլլա պիղիմ հէվիմիզդ իչին ոնու թէսլիմ էթտի (խաչ էօլիւմինէ)»։ (34) «Քրիստոս Յիսուս, քի էօլտիւ վէ ամրիլմիշ պիլէ տիր վէ Ալլահրն ոսդ թատրաֆընտա տրը, վէ ատ պիրիմիշ իչին չէֆաաթ էտէր»։ Միւալ էթմէլի Նեստորականլարա պու

նանբլ ինսան էվլատը տրբ քի էօլիւյօր վէ տիրիլիյօր վէ Ալլահդն սաղ թարաֆընտա օթուրույօր։ պու ինսանլրդա վէրիլմիշ մի տիր։ ամմա քի օնու էօլտիւրմէք վէ տիրիլմէք վէ սաղ թարաֆընա օթուրմաղ պիր Ալլահլրդա խաս տրբ։ Էօյլէն քիմ տիր, Քրիստոս աուբ, տիրիլիպ Ալլահդն սաղ թարաֆընտա օթուրան քիմ տիր, եինէ Քրիստոս տուր։ քիմդն դուվվէթիյլէ, միւճէրրէտ քէլամ ուլլահդն անձրնդն դուվվէթիյլէ, քի Քրիստոսուն ինսան թաբիյաթը իլէ պիրլէշմիշ տիր, վէ օնու զիրի խտարէսինտէ կէզտիրիյօր։

ՄԻՆ։ Կէրէք Ալլահ թաբիաթը կէրէք ինսան թաբիաթը տիրիզ քիթապտա պիր Քրիստոսա վէրիլիյօր վէ ինսան ամէլէրի Քրիստոստա Ալլահ ամէլէրի ատտ օլունույօր։ վէ Ալլահ ամէլէրի պիր Քրիստոստա ինսան ամէլէրի ատտ օլունույօր։ Վէ ինսանի վէ Ալլահանի ամէլէր պիրի պիրի իլէ իլգադ օլունույօրլար պիր սայրլայօրլար, դիրա կէրէք Ալլահանի ամէլէրի կէրէք ինսանի ամէլէրի իգրա էտէն պիր Քրիստոսուն անձը օլտուղու իչին վէ պիր պու Ալլահանի քէլամդն անձնաւորութիւնունուն դուվվէթի վէ իտարէսի թանիրընտա իպրաղ ու ինֆաղ օլտուղու իչին, վէ պունա պինաէն տիր հէվ օլ ազիզ քիթապդն աէօզլէրի քի պիր Ալլահ էվլատընը վէ ինսան էվլատընը Ալլահդն օգլունուն վէ ինսան օգլունուն պիր օլտուղունու կէօսթէրիրլէր։ (Ա. Կորնթ. Ի. 8.) հաչան «Էնթիչամ բաղպրընը իսաչա չըդաբըլմըշ» թաստիգ էտէր։ (Գալատ. Դ. 15.) «Էօմիւր պալաչ էտիճի էօլտիւրիւլմիւշ կէօսթէրիրիր», հաչան Ալլահ քէնտի դանը իլէ քէնտինէ պիր քիլիսէ դաղանմըշ թէսմիյէ էտէր։ (Գալատ. Ի. 28.) հաչան պու ինսան էվլատընդն Աբրահամանա էվվել պուտաղունա վէ նաչատըղընը թաղրիր էտէրսէ։ (Եբրայեցիս Ը. 58.) հաչան Ալլահդն էվլատընը դարբատան տօղմուշ կէօսթէրիրսէ։ (Գալատ. Դ. 4.) հաչան ինսան էվլատընդն կէօյտէ տուրուպ եէր իւզէրինտէ սէօյլէտիկինի թաստիգ էտէրսէ։ (Եբրայեցիս Յ. 13.) Մատամ քի կէրէք ինսանա մախսուս օլան ամէլէր, կէրէք Ալլահա խաս օլանլարդն իքինի սէ պիր պու զաթա ատտ վէ այնա օլունույօր։ վէ մատամ քի պու պիր զաթ Ալլահ վէ ինսան թէսմիյէ օլունույօր, վէ եինէ պու պիր զաթ Քրիստոս թէսմիյէ օլունույօր տէմէք քի Քրիստոստա պիր թէք սըֆաթ վար տրբ, վէ պու սըֆաթ սէպէպլի իչին իքի թաբիաթլարդն հարաքեաթը պիր Քրիստոստա վէրիլիյօր։

ՄԻԶ։ Սուրբ քիլիսէ Քրիստոսուն տիրի վէքիլի տիր քի հէր կէրչէքլիկի Քրիստոստան քեամիլէն ալմըշ տրբ, նէ էթտի վէ նէ էօրէթտի։

Պու տին իգրարլարընդն ումումի սուրէթի, մէվճուտու վէ մէմուու Հանդանակ հաւատոյ, եախօտ Հաւատամք, եախօտ դաւանութիւն թէսմիյէ օլունուր։ Առաքելական Հանդանակ, Նիկիա Հանդանակը, Կոստանդնուպօլսոյ եանի Ստամբոլ սինօթունուն հանդանա-

կը · պունլար տա վէ քնաֆֆէլի ումումի սինոթլարտա թանդիմ վէ թատիզ օլունան պամանմնի տինիլէտ , էվվէլ էմրտէ Քրիստոս , փէ-տէր Ալլահդն օղլու էպէտիլիքաէն Ալլահտան Ալլահ , նուրտան նուր · քէլամ ուլլահ · պիրիր Մարիամտան թէն ալմը՝ վէ թէքմիլ ինսանլըգ ալմը՝ տէնիր · Ալ քէլամ ուլլահ եէնէ էզիլէթ չէքմիշ խաչա չըգմը՝ իւ կիւնտէն տիրիլմիշ կէօյէ չըգմը՝ · Ալլահդն սաղ թարաֆընտա օ-թուրույօր , քի սիւնեա սանուունատա էօլիւլէրին վէ տիրիլէրին չէրատա-խընը քէսմէյէ կէլէնէք տիր . . . տէնիր վէ իգրար օլունուր · Գու Ալլահլըղ նէ , պու ինսան հալլէրի նէ՝ · Մատամ քի օլ Ալլահ պէօյլէ հալլէրէ կիրիֆիթար օլմուշ , նէ իլէ օլմուշ , Ալլահ թապիաթը իլէ մի · հաչա · Ալլահ էզիլէթէ տիւչար օլամաղ · նէտէն տիր , վէ նէ սէպէպ մէպնի տիր էօյլէ իսէ քի Ալլահ ազիմուշշան հաղրէթլէրի խաչա չըգարըմը՝ տէնիյօր · Եալընը՝ ալտըղր ինսան թապիաթը իլէ վէ հէր կիւն [illegible] պու տիր իգրար [illegible] ա-բա օլունույօր · պաչդա պիր սէպէպ իլէն տէյիլ , անճաղ Քրիստոստա պուլունան կէրէկը Ալլահ , վէ կէրէկը ինսան թապիաթլարընդն ալիֆա-թը դայիմի , եանի անձը պիր քէլամը խիւտանընդն անձը օլտուղունա-տան տըր ·

Մինէ · Ս · Իգնատիոս Աստուածազգեաց (Ա– [illegible] Ը. Դ. Ա.) « [illegible] տիր տիր , հիրանի վէ բունանի , տղմուշ վէ տղ-մամիշ , թէնտէ տօղմուշ Ալլահ · վէ Մարիամտան վէ Ալլահտան · էվ-վէլա գապիլի էզիլէթ · վէ օլ վագդը՝ նագապիլ՝ Յիսուս Քրիստոս է-[illegible] · · · վէ պիր [illegible] Քրիստոս [illegible] թէնէ ինսան օլտուղունա · վէ Ալլահդն օղլունա » · Ս · Օգոստինոս · (Ենգիրիդիոն Գլ. Լ.Ա.) « Քրիստոս Յիսուս Ալլահդն էվլատը , հէմ Ալ-լահ տըր հէմ ինսան , Ալլահ հէր տէհրտէն էվվէլ , ինսան պիղիմտէն-ըմիզտէ · Ալլահ՝ յինդի Ալլահդն քէլամը · գիրա քէլամ Ալլահ իսի · վէ ինսան՝ գիրա անձըն պիրլիկի խուսուսունատա՝ ագըլտանէ ճան վէ թէն քէլամա գաղուշտու · · · պիր թանէ Ալլահդն օղլու , օ տա ին-սան օղլու , պիր թանէ ինսան օղլու , օ տա Ալլահդն օղլու · տէյիլ քի Ալլահդն իքի օղուլարը , Ալլահ վէ ինսան , իկա Ալլահդն պիր օղլու Ալլահ , պիտայէթի եուք , ինսան պիր պիտայէթտէն , էֆէնտիմիզ Յի-սուս Քրիստոս » · Գունատան աչրդ տտա նէ՝ օլասիլիր , տէյօր Ս · Օ-գոստինոս , տէյիլ քի Ալլահդն իքի օղլու վար , խայըր , պիր թանէ-ճիք քէլամը՝ էպէտի օղլու , օ քի Մարիամտան թէն ալտը · վէ Քրիս-տոս էֆէնտիմիզ տիր · Նէստորուն եանլըշընը քեամիլէն ճէրհ էտէ-[illegible] , քի Ալլահա իքի օղուլ վէրիյօրու

պիր եալընդ Մուսուլ վէ Մարտին ճանխալինտէ գու խամ իլէ միւ-
սէմմի պիր ճէմիյէթ վար տրը, լաքին էկերչի սիւալ էտէրսէն գունա-
լար քէնտի մէղհէպլերինին չուրութունու քէնտիլէր տախի պիլմէղլէր։

ՄԻՐ. Հայաստանեայց քիլիսէսինին էվայիլտէն գու կիւնէ տէ-
կին թէրէնիւմ էթտիյի չարական տուայարը, հէր սահիֆէտէ քէ-
լամ ուլլահին փիսէրտէն այրըլմայարադ վէ փիսէրին թասդիքընտա
օլարադ վազթընտա Մարիամ Աստուածածնինտէն Ալլահ վէ ինսան
ազդատուղունու, սավթը պիւլինտ իլէ իգրար, վէ թասդիգ էտէր։
(Տէ՝ Շ-ր-կ-ն Ա-ն-ի-ն) Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի . . . . Պէօյիւք
վէ հիքմէթլիւ պրը, քի գու կիւն պէյան օլտու։ Անքաւելին երկնի
եւ երկրի . . . . Կէօյէ վէ եէրէ պղմայան, փիսէրտէն այրըլմայա-
րադ դունտաղա սարրլտը։ Անսկիզբն էակից հօր, բանդ 'ի կուսէ
Անձառ միութիւն։ Պաշլանկըճը օլմայան քէլամ փիսէր իլէ հէմզաթ
թարիֆ օլունմազ պիրիկը։ Պիրիրսէն տօղտուն, փիսէրէ վէ բու-
հունա հէմզաթ։ Անսկիզբն որդի, հուրն կենդանի. հայաթ վերին
աթէշ, քի պէօյիւրթլէնտէ թութուշտու, օնու քի զարարսըզ բան-
մինտէ թաշրտրն, վէ Ալլահ վէ ինսան ազդուրտուն։ Տիսին դասք
իմանալի զօրութեանց. զԱստուած մայմնով առ իքէն ծնեալ . . .
զերուհ օլան մէլայիքլէր օրտուլարը, Ալլահ սէնտէն թէն իլէ տօղ-
մուշ օլտուղունու այնէն միւշահէտէ էթտիլէր, ամմա սէնին օղլու-
նուն քիլիսէսի սէնի՝ քի պէքիրլիք իլէ վալիտ սին Ալլահին վալի-
սէսի իգրար էտէր։

ՊԱՊԸ ԹԱՊԻ

ՊՈՒ ԱՆՁՆԱՒՈՐ ՍԸԾԱԹՃԱ ՊԻՐԼԻՇՄԻԼԼԻՐԻՆՏԷ ՔՐԻՍՏՈՍՈՒՆ ԿԷՐԷԳ ԱԼԼԱՀԱՆԻ ԹԱՊԻԱԹԸՆԸՆ ՎԷ ԿԷՐԷԳ ԻՆՍԱՆԻ ԹԱՊԻԱԹԸՆԸՆ ԹԷԳՄԻԼ ԳԱԼՏԸՂԸ. ՎԷ ՀԷՐ ՊԻՐԻՆԻՆ ԹԷԳՄԻԼ ՎԷ ԱՅՐԸ ԱՅՐԸ ԱՄԷԼԼԷՐԻ. ՄՈՒՐԱՏԼԱՐԸ ՎԷ ՍԱՅԻՐԷ ՎԷ ՊԻՐ ՊԻՐԻՆՏԷՆ ԱՅՐԸ ՕԼՄԱԼԱՐԸ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

ՄԻԹ. Պու պապտէ իքի խուսուս վար տրը, էվվէլա Քրիստոս-
տա թասլիաթլարին թէմամիյէթի, սանկէն գու թասդիաթլարա խաս
օլան մուրատլարը եա բատէթլերի վէ ամէլլերի. պունլարընն իքիսի-
նէ տէ գարչը բաֆըզըլըգլար զուհուր էթտի։

ՄԼ. Էվվէլա Նեստորա նէֆսանիյէթլէ գարչը կէլտի։
Ֆաղաթ նէֆսանիյէթ բուհու իլէ զուհուրա կէլէն հէր մէսէլէ վէ
միւնագաստա վուղու պուլտուղու կիսլի պունլարընքի տէ թըպկը
էօյլէ օլտու. եանի իքիսի տէ տօղրուլուղտան սահարադ սահին եա-
լու դայդ էթտիլէր. չէօյլէ քի Նեստոր Քրիստոստա իքի օղուլ վար
տէտի։ գիրի քէլամ ուլլահին։ տիկերի Քրիստոսուն։ Քրիստոսուն

թէվհիտիհ էվլատը, լութֆ, եախոտ ճան էվլատը տրը, տէտի։ Գու
սուրէթտէ քէլամ ուլլահ վէ Քրիստոս այրը այրը էվլատլար տրըլար.
պիր թանէ տէյիլ տիրլէր։ վէ գունուն իլին եանի Քրիստոսու եալը-
նընդ տօղուրտուղու իլին, Մարիամա Սուրբ Սանին տէտի։

ՄԼԱ. Եւտիքէս պունա դարչը, թէն ալմազան Քրիստոսուն ի-
քի թասլիաթը վար ըսը. թէն ալտրգտան սոնրա իշպու իքի թա-
սլիաթլար գարըշըգ պիր թասլիաթ օլտու. իմտի Քրիստոսուն պիր
թասլիաթը վար տրը տէմէյէ վէ էօյրէթմէյէ ճէսարէթ էթտի։ Գու
բաֆրզրյա դարչը Ստամպոլ սինօթունտա 448 տէ Ա. Փլավիանոս
ռիյասէթիյլէ, վէ Եւդէմիոս Տօրիլէա չէհրի եպիսկոպոսունուն ար-
զիւսիւ իւգերէ Եւտիքէս սինօթա տավէթ օլունտու իսէ տէ, կիթ-
մէյէ ըսրար էթտի, հաթթա Քրիստոսուն պիրլէշմէսինտէն էվվէլ՝ ի-
քի թասլիաթտա պուդ պիրլէշտիրտէն սոնրա Քրիստոսուն պիր
թասլիաթը օլտուղունու իդրար էտէրիմ տէյի վերտիկի դաւանութիւ-
նու իւգերէ՝ սինօթ քէնտիսինի ճէրհ էթտի, իյթէ գու էճիլտէն Եւ-
տիքէս Ասիթանէտէ պիր մանասթը բէիսի վէ արչիմանտրիտ իքէն-
մէկմուրիյէթինտէն թարտ օլունտու. Եւտիքէս սինօթտա՝ քէնտիսինէ
հիւքմ վերտիրլէրի իյին Լէոն փափա հաղրէթլէրինէ միւրաճաաթ
(ապիպէլլո) էթտի. վէ լաքին քէյֆիյէթի Ս. Փլավիանոս էթրաֆը
իլէ Բոմայա պէյան էթմէյ օլմասը իւգերէ, Ս. Լէոն փափա սինօթու
դարարլարը իլէ պէրապէր Եւտիքէսին իյթիկատարընա հազդ վեր-
մէյերէք, թասդիգ էթտի. Գունուն իւզերինէ զայէթլէ միւնֆէրիդ օ-
յարադ Եւտիքէսին համիի քիպիրի վէ ըլֆաղլէր իյինտէ էն նամ-
տարը օլան Դէոսկորոս մէդքիւր սինօդա դարչը Եփեսոս չէհրինտէ 449
տա տիկեր պիր նէվսանիյէթ մէճլիսի թէճէմմիւ իթտիրիպ վէ Ս. Փլա-
վիանոսու տախի օրայա ճէլդ իլէ, սէն Բոմայա նազմըշ, վէ Եւտի-
քէսին դատապարտութիւնունա սէպէպ օլմուշսուն. վէ չիմտիքի դա-
բարլարա դարչը Բոմայա միւրաճաաթ էտիյօրսուն տէյերէք. մէճլիս-
տէ օլ ազիզի եաթըրարադ, էօյլէ չէտիտ զարդ էթտի քի իւչ կիւն-
տէն սոնրա Տէլուս ատասընտա օլ ազիզ վէֆաթ էթտի։ Գունտան սոն-
րա 451 տէ Բազիկոնտա տիկեր պիր ուլու սինօթ թէճէմմիւ իտիպ
հէր միլլէթտէն հայրապետլէր պուլունտուլար, Էրմէնի միլլէթինին
հայրապետլէրի. օլ վազթտա Աճէմլէրէ գարչը չէտիտ մուհարիպլէր-
բի զուհուր էթտիյինտէն օլ մէճլիստէ պուլունամատրլար։ Գու սինօթ
քէյֆիյէթի սպատէթ թէտգիգ, Եւտիքէսի վէ Դիոսկորոսու, պու քի
Եկէնտէրիյէ եպիսկոպոսու իտի, դատապարտել էթմէրէր վէ իքիսի-
տէ Մարկիանոս իմբէրաթօրուն էմրիյլէ նէֆի օլտուլար։ Եւտիքէս
վէ Դէոսկորոս վէ ավիանէլերի տին պապընտա պու սուրէթտէ ազրբա-
եանըլուրլար վէ եանլրշըղլարընտա քէսանիտ էտէրէք, տօղրուլթ-
մայա բազի օլմատրլար։ Քրիստոսուն քիլիսէսինէ վէ վիճուտու մանէ-
վիսինէ պիր դաթ սա պունլար եարա աչտրլար վէ դարար վերտիլէր։

ՄԼԲ. Նստիքէսին պու բաֆրդզըլըզընտան պիր դաչ խիւլասէ չըզար։ Կվվէլա Քրիստոսուն Մարիամտան տօղմազտան իրի թապիաթը վար իտի։ Սանիէն պու թապիաթլար պիրլէշմիշտէն սոնրա եախօտ քէնտի մէրամընը միւշիր իսթիլահը գուլլանարագ, պու իրի թապիաթըն գարըշմասընտան սոնրա, Քրիստոստա իրիսինտէն միւրէքքէպ տիկէր իւշիւնճիւ պիր թապիաթ կէչրիլ օլունտու։ Սալիսէն Քրիստոսուն կէնի Մարիամ Աստուածածինին բահմինէ տիւշմէզտէն զաթէն վար իտի, եախօտ կէօյտէն էնտիրիլմիշ իտի։ Բապիէն Քրիստոս Մարիամըն բահմինտէն եախօտ թէնինտէն հիչ պիր չէյ ալմասը· եալընընը սու օյուզտան կէչէր կիպի Քրիստոս տախի Մարիամտան տօղմուշ օլտու՝ օնուն իչին Մարիամա աստուածածին տէմէք խաթա տրը· անճակ մարդածին տէմէկի տիր։ Զունուն իչէ պէրապէր Նեստորա գարշը ուղրաչան պու խասիմ, համադաթլըդ իչէ Գէրգինէ վարմայարագ Նեստորուն խաթասընը իսթիյար վէ թաստիգ էթմիշ օլտու։ Զուգուրա տիւշմիշ խասմինէ մանա վէրէրէք քէնտիսի տախի այնը պիր չուգուրա տիւշտիւ։ Զունկարա գարշը պիզ պալատէ տէտիկիմիզ սահիհլիսի չէօյլե պէյան էտէրիզ։

ՄԼԳ. Տէօրթ թարդ իչէ Քրիստոսուն իրի թապիաթլարը պիր պիրլէրի իչէ պիրլէշէպիլիրլեր։ Նա օլ տուր քի գարըշտըլար (խառնմամբ) պիզ գարդ պիր գատէհ սույուն պիր գատէհ շարազա գարըշտըզը միսիլիւ։ Նա օ տուր քի (իքիսինին պիրիսի տայանամայրպ, լաղվ օլարագ (քարձմամբ)), պիրիսինին պագասըյա։ պիզ գարդ պիր գատէհ թանը սույուն տէնիզէ գարըշտըզը միսիլիւ, եախօտ պիր փարչա մուսուն աթէշտէ էրիսիսզ թէլէֆ օլտուղու կիպի։ Նա օ տուր քի իրիսինին տէ պու իսթիլաթ սէպէպսիզէ պիր իւշիւնճիւ հիյէթ քէսագ էթմէսի իչէ։ պիր ատէմ եախօտ պիր հայվան ֆուրունա աթըլուգ իքիսինին տէ վիճուտինտէն պիր քիչ հասըլ օլտուղու միսիլիւ։ Նա օ տուր քի իրիսինին պիրլէշմէսիզէ պիր իթթիհատըն հասըլ օլմասը։ Իքի այրը թապիաթլարընն պիր իթթիֆագ։ վէ տէրունի իրթիսլաթ իչէ պիր գայրագամ նա պիր միւտիրին իտարէսի թահթընտա։ ֆագաթ պու իքի թապիաթլար պիրի պիրիսէ գարըշմաղա։ վէ քէնտի խասիյէթի մախսուսէլէրինի քէմալի իչէ պիրի պիրինտէն հէմ այրը սաղլարսա վէ հէմ իքիսինին տէ պիրի պիրինտէն այրըլմասընն իհթիմալի օլմաղա։ պիզ գարդ Քրիստոսուն Յոհանանի վէ ինսանի թապիաթլարընն պիր պիրի իչէ պիրլէշմէսինէ էօրնէք օլտուն տէյի։ ինսանըն թէնի քէնտի ճանը իչէ պիրլէշմէսի կիպի։ Իւչ էվվէլքի սուրէթ գարըշմալարըն դանղըսընը Քրիստոսա վէրիրսէն վէ դանղըսընը թութարսան, պէօյիք բաֆրզըլուգ տըր։ տէօրտիւնճիսիւ տօղրու տուր։ Նստիքէս օլ իւչ թարդըն իւշիւնճ տէ տիւշտիւ վէ օնուն իչին սինօթտա բէտա օլունտու վէ պէօյիք բաֆրզը թէսմիյէ օլունտու։

ՄԼԴ. Ցաղաթ տիպդաթ լքմէլի քի, ինանանան ալտրղրմէզ էմսալ եանի Քրիստոսուն Ալլահլրդրնէն քէնտի ինանալրդր իլէ պիրլէշմէսի ինանանէն թէնիմին ճան իլէ պիրլէշտիմինէ հէր վէճ իլէ պէնդէմէզ. պիրա նէ թէն ճանտան այրը ատէմ տիր. նէ ճան թէնտէն այրը ատէմ տիր, անանդ իրիսի պիր ատէմ թէնքիլ էտէրլէր. լաքին Ալլահրն թապիաթը թէքմիլ օլուզ, ալտրղը ինանալրդ տախի թէքմիլ տիր. ինանտան ալրնան էօրնէք, եախոտ էմսալ իրի թապիաթլարրն պիր քէլամ ուլլահրն չախաը իլէ (անմ) պիրլէշմինէ էմսալ տրր. լաքին եւտիքէս օնու պու ֆիքիրտէ տէմէսի.

ՄԼԵ. Քրիստոստա սահիհ Ալլահ թապիաթը օլտուղունու սէյան էքտիք. Քէզայիք Քրիստոստա թէքմիլ ինանան թապիաթը օլտուղունու իսպատ էքտիք. Օրատա (Մէ. Մա.) պուլունան իսպաթլար պու իրի թապիաթլարրն թէքմիլ գալտրղրնը. վէ պիրի պիրինէն այրը օլտուղունու կէոսթէրիրլէր. (Ցէ. Ա. 14.) «Վէ քէլամ թէն օլտու, վէ սիզտէ ճաքին օլտու». Պու քէլամրն էզէտիլիքտէն Ալլահ օլտուղունու վէ Ալլահրն ինտինտէ օլտուղունու կէոսթէրտիք. պու քէլամրն սոնրա թէն ալրդ ուղտուղունու աւետարանլար աչրդտան եազրյորլար. վէ թէնեվ սիլսիլէսինի թաատտաս էտիյորլար. (Մաթ. Ա. Ղ-կ. Դ. 23.) Յիսուս Քրիստոս, քի Յովսէֆին... քի Դաւիթին... քի Աբրահամրն... օղլու տուր». (Ղ-ք. Բ. 6.) «Վէ պատ քի դրդա եէթիշտիրէրինէ ինան ատրտրանդ կէնէրի թէքմիլ օլտուղունտա, վէ իլք օղլունու տոզուրտու». (Ղ-ք. ԺԵ. 10.) «Հէր քիմ քի ինանան էվլատրնա դարչը պիր չէյ տէրթէ». (Մաթ. Դ. 2.) «Վէ դրրդ կիւն վէ դրրդ կէչէ օրուճ թուրթարադ սոնրա ա-ճրդտը». (Մարկ. Ի. 24.) «Ինանան էվլաաը էլի կէլէճէք... (34.) «Պաչլատը դասէվվէթլէնմէյէ, վէ էսկի էթմէյէ». ճանրմ քէտէրտէ տիր էօլիւմ տէրէճէսինէ գատար». (39.) «Տուայա տուրտու վէ տէր. նա փէտէրիմ, էկէր միւմքին իսէ պու քեասէ պէնտէն կէչ-սին, ամմա պէնիմ իսթէտիկիմ օլմասրն իլլա սէնին». (41) «Ռուհում ըազի տիր. ամմա թէնիմ դայիֆ». (42.) քէղալիք. (Ղ-ք. Ի. 43.) «Թրպգը էվվէլքի կիպի տուայա տուրուպ տէր. նա փէտէր՝ իսթիմալի վար իսէ պու գասավվէթ քեասէսինի պէնտէն կէչիր. ամմա տէյիլ քի պէնիմ բատէթիմ, իլլա սէնինքի օլսուն, վէ կէօյտէն օնա ռէյայիք կէօրիւնտիւ, վէ օնու գուվվէթլէնտիրիր իտի, վէ իզթիրապտա իտի. վէ տիգդաթ էտէրէք տուայա տուրտուրուտու վէ օնտան դան տամլալարը կիպի թէր՝ տամա տամա եէր իւզէրինէ ադար բոլ...».

ՄԼԶ. Ինպու Աբրահամրն սիլսիլէսինտէն Դաւիթ սիլսիլէսին-տէն, անա բանմինէ տիւշմէք համիլէ օլմագ, վալիտէսի Մարիամրն կիւնիւ եէթմէք, տօղմագ, գունտաղլանմագ, իւշիւմէք, ույումագ, Ղազարոսուն իւզէրինէ աղլամագ, աճրգմագ. սուսամագ, գասավ-

վեթ էթմէք , փէտէրինէ բիձա էթմէք , փէտէրիմ պէնտէն պէօյիւք տիւր տէմէք , ինսան էվլատը օլմադ , սէվինմէք , եօրուլմադ , խայա չըղմադ , էօյմէք վէ դայրընվում . պունլարըն հէվսի Քրիստոսուն թէքմիլ ինսան թասլիաթընա , ինսան ամելիյաթընա , վէ ինսան միւրատընա , վէ ինսան էֆա՛լինէ մալիք օլմադ տէմէք տիր , վէ սայիր ատէմլէր միսիլլիւ ինսանկիլէթ իձրա էթմէք տէմէք տիր , քի ինսան թասլիաթընըն հէր նէ քէմալէթի վէ խասիլէթի վար իսէ , հէվսի Քրիստոստա մէվճուտ տուր , վէ Ալլահ թասլիաթընսան այրը վէ պաչդա տըր . եանի ինսան թասլիաթը քէնտի հիւքմիւնիւ իձրա էթտի , Նէչէլիմ Քրիստոսուն Ալլահանի թասլիաթընա ,

ՄԼԷ . (Մատթ. ԺԴ. 23 .) տէնիզ իւղերինտէ կեւրիւմէք , տէնիզէ էմր էտիպ ճնու թէքքին էթմէք . պալըղըն աղըընտան փարա ատրոյ՝ վերկի վերմէք , քէօրլարը թօփալլարը սաղըրլարը սաղալթմադ , ճինլերէ էմր էտիպ ոնլարը տէֆ էթմէք , էօլիւլերի տիրիլմէմէք , պիր իքի էքմէք իլէ վէ պիր իքի պալըդ իլէ պինլերճէ քէսանը տօյուրմադ , թէնճէ կէօրիւնմէզ դաթը ինձիր ադամը թահթընտա կէօրմէք , Սամարիալը դարընըն եէսի դօճա տէյիչտիյինի պիլմէք , հէր քէսին իյլէտիսի կիւնանը հէր իւզերինէ եադրպ ոսկիդինէ պէյան էթմէք , տիւշմէն կէօզիւնիւն էօնիւնէ փէրտէ չէքիլ՝ սավուչմադ , պինճիմ , ատէմսի իլէ տիւշմէնլերինի հէրբ փէրս էթմէք վէ թէքրար եէրտէն պալդմայա բուխաթ վերմէք , Թափօրտա խթիճլալ իպրաղ էթմէք , կիւնէչին վէ մահիթապին չադրընը քէսիպ եաս թուիտուրմադ , հէրի , վէ դայալարը սարսմադ , մէզարա կէօմիւրմէք , վէ իւչիւնճիւ կիւն , օուպհան Ալլահ . . . տիւշմէնին ֆաթիհի տիրիկիպ դըյամ էթմէք նէ դուվվէթէ վէ նէ թասլիաթա մահուս տուր , եանու , պիր Ալլահըն թասլիաթընա , տէրի դուվվէթինէ , անըն միւրատը ալդէսինէ էֆալ վէ մէչիաթինէ մահուս տուր , Քրիստոս Ալլահըն պիր սըֆաթը իլահիյէսինէ վէ պու սըֆաթըն իտարէսինէ , վէ պիրի պիրինտէն այրը վէ պաչդա օլան թասլիաթլարըն , այրը վէ պաչդա քնաֆֆէյի էֆալ ու ամէլլէրի պիր պու Ալլահանի սըֆաթըն գուվվէթինէ վէ իտարէսինէ խաս տըր , Նիչին քի հէմ Ալլահանի մուամէլէլէր Քրիստոստա պուլունտուլար հէմ տէ խաթասան մաստա սայիր ինսանլըգ ահվալը վէ էֆալը վէ սայիր ինսան հարէքէթինին քնաֆֆէսի տէ Քրիստոստա թէքմիլ վէ մէվճուտ պուլունտուլար , Վէ պու իքի թասլիաթլար պիրի պիրինտէն այրը վէ գարըչմադսըզըն պիր քէլամ ուլլահըն սըֆաթը իլահիյէսինին թահթը իտարէսինտէ վէ իթթիհատընտա պուլունարադ քէնտիլէրինէ խաս օլան մուամէլէթը քնամիլէն իձրա օլունմուչ օլուպ , հէր պիրի քէնտի հիւքմիւնիւ վէ թէյսիրինի իձրա վէ իպրաղ էթտի , ալլի ֆարզ Քրիստոս ահդը . Ալլահ ահդըզըր մը , Քրիստոս եօրուլմուս , Քրիստոս աղլատը , Ալլահ եօրուլմուբ մու , աղլար մը , Քրիստոս

խայա չըղըպ էօլտիւ . Ալլահ խայա չըղարը՝ էօլմիւբ միւ , Քարին իմտի եուտիքէսին իսմանը , վէ իթիգատը նէ պէօյիւք համագաթ տըր , քի Քրիստոսուն թասլիաթը , ինսան թասլիաթը իլէ գարըչտը տէյի իտտաա էտէր իտի վէ պիր թասլիաթ օլտու տէմէք , Ալլահըն իսթիգատալ դադուլ էթմէդ թասլիաթընը թէպտիլ էթմէք տիր , Տէմէք քի Ալլահըն թասլիաթը , սաֆի թասլիաթ դալմատը , ինսանըն թասլիաթը Ալլահըն թասլիաթը օլտու . նէ Ալլահ սաֆի Ալլահ , նէ ինսան սաֆի ինսան , պէօյլէ դարըչըդ Ալլահլըք օլուրմու . Ալլահլըք իլէ գարըչըդ ինսան օլուրմու , Իչթէ Ալլահը տա չիւրիւթմէք ինսանը տա չիւրիւթմէք պունա տէրլէր , զիրա եուտիքէս նէ Ալլահը թէքմիլ Ալլահ պըրադտը նէ ինսանը թէքմիլ ինսան . անճադ գարըչըդ , քի եարըմ Ալլահ վէ եարըմ ինսան տէմէք , լաքին Ալլահ եարըմ Ալլահ օլմադ . թադսիմ օլմադ . տէմէք քի Քրիստոստաքի ալլահանի թասլիաթ պիր վէ թէքմիլ տիր , անըն իչին քի Քրիստոս թէքմիլ Ալլահ տէնիյօր , քէզալիք Քրիստոստաքի ինսանի թասլիաթ տախի թէքմիլ տիր , անըն իչին թէքմիլ ինսան տէնիյօր , վէ պինայէն ալլչի Քրիստոս հէմ թէքմիլ Ալլահ , հէմ թէքմիլ ինսան տըր , Պիր եալընըզ քէլամ ուլլահըն սըֆաթը էպէտիյէսի , հալը փէրիշանիյէմիզէ թէրահիւմէն թէնէզզիւլ էտիպ , ինսան թասլիաթընը ախզ էթտի ,

ՄԼԸ . եուտիքէս Քրիստոսուն ինսան թասլիաթընը նոգսան պէլիլէտի . վէ Ալլահանի թասլիաթ իլէ դարըչտը վէ պիր խասլիաթ օլտու տէր իտի . վէ պունա թէմսիլ օլարադ պիր ատէմին ճանը նասըլ քի թէն իլէ պիրլէշտիյի հալտէ թէքմիլ պիր ինսան օլուրսա , քէզալիք Քրիստոստաքի բնութիւն « յԱստուածային եւ 'ի մարդկային յերկուց բնութեանց մի կատարեալ բնութիւն եղեւ 'ի Քրիստոս » եանի Ալլահանի վէ ինսանի իչպու իքի թասլիաթլարտան՝ Քրիստոստա պիր թէքմիլ թասլիաթ թէչքիլ օլտու տէր իտի , վէ պու իսէ պէօյիւք խաթա տըր . զիրա Քրիստոսուն ինսան թասլիաթը , վէ ինսանլըղը տէյիլ նոգսան իլլա թէքմիլ ինսանլըգ իտի , վէ պու ինսանլըղը քէլամ ուլլահըն անձրնա խաս մախսուս ինսանլըգ օլմուչ ուտու . նասըլ քի , հէր ատէմին ինսանլըղը քէնտի նէֆսի սըֆաթընա խաս տըր . ճանը թէնտէն մատտէթէն այրըլմաը մէսէլա՝ ինսանլարտա վէֆաթ իլէ միւմքին օլուպ , նասըլ քի սայիր մախլուգաթ տա տախի , անճադ քէլամ ուլլահըն սըֆաթը վէ այրըղը ինսանլըղը պէյնինտէ թէն այրըգսան սօնրա՝ պու այրըլըգ գապիլ օլմադ , վէ Քրիստոս ինսանլըղը իլէ էօլտիւ վէ ճանը թէնինտէն այրլտը իսէ հիլ պիր վագրթ օլ ինսան ճանը վէ թէնի քէլամ ուլլահըն անձրնուսան վէ պու անձրն իտարէսինտէն այրըլմատը ,

ՄԼԹ . Կէրէք Նեստոր , կէրէք եուտիքէս վէ կէրէք Դէոսկորոս վէ պունլարըն ավինէլերի Մարիամա Աստուածածին ատէմտիրլէր . վէ տէմէտիքլէրի պու սէպէպէ մէպնի իտի քի , Մարիամտան Քրիստոս

թէն ալտը իսէ, Նեստորուն գիրքինէ կէօրէ, Քրիստոս սատէ պիր ինսան իտի, վէ Ալլահըն թէվհիտիւհիւ իլին Ալլահ էվլատը փայէսինէ թէրքի գըլընտը. օնուն իլին Մարիամա մարդածին տէր իտի. Եւ տիքէս տախի Քրիստոսուն ինսանլըղը Մարիամին բահմինտէն սու պիր օլուգտան կէչէր կիպի կէչտի, վէ պիլմէմ քիմին էլի իլէ նախըլմըշ իտի վէ Մարիաման Քրիստոս պիր չէյ ալմատը տէր իտի. Ինթէ պու տա պունուն իլին Մարիամա աստուածածին տէմէզ իտի. անճագ մարդածին. Պիրի պիրինէ իքի զըտալարըն ուճու, նախօտ սօնու պիր օլտուղու կիպի, նախօտ նասըլ քի, հատտէն զիյատէ չավդ ինսանին կէօղիւնիւ կէօրմէզ էտէր, վէ հաթտէն զիյատէ գարանլըգ, քէղա ինսանին կէօղիւնիւ կէօրմէզ էտէր. պունուն կիպի տէ Նեստոր Քրիստոսուն իքի թապիաթընա իքի անձ վէրէրէք Քրիստոսու պայաղը ինսան փայէսինէ էնտիրտի. Մարիամին օղու էթտի. վէ Մարիամը Քրիստոսածին, նախօտ տահա աչըգ մարդածին էթտի. Եւտիքէս պունուն զըստը Քրիստոստաքի թապիաթլարին իքիսինի տէ էվվէլինտէն եարատըլմըշ էթտի, պունլարը Քրիստոստա գարըշթրրըգ իքիսինի պիր խամուր էթտի. Ալլահլըղը ինսանլըղա մախլուք էթտի, եանի հէմ Ալլահը չիւրիւթտիւ, հէմ ինսանը չիւրիւթտիւ, վէ պունլարտան պիր իւչիւնճիւ ղաթ օրթայա չըղարտը, քի (հրէշ) եանի թապիաթըն խարիճի օլարագ, նէ Ալլահա նէ ինսանա պէնզէր էթտի վէ պունլար տա Քրիստոստա թէն ալմաղտան վուղու պուլտուղու վէ Քրիստոստա պիրի պիրիկէ մարգեղուքիւն վագթինտէ գարըշու

տէն այդպտան կէօրիւնիւր , քի Քրիստոստա հէմ Ալլահանի միւրատ (կամք) վար տր , հէմ ինսանի . վէ պու իքի միւրատդար (կամք) , իքի թանէ վէ տրը օլուսը պիրի պիրլէշէ գարըշմամըշ . անմազ պիր Աստուածային քէլամըն անձընըն իտարէսի թանտընտա պիրլէշմիշլէր։ Զիրա Քրիստոս չարչարանքա եաղլաշտրդը զէման , էսէֆ էթմէյէ , դասավէրթ չէքմէյէ վէ թերլէմէյէ պաշլատը իսէ , պու հալլերին հիպ պիրիսի Քրիստոստա պուլունան Ալլահանի թասիաթա եագըշմադ , տէմէք քի Քրիստոսուն ինսանլըդ թասիաթը ատտէ պիղիմ թասիաթմրդա պէնդէր վէ քէնտինտէ պուլունան պու ինսան թասիաթը իլէ էսէֆ էթտի , դասավէրթ չէքտի , էղիլէթ կիրիֆթար օլառ , թութուլտու խաչա չըդտր պադրսրյա ։ Պու պէտիրի տիր վէ ֆիլիսոֆայութիւն օղուլան ատէմ մուքլադ պունլարը պիլիր . եանի Ալլահանի թասիաթ մէրդի տիր , [illegible] տրը (անհոգ) իքիլիգդադ դամադ (անիմաստ) . էղիլէթ դասիլի օլամադ (անչարչարելի) էպէտի տիր (անժամանակ) , եօղսա Ալլահ մանվ օլուր ։ Վէ մատամ քի Քրիստոստա պունլար վուգուս պուլտու , տէմէք քի եալրնըդ ինսան թասիաթըյա պունլարը հիսա էթտի ։ Պունուն իչին պիղէր եանի Կաթողիկէ քիլիսէ « սուրբ Աստուած սուրբ եւ հզօր սուրբ եւ անմահ » տէր . վէ « որ խաչեցար » զամանը խէթա տրը . վէ սինոթլարտա հերետիկոսութիւն տէյի գարար վէ իլան գելընմըշ տրը ։

ՄԽԱ . Ի պէտիք անմազլըդ տրը Քրիստոստա պիր թասիաթ վար տէմէք ։ Աստուածային վէ մարդկային մի բնութիւն տէմէք եւ տիքէսին եանլըշ թասիմաթը վէ բաֆրդրլըդը տրը . վէ պունուն իւղերինէ ըսարար էտէն քիմսէ իլէ մուպահասայա կիրմէյէ պիղէր հիճապ էտէրիզ ։ Չինքի պունլար սահիհ վէ ինքնար գապուլ էթմէզ մէպտալէրի , վէ վութիրէսթ զէմանընտա պիլէ չիւպհէ վէ թէրէտտիւտ գապուլ էթմէյէն մէպտալէրի ճէրհ էտէրլէր , պու սա ֆիլիսոֆայութիւն պիլմէտիքլէրինտէն տիր . Ֆիլէրմագի էկէր պու միւպարէք իլմի պիլմիշ օլսալար քէնտիլէր պիլէ Քրիստոստա պիր թասիաթ վար տէմէյէ հիճապ էտէրլէր ։ Ամմա պու մէպտալէրտէն պի պէհրէ օլան քիմսէ պու միւղաքէրլէնին նէ օլտուղունու սա պիլմէղ ։ Եվվէթ չիմտիքի Հայաստանեայց քիլիսէսի Քրիստոստա պիր թասիաթ գապուլ էտէր , հէմ իստաաարընը էտէր , հէմ տէտիյինէ իֆթիխար էտէր , պունլարա պիր տէյէճէյիմիզ օլամադ , յաքին նէ տէյէլիմ Գրիգոր Տաթեւացիյէ Էջմիածնական Հայոց սուրբունա վէ օնուն պէնզէրի Յովհաննէս Որոսնէցիյէ , Երմէնի քիլիսէսինէ վարդապետ օլարադ Եւտիքէս կիպի , Քրիստոստա պիր բնութիւն օլտուղու բաֆրդրլըդը չըդարարադ , իստաա վէ նէֆսանիյէթ էթտիքտէն մատտա հաթթա իքի բընութիւն տէյէնլէրին հէվսինէ յանէթ օղուրլար . պունլար պունու Բամա քիլիսէսինէ պիր հադարէթ օլսուն նիյէթի իլէ էտէրլէր . յաքին ալիլ պիր կէօղիւն քէնտի զայիֆլիկի իչին . կիւնէշին չավգընը կէօր-

մէջ միւգթէտիր օլամայրպ գարանլրգ Նէր պանա տահա էվլա տրր տէտիկի վէ էթտիի կիպի, կիւնէշտէն եիւզ չէվիրիպ խօշլանմազսա գապահաթ կիւնէշին մի տիր, նօղսա ալիլ օլան կէօղիւնմիւ տիր. պուՆու իւլէմա հիւքմիւնէ հէվալէ էտէրիմ։ Տաթեւացի պինէրճէ Նղովել էթսին, Որոտնեցի պինէրճէ քիւֆիւր վէ հէղայան էթսին. Նէ ֆայտէ ալիմէրտէն օնլարը քիմ տինէր, ամմա օնլարըն տա տինէնէրի օլուր. քի թբպգը օնլարա պէնդեր վէ օնլարա նազբյբր. խիւտա պիլիր քի պուՆլարրն իսմինի պիլէ անմայը քէնտիմիզէ բէվա կէօրմէյիզ, վէ գարշրմրզա ալրգ, խասմիմիզ ատտ վէ էթթիխազ էթմէյէ հիճապ էտէրիզ։

ՄԽԲ. ՊուՆլարրն ուսթալարը թա պիտայէթի մասլահաթտէն 630 տա, Աթանաս, Յակոբիկեան բաթրիք, վէ Սարգիս Նատամալ բաթրիքի, վէ Կիւրոս Խակէնտէրիյէ բաթրիքի պուՆլար հէմֆիքիւար օլարագ. Եուտիքէսին պու բաթրղրլրղրը հիմայէ էթտիլր, վէ Հէրակլ կայսրը տախի գանտրրտրլար։ Սօֆրոնիոս Երուսաղէմ բաթրիքի պուՆլարա գարշը պիր սինօթ ճէմ էտիպ, Սարգիսէ Եանլրշրղրը խապէր վէրտի, վէ Ոնորիոս Փափայա Տօրէնացի Ստեփաննոս եէտի իլէ քէղալիք Սարգիս Կիւրոսուն, վէ Սօֆրոնիոսուն իտտաալարրը վափայը միւշարիլէյհէ եաղմրշ ըաբ։ Լաքին Քրիստոսա իքի թապիաթ տէյէնլէրի թագսիհ էտէրէք պիլտիրմիշ իտի. կէօյա պիրի պիրինէ զրտա իքի թապիաթ պիր Քրիստոսա ույամազ, վէ քէնտինէ կէօրէ Քրիստոսա, Նէ պիր բաատէթ վար Նէ իքի բաատէթ, իլլա Քրիստոսա պիր ֆայիլի մէվճուտ վար տէմէք տահա էյի տիր տէր իտի։ Ոնորիոս փափա պու մինվալ իւզէրէ, միւնազանրն հալի վէ տէֆի մագսէտիյէ վէ պիլմիւսամէհա Քրիստոսա պիր բաատէթ (կամք) վար տէյէլիմ. Սարդիսի թաստիպ էթտի, վէ իքի օլտուզու հալտէ, իքիսինի պէյնինտէքի նիֆագ (հակառակութիւն) գալգրնը տէյու էթտի։ Պու (միաբնակլարրն) եանի պիր թապիաթ տէյէնլէրին բաֆրղրլրղը էլլի սէնէ գատար սիւրտիւ վէ Ռոմիանէ իւլիւնճիւ ուսմուսի սինօթունտա 680 տէ. պուՆնու իճատ էտէնլէր մահքիւմ օլտուլար։ Նէյթէ պինօթուն զարարը «Քրիստոսա թագսիմ գապուլ էթմէզ, գարշրմազ, այրրլմազ իքի թապիի միւրատ (նախօտ բաատէթ) իքի թապիի մուամէլէ վար տրր վէ պուՆնու աղիզ հայրապետէրին թալիմաթը իւզէրէ իլան էտէրիզ»։

ՄԽԳ. Քրիստոսա այրը այրը իքի բաատէթ վէ իքի մուամէլաթ վար օլտուզունու վէ հէր պիր թապիաթա մախսուս օլան իլպու բաատէթ վէ մուամէլաթը թաստիպ էթմէք իւզրէ պիր իքի իսպաթ կէթիրմէյի քեաֆի ատտ էտէրիզ։ (Մ-դր. ԻԶ. 39. ԺԴ. 36. Ղ-ա. ԻԲ. 42. Ց-վ. Զ. 38. Բ. Ն. Եբր. Ժ. 7.) ՊուՆլարտան մատտա քեաֆիֆէի օլ վուզուաթլար, անլէր քի էօլտիւրտէն սոնրա տախի Քրիստոսուն պաշրնա կէլտիկէր։ Քրիստոսուն իէրէք Աստուանի թապիաթը-

Նրն միւրատրնը վէ ամէլինի, վէ կէրէք ինսանի թապիաթրնրն միւրատրնը վէ ամէլինի, վէ հէմ տէ պուՆլարրն պիրի պիրինէն այրը օլտուզունու աշիքեար պէյան էտիյօրլար։

Մ[illegible]. Ս. Քիրիսէ, քի սահիհլիք տիրէյի տիր. Հվվէլինէն չիմտիյէ դատար կէրէք չիֆանէն վէ կէրէք թանրիրէն պու թալիմաթը թաստիգ էտէրէք Հվվատլարրնա էօյրէթտի։

Գէօյէ Ս. Աթանաս Քրիստոսուն «Եա փէտէր, էկէր միւմքին իսէ» սէօզլէրի իւզէրինէ նազբյբր։ Պուրատա իքի թապիաթ կէօսթէրիյօր. եանի պիրի ինսանի, քի թէնէ մախսուս տուր. տիկէրի Աստուանի, գիրա ինսանի թէնին զայիֆլիքի իլէն սիյասէթլէրինին ավիքրնը րիճա էտիյօր, լաքին Աստուանի թապիաթը պուՆլարա քէնտինի հազրը կէօսթէրիյօր։

Ս. Դրիգոր Նիւսացի «Զիրա պաշդա տրր Աստուանի բատէթ, պաշդա տրր ինսանի բատէթ» տէր։

Ս. Յովհան Ոսկերերան «Գէնտինէ մախսուս օլան բատէթի աշրդան աշրդա իսլրաղ էտիյօր, լաքին հէր եէրտէ փէտէրին բատէթինի քէնտինինքինէ թէրճիհ էտիյօր»։ ՊուՆլարա էմաղ սայիր նիկէ ապիզ հայրապետլէրին չահատէթլէրի վար տրր, քի էկէրչի պիրէր պիրէր օնլարը կէթիրիրսէք փէք ուզուն օլուր մէ լուզումի տէ եօգ տուր։ (Գ-ն. Գէր. Ը. Գէ Ը. Ցոր. 1.)

ՄԽԵ. Աստուածաբանլար պէյնինտէքի «ամէլլէր սրֆաթլարրն տրր» (գործողութիւնք անձնաւորութեանց են) իսթիլլահը փէք մէչհուր տուր. պու իսթիլլահը իպդահ էտէլիմ. Ամէլլէր սրֆաթլարրն տրր. մէպտայի սաֆի կիպի. (իբր սկիզբն որ) գապուլ էթմէմ. մէպտայը միւթթէֆիկ կիպի. (իբր սկիզբն որոյ) գապուլ էտէրիմ։ Աստուածաբանլարրն պաղրլարը, ամէլլէր սրֆաթլարրն տրր տէրլէր, պաղրլարը տա պուՆնու ըէտտ էտէրլէր, վէ ամէլլէրի թապիաթա վէրիրլէր. վագաա թապիաթ ամէլին մէպտասը, քէօքիւ, վէ գուվվէթի տիր, վէ ոբֆաթ պիր թապիաթրն մապտէ, վէ պուՆուրրն չէքի տիր. ամմա էօյլէ պիր մագամ, նա չէքիլ քի, թապիաթրն թէքմիլ թապիաթ օլմասրնա չարթ տրր. վէ լազրմ տրր, վէ օնսուզ պիր թապիաթ միւմքին տէյիլ քի օլսուն. հէմ օնսուզ տուրամազ վէ հարաքէթ իսմէզ։ ՊուՆնու տէմէմիզտէն, սրֆաթ թապիաթա վիճուտճա ասլրճա պիր չէյ արթրրամազ. անճագ թապիաթրն օլմասրնրն պիր չէքիլ վէ մագամը մախսուսէսի տիր. թապիաթը ապլէն օյսուն, սրֆաթտան այրը թութարսան, խիւտայի մէպտա, սաֆի մէպտա (սկիզբն որ) թէսմիյէ օլուՆուր. իքիսինի պիր թութարսան, միւթթէֆիկ մէպտա (սկիզբն որոյ) թէսմիյէ օլուՆուր քի, եանի հէր մէմէլ թապիաթի իլէ, չէքիլ վէ մագամը մախսուսունտան իճրա օլուՆուր։ Վագաա ասրլ իլի կէօրէն թապիաթ տրր ամմա, մութլագա պու թապիաթ պու չէքիլտէն մէլպուս, նախօտ պու դրլրղրնտան, մագամնտան մէլֆուֆ օլարագ, քէնտի իլինի կէօրիւր։

ՊԱՏՈՒՄ ԹԱՄԻՄ

ԻՍԹԻԼԱՀԼԱՐԸՆ ՊԻՐԻ ՊԻՐԻՆԷ ԱՏՏ ՈՒ ԱԹՖ ՕԼՈՒՆՏՈՒՂՈՒ ԵԱԽՕՏ ԽԱՍԻՑԷԼԷՐԻՆ ՊԻՐԻ ՊԻՐԻՆԷ ԻԼՀԱԳ ՕԼՄԱՍԸ ԽՈՒՍՈՒՍՈՒ ՊՈՒ ԻՒՆՎԱՆԼԱՐ ԻՔԻ ԹԱՊԻԱԹԱ ՆԷ ԿԷՕՆԷ ԵԱԳԸՇԸՐ ՆԷ ԿԷՕՆԷ ԵԱԳԸՇՄԱԶ Վ.Է ՔՐԻՍՏՈՍԱ ՆԷ ՏԷՐԼԷՃԷ ՍԷՃՏԷ Վ.Է ՈՒՊՈՒՏԻՑԷԹ ԵԱԳԸՇԸՐ

ՄԽԶ. Քէլամ ուլլահ թէն ալտըղընտա՝ Քրիստոսուն կէրէք Ալլահանի Թապիաթը, վէ կէրէք ինսանի Թապիաթը, քէլամ ուլլահդն սրֆաթը (անձը) իկէ տէրունի վէ վիճուտա պիրլէշմէլէրինտէն վէ պու իքի Թապիաթ իշդու պիր անձին խարէսի Թահթընտա պուլունտուղու էճիլէն, Քրիստոստաքի խասիյէթլէրին պիր պիրինէ սրֆաթ օլունմասը նէշաթ էթտի. եանի Ալլահանի Թապիաթա խաս օլան իլնվան եա մուամէլէ, պաղը թէմամը իլէ Քրիստոսուն ինսան Թապիաթընա ատտ օլունուր, վէ պաղը տա ինսան Թապիաթընտ խաս օլան իլնվան, եա մուամէլէ տախի, Թրպդրսրյա Քրիստոսուն Ալլահանի Թապիաթընա սրֆաթ ու ատտ օլունուր. սէպէպի տէ իքի Թապիաթլարընն պիր Ալլահանի անձ իլէ պիրլէշմէսի վէ խարէսի Թահթընտա պուլունտուղու ատտ.

ՄԽԷ. Նէստոր Քրիստոստա իքի սրֆաթ պիր պիրինտէն այրը տրը տէյէրէք, թէնտի բաֆրղրլրղընը իճատ էթտի, Եւսիբէյս պուՆուն մուղայիրինտէ պուլունարաք, Քրիստոստա նէ այրը անձ, նէ տէ այրը Թապիաթլար, իլլա պու իքի Թապիաթլար պիրի պիրիյէ մատատէթէն դարըշը վէ շաշը. էօյէ քի այրտ օլմալարընն իհթիմալի նօգ տուր տէյի, պիր բաֆրղրլրդ տա օ իճատ էթտի.

ՄԽԸ. Պունլարա Ս. Կաթողիկէ եկեղեցի, Նասրլ քի հէր նէվիճատ բաֆրղրլրղա դարը դօյտու վէ Թալիմաթլարընը բէտտ էթտի իսէ, Քրիստոսուն իւզէրինէ պահտ էթակիմիղտ, պու իքի բաֆրղրլարընն էֆքեարը ֆասիտէլէրինի Թատիդ էթմիշ օլմայընմ տէյի. ումումի պիր դանուն դօյտու, եանի Ալլահանի վէ ինսանի մուամէլէլէր Քրիստոստա մէվճուտ օլտուղու իչին եօգարրտա իշարրմրզ կիպի, պաղը Ալլահանի մուամէլէ, ինսանի Թապիաթա խաս մախսուս կիպի Թէաթի օլունուր վէ տէնիր. պաղը տա ինսանի մուամէլէ եա իլնվան Ալլահանի Թապիաթա Թէաթի օլունուր վէ տէնիր. եախօտ ինսանի խասիյէթի Ալլահանի Թապիաթա, վէ Ալլահանի խասիյէթի ինսանի Թապիաթա վէրմէք մուղայիր կէօրիւնիւրսէ տէ, եանի նասրլ օլաղիր, անճաղ հասպ էլ սրֆաթ եանի պիր անձին սէպէպի իչին պիրի պիրինէ վէրիլիր. վէ մատատ քի իքի Թապիաթին սրֆաթը դայիմի վէ միւտիրի պիր Թանէ տիր. կէրէք ինսանի, կէրէք Ալ-

լահանի խասիյէթ Քրիստոստաքի Թապիաթլարա միւշթէրէքէն վէ պիրա ֆէրդ սրֆ օլունուրսա, վէ օլ խասիյէթ քի ինսան Թապիաթընա մուղայիր կէօրիւնիւր. Քրիստոսուն Ալլահանի սրֆաթընա վէրիլիրսէ մուվաֆֆըգ օլուր. մատատ քի սրֆաթ Ալլահանի սրֆաթ տրը, վէ օլ խասիյէթ վէ իլնվան քի, Ալլահանի Թապիաթա վէրիլիր վէ մուղայիր կէօրիւնիւր երինէ օլ սրֆաթա սրֆ ու ատտ օլունմալը. չիւնքի օլ Թապիաթլարընն միւտիրի պիր Ալլահանի սրֆաթ տրը. Վէ մատատ քի «ամէլիյաթ սրֆաթընն տրը» մէպտասը մէչհուր պիր մէպտա տրը էօյէ իսէ կէրէք ինսան Թապիաթընն մուամէլէսինի եախօտ իլնվան վէ խասիյէթինի. կէրէք Ալլահ Թապիաթընն մուամէլէսինի, եա իլնվան ու խասիյէթինի ինսան Թապիաթընա մախսուս կիպի տէրսէք վէ վէրիրսէք վէ Քրիստոսու Թէբրիմ էտէրսէք, օնու երինէ Քրիստոսուն ասլէն վէ էսլէտիլէրտէն վար օլան պիր Ալլահանի անձընա վէրմէլի. տէյիլ քի Ալլահընն Թապիաթընը Եւտիքէս կիպի դարրշթրմալը, նէ տէ Ալլահանի Թապիաթը ինսան Թապիաթընտան հէմ մուամէլէմէ հէմ Թապիաթմա հէմ անձմա՝ նեստոր կիպի այրը ԹուԹմալը. նէ տէ Քրիստոսու իքիյէ պէօլմէլի վէ նէ տէ սէլամէթիմիզին սրրը ու հիքմէթինի չիւրիւթմէլի. Խմտի Քրիստոսուն իքի Թապիաթլարընն մուամէլէ, եա իլնվանլարընը, եա խասիյէթլէրինի մուդապէլէթէն վէ միւպատէլէթէն պիրի տիրինէ վէրիրսէք. տայիմա Քրիստոսուն Ալլահանի անձընը օլ Թապիաթլարտա միւտիր վէ միւթէֆիդ պիլմէլի. վէ մէճմուինէ վէրմէլի. եանի հասպ էլ սրֆաթ Ալլահ խաչանտը տէրիզ, եանի Քրիստոսուն ինսան Թապիաթը խաչա չըզտը տէրիզ. քի Ալլահանի սրֆաթ իլէ պիր տիր. «Ցարեաւ Աստուած, եախօտ յարեաւ չէ աստ» եանի ինսան Թապիաթընը Ալլահանի դուվվէթ վէ Թապիաթ տիրիլթտի. քի Ալլահանի անձ իլէ պիր տիր. Պունուն խոպաթը.

ՄԽԹ. Եահուտիէր Քրիստոսու խաչա չըգարտըգլարը իչին Պօղոս առաքեալ չէօյլէ տէյօր. (Ա. Կորն. Բ. 8.) «Էհթիչամ սահիֆիսի» եանի Ալլահը խաչա չըգարտըլար. Քրիստոս աւետարանտա քէնտի քէնտինի հէմ Ալլահ վէ Ալլահ էվլատը, հէմ ինսան վէ ինսան էվլատը Թէսմիյէ էտիյօր. (Ցովհ. Ա. 1.) «Ի սկզբանէ էր բանն . . . եւ բանն մարմին եղեւ եւ բնակեցաւ ի մեզ» էվվէլինտէն քէլամ վար ըտը . . . վէ քէլամ Թէն ալտը, վէ պիզտէ տաքին օլտու. Յովհաննէս Կարապետ չահատէթ էտիյօր քի «պու օլ քիմսէ տիր քի. պէնտէն սոնրա կէլէճէք տէյի, օնտան էօթիւրու օէօյէր իտիմ, օ քի պէնտէն էվվէլ օլտու. դիրա պէնտէն էվվէլ իտի». Օլ քէլամ քի Թէն ալտը, պու սէօզտէ Յովհաննէստէն հէմ սոնրա օլաղիր հէմ էվվէլ, Պու օլան քիմ տիր. Օլ պիր զաթ եանի Քրիստոս, Ալլահընն քէլամը վէ ինսան էվլատը, որդի մարդոյ, վէ Ալլահ էվլատը, որդի Աստուծոյ տրը. (Ցովհ. Ա. 34. Գ. 13.) «Հիչ պիր քիմսէ կէօյէ չըգ-

մատը ։ Իսկ ո քի կէօյտէն էնտի ինսան էվլատը քի կէօյտէ տիր »։ (Մ-գ. Ա. 23.) « Իշթէ պաքիրէ համիլէ օլաճագ ։ վէ օղուլ տօղուրաճագ վէ իսմինէ Լմմանուէլ չաղրրաճագ տրրար ։ քի Ալլահ պիզիմ իլէ մէմէք տիր »։ (Թ. 6.) « Վէ պիլէսինիզ քի ինսան էվլատընը կիւնահլարը աֆվ էթմէյէ սէլահիյէթի վար տրր վէ օր վագրթ քէօթրիւմէ տէր ։ գալդ եաթաղընը ալ վէ էվլինէ կիթ ։ վէ գալդրպ էվլինէ կիթտի »։ Վէյլ հասրլ Քրիստոս ինսան էվլատը կիսի Ալլահա մախսուս քէք չօգ իճրալար կէօսթէրտի վէ Ալլահ էվլատը իքէն ։ Թէն ալաը խաչա չրդտը ։ վէ իւչ կիւնտէն սօնրա էօլիւլէրտէն գրյամ էթտի ։ « Պէն վէ փէտերիմ պիրիզ » տէտի ։ վէ դայրինիւմ վէ դայրինիւմ ։ Հէմ Ալլահանի հէմ ինսանի իշէրի իճրա էտէն պիր պու Քրիստոս տուր ։ լաքին Ալլահանի ամէլէրի Ալլահ թապիաթը իլէ վէ անձը իլէ ։ ինսանի ամէլէրի տախի ինսանի թապիաթը իլէ ։ լաքին Ալլահանի սրֆաթրյա իճրա էտէն Եինէ օր Քրիստոս տուր ։ Հէմ Ալլահ ։ հէմ ինսան ։ հէմ գուվվէթլի ։ հէմ զայիֆ ։ հէմ էվվել էսվիքտէն ։ հէմ չօճուգ գունտաղլանը ։ Հիքմէթի ըէպպանի ։ օնուն սիլսիլէսինի քիմ խասրէր վերէպիլիր ։ Պունլարը հէվասինտէն չու սահիհիկ ըդար ։ էի Քրիստոսուն իքի թապիաթընա խաս օլան մուամէլէլէր պիլա թէքլիֆ ։ պիլա թէֆրիզ պիր պիրինէ վերիլիրլեր ։ Յինքի իքի թապիաթըն ամէլէրինի իճրա վէ իտարէ էտէն պիր թէք Ալլահանի սրֆաթ տրր ։ Եվվէթ ։ ինսանի Քրիստոսուն ամէլէրինի Ալլահանի տերիզ ։ վէ Ալլահանի Քրիստոսուն ամէլէրինի ինսան օղլունա վերիրիզ ։ քի ինսան էվլատընն կիւնահլարը աֆվ էթմէյէ սէլահիյէթի վար տրր ։ կիւնահլարընն աֆվ օլսուն տէյլի էմր էտէր ։ Պու մուամէլէ Ալլահանի տիր վէ էտէն ինսան օղլու տուր ։ տէմէք քի իքի թապիաթըն պիր Ալլահանի անձը օլտուղու իչին Ալլահանի իչէր ինսանի թապիաթա ատտ օլունույօր ։ Աւետարան իպթիտասընտան սօնունա գատար Քրիստոսա էէմ Ալլահ իւնվանլարընը հէմ ինսան մուամէլէլերինի միւպատէլէթէն գարշըլըգը օլարագ վերիր ։ Յանի կնահ Ալլահանի թապիաթա նագրչան իւնվանլար ինսանլըգընա վերիլիր ։ կնահ ինսան թապիաթընա մախսուս օլան ամէլէր Ալլահանի թապիաթա վերիլիր ։ վէ պու տա եալնըզ պիր անձըն սէպէպի իչին քի իքիսիյէ վիճուտա վէ մատատէթէն պիրէշմիշ օլուպ իքիսինի տէ իքմալ վէ իտարէ էտէր ։ Պունուն իչին Հայաստանեայց օրիլիսէսինտէ Քրիստոսուն թէնինէ « Աստուածային ։ կենարար ։ աշխարհակեցոյց մարմին » տէյօր ։ (Տե՛ Ա--գ հինգ-բրի գունտի Շ--ր-ի) ։ Պէօյլէ տէ աղիզ քիլիսե ։ քի Ալլահըն թալիմաթլարընընն էմանէթկեանը վէ Քրիստոսուն մանէվի վիճուտու տուր ։ տին իչրարընտա « Վէ պիր բապպիմիզ Քրիստոսա վիէտէր Ալլահանի էպէտիլիքտէն տօղմուշ Ալլահընն օղլունա ինանրրզ », տէր վէ թաստիզ էտէր ։

ՄԾ ։ Վաղաա Ալլահանի անձ իլէ իքի թապիաթ պիրլէշմիշ ։ վէ պիրլիք իքէն պիր պիրինէ խաս վէ մախսուս օլան պու իքի թապիաթլարընն քէմալէթլէրի վէ խասիյէթլերի միւնավէպէթէն վէ մուգապէլէթէն Ալլահանի խասիյէթ Քրիստոսուն ինսանլըգընա վերիլիր ։ վէ ինսանի խասիյէթ Քրիստոսուն Ալլահլըգընա վերիլիր ։ լաքին ումումի սուրէթտէ ։ վէ հէր վագրթտա պու օլամագ ։ վէ պէօյիք բաֆքըլըգ տրր ։ Պիլ ֆարզ ։ Քրիստոսուն ինսանլըգը հէր չէյէ գատիր տիր ։ հէր եէրտէ տիր ։ եանի հէր եէրտէ մէվճուտ տուր հազրը տրր տէնէմէզ ։ լաքին Քրիստոս հէր եէրտէ տիր ։ Քրիստոս հէր չէյէ գատիր տիր ։ Քրիստոս հէր եէրտէ հազրը տրր տէնիր ։ եանի Ալլահլըգը իլէ ։ վէ Ալլահանի անձ իլէ միւթթէֆիգ օլտուղու իչին ։ լաքին անձ դիքր էթմէտէն պիր եալընըզ Քրիստոսուն ինսանլըգընը ։ եա Քրիստոսուն ինսան ճանընը ։ եա թէնինի այրընա վէ ումումի սուրէթտէ ալարագ ։ Քրիստոսուն թէնի հէր եէրտէ տիր ։ եախսա Քրիստոսուն ճանը հէր չէյէ գատիր տիր հէր եէրտէ հազրը տրր տէնէմէզ ։ Իշթէ պունա պինաէն տիր քեաֆֆէյի օլ հարաքէթլէր քի Քրիստոսուն վիճուտու իւզերինէ աւետարան բիլայէթ էտէր ։ Քրիստոս կէմնին քէօչէսինտէ եաթար ըտը ։ Քրիստոս տէնիզ զըրըսընտա կէզէր իտի ։ Քրիստոս կանա Գալիլեա տիւյիւնիւնէ կիթտի ։ Մըսրրա կիթտի ։ [illegible] ։ [illegible] ։ [illegible] ։ [illegible] ։ Երուսաղէմէ կիթտի ։ պագրսրյա ։ Վէ (Ե-ԺԷ. ԺԱ. 15.) « Պէն սիզին իչին սէվինիրիմ ։ քի ինանասընրզ ։ զիրա օրատա տէյիլ իտիմ ։ ամմա օրայա կիտէյիմ » եանի Ղազարոսուն մէզարը իւսթիւնէ ։ (21) Մարթա Քրիստոսա տէր « Եիֆէնտիմ ։ էնէրյի պուրատա պուրատա մուշ օլան ըտը պէնիմ պիրատէրիմ էօլմէզ իտի » ։ (Մ-ի. ԺԶ. 6.) « Տիրիլտի պուրատա տէյիլ ։ իշթէ եէրի ։ քի օնու գօյտուլար » ։ Վէ Քրիստոսուն էօլիւլէրտէն տիրիլիզ շուրատա պուրատա առաքեալարա կէօրիւնտիյիւ էհթիյամը կիյինմիշ վէ էօլմէզ հալ քէսպ էթմիշ իտի ։ վէյնասրլ խաչա չրդմասը ։ էօլմէսի ։ կէօմիւլմէսի վէ ալտրզը ինսան ճանը իլէ թէնի մէզարտա իքէն ։ արդարլարընն եանընա Լիմպոսա էնմէսի ։ կէօյլերէ չրդմասը ։ Քրիստոսու ինսան թապիաթը իլէ պիր մահէլի մախսուսսա տուրտուղունու կէօսթերիյօր ։ տէմէք քի Քրիստոսուն թէնի հէր եէրտէ տէյիլ ։ հէր եէրտէ հազրը տէյիլ ։ Ալլահընն վիճուտու հէր եէրի տօղտուրտուղու կիպի ։ հէր եէրի գուվվէթի իլէ ։ եէմի իլէ վէ վիճուտի իլէ տօղտուրտուղու կիպի վէ հէր եէրտէ հազրը նազրը օլտուղու կիպի ։ Քրիստոսուն թէնի տէ հէր եէրի տօղտուրամագ վէ հէր եէրտէ տիր ։ տէնէմէզ ։

ՄԾԱ ։ Մատամ քի պու իքի թապիաթլար իլէ Ալլահանի անձ էօյլէ պիրէշմիշլէր տիր ։ քի հիչ պիր [illegible] օնլարտան այրըլմանընն դապիլի օլամագ իտի վէ մատամ քի իչպու իքի թապիաթլարընն ամէլէրի օլ Ալլահանի անձընն ամէլէրի տիր ։ վէ օնա խաս տրր վէ

պու սրբաթ Ալլահանի օլտուղունտան, պիհագդրն Ալլահանի թէս-միյէ օլունույօր։ Իրթէ պու սէպէպտէն տօլայը տրը քի, Քրիստոսա սէճատ գըլարըզ, հէմ գուլլուգ վէ հէմ ուպուտիյէթ սէճատէսի իլէ նու թէքրիմ վէ թաազիմ էտէրիզ, օնու քի նալընըզ Ալլահա էթ-մէյէ պօրճլույուզ, պիայնիհի Քրիստոսա վէ Խրիստոսուն թէնինէ վէ ինանալըզընա տախի օլ սէճատէյի վէ օլ խըզմէթի իպրաղ էթմէյէ պօրճ-լույուզ։ Զիրա սրբաթճա քէլամ ուլլահ պու ինանմէյէթ իլէ պիրլէշ-միշ տիր վէ իպրաղ էթմէսիմիզ հիւրմէթ պիլա վասէթա Քրիստոսուն ինանալրզընա վէ Ալլահա տըր։

ՄԾԲ. Եօղարըտա զիքր օլունտուղու վէճհ իւզրէ, Քրիստոսուն ինանալըզընը քէնտի անձընտան այրրտ էթմէսիմիզ հալտէ, Ալլահա հէր նէ կէօնէ գուլլուղա վէ խըզմէթէ վէ ուպուտիյէթէ մէճպուր ի-սէք։ Քրիստոսա տախի օլ տէրէճէտէ մէճպուրուզ. նանի ինան օր-մուշ Ալլահա սէճատ գըլարըզ վէ հէր պիր խաուսուի ուպուտիյէթի օնա իպրաղ էթմէզ այնրմըզ վէ տէյնիմիզ տիր։ (Նէֆ. Ա. 6.) «Վէ թէքրար իլք տօղմուշ էվլատընը տիւնեայա տախիլ էթտիյինտէ տէ-յօր վէ օնա պիւթիւն Ալլահընն միլայիքլերի սէճատ գըլսընլար»։ (Ֆէրշ. Բ. 10.) «Ինսուսուն խամնէ հէր քէս կէօյտէքիլէր, եէր-տէքիլեր վէ ճէհէննէմտէքիլեր սէճատ գըլմաճագ տըր»։ (Մ-ֆ. Բ. 11.) Միւնէճճիմէր օլ սէճատէյի իմրա էթտիլէր «վէ եիւզիւն գօյու գալմանընը պ օնա սէճատ գըլարլար»։ Վէ (Ա-ֆ. Բ. 38.) «Ինանըրըմ նա բաղպ, վէ տիւշիւպ օնա սէճատ գըլտը»։ (Մ-ֆ. ԻԸ. 17.) «Վէ կէօրտիւքլերի կիսի (առաքեալլար) օնա սէճատ գըլտըլար»։

ՄԾԳ. Պու ուպուտիյէթի բէպպանիկի վէ գուլլուգ խըզմէթի-նի Ա. քիլիսէ էվալիտէն պէրի Քրիստոս էֆէնտիմիզէ իպրաղ էթտի վէ հալա պէ հէր եէվմ, պէ հէր մահալտէ Արիոսականլարա գարշը իպրաղ էթմէքտէ տիր։ Պունլար Քրիստոսա սէճատ վէ գուլլուգ ի-պատէթինի մէն էտէր իտիլէր. քէղալիք Ապօղինար վէ թաղիլերի պու իպատէթի Քրիստոսուն ինանալըզընա ճայիզ կէօրմէղլէր իտի. կէօյա քէլամ ուլլահ պիր նէվի թէն սուրէթի, տէյիլ կոյա Մարիամ Աստուածածինտէն ալտը. անճաղ փէտէր իլէ հէմ վիճուտ, հէմ հիյ-էթ օլան պիր նէվի թէն ալտը։ տէյիլ ինանմի իլա խայալի վէ է-վալիտէն եափմա պիր թէն ալտը. չէօյլէ քի Քրիստոսուն թէն ալմա-սը էսարընը ալթ իւսթ վէ ճանընընդէն սէլամէթ վասէթասընը չիւ-բիւտիւրլեր իտի։ Ս. Ամբրոսիոս, Ս. Նպիսիան, Ս. Գրիգոր Նազիան-զեցի վէ Նիւսացի վէ Օգոստինոս վէ Յովհաննէս Դամասկացի վէ սա-յիր սուրբ հայրապետլէր ալիմանէ վէ մէրճէ պունլարա գարշը ճիլ-լեր եազտըլար։ Վէ պիզլէր Քրիստոսա ուպուտիյէթ վէ սէճատ գը-լըյօրսաղ, իբի թաղիաթը իթթիֆագ էթտիրէն թէքրիր Քրիստոսա սէճատ գըլարըզ. կէրէք ինանալըզընա կէրէք Ալլահլըզընա սէճատ գըլարըզ։ Զիրա պու իբարանին պիրի պիրինտէն պիր սանիյէ [illegible]

այրելմաբնեն միւմբինի վէ իմիմալի եազ առաբ ։ վէ պու սէնաէթի-
դին սէրի սէպէպի քէլամ ուլլահեն սրիթաթը սրը ։ տէյիլ քի Քրիստո-
սուն ինսանլըղը իլլին տիր ։ խալըբ ։ իլլա պու ինսանլըղա քէլամ
ուլլահեն անձընեն խաթրը իլլին սէնաէ գելմբրզ ։ ո քի պու ինսան-
լըղը իքնա էթտի ։ իթթիհատ էթտի վէ խարէ էթտի վէ հէր տուա-
լարբմրզեն խիլաֆընտա « Նմա փառք յաւիտեանս ամէն » աէրիզ ։

ԳԱՊԱԿ ՍԱՀՄԱՆ

ՔՐԻՍՏՈՍՈՒՆ Գ.ԱԼԻՏԷՍԻ ՄԱՐԻԱՄ, ՊՈՀԱԳԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՆԻՆ ԹԷՍՄԻՑԷ ՕԼՈՒՆՈՒՐ Վ.Է ՐԱՖԸՉԸԼԱՐՏԱՆ ՊԻ ՂԱՏՐԻ ՀԱԳԳ ՄԱՐԴԱՇԻՆ ՆԱԽՕՏ ՔՐԻՍՏՈՍԱՇԻՆ ԹԷՍՄԻՑԷ ՕԼՈՒՆՈՒՐ

Մամ ։ Նեստոր վէ Թէոտորէտոս վէ ավինէէրի խտտաա էոէրէէ
իսի քի Քրիստոսաա իքի անձ վար տրը ։ պիրի քէլամ ուլլահեն ։ սի-
կէրի Քրիստոսուն ։ Պու իքի անձ ։ նախաա սրիթաթ ։ հասպ էլ Մէ-
վլեճիւհ վէ հասպ էլ իրրամ ։ պիր Թէսմիյէ օլույոր ։ Նեստորուն պու
նանլըղ թալիմաթընը հայրապետլէր զանիրէ չըգարտրլար, նէ զաման
քի քէնտի տին իրրարընը (դաւանութիւնու) իրրաղ էթմէք իլլին
Նիսնաս սինոթու թէրաթընտան վարը օլան տավիթի ըէտտ էտիպ ։
օր միւհթէրէմ մէճլիսէ կիթմէտի իսէ ։ խուսուսաա քի իւչ կիսա էվվէլ
հիտտէթ իլէ պաղըրարաղ սէօյլէմիշ իսի ։ քի ոյեն ատատը իքի ա-
լաղ տրը ։ իւչ ալլըղ տրը սանիմա ։ (տե՛ս Մինէ հ-դ. Թ. 412 ։ ։)։
Մամ ։ Նեստորուն պու ինանլըղ թալիմաթընտան թաղիր պու-
սէօզ ։ նանի իքինճի տիկէր պիր բանիրդրրդ չրկտր ։ նանի Մարիամ
աստուածածին տէմէտի ։ իլլա Քրիստոսածին ։ նախաա մարդա-
ծին ։ չիմդի քէլամ ուլլահեն անձընտան մատտա ։ Քրիստոստա պիր
իքինճի ինսան անձը իմատ էթտի ։ վէ քէլամ ուլլահեն անձընեն տի-
կէր Քրիստոսուն անձը իլէ նախաօտ ինսանլըղը իլէ պիրլէշմէսինի ։
տէրուն վէ վիճուտնա վէ թասիթնա պիրլէշմէք տէմէտի ։ անճաղ
մանէն վէ իքրամեն Քրիստոսաա իքինճի պիր անձ տէր իսի ։ Պունու
Նիսնաս սինոթու դաատապարտել էթտի ։ ըէտտ էթտի ։ Իմթէ Նեստո-
րուն իրրարը ։ Նամ Ղ. « Նարատրիմը (Մարիամ) տողուրմատը ինու
քի նարատրիմայա նատգաղիլ տիր ։ վէնտէր քէլամը պիքիր ղըզտան
թաղէ Ալլահ տողուրմատը ։ պիրա էվվէլինտէն քէլամ վար իսի ։ Նա-
սը քի [illegible] սէօյլէտի ։ նարատրիմը նարատրինը տողուրմատը
իլա Ալլահընը ալաթընը (Instrumentum ենկէզինի) տողուրտու » ։
Անկն իլլին Նեստորուն պիրլիքտէ Ասիթանէյէ կէթիրտիկի Աթանաս
նամ բահիպ ալանէն քիլիսէտէ չաղըրարաղ տէտի ։ քիմսէ Մարիամը
աստուածածին չաղըրմասընն ։ Գէտիկ Սոկրատ ։ Նեսադրիոս ։ Թէօֆան

նէս · միւվէրրիխլէր · · · նադլ էտիյօրլար · վէ խասսէթէն Ս · կիւ-
րէղ անաթէմալար թասլիր օլունան թահրիրաթըլա նեստորուն պու-
եանլրը թալիմաթլարընը ճէրհ վէ ըհտոտ էթտի ·

ՄԾՁ · Եւտիքէս հէր նէ դատար քի · Նեստորա գարշը սոն տէ-
րէճէ նէֆեանիյէթ իսլրադ էթտի իսկ տէ · չի չարէ քի քէնտիսի տէ
քէլամ ուլլահրն անձընը վէ Ալլահլըղընը չիւրիւթտիւ · Ալլահրն թա-
սլիաթընը վէ ինսան թապիաթընը · օնու քի կէօյտէն Ալլահ Մարիա-
մա նէզլ էթտի · պիրի պիրի իլէ դարըշթըրտը · նէ թէքմիլ Ալլահ
գալտը նէ թէքմիլ ինսան · պիր իւչիւնճիւ նամալիւմ հիյլէթ Մարիամ-
տան տոզուտու վէ Մարիամտան հիլ պիր շէյ ալմատը · տէմէք քի պու
տա Մարիամա Աստուածածին թապիրինի վերմէտի · քէզալիք ավի-
նէլէրի ·

ՄՄԷ · Կէլէլիմ պիզիմ զէմանընն նեստորական վէ եւտիքական-
լարընա · եանի բրօթէսթանլարա քի Մարիամա այնը ֆիւֆր վէ հա-
դարէթտէ պուլունույօրլար · օնա Աստուածածին տէմէյօրլար · հէմ
տահա պէտթէր օնլարրը էթտիկի հադարէթի դաթլտյըլ Մարիամա
կոյս պիլէ տէմէյի խթէմէյօրլար · Նեստորականլար վէ եւտիքական-
լար նինէ աւետարանընն պիրեր մահէլինի քէնտիլէրէ ֆէթվա թուրա-
գ իտտաա էտէր խոիլէր · վէ լիլլահի էլհամտ օնլար քեամիլէն
մահվ օլառուլար · լաքին բրօթէսթանլար եալընըզ պիր կաթողիկէ Բօ-
մա քիլիսէսի պու իթիգատտա տրը տէյի · պու քիլիսէյէ գարշը գօ-
յալըմ մադսէմինէ մէպնի · պու բաֆրզալըզդա մէթանէթ վէրիպ հաթ-
թա աւետարանը տահա գիյատէ չիւրիւթմէք իչին պիր տէ գիյատէ
հադարէթ օլսուն տէյու · Մարիամա հէմ աստուածածին տէմէզլէր
հէմ կոյս տէմէզլէր · հաթթա հիճապ էթմէտէն քրիսթիյանլըգ տույ-
գու վէ իթիգատընա պրոտէսթան Մարիամրն տահա չոգ էֆ-
տուրը տոզուտու աէրլէր · նէ պէօյիւք ղայրէթ · նէ մէքրուհ Նեստորականլըգ ·

ՄԾԸ · Պիզ պու պասլտէ էվվէլա Քրիստոսուն վալիտէսինին աստ-
ուածածին Ալլահրն վալիտէսի օլտուղունու պէյան էտէրիզ · պասէ-
հու աթիտէ Մարիամ Աստուածածինին հէմ տոզուրմատան պիքիր ·
(կոյս) հէմ տոզուրտուղտան սոնրա պիքիր (կոյս) գալտըղընը պէ-
յան էտէրիզ · Էվվէլա Մարիամրն պիհադգրն Աստուածածին օլտուս-
ղունու չուեստան իսպաթ էտէրիզ · բրօթէսթանլար · եա Նեստոր կի-
պի Քրիստոսու պայադը ինսան էվլատը վէ քէլամ ուլլահտան պաշդա
պիր զաթ թութույօրլար · եառա Ալլահ էվլատը վէ Ալլահրն քէլա-
մը · Էկէր Քրիստոս սաֆթ ինսան իսկ · եանըլըյօրլար վէ Նեստորա-
կան օլուրլար · Էկէր Քրիստոսու քէլամ ուլլահ պիլմէյօրլար իսկ ·
պու քէլամ Մարիամտան թէն ալտը · վէ մատամ քի պու թէն ալան
քէլամ Յովհաննէսին աստուածաբանական դավվինճէ Ալլահ իսի վէ
պու Ալլահ թէն ալտը վէ պու թէնի ուէ Մարիամրն բահմինտէն ալ-
տը · տէմէք քի Մարիամ Աստուածածին սիր · եոզսա պու տոզան

Երրորդութիւնուն իքինճի անձը տէյիլ իսի · քէլամը խիւտա տէյիլ
իսի տէմէյի եա օնու իդրար էթմէյի · եա պուենու · վէ պիր իւչիւն-
ճիւ դաչանադ մանալ եոգ տուր վէ պուլամազլար · Դաչամագ էէրի
վար · էկէր Ապօղինար վէ Եւտիքէս կիպի Քրիստոսուն թէնի պիլմէմ
կէօյլէրին գանդը մատամլէրինտէն եափրըմը · վէ Մարիամրն բահմին-
տէն թըպդը սու օլուգտան կէչէր կիպի կէչմէյ տէյօրլար իսկ · վէ
էկէր պու իթիգատտա խէլէր պիրզ խապէր վէրսինլէր վէ Եւտիքէս
պարշը օլան ադիզ քիթապրն խապաթլարընը վէ Քրիստոսուն չի-
ֆահէն քէլամլարընն խաղինէսինի էօնլէրինէ տէօքէլիմ, կէօրսինլ-
էր վէ անլասընլար · եոգ էկէրչի Եւտիքէսին բաֆրզրլըղընը գապուլ
էթմէյօրլար իսկ, պու պապտէ պիր պիրինէ միւթթէֆիգ պուլուս-
նան սայիր քրիսթիյան միլլէթլէրին պիր վէ միւթթէֆիգ իթիգատը-
նը թութմայա վէ տէյիլ քի նէֆեանիյէթէ պինանէն Ալլահրն քիլիսէ-
սինէ վէ քէլամինա դարշը ղոյմայա մէճպուր վէ պօրճու տուրլար ·
չիւնքի 1871 սէնէ, օն տոզուզ տէհրլէրտէն պէրու ումում քրիսթի-
յանլրգ հէկ տիր հէկ վիճոս հէկ տրին · պու տրին պահրէր պէօյլ
թատիզ վէ թատիմ էտէրլէր · վէ պունուն մուղայիրի պէօյիւք
քիւֆիւր տիր · Ալլահա հադարէթ տիր վէ տահինլիկի խօրլատագ տրը ·

ՄԾԹ · Զիւնքի (Ե-յէ· Ի· 14· Վէ Մ-դ. Ա· 23·) « Իչթէ պա-
քիրէ համիլ օլուզ օղուլ տոզուրաճագ տրը · վէ իսմի Էմմանուէլ
թէսմիյէ օլունաճագ քի (Մատթէոսուն վէրտիյի թէֆսիրինէ կէօրէ)
Ալլահ պիզիմ իլէ տէմէք տիր » · Ինսանճա համիլ օլմագ · օղուլ տո-
զուրմագ պիր պաքիրէ բահմինտէ օլմայան պիր զաթը պիր վագթը
մախսուսսէտ եա ինսան սէպէպսիզ իլէ վէ եա տա Ալլահրն գուվվէ-
թի իլէ փէյտա էթմէք տէմէք տիր · Ինա բահմինտէն գան վէ թէն
վէրէրէք տոզուզ մահ բահմինտէ պէսէյիպ պէօյիւթմէք վէ վագթի
զէմանընտէ տոզուրմագ · վէ պիր վագթի անա սիւտիյէ օլ թըֆիլը
պէսէյիպ · պէօյիւթմէք տէմէք տիր · պու ալէմին պիլտիկի տիր ·
Փէզալիք Մարիամ Աստուածածին ադիզ բուհուն գուվվէթիյէ քէնտի
բահմինտէ փէյտա օլան օլ ադիզ վէ թէքմիլ ինսանընը · քէլամ ուլ-
լահրն սըֆաթը իլահիյէսի իսարէսի թահարընտա պէօյիւսիւպ տոզուր-
տու · Վէ մատամ քի քէլամ ուլլահրն պու սըֆաթը օլ թէն իլէ
վիճուտանա պիրլէշիպ օնու իլը սանիյէտէն իթթիխաղ էթտի · վէ պու
ինսանիյէթ թէքմիլ հիւքմինա իճրա էթտիի անտէ քէլամ ուլլահ
իթթիխաղ էթտի պու ինսանընը իլէ օլ պաքիրէնին բահմինտէն
տոզուտու · տէմէք քի քէլամ ուլլահ Մարիամտան տոզուտու · վէ մատամ
քի պու քէլամ Ալլահ իսի · տէմէք քի Մարիամ Ալլահը տոզուրտու ·
քի Էրմէնիճէ աստուածածին թէսմիյէ օլտու · զիրա Մատթէոսուն
գավվինճէ · տոզան Էմմանուէլ իսի եանի Ալլահ պիզիմ իլէ ·

Եւտիքէս Քրիստոսուն կէօյտէ թէրթիպ օլմուշ հազրլանմը թէ-
նինի Մարիամրն բահմինէ էնմիշ տիր տէյիպ · Քրիստոսուն Մարիամ-

տան տօղաուղունու սուլյուն օլուգտան կէշմէսինէ պէնզէթտի իսէ։ ենուն պու թալիմաթը աւետարանա մուղայիր վէ նէյիճատ պիր բաֆրդրլրդ իտի։ պիղէր համտ օլսուն աւետարանին սէօղլէրինի տօղրուտան տօղրու անլարրդ։ համիլէ օլմադ նէ սէմէք, տօղուրմադ նէ տէմէք մալիւմ տիւր։ Նասրլ քի ինսաննա էօյլէ վուղու պուլուր։ (Ղ-ի. Ա. 35) « Օլ քի սէնտէն տօղանադ տրր։ աղիզ տիր։ վէ Ալլահրն էվլատը չաղրրլանադ տրր » վէ (43) « Պու պանա նէրէտէն քի բապպրմրն անասը պանա կէլսին »։ Փէղամբէր (Հ-էլ. Ա. 2. 3.) « Ենու քի Ալլահ փէյղամպէրլէր վասէթասը իլէ քէնտի էվլատը հադրընտա վատ էթմիշ իտի քի քէնտի թէնեէ Դաւիթին զիւրրիյէթինտէն օլտու »։ (Գ-ղդ. Դ. 4.) « Ալլահ քէնտի էվլատընը կէօնտէրտի քի գարրսան տօղտու »։ Պունարրդ հէր պիրինտէն՝ Մարիամրն Ալլահրն վալիտէսի, բապպրն անասը օլտուղու իսթիտրալ օլուր։ վէ տահա այրդրնր (Հ-էլ. Թ. 3.) « Պունարտան թէնեէ Քրիստոս օլտու քի, հէր չէյին իւղերինէ էպէտիյէտէր միւպարէքլէնմիշ Ալլահ տրր » տէյի եազար։ Տէֆա (Մ-ֆ. Ա. 18.) « Վէ Յիսուս Քրիստոսուն ան. ղուչու պէօյլէ իտի »։ (Ռ. 1.) « Վէ Յիսուսուն Բէթղէհէմաէ տօղտուղու զէման »։ (Ղ-ի. Ա. 7.) Մարիամ « Պիր թանէճիք օղլունու տօղուրտու »։ Աւետարանիչլէր ալէսէվիյէ ինանալարրն ատէթի հադրընտա դուլանտրգլարը տօղուրմադ թասլիրինի Քրիստոսուն հադրընտա ասխի պուլանտրլար։ Էկէրչի պու աւետարանիչլէր Եուսիքէսին վէ բրօթէսթանդլարրն էնիքլարընա եազմադ միւրատ էթսէ իսիշլէր, համիլէ օլմադ, տօղուրմադ տէմէմէլի իսիշլէր։ անճադ նէչով էթմէք։ չրզմադ տէմէլի իսիշլէր։ քի սուլարրն չէշմէլէրտէն նէչով էթմէսինէ, եախօտ ատէմլէրին խանէլէրտէն չրզմասրնա խատ տրր։ Աւետարան համիլ օլանադտրն տէսի։ Հոդին Սուրբուն գուվվէթի իլէ չօճուղու համիլ պալանադտրն, օ քի հէր չէյէ դատիր տիր։ Առաքեալար պու քէյֆիյէթի պէօյլէ պիլտիլէր, եահուտիլէր պէօյլէ պիլտիլէր։ Ս. Յովհաննէս Կարապետին վալիտէսի Որդուհի Եղիսաբէթ պէօյլէ պիլտի վէ չաղրրդընտան տահա ղիյատէ իման իլէ՝ ենա բապպրմրն անասը իսմինի վերտի։ վէ ենուն չօճուղու Յովհաննէս Կարապետ անասը բահմինատ իքէն իէնատան օլարադ օյնամայրլա Մարիամրն Աստուածածին օլտուղունու իգրար էթտի։ պէօյլէ տէ, (Ղ-ի. Բ.) Սիմոն ծերունի չօճուղու Հէյքէլտէ գուճաղընա ալրդ։ Ալլահրն էվլատընը կէօրմէտէն էօմրիյէճէքսէն տէյի։ աղիզ բուհուն քէնտիսինէ օլան վատը իւղերէ։ Ալլահա րիճա էթմէյէ սարշլատը։ քի գուլունու սէլամէթ իլէ ազատ էթսին վէ չօճուղուն անասընա տէօնիւպ պու սէօղլէրի սէօյլէտի, եանի պու էվլատրն չօգ քիմսէլերին դալգմասընա վէ չօգլարրն տիւշմէսինէ վէսիլէ օլաճագ։ եանի « չօգլարրն » քէնտինի սինլէյէնլերին խէլասընա վէ տինլէմէյէնլերին խարաղիյէթինէ պատի օլաճագ ադրր։ վէ սէնին, եա Մարիամ եիւ-

բէյինէ պիւէ գրլրճ կէյէճէք տիր, եանի պու էվլատրնրն պաչընա կէ-յէճէք ֆիլաքէթլէրի այնէն վէ ճիհաէն կէօրիւպ, վալիտէ կէօղիւ վէ եիւրէյի իլէ թանամիլ էտէճէքլրին սէմի։

ՄԿ. Փրիսոսուն մանէվի վիճուսու պուլունան կաթոլիկէ քրիսիսէ պուսնու պէօյլէ իգրար էտէր վէ էվայիլտէն պու թարիխէ տէ-կին հէր կիւն վէ հէր տուսուս Մարիամա Աստուածածին, Ալլահրն վալիաէսի իսմինի իթա էտէկէլմիշ տիր վէ էտէր վէ Ալլահրն վալի-տէսի տէյի, նեստորա վէ եուսիբէօվ գարշր քրիսիսէ հայրապետլերի Հանիգանակ Հաւատոյ թէէլիֆ էթտիրէր։ Վէ հէր կիւն պատարագ-լարտա օնու Աստուածածին տէյու թէպրիմ էտէրլէր։ «Մարիամայ յԱստուածածին եւ 'ի սուրբ կուսէն մարեմայ . . . »։ Վէ բէր չօղ քրիսիսէրին սէր միհրապրնտա Աստուածածին թաստիրի օլուպ, վարիսիթուլար. խրիստ սուրթան. էրբին կէսիսին սուրթանը տէյի վէ սայիր էնվայի իպատէթ վէ բրայէթ իլէ թա'զիմ էտէրլէր։ «Աստ-ուածածին խորան լուսոյ եւն. Աստուածածին սիւն լուսոյ . . . »։ (Շ-ր-ի-ն Անանդ.)

ՄԿԱ. Փէղալիք թարիխի էվայիլտէ պուլունան ազիզ քրիսէնին հայրապետլերի թահրիր էթտիրլերի քիթապլարընտա Մարիամա Աստ-ուածածին իսմի չէրիֆինի վէրմիշլէր տիր։ Պունլարը պիրէր պիրէր կէթիրմէք հաճէթ տէյիլ, եալնըզ պիր իրիսինին չահատէթինի կէ-թիրէլիմ։ Ա. Իգնատիոս մարտիրոս առաքեալլարրն կիւնիւնտէ եա-ղրյոր (Գիրք-տիրի ալն Դէրեանի նոմ. 48.) Ալլահրմրզ Դաւիթին զիւրրիյէթինտէն ազիզ բուհուն վասէթասը իլէ Ալլահրն գարարընա կէօրէ. Մարիամատան բոհիմտէ թաշընաը»։ (Տէրեանի-Դանիէլ) «Փէտէր Ալլահրն բուհինէն վէ գուվվէթինէն պիրիր Մա-րիամա քէլամ ուլլահ կէթիրիլմիշ, օնուն բանմինտէ թէն օլմուշ վէ օնտան տօղմուշ։ Հաթտա Յովհաննէս Անթէքենէլի քի Նեստորուն հա-միսի իտի վէ գէղալիք տիկէր տօսթու սուլունան թէոդորէտոսուն նասիհաթը իւղրէ. Նեստորա պիր մէքթուպ նազոր. (Տ-ր Պէրա-վի-ի Գէրէ. ն. Ցոզ Հարեանի) եփեսոս սինօթու օլմազտան Աստ-ուածածին լուղէթի իւղերինէ չէօյլէ նազար «Օլ իսմի քի, փէք չօղ հայրապետէր չօղ նէրտե էթթիխազ էթմիշ վէ նազմը վէ գուլլանմիշլար, սէնտէ իլավէ էթմէյէ չէքինմէյէսին, նէ տէ օ լուղէթի քի ճանրն ֆազիլէթինի վէ տօղրու մալիւմաթընը իսպրազ էտէր. բէտ էտէսին. գիրա պու Աստուածածին իսմինտէն բուհանի վարդապետ-լէրին, քիլիսէ չօպանլարընրն հիչ պիրիսի իրրահ էթմէտի. գիրա օնլար քի օլ իսմի գուլլանմըլար հէմ չօղ տուրդար հէմ տէ ֆէվգ էլ ա-տէ մէչհուր ասէմլէր տիրլէր. գիրա էկեր օնու քի, իսմին մանասը կէօսթէրիյօր, գապալ էթմէզսէք պիզէ պէօյիւք հանըչըրղա տիւշ-մէք գալըր. պախուսուս թէֆսիրի Ն միւմքին օլան Ալլահրն միա-ծին էվլատընրն թէն ալմասընը ինքնար էթմէմիզ լազըմ կէլիր»։

Պունու եաղան Յովհաննէս Անթէքեէյի վէ Նեստորուն բուհու օլան քիմսէ տիր։ Բրօթէսթան կէօրսիւն դի պու բաֆիրդը Աստուածածինին իւղէրինէ նէ ինթիրաղ վէ ինթիյաթքեարանէ պիր լիսան գուլլանը-յօր, քի Աստուածածին իսմինէ խասիմ իտի. սա խուսուս բրօթէս-թան օլ սէօզէ էյի տիգգաթ էթմէն. էկէր Մարիամին Աստուածածին իսմինի վէ մանասընը պիրիսի գապուլ էթմէզսէ, քէլամի խիւտանին թէն ալմասընը ինքնար էթմէք տէմէք տիր։ Պուրասընը Նեստորա-կանլար օլ վաղիթ անլատըլար, բրօթէսթան իսէ, չիմոիքի վագթ-տա վահի եէրէ վէ մանայէ մէպնի Աստուածածին իսմինի գապուլ էթմէզ, վէ ինասա էտէր. ամմա մարդեղութիւն սրբրը պունուն իլէ չիւրիւբ իմիշ, պէյիս նօգ, զաթը իսմի իւղէրինտէ բրօթէսթան. շէքվա էթմէք եանի ալէմին թութաուղու նօյտան սաֆմադ տէմէք տիր. տէյիլ քի մէզհէպ գայրբմադ, նախսա պիր տօղրու մէպտայէ խրզմէթ էթմէք. չիւնքի հէր պիր բրօթէսթանին քէնտի այրը ինթի-գաթը վար վէ իչչերինտէ պաշ պիրլիյի օլմատըղընտան, տին պասպըն-տա տախի սէրպէսթիի էֆքնար թէքբէվվիւն էթմէրտէ տիր, լաքին շուրասընը էյի պիլմէլի պիր քի, հէր շէյի սէրպէսթիք վէրիլմէսինին ինթիմալի վար, լաքին տին վէ կիւնահ խուսուսունտա նօգ տուր վէ վէրիլմէզ։

Մկ. Կէլէլիմ ինքնարը նամիւմքին օլան մէպտէլերէվ Մարիա-մին Աստուածամայր, նախսա Աստուածածին օլտուղու սահիհլիկէ։ Իվվէլա քէլամ ուլլահին անձը Մարիամտան թէն, գան վէ ինսանլըգ պատը վէ հիչ պիր սանիյէ պու ալընան ինսանլըգ քէլամ Ալլահսըզ օ-լամատըղը վէ տուրամատըղը իչին վէ քէլամ ուլլահ պու թէնտէն հէմ էվվէլ օլտուղու, հէմ հէր եէրի տօլտուրտուղու իչին, պիր սա-նիյէ օլսուն պու ինսանլըղը քէնտի քէնտինէ պըրադմայրպ, անինտէ անասը բահմինտէ իքէն զապթընա ալտը, վէ հիչ պիր վագթ օնու պըրադմատը, օնտան այրըլմատը։ Իմտի հէր պիր ինսանա պիր անձին գայիմմադամ վէ միւտիր օլմասը էմրի մութլադ տըր, նօղսա օ ինսանլըգ անձսըզ սրֆաթսըզ խայալէ պիլէ կէլմէզ։ Պու մէպտէյի փութփէրէսթլեր վէ քեաֆիֆէյի ֆէյլասոֆլար՝ պիլա թէրէտտիւտ վէ ինքնար գապուլ էթմէզ պիր սահիհլիք կիսի գապուլ էթմիշլեր վէ էթմէյէն ինսան սայրլմադ։ Պունա պինանէն տիր քի Մարիամ Աստ-ուածածին տէրիզ. չիւնքի Մարիամտան տօղան օլ ինսանին սրֆաթը (անձը) ինսան սրֆաթը տէյիլ իտի. անճագ քէլամ ուլլահին սրֆա-թը օլտուղու իչին, Մարիամ օլ թէնի քէնտի սրֆաթը մախսուսէսի իլէ տօղուրտու, տէյիլ քի սրֆաթսըզ, վէ պու սրֆաթը մախսուսէ քէլամ ուլլահին սրֆաթը իտի։ Տէմէք քի Մարիամ Աստուածածին տիր։ Էկէր Մարիամին բահմինտէն ալընան պու ինսանլըգ պիր սա-նիյէ օլսուն, քէլամ ուլլահին սրֆաթը իլէ փէյտա օլմասը օլսա ի-տի, նախսա պիր սանիյէ էվվէլ օլմուշ օլսա իտի, օլ վագթի հիչ տէ-

յիլ իսէ օլ պիր սանկյէ իչին տիկէր պիր սրֆաթըն իտարէսի թահ-
թընտա տուրմասը լազըմ կէլիր իտի։ Վէ պիր սանկյէ օլսուն օլ ինա-
սանլըգ քէլամ ուլլահրն ինսանլըղը օլ համասը լազըմ կէլիր իտի։ Եա
սիկէր պիր սրֆաթըն օլմուշ օլմալը իտի։ Վէ պու պապտէ քէլամ
ուլլահրն ախէր պիր սրֆաթըն ինսանլըղընը զապթ էթմիշ օլմասը
լազըմ կէլիր իտի։ Վէ օլ վազրթ տախի աւետարանըն « Քէլամ թէն
օլտու » սէօզիւ չիւրիւր, եալան օլուր ուտու, զիրա զաթէն օլ թէն
տիկէրինին օլմուշ օլուր ուտու։ Վէ տիկէրինին օլտուղու հալտէ տէ
քէնտինին օլամազ ըսը։ Վէ դափմա պիր թէն օլմուշ օլուր ուտու,
պու չի խէթա տրը, պունուն իչին աւետարան « Քէլամ թէն օլտու »
տէմէսի Մարիամտա փէյտա օլան թէն քէլամըն իլգ սանկյէտէն ա-
տրղը թէն տէմէք սիր։ Վէ պունուն իչին Մարիամ Աստուածածին
տիր։ Վէ պունուն իչին Իսիստոսուն թէնի Ալտանի (Աստուածային)
սիր։ պունուն իչին Պողոս առաքեալ մու բապպն թէնի վէ բապ-
պրն գանը (ժարմին տեառն եւ արիւն տեառն) թէսմիյէ էտէյօր։
(Ա. Կորն. Ժ.Ա. 27.) « Զիրա բապպրն թէնինի վէ դանընը ֆէրդ էթ-
միրմէյօր »։ Սանկյէն հազրդէթէն Աստուածածին օ տուր քի, տօ-
ղուրտուղու մին էլէգէլ վէ էպէտիլէրտէն Ալլահ տրը։ Մարիամ Աստ-
ուածածին՝ Յիսուս Քրիստոսու տօղուրտու, եանի թէն վէ ինսանլըգ
ալան քէլամ ուլլահը, օ քի մինէլէգէլ վէ էպէտիլէրտէն Ալլահ իտի։
Նասրլ քի եօդարըտա պէյան էթտիք։ տէմէք քի Մարիամ պի հազ-
գրն աստուածածին տիր։ հաթտա պունու սէօյլէյէն Յովհաննէս Ան-
թէքիէլի Նեստորուն պիրինճի համիսի տիր։ եանի էկէրչի « Պու
Աստուածածին իսմինի հարիտա մանասընը գոչուրուր ուսգ։ հարիտա
բէտտ էտէրսէք, պունտան թասլիի սէլամէթիմիզին էսրար ու էսգա-
պընը սէր էտէնէ էտէնին Ալլահ պունուգրը գուտուր էտէր։ Վէ տէ
քէլամ ուլլահ ինսան քրյաֆէթինի ալտրը իչին, Պողոս առաքեալրն
տէտիսի կիսի քէնտի քէնտինի հիչ էթմէդիչ օլուր »։ Նեստորականլար
պիլէ Մարիամա մութլագ Աստուածածին տիր տէմէլի քի, սէ-
լամէթիմիզին սէպէպի քեաֆիէսի Ալլահ օլտուղու տէրքեար օլսուն։
եաղտա մարդեղութիւն սըրը չիւրիւր վէ սէլամէթիմիզին սէպէպի
պուչա չըգար, գիրա ինսան ինսանը գուրթարամազ։ Գեաչքի Նես-
տորականլարրն եարըսը գատար պիգիմ բրոթէսթանլարրն ադը օլա-
յրսը, Աստուածածին տէմէք, մէկէր նէ պէօյիւք սահիհլիք օլմուշ
գատուգունա անչարար բոր։ Վէ բամիսանա պունա կէրէքիրիր։
մատամ քի բրոթէսթան քրիսթ Քրիստոսու որդի Աստուծոյ քէլամ
ուլլահ պիգիյօր վէ մնա իֆթիրիար իդրար էտիյօր։ օնուն մութլագ
թէֆէրրուաթընը տա իդրար էթմէդի։ եաղտա Անթէքիէլի Յովհաննէ-
սին Նեստորա օլան նասիհաթընը պիզիլէր տէ բրոթէսթանլարա վէրի-
րիդ։ եա Աստուածածին տէմէլի։ քի սէլամէթիմիզին խուսուսու սա-
հիհէ չըգարն, թաստիգ օլունսուն։ եա օնու ինչեաբ էտէրսէ, սէ-

լամէթիմիղին խուսուսունու չիրիւթմէյի վէ քիթապլարը պօշա չը-
գարմալը · ղիրա Պօղոս առաքեալ եաղար « Ալլահ քէնտի իհթիշա-
մընտա իքէն, ինսանլըղը ալտը վէ պու տէրէճէ թէնէղղիւլ էթտիյի
իյին քէնտի քէնտինի հիչ էթտի » ։

Մկգ · Սալիհէն բրօթէսթանլար Քրիստոսու քէնտի իթիգաթլա-
ընտա որդի Աստուծոյ դապուլ էտէրլէր, պու սուրէթտէ Մարիամա
Աստուածածին տէմէտիքլէրի հալտէ · Քրիստոսու իքիյէ պէօլմէք լա-
ղըմ կէլիր, եանի իրի էվլատը օլմուշ օլմալը · պիրի որդի Աստուծոյ
Ալլահ էվլատը · տիկէրի որդի մարդոյ Մարիամէն տօղուրտուղու էվ-
լատ ։ Իքի էվլատ օլուրսա, հէմ նեստորու թաստիդ էտէրլէր, հէմ
աւանտարան չիրիւր · ղիրա նասրլ քի կէօրտիւք, Մարիամտան տօ-
ղան էվլատ, ասրլ վէտէր ուլլահրն քէլամը տըր վէ պու քէլամ թէն
ալտը վէ թէն ալան քէլամըն սըֆաթը պիր օլուսդ, իքի օլամատը-
ղընտան, իքի էվլատ օլամազ » ։ (Ղ--Կ. ԻԱ. 27. 36.) Պուլուրթլար
իլէ, գուվվէթ իլէ վէ պէօյիւք էհթիշամ իլէ ինսան էվլատընը կէօ-
րէճէք տիրլէր · ղիրա չէրաաթ կիւնիւնտէ վէ ինսան էվլատընրն հու-
ղուրուսունա տուրմայա կէօյլերին գուվվէթլերի սարսրլմազ տըր ·
պանիրդ տուրուն, տուա էտին » · Աւետարան իքի տէրլի տէմէյիր ·
պիր տէյիր · իչթէ պու պիր թանէնիք էվլատը պիտիր Մարիամ տնա
գան թէն վէ հէր թէֆէրրիւաթը լաղըմլի սայիր անալար կիսի վէ-
րէրէք տօղուրտու վէ պէպէտի · Մարիամա Աստուածածին տէմէտիյի
իյին բրօթէսթան քիմսէ հէր կիւն հագդսըղ տըր · ղիրա Ալլահըղը
տօղուրմասը · հանչա · լարին Քրիստոս Ալլահ տօղուրտու, քի իյ
սանիյէտէն Ալլահըղ իլէ պիրլէշմիշ իտի · բրօթէսթան էյէր պիր սա-
նիյէ օլսուն Քրիստոսուն թէնինի քէլամ ուլլահ ալմատը, եախսա
ալտըդտան սոնրա թէրք էթտի տէրսէ, պիղ տէ Մարիամա մարդա-
ծին ինսանը տօղուրտու տէյէճէյիմ, լարին մատամ քի հիչ պիր սա-
նիյէ օլսուն Քրիստոսուն թէնի քէլամ ուլլահնը վէ քէ-
լամ ուլլահէն սըֆաթը օլ թէնի իթթիխաղ էտէրէք իտարէ էթտի,
տէմէք քի Մարիամէն տօղուրտուղու Քրիստոս եախսա Քրիստոսուն
վիճուտու հիչ պիր վագթթ քէլամընը օլմատը ։ Խիւլասայը քէլամ
Քրիստոս թէն ալմը: քէլամ ուլլահ օլտուղունտան, վէ Մարիամ Քը-
րիստոսու տօղուրմուշ օլտուղունտան, պիհադդէն նէթիճէյի սահիհէ
իլէ սապիթ դուլբընը քի Մարիամ Աստուածածին տիր ։

Ցէօրտիւնճիւ, ինսանլարտա ախէրլէրի նը սէպէպէ մէպնի անա
օլույօրլար իսէ, քէզալիք Մարիամ Աստուածածին օլ վիճհ իլէ անա
տըր · պիր անա քէնտի չօճուղունունն թէնինէ տայիր մէվատը ճիս-
մանիյէի բահմինտէն վէրիր · ճանընը տա քէնտի ճանընտան քէսիպ
օնա վերմէղ եա · պունուն կիպի պիքիր Մարիամ տախի Քրիստո-
սուն ինսանլըղընը Հոգին Սուրբուն գուվվէթի իլէ քէնտի բահմինտէն
վերտի · ամմա Ալլահըղը, եախսա Ալլահն քէլամընը դ՝ քի վերմէ-

սին, նէյտէն սայիր անալար էվլատլարընրն ճանընը վերմէտիքլէրի
հալտէ, եինէ մարդածին ինսան տօղուրմուշ ուլույօրլար, վէ Մա-
րիամ Աստուածածին օլամայօր · Եա բրօթէսթանլարընը խոտասը
կաթոլիկ քիլիսէյէ գարշը սըրֆ պիր նէֆսանիյէթ տիր, քէէնինի
պու սահիհլիյի ինքնար էթմէք իլէ Քրիստոսուն քիլիսէսինտէն ինթի-
գամ ալմանա տրրար ։

Մկի · Բրօթէսթանլարընը էլինէ Ա. Կորինթոսուն (Գլ.։ ի. 8--:
Եբ--ը--Շ--ն նօմ. 16·) սէօյլէտիկի չու սէօզլէր պէօյիւք պիր ֆէթ-
վա օլմուշ տուր, ղիրա հէր նէ դատար քի պէօյլենէսի վէ տօղուշու
իչն թայիֆէյի նիսայէ թասլիի օլան մէվատին ճիւմլէսինի (Ա-
բրիամ Քրիստոսա) պախչ էթմէք իսէ տէ, Քրիստոսուն թէնինէ Մա-
րիամ պաչլանկըճ վէրմէտի · Էվվէթ պաչլանկըճ աղիզ բուհտան օլ-
սու, լաքին օլ պաչլանկըճ գան, թէն, սինիր, քէմիք վէ ինսան
վիճուտինէ լաղըմ օլանընը հէվիսինի Մարիամ քէնտի բահմինտէն վեր-
տի, վէ օլ պաչլանմըշ զաթը, մատէր բահիմի պէպէտի պէօյիւթ-
ամ վէ վագթիմէ սոպուրսա, ինանլարտա գանը անա ինանքի
պաչլանկրճընը քէնտիսի վերիր, էրքէք պաչլանկրճ վերիր վէ անա
օնու թէնինտէն թէն գանընտան գան վէ տամար վէ քէմիք վէ սայի-
րէ վերէրէք պէպէտը վէ պունուն իչին նինէ սահիհ անա տրը · հէմ
թասլիաթ անալարտան պունտան գիյատէսինի խոթէմէղ · վագտա,
թէպէլլուտ իչին պիր էրքէք խոթէր, լարին հէմ էրքէք հէմ վալիտ
խրիտի տէ պաչլանկրճ խուսուսունա պիչ մուչթէրէք տիրլեր · ինա-
տի աղիզ բուհ Ալլահանի գուվվէթի իլէ էրքէյէ թասլիաթը պա-
տէպի քիւլլիսէ վէ մէրիյէսինէ լուղում պըրադմայարագ մաթլուպու
հուսուլ կէթիրտի (Ղ--Կ. Ա.) « Պու պանա նասրլ օլտպիրիր, ղի-
րա պէն էրքէք պիլմէմ, աղիզ բուհ սանա կէլէճէք վէ Ալլահրն
գուվվէթի ուէնին իւղերինէ սայէպան օլաճագ, ղիրա Ալլահրն ինտին-
տէ միւմքինտիր հիչ պիր չէյ եոգ տուր » ։

Մկե · Տէֆա բրօթէսթանլար տէրլէր · Աստուածածին օլմասը ի-
չին, լաղըմ քի Մարիամ Ալլահը տօղուրսուն · մատամ քի քէլամ ուլ-
լահը տօղուրմատը տէմէք քի Աստուածածին օլամազ · ճէվապ վէ-
րիրիզ · Մարիամ Աստուածածին օլմասը իչին նէթիչիր քի օլ վիճու-
տու տօղուրսուն, օլ վիճուտ քի քէլամ ուլլահ իլէ իյք սանիյէտէն պիր-
էչմիշ օլսուն, նէթիչիր քի օլ ատէմի տօղուրսուն, օնուն քի
միւտիրի եա գայմմադամը քէլամ ուլլահ քէնտիսի օլսուն ։
Պունու եօղարրտա պէյան էթտիք, պունու բրօթէսթան դա-
պուլ էթմէզսէ, մութլաքա նեստորական օլմաղր տըր · պիր Քը-
րիստոսու իքի էվլատա պէօլմէլի տիր · վէ հասրլ սէլամէթի-
միզին էսարրընը ճէրհ էտէր · ամմա էկէրչի Մարիամ ինսան տօղուր-
տու իսէ, ինսան ինսանը նասրլ գուրթարրը, պու սահիհլիկի դա-
պուլ էթմէտիկի հալտէ տանա պէօյիւկիւնիւ տէ ինքնար էթմէյէ

մէնպուր օրուր։ Բրօթէսթան օլան պիր քէրրէ քէնտինէ տէօնիւպ տուշիւնմէլի. ամմա պիր խասթանրն պէյնինտէքի օլան տուշկու սինիրլերինի թիգօ իլէթի սարմըշ օլուրսա օր խասթէյէ հէքիմ նասրհաթը կարար մը. օնտան կէլէն ճէվապ կիթմէյէճէյիմ, էթմէյէճէյիմ, դալտրրն, իսթէրիմ սայըդլար սէօյլէնիր վէ իշթէ բրօթէսթանէն ճէվապլարը տա պու դապիլտէն տիր։

ՊԱՊԸ ՍԱՊԻ

ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԿԷՐԷԳ ՔՐԻՍՏՈՍՈՒ ՏՕՂՈՒՐՏՈՒՂՈՒՆՏԱՆ ԷՎՎԷԼ ՎԷ ԿԷՐԷԳ ՏՕՂՈՒՐՏՈՒՂՈՒՆՏԱՆ ՍՕՆՐԱ ԳԻՀԱԳԳՐԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԳԻԼԻՍԷՅԻ ՊԻՔԻՐ ԿՈՅՍ ԹԷՍՄԻՑԷ ՕԼՈՒՆՈՒՐ

ՄԷԶ. Պու մատտէ քրիսթիանլըղ ինտինտէ օլ գատար սահիհ տիր, օլ գատար աշիքեար տըր քի, օն տօդուղ տէհիրտէն պէրի հիչ պիր վաղիթ իշթիպահ, նա թէրէտտիւտ զուհուր էթմէտի. հաթտա բրօթէսթանլարրն պիլէ էքսէրիսի էօյլէ դապուլ էտէր. վէ պէօյլէ աշիքեար օլան սահիհլիկի իսպաթ էտէրիզ տէրսէք սահա զիյատէ մատտէյէ գարըշըգուղ կէթիրիրիզ. անճաղ պու գատար սէնէլերտէն պէրի գասիմ օլան պու իթիգատը օնչարա գարշը մէյտանա գօրուղ. Եալընըզ տինսիզլիք ալամէթինի թաշրյան ղէվաթ հիճապ էթմէյէրէք Մարիամ Աստուածածինի պիրիր (կոյս) տէյիլ տիր, տէմէյէ ճէսարէթ էթտիլէր. հաթտա իսլամ տիյանէթինին էսասը օլուպ Գուրան թէսմիյէ օլունան քիթապտա պիլէ, Մարիամ Աստուածածին հաղդընտա, պիրիր Մերեհմ, թապիրինի վէրէրէք, բայէթը ֆայիդա իլէ եատ վէ թիզքեար օլունմուշ տուր. Վէ պու հալտէ բրօթէսթանլարրն մէզհէպ տուլդուսունուն նէ տէրէճէ թէնզիլ վէ թէզլիլ օլմուշ օլտուղու տախի պունտան աշիքեար պահս օլունուր։ Հէր նէ գատար պու միւէսսէս վէ միւսէյյէն սահիհլիք իւզէրինէ եաղմամըզ դայիտ վէ լուզումսուզ իսէ տէ եինէ իհթիյաթա բայէթէն, ուանի բրօթէսթանլարա պու պապտէ վէրիլէճէք ճէվապլար հէր օգուլյանլարրն եէտինտէ պուլունսուն իշին, մուխթասարճա եաղալըմ.

ՄԷԿ. Էվվելա պու սահիհլիք ադայիտի տինիյէտէն տիր, եանի հէր քիմ քի պունա ինանմազսա, ինտիմիզտէ հերետիկոս վէ փութփէրէսթ կիպի ղըյսա օլունուր։ Մարիամ Քրիստոսու եախոտ սէվիրիւիւ էվլատընը աղիզ բուհան վասէթասը վէ գուվվէթի իլէ, քէնտի պիքիրլիյինէ սայա խալէլ կէլմէյէրէք. բանմինտէ փէյտա էթտի տղիքիրլիյինէ սայա խալէլ կէլմէյէրէք. բանմինտէ փէյտա էթտի տօդուրտու վէ պէօյլիթտիւ։ (Եոյի Է. 14.) «Իշթէ պաքիրէ հա-

միլէ օլաճագ, վէ օղուլ տօղուրաճագ, վէ օնուն իսմի Էմմանուէլ չաղրըլաճագ»։ Պու իշիամ պէօյիւք պիր միւճիզաթ կիպի. Յուդանընն փատիշահը Ադաղա վատ օլունտու, հաչան Սիրեա վէ իսրայէլ փատիշահը Ֆասէ. Երուսաղէմի զապթ էթմէք իչին օնու ասաքիր իլէ գուչաթմըշ իտիլէր։ Ադաղ Ալլահը թէրճիւմէ էթմիշ օլուրում տէյի, եսայի փէյղամպէրէ ճէվապ վէրտի. վէ Ալլահտան պիր նիշան իսթէսին տէյի, եսայինին թէնպիհինի իսթրա էթմէտի, եանի պու սէօյլէտիկին նիշանը իսթէմէյէճէյիմ տէտի։ Ադաղըն պու սէօզիւ իւզէրինէ եսայի ոնա տէր. իշթէ բապպ քէնտիլիկինտէն սանա պիր միւճիզաթ նէվինտէն նիշան վէրէճէք տիր, եանի պիր պաքիրէ գըզ պիր օղուլ տօղուրաճագ, քի իսմի Էմմանուէլ թէսմիյէ օլունաճագ, քի թէրճիւմէսի Ալլահ պիզիմ իլէ տէմէք տիր։ Պու եսայինին իշամընը Մաթթէոս աւետարանիչ Մարիամ Աստուածածին իւզէրինէ թէֆսիր էտէյօր, քի Յովսէփէ նիշանը օլարագ պիրի պիրի իլէ հէնուզ էվլէնիպ գօնուշմազտան, աղիզ բուհուն լութֆու իլէ համիլէ օլտու։ Իմտի Յովսէփ Ադաղ ղէմանընտա վատ օլունուպ Մարիամ Աստուածածինտէ Ալլահն իճրա էտէճէյի օլ հիքմէթի վէ ինանընն սէլամէթինի վէ Մարիամին աղիզ բուհուն դուվվէթի իլէ համիլէ օլտուղունու պիլմէտիկինտէն. [illegible] Մաթթասը յաֆիլէն թէրք էթմէք էֆքեարընէ զահիպ օլտու իսէ, ուլդուտա իքէն օնա պիր մէլայիդ կէօրիւնիւպ Մարիամտա կէօրտիւյիւ հիքմէթին մաալինի քէնտիսինէ աչտը։ (Ա. 18.) «Օնուն անասը Մարիամ, Յովսէփէ նիշանը իքէն, օնչար պիր պիրլիյէ կէօրիւշմէզտէն աղիզ բուհան համիլէ պուլունտու, վէ օնուն զէվճի Յովսէփ. . . օնու կիրպիճ պուշանտա [illegible], ամմա, [illegible] պու չէնէրի տիյինիրլէն՝ իշթէ բապպէն մէլայքը բիլտատա տա կէպինիպ տէտի, նա Դաւիթին օղու Յովսէփ, զէվճէն Մարիամը ալմայա զօրգմայատի, [illegible] աղիզ բունտան սոր։ . . .»։ Պունու թատիդ էտէր (Ա. 26) «Վէ Գաբրիէլ հրեշտակ Ալլահտան. . . պիր սիքիր գըղա կէօնտէրիլտի. . . վէ պիքիրին ատը Մարիամ իտի վէ մէլայիք օնուն կանընա կէլիպ՝ տէտի. սէլամ սանա նա լութֆ պուլմուշ դըզ, բապպ սէնին իլէ տիր, սէն գաբրլար արասընտա միւպարէք սին. . . վէ իշթէ համիլէ օլուպ՝ օղուլ տօղուրաճաղսըն վէ օնուն ատընը Իսուս գօյաճաղսըն. . .»։ Վէ Մարիամ մէլայքա տէտի. պու պանա նասըլ օլաճագ, չինքի պէն էրքէք պիլմէմ. վէ մէլայիք օնա տէտի, սէնին իւզէրինէ աղիզ բուհ կէլէճէք. վէ թաալանընն գուտրէթինին կէօլկէսի սէնի իհաթէ էտէճէք, պունուն իչին սէնտէն տօղուճագ օլ աղիզ զաթ տախի Ալլահին օղլու տէնիլէճէք. . . զիրա Ալլահը ինտինտէ հիչ պիր շէյ միւմքինլիգ օլմազ. վէ Մարիամ տէտի, իշթէ Բապպէն խալալըղը պանա սէօզիւնէ կէօրէ օլսուն»։ Իսայէ իսէ, Քրիստոսուն թէնի, Մարիամ Աստուածա-

ծինին պիքիրլիսինէ հիչ պիր խալէլ կէլմէյէրէք, բահմինակ տօղուղ մահ պէսլէնան պէօյիւտիւ, վէ Մարիամա իչպու համիլէ օլմադ դաղիկէսի ինսան վաէթաաը իլէ օլմայըպ իլլա Հոգին Սուրբուն դուվվէթի իլէ օլտուղու իչին, քի մատի սուրէթտէ պիր չէյ տէյիլ իսի. Թէքրիր, Թէմամ, վէ պիքիր դալմասընա պիր միւմանաաթ պուլունմասը։ Վէ իչպու աղիղ բուհուն կուվվէթի իլէ իբրա օլունան մուամիլէտէ, Մարիամ Աստուածածին տախի թապիաթ իլէ պէրապէր քէնտի միւպարէք բահմինէն ինսանլրդ վէ անալրդ իգթիղասընը, օղլու Թէվէլլիւտ էտինէյէ տէկին վէրտի վէ իբրա Էյլէտի։ Սանկիյին նասրլ քի համիլէ օլմադ դաղիկէսինտէ Մարիամըն պիքիրլիսինէ հիչ պիր խալէլ կէլմէտի իսէ, քէղալիք ասղուրմասընտա խալէլ կէլմէտի, պիրա աղիղ քիթապտա համիլ օլան տա, տօղուրան տա հալա պիր բատտէտէ պաքիրէ Թէմամէ օլունուրյոր, վէ քիթապտն դավլինէ պաչդալաչմայոր։ Հէմ քիթապտն մանասը (Ս-ուկ. Ը. 14.) « Իչթէ պաքիրէ համիլէ օլաճադ վէ օղուլ տօղուրաճադ ». Պիքիր դալմասընը մութլադ խալրադ էտիյոր, չիւնքի Ալլահ Աքադա պիր միւիքիթ վատ էտիյոր, վէ օլ միւճիղաթ տա պու տուր քի, պիր դըղ պիքիր օլարադ համիլէ օլաճադ վէ եկինէ պիքիր դալաճադ, տօղուրաճադ վէ եկինէ պիքիր դալաճադ. քի միւճիւղաթ օլտուղու պէչլի օլսուն. եօղսա տօղուրուպ պիրրլիսինի Թէրը էթիքտէն սոնրա, ինտա պիր միւճիւղաթ քէրամէթի օլամատըղը կիսի. Ալլահը Թէքզիպ էթմիչ օլուրուղ։ Քէղալիք (Մ-ուկ. Ա. 23.) « Պաքիրէ համիլէ օլաճադ, վէ օղուլ տօղուրաճադ ». (Ղ-ուկ. Ա. 31.) « Համիլէ պուճադդն . . . ».

ՄԿԸ. Ադիղ քիլիսէ էվայիլտէն պէրի քէնտի տուալարընտա Քրիստոսուն պիքիր Մարիամ Աստուածածինտէն տօղտուղունու հէր կիս Հաւատամքատ ալանէն իգրար էտէր « Ինաւ 'ի Մարեմայ սրբոյ կուսէն Հոգւոյն սրբոյ ». վէ հէր քիլիսէլէրտէ տիւնեա իւղէրինտէ եէվմիյէ Թաղտիս՝ օլունան գուստասը չէրիքլէրտէ իչպու տին իդրարընը չամիլ Հաւատամք օղունուր։ Տէմէք քի հէր եէրտէ վէ հէր վաղէթտա աղիղ քիլիսէ քի Ալլահն սահիհիքլէրինէն էմանէթ սանտըղր վէ տիրի վիճուտու տուր. Քրիստոսատան պաչլայարադ չիմտիյէ տէկին պու սահիհլիքի չիքահէն էօյրէթմէ վէ հալա էօյրէթմէքտէ պիր։ Ս. Օգոստինոս պու խուսուսատա չօղ կիւզէլ սէօյլէյօր։ (Ռէթրէ-թիոն էլիգուրա Գը ԼԳ.) « Քրիստոսուն տօղմասընտա ինուն (նանի Մարիամըն) պիքիրլիսինէ խէլալ կէլմիչ օլսայըրը արթըդ քէնտի պիքիր Մարիամատան տօղմուչ Թէմամէ օլամադ բոը. վէ ինաւ պիքիրէն քիլիսէ պիքիր Մարիամատան տօղմուչ տէյլ նալան եէրէ իդրար էթմիչ օլուրուտու ». Ինա խուսուս քի Եօվհաննէս Քրիստոս անասընէն բահմի դաքիրը օլարադ Թէվէլլիւտ էթտի տէմէքի իչին քիլիսէտէն հերետիկոս տէյլ իլան օլունուտ։ Սիրիկիոս քահանայապետէ Ս. Ամբրոսիոս հայրապետ պու հերետիկոսուն Թէքթիմէյի հաչինի վէ Թալիմաթընը նատղրը հալտէ տէր քի. պիքիրլիք հալի իլէ իդտիսատ հալի պիրի պիրինտէն ֆազիլէթէհ Ֆէրգէլի աէյիլ աէյի էօյրէթտիի իչին դատասպարտել օլուտ, հաթտա Եօվհաննէսուն Մարիամ Քրիստոս ասղուրմասընտա նազարէց. նոյ գալրը ասղուրմասընտան սոնրա, դայրը պիքիրլիկինի ատգլամասը տէմիչ օլուղու իչին Միլան չէհրի սինոթունատա գուստասարտուԹիւնունա, եանի քիլիսէյէն իխրաճընա դարար գելընը։

ՄԿԹ. Հայաստանեայց քիլիսէի էվայիլտէն պէրի Մարիամ Աստուածածինին իւգէրինէ վէ աղիղլիկինէ սուի մանա վէրիլմէսին տէյի, Մարիամ Աստուածածինի [illegible] Թէմամէ էտէր, ioouplia [illegible] էվվէնմիչ լաքին նէրքեան մուամիլէսինտէն ազատ գալմիչ։ Ցարական ծննդեան [illegible] աւուր հարց « Աստուածածին Ս. Կոյս անհարսնացեալ Մարիամ » խնդա եւ ուրախ լիր անհարսնացեալ մայր, սէվին վէ չագ օլ լէքէտար օլմանը մատէր (սէպլէպինի ակ անինտէ իպրադ էտէր) քանզի որ ի քէն ծնաւ մեզ Աստուած ի փրկութիւն անձանց մերոց ». պիրա պիզիմ սելամէթիմիզ իչին սէնանէն տօղան պիզէ Ալլահ տարր ». Մայր եւ կոյս աղախին Քրիստոսի, որ բարեխօսագ ես մեզ աշխարհի ». հէմ մատէր, հէմ պիքիր Քրիստոսուն խալալրը ճէմի թայֆէլէր սէնի սէնա էտէրլեր (մութլու չաղրրրլար). « մաքուր աղաւնի եւ հարսն երկնից Մարիամ », լէքէսիզ կէօվերճին վէ սէմանը կէլինի Մարիամ դանապական կոյսն Մարիամ Աստուածածին խոտուվանի Ս. եկեղեցի, Ալլահն վալիսէսի, լէքէտար օլմամըշ պիքիր Մարիամ. Քրիստոս իգրար էտէր. եւայլն։ Վէ պու մանայա մէսնի տիր քի տալիմա [illegible] յոյ։ Անարդ յոյ։ Դ[illegible] [illegible]։ Հայոն անփարձ եւայլն։ Ինու Հայաստանեայց Քրիստոս չարականտա թէմամէ էտէր։

Լաքին Մարիամին աստուածածին վէ կոյս պիքիր եւայլն, օլմասը իւղէրինէ, նասրլ քի տէտիք, պինէրճէ իսգաթլար վար իսէտէ, քիլիսէ տուա քիթապպարընն վէ պատարագն վէ չարականլարը էն մէշհուրինտէն պիրի ատ Հայաստանեայց քիլիսէսինտէ (գ. Մէնրատ) « [illegible] Աստուածածին. յոյութիւն անսերմական, ծնունդ անարատ, կուսութիւն յետ [illegible] մեծացուցանեմք ». եանի. նա Աստուածածին, սէնատ իւչ տէհէթի էսրար միւյանատ օլունուրյոր. Թոխունմուղ համիլ օլմադ։ լէքէսիզ տօղուրմադ, տօղուրտուղտան սոնրա պիքիր դալրպ պօղուլմասիզ տօղուրմադ. սէնի սէնա իլէ Ալլահքն վալիսէսի թաաղիմ էտէրիզ ». Տուալարն պու պատատ էն աչքը վէ էն մէշհուրու պու տուր. պիրա պունատ էվվելա Մարիամն Աստուածածին օլտուղու, սանկիյին պի-

քիր օլտուղու , սալիսէն տայիմա պիքիր գալտրդը , բապիէն անարատ եանի կիւնահ լէքէօինտէն աղատ օլտուղու թէպէյիւն էտէր ։

Մ2 · Սալիսէն Մարիամ տօղուբտուղտան սօնրա պիքիր (կոյս) գալտը , էվվէլա ուսմումի քիլիսէնին օն տօղուզ տէհրտէն պէրի հէր եէրտէ իթիգաթը պու տուր ։ Վ.է Ալլահըն չիֆահէն աղիզ քէլամը վէ աղիզ րիվայէթի պէօյլէ կէօսթէրիր վէ էօյրէտիր, վէ պու իթիգաթը շամիլ վէ համիլ Ս · քիլիսէնին պիտայէթինտէն վէ հէման քեաֆիֆէյի սինօթլարտա թէրթիպ վէ թէէլիֆ օլունան տուալար ալանէն պունու իգրար էտէրլէր · վէ յիմիյէ սէկկին օլ տուալար եէվմիյէ իճրա օլունուպ դիրը օլունան իւնվանը չէրիֆէաէն Մարիամըն կոյս · Եւ միտ կոյս օլտուղունու իսպաթ վէ թաստիզ էտէրլէր ։ Ս · Օգոստինոսուն վէ հայրապետլէրին գալի վէ դանունունաճա՝ քիլիսէլէրտէ , չարդտա օլսուն՝ զարպտա օլսուն , հէր գանդի սյին վէ ատէթին միւճիթինի վէ զուհուր էթտիկի վաղթինի պիր ատէմ կէօսթէրէմէզսէ , պիզ օնու թա Քրիստոստան վէ առաքեալլարտան թէէսիս, վէ իճատ, վէ թէնզիհ օլսունմուշ պիլիրիզ - գայրը խասիմէրէ գալը պու բէտտ իթտիքլէրի ային ու ատէթին միւճիթինի պուլուսպ թաստիզ էթմէք , նօղտա պիհուտէ սէօզ պիր չէյէ եարամազ , նէ տէ սահիհլիքլէրէ օնլարը քէնտի մէրամլարընա կէօրէ ինքեար էտէրէք , զըտտ աուրմատան պիր մուհասէնաթ չըղար ։

Տօղուբտուղտան սօնրա տախի Մարիամա պիզ պիքիր տէրիզ · (Նէվիզէ ԻԴ ·) « Պու դափու գաբալը գալաճադ , վէ այրըմայաճադ , վէ հիչ պիր ատէմ ծնտան կէչմէյէճէք , չինքի բապպ Խրայէլին Ալլահը օնտան կիրտի » · Սանիյէն աղրը իլէ տօղուրմադ , իլք անամըզա վէ գիւրբիյէթլէրինէ իլլէտիկի կիւնահըն ճէզասը իտի · մատամ քի Մարիամտա սկզբնական կիւնահ եօղ իտի , ճէզասը տա օրմայաճադ իտի · Պու ճէզա (Ծ·Դ· Գ· 16 ·) եաղըլը տրը · « փէք դիյտէ աղրըլարը-նը արթըրաճաղըմ , վէ աղրը իլէ էվվատլար տօղուրաճագսըն » ։ Իշ-թէ պու աղրը անա բահմինին զօր իլէ աչըլըպ գերըլմասընտան եա-խօտ զէտէլէնմէսինտէն նէչաթ էտէր · Էկէրչի թասիթ գայաէսի իվալալ օրմատա իտի , պունլարըն պիրիսի վուգու պուրմայաճադ ըտը , մատամ քի Մարիամ օլ կիւնահա կիրիֆթար օրմամըշ իտի , ճէզասընա տա կիրիֆթար օրմատը · անճագ թասիի բահմին պիլա զահմէթ աչըլմա-սը իլէ տօղուրտու · Նասրլ քի Քրիստոս Յարութիւնտան սօնրա դա-փուլար գափալը իլքէն առաքեալլարը եանընա գափուլարը աչմա-տան, եա գըրմատան, թէնի վէ վիճուտի իլէ կիրտի իսէ, քէզալիք Քրիս-տոս Մարիամտան տօղտու , հէմ տօղտուղտան սօնրա Մարիամ պիքիր գալտը · (Տե· Մէ·էէ ··· Ը· 1311 ·) Ս· Թոմմա տէյօր· Մարիամըն բահմի գափալը իլքէն Քրիստոս հիքմէթ նէվիհտէն ծնտան տօղտու օնուն բահմինի պօզմատան · Պու սահիհլիկի եինէ Հայաստանեայց քիսիսէպ Շարականտա էն կիւդել սիւրէթաէ թէրէննիւմ էտէրէք թաստիզ էտէր

« Այոթ զօրէնա բնութեան մարդկան հրաշափառ քո ծնունդ , եւ զէօւ-թիւն քո թեան ամբողջ պահեալ եւ կուսութեանդ քո ոչ խախտե-ցան կնիք հոգեւոր երգով զքեզ բարեբանեմք եւ փառաւորեմք դմիածին քո զորդիդ » ։ Սէնին հիքմէթի թէվէլլիտ էթմէն ինանընը թասլիթ գայտէսինի չէօզտու · վէ թասլիթըն ասլընըն թէմամը ի-լէ մուհաֆիզա էտէրէք · սէնին պիքիրլիկինին միրի պօզուլմա-տը · · · » ։ Տէֆա « դու լուծիչ երկանց · բարձող ասիծից · · · » ։ Վ.է Ս · Գրիգոր Նարեկացի « ողջացուցիչ երկանց Նայի » տէր ։

Մ2Ա · Պիզ պու սահիհլիկի կէրէք Ալլահըն մուհարրէր քէլամը-տան կէրէք չիֆահէն քէլամընտան չէօյլէ պէյան էտէրիզ · Քրիստոս էֆէնտիմիզ խաչըն իւզէրինտէ իքէն անասընը վէ սէվտիկի չայիրտի կէօրիւպ , էվվէլա անասընա տէտի (Ովշ· ԺԹ· 25. 26·) « եա գա-ղը իչթէ էվլատըն · անտէն Յովհաննէս տէօնիւպ տէր , իչթէ սէնին վալիտէն · վէ տանէն տարա ոչ աչակերտ տնաւ քէնտի եանընա ա-ղը » ։ Պու սէօզլէրտէն պիլիսօրուզ քի Մարիամըն Քրիստոստան պաչ-գա պիր օղլու եօղուտու , վէ օյմուչ օլսա իտի քէնտի ազիզ վալի-տէսինի թէնճէ ոյան սայիր գարտաչլարը տուրուր իքէն Յովհաննէս էմանէթ պըրագմազ ըտը · հաթթա քէնտի վալիտէսինի քէնտի էվլատ-լարընա պըրրդ տա Յովհաննէս թէզիմ էթմէք Քրիստոսան ա-տալէթ վէ մէրհամէթինէ եազըչմազ իտի ։ Ալլ խուսուս քէնտի գա-ղընտաչլարը վէ գըղ գաղընտաչլարը տուրուր իքէն , պիր սէվտիկի Յովհաննէս քէնտի վալիտէսինի թէսլիմ էթմէք տիկէր քէնտի գա-ղընտաչլարընը սուչի հալինէ ինտէլ ալէմ պահա օլմազ մի իտի · վէ քէնտի վալիտէսինին իւզէրինէ պիր թաղըմ տիւչմէնլէրին սուչի մէ-գայաթրնա պինուսէ հէրտէ սէգէգ պամուչ պամազ մի իտի · բարդ հայա , վէ հալէն եազըչըրը տա անճագ օ իտի · չինքի Յովհաննէս վէ-ֆաթ էթմիչ իտի , վէ պաչգա գարընտաչլարը եօղուտու , անճագ ա-նընը իչին Մարիամ Աստուածածինի Յովհաննէս էմանէթ իթմէք եա-գըչըր իտի , սէվիկիլիւ վալիտէսինին սէվիկիլիւ չակիրտինէ թէսլիմի էմր օլունտու վէ անտէն սօնրա տէյօր աւետարան , Աստուածածինի Յովհաննէս քէնտի եանընա ալտը · քէյֆիյէթ պէօյլէ իքէն , էկէրչի Մարիամըն տիկէր էվլատլարը օլմուչ օլսայրտը հիչ տիւնեատա վա-ղուի վար մը սըր քի , պիր անա քէնտի խանէսինի , էվլատլարընը , գրդլարընը պըրագըն վէ գալդըն տիկէր պիր կէնճ քիմսէնին խա-նէսինէ · վէլէվ ագրապասը օլսա , կիթսին · էօյլէ պիր այրըմազ քի պիր տահա եիւդիւնիւ չէվիրիպ քէնտի խանէսինէ ավտէթ էթմէ մէք չարթը իլէ օլտու , վէ էվլատլարընը վէ զըզլարընը բէտտ էտիպ ա-իւէրին էվինտէ իդամէթ էթսին · Պու հալ ինսան եա ատէմ էվլատը օյան պիր անայա հագըչիր մը , պախուսուս լութֆ իլէ տօղու օյան պիր պարիրէ գրդա , եանի Աստուածածին կոյս Մարիամ կիպի պիր անայա եազըչը մը իտի · իչթէ Մարիամ Աստուածածին Յովհէփտէն

պայդա էվլատլար փէյտա էթսի։ պայդա գըզլար տօղուրտու տէմէք Քրիստոսա նէ դատար հագարէթ վէ լութֆ իլէ տօլու օլան քէնտի վալիտէսինէ նէ գատար նագըշմազ իքթիրա վէ աւետարանըն մանա-սընա նէ դատար մուդայիր պիր մանա վէ նիհայէթ Ալլահըն քէլամը-նը չիւրիւթմէյէ նէ ադիմ ճիւրաթ վէ ճէսարէթ տէմէք օլտուղունու հէր գէս անլայապիլիր։

ՄՀԸ. Շիմտի աւետարանըն ինքնար դապուլ էթմէղ տիկէր պիր իսպաթընա կէտէլիմ։ (Մ–էլ. 9. 3.) «Պու քիմսէ չոլ տիւրիէրին օղ-լու տէյիլ մի տիր։ վէ Մարիամըն օղլու Յակոբուն, վէ Յովսէսին վէ Յուդանըն վէ Սիմոնուն դարընտաչ-լարը պուրատա սիկիմ եանըմըզտաքիլէր տէյիլ մի սիրլէր»։ Վէ օ-նուն իւղերինէ սուլի մանալարա զահիպ օլուլյորուտուլար։ Նահուտի-լէր Քրիստոսուն պէօյլէ սէմավի վէ պի էմալ իլմ վէ ճէսարէթինէ Թաաճճիպ էտէրէք։ տէրէր իսի։ Փէք ալա ամմա տիդգաթ էթմէ-լի։ Էվվէլա եահուտիլէրին օղումտուշլարը վէ ճէմաաթը պուրատա, Քրիստոսա զարտաղ ատտ էթտիքլէրի Յակոբու, Յովսէսի, Յուդայը վէ Սիմոնու։ վէ գըզ դարընտաչլարընը։ Քրիստոստան էվվէլ օլտուղ-լարընը վէ օնլարը վէքէ ալա Թանրտըզլարընը հաթտա քէնտի եանա-լարընտա օլտուղլարընը իպրար էտիյորլար։ Վէ Քրիստոսա կէլինճէ չօճուղ օլտուղունու վէ պու չօճուղուն տիւրիէր Յովսէվին օղլու օլ-տուղունու վէ պու տէրէճէ տուլուլմամը վէ պի էմալ իլիմ վէ՞սէր-պէսթիք պունուն սինէնին մաֆէվքինտէ օլտուղունուն իւղերինէ Թաաճճիպ էտէր իսիլէր։ Սիւալ էտէրիզ բրօթէսթանտլարա, պու դարընտաչլար Քրիստոստան էվվէլ մի տօղմուշլար իսի, եօգսա սօն-րա մը. էվվէլ տօղմուշլար օլմալը տըրլար քի, եահուտիլէր Քրիստո-սու Թանրմատան նէթիշմիշ դարընտաչլարընը Թանրյորլար, եանի Քրիստոսուն դարընտաչլարը եահուտիլէրէ մալիում օլտուղլարը իլին Քրիստոս օնլարա նամալիում իսի. պու նամալիում օլան Քրիստոսու մալիում օլան դարընտաչլարընին վաէթասը իլէ պիլիյորլար. վէ պունլարը իսիմէրինի դիքք էտիյորլար վէ Քրիստոսա կէլինճէ տիւրիէրին չօճուղու տէյորլար. հաթտա դըզ դարընտաչլարընը պիլիմ եանըմըզ-տաքիլէր տէմէք, օնլարը վէքէ ալա պիլտիքլէրի զաթլար օլտուղու-նու իգրար վէ էվվէնտիշ օլտուգլարընը պիլմէք տէմէք տիր. վէ պունուն իլէ պէրապէր Քրիստոսու նէվզուհուր վէ նէվճիվան կէօ-րիւպ, օլ տէրէճէ իրի իւղերինտէ միւշահիտ էթտիքլէրի իլին, Թաաճճիպտէ վէ Թէհայիւրտէ դալըպ, օնլարընը էն քիւչիւկիւ օլտու-ղունու իգրար էտիյորլար։ Տէմէք քի, օ պիր դարընտաչլարը Քրիս-տոստան էվվէլ տօղմուշ պիլտիքլէրի իլին, պու ֆամիլեայա եանի պու դարընտաչլարա վէ պու դըզ դարընտաչլարա պու չօճուղուն պու տէրէճէ իլմինի եաղըշտըրամայորլար։ Տահա այնը չօգ կէօրիւ-յորլար, հաչա վէ հնչա։ վէ պունու տէմէք այնի քիւֆիւր տիւր.

«եւ գայթակղէին 'ի նա». եանի եահուտիլէր չօճուղա հագարէթ վէ սուլի մանալար վէրիյոր իսիլէր։ վէ շաշըյոր իսիլէր. չինքի Քրիս-տոս իլք էվլատ վէ պիր Թանէնիք էվլատ Մարիամտան Թէվէլ-լիտ էթսի. (Մ–ռ. 6. 28.) «Վէ օնու պիլմէղ իսի (եանի Յովսէփ Մարիամը) քէնտի իլք էվլատընը տօղունճայատագ վէ ատընը Յիսուս չաղըրտը». տէմէք քի Քրիստոս Մարիամտան իլք վէ պիրին-ճի էվլատ տօղտուղու իլին վէ օնտան էվվէլ քիմսէ տօղմատըգը ի-չին։ (Մ–էլ. 2.) պապընտա իսիմէրի պէլլի օլուպ Քրիստոսուն գա-րընտաչլարը Թէսմիյէ օլանլար սինանէ Քրիստոսատան տատա պէօյիւք օլտուգլարը իլին Մարիամտան տէյիլլէր։ Եիւքիւր քի պունու բրօ-Թէսթանտլար պիլա Թէրէստիւտ դապուլ էտէրլէր։ Նէտէն իմտի եա-հուտիլէր Թաատատ /Թտիքլէրի Յակոբու, Յովսէսի... տահա պէօ-յիւք վէ քեամիլ վէ Քրիստոստա գարընտաչ պիլիյորլար վէ Քրիստո-սու տա տիւրկէր Յովսէփին չօճուղու Թէսմիյէ էտիյորլար, պու մու-դայիր տէյիլ մի տիր. Քրիստոս տահա պէօյիւք վէ հէփսինին սէօյիւ-կիւ օլմագ լազըմ կէլմէղ մի. վէ Քրիստոս պունլարին էն պէօյիւք գարընտաչլարը օլտուղու հալտէ Քրիստոսուն էն էվվէլ պիլինմէսի վէ եահուտիլէրէ մալիում օլմասը լազըմ իքէն նէ ճաճիպ տիր քի, եահուտիլէր Քրիստոսուն դարընտաչլարընը պէօյիւք Թանրյորլար վէ Քրիստոսու Յովսէփին քիւչիւք օղլու Թանրյորլար։ Էլալէթտէ պիր սաէթէ, եա պիր սէպէպէ մէբնի պուրալարտա դարընտաչ իսի իսիմիմա գլոյոր։

ՄՀԳ. Պու միւշքիւլ չէօյլէ հալլ օլուր։ Իսրայէլ միլլէթինին էս-քի սաէթի մէմտուհէսինէ Թաթպիգէն պէնիլէրինտէ եէկէնլէր էմմի-զատէլէր վէ էմմիզատէլէր։ եանի պապաստընին գարընտաչլարընը վէ դըզ դարընտաչլարընը էվվալարը վէ իքի վէ իւչ կէօրէք ապ-դապա օլանլար սահի գարընտաչ Թէսմիյէ օլուրլար ըսը։ Յի էվ վա-գի էմալի վար տը։ (Ծննդոց ԺԲ. 3.) Ղոլտ հայր Աբրահամն եէ-կէնի, Արանն օղլու իքէն, (Ծննդոց ԺԳ. 8.) «Աբրահամ Ղոլտա տէր գիրա պիզ դարընտաչը»։ Վէ (Իթ. 13.) «Լարան Յակոբա, ուէն գարընտաչմանն տէր»։ Տէմէք քի, Քրիստոսա գարընտաչ իսմ-լերի իլէ Թաատատ օլանլար, տէյիլ քի Քրիստոսա գարընտաչ, ան-ճադ ադրապա իսիլլէր, նէ հաճէթ, էն այրընը աւետարան տահի սէօյլէյօր։ (Մ–էլ. 2. 3. Մ–ռ. ԺԳ. 55.) պու աւետարանիլլէր։ վա-դատա էպքի ուսուլ իւղերէ Յակոբոսու վէ Յովսէսի Քրիստոսա գարըն-տաչ Թէսմիյէ էտիյորլար տա, սիկէր եէրլէրտէ նինէ պու աւե-տարանիլլէր։ եանի (Մ–ռ. Իկ. 56. Մ–էլ. ԺԵ. 40. 47.) այրդատան Քրիստոսա գարընտաչ սայրան քիմսէլէրին անալարընին խմինի տա-խի եաղըյորլար։ «Օրատա (խայրն աղ ուղաղընտա) չօգ դարըլար վար ըսը քի, ուզադտան տուրույորուտուլար քի Յիսուսուն արգա-սը սըրա խրզմէթինտէ պուլունմագ իլին Գալիլեատան կէլտիլէր։

Մագդալինայը Մարիամ, վէ Յակոբուն վէ Յովսէփին վալիտէսի Մարիամ, վէ Զէբէթիոսուն էվլատլարընըն վալիտէսի, պունլարըն իչինտէ իսի »։ (Մ-րկ. ԺԵ. 40.) « Օրատա դարբլար վար ըսը քի. ուզաղտան սլագար ըսըլար, պունլարըն իչինտէ վէ Մարիամ Մագդալինայը, վէ քիւչիւք Յակոբուն վէ Յովսէփին անասը Մարիամ վէ Սողոմէ վար իսի, քի հալան Գալիլեատա իսի, արտը սըրա կէդէր վէ խըզմէթինտէ պուլունուրուտուլար »։ Զունլար այան աշիքեար կէօսթէրիր քի Մարիամին Քրիստոստան մաատա Յովսէփտէն թէնէէ հիչ պիր էվլատը օլմատը։ Հաթտա (Ց-ՀԿ. ԺԹ. 25.) Քրիստոսա դարընտաչ թէսմիյէ օլունան Յակոբուն վէ Յովսէփին անասընա Մատիամ Կղեոպայ եաղըյոր, եանի Կղէոպասըն (պու տի Յիրէ տէնիր տէնիր) զէվճէսի Մարիամ քի, Մարիամ Աստուածածինին գըզ դարընտաչը օլտուղունու Յովհաննէս քէնտիսի եաղըյոր։ (ԺԹ. 25.) « վէ օնուն (եանի Քրիստոսուն) անասընըն գըզ դարընտաչը Կղէոպասըն զէվճէսի Մարիամ » տէմէք քի։ Յակոբոսուն վէ Յովսէփին հէմ անասը վէ հէմ պապասը աւետարանատա արիյէթէն եաղըլը օլտուղու հալտէ, եահուտի ուսուլի իւղերէ դարընտաչ թէսմիյէ օլուր ուսուլար, լաքին սահիհէն դարընտաչ տէյիլ իսիլէր։ Պու ճիւմլէ պունլար Քրիստոսուն դարընտաչը տըրլար տէմէք վէ ըսրար էթմէք, նէ դատար սահիհլիյէ դարչը գօյմադ տըր։ (Ինք կաթողիկեայց մէքթուպինի եաղան պու Յակոբոս տուր։ վէ Երուսաղէմ քիլիսէսինի խտարէ էտէն սէ եինէ պու տուր։ վէ Պօղոս իլէ Բառնաբաս, միւղաքէրէ օլուպ Երուսաղէմտէ սինօթ էտիպ Պետրոստան սօնրա սինօթտա գալդըպ թէքթէլիւմ էտէն վէ Անտիոքա մէքթուպ եաղըլըպ, իմզալայանլարըն պիրիսի եինէ պու Յակոբոս տուր։ վէ Պօղոս առաքեալը (Գ-ՂԵ-. Բ. 9.) Պետրոս իլէ տիրէք (տիրէ) թէսմիյէ էթտիկի տէ պու տուր։ Տէմէք քի պիւթիւն պու մահալլէրտէ։ (Մ-դ. ԺԲ. 46։ Ց-ՂԿ. Է. 3. 5. 10։ Մ-րկ. Դ. 31։ Ղ-ԿԿ. Ը. 19. Դ-ԷԸԸՅԸ) դարընտաչ թէսմիյէ օլունանլարըն մանասը օլ միւհիթերէմ իսրայէլ միլլէթի ուսուլինէ մէպնի տիր։

ՄՀԴ. Եօգ էկէր բրօթէսթան պունուն իլէ տէ դանմապտա վէ իստատա էտերսէ քի եահուտիլէրին սէօղիւ տօղրու տուր. պունլարա տէրիղ. եահուտիլէր Քրիստոսու Ալլահ էվլատը պիլմէդ իսիլէր. մութլագ Յովսէփին օղլու պիլիր իսիլէր, հէմ թէնէէ օղլու. (Ց-ՂԿ. Զ. 43.) « Պու Յովսէփին օղլու օ Յիսուս տէյիլ մի տիր վէ պունուն անասը Մարիամ տէյիլ մի տիր »։ եահուտիլէր պէօյլէ պէլլիրէր իսիլէր տէյի, պիլդէ մի իստատայէ գալգըշալամ քի Քրիստոս թէնէէ Յովսէփին օղլու տուր վէ Քրիստոս Ալլահ տէյիլ տիր, պախուսուս քի հէմ պիլիրիդ վէ մալիւմաթըմըզ վար տըր տէյէնլէր եալընդ Յովսէփի փէտէր վէ Մարիամը թէնէէ անասը պիլիր իսիլէր. Քրիստոսուն թէնէէ տիկէր գարընտաչլարը օլմուշ օլսա իսի, մութլագ օնլարը տա սա-

յար իսիլէր։ Յովսէփ Քրիստոսու վէ անասընը մէլայրքըն թէնպիհի իւղերէ ալսը վէ Մըսըր տիյարընա գալտը։ դիրա Հերոդէս փատիշահէ ֆիքրի չօճուղու թէլէֆ էտիպ օրթատան գալտըրմադ իսի. Յովսէփ Մըսըրտա Հերոդէս էօլիւնէճէյէ գատար տուրտու, գալ. սէնէ եաշատը իսէ եաշասըն, Մարիամտան պիր տիկէր օղուլ տօղուրմատը, անճադ (Մ-դ. Բ. 14.) Հերոդէսին վէֆաթընա գատար օրտա գալտըլար տէյօր վէ Հերոդէս վէֆաթ էթտիյինտէ թէքրար մէլայիք կէօրիւնիւպ էմր էթտի քի քէնտի վէթանլարընա ալտէթ էթսինլէր (19) « Գալդ ալ պու չօճուղու վէ իսրայէլ թօփրաղընա կիթ դիրա չօճուղուն նէֆսինի արայանլար էօլտիւլէր, վէ օ գալգըպ, չօճուղու վէ անասընը ալը իսրայէլ թօփրաղընա կէլիր »։ Էկէրչի պունլարըն Յիսուստան մաատա տիկէր էվլատլարը օլմուշ օլսա իսի օնլարը տա կէօթիւր տէյի մէլայիք զիքր էտէր իսի, անճադ անասընը վէ չօճուղունու ալ, իսրայէլ տիյարընա կիթ տէյի էմր էտիյօր։ Տէմէք քի, Մըսըրտան տէօնիւնճէյէ գատար պաչդա էվլատլարը եօղ ուտու. հաթթա Քրիստոս օն իքի եաշընա վարընճայա գատար Յովսէփին վէ Մարիամընը հիչ տիկէր պիր էվլատը օլմատըդընը (Ղ-Կ. Բ. 41. 42. 48.) ատէթը սէնէվիյէլերի իւղերէիճրա էթտիքլերի մուամէլէյի իսլատէթ թաստիգ էտէր. չիւնքի պէ հէր օէնէ Երուսաղէմէ կիթմէք իսրայէլ միլլէթինին ատաթը իսի, օրատան տէօնէր իքէն Յիսուս գայպ օլտու, աթալարը Յիսուսու եօղճուլար իլէ կիթմիչ տէյի արամայրդ գօնագ մահէլինէ կէլինճէ պուլամազլար, կէրի ավտէթ էտէրլէր վէ քէնտինի քէմալը թէաճճիպ իլէ Սողոմոնուն տաճարընա կէօրիւրլէր վէ ալիմլէր իլէ սէօյլէյիր իքէն ատնասը օնա տէր, ամ էվլատ պաչըմըզա նէ իչ կէթիրտին. իչթէ փէտէրին վէ պէն քէտէր էտիպ սէնի արայօրուտուգ. էյէր տիկէր չօճուղու օլմուշ օլսա իսի, նօմօս մուճիպինճէ էվվէլա հէվսինինտէ Երուսաղէմի կիթմէսի լազըմ կէլիր իսի քի, պու իւչիւնճի մաատասը զիքր օլունմայօր։ Ամանիյէն հէվսի տէ կիթտի վէ կիտէնլէր տէ Ս. Յովսէփ վէ Յիսուս վէ Մարիամ ատնասը. իչթէ փէտէրին վէ պէն սէնի արայօրուտուգ տէյէճէք եէրտէ պէն վէ փէտէրին չօճուգլար իլէ սէնի արայօրուտուգ տէմէսի լազըմ կէլիր իսի։

Վէլհասիլ Մարիամ Աստուածածինին հիչ պիր վագթ Քրիստոստան մաատա օղլու օլմատըդը էճիլտէն վէ օ տա հիքմէթ իլէ թէվէլլիւտ էթտիկի իչին, Քրիստոսու կէրէք տօղուրտուղունտա վէ կէրէք տօղուրտուգտան սօնրա Մարիամ պիքիր գալտը, պունուն իչին Քրիստոսուն քիլիսէսի հէր կիւն վէ հէր եէրտէ պիհագդըն ինու Մարիամ կոյս Աստուածածին տէյի թէքրիմ վէ թաազիմ էտէր։

ՄՀԵ. Դասըլ քի Ալլահըն քէլամընըն իքի սուրէթտէ օլտուղունու կէօսթէրտիք իսէ, եանի չիֆահէն վէ թահրիրէն քէլամլարը, ա-

ւեստարանը վէ աւանդութիւնու , քի Խրիսթոսէ պիր ազիզ քէլամ տրր, եազը իւէ քէլամտան պու դատարընը Մարիամըն կոյս օլտուղու հագզընտա կէօսթէրէպիլտիք իսէ , Ս · քիլիսէ , վէ Ս · աւանդութիւն պու սահիհլիկի տահա պէրրաք վէ թէվաթուրէն պէյան էտէր ։ Եվվէլա Քրիստոստան պու Թարիխէ գատար հէր եէրտէ , հէր զէմանտէ հէր քրիսթիյան միլլէթլերին իթիգատը դավիյէսի , վէ ադայլիսի տինիյէսի , սու խուսուստա պիր տիր , դատիմ տիր վէ ումումի տիր . չէօյլէ քի քահանայապետլէր օլսուն , կաթողիկոսլար օլսուն , արքեպիսկոպոսլար , հայրապետլէր , վարդապետլէր հաթթա ճէմաաթ , պայ վէ կէտա պու իթիգաթտա տրրլար · չօճուղլարրմըղըն հէր դանզրսընա սիւալ էթսէն քի Մարիամ Աստուածածինին դալ օղլու վար իսի , մաաթթաանճիւպ , եիւգիւնէ պագար վէ հիտտէթ իւէ , գալ օղլու օլտուղունու սէն պիլմէյօրմուսուն տէյի պի փէրվա ճէվապ վէրիր ։ Ցիսուս Մարիամ Աստուածածինին օղլու տէյիլ մի տիր , եօգ պաշգա օղլու տա օլմալը տէրսէն , խսայը եօգ տուր տէր · հէմ սէնտէն նէֆրէթ կէթիրէրէք սէօյլէմէյի իսթէմէղ վէ սիւալ էտէնուէ տահա գիյատէ չօճուգ քէնսիսի գրզարրը վէ եանընտան սավուշուր կիտէր · չիւնքի կոյս Մարիամ Աստուածածինէ պէօյլէ պիր հագարէթ էտիյոր ։ Քիլիսէլէրտէ իշէթմէ իւէ չօճուգլարրմըզ պէօյլէ իգրարտա իսէլէր , քիլիսէ չօպանլարրընը պու պապտէ նէ՞ սէրլէճէ գալի վէ միւսէլլէմ իթիգատը օլտուղունու ֆէհմ էթմէլի ։ Իսլամլարա վէ չօճուղլարընա պիէ սիւալ էթսէն , պիզ պիքիր Մարիամ պիլիրիզ ճէվապընը վէրիրլէր · վէ մուղայիրինի իտտաա էտէրսէն , դալիլ քի հագարէթ իւէ սիւալընը աղրընտա պէրրաքլար ։

ՄՀԶ · Պիր քիլիսէլէրիմիզէ կիրսէն , պիր թասվիրլէրիմիզէ պագսան , օլան տուալարրմըզը պիր տինլէսէն , ապրլը զաթ իսէն հիճապ էտէր վէ պու պապտ իթիգատընը նէ՞ կէօռէ տիր տէյի սիւալ էթմէյէ լուզում կէօրմէզսին · չիւնքի հէր ալամէթ , հէր հիւրմէթ , հէր իպատէթ Մարիամը Աստուածածին կոյս , պիքիր եէրին կէօրիւն սուրթանը տէյի թասվիր վէ թէբրիմ էտէրլէր · պէօյլէ գատիմ , պէօյլէ ումում պիր իթիգատա գարշը գօյմադ նէ պէօյիւք ինսաֆսըզլըգ տըր վէ նէ գատար աղըր տէրէճէտէ այէմին նէֆրէթինի միւսթէղզէմ օլմադ տըր · Քրիստոստան սօնրա պու իթիգատըն պիտայէթինի պու թասվիրլէրին պու տատա վէ թէրէնիւմէրին վէ պու ալայիմի չէրիֆէնին միւֆիտի չու իսիմտէ պիր քիմսէ տիր տէյի պիզէ թէվաբիկտէ իպրաղ էթսինլէր , պիզ տէ վաղ կէչէլիմ , պուունու իսլրաղ էթմէզլէր իսէ , պիզ պուունլարը Քրիստոստան վէ առաքեալլարտան պիւիրիզ վէ պիլմէյէ մէճբուրուզ · եանի Մարիամ Աստուածածին կոյս տուր վէ միշտ կոյս , տայիմա պիքիր տիր պիլիրիզ ։

ՄՀԷ · Տինլէյէլիմ պու պապտէ հայրապետլէրին վէ քիլիսէ չօպանլարընընն սէտասընը ։

Որոգինէս (Բան Է. ի Լուկ.) « Քիմ պու տէրէճէ համագաթա պիլմէմ զանիպ օլույոր քի , քէնտիսի Քրիստոս թէվէլլիւտ էթտիքտէն սօնրա , կէօյա Յովսէփ իւէ պիրլէշմիշ օլտուղու սէպէպտէն Մարիամն գուրթարրը թէրաֆընտան ըէտտ օլունմուշ օլտուղունու սէօյլէսին » ։ Իշթէ քրօթէսթան սէօյլէյօր . . . ։

Ս· Բարսեղ (Բան ի Ծնունդն Քրիստոսի · 25 ·) « Քրիստոսու սէվէն զաթլար իշթիմէյէ պիլէ թէհամմիլ էտէմէզլէր , կէօյա պիր վաղրթ սօնրա Աստուածածին պիքիր գալմատան տուբ օլմուշ » տէյի եազար ։

Ս· Եպիփան (Հերեզիներ 78 · նօմ. 9) « Ալ քիմսէլէրի հերետիկոս սիյքինէ իտխալ էտէյօր , անլէր քի Քրիստոսուն թէվէլլիւտիւնտէն սօնրա Մարիամըն Յովսէփ իւէ զէվջ վէ զէվճէ ատէթինի [illegible] Մարիամին խասիլէրի (Մարիամանք) թէնիկ էտէրք · վէ էվվէլինտէն քէնտի զէմանընա դատար , հիչ պիր քիմսէ , էվվէլա պիքիր (կոյս) իսմինի թէլաֆուզ էթմէտէն , Մարիամըն իսմի չէրիֆինի զիքր էթմէմիշ տիր ։

Ս· Ամբրոսիոս (Ցալ. Խոսք · Գլ. 9. նօմ 43) « Պիքիրլիք մուալլիմի էրսիվ օլմատը · նէ տէ միւքին օլմուշուտու քի , Ալլահը [illegible] թէսմիյէ օլունուսուն · նէ ալ [illegible] սէվի սալիհ պիր զաթ օլտուղու թադտիրտէ, Ալլահն անասը իւէ հիսմանի իխթիլաֆտա պուլունմադ տիվանէլիսինի իթիգամ էտէպիլիր իսի ։

Ս. Հերոնիմոս (Գլխ · ԸԴԳԵՄ ՀԻՄՆ) « Ալլահն պիքիրտէն տօղտուղունա ինանիյօրուզ , զիրա օգուտուզ . Մարիամըն նիքեահ օլտուղունա տօղուրտու գատան [illegible] զիրա [illegible] տրզ » · վէ Եզէկիէլին (ԽԴ · 2 ·) սէօզիւնիւն թէֆսիրինտէ · « Վէ բրապպ պանա տէր · օլ գափու դափալը դալսըն , վէ այլըմասըն , վէ քիմսէ օնտան կէչմէսին , զիրա Իսրայէլին բրապպ Ալլահը օնտան կիրլէէք , վէ դափալը գալսըն » · պու սէօզլէրին թէֆսիրինտէ պէօյլէ սէօյլէյօր « փէք կիւզել պաղըլարը պու գափալը դափու իւէ օնտան քի Իսրայէլին եալընընզ բրապպ Ալլահը կէչէէք տիր , պիքիր Մարիամը անլայօրլար · օ քի տօղուրմազտան էվվել , վէ տօղուրտուգտան [illegible] պիքիր (կոյս) գատար [illegible]) « Ներքէնտէն էնգենտիմիզ գարընտաշլար արայօր , ամանա Մարիամ թէքքար մը տօղուրտու , հաչա՛ · ոնտան պաշլատը պիքիրլէրին խասիյէթի , օլ տուխթէր անա օլմայա գատիր օլտու , ամմա դարը օլմայա միւգթէտիր օլմատը » ։ Վէ պու իթիգատը միւսատտրզ սինօթլարտա վէ դարարլարընտա պու պիքիրլիք իւնվանը Մարիամա վէրիլսի · վէ իհթիրամաթը ֆայիդէ իւէ չիմտիյէ տէկին Մարիամ Ս.

կոյս Աստուածածին զիքը օլունուր։

ՄՀԸ. Գա խուսուս Հայաստանեայց քրիսկոսի էվայիլոէն պու իթիգաթտա օլուզ, թէէլիք օլունան չարականլարտա Մարիամը եաւլընըզ Աստուածածին կոյս թէսմիյէ վէ թէքրիմ էթմէ իլէ իթթիֆա էթմէյօր։ իլլա Մարիամա անհարանացեալ, եանի լէքէտար օլմամըշ իւնվանընը վէրիր։ [illegible], եանի նիքեահլանմըշ սայիր կէլլինլէր միսիլու ամմա Ս. Յովսէփ իլէ նիքեահ մուամէլէսինտէն քիւլլիյէն վէ տայիմի սուրէթտէ արի վէ պէրի օլարագ, քէնտի պէրիրլիկինի հրիզ էյլէմիշ։ Գուրատա իրիթար էտէրիզ քի էրմէնիէ անհարանացեալ, լաթինճէ innupta քէլլիմէսինէ միթապրզ տըր, քի վագտա նիքեահ օլտուզունու իպրազ էտէրէտէ, ամբլ մանայը հազիգէօր, նիքեահ օլմուշ, վէ լաքին նիքեահ մուամէլէսինի իքմալ էթմէմիշ տէ-մէք տիր։ Հէմ պաչդա մանա տա օլամազ։ Զիւնքի Մարիամ Աստուածածին Ս. Յովսէփի իլէ միւատէթի էտիրլէրինտէ պիրա նիքեահ տուրմասընը հիչ պիր կէօնէ միւմքին վէ իհթիմալը օլամազ իտի։ Նօգտա եահուռաք միլէթի ինտինտէ սուրի մանայը միւնթէհ օլուր իտի, օ քի՝ հա՛չա, վէ սիւմմէ հա՛չա, Մարիամ Աստուածածինէ վէ Ս. Յովսէփէ հիչ պիր կէօնա եազըշմազ վէ տէնմէզ։

ՄՀԹ. Լաքին էվայիլտէ պիր իքի ազիզ հայրապետլէր։ պիլ ֆարզ Ս. Նսիսիան՝ հերետիկոսութիւն 78 «Նիշանլանտը, տէյօր, Մարիամ, տէյիլ քի նիքեահլանտը, վէ զէվճ կիպի կէօրիւնիւրտիւ, ամմա տէյիլ իտի»։ Գէզա Ս. Հերոնիմոս Հէլվէտիոսա գարչը (Մ-Դ. Ա.) «Յակոբ ծնաւ զՅովսէփ՝ զայրն Մարիամայ», Յակոբ Մարիամն զէվճի Յովսէփի տոզուրտու, սէզլէրի. իւզերինէ թէֆսիր էտէրէք, եազըյօր «Հաչան զէվճէ լուզէթինի տուլարսան, նիքեահ չիւպհէսինէ պահիպ օլմայասըն։ իլլա ֆիդրինէ կէթիր ազիզ քիթապը ատէթինի, քի նըշանլըլար զէվճէր թէսմիյէ օլունուրլար, վէ նիշանը զըրլար էվի զէվճէ թէսմիյէ օլունուրլար։» Ս. Գրիգոր Նազիանզեան (Աւետարանն գիրք Ը. քարոզ 26) Յովսէփին իւզերինէ պէօյլէ սէօյլէր «Յովսէփ Մարիամըն նիքեահընա միւվաֆֆագ օլամատը։» Վագտա տէրիզ։ պունլար պու թատիրլէրի իսթիմալ էթմիշ խսէլէր տէ. եինէ մանէ օ տէմէք տիր։ եանի մուամէլէյի զէվճիյէ խուսուսունտա հիչ պիր կէօնա Ս. Յովսէփի իլէ իհթիլաթտա պուլունմատը։ իլլա պիքիր։ վէ տայիմա պիքիր։ Իչթէ պու մանայա մէպնի Հայաստանեայց քիլիսէսի «զքեզ անհարանացեալ՝ որ միայնդ ես օրհնեալ ի կանայս» «ուրախ լեր դուստր լուսոյ մայր Անհարանացեալ Մարիամ. խնդա՛ եւ ուրախ լեր անհարանացեալ Մարիամ»։ Պունուն կիպի պիր խսայը մահէլլէրտէ, Մարիամ Աստուածածինին հադգընտա պէօյլէ եազըլը -ըր։

ՄՁ. Լաքին էքսէրի Հայրապետլէր եազարլար քի, Մարիամ կոյս, Ս. Յովսէփի իլէ ազատ նիքեահ էթմիշ տիր։ (Մ-Դ. Ա.)

«Յակոբ տոզուրտու Յովսէփի, Մարիամին զէվճինի»։ Տէֆա «Յովսէփ օնուն զէվճի»։ Տէֆա «Մարիամ զէվճէնի եանընա ալմայա գօրգմա»։ (Ղ-Ի. Ռ.) «Փէտէրին վէ պէն քէտէր էտէրէք սէնի ապրայօրուտուգ»։ Տէֆա «Փէտէրի վէ անասը թասանճիւզ էտէր իտիլէր»։ Հաթտա՝ էկէրչի Յովսէփի Մարիամին սահիհէն զէվճի օլմամըշ օլսա իտի. եանուտիլէր Քրիստոսա որդի Յովսէփայ, Մարիամին օղլու տիւրկէրին օղլու տէմէզ իտիլէր։ Վէ Մարիամն վէ Քրիստոսուն իւզերինէ սուչի մանալար իլէ սէօյլէր իտիլէր։ պու զիկիմատ օլան հայրապետլէր, եանի Ս. Օգոստինոս [illegible] Գլ. Ի. Գլ. ԺԲ. Ի Ս. [illegible] Գլ. Ը. Ս. Գրիգոր [illegible] Գլ. Զ.) եազըյօր, սահիհ նիքեահ օ տուր, հաչան զէվճ վէ զէվճէ պիրի պիրինէ սէլահիյէթ պաղընը վէ պիրի պիրինին թէնինի պիր պիրլէրինէ իհալէ վէ թէսլիմ էտուզ վէրիրլէր իսէ եէքէր. Նիքեահ իչին թէնեէ իհթիլաթ շարթը մութլաք տէյիլ տիր, անճագ պիր պիրինէ կիթտիրլէրի տիր։ Գէզալիք Ս. Թոմաս չօգ սէպէպլէր իպրազ էտիյօր. (Մ-Դ. Գ. Վ.Հ. 29. Յոդ. 2.) կէրէք պու վարդապետութիւն վէ կէրէք տիկէրի ազատ սըր. վէ եկեղեցիէ չիմտիյէ տէկին պիր գարարը գաթի վէրիլմէմիշ տիր։ Իքի վարդապետութիւնուն տա մագսէտի հիչ պիր վագրթ Ս. Յովսէփի իլէ մուամէլէյի զէվճիյէ իհրա օլունմատը։ Նասըլ քի (Ղ-Ի. Գ.) եազըյօր «Գրիստոս Յովսէփէ օղուլ սայըլըր ըսը, տէյիլ քի սահիհ օղուլ իտի։ Որպէս կարծէր որդի Յովսէփայ»։

ՄՁԱ. Խասիմէրիմիզ Մարիամն Քրիստոսու տոզուրտուգտան սոնրա, Յովսէփ իլէ մուամէլէյի զէվճիյէ իհրա էթտիյինի, վէ սայիր չօճուգլար սահիպի օլտուգլարընը ազիզ քիթապտան պէյան էտէրիզ տէրլէր, եանի (Մ-Դ. Ա. 25.) «Վէ օնու պիլմէզ իտի թա քի իւր էվլատընը տոզուրտու»։ Քէնթնի Գրիստոսու Մարիամ տոզուրտուգտան սոնրա, արթըգ Յովսէփ օնու պիլտի. եանի արթըգ զէվճ վէ զէվճէ մուամէլէսինտէ պուլունտուլար։ Հաչա. օլ բա քի չուզէթինին իքի վագրը մանասը վար տըր։ Էվվէլա բա քի պիր հուտուտ այթընտա օլան վագթը կէօսթէրիր, մէսէլա (Մ-Ղ. ՃԼԱ.) «Կէօզիմէ ուդու վէրմէյէճէյիմ, նէ տէ քիբրիքլէրիմէ բահաթլըգ թա քի Յակոբուն Ալլահընա, բապպա պիր մահէլ, պիր Հէյքէլ պուլայրմ։ եանի իսրայէլին Ալլահընա պիր Հէյքէլ պուլունմայա գատար, կէօզիմ ուդու. կէօրմէյէճէք տիր. Հէյրէլի պուլտուգտան սոնրա տէմէք քի կէօզլէրի ուդու կէօրտիւ վէ բահաթլանտը։ (Ծնունդ. ԼԴ. 5.) Եմոլը՝ Յակորուն գըզընը պօզուտ խապէրինի ալտը իսէ. Թա էվլատլարը էվէ կէլմինճէյէ գատար սիւքիթ էթտի»։ Իրմանի մանասը հիչ պիր վագրթ տէմէք տիր. եանի տայիմա։ Նոյ սահապտ գարդայը կէմիտէն տըշարը կէօնաէրտի քի պիր խապարը խապէր կէթիրսին, օ տա քէնտինէ հազըրլանմըշ օլ գատար լէյլերի էսմրինտ կէօրմէտիյինտէն աէվինճինաէն էգիէնտիսինի արթըգ գէրամուշ էթտի։ ազը զայ օլ-

տու, պիր տահա կէմիյէ կէլմէտի։ Ադիզ քիթապ տէյօր քի (Մանր. Ը. 7.) «Վէ զարղայը դօյ վերտի վէ օ չըդաը վէ պիր տահա տէօնմէտի, բա քի եէր եիւղիւնտէն սուլար գուրուտու»։ Նէ տէմէք տիր պուրատա քի բա քի, եանի հիչ պիր վագրթ դայրը տէօնմէտի։ Տէմէք քի, օլ բա քի լուղէթի, հէման պիր միւտտէթի մազթուա, եա մախսուսա կէօսթէրմէդ։ անճագ վէ չօգ տէֆա ադիզ քիթապտա տայիմա տէմէք տիր։ (Մ-դ. Ե. 18.) «Կէօյ վէ եէր կէչինճէյէտէք պիր նօգթա, քի պիր նիշան չըղկըսը տըր։ Նօմոսլարտան վէ փէյղամպէրլերտէն կէչմէյէճէք, թա քի հէփսի իճրա օլանա գատար»։ Եանի կէօյ վէ եէր քի տայիմա տուրուրլար, կէչսէյլեր պիրէ, նօմոսուն պիր սէօզիւ կէչմէյէճէք, բա քի եանի տայիմա պունլար իճրա օլունաճագ, թէպտիլ օլմասընդն հիչ պիր վագրթ իհթիմալի օլամայաճագ։ (Ա. 23.) «Իսրայէլին չէհիրլերինի պիթիրէմէզսինիզ, բա քի ինսանդն էվլատը կէչինճէյլտէք»։ Եանի էօմրիւնիւդ օլուուգճա։ գրյամէթէ գատար հիչ պիր վագրթ, եախսա տայիմա տէմէք տիր։ (Ն-դի ԻԲ. 14.) «Պաա կիւնահլարընդը սիզ էօլիւնճէյլ տէր։ (մինչեւ մեռանիցիք) ալիթ օլմայաճաղլար»։ աչիքսար տըր քի էօլտիւքտէն սօնրա տա կիւնահ ալիթլըդը եօգ տուր։ տէմէք քի։ բա քի օլ (մինչեւ մեռանիցիք) տայիմա մանասը իլէ եաղըմը։ Տէֆա (Ս-ղ. ՀԹ. 1. 2.) «Օթուր սաղ թարաֆընտա, թա քի տիւշմէնլերինի այագլարընա պասամագ էտինճէյլ տէք»։ Նէ տէմէք Քրիստոսուն տիւշմէնլերի ալթ օլունճայա գատար մը Քրիստոսա սաղ թարաֆընտա օթուրմայա Ալլահտան վատ օլունտու։ խայրը հայչ, օ տէմէք, տայիմա տէմէք տիր։ պունու չօճուգլար պիլէ անլար։ (Մ-դ. ԻԸ.) «Պէն սիզին իլէ իմ տիւնեա խիթամընա գատար» տիւնեա խիթամընտա Քրիստոս առաբեալլարը պըրագրել, թէրբ մի էտէճէք տիր։ Իմտի Մատթէոսուն օլ բա քի (մինչեւ) սէօզիւ Յովսէփ Մարիամը պու չօճուգու տօղուրուճայատագ պիլմէդ իտի, եանի Քրիստոսուն թէնճէ տօղուչունտան հիչ պիր վագրթ մէտխալի, վէ խասլերի եօղուտու, վէ Մարիամ իլէ հիչ պիր վագրթ իլգիթ էթմէտի։ վէ հայր Յովսէփ տախի պու էֆքեարա մէպնի Մարիամը, պէնիմ էշլիմ տիր տէյի ալմասը։ իլլա ինտէլ ալէմ օնու ըէղիլ էթմէսին տէյի քէնտի խանէսինէ ալտը։ Թըպկը Յովհաննէսին Մարիամ Աստուածածինի եանընա ալտըդը կիպի։ վէ օնտան սօնրա ախէրլէր տախի Մարիամը Յովսէփին վագաա ղէվճէսի կիպի պիլիր իտի։ լաքին տիկէր Թարաֆտան Յովսէփէ սէմատէն օլան իչամընը պիլմէդլեր իտի։ լաքին Յովսէփ Ալլահընը էտարընը պիլէրէք։ Մարիամը մուհաճաղա էթմէք իչին օնու քէնտի եանընա ալտը։ տէյիլ քի զէվճէսի մագամընտա, պունուն իչին տէ աւնտարան ալընդտան նազրյօր Յովսէփ Մարիամը պիլմէդ իտի օղունու տօղուրուճայատագ, վէ ըէպիլ օլմասընն տէյի եանընա ալմըշ օլտուգունտան հիչ պիր վագրթ օնու պիլմէտի։ Նա-

սրլ քի եօգարընտա տա Մարիամ Աստուածածինին տիկէր էվլատլարընդն օլմատընդն իսպաթ էյլէտիք։ պու սահիհլիկի Քրիստոսուն մանէվի վիճուտունուն թալիմաթընտան վէ Ալլահընդ կէրէք չիֆահէն վէ կէրէք թահրիրէն օլան քէլամընտան թաստիգ էյլէտիք։ հաթտա օլ էֆքեարա զահիպ օլանլար հերետիկոս վէ քիւֆֆար թէսմիյէ օլունուրլար։ Իչպու Մարիամդն պիքրլիք խուսուսունտա իսլամ տինյանէթի տախի պիղիմ իլէ հէմէֆքեար տըր։

ՄՁԲ. Պիր սօն սիւալ գալտը, եանի Մարիամ Աստուածածինէ կէօյտէն մէլայիք միւժտէ վէրտի իսէ, Մարիամ նիշանլը մը իտի եօղսա տէյիլ մի իտի, եախսա Մարիամ նիշանլը օլտուղունու պիլմէտի մի իտի, ճէվապ վէրտի պէն էրքէք պիլմէմ։ Եալան մը սէօյլէտի, ինքեանը մը էթտի Յովսէփ իլէ նիշանլը օլտուղունու։ հայչ Մարիամա քի, լութֆ իլէ տօլմուչ օլան պաքիրէ եալան սէօյլէմէտի, եա նէյէ մէպնի իտի օ սէօզիւ, պէն էրքէք թանրմամ պիլմէմ։ Միւճէրրէտ էրքէք դապուլ էթմէդ, պիր էօմիւրէ մախսուս իտի, պու քի կուսութիւն ուխտու էթմիչ օլտուղունտան, հիչ էվլէնմէմէք վատը վէ նիյէթի փաղիլանէսի իտի, եօղսա նիշանլը օլուսդ, եախսա էվլի օլուսդ պէն էրքէք, պիլմէմ տէմէսի։ Ալլահընդ էմրինէ գաբչը օլուրուտու, մութլագ էօյլէ իսէ նիշանլանմըշ իքէն պիքիր գալմայա ուխտա էթմիչ իտի քի Ալլահա տահա մադպուլ պիր էօմիւր տիւր։ Պողոս առաքեալը տէմոյի կիպի (Ա. Կորն. Ի. 5. 6. 7. 8.) քի հէր քէսին լեքէսիդ կոյս օլմասընը իսթէր, եախսա քի ուխտ իչին էրքէքտէն կէրի գալսըն։

ՄԶԳ. Մարիամ Աստուածածինին պիր տիկէր խասիյէթի վար քի (անարատ) լիքսիզ թէսմիյէ օլունուր, պու անարատլըգ լեքէսիզլիք Մարիամդն հանկը էտրինէ խաս տըր։ գէստա ասասընդս բահմինէ տիւշտիւիւ դէմանտէն քէլամ ուլլահընդ Մարիամդն բահմինէ կէլտիկի տագիգէյէ գատար մը, եօղսա քէլամ ուլլահ Մարիամդն բահմինէ կէլտիքտէն սօնրա, վէ էօմրիւնիւն խիթամընա գատար մը։ էվվելա անարատ տէմէք, հիչ պիր սանիյէ անա բահմինէ տիւշէլի կիւնահ լեքէսի օնուն իւղերինտէ օլմատը տէմէք տիր։ եանի Մարիամ Աստուածածինին նէ Ադամային սկզբնական կիւնահը, նէ տէ ներզործական կիւնահը վար իտի։ Սկզբնական կիւնահ պիղիմ իլը աթամդընդ դրախտա իլլէտիսի կիւնահ տըր։ քի Ադամտան տօղան քեաֆֆէյլի ինսան ճինինէ սիրայէթ էթտի։ վէ հիչ պիր ատէմ օլ կիւնահը կէօմէք կիպի քէնտի իւղերինէ կիրինմէտիքտէն սօնրա, ադնա բահմինտէ պիր տադիգէ տուրմատը։ Պիղ պու սկզբնական կիւնահ իւղերինէ մահալինտէ պաշգաճա սէօյլէյէճէյիմիզ իչին պու գատարը պիղիմ սատէթիմիզէ լազըմ օլտուղունտան պունուն իլէ իգթիֆա էտերիզ։ Կէլէլիմ Մարիամ Աստուածածին պու կիւնահտան ազատ, խալիյէ վէ սալիմ գալտը։

ՄԶԴ. Որօթէսթանլար Ադամըն սկզբնական կիւնահրնը ինքեար էտէրլեր, տէմէք քի Մարիամ Աստուածածին տախի պու կիւնահտան սայիր ատէմէր կիսի ազատ դալմըշ։ Պիրա պունլար վաֆիթիզ խորհուրդունու Քրիստոսուն քիլիսէսինին դապուլ էթտիսի կիսի դապուլ էթմէզլեր. նասըլ քի մկրտութիւն պահանտա սէօյլէյէէյիզ։ Ֆագաթ չունու եալընըզ տէրիզ քի, բրօթէսթանլար պիլէ Ադամըն կիւնահրնը սայիր ինսան ճինսինէ վէրմէտիքլերի միսիլլի. Մարիամ Աստուածածինէ տախի վէրմէզլեր, տէմէք քի Մարիամ պու կիւնահտան խալի վէ սէրի տիր։ Պունու սիզ խասիմէրիմիզին մէպտասընտան ալըյորուզ։

ՄԶԵ. Անիկէն Քրիստոսուն ալտըզը դան թէն լալըմ տըր քի, կիւնահսրզ օյսուն, փաք վէ լէքէսիզ օյսուն. հէմ տէ սահիհի պու տուր, վէ պունու խասիմէրիմիզ պիլէ ինքեար էթմէզ։ պու պէօյլէ իսէ մատէմ Քրիստոսուն ալտըզը դան թէն վէ միճուտ քեաֆիֆէսի Մարիամտան իսի, վէ Մարիամըն դանը վէ Մարիամին թէնի իսի. ղիրա օնու քէլամ ուլլահ կէօյտէն կէթիրմէտի եա, եօղսա Նեստոր վէ սայիրլերի կիսի, պու բաֆիզըլըզը բրօթէսթանլար քէնտիլեր տախի թաստիզ էտէրլեր. վէ պունու գապուլ էթմէտիքլերի հալտէ տէմէք քի Մարիամտան թէն ալտը տէյէճէքլեր, նասըլ քի հէր ինսան էվլատը դանը թէնի վէ միճուտինի քէնտի վալիտէսինտէն ալըր։ Հաթտա թասիթի նօմուսու իղթիզասընտան օյտուզու միսիլլի, էվլատ անա վէ պապա չէքլինի վէ սուրէթինի պիլէ իւզերինտէ թաշըր, պու պիր սահիհլիք տիր քի ինքեար դապուլ էթմէզ։ Մարիամտան ալընան Քրիստոսուն պու թէնի. էկէրչի կիւնահսրզ լէքէսիզ պիր թէն իսէ՝ տէմէք քի Մարիամըն թէնի վէ ճանը տա կիւնահսրզ վէ լէքէսիզ իսի. հէմմէ պուլանըզ իսէ, ալտըզին սու տախի պուլանըզ օյմադ կէրէք։ եօղ ալտըզըն սու փաք իսէ, չէչմէնին տախի փաք օյմասը լազըմ տըր։ Գագ Ս. Օգոստինոսուն սէօղիւնէ. «Քրիստոսուն թէնի Մարիամըն թէնի տիր, քի ծնտա (Քրիստոստա) օլ թըպղըսը դալըր։ քի Մարիամտան ալընտը, պու թէն կիւնահ իլէ լէքէլէնմիշ իսէ, տէմէք քի Քրիստոսուն ալտըզը տա կիւնահ իլէ լէքէլէնմիշ պիր թէն իսի քի հաչա, հիչ պիր քիմսէ տէմէմիշ տիր»։

ՄԶԶ. Գիրիսի՝ պու թէն լէքելի իսի տէրօէ, էվվելա պիզէ ա-ւետարանըն մանասընը վէրսին (Ղ-ի. Ա. 28. 30. 42.) «Ուրախ լիր քերկրեալդ». սէլամ սանա եա լութֆ պուլմուշ դըզ, բաղպ սէնին իլէ տիր։ դարըլար արասընտա սէն մուպարէքլէնմիշսին վէ սէնին բահմինին մէյվէսի մուպարէք տիր»։ Պու սէօյլէրին, եանի «սէլամ սանա եա լութֆ պուլմուշ (դըզ) բաղպ սէնին իլէ տիր» պունլարը քի քեաֆիֆէսինի մէլայիք տանա քէլամ ուլլահ Մարիամին բահմինէ կէլմէտէն, Մարիամա խիթապէն սէօյլէյօր։ Լութֆ պուլմուշ դըզ, բաղպ սէնին իլէ տիր տէմէսի, քէլամ ուլլահ սանա կէլտի տէմէք տէյիլ. օնու քի սանրա հրեշտակ քէնտինէ խաղէր վէրիյօր, ապիզ բուհ սանա կէլէճէք, նէ վաղրի կէլտի. հալան Ալլահըն էմրինէ իթաաթ էտէրէք ճէվապ վէրիպ «Ինքե պէն բաղպըն խալալըզըմ, սէնին սէօզիւնէ կէօրէ պանա օյսուն» տէյէրէք մէլայիքին թէքլիֆինի գապուլ էթտի իսէ, քէլամ ուլլահ Մարիամտան թէն ալտը։ Գիրինճի ինայէթ քի Մարիամա օյմուշ, բաղպըն էվվելինտէն գէնսիսի իլէ օյտուզու տուր, խրինճի վէ տահա պէօյիւք ինայէթ, քէլամ ուլլահըն քէնտիսինտէն թէն ալտըզը տըր քի մէլայիք սէօյլէյօր. (Ղ-ի. Ա. 30. 31.) «Ալլահտան ինայէթ պուլտուն»։ Իմտի մէլայիքին «Ալլամ սանա եա լութֆ պուլմուշ դըզ, եա լութֆ իլէ տօլու դըզ, վէ բաղպ սէնին իլէ տիր» սէօյլէրինտէն աչըգտան կէօսթէրիլտի քի Մարիամ թէն կիւնահրնտա տէյիլ իմիշ վէ բաղպըն պուլունտուզու եէրտէ վէ լութֆունու պուլունտուզու եէրտէ, նէ կիւնահ, նէ կիւնահրն էսէրի վէ թէյսիրի պուլունապիլիր։

ՄԶԷ. Քրիստոս Մարիամտան քէնտինէ ալտաղը թէնի եա մին էվվելինտէն պու թէնի պէն ալտաղըմ տէյի կիւնահտան հրֆզ էթտի, եա ալտըզը զէման փաքլատը, հրֆզ էթտի. ալտըզը զէման փաքլամատը, անճագ թա խաչրն իւզերինտէ քէնտի քէնտինի գուրպան սունտուզու զէման փաքլատը։ (Կ-ը Բ. 14. 13.) «Վէ սիզէ, քի պիր վաղրթ կիւնահլարընըզ իլէ վէ թէնիսիզլիգ սիւնէթսիզլիգի իլէ էօլմուշ իսինիզ, քէնտի նէֆսի իլէ հայաթ վէրտի, պիւթիւն դապահաթլարըմըզը պիզէ պաղըշլատը վէ քէնտի էմրի իլէ ղըստիրէթիմիզին թահվիլինի քի պիզէ էնկէլ օլույօրուտու, մահվ էտիպ օրթատան գալարրտը վէ խաչրն իւզերինէ մընխլատը։ Գէնտի տիրիլմէսինտէ տէվվէթլէրի, հիւրիւմաթլարը այան աչիքեար օնլարը քէփազէ վէ րէղիլ էտէրէք, քէնտի նէֆսինտէ սօյտուրտու»։ Թէզա (Ա. Գէ. Ո. 24.) «Գի (Քրիստոս) պիզիմ կիւնահլարըմիզը խաչրն իւզերինէ գալարրտը»։ Մատամ քի ալտըզը թէն Մարիամըն թէնի իսի վէ խաչրն իւզերինէ չըղըզ Ալլահանի գանընը տէօքիւնճէյէտէք պու թէնի վէ կիւնահլարընը փաքլամամըշ իսի, տէմէք քի Քրիստոս եախոտ քէլամ ուլլահ նէ գատար վաղրթ եաշատը իսէ, օլ կիւնահլը թէնտէ վէ ճանտա եաշատը։ Պու աղրլա զըստ տըր, խիլաֆ տըր վէ քէլամ ուլլահա հադարէթ տիր. չիւնքի Ալլահըն կիւնահ իլէ իմթիզամ էթմիշ օյտուզունու իդրար տէմէք տիր. քէք ալա. աղլ ու ֆիքրէ մալիք օլան պունու Ալլահըն իւզերինէ տէյէպիլիր մի, փութիէրլանթլէր պիլէ վաղտա փութխանէյէ պիր չէհվէթ ալլահընընն վէ սիր տէ իթֆէթ ալլահընընն սանէմինի վաղ էթտիլեր, լարին պու ճիմլէ խրիսինի եան եանա պիր հէյքել իւզերինէ վաղ էթմէտիլեր. իլա այրը պիր հէյքել (վէնէրէ) չէհվէթ ալլահընա, այրը պիր հէյքել տէ (օնէթա) իֆֆէթ ալլահընա տիքտիլեր։ Պու տա սահիհ մէպտայէ մէպնի տիր,

զիրա պիր պիրինէ մուղայիր իքի թասպիհթլոր պիրի պիրի իլէ իթ-
թիֆաղ էթմէյիպ, պիրի պիրինին իթլաֆիրոր միւէտաի օլաճաղը մի-
ոիլլիւ իքի վէ [illegible]կոտիկէրինէ գըռատ օլան ալլահլարա տախի այրը հէյ-
քէլ վէ այրը մէղպահ թախսիս օլունմուշ իտի։ Եալանճը ալլահլար
հաղդընտա փուխփէրէսթ ատէմին բաճանու պիլէ ճէվաղ վերմէտի ի-
սէ, պունու Քրիստոս էֆէնտիմիզին հաղդընտա տէմէք յրիսթիյան
վէ միւնէվվէր պիր ադլ իւ իտրաքա նազըլլր։ Էկէրչի Մարիամին
թէնի ճանը դանը վէ վիճուտու կիւնահ իլէ լէքէլէնմիշ, պուլաշմըշ
իտի իսէ, Քրիստոս պու կիւնահ իլէ միւլէմմա օլմուշ վիճուտու
նէ կէօնէ իթթիխաղ էթտի։ Վէ պունճա միւտտէթ նէ կէօնէ իմթի-
զաճ էթտի, նէվմիյէ փաքլանմայա միւհթաճ օլան զաթ իլէ Ալլահ
թասպիհթը նասրլ թահամմիլ իթտի տուրտու։ Տէմէք քի քէլամ
ուլլահրն ալտրոը թէնի զաթէն փաք իտիշ քի Ալլահանի քէլամ Ալլա-
հրն սրֆաթը անը փաք վէ պիլատէնէս իթթիխաղ էտէրէք, պունճա
զէման օնուն իլէ պիրլէշմէսի վէ իմթիզաճ էթմէսի անրն փաքլրը
խուսուսունտան նէշաթ էտիպ, միւմքին վէ դասիլ օլմուշ տուր։

ՄՁԸ. Ֆարզ էտէլիմ, քի Մարիամրն թէնի ճանը վէ վիճուտու
կիւնահ իլէ միւլէմմա իտի, պու կիւնահ Մարիամրն իւզերինտէ օլ-
տուղու հալտէ պիր քէրրէ մէլայիքին «լութֆ պուլմուշ զըղ» սէօ-
զիւ եալանա չըգար. սանկիյէն բապպ սէնին իլէ տիր տէմէսի քէզա
եալան օլմուշ օլուր. քէլամ ուլլահրն ալտրոը թէնի վէ ճանը վէ ին-
սանկիյէթի կիւնահլը պիր վիճուտ օլմուշ օլուր։ Պու սուրէթտէ Քրի-
ստոս էֆէնտիմիզ խաչտա զան տէօքտիւ իսկ հէմ քէնտի կիւնահ-
լարը իչին հէմ սայիր ինսանլարրն կիւնահլարը իչին զան տէօքմիւշ
օլուր. տէմէք քի եալընը պիզիմ իչին խաչա չըգմատը, քէնտի
նէֆսի զաթը իչին տէ խաչլանմըշ օլուր։ (Ա. Կորն. ԺԵ. 3.) «Քրիս-
տոս էօլտիւ պիզիմ քէնտի կիւնահլարրմըզ իչին»։ Պու քի պիրթիւն
աւեռարանը չիւրիւթմէք վէ մէղէնպիմիզին թէմէլինտէն օյնատրպ
նըզմագ տըր։ Պունուն իչին Տրիտէնտեան սինոթու տէյոր վէ իլան
Լոնյոր քի, պու սկզբնական կիւնահ մաստէսինին գարարընտա, սի-
նոթուն ֆիքրի Մարիամ Աստուածածինի սէ պու գարարա տախիլ
էթմէք ատէյլ տիր։ [illegible] օ լէքէսիզ տիր վէ կիւնահսըզ։ (ԾՆՆԳ.
Գ. 15.) չօլ մէշհուր «Եդեն թշնամութիւն . . .» քնաֆֆէյի հայ-
բապետէր վէ եկեղեցի Մարիամրն իւզերինէ թէֆսիր էտէրէր, եա-
նի Ալլահ նըլան սրֆաթընտա տուրան չէյթանա սէօյլէր։ Սէնին վէ
օլ դարընրն պէյնինէ սէնին վէ օնուն էվլատլարը պէյնինէ խուսուս-
մէթ պըրագաճաղըմ, սէն օնուն տապանընը սոգմայա վէ օ սէնին
պատրոնը էղմէյէ զըյամ էտէճէք։

ՄՁԹ. Իմտի նասրլ տի Քրիստոս էֆէնտիմիզ ինսան թասպիհթը-
նրն միւնհալ օլան գայտէսինին էսէր վէ սէմէրէսինի քէնտի անարատ
վիճուտինտէ հիսս էթտի իսէ, մեսելա տեբմագ աղլամագ եօրուլմագ

ուլումագ։ Քէղալիք Մարիամ Աստուածածին տախի կիւնահոան է-
զատէ օլմասը իլէ օլ ուսմումի գայտէնին մանլիւլ սէմէրէօքնի խաթա-
տան մասասա հիսս էթոր։

ՄԼ. Գու անարատ յղութիւն մատուցի ագայիտի տինիյէմիզէն
տիր վէ ամիզլէրի Ռոմասա փրոփականտա մէքթէպինատէ օգուր իրլէն
տիւնեանէն չար էթրաֆընտան Գիոս տոգուզունճու քահանայապետ
պինտէն դիյատէ Արքեպիսկոպոս վէ Աստուածաբանլարսան միւրէթ-
թէպ Վասիլեանտա ումումի սինոթ իլէ էօթէտէն պէրու չարգտա
վէ զարպտա տին դայտէսի մագամընտա թուրուլան վէ իրթիրամա-
թր ֆայիդա իլէ իմրա վէ թագիմ օլունան պու խուսուսու 1854 տէ
8 դեկտեմբերտէ տին պապը օլտուզունա դարարը գաթի վէբիսկ իլան
էթտի։ Տէյիլ քի եէնի պիր տին խուսուսու իմաս էթտի, իլա քի-
լիսէնին պիտայէթինէն պու անէ տէկին ումումի վէ պէրտէվամ (տ-
ընընպատ) վէ տահի օլան իշպու խուսուսու, արթըդ տին դայտէսի
այթընա ալըպ, պունու հէր քիմ ըէտտա վէ ինդեար էտէրսէ, քիլի-
սէտէն իկրահ վէ բաֆրդը ատտա օլունտուն տէյի, նդովք օգուտտու։

ՄԼԱ. Գիլիոէնին պու իթիգատը իսպիտատէն պէրի հէր պիր
միլլէթլէր ինտինտէ մէշհուտ վէ միւսէլլէմ տիր, վէ եէվմիյէ քիլիսէ-
լէրտէ իմրա օլունան տուալար պունա քեսֆի տէյիլիլ տիրլէր։

Վ.է Ալլահը չիֆահէն քէլամը, եանի աւանդութիւն ազիզ ա-
թիպտալ վէ պիլա թէրէտտիւտ պու սահիհլիկի գասուլ էթմիշ տիր։
վէ հէր կիւն միւհիպինէ քիլիսէլէրտէ իլան վէ թաստիգ օլունմագ-
ատա տիր։

ՄԼԲ. Լաթին քիլիսէսի Սրգ երդոցուն «Ամենեւին գեղեցիկ եաս
թէմամի իլէ հիւսնասը վէ պիր լէքէ եօգ տուր սէնտէ սէօզիւնիւ,
Մարիամ Աստուածածին իւղերինէ սէօյլէր։ քէղալիք չորգ քիլիսէ-
լէրի քի քեսֆիֆէյի տուալարընը պու մանատա թէրէնիւմ էտէրլէր։
(Շ-ը-կ-ն [illegible]) «Եա արդը բուհանի վէ թարլա, կիւնահ թիքէն-
լէրինտէն արի վէ պէրի սուլթան...»։ Ազիզ պիքիր Մարիամ հագ-
դընատա Օգոստինոս (Գ.ի.ր. [illegible] Ա շ-ը-հ-ց Գ. Լ.Զ.) տէյօր
սկզբնական կիւնահ իւղերինէ հիչ պիր միւնատէլէ էթմէք իսթէմէմ»։
Տէֆա օրատա «Անասընը կիւնահսըզ օլտուզու էֆէնտիմիզին մը-
համմէթինէ համլ օլունմագ կէրէք տիր»։ Ռոմա քահանայապետի
Սիսթոս Դ. պու անարատ յղութիւն պատարագընը վէ քիլիսէտէ պու
պապտէ օլան տուայը մախսուսէօնին թանրիր վէ թախսիս էթտի։
Գու. եարթուլու Ս. [illegible] իմրա էթմիշ իսկ ատ, պու էֆքեարա վէ
իթիգատա մէպնի իմրա էթմիշ տիր, հաթտա միւշարիէյի ֆիգա.
քիմ քի Մարիամ Աստուածածինի սկզբնական կիւնահ իլէ անա բահ-
մինէ տիւշմիւշ տէրսէ սէօյլիւք հերետիկոսութիւն խաթասընա ուղ-
բար տէյի, իքի կոնդակը իլէ իլան էթտի, քի սահա ο վագրթ պու
սահիհլիկը Ռոմա վէ բէսուլի քիլիսէտէն պիր զարար այթընա տիւշ-

մէմիշ տիր ։ Դիկեր իքինճի կոնդակընտա տէյօր, Մարիամ Աստուածածինին հագդընտա կիւնահ իլէ տօղտու տէյի սէօղլէրին նալան նանլըշ վէ պիւթիւն պիւթիւն կէրէչէրլիքտէն ուզագ պիր թալիմաթ օլտուղունու բէատ վէ դաստապարտել էտէր։

Տրիտէնտեան սինօթու փափանընն պու իքի կոնդակընը տա թաստիգ էթտի, վէ Մարիամ Աստուածածին իսէ սկզբնական կիւնահ հագդընտա վէրտիքլէրի գարարընն խարիճինտէ տիր, վէ լէքէսիզ տիր տէյէրէք իլամ էթտի։ Քէզալիք Գրիգոր ԺԵ. փափա, հիչ պիր քիմսէնին քարոզտա, նութգտա քիթապտա Աստուածածինէ կիւնահ իլէ տօղտու տէյու եաղմամասընը էմր ու թէնպիհ էթտի, էնճամընտա Պիոս Թ. փափա հազրէթլէրի գարարը գաթիսինի մէղբիւր Վաթիղան սինօթունտա վէրտի։ Վէ Մարիամ կոյս Աստուածածինի անարատ տըր տէյու, հէր քէսէ իլան էթտի։ Չիմտի իշպու մատտէ ագայիտի տինիյէ սրրասընա կիրտիյինտէն, հէր քիմ քի մուղայիրինի սէօյլէր վէ էօյրէտիր իսէ հերետիկոս ատտ օլունուր։ Մէշհուր Նաստաղիս Աղէքսանդր միւվէրրիխ վէ Աստուածաբան տէր, քի Մարիամ Աստուածածին միւթէմնա թութուլուր, տէյիլ քի սկզբնական կիւնահա կիրմէք գայտէսինտէն վէ նօմոսունտան, իլլա Քրիստոսուն լութֆու վէ իսթիհգագը ծայէսինտէ Մարիամըն ագիզ բուհունա օլ գաստար ֆէվզ էլ ատէ տէրէճէտէ լութուֆ իհսան օլտու քի, օնուն թէնհինի սկզբնական կիւնահա կիրիֆթար էթտիրմէսի։

Պու խուսուստա չիմտիյէ տէկին տէտիքլէրիմիզի քեաֆի ատտ էտէրէք, կէլէլիմ Քրիստոսուն Ալլահանի իսթիհգագը մատտէսինէ։

ՊԱԳԸ ՄԱՍԻՆ

ՔՐԻՍՏՈՍՈՒՆ ԱՄԷԼԼԷՐԻՆԻՆ ԷՃԻՐ ՈՒ ԻՍԹԻՀԳԱԳԸ ՎԷ ՊԻԶԼԷՐԻՆ ԹԱԳՍԻԲԱԹԸ ԻՉԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍՈՒՆ ԻՊՐԱՀ ԷԹՏԻՑԻ ԹԷՏԻՑԷՑԻ ՏԷՑՆ ՎԷ ԽԷԼԱՍԸՄԸՋ ԽՈՒՍՈՒՍՈՒ

Մ.Լ.Դ. Մուխթասարճա պու խուսուստա վէ պուրատա էճիր վէ իսթիհգագ, թաղսիրաթ վէ տէյն, մապէյնճի վէ խէլաս վէ ղայրիհիմ նէ տէմէք օլտուղունու թէֆսիր էթմէլի քի պու սահիհլիկի լայըգը վէճհ իւղէրէ պէյան էթմիշ օլալըմ վէ լայըգը իլէ անանյալըմ։

Էճիր, միւքեաֆաթը ճալիպ, նանի ճէլպ էտէր ատէմին աղատ պիր ամէլի տիր, նանի պէն հիւնիւ բրղամ իլէ օլ ատէմէն իւճրէթիմի ալմագ սէպէպի իլէ պիրիսինէ պիր իշ կէօրիւրիւմ. իճազ իսէն պու իւճրէթ վէրիլմէզսէ հագգ վէ հուդուդ ղայ օլուր։

Իսթիհգագ, պիր էճիր իչին գաղանտըղըմ լայըգը պիր հագդ տըր։

Միւրեաճաար, պիր իչին միւսթէլզէմ վէ լայզգ օլտուզու իւճրէթ տէմէք տիր, վէ իճրա օլունան ամէլին թաղիաթ վէ իդթիզաոընա մէրպուութ սուր, էկէր իճրա օլունան ամէլ մուվաֆիզզը նըզամ, վէ նամոս իսէ, հիւսնիւ միւքեաֆաթ ալըր, մուզայիր իսէ սուչի միւքեաֆաթ եանի միւճազաթ ալըր։

Օլ ամէլ քի տէյիլ քէնտի տէյէրի իչին իւճրէթինի, իլա վէրէնին հիւսնիւ բաաէթինտէն վէ ինսանընսան քէնտիսի օնա լայզգ օլմայարագ ալորսա, բէնիոիա տատ օլունուր, եախոտ ինսան տէնիր։ Էկէրչի օլ իւճրէթ պիր չարթա միւսթէնիտ իսէ, եախոտ իճրա օլունան ամէլին մուզթաղայը թաղիաթընտան նէչաթ էտէրսէ, օյինազզը իւճրեր թէսմիյէ օլունուր։

Հազզանիյեր (արդարութիւն), պիր ֆազիլէթ տիր քի, էէր քէսէ քէնտի հազգընը վէրմէյէ ինսանը թէչվիր էտէր։

Հազզ (իրաւունք) պիր չէրի գուվվէթ տիր։ քի օնուն իլէ պիր առէմ պիր չէյի իչէմէյէ էթմէյէ սէօյլէմէյէ, մութասարրֆ օլմայա վէ խաթէմէյէ սէլահիյէթի օլուր, հազզը օլուր։

Հէր չէյին սահիպի մութլազ վէ էֆէնտիսի եալընըզ պիր Ալլահ տըր, զիրա ոէր չէյ՝ ճանլը օլսուն ճանսըզ օլսուն, քէնտի զաթընդն վէ վար օլմասընդն սէպէպի մութլադընը Ալլահը պիլիր։ վաճիպ էլ վիճուտ։ (Ա-զմ. ԻԳ.) «Էէր մէճմուլի իլէ բասպաղն տըր, քեաֆֆէյի ճիհան վէ օնտա սաքին օլան»։ Ինսան Ալլահա կէօրէ, էէր նիւզիւնտէ պիր չէյին սահիպի օլամազսա ինսան ինսանա կէօրէ պիր չէյ մալիք վէ սահիպ օլաղիյիր, եանի օլ չէյլէրաէ քի, սահիպի մութլազ խիւտայի քէրէմ քէնտիսինէ այիտ վէ մախսուս օլսուն աէյի վէրմիշ վէ ինսան էթմիշ տիր։

Հազզսըզլըզ աէմէք, ախէրին հազգընը մանէն մալէն վէ ճանէն թանըմամագ, քէնտիսինէ զաաթ էթմէք։ գափմագ եախոտ հուտուսի թաղիիյէսինի թէճավուզ էթմէք աէմէք տիր, իչթէ։

Կիւնահ եա բազսիրար տէմէք, Ալլահըն ումումա գոյմուչ օլաուզու գանունա գարչը մուամէլէտէ պուլունմագ տէմէք տիր։ եախոտ իճապ էտէն սըրատա տուրմամագ, սըրատան չըգմագ տըր, վէ էնճամընտա սահիպի մութլազա հազարէթ, խաթա վէ պօրճլու օլմագ աէմէք տիր։

Ույնա էթմէք, պօրճլու օլտուզում չէյի սահիպինէ թէգրմիչ էթմէք քեաֆի էթմէք վաֆի էթմէք, էօտէմէք աէմէք տիր։

Պիր առէմ իթի թարգ իլէ պօրճլու օլաչիյիր, եա պիր առէմին չախսընա գարչը պիր նօգսան հարաքէթում պուլունուր վէ օնա պօրճլու օլուր, եա մալինէ պօրճլու օլուր, եանի տիկէրինին մալինի ալմըշ օլարագ, օ մալին իչտէսի իչին մալի ալան քիմսէ մալ սահիպինէ պօրճլու օլուր։

ՄՂԴ. Պիզ պուրասա զախսէն պօրճլու օլմագ պահը իւգէրի-

14 եաղբյօրուդ։ վէ մատամ քի պօրճու չախսէն խֆա էթմէք, էօ-
տէմէք, տիկէրինէ օլան հադարէթէ պէտէլ, ոնուն նամուսունու խ-
ֆա վէ ինթիգամընը թէսքին էթմէք տէմէք տիր։ տէմէք քի խֆա
էթմէք, օլունան հադարէթի էօտէշմէք, նա թաղմին էթմէք անլա-
շըլըր։

Գու թաղմին տէ խքի սուրէթ իլէ օլապիլիր, նա սահիհէն խֆա
էթմէք իլէ, նա ղայրը սահիհ մանէն խֆա էթմէք իլէ։ Սահիհէն օլ
քիմսէ քէնտի տէյնինի խֆա էտէր օ քի օլունան հադարէթի հադ-
գանիլէթ իւզրէ, նանի միւսլիմէ թաղմին էտէր։ Ղայրի սահիհ վէ
մանէն օլ քիմսէ տէյնինի խֆա էտէր, հալան ինճինմիշ թարաֆ
հասպ էլ մերհամէթ վէլ ինսան, օլունան հադարէթին թաղմինին.
նախօտ պէտէլինի ավֆ պույուրուր։

Միյանաղ խքի սուրէթ իլէ օլուր, նա օ տուր քի պօրճու օլա-
նը վէ ալաճաղլըրը արասընա կիրիպ մէտեուունուն նէ գատար պօրճ-
ու վար իսէ քէնտիսի օլ պօրճու միւթահիւտ օլուպ, ոնու թէտիլէ
էտէր։ Վէ պունու սահիհ վէ պիհագզրն միյանաղ թէտիլէ էտէրլէր։
Նա օ տուր քի մանեվի միյանաղ, նանի մապէյնէրինէ կիրէր վէ ա-
լաճաղլրտան, նախօտ ինճինմիշ թարաֆտաս բիճա իլէ օլան պօրճու
ավֆ էթտիրիր, վէ քէնտի չէֆաթը իլէ ալաճաղլայը մէրհամէթէ
տավէթ վէ թէսքին էտէր։

Քրիստոս էֆէնտիմիզին միյանճըլըղը տա պու ոճն սկյագտա օլ-
տու տէյի, Սոկինան հերետիկոսլար իտտաա էթտիլէր, չիւնքի Քը-
րիստոսա սահիհ Ալլահ տէմէղլէր իտի. անճաղ իսիմ իլէ վէ սատէ,
տէյլի թապիաթճա վէ Ալլահանի քէմալէթճէ Ալլահ տըր, տէր իտի-
լէր։

ՄՂԵ. Կաթողիկէ եկեղեցի, թէֆքիր էթտիյիմիզ միյանճըլըղը
իլք մանասընտա սէօյլէր ինանմար իյլն Քրիստոս էֆէնտիմիզին
թէտիյէլի տէյն էթտիյինի վէ հեր տայիմ էթիգաթը պու տուր։ Եա-
նի ինանա կիւնահրնը Ալլահա դարյը օլան պօրճունու Քրիստոս է-
ֆէնտիմիզ թէտիյէ էթտի. ոնու քի Ալլահ քէնտիսի ատալէթի իզթի-
ղասընճա պիզտէն թալէպ էտիյօրուտու, վէ պու կիւնահրն նիւզիւն-
տէն Ալլահ իլէ ինանա սէյնինտէ տիւշմէնլիք փէյտա էտէն հադարէ-
թի գալտըրմադ վէ մահվ էթմէք. վէ օլ ճիւնահայը քի պիզի ճինա-
յէթլի էտիւպ էօլիւմ ճէղասընա վէ Ալլահէն լանէթինէ միւսթահագ
էտիյօրուտու, իւզերիմիզտէն սիլիպ աթմադ մէսուլիյէթինի վէ վա-
զիֆէսինի պիր Քրիստոս էֆէնտիմիզ եաղընը միւթահիւտ օլուպ իճ-
բասընտա պուլունտու. զիրա կիւնահքեար օլան քիմսէյէ ադիզ քի-
թապտա պօրճու մէտեիւն իսմի վէրիլիր վէ մէտեիւն թէսմիյէ օ-
լունուր։ (Մաթ. Զ. 12.) «Ալֆ էթ պիզէ պօրճարըմըզը . . . »։
Պաղը տա՝ կիւնահրեար ատէմ Ալլահա տիւշմէն չաղրլըր։ (Կոր. Ա.
21.) «Զէօթիւ ֆիիլլէրտէ ֆիքիր իլէ տիւշմէն իտինիլ»։ Պաղը տա

միւճրիւմ մահքիւմ տէնիր։ (Մարկ. Գ. 29.) «Հէկէնէմ աթէշինէ
(դատապարտեալ) մահրիւմ օլսուն»։ Գու կիւնահրեար հադրընտա
պէօյլէ իսէ, Ալլահա տա տօգանը մինասիպէթի մութլադը վար տըր.
նանի պիր կիւնահրեար պօրճու տիւշմիւշ իսէ, տէմէք քի Ալլահն
տա ալաճաղլը օլմասը լազըմ կէլիր։ Գու կիւնահրեար տիւշմէն
տիւշմիւշ իսէ, տէմէք քի Ալլահ տա ինճինմիշ ատա օլունուր. քի
էօրֆիւնտէն թէսքին օլաճաղ։ Մուախխարէն կիւնահրեար միւճրիմ
մահրիւմ թէսմիյէ օլունույօր իսէ, թասլիաթը մասլահաթ Ալլահը-
տա ամիր հարիմ օլմասը լազըմ կէլիր. Գունուն իլին տիր քի իշ-
պու տէյնին քեսմիլէն վէ սահիհէն խֆասը վէ թէտիյէսի իլին ես-
դարբտաքի հալլերէ պագարագ իւչ չէյ լազըմ կէլիր. Էվվելա տէյնին
խֆա օլմասը. սանիյէն Ալլահը էօրֆիւնիւն թէսքին վէ թէնզիլ օլ-
մասը. սալիսէն հիւքիւմ օլան ճէղասընը թէսքիլ իճրասը։ Իյթէ պու
կիւնահրեար օլան քիմսէ պիզզաթ ինսան տըր։ ինճինէն տէ Ալլահ
տըր։ Գու կիւնահրմըղտան խէլաս պուլմա իլին տախի պիզէ իւչ
չէյ լազըմ իսի. պիր միւթահիւտ, նանի պօրճուն էտասընա քէֆիլ
պիր դուրթաբրճը քի պիզի Ալլահ իլէ սուլէ տէիպ պարբչարբայրը.
մուախխարէն պիր տէ քեսանին (քահանայ) վէ դուրպան, քի քէն-
տի քէնտինի կիւնահլարըմըզը դալդմասը վէ ավֆվ իլին դուրպան
սունայրը, վէ պիզիմ եէրիմիզէ քէնտինի ճէղայա թէսիմ էտէ իտի
սունայրը, վէ պիզիմ եէրիմիզէ քէնտինի ճէղայա թէսիմ էտէ իտի
սունայրը։ Գունուն ինանմարլարը պիզ տէ քեսանին (քահանայ) վէ դուրպան,
տախի քեսանին օլուպ. քէնտի քէնտինի զէպէ էթտի. չիւնքի պիզիմ
կիւնահլարըմըզը պիզիմ կիւնահլարըմըզը ճէղալարը քէնտիսի միւ-
թահիւտ օլուպ. նէ ֆսի զաթը իւզերինէ տիր էօնտէ էլլէտի վէ փաբ-
լատը. չիւնքի պիզի քէնտի գանը իլէ խէլաս էթտի, պիզի սահիհ
միյանը օլարագ Ալլահ իլէ պարբչարտը վէ Ալլահը թէսմիս վէ թէս-
քին էթտի։ Գունալարդն հէվանի Ֆիէլիհադիգ Քրիստոս էֆէնտիմիզ
քեսմիլէն իլթիզամ վէ իճրա էթտի։ Նէվվելա Քրիստոսուն քեսանին-
լիկի (Ս-ղ. ՃԹ. 4.) մուհարրէր տիր «Ահն չօլ Մէյրիսեդեկ բէսմի-
նէ կէօրէ էպլէտիլէտէ քեսանինին»։ Դաւիթ մարգարէնին սէօզլանիա-
Գողոս առաքեալ Քրիստոս էֆէնտիմիզին իւզերինէ կէթիրէրէք, սա-

հիմ քահանին օլտուղունու թաստիդ էտիյօր։ (եբր. գ. էջ ե.) Մէլքի-սեդեկին մէրասիմինէ կէօրէ, եանի իսմի իլէ Քրիստոս տախի սէլա-մէթ վատիշահը (թագաւոր խաղաղութեան) օլտու. օնուն սրգա-թընա կէօրէ քի անասրզ պարասրզ իսի. քէղա Քրիստոս լիգինտի-միզ։ Վէ սունտուղու գուրպանա կէօրէ, Քրիստոս տախի հէմ քահա-հին օլտու, հէմ քէնտինի գուրպան սունտու, մուախսարէն Քրիստո-սուն քահանիլիկինին Ահարոնուն քահանիլիկինտէն նէ տէրէճէ քէրա-մէթլի վէ ֆայդա օլտուղունու եազրյօր. եանի Քրիստոսուն քահանի-լիի քէնտիսինէ Ալլահտան վէրիլիպ, պիր տէ նէմին իլէ թաստիդ օ-լունտու, պու քի Ահարոնուն քահանիլիի հագդընտա վուգու պուլ-մասը. զիրա նէմին իլէ թէնիս օլան չէյ ասրլ մուհիմմ վէ ճէսիմ ատտ օլունուր, հէմ իսթիստալ օլմազ։ Նէ տէ իսթիալ գապուլ է-տէր վէ տէ էպէտի տիր, պու քի Ահարոնուն քահանիլիկինտէ օլմա-տը վէ եօքտուր. զիրա մուվագգաթ իսի վէ դայտը հայաթ իլէ տէ-յիկ իսի։ Քրիստոսուն քահանիլիի վէ գուրպանը իսէ պիր տիր. հէմ էպէտի տիր։ (եբր. է. 20. 21.) «Ամմա պու եէմին իլէ օլտու. օ-նա սէօյլէյէնին վասէթասը իլէ քի տէտի, բապպ եէմին էթտի վէ փիշման օլմայաճագ. սէն Մէլքիսեդեկ մէրասիմինճէ էպէտսէն քահ-հինսին։ (20) «Պաղրլարը վար տրրլար։ քի եէմինսիզ քահանին թէսմիյէ օլմուշլար»։ Տէֆա Ահարոնուն քահանիլիկինտէ, քահանին գուրպանտան այրը օլուրուտու. Քրիստոսուն քահանիլիկինտէ իքիսի տէ պիր տիր։ Ահարոնունքի վարիսլէրէ ինթիգալ էտէր իսի, տէմէք քի մուվագգաթ իսի. Քրիստոսունքի պիրա վարիս վէ տայիմի սու-րէթտէ. սէմէք քի էպէտի իսի։ Գէրամէթճէ տէ Քրիստոսուն գուր-պանը Ահարոնունքինէ ֆայդա օլտու, զիրա (ժ. 4.) պուղալարը վէ էրքէճլէրին գանը՝ կիւնահլարը ալի էթմէյէ միւզթէտիր վէ միւմքին տէյիլ իսի։ Ամմա Քրիստոս կիւնահլարրմրզրն փաքլանմասը իլին քէնտի նէֆսինի գուրպան սունտու, վէ պիր գուրպան սունմասը իլէ քահանիլիինի էպէտիյէտէք փաքլասը։ (ժ. 12. 14.) Տէֆա քահանին վազիֆէսի գուրպանը սունմադ տրր. վէ ինան իլէ Ալլահրն մա-պէյնինէ կիրմէք միյանճը օլմադ տրր։ (եբր. ե. 1.) «Հէր պաշ քահ-հին՝ ինսանլարտան սէյիլմիշ ինսանլար իլին օլ չէյլէր տէ նասպ օլուր քի, Ալլահ թարաֆընտա տուրուպ կիւնահլար իլին հէտիյէլէր վէ գուրպանլար սունսուն». վէ մուճիպինճէ Քրիստոս էֆէնտիմիզ իճ-բասընտա պուլունտու։ (եբր. թ. 12.) «Ամմա կէլէճէք նիյմէթլէրին պաշ քահանին Քրիստոս կէլիպ էլ իլէ եաքլմիշ օլմայան, եանի պու եաքրտան օլմայան իլա տահա էյի վէ տահա թէքմիլ չատրտան մադտէսէյէ («Ի սրբութիւնն») պիր քէրէ կիրիպ՝ էրքէճլէր վէ պու-զալար գանը վասէթասը իսէ տէյիլ, իլա քէնտի գանը վասէթասը իսէ էպէտի սէլամէթ դադանտը. զիրա էկէր պուզալար վէ էրքէճլէր գանը վէ տահա քիւլիւ նապաքէնմիշլէրի թէնին փաքլրը իլին սէր-

փիլինճէ թէմիզլէրսէ. Քրիստոսուն գանը, օնու քի քէնտի էպէտ-ռունի իսէ Ալլահա լէքէսիզ օլարագ սունտու, սիզին զամիրինիզի էօ-լիւ ամէլլէրտէն նէ դատար տահա զիյատէ վաքիյաճագ տրր քի, տիրի Ալլահա իսլատէթ էտէսինիզ»։ Պօղոս առաքեալը պու դատար աչրդ սէօզլէրի իւզէրինէ արթրդ թէֆսիր իսթէմէզ։ Տէֆա (24) «Զիրա Քրիստոս էլ իսէ եաքլրմրշ ահիհէն ըէսի օլան մադտէսէյէ կիրմէսի, իլա ասրլ կէօյէ, քի չիմտի պիզիմ իլին Ալլահրն հուզու-ռունա ինդար օլա։ Տէյիլ քի պաչդասրնրն դանը իսէ եբլտա պիր քէ-ռէ պաչ քահանին Սրբութիւն Սրբութեանց խորանընա կիրտիկ կի-պի քէնտինի չօգ տէֆա սունա, չիւնքի օնա ահիւեանրն գուրուլմա-սընտան պէրի չօգ տէֆա էզիյէթ չէքմէք լազրմ կէլիր իսի, ամմա չիմտի սրբրյարի խիթաֆինա քահանին գուրպանը վասէթասը իսէ կիւնահրն իսթիալ օլմասը իլին պիր քէրրէ աչիքեար օլմուշ տուր, վէ նիճէ քի ատէմիէրէ պիր քէրրէ էօլմէք կէրէք տիր վէ օնտան սոնրա չէրասէթ, քէղալիք Քրիստոս չօգ քիմսէլէրին կիւնահրնը գալ-տրրմադ իլին պիր քէրրէ սունուլուպ . . . »։

ՄՂԷ. Պու սէօզլէրտէն էվվէլա անպայրլրյօր քի, Քրիստոս քէն-տի քէնտինի պիր քէրրէ սունտու, օ քի խաչրն իւզէրինտէ վուգու պուլտու, զանրնր տէօքտիւ։ Անանիլէն Քրիստոս քէնտի քէնտինի եա-լընրզ պիր տէֆա սունտու. վէ էկէրչի քէնտինի չօգ տէֆա սունմա-սը լազրմ կէլսէ իմիշ թէքրար խաչա չրզմասը էզիյէթ չէքմէսի իդ-թիզա էտէր իսի։ Տէմէք քի Պօղոս առաքեալ Քրիստոսուն խաչրն իւ-զէրինէտէրի գուրպանը իւզէրինէ սէօյլէյօր. վէ կէօրինտիւ տէյօր։ եանի խաչրն իւզէրինտէ մուախսարէն՝ խաչրն իւզէրինտէ քէնտի գուրպանը իսէ վէ գանրնրն տէօքիւլմէսի իսէ պիզէրի խէլաս էթտի։ Նասրլ քի (Գէոր. Ա. Գլ. Բ. 24.) եազրյօր։ Վէ Պօղոս (եբէ. Ա. 7. ե-յէ Թ. 2.) «Զի նորա վիրօքն բժշկեցաք։ Զիրա օնուն եարա-լարը վասէթասը իսէ պիզ չիֆա պուլտուդ»։

ՄՂԸ. Պիր տէ Քրիստոս էֆէնտիմիզին միյանճը օլմասը (ՅՎԿ. ԺԷ. 17. 19. 20.) պաղընտա միւնտէրիճ տիր քի, սօֆրատան սոնրա փէտէրինէ առաքեալար իլին վէ քէնտի իսմինէ ինանանլարրն քահա-ֆէսինին սէլամէթի իլին տուա էյլէտի. վէ օնլար իլին տէ քէնտի քէնտինի թէլէֆ էյլէտի։ «Եա փէտէր, կէրչէքլիսին իսէ օնլարը ա-զիզ էթ պէն քէնտիլէրին նէֆսի իլին նէֆսիմի ազիզ էտիյօրում, պիր քէնտիլէր իլին բիճա էթմէյօրում, իլա հէփսի իլին՝ օնլարրն սէօզիւ իսէ հէփ պանա ինանան քիմսէլէրէ, քի հէփսի պիր օլսունլար . . . »։ (Ա. ԿԼ Բ. 3. 6.) «Ալլահ պիր տիր, վէ միյանճը պիր Ալլահրն վէ ինսանլարրն. Յիսուս Քրիստոս, քի քէնտի քէն-տինի հէփսինին սէլամէթի իլին ֆէտա էյլէտի»։ (Եբէ. Ե. 25. 27. Ա. 7.) «Քէնտի գանը վասէթասը իսէ սէլամէթ պուլտուդ»։ (Գ. Ա. 14. 20. Հ-ԷԼ Գ. 25.) Պունլար կիպի հէզար եէրտէ եազրյը տրր

եանի Քրիստոս նասրլ խաչէն դանը իլէ պիղէ սէլամէթիմիզի պախչ էյլէսի վէ պիզի փէյտէր Ալլահ իլէ պարբէյտրրտը · վէ Քրիստոս քէնտիսի կիւնահլարրմըզը գալտրրտը · (Ե-ոչ· Ե· 6·) « Ուսմուղլարը տայագ եէմէյէ վէ նիւղէրինի չամարլարա թէսլիմ էթտի · թիւքրիւք իչին եիւգիւմիւ ամէնտէրմէյէ արսընամատրմ » · Վէ (ԵԳ· 4·) « Ս պիզիմ կիւնահլարրմըզը գալտրրը · վէ պիզիմ իչին էզիյէթ չէքիյօր » · չէօյլէ քի · Նասլի մարդարէ Քրիստոսու կէօղիւնիւն էմնիւնտէ թութուլմուշ վէ եահաուտիլէրտէն էզիյէթ չէքիյօր կիպի գալէմէ ալարագ եաղրյօր » · Ս պիզիմ կիւնահլարրմըզ իչին եարալանտը · վէ պիղէրին խասլասաթը իչին ճէզայա կիրիֆթար օլտու · սէլամէթիմիզին նասիհաթը օնտա (կէօրիւնիւր) վէ օնուն եարալարը սոյէսինտէ պիղէր չիֆա պուլատուգ · պիզ հէվիմիզ դօյուն կիպի տաղրըմըշ դոյդ օլմուշ իրքէն · բապպ Ալլահ օնու պիզիմ կիւնահրմըզ իչին էլէ վէրտի · դուղու կիպի սալախանէյէ կէօթիւրիւլտիւ · տավար կիպի գասապրն էօնիւնտէ սէսսիզ տուրտույօր » · (Ռ· Կոր· Ե· 21·) « Ինու քի կիւնահ պիզմէզ իտի պիզիմ իչին կիւնահ սայտը (իւղէրինէ ալտրզը իչին) · քի պիղէր օնուն վասէթասը իլէ Ալլահրն ատալէթի օլալրմ » (Ա· Պէտ· Ի· 24·) « Ս քի · քէնտի թէնինտէ խաչ ագաճրնը իւղէրինտէ պիզիմ կիւնահլարրմըզը գալտրրտը քի · կիւնահլարտան խէլաս օլարագ ատալէթէ եաչայալրմ » · (Գ-ղ· Գ· 13·) « Քրիստոս պիզիմ իչին քէնտիսի պէտտուա օլարագ · նօմոսուն պէտտուսընտան պիզի սաթրն ալտը · չինքի եաղրյմրշ տրը · Ագաճրն իւսթիւնէ հէր ասրլանա լանէթ օլսուն · (Հ-ով· Ե· 6·) « Պիղէր զայիֆ իլէն Քրիստոս պիղէրտէն էօթիւրիւ վագթինտէ կիւնահբեարլար իչին էօլտիւ » · Պունլարա պէնզէր ալիզ քիթապա չօղ մահէլլէր վար քի · Քրիստոս ինսանրն կիւնահրնը տէր էօնտէ էթտիյի իչին Ալլահա օլան ինսանրն պօրճունա միւթահիւտ օլարագ պիզիմ կիւնահրմըզը · պիզիմ ճէզամրզը էվվէթ իյթա վէ թէտիյէ վէ Ալլահրն ատալէթինի թէէմին վէ թէսքին էթմէք իչին քէնտիսի հիւանիւ բիղասը իլէ Ալլահրն ատալէթ վէ հադդ փէնչէսինէ վէ ճէզասընա ուղրատը վէ պիզի պէօյլէ գուրթարտը · օնուն եարալարը պիզի քէնտի եարալարրմըզտան խէլաս էթտի » ·

Մ'ԼԹ · Քրիստոս ինսանը գուրթարտը իսկ քէնտիսի Ալլահա սէվկիւլիւ օլտուղու իչին եախօտ բիճա էթտիյի իչին գուրթարմատը · խայրը · հայտ · անճագ պէր մուճիսլի հադդանիյէթ վէ ատալէթ նէմրզտար տէյնիմիզ վար իտի իսկ օնլարրն քնաֆիֆէսինին սէնէտինի ալտը վէ Ալլահա իյթա էթտի երրթտը · վէ խաչրն իւղէրինէ հէփսինի մրնլատը · (Ռ-ղ Ի· 14· Հ-ով· Ե· 18·) « Նասրլ քի պիրինին ճիւնահաը իլէ հէր ատէմին հէլաքինէ հիւքմ (դատապարտութիւն) սիրայէթ էթտի իսկ քէղալիք սիրինին ատալէթի իլէ հէր ատէմ հայաթ ատալէթի » · (Ա· Տիմ· Ռ· 6·) « Ս քի հէփսինին խէլասը իչին քէնտի

Հէթանի թէսլիմ էթտի »։ (Ա. Կոր. Զ. 20) « Զիսզըմէթ փահա իլէ սաթրն ալընմըշսընըզ »։ (Եփես. Ա. 7.) « Պունտա (Քրիստոս իլէ) կիւնահլարըմըզրն ավֆլըզը իլին խէլաս պուլուսուզ »։ (Տիմոթ. Բ. 14.) քէնտինի պիզիմ իլին ֆէտա էթտի, քի պիզի հէր ճիւնհատէն խէլաս էթսին »։ (Ա. Պետ. Ա. 18.) « Պիլինիզ քի, տէյիլ չիւրիւք կիւմիւշլէր եախսա ալթունլար իլէ սաթալարընըզրն վահի եօլարընսան զուրթուլուսունուզ. իլլա լէքէսիզ վէ մուգատտէս գուզունուն, Քրիստոսուն մուազզամ գանը իլէ » տէմէք քի Քրիստոսուն գանը պէտէլի իլէ պիզ հէվիմիզ խէլաս պուլուսուզ։

8. Մուախխարէն պիզէր Ալլահա տիւշմէն իքէն, էվլառընըն էօլիւմիւ վասէթասը իլէ պարըշտըզ։ (Հռովմ. Ե. 10. Կոր. Ա. 19.) « Զիրա օնտա (եանի Քրիստոստա) վիէտերի բազի օլսուն, քի ճիւմլէ քէմալէթի մէվճուտ օլսուն, վէ օնուն իլէ ճիւմլէսի քէնտիսի իլէ պարըշսըն. օնուն խաչընըն գանը վասէթասը իլէ կէրէք եէրտէ կէրէք կէօյտէ օլան հէր չէյի քէնտիսի իլէ պարըշտըրարագ իթթիֆագ պախշ էյլէտի »։ Վէ սիզլէրի « Ի պիր վազըթ այրը տիւշմիւշ իսինիզ, վէ ֆէնա ամէլլէր էֆքեարլարը իլէ (Ալլահա) տիւշմէն իսինիզ։ Իյթէ չիմտի քէնտի էօլիւմիւ իլէ վիճուտունուն ազալարըյլա, սիզլէրի ազիզ վէ լէքէսիզ օնուն հուզուրունա չըգարըզ պարըշթըրտը »։

80. Քրիստոս էֆէնտիմիզ պու զատար պէօյիւք պօրճլարը Ալլահա քեպմիլէն իյֆա էտէմէզ իսի, էկէրչի քէլամ ուլլահըն անեը իլէ պիրլէշմիշ օլմասա իսի, եանի էկէրչի իւզերինտէ Ալլահանի օրֆաթ օլմամըշ օլսա իսի, վէ մատամ քի մէգարէտ, ամէլլեր սրֆաթ այիսա տիթրլիր, մատամ քի պու սրֆաթ Ալլահանի սրֆաթ իսի, տէմէք քի Քրիստոսուն թէտիյէյի տէյն ամէլլէրի տէ Ալլահանի իսիլէր։ Էկէրչի Քրիստոսուն իւզերինտէ քէլամը խիւտա եախսա Քրիստոսուն ինսանլըղընըն սրֆաթը վէ միւտիրի Քէլամ ուլլահըն սրֆաթը պուլունմամըշ օլսա իսի, վագաա Քրիստոս օլ վազրթ սատէ պիր ինսան օլմուշ օլուրուսու, վէ հազգանիյէթ խաթրը իյին վէ տօղրուլուգ իյին հէր նէ մէշազգաթ չէքմիշ օլսա իսի, վէ գան տէօքիւզ էօլմիւշ օլսա իսի, քեաֆֆէյի օ ամէլլէրի ֆէզայիլի ֆէվգ էլ սատէ, վէ քիւպարէ սատ օլունուր իսի, վէ քէնտիսի տէ եայընըզ պիր չէհիտ, եախսա պիր մարտիրոս թէսմիյէ օլուրուսու, եանի Քրիստոսուն ինսանլըղը հէր նէ զատար պէօյիւրսէ պէօյիւօիւ, էնճամընտա ինսանլրզ տէրէճէսինէն չըգամազ իսի վէ իյլէտիյի ֆազիլէթ ամէլլէրինին զըյմէթի վէ նէյմէթի [illegible] վէ զարար ալթընտա պուլունանաղը միւզթազայը թասլիթ իսի։ Լաքին մատամ քի օլ ինսան թասլիթընը չէքմիյի մէշազգաթ, վէ իյլէտիյի ֆազիլէթին քեաֆֆէսի քէլամ ուլլահըն ամէլլէրի ատտ օլունտու։ Վէ Ալլահըն ամէլլէրի օլսու, նասըլ քի իսթիլլահլարը իլհագիյէթի պա-

պընտա (ՄԻԶ.) կէօսթէրտիք · Ալլահըն տա պիր իսթիհգագը անճագ Ալլահա օլան պօրճու էօտէյէպիլիր իտի · Ալամագլը Ալլահ իտի , ինճինմիշ Ալլահ իտի · ինսան վագաա Ալլահա օլան պօրճունու քեամիլէն իյիճա էտէմէզ իտի , չիւնքի օնուն իւճրէթի էօյլիւ վէ հուտուտ ալթընտա տրը · լաքին Ալլահը պիր Ալլահ Էվլատը եալընըզ թէքքին էթմէյէ միւգթէտիր օյտու · Քրիստոսուն ինսանլըղը պիպիմ իյին էդիյէթ չէքտի , օլ սկյասէթէ տէ հուտուտտուզ վէ էօլլիւսիւզ տէրէճէտէ փահա վէ գըյմէթ պաղըշլայան եինէ քէյամ ուլլահ իտի · Սլամագլը օլան պիր Ալլահա անճագ պիր Ալլահ էվլատը ինսանընն պօրճունու թէտիյէ էտէպիլտի , չիւնքի իւճրէթի վէ իսթիհգագը պի հատտ վէ պիհուտուտ իտի · Նասրլ քի իսթիլլահլարընն իլահագլըղը պապընտա եազտըգ · Պիր եալընըզ Քրիստոսուն ինսանլըղը կիւնահլարըմըզընն պօրճունու էօտէյէմէզ իտի , չիւնքի ինսանլըգ խուսուսաթը հէր առէմտէ միւսավի տիր · ամմա Քրիստոս հէմ ինսան հէմ Ալլահ օլտուղու իյին , ամէլլէրինին իւճրէթի Ալլահանի օլտուղունտան վէ պու իւճրէթլէրին հուտուտտուզ օլտուղու ճիհէթտէն Ալլահը հուտուտտուզ վէ էօլլիւսիւզ տէրէճէտէ ինճիթմիշ , Ալլահա հուտուտտուզ տէրէճէտէ տիւշմէն օլմուշ վէ հուտուտտուզ տէրէճէտէ պօրճու օլմուշ օլ[illegible]տան , հուտուտտուզ տէրէճէտէ տիր իւճրէթի վէ իսթիհգագը օլան պիր միյանճյա լուզումի մութլագըմըզ վար իտի · Եանի չօգ կիւզել եազար · (Ի. 19. 20. Եփես. Ն. 14.) Իշթէ պու միյանճը տա պիր եալընըզ Քրիստոս էֆէնտիմիզ օլտու · Եանի դուրթարընը · միյանճը վէ միւգթէտիր չէֆաաթը · Իշթէ Պաւիթին էօմրիւնիւ մուրտարլըգտան քիմ դուրթարտագ · սէնի մերհամէթ վէ ինայէթ իլէ քիմ իքմալ էտէճէք » սիւալինէ , իյպու միյանճյը իրակ էտէրիզ ·

Ցր. Ս. Օգոստինոս (Գիր. Խ-ոգ-վ-ն-ՐԷ-Ն Գ. Խ.) Ալլահ իլէ ինսան պէյնինտէ օլան պիր միյանճը յաղըմ իտի , քի պաղը չէյտէ Ալլահա վէ պաղը չէյտէ ինսանա պէնզէսինէ իքիսինտէ տէ ինսանլարա պէնզէյիպ Ալլահտան ուզագ տիւշսիւն , նէ տէ պու իքի ճիհէթ իլէ Ալլահա պէնզէյիպ , ինսանլարտան ուզաղ տիւշսիւն վէ պունուն իյին տէ միյանճը օլամասընն » · Քրիստոստա իքի թապիաթ վար տրը , եանի Ալլահանի վէ ինսանի · ինսանի թապիաթ իլէ աղլատը էզիյէթ չէքտի վէ էօլտիւ · Ալլահանի թապիաթ տախի օլ միւպարէք էզիյէթլէրէ չէրէճ վէ փահա վէ գըյմէթ պաղըշլատը · Ինսան թապիաթը իլէ չէֆաաթ էթտի , Ալլահ թապիաթը իլէ օլ չէֆաաթը դապուլ էթտի · Քրիստոստա Ալլահի թապիաթընա եազըշմազ հէր նէ ֆիքիր վէ ամալ վէ հալլէր կէօրիւնտիւ իսկ , օնլարըն հէփսինի [illegible] թապիաթընա ազվ էթմէլի · Տէֆա Քրիստոստա ինսանի թապիաթա ույմազ վէ մէմուլ օլուճմազ հէր նէ հալ կէօրիւնիւր իսկ , օնու Ալլահանի թապիաթա ազվ էթմէլի , լաքին [illegible] քի իսթիլլահլար պանընտա

տէտիք (ՄԻԶ.) իքի թապիաթը պիրլէշտիրէն վէ իտարէ էտէն անձ Ալլահանի անձ օլտուղունտան , իքի թապիաթըն մուամէլէլէրի պիր չէրէֆ գաղանտըլար , պունուն իյին տիր քի Գողոս առաքեալ տէյօր. եահուտիլէր « Լէֆիյամլար Ալլահընը խաչա չըգարտըլար · նանի Քրիստոսուն Ալլահլըղընը տէյիլ , իլլա ինսան թապիաթընը · գիրա Ալլահ խաթիսլտալ օլամազ վէ ինսան հալլէրինէ կիրիֆթար օլամազ · եօղսա Ալլահը չիւրիւտիրիւզ վէ Ալլահը փութփէրէսթ ալլահլարը հիսասլընտա թանըմըշ օլուրուզ · Գունուն իյին տիր քի տէրիզ · Քրիստոսուն ինսանլըղը եալընըզ գան տէօրտիւ , խաչա չըդտը , էօլտիւ , տիրիլտի վէ կէօյտէ տէ պիպիմ իյին չէֆաաթ էտէր , Քրիստոսուն Ալլահլըղը օլ դանըն փահասընա չէրէֆ վէ էմսալըղ վէ հուտուտտուզ չէրէֆ վէ գըյմէթ պախշ էթտի , վէ Ալլահըն պիհագգըն մաթլուպաթընն տէրէճէսինէ օլ դանըն գըյմէթինի գարշըլըգ իպրաղ էթտի վէ օնու քեաֆի , վաֆի գապուլ էթտիրտի · Քրիստոս չէֆաաթեմիզ տէրսէք , Քրիստոսուն ինսանլըղը տէմէք տիր · Ալլահլըղընն տահա պիր պէօյիւքիւ օլմատըղընտան , եախսա տահա տօղրուտու Ալլահլըգ իրիյէ թագիմ օլմատըղընտան պիր տիր Քրիստոսուն ինսանլըղը , կիւնահտան մաատա սայիր ինսանլար կիպի իսթիլտալ գապուլ էթտիյինտէն , էվվէթ , ինսան իյին Ալլահըն ինտինտէ չէֆաաթ էթտի վէ էտէճէք վէ Ալլահ տա օնու չէրէֆլէնտիրտի · (Ա. Կոր. ԺԵ. 26. Եփես. Ա. 20. 21. 22. Եբր. Բ. 8.) « Ամմա հալան հէր չէյ օնտ իթաաթ էտ[illegible]սէ , օլ վագթ օղուլ քէնտիսի տախի օնա , քի հէր չէյի իթաաթ էթտիրտի · իթաաթ էտէճէք , քի հէր վէճհ իլէ տէյիլ պու տիւնեատա օ պիր տիւնեատա տախի թէքմիլ Ալլահ օլսուն · · · » ·

Օգ · Քրիստոս էֆէնտիմիզին պիզի գուրթարընը օլմասը խուսուսունու խասիմէրիմիզին հիչ պիրիսի ինքեար էթմէտիյինտէն պու պապատ թարիխի իսավիտէն չիմտիյէ տէկին հէր քիլիսէլէրտէ իճրա օլունան եւ փիմիզ տուալարընն պուրատա տէրճ օլունմասընա լուզում կէօրմէյիզ · Ֆագաթ մարդարէնին Երուսաղէմ խիթապ տէտիյի սէօղլերի քիլիսէ պիհագընն սէօյլէր , մարդարէ Երուսաղէմ թէնվիր օլ , չաֆդլան տէտի , կաթողիկէ քիլիսէ օլ չաֆդը , գարանլըղտա իրէն , պիզ կէօրտիք տէյի մաարիֆթիխար սէօյլէր · էսքի նոմոս կիւնահ հալի վէ գարանլըգ վագթի թէսմիյէ օլունտու · Եէնի նոմոս տիւնեանընն նուրու , Քրիստոսուն պէն տիւնեանընն ըրընրըմ տէտիյի կիտի · Հայաստանեայց քրիսէսի Քրիստոսուն պիչէ պախշ էթտիյի ուէլամէթի կէօրէրէք , տեսաք ղոյս նրնկոյս · ադշամ գարանլըղընա եւ թիյմիշ իրէն պիզ ադշամըն ըրընրընը կէօրտիք տէյի Քրիստոսուն հագգընտա չօգ կիւզել սէօյլէր · Խաթմի քիլամ էտէրիզ քի , Քրիստոս էֆէնտիմիզ սահիհէն վէ պիր տիւիպի հագգանիյէթ Ալլահա օլան տէյնիմիզի իյիճա էթտի · վէ [illegible] Ալլահընն պէնիմ կիրիպ , պիզի կիւնահրն [illegible] վէ էօթէտէն պէրու իւզերիմիզէ

չէօրմիւշ ազչամ դարանլըղընտան խէլաս էթտի, վէ Ալլահա տիւշ-
մէն իքէն պարըշտըրտը. հաթտա իկ դարընտաշըմըզ քէնտիսի օլուպ
պիզլէրի քէնտինէ դարընտաշ էտինտի. վէ Ալլահ էվլատլարը, վէ
Ալլահըն մէրասխօրլարը. պու տա պիր Քրիստոս Ցիսուս էֆէնտիմի-
զին վասէթտաը իլէ. (Հ—Վ Ը. 17.) Քրիստոսսուն «գանը վասէթա-
սը իլէ խէլաս պուլուտուզ, կիւնահլարա ավգիլըզ լութֆլարընըն քէս-
րէթինէ կէօրէ . . . քէնտի բատէթինին էսարընը պիզլէրէ իսրազ
էտէրէք»։ (Նէհ. Ա. 7, 8. 9.) Իչթէ պունուն իչին տիր քի Մով-
սէսին նէմոսու էսարընտա պիր քէրամէթ պուլամայրպ, անդաղ
պիր ինուն «Համինէ փուրֆէրէսթլէր սըղընաճաղլար. ազիզ բուհ ի-
լէ տէյի միւէյիդին պիրի եաղտը։ Պու պահսը եանի էսկի նէմոսուն
էսարընընն քէրամէթի օլմասընընը իլերիտէ Քրիստոս էֆէնտիմիզին
նասպ վէ թէէսիա էթտիկի էսրարը իլահիկէնին քէրամէթինի եաղտը-
ղըմընտա, էսլապընը տա տէրճ էտէճէյիզ։ (ՆԺԱ.)

ՏՕԳՈՒԶՈՒՆՃՈՒ ՖԱՍԸԼ

ԲՐԻՍՏՈՍՈՒՆ ԲԻԼԻՍԼԻՆԻՆ ՈՒՄՈՒՄԻՆ ԵԼՏԻ ԷՍՐԱՐԸ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

ՑԻ. Դ ՍՐԸՐ, սըրը, կիզլի չէյ տէմէք տիր, լաթինճէ sacramentum Ազիզ չէյ։ Բուանա Mysterion կիզլի չէյ։ Նասրլ քի Էրմէնիճէտէ տախի խորհուրդ, խորհրդաբար, կիզլիճէ տէմէք տիր։ լաքին հէր կիզլի չէյ։ սըրը (խորհուրդ) օլմայրպ, միւէյրէտ պիր դաչ մատտէյի մախսուսէ վար տըր քի, նալընըզ ինլարը Ս. քիլիսէ կիզլի սըրր թէսմիյէ էտէր։ Պու մատտէյէր գանդրլարը տըր. նալընըզ անլէր քի Ալլահա վէ Ալլահա տայիր օլան պիզիմ վազիֆէմիզէ վէ Ալլահա օլան ուպուտիյէթիմիզէ միւթաալլիզ տիրլէր։ անլէր սըրր տէնիր, զիրա կիզլի տիր, հէմ տէ Ալլահա վէ մէղհէպէ միւթաալլիզ օլտուղունտան ազիզ սըրր թէսմիյէ օլունուր։

Ցե. Լաքին ազիզ սըրր (խորհուրդ) մանասը հէր վազրթտա վէ հէր միլլէթ ինտինտէ պիր մանատա թութուլմատը։ Վազտա պու սըրր հէփսինին ինտինտէ Ալլահա միւթաալլիզ պիր չէյ օլտուղու ի-չին ազիզ սըրր, ամմա պաչդա պաչդա մանալար իլէ թէսմիյէ օլունտու։ Պու տա սահիհ տիր քի, հէր միլլէթ ինտինտէ ազիզ խուսուսաթը չամիլ հէր մուամիլէ կիզլի թութուլուր իտի. վէ փէք ազ քիմսէլէրէ պէյան օլունուր իտի։ Պու ատէթ հէր միլլէթտէ ճարի վէ միւհթէրէմ ատտ օլունուր իտի. փուրֆէրէսթ օլսուն, Ալլահը պիրիր օլսուն, Ալլահա խիթապ օլան մուամէլաթը ուպուտիյէթ փէք միւհթէրէմ վէ փէք կիզլի իճրա օլունուր իտի։ Փուրֆէրէսթ իչպու էսրարընը, հէմ պիր Ալլահը պիլէնլէրտէն կիզլէր իտի, հէմ քէնտի ճէմաաթընա պիլի ինու պէյան էթմէղ իտի։ Թէզալիք իսրայիլ միլլէթի քէնտի ազիզ էսրարընը հէմ փուրֆէրէսթտէն սազընը իտի, հէմ հէր եահուտի օլ էսրարլարա ակեահ օլամաղ իտի, հէմ տէ օլ էսրարընն իճրաաթընա մէէմուր վէ միւմթազ պիր սիլսիլէյի մախսուսէ թաային օլմուշ իտի. եանի օլ մէէմուրուն Ղեւտացի ճինսինտէն օլմասը լազիմ իտի. վէ քէնտի մէղհէպլէրինէ, վէ էսրարլարընա պէօյիք հազարէթ ատտ էտէրլէր իտի. էկէրչի ախիր պիր մէղհէպտէ պուլունան պիր ատէմ քէնտի իլլէրինէ տախիլ օլսա իտի, վէ հաթթա օլ մահէլ մէքրուհ սայրլըր ըտը։ (Գուչ. ԻԱ. 28.) «Հաթտա փուրֆէրէսթի պիլէ հէյքէլէ սոգտու, վէ ազիզ մէքեանը թէնճիս էթտի»։ Պա խուսուս իսրայէլտէ պիր սըրր վար ըտը քի, նալընըզ պաչ քեահին օնուն իճրասընա մէէմուր վէ մէղուն իտի, վէ պէհէր սէնէտէ օլ

սրբոյ պիր քէրրէ եալընրդ իճրա օլունուր իտի։ վէ իճրասը վադթընտա պիր պաշ քեահինտէն մասատա քիմսէ հէյքէլտէ հազրը տուրամազ իտի։ (Եր. Լ. 10։ Ղ.-Ա. ԺԶ. 2։ Եբր. Թ. 7։ Ղ.-Ա. ԺԶ. 17.) Գու իտրայէլ միլէթինին ատէթի։

ՁՉ. Կէլէլիմ քրիսթիյանլըղըն էվայիլսէքի ատէթինէ, Քրիստոս էֆենտիմիզին թէնպիհի իւղերէ։ (Մ.-Ա. Է. 6.) «Ադիզ չէյի քէսբէքլէրէ վէրմէյսինիզ, [illegible] տէ տոմուզլար էօնիւնէ ինճուլէրինիզի սայասընը դ։ Պիր փութփէրէսթլէրի տէյիլ, քրիսթիյանլարըն պիրէ մի պթէտիլերինէ պիր վադթտան սոնրա. եանի ադիզ խորհուրդ իճրա օլունաճադ զէման եադլաշըրը կիպի տրշարը չըդարբը ըտրլար։ Վէ խալը միւտտէթ պու ուսիլ իւղերէ կիտէրէք «Մի ոք յնրեխայիդ, մի ոք Ի թերահաւատից եւ մի ոք յապաշխարողաց եւ յանմաքրից մերձեսցի յաստուածային խորհուրդ դ։ «Ա՛ն դրունս երկնք եւ աղօթեցէք։։։։ Արժան եւ իրաւ դ։ մէէմուրլար վասէթասը իլէ քրիսթիյանլարըն պադրլարը քիլիսէտէն աշչարը իխրաճ օլուր ուստուրլար։ Նասրլ քի էվայիլտէ ապաշխարանք նէ կէօնէ օլուստուղունու եադտրղըմըզտա թաֆսիլէն կէօսթէրէճէյիզ։ (Նիդ.)

ՁԷ. Փութփէրէսթլէր ինտինտէ քէզալիք ադիզ չէյլէրի չամլ մուամէլաթը կիզլի սաղլամայա պէօյիւք թէնպիհ վար ըտր, վէ պու էսբարը զահիրէ վերէնլէր գիյատէ միթթէհիմ օլուր ուստուրլար։ Վէ Իսիտ, վէ Զէրէտտ վէ սայիր ալլահլարըն տախի նասլէճա էսբարընը զահիրէ չըդարանլար հազրընտա ադրը ճէզալէր թէրթիպ օլունմուշ իտի։ Հաթտա Հարիսգրատէս ալլահրն սանէմի փարմաղընը տուտադարը իւղերինէ պատրչ եավրըմրչ իտի. սիրիթ վէ էսբար թէնպիհինէ բայէթ օլունմասընա տէյալէթ օլսուն տէյի, մէզքիւր ալլահա օլ վաղիֆէյի թախսիս էթտիլեր։ Գու ադիզ սրբրլարըն ասլը հէր միլէթտէ վէ հէր վադրթտա պիր ոկադտէ օլմատը։ Փութփէրէսթլէր ինտինտէ սրբրը ադիզ ասաքիրին հիւքիւմթէ օլան սատադաթ թահլիֆի, եէմինի թէսմիյէ օլունուր ուստու։ Վէ պու թահլիֆ օլունմուշլար պադը քէնտիլերի տախի ադիզ սրբր թէսմիյէ օլունուր իտիլեր։ (Տէդ., Լէվ. Գէր. Ե. 30. Դ.) քէզալիք Տերտուղիանոս (Ի Գլուխն ... վէյ., Գլ. Դ.) «Սաղ Ալլահրն մուհարէպէսինէ տալէթ օլունմուշուզ։ օլ վադրթ հայան ադիզ սրբրըն սիւալընա ճէվապ վերմիշիզ դ։

ՁԸ. Պու ադիզ սրբրրն ճէվապլարը օլ վադրթ վուդու պուլուր։ հայան (երախայլարա) եանի վաֆթիզ օլաճադ զաթլարա քիլիսէ մէմուրու քիլիսէ դափուսունուն էօնիւնտէ քիլիսէյէ կիրտիրմէտէն սիւալ էտէր։ «Հրաժարիս՝ սատանայէ։։։» եանի չէյթանը թերը էտրբմիսին։ Երախայ ճէվապ վերիր, հրաժարիմ դ։ օնուն ֆէնա ամէլէրինի օնուն տէսայիսինի օնուն մուամլինլէրինի թերը էտիր միսին բէտտ էտէր միսին։ ճէվապ վերիր «էտէրիմ դ։ Շիմտիքի ուսիլ տախի պու տուր։

քի քիլիսէ վաֆթիզ օլունաճադլարա սիւալ էտէր։ վէ մուամէլէինի իճրա էտէր։ հիւզինիւ կիւն պաթրյա տէօնտէրէրէք։ Տերտուղիանոս (Ցուշ. ղրոյն գրքին Գլ. Դ.) վէ Ս. Կիպրիանոս (Գէր. Ցուշ. Մէրտրիսն Բ.-ն.) վէ Դիոնէսիոս Արիսպագացի։ (Ցուշ. Սկիզբ. Էքիսիասթիական Գլ. Ա. Ա. Մինէ հ.-որ Ի. Գ. Ա. Ցուշ. Ընդ.-ղ. էր. 1164, եւն.)։

ՁԹ. Փութփէրէսթ ուսուլինտէ տախի օլ փարանը մէպլաղը ադիզ սրբր թէսմիյէ օլունուր իտի քի, հաքիմին ինտինտէ հազդրը չըդան թարաֆ խազինէյէ թերը էտէր իտի. զիրա միւաաայի վէ աէյէի պիր իտուտա իյին, փարա տէփոզիթո դօր ուտուլար։ Վէ պատէլ մուհաքէմէ հազդրը չըդան թարաֆ տէփոզիթո զանուլան փատէլ մուհաքէմէ հազդրը չըդան թարաֆ տէփոզիթո զանուլան փարայը ճէզալի նազտիյէ օլմազ իւղերէ հաքիմէ թերը էտէր իտի։ Վէ օլ մէպլաղ փութլարընն վէ փութխանէլերին լէվազիմաթը միւզթազիյէսինէ սարֆ օլունուր օլտուղունտան ադիզ սրբր թէսմիյէ օլունուր ուստու։ (Վ.-րդ. Փ.-ի Գիր. Դ. Ցուշ. [illegible]։ «Ադիզ սրբր, ագիզտոեճ ալընմա, կէրէք իտտա էտէն վէ կէրէք ինքեար էտէն էլի ատէտ պադրը ադճէ պաշ քեահինէ թէսլիմ էտէր իտի։ մուհաքէմէտէ հազդը դաղրանա քէնտի ադիզինի փութխանէտէն աէրը իտը։ գայպ էտէնինքի խազինէտէ գալրը ըտը. եանի մաղուպ օլան օլ ազճէ իլէ թէէտիպ օլուր իտի դ ատէի եազար։

ՁՃ. Քրիսթիյանլըգտա ադիզ սրբր թէսմիյէ օլունուր ուստու օլ նիշանէ վէ ային ու ատէթլեր քի Ալլահանի իպատէթլերտէ իճրա օլունուր իտի։ վէ սրբրլարա պաղլանկըճ ատէթլեր իտիլեր։ կէրէք լուԹֆ վերմէյէ գուվվէթի օլսուն, կէրէք իման վէ իպատէթէ քիչէյի թէշվիզ էթմէյէ վէսիլէ օլսուն։ Ս. Ոգոստինոս։ (Գէր. Բ. Ցուշ. Աբրահամ Դեղ.-ոյ Ե Բուշ.-ին.) «Ծրախայլար իւղերինէ օլունան օրհնութիւնլարը ադիզ սրբր կիպի ատտ էտէյօր։ թէսմիղէնմէք պիր տիւրլիւ օլմազ։ զիրա երախայլար պադը սուրէթի մախսուսէ իլէ Քրիստոսուն խաչը նիշանը իլէ վէ էլ գոյմազ տուատը իլէ ադիզէնիրլեր։ քէնտիմ զրյաս էտէրիմ վէ ալտրգլարը չէյ հէր նէ գատար քի Քրիստոսուն թէնի տէյիլ իսէ։ լաքին պու ճիւմլէ ադիզ տիր։։։ զիրա սրբր նէվինտէն տիր դ։

ՁԺԱ. Քէզալիք ադիզ սրբր թէսմիյէ օլունուր կէրէք Մոսկիական էսբար վէ ային ու ատէթ վէ կէրէք քէզալիք Քրիստոստան իտտաս վէ իճրա օլունան պադը ատէթ քի ինսանրն ադիզ օյմասընա վասէթա օլապիլիրլեր։ զիրա իսիմլերի հէր նէ գատար քի ադիզ սրբր (Ս. խորհուրդ) թէսմիյէ օլունուրսալար։ ինլարրն մանանա եէկտիկերինտէն ալադա վէ ֆէրդի օլտուղունու հէր քէս պիլիր։ Վ. ֆարզ Մոսկիական սիւնէթի տէ ադիզ սրբր թէսմիյէ օլունուր հէյմ Քրիստոսուն վաֆթիզ (մկրտութիւն) խորհուրդունա տա ադիզ սրբր իսմի վերիլիր։ Քէզալիք էսկի անտրն զուրպանլարընա վէ Քրիստա-

սուն հաղորդութիւնունա տա։ Նոկի ահտրն փաղլէնմէ ատէթինէ նէ տէրէճէ գուվվէթ վէ էհէմմիյէթ վէրիլմիյինի վէ Քրիստոսուն ապաշխարանք խորհուրդունա օնտան նէ տէրէճէ ֆայիդ գուվվէթ վէ բերամէթ վէրիլիր օլտուղունու հէր սահիհ քրիսթիյան վէք ալա պիւիր։ Խսիմիէրի պիր իսէ տէ։ ճիսիմիէրի վէ գուվվէթլէրի վէք ֆէրդի տիր։ պունուն իյին տիր քի։ Տրիտէնթեան սինօթու եէտինճի թէճէմմիւ-սինատ խորհուրդլար իւղէրինէ (Սեսսիոն Ե.) «Հէր քիմ տէրսէ քի եէ-նի ահտրն խորհուրդլարրընը։ էսկի ահտրն խորհուրդլարրընտան ֆէր-դի եօգ տուր։ սատէ պազրլարը ային օւ ատէթ տիր վէ պազրլարը զահիրէն իճրա օլունան ատէթլէր տիր։ քիլիսէտէն իսրաճ օլունուն»։ Պու խուսուստա Ս. Օգոստինոս սլագ նէ կիւզէլ եազըյոր։ Սաղմո-սուն 73 իւնճիւսիւնին թասրիհինտէ. «Էկերչի իքի ահտ կէօրիւյոր-սադ։ եանի էսկիսինի վէ եէնիսինի։ . . . պիր սիյաղտէ ազիզ սըրր տէյիլ տիրլեր։ . . . սըրրլարրն պազրլարը սէլամէթ պախշ է-տէրլեր։ տիկէրլերի գուրթարրճըյը վատ էտէրլեր։ եէնի ահտրն էս-բարը սէլամէթ պախշ էթտիլեր։ էսկի ահտրն էսրարը գուրթարրճըյը վատ էթտիլեր։ . . . սըրրլար իսթիպատալ օլտու։ տահա գօլայլանտը-լար։ տահա աղալտըլար։ տահա սէլամէթ պախշ։ տահա սատատէթ պախշ օլտուլար»։

Ցժ.Բ. Էքսէր տէֆա կէրէք հայրապետլեր վէ կէրէք ալիմ վէ ա-ղըր Աստուածաբանլար ազիզ սրրը իւղէրինէ պահս էթտիքլերինտէ Քրիստոս էֆէնտիմիզին իճատ էթտիյի եէնի ահտրն չօր եէտի սըրրլա-ռրնը անլարլար։ վէ պունլարրն ազիզ քիթապտա էսասը վէ զիկրի վար տըր։ վէ հէրսինին միւճիտի վէ միւէսսիսի Քրիստոս տուր։ Ամմա կէրէք պիղդաթ կէրէք պիլվասէթա (միջասէս անմիջասէս) Աստուածաբանլարրն գուլանտըղը խաթիլահա մէպնի։ եէնէ միւճի-տի Քրիստոս տէմէք տիր։ Լութէր վէ Գալվին։ Մելանկթոն։ Դարլօսթատիոս։ Տվինկլիոս վէ սայիր բրոթէսթանլըգ միւէսսիսլէ-րինին իտտաասը չու օլտու քի։ կաթողիկէ քիլիսէսինին ազիզ սըրր-լար իւղէրինէ օլան իթիքատընը ըէտտ էթտիլեր։ եանի պու ազիզ սըրրլարրն ազիզ քիթապա նէ սէօղիւ պուլունուր նէ տէ կաթողիկէ քիլիսէնին վէրտիկ մանասը պուլունուր։ Լաքին պու սահիհլիկի։ հէրհ էթմէլէրինտէ խապէրլերի օրմատան էօյլէ միթէնաղրս ղիւիմ-լէրէ տիւշտիւլեր քի։ պիրի պիրինի ճէրհ էթմէյէ գալգըշտըլար։ շէօյլէ քի էվվէլ ինքնար էթտիրլերի մատտէյի սոնրա գալուլ էթմէք ֆարդ տըր տէյի իդրար էթտիլեր։ (Տէ- Մինէ Հ-դ Ե. Եէ- 1166)։

Ցժ.Գ. Կաթողիկէ քիլիսէնին Քրիստոսատան ալարադ պիղէրէ էօյ-էթտիյի ազիզ սըրր պաշդա տէյիլ։ անճադ «կէօրիւնիւր պիր նիյան տըր քի Քրիստոս էֆէնտիմիզտէն տայիմի սուրէթատ իճատ օլունմուշ։ վէ ինանա կէօրիւնմէզ վէ ազիզ էտիճի լութֆու վէ-րիր»։ Իմտի հէր սըրրտա իւշ չարթ պուլունմալը։ էվվէլա լազըմ քի

կէօրիւնիւր եախսա հիսս օլունուր պիր նիշանը օլսուն, սանիյէն լա-ղըմ քի պու նիշան Քրիստոսատան թէէսիս վէ իճատ օլունսուն։ սա-լիսէն լազըմ քի Քրիստոսատան վատ օլունան լութֆու ճալիպ գուվ-վէթի օլսուն։ [illegible] հալտէ սըրր օլամազ։

Ցժ.Դ. Հէր ազիզ սըրր իւշ չէյ իլէ իճրա օլունուր։ մատատ սէօզ վէ մէէմուր իլէ։ պունլարրն պիրիսի էքսիք օլուրսա օլ սըրր իճրա օլամազ։ քէէնիմեէրիւն (անվաւեր) տիր։ Պէօյլէ Ցլօրէնթին սինօթու-նուն իթթիֆագ զարարընտա վէ Լրմէնի միլլէթինէ վէրիլէն էսրար թէֆսիրինտէ մուֆասսալ եազըյը տըր։ Պիլֆարզ, մկրտութիւն սըր-ընտա էվվէլա պիր վաֆթիզ օլմամշը չօճուգ իսթէր։ Իքինճի սու-վէ իւչինճիւ պու սըրրը եկեղեցի ուսուլինճէ իճրա էտիճի վէ նիյէթ թաչրյան պիր մէէմուր իսթէր։

Ցժ.Ե. Պու ազիզ սըրրլարրն քերամէթի հէմ ազիզ էտիճի լութ-ֆու (փրկարար շնորհքու) վէրիրլեր։ հէմ պու ազիզ սըրրլարրն մագ-սէտի խայրիյէսինէ վասլ օլմագ իյին միւչիդ վէ թահրիք էտիճի վէսիլէլեր վէ եարտըմլար խալգ էտէրլեր։ քի Աստուածաբանութիւն-ճա (խորհրդական չնորհք) թէսմիյէ օլունուրլար։

Ցժ.Զ. Տէֆա ազիզ սըրրլար մէէմուրուն, եախսա սըրր թալիպլի-նին ամէլինէ պագմայարագ մութլագ սուրէթտէ Ալլահրն թէրթիպի իւղէրէ իյի իճրա էտէրլեր։ եէթիշիր քի իճագ էտէն չուրութ իլէ իճրա օլունուրլար։ Պու մութլագ սուրէթատ իճրա օլունան սըրրլար ամէլինէ, մեՃՃուլ միՃՃիիլ («Ի գործոյ գործեցելոյ») տէրլեր։ Էկերչի օլ սըրրրն ամէլի մէէմուրուն, եա սըրր թալիպլինին իսթիհգադընա մէրպուութ վէ մէնուութ իսէ օլ վագթի մեՃՃուլ միՃՃիլի Ցայի («Ի գոր-ծոյ գործողին»)։ Մէֆուլ մինֆիլիլ ամէլի մատատ սուրէթատ իճրա օ-լունան ամէլ տիր, մէսէլա մկրտութիւնտա, սուլու չօճուղուն իւղէ-րինէ մատատէթէն տէօրմէսիյէ վէ քահանայնրն եախսա մէէմուրուն թէլաֆֆուզ էթտիկի լազըմը լուղէթլեր վէ նիյէթ իլէ իճրա օլունուր։ վէ տէյիլ քի մէէմուրուն գուվվէթը զաթիյէսի իլէ։ Վէ էկեր մէէմու-ռուն գուվվէթի իլէ օլուրսա օլ ֆիիլ։ մինֆիլիլի ֆայիլ թէսմիյէ օլու-նուր։ («Ի գործոյ գործողին») եօգարրտա տէնիլտիկի միսլլիւ։

Ցժ.Է. Պաչդա տըր ազիզ սըրրլար, վէ պաչդա տըր պազը ազիզ քիլիսէ ատաթ վէ մուամէլէլերի։ քի սըրր թէսմիյէ օլուրլար, եանի պազը սրբաղան արարողութիւնլար, օրհնութիւնլար, օծումլար վէ սայիրէ։

Ցժ.Ը. Ազիզ սըրրլարրն սայըսը եէտի տիր։ մկրտութիւն, դրոշմ, ապաշխարութիւն, հաղորդութիւն, փրջին օծումն, կարգ քահա-յութեան վէ պսակ։ Պունլարրն հէմսի Քրիստոս էֆէնտիմիզտէն նասպ ու թային վէ թէէսիս օլունմուշ։ վէ էկերչի պիր քիմսէ պու սըրրլար զիյատէ տիր։ եախսա էքսիք տիր։ վէ եախսա պունլարրն հէմսի Քրիստոսատան իճատ օլմամշը տըր տէրսէ։ քիլիսէտէն իսրաճ

ՑԻԲ. Միէսսէս վէ մուալլագ էսրար։ Միէսսէս սրբրլար օնլար տրբ քի, իմրա օլունտուղտա, քէնտիլերինտէ միսթագիմ օլան լութֆու պախշ էտէրլէր։ Մուալլագ էսրար օնլար տրբ, քի պիր միսմանաթա մէպնի, վէ օլ միսմանաթի վէ էնկէլ տէֆ ու բէֆ օլունճայա գատար իմապ էտէն լութֆու պախշ էթմէզլէր։ Պիլ ֆարզ հաղորդութիւն կիւնահ իլէ ալան քիմսէյէ լութուֆ վէրմէզ . . .։

ՑԻԳ. Տիրիլէր էսրարը, վէ էօլիւլէր էսրարը. տիրիլէր էսրարը տէնիր, հայան պիր ատէմ պու սրբրլարին պաղրսրնր իմրա էթտիկինատէ, ղաթէն ազիզ լութֆ իչինտէ պուլունուր, վէ օլ սրբրր (խորհուրդ) պիր եալբնրզ լութֆու արթրբրբ։ Էօլիւլէր սրբրբ օնլար տրբ քի, իչպու սրբրլարը ալան քիմսէնին իւղերինտէ հինի իմրատէ ազիզ լութֆ պուլունմազ, նա գայպ էթմէշ օլուր վէ օլ սրբր իմրասրնտան սլիտայէթէն մէզքիր ազիզ լութֆու միճէտտէտէն օլ ատէմէ պախշ էտէր։

ՑԻԴ. Մուախխարէն իչպու ազիզ սրբրլարին կէրէք մսստեհինի կէրէք միւզրեզա սեօզլերինի վէ կէրէք մէհմուրունու Բրիատոս էֆէնտիմիզ թէէսիս վէ թախսիս էթտիկինտէն, քիմսէ պունլարը թէպտիլ էտէմէզ. վէ պունլար ազիզ սրբրլարա սրբր օլապիլսին տէյի, հէմ լազրմիր չուրութ տուր. մաալիւմ քի պու իւչինչին պիրիսի էքսիք օլուրսա սրբր օլամազ. պիլ ֆարզ մկրտութիւնտա, պիր չօճուզ եախսա պիր ատէմ լազրմ տրբ վէ իսթէր, պիր տէ սու, պիր տէ մէէմուր, պունլարին կէրէք սու կէրէք օ պիրլէրի էքսիք օլուրսա օ վաֆթիզ սրբր օլամազ. եալբնրզ (ապօրինաւոր) եանի կիւնահլը վէ մուղայիրի նիզամ օլմադ տէյիլ. իլլա (անվաւեր) եանի հիչ քէէնլէմ եէքիւն կիսլի տիր։ Մէսէլա պիր կարդաւոր խոստովանանք խորհուրդունու իմրա էթտիկինտէ կիւնահլարը տիկնէտիքտէն սոնրա արձակում սէօզլերինի սէօյլէմէզսէ, օ խոստովանանք քէէնլէմ եէքիւն կիսլի տիր, հիւքմիւ եօգ տուր։ Էկէրչի կիւնահլարը տիկնէրսէ վէ արձակում վէրիրսէ վէ քէնտիսի մահուչամի կիւնահրն իչինտէ օլուրսա իչթէ խոստովանանք (վաւեր տիր) ճարի տիր. լաքին չէրի տէյիլ, (ապօրինաւոր տուր)։ Վէ իմրա էտէն մէէմուր ազրրճա վէ մահուչամի կիւնահ իչլէր։ (Տե՛ս. Լէյէտ. Բ-ը-ոյ-ն [illegible], նամ. 33. ՑԵ-ը Խ-ը-հրդ-ց)։

ՑԻԵ. Սրբրլարին հագդինտա պալատէ պէյան օլունտուղու իւղրէ Եւգինիոս Դ. Հայլարա վէրտիկի թայիմաթինտա պէօյլէ սէօյլէյօր. «Սրբրլարին հէվսի իւչ չէյտէն թէրթիսլ վէ թէչքիլ օլարագ, իմրա օլունուրլար. պիր չէյտէն, մէսէլա մատտէտէն, լուղէթլէրտէն եանի միւգթէզա սէօզլերտէն վէ մէէմուրուն նէֆսինտէն քի սրբրը II. [illegible] էթտիկի նիյէթէ մուվաֆֆրզ իմրա էտէր, պու իւչինչին էկէրչի պիրիսի էքսիք օլուրսա օ սրբր իմրա օլամազ»։ Զունա մուվաֆֆրզ տէրիլ, վաֆիթիզտէ մատտէ սու տուր. սէօզիւ

օրունեսուն տէյի եազըլմըշ տըր։ (Ժ[illegible] Տրէտ[illegible] · [illegible] Ի։ Կ[illegible] Ա)։

ՅԼԹ · Պու ազիզ սըրրլար քէնտի պաշդա պաշդա խասիյէթլէրինէ կէօրէ չէօյլէ թազսիմ օլուրլար · մուրլազ միւզթէզա օլան սըրր մէ մուրլազ միւզթէզա օլմայան սըրր։ Մութլադ միւզթէզա օլան սըրրլար ոնլար տըր քի, ոնսուզ քրիստոնեայ օլմազ մէ ճէնէթէ կիրմէք միւմքին օլամազ մէ վասէրաձա, մէ բինգիոռ միւզթէզա տախի թէսմիյէ օլունուրլար, պիլ ֆարզ վաֆթիզ ազիզ սըրրը քի Քրիստոնեայ օլմազ մէ ճէնէթէ կիրմէք իչին վասէթա տըր · դաֆու սուր, օլ դաֆուտան կէչմէյինճէ սէլամէթի պուլմանընը իմիմայի եօզ տուր։ մէ պունուն իչին տիր քի վասէրաձա մուրլազ լազըմլը սըրը թէսմիյէ օլունուր · եանի վաֆթիզ վասէթասը եա դաֆուսու իլէ պիր ատէմ քրիսթիյան օլուր։ Գէզալիք մութլազ լազըմը օլան իքինճի ազիզ սըրր ասլաչխարութիւն խորհուրդու տուր, քի վասէթաձա մութլազ, միւզթէզա տըր անլէրէ, անլէր քի վաֆթիզանէն սոնրա քէնտի միւրասալարը իլէ մկրտութիւնուն թէմիզ էլպիսէսինի մէ չնորհքունու սօյունարազ մէ պայլ էտէրէք կիւնահը իրթիքնաղ էտէր մէ իչլէրլէր · պու կիւնահտան դուրթուլմազ իչին ասլաչխարութիւն խորհուրդունու Քրիստոս էֆէնտիմիզ իճատ էթմի։ Ալէ օնուզ պիր ատէմ իչլա [illegible]։

ՅԻ · Կէլէլիմ թէնպիհ իչին միւզթէզա օլան ազիզ սըրրլարա, դրոշմ, հաղորդութիւն մէ վերջին օծումն։ Միւզթէզա տըրլար, չիւնքի պիլա էօղիւրիւ չէրի հէր ատէմ Ս · քիլիսէնին թէնպիհինէ բայէթէն վագթինտէ մէ լազըմ օլան չէրայիթ իլէ օնլարը իմրա էթմէյէ մէճբուր մէ պօրճու տուր, էթմէզսէ մահուչափ կիւնահ իչլէր։ մէլ հասրլ Ալլահընը վատ էթմիյի արքայութիւնունտան մահրում օլուր։ Կարդ քահանայութեան, մէ պսակ խորհուրդլարը տա էֆրատը նաս իչին սէլամէթի պասընտա միւզթէզա տէյիլ իսէ տէ, պիլ ճիւմլէ ումումի քիլիսէ հաղդընտա միւզթէզա տըր · ղիրա նէ հէր քէս էվլէնմէյէ եախօտ քահանայութիւն կարդընը ալմայա մէճբուր տուր, նէ տէ ումումուն սէլամէթի իչին քիլիսէ, կարդ քահանայութիւնուն լուղումի եօզ տուր ուէր։ Վաղտա ահհատը նասընն հաղդընտա լուղումի եօզ տուր, ամմա քիլիսէնին մէ ահհատը նասընն պու ազիզ սըրրլարա լուղումի փէք չօզ տուր։

ՅԻԱ · Իքինճի · սըրրլարընն պաղըլարը նիշանէլէրինի եախօտ ասարընը ինսանընն ճանընա էօյէ պիր պասմա իտէր քի էօլիւնճէյէ դատար օլ սուրէթ իւղէրինտէ դալըր, պունուն իչին թէքէրրիւբ դապուլ էթմէղ · սայրրլարը նիշանէլէրինի եախօտ սուրէթլէրինի պասմա էթմէղլէր, մէ օնլար պիր դաթընը իւղէրինէ թէքէրրիւբ օլունասպիտիրլէր։ Մէսէլա մկրտութիւն, դրոշմ մէ քահանայութիւն, պիր ատէմին իւղէրինտէ էօլիւնճէյէտէք պաղի դալըրլար, ամմա խոստովանանք, հաղորդութիւն, վերջին օծում մէ պսակ սըրրլարը թէքէրրիւբ օլասպիտիրլէր։

եւ մկրտեմ զքեզ յանուն հօր եւ ։ (Եկ։ Ե. 26.) Դրոշմաս եաղբն թօղուցմասը էլին գօնուլմասը իլէ պէրտպէր վէ մէկմուրան իմրա օլան միւգթաղի տուա տրը։ Հաղորդութիւնտա էքմէք չարապ վէ սու վէ Քրիստոսուն սէօյլէտիկի սէօզլէր։ (Մ-դ. ԻԶ. 26.) «Այս է մարմին իմ, այս է արիւն իմ»։ Խոստովանանքտա կիւնահքեարքն ամէլլերի վէ քահանայնքն արձակում սէօզլէրի։ Վերջին օծումտա եաղ վէ եաղլամաղ վէ քահանայնքն սէօյլէրի։ Քահանայութիւնտա մէկմուրուն էլ գօյմասը վէ տուասը։ Պատկտա սէօզ եա պիր իշարէթ իլէ զահիրէ չըղան զէվքին վէ զէվքէնին էլ էլէ պաշ պաշա վերմէսի վէ թարաֆէյին բիլմասը. պիր քահանայնքն հուզուրու տա չարթը լազըմ օլմադ իւզրէ տատա օլունմալը տրը։ Պու սըրբլարքն կէրէք մատէսի, կէրէք սէօզիւ վէ կէրէք մէկմուրու նէ տիր վէ քիմ տիր. աթիտէ եէկեան եէկեան եաղբլամադ տրը։ Վէ ազիզ քիթապտան խսպաթ օլունամադ տրը։ Շիմտիկիք սըրբլարքն ուժումիսի իւզէրինէ պու գատար։

ՕԻԶ. Կէլէլիմ մախսուսէսինէ, ֆադաթ վագթ պէ վագթ քիլիսէնին իչպու եէտի սըրբլարը իւզերինէ բաֆբղբլար նէ կէօնէ եանը զիւիւմէրտէ պուլունտուղլարքնը մուխթասարճա պուրատա իշարէթ էթմէլի։ Սըրբլար իւզերինէ հէր տէհրտէ վէ հէր զէմանտէ բաֆբղբլար եանլըղ թալիմաթլար չըղարտըլար։ 181 Գաթաֆրիկեան Ներսիսիկոսաթինա բաֆբղբլար չըղար. մի [illegible] ֆէնա չէյլէր տիր տէտիլէր։ Գաթարիանլար 256 տա Ազիզ սըրբլարքն [illegible] պիր գուվվէթի եօգ տուր տէտիլէր։ Գաթարեան թապիլէրի 279 տա հէմ սըրբլարը ինքնար էթտիլէր, հէմ տէ մէքքուռ չէյլէր տիրլէր տէյի քիւֆիւրլէրէ սավաբլար։ Տօնադեան 358 տէ ազիզ սըրբլար էկէր ֆէնա մէշրէսլի քահանայլարտան իմրա օլունուրսալար քէէն լէմ եէքիւն, (ոչ ինչ) հիւքմիւնտէ տիրլէր տէտիլէր։ Ալպանեանք 796 թըպգը Տօնադանանլար կիսի իտտաա էթտիլէր։ քէզալիք Վիգլէֆ բրօթէսթանլըղ դլաղուզու 1382 տէ օնու քի Կոստանդեան սինօթ լանէթլէտի. քէզալիք Լուիթէր, սըրբլարտա պիր կէօնէ քէրամէթ եօգ տուր տէտի։ Ֆրլանիլլանթէս բաֆբղբլար 1342 տէ քէզալիք օնլարը քի Կղէմէս Զ. դատապարտել էթտի։ Ադամեանք 1430 տա քի անատան տոզմա չըպլադ օլուսլ։ սըրբլարը կէրէք ալանլար կէրէք վէրէնլէր մուզալլաթ տուրմալը տէյի էտէպէ մուդայիր իտտաա էտէր իտիլէր։ վէ պաչլարը Բօքէզանա իտի։ Երկրորդ խորհուրդլուլար Ֆըրանկեանլըլար վէ Դալլին սատ էքի սըրբ պապուլ էթտիլէր։ օնլար տա պաչդա մանա իլէ։ Նոախորհուրդք վէ Ցակոբ Բրէտիօգիթ Քրիստոս եալընը իւչ սըրբ իմատ էթտի։ տիկիրլէրի քիլիսէ իմատը տրը տէտիլէր։ Գունլարը պէօյլէ իխթար էթտիքտէն սօնրա կէչէլիմ։

ՕՆՈՒՆՃՈՒ ՖԱՍԸԼ

ՇՈՒՐԲ ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ ՎԱՖԹԻԶ ԱԶԻԶ ՍԸՐԸ

ՑԻԷ. Իշոն վաֆթիզին ազիզ սըրը իւղէրինէ հէր տէհրտէ բաֆըզըլար զուհուր էթտիէր. սէպէտի, չիւնքի պունլար Քրիստոսուն քիլիսէսինի թէրք էտիպ, քէնտի քէնտիլէրինէ պաչ չէքտիէր։ Մարկիանլուլար, Վազենտինոսուն չակիրտի Մարկոստան թէսմիէ օլունարագ (155) վաֆթիզ սէօզլէրինի քէնտի արզիւլէրինէ կէօրէ իճատ էտէրէք «ալեմին Նամայիւմ օլան փեռուրի իսմինէ ալեմին մատերի օլան սըֆհերի իսմինէ, վէ օլ ցիսուս քի կէօյտեն Լնոի, իսմինէ» տէյէրէք վաֆթիզ էտէր իտիէր։

Գաթաֆրիկեան բաֆըզըլար 181 տէ զուհուր էտիպ, Երրորդութիւն իսմինէ վաֆթիզ էթմէյի խթէմէտիէր։

Պօղոս Սամօսաթը 270 տէ քէղալիք իւչ անձլար իսմինէ վաֆթիզ էթմէք իսթէմէտի։

Սարբա բաֆըզը 368 տէ մկրտութիւն օրրրընրն հիչ պիր զուվվէթի վէ քէրամէթի եօգ տուր տէտի։

Սէլէվկեանք վէ Հէրմեանք վաֆթիզտէ սու իսթիմալ էթմէյի իսթէմէտիէր, սէպէտի տէ չիւնքի (Մոռն. Գ.) «Վաֆթիզ էտէր ազիզ բուհ իլէ, վէ աթէշ իլէ» եազըլմըշ օլաուզունա մէզնի իսի։

Տէֆթէրիոս, Արիանոս 493 տէ, մկրտութիւն սէօզլէրինի քէնտի բաֆըզըլըզընա մուվաֆըզ էթմի։

Յակոբ Ասորի 550 տէ վաֆթիզ օլանլարըն անընա ըսըճագ տէմիր իլէ թամղա վուրուլմալը տէր իտի։

Գէրէնկարիոս 1050 տէ ազըլ պալիզ օլանլարը եալընըզ վաֆթիզ էթմէյի. չօճուգլարը հիչ էթմէմէյի։ Գունու տա Լեւոն Թ. փափա դատապարտել էթմի։ բրոթէսթանլար պունու կէօզլէրինէ ալտըլար, ազդրաւ մէղհէպ պու տուր տէյէրէք. վէ պունու տա Գեորգոս Տըզբուի վէ ուրացող Հէնրիկոս 1145 տէ թաստիգ վէ թէճոիա էթտիէր։

Ֆլաճէլանթէս արիւնահոսք 1259 տա սու իլէ օլան վաֆթիզի թէրք էթտիէր. վիճուտէրինի եարալայարագ աղան գան սու եէրինէ խթիմալ օլունուր, եախսա վաֆթիզ սայրրը էֆքեարընտա պուլունտուլար։

Ֆրանթիզէլեանք 1296 տա Գէրէնկարիոս կիալի չօճուգլար վաֆթիզի պօչ տուր տէտիէր վէ Լութէրին պիր չօգ շակիրտլէրի պու եանլըշըղա համի օլտուլար։

Անավաղթիղէր պիր դալ դրօրմ տրրլար։ պաղրլարը տէրլէր քի ազրլ պալիղ օլմայանլարա մկրտութիւն պիր ֆայտէ էթմէղ։ Ղուկաս Ը.թէրն, Գէրժէր մկրտութիւն խորհուրդունու շէյթանի պիր իճատ թէսմիյէ էթտի, վէ Սրվէլչէնֆէլտիանլար օնու մուրտար համամ թէսմիյէ էթտիլէր։

Գալվին վաֆթիղ օլանլարընն էվլատլարը ապիղ տիրլէր, վէ կիւնահրդ տօղարլար աէտի, պունուն իլէ հէմ իլք ախամրդրն կիւնահրնրն օլտուղունու, հէմ վաֆթիղի պօշա չրդարտը։ Իլթ Քրիստոսուն ֆիլիսէսինի թէրք էտէն խոստալն ըէհպէրլէր պէղլէ նէվ պէ նէվ նանլրդ եօլլարա տաիարլար, վէ թահաֆը տա չուրատա տրը քի պիր պէրինէ ղրտա օլան եօլլարը պուլուրլար։

ՅԻԸ. Վաֆթիղ լուղէթի, մատսի վէ զահիրտէ օլան մանատրնա վէ խամինէ կէօրէ սույա պաթրմադ եախօտ եայդամադ տէմէք տիր։ Աղիզ քիթապտա եանի էսկի ահտատա Մովսէսին նոմոսու իւղէրէ։ եայդանմալարա վէ թէհարէթլէրէ վաֆթիղ իսմի վէրիլիր իտի։ Գունուն կիսպի տիր (Մ-դի. Ը. 3. 4.) «Փարիսեցիներին վէ եահուտիներին քեաֆիֆէսի իիթիյարլարը թէնպիհլերինի թութարադ էկեր ավուճլարընը տօլտուրուպ էլլերինի եայդամազսալար սէմեղլեր. վէ մէյտան մահէլլերտէն կէլէրէք էկեր մկրտել օլմազսալար, եանի եայդանմազսալար. վէ տահա պաշդա չօք չէլլեր վար տրը քի, թութուպ դապուլ էթտիլէր, պիլ ֆարդ դատէհլեր մկրտութիւնլարը. եանի եայդանմալարը վէ պարտադլար վէ պաղրլար վէ եաթադլար եայդանմալարը»։ Գէղալիք (նէյ. Թ. 10.) «Գէ-պէն մկրտութեամբք [illegible] եայդանմալար էլէ . . . »։

ՅԻԹ. Գաղը տա վաֆթիղ էղիյէթլէրէ սիյասէթլէրէ վէ թէճրիւպէլէրէ թէմելլ տիր քի պիր ատէմի հէր էթրաֆտան սարարլար. նասրլ քի ատէմի սու դուչատրը։ (Գ-դի. ԺԹ. 50.) «Պիր վաֆթիղիմ վար քի վաֆթիղ օլաճաղըմ» եանի էղիյէթլէնէճէյիմ տէմէք տիր։

61. Գաղը տա վաֆթիղ լուղէթի ապաշխարութիւն, եանի նէսամէթ կէթիրմէք. էսէֆ չէքմէք եէրինէ գուլլանրլրը, չիւնքի պիր ատէմ ապաշխարութիւնտա վէ թէօվպէ էթմէսինտէ էսէֆ վէ աճը տույար։ (Մ-դի. Ա. 4.) «Վէ օլտու քի Յովհաննէս չէօլտէ վաֆթիղ էտէր իտի, վէ կիւնահլարընն աֆլրդը իչին ապաշխարութիւն մկրտութիւնու վաղ էտէր իտի»։ Վէ (Գ-դ. Գ. 3.) «Վէ Յորդանանը հէր թարաֆընա ապաշխարութիւն մկրտութիւնու վաղ էթմէք իչին, կիւնահլարընն մաղֆիրէթի իչին կէլտի»։

Գունուն իչին տիր քի, էվվելտէ աղիզ հայրապետլէր իսոստովանանք սրրրընը զանմէրի վաֆթիղ եախօտ կէօզ եաշը վաֆթիղի (մկրտութիւն արտասուաց) թէսմիյէ էթտիլէր. Գօղոս առաքեալը «Էօվուլէր իչին վաֆթիղ օլուրլար» տէմէսինի պու էսէֆ վէ կէօզ եաչը աէօքմէք մանատրնա անլամալը տրը. (Ա. Կորն. ԺԵ. 29.) «Նէ

եաֆաճաղ տրրլար անլէր ։ անլէր քի էօլիւլէր իլին վաֆթիզ օլուրլար » եանի էսէֆ էտէրլէր , կէօզ եաչը ալօքէրլէր տէմէք տիր ։

ՑԼԱ ։ Պաղը տէֆա չէհիոլիք իլին ։ (մարտիրոսութիւն իւրին) տոխի էվայիլտէ վաֆթիզ իսմի իսթիմալ օլունուր իտի ։ (Մ-րկ. ժ. 38.) « Նէ՛ չէյ իսթէտիյինիզի պիլմէյօրսունուզ ։ այնիմ իլէճէկիմ դատէկի իլէ պիլիրմիսինիզ ։ եախօտ այնիմ վաֆթիզ օլաճաղըմ վաֆթիզ իլէ , վաֆթիզ օլմայա սիզ տէ դատիր մի սինիզ » ։

ՑԼԲ ։ Պաղը տա Ալլահըն քիւլլիյէթիւ վէ վաֆիր լութֆու մանասընա վաֆթիզ լուղլթի դուլլանըլըր ։ Նասրլ քի առաքեալլարըն իւղերինէ ազիզ բուհուն քէմալը լութֆ իլէ կէլիպ , ծնլարը իմա էթտիյի անլաչըլըր (Գ-ոծ. Ա. 5.) « Վէ սիզլէր պիր դաչ կիւնտէն սոնրա ազիզ բուհ իլէ վաֆթիզ օլաճագսընլը » եանի լութֆ իլէ տօլաճագսընըզ ։ Վէ (Մ-ոբ. Գ. 11.) Քրիստոս « Քէնտի ազիզ բուհ իլէ վէ աթէշ իլէ սիզի վաֆթիզ էտէճէք տիր » ։

ՑԼԳ ։ Պաղը քէրբէ վաֆթիզ տիւնեայը զարգ էտէն սու թուֆանը մանասընա իսթիմալ օլունուր ։ Նասրլ քի Տէրտուղիանոս , օլ պէօյիւք սու թուֆանընը տիւնեանըն վաֆթիզի թէմիյլ էտէր ։ (Գէրմ. Ցոդ. Հրդ-ՐԻՆ) ։ Վէ (Ա. Պէտ. Գ. 21.) ասրլ մկրտութիւն ազիզ սըրրընըն թասվիրի իտիւկինի սու թուֆանը հազրընտա առաքեալ հայար ։

ՑԼԴ ։ Պաղը տա իսրայէլ միլլէթինին գրրմըզը տէնիզի կէչմէսի Մովսէսին վաֆթիզի թէմիյլ օլունուր ։ եանի Մովսէս մարգարէնին էլրի վէ գիլազուղլուզու իլէ օլ վուգու�թմրա օլունտու , Նասրլ քի Պօղոս առաքեալ ։ (Ա. Կորնթ. ժ. 2.) եազրյոր « Հէվսի Մովսէսին իսմինէ ալնիզ իլէ , վէ պուլութ իլէ վաֆթիզ օլտուլար » ։ Պու դա[illegible] մանասէսի իլէ , քի սու տուր , եա քէրամէթի իլէ , քի լութֆ վէրիճի տիր , պիր կէօնա միչապէհէթի , եա միսիլէթի , եա միւնասիպէթի օլտուղու իչին տիր քի , ծնլարա տա վաֆթիզ իսմի վէրիլիյոր ։

ՑԼԵ ։ Լաքին սահին վաֆթիզ սըրրընը մանասը կաթողիկէ քիլիսէնին էօրէթտիյի թալիմաթա մուվաֆըգ պաչդա պիր չէյ տէյիլ [illegible] , քի պիր տաչ վէնուտա տա իլէ եայդանը , եախօտ սույա պաթըրըլը , քի տէրունի ազիզ բուհուն լութֆունու ալրոպ , թէքրար պիր Ալլահանի ։ վէ լութուֆ էօմրիւնէ տօղսար , վէ սու վաֆթիզի թէմիյլ օլունուր ։ Վէ պուտուն իլէ քըրիսթիյան օլուրուզ ։ (Մ-ոբ. ԻԸ. 19.) « Կիտին էօրէտին հէվի թայֆալարա , ծնլարը վէտէրին վէ օղուլուն վէ ազիզ բուհուն իսմինէ վաֆթիզ էտին » ։ Վէ (Յ-վհ. Գ. 5.) « Էկէր պիր քիմսէ սուտան վէ բուհտան թէքրար տօղմաղսա , Ալլահըն ճէննէթինէ կիրէմէզ » ։

ՑԼԶ ։ Ինչու մկրտութիւն սըրրը , կէրէք աւետարանաա վէ կէ-

րէք քրիստոս հայրապետների աղդընտա պաղը սու հավուղու, սու սրրը, եօմիւր տալղասը, եօմիւր վերիճի սու ըրմաղը վէ սայիրէ թէսմիսէ օղունուր։ (Եբր. Ե. 26. Տէրտերեանց Ցուց. Հերետիկոսաց Գլ. Ա. եւն.) մկրտութիւնուն մատտէսինտէն, քի սու տուր, թէսմիսէ օղունուր։ Պաղը տա մկրտութիւն սէօղլերինտէն, քի քահանայ սէօյլէր։ միւրիւր նիշան, նանի իման նիշանը, բամղասը, նրրորդութիւն սրրը վէ իման սրրը։ տէնիր։ չիւնքի մկրտութիւն իլէ պիր առէմ փութփէրէսթիլիրտէն այրրա օղուր, եախսա իւչիւք պիրիւք սրրրինա իման կէթիրիր։ Քրիստոսուն տիյանէթինէ իպթիտար էտէր։ Պաղը տա մկրտութիւն քէնտի փէյտա էթտիսի վէ վերտիսի բուհանի սէմերէլերինտէն իսիմ ալրը, մէսէլա բիրրսը տօղմազ հավուղու, (աւազան վերտին նորոգութեան)։ (Տէրտ. Գ. 5.) կիւնահարրը թէմիզլէնմէսի, եայղանմասը։ (Գործ. ԻԲ. 16.) էօմրիւն թէհտիսի (նորոգումն կենաց)։ (Հռովմ. Զ. 4.) թէմիզլէնմէք (սրբութիւն)։ (Ա. Կորն. Զ. 11.) ինսանընն Քրիստոս իլէ էօլիւմէ կէօմիւրմէսի։ (Հռովմ. Զ. 4.) էլ իլէ իճրա օղմամըշ սիւննէթ։ (Կող. Բ. 4.) այտընլըգ, եախսա այտընլըգ սրրը։ (Եբր. Զ. 4.) Վէ պու իսթիլահարը իսթիխսաղ էտէրէք, Քրիստոսուն ազիզ քրիստոսի վէ հայրապետներ վէ քրիստոս մուալիմների պու իսիմների չօգ հերլերտէ եազտըլար վէ սէօյլէտիլեր։ (Տէ- [illegible] Հոգ. ԻԱ. Ընդ- հանուր Կոչական Ա- ռաքելական Եր- 301.) Պաղը տա վաքթիզ քէնտի ային ու ատէթինտէն իսիմ ալրը։ քեմիզ բուպա, եաղլանմա, կնունը վէ դայրիհիւմ թէսմիսէ պուլունուր։

ՃԼԷ. Վաքթիզ սրրը, բուհանիճէ թէքրար տօղմազ օլ սրրը տրր քի, սու հավուղու վասէթասըյա վէ էօմիւր վերիճի սէօղլեր իլէ Քրիստոս էֆէնտիմիզտէն թէէսսիս օղունմուշ։ եախսա բուհանիճէ ինսանընն թէքրար տօղմասընա էն էլվէմ օլան Քրիստոս էֆէնտիմիզտէն իճատ օղմուշ եէնի ահտըն իլք սրրը տրր։ Քրիստոս պու սրրը պէօյլէ թասիր էտէր։ Պու վաքթիզ սրրընընն ալընմասընա ինթիմալ վէ իմքեան հոզ իսէ. իճապը հալտէ արզիւսունիւ չէքէն վէ զարուր գալան քիմսէ արզիւ արեզի վաքթիզի իլէ վաքթիզ օղմուշ օղուր։ եախսա փութփէրէսթիլիքտէն հեթանոսլուգտան չըգրպ, վէ չըգտըղը իչին, վէ օ իմանը թէրք էթտիսի իչին դաթլ օղուրսա, եախսա ան իչին վէ սայիր տիյանէթ ֆաղիլէթլերի իչին դան տէօքէրսէ։ գան վաքթիզի իլէ վաքթիզ օղմուշ սայրլրը։ Ասլ վաքթիզ սու իլէ վաքթիզ տրր, վէ արզիւ վէ դան իլէ վաքթիզ։ Ճիյեթտէ վանիրիլ թէսմիսէ օղունուրլար։ եանի չարէսինի պուլսա, ասլ վաքթիզ իլէ վաքթիզ օղմայա նիյէթ վէ արզիւսիւ օլան քիմսէնին հագդընտա վուղու պուլուր։

ՃԼԸ. Վաքթիզ սրրընընն սէմերէսի էվվելա իլք աթամըզտան սիզէ սիրայէթ էթմէ օլան պիլ ասլ (սկզբնական) կիւնահրնը, վէ

ագրյ պալիզ օյտուղտան սոնրա վաֆթիղաէն էվվէլ իշլէնմիշ պիլ ֆիլիլ (Ներդործական) կիւնահլարը աֆվ էտէր, օլ վաֆթիզ ամէլլէրի վասէթասը իլէ դի, էֆասլը մէէֆուլ, նախսատ իշլէնէն ամէլլէրանէն թէսմիյէ օլունուր։ Ալլահդն ադիզ էտիճի լութֆունու իհսան էտէր։ Գիլ ֆարզ պիր յօճուդ վաֆթիզ օլուրսա, նալընդզ աթամըզդն սկզբնական կիւնահրնտան գուրթուլուր։ վաֆթիզ օլան էկերչի պէօ-յիւք պիր ատէմ իսէ, հէմ սկզբնական կիւնատտան գուրթուլուր, հէմ իշլէմիշ օյտուղու կիւնահլարընտան գուրթուլուր։ պունլարա Ներդործական կիւնահ իսմինի վէրիրիզ։ Վաֆթիզին իքինճի սէմէրէսի օ տուր դի, կիւնահլարդն եիւզիւնտէն թէրէթթիւպ էթմիշ կէրէկ էպէսի ճէզալարը վէ կէրէք մուվաղղաթ ճէզալարը քնամիլէն աֆվ ու մանվ էտէր։ Իւչիւնճիւ, վաֆթիզ սէմէրէսի օ տուր քի, վաֆթիզ օլանդն իւզերինէ Քրիստոսուն Նիշանը, նախսատ մէօհիւրիւ չէքիլիր։ Քրիստոսա մանէն դարընտաշ օշուր վէ Ալլահա միրասէօր վէ թէքրար միւհիւրլէնմէյէ նախսատ վաֆթիզ օլմայա լուզում վէ միւմքին եօգ տուր։ Պու իւչիւնճիւ սէմէրէտէն վէ Պօղոս առաքեալտան ալարադ Հայաստանեայց քիլիսէսի վաֆթիզէ կնունք իսմինի վէրիր, նանի միւհիւրլէնմիշ, նա միւհիւրլէնմէճէք։ (Ա. Կոր. Ա. 14. 15. 16.) «Ստեփաննոսուն խանէսինէ Տալ ետու կնիք. վաֆթիզ էթտիմ» նազրյը կէօրիւրսիւն։

ՅԼԹ, Գունլարը իխթար էթտիքտէն սոնրա, վաֆթիզ սրրրընդն էն էլդէմ խուսուսլարընը նազալըմ. նանի Գապը էվվէլ. վաֆթիզ սրրրընը Քրիստոս էֆէնտիմիզ թէէսիս էթտի։ Գապը սանի, պու սրրր ինսանդն սէլամէթինէ էն էլդէմ պիր սրրր տրր։ Գապը սալիս, վաֆթիզդիզ ինսան սէլամէթ պուլամալ։ Գապը բապի, վաֆթիզին ինսանլարի պուլդրա սէպէպի Ադամդն սկզբնական կիւնահը տրր։ Գապը խամիս, հէր քէս մութլագ վաֆթիզ ոլմալը քի, պու կիւնահտան գուրթուլուսուն։ Գապը սատիս, անավաֆթիզլէրին վէ բրութէսթանլարընը պու պապտէ աւետարանա գարշը օլան տուլդուլարը։ Գապը սապի, վաֆթիզին մէէմուրու, մատտէսի վէ սէօզլէրի իւզերինէ։ Գունլարը այրը այրը պապլէր իլէ պէյան էտէրիզ։ Ֆագաթ.

ՅԽ. Կաթողիկէ Հռոմէական Ս. քիլիսէ տայիմա ճնլարը քի մկրտութիւն սրրրընը հիչ նէրինէ դօյտուլար. բաֆրզը իլան էթտի։ Վէ Տրիտէնգեան սինօթու քի, սէպզաթ էթմիշ օլան քեսֆիլէրի սինօթլարընդն մէճմուի տիր, ճնլարը պու սուրէթտէ նզոմվել էտէր։

(Նիստ է. Կանոն Ա.) Հէր քիմ դի տէրսէ Յովհաննէսին վաֆթիզի Քրիստոսուն վաֆթիզի կիսլի տիր. լանէթ օլսուն։

(Կանոն Բ.) Հէր քիմ քի տէրսէ, սահիհ վէ թապիի սու մկրտութիւնա մութլագ նլդէմ պիր չարթ տէյիլ տիր։ Վէ Քրիստոսուն «Պիր քիմսէ թէքրար սուտան վէ բուհտան տոզմազսա կէօյլէրին վատիչահլըզընա կիրէմէզ»։ սէօզլէրինի թէմսիլ տիր տէյէրէք։ ախէր մանալարա չէվիրիրսէ, լանէթ օլսուն։

(Կանոն Ն.) Հէր քիմ քի տէրսէ , մկրտութիւն մուխայէր վէ աղատ պիր չէյ տիր , եանի սէլամէթ պապլնտա լուզումի եօղ տուր , լանէթ օլսուն . . . »

ՎԱՂԷ ԵՂԱՆԻ

ՎԱՖԹԻԶ ՍԸՐՐԸՆԸ ՔՐԻՍՏՈՍ ԹԻԼԻՍԻՍ ԷՔՏԻ

ՅԽԱ · Մկրտութիւն սրբրընը պէյան էթմէտէն էվվել , թէէսսիս օյունմասընըն վաղթի իւղէրինէ Հայրապետէր վէ Աստուածաբանլար պէյնինտէ իխթիլաֆ վար ամբ · Պաղրլարը վէ պա խուսուս Տէրտուլիանոս եազար , (Գէրէ· Յ-ը Ժրոս-ԲԷՌ Գը ԺԱ· ԺԲ · Ռ-ԻՖԷՐՆ Ը-Ն. ԻԸ· ՅՇՆ-Էրրոդ ՖԼ-ԷՌ Ոչ՞ Ռ-ԻՇՆՆ-Ռ-Ի-ՈՐ-ԻՆ , Թ-ԷՖԻԼ-ՖՇ-Ռ վէ Ի-Ֆ-ԲԷԹ-Ռ վէ Ռ· Լ-Ռ Ֆ-Ֆ- , ՍԷԿԻԼ-ԼԷՐ- ԷԼ- Ժ-ԲՇ-ՈՐ-ՆՈ- Նօմ 16·) Գու ասնրաքի եազար քի , « սատէ Զատիկ վէ Գէնտէկոստէ եորթու , վէ զէնէթլէրինտէ վաֆթիզ սրբրը իճրա օլմալը » · չինքի էֆէնտիմիզ Յիսուս Քրիստոս էօլիւլէրտէն տիրիլտիքտէն սոնրա , քէնտի շակիրտլէրինէ , ոնլար քի սիւթիւն ջիլիտլէրին բուէսսալարընա պիրէր տէ միւտէրիս օյտուլար , հէմ վաֆթիզ էթմէք մադամընը (սէղլէրինի) հէմ սէլահիյէթինի Թարիֆ վէ Թէսլիմ էթտի « Կիտին , էօյրէտին հէվ թայֆալարը . . . » տէյէրէք · Էվվէթ պու խուսուս իւղէրինէ Քրիստոս սիյասէթ չէքմէդուէն , ոնլարը էօյրէթմէնին պապիլ վար ըտր · Էկէրչի Քրիստոսուն ֆիքրի , թէքրար տօղմադ լութֆունուն ասրլ տիրիլմէսինտէն սոնրա պաչլայաճադ օյտուղունու անլաթմադ իսթէմիշ օլմասա իտի ·

Բօպէրթոս (Գէրէ· Գ· Ղ Ցվ·) տէյօր , առաքեալար վադտա վաֆթիզ էտէր իտիլէր , ամմա ուէնի ահալն սրբրընը իճրա էտէրէք տէյլի , նէ սէ օլ վաֆթիզտէ ադիզ բուհուն լութֆունու վէրիր իտիլէր , ղիրա առաքեալար տահա ադիզ բուհու վէրմէդ իտիլէր , չինքի Քրիստոս հէնիւզ էհթիշամընա կէրմէմիշ իտի · Լաքին պունլար սատէ առաքեալարընը վաֆթիզի իւղէրինէ սահիհ օլասիլիր , տէյիլ քի Քրիստոսուն քէնտի առաքեալարընը վաֆթիզ էթմէսի իւղէրինէ տահիլ , ղիրա մութլադ էֆէնտիմիզ առաքեալարը վաֆթիզ էթմիշ իտի քի , պունլար տա սայրլարընը վաֆթիզ էթտիլէր ·

Աղէքսանդր Այէնսի , (Մ-ռ Դ· Ցվ-. Էրէրդոց· Ա.Ի· Ը· Ռ-ը Գ·) տէյօր , իրի սուրէթտէ վաֆթիզ սրբրը թէէսսիս օյտու- , մատտի վէ նացիզի սուրէթտէ , մատտի սուրէթտէ հաչան Քրիստոս Յորդանանտա վաֆթիզ օյտու , Հապիզի սուրէթտէ հաչան տիրիլտիքտէն սոնրա , առաքեալարա էմր էթտի քի « Կիտին էօյրէտին հէվ թայֆալարը , վաֆթիզ էտին ոնլարը փէտէրին , օղուլուն , վէ ադիզ բուհուն

իսմինէ » · Վէ (Ցվ· Գ·) « Էկէր պիր քիմսէ սուտան վէ բուհտան թէքրար տօղմադա , Սլլահընն փատիշահլըղընա կիրէմէղ » տէմէսինտէ , վաֆթիզին մագսէտինի սէօյլէտի տէյլ մէգքիւր Աստուածաբան սէօյլէր · Վէ Քրիստոս վաֆթիզին սէմէրէսինի Մարկոսուն սոնունտա « Հէր քիմ քի ինանըր վէ վաֆթիզ օլուրսա տէտիյի վաղրթ իպրաղ էթմիշ տիր » · Ինճաճընտա պու Աստուածաբանընն դիւմունէէ · վաֆթիզ սրբրը Քրիստոսուն տիրիլմէսինտէն սոնրա իճրա օլունմուշ օլ- [illegible]

Մելդոն Դանոս , (Գէրէ· Ը· Ցվ-. Տնվ-ոց Ա-ռ-ռ-ֆ-ն-Ռ-ԲԷ-Ռ ,) տէյօր « Առաքեալարընն իւյլիւք պիրիք իսմինէ Քրիստոսուն տիրիլմէսինտէն էվվել վաֆթիզ իճրա էթմէսի պունա միւմքիւնսիւզ կէօրիւնիյօր » · Պունլար վաֆթիզ հազրընտա եալընըզ պէօյլէ եազարլար · տէյիլ քի չնորհք վէրմէսի վէ կիւնահ աֆվ էթմէսի հազրընտա · չինքի Քրիստոս հէր վաղրթ կիւնահլարը աֆվ էթմէյէ միւգթէտիր իտի , վէ ադիզ բուհու տէրուէնէ վէ ղայրը բէսմի օլարադ , ինսանլար պիլմէտիկի հալտէ վէրիր իտի · Նասըլ քի Մարիամ Մագդաղէնացինին կիւնահլարընը ամֆ էթմիշ իտի ·

Լաքին պաղրլարը տա տիրիլմէտէն էվվել , վաֆթիզ սրբրընըն Քրիստոսատան իճրա օլունմուշ օյտուղունու իստատա էտէրլէր , եանի հաչան Նիկոդիմոս իլէ Թէքէլլիւմ էտիսլ , ինսանըն խէլաս պուլմասը պապլնտա , սուտան վէ բուհտան տօղմադ վասէթասընը էն էյզէմ վէ չարթը մութլադ տէյլ էմր էթտի իսէ · (Ցվ· Գ· Յ·) « Էկէր պիր քիմսէ · · · » · Պաղրլարը տա տէրլէր , հաչան Քրիստոս քէնտիսի վաֆթիզ էթտի իսէ եախսա (Ցվ· Դ·) տէյիլ Քրիստոս քէնտիսի վաֆթիզ էտէր իտի , իյլա առաքեալարը հաչան վաֆթիզ էթմէյէ իրսալ էթտի իսէ , օլ վաղրթ վաֆթիզ սրբրընը իճատ էթմիշ տէրլէր · Պուրասը տա սահիհ տիր քի · Քրիստոս էվվէլա առաքեալարը վաֆթիզ էթտի , վէ քէնտիսի չօգլարընը վաֆթիզ էթմէդ իտի , ամմա քիւլլիյէթլի ճէմաաթը քէնտի առաքեալարը վաֆթիզ էտէրլէր իտի · (Ցվ· Գ· 22· Դ· 1·) ·

Պաղրլարը տա վաֆթիզին ասրլ իճատընը , հաչան Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտիսի Յորդանան ըրմաղընտա վաֆթիզ օլտու իսէ , օ վաղրթա դօրլար · Պաղրլարը տա , քի էն սահիհի տէ պու տուր տէրլէր · իշպու վաֆթիզ կէրէք տիրիլտիքտէն էվվել կէրէք սոնրա իճատ օյմուշ տուր · հաչան պու Այլահանի Թէէսլասթընը Քրիստոս իլան էթտի իսէ , օլ վաղրթ վաֆթիզ սրբրը ասրլ նօմոս հիւքմունէ կիրտի · վէ օլ վաղրթ պու նօմոսու վէ պու Թէմպիհի իճրա էթմէյէ ինսանլարընն հէվսինի պօրճու էթտի , վէ հաչան առաքեալարա , քի ինսանլարը Երրորդութիւն իսմինէ վաֆթիզ էթսինլէր տէյլի , տիրիլտիքտէն սոնրա էմր էթտի իսէ , օլ վաղրթ վաֆթիզ սրբրը բէսմէն իլան օլտու · « Նիկոդիմոս իլէ օլան միւքեալէմէտէ զայրի բէսմի

սիրէթտէ վաֆթիզին մատակսի թէռավվուր օլաու. վէ վաֆթիզ իգ-թիզասը իրայէ վէ իճրա օլունտու, լաքին վաֆթիզ սրրը, հալան Քրիստոս առաքեալլարը կիթսինլէր էօյրէթսինլէր վէ վաֆթիզ էթ-սինլէր տէյի կէօնտէրտի իսկ, օլ վագրթ թէէսիս օլունմուշ օլմասը կէրէք տիր »։ Գէօրէ Աքովթ Ս. Թումասա գարշր տէր. պիզճէ տա-հա տօղրուսու պիր նամասուն գուվվէթի վէ հիքմէտ, օլ վագրթ ճա-րի օլուր, նէ վագրթ ամ ըսմէն իլան օլուր. իշպու ըսմի իլան, Գէնտէկոստէտէն իթիպարէն աղիզ բուհ կէլիպ առաքեալլարը լուֆթ իլէ տօլտուրուպ, իճրաաթա պաշլատըգլարը կիւն օլմուշ տուր։

ԳԼԽԱՐ ԱՂԱՆԴ

ՎԱՖԹԻԶ ՍՐՐԸ ԻՆՍԱՆԸՆ ՍԷԼԱՄԷԹԻՆԷ ԷՆ ԷԼԶԷՄ ԳԻՐ ՍՐՐ ՏՐ

ՑԹՓ. Վ.աֆթիզ հէր նէ վագրթ իճաա օլմուշ օլուր իսկ օլսուն, պու սրրը ինսանը սէլամէթի իլին իճաա օլունտու։ Վ.աֆթիզ սրրը-նէն ինսան սէլամէթի իլին թէէսսիս օլունտուղու, (Ս-Վ. Գ. Յ.) պէյան օլուր. Քրիստոս Նիկոդիմոս իլէ միւքեալէմէյէ կիրիշմիյինտէ, մատտի պիր վուդուաթ իլէ բուհանի պիր վուդուաթը վէ տահա այրը, պիր սրրը յուդումինի իպրազ վէ իրայէ էյլէտի։ Նանի Նի-կոդիմոսա մկրտութիւն սրրը էվվէլա գափալը սէօյլէտի, վէ տէ-տի. (Ց-Վ. Գ. Յ.) « Սահիհ սահիհ տէրիմ սանա, էկէր պիր քիմսէ թէքրար տօղմազսա, Ալլահըն ճէննէթինէ կիրէմէզ »։ Պու մանայը Նիկոդիմոս անլայամայրոլ. աճայիպ. թէքրար անասընըն բահմինէ պիր քեամիլ ատէմ նասրլ օլապիլիր քի կիրսին վէ թէքրար տօղա-պիլսին, պու օլամազ պիր չէյ տիր. պու նէ կէօնէ օլապիլիր էֆէն-տիմ ատէյի սիւալ էթտի իսկ, Քրիստոս ճէվապ վերտի. վէ Էվվէլքի տէտիկինին գափալը մանասընը չու վէճհ իլէ այտը (Յ.) « Հէյ պիր քիմսէ սուտան վէ բուհտան տօղմատըգճա, Ալլահըն ճէննէթինէ կի-րէմէզ »։ Եանի ատէմէք իսթէտի, նասրլ քի տիւնեայա կէլմէյէ. վէ թէնճէ պիր ատէմ օլմայա մութլաղ լազըմ տըր, քի պիր ատէմ էվ-յատը անասընըն բահմինտէն տօղսուն վէ ինսան օլսուն, քէզալիք է-կէրչի պիր քիմսէ սուտան վէ բուհտան տօղմազսա, Ալլահըն ճէննէ-թինէ կիրէմէզ։ Ինսան օլմադ իչին, էվվէթ անա բահմինտէն առէ-թա տօղմայը. եօղսա ինսան թասիի տիւնեա եիւղիւ կէօրէմէզ։ քէզալիք սուտան վէ բուհտան տօղմայը, քի Ալլահըն ճէննէթինի կէօրսիւն. նասրլ քի ինսան օլմադ իչին, պիր չօճուգ անասընտան մութլաղ տօղմայը վէ տօղմամադ միւմքինսիզ տիր. քէզալիք Ալլա-հըն ճէննէթինէ կիրմէք իչին, բէլ ղարբը մուբլաղ (թէուրիւն ա-

ռանց որոյ ոչ), պիր առէմ լազըմ որր քի օուտան վէ բուհան տօղ-
սուն , եանի վաֆթիզ օլսուն ։ Եվվել սու օլմայընճա վաֆթիզ օլա-
մազ , սու իլէ եայդանմազ եա սույա պաթմազ մատտէթէն էլզէմ
տիր . սու իլէ պիր առէմի եայդարսան վէ փէսէրին վէ օղուլուն վէ
ազիզ բուհուն իսմինէ եայդարսրն . վէ իշպու մուսամէլէյի Քրիստոս
Էֆէնտիմիզ թէնպիհ էթտի տէյի եայդարսան , վաֆթիզ սըրրը իմրա
օլունուր ։ վէ ազիզ բուհուն լութֆու օլ քիմսէնին իւզէրինէ թէմա-
միյլէ կէլիր ։ Ինթէ նասրլ քի մատտէթէն պիր քիմսէ անասընտան
տօղարսա օլ վազըթ մատտէթէն վէ ատէթա պիր առէմ սայլըրսա ,
քէզալիք պիր քիմսէ — իլէ վաֆթիզ օլուրսա , ազիզ բուհ օլ եայ-
ղանան քիմսէյէ օլ վաֆթիզին իմրասընտա վէ վաէթասը իլէ լութ-
ֆունու քեամիլէն վէրիր , վէ բուհանիճէ տէ օլ քիմսէ քէնտի լէքէ-
լէրինտէն , քի իլգ աթամըզըն կիւնահը տրր . փաքլէնմիշ օլուր ։ վէ
սայիր կիւնահլարը վար իսէ օնլար տա օլ վաֆթիզ իլէ տէֆ օլուր ։
Ցազաթ էկէրչի ։ կիւնահլար վաֆթիզտէն էվվել իշլէնմիշ օլուրսա
ավֆ օլունուր ։ տէյիլ քի սօնրասան իշլէնմիշ օլանլար , օնլարրն սա
ավֆ [illegible] չարէսի եայրնրզ իստասյոնակ [illegible] տրր ։

ՍԻԹ ։ Վաֆթիզ մատտէթէն պիր եայրնրզ սու իլէ վէ նիյէթ ի-
լէ իմրա օլմուշ օլամազ , լազըմ քի Քրիստոս Էֆէնտիմիզին թային
վէ թարիք էթտիր վէճհ իւզէրէ օլսուն , եանի վաֆթիզ էտէնտէ
սու , սէօզ , վէ նիյէթ պուլունսուն ։ Զիրա (Մ-թ. ԻԸ. [illegible])
Ինշպու ազիզ մկրտութիւն օրրը քիմսէրին իսմինէ իմրա օլունաճաղը
միւսաբրահէն Քրիստոստան էքիա չէտիտ էմր վէ թէնպիհ գըլընմը
տրր ։ « Կիտին էօյրէտին հէպ թայֆէլէրի փէտէրին վէ օղուլուն վէ
ազիզ բուհուն իսմինէ . օնլարը վաֆթիզ էտին » ։ Թէքրար Մարկոս
Քրիստոսուն պու թէրթիպ վէ թէէսսիսինի մուխթասարճա եազըյոր ։
(ԺԶ. 15.) « Կիտին պիւթիւն տիւնեայա վէ աւետարանը ճէմի մախ-
լուղաթա վազ էտին » ։ (16.) « Հէր քիմ քի ինանըր վէ վաֆթիզ
օլուրսա , եաշայաճագ վէ օլ քիմսէ քի , ինանմազսա , հէլաք օլաճագ
տրր » ։ Գէզալիք (Ղ-ի. ԻԴ. 27.) « Գիւթիւն թայֆէլէրէ Ներուսա-
ղէմտէն պէտ էտէրէք , կիւնահլարրն մաղֆիրէթինի վէ աֆվլըղընը
իլան էթմէք լազըմ իսի » ։ Մութլաք էվվել էմիրտէ օնլարը վաֆթիզ
էթմէ իլէ Քրիստոսուն էմրի մուճիպինճէ տավրանմայը իսի ։

Իշպու Քրիստոս Էֆէնտիմիզին թէնպիհի իւզէրէ , սուտան վէ
բուհտան տօղանլարա , եանի վաֆթիզ օլանլարա Աշլահրն փատիշահ-
ըղը ։ վէ տէյամէթ պուլմագ եարիսա եայանագ [illegible] վէ
կիւնահլար ավֆ օլունույոր ։ (Գործ. Ի. 28.) Նասրլ քի Պետրոսուն
քարոզունտան միւթէասիրէն նէտամէթ կէթիրէրէք իւչ պին քիշի
Քրիստոսա իման կէթիրտիքլէրի անտէ , Պետրոսա սիւալ էթտիլէր
նէ եափալըմ եա զարրնտաչլար ։ Պետրոս օնլարա տէր ։ « Նէտամէթ
կէթիրին , վէ սիզլէրտէն հէր պիրինիզ էֆէնտիմիզ Յիսուս Քրիստա-

սուն իսմինէ կիւնահլար ավգիլրդը իչին։ վաֆթիզ օլսուն, (եանի Յիսուս Քրիստոսուն Թարիֆ էթմիչի վաֆթիզ ուսիլի իւզէրէ) վէ ազիզ բուհուն ինայէթինի (զաւետիս) ալաճագսընըզ»։ (11.) թէքմիլ «օլ կիւնում էւչ պին քիչի վաֆթիզ օլմուլար վէ արթմըլար»։

Գեանֆիլէյի պու իսալաթլարտան աչիքեար կէօրիւնիւյօր քի, վաֆթիզ սըրրը ինսանդն սէլամէթի իչին էն էյզէմ պիր եօլ տուր։ Սանիէն ինսանդն կիւնահրնը, վէ կիւնահրն ճէզասընը վաֆթիզ սըրրը ավգի էտիյօր։ Սալիսէն վաֆթիզ ազիզ բուհուն լութֆունու վէրէրէք ճէննէթէ լայըգ էտիյօր։

ՅԽԴ. Յովհաննէս Մկրտիչ տախի վաֆթիզ էտէր իտի։ լաքին Յովհաննէս քէնտիսի սէօյլէյօր քի, պէնիմ վաֆթիզիմ մատտի սու բէմատ սու իլէ պիր եալրնըզ թէհարէթ իտի։ եախօտ թէնճէ տիր։ ամմա Քրիստոսուն վաֆթիզի սէմավի օլարագ, հէմ սու իլէ, հէմ բուհ իլէ օլսուղու իչին, փէք չօգ ֆէրզի տիր։ (Մ-էլ. Ա. 8.) «Պէն սիզի վաֆթիզ էթտիմ սու իլէ, ամմա օ (Քրիստոս) սիզի բուհ իլէ վաֆթիզ էտէճէք տիր»։ (Յ-վհ. Ա. 33.) «Պու տուր քի, ավիզ բուհ իլէ վաֆթիզ էտէճէք տիր»։ (Մ-թի. Գ. 11.) Յովհաննէս քէնտիսի եէնէ սէօյլէյօր «Պէն սիզի, մաղֆիրէթէ կէթիրմէք իչին սու իլէ վաֆթիզ էտիյօրում. ամմա պէնտէն սոնրա կէլէն, օնուն քի, պէն այադ դասընը թաշըմայա լայըգ տէյիլիմ, պէնտէն տահա գուվվէթլի օլուսպ, օ սիզի ազիզ բուհ իլէ վէ աթէշ իլէ վաֆթիզ էտէճէք»։ եանի ազիզ բուհուն սէմավի լութֆու իլէ, քի սէմավի աթէշ թասիր օլունուր։ վէ հէր քէսին դալպինի եումուշատրպ, հէր կիւնահտան վէ ճէզատան եայդար վէ փաքիր։ Իշթէ պու սէմէրէ վէ պու մուհասասէնաթ Յովհաննէսին վաֆթիզիստէ եոզ իտի։ անճագ պիր նէտամէթ կէթիրմէք վէ կիւնահլարընտան գուրթուլմադ արզիսիս նիւ մուճիպ օլուր ուտու։ վէ իլէրիստէ Քրիստոսուն վաֆթիզ սըրրը- [illegible] լայըգը վէ [illegible] իւղրէ գապուլ էթմէյէ հազըրլըգ եախօտ պիր մուգատտէմ կիպի իտի։ Վէլ հասրլ Յովհաննէսին վաֆթիզի, Քրիստոսուն վաֆթիզի իլէ, նէ իսմէն, նէ մատտէթէն, նէ մանէն հիչ գարըշմամայը։ Զիրա թէքրար էտէրիզ քի, Յովհաննէսինքի պիր սու իլէ իճրա օլունուր իտի։ Քրիստոսունքի հէմ սու իլէ, հէմ բուհ իլէ։ Իշթէ Քրիստոսուն վաֆթիզինին ֆէրքի վէ քէրամէթի։ Յովհաննէսին սու վաֆթիզի իւզէրինէ, Քրիստոս քէնտի բուհինի տէ, եանի լութֆունու տա իլավէ էթտի։ Քրիստոս սէմավի լութֆ իլէ Յովհաննէսին օլ չբպլաղ վէ ֆաղիր ատէթինի սըրրը ազիմ իթթիխազ էթտի, լութֆու իլէ թէզեեին էթտի, քէրամէթ վէրտի, երրորդութիւն իսմի չէրիֆի բութպէյի պալասընա չբզարթոր, կիւնահլարա ավվլրգ դուարէթինի, օլ սըրրա պախշ էթտի։ Յովհաննէսինքի մատտի վէ ատէթա ինսանի։ Քրիստոսունքի բուհանի վէ սէմավի վէ ֆէվզ էլ ատէ, հէմ Աչլահանի։ Պունուն իչին Տրիտէնդեան սինոֆու, «Հէր

[illegible] քի տէրոյ Յովհաննէսին վաքթիզի Քրիստոսուն վաքթիզի կիսի տիր · լանէթ օլսուն » ալր ։

ՊԱՊԸ ՍԱՆԻՍ

ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆՍՈՒՆ ԻՆՍԱՆ ՍԻԼԱՄԻԹԻՆԻ ԳՈՒԼԱՄԱՆԱՆ

ՅԽԵ · Գիզ պու սահինլիկի Քրիստոս էֆէնտիմիզին սէօյլէտիկի սէօզլէրուէն այրյորուզ ։ (Մ–ոն· ԻԸ·) « Կիսին էօյրէտին · · · պիւ թիւն թայֆէլէրի , ոնլարը փէտէրին վէ օղուլուն վէ ազիզ բուհուն իսմինէ վաքթիզ էտին » ։ Վէ (Մ–ղկ· [illegible] 15· 16·) « Հէր քիմ քի ինանը վէ վաքթիզ օլուրսա խէյլաս օլանաց · եա օլ քիմսէ քի ինանմազսա հէյլագ օլանաց » ։ Վէ (Ղ–ուկ· ԻԳ· 47· Գործ· Բ· 38·) « Նէտամէթ կէթիրին վէ տիզլէրին հէր պիրինիզ էֆէնտիմիզ Յիսուս Քրիստոս իսմինէ կիւնահլար աֆվլուզ իչին վաքթիզ օլսուն » ։ Ամեոտարանտա պունտան ատրգ հիչ պիր խուսուս եազըլմամըշ տըր ։ Մատէմ վաքթիզ լազըմ տըր , մատէմ վաքթիզ կիւնահլարը աֆվ էտիյոր մատէմ ճէննէթէ կիրմէք իչին մութլագ սուտան տօղմալը վէ մատէմ փութիէրէսթլիքտէն քրիսթիյան օլանլարա առաքեալլարտան պու վաքթիզ քէլ չարթը մութլագ թէնպիհ վէ իճրա օլունտու · տէմէք քի վաքթիզսիզ հիչ պիր քիմսէ օէլամէթ պուլամատը հէմ տէ պուլամազ ։

ՅԼԶ · Քրիստոսուն սէօզիւ հէվ թայֆէլէրի վաքթիզ էտին , հէր քիմ քի սուտան վէ բուհատան տօղմազսա , Ալլահըն փատիշահլըղընա կիրէմէզ ։ Վէ կէրէք Մարկոս վէ Ղուկաս վէ գործոյտա պուլունան Քրիստոսուն սէրահէթէն թէնպիհլէրի · վէ առաքեալլարըն իճրատաթը կէօսթէրիրլէր քի , պայ վէ կէտա , զիւքիւր վէ իւննաս , չօճուգ վէ իխթիյար , հէվ ինսան ճինսի պու նամոսու վէ օրրը իճրա էթմէյէ , եանի վաքթիզ օլմայա մէճբուր տուր ։ Մատամ քի Ալլահըն թէնպիհի տիր , վէ նասլ քի Մովսէս վէրիլէն նամոս միւճիպի չօճուգլարը սիւնէթ էթմէք վէ թէհարէթլէնմէք խուսուսունտա սէքիզ վէ զրրգ կիւնաէն սանրա , չօճուղուն աթալարը մէճբուր օլսուլար եանի հէյքելէ կիտիպ , օլ տօղան չօճուղու , կէրէք սիւնէթ էթմէկէ , կէրէք դուրպան եա հէտիյէ իլէ եանի կէօկէրչին չիֆթի իլէ օլսուն , դուամրու իլէ օլսուն թէհարէթէմէյէ ([illegible] ԺԲ· 6.) ։ Գէզալիք Քրիստոսուն թէնպիհի պէրա խթիանա ինսանլարըն քեաֆֆէսինի վաքթիզ խարհուրդու վասէթասը իլէ , պայ վէ կէտայը քիւչիւյիւ պէօյիւյիւ , էնճամէէվսինի կիւնահտան դուրթուլմայա պօրճու վէ մէճբուր էթմի-

ՊԱՊԸ ԻԱՊԻ

ՎԱՖԹԻԶԻՆ ԻՃԱՏՆԸՆ ՊԱՇԼԸՃԱ ՍԷՊԷՊԻ ԱԴԱՄԸՆ ՍԿԶԲՆԱԿԱՆ ԿԻՒՆԱՀԸ ՏԸՐ

ՌԻԼ • Իլք Աթամըզըն էվվէլքի կիւնահը տըր քի, քէնտի զիւրրիյէթինէ սիրայէթ էթտի։ Պու կիւնահրն սկզբէրէ սիրայէթ էթտիյի թէպէյլիւն էտէրսէ, ու վազիթ վաֆթիզ պուրս կէրէք պէօյիւքլէր իչին վէ կէրէք ամ-չիւքլէր իչին էն միւզթազի պիր վասէթա պոնուչ պուր, քի օլ կիւնահան հէր քէս խէյաս օլսուն, վէ պու սըրրատան իքբան էթմէյէ բրոթէսթանլարա պիր դաչամազ եօլու գալմազ, եախօտ չօճուզ պէօյիւրսէ վէ ազիլ պալիզ օլուրսա, օլ վազիթ վաֆթիզ օլսուն տէմէյէ պիր վէսիլէ, եախօտ ապիզ բուհ իլէ վաֆթիզ ուլապիլսին, օտա տէյիլ Ադամըն կիւնահընտան խէյաս օլմազ իչին։ Իլա Բրիստոսուն լութֆու վաֆթիզ օլանըն իւզէրինէ կէլսին տէյիլ, վէ սայիր պու կիպի դաչամազլարըն պէրիսի գալմազ, զիրա իչպու սկզբնական կիւնահը բրոթէսթան ինքեար էտէր, Ադամտան պաչլատը Ադամտա պիթտի տէր։ Կէլէլիմ չիմտի սկզբնական կիւնահրն իչղահաթ վէ թաֆսիլաթընա։

ՑԽԸ • Կիւնահ տօղրուտան եա տօղայրտան Ալլահրն Նօմոսունա դարչը օլան ինսանրն իչլէտիյի պիր ամէլ տիր։ Վէ պու ամէլտէն պիլախէրէ Ալլահա դարչը վուգուս պուլան պիր հադաբէթ տիր։ Եախօտ Ալլահը ինճիթմէք տիր։ Պու կիւնահ, աթամըզրն եա պիլ սոր (սկզբնական) կիւնահը տըր։ Եա ներդործական եանի հէր քէսին բատէյի ճիւզիւյէսիյէ իչլէնէն կիւնահ տըր։ Պու սօնրադի կիւնահ իւղէրինէ, հաչան խոստուվանանք խորհուրդունու թէֆսիր էտէրսէք, սէօյլէրիզ։ Պիզիմ մազսէտիմիզ չիմտի պիտայէթ կիւնահրնը իսպաթ վէ թարիֆ էթմէք տիր։ Պէ-սէյէր կիւնահը թէսմիյէ օլունուր օլ կիւնահ, քի պիտայէթէն իչլէնմիշ օլուր։ Եախօտ օլ կիւնահ քի, պիզիլերի պիտայէթ սալիհլիյինտէն մահրում էտէր վէ ումումէ խաս վէ մախսուս օլան պաչլանկրճը վէ սէպէպի իչին, պիտայէթ (սկզբնական) կիւնահ թէսմիյէ օլտու։ Եախօտ պիւթիւն ինսան ճինսինին պայը վէ աթասը պուլունան Ադամտան պաչլայրպ, քեաֆֆէյի քէնտի զիւրրիյէթինէ սիրայէթ էտիպ, թասլի վէ տալի սալիհլիքտէն (սկզբնական արդարութիւն) պիզիլերի տուր էթտի վէ թասլիթրն մունթազամ մագամընը վէ դայտէսինի պիզիլերտէ իխլալ էթտի, վէ պիլախէրէ սաատէթիմիզտէն պիզիլերի մահրում էթտի։

ՑԼԹ • Վէ մահրումիյիք թասլիր օլունույօր։ Չիւնքի պուլունտուղու էյլիքտէն թասլիթրը մահրում էտէր։ Բէզալիք ներդործական կիւնահ տախի ինսանրն թասլիթրընը էյլիքտէն տուր էտէր, մահրում էտէր։ Չիրա թասլիթ քէնտիսի կիւնահ տէյիլ։ Նիչին քի օ Ալլահտան էյի խալզ օլտու, անճագ կիւնահ իչպու թասլիթրն էյլիկինի լազզ էտէր։ Չիրա էկէրչի կիւնահը Ալլահ եարաթթա իսի օ տա էյի օլուր ուտու, չիւնքի եարատըմըշտա հիչ պիր չէյ օլամազ։ Վէ պուլունամազ քի, էյի օլմասը, կիւնահ ինսանրն բատէյի ճիւզիւյէսինին տօղրուլուգտան սաիրսպ թասլիթրա մուզայիր հարէքէթ էթմէսի տիր։ (Ոչ-ինչ [illegible] Գլ. ԺԶ.)։

ՑԾ • Տէթա սկզբնական կիւնահ, պիտայէթէն իհսան օլան սալիհլիք մահրումիյէթի թասլիր օլունուր։ Վէ պու պիտայէթէն օլան սալիհլիյի լազզ էթտիյի իչին տիր քի, սայիր ներդործական կիւնահտան թէֆրիզ օլունուր։ Նէ տէմէք տիր պիտայէթ սալիհլիյի։ Ինսանա Ալլահտան ինսան օլունմուչ օլան պէօյիւք վէ պի էմրալ պիր ինայէթ իսի։ Եանի էլթաֆը իլահիյէյի, վէ քեաֆֆէյի ֆէզայիլի չամիլ վէ համիլ պիր հայր սաատէթ օլարադ իլք աթամըզա անինտէ իհսան օլունմուչ իսի։ Պու հալատէ իքէն Ադամ ազլընը վէ ֆիքրինի Ալլահա թասլի թասլիր ըսը։ պունունա քեաֆֆէյի հարէքէթի վէ դուվվէթի վէ վիճուտի ազլա վէ ճանա թասլի իսի։ Թէն ճանա թասլի։ վէ ճան տախի քէնտի տէրունինտէ քէնտինի մուխիլ վէ մուզայիր հարաքէթ պիր հալ վուգու պուլմատըզը իչին քեամիլէն Ալլահա թասլի իսի։ Նէ տէ վիճուտճա ազալարտա պիր չէհվէթ։ Նէ տէ ազլէ մուզայիր պիր էսէր իարազ էտէր իսի։ Իչթէ իլք վէ էտէրիմիզ թասլիաթրն մաֆէվդինտէ պէօյլէ պիր պալոչիչի խիւտա իլէ միւզէյլէն օլմուչ իսի։ քի հէր վէճհ իլէ։ վէ պիհագզրն տօղրու ատէմ օլմուչ իսի վէ քէնտի քէմալէթլէրի Ալլահա քեամիլէն իթաաթ վէ մուվաֆֆագաթ իլէ քէնտի թասլիաթիր տախի հէրան օլանագ տէրէճէտէ միւրէթթէպ վէ միւրէքքէպ վէ միւքէլլէֆ իսի։ քէմալը իմթիդաճ։ վէ եարատանը վէ քէնտի պէյնինտէ օլան հիւսնի մէյլ։ վէ իրթիսալաթ քէկա քէնտինտէ պէրքէմալ իսի։ չէօյլէ քի քէնտիսի պիւթիւն ճինս ու զիւրրիյէթինին միւրատ վէ իսթիզալիյէթինի չամիլ վէ միւթեզամմին օլտուղու իչին։ էկէրչի օլ ինայէթ վէ քէրամէթը խիւտայը հրֆզ էթմիշ օլսա իսի։ էկէրչի օլ պիր թանէ Ալլահրն էմրի օլան թէնպիհինի գըրմամըշ օլսայրը։ վէ հրֆզ էթսէ իսի։ ան պախթը ըչ վէ հալի սիյահրմ։ նօրա։ հրֆզ էթմիշ օլսա իսի։ քէնտիսի նէ կէօնէ մուամմէր մէսուտ միւքէմմէլ մէսուր վէ միւղէյյէն իսի իսե։ քէնտի զիւրրիյէթի տախի քէզա օլ հալը սաատէթտէ տօղուպ եաչայրպ։ միւաթէզիմ գալմէճազ իսի։ Հաչան թէնպիհի պատարրսա։ քէնտիսի վէ սիպիզէր տախի օլ սաատէթը հալի։ օլ ինայէթ վէ քէմալաթը օնուն իլէ պէրապէր գայպ էթտիք։ վայ։ վայ։ վայ։ օլ կիւնանէն կէլտի պաչրմըրա վայ։ աճընանճագ հալլէրէ կիրիֆթար օլտուգ։ միհնէթ սէֆալէթ էզիյէթ սարտրլար պիզի։ տէրեանրն տալկալարը իչինէ զարդ օլուր կիսի պիզիլերտէ օնուն իլէ պէրապէր

տիւնեանքն ֆիղանքնա վէ ահ ու վահ իլէ ասղու հալլէրինէ հիսէմէնտ վէ կիրիֆթար օլտուգ։ Տօղրուլուղու տինլէմէմէք վէ սիլմէմէզլիք գուս սուրու, հանի ահմաղլըդ քէօթիւլիւյէ մէյալըզ, իսայը իշլէմէյէ զամ-ֆիֆլիք բատէթիմիզլէն զաաֆիյէթինտէն նէշաթ էտերէք, բատէթիմիզլէն ֆիքրիմիզէ իթաաթ վէ ուսպուտիյէթ տուշղուսու վէ դայտէսի օլ փէրիշան վագրթտան պաշլայըպ իմալ օլտու։ Ողրլ իլէ բատէթիմիզլէն պէնինէ միթէմատի պիր ղըտիյէթ վէ իմթիլաֆ տիւշմիւ։ վէ միւէբրիլա էօլմէք հադդ էմրի ինսանքն իւզերինէ վասլ օլտու։ Վէ ինսան իշթէ պու էնիլտէն պէօյլէ մէնբուհ մանլիկ վէ եարըմ պըրադըլտը։ Իլք աթամըզ քէնտինէ պիտայէթէն պախշ օլունան վէ օլ թասլիմ սալիհլիյի էվվէլա քէնտիսի դայպ էթտի, վէ քէնտիսի իլէ պէրապէր քեաֆֆէյի քէնտի զիւրրիյէթի տէ դայպ էթտի։ Ազաճըն քէօքիւ եարալանտը, օնունլա պէրապէր քեաֆֆէյի տալլարը վէ եաիրաքլարը տա սօլտու եարալանտը։ « Ինտա հէվիսի կիւնահ իշլէտիլէր, ղիրա հէվիսի պիր օ օլտուլար »։ Ա։ Օդոստինոս կիւնահլարըն միւքեաֆֆաթը պասլընտա։ (Գէրէ։ Գ։ Գլ։ ժ։) եազար։ Ադամ հէվիմիզլէն աթասը վէ ումումին իլք փիտէրի օլտուզուտան, օլ թասլիաթ, քի սլիղտէ տիր, էն էվվէլ Ադամտա մէվճուտ իտի, իշթէ օլ մէսուտ թասլիաթտա պիղէրի տօղուրմայա լիյաղաթը վար իտի, վէ հէր նէ գասատ քի պիզ հէնուզ տօղմամըշտրդ վէ էօմրիւ մախսուսէմիզ իլէ եաշամաղ իտիք իսէ տէ, ելինէ քէնտիսինին զիւրրիյէթի պուլունտուզումուզտան, նասը քի մէսուլիյէթինէ էօյլէ տէ սասատէթինէ վարիս վէ միւթէսարրիֆ իտիք, վէ օլաճաղըտրք . . . . .

ՑՇՌ։ Ա։ Օդոստինոս, իշպու պիտայէթ սալիհլիյինտէն մահրումիյէթէ չէհվէթ ճիւնահաը իտմինի վէրիր։ Տէյլ քի չէհվէթ տէտիյիմիզ չէ սկզբնական կիւնահ տըր, իսայը։ զիրա վաֆթիզ օլանլարտա լէէճիլ մուհարէպէյի մանէվի, իշպու չէհվէթ պագի գալըր, վէ կիւնահ չէհվէթ ճիւնահաը տիր տեր։ պու ադամ Ա։ հայրապետ։ Զիրա հալ իլէ հիյէթ իլէ չէհվէթ թասլիաթտա պագի գալըր։ Լաքին ճիւնահաը կէչէր, հայան մկրտութիւն իլէ օ ճիւնահ, քի սկզբնական կիւնահ տըր, վէ օ քի պիզի ճիւնահաը վէ Ալլահա տիւշմէն էտէր։ աֆվ վէ լաղվ օլունուրսա։

ՑՇՌ։ Իշպու պիտայէթ սալիհլիյինտէն մահրում օլմադ ճէզասը, պիտայէթ կիւնահը, ումումէ մախսուս օլան պայրն, եանի Ադամին վասէթասը իլէ, եա պու կիւնահրն սիրայէթ էթմէսի իլէ։ պիր ատէմտէն քեաֆֆէյի ինսանլարա եանի Ադամտան նէշաթ էտիպ վէ քեաֆֆէյի ինսան ճիւնահնէ սիրայէթ էտիպ կէչմէսի խուսուսու ապայիտի տինիյէմիզլէն պաշլըճասը տըր։ վէ Ա։ քիլիսէ վէ աւանդուս թիւն վէ ադիզ քիթապ պունու էօթէտէն պէրի պէօյլէ էօյրէթտի, վէ հալա էօյրէթմէսէ տիր։ Ինոնոմիկինտիոս Ա։ վէ Զոսիմոս [illegible] հայրապետերի վէ Տիոսքօրինեան։ Աֆրիդա։ իբքինճի Արոզիգան վէ [illegible]

ռիաէնդեան սինօթլարը, տայիմի սուրէթտէ թասլիմաթլարընտա միւաթէդիմ էօյրէթտիրլէրի պու տուր։ (Գրիգոր Նիսացի Ե։ Կանոն Բ։ Գ։) « Հէր քիմ քի Ադամքն դապատնաթը պիր եալընը քէնտինէճ մաւճիպի մազարրաթ օլմուշ, տէյիլ քէնտի սիլսիլէսինէ, վէ Ալլահտան այմրշ օլտուղու ապիղիկի վէ սալիհլիկի եալընը քէնտինճէ վէ տէյիլ քի պիղլերճէ տէ դայպ էթմիշ։ եախսա քէնտիսի լէդէյէնէրէք կիւնահ իլէ։ վէ հէր ինսան ճինսինէ օնտան էօլիմիւ վէ թէն ճէզալարընը եալընը տէյիլ քի կիւնահը տա։ օ քի հանքն էօլիմիւ տիր։ սիրայէթ էթտիրմիշ տէրսէ։ յանէթ օլսուն։ զիրա առաքեալքն սէօզիւնէ կէօրէ (Հռոմ։ Ե։) քի պիր ատէմին վասէթասը իլէ կիւնահ տիւնեայա տախիլ օլտու։ վէ կիւնահտան էօլիմ վէ պէօյլէճէ քեաֆֆէյի ինսանլարա էօլիմ սիրայէթ էթտի։ վէ օնուն կիւնահընը հէվիսի իշլէտի։ հէր քիմ եէնի թէվէլլիւտ էթմիշ։ եանի անալարը բատմինէն թէվէլլիւտ էթմիշ չօճուղլարընը վէյէվ վաֆթիզ օլմուշ աթալարտան տօղմուշ օլանլար, մկրտել օլմալարը իղթիզա իսթիղֆարի ինքեար էտէրսէ, եախսա կիւնահլարին աֆվլըդը իշլէն վագա չօճուղլարը միրտել էթմէյի, լաքին Ադամտան սկզբնական կիւնահը հիչ պիր կէօնէ ալմատըլար։ քի մկրտութիւն հալուզունտա թէմիզլէնմէյէ վէ էպէտի էօմիւրէ մալիք օլմայա լազըմ օլսուն (տէրսէ) յանէթ օլսուն »։

ՑՇԳ։ Ադամին կիւնահը ինսան ճինսինէ սիրայէթ էթմիշ, ամմա նէ կէօնէ, կիւնահրն թասլիաթընա՝ սկզբնական կիւնահ Ադամտա նէ՝ իտի վէ նէ՝ օլտու իսէ ինսանլարա տախի եախսա Ադամքն զիւրրիյէթէրէրինէ հէր պիրինէ օ կիպի կէչէրէք։ օլ հիյէթ իլէ հէր պիրիմիզ տէ վաֆթիզ սըրրընը ալընճայա դատար վագի վէ պագի տիր։ Լաքին օլ կիւնահրն պիղէրսէ թըպղըսընը պուլունմասը թարդը պաչդա տըր։ եանի իլք աթամըզտա հիւանի բատէթ վէ մալիւմաթ վար ըսը, վէ քէնտիսի քեամիլ։ ագիլ վէ ֆահիլ մաւխթար իտի։ օ կիւնահը իշլէտի վէ գաղանտը։ պիզ իսէ պու կիւնահը վիճուտիմիզէ վէ ճանըմըզա եայըմըշ պուլտուգ։ վէ սահա տօղրուսու, կիւնահտա տօղտուգ « վէ (Սաղմ։ Ե։) կիւնահ իշինտէ վայիտէմ պէնի թէվէլիւտ էթտի » տէտի։ Ադամ իսէ, կիւնահը իսթէքլիի վէ բատէթի իլէ իրթիքեապ էթտի։ պիզ կիւնահը վիճուտիմիզէ վէ ճանըմըզա եայըմըշ պուլտուգ, օ կիւնահրը տօղուպ, սանրատան կիւնահը գաղանտը։ պիղէր կիւնահ իշինտէ տօղտուգ։ սէպէպի իլք աթամրզրն թասլիաթընը կիղի վէ տախիլի պօզուգլուղունտան եանի իմալ օլմուշ օլմասընտան, իլլէթլէնմիշ օլմասընտան։ Վէ պիղէրին միւրատը իլք փիտէրիմիզլէն միւրատընտա մախֆի, վէ մրթաւի։ վէ մէճմու օլտուղունտան տըր։ Ամրլէշմէ փադ օլուրսա օնտան ազան սուլար տա փադ օլաճաղը պէտիի տիր, պուլանընդ օլուրսա անանլն ադանլար քէղա պուլանընդ օլուր թէմմիյինէ կէօրէ, Ադամին էվլատլարը եալընը՝ իլք աթալարընա կիւնահտա պէնդէր վէ թասլի օլ-

տուգլարը իշին տէյիլ իլա քի, օլ կիւնահ Ադամտան էվլատլարընա եայրլտը, վէ պիղլէրէ ճէրեան էթտի։ Պիր կիւնահ տա տիկէրինէ պէնդէր օլմագ պաշդա. վէ օնու տիկէրին կիւնահընը իշէմէք պաշդա, եանի հէմ սահիպ Ալլահը ինճիթմէք։ հէմ օլ կիւնահ ֆիիլէն պէնիմ տէյիլ իքէն պանա կէշմէք պաշդա տը. փէտէրիմին վարիսի պէն քէնտիմ օլտուղում իշին։ պօրճունա տախի հիսսէտար օլմագ էմրի թատիի տիր։ Իշիմ պաշըմըզընը ֆէլաքէթլերի պու կիսի օլտուլար։ Պօղոս առաքեալ փէք կիւզէլ աթամըզընը պու իլք կիւնահընը, Ադամը վէ Քրիստոսու պիր պիրի իլէ բուպար էտիպ, վէ պիր պիրինին ամէլէրինի գարշըլաշըրարագ։ Ադամտան սկզբնական կիւնահը Ադամընը ղիւրրիսէթլերինէ. վէ Քրիստոստան, սէլամէթի քրիսթիյանլարա իսթիխրաճ էտէր. (Հռովմ. ե. 12–13.)։ «Զիրա նասըլ քի, պիր առէմտէն կիւնահ տիւնեայա կիրտի, վէ օլ կիւնահտան էօլիւմ. վէ էօյլէ հէր ինսանա էօլիւմ եայրլտը. օնուն իլէ քի հէփսի կիւնահ իշէտի զիրա նօմուս գառար կիւնահ տիւնեայա իտի, ամմա կիւնահ օլ եէրտէ սայրլմազ, նէրտէ քի թէնպիհ եօգ. ամմա Ադամտան Մովսէս գառար, հէմ տէ Ադամընը ճիւնահաը մանալի կիւնահը իշէմէյէնլէրին իւզէրինէ տէ էօլիւմ հիւքմ էթտի, լաքին լութֆ ճիւնահա կիսի օլմատը, զիրա էկէր պիրինին ճիւնահաը իլէ չօղլարը վէֆաթ էթտի. նէ գառար զիյատէ Ալլահընը լութֆու վէ պախշիշլէրի պիր առէմին Յիսուս Քրիստոսուն ինայէթի իլէ չօղ քիմսէլէրէ արթտը. վէ պախշիշլէր, գապահաթը պիր իշէյէնտէն կիսի օլմատը, զիրա հիւքիւմ (դատաստան) օլ պիր գապահաթտան հէլաք էթմէք իշին տիր, ամմա լութֆլար չօղ գապահաթլարտան սալիհլէնտիրմէք իշին տիր։ Զիրա էկէր պիրինին գապահաթը սէպէպլինտէն օլ պիր իլէ էօլիւմ հիւքմ էթտի իսէ, նէ գառար զիյատէ ինայէթ վէ առալէթ լութֆլարընը զիյատէսի իլէ ալան քիմսէլէր. էօմիւր սիւրէրէք, հիւքմ էտէմէք տիրլէր. պիր Յիսուս Քրիստոսուն վասէթասը իլէ։ Էօյլէ իսէ նասըլ քի, պիրինին ճիւնահաը իլէ հէր առէմէ հէլաք օլմագ ինճապ էթտի իսէ, քէղա վէ պիրինին սատադաթը իլէ հէր առէմէ էօմիւր սատադաթը. վէ նասըլ քի պիր առէմին իթաաթսըզլըղը իլէ կիւնահքեարլար չօղ օլտուլար իսէ, քէղա վէ պիրիսինին իթաաթը իլէ չօղլար սատրդ օլտուլար»։

ԵՍԴ. Պօղոս առաքեալընը իշպու սէօզլէրինտէն խիւլասայը էվվէլ պու չրդար, եանի կիւնահ պիր առէմտէն տիւնեայա կիրտի, եանի իլք Ադամընը կիւնահը էկէր պաշդա կիւնահ օլմուշ օլտայըտը, օլ կիւնահ իշէյէնտէ պաշլար. վէ իշէյէնտէ դալըբ իտի. պու կիւնահ իսէ իշլէյէնտէն չրդրյոր, վէ պիւթիւն տիւնեայա եայրլրյոր, վէ սատէ պու կիւնահընը եիւզիւնտէն քեաֆֆէյի ինսան ճինսինէ էնվայի տիւրլիւ մէշաղդաթ վէ էնճամընաա էօլիւմ ճէզասը ուա դուհաբ էթտի. եանի օլ պիր թէք կիւնահընը եիւզիւնտէն, «քի հէվ-

ինչ սիրայէթ էթտի։ Իրինի խիւլասէ։ պու էօլիւմիւն հիւքմիւ օլ քիմսէյէրին իւզէրինէ թէմտիտ, վէ ճարի օլմուշ տուր քի, Ադամը միսլինտէ, վէ Ադամ կիպի կիւնահ իշլէմէտիկէր։ զիրա Ադամ օլ թէնպիհի պիլէրէք, վէ տույարաղ կիւնահը իշլէտի։ ամմա օնլար պիլմէյէրէք կիւնահ իշլէտիկէր։ եանի սկզբնական կիւնահը էկէր պիլմիշ օլսայդըրլար առաքեալ «էօլիւմ հիւքմ էթտի օնլարըն իւզէրինէ։ քի Ադամ կիպի կիւնահ իշլէմէմիշ իտիկէր» տէմէզ իտի։ Վէ պու էօլիւմ տախի սատէ Ադամը կիւնահընատան զուհուր էթտի, վէ Ադամըն էվլատլարը իւզէրինէ սիրայէթ էթտի։ Իւլիւնճիւ խիւլասէ, առաքեալ, Ադամն կիւնահընը վէ կիւնահն ճէզասընը պիրի պիրի իլէ բուպար էտէրէք տէյօր։ Ադամըն ճիւնահաը սէպէպինէն չոգ-լարընա էօլիւմ սիրայէթ էթտի վէ էօլտիւրէր։ լաքին Քրիստոսուն ինսան էթտիկի լութֆ վէ ինայէթլէր տահա զիյատէ օլտուլար։ քի պիր Ադամըն եալընըզ կիւնահընը լաղվ էթտիքտէն մատտա, եանի սկզբնական կիւնահը, մեան իլէ պէրաբէր հէր Ադամ ներգործական կիւնահլարը իշլէմիշ իտիլէր իսկ, օնլարը տա տէֆ իւ ըէֆ էտէրէք։ վաֆիր լութֆլար իլէ ինսանը տօլտուրտու։ Տէօրտիւնճիւ խիւլասէ։ Ադամըն պիր թէր կիւնահը եիւզիւնտէն պիւթիւն ինսան հինսիի Աստանն հիւ գիւնահն մահրում օլմագ հէկատանա միւրթահաղ օլտու։ լաքին Քրիստոսուն ինսան հինսինէ գան ինսանը վէ ինայէթլէրի կէրէք սկզբնական կիւնահն վէ կէրէք պիր չոգ ներգործական կիւնահլարըն տէֆ ու աֆվը իլէ ինսանա սատըգլրդ տախի ինսան վէ զամ էթտի։ Ադամըն պիր գապահաթը իլէ հէր քէս էօլտիւ իսկ, Քրիստոսուն պիր լութֆու իլէ ինսանլար նէ կէօնէ էօմրէ մալիք օ-լանագ տրրլար։ Տէֆա պիր Ադամն իթաաթսրզլրդը իլէ տիւնեա կիւնահքեար օլտու իսկ, քէզալիք պիր Քրիստոսուն իթաաթը իլէ տիւնեա սատըգլրդա ազիզլիյէ մալիք օլտու։ Պունլարըն հէփսի իլք Ադամն կիւնահընն պիզլէրէ կէչմիշ օլտուղունա տէլիլ տիր։ քի պիզլէր տէ օնուն կիւնահը թահթընտա տօղույօրուզ։ պունա մուվա-ֆիգ Դաւիթ մարգարէ (Ս. Ծ.) Անօրէնութեամբ յղացայ եւ 'ի մեղս ծնաւ զիս մայր իմ։ կիւնահ իլէ անա բահմինէ տիւշտիւմ, վէ կիւնահ իշինտէ վալիտէմ պէնի թէվլիտ էթտի»։ Անա բահմինէ տիւ-շէր տիւշմէզ, նամուսուզլուգ իլէ պիր առէմ գուշաղլմըզ օլուրսա վէ կիւնահ իշինտէ պէնիմ մատէրիմ պէնի տօղուրտու տէրսէ։ պու կիւնահ Ադամն կիւնահընատան մատէ պաչգա կիւնահ օլա պիլիր մի։ Թէքրար Դաւիթ մարգարէ «Գիմ տիր օլ ատէմ քի, տիւնեայա կիր-սին վէ էօլմէսին» տէյի սիւալ էտէյօր։ մութլագ Ադամն սկզբնա-կան կիւնահը իւզէրիմիզտէ օլտուղու իշին պունու եազըյօր։ Թրպ-ղը մարգարէ կիպի ցոր երանելի տախի, (ԺԴ. Գ.) «Գիմ տիր օլ ա-տէմ քի, վէյլվ պիր կիւնլիւք եէր եիւզիւնտէ էօմրիւ օլսա, վէ կիւնահատան խալի օլսուն» տէյօր։ Պունլար կիսլի Պօղոս առաքեալ

ատ (Եբրայ. Ա. 3.) « Հաղթելիք սայրերը կիպի թատիաթեան դաշտ էվատարը իտիր » ։ Վէ Յովհաննէսին, Քրիստոսուն հաղորդնտա սէոյլէտիլի սէոզիւ « Իշթէ Աստուծոն դուզուսու, քի տիւնեանքն կիւնահրնը դաստրբրյոր » ։ Գու սահիդլիկի թատիզ էտէրլէր, վէ դայրիկիմ ։

ՅԾԵ. Կու չահատէթլէրին մանասը իշպու սկզբնական կիւնահ իւզէրինէ օլտուղունու կաթոդիկէ Ա. քիլիսէ հէր տայիմ էօյրէթի վէ էօյրէտիր ։ Աթամրդին իշպու կիւնահրնտան ազատ պիր եայրնրդ Քրիստոս էֆէնտիմիզին վայիսէտի պիրիր վէ լէրէսիզ Մարիամ դայտը պու խուսուս աղայիտի տինիլէտէն տիր, վէ եօգարրտա (ՄԶԴ.) պու խուսուս իւզէրինէ եազմըշ օլտուղումուզտան թէրէրրիւր էթմէք հաէլթ տէյիլ տիր. խիւլասայի քէյամ չիմտիյէ տէկին եազըլան տէյայիլտէն վէ իսպաթլարտան, սկզբնական կիւնահ իր աթամրդտան նէշաթ էտիպ մութլաղ սուրէթտէ պիզէրէ տախի կէչմիշ, վէ սիրայէթ էթմիշ օլտուղու թէսլէյիւն էթտի, էօյլէ իսէ ։

ՊԱՍՏ ԾԱՄԻՆ

ՀԷՐ ՔԷՍ ՄՈՒԹԼԱԴ ՎԱՖԹԻԶ ՕԼՄԱԼԸ ՔԻ ՍԿԶԲՆԱԿԱՆ ԿԻՒՆԱՀՏԱՆ ԳՈՒՐԹՈՒԼՍՈՒՆ

ՅԾԶ. Մութլաղ հէր քէս, պայ վէ կէտա վաֆթիզ օլմալը քի, սկզբնական կիւնահտան դուրթուլսուն. էվվէլա պու սէլամէթ թէնպիհի Քրիստոսուն թէնպիհի տիր ։ (Մատթ. ԺԹ. 14.) « Գրրագը չօճուղլարը մէն էթմէյին քի եանրմա կէլսինէր, ղիրա կէօյլէրին փատիշահլըղը պուունլարրն տրր » ։ Իշթէ պու թէնպիհի հէր քէս իճրա էթմէյէ մէճպուր վէ մէլզում տուր, ղիրա վաֆթիզ սրրրինը Աստուծ էմր էթտի ։ Պունու նիյէտ էմր էթտի. պունուն լուզումի վար ըմրշ, եօղ ուսուշ տէմէյէ հաղդ վէ սէլահիյէթիմիզ եօղ տուր. վէ չօղ տէֆա Աստուծն հիքմէթինտէն սիւալ օլունմազ. (Ա. Օրէն. Գ. 5.) « Էկէր պիր քիմսէ սուտան վէ բուհտան տօղմազտա Աստուծն ճէննէթինէ կիրէմէզ » ։ պուրատա Քրիստոս հիչ պիր քիմսէյի պու թէնպիհտէն մուսթէնա թութմայոր, վէ վաֆթիզ օլմայա հէփսինի պօրճլու էտիյոր. հիչ պիր սէպէպ, նա պիր էօզիւր, նա պէօյիւք եա քիւչիւք տէմէյէրէք հէփսինի վաֆթիզ օլմայա պօրճլու էտիյոր, եանի նասրլ քի հէր քէս ճէննէթէ կիրմէյէ պօրճլու տուր. վէ պու մագսէտիմիզ պիր մագսէտի մութլաղ սրը. վէ պիզէրէ մութլաղ սուրէթտէ լաղրմ տրը. քէզալիք պու մագսէտին եօլունու տախի պօլուպ, ինու իճրա էթմէք մութլաղ լաղրմ տրը. վէ պու եօլուն նէ օլտուղունու սա կէօսթէրիյոր. եանի սուտան վէ բուհտան տօղմալը, վաֆթիզ օլ-

մալը վէ Քրիստոսուն թախսիա էթմէյի վաքթիզ սրբրընը հէր պիր քրիսթիյան իճրա էթմէյի քի , սկզբնական կիւնահտան ազատ օլսուն քի Քրիստոսուն բուհուունուն յուքնուն դաղանարն , վէ Քրիստոսուն դարընտաչը օլուպ Քրիստոսուն էօմրիւ իլէ եաշասըն ։ Զու վաքթիզ թէնպիհինի սաղլրընտա Քրիստոս էքէնտիմիզ , էքիտ , չէտիտ , էմր էթմիշ իլէն , տիրիլտիքտէն սոնրա տախի նէ կէօնէ վէ նէ սիւրէթ-տէ օլաճաղընը առաքեալլարա էն էլղէմ վէ տիյանէթինին էսասէն վէ բասէն պիրինճի կանունու վէ ազատ տինիյէսի օլտուղունու էմր էթտի ։ « Կիտին . տէտի , էօյրէտին պիւթիւն միլլէթլէրի , վէ օնլա-րը վէտէրին վէ օղուլուն վէ ադիզ բուհուն իսմի իլէ վաքթիզ է-տին » ։ (Մ-դ. ԻԸ. 19.) « վէ հէպ սիլլէրէ էօյրէթտիյիմ գայէյի տինիյէլէրի վէ թէնպիհլէրի դավիէն թուբթուունլար վէ ոսգլասընլար [illegible] էօյրէտին » տէտի ։ Գունուն կիպի մկրտութիւն [illegible]-նը առաքեալլարա պիրինճի չարթ գօյտու ։ Եանի հէր քիմ քի պանա ինանըրսա էվվէլա վաքթիզ օլմալը քի սելամէթ պուլսուն . ինան-մայան , հէլաք օլաճագ ։ չիւնքի Քրիստոսուն էմրի պու տուր վէ վաքթիզսիզ խէլաս պուլամազ ։ Վէ Պօղոս առաքեալը (Հ-ովհ. Գ. 20.) « Ինամսուն ամէլլէրինտէն հիչ պիր քիմսէ սատրգ օլամազ » տէմէսի անճագ պունա մէպնի տիր ։

ՕՄԷ . Ադիզ բուհ առաքեալլարըն իւղէրինէ էնիպ , հէքսինի լուքթ վէ կէրչէքլիք բուհու իլէ տօլտուրտուգտան սոնրա , Պետրոս առաքեալ անինսէ հազրը պուլունան պինդէրմէ ճէմաաթա Ալլահըն քէլամընը վէ սրբրլարընը տուլուրարագ իւչ պին քիշի օլ Ալլահանի վաղընտա իմանա կէլիպ , վէ սելամէթիմիզին նօլու նէ տիր , պիզէ թարիք պուլուր տէյի , Պետրոսա հէման օրատա սիւալ վէ բիճա էթ-տիլէր իսէ , թասիի Պետրոս մէգհէպին էն էվվէլ պիրինճի չարթընը կէօսթէրմէյէ մէճպուր իտի , հէմ տէ օնլարա կէօսթէրտի վէ իճրա-սընտա պուլունտու ։ (Գ-դ. Ո. 37. 38.) Պետրոս օնլարա տէր չիմ-տիյէ գատար էթտիկինիզ վէ կիթտիյինիզ նօլուն իւղէրինէ նատիմ օլուն , հէր պիրինիզ Օիսուս Քրիստոս էքէնտիմիզին իսմի իլէ վաքթիզ օլուն » ։ Եանի տէյիլ Յովհաննէսին մկրտութիւնու իլէ , իլլա Քրիս-տոսուն թարիք էթտիյի մկրտութիւն իլէ , քի կիւնահլարընընզտան գուրթուլասընըզ , վէ ադիզ բուհուն վատ ու ինայէթի իլէ տօլասը-նըզ ։ Վէ « կիւն իւչ պին քիշի պիրտէն պայ կէտա , քիւչիւք գէօ-յիւք վաքթիզ օլտուլար ։ Իսթէ պիր քրիսթիյան ատէմին գայլրճա վէ պիրինճի չարթը մութլաղը վաքթիզ տիր , սէպէպի չիւնքի վաք-թիզսիզ քրիսթիյան օլամազ ։ Պետրոս կիպի , Պօղոս առաքեալ տախի վաքթիզի իճրա էթտի ։ (Գ-դ. ԺԶ. 14.) Լիտիայը վէ խանէսինի . վէ (33.) Գօլոնիա զէնճիրճինին խանէսինի ։ Պիր ատէմ էն էվվէլ վաքթիզ օլմալը քի քրիսթիյան օլապիլսին ։ տէյիլ քի Քրիստոսա թ-նանմագ իլէ եալընըզ , պիր ատէմ քրիսթիյան օլուր ։ խանրը էօյլէ

չարք տրբ · տէյիլ քի մուխայլէր պիր առէթ տիր · եախօա բրօթէս-թանլարըն տէտիյի կիպի , օնաա պիր սրբր քէրամէթի եօգ տուր · Պա խուսուս քի , քէզալիք (Գործ. ժ. 47.) Կաւոնելիոս Յոպպէտէն խապէր էտէր , վէ Պետրոսու (սիրիանին) Գայսէրիյէ չէհրինէ կէ-թիրթտիրիր · Օրատա Պետրոս Քրիստոսու վաղ էթտիքտէ ազիզ բուհ ընաֆիֆէյի տինլէյէնլէրին իւզէրինէ , քի հնթանոս իտիլէր , էնէր · Գունու Պետրոս կէօրտիւյիւնտէ , նէ՞ վար , սույու քիմ մէն էտէպիլիր քի · պունլարը վաֆթիզ էտէյիմ , օնլար քի պիզէր կիպի ազիզ բուհու ալտըլար տէր · վէ (48.) « օնլարա էմր էթտի քի · Յիսուս Քրիստոսուն իսմի իլէ վաֆթիզ օլսունլար » · Յուրաստնա էյի տիգ-զաթ էթմէյի , եանի ազիզ բուհ օնլար վաֆթիզ օլմազտան իւզէրէրինէ էնտի , վէ սոնրա Պետրոս օնլարը վաֆթիզ էթտի · վաֆ-թիզ քրիսթիյանլար իլէն , նէ՞ պէօյիւք չարք իմիշ · եախօա Հոգին սուրբ կէլտիքտէն սոնրա վաֆթիզ էթմէնին նէ՞ մագսէտի վէ նէ՞ լուզումի վար ըտը · Պու վուգուսթատան բրօթէսթան քիմսէ անլասըն քի քրիսթիյան օլմագ իչին , վէլէվ ազիզ բուհ ֆէվգ էլ ատէ պիրիսի-նին իւզէրինէ կէլմիշ տէ օլսա մութլագ եինէ վաֆթիզ սրբրընը օլ քիմսէ իմրա էթմէլի · զիրա Քրիստոսուն թէնպիհի հէր վէճհ իլէ իմ-[illegible] · եանի « Ամ քիմ քի տուսան [illegible] բուհան ազիզ-սա Ալլահըն փատիշահլըղընա կիրէմէզ » · Գէզալիք (Գործ. ժԹ. 3.) իման կէթիրտիկինիզտէ սիւալ էտիյօր առաքեալ · ազիզ բուհու ալ-տընլըգ մը , ազիզ բուհուն օլտուղունու պիլէ պիզ տուրմամըշըզ տէր-լէր օնա · էօյլէ իսէ , ճէվապ վէրիր առաքեալ · Նէ՞ իլէ վաֆթիզ օլ-տունուզ · օնլար , Յովհաննէսին վաֆթիզի իլէ · վէ հայան տույտուս-լար իսէ , Յիսուս էֆէնտիմիզին իսմի իլէ վաֆթիզ օլտուլար , վէ Պօ-ղոս իւզէրլէրինէ էլ դօյտուղու կիպի ազիզ բուհ օնլարա կէլտի վէ փէյզամպէրլիք էթտիլէր , վէ լիսանլար սէօյլէտիլէր » · Պիր խապաթ տահա , (Գործ. Ը. 12. 13. 16.) « Փիլիպպոսա , Ալլահըն փատիշահ-լըղը իւզէրինէ վաղ էթտիյի իչին , ինանտըլար իսէ · · · հէվսի պիլ ճիւմլէ էրքէքլէր վէ դարբլար վաֆթիզ օլտուլար · Վէ Սիմոն քէնն-տիսի պիլէ վաֆթիզ օլուպ ինանտը · վէ Փիլիպպոսուն եանընա կի-[illegible] · · · Զիրա [illegible] (Ազիզ բուհ) [illegible] պիրի-սինին իւզէրինէ կէլմէմիշ իսի , պիր ֆագաթ Յիսուս էֆէնտինին իս-[illegible] իլէ վաֆթիզ օլմուշ իսիլէր » · Զիրա Փիլիպպոս եայրընը սարկա-ւագ իսի , վէ դրոշմ եաղլամա սրբրընը վէրէմէզ իսի (17.) « Օլ վաղըթ օնլարընը իւզէրինէ (Պետրոս վէ Յովհաննէս) էլ դօյարաղ , ազիզ բուհու ալտըլար » ·

ԱՄԲ · Պուրատա հէմ վաֆթիզ սրբրը , հէմ տէ դրոշմ եաղլամա սրբրը , սէրահէթէն եաղըլը տրբ · զիրա վաֆթիզտէ սկզբնական կիւ-նահ , վէ սայիր կիւնահլար տա ապիվ օլունուր , վէ Ալլահըն լութֆու վաֆթիզ օլանլարընը իւզէրինէ էնէր , լաքին վաֆթիզտէն սոնրա ,

տէյիլ · վաՓԹիզ օլմայը քի ։ [illegible] իլք նիշանը անընտա կէօ-
բիւնսիւն ։ Քրիստոսուն մէզհէպլինին գաՓուսու վաՓԹիզ սրրը տրր ։
պու սրրը էվվել էմիրտէ իճրա էԹմէյէն քիմսէ վէյէվ ինանմըշ օլսա
քրիստոնեայ տեյիլ եալնայ սայըրը · վէ Ս · քիլիսէյէ տէյիլ քի կիր-
մէյէ ։ իլք գաՓու էշիինէ պիլէ պասմայա հազգլարը օլմատըղը իչին
էվայիլսէ երախայը ։ բերաՓաւատը ։ ապաշնարոդու վէ անմարուր-
լարը խորանտան սարկաւագլարըն ալանէն վէ եիւքսէք սէտա իլէ
քիլիսէ խատէմէլերինէ Թէպլիզ օլան Թէնպիհարա կէօրէ եկեղեցի-
տէն իչպու ղիկր էԹտիրիլիզ ատէմլերի սրշարրյա չրգարրը ըարար ։
ՏէՓա (Գ-դ. Ը. 27.) Փիլիպպոս առաքեալ ՆՓովպալը ԿանՓակա
սուլՓանըն խատրմլարընտան պիրինի արապա իչինտէ ազիզ քիՓա-
պը օգուլարագ Երուսաղէմ կէլիպ դիսարէԹկեահինտէն ավտէԹ է-
տէրքէն կէօրտիւյինտէ ։ ազիզ բուհաուն էմրի իւզերէ ծնուն արա-
պասընա կիրէր ։ վէ անպայօրմուսուն պու օգուտուղուն քիՓապըն
մանասընը տէյի սիւալ էտէր ։ վէ միրի մուսայիլէյէ ։ նասրլ պիր գը-
լաղուզում եօգ քի ։ աղնայրմ տէմէսի իւղերինէ ։ Փիլիպպոս առաք-
եալ պայլար Քրիստոսուն քեաՓիֆէյի ԹալիմաԹընը վէ սէրէնճամընը
լայրգը վէճհ իւզրէ ծնա նագլ էտէր ։ վէ եօլտա կիտեր իքէն պիր
սույա եէԹիշէրէք ։ միրի մուսայիլէյէ Փիլիպպոսա տէր ։ իչԹէ սու
պէնի մկրտել էԹմէյէ պիր միւսանասաԹ եօղ տուր ։ Փիլիպպոս ծնա
տէր ։ Էկէրչի [illegible] կէօնիւլտէն ինանրրսան միւմքին տիր ։ ճէվապ
վերիր ։ ինանրրրմ քի Ցիսուս Քրիստոս Ալլահրն էվլատը տրր ։ Վէ
էմր էտէր արապայը տուրտուրմայա ։ վէ իքիսի տէ Փիլիպպոս վէ
խատրմ սույուն իչինէ էնէրլէր · վէ « մկրտել էԹտի ծնու վէ սուտան
չրգտրդլարը կիպի ։ ազիզ բուհ խատրմըն իւղերինէ նիւղուլ էԹտի » ։
Պա[illegible] վուղուաԹը գործոցտա օգուտուղումուզ վագրԹ ։ Փիլիպպոսուն
օլ խատրմա Քրիստոսու նալընդ խապեր վերտիկ նագրր տրր ։ լա-
քին վաՓԹիզ էտէսին տէյի նագրլը տէյիլ · նախստ օ սատէմ պէնի
վաՓԹիզ էԹ տէմէտի ։ լաքին պու տա պէսիհի տիր քի ։ Քրիստոսա
ինանան քիմսէ ։ էվվել էմրտէ վաՓԹիզ սրրրընը քէնտի իւզերինտէ
իճրա էԹմէյի քի ։ քրիսԹիյան օլապիլսին վէ կիւնահրնտան գուր-
Թուլսուն ։ օ քի սկզբնական կիւնահ տրր ։ Զունու Փիլիպպոս էն
էվվել պիր չարԹը մուԹլաղ կիպի քէնտինէ իխսպար էԹմիշ օլմայը
քի ։ խասրմ քէնտիսի սույու կէօրտիւյիւ կիպի ։ էվվել տավրանարաղ
Փիլիպպոսա « իչԹէ սու » տէյի սէօյլէյօր ։ օլ իչԹէ սու սէօզիւ ։
վաՓԹիզ սրրրընը մէզհէպիմիզին պիրինի գաՓուսու օլտուղունու
Փիլիպպոսուն սէօյլէմիշ օլտուղունա տէյալէԹ տիր ։ վէ վաՓԹիզ օլ-
մայը իլք վազիՓէ պէլիլէտիի իչին ։ իլք սույու կէօրտիւյիւ կիպի
պէօյիւք աշդ իլէ ։ իչԹէ սու ։ վաՓԹիզ ինի պէնի տէմէյէ մէճպուր
օլտու · վէ արգիւսիւ մուճիսլինճէ վաՓԹիզէ մուվաՓՓաղ օլտու ·
տէմէք քի ։ պիր քրիսԹիյան իչին վաՓԹիզ օլմագ ։ էն էլզէմ պիր

վաֆթիզ օլանլարը իւղերինէ էլ գօյմադ դրուշմ սըրրընը իճրա էթ-մէք սէմէք տիր. նախօտա աղիզ բուհու այնոզ տըր։ Հէր հալտէ վաֆթիզտէ կիւնահ աֆվ օլունուր։ վէ վաֆթիզ օլան լուֆթ իլէ տօլար։ Տէֆա (Գ.բ. ԻՌ. 16.) Պօղոսա Անանիա տէր «դալդ վաֆ-թիզ օլ. վէ իսմինի չաղրրարադ եանի Քրիստոսուն, կիւնահլարընը վաքլա (յուա)» «Թէզալիք պու խուսուսու աղիզ միւվէրրիհ, հի-նէ (Գ.բ. Ը. 18.) տէ եաղմըշ իտի։ Տէֆա օրատա (Ժ.Զ. 15.) Լիտ-տիա Այլահտան գօրդար պիր դարը օլուպ, վէ Պօղոս առաքեալըն սէօզլէրինէ դանրպ «քէնտիսի վէ քեաֆֆէյի խանէսի վաֆթիզ օլ-տուլար», տէմէք քի պէօյիւք վէ քիւչիւք, ոնլար քի խանէսինտէ իտիլէր։ (Եբ.ա. Դ. 5.) «Պիր իման պիր վաֆթիզ . . .»։ Նիչին վաֆթիզ պիր քէրրէ օլուր վէ պիր տիր, վէ թէքէրրիւր օլմադ, չիւն-քի իւչիւք պիրլիք խանինէ օլուր, չիւնքի պիր ատէմտէ պիր սկըզբ-նական կիւնահ օլուր իքի սկզբնական օլամադ, քի մկրտութիւն տա իքի քէրրէ օլապիլսին. պա խուսուս քի Պօղոս առաքեալ դա-թիէն եաղրյոր։ (Հռովմ. Գ. 23. 24.) «Զիրա նոմոսուն ամէլէրին-տէն հիչ պիր քիմսէ սալիհլէնէմէզ»։

ՑՇԹ. Գու գատար տէլայիլաէն այնքեար կէօրիւնիւյոր քի վաֆ-թիզ սըրրը պիր քրիսթիյան իչին պիրինճի չարթ տըր քի քրիսթիյան օլապիլսին։ Անինչէն դիյատէ կէլէմ տիր քի, հէր քէս կիւնահընտան գուրթուլսուն վէ սէլամէթ պուլսուն. մատէմ հէվիմիզ կիւնահքեա-ըզ։ քիւչիւք պէօյիւք նէր իւղերինտէ վէլէվ պիր կիւնլիւք էօմ-րիւմիզ օլսուն, հաթթա էկէրչի Դաւիթին սէօզիւնէ ինանաճադ ի-սէք. «կիւնահ իչինտէ տօղմուշուզ» վէ Քրիստոսուն տէտիյի կիպի «կիւնահ իչինիզտէ միւէսսէս տիր» տէմէք քի ինանալարըն հէվիսի պիլա խաթիանա վաֆթիզ սըրրընը իճրա էթմէք մէհպուր տուր։

ՑԿ. Աղիզ քիլիսէ տիւնեանընն հէր թարաֆընտա պու դայտէյի իճրա էլէմիշ - եանի Քրիստոստան պայրսարադ - քիչիւք պուսուն։ պէօյիւք օլսուն, քէնտի ճէմաաթընը վաֆթիզ էտէր. աղիզ հայրա-պետլէր, ինանա տօղտուղտան սոնրա անինտէ վաֆթիզ օլսուն տէյի էմր էտէրլէր. վէ չիմտիյէ տէկին կաթողիկէ քիլիսէնին առէթի դա-սիմի վէ միւհթէրէմի պու օլմուշ տուր։ Աղիզ քիթապ վէ Այլահընն չիֆահէն քէլամը, եանի աղիզ բիվայէթ պու խուսուստա պիզլէրէ դանուն վէ էսաս իթթիխազ օլունմուշ տուր. քի պայ վէ կէտա հէվիսի Քրիստոսա իման էթտիքտէն սոնրա, մութլադ վաֆթիզ սըր-ըընը իճրա էթմէլի տիրլէր։ նօղսա վաֆթիզլիզ սէլամէթ նօպ տուր։

ԳԼԽԱՐ ԵՂՑԻՆ

ՁՕՃՈՒԴԼԱՐԸՆ ՏԱԽԻ ՄՈՒԹԼԱԳ ՎԱՃԹԻԶ ՕԼՄԱԳ ԽՈՒՍՈՒՍՈՒ ՎԷ ՐՐՕԹԷՍԹԱՆԼԱՐԸՆ ՎԷ ՍՈՇԻՐ ՐԱՃԸՋԸԼԱՐԸՆ ՊՈՒ ՊԱՎՎՏԷ ԵԱՆԼԸՇ ԹԱԼԻՄԱԹԸ

ՕԿԻ. Հիէրակիտեանք երախայ թէսմիյէ օլուռնան սէրկէրտէլերի իլէ խոտտաա էթտիլեր քի, յօճուգլար Ալլահրն վաաթիշանլըզընա լայրդ սեվիլլեր, յիւնբի զանմէթտէն սօլայը պիր խթիկդաղլարը եօգ տուր, քի պէտ խուլլարա զալիպ կէլմիշ օլսունլար։ (Ս. Օֆ--ֆլաս. Դիէ. Ցոզ հէրէֆէ---ՐԷ-Ն. Դլ. Ութ.) Քէզալիք Փէլակիանոս վէ Թասիլէլի տահի տէր խոիլեր։ Լաքին պու Գէրդ իլէ քի, սկզբնական կիւնահ օլմատըզընատան. վաքթիզ յօճուգլար իլին էպէտի էօմիւրէ մալիք օլմայա լայըմ տէյիլ իսէ սէ. պու ճիւմլէ կէօյլերին վաստիշանլըզընը գազանմագ իլին լայըմ տըր տէր խոիլեր։

Վալիտեանք, սու իլէ օլան վաքթիզին յօճուգլարա հիլ պիր գայտէսի եօգ տուր սէտիլեր։

Առաքելականք, Կաթողիկէ քիլիսէյի վաքթիզ էթմէսի խուսուսու իլին ատէթա խթիկդա էտէր խոիլեր. քէզալիք Ռէթրօ Գրուսիանլար վէ Հէնրիկեանլար վէ Գեորգա Ապէլարտ, Գաթարեանլար վէ սայիրէ։ Հէփսի պիլիթթիգագ պու բաքըզըլըգտա միւսթագիմ խոտիլեր։

Նիկողոս, Յոհրդիոս. Լուտէրին վէ Նորաղանդլարըն ըլգիգի, քէէնեի Միքայէլ հրեշտակապետ քէնտիսինէ կէօրիւնիւպ, պիր յօգ իրհամաթը իլահիյէյէ միւսթահագ օլմուշ օլտուզունատան, յօճուգլարըն վաքթիզինի հիլ եէրինէ գօյտու։ Գունտան նէշաթ էթտիլեր, Անավաքթիպլիլեր, Կրկնակնունք թէսմիյէ օլունան բաքըզըլար։ վէ օլ բաքըզըլըգլար քի, յօճուգլարը ազըլպալիգ օլտուզունատա թէքրար վաքթիզ էտէր խոիլեր։ (1522 տէ.)

Միքայէլ Սերվէտոս, յօճուգլարըն վաքթիզի պէօյիւք խթիքրտն վէ նէգրէթ կէթիրէճէք պիր խուսուս տուր տէր իտի։ Ազիզ բուհու յիւրիւթմէք տիր վէ Քրիստոսուն վաստիշանլըզընը խօրլամագ տըր. Քրիստոսու ինքնար էթմէք տիր . . . տէյի խոտտաա էտէր խոի։ Գունուն պու դատար զըստիյէթ վէ նէգեատնիյէթինէ Գալվին քէնտիսի գարշը գօյտու։ (Տիլ. Գ. Վ[illegible]-ՐԼ-Ն ԺԶ. 31.)

Թրրանսիլվանիան մինիսթրլարը «յօճուգլուգտա վաքթիզ օլանյարը դատաաշ միասլի գապուլ էթմէլի. լաքին պէօյիւյիւպ ազըլպալիգ օլտուգլարընատա, թէքրար վաքթիզ էթմէլի» ։ Վէ Սոկրնանք վաքթիզ մուխալիֆեր վէ ազատ պիր չէյ տիր։ խթիքը յօճուգ-

լարա վէրիլսին, իօթէր վէրիլմէսին պիր քէրամէթի վէ լուզումի եօգ տուր տէր իտիլէր։

Թէոդորէս Պէտա վէ չիմտիքի Գալվինական վէ Լուտերականլարը հէփսի պու էֆքեարտա տըրլար քի, վաֆթիզ Քրիստոստան իճատ օլունմուշ, վէ լութֆ վէրիր պիր սըրր տէյիլ։ անճագ Ալլահ իլէ քրիսթիյանլարըն պէյնինտէ պիր մուգալէյէ, եախօտ ահտը ճէտիտին պիր շարթը եա նիշանը տրր։ Պիզիմ չիմտիքի բրօթէսթանլար աղալըզա տախիլ օլմուշ քիմսէլէրին չօճուգլարընը վաֆթիզ էտէրլէր։ աղա օլմայանլարըն չօճուգլարընը էթմէզլէր, զահէր պունուն տա թէթվասը վար։

ՑԿԳ։ Լաքին էվայիլտէ, պազրլարը տա կաթոդիկէ քիլիսէ ինտինտէ միւհթէրէմ հայրապետտէր վէ քիլիսէ վարդապետլէրի եա եանդրմէշ օլտուգլարընտան եա վաֆթիզին ազիզ սըրրընա օլան ըիայէթլէրինտէն նաչի, եանլըշ զիւիւմլէրէ սիւլիւք էթսիլէր։

Ֆիտիոս եպիսկոպոս (253 տէ) Ամբրիկէտէ իստաա էթտի քի, սէբիզ կիւնտէն էտիլէ չօճուգլար վաֆթիզ օլմամալը, պուունա գարշը Ս։ Կիպրիանոս (39 [illegible]) վէ Կարքեդոն սինօթու 66 հայրապետտէն իսպարէթ օլարագ, օնա գարշը եապըպ՝ զիւմիւնիւ ճէրհ էթսիլէր։ չօճուգլար վաֆթիզ օլապիլիր։ վէ քիլիսէնին ուսիւլի գատիմի պու տուր տէյէրէք գարար վէրտիլէր։

Տէրտուղիանոս (Ց–ը Դրտ–ԲԷ–ն Գ. ԻԸ.) տահա էյի վէ լայըգը օայրյոր քի չօճուգլար ագրլպալիզ օլտուգլարընտա վաֆթիզ օլսունլար։ չիւնքի տահա էյի տիր, էսալէթէն իզրար էթմէք, Ալլահա վատա էթմէք, նէթէքի վէրքեալէթէն։ լաքին եինէ չօճուգլար վաֆթիզ օլմալը տըրլար տէյի իստաա էտէր իտի։ Պու [illegible] գաչգա։ [illegible] գաչգա։

Ս։ Գրիգոր Նազիանզիան։ (Ց–ա։ Խ.) իւչ եաչընա գատար չօճուգլար տուրսալար տահա էյի տիր, նէթիշիր քի էօլիւմ թէհլիքէսինտէն սալիմ օլսունլար, եօղսա վաֆթիզ օլմալը տըրլար տէյօր։

Երազմոս տախի սուրէթա Գաթոլիք վէ մէյիլմէ բրօթէսթան։ չօճուգլար հագդընտա մին էլ գատիմ քիլիսէնին ճարի օլան ուսիւլինի իճրա էթմէլի։ լաքին չօճուգլար պէօյիւրլեր իսէ, օնլարը վէքեալէթէն վէրտիքլէրի վատարատա գավիէշտիրմէլի։ գապուլ էթմէտիքլէրի հալտէ։ քրիսթիյանճա եաչամայա օնլարա իճպար էթմէմէլի տէյօր։

ՑԿԴ։ Լաքին (Մ–գ։ ԻԸ. 19.) Քրիստոսուն ուսմուսէն, կիտին վաֆթիզ էտին տէմէսիլէ, հիչ պիրիսինի միւսթէսնա թուութայոր վէ արգիւսիւ տէ, չիւնքի հէփսինին սէլամէթի իլին կէլմիշ իտի։ օ օլսու։ Վէ (Մ–գ։ ԻԹ. 14։ Մ–ր։ Ժ. 14։ Ղ–ա։ [illegible] 16.) Չօճուգլարը եանրմա կէլմէսէն մէն էթմէյին թէնսիհի տախի պու նիյէթինէ մէսնի իտի։ Գէզալի (Ց–վհ. Գ. Ն.) Էկեր պիր քիմսէ եանի ինսանլարըն հէփսի։ քիմ օլուրսա օլսուն սուտան վէ բուհատան

տօղմագոա , Այլանդ փառիչահլբղընա կիրէմեզ ռէմէսի , Գրիստոս Է-
ֆէնտիմիզին պու նիյէթինէ մէպնի իտի ։ Վէ (Գ-դ. Ր. 38.) հայան
Պետրոս էմր էսէյօր , քի հէր քէս վաֆթիզ օլսուն , քի կիւնահլարտան խէլաս օլսուն , վէ իւչ պին քիչի օրատա վաֆթիզ էթտիրմէյի
պունա մէպնի օլտու ։ (ԺԶ. 14. 33.) Լիտիա վէ խանէսի Գօլէնեա
Մակէդոնեալը զէնճիրճի պայր վէ խանէսի պունա մէպնի տիր , քի
վաֆթիզ խուսուսանա Գրիստոս Էֆէնտիմիզին էմրի իլահինի իճ-
րա էթտիլեր . զիրա (Տիտ. Գ. 5.) եապըլմըշ տըր . « տէյիլ քի պի-
զիմ սալիհլիք ամէլլերիմիզ իլէ , քի պիզլեր իշլէտիշիզ , իլա քէնտի
մէրհամէթինէ կէօրէ , սու հավուզու վասէթասընա թէքրար տօղմա-
մըզ իլէ , վէ պիզիմ իւզերիմիզէ Ագիզ բուհուն տօղղունճա կէլմէսի
իլէ , պիզլերի գուրթարտը » ։ Վէ (Գ-դ. Ր. 39.) « Սիզլերին հէր
պիրինի Գրիստոսուն իսմի իլէ կիւնահլարընա աֆվլըզը իլին վաֆթիզ
օլսուն » . տէտիքտէն սոնրա Պետրոս իլալէ էտէր ։ « Զիրա պու միւժդէ
սիզին իլին տիր . վէ էվլատլարընըզ իլին տիր » ։ (Հ-վ. Ե. 20.) ։
Գօղոս առաքեալ իլք Ադամըն կիւնահրնդն թէէսիրինի վէ Գրիստո-
սուն վասէթասը իլէ պախչ օլուռնան լութֆ թէէսիրինի , պիր պիրի
իլէ բուպար վէ մուվազէնէ էյլէտիրէք . « Նէրէտէ քի ճիւնահ արթ-
տը իսէ , տահա զիյատէ լութֆ ճօչտու , թաչտը . էօյլէ քի , նասըլ
քի կիւնահ էօլիւմ իլէ հիւքմ էթտի իսէ , քէղալիք Յիսուս Գրիստո-
սուն վասէթասը իլէ վէ լութֆ սալիհլիկի իլէ էպէտ էլ ապատ հիւքմ
էտէճէք » տէմիշ տիր ։ Մուախխարէն Գրիստոս Էֆէնտիմիզ չօճուգ-
լար հագգընատ , քի կէօյլէրին փատիչահլըզը օնլարընը տըր տէյի ա-
յրզտան սէօյլէյօրսա . նէ իլէ , նէ վասէթա իլէ . միճէրրէտ քէնտի-
սինին իպրազ էթտիյի ռուհան վէ բուհտան տօղմագ վասէթասը իլէ
սէօյլէյօր . եանի վաֆթիզ սըրրընընը լութֆու իլէ , օնու քի քէնտի-
սի ինսանլարընը սէլամէթ պուլմասը իլին , չարթը մութլագ կիպի
թէէսիս էթտի ։ Իսլամէյի քէլամ , ինսանլարընը հէվսի վէ նասըլ ի
(Ա. Կ-դ. Ա. 14. 15. 16.) եազըյօր , հէվսի վաֆթիզ սըրրընը ալմալը ։

Ոկ . Մուախխարէն ազըլճա տախի հէր քէսին վէ տէյիլ եալ-
նըզ պէօյիւրլէրին , իլա չօճուգլարընն տախի սկզբնական կիւնահ ի-
չինտէ օլուպ , մութլագա վաֆթիզ օլմայա միւհթաճ օլտուգլարը
պէտիի տիր ։ Իշմի ֆիլօզոֆիյաճա պազը էֆալ (Ներգործութիւն)
էսպապընատ ('Ի պատճառացն) անլաշլրլտըզը կիպի , պազը տա էս-
պասլ էֆալրնտան անլաշլրլը ։ (Հ-վ. Ե. 10. 12.) ալէմին պիլտիի
տիր քի , իլք Ադամըն կիւնահրնտան պու կիւնահրն ճէզասը օլմագ
իւզերէ տիւնեայա էօլիւմ կիրտի , վէ էօլիւմ իլէ պէրտասէր էնվայի
մէշաղդաթ տլնի առէմի ատրտը , գուշաթտը . պու էօլիւմ վէ պու
մէշաղդաթ տէմէք քի կիւնահ սէմէրէսի , եախսա ճէզասը տըր . է-
կէրչի ինսան ճինսինէ պու կիւնահ սիրայէթ էթմէմիշ օլսայրտը վէ
ինսան ճինսի իլք աթամըզտա մէվճուտ պուլունտուգու իլին , կիւ-

նահրնա տա ճէղասրնա տա հիսէտար վէ կիրիֆթեր օյտուղու այ-
քեար իրէն, թութալըմ քի, իլը փէտէրիմիզտէն մասատա ինսան
ճինսի պու կիւնահը իշլէմէմիշ օլսուն, նիշին էօյլէ իսկ պիլլէր ճէ-
ղայէ կիրիֆթար օլմուշուղ. նիշին էօյլէ իսկ ան ու վան վէ ֆիղան
իլէ Լօմրիւմիւզիւ կէշկիրիյօրուղ. պու կիւնահը պիղէր տախի օնուն
իլէ իշլէմէմիշ օլսայըտղ, նարատանրն ատալէթ ու մէրհամէթինէ
եաղըշըր մը իտի քի, աթամըզ կիւնահ իշլէսին, պիպ էվլատլարը ճէ-
ղասրնը չէքէլիմ. նիշին էվվէլկի սաատէթի դայդ էտէլիմ, նիշին
տօղրու տուրուրքէն էյրիկ մէյլ էտէլիմ. նիշին էյիսի վար իրէն
ֆէնասրնը իրթիրեապ էտէլիմ։ Պու էյրիլիք, պու ֆէնա չէյլերէ
մէյալլըզ դայտէյի մէքրուհէսինի, նարատան Ալլահ մը թասլիաթըմը-
ղա նասպ էթտի. պու ինսանրն էյրիլիքտէ վէ տօղրուլուգտա պի-
ղարար սուրմասրնը թասլիաթտա Ալլահ մը խալզ էյլէտի. խայրը,
հաչա։ Նարատան հէր նէ նարաթտը իսկ, էյի նարաթտը. «Նա ն-
տնս Ուստուած դի բարի է», (Ծնդ. Ա.) վէ դայտէյի միւքէմմէլինտէ
հէվսինի խալզ էթտի, ինսան միւսթադիմ պիր գանուն այթրնտա
նարատըլտը, լաքին ինսան իշպու դանուն այթրնտա տուրմայըպ քէն-
տինէ պախշ օլունան դայտէյի ըսպպանիյի իխլալ էթտի, ճիւնհայը
իրթիրեապ էթտի. թասլիաթրն սաատէթ վէ խսթիդամէթինի նէրին-
տէն օյնաթտը. պիր չալգընլրդ տրը իշիմիզտէ դուհուր էթտի. պիր
իղթիրապը դալտ, վէ վիճուտէ ընդրլատ վէ ալթ իսթիլիք փէյտա
օլտու. սիւշտիւք պու տէրկեահը ֆիղանա, վէ հալա իւղէրիմիզտէ
տիր։ Վէ իլէ էպէտ տէ պադի դալաճադ տրը։ Պունլար հէվ կիւնահ-
տան նէշաթ էթտի. ճէղամըզ տրը հագդ թարաֆրնտան. չարէ եօգ
չէքէհէյիզ։ Նէվէթ հաչան վաֆթիզ օլտուղուսա պու ճիւնհատան
Քրիստոս էֆէնտիմիզէն պիր ինայէթի իլէ եալրնրզ դուրթուլտուղ,
լաքին հիքմէթինտէն սիւալ օլունմաղ, քի ճէղասրնը հալա չէքէյօ-
րուղ, վէ քիմ պիլիր, ահապա պու ճէղատան նէ վարիթ դուրթու-
լաճաղրզ։

Խասիմէրիմիզ էկէրչի տէրսէ, շիմտիքի հալիմիզ նէ իսկ, պի-
տայէթինտէն տէ պէօյլէ իտիք, պունտան շօր չրզար քի, էօյլէ իսկ
նարատան ինսանը զաթէն վէ տալէն գուսուրլու նարաթմըշ, վէ իշ-
պու գուսուրու, նա օ տուր քի ճէնապը հագդ ադլը նէթիշմէյէրէք
նարաթմըշ, պու քի հաչա. Ալլահա համադաթ Ալլահը տէմէք օլուր,
նա օ տուր քի, ադլը նէթիշմիշ ամմա պէօյլէ իսթէմիշ. օլ վագրթ
տա նարատան Ալլահ տէյիլ ատալէթ վէ մէրհամէթ Ալլահը, իլա
հագարէթ Ալլահը թէսմիյէ օլմալը. օ քի պէօյիւք քիւֆիւր տիր։

ՑԿՑ. Պիր իրինճի բաճան էսկի ահարն սիւննէթինտէն ալընը,
օ քի Քրիստոսուն իճատ էթտիյի վաֆթիզ սրրրընրն թէմմիլի իտի,
վէ քեաֆիֆէսի էրքէքլէրին սիւննէթ օլմալըյրտը քի։ Մովսէսին նա-
մուսու միւճիւպինէ Ալլահ ճէմաաթը սրբասրնա։ Վէ սիլքինէ իտ-

խալ օրուն. պու օրհնէք զանձէն Քրիստոսուն վաքիզ ուրրբնա էմալ իրէն, վադիրնա ոնուն ասլը զուհուր էթալինտէ ո էմալ արիրդ տուր օլտու։ (Կոր. Բ. 11. 12.) Զոդոս առաքեալ Քրիստոսուն վաքիզինի էլ իլէ օրմայան սիրնէք թէսմիյէ Լաիյոր. Քրիստոսուն տա իչպու վաքիզի վաէթաորլա, հէր քէս ոնուն քիլիսէսինէ իտխալ օլույոր։ աէմէք քի կէրէք սիրնէթին, կէրէք վաքիզին մազսէտը իլահիսի քիլիսէ իլէ քէնտի ճէմաաթլարընը պիրլէշտիրմէք, իթթիֆագա իպթիտար էթմէք տէմէք տիր։

ՕԿԷ. Պիր տէ էկէրչի չօճուգլար վաքիզ օրմատըգլարը հալտէ էօրիւպ ճէնէթէ վաքիզսիզ կիտէյօրսալար, տէմէք քի Քրիստոս էֆէնտիմիզ պու խուսուստա ալէմին գուրթարըճըսը օրմամը։ օլուր։ (Տիտ. Բ. 11. Հեբ. Ե. 18.) պու քի Քրիստոսուն դան տէօքմէսինէ վէ մէմուրիյէթը իլահիյէսինի պօշա չըգարմագ տըր։ պիլ ախէրէ ադիզ [illegible] վէ հիքմիւնիւ, աւետարանը վէ հիքմիւնիւ թէմամը իլէ չիւրիւթմէք տիր։ Բրօթէսթան պիր չօճուղուն վաքիզ օրմատը[illegible] տուղունու պու ճիւմլէտէն անլատը։ վէ տին պապընատա փէք օ գատար սէրպէսթ եիւրիւմէսին։

ՕԿԸ. Վաքիզ ինսանլարըն հէփսինէ, պայ կէտա, զիւքիւր վէ իւնատա վէրիլմիշ վէ վէրիլմէյի տիր. իչպու սահիհլիք Քրիստոսուն չիֆահէն քէլամընտան տախի միւսպէթ, վէ միւպէյնէն տիր. վէ քիլիսէնին ուսիլի մուգատտէսի պու խուսուստա էվայիլսէն չիմախյէ տէկին պաղի վէ ճարի տիր։

Կարքեդոն սինօթու (253 տէ) ալթմըշ ալթը հայրապետլէր Ֆիտիոս եպիսկոպոսա գարշը չէօյլէ գարար էտերլէր։ Իչթէ Ս. Կիպրիանոսուն մէրթուպու, քի ճէմի եպիսկոպոսլարրն իթթիֆագը իլէ Ֆիտիոս եպիսկոպոսա եազըլտը. «Ինին միւնասիպ կէօրտիւլիւն խուսուսու, պիզտէն հիչ պիր քիմսէ գապուլ էթմէյօր, իլլա մուղաչիրի օլարագ հէփիմիզ պիլ ճիւմլէ դարար վէրտիք։ Եէնի տոզմուշ ինսանընն հիչ պիրիսինէ Ալլահրն ինայէթինի մէն էթմէմէլի. Ֆիկլ վադի մատամ քի փէք աղըրճա ճինայէթլէրտա պուլունանլարա, վէ էվվէլտէն Ալլահա գարշը կիւնահ իշլէյնլէրէ, պատէհու իման կէթիրտիվլէրի հալտէ, կիւնահլարրն ապիլրը իթա օլունուօրսա, վէ վաքիզտէն վէ լութֆտան հիչ պիրիսի մէն օլունմայօրսա, նէ գատար դիկատէ օլ թըֆըլ չօճուգ մէնն օլունմամագ կէրէք տիր քի, հէնուզ տոզուպ, հիչ կիւնահ իշլէմիշ, վէ Ադամըն զիւրրիյէթինտէն թէնճէ տոզարագ. Լակին էօլիւմ ֆէսատընա տոզուտուզու անլագ կիրիֆթար օլտու»։ Մէճլիսին իչպու գարարը քիլիսէնին էսկի ուսիլինէ մուվաֆիգ [illegible] իչին, թահրիր վէ իլան օլտու, տէյիլ քի եէնի պիր գարար իճատ օլուպ, եէնի պիր ուսիլ քիլիսէյէ վէրիլսի։ Պու պապտէ իչթէ Ս. Օգոստինոսուն (28 [illegible] դէ Ֆրէդէ) սէօյլե-

տիյի ճէվապ։ « Ազիզ Կիպրիանոս եէնի պիր գարար թէրթիպ էթ-մէտի · իլլա քիլիսէնին մէզհէպինի գավիկէն հիմայէ էտէրէք, ոնլարը քի չօճուղուն տօղտուղունտան սէքիզ կիւն կէչմէ տիքճէ վաֆթիզ օլմամալը, իտտաասընտա կէզէր իտիլէր, տօղրու եօլա կէթիրմէք իչին եէնի տօղմուչ չօճուգ նօմոսճա անինտէ վաֆթիզ օլապիլիր տէյի, քէնտի եպիսկոպոսլարը էթթիֆաղը իլէ գարար վէրտի » տէր։

Գէզալիք Միէվիթեան սինօթու Ա · Օղոստինոսուն բիյասէթինտէ թէճէմմիւ էտէրէք չու վէճճ իլէ գարար ղըլտը · (416. կանոն Չ.) « Հէր քիմ քի եէնի անալարընտան տօղմուչ չօճուգլար վաֆթիզ էթ-մէսինի ինքնար էտէրսէ, եախոտ կիւնահլար աֆվէլը ղը իչին էվվէթ վաֆթիզ օլուրլար · լաքին Ագամին սկզբնական կիւնահընտան ոնլար պիր չէ ալմաղլար, քի վաֆթիզ իլէ թէմիզլէնսին տէրսէ · անաթեմա օլսուն » ։ Գու գարար Բէլաճեան բաֆբղբլարա գարշը տը · լաքին Բէլաճեան բաֆբղբլար պիլէ հէր նէ գատար սկզբնական կիւնահը տախի գավիէն ինքնար էթտիլէր իսէ ամ, պու ճիւմլէ չօճուգլարը՝ վաֆթիզ օլմասը էյղէմ տիր տէյի էօյրէտիրլէր իտի · վէ չօճուգլարը՝ վաֆթիզինի եէվմիյէ իճրա էտէրլէր իտի · նէ հաճէթ։

Հէփսինին մէճմուի օլան Տրիտէնդեան սինօթու չէօյլէ սէօյլէր։ (նիւ Է. կանոն 13.) « հէր քիմ տէրսէ չօճուգլարտա իման ամէլի պուլունմատըղընտան, վաֆթիզ օլտուղտան սոնրա · քրիսթիյանլար սըրասընա իտխալ օլունմամալը, վէ պունուն իչին ազիզ պալիզ օլ-տուգլարընտա, թէքրարէն վաֆթիզ օլմալը · · · անաթեմա օլսուն » ։

Գէզալիր (կանոն 14. նիւ Է.) չօճուգլար ազըլ պալիզ օլտուգ-լարընտա, կնքահայրլարը թարաֆլարընտան վէրիլէն սէօզլէրի թաս-տիգ էտէրսէլէր, նէ ալա էթմէզսէլէր, ոնլարը քրիսթիյանճա եաշա-մայա զօր էթմէմէլի, տէյէնլէրէ լանէթ օղույօր։

ՁԿԹ. Հայրապետլերին էն միւհթէրէմլերինտէն վէ էն էսկիլերին-տէն պիր իքիսինին չահատէթինի տէ եաղմագ ճայիզ տիր։

Ա. Իրէնէոս. (Ընդդեմ [illegible] Գլ. ԻՌ.) « Լիֆէնտիմիզ քեաֆֆէսինի քէնտի վասէթասըյլա դուրթարմայա կէլտի, օլ քեաֆ-ֆէյի ինանալարը քի, քէնտի վասէթասըյլա Ալլահա տօղարլար · նութգա գատիր օլմայան մասումլարը վէ կէնճլերի վէ քեամիլլերի · պունուն իչին տիր քի Քրիստոս հէր եաշ իչին կէլտի · չօճուգլար ի-չին՝ չօճուգ օլարագ · չօճուգլարը ազիզ էթտի · թըֆըլլար իչին թը-ֆըլ, քի պու եաշը թաշրյանլարը ազիզ էթսին » ։

Որոգինէս (Գլ. Զ. Թ. [illegible]) « Չօճուգլարա տախի վաֆթիզ վէրմէք թալիմաթընը քիլիսէ չիֆահէն առաքեալ-լարտան ալտը · զիրա ոնլար քի, Ալլահանի սըրրլարընը կիզլի [illegible] սու սաթընը պիլ հէվալէ (եանի քէնտի կնքահայրլարը վասէթասը ի-լէ) ալտըլար, իէք ալա պիլիր իտիլէր քի, հէփսինտէ ամ կիւնահընը ասըլ լեքէլերի պուլունուր. ոնլարընը քի սու վէ ազիզ բուհ իլէ եայդան-մասը լազըմ կէլէճէք » ։

Տէրտուղիանոս, հէր նէ գատար քի չօճուգլարը վաֆթիզ օլմա-սը ազբլ պալիզ օլմատան մինատիզ տէյիլ էֆքեարընտա իտի իսէ սէ, ո տա վաֆթիզ սըրրընա օլան հիւրմէթինտէն նաչի իտի. պու տիւմ-լէ քիլիսէ քէնտի ուսիլինսէ գատիմ վէ սայիմ, չօճուգլարը վաֆ-թիզ էտէր. վէ Տէրտուղիանոս քէնտիսի պիլէ պու ուսուլու միւհ-թէրէմէյի թահսին էտէյօր. (Գէր. Ցոլ. Դրդոնիկ. Գլ. ԺԷ. ԺԸ.) չէօյլէ եազըյօր « վէ ո քի հէյնի հաճէթսէ վաֆթիզ էթմէյէ գատիր օլուպ, էթմէմիշ պուլունուրսա, պէօյիւք կիւնահ ալթընտա գալ-մըշ օլուր ». Տէթա (Գէր. Ցոլ. Հոֆման. Գլ. ԼԹ. Խ.) « Քրիսթիյան-լարըն չօճուգլարը աղիզ չաղրըրդար, հէմ քէնտի թօխումլարընդն խասիյէթի սէպէպի իլէն, հէմ թէէսսիսաթընդն թէրթիպի իլէն աղիզ-լիյէ թախսիս օլունմուշ օլտուգլարը միսիլիւ, վէ պունդան իլէ է-ֆէնտիմիզին գարարընա կէօրէ, սէլամէթ պուլուրլար. Քէգալիք հէր բան [illegible] գատար. [illegible] պու-նար ». « Եանի պու սէպէպլէրտէն չու խարիսդամ օլուր, մանամ քի չօճուգլար սէլամէթ պուլմայա գատիր տիրլէր. էօյլէ իսէ վաֆթիզ տախի օլմալը տըրլար ».

(Ս. Գրիգոր Նազիանզացի [illegible] Խ. Ուղղագրեցին Ի Երուսաղեմ [illegible] Նոր-դրյան. Ամբրոսիոս Գիր. Ցոլ. Աբրահամ. Գլ. ԺԱ. Վէ [illegible] Ա. [illegible] Հոմ. ԻԱ. էջ. 484.)

Ցէ. Պու գատար եազտըգլարընմըզատան անլաշըլար քի, վաֆ-թիզ սըրրը Քրիստոս էֆէնտիմիզին եէսի սըրրլարընտան պիրինճիսի, վէ էլդէմի տիր. վէ վաֆթիզ սըրրը Քրիստոս էֆէնտիմիզտէն թէէս-սիս օլմուշ վէ նիլին օլմուշ վէ մուհասէնաթընդն նէ օլտուգու վէ հէր քէսին պու սըրրա պօրձլու վէ մէճպուր օլտուղու վէ վաֆթիզ-սիզ պիր ատէմ [illegible] քրիսթիյան օլապիլիր նէ տէ սէմանընդն փատիշան-լըդընա կիրէ պիլիր. Պողոս առաքեալդն (Հռովմ. Գ. 20. 21.) եազ-տըդընա կէօրէ « Նոմոս ամէլլէրինտէն հիչ պիր քիմսէ սատրդ օլա-մազ ». Վէլ հասըլ վաֆթիզ սըրրը մէզհէպիմիզին պիրինճի աղայիտին-տէն տիր. վէ բրօթէսթանլարընդն իտտաասը. եանի աղիզ քիթապտա չօճուգլարընդն վաֆթիզլինին զիքրի եօգ տուր, տէմէլէրի քիւլլիյէն վահի տիր. չինչի ֆամիլնա թաղրմը իլէն տախի հաղորդ ալմայա սայիր պիր քէլամ եօգ տուր. իմտի ինլար տա մը հաղորդ ալմասընդ-լար. սանկիյէն նասըլ քի կէօրտիւք, թէքմիլ խանէլէրի, առաքեալ-լար վաֆթիզ էթտիլէր. պունլարընդն չօճուգլարը տախի վաֆթիզ օլ-մաշ օլտուգլարը պէտիսի տիր.

ԳԱՂԱԼ ՍԱՀՄ

ՎԱՅԹԻՋ ՍԸՐԸԸՆԸՆ ՄԷԷՄՈՒՐՈՒ ՄԱՏՏԷՍԻ ՎԷ ՄԱԴԱՄԸ (ՁԵՒԻ) ԵԱՆԻ ՍԷՕՋԼԷՐԻ

ՁԼԱ. Կէլլիմ չիմտի պու սըրրը մէէմուրու քիմ օլաճաղընա, վէ քիմլէր հասպ էլ զարուր օլապիլէճէլի խուսուսունա. մուախխարէն տէ պու սըրրը մատտէսի վէ էն մի զիթաղի սէօզլէրի իւզերինէ։ Մկրտութիւն մէէմուրու իւչ տիւրլիւ օլուր. էվվէլա պիշագդըն, վէ գանունէն եպիսկոպոս քէնտի վաղիֆէսինին իգթիզաբնա մէէմուր տուր։ Սանիյէն եպիսկոպոս վէքիլլէրի մէէգունէն, քահանայլար օլսուն, սարկաւագլար օլսուն, մէէմուր օլապիլիրլէր. Սալիսէն Ավամտան հէր քէս էրքէք օլսուն, դարը օլսուն. պունլարա տա մէճպուրիյէթ, վէ զարուրէք մեհմուրլարը իսմի վէրիլիր։

Էվվէլա եպիսկոպոսլարի վէ քահանայլարի կորբանի վաղիֆէսի տիր. ինքի ճնլարա, նասրլ քի առաքեալլարա։ (Մաթ. ԻԸ։ Գործ. Ի. 28.) սէրահէթէն էօյրէթմէյէ վէ վաքթիզ էթմէյէ վէ Ալլահըն քիլիսէսինի կիւամէյէ էմր օլունմուշ տուր։ (Ա. Կորն. Գ. 1.) «Ինանլար պիզէրի Քրիստոսուն մէէմուրլէրի, վէ Ալլահըն էսրարը-նըն պին պաշրարը կիսի թուքսունլար»։

Սանիյէն սարկաւագլար (Գործ. Զ. 5.) Ստեփաննոս վէ Փիլիպոս սարկաւագլար վաքթիզ էտէր իտիլէր. վէ աղիզ հաղորդութիւն սըրրը էքմէյինի ճէմաաթա թաղսիմ վէ թաղսիմ էտէր իտիլէր։ (Ը. 38.)։

Սալիսէն մէճպուրիյէթ, եանի պիր էօլիւմ թէհլիքէսի տօղան չօճուղուն իւղերինտէ ղուհուր էտէրսէ, եախսա հասպ էլ զարուրէթ վաքթիզ էթմէյէ հէր քէս մէէմուր, վէ մէէղուն տուր. եէթէր քի, վաքթիլին իճապ էտէն լաղըմը սէօզլէրինի պիլսին, վէ օլ նիյէթի ալսուն։

ՁԼԲ. Վաքթիզ պունուն իչին բեսմէն վէ զայրի բեսմեն իճրա օլունուր իտի, բէսմէն վէ զինէթ իլէ էվայիլտէ. քիլիսէլէրտէ, պէօյիւք եօրթուլարտա, եանի զատիկ վէ պէնտէկոստէ տէ վաքթիզ սըրրը իճրա օլուր ուտու։ Ղայրի բէսմի վաքթիզ, հէր կիւնտէ վէ հէր մահալտէ օլապիլիր։ Մէշհուր օլտու Ս. Կիպրիանոսուն, վէ Ս. Ստեփաննոս Բոմա քահանայապետինին մապէյնինտէքի միւճատէլէ. չէօյլէ քի Ս. Կիպրիանոս իտտաա էտէր իտի քի, հերետիկոս մէէմուրլէրինտէն իճրա օլունան վաքթիզ հիչ տիր, (անվաւեր տիր) վէ ոնլարը թէքրար վաքթիզ էթմէյի տիր. փասիա հաղրէթլէրի պունուն մուղայիրինի իտտաա էտէր իտի, մուախխարէն Ս. Իրէնէոս, վէ Ս. Ֆիրմիլիանոս Գայսէրի արքեպիսկոպոսու, Ս. Կիպրիանոսու

գանտրրտելար քի, կիթտիկի եօլ եառելը։ տրր, ο տա իթաաթ էթտի։

ԻՀԳ. Պու խուսուստա զուհուր էտէն եանլըշլըգլար էվվէլա Մարկիոն բաֆըզը ալէստէվիկ վաֆթիզ էթմէյէ գարրլարա պիլա մուռիպ օէլահիյէթ վերտի, (Ս. Եպիֆան հերետիկոսրիւն Խբ. Քեալէ Ս. Եպիֆան հերետիկոսրիւն Խթ.) եաղրլօր քի, փէգուծանելար գարր թայֆէսինէ քահանայութիւն կարդը պիլէ վերիրէր. քէզալիք Ս. Օգոստինոս (Ցոչ. հերետիկոսրիւս. Գլ ԻԷ.)։ Տէֆա Նգիտիան (Եպիֆան հերետիկոսրիւն ՀԹ.) գէքր էտէրէր քի, Գօլլիրիտեան հերետիկոսլար պաղը էյյամը մախսուսէտ ալէնէն էքմէք ալըպ, Ամբիամ Աստուածածինին իսմինէ պաատարաղ սունար ըտրլար։

Տէրտուղիանոս (Ցոչ. Նոթոյրրիան Գլ ԽԱ.) «բաֆըզը գարրլարընա նէ պէօյիւք ճէսարէթ, քի էօյրէթմէդ, միւնատէլէ էթմէք, ծինէրի չըգարմայա գալդըշմաղ, չիֆալանտրմաղ, վատ էթմէք, վէ գապիկ քի սույա պաթրրմաղ (վաֆթիզ էթմէք) իճրատնտա տախի պուլունույօրլար»։ Քէզալիք (Ցոչ. Դրոսրիւս. Գլ ԺԷ.) զու կիպի օնլարը թագպիհ էտէր։

Կալվինականլար իգրար էտէրլէր քի, հինի թէհլիքէտէ ավամտան վաֆթիզ էթմէք ուսիլինէ թա էվայիլտէն քիլիսէ բուխաթ վերմէ. ամմա պիկ թաապիգ էտէմէյիգ։

Հայլարըն պաղը մահալլէբինտէ վէ բումլար տախի իստտա էտէրլէր քի, վաֆթիզ մէէմուրու մութլաղ կարգաւոր տուր, եօղսա չօճուղ թէհլիքէտէ պուլունտուրսա տա վաֆթիզսիզ էօլսին, ինէ ճէմաաթտան պիր ատէմ օնու վաֆթիզ էտէմէգ, տէրլէր։

Պաղը հայրապետլէրսէն Ս. Գիպրիանոս, Ս. Բարսեղ. բաֆըզըլարտան իճրա օլունան վաֆթիզի հիչ կիպի թութաթ ըտրլար. եանի բաֆըզըլարտա չնորհք վէ ադիզ բուհ եօգ տուր քի օնու սայրրսընա վէրմէյէ գատիր օլսունլար։ Հալ պու քի, եօգարրտա եազրդ պիր մէէմուր լութֆու վէրմէգ, վէյէվ գաթօլիք օլսուն, նէ տէ ադիզ բուհու, անճագ օլ լութուֆ փիչտա օլաւր մին ֆիլիպ մանդուլ. (Ի գործոյ գործեցելոյ). իմտի բաֆըզըլար օլսուն, տինսիզ օլսուն, եկթէր քի իճապ էտէն վաֆթիզսէ միւգթապա լուղէթլէրինի սէօյլէսին — իսթիմալ էթսին, վէ Գրիգորսուն քիլիսէսի նիյէթինէ կէօրէ պէն տէ օնու իճրա էտէյօրում տէյի նիյէթի օլսուն. վաֆթիզ վաֆթիզ տիր. մէէմուրուն տինի վաֆթիզին լայրգ եա նալայրգլըղընա մէրպութ տէյիլ. վէ նասըլ քի վաֆթիզ մատտէսի (նիւթիւ) սու տուր. վաֆթիզ էն լաղըմը սըրը օլտուղունատան, Գրիգոս էֆէնտիմիզտէն էն գօլայ պիր մատտէ իրաէ օլունտու. քէզալիք մէէմուրու տա նէթիշիր քի իսպրաղ օլունան չէրայիթ իլէ օլսուն, քիմ օլուրսա օլսուն. կէրէք եպիսկոպոս, կէրէք քահանայ, կէրէք սարկաւագ, կէրէք աշխարհական, կէրէք գարը, կէրէք բրիստոնեայ, կէրէք եահուտի վէ տինսիզ, քիմ օլուրսա օլսուն. ֆա-

ՕՆՊԻՐԻՆՃԻ ՖԱՍԸԼ

ԴՐՈՇՄ, ԴՈՒՎՂԼՔ ՍԸՐԸ. ՆԱԽՕՏ ԵԱՂԼԱՆՄԱ ՍԸՐԸ

ՃԷԵ. Իշոն ազիզ դրոշմ սրբոյ քիլիսէնին գայտէսի իւզերինէ վաֆթիզ սրբոյ իւէ պիրլիքտէ իմրա օլտուղու էշիլտէն, օնուն իքմալը նա տէվամը թէսմիյէ օլունուր։ Պազը տա լութուֆ իհսան էթտիյինտէն։ Լուքուճ սրբոյ, պազը էլ զօյմա սրբոյ, նախօտ եաղլանմա սրբոյ, սուրբ միւռոն սրբոյ, մեսոնիւրլենմէ սրբոյ, սելամեթ սրբոյ թէսմիյէ օլունուր, պազրսրյա։ Պու իսիմլէր դրոշմուն նա մատտէսինտէն, նա սէմերէսինտէն, նա վաֆթիզ իւէ պիրլիքտէ չարդ քիլիսէլերինտէ իմրա օլտուղունտան ալընարագ, նասրլ քի վաֆթիզ մեսոնիւր (կնիք) թէսմիյէ օլունուրսա, պու սրբոյ տասխի (կնիք) թէսմիյէ օլունուր։ հաթտա էվայիլտէ պազը հայրապետլեր իրիսինի ատ պիրլիքտէ իմրա էթտիքլերինտէն, պու սրբոյ վաֆթիզ, մկրտութիւն թէսմիյէ էթտիյլեր։ Պու սրբոյ եէնի ատտն եէտի սրբոյլարընին պիրի տիր քի, վաֆթիզ օլանլարա ազիզ բուհուն լութֆունու տէրէճէյի նիհայէտտէ, վէ թէվզ էլ ատէ զամմ էտէր։ վէ կէրէք իմանտա գալիէն տուրմայա, կէրէք իճազ էթտիյինտէ իմանը թէսահուպ վէ մուհաֆազա էթմէյէ ազիզ բուհուն գուվվէթինի ինսանա իհսան էտէր։

ՃԷԶ. Տրիտէնդանա սինօթու. (Նէոտ. Է. կանն. Ա.) քրօթէսթանլարա գարշը պու սրբոյ իւզերինէ չէօյլէ եազրյօր։ «Հէր քիմ քի վաֆթիզ օլանլարը դրոշմ սրբոյնը վահի, պիր ային ու ատէթ տիր ատէրսէ, վէ ասլ վէ սահիհ սրբոյ օլտուղունու ինքեար էտէրսէ, վէ էվայիլտէ ազիլ պալիզ օլմայա եազը օլան քիմսէյէր իլին քէնտի իմանլարընը քիլիսէ հուզուրունտա թազրիր վէ իպրազ էտէճէք պիր թա'լիմ տէմէք իտի տէրսէ, նզովնալ օլսուն»։ Վէ (կանն. Ը. Գ.) տէ պու դրոշմ սրբոյ ազիզ բուհա գարշը պիր կէօնէ հազարէթ տէմէք տէյիլ։ Չունքի պու սրբոյտա ազիզ բուհուն լութֆու վէրիլիր։ սանիյէն պու սրբոյն ասլ մէէմուրու հասպէլ վազիֆէ վէ մէէմուրիյէթ նզիսկոպոս տուր։ տէր։

ՃԷԷ. Պու սրբոյ ինքեար էտէն հերետիկոսլար։

Նովատիանոս, Նովատիանլարն սէրկէրտէսի։ Էօրիւմ ատէրէճէսինտէ խասթէլէնիլ։ Եաթագտա վաֆթիզ օլուր։ վէ չիֆա պուլմայա եիւզ թութառուղունտա։ տիկէր դրոշմն սրբոյնը քէնտի իւզէ-

գաթ կաթողիկէ քիլիսէնին էթտիլինէ վէ նիյէթինէ կէօրէ վաֆիթիզ էտէրսէ , օլ վաֆիթիզ նաֆրզ տլր (վաւեր տիր) ։

ՁԶԴ ։ Վաֆիթիզին էական սէօզլէրի Լաթին թիլիսէսինտէ ալէն սէնի վէտէրին , օղուլուն վէ աղիզ բուհուն իսմի իլէ վաֆիթիզ էտէրիմ · չարդ քիլիսէսինտէ տէ վաֆիթիզ օլույօր ալէնիմ էլիմ իլէ · (ա ա) վէտէրին օղուլուն վէ աղիզ բուհուն իսմինէ նէն ։ Պու սէօզլէրի Գրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտիսի (Մ—Ն. ԻԸ.) զըյամ էթտիրտէն սոնրա , չակիրտլէրինէ էօյրէթտի · « վէ ինլարը վէտէրին , էվլատըն վէ աղիզ բուհուն իսմի իլէ վաֆիթիզ էտին . . . » ։ Պունու քիլիսէ քէնտիսինէ պու սըրրըն իճրասընտա , մագամ (ձեւ խորհրդոյ) նանի սըրրըն էն մուգթադի սէօզլէրի իթթիլսաղ էթտի ։

բինէ իբրա օլմասընը իսթէմէտի՝, զահիրէն օլսուն տէմէք քի սու սըրրը ինքնար էտէր իտի. իչպու վուդուաթը Կուռնելիոս Բոմա քահանայապետի Ցասիոս Անտիոքիայա եպիսկոպոսը մէջթուպինա նագլ էտէյօր։ Վէ Թէոդորէտոս մելվերրիին բիվայէթինէ կէօրէ « Նովատիանլար պու խուսուստան տօյայը. սինօթլարտա ճէրհ ու բլատ օլտուլար, դիրա մէդրիւբ միւվերրիս տէր։ (Գէրթ Գ. Յ–ը Հէրէոֆէ–– ––– ––դէ–ց.) Նովատեանլար, խոստովանանք սըրրընը քէնտի ճէմաաթլարընտան դալտրրտրլար, վէ վաֆթիզ էթտիրլէրինէ ազիզ դըրոշմու եաղլամա սըրրընը վէրմէյօրլար. պու սէպէպտէն տիր քի, Նովատեանլարտան կաթողիկ քիլիսէյէ տէմնէնլէրէ եաղլանսընլար տէյի, ազիզ փէտրէրէ դարար դրլտրլար »։ Լաքին պաղրլարը տա հայրապետլէրտէն (Նէյֆ–Լա– Կոռն. Ը. Ֆէլ–Ֆրը–, Եդէֆ–, Օգ–ոֆ–Նոս, Յեհա Դ–ոֆոֆ–, Էվ –ոյէրէ) տէյօրլար. Նովատեանոս վէ Թաւէպէյէրի պու սըրրը ինքնար էթմէտիկէր, անճագ իճրա էթմէկ իտիլէր. իճրա էթմէմէք ինքնար էթմէք տէյիլ։ Պունուն իչին, Նիկիա հայրապետլէրի (Կոռն Ը. Լ–––ֆէնի Կոռն Լ. Սպ–մպէլ Կոռն Լ.) Վէ Բակիանոս մէքթուպլէրինտէ, Սեմբրոնիանոսա տէյօրլար քի. Նովատեանլարա իքի քէրէ էլ գօնմալը, պէրինճիսի դրոշմ իչին, իքինճիսի քիլիսէ իլէ պարըշտրմագ իչին։

Այպիկեան վէ Վալտեան բաֆրզրլար, օն իքինճի տէհրտէ, դըրոշմ սըրրընը ինքնար էթտիկէր. հաֆտա թաամճիւլ էտէր իտիլէր քի, դրոշմու եպիսկոպոսարտան մաատա սայրըլարընը վէրմէյէ միւդթէտիր օլմասրդընդն սէպէպի Նը տիր։

Յովհաննէս Տալլէոս, կալվինական քէղա. Վէքլէթ 1370 տէ քէղա, Հիւս վէ Թապիլէրի քէղա, Լութէր վէ Գալվին, վէ Անթոնեոս Տէտոմնիս վէ չիմտիքի բրօթէսթանտարընը սայրլմագ ճինսլէրի։ Իչպու սըրրին Քրիստոսան իճաա օլմասրդընը վէ սաբլ սըրր օլմասրդընը վէ կաթողիկէ քիլիսէնին իճաաը օլտուղունու սէօյլէրլէր։ Լաքին կաթողիկէ քիլիսէսինին Թալիմաթը սահիհէսի պու տուր։

ԳԼԽՈՒ ԺԱԳԱԼ

ԴՐՈՇՄ ՍԸՐՐԸՆԸ ՔՐԻՍՏՈՍ ԷՖԷՆՏԻՄԻԶ ԻՃԱՏ ԷԹՏԻ

ՑՀԸ. Դրոշմ սըրրը Քրիստոս էֆէնտիմիզէն իճաա օլուպ, եէնի ահտընը եէտի սըրրլարընդն պիրիսի վէ սաբլ վէ սահիհ սըրր օլտուղունու, կէրէք Ալլահդն եաղրլմըշ, վէ կէրէք եաղրլմամըշ քէլամընտան չէօյլէ պէյան էտէրիդ։ (Գ–ուծ. Ը. 14. 15.) « Երուսաղէմտէ հայան առաքելալար տույտուլար իսէ քի, Սամարիա Ալլահդն քէլամընը դապուլ էթտի. օնլարա Պետրոսու վէ Յովհաննէսի իրսալ էյլէտիլէր, վէ

կէլտիլէր իսէ, օնլար (սամարեալլար) իչին, քի ազիզ բուհու տլարնլար տէյի տուա էթտիլէր. դիրա հիչ պիրիսինին իւզէրինէ ազիզ բուհ կէլմէմիշ իտի, պիր սատէ էֆէնտիմիզ Յիսուս իսմինէ վաֆթիզ օլմուշ իտիլէր. օլ վայրթ էլ գօր ուտուլար իւզէրլէրինէ. վէ ազիզ բուհու ալրը ըտրլար »։ Պու սըրր իչին պուհնտան ալրդ պիր իտպաթ օլամազ, դիրա վաֆթիզ սըրրընը օնլարա Փիլիպպոս վէրմիշ իտի. վէ մատէս Փիլիպպոս սարկաւագ իտի, օնլարա վաֆթիզի վէրտիչի կիպի, ազիզ բուհու տա վէրմէմիշ իտի. անճագ դրոշմ սըրրընը վէրմէյ առաքեալարա մախսուս պիր մէէմուրիյէթ իտի. Մալիւմ տիր քի պիր մուամէլէյի բուհանիչ սըրր օլմազ իչին պաչ չէյ լազըմտըր, մատտէ (նիւթ) վէ մէէմուր լազըմ. . . . Պիր ուչ օլ մուամէլէյի մատտիչէտէն ազիզ բուհուն լութֆու նէչաթ էթմէկի, եանի սըրրլար սատէ պիր բուհանի այն ու ատէթ կիպի տէյիլ տիրլէր. Մուտիրրէն. ոչ մուամէլի [illegible] քի ասրլ սըրր օլապիլիր։ Պու վուդուաթտա առաքեալարընդն էլ գօյմասը վաֆթիզ սըրրընդն իլէ ազիզ բուհ վաֆթիզ օլմուշ ատէմէր իւզէրինէ քէմալը լութֆ իլէ էնէր, վէ լութֆ իլէ օնլարը տօլտուրուր վէ օնլարա դուվվէթ վէրիր. Իչթէ ազիզ դրոշմ սըրրը, ասրլ փիլիսէ սըրրընդն [illegible] տիր. Եօղսա առաքեալընդն Փիլիպպոստան վաֆթիզ օլմուշ ատէմէր իւզէրինէ էլ գօյուպ, ազիզ բուհու վէրտիքլէրի վահի պիր չէյ օլմուշ [illegible] մէյէ, վէ իմանը դալիչէն մուհաֆազա էթմէյէ, էն լազըմը պիր սըրր տէյիր։ Տէֆա (Գ–ուծ. Ի. 6.) Պօղոս առաքեալ Եփեսոս չէհրինէ կէսրիր, վէ օրատա օն իքի քիչի պուլուր. քի Քրիստոսա իման կէթիրմիշ իտիլէր. սիւալ էտէր, իման կէթիրտիկինիզտէ ազիզ բուհու ալմիշ իտիլէր. սիւալ էտէր, պիզ ազիզ բուհու տէյիլ ալմազ, սընիզ մը. օնլար ճէվապ էտէրլէր, պիզ ազիզ բուհու ալմազ, ազիզ բուհուն վար օլտուղունու տախի տույմամըշլըզ։ Պօղոս առաքեալ էտէր. վէ ուսմանի դայտէյի սիւալ էտէր, էօյլէ իսէ Եալ Թաամճիւլ էտէր. վէ ուսմանի դայտէյի սիւալ էտէր, էօյլէ իսէ Յովհաննէսին վաֆթիզի իլէ տէյի ճէնէ իլէ վաֆթիզ օլտուղունուզ։ Պօղոս առաքեալ օնլարա տէր, Յովհաննէսին վաֆթիզ վէրիրլէր։ Պօղոս առաքեալ օնլարա տէր, Յիսուս Քրիստոսուն վաֆթիզինտէն վէք տուն վէ ֆէրգի տիր, վէ օրիզի Քրիստոսուն վաֆթիզինտէն վէք (5) « հայան տույտուլար իսէ, նու Թէֆսիր վէ Թարիֆ էտէր. վէ (5) « հայան տույտուլար իսէ, Յիսուս իսմինէ վաֆթիզ օլտուլար »։ Պուրատա վաֆթիզ էֆէնտիմիզ Յիսուս իսմինէ վաֆթիզ սըրրընը բիվայէթի պիթտի։ Պօղոս առաքեալ օնլարդն իւզէրինէ իքինճի սըրրը իճրա էթմէյէ կէլտի։ (6) « Վէ Պօղոս իւզէրլէրինէ էլ դօյուտուղու կիպի ազիզ բուհ կէլտի վէ լիսանլար իլէ սէօյլէյիր իտիլլար »։ Պու վուդուաթտա սահի Պօղոս առաքեալ օլ օն իքի քիչի իւզէրինէ հէմ վաֆթիզ սըրրընը էօյրէտիյօր վէ իճրա էտէյօր, հէմ դրոշմ սըրրընը իճրա էտիյօր. վէ պունլար առաքեալընդն էլ դօյմասը վահէթասը իլէ սըրրլարընդն սէմէրէսինի ալրյօրլար։ Տէֆա (Գ–ուծ. Ը.

38.) « Նէ՛ամէթ կէթիրին, վէ էֆէնտիմիզ Օիսուս Քրիստոս իսմինէ կիւնահլարընըզին աֆվը իչին հէվվինիզ վաֆթիզ օլուն, վէ բուհուն պախչիչէրինի ալըրսընըզ »։ Վէ սէօզիւնիւ գապուլ էթմիյէր, վէ իւչ այն քիչի գաւառ վաֆթիզ օլտուլար, վէ միւճէրրէտ դրոչմ սրրրընը տա իճրա էթմիչէր։ Քէղալիք (Թ. 17.) Անանիա Պօղոս առաքեալը վաֆթիզ էթտի, պունուն կիսլի Պետրոս առաքեալ տա Կուռնէլիոսու վաֆթիզ էթմիշ։ (Ժ. 44. Անդ.) ամմա էլ գօյմադ զիքր օլունմայօր։ Պիր պէյիս եօզ։ Պիր իքի վուգու�թտան քիլիսէնին ամմա գայտէսի անանչըլըր։ (Եբր. Զ. 2.) « Մաղֆիրէթ վաֆթիզիլէրինին վէ էլ գօյմանընն էսասընա թէմել աթմայարագ, զիրա օնլարա քի, պիր քէրրէ վաֆթիզ օլմուչլար, քի սէմավի պախչիչէրին տատրնը ալտըլար, վէ աղիզ բուհա իլհադ օլտուլար։ ... Թէքրար մաղֆիրէթ իլէ թաղէլէնմէք միւմքին տէյիլ տիր »։ Իմտի օնլարտան ալմըշ օլտուղումուզ պախչիչէրին գըյմէթինի սիկէլիմ, գայպ էթմէյելիմ, լաքին վաֆթիզ, վէ էլ գօյմադ, եանի դրոչմ սրրրլարընը թէքրար էթմէնին իհթիմալի եօգ տուր, վէ մատամ քի Ինսան կիւնահ իլլէրսէ, խոստովանանք սրրը վար քի կիւնահան ալտատ օլմադ իչին իճատ օլմուշ սրրը տըր։ Տէմէք քի էլ գօյմա սրրը վաֆէթատը իլէ ադիզ բուհուն էթաֆը իլտիֆէտինի ալմըշ օլույօրուզ։ Պօղոս առաքեալ դավիթէն օնլարընը մուհաֆազասը իչին, պիզէրէ իխթար ու էմր էտիյօր։ (Բ. Կորնթ. Գլ. Ա. 21.) Ալլահ « քի պիզէրի սիգին իլէ Քրիստոսա դավիլէչտիրիր։ Վէ օ քի պիզի եաղլատը, վէ Նիշանլատը։ Վէ բուհուն պէրկիւզարընը իւզէրլէրիմիզէ պախչ էյլէտի »։ Պունլարը աղիզ քիթապտան կէթիրէրէք տէրիզ։ Մատէմ առաքեալլարընն պու մուամէլէլէրինատ, մատտի պիր Նիշան վար տըր, վէ պու մուամէլէլէր սէօզլէրտէն վէ ամէլտէն տէ իպարէթ տիրլէր, գատիմ տիրլէր վէ աղիզ էտիճի լութֆու վերիրլեր, եանի չօճուղուն եախստ վաֆթիզ օլմուշ ատէմին իւզէրինէ տուա իլէ էլ գօյմադ վար։ Վէ պու ադիզ մուամէլէ քիլիսէնին պիտայէթինտէն սէրի, հէր քէսին իւզէրինէ ճարի օլմուշ տուր։ Վէ աղիզ բուհուն լութֆունու վաֆթիզ օլմուշ օլանլարա վերմիշ տիր։ Տէմէք քի աղիզ սրրը տըր։ Իշպու չէրայիթ, կէրէք Քրիստոսուն վէ կէրէք առաքեալլարըն հէր գանդը մուամէլէսինատ պուլունույօրսա, պիզ օլ մուամէլէլէրէ քիլիսէ սրրը իսմինի վերիյօրուզ։ Պունուն իչին բըրթէսթանլար կիւճէնմէսին։ Քրիստոսուն էօյրէթտիսի վէ իճրա էթտիսի։ Վէ առաքեալլարա վէ քիլիսէյէ էմր էթտիսի սրրը վէ ուսիլ պու տուր։ Վէ քիլիսէ բուէսսալարընը ալտըղը թէնպիհ տէ պու տուր։

ՁԼԹ. Ադիզ ռիվայէթէ կէլինճէ։ Նասրլ քի գործոցտա եաղլմըշ տըր (Գ. 4.) « Առաքեալլար չէհրլէրտէն կէզիպ կէլէր իքէն, օնլարա առաքեալլարտան վէ քահանայլարտան վերիլմիշ օլան էմրլերի

սաղլասընալար տէյի չիֆահէն թէնպիհ էտէր իտիլէր »։ քէզալիք Ալ-յահրն քիլիսէսի տէ պագի տիր, վէ գրլաղուզ օլանրն քէնոտի չիֆահէն քէլամը պիզլէրէ էօյրէտիյօր, քի Ֆրիստոս պու սրրրը իճատ էթ-տի։ վէ առաքեալլար Ֆրիստոսսան իշպու ազիզ սրրրընը իճրա էթ-տիլէր։ Վէ 1874 սէնէ տիր քի քիլիսէլերիմիզ պու թէնպիհի հէր վարդիթ, վէ հէր եէրտէ Ազիզ սրրը ատր տէյի, բայէթը քեամիլ իլէ թութատուլար, վէ իճրա էյլէտիլէր։ (Տե՛ Մաշտոց Խորհուրդ Դրոնուն Ի գրուչին)։

ՃԶ. Ազիզ հայրապետլէրին տախի պու խուսուստա օլան չահատէթլէրինէ պաղարսաղ Ս. քիլիսէնին դրոշմ սրրրընը ազիզ սրրբ տէյու իճրա էթտիյի ինչարտան ոչէյան օլունուր։ Առաքեալլարըն չակիրտի օլան Ս. Իրանոս (Ադվերսուս Հաերեսիս Դէր Դ. Գլ. ԼԸ.) եազբյոր « Հէր քիմին քի իւզէրինէ առաքեալլար էլ գօյտուլար իսէ, ազիզ բուհու ալրրբարլար քի էօմիւր թաամը տրր »։

Տէրտուլիանոս, (Ցոգ Ալրոսիան Գլ Ը.) « Գունտան (եանի վաֆթիզտէն) սոնրա միւպարէքլէյլէրէք (օրհնութեամբ) ազիզ բուհու չաղրրարաղ վէ տավէթ էտէրէք էլ գոնուր »։

Թէոֆիլոս Անթէքքեէլի առաքեալլար չակիրտի։ Ավթոլիկոսա եազըլան (Քնիգ Ա.) « Վիզ քրիսթիյան չաղրրյօրսաղ սէպէպի. չիւնքի Ալլահրն եազը իլէ եազլանրյօրուզ » տէր։

Ս. Կիպրիանոս, (Թուղթ. ՀԷ. ՊԶ.) Ստեփաննոս Բոմա քահանայապետինէ դարշը եազրյոր. քի հերետիկալարտան կաթողիկէ քիլիսէյէ ավտէթ վէ իթաաթ էտէնլէրի պիր էլ գօյմա իլէ գապուլ էթմէմէլի. անճաղ թէբրար վաֆթիզ էթմէլի. զիրա տէր, « օլ վարդիթ իչթէ թէբրար ազիզ օլմայա, վէ Ալլահրն էվլատլարը օլմայա գաթիր օլուրլար, հալան իքի ազիզ սրրրլար իլէ տօղարլար »։ Վէ (73. Դիոնիսիոս) Փիլիպպոստան վաֆթիզ օլան Սամարիալրարն հագգընտա չէօյլէ եազար. « Նօգսան օլան, Գեորոսսան վէ Ցովհաննէստէն իքմալ օլտու, քի օնլարրն իւզէրինէ տուա էտէրէք վէ էլ գօյարաղ ազիզ բուհ օնլարա տավէթ օլսուն, վէ ադրն, « քի չիմտիքի սիզիմ վագթիմիզտէ իճրա օլունույօր. Նասրլ քի քիլիսէաէ վաֆթիզ օլանլար. քիլիսէ բուէսաալարընա թագտիմ օլուրլար. վէ սիզլէրին տուասը իլէ, վէ էլ գօյմամըզ իլէ ազիզ բուհա մուվաֆֆագ օլուրլար. վէ նիշանը բապպանի իլէ իքմալ օլուրլար »։

Առաքելական կանոն թէսմիյէ օլան քիթապտա, տախի եպիսկոպոսա օլան թէնպիհ պու մասալէ տիր քի վաֆթիզ օլանլարը պիր տէ եազ իլէ եազլասըն, եանի դրոշմ սրրրընը վէրսին. զիրա Լիվիլքի զէմանլարտա, պա խուսուս շարդ քիլիսէլերինտէ, քի հէնուզ պագի տիր, ուսուլի զատիմ իսի, քի վաֆթիզ վէ դրոշմ պիրի պիրինէ միւթէագգիպլէն իճրա օլուր »։

Իսպէրիթեան սինօթու տախի (Կանոն 38 գէ) էմր վէ գարար

վերիւօր քի, պիր երախայ էօլիւմ թէհլիքէսինտէ պուլունուրսա ա-
նինտէ վաֆթիզ օլսուն, լաքին սաղալըրսա, պատէհու եպիսկոպոսա
կէօթիւրիւլմէլի քի, օնուն իւղէրինէ էլ գօյուպ թէքմիլ օլասլըսին։
Քէղալիք Յովհան Ոսկեբերան (Գրգ. ԺԸ. Ի Գ-ր-ծ-ց ---, Վ.Ի Ա-
---ֆ-ն Ց-ը Նը-ը-ը-Բ-Ն Գլ-. ԺԵ.) տէյօր. «Պու ուսուլի (առաք-
եալլարը) էլ գօյմասը, վէ տուա էթմէսի. վէ աղիզ բուհ վաֆթիզ ո-
լանը իւղէրինէ թէքմիլ կէլսին. Նասըլ քի Սամարիալըլարը իւղէ-
րինէ կէլսի իսէ) քիլիսէ քէնտի բուէսսալարը իլէ չիմտի տախի սագ-
լայօր»։ Իկէր ղիյասէսինի արդիւ էտէրսէն, (Տե- Ն-ա-ա-ի- Ա-
--ն-դ-ը Ձ-ա- Ժ. Գ-. Բ.)։

ՁՁԱ. Բրօթէսթանալար աղիզ քիթապըն մանալարընը պիրի պիրի
իլէ դարըշտըրարագ, հէր քէսին ֆիքրինի պուլանտըրմագ իսթէրլէր.
քէէնինի Անանիա Պողոս առաքեալը վաֆթիզ էթմէտէն, օնուն իւղէ-
րինէ էլ գօյտու, վէ կէօղլերինի աչը։ Պաս պէօղլէ իսէ տէ, օլ
մուամիլէ պաչդա, վաֆթիզ մուամէլէսի պաչդա։ Էվվէթ Անանիա
Պողոսուն իւղէրինէ էլ գօյտու (Գ-ր-ծ. Թ. 17.) «Անանիա կիթտի վէ
... օնուն իւղէրինէ էլ գօյարագ տէտի. Սաուլ գարընտաչ, պէնի
էֆէնտի Յիսուս կէօնտէրտի ... քի կէօղիւն չիֆա պուլասագ, վէ
աղիզ բուհ իլէ տօլասագսըն ... վէ դալգտը. վէ վաֆթիզ օլտու»։
Մութլագ վաֆթիզ օլտուգտան սօնրա դրոշմ սըրրը, եանի էլ գնա-
մասը մուամէլէյի մուգասատէսի տէ Պողոսուն իւղէրինէ իմրա օլտու։
Զիրա Անանիանըն սէօզլէրի կէլէճէք վագրթտա վէ սօնրատան օլա-
ճագ մուամէլէյի, եանի կէօղլինիւն աչրլասագընը իխտիար էտէյօր.
վէ աղիզ բուհ իլէ տօլասագսըն տէյօր. վաֆթիզտէն էվվէլ մի, սօնա-
րա մը. մութլագ սօնրա քի. դալգտը վէ վաֆթիզ օլտու տէյօր.
վէ միւէյրրեմ էլ գէնտանը սըրրը տախի իմրա ալարագ աղիզ բուհ
իլէ տօլմուշ տուր։ Քէղալիք (Գ-ր-ծ. ԺԹ. 44.) Պետրոս առաքեալ
Կառնելիոսու վաֆթիզ էթտի. վէ վաֆթիզ էթմէտէն աղիզ բուհ
հէվասինին իւղէրինէ կէլտի. պու աղիզ բուհուն կէլիշի ֆէվգ էլ ա-
տէ պիր ինայէթ կէլիշի տիր. Նասըլ քի Հոգին սուրբ Պէնտէկոստէ
կիւնինտէ ճէմի առաքեալլարընը վէ Մարիամ Աստուածածինին իւղէ-
րինէ կէլտի իսէ. Բրօթէսթան պէլիլէր քի, աղիզ բուհ պիր եալը-
նըզ դրոշմ սըրրը վասէթասը իլէ վէրիլիր. վէ կաթողիկէ քիլիսէ
պէօյլէ էօյրէտիր. քէղալիք. Սըրրը վասէթասը իլէ աղիզ բուհուն
լութֆունուն վէրիլմէսի պաչդա, վէ ֆէվգ էլ ատէ օլարագ, աղիզ
բուհուն քէնտի լութֆունու պիր քիմսէյէ մէճճանէն վէրմէսի պաչ-
գա, պունու հէվիմիզ իգրար էտէրիզ. լաքին բրօթէսթան եինէ պու
սրրտա հիչ պիր լութֆուն օլմատըգընը վէ վէրիլմէտիկինի. վէ պու-
նուն պիր սրրը վայէսինտէ օլմատըգընը իստատա էտէր. Պու քի քի-
թապա դարշը տըր, վէ Ֆրիատոսուն թալիմաթընը ինքեար վէ ճէրհ
էթմէք տիր. Սըրրը իլէ վէ եախօտ սրրը վասէթասը իլէ վէրիլէն լու-

թուֆ, մին Ֆիլիպ մէֆհուլ թապիր օլունուր, վէ մութլագ սրրրտան
վերիլիր. վէ ինսանը թէմիզլէյէն լութուֆ սրրարար չնորհք թէսմիյէ
օլունուր. ամմա աղիզ բուհուն պիր քիմսէյին իւղէրինէ կէլտիկի
հալտէ, ինսան էթտիկի ինայէթի վէ լութֆու ֆէվգ էլ ատէ պիր
լութուֆ տուր. վէ մին Ֆիլիպ Ֆայիլ ('Ի գործոյ գործողին) լութուֆ
թէսմիյէ օլունուր. եանի պիշա սէսլէպ, պիրա վասէթա, մէճճանէն
վէ ինայէթէն Ալլահըն իսթէտիկի զաթա ինսան օլուր. վէ քիմ Ալլա-
հա գարշը գօյապիլիր. պիր կիւնահքարը անինտէ սաաղգ էտէպիլիր
քէնտի ճէմաաթը օլմայանը քէնտինէ ճէմաաթ իսթիխաղ էտէր, պու-
նա քիմսէ պիր մանա վերէմէզ. վէ Ալլահըն կէօնակէն լութուֆլարը
վէ պախշիշլերի ինանալարա ինսան օլտուղունու հէր քէս պիլիր։
(Ա. Կ-ր-. ԺԲ. 4.) «Էվվէթ լութֆլար թագսիմ թագսիմ տիր, ամ-
մա աղիզ բուհ պիր տիր. (7.) հէր պիրինէ հէր քէսին մէնֆաաթը-
նա կէօրէ (աղիզ) բուհուն իչհամլարը պախշ օլունմուշ. պաղըլարը-
նա կիմ, պաղըլարընա ֆիրասէթ, պաղըլարընա մալիւմաթ, պաղը-
լարընա իման, պաղըլարընա չիֆա վերիճի լութուֆ, պաղըլարընա
իչհամ, պաղըսըյլա։ Հէր պիրինէ միւրաաթը տալիսի վէճճ իլէ, էլթաս-
ֆիր իլահիսինի պախշ ու թագսիմ էթմիշ։ ... (29.) «Մէկէր
հէվասի առաքեալ մը տըր. հէվասի փէյղամպէր մի տիր. հէվասի
ալլիմ վարդալնա մի տիր. հէվասի լիսանլար մը սէօյլէրլէր». պու
ճիւմլէ պունլարընն հէվասի հէմ վաֆթիզ սրրընը, հէմ դրոշմ սրրընը
էվվէլտէն սոմրշ բարար. վէ նայրընը պու սրրլարա մախսուս օլան
աղիզ բուհուն լութֆլարընը հէվասի ալմրշ իսի, վէ սայիր լութֆլա-
րա կէօրէ, Պողոս առաքեալըն տէտիկի կիպի տիր քի. հէր քէս հէր
լութֆա վէ Ալլահըն հէր պախշիշինէ մալիք տէյիլ իսի։

ՁՁԲ. Պաղը տա Ս. հայրապետէրին թարիխաթընտա պիր էլ
գօյմագ այնի ու սաաթի պիրր պունայարա, էվվելտէ կիւնահքարա-
յար նէսաանի կէթիրտիքլէրինտէ, եախօտ բաղդասարայտան նէ-
վէ բուհու էթմէյէրինտէ, աղիզ քիլիսէնին մերհամէթինտէ տախա-
քէթ վէ միւբաճաաթ էտէր իսիկէր. պու վաղըթտա վէ պու տուէ-
լերին հաղգընտա քիլիսէնին միհրթէրէմ պիր այնի ու սաաթի վար
բարար. վէ իրա պունուր իսի. քի վաղթին վէ մէնկէլիրին եպիսկո-
պոսլարի պարայանտան զաթ օլ ֆիլանարհարայարի իւղէրինէ էլ պէր սա-
ատու, վէ քիմսէ իլէ պարբշբրլար ըսը։ Պու Յ էյնանգ սուսրինի
թեոսլամի սուրի (Ձեռնադրութիւն) իսմի վերիլիր իսի, Նախատ ՝Ի-
նութիւն. Նա տա կանան տարարարայ թէսմիյ պանոր ուսու.
հիչ պիր հայատտա, հիչ պիր քիլիսէ, հիչ պիր վաղթտա պու էլ
գօյմագ ատէթի միհրթէրէմէսինի սրրը եերինէ գօյմասը. վէ քիլիսէ-
նին պու մնսիլիւ այնի ու սաաթմանի օրան տանա չօգ էլ գօյմալարը
վար սրը, քի պունլար հիչ պիր վաղթի սրրը տասա օլունմամըշ-
յար տըր։

ՑԶԳ. Հայրապետներին պաղատարանքն արիւնքէն վէ խասսէքէն իշպու դուվվէք (դրոշմ) սրբոց իւղերինէ քիմիապարանտա դիքր էթմէտիքներինի բրօթէսթանլար քէնտիներինէ այնը ֆրբանք ատտ էտերեր, մէսէլա Կղեմէս Բօմա քահանայապետի Ա. Իգնատիոս, Ա-թէնագորաս, Ցուստինոս վէ պաղատարը տա թահրիրաթլարընտա դիքր էտիյօրսալար, օնու տա վաֆթիզ սրբոցնքն պիր գրսմը, եախոտ ային ու ատէթի մագամներտա եաղարլար էօյլէ իսէ. դրոշմը, եաղլամա պիր սրբոց տէյիլ տէմէք իսթէրլեր։ Գունլարա ճէվապ. էվվէլա պիր շէյին դիքր օլունմամասը օ շէյին օլմամասընա ատլալէթ օլամազ։ Նէրէտե եաղելը տրբ չի Քրիստոս առաքեալները վաֆթիզ էթտի. աւետարանտա հիչ պիր եէրտէ դիքրի եօգ տուր. վէք ալա, առաքեալներ վաֆթիզ օլմատըլար մը տէյէլիմ։ Քրիստոսուն վալիտէսի Մարիամը վէ ֆաթը եաղելմամշ տրբ. էօյլէ իսէ էօլմէտի մի տէյէլիմ. վէ զայրիրիմ վէ զայրիհիմ։ Գունա բաճոնճա սէօզ տէմէզլեր։ Նէրէտե հայրապետներէ, պաղատարը վաֆթիզի դիքր էտեր հաղորդութիւնու դիքր էթմէզ. պաղատարը պու սրբոց, պաղատարը օ պիր սրբոց, հէր քէս քէնտի մագսէտի թահրիրաթընա եախոտ իճազ վէ զուհուր էտէն սիւալէ կէօրէ ճէվապ վերիր, վէ եաղար, աւետարանիչներէն պաղատարը Քրիստոսուն տօղուչունու սիմայէթինէն եաղար. պաղատարը հիչ տօղուչունու եաղմազ. պունտան Քրիստոս ինսանճա տօղմամշ մը չէղար, պու նէ ճաճայիպ հալ. Հայրապետներէն քէզա պաղրոբ եաղմշ, վէ պաղրոբ տա եաղմամշ. հիչ պիր շէյ պունտան բրօթէսթանլար խիւլասէ էսէ-մէզլեր. Պիր տիկեր սէպէպ տախի վար տրբ քի, էվայիլտէ վէ չարգ-տա հալա վաֆթիզ սրբոց դրոշմ սրբոց իւղ պիրիքտէ, պիր սիրինէ միւթեազդզպէն իճրա օլունտուզունտան, պու իքի սրբոց վաֆթիզ սրբոց թասլիր օլունուր. եախոտ դրոշմ վաֆթիզ սրբոցնքն իքմալը տէնիր։ (Տե. Իւէրէէրե-ն [illegible] 38 [illegible]), Նիպրիանոս (Թ-ղ. 72.) իքի սրբոց եաղար, սանկիյէն Տէրտուղիանոս քի, Ցովհաննէս աւետարանիչնէն էլլի սէնէ սոնրա տրբ, այրգտան եաղելյոր քի չօճուզլար վաֆթիզտէն սոնրա եաղլանքը, նէ տիր եաղլամագ սրբոց, Ս. միւռոն տէյիլ մի տիր, վէ չիմտի տէ վաֆթիզ վէ դրոշմ իքի սրբոցլարը չօճուզ միւռոնլանմագ թասլիրի իլէ անլաշըլմազ մը։ Հիրատոպիանոս (Ց-ղ. Մկրտ-ՐԷան.) իշպու եաղլամա ատէթինի քիլիսէ էն էսքի, եանի էսկի ահտատա կէրէք փատիչահլարը, կէրէք քահանայլարը եաղլամա ատէթինտէն իթթիխաղ էթմիշ տիր։ Եվվէլ էթմիշ ամնա, Քրիստոս էֆէնտիմիզ եէնի ահտան էլ դօյմասը վէ եաղլանմասը ատէթինի, սրբոց իլահի դրոյմէթինէ վէ [illegible] թէրթիլ էթտի. վէ օնա տա խաս վէ մախսուս լութֆ պաղլատը, քի մուքթլագ սուրէթտէ իշպու սրբոց իճրա օլտուզունտա օլ լութֆ օնտան հասրլ վէ նէշաթ էտէր. նասրլ քի եօգարրտա կէօրտիւք։ Տէ-

ֆա Տէրտուղիանոս (Գէրմ. Ց-ղ. Ց-ղ-Ն մ-ղ-Ն. Գլ. Ը.) «Թէն եաղանքը, քի ճան լէքէսինէն փագլէնսին. թէն եաղանքը քի, ճան ազիզլէնսին. թէն նիշանլանքը (չօճուզուն անընա խաչա-կընքել էտէրէք) քի ճան դուվվէթլէնսին. թէն էլ դօնմասը իլէ (պասրլըգ) կէօրկէօրէնիր քի, ճան տա բուհ իլէ թէնվիր օլունսուն. թէն Քրիստոսուն թէնի վէ դանը իլէ թասամանը քի, ճան տա Ա-լահատան չէնիր ալսրն»։

Գունլարտան դրոշմ սրբոցնքն եէնի ահտան եէտի սրբոցլարընքն սիրիսի օլտուզունու իպրազ վէ պէյան էթմէք քեաֆի տիր, ամմա բրօթէսթան եէնէ դանմազ ըմշ. քէնտի բէյնինէ վէ մէրամընա իմա-լէ օլունուր, էլպէթտէ քիլիսէտէ չիզագ օլունանճագ տէյօր Գօդոս առաքեալ, վէ տօղրուլուղա գարշը չըգանճագ տրբոց։

ԳԱԼԱԾ ՄԱՆՆ

ԴՐՈՇՄ ՍՐՐԸՆԸՆ ՄԻԷՄՈՒՐՈՒ, ՄԱՏՏԷՍԻ, ՍԷՕԶԼԷՐԻ ՎԷ ՍԷՄԷՐԷԼԷՐԻ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

ՑԶԴ. Նասրլ քի Փիլիպպոս առաքեալ Սամարիալըլարը, (Գ-ղ. Ը. 14. 15.) վաֆթիզ էթտի, վէ Պետրոս վէ Յովհաննէս խասսէքէն եուրուսաղէմտէն իրսալ օլուպ, էլ դոյմագ իլէն դրոշմ խորհուրդունու ենլարընքն իւղերինէ իճրա էթտիլեր իսէ, քէզալիք էվայիլտէն պէրի Լաթին քիլիսէլերինտէ պու ուսիլ մէրիւ իճրա թուրուր. Փիլիպպոս սարկաւագ իսի. պիր եալընը վաֆթիզ էթմէյէ մէկզու-նիյէթի վար ըսը. ամմա դրոշմ սրբոցնքն եպիսկոպոս օլան դաթին վէրմէսի մուգթազայը մէկմուրիյէթինտէն տիր. ճնուն իլէն առաք-եալլար կէլիպ էլ դօյտուլար վէ մատամ քի առաքեալլար էլ-եալլար կէլիպ էլ դօյտուլար վէ մատամ քի առաքեալլար էլ-դօյմայա մէկմուր իմիշլեր. քէզալիք պիր եալընը առաքեալ-լարընքն խալէֆլերի վէ տէրէճէսինի թաշրյանլար պու սրբոց շէրան վէ մէկմուրան մէկզուն վէ մէկմուր տրբոց։ Իշթէ Լաթին քիլիսէ-սինին ատէթի տէ պունա մէպնի տիր քի, եպիսկոպոսլար եալընը պու սրբոցնքն իճրասընա մէկմուր տուրլար. պաղդասը տէյիլ վէ էկէր առաքեալլարընքն էթմիքլերի վէ քիլիսէ ատիզ բրիվայէթի պիրլերէ դանուն ախզ ու իթթիխաղ օլունանճագ իսէ, տօղրուսու տա պու տուր։

ՑԶԵ. Լաքին Ասիատա շարդ քիլիսէլերինին Բում վէ Երմէնի վէ սայիր միլելի միւխթէլիֆլերնին էթթէսէն պէրի ատէթի գասիմէսի վատա եպիսկոպոս շէրան վէ էսալէթէն վէ պէր մուգթէզայը մէ-մուրիյէթ պու սրբոց մէկմուր տուր. լաքին մէկզունէն վէ վէքեա-

լեթէն քահանայլար տախի պու սրբրա մէկմուր օլուպ, եէվմիյէ իճ-
բարաղնտա պուլունուրլար։ Իլթէ պունուն իլին Ս. քիլիսէ բէտտ է-
տէր օլ քիմսէլերի անլէր քի, եպիսկոպոսլարտան մաատա քահանայ-
լարը տա պու սրբրա չէրան մէկմուր ատտա էսէրլէր իսի (Կանոն Գ.)
ղիրա եանլըչ տրը։ վէ Ս. Կուոնէլիոս փափա գրոշմու քիլիսէ գա-
նունու իւղէրէ եպիսկոպոս իճրա էթմէլի տիր, լաքին չարդ քիլիսէ-
սինէ թա էվայիլտէն ումումի ինսան օլան բուխսաթա մէպնի, պիրա
թէրլատիւտ հէր քահանայ իշպու սրբրը իճրա էտէր։ Վէ Պէնէտիքթոս
ԺԴ. (Ց-ը. Գ-----ն-ն Ժ-ը-ը Գիր. Ն.) «Պաչդա մահէլլերտէ
քի գրոշմ բում փափաղլարընտան իճրա օլունմուչ օլուպ տա քիւրս-
սինի չէրիթանէն բէտմէն բէտտա օլունմամըչ իսէ, չէրի վէ նաթրզ (վա-
ւերական) թուխուլմալը, խաթիրէն վէ քէնտիլէրինէ քիւրսինի չէրիթ-
տէն ինսան օլան բուխսաթա պէնանէն, վէ պու բուխսաթրն օլտու-
ղունա Բօմա փափալարընէն այնը միւսամէհա վէ թէհամիլլերի տէ-
լալէթ էտէր քի, մէդթիւր բումլարրն ուսուլինի Բօմա քահանայա-
պետլերի բանա պիլէրէք, մուխալիֆէթի էթմէսիլէր։ Նէ տէ պիր վա-
գրթ օնու ճէրհ եա բէտտա էթտիլէր։ Պու ատէթ չարդ քիլիսէլէրինտ
տէ պիր միւէսսէս ատէթ հիւքմիւնէ կիրմիչ իսէ տէ, զարպտա լա-
խինն քիլիսէի ֆիմապաատ քէնտի քահանայլարընա սէլահիյէթի վէր-
մէտի։ Վէ վագրթ վագրթ պաղը լաթին բահիպլէրի մուղայրիմտէ
պուլունտուլար իսէ տէ, չէտիտէն ճէրհ վէ բէտտ վէ թէվսիիս օլու-
նարաղ, միւճաղաթ ալթընա պիլէ կիրտիլէր։ Ամբրոզ վէ Մըսը վէ
Իսկէնտէրիյէ քիլիսէլերի տախի չարդ քիլիսէլերի կիպի տավրանը իս-
տիլէր։ Պու պապատ թաֆսիլէն մալիւմաթ արզու էտէն օղուսուն
(ՄԲԿԻ. Հ-դ. ԻԱ. 547. Ց-ը Դը-ը-ղ. Պէնէդիկտոս. ԺԴ. Ց-ը Գ-----
ն-ն Ժ-ը-ը-ը. Գիր. Ն. Նեն։ Փերրոնէ Ա-դ-----ն-ն-ն-ն. Ց-ը. Դը-
ը-ղ.)։

ՑՁԶ. Բ. Դրոշմ սրբրընէն մատէսի (Նիւթիւ) իւղէրինէ Աստ-
ուածարանլար պէյնինտէ միւճատէլէ վար տրը. պաղլարը տէրլէր
սատէ եպիսկոպոսուն, եախոտ քահանայնը էլ գօյմասը տրը, Նասրլ
քի (Գ-դ. Ը. 14. 15.) չինքի էսկի մաչտոցլարտա միւռոն եաղը-
նընն զիքրի օլմասրղընտան վէ հայրապետլէրին պու սրբր իւղէրինէ
եաղտրմանտա, էլ գօյմատան մաատա տիկէր միւռոն ուէղիւնիւն զիք-
րի պուլունմատրղընտան միւռոն օլմասա տա պիր էլ գօյմասը միւդ-
թաղի տիր տէտիքլէրինտէն, պունարը պէօյլէ տէմէք իլէ բաթրղը
սայըլմաղլար, վէ սուրբ միւռոն տա պիր մուղթաղի հիսսէ տէյիլ։
Պաղլարը տա եալնրղ եաղլանմայը քահանի մատտէ ատտ էտիյօրլար.
սէպէպի, չինքի չարդ քիլիսէլերինտէ հէման պիր խաչ բէտմի եաղ-
լամասը իլէ իթթիֆա էտէրլէր։ Վէ պու սրբրը իճրա էտէրլէր։ Պիր
տէ լաթին քիլիսէսինէն, կիրէք հայրապետլերինէն եաղտրղլարը կէ-
րէք (մաչտոցլարը) այնն ու ատէթ քիթաալարրինէն միւնատիրմաթընտ-

տա ատտէ եաղլանմա մուամէլէսի օլունտուղու իչին, պիր տէ եաղ-
լանարը վագրթ մութլաղ էլ իլէ օլտուղու իչին, իչպու եաղլամաղ
մուամէլէսի, էլ գօյմաղ մուամէլէսիի չտմիլ օլտուղու իչին, նասրլ քի
Կոնոմիկէնտիոս Գ. սէօյլէր։ Վէ Եւգինէոս Դ. հայլարա վէրտիյի թալի-
մաթա պէնանէն, քի տէյօր «էլ գօյմաղ եէրինէ քիլիսէ տէ գրոշմ
եաղլամաղ վէրիլիր»։ Քի առաքեալարտան պայլանմըչ օլտուղունու
Մօկունդեան սինօթ սէօյլէր։ Պաղլարը կէրէք էլ գօրսան, կէ-
րէք եաղլարսան, հանիլրսընը իճրա էտէրսէն, քեաֆիր նիւթ տիր
տէր։ Մուախխարէն էն սօնրաքիլէր նատաղիս մէշնուր Աստ-
ուածաբան հէմ միւվէրրիխ իլէ տէրլէր քի, իքիսի ատ պու սրբր-
տա նիւթ տիր, մատտէ տիր, վէ ապիզ քիթապտա պիր էլ գօյ-
մաղ զիքրի վար իսէ եալնըզ աղիզ քիթապ մէզհէպիմիզէ գա-
նունու քեաֆիր տէյիլ։ Իլա Ալլահրն չիփահէն քէլամը վէ Ս.
քիլիսէնին Խալիմաթը ազիզ քիթապտան էվվել։ զաթէն վէ է-
սասէն պիզէ բէհպէր վէ դանուն տուր հանի պու Աստուածա-
բան տէմէք իսթէր քի։ Էլ գօյմա վէ եաղլամա ուսուլի Տէր-
տուլիանոսուն չահատէթինէ։ Վէ քիլիսէնին թա պիտայէթէն իճ-
բա էթտիյի ուսիլէ մուվաֆիզ տրը։ Վէ քիլիսէ տայիմա պու սրբրը
էլ գօյմ պ չօճուղու եաղլամա իլէ իճրա էթմէչ։ զիրա եաղ դուլ-
լանմասը տա ազիզ բուհուն լութֆունա միւչաղիհ տիր, քի քիլիսէ-
նին իւղէրինէ կէլիր։ Ամմի էլ գօյմա եա եաղլամա իքիսի պիրլիքտէ
իճրա օլունարաղ պու կինէքի կիւնտէ միւգթաղի մատտէ ատտ
օլունմուչ։ Վէ իճրա օլունմադտա տրը։ Դրոշմտա իկի քէրրէ էլ
գօյմաղ վար. պիրի եաղլամաղտան վէ տիկէրի եաղլամասը իլէ
պէրաբարէր։ Չինքի մութլաղ էլ գօյմաղսըզ եաղլանմաղ. պու
սօնրաքի էլ գօյմայը Պէնէտիքթոս քահանայապետ քեաֆիր ատտ
էտէյօր, (Գ-----ն-ն Ժ-ը-վ. Գիր. ԺԳ. Գլ. ԺԹ. 16. 17.) ս
պիրինի արարողութիւն թէսմիյէ էտէյօր, չինքի իլք իճրա օլունան
արարողութիւն, էլ գօյմասընտան սօնրա զրոշմա կէչէնէր իւ-
ղէրինէ թէքերրիւր օլունմաղ. Սէնք քի ասրլ միւկթաղի ատէյլ
տիր։

Իչպու սօնրաքի թարիֆ էն տօղրու իսէ տէ, տիկէրլերինի տէ
հիմայէ էտէնլէր աղբը Աստուածաբանլար տրը, Հօյլէ տէմէլէրի իլէ.
պու քէյֆիյէթ աղատ վէ Աստուածաբանլար պէյնինտէ պիր միւճա-
տէլէ օլտուղունտան, օնլարա պիր լեքէ կէլմէզ. չինքի հէրֆինին
էսասը էլ գօյմաղ տէմէք տիր։ Վէյթուն եաղը իլէ եաղլանը։ Վէ
չօճուղուն անընա խաչ նիշանը չէքիլիր։

Պու եաղն իսթիմալի առաքեալարտան պայլանմըչ տրը տէրլէր
վէ Տէրտուլիանոս քիլիսէնին իչպու եաղլամասընը ուսիլի գատիմէտէն
այնմըչ թէսմիյէ էտիյօր։ Տէրտուլիանոս իսէ գրրգ էլլի տինէ Յուհան-
նէս առաքեալտան սոնրա զուսուր էթմէ. ամմա բրամէլիքտ բրամէլիքտ իճ-

թիրայա դալգըշամազլար քի միւռոն հայրապետլէր իճաաը տրր։ պու-նու ասնա քիլիսէ չըդարտը, աւետարանտա եազ տուր։ (Բ. Կոր. Ա. 21.) «Ի քի սիզի եաղլատը Ալլահ տրր։ քի սիզի մէօհիւրլէտի։ վէ բուհուն պախչիլինի սիզիմ իւզէրիմիզէ ինսան էթտի»։ Պու եազ նէ եազը տրր։ բրօթէսթանլար սիզէ ճէվապ վէրսինլէր։ Տէֆա մէշհուր Տէրտուղիանոս Մարկիոն բաֆրղրյա դարշը։ (Դիր. Ա. Դէ ԺԴ.) «Քրիստոսուն հազրընտա սէօյլէր։ Պու վազրթա գատար նէ եարա-տանընն սույունտան իքրահ էթտի։ սու իլէ քէնտի չակիրտլէրինի եայդայարագ։ նէ եազընտան, եազ իլէ քէնտիլէրինքինի եաղլայա-րագ»։ Իչթէ պու եազ Ս. միւռոն եազը տրր քի։ առաքելլարտան իսթիմալ օլունարագ սիզլէրէ թէնալի օլմուշ օլտուղունու Ալլահնն չիֆահէն քէլամը վէ քիլիսէնի իսպար էտէրլէր։ այթընեը տէնրակ իչպու միւռոնա վէ պու ազիզ սըրրա հասպ էլ ըիայէթ փալասան եա-ղը գաթմայա տա սիր ուսիլ չըդտը։ ալէմ պիլիր քի պու փալասան եազը օլմասա տա օլուր։

ՁՁԻ. Գ. Դրոշմն սուրէթը ասլիսի (էական կերպ) չօգ Աստ-ուածաբանլարընն ըէյինէ վէ զանիընա կէօրէ։ եաղլատըղը վազրթ մէէմուրտէն սէօյլենիլէն լուղէթլէր տիր. եանի «Լէգիզ եազ։ Յի-սուս Քրիստոսուն իսմի իլէ սէմալի գատիմ պախչիլէրին նիշանը սէ-նին իւզէրինէ ազարագ», եախօտ։ «Ակիզ բուհուն պախչիլի նի-շանը». վէ լաթին քիլիսէսինտէ իսթիմալ օլունան. «Սէնի խաչըն ըէսմի իլէ ըէսիմլէրիմ։ սէլամէթ գրոշմու իլէ փէտէրին օղուլուն վէ ազիզ բուհուն իսմինէ սէնի գուվվէթլէնտիրիրիմ»։ Հաթտա պու սօնրաքի կերպին հէվ լուղէթլէրի տէ միւգթազի տէյիլ տիրլէր։ Անճագ չարդ քիլիսէսինին գուլլանտըղը մազամ (կերպ) տիր։ օնու քի զարպ քիլիսէսի թաստիգ էտէր։ Ֆագաթ եաղլամա սաէթինի պու գատար թահգիր էտէն բրօթէսթանլար սիլէ ազիզ բուհուն լութ-ֆունու համիլ ազիր մատտէ օլտուղունու մէճպուրի իղրար էթմիլլէր։ (Տե՛ս [illegible] էէլէր [illegible] 340 [illegible]) Հէնրի պատուելի Բօմարէ Թայիթի առասը փատիշահընը եազ-լայարագ տէր։ «Ամ իւզը կը նշանակէ հոգւոյն սրբոյ զօրութիւնը, որ միայն կարող է զօրացուցանել զքեզ» եւն։

ՁՁԸ. Դ. Իչպու գրոշմ սըրրընը սէմերէլէրի։ էվվէլա իմանը ճէսարէթ իլէ մուհաֆազա վէ հիմայէ էթմէյէ ազիզ բուհուն լութ-ֆունու վերիր։ չէօյլէ քի վաֆթիզաէ մանէն չօճուգ կիպի տօղմաշ օլուրլար։ գրոշմտա գուվվէթլէնիպ։ եիկիտ ատէմ կիպի ճէսարէթլէ-նիրլէր։ վէ քեամիլէչիրլէր։ Վէ լաթին քիլիսէսինտէ պու սըրր պիր Խօլիմ եա գապուլ չայան պիր սէպէպ օլմատըգճա եէտի սէնէտէն էվվէլ իճրա օլմազ։ Իչթէ պունա մէպնի տիր քի։ հայրապետլէր գը-բոշմ սըրրընը վաֆթիզ սըրրընն դէյլի վէ իքմալի, եա խիթամը իսմի-նի վերիրլեր իտի։ վէ վաֆթիզ օլտուգտան սօնրա պիթթէագգուպ։

եանի անինտէ դրոշմել օլուր ուտուլար։ Նասրլ քի չարդ քիլիսէլէ-
րինաէ հէնուզ պու ուսիլ իւզէրէ, պու իքի սրրր պիրլիքտէ, եանի
վաՓՓիղ վէ դրոշմ իճրա օլունմագտա տրր։ Իքինճի օէմէրէսի մէօ-
հիւրիւ դատիմ տիր, քի պիր տահա ինսան դրոշմել օլամազ, վէ ՓէՓ-
քէրրիւրիւ մուհալ տրր, վէ դրոշմ պիՓտիրտէն սոնրա լաՓին քիլի-
օէսինտէ պիր ատէՓ վար տրր քի, եպիսկոպոս դրոշմել օլանրն եիւ-
ղիւնէ քիւչիւք պիր սիլլէ վուրուր, եանի պու տիւնեատա միհնաբ-
րիպ օլտուղունու վէ էնվայի տիւրլիւ մուխասէմաՓրն օլտուղունու
քէնտինէ տուշ էՓմէք իչին տիր։

ՕՆ ԻԲԻՆՃԻ ՖԱԱԼԼ

ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ ԽՈՍՏՈՎԱՆԱՆՔ ԻԹԻՐԱՖ ՍԸՐԸ

ՑՋԹ. Ապաշխարութիւն նէտամէթ կէթիրմէք, միւթէէզղի օլմադ ուէմէք տիր։ Պիր ատէմ էթտիյի գասգահաթլար իւզէրինէ եա օ տուր քի, թապիի էսէֆ տույարադ, օլ կիւնահլարասան իդրահ էտէր, վէ կէլմիշ օլմուշլարընը իւզէրինէ նատիմ օլուր, եա օ տուր քի, պիր ատէմ քէնտի կիւնահընտան խէլաս օլմադ իչին Գրիստոս էֆէնտիմիզին թալիմ էթտիյի մուամէլէյի իճրա էտէր։ Եանի պու մուամէլէնին վասէթասը եա եօլու իլէ պիր ատէմ կիւնահընտան խէլաս օլուր։ Էվվէլքի սուրէթտէ, օլ նէտամէթ պիր ֆազիլէթ տիր։ Իքինճի սուրէթտէ, օլ ֆազիլէթ Գրիստոս էֆէնտիմիզին մէրհամէթի վէ ինանը իլէ ըիւթպէյի պալայէ թէրֆի գուրնմըշ պիր սըրը տըր, քի ինսանընն կիւնահընը մադամը չէրիսի, վէ միւէսսէսի իլէ աֆվ էթտիրիր, վէ լութֆու իլահիյի օլ կիւնահքեար քիմսէյէ պախշ ու ինան էտէր։ Էվվէլքի սուրէթտէ Ֆազիլէր թէսմիյէ վէ ատտ օլունուր, վէ շէօյլէ թէֆսիր օլունուր, պու մուամէլէ սէմալի վէ ֆէվդ էլ թապիաթ պիր ֆազիլէթ տիր, քի ինսանը քէնտի իրթիքնապ էթտիյի կիւնահլարտան էօթիւրիւ էսէֆ վէ իդրահ էթմէյէ թահրիք վէ թէշվիդ էտէր։ Վէ Ալլահա էթտիյի հադարէթտէն տուլայը, կիւնահքեարրն թէրսիյէ օլմասընը վէ Ալլահա հիսանիւ իֆայը տէյն էթմէսինի միւսթէլզէմ օլուպ, եէնիսէն գավի վէ էհան պիր էսմիւրէ իպթիտար էթմէք նիյէթինի պատի օլուր։ Լութէր պու ֆազիլէթի եալնըզ ինսանրն սէպդաթ էթմիչ կիւնահլարընտան այրըլմասը, վէ կէրի տուրմասը տըր տէսի, վէ պունտան տուլայը հիչ պիր իդրահ, եախսատ օլմուշ կիւնահլարրն իւզէրինէ էսէֆ, վէ նէտամէթ կէթիրմէսի լազըմ տեյլի տիր տէյի թարիֆ էթտի։ (Տե՛ս Պելլէրֆոն. Գիր. Ա. Գլ. Ի. Ցոչ ոգուչիրուրեան)։

Ապաշխարութիւն իքինճի սուրէթտէ «Գրիստոս էֆէնտիմիզէն լճատ ու թէէսիս օլունմուշ պիր սըրը տըր։ պունուն վասէթասը իլէ քահանայնրն չէրի վէ ըէսմի աֆվ էթմէսի գուվվէթիյլէ նատիմ վէ միւէրիֆ ատէմին վաֆթիլինտէն սոնրա իչլէնմիչ օլտուգու կիւնահլարը աֆվ ու լաղվ էտէր, վէ ինանա Ալլահրն լութֆունու իքթա էտէր»։ Պիդ պու ապաշխարութիւն սըրրընը իթիրաֆ նախսատ խոստովանանք սըրրը թէսմիյէ էտէրէք, ֆի էլ հադիգա պու սըրրը

Քրիստոս էֆէնտիմիզ իճաա էթտի տէյի պէյան էտէճէյիզ, լաքին էվվէլա,

ԲԿ. Գու խոստովանանք, եախօտ ապաչխարանք սրբրընա պարչը կէլէն բաֆբղբլարը՝ եանլըշ տուչղուլարընը մուխթասարճա տէրճ էթմէմիզ լազըմ տըր։

Բաֆբղբլար

Նասըլ քի Թուռնէլի մէչհուր Աստուածաբան եազբյօր, բաֆբղբ-լարըն պարչարը տոգբուսան տոգբուլա վէ պարչարը տոչբուսան խոստովանանք սրբրընա պարչը կէթտիկէր։ [illegible] խոստովանանք խորհուրդու

պունուն իւէ պէրաթէր խոստովանանքը պոչա չրդաթաթաղ, ծանլա-
ըը գայպ վէ հէլաք էտէր իտիլէր։ (Տէ՛ Ս. Կ[illegible] [illegible]. 40.)։
Պունլար տէյիլ քի, պու խոստովանանք սրբրընը ինքնար էթտիքլէրի
իչին, իլլա թալիմաթլարընին հանլըչլըղընտան, խոստովանանք սրբ-
ըընա դարչը բաֆըլը ատտ օլունուրլար, ղիրա պիր կիւնահ եօղ
տուր քի, խոստովանանք սիվանընա չրդմայա ղէնգուր օլմասընը,
նասըլ քի աթիտէ իսպաթ էտէճէյիզ։

ՑՂԱ. Նէլէյիմ օնլարա քի տօղրուտան տօղրույա իչպու ապաչ-
խարութիւն սրբրընը ինքնար էթտիլէր, եախոտ հիւքմիւնիւ չիւ-
բիւթմէյէ դալդըչտըլար։

Նէվէլա Մանթանիասէր, Մանթանոս Միսսիալըտան Ֆրիճիա
(փռիւգիա) էյալէթինտէ, (Անատօլուտա) տօղուպ, Գաթաֆրիճ-
եանք տախի թէսմիյէ օլտուլար։ Վէ Փէփուզեան, Փէփուզ գարիյէ-
սինտէ վէյտա, վէ թէճէմմիւ էթտիքլէրի իչին, օրայը Նրուսաղէմ
թէսմիյէ էտէր իտիլէր։ Պունլար էվվէլտէ 173 թարիխինտէ, եաղնըչ
թալիմաթ էօյրէթմէյէ պաչլատըլար, եանի կիւնահլարըն պաղըլարը-
նա քիլիսէ աֆվլըգ վէրէմէղ պիլ ֆարդ, ատէմ էօլտիւրմէք, փութ-
փէրէսթիկը էթմէք, (եանի քրիսթիյան իքէն սէմնիւսդ փութփէ-
բէսթ օլմադ) եալան սէօյլէմէք, ինքնար էթմէք, քիւֆիւր, դինա,
վէ ֆիրիւչնի վէ սայիր պիր կէօնէ Ալլահըն հէյքէլինի պօղմասը,
քի ճանճա ինսանը պօղմադ տէմէք տիր։ Պու բաֆըղըլըղա մասթէ-
էսսիֆ տէրիզ, Տէրտուղիանոս մէշհուր ալիմ տիւչտիւ։ (Տէ՛. Գիր
Ցա[illegible]. հա[illegible]ՐԷա՛. Գլ. Ա. [illegible])։ Պու ալիմ զաթ տա-
խի ինսան պու եա, տիւչտիւ, հէր նէ դատար քի պաղը մուհար-
բիրլէր պունուն խոստովանանք սրբրը իւզերինէ եաղտըղը չէյլերի
հիւանիւ մանայէ չէվիրմէք էֆքնարընտա խէլէր տէ, վէլ հասըլ քի-
լիսէ ինտինէ լէքէլէնմիշ. լաքին սայիր խուսուսաթտա թահրիրաթ-
լարը, վէ վարդապետութիւնու տօղրու ատտ օլունմուշ, վէ հայրա-
պետլէր փայէսինտէ, վէ թէվէճճիւհիւնտէ տիր։ Վէ պու եանլըչը-
ղընը թախֆիֆ էթմէք իչին, տէր (Անդ. Գլ. ԺԹ.) «Պու ապաչ-
խարութիւն օլաճադ, վէ լաղըմընտան օլտուղունու սիղղէր տէ թա-
նրյօրուղ, ամմա աֆվլընը Ալլահա իհալէ էտէրիզ»։ Պունտան չու-
բասը իսթիխրաճ օլուր քի, Մանթանիսթլէր հէր նէ դատար քի. պէօ-
յիւք կիւնահլարընն աֆվլրդընը Ալլահտան մաատա եախոտ լուհանի
քիլիսէտէն մաատա, քի Մանթանիսթլէրին քիլիսէյի մախսուսէսի ի-
տի, քիմսէ վէրէմէղ իստաասընտա կէչտիլէր իսէ, նէինէ օնլարա
խոստովանանք օլմասը լազըմ տըր տէյի էօյրէտիր իտիլէր։ Ամ-
էճիւմ-լէ ապաչխարութիւն սրբրընը սայիր կիւնահլարըն աֆվը իչին իճրա
էթմէյի տէր իտիլէր։ Սէպէպի քի հէր դրէս խոստովանանք իւէ կիւ-
նահտան խէլաս օլուրում ումմուտու իւէ պէօյիւք կիւնահլար իչլէմէ-
սին։ (Անդ. Գլ. ԻԱ.)։

Նովաթ · վէ Նովատիանոս տախի հէման պու եանլըշլըղա սուփ-տրլար , պիրի Կարդագինէ չէհրի եպիսկոպոսու , տիկէրի Բոմա վար-դապետի քի Ս · Նովատիանոս փափայա գարշը գոյտու , վէ ըէյի խօա փէլէնտի իլէ քէնտի յէնտինի Անթի փափա իլան էթտի · Նովատոս տախի , Ս · Կիպրիանոսուն բանադրանք ծէղաբնաան գուրթուլմագ իլին , Բոմայա կէլմիշ իտի , վէ քէնտինէ հէմ ըէյ վէ հէմ էֆքեար մէղքիւր Նովատիանոսու պուլմուշ ուտու · Պու իլրիտինին հիմայէ էթտիլէրի բաֆրղրլըղ Լվվէա օլ քիմսէլէր տիր քի , սիւրկիւնէլէրով տայանամայրլ , փութլարա գուրպան սունմուշլար տր · վէ գուր-պան սունանլարրն գայմէսինի փարա իլէ ալըր իտիլէր · Վէ քիթապ-լարը թագտիմ էտէնլէրէ (sacrificatir est libellaticis) աֆվ (թո-ղութիւն) օլամազ վէ վէրիլմէզ իտի · սայիր կիւնահլարա թողութիւն վար տէր իտիլէր · Սանկիլէն պու ճէղա վաֆթիզաէն սոնրա հէր սիւր-յիւ աղըր կիւնահլարը իլէլէնէլէր հաղրնտա տախի իճրա օլսուն տէյի , էմր էթտիլէր · Սալիսէն Նովատեանլարրն պաղրլարը , պու սէրթ գարարը պիր աղ թախֆիֆ էթտիլէր , վէ մանու չափլարրն հարիրլէ էն տղրրլարը հագրնտա տէյի · Հէրիրնէ միւատիթէն իճ-րաարնը իսթէտիլէր · Աղըր կիւնահլարը տա քէնտիլէրինէ կէօրէ քը-րիսթիյան իքէն , ուրացող օլուպ , փութփէրէսթիյէ կիրէնլէր , ֆիլ-իպինի , վէ գաթիլ կիւնահլարը իտի ·

Լաքին բաֆրղրլարրն ատէթի գատիմէսի տիր քի , կաթողիկէ քիլիսէտէն այրըլտըղլարը կիպի , իլէրինտէ պաշ պիրլիյի օլմաբ-ղընտան նիֆագ փէյտա օլարագ , պիր չօղ թագսիմլէր գուհուր է-տէր · Վ.ադաա պու տէրէճէ չիտտէթ , վէ զալիմլիք պուլանմատան մանա վէ նիյէթլէրի զահիրէն հէր քէս քէնտի մէզհէպինտէ , Թէկիրա կայար հալածանքընտա գալի տուրսուն տէյի ամմա , տիկէր թարաֆ-տան տա Ալլահրն մէրհամէթինէ վէ քիլիսէնին էսլարրնա գարշը օ-լուպ , սըրրլարը չիւրիւտիւր իտիլէր · խոստովանանքը գալտըրըր ը-տրլար · Սոկրատես միւվէրրիխին պու քի Նովատեան բաֆրղրլար էֆ-քեարընտա իտի · (Դիր· Է· Գը Ին· ոէ) պէյան օլուր · Գունտա Ատ-տիկոս Ստամպոլ փաթրիկի , վէ Ասկղէպիատէս պիրի պիրի իլէ ոէօյ-լէդիյորլար , Ասկղէպիատէս փէք սէրթճէ հիչ պիր մանուչափ կիւնահա աֆվլըղ վէրմէյօր · Վէ մէղքիւր փաթրիք պիր աղ միլայիմնա իմանը ինդեար էսէնլէրէ , ղինաքեարլարա , վէ գաթիլէրէ եալընրղ աֆվ-լըղ օլամազ տէյի , սէօղիւնիւ Սոկրատես քէնտիսի տէտիրթտիրը , պու իլչիւնիւն տէ Նովատեան օլտուղլարը տէտիրլէրինտէն պէյան պուր ·

Իչպու խոստովանանք սըրրընա Մասսալեանլար , Մէլէտիանլար , վէ առաքելական թաղիր օլունանլար տախի գարշը կիթտիլէր ·

Առաքելականք , քէէնեի առաքեալլար կիպի քէնտի քէնտիլէրին էվլենմէտէն , վէ վիւլք սահիպի օլմատան մահրում էթտիլէր ,

պունալար Գարոնիոսուն սէօղիւնէ մէպնի (260 տա) զուհուր էթտիլէր քէնտի մէնլիսլէրինէ էվլի օլանլարը դապուլ էթմէզ իտիլէր։ Գէզա մալ վէ միւլքիւ մախսուսէյլ մալլար օլանլարա վէ Ս. Օգոստինոսուն (Գէր։ Ցա-ը հէրէտիկ-ոս-ռիւ-ոնց Գլ. Ի.) սէօզիւնէ պաղարաղ, խէթա իլլէյնկէրէ հիչ պիր աֆվլրդ ումիտի օլմասըդընը էօյրէտիր իտիլէր։

Մէլէտեանը. Մէլիտոստան պաչլայարագ (306 տա) զուհուր էթտիլէր, Մէլիտիոս. Լիգօրիօ չէհրի եպիսկոպոսու օլմուչ ուտու։ (Ս. Օթ-ոդ-ոս. Գէր։ Ցա-ը հէրէտիկ-ոս-ռիւ-ոց. Դլ. ԽԸ.)։ Գունալար սիւրկիւնտէ իմանը լինքեար էսիպ, թէքրար քրիսթիանլըղա ռիճաթ էտէնլէր իւէ ֆիմասլաֆի տուատա իխթիլաֆ էթմէզ իտիլէր, վէ խոստովանանքտա օնլարա աֆվլրդ եօգ տէյլի, իտուտա էտէր իտիլէր։ Հաթտա Մաքսիմինոսուն սիւրկիւն չրդարմասընա պաչլըճա սէպէպ տէ Մէլէտիոս օլտուղունու վէ վուրթարա զուրսան սունտուղունու Գարոնիոս միւվէրրիխ, վէ ալիմ Գէտավիոս Աստուածարան պէյան էտէրլէր։

Մասսալեանը, եախօտ Իվգիթեան, եախօտ տուտաճը (օրնարանը) թէսմիկէ օլտուլար, վէ տէ խարար կիյտիրլէրի իչին, խարարոճը կիւրուհու թէսմիկէ օլտուլար (360 տա) զուհուր էտէրէք, պունալար հէր զուվվէթի տուայա վէրէրէք, նէ վաֆթիզէ, նէ խոստովանանքա եանի վէ լուզում եոգ տէյլի։ Սերեոֆիկոսութիւնա պուլունտուլար։ (Տե։ Նէյէ։ Հէրէտիկ-ոս-ռիւ. 80։ Վէ Թէ-ոդ-ոս. Գէր։ Ե.)։

Վալտեանը, վէ Վիզլէֆիլէր, խոստովանանք վէ սայիր սըրրլարը դապուլ էտէր իտիլէր։ Ֆաղաթ խոստովանանք մէէմուրու լազըմ քի, կիւնահը օլմասըն, եօղսա օնուն արձակումու պօչ տուր։ Վէ սալէհ (արդար) քահանայ իղինսիզ օլտուղու հալտէ տախի չէրան խոստովանանք էտէպիլիր, եանի քէնտի եպիսկոպոսունտան իրաւաունթիւնը օլմազտան արձակում վէրէպիլիր տէյլի էօյրէթտիլէր։

Վիգլէֆ, քաւարանը, ալիզլէրին չէֆաաթընը, վէ եկտի սըրրլարը ըէտտ էտէր իտի։ պու սուրէթտէ պիր կիւնահրեար էթտիկի խէթալար իչին թէքմիլ նէտամէթ կէթիրիրսէ, օնա խոստովանանք լազըմ տէյլի իտտաասընտա կէզտի իսէ տէ, պու ատէմին մէպտասը խոստովանանքը պօչ չէյ տիր տէմէք օլմայրպ։ կիւնահրն աֆվլրդընը մահդա թէքմիլ ղղՋումա վէ մնղայա վէրիր իտի։ պունուն իչին իշպու մէպտասը Կոստանդ սինոֆնունտա դատապարտել օլտու։ Պու ճիւմլէ քէնտիսի տախի Լութերօրթ Ինկիլթէրրա չէհրինտէ պաչ փապազ օլտուղու հալտէ, տայիմա խոստովանանք էտէր իտի։ Ցիւս Ցոհաննէս քէնտի իթիգաթընտա պունուն կիալի իտի։ (Տե։ Գ-ոս-ոն. Գ-ոս-ոնրինն հեքէ-ոս-ոնեանց Գէր։ ժ.Ա. նամ. 104. վէ 165.)։

Մէղհէպիմիզին էն պէօյիւք տիւշմէնի Լութեր վէ Գալվին (օն ալթընճը տէհրաէ) զուհուր էթտիլէր։ պունալար ֆէնա վէ մէչրէպ-

լերի պօղուդ ատէմլէր օլուպ ։ սօն տէրէճէ մէշրէպի պօղուդլարը քէնտիլերինէ պէնտ էթտիլր ։ վէ քէնտի մէրամլարը՝ սէրպէսթճէ իճրա էթմէք իչին ։ կաթողիկէ Հռոմէական վէ առաքելական քրիստէնին պիւթիւն ազայիտի տինիյէտինի ինքեար էթտիլեր ։ վէ Ալլահն մուհարրէր քէլամը՝ սայրի հայրընդզ քէնտիլեր թէքմիլ անլայընդզ ։ քէնտիլեր մանա վէրիզ ։ վէ ահիհլիքլերի հայրընդզ քէնտիլեր չընդարընդզ ։ նէչր էթմէյէ քէնտիլերինէ Ալլահ թարաֆընան մէէմուրիյէթ ինսան օլունմուշ կիպի ։ ֆասիտ մէրամլարընը՝ վէ սօն տէրէճէ նէֆսանիյէթլերինի իճրա էթտիլեր ։

Լութեր Մարթէնոս ։ նէտի օրրրլարտան հայրընդզ իւչիւնիւ գատուլ էտէր իտի՝ վէ ատու տա հայրընդզ իսմ իլէ ։ Եանի ։ մէրտուութիւնու ։ խոստովանանքը՝ վէ հաղորդութիւնու ։ Գաքը տա իլիտի նէթէր տէր իտի ։ Եանի մէրտուութիւն՝ վէ հաղորդութիւն քէնտի քրիստոնէական վարդապետութիւնունա ։ էվվէլլերի խոստովանանք սրրրընը Քրիստոստան իճատ օլմուշ ։ վէ ինսանըն սէլամէթի իչին էն լազըմը՝ սրրը տրր տէյու դատուլ էտէր իտի ։ սօնրա տէտիկինի տէօնիւպ ինքեար էտէր իտի ։ Գա խուտուստա քէնտի մէղքիւր քիթապընը օդումալը ։ Գէզա կալվին բրօթէսթանլարընը՝ սէրկէրտէսի՝ վէ միւճիտի օլտուլար ։ Գու դաթլար հերետիկոսապետլերին էն պիրինճիլերի օլտուլար ։ բիլիսէյէ՝ վէ ատապիյէթէ զիյատէսի իլէ մազարրաթ՝ վէ թապիլերինէ պիլմալ սէրպէսթլիք՝ վէրտիլեր ։ Լութեր եիրմի եաշընա դատար եանի 1505 է դատար մէքթէպլերտէ օգուտու ։ սօնրա Երթֆօրթ մանասթրընա՝ վէ Օգոստինեան թարիգաթընա կիրիպ ։ 1507 տէ քահանայ օլտու ։ օլ վագրթ Լէոն փափա ։ Ս ։ Գետրոս քիլիսէսինին պինասը իչին խայրխահլարա ներոզութիւն՝ վերմէք էմրինի Օգոստինեանլարա՝ վերմէյիպ ։ քարոզիյլեր թարիգաթընա՝ վերտիլի իչին ։ Լութեր կիւճլնտի ։ վէ ներոզութիւն պօշ չէ տիր տէյի իլան էթմէյէ պայլատը ։ վէ եէնի թարիգաթընը իճատ էթտի ։ վէ Օտալէթթա նամ դարը իլէ էվվէնտի ։ քէղալիք Կալվին ։ պունլարընը իչպու մէղհէպի իճատ էթտիքլերի հայրընդզ քէնտիլերինին մէշրէպ ֆիկրալրընա՝ վերիլիր ։

ԳԼ.Ր ։ Գու ատէմլերին ղաչընճա մէրամը ։ տէյիլ տի տողրուլու էօյրէթմէք ։ անճագ կաթողիկէ Հռոմէական քրիստէ էվվատլարընա պէրուտէթ սայնաղ ։ վէ քրիստէանլն այրրրպ փարալամագ օլտու ։ Գունլարընն եանլրդ թարիմաթլարը Լսաալն՝ վէ պաչլըճասը չունլար տրրլար ։ Ինսան իլը Ադամդն կիւնահը իլէ կիւնահա տուշտու ։ վէ սատատէթ հալինի դայալ էթտի ։ Գու իլը կիւնահ սայիր քեսֆիֆէյի ինսան կիւնահլարընա քէօր՝ վէ թօխուտ օլտու ։ վէ հէր կիւնահ վար իսէ ։ հէրիսի օլ իլը կիւնահրն տալլարը եախատ մէյվէլերի տիր ։ Գա իլը կիւնահ վաֆիթլդ վասէթասը իլէ ինսանտան տէֆ օլուր կիտէր ։ տէյիլ քի վաֆիթլդտէ սիր քէրամէթ՝ վար ։ եախատ օլ կիւնահը քէն-

տի գուվվէթի իլէ տէգ էտէր, անճաղ գու վաֆթիդի իէրա էտէն ղաթ, օլ կիւնանէն վէ օլ սաաթտան Քրիստոսա ինանմայա եախօտ սըղընմայա պաշլար։ Իշթէ օնտան վէյտա օլմուշ օլան Քրիստոսա իշղու իման վէ սըղընմաղ վասէթաս իլէ էվվէլա ախամլըղն պի-տայէթ կիւնանը օտա կիւնան սայրլմամայա պաշլար։ Վէ ճէղասը գալմաղ, սայիր կիւնանէլար տա, քի օլ կիւնանէն կէօնակէ օն սուրէ-թի վէ մագամլարը տըրլար, ինսանա կիւնան վէ ճէղա սայրլմամայա պաշլարլար։ Իմտի իլք Ադամդն կիւնանը վաֆթիզտէն սօնրա պիլէ քէնտի ըէնկէրի, վէ մագամլարը իլէ ինսանտա պաղի դայրը։ պու ըէնկէլը վէ մաղամլար, պիզէրին կիւնանէլարը տըրլար։ Վէ նասրլ քի վաֆթիզտէն պաշլայարաղ Քրիստոսա իման հասրլ օլուրսա։ վէ պու իմանդն գուվվէթի իլէ իլք կիւնան վէ ճէղա սայրլմաղ օլույօր-սա, քէզալիք պիզէրին մուախխարէն իշլէտիյիմիզ կիւնանլար եէնէ օլ իման վասէթասը իլէ կիւնան սայրլմաղլար։ (Նէ կիւզէլ պուլուշ ...) ինսանա քեաֆի տիր վէ նէթէր քի, վաֆթիզի սատ ֆիքրի-նէ կէթիրսէն, իլք կիւնան սայրլմաղ օլուր, վէ օնուն մէյվէլէրի տէ եանի սայիր կիւնանլար տա սայրլմաղլար, եախօտ տանա աչըղը, աֆվ օլուրլար։ Գունտան գօլայ դայրը պիր մէղհէպ [illegible] մի։ Վաֆթիզ օլմաղ հաճէթ տէյիլ։ Ֆիքրինէ վաֆթիզի կէթիրիրսէն, կիւնանտան գուրթուլուրսուն։ Գու սուրէթաէ խոստովանանք հիչ օլմուշ օլուր։ Վէ պիր տէ ֆաղլա պիր պէօյիւք զահմէթ, իլլա քրո-թէսթանլարա, պէօյիւք էզիյէթ, վէ մուճիպի նէֆրէթ։

ՌԱԼԳ։ Կաթողիկէ քիլիսէնին պու պասլտէ օլան թալիմաթը չէօյ-լէ տիր։ վաֆթիզ սըրրը եալընըզ Ադամդն պիզէրտէ պուլունան կիւնանրնը աֆվ էտէր, վէ պու սըրրլար սահիհէն լութուֆ վէրիր։ պու լութուֆու մուախխարէն իշլէտիյիմիզ կիւնանլարդն եիւզիւնտէն դայպ էտէրիզ, դայպ էթտիքտէն սօնրա մութլաղ վէ միճէրրէտ պի-զէ տիկէր պիր վասէթա լազըմ տըր քի, հիւսնիւ բատէթիմիզ իլէ իշլէտիյիմիզ կիւնանլարտան խէլաս օլալըմ։ պու վասէթատա պաշ-գա տէյիլ։ անճաղ Քրիստոս էֆէնտիմիզին պիզիմ իշին իճատ վէ ին-սան էթտիյի խոստովանանք սըրրը տըր, քի իլքի [illegible] պաթմըշ օլտուղունտան, եանի վաֆթիզին լութֆու, պու իքինճիյի հայրապետ-լէր իքինճի ոէլամէթ թախթասը թէմիյէ էթմիշլէր, իմտի վաֆթի-զին վազիֆէսի պաշգա տըր։ Վէ խոստովանանք պաշգա տըր։ օ-նուն մագսէտի պիր եալընըզ Ադամդն պիզտէքի օլան սկզբնական կիւնանը տէֆ էթմէք տիր։ օնուն իշին տէ պիր քէրրէ [illegible]։ Վէ թէքէրրիւր օլմայա հաճէթ տէյիլ։ Խոստովանանք սըրրընդն մագսէտ, վէ վազիֆէսի տէ ինսանդն վաֆթիզտէն սօնրա իշլէտիյի կիւնանլա-ըը աֆվ էթմէք տիր, եէթէր քի չարթը լազըմէսիյլէ իէրա օլուն-սուն, վէ հէր գաչ տէֆա պիր ինսան կիւնանա հասպ էլ պէչէրիյէ վէլղաաֆ կիրիֆթաբ օլուրսա, խոստովանանք սըրրը իլահիսինէ

միւրաճառաթ էթմէյէ մէճպուր տուր։ վէ թէքէրրիւրիւ սէյամէթ պա-
պընտա ճայիզ վէ լազըմ տըր։

ՑՂԻ։ Էվվելա իշպու խոստովանանք սըրբընըն, կիւնահլար
աֆվըդը իլին Քրիստոս էֆէնտիմիզէն իճատ օլմուշ օլտուղունուն
սրհէթինի պէյան էտէլիմ։ Սանիյէն հէր քէսին պու սըրբը իճրա
էթմէք իլէն կիւնահլարընը պիրէր պիրէր պէօյիւք օլսուն քիւչիւք
օլսուն, քտանայա սէօյլէմէյէ մէճպուր օլտուղունու։ Սալիսէն հան-
կը կիւնահ տըր ազիզ բուհա գարշը օլան օլ կիւնահ քի։ հիչ աֆվ
օլմազ։ Բապիէն Մավէսին նախոտ էսկի ահդան սըրբլարը։ Խամի-
սէն, խոստովանանք սըրբընին մէէմուրու, մատէսի, վէ սէօզլէրի
իւզէրինէ։ Սատիսէն, քիլիսէնին իլէ տէնրլէրինտէ իճրա օլունան
կանոնական ապաշիարութիւն իւսկէրինէ։ Սապիէն ներոզութիւնլար
իւզէրինէ։

ՊԱՊԸ ԺԱԳԱՆ

ԽՈՍՏՈՎԱՆԱՆՔ ՍԸՐԸ ԿԻՒՆԱՀԼԱՐՄԸԶԸՆ ԱՖՎԼԸՂԸ ԻՉԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍ ԷՖԷՆՏԻՄԻԶՏԷՆ ԹԷՍԻՍ ՕԼՏՈՒ

ՑՂԼ։ Նասրլ քի էվվելէրի սէօյլէմիշիզ։ պիր մուամէլէնին սըրբ
օլմասը իլին իւչ շարթ լազըմ տըր։ Էվվելա քի օլ մուամէլէ Քրիս-
տոս էֆէնտիմիզտէն իճատ օլմուշ օլսուն, սանիյէն, քի օլ մուամէ-
լէ լութֆու իլահիյի համիլ օլուսը, ինսանա օլ լութֆու վէրէպիլմէսին
սալիսէն, քի օլ մուամէլէ զահիրէն պիր սաէթ իպրազ էթմէսին։

Քրիստոս էֆէնտիմիզ հաչան էօլիւլերտէն տիրիլիպ առաքեալ-
լարա կէօրիւնտիւ վէ ոնլարա իւֆիւրիւպ ազիզ բուհու վէրմէի իսէ։
պու խոստովանանք սըրբընը իճատ էթտի։ (Յովհ. Ի. 21. 23.) «Նա-
սրլ քի փէտէր պէնի իրսալ էթտի իսէ, պէն տախի սիզլէրի իրսալ
էտէրիմ, վէ պունու տէտիկինտէ, ոնլարա իւֆիւրտիւ, վէ տէտի։
Ալըն ազիզ լուտուս։ հէր քիմին կիւնահլարընը աֆվ էտէրսէնիզ,
ոնլարա աֆվ օլունուսուն։ հէր քիմի քի պաղլարսանըզ, պաղլան-
սըն»։ «Հէր ազիզ թաշլան զամ պուրայը օգուրսա այրզտան այր-
զա պունունլա Քրիստոս առաքեալլարա պէօյիւք պիր հիւքիւմէթ
վէրմիշ օլտուղունու տա պէրաբէր անլայանաղ, չարէ եոք։ Նէ տիր
պու հիւքիւմէթ, ինսանլարըն կիւնահլարընը աֆվ էթմէք հիւքիւմէ-
թի տիր։ «Հէր քիմին կիւնահլարընը աֆվ էտէրսէնիզ։ աֆվ օլուն-
սուն, հէր քիմին պաղլարսանըզ, պաղլանսան»։ տէմէք քի, պու
հիւքիւմէթի Քրիստոսատան առաքեալլարա վէրիլմի։ Իչթէ սիզ պու
սէլահիյէթին իճրասընա, ազիզ սոյայիխարութիւն նախոտ խոստո-
վանանք սըրբը խամինի վէրիրսիզ։ վէ Քրիստոս էֆէնտիմիզին պունու

պէօյլէ իճատ էթտիկի իչին Ալլահանի սրբր տրբ տէրիզ, պուրասը ա-
չրգ տրբ։ Կէլէլիմ սրբրբն իրլինճի չարթընա, եանի պու իճատ օլու-
նան մուամէլէ, իճապ էտէն լութֆու վերիյօր մու, եօղսա վերմէ-
յօր մու. « Հէր քիմին կիւնահլարընը ափվ էտերսէնիզ, ափվ օլուն-
սուն. վէ հէր քիմի ղազլարանրդ, պաղլանսրն », տէմէտէն պայիս,
կիւնահ ափվ օլտուղու կիպի։ Ալլահրն լութֆու անինտէ օլ քիմսէյէ
կէլէհէք։ դիրա Ալլահրն լութֆունու ինսանտան գալբրան պիր եա-
լընրդ կիւնահ տրբ, եախսու կիւնահ վէ լութֆ պիրլիքտէ իմթիղաճ
էտէմէղլէր, եա պիրի եա օ պիրի ինսանտա գալապիլիր. Նասրլ քի
կէճէ կէչտիկի կիպի կիւնէշ կէլիր, եախսու գարանլըղրն ղըտրը ը-
չրգ օլտուղու կիպի, չէթանրն ամէլի տուրտուղու մահալտէ։ Ալ-
լահրն լութֆու տուրամազ. եօղսա Ալլահլըղը թէրք էթմէլի։ Քրիս-
տոսուն վերտիկի պու սէլահիյէթ վէ գուվվէթ պիր կիւնահքեարրն
իւղերինէ իրրա գալուղու կիպի, կիւնահրը ամէթ օլուր, լութֆ ս-
նու տօլտուրուր, վէ նէրտէ կիւնահ գալմազսա, պէլլի քի լութֆ օ-
բատա հազրը տրբ։ « Զինչ միաբանութիւն է Քրիստոսի ընդ Բելիա-
բայ », (Ռ. Կորն. Զ. 15.) Տէմէք քի Քրիստոսուն պու իճատը լութֆ
վերիր։

Կէլէլիմ իւչիւնճիւ չարթա, եանի պիր սրբրբն զահիրէն պիր
մուամէլէսի տէ օլմալը։ Կիւնահլարը ափվ էթմէք եա պազլամազ
մուամէլէսի զահիրի պիր մուամէլէ տիր, զիրա իչտու հիւքիւմէթի
վէ սէլահիյէթի Քրիստոսուն էմրի իւղերէ իճրա էթտիրլէրինտէ, ա-
ռաքեալլար քէօր քէօրիւնէ հէր քէսէ բասի կէլէճէքլէրի հալտէ,
սէնի ափվ էթտիմ կիւնահլարընտան տէմէյէ կէօնտէրիլմէտիկէր եա։
Մութլադ պիր ատէմ քէնտի քէնտինէ իրթիքեապ էթտիկի կիւնահը
պիլիպ նատիմ օլուպ վէ օնտան գուրթուլմազ իչին առաքեալլարա
միւրաճաաթ էտիպ, պու կիւնահլարը իդրար վէ իմիրաճի էտէճէք ի-
տի, վէ առաքեալլար գուլազլարը իլէ ամնէյտիրտէն սօնրա, նա-
տիմ օլան կիւնահքեարրն էֆքեարրընը, եա հալինի անլայարազ, ափ-
վրընը ինսան էտէճէք իտիլէր, եախսու իալահ օլմայա մուղայիր տա-
հա էֆքեար թաշրմազտա, վէ հէնուզ օլ կիւնահլարա օլան մէյլ ու
հէյլինի թէրք էթմէյէճէյինի վէ չէօղիւլմէյէ չայան վէ տահա լայըզ
օլմատըղընը անլայըզ, ափվ էթմէյէճէքլէր իտի։ Ինչու կիւնահ-
քեարրն չիֆահէն նէտամէթի, վէ կիւնահրն իդրարը վէ ափվրզ սի-
լէմէսի. վէ առաքեալլարրն պունլարը ափվ էթմէսի, պիր եալընրդ
տախիլէն վէ ֆիքիր իլէ իճրա օլմայաճաղրզը, անճագ չէօղէն, եա-
խսու օնու հալ էտէն քահանայ Էվվէլա կիւնահքեարրը զահիրէն նէ-
տամէթ կէթիրմէյ իտուկինի, վէ կիւնահրընը չիֆահէն վէ թագրիրէն
անլամազ էմրի թատլի տիր. վէ կիւնահքեար քէնտի կիւնահրնտան
սահիհէն վէ սլն իչթիպահ չէօղիւլիւպ խէլաս օլտուղունու քէղա-
լիք անլամազ իչին առաքեալլարրն ափվ էթտիմ կիւնահլարընը եա-

խօտ ածիլ էթիւտիմ, հալէն պաղլրսրն էֆքեար ու հալինի զահիրէն, վէ չիֆահէն անլամասը լաղրմ օլտուղունտան, մութլաղ առաքեալ-լարրն հէր պիրի պէն սէնին կիւնահլրնը ածիլ էթտիմ տէյէճէք իտի, վէ Քրիստոսուն էմրինի իճրա էտէճէք իտի. հէմ պէօյլէ տէ իճրա էթտիլէր. տէմէք քի զահիրէն վէ մատտէթէն տախի իշպու մուամէ-լէնին բէսմի վէ ատէթի վար իտի, եանի կիւնահլարրն իգրարը, վէ օլունան վէ կէօրիւնէն նէտամէթ. վէ առաքեալլարրն ածիլ Կրտիմ սէնիճ կիւնահլարրնր տէյի, չիֆահէն հիւքմիւ, պիր մուամէլէյի զահիրի վէ մատտի օլմասը չարթը մութլաղ իտի. Պու սուրէթտէ խոստովանանք սրրրը պալատէ մուհարրէր իւչ չարթը չամիլ օլտուղու իչին, Քրիստոս էֆէնտիմիզին էմր ու ինտասը իլահիսի, վէ կիւնահատան դուրթուլմագ իչին, ինսանլարա էն լաղրմ պիր սրրրը իլահիսի տիր. Եթէ պու սրրրը ազիմ օլ վազրթ իճատ վէ թէկէսսիս օլտու, հաչան Քրիստոս էօլիւլէրտէն տիրիլտիրտէ առաքեալլարա կէօրիւնիւպ, վէ օլ խաթիգալիյէթի, եանի կիւնահլարը ածիլ էթմէք հիւքիւմէթինի օնլարա ինսան էթտի իսէ. Վազտա Քրիստոս էֆէն-տիմիզ իշպու ինսանը առաքեալլարա, վէ առաքեալլար իլէ օնլարրն խալէֆլէրինէ, եանի կամոդիկէ քիլիսէյէ վէրէճէյինի զաթէն էն էվ-վէլ հայաթընտա իքէն առաքեալլարա տուշ էթմիշ, եախսոտ վատ էթմիշ իտի. Վէ տիրիլտիրտէն սօնրա օլ Ալլահանի վատրնը ֆիֆիլէն իճրա էթտի, զիրա (Մ-ԹԸ. ԺԶ. 19.) Պետրոս վատ էթմիշ իտի. «Հէր նէ քի եէր եիւզիւնտէ պաղլայաճադ իսէն, կէօյտէ տախի պաղլանմիշ օլաճադ. վէ հէր նէ քի չէօզէճէք օլսան կէօյտէ տէ չէօ-զիւլմիւշ օլաճադ»։ Վէ պու վատրն թրպդրսրնը թէքրար ճէմի առաքեալլարա, Պետրոս սա պէրապէր օլարագ, թէքէրրիւր էթտի։ (Մ-ԹԸ. ԺԸ. 18.) «Հէր նէ քի եէր եիւզիւնտէ պաղլայաճադ օլսա-նըզ, կէօյտէ տախի պաղլանմիշ օլաճադ տրը. վէ հէր նէ քի եէր եիւզիւնտէ հալլ էթմիշ օլաճադ իսէնիզ կէօյտէ տախի հալլ օլա-ճադ տրը, եանի չէօզիւլէճէք տիր»։

Քրիստոսուն պու իքի վատարրնտան աշիքեար կէօրիւնիւր քի, Քրիստոս էֆէնտիմիզ կէլէճէք պիր զէմանտէ. եանի էօլիւլէրտէն քէնտիսինին տիրիլմէսինատէն սօնրա ինսանա պիր սէլամէթ սրրրը իճրա իտէճէք իտի. վէ ֆիէլ հագիգէ հէմ իճատ հէմ տէ վատրնը ինֆազ վէ իճրա էթտի։ (Ա-Ք. Ի. 21. 23.) պու պատտէ Տրիտէնդեան սինոմոս։ (Դէ-Ռ. ԺԴ. ԳԼ. Ա.) տէյօր։ «Հաչան էօլիւլէրտէն տի-րիլիպ քէնտի չամկիրալէրինտէ իւֆիւրտիւ. տէյերէք, այրն ադիզ բուհու, հէր քիմսէրին կիւնահլարրնը ածիլ էտէրսէնիզ, օնլարա ածիլ օլաճունուն. վէ հէր քիմսէրինքինի պաղլամիշ օլուրսանըզ, օլ կիւնահ-լար պաղլանմիշ օլսունլար։ Պէօյլէ պիր մէշհուր վուգուաթ վէ ա-չիզ լուզէթէր իլէ, վաֆթիզտէն սօնրա կիւնահա տիւշմիւշ օլան քրիսթիյանլարը պարրշարմագ իչին առաքեալլարա, վէ անլէրին չէ-

ման խալէֆի օրանպարա կիւնահը աֆվ էթմէք հիւքիւմէթի իթա օ-
լունմուշ օլտուղունու քեանֆիէյի հայրապետլէր պիլիթթիֆաղ ան-
լատրլար։ Պողոս առաքեալ։ (Ռ. Կորն. Ե. 20.) «Քրիստոսուն թա-
րաֆընտան էլլիլիք էտէրիկ։ Ալլահ իլէ պարըշըն»։ ասմէք քի Ալլահ
վասէթա իլէ իշ կէօրիւր։ Յակոբոս։ (Ե. Դ. 16.) «Խոստովան ե-
ղերուք միմեանց զմեղս»։ պիրի պիրլէրինիզէ կիւնահլարընըզը իթի-
րաֆ օլուն։ քիմ տիր պունլար, (14. ֆէ.) այբդ սէօյլէյօր։ «խաս-
թալլէնիրսէ սիզտէն պիրիսի, քիլիսէնին քահանայսընը չաղրըսըն։ վէ
(պունլար) օնուն իւզէրինէ տուա էթսինլէր, նազ իլէ բապպըն խա-
մի իլէ նազլասընլար։ ։ ։ պիրի պիրլէրինիզէ կիւնահլարընըզը իգ-
բար էտին»։ պուրատա Յակոբոս առաքեալ մութլաղ Քրիստոս է-
ֆէնտիմիզին առաքեալլարա, վէ քահանայլարա իճատ վէ թէնպիհ
պույուրուլուբ խոստովանանք սրրընը նազլյօր։ քի (Ռ.Ֆ. Ի. ֆէ.)
Քրիստոս առաքեալլարա հէր քէսին կիւնահրնը աֆվ էթսինլէր, նա-
խօտ պաղլասընլար, տէյի։ հիւքիւմէթ վէ սէլահիյէթ վէրսի։ Յա-
կոբոս առաքեալ տալսի պու խոստովանանք սրրընը սէլամէթ վա-
սէթասը տէյի իճրա էթմէսինի էմր իսիյօր։ իմտի պիր պիրլէրինիզէ
կիւնահլարընընը իգբար էտին։ տէմէսինտէ, ըրթէսթանլար։ Յակո-
բոս աշխարհական աշխարհականա կիւնահլարընը իթիրաֆ էթսին տէ-
յօր, տէյի դաշամաղ եօղունա վարմասընլար։ վէ հաղլարը եօղ
ատուր։ զիրա պու պիր պիրինիզէ։ մանասը խասթա իլէ քիլիսէ քա-
հանայլարը, եախօտ երէցլերի տէմէք տիր։ Սանկիյէն Յակոբոս առաք-
եալ փէք ալա պիլիյօրուտու քի, կիւնահ աֆվ էթմէք զուվվէթինի
Քրիստոս էֆէնտիմիզ եալընընը առաքեալլարա վէրսի։ տէյիլ քի ճէ-
մաաթա, պունուն իլին տիր քի քիլիսէնին քահանայսընը չաղրընը
տէյօր։ այխարհականա խոստովանանք օլունմաղ իսէ։ քիլիսէ քա-
հանայլարընա ՆՀ լուգում վար բոր։ վէ խոստովանանք ալոս։ կի-
նահ աֆվ էթմէք իմթիյազընը Քրիստոս աշխարհականլարա վէրմէմիշ
իսի։ վէ Ալլահընն էսրարընընն պին պաշընլարը օրմայա եալընընը առաք-
եալլար նասլ օլունմուշլար ըստ։ վէ քիլիսէ դայտէսի ըրթէսթան-
լարընն արդիսիմնէ վէ էֆքեարընա մուվաֆֆըզ քիլիսէսէ պիր ճում-
հուրիյէթ տէյիլ։

Տէֆա օլ պիր պիրլերինիզէ լուգմթի իքի թարաֆընն պիրի
պիրինէ մինանմէպէթէն խոստովանանք օրմասընը չրդարմադընդար։
եախօտ աշխարհական, քահանայա։ վէ քահանայ աշխարհականա,
ղիրա (Եփես. Ե. 21.) Պողոս առաքեալ եազար։ «պիրի պիրինիզէ ի-
թաաթ էտին», հանի իթաաթ քիւշիւքտէն պէօյիւկէ օլուր։ վէ հիչ
պիր վազթ անլայըմազ քի պէօյիւքէր, եախօտ բուէսսալար ատ
թապաալարընա իթաաթ էթսինսէր։ Քէղալիք։ (Ա. Պետ. Դ. 9.)
«Պիրի պիրինիզ իլէ միսաֆիր սեվիճի օլուն»։ էլպէթ պիրի խանէ
սահիպի։ վէ պիրի միսաֆիր օլասվէր։ տէյիլ քի իքիսի ատ միսա-

ֆիր։ Վէ (10.) «Հէր պիր քիմսէ։ նասրլ քի պիր պախչէյ ալոր
իսէ։ պիրի պիրինիզէ օնու վէրմէյի։ Ալլահն տիւրլիւ տիւրլիւ ի-
նայէթլէրինին էյի պէնպաշլարը միսալի»։ Տէմէք քի պիրի պախ-
չէյէ միւհթաճ վէ տիկէրի պին պաչը։ օլ պախչէյլերի վէ եախօտ
Ալլահն էսրարընը տաղլարընը։ իմտի օլ պիրի պիրինիզէ կիւնահլա-
րընընը իթիրաֆ էտին լուգէթինին իքի թարաֆա տա չումուլի եօղ
ատուր։

Խոստովանանք սրրընը Յովհաննէս աւետարանիչ քէնտի իլգ մէք-
թուպունտէ, (Ա. Գլ. 8. 9.) թաստիգ վէ թէնպիհ, վէ թէնքիտ է-
տիյօր։ «Էգէր կիւնահրմըզ եօղ ատուր տէրսէք, պիզ քէնտի քէնտի-
միզի ալատատրըզ։ ։ ։ էգէրչի կիւնահլարըմըզը իթիրաֆ էտէրսէք։ օ
սատրզ վէ ատիլ տիր աֆվ էթմէյէ կիւնահլարըմըզը։ վէ հէր մէք-
բուլլուգատան պիզլերի փաքլէմէյէ»։ Պուրատա կիւնահ կիզլէմէք
պահսը օլույօր։ վէ խոստովանանք օլմագ մութլաղ կիւնահրնեար
կիւնահրնը Ալլահտան կիզլէյէմէզ։ քի օ էֆքեարսէ կէզէպիլսին։
տէմէք քի Յովհաննէսին թէքտիրի խոստովանանայրատան կիւնահ կիզ-
լէմէսի իւզէրինէ պանս օլունույօր։ «զանձինս խաբեմք» քէնտի
քէնտիմիզի ալատատրըզ։ եախօտ քահանայը տէյիլ։ Ալլահը։ օնուն ի-
նայէթլէրինին էյի պէնպաշլարը։ տէմէք քի Յովհաննէսին թէքտիրի խոստովանանայրատան կիւնահ կիզ-
լէմէսի իւզէրինէ պանս օլունույօր։ «զանձինս խաբեմք» քէնտի
քէնտիմիզի ալատատրըզ։ եախօտ քահանայը տէյիլ։ Ալլահը։ օնուն ի-
նայէթլէրինին էյի պէնպաշլարը։ տէմէք քի Յովհաննէսին թէքտիրի խոստովանանայրատան կիւնահ կիզ-
լէմէսի իւզէրինէ պանս օլունույօր։ «զանձինս խաբեմք» քէնտի
քէնտիմիզի ալատատրըզ։ եախօտ քահանայը տէյիլ։ Ալլահը։ օնուն ի-
նայէթլէրինին էյի պէնպաշլարը։ տէմէք քի Յովհաննէսին թէքտիրի խոստովանանայրատան կիւնահ կիզ-
լէմէսի իւզէրինէ պանս օլունույօր։ «զանձինս խաբեմք» քէնտի
քէնտիմիզի ալատատրըզ։ եախօտ քահանայը տէյիլ։ Ալլահը։ օնուն ի-
նայէթլէրինին էյի պէնպաշլարը։ տէմէք քի Յովհաննէսին թէքտիրի խոստովանանայրատան կիւնահ կիզ-
լէմէսի իւզէրինէ պանս օլունույօր։ «զանձինս խաբեմք» քէնտի
քէնտիմիզի ալատատրըզ։ եախօտ քահանայը տէյիլ։ Ալլահը։ օնուն ի-
նայէթլէրինին էյի պէնպաշլարը։ տէմէք քի Յովհաննէսին թէքտիրի խոստովանանայրատան կիւնահ կիզ-
լէմէսի իւզէրինէ պանս օլունույօր։ «զանձինս խաբեմք» քէնտի
քէնտիմիզի ալատատրըզ։ եախօտ քահանայը տէյիլ։ Ալլահը։ օնուն ի-
նայէթլէրինին էյի պէնպաշլարը։ տէմէք քի Յովհաննէսին թէքտիրի խոստովանանայրատան կիւնահ կիզ-
լէմէսի իւզէրինէ պանս օլունույօր։ «զանձինս խաբեմք» քէնտի
քէնտիմիզի ալատատրըզ։ եախօտ քահանայը տէյիլ։ Ալլահը։ օնուն ի-
նայէթլէրինին էյի պէնպաշլարը։ տէմէք քի Յովհաննէսին թէքտիրի խոստովանանայրատան կիւնահ կիզ-
լէմէսի իւզէրինէ պանս օլունույօր։ «զանձինս խաբեմք» քէնտի
քէնտիմիզի ալատատրըզ։ եախօտ քահանայը տէյիլ։ Ալլահը։ օնուն ի-
նայէթլէրինին էյի պէնպաշլարը։ տէմէք քի Յովհաննէսին թէքտիրի խոստովանանայրատան կիւնահ կիզ-
լէմէսի իւզէրինէ պանս օլունույօր։ «զանձինս խաբեմք» քէնտի
քէնտիմիզի ալատատրըզ։ եախօտ քահանայը տէյիլ։ Ալլահը։ օնուն ի-
նայէթլէրինին էյի պէնպաշլարը։ տէմէք քի Յովհաննէսին թէքտիրի խոստովանանայրատան կիւնահ կիզ-

գործու կիրէրէք։ Ռոմբեալլարա չար չափը կէլիրէր։ Վէ կիզի ամէլէրինի իդրար վէ իխպար էտէրէր։ քի աֆիրնա մուվաֆֆադ օլուպ օլ սրրատան դուրթուլսունլար։ Գործոցուն պու սէօզլունիւ հէման քեաֆֆէյի չարդ քիլիսէսի հայրապետլերի վէ ճէմիի ալիմ Ասուսածաբանլար խոստովանանք սրրը վէ իթիրաֆ իւղերինէ օլուզունու թասդիգ էտէրէր։ Բրութէսթան պէկէնմէզսէ պիզէ օլ ամէլէրին էյի ամէլլեր օլսուզունու իպրաղ էթսին, քի պիզտէ, ոնարը ինանմազլը չէյլեր օլմատըգընը անլայրպ, պու սէօզլերի խոստովանանք սրրը իւղերինէ տէլիլ վէ թասդիգ էթմէքտէն վազ կէչէլիմ։

ՅՂԶ։ Գու պապտէ կաթողիկէ քիլիսէնին միւսթագիմ իթիդատը վէ թալիմաթը պու տուր։ Տրիանդեղան (Նէ-գ. ԺԳ.) «Հէր քիմ տէրսէ քի, քրիսթիանլար էյին հէր դաչ քէրրէ քի, վաֆֆիզտէն սոնրա կիւնահ իյէրսէլէր։ Ալլահ իլէ պարբչտրմադ իյին էֆէնտիմիզ Քրիստոստան իճատ օլուզ, ապաչխարութիւն տահի վէ սարլ սրրը կաթողիկէ քիլիսէսինէ եօգ տուր։ Վէ սրրը թէէսիս օլմամը, նեզուվալ օլսուն»։ Նիկիա հանդանակը Հաւատամքատա տէր։ «Ի մի մկրտութիւն յապաչխարութիւն։ Ի քաւութիւն եւ ի թողութիւն մեղաց»։ Վէ սայիր սինօթիլարընն հէման քեաֆֆէսինէ պու տին ադայիտի միւասատադ վէ միւսլիմ տիր։ Վէ նէվմիյէ տիւնեանընն չար էթրաֆընտա քիլիսէլէրտէ պու տապաչխարութիւն խոհուրդու իճրա օլունմուշ։ Օլունույօր։ Վէ օլունմադատա տըր։ Եանի պիր կիւնահքեար տէրունի եիրէքտէն Ալլահը կիւնահ իլէ ինճիթտիյինի։ Եախսա տահա տօզրուսու Ալլահընն թէնպիհինէ գարշը պիր ամէլ վէ հարաքէթտէ պուլունտուզունու անլատըղը հալտէ, թէքրար Ալլահընն հիւսնիւ թէվֆէճիհիւնիւ վէ լութֆունու դաղանմադ իյին։ պիր տահա օլ գուսուրտա պուլունմամադ չարթը իլէ։ քիլիսէյէ միւրաճաաթ պիրլէ պիր խոստովանահայր պուլուր։ կիզլիտէն կիզլիսէ կիւնահլարընը օլ քահանայա սէօյլեր։ Վէ թէօվլէ էտէր։ Քահանայ տախի քէնտիսինէ Ալլահտան վէրիլէն հիւքիմէթի իլէ։ պեն սենին հեի կիւնահլարընը ածվ էրտիմ»։ տէյէրէք վէ էլինի կիւնահքեարը պաչը իւղերինէ գօյուպ։ վէտերին վէ օղուլուն վէ ադիզ բուհուն իսմի իլէ սէօղլերինի վէ տուասընը էթտիյի կիսի օլ կիւնահլարընն հիչ պիրիսի գալմադ ածվ օլունուր։ Գու տուր պիզիմ իթիդաթըմըզ։ Վէ պու սրրը պիզ պէօյլէ իճրա էտիյօրուզ։ չիւնքի պիզէ Ալլահրն լութֆունու դաղանմադ դիյատէ լազըմ տրր։ Կիւնահ իյէտիքտէն սոնրա, խոստովանանք օլունմայա տէկին ճահրմըզ զամիրիմիզ։ դալսիմիզ տիթրէր։ ույդուսու դայդ էտէրիզ։ թա քի ապաչխարութիւն սրրընը իճրա էտիպ։ կիւնահլարըմըզտան թէմիզլէնինճէյէտէք։ սնտէն սոնրա բահաթ օլուրուզ։ Վէ սէլամէթ պուլանաղը տէյի էթիդատ իլէ հաչարըզ։ Վէ սէլամէթ պուլմադ փէր կիւճ

օլտուզունտան, անճագ Քրիստոսուն իճատ էթտիյի մուսլիմէսինի վէ սրրընը իճրա էթմէյէ հէր հայան կիւնահա տիւշէրսէք, մէնպուրուզ։ Բրութէսթան քէնտի սէյամէթինի ապաչխարանքը պուլուրումուշ։ ոնլարընքի տահա գօյայ ըմըշ։ ադըլ պու [illegible]։ Եա էօտիւքտէն սոնրա խոստովանանքին յազրմ օլտուզու մէյտանա չըղարսա, Լութեր պիզէ պէօյլէ էօյրէթտի տէմէ իլէ։ մէհասուլիյէթատէն նասրլ դուրթուլաճագ տրր։

ՅՂԷ։ Գու պապտէ ադիզ փէտէր վէ հայրապետլերին թարիրաթը։ ապաչխարութիւն Քրիստոսուն իճատ էթտիյի պիր սէյամէթ սրրը տրր տէյի։ ճիւմլէթէն միւթիէֆիդ տիրլէր։

Տէրտուղիանոս, քի Մոնթանիստ սէրթ հերետիկոսութիւնունա մասթթէէսիւֆ տէրիզ տիւշմուշ իսի։ (Գլէ։ Ց-ը։ [illegible] Գը ԺԳ.) [illegible] օլտուզունու թասդիգ էտէրիզ։ ։ ։ քիլիսէ գատիր տիր կիւնանը աֆվ էթմէյէ։ լաքին էթմէյէճէյիմ քի, սայիրլերի կիւնահ իյէմէտէն սաղընարընլար»։ Գէչինի Տէրտուղիանոս ադիզ բուհուն թարաֆընտան սէօյլէյօր վէ հաղրյօր։ Չիւնքի Մոնթանիստլերին էն պէդիւք սայտգլարը կիւնահ, տինի ինքեար էթմէք։ զինա իյէմէք։ վէ գաթլ էթմէք կիւնահլարը իսի։ պունլարա քիլիսէ ապաչխարութիւն վաստէթասը իլէ աֆվլըգ վէրէմէզ տէր իսիլէր։ տէմէք քի խոստովանանք սրրընը եինէ սայիր կիւնահլար հադընտա իդրար վէ գաստուլ էտէր իսիլէր։ օլ իւչ կիւնահլարընն տա խոստովանանքտա իդրարը իճրա օլմայը։ ամմա թողութիւնու Ալլահա եախսա բուհանի սիլսէլի։ քէնտիլերին ատէտի կիսի։ քի իւչլիւք պիրլիքտէն միւրէթթէպ տիր։ հէվալէ էթմէյի։ մատմի քիլիսէտէ քէնտի զիւլիմլերինէ կէօրէ եպիսկոպոսլարը պիր իթիդատտա միւթթէֆիդ օլտուզլարը իսի։ պունլարընն գավլնէէ Ամենասուրբ Երրորդութիւն իւչլիք պիրլիք։ բուհանի քիլիսէ տէմէք օլմուշ օլուր։

Որոդինէս։ (Ի Է-ն. Բ. Եկէց.) «Կիւնահքեար ատէմ, Ալլահընն քահանայընա կիւնահընը սէօյլէմէյէ վէ մուսլիմէսինի տիլէմէյէ հիճապ էթմէզ» տէր։

Ս. Կիպրիանոս (Ց-ը։ ԺԷէց. Խնդ. [illegible] Գը ԺՌ.) «Հէր պիրլերի կիւնահլարընը իդրար էթսինլեր։ հայան տիւնեատա սրրլար։ հայան խոստովանանք գատուլ օլունուր։ հայան թարդիյէ վէ քահանայար վասէթասը իլէ օլան աֆվլըզ Ալլահընն ինտինտէ մագպուլ տուր»։ Եինէ Ս. Կիպրիանոս։ (Թուղթ 57. առ Կուռնէլիոս պապ.) «Չիւնքի ճայիզ տէյիլ իսի։ եախսա փէտերին վէ Ալլահընն ինայէթի վէ մէրհամէթի բարի օլամազ իսի։ քի քիլիսէ գաֆիրսունու վուրանլարա գարշը գաֆիրսընը։ ։ ։ չէօյլէ մի իրթիհալը տարը պագա էտէնլէր հաղորդութիւնսուզ վէ պարբչմագսըզ։ Ալլահընն հուզուրունա իրսալ օլսունլար։ հայան քէնտիսի բուխ-

սամի վերտի, ո քի նօմոսու տախի վերտի, քի եէր եիւղիւնտէ պաղ-
լանանլար, կէօյտէ տախի պաղլը օլսունլար. օրատա չէօղիւլմիւշ օլ-
սուն ո քի էվվէլ պուրատա, քիլիսէտէ չէօղիւլմիւշ տիւր »։

Ը. Ամբրոսիոս (Գէր. Ը-ը. [illegible] Գէր. Ա. Գը Բ.) « մա-
տամ քի էֆէնտիմիզ Յիսուս քէնտիսի աւետարանընտա ալօյլէմիշ. « Ա-
զիզ բուհու այլն, քիմին կիւնահրնը աֆվ էտէսէնիզ, աֆվ օլունսուն.
. . . Հանկիսը գիյատէ Քրիստոսա բայէթ էթմիշ օլուր. ամասլա էմր-
էրինէ իթաաթ էտէն մի, եօղսա գարշը գօյան մը. քիլիսէ ի-
քիսինտէ տէ իվաաթ էտէր. քի կիւնահը հէմ պուղլասըն, հէմ չէօղ-
սիւն »։

Ս. Յօհան Ոսկեբերան (Յ-ը. Բ-հանդ-ին.) « Եէր իւղերինտէ
սաքին օլանլարա, վէ կէղէնէրէ հէվալէ օլսու քի, կէօյտէ օլան
չէյլերի աֆվ էթսինէր, էվվէլի ծնարա վերիլսի քի, իմիկյաղաթ-
լարը օլսուն, ծնու քի Ալլահ, նէ մէլայիքէրէ վէ նէ պաշ մէլայիք-
էրէ վերիլմէսինի իսթէտի, դիրա հէր նէ քի եէր իւղերինտէ պաղ-
լարանը կէօյէրտէ տախի պաղանմը օլսունլար. վէ եէրտէ չէօղ-
տիւքէրիսիզ կէօյտէ չէօղիւլմիւշ օլսունլար տէյի օսլարա ալէնմէսի
. . . իշլու քահանայլար պաղը ճանա տախի միւթաայլիզ տիր. վէ
կէօյէրէ սիրէ միւտահէլէ էտէր »։ Տէֆա (Յ-ը. [illegible]
Գիր. Դ. [illegible] քի [illegible] [illegible] [illegible]
քահանէրէ մահսուս իտի. քէզալիք կիւնահրը աֆվ էթմէք տէ
Քրիստոսուն քահանայլարընա մահսուս սուր »։

Ս. Աղոստինոս, (351 Բ-ը-դ. Գը Ն.) « Քիլիսէնին անահթար-
լարը իլէ, հէր նէ քի եէրտէ չէօղիւլմիւշ օլսա, կէօյտէ տախի չէօ-
ղիւլմիւշ օլուր »։

ՅԳԸ. Կէրէք կաթողիկէ քիլիսէ կէրէք հայրապետէրին քեսֆ-
ֆէսի, հէր վագթ Քրիստոս էֆէնտիմիզին իճատ էթտիյի սըրբլարըն
եէտի թանէ օլտուղունու թանը. վէ հէր սիրինի այրը այրը այնի
ատէթլէրի իլէ չիմտիյէ տէկին իճրա էթտի վէ էթմէքտէ տիր, վէ
եէտիսինի տէ Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտիսի թէէսիս վէ իճատ էթ-
միշ տիր, ամմա պաղրլարընը առաքեալլար իլան էթմիշ պէյիս եօղ,
սիրի եալընը վերջին օծում սըրբընին իլանը Յակոբոսուն մէքթու-
պինտէ կէօրիւնիյօր, լաքին քիլիսէնին իթիղատը նասըլ քի հայրա-
պետէրին իթիղատը տա հէր տէմ սիրի սիյաղտէ տիր, եանի սըրբլա-
ըրն հէվսինի Քրիստոս էֆէնտիմիզ թէչքիլ վէ թէէսիս էյլէմիշ. Տը-
րիտէնդանան սինօիտունուն (Նէ-դ. ԺԴ. Կանն. Ա.) էօյլէթսիկինէ կէօրէ.
ամմա սիղղաթ ամմա սիլ վասէթա, պու սըրբլար իլան վէ իճրա օլ-
մուշ, օնտա պիր պէյիս եօղ. Տէմէք քի չիմտիյէ դատար իսպրաղ օ-
լունան տէյտիրի դավիյէտէն ապաչխարութիւն սըրբընին Քրիստոս է-
ֆէնտիմիզին իճատ էթտիյի եէտի սըրբլարըն սիրիսի օլտուղու թէ-
պէյիւն էթտի։

ՔԱՀԱՆԱՅԼԱՐ ՍԱՂՊ

ՀԷՐ ՔԷՆ ԿԻՒՆԱՀՐԸՆՏԱՆ ԻՒԼԱՍ ՕԼՄԱԳ ԻՉԻՆ ԿԻՒՆԱՀԼԱՐԸՆԸՆ ՀԷՓՍԻՆԻ ԽՈՍՏՈՎԱՆԱՀԱՅՐ ՔԱՀԱՆԱՅԱՆ ՊԻՐԷՐ ՊԻՐԷՐ ՍԷՕՕԼԷՄԷՅԷ ՄԷՃՊՈՒՐ ՎԷ ՄԷՆԷՋՈՒՆ ՏՈՒՐ

ՈՂԲ. Եօգարըտա աղիզ քիթապտան կիւնահլարը աֆվ էթմէք
իչին (Յ-էֆ. Ե. 21. 23. Մ-դ. Ժ. 19. ԺԸ. 18. Յ-ի-ա. Ե. 16. Ա.
Յ-վ. Ա. 8. 9. Գ-ր. ԺԹ. 18.). Եաղլաղըմըզ վէ կէօսթէրտիյիմիզ
իսպաթլարա պինանէն, մութլադ առաքեալլար վէ քահանայլար վէ
խալէֆիլէրի հաքիմ վէ հաքէմ մագամընտա, վէ հէքիմլէր միսալի վէ
Ալլահէն խանմէտարլարը վէ էլչիլէրի վէ պին պաշրլարը կիպի մէէ-
մուրիյէթլէրինին իճրասընտա պուլունանապլար. Պիր տավատա հա-
քիմ ագը պաշընտա պիր հաքիմ խէ, միստասի վէ միստասի ալէյնի
կիւղելէմէ տինլէմէլի, վէ պէօյլէ իչին ասլընտան վէ քեսֆիֆէլի թէ-
ֆերրուաթընտան մալիմաթը քեամիլ խանիլ էթտիքտէն սոնրա,
[illegible] էթմէլի վէ մուվաֆֆէգ ճէզասընը վերմէլի տիր. Նչթէ պի-
թրիարքի պիր առաքեալ, պիր քահանայ, պիր խոստովանահայր տա-
թրպկընի պիր առաքեալ, պիր քահանայ, պիր խոստովանահայր տա-
խի Քրիստոսուն հիւքիմէթ, վէ իմիկյաղաթ ալմըշ պիր հաքիմ տիր,
ճիւնհալը օլան ատէմի կիւղելմէ տինլէմէլի, էթտիյի խապասաթլա-
ըրն վէ կիւնահլարընն հէփսինէ մալիմաթ քէսպ էթմէլի տիր. Վէ մա-
տամ քի հէր պիր Տիւնհանընն այրը այրը հիւքմիւ վէ ճէզասը վար տըր,
դաչ քերբէ պիր քիչի օլ Տիւնհայը իչլէմէյէ ճիւրաաթ էթմիշ, պիր
քերբէ [illegible]. պէշ քերբէ մի. օն. նիկիրմի. էլլի. եիւզ. . . դաչ քերբէ
պիր կիւնահը իրթիքեասլ էթմիշ, մէսէլա պիր խըրսըզ պիր ատէմ-
տէն մի մալ չարմըշ. Եօղսա չօգ ատէմտէն մի. Նասըլ քի պիր ա-
տէն մի մալ չարմըշ. Եօղսա չօգ ատէմտէն մի. Նասըլ քի պիր ա-
տէմտէն չալտըղը իչին սըրդէթի թէպէքիւն էթտիյի կիպի ճէզասը
միւսթէլզէմ օլուբ, ճէզա չէքէրսէ. քէզալիք հէր պիր չալտըղը ի-
չին այրը այրը մուրաֆայա, իսթինթաղա վէ հիւքիմ միւսթահաղ
սըր. Վէ պու մալի չալտըղը. մալ սահիպինին կէօրիւ էօնիւնէ
մի, եօղսա կէօրմէզտէն մի. դիրա կէորմէտէն չալարսա ճիւնհա պիր
տիր. լաքին սահիպինի պաղլայըպ, նա էօլտիւրիւպ չալմադ պաչգա
սըր. վէ ճիւնայէթլէր չօղալըր. Վէ տահա դիյատ աղըրլայըր. Վէ
չալտըղընտա սայիր քիւֆիւրլէր, եախսա հագարէթլէր վուղու պուլ-
[illegible] չալտըղընտա [illegible]
պաչգա էշնալարընը զըրմիշ մը, իթլաֆ էթմիշ մի. Վէ զայրիհիմ,
Պունլար հէփսի պիր ճիւնհանընն հէմ ճինսինի այրրա էտէրլէր, հէմ
թէֆէրրուաթընը պէյան էտէրլէր. Հաքիմ ճիւնհանընն դաչ օլտուղու-
նու վէ նէ տէրէճէ աղրը օլտուղունու անլար, օնտան սոնրա ճէ-
զասընը չէքմէյէ հիւքմ էտէր. [illegible] կիպի առաքեալլար վէ խոս-

տովանահայրլար պիր կիւնահբեարրն կիւնահլարրնը անլայաճադ։ կիւնահբեար քէնտի զաթբնտան իշթիքեա էտէտէք։ վէ կիւնահլարրն հէմ ճինսինի, եանի իրրսբզլրդ, զանիլիր, քիւֆիր, հաղարլէթ, զարար գիյան էթտիյնի։ վէ դաչ տէֆա վուզու պուլտուզունու։ վէ պունլարրն թէֆէրրուսթրնը պիրէր պիրէր քէնտի ճիւնհասրնրն միսթանթիգլինէ։ վէ հաքիմնէ սէօյլէմէլի։ պու մալիումաթը տա վէրմէք անճադ իդրար իլէ օլուր, էկէրչի էթտիյի կիւնահրն ամիլը-ղրնը տիլէմէյէ մէճպուր իսէ, վէ ճէզասրնա բաղի օլաճադ իսէ։ նասրլ քի մէճպուր տուր։ « Նիպայր առ իս։ Պունա կէլին հէվի կիւնահ-քեարլար։ վէ պէն սիզի գուրթարաճաղըմ » սէյի։ Քրիստոս էմր էթ-միշ վէ նէ կէօնէ գուրթարաճաղրնրն նօլունու տա։ կիւնահ ամիվ էթմէք իմթիյազրնը վերտիյինտէ։ առաքեալլարա կէօսթէրմիշ տիր։ Մալիումաթ վերմէք։ կիւնահլարը իդրար էթմէք։ հէր քէսին վաճի-պէյի գիմմէթի տիր։ զիրա հաքիմէ հիւքիւմ իմթիյազ վերէն փատի-շահ։ մութլադ ճիւնահլարրն հէվսինի օնա իհալէ էթմիշ տէմէք։ օլ մագամը։ օլ մէէմուրիյէթի քէմալը բայէթ իլէ գասրուլ էտիպ։ օ-նուն նիղամրնը վէ թէնպիհլէրինի թբսպգը թբսպգրսրնա իթաաթ իլէ թութուպ։ իմրա էթմէք հէվսինին վաճիպէյի զիմմէթի տիր։ Ինթէ խոստովանանք սրրրընտա կիւնահլարրն իդրար վէ իթիրաֆ էմրի մուգթադասը վէ լազմէսի պու սէպեպտէն նէշաթ էտէր։

Քէզալիք հէքիմէր պիր խասթէ պաչրնա կէլթիքլերինտէ, խասթէ-նին պաչրմ աղրրյոր, կէօղիմ աղրրյոր, . . . տէյի հէքիմէ խապեր վերմէք պօրճու տուր, քի հէքիմ ամ օնուն իլլեթինտէն մալիումաթ ալարադ միւնասիպ վէ մուվաֆրդ իլաճը վերսին։ Քէզալիք պիր փա-սիշահրն խաղնէտարը միւհթաճ օլանրն հալինի անլամալը քի իդթի-զասրնա կէօրէ իանէ վերսին, վէ օնուն զարուրեթինի սէֆ էթսին։ Նէյի տախի պունուն կիպի սիր։ քի քէնտի փասիշահը հանիպինտէն մէնզուն վէ մէէմուրու մուազզամ նասրլ օլմուշ կէօնտերիմիշ վէ օլտուզու մահալտէ ամիրինին էվամիրինէ իֆատէյէ վէ իմրայա էմր օլունան խուսուսաթտա մուրահիսաս տրր։

Ն։ Քրիստոս էֆէնտիմիզին պու « Հէր քիմին կիւնահլարրնը ամիվ էտէրսէնիզ, ամիվ օլունսուն։ վէ ամիվ էթմէյիպ թութտուզունուզ կիւնահլար թութուլսուն » սէօզլերինտէն մութլադ կիւնահքեարրն իդրար էթմէսի լազմ կելիր։ չիւնքի առաքեալլար զայրպտան վէ վէյղամպերլեր կիպի կէչմիչի վէ կելէճէյի պիլմէդ իտիլեր։ պու կիւ-նահլարա ակեահ օլմադ իչին, մութլադ կիւնահքեար օնլարրն եանը-նա վարրպ իդրար վէ էթտիյի նապէնա հարաքէթլերի լիսանը իլէ ի-թիրաֆ իթմէլի։ քի օնլարտա օլ կիւնահքեարա իճադ էտէն սիւալ-լերի էտիպ։ էֆքեար վէ եիւրէքլերինին մէյլինի անլատրղտան սօն-րա։ եանի նէտամէթ կէթիրմիչլեր վէ էթտիքլերինտէն նէֆրէթ կէ-թիրմիչլեր օլտուզլարրնը անլասրնլար։ վէ կիւնահ ամիվ էթմէք իմ-

թիյազրնը օնլարրն իւզերինէ իճրա էթսինլեր։ կիւնահլարրնը ամիվ էթտիք տէյէպիլսինլեր։ Քէզալիք օնլարը քի։ Նէտամէթ կէթիրմէ-միչլեր։ վէ հալա օլ կիւնահը իլլէմէք արզիսիհնտէ տիրլեր։ պաղ-լասրնրար։ կիւնահը պաղլամադ կիւնահը ամիվ էթմէնին մուզայիրի տիր։ եանի ամիվ էթմէմէք, օլ կիւնահրն իլլինտէ պաղը տուրտուր-մադ։ տէմէք տիր։

Մատամ քի ալրգտան ալրդա կէրէք (Գ։թ։ ԺԹ։ 18։) կէրէք (Ա։ Ճ։Վ։ Ա։ 8։ 9։) վէ կէրէք (Ճ։Ֆ։Բ։ Ե։ 16։) կիւնահլարրնը իդ-րար էսէր իտիլեր տէյի։ նաղլյօրլար։ վէ պունլարրն պիրի պիրի-նիզէ կիւնահլարրնրզը իթիրաֆ էտինիզ տէմէլերի։ մութլադա խաս-տովանանք սրրրը խուսուսու տուր։ պիդիէր պէօյլէ պիլիրիզ։ վէ Քրիստոսուն քիլիսէսի։ 1874 սէնէտէն պէրի պունու պէօյլէ պիլիր։ եանի Քրիստոսուն վէ առաքեալլարրն թէնպիհի օլտուզունու պիլիր վէ իճրա էտէր։

ՆԱ։ Պուրատա բրօթէսթան դասրուլ էտէր քի։ կիւնահրնը պիր ասլմ Ալլահա իդրար էթմէք վար տրր։ Սանիյէն պիրի պիրինիզէ կիւնահլարրնրզը իթիրաֆ էտին տէմէք։ աչխարհականլարա կիւնա-հրնը սէօյլէմէք։ տէմէք տիր։ Պու միսիլլու խասիմէրէ չէօյլէ ճէ-վապ վերիրիզ։

Էվվէլա կիւնահլարրնրզը Ալլահա պու բարզլա իդրար էտին տէ-յի ազիզ քիթաբրն հիչ պիր եէրինտէ եօգ տուր վէ օլմադ։ չիւն-քի պիզիմ պէլտիսիմիզ։ Ալլահ դայրպտան պիլիր։ եիւրէքլերիմիզին էն կիզլի սրրլարը պիէ։ օնուն հուզուրունտա այիրեար տրրլար։ փութփերէսթ ալլահլարը կիսի կէօղիւ։ գաֆասը։ էյի։ այազը օ-լուզ թէկրրէնմէզ։ ճանսրզ ազրլարզ փութ տէյիլ քի։ օնա կիզլիտէ իրթիգնասլ էթտիյիմիզ խապասաթլարը իդրար էտէրիմ։ Տէմէք քի Ալլահա կիւնահլարրմրզը իդրար էթմէք մութլադ կիւնահլարրմրզը պիրմէյէն Ալլահրն վէքիլլերինէ վէ մէէմուրլերինէ կիւնահրմրզը իդրար էթմէք տէմէք տիր։ քի օնլար տա քէնտիլերինէ վերիլէն զիյդրմէթ վէ պիէմսալ հիւքիւմէթի Ալլահ կիպի իճրա էթսինլեր։ ինսանլարը բէնտի կիւնահլարրնտան դուրթարսրնլար։

ՆԲ։ Սանիյէն պիր պիրինիզէ կիւնահլարրնրզը իթիրաֆ էտին։ պու պիրի պիրինիզէ յուզերի աչխարհական աչխարհականա տէմէք օլամադ։ զիրա կէրէք Ցակոբոս։ կէրէք Յովհաննէս։ իբիսի տէ ա-ռաքեալ օլուզ։ Քրիստոս տիրիսիքտէն սօնրա կիւնահլարը ամիվ էթմէք հիւքիւմէթինի վէ իմթիյազրնը։ եալնրզ առաքեալլարա վէ վէքիլլերինէ իհսան էթմէ։ օլտուզունու։ (Ճ։Վ։ Ի։) « Արն աղիզ բուհու։ հէր քրիստ կիւնահլարրնը ամիվ էտէրսէնիզ։ ամիվ օլունսուն։ քիմի պաղլարանրզ պաղլանսրն » տէմէկիլէ։ պու իմթիյազ եալնրզ առաքեալլարա խաս վէ վէքիլլերինէ մախսուս օլտուզունու պու իբիսի տէ բանա պիլիր իտի։ վէ Ցակոբոս ալրգտան սէօյլէյօր։

չապրելն քրիստոսին քահանայապետությունը։ պետք պիտի կիւնակալությունը։ Բոլոր խոստովանանք ոչուն։ Եթե Քրիստոսն անպարտելի հիշ պիտի հիւանդանա օրմաղ։ Եանի «Ալլն ապիզ բուհու հէր քիմին կիւնակալությունը ապիվ էտերսինիզ, ապիվ օրուհնուն»։ Եօյլէ իսկ։ պու պիր իմթիյազ տեյիլ իտի, պէօյլէ իսկ առաքեալները ավամ կիրուհինտէն հիշ պիր թերդի վ քերամէթի օրմամըշ տիմէք։ քի հաչա վէ հաչա, պուհնու պիզ ատէյմիյիզ։ վէ այնը քիթիբ տիւր։ վէ Քրիստոս էֆէնտիմիզէ պէօյիւք հազարէթ տիր։ Առաքեալներ Քրիստոսուն քէնտի մանէվի սիւրիւսինիւ կիւամէյէ Քրիստոստան հէր վէճհ իլէ իմթիյազ ալտրլար։ լայրգլը կիւտինէրէք։ եանի քահանայլարա տոպի Ալլահտան դաթ դաթ միւքեաֆաթ վէ իւճրէթ հազրրլանմըշ տիր։ (Ա. Տէր. Ե. 17.)։ Փիլիսէ մէէմուրլարընը ճէմաաթտան այրը։ միւմթազ պիր հիյլէթ օլտուզունու մահալլինտէ գուսարէթմիզին եէթիշտիրմէյէ կէօրէ եազմըշըզ։ Պունլարըն հէվիսի դաչմազ։ սամիազ վէսիլէրի տիր։ Էկերչի աշխարհականա խոստովանանք օրմազ վար իսկ։ քահանայա նիյին օրմազ ըմըշ։ սէպէպի նէ տիր։ լարին հիշ պիր սէպէպի եօք, անճազ կաթողիկէ քրիսէ պունու թուրտուղու վէ իմրա էթտիկի տիր։ զիրա նասըլ բրօթէսթան օլապիլիր։ էկէր գապուլ էտերսէ։ չինքի վադիթէսի վէ գայտէսի շէբվա էտէճէք ամմա քրիթապա մուղայիր օլսուն։ օրասընը արամազ։

Պիւնակալարա կէլինճէ քիւչիւք օլսուն պէօյիւք օլսուն, հէվսի անահթարլար հիւքիւմէթինէ բաճի տիր։ վէ պու սըրրընը մատտէսի առտա գալանմազ տուր։

Լաքին պուրատա կիւնահրն ասլընը վէ ճինսինի թէֆսիր էթմէլի։ կիւնահ ետա պէօյիւք օլուր։ քի ճանը մանէն էօյտիրիլիճի (մահուլամի) թապիր օլուհուր։ ետա քիւչիւք տիւր։ եանի պիր աղ Ալլահրն նօմոսունա գարշը օլուպ։ Ալլահա օնտան նէյզաթ էտէն հազարէթ աղ վէ քիւրիւր տիւր վէ (ներելի) կիւնահ թապիր օլուհուր։ Էօյտիրիճի կիւնահ։ «Ալլահրն նօմոսունա գարշը օլան աղրը պիր մուամէլէ տիր։ քի Ալլահրն մուհապպէթինի ինսանրն ճանընտան այրրը վէ էպէտի ճէղայա միւոթահազդ էտէր»։ եախսոտ Նատազիս Աղեքսանդր Առաքելական հարգելին կէրէք։ «Մահու չափ կիւնահ Ալլահը։ քի հէր քիշինին նէթիճէսի տիր։ թէրը էթմէք վէ եարատըլմըշա։ նէթիճէ կիպի տէօմէք տիր»։ Քրիստոս կիւնահ, եախսոտ ներելի։ քի Ալլահրն խաթիրինճէ էմր էտէն նօմոսունու պոզմազ։ գրրմազ տըր։ քի ինսան ճիւղիճէ Ալլահա հազարէթ օրմասընը մուճիպ օլուր։ եախսոտ մատտէթէն իշ պէօյիւք օլուպ։ ինսան օնու իրթիրնապ էթտիկինտէ։ թէքրիր ազատ օրմամըշ օլուր։ եախսոտ մեղքիր Առաքելական գալինճէ։ «եօլսուզճա եարատըլմըշա աշդ վէ արզու էտէրէք։ նէթիճէսինի տէ քեամիլէն ֆիքիրտէն չըգարմազ» մահու չափ կիւնահ իսկ Ալլահը քի հէր քիշինին նէթիճէսի տիր։ ինսանը ֆիքրինտէն չըգարըր վէ Ալլահրն լութֆունու ճանտան սրրը։ Ալլահրն եէրինէ եարատըլմըշ չէյլերի սոն նէթիճէ (վախճան) էթմիշ օլուր վէ Ալլահա պէօյիւք հազարէթ էտէր։ Սախսոտ տահա տօղրուսու ինսան քէնտինէ պէօյիւք զարար վէրիր։ վէ ինսան խրէն հայվան եէրինէ վէ օնուն փայէսինէ քէնտինի էնտիրիր։ ազիզ քիթապրն տէտիյի կիպի։ ինսան չէրէֆ վէ էնթիլամտա իքէն։ քէնտի քէնտինի հայվանլարա պէնզէտիր։ քի սոնու եօք տուր։ անճազ մատտի չէյլերէ մէյլ էտէր։ Քնաչքի հայվան կիպի օլա։ չինքի էյնի վէ ֆէնայը Քերամէթի իլէ Քէհմ էտէրէք։ Քէնայը իրթիքեապ էտէր։ օլ ֆէնայը քի Ալլահրն խօշլանմատրը պիր խուսուս տուր։ վէ սէպպի տէ պու տուր քի։ կիւնահ։ Ալլահրն ինսանա օլան մուհապպէթինի վէ ինսանրնը վէ լութֆունու օլ ճանտան սրրրրդ աթար։ պիրա Ալլահ։ մի կիւնահ պիրլիքտէ պիր պիրինին թապլաթը եէքտիկէրինէ զրատ օլտուզու իշին իմթիզաճ էտէմէզլէր։

ՆԴ. Մահու չափ կիւնահը Քրիստոս էֆէնտիմիզ պիր մէրթէկէ։ վէ ներելի կիւնահը պիր չէօրէ պէյնղէտիյօր։ (Մ-ԿԲ. Է. Ն.) «Եա միւրայի։ էվվելա քէնտի կէօզիւնտէն մէրթէկի չըգար։ վէ սոնրա զարբնտաչընրն կէօզիւնտէն չէօրիւ»։ (ԻԳ. 24.) տէֆա տէվէյէ վէ սիվրի սինէյէ։ «սիվրի սինէյի սիւզիւպ։ տէվէյի եուտան։ ա քէօր գրլաղուղլար»։ Պօղոս առաքեալ (Ա. Կորն. Գ. 12.) ներելի կիւնահլարը։ օտունա։ օթա։ վէ գամըշա պէյնղէտիյօր։ քի աթէչէ տիւշտիւքլերի կիպի եանար թիւքէնիր սէօնէրլեր։ վէ պունլարը իշլեյէն քիմէք։ տէյօր Պօղոս առաքեալ։ խէլաս ոլաճագ ամմա աթէչ իլէ։ Լաքին մահու չափ կիւնահ ինսանրն ճանընը։ քի Ալլահրն հէյբէլի տիր։ պոզար։ էօլտիրիր։ Ալլահ քէնտինի։ եանի օլ մուամէլէսէ պուլունանլարը պոզճագ։ վէ թէլէֆ էտէճէք տիր։ Տէֆա։ Պօղոս առաքեալ (Գ-դ. Ե. 19.) մահու չափ կիւնահլարրն պաչընճալարընը սայրոաքեալ (Գ-դ. Ե. 19.) մահու չափ կիւնահլարրն պաչընճալարընը սայրյօր։ «Ֆահիշէլիք։ զինաքեարլըդ։ ըրզ պոլմա, էլ գինասը։ փութփէրէսթիկ։ սէհիրպազլըք։ տիւշմէնլիք։ առավէթ։ բիգապէթ։ էօվրէ։ խուսումէթ։ նիսա։ չիզադ։ հասէյտէր։ գաթիլիքլեր։ սէրխօշլուզ։ խարաթլար վէ սայիրէ։ Պէօյլէլերի իշլեյէնլեր Ալլահրն փատիշահը-զինա կիրէմազլեր»։ (Ա. Տէր. Ե. 24.) «Ատէմլեր վար քի։ կիւնահ

տաչքնը էօլիւմ կէթիրմէյէն կիւնահտա կէօրիւբսէ , տուա էյլէսէն · վէ էօլիւմիւ օլմայան կիւնահը իշլէյէնլէրէ հայաթի վէրէճէք տիր · « ենն մեղք որ մահու չափ են · էօլիւմէ միւսթահաղդ էտիճի կիւնահլար վար սբր » · Հէր նահաղդլըղ կիւնահտբր · վէյ հասբլ էօլիւմէ միւսթահաղդ էտէն կիւնահ վար վէ էօլիւմէ աստէմին հանրնը միւսթահաղդ էթմէյէն կիւնահ սա վար · վէ աչբդ տբր » (Ղ.-Կ. ԺԲ. 47. 48.) օլ խբզմէթքնար քի , չօղ տայաղ վէ աղ տայաղ նէյէճէք տիր , ադիզ քիթասլբն սէօղիւ մէչհուբ սուբ , աղբ սայմայան աղար աղար ալուչէճէք տիր ·

Նե · Սկեղեցի քէնարի թալիմաթընտա վէ էթիղաթընտա միւսթաղիմ օլարադ , հէմ մահու չափ վէ հէմ ճերելի կիւնահլարընն վար օլսուզունու ադիզ քիթասա տայիմա մուվաֆբգ թուքտու , վէ կիւնահլարընն հէվասինի խոստովանանքտա սէօյլէմէյի քի , պիր ատէմ կիւնահլարընա ագիվլբգ ալասպիլսին , թալիմաթընը էօյրէթմէյէն հիչ պիր վազբի տուբ օլմասբ · Մահու չափ վէ ներելի կիւնահլարընն ֆէրգինի դասուլ էթմէյէն , վէ պիր վազբի սէվանիկիմ դաթ (Աղ. Սոֆ.) ադբնը դայդ էթմիշ տէմէք , պիր չալան իլէ պիր չալան պիր տէյիլ տիր · ըրդա սէօյէն պաչդա , հայվան տէյէն պաչդա , պիր շամար վուրան պաչդա , պիր ատէմ էդոտիրէն պաչդա վէ գայրիկիմ պանու չանաղլար տանի պիլիր ·

ՊԱՊԸ ԾԱԼԻԾ

ԱՋԻԶ ԲՈՒՀԱ ԳԱՐՇԸ ՕԼԱՆ ԿԻՒՆԱՀ

ՆԶ · Պու կիւնահ (Մ.-Դ. ԺԲ. 31. 32.) միւսէրրահէն եազբլմբշ տբր · « Պունուն իչէն սիզէ տէրիմ , հէր կիւնահ վէ քիւֆիւր ինսանլարա աֆվ օլունաճադ , ադիզ բուհա գարշը քիւֆիւր աֆվ օլունմայաճադ , վէ հէր քիմ քի ինսան էվլատընա գարշը պիր ոէօղ սէօյլէրսէ , օնա աֆվ օլունաճադ , ամմա ո քի ադիզ բուհա գարշը տէրսէ , օնա նէ սու տիւնեասա վէ նէ ո պիր տիւնեասա աֆվ օլունաճադ » · Թէզգիրէ · (Մ.-Բ. Գ. 28. Ղ.-Կ. ԺԲ. 10.) ·

Նէ · Ս · Օգոստինոս ադիզ բուհա գարշը օլան կիւնահը , թէօվսիյէ կէլմէյէն կիւնահքնարընն հալի տիր , տէր , մատէմ ադիզ բուհ Ալլահէն տօղրուլուղու վէ մուհասապէյի տիր · վէ հէր լութֆուֆ ադիզ բուհտան չբղար , օլ քիմսէ քի էօմրիւնտէ թէօվպէյէ (մեղայա) կէլմէղսէ նանսբլ Ալլահէն մէրհամէթինէ միւրաճաաթ էտէսիկիր , նանսբլ Ալլահէն լութֆունու իւղէրինէ սաավէթ էտէսիկիր · Պիլ ֆարզ , պիր ֆուզարա ինատ էտիպ , զէնգինին գափուսունու վուրմազսա ,

օլ գոփուսան նանրլ օէքնաթ ալասիլիր · տէմէք քի ան գալըպ , օ հալտէ անլըղընտան թէլէթ օլուր ։ Յանիլէն Ս · Թոմմաս (Բ. Բ. ՀՀ-ԿԲ. ԺԴ ·) ասիկ բուհա գարչը օլան կիւնահրն ալթը թանէ օլտուղունու թասատատ էտէյօր ։ Եանի 1. Ալլահրն մէրհամէթի պանա լաղրմ տէյիլ · կիւնահրմրն հէղասը եօգ տուր տէյէն քիմսէ , ադիզ բուհա գարչը կիւնահ իլլէր ։ 2. Ալլահրն մէրհամէթի իւզէրինէ գաթի ումիտ օլմադ , նանի պիր կիւնահրնար քէնտի քէնտինէ , կիւնահրմրն պէօյիւքլիւկիւնանէն էօթիւրիւ դայրը Ալլահ սպանա մէրհամէթ էթմէյէճէք տիր տէրսէ ։ 3. Տօղրուլուղա գարչը գօյմադ · վէ հիւ դապուլ էթմէմէք ։ 4. Գարընտաշլրնր տայիմա գըզդանմադ , վէ օնատան հիչ տէօնմէմէք ։ 5. Կիւնահտա թաանիւա էտիպ տուրան քիմսէ ։ 6. Նէտամէթ կէթիրմէմէք ։ Գունլարրն հէփսի ադիզ բուհա գարչը կիւնահրար տուրար - վէ հէփսինին մեղդէտի վէ խիւսուսը ասիկ բուհտան իճապ էտէն լութֆու տիլէմէմէք տիր ։ Մէպէպի տէ նա թաանիւտիւնտէն , նա դաթի իւմիտ օլտուղունտան տըր ։ Պու միսիլլիւ կիւնահտա մուանիա օլանլար Ալլահրն ադիզ բուհունա գարչը կիւնահ իլլէրլէր չիւնքի ադիզ բուհուն լութֆու վասէթասը իլէ պիր ատէմ նատիմ օլուր , պիր ատէմ ադիլըզ տիլէր , օ քի պու մէրհամէթէ միւրաճաաթ էթմէզսէ , գաթի ումիտ օլուրսա , ադիզ բուհուն լութֆու օնուն կիւնահ իլէ տօլու նիւրէյինէ կէլէմէզ · կիւնահքեար թէօվպէ տէմէյինէ ադիզ բուհ օլ քիմսէյի քէնտի լութֆունա չայան կէօրէմէզ , նէ տէ օնուն կիւնահրնը ադիլ էտէր · չէթան պիլէ ադիլ օլուր , լաքին մուանիա Ալլահա , ադիլ էթ կիւնահրմը տէմէզ · օնուն իչին հէմ մեղայ տէյէմեզ հէմ տէմեզ , վէ ելինէ չէթան դալը ։ (Եզ. Դ. 18. 19.) « քէնտի նիւրէքլէրինին քէօրիւիւիւ իչին , օնչար քի քէնտի նէֆսլէրինին ումիտինի քէսատիլէր » ։ (Բ. Պէտ. Բ · Բ. Տէմ. Գ · Ա. Տէմ. Գ · Գուրթ. ԺԴ ·) ։ Պու միսիլլիւ խոսլէր Նգիմաս մոդ , օնու քի Պաղոս առաքեալ թէքտիր էթտի · վէ Արիոս , Մաքէդոն Սարէլ · Նեստոր , Եւտիքէս , Վ.իպլէֆ , Հիւս , Լութեր , Գալվին , Ծըվինկլիոս , Սէրվէտոս , Յոկինոս վէ տայիրէ · վէ հէփ բաֆըզրլարրն սէրկէրտէլէրի քի , խէթա էթտիմ տէմէլէրինին իթիմալը եօղուտու · վէ կիւնահքեարլարրն պու հալլէրի տէ քէնտիլէրինէ Ալլահրն պէօյիւք պիր դաղէպի տիր ։

ՆԸ · Իչթէ պուանուն իչին տիր քի , խոստովանանք սըրրը պու կիւնահլարը աֆիլ էթմէզ · չիւնքի մեղայսըզ իգրար տափի Ալլահա հագարէթ տիր · վէ տէյիլ կիւնահա մաղֆիրէթ · տէյիլ քի անահթարլար իմթիյազաթրնրն պու կիւնահլար իւզէրինէ գուտրէթի եօգ տուր , իլլա պու միսիլլիւ կիւնահքեարլարտա նէտամէթէ պաղիլիյէթ եօգ տուր · Կիւնէշ մուանու էրիտիր , լաքին չամուրտ ... գուրուտուր · կիւնէշտէ մի գուտուր , չամուրտա մը , հաքէդա խոստովանանք սըրրընրն դուվվէթի հէր տայիմ վար տըր , լաքին դաղիլիյէթ տէ լազըմ տըր ։

վէրտիպի իլլն ամիվ էտէրլէր, թըպդը պու ճէվապ Ը. Փակիանոսուն ճէվապը տրը, քի Մօնթանիսթլէրէ գարշը նաղտը, վէ միսիոնարլա-բա տա եազտը (390 տա) նատրլ քի (Ցուհ. Ի.) տէ վէ սայիր մանալ-լէրտէն կէօսթէրտիք. վէ խառսէթէն կորգ քանանայութիւն իւզէրի-նէ եազտրդրմրդտա տա կէօսթէրէճէյիզ (ՇԿԴ.) թէքրար խասիմլէր, (Գ.բ. Ի. 3.) «Առաքեալքար իզդար էտիյօր քի, մարդարէլէրին վազ էթտիպի ապաշխարութիւնու քէնտիլէր տախի վազ էտիյօր։ Ապաշխա-րութիւն հին օրէնքտէ, չիւնքի էթտիքլէրի կիւնահլարտան տօլայը նէտամէթ կէթիրմէք իտի. պու նէտամէթ պիր ֆազիլէթ տիր, տէ-յիլ քի սըրը տրը, վազաա ապաշխարութիւն նէտամէթսիզ օլմազ, վէ պիր պիրլերի իլէ միւթթէֆիգ տիրլէր. մասէլ ֆազիլէթ տիր, լաքին ապաշխարութիւն սըրը Ջրիստոս էֆէնտիմիզին ոչ ազօղլէ-րինտէն, «Հէր քիմին կիւնահլարընը աֆիվ էտէրսէնիզ...». Ֆա-զիլէթ իրէն [illegible] ըրմէնու համիլ օլտու։ Էսկի ահտըն ապաշ-խարութիւնու կիւնահ աֆիվ էթմէզ իտի. էսկի ահտտա հիչ պիր մարդարէ հիչ պիր քահին, պէն սէնին կիւնահլարընը աֆիվ էթտիմ տէյէմէտի, չիւնքի ինլարընն հիչ պիրիսինէ, «ալըն աղիզ բուհու, քիմին կիւնահլարընը աֆիվ էտէրսէնիզ աֆիվ օլունսուն». տէնմէտի, անճագ Դաւիթէ սէօյլէնտի եալընըզ։ Ալլահ կիւնահրնը գալտրրտը. տէյիլ քի պէն սէնին կիւնահլարընը աֆիվ էթտիմ։

Սմտի քրիսթիյանլարըն ապաշխարութիւն սըրրընը։ ապաշխա-րութիւն ֆազիլէթի իլէ գարըշտրրմամալը. դիրա նէտամէթ կէթիր-մէքլէ, հիչ պիր քիմսէ ապաշխարութիւն սըրրընը ալամազ. պու նէ-տամէթ սըրը օլամազ։ պու նէտամէթ ֆազիլէթ ամէլի տիր. լաքին հէր ֆազիլէթ սըրը օլամազ։ հէր նէտամէթ սըրը օլամազ. ֆազի-լէթ պաշգա։ սըրը պաշգա. ֆազիլէթ պիր էյի ամէլ իշլէմէյէ Ալ-լահտան ինանա վէրիլէն պիր դուվվէթ տիր. լաքին սըրը պիր ամէլ տիր քի։ ինանա լութուֆ վէրիր։

ՎԱԳԻՐ ԹԱՎ

ԷՍԿԻ ԱՀՏԸՆ ՍՐՐԻԼՄԸ

ՆԺՌ. Պուրատա լազըմ օլտու քի, էսկի ահտըն սրրիլմրը իւ-էրինէ մուխթասարտա սէօյլէյէլիմ։ Անլամէթ Մովսէսին հօմոսուն-տան օլմատը. անճագ Ցիսուս Ջրիստոսստան. (Ա.Էն. Ա. 17. Հռովմ. Գ. 20. 24. 25.)։ «Ջիրա հէմա Մովսէսին վասէթասը իլէ վէրիլտի. լաքին լութուֆ վէ կէրէքլիք [illegible] Ջրիստոս իլէ օլտու»։

Էսկի ահտըն սրրիլմրը պաշլըմա տէրիմ իտի. սիւննէթ, դուր-պան, քի զատիկ գուզուտու եէմէսի տախի թէսմիյէ օլունուր իտի,

ՆԹ. Բաֆըղըլարըն խտտաալարը, (ԵՖ. Ժ. 26.) «Եվ եր տոգրուլուղու պիլիպ դաղուլ էթտիքտէն սօնրա բատէթիմիզ իլէ կիւնահ իշլերսէք, արթըգ կիւնահլար իշլին գուրպանա հաճէթ եօգ [illegible], իլլա տէհշէթի ումիա (հանի [illegible]) շէրիաթա վար տըր». Էօյլե իսէ կիւնահլարը խոստովանանք աֆվ էտէմէզ տէրլէր. ձէվապ վէրիրիզ. Գօղոս առաքեալըն օրատա զիկր էթտիկի կիւնահ. Քրիստոսա ինանտըգտան սօնրա, թէքրար տէօնիւպ օնու ինքնար էթմէք կիւնահը տըր. տէյիլ քի հէր պիր կիւնահլարտան էօթիւրիւ աֆվլըգ եօգ տուր տէյօր. Նասրլ քի օ սէօզլէրտէն սօնրա եազրլան Մովսէսին նօմոսունու թազսիր էտինէլին հագդընտա տըր. քէդալիք Քրիստոսու թանրըսրգտան սօնրա ինքնար էտէնլէր, վէ էսկի մեճհուլ տինլերինէ, եախօտ փութփերէսթիյէ միւրաճաաթ էտինլէր իշին տիր. տէյիլ քի քրիսթիյան դալըպ կիւնահ իշլեյենլեր իշին.

Թէքրար. (ԵԲՐ. Զ. 1.) «Զիրա պիր քէրէ վաֆթիզ օլմուշ օլանլարա վէ տիւշենլերէ ապաշխարութիւն իլէ թէքրար թազէլենմէք միւմքին տէյիլ տիր». ձէվապ վէրիրիզ. Եվվէթ վաֆթիզ օլտուգտան սօնրա, ապաշխարութիւն իլէ թազէլենմէք միւմքին տէյիլ. Եկերյի պազը քրիսթիյանլար իմանտան եահուտիլիյէ եախօտ փութփէրէսթիյէ տէօնէրսէլեր, տէյիլ քի՝ հասպ էլ պէշերիյէ կիւնահա սիւշէն արթըգ ճէհէննէմիք տիր. Եախօտ վաֆթիզ օլմազտան նէտամէթ կէթիրիր իտիլեր. Եվվէթ օլ ապաշխարութիւն իլէ աֆվլըգ պուլունմազ. տէյիլ քի Քրիստոսուն թէէսիս էթտիկի ապաշխարութիւն սրրը իլէ. Եօզսա խոստովանանք սրրընդն թաատիգի իշին կէթիրտիյիմիզ իսպաթլարը, եախօտ Քրիստոս էֆէնտիմիզին սէօզունիւն հիչ պիր կէրէքլիկի օլմամալը տըր. Վէ խոստովանանք եաուրուգ պիր քէրրէ կիւնահ իշլեյենլեր հագդընտա օլմուշ օլուր. Լաքին տէյիլ պիր քէրրէ, եախօտ նէտի քէրրէ, իլլա նէթմիշ նէտի քէրրէ պիլէ կիւնահ իշլերսէ վէ տէօնէրսէ, աֆվ էթմէլի. քէդալիք խոստովանանք սրրը, հէր դաչ քէրրէ քի պիր կիւնահքնար կիւնահ իշլերսէ, վէ մեզայա կէլիպ կիւնահընը իդրար էտէրսէ վէ աֆվլըգ տիլէրսէ, օնու Քրիստոսուն վէքիլլերի աֆվ էտէճէք տիրլեր, պիզ Քրիստոսուն վէրտիկի հիքմէթի մուվաղդաթ պիլմէյիզ. վէ Քրիստոսուն պու վէրտիկի [illegible] հուտուտ ալթընա ալմայըգ. հէր դաչ քէրրէ քի կիւնահքնար կիւնահ իշլերսէ, տայիմա Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտի վէքիլլերի վասէթասը իլէ օ կիւնահը աֆվ էթմէյէ հազըր տըր. Դայրը խոստովանանք հիքմէթինին հուտուտ ալթընտա օլտուգունու իսպաթ էթմէք խասիլլերէ տիւշեր.

ՆԺ. Թէքրար խասիլերիմիզ տէրլեր (Մատթ. Ը. 7.) «Հիչ պիր քիմսէ Ալլահտան մատատա կիւնահլարը աֆվ էտէմէզ». Եվվէթ աստաքեալլար եախօտ քահանայլար քէնտիլեր խօտ պէ խօտ աֆվ էտէմէզլեր. Գու մագսուդ. լաքին քէնտիլերինէ օլ հիքմէթի Քրիստոս

քեահինլերին թէրսիկի ատէթի։ վէ նօմոսա պիր թաղրմ մէքրուհ թուքուլան խուսուսաթըն փաղլենմէլերի։ քի հէփսի Քրիստոսուն նօմոսունա պիր թէմսիլ իտի, եախօտ այնէտէ կէօրիւնէն պիր թասվիր։ (Ա։ Կոր։ ԺԳ։ 12։) Գունլարըն պիրինտիսի սիւնէթ, Քրիստոս էֆէնտիմիզին իմատ էթտիկի վաքթիկ սըրրընա թէմսիլ իտի։ Դուրպան, եա զատէն գուզուսու։ Քրիստոս էֆէնտիմիզին խաչ իւզերինտէ քէնտինի սունտուղու գուրպանըն թէմսիլի իտի։ Քեահինլիք, քի Քրիստոս էֆէնտիմիզին իմատ էթտիկի էլ գօյմագ (ձեռնադրութիւն) էօրնէկի իտի։ վէ փաքլանմալը։ քի ապաշխարութիւն սրրընա տէվիլէր իտիլէր։ Գունլարըն հիչ պիրիսի քէնտի քէնտինտէն ճանճա պիր ազիզլիք եա լութֆ վէրմէյէ միւղթէտիր տէյիլ իտիլէր։ (Եբր։ Ժ։ 3։ 4։ 11։) Վէ էկէրչի հէր քահին, հէր կիւն տուրուպ խըզմէթ էտէր։ վէ չոգ ատֆա հէման ո գուրպանլարը սունար։ քի ոնլար տուրա կիւնահլարը գալտըրմայա գատիր տէյիլէր։ (Չ։ 18։ 19։) զիրա խլերիտէքի թէնպիհին իսթալ օլունմասը։ ոնուն զայիֆլիսի վէ ֆայէտսիզլիքնատէն էմնիյրիւ պուտ։ Վէ մուտիմա իսթիրդասրինա յարար տէյիլ իտիլէր։ եանի մութլադ պունլար օրմասալար տա օյուր ուտու ֆագաթ թէնպիհին իզթիրասընա, ոնլարըն իհրասընա հէր քէս մեհպուր ուտու։ եանի զահիրէն ազիզ օրմագ իչին։ վէ Նօմոսա տէյիլ քի ոնլար իլէ կիւնահատան խէյլաս օլուր ուտուլար։ Սէլամէթ պասլընտա պիր քէրամէթլերի եօղ իտի։ վէ հաթտա Ոինա տաղընտա վէրիլէն Նօմոստա պու սրրլարըն, եախօտ գուրպանլարը վէ փաքլանմալարըն զիքրի օրմասը։ անճագ ուանատան փութ եափրպ, սէճատ դրլտրգտան սոնրա, զահիրէն պիր հիւնիւ թէտպիր իտի։ քի խրայէլի փութփէրէսթ ատէթլերինտէն տուր էթսին։ քեամիլ վէ ադիլ պալիզ օլանլար վաղթինատ կէլէճէք Մէսիայա։ եանի պիր գուրթարըճրյա ումիտ վէ իման էտէրէք վէ ատրունի էյի ամէլեր իհրասը իլէ սատրգլանըրլար իտի։ լաքին հիչ պիրիսի Քրիստոսուզ Ալլահըն էն կիւզել գարարընա կէօրէ ճէհնէթէ կիրէմէտի։ պէօյլէ եազար։ Ցըրուէն Ըէնաթոս Հիայշընթոս (Ա։ Մինէ Հոպ։ Ի։ Նէ։ 1219։)։

Ն.Ժ.Ր։ Լաքին Ադամանա Քրիստոսուն տիրիլմէսինէ դատար հիչ պիր ազիզ նէ նահալտա, նէ մարգարէ, նէ սայիր սալիհլեր, էսկի ահտըն նօմոսու վաղէթասը իլէ հիչ պիրիսի սատրգլանմասը։ անճագ կէլէճէք Մէսիանըն արպիսիս։ վէ իմանը վէ ամէլլերի գուվվէթիյլէ սատրգլանսըլար, ամմա հիչ պիրիսի Ալլահըն փատիշահլըղընա կիրէմէտի։ (Եբր։ ԺԱ։ 13։ Յովհ։ Ը։ 56։)։ Իլա էօլիւլերին իլա մէվվէսի թէն ալան Ալլահըն քէլամը Քրիստոս էֆէնտիմիզ էօլիւլերտէն տիրիլիպ քեաֆֆէսինի արդասը ապրա Լիմպոստան չըդարըպ վէ սիւրիւպ, ճէհնէթ դասթուսունու իլա էվվել քէնտիսի ալաբ։ վէ քէնտի իմինէ ումիտ էտիպ, սէլամէթի պէքլէյէնլերին հէփսինի կէօյլերին փայիթախթընա տախիլ էթտի։ « Քրիստոս էօլիւլերալէն տիրիլտի։

էօլիւլերին իլա մէյվէսի »։ (Ա։ Կոր։ ԺԵ։ 20։) « Էսկի Նօմոսուն ամէլլերինտէն հիչ պիր քիմսէ սատրգ օլամատը, նէ սրրրլարըն վասէթասը իլէ, նէ գուրպանլարըն, իլա Քրիստոս էֆէնտիմիզին իմանընտան վէ լութուֆլարընտան »։ (21։) « Զիրա սատրգ օլմագ, էկէրչի (էսկի) Նօմոստան օլմուշ ոլսա իտի, էօյլէ իսէ Քրիստոսուն էօլմէսի պոշա չրդար իտի »։ (Ա։ Կոր։ ԺԵ։ 20։ 21։) « Զիրա պիր ատէմտէն էօլիւմ, վէ պիր ատէմտէն էօլիւլերտէն տիրիլմէք »։ Նէչաթ էթտի։ (22։) « Վէ Նասրլ քի Ատէմ իլէ հէփսի էօլիւյօրլար։ քէզալիք հէփսի Քրիստոս իլէ տիրիլէճէք տիրլեր։ ամմա հէր պիրի եէրինէ կէօրէ։ Քրիստոս իլա։ վէ սոնրա ոնլար քի Քրիստոսուն տուրլար։ ոնլար քի ոնուն կէլմէսինէ իման կէթիրտիլէր »։ (Հոովմ։ Ե։ 14։ 15։) « Լաքին էօլիւմ Ադամատան Մովսէս դատար, վէ Ադամըն միսալինտէ կիւնահ իլէմէյէնլերին իւզերինէ պիլէ։ քի կէլէճէքլերին էօրնէյի տիր։ պիլ ճիւմլէ լութուֆ ճիւնահ կիպի օլմատը։ զիրա էկէր պիրինին ճիւնահատը իլէ չօղլարը էօլիւ իսէ, նէ դատար դիյատ Ալլահըն լութուֆլարը վէ պարխիչլերի պիր ատէմ Յիսուս Քրիստոսուն ինայէթի իլէ չօղլարընա թաշար (արիտը) »։ եանի թաշմըշ օլմալը, վէ արթմըշ օլմալը (Եբրէ։ Դ։ 9։) « Իմտի պու չրդատը նէ տիր։ իլա քի էվվէլա հէրին տշաղրքի մահալինէ էնտի »։ Վէ (Ա։ Պետ։ Գ։ 19։) « Մահպէստէ օրան բուհրատ վարդպ վագ Հրէսի »։

Ն.Ի.Գ։ Գունլարըն հէփսինատէն թէպէյիւն էտէր քի, էսկի ահտըն վէ Նօմոսուն պիր քէրամէթի վէ գուվվէթի եօղ իտի, սատէ Մովսէսին օրէնքի ճէզասընտան գուրթուլմագ իչին։ եախօտ զահիրի վէ ինսանի պիր գուրթուլուշ իտի։ Նէ տէ սրրրլարընըն պիր լութֆու վար ըսը, քի ինսանըն ճանընա սէլամէթ վէրէպիլսին։ իլա Քրիստոս էֆէնտիմիզին էսարը իլահիսինին պիր կէօրկէսի եախօտ թէմսիլի իտիլէր։ ասլ կէլտի։ թէմսիլի դալղոը։ Վէ սէլամէթ վէրէմէտիլէր, եանի ճէհնէթին էհլիչամընը։ Գօղոս առաքեալ էսկի ահտըն պաշլըճա ազիզլերինի զիքր էտէրէք տէյօր։ (Եբր։ ԺԱ։ 13։ 39։40։)։ Գունլարըն պիրիսի սէլամէթինէ մուվաֆֆագ օլմատը, անճագ Քրիստոսա էթտիքլէրի ումիտ վէ իման իլէ Լիմպոստա պէքլէտիլէր։ վէ Քրիստոսսուզ վէ պիզսիզ սէլամէթ էհթիչամընա վասլ օլամատըլար։ Օգու (Եբր։ ԺԱ։) պասլընը պաչա գատար, վէ թէքմիլ անլարընը։ վագտա (Յովհ։ Ա։) « Նօմոս Մովսէսին վասիթասը իլէ վէրիլտի, լաքին լութֆ վէ կէրչէքլիք Քրիստոսուն վասիթասը իլէ օլ[illegible] »։ Էկէր գուիկրը պու [illegible] գուզ ուզուն ուզատիյէ եազարղընմըզը։ Քրիստոս էֆէնտիմիզին պի հագդան թէտիկյի տէյն էթմէսի պասլընը (ՄԳԷ։ ՄԳԸ։)։

ՊԱՊԸ ԹԱՄԻՆ

ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍՐՐՐՆԸՆ ՄԷԼԻՄՈՒՐՈՒ ՄԱՏՏԷՍԻ ՎԷ ՄԱԳԱՄԸ ԵԱՆԻ ՄՈՒԳԹԱԶԱ ՕԼԱՆ (ՁԵՒԻ ԿԵՐՊԻ) ԻՒՋԷՐԻՆԷ

ՆԺԴ. Ս. Գրիգորէն դատիմ թայիմաթը Ալլահըն կէրէք չիֆահէն վէ կէրէք թահրիրէն քէլամլարը. վէ քիլիսէ ուսիլ վէ դայտէսի, տիյանէթիմիզին պիտայէթի թարիխինտէն պու անէ տէկին կէրէք չարդ վէ կէրէք ղարպ քիլիսէլէրինտէ միւսթաղիմ տիր։ Պու ուսիլ իւ-ղէրէ առաքեալլար վէ մէէմուրիյէթլէրինէ կէլէն քահանայլար, եալընըզ ապաշխարութիւն սրրրընը իմրա էտէրլէր, վէ մէէմուրու տուրլար. ղիրա առաքեալլարա վէ խէլէֆլէրինէ Գրիստոս էֆէնտիմիզ (Ս-ֆ. Ի.) տէտի. «Հէր քիմին կիւնահլարընը աֆվ էտէրսէնիզ աֆվ օլունսուն . . . .»

Իշթէ պու պապտէ քիլիսէնին իթիգատը, Տրիտէնդեան (Նէ-գ. ԺԴ. Կ-Հ. 10.) չէօյլէ եաղար. «Հէր քիմ տէրսէ քի. եալընըզ քահանայլար (եանի քիլիսէ բուհանի մէէմուրլէրի) կիւնահլարը աֆվ էթմէյէ մէէմուր տէյիլ տիրլէր. անճագ քրիսթիյան օլան քիմսէլէրին հէր սէվրինէ վէ հէրիսինէ սէօյլէնմիշ տիր, հէր նէ քի պաղլարսանըզ . . . հէր քիմին կիւնահլարընը . . . Պու սէօզլէրին դուվվէթի իլէ հէր քէս դատիր տիր կիւնահլարը աֆվ էթմէյէ (եանի) ալէնի կիւ-նահլարը սատէ թէքտիր էթմէք իչին . . . նզոմեալ օլսուն»։ Զի-րա պու սինօթ դարար դրլտը, եանի օլ թալիմաթլարին հէփսինի քի եպիսկոպոսլարտան վէ քահանայլարտան մասատա, անախիթարլարին հիւքմիւնիւն տիկէր սայիր քիմսէլէրէ տէ չումուլի վար տէրլէր, եանլըշ վէ աւետարանըն սրհհէթինէ մուխալիֆ օլտուղունու իչան էթտի։

ՆԺԵ. Ս. Բարսեղ (Ց-ղ. Ա-ղէ-գ-ի-ն-ի-ն-ի-ն

պիսկոպոսարա հէվալէ օյտու։ Գահանայարրն իւզէրինէ վագաա եպիսկոպոս էլ գոյմասընտա, վէ քահանայրգ հիւքիւմէթինի քէնտիսինէ վէրմէսինտէ գաթէն կիւնահ աֆվ էթմէք հիւքմիւնիւ վէ լիյագաթը ենա վէրիրսէ տէ, իչպու հիւքմիւ վէ լիյագաթը իմրա էթմէք իչին, լազըմ քի օվ քահանայա քէնտի եպիսկոպոսու, պիր մրգտարը մախսուս քէնտի ճէմաաթընդն պիր գըսմը իւզէրինէ։ պիր տէ մէէզունիյէթ վէրսին, պիրա գայիտէյի իլանիյէյէ պագարսաղ։ Քրիստոս առաքնալարա վէ առաքնալարրն խէլէֆլէրի օյան եպիսկոպոսարա քէնտի սիւքիւսիւնիւ հէվալէ էթտի. պու սիւրիւնիւն իտարէյի բուհանիյէսինի տէր իւհտէ էտիպ, իմրա էթմէք իչին, օվ քահանայա լազըմ տըր քի ասըլ սիւրիւնիւն ահիպինտէն բուհանի իտարէյէ մէէզունիյէթ ալօրն։ Իմտի օվ սիւրիւնիւն մէշրու բէյիսի էքրէմի, եաճի եպիսկոպոսու օվ մէէզունիյէթի վէրտիքտէն էվվէլ օվ քահանայ քէնտի թագտիս օյտուղունտա, ալտրդը մէէզունիյէթլէ կիւնահլար աֆվ էթմէք հիւքմիւնիւ իմրա էտէմէզ. անանգ պու մէէզունիյէթի ալտրդը կիպի, չէրան օվ հիւքիւմէթի իմրա էտէր, վէ իմրատը տախի նաֆրդ, տօղրու վէ մուգաբրէք տիր։ Պու սուրէթտէ եպիսկոպոս պագը կիւնահլարը իսթէրսէ խասսէթէն թէնպիհ էտէպէիր. միւսթէհնա (վերասյանեալ) թուրթար։ Օվ վագրթ մէվատը մուգաբրէրէ վէ մահֆուզէ զուհուր էտէրսէ, քահանայ օնլարը աֆվ էտէմէզ, մէէզուն օյմատրդը իչին. պու հուգուգ եպիսկոպոսլարրն տըր։ Եպիսկոպոսլարատան քահանալարա վէբիլէն ռէլահիյէթէ (իրաւասութիւն) թատիրինի վէրիրէր։

Նէտէ, Պու գայտէ էվվէլինտէն պէրի պէօյէ տիր, էվվէլա կիւնահ աֆվ էթմէք եալընդգ եպիսկոպոսլարրն մէէմուրիյէթի իտի։ Միւրիւրը զէմանտա պու մէէմուրիյէթի իմրա իթմէյէ քահանալարատա իչին վէրիլտի։ Պունուն իչին պիր խոստովանահայր տայիմա քէնտի եպիսկոպոսունատան մէէզունիյէթ վէ վէքեալէթ իսթէր, վէ ալտրգտան ասնրա իմրասընտա պուլունուր։ Հիչ պիր քիմսէ սէրքէշլիք իլէ պու իշէ թէշէպպիւս էտէմէզ։ Perrone Գլ. Ե. [illegible] Գ։

Նէ՞. Խոստովանահայր օյանապ քահանալարրն իրաւասութիւնը խուսուսունտա Տրիտէնդեան սինոդու (Նէ՞ Ժ՞ Գլ. Է.) շէօյլէ պարար վէրիր։ Վէ էօյրէտիր «մասէմ քի պիր ասէմ եալընդգ քէնտինէ թասլի օյանլարրն իւզէրինէ հիւքմ իմրա իթմէք թասլի մասատթ տըր վէ ապրլ տա պէօյլէ էօյրէտիր։ Սլլահրն քիլիսէսինտէ հէր պար պու պիր միւսէլլէմ իթիգատ օյմուշ տըր։ Վէ էն սահիհ օյտուղունու պու սինոթ տախի թասասիպ էտէր։ քի պիր քիմսէյէ ասլէն, եա պիլա վէքեալէ իրաւասութիւն իլնի օյմատրդը հալտէ՝ պիր քահանայ արձակում վէրիրսէ։ Օյ [illegible] Կիչ՝ վէ քէէն լէմ նէքիւն տիւր։ Վէ ադիլ Հայրապետական խրիսթիան ճէմիէթինէն ումուրը խալանը խուսուսունտա դիյատէսի իլէ միւնիւսը ֆայտէ օյանաղրը մինասիպ

ատտ էթիլէր՝ քի պաղը էն միւզիրը վէ էն աղը օլան ճիւնհալէր՝ հէր քահանայտան տէյիլ, անճագ էն միւազդամ քեահինլէրտէն հալ օլունելար (եանի օնլարտան արձակում վերիլսին)։ Իմտի պիտադգէն միւազդամ Քահանայապետլէր ումում քիլիսէ իւզերինէ քէնտուլէրինէ իթա օլունան ադիմ հիւքիւմէթէ պինանէն, պաղը աղրը ճիւնհալարընն միւհաբէմէլերինի անճագ քէնտի հիւքմիւ նէֆսիյէլերինէ խասս՝ բաճի օլմասընը միւհաֆազա էթմէյէր (քէնտուլերինէ այր գոյմուշլար, վերապահեալ են)։ Թըպգը քիլիսէնին պու Թալիմաթընա Թաթպիգան Ս. Թոմաս (2. 2. վիճաբանութիւն ԼԹ. ցոր. 3) եազար «Հերձուածողլարընն իրաւասութիւնլարը եօգ տուր. արձակում վերէմեզլէր. նէ բանադրանք էտէպիլիրլէր, նէ տէ հերոզութիւն վերէպիլիրլէր։ Իմտի էկերչի պապրլարընը հալ (արձակում) էտէրսէլէր, վէ ինթիխապ էտէրսէլէր, օնլարընն (քահանայ, եպիսկոպոս) հայր վէ ինթիխապը նըզամը կանունաւոր տէյիլ, միւսատտադ տէյիլ non est eorum absolutio rata» (Տե՛ս Մէնէկ [illegible] Ե. Ցոր. [illegible] ընդ [illegible] Եկեղեցւոյ դպրոց է Փարիզ 1860 էջ. 491 և 494)։

Բէկտիր պու սէքսանտա. եանի իրաւասութիւնը պիր քահանայնընն վերտիկի արձակումուն հիչ պիր հիւքմիւ եօգ տուր. անվաւեր տիր տէյի Բենենտիկտոս ԺԴ. In Constitutione։ Sacramentum Paenitentiae թատտիգ էտէր։ Իշ պու Թալիմաթը միւղատտէսէյի կաթողիկէ քիլիսէ էվայիլտէն պէրու գատիմ վէ միւսթագիմ Թութմուշ վէ էօյրէթմիշ տիր։

Նէ՞. Գունելարընն հէպիսինտէն շու խիւլասէ չըգար, քի պիր քահանայ արձակումու նաֆըզ (վաւեր) օլմասը իչիւն, մութլաքա քէնտի Եպիսկոպոսունուն իզնի վէ սէլահիյէթինի իսթիհսալ էթմէք շարթը մութլաքա տրը, վէ սէպէպի Թապիի վէ հագիգիսիտէ պու տուր։ Զիրա խոստովանանք տիվանը հիւքիւմէթ տիվանընա պէնզէր։ Պիր հաքիմէ պիր ատէմին արզուհալը ամիրինտէն հէվալէ օլմասըդճա՝ հաքիմ օ իշէ պագամաղ, վէ պագմայատա սէլահիյէթի եօգ տուր. անճագ օլ հիյլէթին եախսոտ օլ հաքիմին ամիրի՝ պա՛գ պու իշէ, վէ հիւքմիւնիւ վէր տէյի, էմր էթմէյի քի պագըն. եուխսա՝ պագամաղ։ Հէվալէսիզ խոստպէխսոտ իշէ պագուպ, պիր հիւքիւմ վերիրսէ. օլ հիւքմիւն գուվվէթի եօգ տուր, անվաւեր տիր։ Պիր քէսքին գըլըճըն էօնիւնտէն քէսիլէճէք չէյի ալըրսան, պիր չէյ քէսմէզ, տէյիլ քի քէսմէք լիյագաթը եօգ տուր. խա՛յր. անճագ քէսէճէյի մատտէյի պուլամատըղընտան՝ գըլըճ քէսմէտի՝ տէնիր։ Վէ նասըլ քի պիր քահանայ կարդ ալտըղընտա Ֆրիատոսուն դանընա վէ Թէնինէ հիւքիւմէթ վէ լիյագաթ մին Թարաֆ Ալլահ ալը՝ ամմա օլ ալտըղը հիւքիւմէթի իճրա էթմէք իչիւն, կէրեք եքմեք վէ կէրեք չարապ լազըմ

տրը։ Գունելար օլմասըդը եէրտէ ալտըղը հիւքիւմէթի նասըլ իճրա էտէպիլիր։

Նի. Լաքին ինսանընն պէօյլէ էլդէմ, վէ պէօյլէ մուհիմ սէլամէթի պասընտա, պիր Գաթօլիք բահիպի իմթիյազսըզ վէ սէլահիյէթսիզ հիչ պիր ատէմին իւզերինէ էլ ուզատըպ արձակում վերմէսի ույամազ, վէ արձակումու հիչ նէվինտէն տիր։ Պէօյլէ Պենէդիքթոս ԺԴ. (Ցոր. Գ[illegible] Դիր. Է. Գլ. 14.)։ Վէ պու խուսուսա տայիր էկերչի պիրի տէրսէ, եանի օլ հիւքիւմէթի քի պիր քահանայ կարդ ալտըղընտա մութլաքա Ալլահտան ալը, վէ կարդ իւէ պիր տիր, նասըլ օլուր քի Ալլահընն վերտիկինի ինսան եախսոտ պիր քահանանընն եպիսկոպոսու օլ քահանատան ալա պիլիյօր։ Պու քիմէյէ չէօյլէ տէվապ վիրիլիր։ Իրաւասութիւն պիր չարթը մութլաքա տրը, քի օնունլա կարդ ալտընտըղընտա կիւնահլարը աֆվ էթմէյէ վերիլէն հիւքիւմէթ գուվվէտէն ֆիիլէ չըգար, եախսոտ իճրա օլասիլիր, զիրա պու սէլահիյէթէ (իրաւասութիւնէ) օլ քահանայա Թապի օլան ճէմաաթ Թային վէ Թախսիս օլունուր, վէ օնունլա սատէ քահանալար քէնտի իշլարու կարդ իշխանութիւնլարընը քէնտի ճէմաաթլարը իւզերինէ հագգը իլէ իճրա էթմէյէ պաչլարլար, տե՛ս, Բերրօնէ ԺՂ. ապաշխարութեան Գլ. Ն. ՁՂ. Նիւթոյ, կերպի եւ պաչաոնէի։ Լիյագաթը օլմագ պաչգա տրը, հուգուգը օլմագ պաչգա տրը. Նասըլ քի, եօգարտա եազտըգ։ Պու քէյֆիյէթի միւսատտրգ չու վուգուաթը պիլմէյի, եանի իշլարու խոստովանայը օլաճագ քահանալարա պիսկոպոստան վերիլէճէք իսկի եանի՝ իրաւասութիւնը հիչ եէրինէ գոյարագ, իբի Թանէ սէրքէշ քիմէնէլէր եանի Հոկտավիանոս վէ Կուիտոն զուհուր էթտիլէր. պունելար քէնտի մէշրէպլէրինէ պօղուք վէ Թալիմաթլարընը եազընշ օլտուգլարը իչին, քէնտի եպիսկոպոսլարընտան խոստովանանք էթմէյէ մէնն օլունմուշ իրլէն, եէնէ իթաաթ էթմէյիպ, սէրքէշլիք էտէրէք խոստովանանք էթմէյէ տուր օլմայարագ, ունա պունա արձակում վերիր իտիլէր, պու քի ումում կաթողիկէ եկեղեցի գոյտէսինէ վէ Թալիմաթընա տապան տազանա միւղայիր իտի, սուրբ քիլիսէ պի հագգըն պունելարընն վերտիկի սուի իսրէթի մահֆ էթմէք իչին, Լաթերան սինոթունտա Ինոսենտիոս Գ. Ս. Փապա ըիասէթի Թահիրընտա Թէճէմմիւ էտիպ, պու կիպի սէրքէշ օլան եպիսկոպոսլար վէ քահանալար, նումին գործով, եանի օլ եազընշ Թալիմաթա սիւլիք էթտիքլէրի անուէ, քէնտի իշխանութիւնլէրինի, եանի իրաւասութիւնը գայպ էտէրլէր, տէյու էօյրէթտիկի Թալիմաթըն մանասը պունա մէպնի տիր, վէ պաչգա օլմազ։ Օրատա հէր նէ գատար ձեռնադրութիւնլարը ոչինչ տիր եազըլըյօրսա տու, պու ձեռնադրութիւն մանասը, եանի վերտիկլէրի քահանայութիւն, վէ պու քահանայութիւնտա իճրա էթտիքլէրի հիւքիւմէթ սէլահիյէթիզ օյտուգունտան արձակումլէրի տախի ոչինչ տիր։ Նասըլ քի Ս. Թոմաս 2. 2. վիճ. ԼԹ. ցոր. 3։

ՆԻԱ. Ապաշխարութիւն սրբոցն մատուէսի Աստուածաբանելոյ պէյնինտ. իբի տիւրլիւյլ թագսիմ օրուր. ուպազ նա ուզազտան մատուէ, վէ հազրն մատուէ. Ուզազտան մատուէյի. թէքբար իբիյէ թագսիմ էաէրլէր, լազրմ մատուէ, մուհայլէր մատուէ. Ապաշխարութիւնուն ուզազ մատուէսի կիւնահլարրն հէվիսի տիր. պու կիւնահլարրն մատէմ քի պազբլարը մահուչափ տրբլար, վէ պազբլարը ներեւի տիրլեր. մահուչափլար մութլազ խոստովանանքտա սէօյլենէնէք տիրլեր, քի ավի օլսունլար. լաքին մուհայլեր օլան ներեւի կիւնահլար պիր նէտամէթ իլէ պիլէ ափվ օլուրլար. Լաքին եազընտան մատուէ իւզերինէ Աստուածաբանելոյ պէյնինտ միւնասիբ վար ուզազտարլար. հանի Թովմայական թէսմիլ ալտնլար. խոստովանանքտա լազրմ օլան իւչ գրուպմ մուամէլէ, հանի նէտամէթ, իգրար, վէ գունահլան ապաշխարանք իյիմաք՝ պու սրբոցն եազբն մատուէսի տիր. վէ պունլարտան սրբոց իսիրտ պունտաք տէրլեր. Ֆիկիրլերի. Սկովպլարտա տէրլեր, քանանայտան կիւնահքեարա վէրիլէն արձակում եազբն մատուէ տիր, գիրտ արձակում հէմ զահիրի. հէմ մատսի պիր մուամէլէ տիր, հէմ պու սրբոցն մագամը տրբ. (կերպ վէ ձեւ). չիւնքի Ֆիլիբինի իպրաղ էտէր. պունլարրն իբի թարաֆը տա աղրբ Աստուածաբանելոյ տրբ. Մալտոնաթ էվվելքի զիւբիմիւ ումումի թէսմիլ էտիյօր, իբիլնճիլէրինքինի տահա սահիհ. Պիզէր էվվելքինէ տահա զիյատէ ռիայէթ էտէրիզ, չիւնքի նէտամէթ, իգրար վէ իյիֆայը զանուն, պու իւչիւ տէ ուզազտա օլան կիւնահլարը չոմիլ տիր. արձակում իսէ օլ կիւնահրն հալլի մադամը տրբ, նէթէքի մատուէսի. վէ հէմ մատուէ, հէմ մադամ պիրլիքտէ օլամազ.

ՆԻԲ. Ուզազտան օլան մատուէյի, հանի կիւնահլարրն հէր պիրինի, վէ կիւնահքեար սայրզրնը պիլմէզսէ, ալէթ թախմին մրգտարրնը, վէ ճինալէրինի, վէ թէֆէբրուաթրնը, քի կիւնահը ազբրլաչտրբրբլար վէ թախֆիֆ էտէրլէր՝ հէր կիւնահքեար չիֆահէն պիրէր պիրէր սէօյլէմէլի, վէ Ալլահ հուզուրունտա տուրուր կիսլի՝ պէօյլուք հիճապ վէ գօրգու վէ նէտամէթ իլէ քահանայտան ափվլրզրնը տիլէմէլի տիր.

ՆԻԳ. Պու սրբոցն մագամընա (կերպ) եախսա սէօզլէրինէ կէլինճէ, իբի նէվի վար տրբ, քի անլէրին պիրի եա օ պիրի իլէ քահանայ կիւնահլարը ափվ էտէր. պիրի չու քէլամլէր տիր «Պէն սէնի հէվի կիւնահլարրնտան չէօզէրիմ». օ պիրի տէ «Ալլահ պէնիմ էլիմ իլէ սէնի պիւթիւն կիւնահլարրնտան ափվ էթսին», քի իբիսինին տէ պիր մանասը վար տրբ. Պու բիճա սուրէթինտէ օլան մադամ չարգ քիլիսէսինտէ 1200 թարիխէ դատար ճարի իսի. տիկերի դարպ քիլիսէսինին ատէթի դատիմի տիր. եանի պէն սէնի պիւթիւն կիւնահլարրնտան չէօզէրիմ, օնու քի ասնրա չարգ քիլիսէսի տէ իթթի-

խաղ պիրէ իճրա էթաի։ Գու իլք մագամքն սէօզէրինտէն պաղըլ-
ըը յազմիը լուղէթլէր տիր, վէ պաղըլարը օյմազա տա օյուր։
Ֆարդ սէնի կիւնահլարընտան չէօզէրիմ. հէվսի մութլագ սուրէթաէ
լաղըմ սաը. յաքին պէն սէնի ջեօզիւյօրում հէվի կիւնահլարընտան
ալմատ, պէն վէ ճեվի լուղէթլէրի օյսա տա օյմասա տա օյուր, յա-
քին խոստովանահայր արձակում վերտիպի վագրի տուա թարդընտա
ուզուն պիր մագամ գուլլանը. օնլարընն հէվսի քիչիսէ թէնպիհինա-
էն օյտուզու իլին թէքմիլ ոէօյլէնիր. յաքին ասըլ լաղըմը մագամ
(կիրդ) սէնի կիւնահլարընտան չէօզերիմ սէօզէրի տիր։

ՊԱՊԸ ԱՂՑԻՆ

ԷՎՎԷԼԻՆ ՏԷՀՐԼԷՐՏԷ ԻՍԹԻՄԱԼ, ՕԼՈՒՆԱՆ ԿԱՆՈՆԱԿԱՆ ՐԷՍՄԻ ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹԻՆ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

ՆԻԿ. Ապաշխարութիւն սըրրը պաչգա տըր. վէ կանոնական, եախսոտ եկեղեցական ապաշխարութիւն պաչգա տըր. էվվէլքինին, Քրիստոսուն ազիզ սըրրը օյտուզունու պէյան էթտիք. պու կանոնական ապաշխարութիւն խոստովանանք մատաէսինտէն նէչաթ էտէր քի պիր բուհանի ճէզա չէքմէնին ուսիլի տիր։ Գու ճէզանըն նէ օյտուզու, վէ նէ ուրէթաէ իճրա օյունաճաղը խոստովանահայրըն իսթէքլիսինէ վէ միւրատընա պաղար. Իչթէ պունա կանոնական ապաշխարութիւն իսմի վերիլիր. Վէ մատամ քի ատէմէրին հէվսի, պիր ճինս կիւնահ իչէմէզ. քիմի չու կիւնահը, քիմի պու կիւնահը իչէր, քիմի աղը, քիմի խաֆիֆ. օնուն իլին քահանայ կիւնահլարըն [illegible] վէ քէմմիէթինէ, պէօյիւքլիւյիւնէ վէ [illegible]նէ վէ տէրէճէսինէ պաղարաղ. պէօյիւք կիւնահա պէօյիւք ճէզա, վէ ապաշխարութիւն թէրթիպ էտէր. քիւչիւյինէ քիւչիւք ճէզա. պու ճէզա վագիրն քահանայսընին մուրատընա մէրպութ օյտուզունտան պիր գարարտա օյմազ. քիմի չու քիմի պու միճաղաթը, եանի ճէզայը վագիրնէ ատէտինէ վէ կիւնահքեարը իգթիտարընա կէօրէ թախսիս վէ մինասիպ կէօրիւր. տէմէք քի պու ճէզա պիր գարարտա օյամատըղընտան իսթիպտալ օյուր. վէ արարոզութիւն նա ատէթի բուհանի նա ատէթի քիչիսէ ատտ օյունուր։ Իչթէ պու բուհանի ատէթ կանոնական ապաշխարութիւն թէմամէ օյունուր. վէ լաքին պու խոստովանանք սըրրը տէյիլ. անճաղ խոստովանանքըն թէֆէրրուաթը օյուսլ ունուն իլէ գարըշմաղ վէ պիր թուխուլմաղ։

ՆԻԿ. Տէֆա պու կանոնական խորհրդաւոր ապաշխարութիւն պաչգա, վէ տիկէր հրապարական տէյնի ապաշխարութիւն պաչ-

գա։ Պու իրիսինի պիր պիրի իլէ դարբշարբպ չաշբրմամալը, պու ալանէն իբրա օլունան ապաշխարութիւն քէշալիք առաքեալարրն վագթինէ գատար չբզրյոր։ լարին ալիմ Պէթավիոսուն էթտիկի թահ-զիղաթա կէօրէ, պու խուսուսա տայիր եաղբլան քիթապլարրն վէ ասարբ աթիդէնին դբլէթի վէ նատիրաթը պիղէրի պու պապտէ պէօյիւք դարանլբզտա պբրագմբշ տբր տէր։ Կանոնական ապաշխարութիւն էվայիլտէ օլտուղու կիպի. իւչիւնճիւ տէհրին սօնունտա տահա մուդարբէր պիր սուրէթտէ իսթիմալ օլմայա պաչլատը. եանի Նովատեան հերեթիկոսլարրն զէմանընտա. վէ Բօմա չէզարլարրնրն տէհչէթլի գօվալայբչլարբնտա իմանը ինքեար էթմէք, վէ դինա-քեարլբդ էթմէք, վէ ատէմ գաթլ էթմէք կիւնահլարը զիյատէսի իլէ վուղու պուլմայա պաչլատը իսէ, պու աֆէթին էօնիւնիւ ալմագ ի-չին պիր թէտպիրի չէտիտէ վէ լաղբմէ օլսուն տէյի, քիլիսէ զիյա-տէսի իլէ իշպու ալէնի (հրապարակական) ճէզա չէքմէք ուսթինէ էհէմմիյէթ վէրիպ, իբրասընա գալդբյոր։ լաքին հէր ատէմ մուսա-վութէն տէյիլ իտի. Միսինն Իիսիյարաբ, Ջօճուգլար, բուէնոսայի բուռանիյէ, գարբլար վէ էվլի օլանլար միսութէնա իտիլէր։ պիր կիւնահքեար պու իւչ կիւնահլարրն հէր հանկբսընը իշլէմիշ օլուր ու-տուլուսա օլսուն, եա քէնտիսի իդրար էթմէլի իտի, եա հիւ-քիւմէթճէ, եա քիլիսէճէ իշթիքեա օլունուպ, տիվանտա օլ ճիւնճա իւղէրինէ թէպէյիւն վէ հիւքմ օլունտուգտան սօնրա, իշպու կանո-նական ապաշխարութիւն ճէզասընը չէքէր իտի։ (Տէ։ Օքսֆ։. Ն։Ֆ։ 351։) Լաքին պու չարթ իլէ քի, պիր, վէ իլք տէֆա պու կիւնահլարա տիւշէնլէր իշին պու ալէնի ապաշխարութիւն ճէզասը նասը օլսու։

ՆԻԶ։ Պու կիւնահլարը թէքբար էտէնլէր դայրը միէպպէտ հա-ղորդսուղ գալբը ըսբլար։ ամմա էօլիւմ տէրէճէսինտէ քիլիսէ օնլա-րա ինայէթ էտիպ, վերջին թոյակընը, եանի սօն հաղորդութիւնու օնլարա իհսան էտէր իտի։ Պու խուսուսու չամիլ Ս։ Սիրիկիոս Բօմա քահանայապետի, Հիմերիոս Թարրագոնայա օլան պիրինճի մէքթու-պինտէ չէօյլէ եազբյոր։ օնլարրն հագդընտա քի, ապաշխարութիւն չէքմիշ օլարագ։ քէլալէր վէ տօնուզլար միսալի իսթիֆրաղ էթտիք-լերինէ, վէ չէհվէթ ամէլէրինէ թէքբար տէօնէրլէր։ դաթը մու-հիպլանէնիդին քիւրսիյի րէսուլիյէ տանընշտրդր նապէճա տէյիլ։ Պունլարրն հագդընտա, չիւնքի ապաշխարութիւն չէքմէյէ պիր ա-խէր մէլճալէրի եօդ տուր։ պունա դարար դբլմայա միւնասիպ ատտ էթտիք։ քի քիլիսէ տէրուենինէ ճէհանաթ իլէ տուատա եաղընդ պիր-լէշսինլէր։ ադիզ էսրարլարրն իբրաը հէնկամընտա։ էկէրչի լայզգ տէյիլ իսէլէր տէ, հալբը պուլունապիլսինլէր։ Լաքին բապպանի սուֆրանընն թաամբտան մահրում օլսունլար։ մատէմ թէն թապիյա-թը դայիֆլիկի ճիհէթիյէ տիւշմիւշլէր։ Ալլահա վարահագլարը վա-

գրթ։ էօլիւմ հիյլէթինտէ պունլարա հաղորդութիւն իհսան օլսուն, քի լութֆ իլէ եարտըմ պուլսունլար։

ՆԻԷ։ Տէրտուղիանոսուն վագթընտա պու կանոնական ապաշ-խարութիւն քէմալիյէ իհրա օլունուր իտի։ զիրա (Գէլ։ Ց-ղ։ Ա-ղ-ը Ի-ղ-ՐԻ-Ն։ Գը Թ։) եաղբյոր։ «ապաշխարութիւն ինսանընն եէրէ սիւրիւնիւպ մահճուպ օլմագ ատէթի տիր։ մէրճամէթէ չայան մուա-բէֆէյի մուհիպ օլուր։ կիյինմէ վէ կէզինմէ խուսուսունու էմբ էտէր։ խարարա վէ քիւլլերէ կիրմէլի։ թէնի լէքելեր քիրլեր իլէ դարարթ-մալը, ճանը էսէֆ ու էլէմլերէ կիրիֆթար էթմէլի։ օ չէլլերտէ քի կիւնահ իշլէտի հազին մուամէլէ իլէ (փիչման օլուզ) սայիրլերին-տէ թէպտիլ էթմէլի։ եէմէսինի վէ իշմէսինի սատէ պէլիլէմէլի։ տէ-յիլ գարնը խաթրը իշին, իլլա ճանը իշին։ վէ էքսէր տէֆա փէր-հիզ իլէ ատուայը պէսլէմէլի։ աղլամալը, կէօզ եաշը տէօքմէլի վէ կի-ճէ կիւնտիւզ քէնտի էֆէնտիսինէ ֆիրեատ էթմէլի։ քահանայարրն փիչինէ սարբլմալը։ վէ Ալլահրն սէվիլիւբէրինին տիղլերինէ տիւշ-մէլի։ սիւթիւն դարրնտաչլարա քէնտինէ տուա րիճալերի իլավէ էթմէլի»։ Թբզզը Տէրտուղիանոս կիպի II։ Կիպրիանոս (Ց-ղ։ Ա-ի-ը) եազար։

ՆԻԸ։ Նատաղիս Աղէքսանդր (Ա-ղ-է-ք-ս-ա-ն-դ-ր Ը։) իւչիւնճիւ տէհրին իւղերինէ եազտրզընտա, ապաշխարողաց կարգ, ապաշխա-րութիւն չէքէնլերին տէօրթ տէրէճէսի վար ըսը տէր։ պիրինճի աղ-լոյանլարրն տէրէճէսի, քի քիլիսէնին տբշարբսընտա, գաւիթտէ խարար կիյինմիշ տուրուր ուտուլար, ժամա կիրէնլերէ տիզ իւսթիւ-նէ կէլիպ աղլայարագ ըիճա էտէր իտիլէր, քի ամենասուրբ պատա-ռազտա քէնտիլէր իշին տուա էթսինլէր։ Պու ճէզա տէօրթ սէնէ միւթէմատիէն տէվամ էտէր իտի։ Ուրինճի. տիյնեյէնլերին աէրէճէսի եախօտ սբրասը իտի։ պունլար քիլիսէնին գաւիթինտէ խարար իլէ կիյինմիշ, իւսթիւ պայը քիւլ իլէ սաչբմբշ տէյիլ իտիլէր։ զիրա հէ-նիւզ ապաշխարութիւնա կիրմէմիշ քիմսէլէր իտիլէր։ վէ երախայ-լարրն վագթինէ գատար պատարագտա տուրուր ուտուլար։ Վէ ա-զիզ քիթապլարրն օգուտնասընը վէ քարոզլարը տինլէտիքտէն սօնրա, տբշարը չբզար ըսբլար։ զիրա ճէմաաթ իլէ պիրլիքտէ տուրմայա լայզգ տէյիլ իտիլէր»։ Պու սէօզլերի Գրիգոր սբանչելագործ (Ս։Ա։ Կ-ռ-ա-գ-ա-ն-ա-ց-ի) եազբյոր, փութփէրէսթլէր, եահուտիլէր, բաֆբզբլար տա տինլէյէնլերին սբրասընտա տուրուպ, տինլէյէպիլիր իտիլէր, վէ օն-լար իլէ տբշարը չբզար ըսբլար։ Հայաստանեայց քիլիսէսի պատա-բագընտա միւսլբրահէն քիմսէր վէ նէ վագթի չբզաճագլարը եաղբլը տբր։ վէ հէր կիւն սէօյլէնիր։ «Մի ոք յերեխայից Եւն». տբշարը չբզաճագ վագթա գատար. երախայլարրն պատարսագը, թէսմիյէ օլունուր ուտու, եանի «Մի ոք յերեխայից» չաղբլբնճայա գատար տինլէյէնլէր (լսողլար) չբզարզտան սօնրա, իլերիլէմիշ երախայլա-

բա էլ դօնուր իսի · վէ քիլիսէ իլէ պարբլբր իտիլէր · Իւչինճիւ, ասբլ ապաշխարողլարրն տէրէճէսի (սիռելոց) եէտի սէնէ տիզ իւսթիւ ժամ վաղթը տուրուր ուտուլար, վէ ամպոնտան սինոդէնէրին մահալինէ գատար պիր մէզգիտէ տուրուպ, վէ խարար կիլինիպ, պաչլարընա քիւլ սալար ըսըլար · վէ սինոդէնէր չըգտրդտան սոնրա եպիսկոպոս պունլարրն պաչրնա էլ գօյուպ ճէմաաթ իլէ պիրլիկտէ տուա օլունուր իսի վէ քիլիսէտէն չըդար ըսըլար, օլ վաղրթ գափուլարը գափատրպ, պատարագ սունուլուր իսի ·

ՆԻԹ · Միսթագիմլէր տուատա էյի քրիսթիյանլարա հիսսէտար օլուր ուտուլար · լաքին պատարագտա հաղորդութիւն ալամաղ ըսըլար, իչթէ, պունլարրն տա ճէզասը պու իսի · վէ քիլիսէտէ ամպոն իլէ դասրն փարմագլրդր արասընտա տուրուր ուտուլար · վէ ճէմաաթ իլէ տուայա հիսսէտար օլուպ, պատարագ խիթամ օլուր ուտու · Տէմէք քի ապաշխարողլարտան մատէ ճէմաաթրն հէփսի Քրիստոսուն թէնինէ, դանրնա իչհադ օլուր ուտուլար · (Տէ՝ Մէնէ՝ Հ՝՝՝ ԻԲ. էջ՝ 643՝) Գրիգոր Նէոկեսարացի · վէ Իլլէպերիթեան սինօթու 300 թարիխինտէ, պու պապսէ թըսպը եաղտրդրմրդ մինվալ իւղէրէ սէօյլէրլէր ·

Նլ · Ալէնի ապաշխարութիւն հադգընտա Գէթավիոսուն եաղտրդրնա կէօրէ, հիչ պիր վաղրթ քիլիսէտէն, վէ քիլիսէ բուէսսալարընտան պիր թէնպիհ դուհուր էթմէմիշ · նէ կիզլի օլան վէ կիզլիսէ իչլէնէն կիւնահլարրն հադգընտա, նէ տէ ալանէն, եանի ալէմին մուվաճէհէսինտէ իճրա օլունան կիւնահլար հադգընտա, ալանէն խոստովանանք օլսունլար տէյի, քիլիսէնին հիչ պիր վաղրթ էմրի օլմատը · պիր կիւնահքեար քէնտի քահանայսընա կիզլիտէն վէ պիր քիմսէ անճաք տույմատան խոստովանանք օլմալը · վէ պու պապսէ կէրէք Տէրտուղիանոս, կէրէք Որոգինէս քէնտի քիթապլարընտա իչպու ալէնի (հրապարակական) ապաշխարութիւն իւղէրինէ հիչ եաղմամըշլար · անճաք եաղտրդլարը վէ իչարէթ էթմէկլէրի կիզլիտէն օլան խոստովանանք իւղէրինէ տիր · զիրա Որոգինէս (ԼէՏ՝ Ի՝՝՝ ՐՐՐՐՐ՝՝՝ 37 ԻՏ՝Ի՝ ՐՐՐ՝ Է՝՝Ի՝Ի՝) չէօյլէ եաղրյօր · « էյի տիգդաթ էթ, քէնտի կիւնահրընը քիմի իթիրաֆ էտէճէքսէն · Էվվելա հէքիմի թէէրիպէ էյլէ · օնա քի իլլէթինէն էսսասընը (սէպէպլէրինի) իֆատէ էտէճէքսէն · · · քի պէօյլէ սոնրատան · · · էկեր սանա պիր նասիհաթ վէրիրսէ, վէ էկերչի անլայրպ սէնին իլլէթինէն բուհունա կէչմիշ իսէ · · · սնուն նասիհաթրընը իճրա էտէսին վէ թութասրն » ·

ՆԼԱ · Պէթավիոս չիմոնքի կաթողիկէ քիլիսէտէ եէվմիյէ իճրա օլունան դայիտէյի առաքեալլարրն վաղթինտէքի դայիտէյէ զիյատէ մուվաֆքը, վէ զիյատէ մութասրդ տրը զանն էտիյօր վէ եաղրյօր · Չինքի քիլիսէյէ « իչթէ պէն սէնին իլէյիմ տիւնեանրն խիթամրնա գատար տէնիլտի, վէ կերչէքլիք բուհու սիզէ ղըլաղուղ օլաճաղ տրբ · Վէ Տէրտուղիանոսուն տէտիկի պիզէ կէօրէ տէ սահիհ տիր · Չինքի կերէք Քրիստոսուն վէ կերէք առաքեալլարրն հէփ էթտիքլէրինին վէ էօյրէթտիքլէրինին էն սատրգ մուհաֆիզը վէ էմինի պիր եաղընը քիլիսէ տիր ·

ՊԱՊԸ ԵՎ ԱՌԱՔԵԱԼՆԵՐԸ

ՆԵՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԱՐ ԻՒՋԵՐԻՆԷ

ՆԼԲ · Ներողութիւն տէմէք, մուվաղգաթ ճէզանրն աֆվը տէմէք · պու մուվաղգաթ ճէզա կիւնահրն վէ էպէտի ճէզանրն խոստովանանք սրրրընտա աֆվ պուլունուգտան սոնրա, ինսանրն իչլէրինտէ աֆվ օլունմայա դալան մուվաղգաթ ճէղա տրբ · Պու աֆվլրը քիլիսէյէնին մէշրու բէյնի էքրէմի պուլունան փարա, վէ օնա վէքեալէթէն եպիսկոպոսլար, խոստովանանք սրրրընը խարիճինտէ օլարագ, ճէմաաթա Ս · քիլիսէյէնին էճիր ու իթիհգաղ խապինէսինտէն վէրիր · ղիրա խոստովանանք սրրրը դուվվէթիյլէ ճիւնա ճիւմլէթէն աֆվ օլունուր · ամմա ճէղասը տա ճիւմլէթէն աֆվ օլունմաղ · պու աֆվ պուլունմայան վէ պագի գալան ճէզա · քի մուվաղգաթ տրբ · Ներողութիւնար փարիթաար իլէ աֆվ պուլունուր ·

ՆԼԳ · Տէֆա պու աֆվլրգ խոստովանանք սրրրընը խարիճինտէ վէրիլիր · զիրա ֆի էլ հադիզէ խոստովանանքտա տախի լայրդը վէճհ իւղէրէ օլուրսա, կիւնահ ճէղասը աֆվլրը վէրիլիր · վէ պատարագտա տախի, Քրիստոս էֆէնտիմիզին իւճրէթ ու խիթիհգաղրը վէրիրիզ · լաքին խոստովանանքտաքի վէրիլէն աֆվլրդ Ներողութիւն տէյիլ · հէմ տէ Ներողութիւն տէպիյիմիզ պիր սրրը տէյիլ քի, աղիզ էտիճի լութֆու վէրէպիլսին · Պու Ներողութիւնու եալընը քիլիսէնին չէրան բէյնի եախսա մէէմուրու վէրէպիլիր · Չինքի քիլիսէնին խապինէսինին տաղրթմաղ հիքիմէթի եալընը օնա վէրիլմիշ տիր · Պու ճէղա աֆվլրը Քրիստոս էֆէնտիմիզին թիւքէնմէդ վէ էօլմիւսիւդ տէրէճէսէ գազանըլմըշ էճիր, վէ իսթիհգաղրը վէրմէյիլէ իճրա օլուր · Պիր տէ աղիզլէրին վէ միհրեբէրէմ չէհիտլէրին (խոստովանող հայրապետներին) իսթիհգաղընա մէպնի քիլիսէ Ներողութիւն վէրմիշ վէ թէվզի էթմիշ տիր ·

ՆԼԴ · Պու ճէղա աֆվլրը եախսա Ներողութիւն, եա թէմամի (կատարեալ) աֆվլրգ թէմամիյէ օլունուր, եա Ճա թէմամ (անկատար) եախսա (մասնաւոր) · Թէմամ Ներողութիւնու տա իչլէ թաքսիմ էտէրլէր, եանի թէմամ, տանա թէմամ, էն թէմամ · Թէմամ Ներողութիւն, ապաշխարութիւն սրրրընտա աֆվ օլունան ճիւն-

հանրն պատէհու խարիսխէ օլունան ճէղասրնրն ոգիլը տրը տէրլէր։ Տահա թէմամ ներոզութիւն օ տուր քի, էվայիլտէ քիլիսէ գանու�նու մուճիպինճէ չէքիլէտէք ճէղայը ոգիլ էտէր։ Էն թէմամ եախօտ միւբէմմէլ ներոզութիւն օ տուր քի, քիլիսէնճէ վէ Ալլահճա օլան գարարա կէօրէ, պիր կիւնահքեարրն մէճպուր վէ մէտեուն օլտուզու քեաֆիֆէյի ճէղայը ոգիլ էտէր։ Պու թազսիմէր վէ սայրլարը պայդա տէյիլ անճագ Ս. քիլիսէ Քրիստոսուն քէնտինէ մուհավիվլ օլան իսթիհզագ խազինէսինի հէր վէճհ իլէ էվլատլարրնա տաղրթմայա հաղրը վէ արզուքէշ օլտուզու իչին տիր. հէր նէ հալ իսէ, էվվէլա Քրիստոսուն իսթիհզագ խազինէսինի տաղրտան քահանայագտա, եա Ռոմա եպիսկոպոսու լաղըմ քի մէէզուն օլտուն, վէ միւմքին իսէ սահիհ օլտուն սանիյէն սաբլ ներոզութիւնու վերէնտէ տիր, տէյիլ եալնըզ ալամտա, եանի վերէն հէրիսինի աֆվ էթմէք իսթէրսէ էն թէմամ ներոզութիւնու վերմիշ օլուր պիր մրգտարրնը վերիրսէ, մախսուս ներոզութիւն վերմիշ օլուր վերէն չօգ տէրա վերիր, լաքին [illegible] ներոզութիւնա չոյան [illegible] պուլունմայը. եանի պիր եալնըզ կիւնահր իթիրաֆ էթմէք յեեաֆի տէ[illegible] սրրրնը լայրպը վէճհ իւզերէ իտրա էթտիքտէն սոնրա պիր տէ կիւ[illegible] մամայը. յիակատտա ներոզութիւն ալմագ իչին զիյատէսիյէ Ալլահրն լութֆունտա պուլունճագ հալէր յաղրմ. չինքի պիր եալնըզ քիլիսէ ինտինտէ ճէղալարրնա աֆվլըզ ալմայոր. Ալլահրն ինտինտէ տահի վէ էվլիւլերին ճէղասրնտա պիրէ աֆվլըզ իսթէրիզ. (Տե. Ս. Թ[illegible] յոհէնոզ [illegible] Ի9. 3. 4.)։

ՆԼԵ. Քիլիսէ խազինէսի տէմէք, Քրիստոս էֆէնտիմիզին դան տէօքտիրիւ վէսիյէտիյլէ էօյլիսիւզ տէրէճէտէ պիզիմ իչին դաղանարրը էհիր վէ իսթիհզագ տէմէք տիր։ Քէղալիք Քրիստոս իչին էզինէթ չէքէն աղիզ դաթլարրն իսթիհզագրնը եէքիւնիւնէ քիլիսէյէ թերք օլունան խազինէ իսմի վերիլիր։ (Բ. Կորն. Ը. 9.) «Զիրա սենին իչին ֆուդարա օլտու, օ քի զէնկին իսի, քի սիզ օնուն ֆաղրը օլմասը իլէ սերվէթիւ օլասընըզ»։ (Հռոմ. Ե. 15.) «Լաքին սուչ նասրլ իսէ, պախչիչ տաճի էօյլէ տէյիլ տիր. զիրա էկեր պիրինին սուչու իլէ չօգլար էօլմուլլեր իսէ, տահա զիյատէ Ալլահրն ինայէթի վէ պիր ատէմ օլան Ցիսուս Քրիստոսուն ինայէթի իլէ պախչի չօգլարա արթտը»։

ՆԼԶ. Կէլէլիմ հաւդուդա, եանի սահիհ քիլիսէ ներոզութիւն վերմէյէ միւդթէմմիր մի տիր։ Ս. Պետրոսուն Ռոմատա պիսկոպոսու [illegible] քիլիսէսինին միւնասիպէթի իլէ, վէ Թիւրքիա հիքիւմէթինէ գարշը ահալիյի թէչվիզ իչին. Լէոն ժ. ատէթ վէ ուսիլի զատիմ ի. ղրէ. Օղոստինեան թարիգաթրնա հէվալէ էթմէյիպ, անճագ Սագսօնեատա ներոզութիւնլարրն իլանրնը Յովհաննէս Տէմէկիրոս Տամէնիքան բահիպինէ հէվալէ էթմիշ օլտուզունու կէօրսիւիւ կիպի, Լութէր քի Օգոստինեան թարիգաթրնտան ըտը. դիյատէսի իլէ պուլունուն իւզերինէ ինֆաալ օլտու. վէ օրատան ներոզութիւն խուսուսնտա քիլիսէյէ թահգիր էթմէյէ պաշլատը. քէէնին փափալարրն պու պիր տէօրեսի վէ հիյլեսի տէմէք տիր տէյի։ Յովհինկիրոս վէ Գալվին տախի Լութէրէ պու խուսուստա չարչափրգ թապի օլտուլար. եըզրլանճագ տիվար եըզրմայա պիր վէսիլէ արար ըտը։

ՆԼԷ. Պունդարա գարշը պու սահիհլիկի պիզ չէօյլէ իսպաթ էտէրիզ։ Պա սահիհլիկի գարշը կիտէն քիմսէ եանլըշ թալիմաթտա սաբը, վէ հանըլըյոր. գիրա (Մ-դբ. ԺԶ. 19.) չէօյլէ եազըյոր «Սանա կէօյլերին փատիշահլըզընը անախթարլարընը վերէճէյիմ. հէր նէ քի եէր եիւզունտէ չէօզէճէք իսէն, կէօյտէ տախի չէօզիւլմիշ օլճագ տրը»։ Պու սէօզլէրտէն էվվէլա շու մանայը իսթիխրաճ էտէրիզ. պու հիքիմէթ կիւնահլարը աֆվ էթմէք հիքիմէթի տիր. նասրլ քի (Ռոմ. Ի. գէ.) այրդատա «հէր քիմսէ կիւնահլարընը աֆվ էտէրսէնիզ...»։ Կիւնահլարը աֆվ էտէն քիմսէ կիւնահտան նէշաթ էթմիշ վէ սպագի գալմըշ ճէղայը տա սոնրա իսթէրսէ աֆվ էտէր. եախօտ չէօյլէ, օնուն քի կիւնահ աֆվ էթմէյէ հիքիմէթի վար իսէ, օղ կիւնահրն ճէղասընը տա սոնրա աֆվ էթմէյէ հիքիմէթի օլմազ մը։ Գանդրսը պէօյիք տիր. կիւնահը աֆվ էթմէք մի, եողսա կիւնահրն ճէղասրնը մը։ Նէֆսանիյէթի պէր թարաֆ էթսին պիր ատէմ վէ պունա ճէվապ վերսին. պու չունա պէնդէր քի, պէօյիք պիր իչէ միւդթէթիր օլան քիմսէ, օնուն քիւչիւնէ տահա զիյատէ միւդթէտիր օլուր։ Սանկիյն հէր նէ քի չէօզերսէն, լուզթերինտէ կէօրիւնէն հիքիմէթ ուսմամ տիր. հէմ կիւնահը, հէմ ճիւնհայը, հէմ տէ խոսսուսիանքտան սոնրա պագի ճէղասընը տա աֆվ էթմէյէ չամիլ տիր. վէ պու աֆվը քիլիսէնին րէյսի Էքրէմի Քրիստոս էֆէնտիմիզին զիդրյամէթ իսթիհզագընա պէտէլէն. վէ իսթինատէն էտէր. օ քի քիլիսէ խազինէսինին էմինի վէ մութասարրֆը տրը։ Վէ Քրիստոս էֆէնտիմիզին ինանա իսրարզ էթտիյի վաֆիր մուհապպէթինին իզթիզասընտան տրը քի կիւնահքեարրն սէյամէթ պաղընտա տէյիլ եալնըզ ճիւնհասընը. իլա ճէղասընը տա գալտրրսրն. օ քի սէյամէթինէ վասրլ օլմայա պէօյիք պիր էնկէլ տիր. գիրա պագ ինսանրն սէյամէթինի միւմքինի էտէր. չէօզիւլմէյինճէ ինսան եիւրիւյէմէզ վէ էպէտի մագասատրնա վասրլ օլամազ. օ քի կիւնահրն մուվագգաթ ճէղասը տրը։ Իշթէ պու հիքիմէթէ իսթինատէն տիր քի Ս. քիլիսէ նիյէտերին ատա (Ս. [illegible]) վէ [illegible] չէօզեր. քի Ալլահա խաս վէ մախսուս ուսուր։ (Ա. Կորն. Դ.) «Ինանալար պիզիմ Քրիստոսուն մէէմուրլերի վէ Ալլահրն էսրարընա սիմ պաշլրար պիրսինլեր»։ Թրպզը Գնորոս առաքեալ Գօդոս առաքեալրն պու սէօզինլեր։

լերինի թէքէրրիւր էտէրէք նազար · (Ա· [illegible] Դ·) « Ալլահրն էնվայի լութֆլարընը էյի պին պաշըլարը մուսալի » ։

ՆԼԸ · Հաթթա պու հիւքիւմէթին Քրիստոստան քիլիսէյէ վէրիլմիշ օլտուղունու շէոյլէ պէյան էտէրիզ · (Ցովհ· Ի·) « Նասըլ քի փէտէր պէնի կէօնտէրտի իսկ , պէն տախի սիզի կէօնտէրիրիմ · այրն ադիզ բուհու · հէր քիմին կիւնահընը աֆվ էտէրսէնիզ , աֆվ օլունսուն . . . . » ։ Քրիստոս էֆէնտիմիզին կիւնահլարը աֆվ էթմէյէ վէ կիւնահրն մուվագդաթ ճէզասընը աֆվ էթմէյէ Նասըլ քի թէքմիլ հիւքիւմէթի վար իսի իսկ , քէզալիք առաքեալլարա տա հէմ կիւնահը աֆվ էթմէք , հէմ կիւնահտան նէշաթ էտէն միւթէպագի ճէզասը վէ խոստովանանքընը խարիճինտէ տէ աֆվ էթմէք հիւքիւմէթինի վէրտի · Տէֆա · (Ա· Կորն· Ե·) պիր Կորնթոսու քրիսթիյան էմասլի օլմայան պիր կիւնահ իշլէմիշ իսի , նանի փէտէրինին ալտըղը դարը իլէ ֆէնա մուամէլէտէ պուլունմուշ իսի · Պօղոս առաքեալ պու [illegible] սէյի քիլիսէտէն , վէ քիլիսէ մուհասէնաթընտան տուր վէ իխրաճ օլսուն տէյի գարար գըլըպ , էմր էթտի · վէ օ քիմսէնին թէնի շէյթանա թէսլիմ օլսուն տէյի նազոր · յաքին (Բ· Կորն· Ը·) օ ատէմին [illegible] պունտան պէօյլէ քէնտիսինէ աֆվ էթմէնիզի իսթէրիմ · « շնորհել ձնզ նմա եւ մխիթարել » · վէ օնա թէսէլլի վէրին , օնա աֆվ էտին · սիզէ բիճա էտէրիմ , քի չօգ էսէֆ էթսիյինտէն պիւթիւն պիւթիւնէ զարդ օլմասընը · քէզալիք մուհապպէթ կէօսթէրսինլէր տէյի Կորնթացիլէրէ բիճա էտէր · Շիմտի սիւալ էտէրիմ · Պօղոս առաքեալընը պու պաղըշլամասը նէ տիր · նէ տիր պու ինայէթ վէ մուհասպէթ իսլրաղր , կիւնահ իսէ , ղաթէն վազ կէչիպ , խոստովանանք իլէ օլ կիւնահքեար քիմսէ աֆվընը ալմըշ ըսը · զիրա տէյիլ կիւնահը իլլա ճէզասընը Պօղոս առաքեալ աֆվ էտիյօր · « նէթէր օնա , պունճա ղէման չէքտիյի ճէզա » տէյօր · Տէմէք քի կիւնահը աֆվ օլունմուշ ուտու · վէ օլ կիւնահրն ճէզասը եալընը դալմըշ ըսը , օնու տա աֆվ էտիյօր , վէ իսթէյօր քի հէմշէհրիլէրի տախի օնա աֆվ էթսինլէր · « չատ է նմա պատուհան այն » օլ ճէզա քէնտինէ փհաֆի տիր · բիճա էտէրիմ քէնտինէ աֆվ էտին , չէքտիյի նէթէր · նանի ներուսին վէրին , օնու իլինիլէ ալը · Ամասլա Ներոդութիւնա պունտան այրգ տիկէր պիր իսպաթ օլասիլիր մի · Պօղոս առաքեալրն ղէմանընտա պու պաղըշլամագ (Ներոդութիւն) հիւքիւմէթի Քրիստոսուն քիլիսէսինտէն նէ վազէթ դալմըշ օլտուղունու բրօթէսթանլար սիզէ իպրաղ էթսինլէր · « Էկէր սիրիսինէ պաղըշլարսանը , պէն տախի պաղըշլարըմ , զիրա պէն սէ էկէր պիր շէյ պաղըշլարսամ , հէր նէ քի պաղըշլամըշ իսէմ տէ , սիզէն իլին Քրիստոս թարաֆընտան տուր » ։ Տէմէք քի Քրիստոս էֆէնտիմիզին իսթիհզաղընա պինանէն , Պօղոս առաքեալ պաղըշլամըշ օլույօր , պիր ատէմ պիր շէյէ մայիք վէ մու-

թաստրրրգ օլմազտա, նանբլ օնու պաղբշլար։ վէ պաղբշլաղբը նէ տիր։ պիր չէյի օլմայան տիկէրինէ պիր չէյ վերէմէզ տարպը մէօէլ տիր։ Տէֆա կորնթացիլէր կէրէք կիւնանը վէ կէրէք բանադրանքը։ (Ա. Կ-ԹՆ. Բ.) օլ կիւնահբեարա պաղբշլամբշ աֆվ էթմիշ իտիլէր։ Հէզասը եալընբզ տուրույօր ուտու։ եէթէր քէնտինէ օ գատար ամէմլէրտէն, եախօտ օլ գատար վագբթտան պէրի չէքտիյի ճէզա (10) «Զիրա էկէր պիրիսինէ պաղբշլարանբզ, պէն տէ պաղբշլարբմ»։ Կորնթացիլէրին պաղբշլաղբը կիւնահ վէ բանադրանք իտի, օնու քի Պօղոս առաքեալ էմր էթմիշ իտի։ (Ա. Կոր. Ե.) «քէօթիւյիւ օրթասան գալարբրն»։ Էօյլէ իսէ, սիզ պաղբշլարանբզ, այն տէ պաղբշլարբմ տէմէօնտէ։ Պօղոս առաքեալ Ներողութիւնու վերտի։ եանի ճէզաբնը պաղբշլաղ։ Կորնթացիլէր բանադրանքը Պօղոս կիւնահտան միւթէպաղի ճէզայը, օնու տա խոսուովանանքրն խարիճինտէ, վէ ուղադ եէրտէն հէմ Այլանրն տիվանընտա գօրմլու օյտուղու ճէզայը։ տէյիլ եալընբզ քիլիսէ տիվանընտա, օնու քի կորնթացիլէր զաթէն իճրա էթմիշ իտիլէր, վէ օնու իլլերինէ ալմբշ իտիլէր։ մատէմ ճէզա չէքիյօր ուտու, իշթէ պու ճէզայը Պօղոս առաքեալ կորընթացիլէր իլէ սլերապէր աֆվ էթտի։ Ներողութիւն հազգընտա պուունտան այբդ տահա նէ՞ խպաթլար արամալը, պուունլարբն պիր թանէտի պիզլէրէ քեաֆի տիր։

ՆԼԹ։ Ֆիլիոէնին թալիմաթը վէ ազիզ ռիվայէթ պու սահիֆիկի մին էլ էվվէլ թաստիգ էտէր, պու ուօիլին քիլիոէտէ էօքի վէ գալիտէ հիւքմիւնէ կիրտիյի Տէրտուղիանոսան սէօզիւնտէն թէպէյիւն էտիյօր։ Իշթէ սէօզլէրի (Դիր։ Ցոբ մարթիրոս. Գլ. Ա.) «Պու պարբշմայը քի, պաղբլարը փիլիսէ իլլինտէ դայպ էթմիշ իտի, թէքրար գազանմագ իլլին մահպէսխանէտէ չէնիալերտէն տիլէմէյլ ատէթ էթտիլէր, վէ օ սէպէպտէն օնու, եանի քիլիսէ իլէ պարբշմայը վէ (ներողութիւնու) սիզ տախի քէնտինիզտէ թութմալբրընբզ, վէ բայէթ էթմէլիսինիզ, վէ հրֆզ էթմէլիսինիզ։ քի գապիլ տիր սայիրլերէ պաղբշլամայա սիզ տէ միւզթէտիր օլաբնբզ»։ Պու սէօզլէրի Տէրտուղիանոս քիլիսէյի իսթիհզա նէվինտէն օլարագ, թէպայիպ էտէրէք սէօյլէյօր։ լաքին տիկէր թարաֆտան քիլիսէնին իշպու ատէթի մէմ սէօյլէյօր։ քէնտի Մոնթանիթ տուհէսինի վէ գատիմ օյտուղունու սէօյլէյօր։ քէնտի Մոնթանիթ օյտուղունտան, կաթողիկէ քիլիսէնին իշպու մուղատտէս ատէթինի օ քի գատիմ, վէ ատէթ հիւքմիւնէ կէշմիշ պիր ուօիլի տիր թէպայիպ էտիյօր։ լաքին կաթողիկէ [illegible] իշպու Ներողութիւնլարբն վար օյտուղունու վէ կիւղել թաստիգ էտիյօր։ Տէրտուղիանոս վար օյտուղունու վէ կիւղել թաստիգ էտիյօր։ Տէրտուղիանոս Ռոմանէա աւետարանիչտէն սոնրա զանհուր նոս իսէ 40–50 [illegible] Ռոմանէա աւետարանիչտէն սոնրա զանհուր էտիպ պու սէօզլէրի եազտր, վէ տահա այբդը «Մարտիրոսա քեաֆի տիր քէնտի ճիւնհաբնը փաքլէմիշ օլսաւն, պաշգալարբնա տա տաղբթմագ, օնու քի կիւճ իլէ դազանմբշ տբր։ միւթէքէպպիր վէ

քնաթ ալբպ տէյնինկ պէտէլ վերէպիլիրսէ · քէզալիք քիլիսկ Քրիստոսուն վէ ապիզլէրին էճիր խաղինէսինաէն ալապիլիր · վերէպիլիր վէ տաղբտապիլիր վէ Քրիստոսուն գանը փահասը իլէ տաթուն ա-լրնիր ճանլարրն ճէղասընա պէտէլ, պու էճիր վէ իսթիդագը ճահուպ էտէր, պու խուսուստա բրօթէսթանլարրն գապուլ էթ-մէյէճէկինէ նէվանիյէթտէն մաատա նէ սկպէպ օլագիլիր · յինքի բրօթէսթան կամոդիկ քիլիսէտէն չէրվաճը տրր · հէր նէ քի պու քիլիսէ գապուլ էթմիշ իսկ · միճէրրէտ բրօթէսթան օնու ինքնար վէ րէտտ էթմէլի · քի բրօթէսթան օլտուղու սահինյէնսին · Վէ Լութերին վէ Գալվինին տէդիթերինէ գայա օլսուն ·

ՆԹ · Ամագա [illegible] պու հոգ [illegible] տուր · պիր գոմիլին [illegible] ալիմ գունուրսա · [illegible] [illegible] [illegible] վէրիլի [illegible] գինաթիլէն գլուն · [illegible] հոգրտէն գլուն · ալիմ էթ-մէզ մի · պունտա տիվանէ օլաճաղ · պէնգինի ալմաճաղ · էրլարրա-ճաղ նէ վար · մէկէրլի թասլիթ նամուսունու ինքնար էթմէլի իմ-միշիզ · քի բրօթէսթան թէսքին վէ թէէմին օլսուն · Հիլ վէ ասլա կաթոդիկ քիլիսէ Քրիստոսուն քէնտինէ թէսլիմ էթտիլի սահիլիք-լերտէն գել փայը պիլէ շաշմաղ · պիզիմ իճրա էթտիյիմիզ ուսիլ 1874 սէնէլիք զատիմ վէ տայիմ վէ ումում պիր միւնթէրէմ ուսիլ տիր · Լութեր վէ քիլիսէնին պու խասիմլէրի փէր հէնի վէ տինքի ատէմ-լէր տիրլէր ·

ՆԹԳ · Մուսախասրէն ներոզութիւն մլզասրը · Էվվէլքի զէման-լարտա զանունճա թախսիս օլան ճէղա սէնէլէրինաէն գրյաս օլու-նուր · պիլ ֆարզ պագը կիւնահքնարա կիւնահքնլրն աղրրլրզլրնա · նա աղ աղբրլրզլրնա կէօրէ · գրրդ կիւնլիք ներոզութիւն վէրիլիր · օ քի էվալիլտէ գրրզ կիւն օրուճ թութար ըտը · հախատ պիր սէնէլիք · նախատ իքի · իւչ · տէօրթ · պէշ · ալթը · օն · եիրմի · հախատ պիւ-թիւն էօմրիւնիւն միւտտէթինէ կէօրէ քի էն գիյատէթ 100 սէնէ տիր վէ գիյատէթի փէք նատիր պուլունուր · իչթէ եիւզ կիւնլիք ներոզութիւն պունտ մէպնի տիր · պիր սէնէլիք · իքի սէնէլիք · օն սէնէլիք ներոզութիւն եիւզ սէնէլիք ներոզութիւն վէրմէք · եանի կիւնահլարընտան նէլտթ լտէն · վէ քիլիսէճէ թախսիս օլան օն · եիրմի սէնէլիք ճէղանրն աֆվլրզը իլին · նախատ եիւզ սէնէլիք · քի պիր ատէմ պիւթիւն էօմրիւնտէ ճէղա չէքմէյէ մէճպուր օլուր ու-տու · էօլիւմ գապիյէսինաէն մատէ ներոզութիւն վէրիլիր · (Տե՛ Պէլ-լուրդնոս Գէյթ. Ա. Դէ Ց.) · Վէ եիւզ սէնէտէն գիյատէ ներոզութիւն վէլիլտիգի հէր նէրէտէ պուլունուրսա · ապը տա հոգ · նաղբլտրզը տա հոգ · նախմա վէ Ս · քիլիսէյէ պիր իֆթիրա տրր ·

ՆԹԴ · Պիր տէ Ցոբէլեան ներոզութիւնու վար տրր քի · հէր էլ-լի սէնէտէ ալէլ ուսիլ պիր քէրրէ իլան օլունուր · քրիսթիյան ճէ-մաաթինա նէյր օլունուր · Պու [illegible] ու ատէթը մուղատատէսինին վա-

նամքէօրլէրէ մախսուս տուր »։ Տաղրտամաղ տէմէյօր, անճաղ կիւճ իլէ քէնտի դաղանտրդը իւճրլէթի, վէ իսթիւգաղը, սայիրլէրէ տաղրթմաղ իսթիքսպար էթմէք տիր, վէ նամքէօրլուք տուր տէյօր։ Ս. Կիպրիանոս մարտիրոս, վէ խոստովանող ազիզլէր իլէ առէթա միւնազաա էթմի, [illegible] ճէզալարրնը խիթամ էթմէտէն, մարտիրոսլարտան ճէզալարընա ագիվրդ թահրիրաթը ալըպ գուրթուլսունլար, պու փէք եազըչը - Լկէրլի էօյիւմ թէհլիքէսի պիրիսինէ վասրլ օլուրսա։ Ս. Կիպրիանոս, ([illegible] Ի.) «Թահրիրաթ ալտրլար չէհիտլէրտէն, վէ օնլարրն իյանէսի իլէ Ալլահրն եանընտա քէնտի խէթալարընա մուտալէնէթ պուլուրլար, էկէր պիր խասթէլիր օնլարը պասմայա պայլարսա, իոստովանանք իճրա օլարագ վէ ապաշխարութիւն իչին, օնլարրն իւղէրինէ էլ գօնուլարագ, մարտիրոսլարտան օնլարա վատ օլուսան ներողութիւն իլէ, cum pace a martiribus cis praemissa Ալլահրն եանընա ինթիդալ էթօնլէր »։ Եանի Ս. Կիպրիանոսուն կիւճիւնէ կիտիյօր ուտու քի, կիւնահքեարլար ճէզալարընտան խէլաս օլմայ իչին նէչին մահպէստէքի չէհիտլէրէ միւրաճաաթ էտիպ, ագիվրդ փուսուլասը, եա ճէզանրն թէնգիհինի, եա թէնգիսինի հալի թահրիրաթ ալսընլար։ տէմէք քի պու մարտիրոսլար օնլարա ներողութիւն վէրիր իտիլէր։ Լութէր իսէ ուչիսուտան եէնի դալգըպ, կէօղլէրինէն չափազընը սիլմէտէն, պու քիլիսէնէն եէնի իճատը վէ չէթանի տիր պիչիմի տիր, տէր։

Նիկ. Նիկիա սինօթու պու ադրը ճէզալէրի թախֆիֆ վէ թէնգիս էթմէք իչին ([illegible] Բ.) պունլարրն, եանի քիլիսէնէն ադրը ճէզալարը թահթընտա պուլունանլար իչին, վաղթրն եսլիսկոպոսուն եազըչըր քի, պազը մէրհամէթլիճէ տավրանարն, եանի միւսէլթլերի միւնգազի օլմատան։ Ալլահրն ինտինտէ օլան ճէզալարընը աֆվ էթսին տէր։

Գէրմանոս Գազատիոյ գաւառական (Գլ. Ե.) Լաւոդիկեան, (Կոնստ. ժԲ.) Նէոկեսարիոյ, Կարդագինեան տէօրտունճիւ։ Ինչէ պունա սինէսէն Տրիտէնդեան սինօթու ([illegible] Նիս. ԻԴ.) «Ներողութիւն ինսան էթմէք Քրիստոստան քիլիսէյէ վէրիլմիշ։ վէ պու միսիլլիւ Ալլահտան քէնտինէ վէրիլմիշ հիւքիւմէթ իլէ ղէմանը էվալիլտէն սէրի պու հիւքիւմէթի խթիմալ էյլէմիշ » տէյի թաստիգ էտէր։

ՆԵՌ. Պու սպասպէ քիլիսէ սիր խթիքսպար գուլլանամաղ։ մաճէմ պու քէրամէթի քէնտինէ Քրիստոս վէրտի։ (Մատթ. [illegible] Ի.) Պա խուսուս քի, հէր նէ ներողութիւն վէրիրսէ. Քրիստոս Լքէնտիմիզին թարաֆընտան վէքիալէթէն վէրիր. վէ վէրտիր ամ Քրիստոս Լքէնտիմիզին քէսրլէթ իւզրէ դաղանրպ։ քիլիսէտէ պըրագտըղը Ալլահանի հուտուտուսուղ [illegible] Լօյիսիսիւղ քէնտի էճիր վէ խթիւգաղը տրը. վէ նասրլ քի պիր մէտեիւն ատամ տիկէր պիր ղէնկինտէն սէտրը. վէ նասրլ քի պիր մէտեիւն ատամ տիկէր պիր ղէնկինտէն սէ-

սէթաաը իւէ հէր քրիսթիյան, քիլիսէնին բէիսի էքրէմինին իրայէ էթ-
տիյի ուսիլ վէ չուրութ իւզէրէ, վէ վազիֆէսինին իճապը իճրաաըն-
տա պուլունուրաա, իչպու Յորէլեան Թէսմիյէ օլունան ներոդութիւն
վաակէթաաը իւէ քիլիսէտէ մէվճուտ վէ մանֆուզ պուլունան Քրիստո-
սուն պիհուտուտ էճիր ու իսթիհզաղը խաղինէլէրինէ մուվաֆֆագ
օլուբ, էսկի ահտտա, Ալլահ հէր եէտինճի կիւնիւ փաղ սագլայաաըն
տէյի էմր էթտիկի միսիլլիւ. Եանի իյտէն տուր օլուպ, բապպ Ալ-
լահըն իպատէթինէ, վէ ուպուտիյէթինէ տէվամ էտէսին, էմրինէ
թաթսիզէն. քէզալիր խրայէլ միլլէթինէ ալթըշար սէնէ իշլէտիպ,
էքիպ պիլիպ մահսուլաթընը գալտըրմայա իզին վէրտի իսէ, եէտին-
ճի սէնէյի ճէմաաթ բապպ Ալլահա թաղտիմ պիրլէ իշլէրտէն տուր
վէ թաղտիս էտէճէյտի. վէ եէտի քէրրլ, եէտի սէնէլէր թէքմիլ եա-
նի 49 սէնէ պու ուսիլ վէ ատէթը մուղատասէյի իճրա էթախրտէն
սօնրա, էլլինճի սէնէյի Յոքէլեան սէնէսի թէմմիյէ էտիպ, պու սէ-
նէյի միւալարէքի հրգզ էտէճէքը իտի. եանի տիւնեավի իշլէրինտէն
տուր օլուպ, Ալլահանի խրտմէթլէրտէ տէվամ էտէճէք իտի. հէր քէս
ալտըղը թարալարը իչպու աֆվլրդ սէնէսինտէ սահիպլինէ թէրք է-
տէր իտի. (ՂԼԿ. ԻԵ. 28.) Քէղալիք եէկսիկէրինէ փարա իւէ վէ
սայիր մուալէնէթլէր իւէ կիւզէլթէսիզ. Ֆայտէսիզ. վէ պու սէնէ-
տէ դրնու իթաաթնա միսլիմէր գրնպանա. ամվ ու թէրք գրնու-
նուր իտի. (33. 36. 37. եան.) զուլլուզտան պիր խըզմէթճի եախատ
դուլ չըզրպ ադատ օլուր ուտու, դիրա ամվլրդ սէնէսի սայէսինտէ
խէլաս պուլուր ուտու. վէ Ալլահ քեամիլէն օնարա ամվ էտէր իտի.
ինանա Ալլահ իւէ վէ գարբինտաչը իւէ պարբչրը իտի. վէլ հասլ ամվ-
լրդ, վէ սատատթ սէնէսի բասպպա թաղտիս օլուր ուտու. Իսկի ահտ
եէնի ահտըն թասվիրի օլտուղու կիպի. (Ռ. Կրն. Դ. 1. ճ. 11.) վէ
քիլիսէ բուէսասլարը Քրիստոսուն մէէմուրլարը, վէ Ալլահըն էսրար
ու էլթաֆիզնըն միւվէղղիլէրի ճէմաաթա Քրիստոսուն խաղինէսինի
թաղսիմ էտէրլէր. Վէ պու մուգատտէս ատէթ Ալլահըն էմր պու-
յուրտուղու ատէթէ սլինաէն տիր.

ՕՆ ԻՒԶԻԻՆՃԻՒ ՖԱՍԼ

ԱՄԵՆԱՅՈՒՐ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՍԸՐԸ ԻՒԶԼԻՆԻ

ՆԽ. «Լոզէցի մուհապպէթ իւէ սէվտիմ սէնի», Ազիզ բուհուն
քիլիսէ հազրնտա սէօյլէտիյի կիպի. Յովհաննէս աւե-
տարանիչ տախի (ԺԴ. 1.) «Քրիստոս քէնտինին օլունլարը, քի
տիւնեա իչինտէ տիրլէր, սէվտի. վէ Նիհայէթսիզ սէրէճէտէ օնլարը
սէվտի ». տէր, ՆՔ տիր պու էպէտի վէ Նիհայէթի օլմայան Ալլահըն
մուհապպէթի. Եվվէլա քէնտի պիր թանէճիք էվլատընը սահնայա
կէօնտէրտի. սանկիզն քէնտի էվլատընա ինանան քիմսէլէրէ էվլատը-
նըն գանընը վէ թէնինի էպէտի թաամ ինան էթտի, վէ եարատըլ-
մըշլարըն հէվանինին սահիպլի մութլագը օլտուղունա, վէ հէվանինին
քէնտի եարատան Ալլահընը թանըմագ վէ իճապը ուպուտիյէթինի
մուճիպ վէ տէլիլ օլմագ իչին եինէ օլ պիր թանէճիք սէվկիւլիւ էվ-
լատընը ինսանլարա պէտէլէն վէ վէքնալէթէն գուրպան սունտու.
Իչթէ էն մուգատտէս, վէ էն մուպարէք իչպու հաղորդութիւն
սըրը իւզէրինէ պահա էթտիրմիզտէ. Եվվէլա պունտա Ալլահն, ին-
սան ճինսինէ իպրաղ պուլյուրտուղու Նիհայէթսիզ մուհապպէթինի
թէքրիմ. Սանկիզն պու գուրպան իւէ Ալլահն հաւգուգու մուգատ-
տէսինի իւզէրիմիզէ թաստիգ, վէ թաղրիմ էտէրիզ.

ՆԽԶ. Հաղորդութիւն սըրը միւթէատտիտ թաղիրանը մու-
գատտէս իւէ թէվզիֆ գելընը. Եվվէլա հաղորդութիւն սըրը
պէօյիւք դիէնչէմպէ կիւնիւ վաղ վէ իհտաա օլմուշ օլտուղունան,
մուգատտես սուֆրա թէսմիյէ օլունուր. Սանկիզն սրբուրլուն սրբոց,
եախատ սրբուրլուն, չինքի Քրիստոս էֆէնտիմիզին քէնի իչինտէ
մէվճուտ տուր. Վէ միւսլարեքլէնմիշ հրամը, օրհնեալ հաց, հաց
օրհնուրեան, ալլոսնանի հրամը, մէրալիքլէր բաամը, միւսլարեք-
լինմիշ զատեն, եօմիւր հրմէլի, հաղորդութիւն, ճաչակ, բոլակ,
մէզպահ սրբրը, խսրնուրդ սեղանոյ. էքմէք թաղսիմի, վէ սայիրէ.
Իչպու թաղիրաթը չերիֆէ վէ միւթէատտիտ հաղորդութիւնտա
պուլունան լութուֆտան. սէմերէլէրինտէն, մատէսինտէն, միւէս-
սիսինտէն, վէ մուհասսէնաթը վաֆիրէսինտէն ալընմըշ տըր.

ՆԽԼ. Հաղորդութիւն սըրը. «Քրիսթիյանլարա բուհանի թաամ
օլմադ իչին, էքմէյին վէ չարապը սուրէթլէրի թանթընտա Քրիստոս
էֆէնտիմիզտէն իճատ օլմուշ քէնտի գանընը վէ թէնինին ազիմ

սրբրբ տրբ »։ Եօգաբրտա տէտէյիմիզ կիպի իշպու սրբրբ աղիմտէ իքի մանա վար։ Էվվէլա իշպու սրբր ճանրմրզրն սէմավի թաամընը։ Եանի սրբր ճիհէթիյլէ լութֆ պաղչ էտէր։ սանիյէն Ալլահրն հէր չէլին սահիպի մութլաղը օլտուղունու սահիհ դուրպան օլտուղու ճիհէթ իլէ թաստիգ էտէր։

ՆԽԸ։ Հաղորդութիւնուն սրբր օլտուղու պէտիհի տիր։ չիւնքի լութուֆ վերիր։ չիւնքի զահիրի ատէթի։ Եանի էքմէք վէ շարապ վէ սայիրլէրի վար տրբ։ չիւնքի Քրիստոս էֆէնտիմիզ պուրնու թէէ-սիա վէ իճատ էթտի։ Հաթտա Լութեր վէ Գալվին պիլէ ևէնի ան-տրն եալընրզ իքի սրբրբ վար տրբ տէյի խթէր խթէմէզ։ պու սրբ-րբ իպրարէ մէհպուր պուրբար։

ՆԽԹ։ Իշպու Ամենասուրբ հաղորդութիւն սրբրբնրն իքի ճիհէ-թինէ մէպնի։ Եանի կէրէք սրբր։ վէ կէրէք զուրպան օլտուղու իս-չին պիղլէր տախի պու ֆասլը իքիյէ թաղսիմ էթմէյէ մէհպուրուզ։ Էվվէլա հաղորդութիւն սրբրբ ճիհէթի իլէ։ Սանիյէն զուրպան ճիհէ-թի իլէ թահրիր վէ թաստիգ էտէրլիզ։

ԳԼՈՒԽ ԷՎՎԷԼ

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՍՐԲՐԸ ԻՆՉԷՐԻՆԷ

ՆՇ։ Հերետիկոսլարրն Եանլըշլարը։ ։ ։ Ալպանացիք (796 տա) պատարագ պիր չէյէ հարամազ։ տէտիլէր։ Ադոչեալը Էրիգէնաս։ հաղորդութիւն Քրիստոսուն թէնինին վէ գանրնրն էմեալը տրբ սէ-տի։ Պէրենկարիոս (1050 տէ) Քրիստոսուն սահիհ թէնի հաղորդու-թիւնտա պուլունմազ։ վէ սատէ էքմէք տիր տէտի։ պունա գարշը պիր չոգ սինօթլար մէմ օլտուլար։ չէնտ տէֆա ինքեար էթտի։ վէ չէնտ տէֆա Եանլըշրնը բէտտ էթտի։ Հէնրիքեանք վէ Պետրոսլրոս-Եանք քէզալիք։ Լիոն Ֆուգարէլէրի Եախոտ Վալտեանք (1160 տա) իշպու սրբրբ գոյափոխել էթմէք իլէն։ Նէտի հայր մեր սէօյլէմէյի։ տէտիլէր։ Ալպիկեանլար սայիր չէյլէրտէ Քրիստոսուն թէնի նէ կէօ-նէ պուլունուրտա։ հաղորդութիւնտա քէզա օ կիպի պուլունուր։ Յովհաննէս Վէքլէֆ (1382 տէ) էքմէյին վէ չարապրն թաղիմրն սրբագործութիւնտան սոնրա քէլ էվվէլ պագի տիր։ Լութեր վէ Գալ-վին վէ ավինէլէրի։ Քրիստոսուն թէնի վէ գանը էքմէք իլէ չարապ գոյափոխութիւն օլտուգտան սոնրա երինէ էքմէք վէ չարապ տրբ։ ո-նան իլէ Քրիստոս գիքր օլունուր։ տէտիլէր։ Մուսխարէն Ծվինգ-լիոս Գ սրբ։ թա։ Էդօլանփատիոս։ Պուղեր վէ գայրիկիմ։ քի հէր պիրի սիհ էլեանէ եանլըշլարա սաիարագ։ Էնճամը Քրիստոս հաղորդութիւնտա Ալլահրզը վէ ինանրզրը իլէ մէվճուտ տէյիլ։ տէրլէր։

Էրիգէնաս վէ Պէրենկարիոս միատի Ներսէս Լամբրոնացի եանրլտը։ (Տես ՆԳ։ Ա։)։

ՆՆԱ։ Հաղորդութիւն սրբրբ պահանտա։ Էվվէլա Քրիստոս Էֆէնտիմիզին Ալլահրզը վէ ինանրզրը սահիհէն հաղորդութիւնտա հաղրբ պուլունուր։ սանիյէն նէ կէօնէ վէ նասրլ օլուպ տա։ Քրիս-տոս հաղորդութիւնտա թէքմիլ մէվճուտ պուլունուր։ Սայիսէն Քրիս-տոս։ կէրէք մուսարէքլէնմիշ էքմէքտէ վէ կէրէք չարապտա վէ պունլարրն էն ուֆաք փարչալարրնտա վէ տամչալարրնտա թէքմիլ մէվճուտ պուլունուր։ Բանիէն հաղորդութիւն սրբրբնը իճրա էթմէք իլէն։ պիր Քրիսթիյան նէ եօլտա հաղրբրզ կէօրմէյի։ Պունլարը պի-րէր պիրէր եազալրմ։

ՊԱՊԸ ԵՎԼԻԼ

ՔՐԻՍՏՈՍ ԷՖԷՆՏԻՄԻԶ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՍՐԲՐԸՆԸ ԻՆՉԱՏ ԷԹՏԻ

ՆՆԲ։ Յովհաննէս Զ։ պապրնրն իսթիտասրնտան պայրարագ։ 26 համարրտա դատար։ Քրիստոս էֆէնտիմիզին պէշ էքմէք վէ իքի պալրդ իլէ մինէլրմէ ինանալարը սոյուրտուղունու հազրյոր։ վէ 27 տէն 50 համարա դատար։ քէնտինէ իման կէթիրէնլէրին իւզէրինէ հազրյոր։ վէ 30 տէն սոնունա դատար տա հաղորդութիւն իւզէրինէ հազրյոր։ Լաքին թէտրիհ իլէ։ չէօյլէ քի Քրիստոս էֆէնտիմիզին իշպու էմսալսրզ միճիզսրթրնը հահուտիլէրին այնէն միչահէտ էթ-մէլէրինտէ։ Քրիստոս պու մատտի էքմէքլէրին չօղալմասրնտան միս-նասիպէթ ալարագ։ հահուտիլէրէ սէօյլէմէյէ պայլար։ պէօյլէ կէչի-ճի վէ մատտի էքմէքին դայրրսրնը չէքմէքին։ իլա օ էքմէքին դայկը-ճի վէ մատտի էքմէքին դայրրսրնը չէքմէքին։ Ամա օ էքմէքին դայկը-սրնը չէքին քի։ էպէտիսէնէք պալրը։ օնու քի ինան էվվատը սիզէ սրնը չէքին քի։ էպէտիսէնէք պալրը։ օնու քի ինան էվվատը սիզէ սրնը չէքին քի։ էպէտիսէնէք պալրը։ Քրիստոս [illegible] վերէնէք տիր։ Իսկէ պուրտա [illegible] Քրիստոս [illegible] նէ իման կէթիրմիքլէրի հայրմ։ էվվէլ էպէտի հայրթը վերմէյէ [illegible] միղթէտիր պուլունու վէ սէմավի էքմէյի օնարա վերէնէկինի մատ [illegible] Լայրոր։ ֆագաթ պու էքմէյի վերմէյէ էվվէլ [illegible] քէնտինէ իման էթմէյի։ Վէ իման էտիպ նասուտիլէր տէրլէր։ Էֆէնտիմ։ օղ էքմէյի սայիմա վէր պիրէ։ Քրիստոս օնարա տէր։ «Հայաթ էքմէյի պէն իմ քի։ սոնրէն վերիլէճէք պու սէմավի էքմէ-սրնը։ [illegible] սալրը։ [illegible] վէ [illegible] հասպէր։ պէն իմ տէյօր սաղ էքմէք։ քի կէօյտէն էնտիմ։ պիր քիմ-վերիր»։ Պէն իմ տէյօր սաղ էքմէք։ քի կէօյտէն էնտիմ։ պիր քիմ-վերիր։ Ամա օ էքմէքտէն եէմիշ։ օյուրտա էպէտիսէնէք նաչայանագ։ վէ օղ սէ պու էքմէքտէն եէմիշ։ օյուրտա էպէտիսէնէք նաչայանագ։ վէ օղ սէ պու էքմէքտէն եէմիշ։ օյուրտա էպէտիսէնէք նաչայանագ։ վէ օղ էքմէք քի։ պէն վերմէյէ [illegible] էմրիկ իլէն։ պէնիմ քէնտի-Թէնիմ տիր։ Նասուտիլէր պիր պիրլէրի իլէ [illegible] Լակր [illegible]

լէր ։ տէյէրէք ։ Նաբել սու քէնտի թէնինի գիզէ եէմէք իչին վէրմէյէ գատիր օլույօր ։ Իսմի Յիսուս օնլարա տէյտի , սահիհ « սահիհ սիզէ տէրիմ ։ էկէր ինսան էվլատընն թէնինի եէմէզսէնիզ ։ վէ դանընը իչմէզսէնիզ ։ սիզատէ էսմիրիւնիւզ օլմայաճաղ ։ օ քի պէնիմ թէնիմի եէր վէ պէնիմ գանըմը իչէր ։ էպէտի էսմիրիր գաղանը ։ վէ պէն սոն կիւնտէ ծնու տիրիլտէճէյիմ , զիրա պէնիմ թէնիմ սահիհ թաամ տը՝ ։ վէ պէնիմ գանըմ սահիհ իչկի տիր ։ օ քի թէնիմի եէր ։ վէ գանըմը իչէր ։ պէնտէ սաքին օլուր վէ պէն ծնտա ։ Նասըլ քի պէնի սաղ փէտէրիմ իրսալ էթտի իսէ ։ պէն տէ սաղըմ փէտէր իչին ։ վէ օ քի պէնի եէր ։ քէնտիսինտէ եաչար պէնիմ իչին ։ Պու տուր օ էքմէք քի կէօյտէն նիզուլ էթտի ։ փէտէրլէրինիզին մանանայը եէյիպ էօլտիւքլէրի կիպի տէյիլ ։ օ քի պու էքմէյի եէր ։ էպէտի եաչայաճաղ »։

ՆՈԳ ։ Պուրատա Քրիստոսուն սէօզլէրինէ էյի տիզաթ էթմէյի ։ էվվէլա պէչ էքմէյին վէ իքի պալըղըն միճիւզաթ իլէ պու գատար ինսանլարը տօյուրտուզունա Քրիստոս էֆէնտիմիզ կէչիճի վէ գայպ օլուր վէ մատտի թաամ տը՝ ։ վէ պիր քէրամէթի եօզ տուր տէր ։ վէ եահուտիլէրէ իիթար էտէր ։ վէ քէնտի թէնինէ մուգատտիմ եօլ չու ։ պիր գավա տէյրզ տէր ։ Խաչըզզ ալ թաամ գաղանն քի ։ էպէտի հայաթը վէրիր ։ Սանկէն կէրէք կէօյտէն էնէն մանանանը կէծտէրիճիսինի ։ քի վէտէրի օլտու ։ անչէ Մովսէս ։ վէ կէրէք քէնտի թէնինին սահիհ էքմէք թահտընտա եինէ օլ քէնտի փէտէրինին օլտուզունու ։ Սալիսէն մանանանը քէրամէթինի ։ քի ծնու եէյէնլէրէ հայաթ վէրմէտիյինտէն եէտիլէր վէ եինէ էօլտիւլէր ։ լաքին քէնտի թէնինին հայաթ վէրիճի վէ էպէտի էօմիւր ծնտա օլտուզունու ։ վէ պու թէնի եէյէնլէր վէ դանընը իչէնլէր տահի Ալլահտա սաքին ։ վէ Ալլահ քէնտիլէրինտէ սաքին օլաճաղընը եահուտիլէրէ իիթար էտէր ։ Պու խասիյէթլէրտէն անլաշըլըյօր ։ քի Քրիստոսուն վատ պույուրտուզու էքմէք վէ շարապին իչինտէ սահիհէն Քրիստոս քէնտիսի Ալլահըզը իլէ հաղըր ։ մէվճուտ պուլունաճաղ տը՝ ։ չէօյլէ քի իչպու թէնի եէյէն վէ իչպու գանը իչէն Ալլահ իլէ պիր օլաճաղ տը՝ ։ վէ Ալլահտա սաքին օլաճաղ տը՝ ։ վէ Ալլահ քէնտինտէ սաքին օլաճաղ տը՝ ։ Նէ պէօյիւք ինայէթ ։ Ալլահ վէրսին քի ։ Քրիստոս չէնտ կիւն սոնրա պու վատինի իճրա էթմիշ օլուն ։ Եահուտիլէր օլ վաղըթ պիրի պիրի իլէ միճատէլէ էթմէյէ պաչլատըլար ։ տէյօր ։ (Ուվկ. 53. դե) վէ « ալէ իսիլէր ։ պիզէ պու քէնտի թէնինի եէտիրմէյէ Նասրլ գատիր օլապիլիր »։ Գալա ատամլար ։ Ալլահին գուտրէթինտէն վէ էսրարընտան պիլմապէր ։ ատէթա Քրիստոս քէնտ թէնինի քէսիպ ։ փարչալայրզ քէնտիլէրինէ սաղընտաճաղ կիպի անլատըլար ։ վէ չօգլարը աչակերտլէրտէն հաչան պու սէօզու իչիթտիլար իսէ ։ վէ սէրթ տիր պու սէօզ ։ քիմ տինլէյէպիլիր տէյէրէք ։

օնտան կէրի տուրտուլար ։ Քրիստոս իսէ քէնտի թէնինի էքմէկին վէ շարապին սուրէթլէրի թահտընտա հիքմէթի պիր թարզ իլէ օնլարա վէրմէյէ թէնէզզիլ էտիյօր ։ եանի էքմէյի թէնինէ վէ շարապը գանընա թէպսիլ էտէէք ։ վէ հէր քէս պունա պէօյլէ իման կէթիրիպ ։ վէ Ալլահին գուվվէթի իլէ պու էքմէյին վէ պու շարապին Քրիստոսուն գանընա վէ թէնինէ թէպսիլ օլտուզունա ինանաճաղ ։ վէ պու իման վէ պու բուհ իլէ պու էքմէքտէն վէ պու շարապտան ալտըգլարընտա Քրիստոսուն այնը գանընա վէ թէնինէ իչնագ օլաճաղ օլտուգլարընը պիլճէք իսիլէր ։ Պու հիքմէթի չակիրտլէրին պաղըլարը անլայամայրպ ։ կէրի տուրտուգլարընտա ։ օնլարը Քրիստոս թէքտիր էսիպ տէտի « պունմու տուր սիզի սիւրչտիւրէն ։ եա ինսան էվլատընի էվվէլքի օլտուղու եէրէ չըգտըղընը կէօրիւրսէնիզ ։ (նէ կէօնէ ինանապիլէճէքսինիզ ։ եախատ պիր տէյէճէյինիզ գալրը մը) ։ բուհ տուր հայաթ վէրիճի ։ թէն (մատտի էթ) պիր ֆայատէ էթմէզ ։ օ սէօզ քի ։ պէն սիզէ սէօյլէտիմ ։ բուհ տուր վէ էսմիւր տիր »։ Եանի տէմէք իսթէտի ։ պէնիմ վիճուտիմ վէ թէնիմ հէնուզ եէր իւզէրինտէ իքէն ինանմայորսունուզ ։ եա պէն կէօյլէրէ կիթտիքտէն սոնրա ։ նէ կէօնէ ինանապիլէճէքսինիզ ։ պու տէտիյիմ խուսուսա իման իլէ բուհուն գուվվէթի լազըմ տը՝ ։ զիրա էքմէյին վէ շարապին պէնիմ թէնիմէ վէ դանըմա թէպսիլ օլտուզունու անճաղ իման վէ բուհ կէօրիւ իլէ կէօրիւպ իթիգատ էտէճէքսինիզ ։ տէյիլ քի թէն կէօրիւ իլէ ։ վէ մատտի սուրէթտէ կէօրէճէքսինիզ ։

Պու հիքմէթ ։ եահուտիլէրին վէ պաղը Քրիստոսուն աչակերտլէրինին ագլընա սըղմայըպ ։ պէյնլէրինտէ պու խուսուստա միճատէլէ տախի օլտու իսէ ։ նինէ Քրիստոս էֆէնտիմիզ տէտիյի սէօզտէն չաշմատը ։ վէ քէրարէն մէրարէն օնլարա պէնիմ թէնիմի վէ պէնիմ գանըմը եէմէյէնին վէ իչմէյէնին էպէտի էօմիւր օլամայաճաղընը թէքրրիւր վէ թաստիգ էթտի ։ Տէմէք քի իչպու եէմէք իչմէք պաչգա քէրրիւր վէ թաստիգ էթտի ։ Տէմէք քի իչպու եէմէք իչմէք մանա տէյիլ ։ իլլա սահիհ քէնտի թէնինի եէմէք վէ գանընը իչմէք մանասընտա տէտի ։ քէյֆիյէթի մատտի սուրէթտէ անլայարաղ սիւրչտիւրէր իսէ տէ ։ Քրիստոս պու մատտէյի աչը քի ։ էքմէյին վէ շարապին պէնիմ թէնիմի օլտուզունու բուհ վէ իման կէօզիւ իլէ կէօրիւպ թաստիգ էտէճէքսինիզ ։ ծնու քի ։ օն իքիլէր գամիին թութուպ սէնին սէօզլէրին էպէտի էամիւր սէօզլէրի տիր ։ պիզ սէնի թութուպ սէնին սէօզլէրին էպէտի էամիւր սէօզլէրի տիր ։ Եանի իչար պույուրտուզուն հիքմէթէրք էտիպ պիր եէրէ կիթմէյիզ ։ եանի իչար պույուրտուզուն հիքմէթ ինանալիգ ։ վէ սէնին Ալլահ էվլատը Քրիստոս օլտուզունա զամէթ ինանալիգ՝ տէտիլէր ։ վէ հէր չէյէ գատիր Ալլահին էվլատը՝ թէն ինանմըշըզ՝ տէտիլէր ։ վէ հէր էսրարը պիլմէք օնլարա վէրիլմիշ իսի ։ (Դան. Գ. 10.)։

ՆՈՂ ։ Տէպա էկէր Քրիստոսուն գիքրի էքմէք իլէ շարապին ասլը Խահտընտա քէնտի թէնինի վէ դանընը ինանալարա վէրմէք տէյիլ

իսի իսէ, անճաղ պանա ինանդն տէմէք օրուպ, նա սայիր պիր մա-
նա իսի իսէ. չակիրտլէրի օ սէօղլէրի գապուլ էթմէտիքլէրինանէն,
օնու ղըրագտըլար եանի թէրք էթտիլէր. վէ Քրիստոսու թէրք էթ-
մէք տէ պէօյիւք կիւնահ իսի. Նէյին Քրիստոս սիւրէնդիրէ պու
մանայը այմայըպ, նինէ օլ խթիլահր դուլանտը. Քրիստոս տէմէզ
մի իսի քի, այն թէնիմին վէ զանըմին մանասը իլէ պանա օլան ի-
մանը տէմէք իսթէրիմ. Նէյին օնլար Քրիստոսու թէրք էթտիլէր վէ
կիթտիլէր. զաթը Քրիստոսա ինանմըշ իսիլէր, անճաղ Քրիստոսուն
պու սէօղլիւնտէն սահին թէնինի, սահին զանընը նէյիպ իչէճէք տիր-
լէր տէյի անլայըպ, պու մանա քէնտիլէրինէ սէրթ կէլտի. Յիսուս
օնլարըն ֆիքրինի անլատը. վէ պու քէնտի թէնինին թատամը վէ զա-
նընը չըրուպդու տէյիլ մատտի, իլա բուհանի, վէ հիքմէթ նէվին-
տէն պիր մատտէ օյտուղունու օնլարա սէօյլէտի. Բրոթէսթան տա-
հա իատաա էտէր քի, Քրիստոս սէտիյինին մանասընը այտը. եանի
հայաթ վէրէն բուհ տուր, թէն պիր ֆայտէ էթմէզ. տէմէք քի Քր-
իստոսուն սէօզիւ իման իւղէրինէ տիր, տէրլէր. պունլարա ճէվապ
վէրիրիզ. Քրիստոս էֆէնտիմիզ պունլարըն տէտիյի կիպի տէմիշ օլա-
իսի, օլ վազրթ այակեբտլէրին կիթմէսի, վէ քէնտինի թէրք էթմէ-
սի իճապ էթմէզ իսի. դիրա օնլար զաթէն Քրիստոսա ինանմըշ իսի-
լէր, վէ քէնտի իմանլարը իւղէրինէ չիւպհէլէրի հիչ եողուտու. տէ-
մէք քի կաթողիկէ քիլիսէնին հաղորդութիւն իւղէրինէ իման կէթիր-
տիյի կիպի օնլարըն տա իմանը եող ուտու քի Քրիստոսու թէրք էթ-
տիլէր. Էկէրչի Քրիստոսուն պու սէօղիւնիւն տիկէր պիր մանասը օլ-
սա իսի, քէնտի չակիրտլէրինի տաղրթմաղ իսի, վէ օլ մանայը օն-
լարա մուֆլաղա այար ըսը. նասըլ քի չօղ տէֆա այմըշ իսի.
(Մաթթ. ԺԳ. 36.).

ՆԾԿ. Քրիստոս էֆէնտիմիզ առաքեալլարա էթտիյի վատը ֆիէլ
հաղիգա սօնրա իճրա էյլէտի. (Մաթթ. Ի9. 26.) «Օնլարըն թատամ
էթտիյինտէ Յիսուս էքմէյի ալտը, միւսլարէքլէմի, գըրտը վէ չա-
կիրտլէրինէ վէրտի վէ տէտի. ալըն էէյնն պու պէնիմ բէնիմ տիր.
Վէ չարատը ալարագ, թէչէքքիւր էթտի. օնլարա վէրտի վէ տէտի,
պունանան հէփինիզ իչին, չիւնքի պու պէնիմ զանըմ տիր, նէյնի ահ-
ատն. քի չօղլարըն իւղէրինէ կիւնահլարըն աֆվլըզը իչին տէօքիւ-
լիսր». Քէղալիք (Մ-ուկ. 22. Ղ-ուկ. ԻԲ. 19. Ա. Կ-ուն. ԺԱ. 29.)
«Պէն բապպտան ալտամ վէ օնու սիղէ իսղար էթտիմ. քի բապպ
Յիսուս թէսլիմ օյտուղու կէճէ. էքմէյի ալտը, թէչէքքիւր էթտի,
գըրտը վէ տէտի, այն նէյին պու պէնիմ թէնիմ տիր. քի սիզին ի-
չին թազսիմ օլուր. պունու պէնիմ ղիքրիմ իչին էտին. քէղալիք
աղ,ամ թատամնատան սոնրա չարապը ալտը վէ տէտի, պու չարապ
պէնիմ զանըմ իլէ նէյնի ահտ ըսը. պունու պէնիմ ղիքրիմ իչին է-
սին. հէր դաչ ատէֆա իչէրսէնիզ».

ՆԾԶ. Քրիստոսուն պու սէօղլէրի օլ դատար այրզ տըր, քի
պայչա մանա վէրէն ատէթա կէօրիւնէն կիւնէչէ եօղ տուր, վէ
կէօրիւնմէյօր տէմէք կիպի տիր, վէ պու միթլիւ ատամէրէ ակ
սայիրլէրի տավանը օլուրլար, տէյիլ կիւնէչ եօղ տուր, վարբա սէ-
ղին կէօղլէրին ալիլ տիր տէրլէր. Ուեստարան այրդատան օլմուչ վա-
գուտիլը եաղրյօր, Քրիստոս եահուտիլէրին էլինէ թէսլիմ օլաճաղը
կէճէտ պիւթիւն առաքեալլարը իլէ զատիկ դուղուսունուն ատէթի-
նի վէ եօրթուսունու իճրա էտէրքէն, վէ սօֆրատա օթուրուրքէն
միւպարէք էքմէյի էլինէ ալը, վէ սէր. «Ալը, եէյին, պու պէ-
նիմ թէնիմ տիր. քէղալիք չարասը ալարագ, օնլարա տէր, պունա-
տան հէփինիզ իչին, սու պէնիմ զանըմ տիր». Լութեր վէ Գալվին
հէր նէ դատար քի, բրոթէսթան սէրկէրտէլէրի վէ հաղորդութիւն
տիւշմէնլէրի իսիլէր իսէ տէ. իսթէր իսթէմէզ էքմէյին վէ չարապին
քահանայագործութիւնտան ատիր. Քրիստոսուն դանընա վէ թէնինէ
թէպտիլ օյտուղունու դապուլ էտիպ իդրար էթտիլէր. քի մատէմ
Քրիստոս էքմէյի էլինէ ալը, պու պէնիմ թէնիմ տիր տէմիշ պու-
նա դարշը կիթմէք տինսիզլիք տիր. պունուն իչին պատարագտա ի-
քէն Քրիստոս օլ էքմէքտէ վէ օլ չարապտա մէվճուտ ուտուր տէսի-
լէր քէղալիք չարապին սէօղլէրի իլէ Քրիստոսուն սահին գանընա
չարապ թէպտիլ օլմամըշ օլա իսի, Քրիստոս պու պէնիմ գանըմ
տըր տէմէզ իսի. Եէրի կէօյիւ պիր «եզիցի» (օլսուն) նութգու ի-
լէ հիչտէն եարատան Ալլահ, էօլմիւշ Ղազարը տիրիլտէն. անատան
քէնտ սոգանը կէօրիւր էտէն, սուլարը չարապտա թէպտիլ էտէն Քր-
իստոս էքմէյի թէնինէ, վէ չարապը գանընա թէպտիլ էթմէյ-
«Պու տուր թէնիմ . . . » տէմէյէ պիդուտրէթ մի տիր.

Կէլէլիմ Պօղոս առաքեալա (Ա. Կ-ուն. ԺԱ. 27.) «Պանանան պէօյ-
լէ օ քի լայըգ օլմայարագ պու էքմէյի եէրսէ, վէ բապպտն պու գա-
տէհինի իչէրսէ, բապպտն թէնինէ վէ զանընա պօրճու օլուր».
Նալայըգլը իլէ, եանի քէնտի կիւնահտա իքէն, բապպտն թէնինի
վէ զանընը եէրսէ վէ իչէրսէ, Յիսահն թէնինէ վէ զանընա պօրճու
օլուր. եանի Ալլահն գայէպինի քէնտի իւղէրինէ տավէթ էտէր.
Նինչին, չիւնքի կիւնահքիարըն եիւբէյինտէ չէթան վէ չէյթանըն ա-
մէլլէրի վար. հաղորդ ատան իսթէր քի Ալլահ հէմ չէյթան պիր-
լէշսին. օ քի ույամագ, վէ Ալլահա հաղարէթ տիր. Վէ նէ կէօնէ
պիր ատէմ պու հաղորդութիւն սըրրընա եանաշմալը. քի սու գա-
զապտան վէ Ալլահն պու ճէղաբնատան դուրթուլսուն. Պօղոս ա-
ռաքեալ եօլունու իմարիթ էտէյօր. (28.) «Թէթթիչ էթսին ինսան
քէնտինի. վէ սօնրա օլ էքմէքտէն նէսին, վէ օլ չարապտան իչ-
սին». Վէ մատղ Ալլահ քէնտի կիւնահքեար իքէն, պու բապպտն էք-
մէյինի եէրսէ, վէ չարապնը իչէրսէ. ճանընն թէլէֆինէ մուճիպ
օլուր». (29.) «Զիրա օ քի նալայըգ օլարագ եէրսէ վէ իչէրսէ

նէ ֆսինէ հէլաք եէր վէ իլէր ։ զիրա բապպէն թէնիի ֆէրզ էթմէ-
յօր » ։ Նեաճն ֆէրզ էթմէյօր · պայաղը էրմէքտէն , պու վէք պէ-
տիի տիր , զիրա պայաղը էրմէյի նաֆիզա տէյի եէյէնլէր , կիւնա-
հըմ վար մը տրր նօգ մու տուր տէյի , քէնտի քէնտինի վէ զամիրի-
նի թէֆթիշ էթմէյէ հաճէթ տէյիլ ։ Նէյին իմտի Պօղոս առաքեալ իշ-
պու բապպէն էրմէյնի , վէ զատէնինի իշէնլէրէ աղրբաճ թէնպիհ է-
տիյօր · լայզը իսէ եանաչըն , տէյիլ իսէ կէրի տուրսուն ։ Գէ պէլ-
լի քի , օլ էրմէք վէ օլ չարաղ , քի թաղտիս օլտուզտան սոնրա
Քրիստոսուն առել թէնի , վէ ասել քէնտի դանը օլմուշ օլտուղու ի-
չին , պունու նալայըղլըզ իլէ եէյէն , էֆէնտիմիզ Յիսուս Քրիստո-
սուն թէնինէ վէ դանընա պօրէլու գալը , Հաղորդութիւն սըրրը
հաղընտա պունտան զկյատէ աչըզ պիր իսպաթ օլմազ ։

ՆՈՒ · Գուրատա աւետարանիչլէրին սէօզիւնէ կէօրէ պու պէնիմ
զանրմ տրր եէնի առտրն (այս է արիւն իմ նորոյ ուխտի) տէմէսին-
տէ , եէնի ահտ լուղէթինտէն , թասլիի էսկի ահտրն դանընրն վար
օլտուղու պէյան օլուր ։ Գուրատա , վէ պու սէօզլէր իլէ իքի ահտ-
լար , նանի էսկիսի վէ եէնիսի պիրի պիրի իլէ բուպար օլույօրլար ·
էսկի ահտտա սահիհ դան վար իտի իսէ , եէնի ահտտա տա սահիհ
դան օլմալը · քի բուպար վէ պէնզէյիշ (համեմատութիւն , նմանու-
թիւն) դանուենա տօղրու օլսուն ։ Հանկըսը տրր էսկի ահտ · (Նէյ-
ԻԴ· 8.) « Իյթէ օլ ահտրն դանը քի , Ալլահ , (որ են) , սիպին իլէ
պաղլատը » ։ Պու սէօզլէրի Մովսէս օլ վաղթէ սէօյլէսի , հաչան նօ-
մուալարը Ալլահտան ալարագ ճէմաաթրն եանընա էնտի , տաղրն է-
թէյնինէ պիր հէյքէլ (խորան) եսփուը · վէ խրայէլտէն չօճուզլար
կէօնտէրտի քի , գուրպանլար սունսունլար , վէ սէլամէթ գուրպան-
լարընը , տանալարը , բապպա քէստիլէր ։ Դէ Մովսէս ահտրն քիթա-
պընը էլինէ ալարագ , ճէմաաթրն հուզուրուենա օգուտու , օնլար
հէվ Ալլահրն թէնպիհլէրինի դապուլ էթտիլէր , անտէն Մովսէս օլ
գուրպանրն պանընտան ալարագ ճէմաաթրն իւղէրինէ սէրփտի , վէ
տէտի · « Իյթէ պու դան ահտրն դանը տրր , քի Ալլահ պաղլատը
սիղին իլէ » ։ Իյթէ էսկի ահտ պու տուր ։ Նէյնիսի հանկըսը տրր ·
Քրիստոս էֆէնտիմիզ (Մաթ. ԻԶ. 26 ։ Մարկ. ԺԴ. 23. 24.) « Վէ դա-
տէհի ալըպ ։ չիւքր էթտի վէ օնլարա տէտի , իլին պունտան հէփի-
նիզ · զիրա պու տուր պէնիմ դանըմ · եէնի ահտրն , քի չօղլար ի-
չէն տէօքիւլիւր » · Նասրլ քի Մովսէս տաղտան էնիպ , հէյքէլ նա-
փրպ գուրպան քէստի , վէ օլ գուրպանրն դանընտան ալըպ , կէրէք
ճէմաաթրն իւղէրինէ վէ կէրէք հէյքէլին իւղէրինէ սաչարագ ։ Իյթէ
պու դան Ալլահրն ահտրնին դանը տրր , քի սիղին իլէ բապպ ապտ
էթտի , ասլտի իսէ · քէզալիք Քրիստոս չարապը մուպարէքէյինիզ ասլտի ,
« Իյին պունտան [illegible] պու տուր պէնիմ դանըմ · եէնի ահտրն · քի
սիղին իյին , վէ չօղ[illegible] կիւնահարընին բաբանմասը վէ ափլը իյին

տէօքիւլիւր » ։ Իքի ահտ պիր պիրինէ պէնզէմէք իյին , իքիսինտէ տէ
միճէբրէտ դան պուլունմալը քի , իքիսի տէ պիր սիյաքտէ ահտ օլա-
պիլսին · մատէմ էսկի ահտտա Մովսէսին սունտուղու դուրպանտա ,
տանալարընը դանը վար իտի , վէ ճէմաաթրն իւղէրինէ Ալլահ իլէ պարբը-
[illegible] իյին սէրփիլտի · քէզալիք Քրիստոսուն եէնի ահտրնտա սահիհ դան
պուլունմալը իտի · իմտի Քրիստոս եէտինտէքի գատէհ , « Գունտան
իյին , պու պէնիմ դանըմ տրր , եէնի ահտրն » ։ Օնու քի պէն Ալլահ
իլէ ինանալար պէնինտէ եէնի ահտ ագտ ու ինատ էտիյօրում տէտի ։
Նէյին ։ Հէվիսինին կիւնահարընրն ափլըրը իյին ։ Ճէմլէք քի էքմէք
Քրիստոսուն սահիհ թէնի տիր · վէ չարապ Քրիստոսուն սահիհ դանը
տրր ։ Նէկէր թէնի վէ դանը տէյիլ իսէ · հաչա , Քրիստոսու թէքղիպ
էթմէյ , վէ պիթթիւն տիւնեայա ֆէսատ պաչը էթմէյ օլուրուզ ·
չիւնքի պիր սէօզ սէօյլէտի քի ալէմէ ֆէսատ թօխումու սաչտը ։
Գունու տէյիլ սէօյլէմէսի , սիւչիւնմէսի պիլէ ադիմ խէթա տրր ։

ՆՈՐ · Դէզալիք Պօղոս առաքեալ պու էսկի ահտը Քրիստոսուն
եէնի ահտը իյէ բուպար էտիյօր · էսկի վէ իլք ահտ դանսրզ թէճնիտ
օլամատըզը կիպի (Նէր. Թ. 18· 19. 20·) · իլլա տանալար , վէ էր-
քէճլէր դանը իյէ · վէ էսկի նօմոստա գանսրզ պիր ափլըզ օլամազ
իտի իսէ , ասլ սէմավի չէյլէրին տէ , օլ գուրպանլարտան տահա էյի
պիր գուրպան իյէ թէմիզլէմէսի լազըմ իտի · Եանի տանալարընը
գուրպանընտան Քրիստոսուն թէնի վէ դանը գուրպանը տահա քէ-
բամէթլի օլտու · (23.) Գուրատա էսկի գուրպանլարը Յիսուսուն վի-
ճուտինին գուրպանը իյէ բուպար էտէրէք , պունուն օնլարտան զի-
յատէ ֆայզզ վէ լայզզ օլտուղունու պիր դաչ ճիհէթ իյէ իպրաղ է-
տիյօր ։ Օնու քի մու ֆասսալ պու ֆասլը իրինճի գըսմընտա եազա-
ճաղզ ։ Ցագաթ (ԱՌ. 20·) Պօղոս առաքեալ , « Գու չօլ ահտրն
դանը տրր , քի Ալլահ սիզէ թէնպիհ էթտի » · տէտիյի իյին , վէ էս-
կի ահտ Քրիստոսուն թէնի վէ դանը գուրպանը իյէ բուպար օլտու-
ղու իյին տէրիզ քի , եէնի ահտ տահի դան իյէ իճրա օլունտու ·
տէմէք քի Քրիստոսուն սէօզիւ , « Այրն , եէյին , պու տուր պէնիմ
թէնիմ » · վէ չարապ իւղէրինէ տահի · « Գունտան հէփինիզ իյին ,
զիրա պու պէնիմ դանըմ տրր · եէնի ահտրն » · տէմէսի իյէ , մու-
զիրա պու պէնիմ դանըմ տրր · եէնի ահտրն » · տէմէսի իյէ , մու-
թլաղ օլ էքմէք Քրիստոսուն տիրի թէնի տիր · վէ օլ չարապ մու-
թլաղ Քրիստոսուն դանը տրր ։

ՆՈՐ · Պօղոս առաքեալ (Ա. Կորնթ. Ժ. 14·) Քրիստոս էֆէնտի-
միզին թէնինէ վէ դանընա քրիսթիյանլար իյնաղ օլարաղ , պիր տէ
միպին թէնինէ վէ դանընա քրիսթիյանլար իյնաղ օլարաղ , պիր տէ
միպին թէնինէ վէ դանընա քրիսթիյանլար իյնաղ օլարաղ , պիր տէ
փութպոլարա վէ չէյթանլարա սունուլմուշ փութփուրլիսթլերին դուր-
պանլարընա իյնաղ օլմամըզ պէօյիւք խէթա տրր · Ալլահա պէօյիւք
հադարէթ տիր · Աղիզլերիմ , սագընրն փութփուրլիսթիրքտէն , սիզլերէ
հադարէթ տիր · Աղիզլերիմ , սագընրն փութփուրլիսթիրքտէն , սիզլերէ
քի , ալիմ սինիզ , սէօյլէյօրում · սիզ քէնտինիզ դարար վերին · օլ
միսպարէքլէնմիշ դատէհ , քի միսպարէքլէյօրուզ · Քրիստոսուն գա-

նրանց իշխանությունը տեղի մի տիր, օ էքմէք քի պրրրյորուզ։ Քրիստոս-սուն թէնինին իշխանությունը տեղի մի տիր աէր։ Գուրատա Գողոս առաքեալ, կորնթացիներ եէվմիկ քիլիսէլերինտէ իսրա օլունան հաղորդութիւն ալմաղ ուտէմի բուհանիլէսինի իսթեար էտիյոր։ Միւ-սարկելենմիշ Քրիստոսուն դատէհինէ եանաչտրդրմրդտա, Քրիստոսուն դանրնա իշխաղ ալմայօրմույուզ։ մուսարէքլենմիշ Քրիստոսուն էքմէկինի եէտիլիմիտէ։ Քրիստոսուն թէնինէ իշխաղ ալմայորմույուզ։ վէ պու ուսիլ իւզերէ հէվիմիզ պիր էքմէք։ վէ պիր թէն ալմայորմույուզ։ Զիրա բանանա տա պու տուր։ պիզ հէվիմիզ Քրիստոսուն թէնինանէն վէ դանրնան եէտիլիմիզ վաղրթ Քրիստոս իլէ պիրլէշիպ վէ Քրիստոս պիզիմ իլէ պիրլէշիպ։ պիզլեր հէվիմիզ պիր էքմէք պիր թէն ալմայորմույուզ։ Գողոս առաքեալը պու սէօզլերի տէ դայէթ պէրրաղ վէ դայէթ աչրդ կէօսթէրիյոր։ քի կերէք մուսարէքլենմիշ էքմէք։ վէ կերէք մուսարէքլենմիշ դատէհին չարապը։ Քրիստոսուն թէնինէ վէ դանրնա թէպտիլ օլմուշ իքէն։ հէր քիմ քի պու էքմէքտէն վէ պու դատէհտէն եէր վէ իչէրսի։ Քրիստոսուն սահիհ թէնինի վէ դանրը եէր վէ իչէր։ պիզ Քրիստոս իլէ պիրլէշիրիզ։ օ տա պիզիմ իլէ պիրլէշիր։ վէ պիր վիճուտ օլմուշ օլուրուզ։

Նկ։ Պու պէօյլէ իքէն։ Գողոս առաքեալ թէնէէ տայրանան իսրայել միլլէթի հաղորնա (18.) Էսկի նամուսա պիր հէյքէլտէ սունուլան դուրպանտան եէյէնլեր օլ դուրպանա իշխաղ օլուր ուտուլար տէյոր։ Պունու պիր ուսուլ մէպտէ կիպի առաքեալ հաղրյոր։ վէ պունտան չունու խթիխրաճ էտիյոր։ էօյլէ իսէ, եա կորնթացիներ։ պիզլեր տէ փութլարա քէսիլմիշ վէ սունուլմուշ դուրպանտան եէրսէնիզ։ օ քի չէյթանա սունուլմուշ տէմէք տիր։ իսօշ նէ օլ դուրպան պիր չէր տիր։ նէ տէ փութլար։ պու ճիւմլէ օլ դուրպանլարտան եէտիլինիզտէ, ենլարա իշխաղ օլույորսունուզ։ վէ մատէմ փութլարա քէսիլէն դուրպան։ չէյթանա տէմէք տիր (20.) « Անրա փութլէրէսթեր սունտուզլարը դուրպանլարը չէյթանլարա վէ տէյի քի Ալլահա սունարլար։ խթէմէմ քի պիզլեր չէյթանլարա իշխաղ օլասընրդ։ զիրա հէմ Ալլահին դատէհինի վէ հէմ չէյթանին դատէհինի իչէմէզսինիզ։ հէմ բապպին սոֆրասընտան, հէմ տէ չէյթանլարին սոֆրասընտան թէնէվվիլ էտէմէզսինիզ։ Ալլահա ըէգադէթ մի պրրադաճաղրզ։ Ալլահին ատուլի էքպէրինի Ալլահ իլէ պիրլէշթիրմէյէ դորդմայօրմույուզ»։ Պիզ Ալլահտան սահա զիյատէ մի դուվվէթվսիզ։ վէ Ալլահ իլէ չէյթանին պէչինտէքի մուխասէմէթտան պիզէ նէ ֆայիտէ։ Պու իքի ճինս դուրպանլարին վէ սոֆրաալարին պիրի պիրինէ հալընրդ մատէքէն տէյի։ ամանէ միւչէպիհաթնտան չէօյլէ խթիխրաճ էտէրիզ։ Գողոս առաքեալ կորնթացիներ։ փութլարա սունուլմուշ դուրպանլարտան եէմէքի մէնն էտէյոր։ զիրա հէմ բապպին սոֆրասընտան, հէմ չէյթանին սոֆրասընտան

եէմէք։ պիր պիրինէ մազէտճէ զրտտ տրր։ չիմնքի Ալլահ վէ չէյթան պիր պիրինէ զրտտ տրր։ Լաքին դուրպան երինէ դուրպան տրր։ վէ կերէք բապպին դուրպանը վէ կերէք չէյթանին դուրպանը մատէքէն պիր տիր։ վէ չէյթանին իչպու դուրպանընտա։ Նասլ քի թէն վէ դան մէվճուտ։ վէ մութլաղ իսէ։ քէզալիք բապպին դուրպանընտա տա թէն վէ դան մէվճուտ վէ մութլաղ պուլունմասը լազրմ տրր։ քի միսալիէթ։ եա մուգասէլէթ։ (համեմատութիւն) ուահիհ օլսուն։ Ուռաքեալին տա եազտրդը պու տուր։ տէմէք քի։ Քրիստոս էքմէյի վէ չարապը մուսարէքլենմէսինտէ։ օլ էքմէք։ վէ օլ չարապ սահիհ Քրիստոսուն դանրնա։ վէ թէնինէ թէպտիլ օլուր։ Ալլահ իշխաղ օլսուզդումուզ։ օլ բապպին սոֆրասը Քրիստոսուն թէնինանէն վէ դանրնան իսարէթ վէ մի ղէյէն տիր։ զիրա մուսարէքլէտիմիզ դատէհ վէ քէստիյիմիզ էքմէք։ Քրիստոսուն թէնի վէ դանը տրր։

Նկ։ Հաղորդութիւն հաղրնտա մէշհուր տուր (Գ.բ. Բ. 42.) « վէ միթէմատիկն քրիսթիյանլար առաքեալլարն թաքիմ վէրմէսինէ վէ հաղորդութիւն ալմայա վէ էքմէք դրրմայա վէ տուա էթմէյէ գօչար բտրլար»։ Թրպգը չիմտիքի եէվմիյէ էխտիրէրիմիզ պատարաղ կիպի։ քի տուա իլէ քարոզ իլէ վէ հաղորդութիւն ալմաղ իլէ վէ էքմէք դրրմաղ իլէ։ (մաս) Թէամիյէ օլունան։ պիր վաղթ ակարէ ագաուտա մուհապէթ էքմէյի։ քի պատարագտան սոնրա քիլիսէտէ պուլունանլար հաղրրլայրպ բայէթ իլէ պիրի պիրինէ թագսիմ վէ թաղտիմ էտէր իտիլեր։ Պու եէվմիյէ քարոզ։ հաղորդութիւն։ տուա։ ֆուգարալար սոֆրասը ատէթի հէր կիւն իտրա օլուր ուտու։ պու մութլաղ Քրիստոս էֆէնտիմիզին թէնպիհանը էքիտէսինէ պինանէն ոյմուշ օլմալը։ քի եէվմիյէ (հանապաղ) իտրասընտա պուլունուրլար ըտը։ Հաղորդութիւն պուրատա Քրիստոս էֆէնտիմիզին դանը վէ թէնի տիր։ վէ հաղորդ ալտին մի տէյի պիր չօճուզումուզա պիրէ սիւալ էտէրսէն։ ճէվապ վերիր քի ալտիմ։ հաճէթ տէյի տիր։ հաղորդ նէ տէմէք տիր սիւալ էթմէյէ։ Քրիստոսուն թէնի վէ դանը տէմէք տիր տէյի։ ճէվապ վերիր։ վէ հէր քրիսթիյանը իթիգատը վէ ագայիտի տինիյէսի պու տուր։ (46.) « եէվմիյէ հէյքէլէ պիր իթիֆաղ կիտէր իտիլեր։ վէ էվսէ էքմէք դրրար իտիլեր վէ թէմիզ եիւրէք իլէ վէ սէվինճ իլէ թաամ էտէր իտիլեր»։

Նկ։ Պու էքմէք դրրմաղ ատէթինի։ առաքեալար վէ քիլիսէ Քրիստոսուն էթտիյինտէն ալտրլար։ քի էքմէյի էյինէ ալտր վէ գրրտը։ վէ չակիրտէրինէ վերտի վէ տէտի։ ալան եէյին պու պէնիմ տրը։ Ֆաղաթ էյի տիղաթ էթմէյի։ հաղորդութիւնտա իսրա թէնիմ տիր։ Ֆաղաթ էյի տիղաթ էթմէյի։ հաղորդութիւնտա իսրա օլունան էքմէք դրրմաղը պաչդա։ վէ հաղորդութիւնտան սոնրա էվայիլտէն չիմտիյէ պատար (մաս) հասլ քի թասլիր օլունույոր ուտու։ եախսա մուհապէթ սուֆրասընտա էքմէք դրրրպ։ թաղտիմ

օրունան պաշտպա տրը, օրմայա քի պիրինի տիկերի իւէ դարըշտրրաս սրն, պիրա տայիմա հաղորդութիւն էտէճքլէրի վադրթ, անտէն մուհապպէթ սօֆրասը իճրա օրունուր իտի, քի Ինվիսիբիլ պիր ի-թիզաքտա, պիր մուհապպէրտե, պիր իրրիճագտա օրտուդունու, պիր մուհապպէթ պադը իտի։

ՆԿԴ. Գու էքմէք ղըրմասը, եանի հաղորդութիւն, էվայիլտէն պէրի առաքեալլարտան պէտ էտէրէք, եէվմը մախսուսու, հաֆթանը իլք կիւնիւ (միաշաբաթ) եանի փազար կիւնի. թախսիս օրունարադ վէ օր կիւն Քրիստոսուն սիրիլմէսինէ պինաէն, վէ հիւրմէթէն թազտիս օրունարագ, վէ հաղորդութիւն կիւնիւ օրտուդունտան, ղատարլը կիւնիւ։ (կիւրակէ) փաք սաղլանըր իտի. եանի իշպու կիւրակէ կիւնիւ տիւնեավի քնար էտէճէք պիր խրղմէթ իշինէ տէվամ օրունանաղ իտի. չիւնքի ճանրն հաղորդութիւնու կիւնիւ տիւր։ Պիր տէ եահուտիէրին շարաթ կիւնիւնիւ քրիսթիանլար կիւրակիսի թահվիլ էթտիլէր։ (Գործ. Ի. 7.) «Վէ հաֆթանրն իլք կիւնիւ հուշան էքմէյի ղըրմայա թէճէմմիւ էթմիշ իտիք»։ եանի հաղորդութիւն այմայա։ Նասըլ քի (Ա. Կորնթ. Ժ. 16.) «Գըրարզըմըզ էքմէք Քրիստոսուն թէնինին իշտիրաքը տէյիլ մի տիր»։ Մուպարէքլէյիպ թէշէքքիւր էթտիկիմիզ գատէհ, Քրիստոսուն գանընը իշտիրաքը տէյիլ մի տիր»։ Քրիստոսուն քիլիսէսի թըպգը տառաքեալան քիլիսէ օրտուդունա պիր տէլալէթ տէ իշպու էքմէյի մուպարէքլէմէք տիր։ Չիւնքի կէրէք սրրազործութիւնտա վէ կէրէք սոնրա։ տէֆա կէրէք Քրիստոսուն թէնի, կէրէք գանը իւզերինէ էլ իլէ խաչ նըշանը էտէրէք, եանի (նուիրեալ սրբութիւն) իւզերինէ, քահանայտան մուպարէքլէնիր։

ՆԿԴ. Բրօթէսթան պոշ եէրէ քէնտի քէնտինի ալտաթմասընը քիլիսէ հէր նէ իճրա էտիյորսա այրդտան այրդա Քրիստոսուն թէնպիհինի տույուպ իճրա էտիյոր։ եախսոտ առաքեալլարրն էթտիյինի վէ թէնպիհէլրինի բիվայէթէն գավի սազլայարագ իճրա էտիյոր, նէվիճատ պիր չէյիմիզ եօգ տուր։ Իթիզատրմըզ հաղորդութիւն իւզերինէ իշթէ պու սիյազտէ տիր։ Վէ տիւնեա կէլսէ ալթ իւսթ օրտա կաթողիկէ քիլիսէ հաղորդութիւն վէ սայիր ազայիտի տինիյէճէ իթիզատրնտան վէ մէղհէպինտէն դըլ փայը կէլէճէմ։ Հէմ տայիմա ասըլ, վէ այնը Քրիստոսուն գանը վէ թէնի տիր տէյի, օր մուպարէքլենմիշ գատէհտէքի շարասա վէ էքմէյէ սէճտէ վէ թազիմ էտէր։

ՆԿԵ. Քրիսէնին թալիմաթընա կէլինճէ, Տրիտէնդեան սինօթու (Նիստ. Գ. Կանոն. Ա.) «Հէր քիմ քի ամենասուրը հաղորդութիւն սրրբնասա, էվէնտիմիզ Յիսուս Քրիստոսուն Սլլահըղը իլէ, վէ մանը իլէ պիրլիգտէ սահիհէն, այնէն, վէ էսալէթէն, թէնինին վէ գանընն վէ պիթիւն Քրիստոսուն պուլունտուղունու ինքեար էտէրսէ վէ սատէ իշպու սըրրտա թասվիրտան կէօրիւնտիւյիւ մինիկիւ, եա

պիր իշարէթ մազամընտա, եախսա գուվվէթ իլէ տիր, տէրսէ, նըղովվալ օլսուն»։ Իմթէ աղիղ բիվայէթ քի Ալլահրն չիֆահէն քէլամը տրր. աթալարրմըզ վէ աղիղ քրիսէ, քի սահիհիք պօրուսու տուր, պունու սիզէ պէօյլէ տույ էտէր. պէօյլէ էօյրէթմի վէ էօյրէթմէքտէ տիր, եանի Քրիստոս էֆէնտիմիզ Աւաղ հինդչարթի կիւնիւ, սոն սօֆրայը, Գասէք եօրթուսու վէսիլէսի իլէ առաքեալլար իլէ էթտիյինտէ, սօֆրատան սոնրա էլինէ էքմէյի ալմը, վէ շարասը գատէհ իլէ, իբիսիի տէ մուպարէքլէմիշ վէ տէմիշ. ալը եէյին պու տուր պէնիմ թէնիմ, ալը իշին պու տուր պէնիմ գանըմ. քէնտի Ալլահանի գուվվէթիյլէ, օր էքմէյի թէնինէ վէ օր շարասը գանընա թէպտիլ էթմիշ, վէ առաքեալլարա թէնալին էթմիշ տիր քի տայիմա պու էքմէյի վէ պու շարասը քէնտիսինին իսրաղ էթտիյի ուսիլ իւզերէ քէնտիլէր տախի էթտինէր։ Վէ սէօյլէտիյի սէօղլերի «առէք կէրէք այս է մարմին իմ... արբէք Ի սմանէ ամենեքեան այս է արիւն իմ Նորոյ ուխտի...» սէօյլէսինէր. վէ պու սէօղլէր սէօյլէնտիյի կիպի օր էքմէք Քրիստոսուն թէնինէ, վէ օ շարասը գանընա թահվիլ օրուր. վէ պիպլէր օնա քէմալը ալն վէ իթիգատ վէ թազիմ իլէ (ահիւ եւ գողութեամբ) եազլայրրը. վէ Քրիստոսուն գանընա վէ թէնինէ իլնաղ օրուրուզ։ Գու տուր իթիգատըմզ, պու տուր գամիէն իմանըմզ։

ՆԿԶ. Ազիզ հայրապետլէրին, վէ քիլիսէ վարդապետլէրինին տէ իթիգատը թըպգը պու կիպի տիր։ Ս. Իգնատիոս Աստուածազգեաց (Ի Ֆիլիպ. Գ. Ի.) Տօղէթեան եախսա երեւութական բաֆրզըլարա գարշը չէօյլէ եազրյոր։ «Հաղորդութիւնտան վէ առաքեալարտան էկրի տուրբուրլար, չիւնքի հաղորդութիւն գուրթարըճմըզ Յիսուս Քրիստոսուն թէնի օրտուդունու ինքեար էտէրլէր. օ (թէն) քի կիւնահլարրմըզ իշին սիյասէթ չէքտի. օնու քի, փէտէր Ալլահ քէնտի իհսանը իլէ տիրիլթտի»։

Յուստինոս (Ի Ֆրոյդ. Ռեն. Ռ. 66.) «Քրիսթիանլար հաղորդութիւնու պայադը էքմէք. վէ պայադը չարաղ տէյի թէնէվիւլ էթմէղլէր, անճագ թէն այմը, Յիսուս Քրիստոսուն հէմ թէնի հէմ գանը օրտուդունա թալիմ օրտուգ»։

Իրենէոս (Ընդդեմ հերետիկոսաց Գիրք. Դ.) «Օր իւզերինէ չիւքիւրէր օղունան էքմէյին քէնտի էֆէնտիլէրինին թէնի օրտուդունու, վէ գատէհ օնուն գանընն գատէհի օրտուդունու նէ կէօնկ էօյլէ իսկ թասարիզ էտէճէքլէր»։ Գու բաֆրզըլար Քրիստոսուն, եարատան Թասարիզ էտէճէքլէր»։ Գու բաֆրզըլար Քրիստոսուն, (Ալլահրն) օղլու օրտուդունու, վէ քէլամուլլահրն սահիհ թէն ալը-ղընը ինքեար էտէր իտիլէր. եանի հաղորդութիւնու գապուլ էտէրլէր։ Վէ Քրիստոսուն թէնի գանը օրտուդունու, տա Ալլահ էվվալը օրտուդունու ինքեար էտէրլէր իտի։

Տերտուղիանոս (Ընդդեմ Մարկիոնի Գիրք. Դ. Գ. 40.) «Եվ սա-

մրչ օլան վէ չակիրսկէրինէ Թագսիմ օլունմուշ օլան էքմէյի, ոնու քէնտի Թէնի էթտի, պու տուր պէնիմ Թէնիմ տէյէրէք »։ Վէ (Գլ. Լ.) « Վիճուտ Քրիստոսուն Թէնի վէ դանը իլէ Թաամլանը, քի ճան տա Ալլահտան պէլէնսին »։

Որոգինէս Ալլահն քէլամընը տուլմայա արդու վէ զայրէթտէ պուլունանլարա չէօյլէ նազլյոր. (Բ-ը-ղ ԺԳ. յէլէյ.) « Միղին իպա-տէթինիղին մազհարը օլան ամէլլէր իլէ օտլարա նասիհաթ վէրմէք իսթէրիմ. պիլիրսինիզ սիզ քի. Ալլահանի էսրարլարընի իլինտէ պու-լունմայա ալըշմըշսընըզ, հաչան էֆէնտիմիզին Թէնինի ալըրսընըզ. նասըլ քի քէմալը իթիդաթ իլէ վէ իմիրամ իլէ տավրանահադսընըզ. օլմայա քի ոնտան քիւչիւք պիր փարչա սիլլ եէրէ տիւշսին. օլմա-յա քի Թագտիս օլունմուշ օլան մէկտուբիյէթին պիր չէյտ կէչսին. զիրա քէնտի քէնտինիսի ճիւնհալը ատտա էսէրսինիզ. Էկէրչի ոնտան պիր չէյ ատէմի սիդդաթընըզտան եէրէ տիւշէրսէ։ Էկէրչի ոնուն Թէնինին մուհաֆազասը իլին օլ դասար տիզդաթ դուլլանըյօրսա-նըզ, հէմ տէ հադզէթի իլէ դուլլանըյօրսունուզ. նէ հադդ իլէ Սլ-լահն քէլամընտա օլան դայտարդիրդր տահա քիւչիւք, նէթէքի օ-նուն Թէնի հադզընտա զուսուր ատտա էսիյօրսունուզ »։ Նանի Քրիս-տոսուն Թէնինէ էթտիյինիզ բայէթի, քէլամընա տա էթմէլիսինիզ։

Ս. Կիպրիանոս, իմանը ինքեար էտէնլեր իճապ էտէն ապաշխա-րութիւնու իճրա էթմէտէն հաղորդութիւն ալմայա կէլէնլեր հագ-զընտա չէօյլէ սէօյլեր, (Գլ. Ցուլ. ՌՆԿԸ.) « Ոնուն (Քրիստոս-սուն) Թէնինէ վէ դանընա ճէպար կէօսթէրիլյօր, վէ Ալլահա գարշը չիմտիքի վազրթտա տահա զիյատէ էլլէրի իլէ, վէ աղըզ իլէ, նէթէ-քիմ Ալլահը ինքեար էթտիքլէրինտէ դապահաթ իլլէյօրլար »։

Նիկ. Գունլար կիսի վէ սայիր հայրապետլէր, Ս. Աթանաս, Կիւրէղ Երուսաղէմացի, Գրիգոր Նազիանզեցի, Բարսեղ, Յոհան ոս-կերերան, Օգոստինոս վէ դայրիհիմ. քի նէկիսիլ եէկճիհէթ, Քրիս-տոս հաղորդութիւնտա Թէքմիլ ինսանլըղը իլէ, Թէքմիլ Ալլահլըղը-իլէ, Թէքմիլ վէ մէվճուտ տուր. վէ պիրի անալարըմըզտան վէ աթա-լարըմըզտան տահա զիյատէ քէնտի Թէնի վէ դանը իլէ պէօլէյօր. ա-Թալարըմըզ իսէ հիչ պիր վազրթ Եիւրէլրիմիզէ կիրմէզլէր, օլան-ճա մալլէրինի պիզէ վէրմէզլէր. Քրիստոս էֆէնտիմիզ իսէ, պիզի քէնտի Թէնինի վէ դանընը հէրմիյէ էքմէք իլէ բաղպէն դաէրի սուրէթի Թահթընտա իմտա վէ ինսան Լաէր, օ պիզէ սաքին օլուր վէ պիզ քէնտինտէ։ (Ցուվ. Զ.) « Քիմ քի պէնիմ Թէնիմի վէ դանը-ը եէր վէ իչէրսէ, պէն քէնտինտէ, վէ քէնտիսի պէնտէ սաքին օ-լուր »։

ՍԿԸ. Որթէսթանլար պու դասար աչրզ իսպաթլարա դարշը պիր դաչամազ եօլու արարլար. քէնէնի Քրիստոս (Ղուկ. ԻԲ. 19.) « Պէն էքմէյի ալըզ, չիւրը էթտի, դըրսը վէ ոնլարա վէրտի, վէ

տէր. « պու տուր պէնիմ Թէնիմ քի չօզլարը իչին վէրիլիրմիշ, պունու պէնիմ զիքրիմ իչին էտին »։ Գլ (Ա. Կորնթ. ԺԱ. 23.) « Հէր չէնտ ատէքա պու էքմէյի եէրսէնիզ, վէ պու գատէհի իչէրսէնիզ բաղպէն Էօլիմիւնիւ տէր խաթըր էտին »։ Էօյլէ իսէ, Քրիստոսուն զիքրի տիր, Քրիստոսուն Թէնի վէ գանը տէյիլ տիր, եախօտ Քրիստոս հա-ղորդութիւնտա մէվճուտ տէյիլ տիր, տէրլեր։

Պունա ճէվապ էվվէլա Քրիստոսուն աչրզ սէօզլէրի տիր. « Պու պէնիմ Թէնիմ տիր, պու պէնիմ գանըմ տըր »։ Վէ աղասինտէ պու-նու պէնիմ զիքրիմ իչին էտին, ատէմէպ քրիսթիանլարա պըրագ-տըրը հաղորդութիւն սըրրընը հանկը վազրթտա ոնլար իչին իճատ օլունմուշ օլտուղունու Քիբրիլէրինէ կէթիրմէք տիր. եանի էօմրիւ-նիւն սոն սաաթլարընտա էվվէլա մուհապէթինին ոնլարա սոն տէ-բէճէյ օլտուղունու անլաթմադ իչին։ Սանկէն պու սրրը իճատ օլտուղունտան պիր գաչ սաաթ սոնրա էօմրիւնիւ պիզէր իչին ֆէ-տա էթտիյի էճիլտէն. քէնտի Թէնինի պիզէ սոն մուհաղպէթինին եատիկեարը պրագտը, քի օլ վազրթլարտա չէքտիկի էզիյէթլերի ինսան Քիբրինէ կէթիրմէք մուհալ գաալիկնտէն տիր, պունուն ի-չին տէր. էօլիմիւմիւ զիքր էտին, Հէմ պու զիքր սանին վէ ասրլ պիր զիքր տիր, տէյիլ մանիվի վէ զայրի սահիհ պիր զիքր տիր։ Մա-լիւմ քի իքի ճիհա զիքր օլուր. պիր ատէմ մէսէլա գուզու էթի եէր-սէ, օլ էթի կէօրտիյիւ կիսի գուզու Քիբրինէ կէլիր. պիր ատէմ պալ կէօրիւրսէ, անինտէ արը Քիբրինէ կէլիր, վէ դայրըհիմ. պու-նա ասրլ զիքր վէ սանին զիքր տէրլեր, քի զիքր էթտիրէնի այնը իլէ պիր ատէմին Քիբրինէ կէթիրիր. լաքին պիր զիքր տահա օլա-սիլիր քի, մանէվի զիքր Թէտիյէ օլուր. պիլ Քարզ սանա պիր գու-սիլիր քի, մանէվի զիքր Թէտիյէ օլուր. պիլ Քարզ սանա պիր գու-Թու վէրիրիմ զիքր նա եատիկեար քի, օլ գուԹուլու կէօրտիկինա-Թու վէրիրիմ զիքր նա եատիկեար քի, օլ գուԹուլու կէօրտիկինա-տէ վէրէն Քիբրինէ կէլիր. Գըրըմ մուհարէպէթի մրտալեասընը ատա-տէ վէրէն Քիբրինէ կէլիր. Գըրըմ Քիբրինէ քիրին կէօքսիտնտէ ասրլը կէօրտիյիւնտէ վազտա Գըրըմ Քիբրինէ կէլիր. Լաքին Քրիստոսուն սիկզ Թէրը էթտիյի եատիկեար, նա զիքր, սահիհէն քէնտի վիճուտինին զիքրի տիր. վիճուտինի պիզէ զիքր, սահիհէն քէնտի վիճուտինին զիքրի տիր. վիճուտինի պիզէ Թէրը էթտի, հէմ օլ սոն վազրթլարտա քի պիզիմ իչին խաչ էօլիս-Թէրը էթտի, հէմ օլ սոն վազրթլարտա քի պիզիմ իչին խաչ էօլիս-միս. իլէ էօլէճէք իսի։ Ղայրը բէսմի վէ մանէվի պիր պիզէ պը-միս. իլէ էօլէճէք իսի։ Ղայրը բէսմի վէ մանէվի պիր պիզէ պը-բրատմատը, եախօտ Թարլա, պաղչէ, մրտալեա պըրագմատը, անա-ճաղ քէնտի սահիհ վիճուտինի պրրագտը, քի սահիհ զիքրը օ տէ-ճաղ քէնտի սահիհ վիճուտինի պրրագտը, քի սահիհ զիքրը օ տէ-տիր։ Գուրալարտան բրօթէսթան պիր չէյ դազանմազ. էկէր էքմէ-տիր։ Գուրալարտան բրօթէսթան պիր չէյ դազանմազ. էկէր էքմէ-յի Էլլինէ ալըզ, ալլան եէյին պու պէնիմ զիքրիմ տիր ատէմ օլսա-յի Էլլինէ ալըզ, ալլան եէյին պու պէնիմ Թէնիմ տիր իսի, նէ տան. լաքին էվվէլա ալրն եէյին պու պէնիմ Թէնիմ տիր իսի, նէ տան. լաքին էվվէլա ալրն եէյին պու պէնիմ Թէնին սա-տէտի։ Էլպէթտէ օլ Թէնի էյիմէ նա ազրդմա ալըզտա Թէնին սա-տէտի։ Էլպէթտէ օլ Թէնի էյիմէ նա ազրդմա ալըզտա Թէնին սա-հիպլի մուԹլաղ Քիբրինէ կէլէճէք, էէր սիթիյէնին պիր տէ զիքրի օ-հիպլի մուԹլաղ Քիբրինէ կէլէճէք, էէր սիթիյէնին պիր տէ զիքրի օ-լուր. վէ ամմագ պիր ատէմ օլմալը քի, պիր ալլիուն գուԹու տասա-լուր. վէ ամմագ պիր ատէմ օլմալը քի, պիր ալլիուն գուԹու տասա-Թունտան հէտիյէ ալրն, վէ օլ գուԹուլու կէօրտիքճէ, օ տասԹու-Թունտան հէտիյէ ալրն, վէ օլ գուԹուլու կէօրտիքճէ, օ տասԹու-

Ֆիքրինէ կէրմէոն, դուքու պաշդա, վէ գուքույա մէրպուք ղիկը պաշդա. եա բապպ, պու նէ ապել փէրիշանլըղը տը, քի հագդ խասիմէրինի ինանըլըդտան պիլէ չէգարըյոր։

ՊԱՊԸ ՕԱՆԻ

ՆԷ ԿԷՕՆԷ ՎԷ ՆԱՈՐԼ ՕԼՈՒՐ ՔԻ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆՏԱ ՔՐԻՍՏՈՍ ԷՖԷՆՏԻՄԻԶ ԹԷՔՈՒԻ ՄԷՂՀՈՒՏ ՊՈՒԼՈՒՆՈՒՐ

ՆԿԹ. Բրօթէսթանլարը հէվսի Քրիստոսուն թէնի վէ դանը հաղորդութիւնտա պուլունտուղունու ինքեար էթմէղլէր. Ֆագաթ Ռոմէրլոդա բորոտլարը, քի բրօթէսթան թարգլարընը էն չըպլագլարը տըրլար, հիչ պիր կէսնէ Քրիստոսուն թէնինին վէ դանընը հաղորդութիւնտա հաղը պուլունտուղունու դապուլ էթմէղլէր։ Նպիսկոպոսական քիլիսէ, վէ ալէյ ուսում Լուտերականլար պու սահիհլիկի պիր թարզ իլէ գապուլ էտէրլէր, լաքին Գաթոլիք քիլիսէսինին պու պապտէ օլան թալիմաթը վէ իթիգատը կիսլի դապուլ էթմէղլէր։ Նաթողիկէ քիլիսէ տէր, քահանայ պատարագտա «առէք կէրէք եան. վէ արքէք Ի ամանէ եան». ատէտիլ կիսլի, օլ էքմէյին ասլը վէ օլ չարապին ասլը պատահական գոյացութիւնտան մատտա. Քրիստոս էֆէնտիմիզին թէնինէ վէ դանընա թէպտիլ օլուր. պու պատահական գոյացութիւն էքմէյին վէ չարապին զահիրէն կէօղէ կէօրիւնէն բէնկէրի, չէչնիլէրի վէ սուրէթլերի տիր. սլունլար թէպտիլ օլմաղլար. անճագ էքմէյին վէ չարապին պիւթիւն թապիաթը (բնութիւնու, գոյացութիւնու) Քրիստոսուն թէնինէ վէ դանընա թէպտիլ օլուր. եանի արթըգ էքմէք, էքմէք օլմատան վէ չարապ, չարապ օլմատան տուր օլուսլ Քրիստոսուն թէնինէ վէ դանընա թէպտիլ օլուրլար վէ տայիմի սուրէթտէ Քրիստոսուն թէնի վէ դանը գալըրլար, չէօյլէ քի, էքմէք իբլէն չիւրիւմէյէ հէր նէ պատար վագթ իսթէրսէ, սրբագործել օլտուղտան սօնրա տախի, օլ դատարատաք Քրիստոսուն թէնի վէ դանը տըր, չիւրիւմէյէ եիւղ թուքտուղու անտէ դայրը օնտա Քրիստոսուն թէնի վէ գանը գալմազ։

ՆՀ. Լուքեր վէ Լուքերականլար Քրիստոսուն օլ գասար ալըդ սէօզլէրինի ինքեար էթմէտիքլէրինտէն, օլտուգնա օնլարա պիր հիւնի մանա վէրմէյէ պաշլատըլար. ղիրա իչլերինտէն պաղըլարը տէր օլտուլար. թէն ալմըշ քէլամուլահ էքմէք իլէ պիրլէշմէզ. պու քէլամ ուլլահդն էքմէք իլէ պիրլէշմէսինէ. էքմէքլիկմէք սուչի թապիրի վէրէրլէր։ Պաղըլարը տա, Քրիստոսուն թէնինի վէ դանընը էքմէյին իչինէ, եա էքմէյին սուրէթի թաւթընտա, եա էքմէք իլէ չօյլէ հէմ վար հէմ վիճուտ օլտուլար։ քի հաղորդութիւնտա պիրի

պիրինէ դարըշմատըլոր իսէ. լաքին պիրի պիրինտէն այրրա օլմասընդն տա իհթիմալի եօգ տուր, չէօյլէ քի նէ Քրիստոսուն թէնի, նէ գանը, էքմէք վէ չարապ օլապիլիր. նէ տէ էքմէք վէ չարապ Քրիստոսուն թէնի վէ դանը օլապիլիր. տէրլէր։

ՆՀԱ. Պու եանլըշ թալիմաթա դարչը Տրիտէնդեան սինօթու. (Նիստ. ԺԳ. Կանոն. Զ.) տէ, չէօյլէ եաղար. «Էկէր պիր քիմսէ տէրսէ, քի հաղորդութիւն ադիզ սըրրընտա էֆէնտիմիզ Յիսուս Քրիստոսուն թէնի վէ գանը իլէ պէրաբէր էքմէյին վէ չարապին ասլը (դոյացութիւնու) գալըր. վէ պիր սատէ արըզ (պատահական) չէքիլլէր միւսթէսնա օլամազընտան մատտա, օլ պի էմսալ, վէ հիքմէթլի պիւթիւն էքմէյին ասլը թէնէ, վէ պիւթիւն չարապին ասլը գանա թէպտիլ օլմասընը ինքեար էտէրսէ, օնու քի կաթողիկէ քիլիսէ փէք կիւզել դոյափոխութիւն (եանի ասլին թէպտիլ օլմասը) թապիր էտէր, նեղվեսալ օլսուն»։

ՆՀԲ. Իսմի դոյափոխութիւնուն տին պահսը օլմասը պաչգա տըր. վէ Քրիստոսուն ասլինէ հաղորդութիւնտա պուլունմասընդն տին պահսը օլմասը պաչգա տըր. պու, օ պիրինէ թէգատիւմ էտէր, ղիրա Քրիստոս հաղորդութիւնտա վիճուտի իլէ հաղը օլմայա պաչլատըղը կիսլի անինտէ էքմէյին ասլը Քրիստոսուն թէնինէ թէպտիլ օլարակ, էքմէք օլմասընտան տուր օլուր. քէզալիք չարապ։ Պունլարը պէօյլէ իսթար էտէրէք կէլէլիմ։

ՆՀԳ. Հաղորդութիւնտա սրբագործութիւն իլէ էքմէյին վէ չարապին պիւթիւն ասլը եա թապիաթը Քրիստոս էֆէնտիմիզին թէնինէ վէ դանընա պիւթիւն պիւթիւնէ թէպտիլ օլուր։ Էվվէլա Քրիստոսուն «ալըն նէյին պու տուր պէնիմ թէնիմ. իչին պունտան, ղիրա պու տուր պէնիմ դանըմ» սէօզլէրի կէօսթէրիրլէր քի. Քրիստոս էքմէյի վէ չարապը պու սէօզլէր վասէթասը իլէ քէնտի թէնինէ վէ դանընա թէպտիլ էթմիշ օլուր։ Նէկէրչի թէպտիլ օլմամըշ օլսա իսի, Քրիստոս վահի վէ մանասըզ պիր սէօզ սէօյլէմիշ օլուր ուտու, եալանճը օլմուշ օլուր ուտու. էվվէլթ հէմ վահի պիր սէօզ սէօյլէմիշ օլուր, հէմ տէ եալան. չիւնքի հիչ պիր վագթ էքմէք Քրիստոսուն թէնի տէյիլ. վէ էքմէյին վէ թէնին պէյնինտէ պիր միւնասիպէթ եօգ տուր. էքմէյի էլինէ ալըպ, Քրիստոս տէրսէ, պու պէնիմ թէնիմ տիր, մութլագ քէնտի թէնինէ օնու թէպտիլ էթմիշ. քի օնուն իչին պէնիմ թէնիմ տիր տէտի. վէ լուղէթլերին մատտի մանասը տա օնու կէօսթէրիր։ Նասըլ քի պիրիսի, պու քիթապ պէնիմ տիր տէրսէ, օլ քիթապին քիմին մայի օլտուղունու թաստիգ էտէր. քէզալիք Քրիստոսուն, պու պէնիմ թէնիմ տիր, տէտիյինտէ. օլ թէնին քիմին օլտուղունու թաստիգ էտէր. լաքին Քրիստոս պու էքմէք պէնիմ տիր տէմէտի, քի քէնտի մայի օլտուղունու կէօսթէրմէն. եա պու պէնիմ թէնիմ տիր տէտի. պէօյլէ տէտիյինտէ մութլագ օլ էք-

մեր թշնամի թէպտիլ էթմէսի լաղրմ կէլիր · քի սու պէնիմ թէնիմ տիր , տէտիսի սէօղ սահիհ օլսուն վէ եալան օլմասը · դիրա նէ տիր եալան · սայընա մութապրգ սէօյլէմմէք , էքմէյէ թէնիմ տէմէք տիր · Պանիյէն էկէր Քրիստոս այրն եէյին , սու պէնիմ թէնիմ տիր , տէմէսի իլէ , օլ էքմէյի քէնտի թէնինէ թէպտիլ էթմէմիշ օլսա իտի , սասիտ էքմէք օլմուշ օլուր ուտու · սասիտ էքմէյէ տէ , այրն եէյին , սու պէնիմ էքմէյիմ տիր տէմէսինտէ , հէմ միւնասիպէթսիզ հէմ տէ մանասը պիր սէօղ սէօյլէմիշ օլուր ուտու , պա խուսուս էքմէք իքէն , ծնուն թասիի լուղէթինի թէն լուղէթինէ թէպտիլ էթմէք , Քրիստոսուն աղրընտա վահի վէ պօշ պիր սէօղ օլուր ուտու , քի հայտ , Քրիստոսուն հադրընտա սուռնու տէմէք պէօյիւք քիւֆիւր տիւր · Անճագ էքմէյի էլինէ ալըպ , այրն եէյին սու տուր պէնիմ թէնիմ · սու տուր պէնիմ դանըմ տէմէսի իլէ պէրապէր , էքմէյի թէնինէ վէ չարասը դանրնա թէպտիլ էթտի · վէ աւետարանըն սահիհ մանասը տա սու տուր · Բրօթէսթան Քրիստոսուն սու սէօղիւնիւ դապուլ էթմէյէճէք իսէ , դապուլ էթմէմ տէսին · Քրիստոսուն սէօղիւնէ տիւղէն վէրմէք , նա ասէր մանա վէրմէք նէ հաճէթ ·

ՆՀԴ · Վագաա ասէր սէօղ իլէ ասէր թէմսիլ իլէ · պիր չէյի անլաթմագ վէ սէօյլէմէք (այլաքանութիւն նմանութիւն) վար , ամմա սէօյլէտիյի մատտէ հադրընտա , օլ այլաքանութիւն , օլ նմանութիւն , պիր եադրընը մինասիպէթի օլուր , մէսէլա (Ուէ. Ժ.) Պէն դօ-յունլար աղրլարընը դափուսուսում տէտի , պէն ասմա աղաճընըմ տէտի , պէն չօպանըմ տէտի · լաքին քէնտիսի ճէմաաթընը մուհա-ֆազա էտիճիսի , սահիսի վէ դուրթարընը օլտուղու հալտէ · վէք կիւղել պէն դափուսում սէօյլէտի · չիւնքի եէնէ Քրիստոս քէնտիսի դափու մանասընը վէրտի , չիւնքի դափուտան սիւրիւ սահիպի , նա չօպանը աղրլու կիրէր · խրրսրդ իսէ դափուտան կիրմէդ , աղրլրն տի-կէր պիր եէրինի տէլէր , վէ դօյունլարը չալար , դափար , մալ սահի-պինին կիրէճէք եէրի ասրլ դափու օլտուղունտան վէ օլ դափուտան կիրէն չրգան դօյունլար թէլէթ օլմազ օլտուղու մինասիպէթի իլէ · պէն դափուսում , այլաքանութիւնու Քրիստոսա վէք կիւղել եադրը-տը · Քէղալիք պէն ասմայրմ տէտիյինտէ , գուրթարրճրմրդ վէ էպէ-տի հայաթ վերիճիմիդ քէնտիսի օլտուղունտան , պիղլէր տէ ծնուն էօմրիւ վէ էլթաֆը իլահիյսի իլէ հայաթ ալտրդրմրդտան , պիղլէրի ասմա տալլարընա պէնդէթտի , վէ վէք կիւղել պէնդէթտի , չիւնքի ասմանդն քէնտի տալլարընա միւնասիպէթի վար · Լաքին էքմէյէ , այրն եէյին սու տուր պէնիմ թէնիմ , տէմէսինտէ , էքմէք իլէ թէն պէնինտէ պիր մինասիպէթ եօղ տուր , քի Քրիստոս թէն լուղէթինի տէյիլ սահիհ թէն , իլա թէմսիլ տէյի դուլանընն · Հաթտա (Ուէ. Զ.) Քրիստոսուն , սիզ թէնիմի եէյէճէքսինիզ տէսիյի իլէն , հահու-տիլէր վէ չակիրտլէր քէնտիսինի թէրք էթտիլէր իսէ , սէսլէսի չիւն-

քի սիզ սուռնուն թէնինի նասրլ եէյէլիմ , տէտիլէր · անճագ օլ մու-պարէք էքմէյի քէնտի թէնինէ թէպտիլ էթտիյի իլէն , էքմէյէ , սու պէնիմ թէնիմ տիր , տէտի · Զարի բրօթէսթանտլար Գաֆարնալըլար միսալի Քրիստոսուն , սու պէնիմ թէնիմ տիր տէտիյինի · մատտի Քրիստոսուն էթի իւղերինէ անլասալար իտի · վէ խայրը · սիզ Քրիս-տոսուն էթինի եէյէմէյիզ · սու սէօղէ սիզ տայանամայրզ տէօղէր , հէչ օլմազա Պաֆարնալըլար դատար ադրլարընա տիւղէն վէրսէլեր իտի , սահա էյի օլուր ուտու , նէթէրիմ սահիհլիկի անլայրզ նէֆսանիյէթ-տէն նաչի ծնու հէչ դապուլ էթմէմէք ·

ՆՀԵ · Աւետարանիչլերին տէօրսիւ տէ նասրյոր քի , Քրիստոս էքմէյէ քենի տէտի , վէ չարասա դանը · աւետարանիչլերին իքիսի Քրիստոսու սինէլտիլեր · Եանի Մատթէոս վէ Յովհաննէս , տիկերլերի Մարկոս , Ղուկաս վէ Հոդոս առաքեալ · Քրիստոսուն աստրնայրդրը-նէն չակիրտլերի իտիլեր · Նէ ամայիպ քի , հէվսի պիր սու քինայէի (այլաքանութիւնու) դուլլանընլար · պիր իքիսի հէչ օլմազա սու քինայէնին (այլաքանութիւնուն) նէ մանասը օլտուղունու աչմադ եօղ մու իտի · սա խուսուս քի , Քրիստոսուն աշակերտլերի Քրիստո-սուն էօյլէ թէնինի վէ դանրմը եէյէն վէ իլէն էպէտի հայաթա մա-լիք օլուր , տէմէսի իւղերինէ , իշպու հիքմէթլի էքմէյին թէնէ թէպ-տիլ օլաճաղընը (եանի դոյտիրուութիւնու) անկլամայրզ , քէսիպ թէնինի պիզէ վերէճէք · մատտի վէ սուլի մանայէ տիֆ էթտիլեր իսէ , սու մատտի մանայը քէնտիլերինէ Քրիստոս այրը , եանի մատ-տի սուրէթտէ էթ եէմէնին պիր ֆայիէսի եօղ տուր · ճան կէօղիւ-իլէ վէ իման իլէ , սու էքմէյին թէնիմէ թէպտիլ օլտուղունու կէօր-մէյիմիդ վէ ինանտրրրդրը · սու պէնիմ տէօյլերիմ մատտի էթ իւղերինտէ տէյիլ , անճագ բուհ վէ էօմիւր տիւր · բուհ իլէ վէ իման կէօղիւ իլէ օլ էքմէքտէ պէնիմ թէնիմի կէօրէճէքսինիզ , քէղզա օլ չարասատա գանրմը կէօրէճէքսինիզ · վէ էօյլէ ծնլարը ալտրդրընրդտա պէնիմ թէնիմի վէ դանրմը եէյիպ իլէճէքսինիզ տէտի · Պէօյլէ Քրիս-տոս թէն մանասընը վէ դան մանասընը , աշակերտլերէ ասմրդ իքէն , ծնլար տէմէք քի , եինէ ծնուն թէնինի եէյէճէյիզ տէյերէք հէր նէ դատար քի օլ թէնի նէ կէօռնէ եէյէճէքլերինի Քրիստոս ծնլարա աշ-մրդ օլտու իսէ տէ , եինէ իսայրը , սիզ սուռնուն թէնինի , նէ կէօռնէ օլուրսա օլսուն եէյէմէյիզ , սու ադրմրդդա զրտտ կէլիյօր , տէյերէք , Քրիստոսու թէրք էթտիլեր · Քրիստոս քի այէմին սէլամէթի իլէն կէլմիշ իտի , էկէրչի էքմէյէ թէնիմ · վէ չարասա պէնիմ դանրմ տրր տէմէսի իլէ քինայէ (այլաքանութիւն) նա թէն վէ դան մանասընտան մատէ , տիկեր պիր մանայէ օլ թէմսիլի , քինայէի (այլաքա-նութիւնու) սէօյլէմիշ օլսա իտի , օլ վաղքի սիւրչենլերէ թէն վէ վէ դան մանասընը աչմադ մը իտի , վէ ծնլարը օլ մաղարրաթտան դուրթարմադ մը իտի · (Ուէ. Ժ. Ի.) ա Պէն ասմայրմ , վէ սիզ ասլ-

Յոհան Ոսկեբերան (ԻԶ Մատթէոսի բան 3. ՝ի բանն «Եղիա էր այս է Մարգարէն իմ, և արքէն ի մանէ, Լն.») «Զիրա պիր վագրթ Քրիստոս պունու վատ էթմիշ իտի, վէ եէնի անտը թաստիգ էտէր, վէ էսկի ահպան նասրլ քի էրքէնլերի վէ տանալարը վար իտի, քէզալիք պու ահտտա բապպրն դանը վար տրը... վէ քէնտիսի տախի օնտան իշտի, վէ պունու (աշակերտլէր) տուշտուգլարընտա, նէ տէմէք, դան մը իշէյորուզ, վէ թէն մի նէյորուզ տէմէսինլէր վէ ալթ իւսթ օլմասընլար տէյի, զիրա պու պահանը էթտիրմիտէ, չօգլարը օ սէօզլէրպէն սիւրշտիւլէր. իմտի ալթ իւսթ օլմասընլար տէյի էվվէլա քէնտիսի պունու էտէր քի, պու էսրարլարա ճանը կէօնիւլ իլէ իւնաբ գրմայա ինլարը նանաշարլարն. պունուն իշին, իմտի քէնտիսի քէնտի դանընը իշտի. նէ տիր էօյլէ իսէ հէմ պունու վէ հէմ օլ ա-թիգ (ահտը) պիրլիքտէ մի էտէլիմ, խայրը, հիչ օլմազ. զիրա պունու նտին տէտիյի, օնտան վազ կէչէլիմ իշին տիր. զիրա էկէրչի կիւնահլար ածիլըզընը պու վէրիյորսա օ պիրի արթիյէ տիր. պու սէօզլէրին հէփսինի Քրիստոս առէք կերէք այս է. վէ արքէք այս է նէն տէտիյի կիպի. էքմէք իլէ չարապ Քրիստոսուն թէնինէ վէ գանընա թէպսիլ օլուր. վէ քէնտի գանընը էվվէլա քէնտիսի իշտի»։ Տէր տէֆա Ոսկեբերան. (Ռոմ. 24. Ա. Կոր. ժ. 21.) «Գանդի ոչ կարէք. զիրա բապպրն գատէհինի վէ չէյթանըն գատէհինի իշմէյէ գատիր տէյիլսինիզ» սէօզլէրի իւզէրինէ, պէօյլէ նաղար։ «Փէք սահի, վէ տէհչէթլիճէ տէտի. զիրա ծնու քի պու տուր (այս է) տէտի, օ քի գատէհտէ տիր, այնը օ տուր քի, պէօյրիւնտէն ագտը. վէ ծնու ալըյորուզ։ Պունուն իշին էկէրչի գանը արզուլէյորսան սէտի, հայվան նատուլու փութլարըն հէյքէլինէ կիթմէ. անճագ պէ-նիմ հէյքէլիմէ. պէնիմ գանըմ իլէ ծնու զըրմըզլա թահվիլ էթ։ (Rubefac)»։ Պունուն իշին տիր քի Յոհան Ոսկեբերան հաղորդութիւն մուալիմի, նասրլ քի Օգոստինոս շնորհք մուալիմի թէսմիյէ օլունուր։

Ս. Կիպրիանոս (Թուղթ — Փէյլէ... 63.) չէօյլէ նաղար «Զիրա էկէրչի էֆէնտիմիզ Յիսուս Քրիստոս վէ Ալլահըմըզ քէնտիսի, Ալլահին պաչ քահանին տիր։ վէ փիտէր Ալլահա էն էվվէլ քէնտիսի գուրպան սունտու. վէ պունուն, քէնտի զիքրի իշին օլտուրմունու էմիր պույուրտու իսկ. էվվէթ օլ քահանայ Քրիստոսուն սահիհէն նէ-ինէ կէչէր. վէ Քրիստոսուն էթտիյինի վէ թըպգըսընը էտէր, imitatur Id, quod christus fuit։ Վէ սահիհ վէ թէքմիլ գուրպան քիմսէ-տէ Ալլահա օլ վագրթ սունար. էկէրչի Քրիստոսուն սունտուղունու կէօրիւպ, օ կիպի քէնտիսի տէ սունմայա պաչլարսա»։

Տէրտուղիանոս (Դէր. Դ. Ընդ. Մ-էյ-ի. Գ. Խ.) «Պու պէնիմ թէնիմ տիր, ամէտիյինտէ ալտըղը վէ չակիրտլէրինէ թագսիմ էթտիյի էքմէք քէնտի թէնի իտի»։

լարը ։ տէտի իսէ , ամիտէ , նիչին քէնտինի սամա թէսմիյէ էթտիլի-նի աչտը · (հ·) « Պէնտէ գալը , վէ պէն սիզտէ · Նասըլ քի տալ , քէնտի քէնտինտէն մէյվէ կէթիրմէզ · Էկէրչի սամայա պաղը գալ-մաղսա , քէղալիք սիզտէ պուլնուն կիպի · Էկէրչի պէնտէն պաղը օր-մազսանը (մէյվէ վերէմէզսինիզ) » · Իչթէ թէմսիլինին մանասընը աչտը · վէ հէր նէ վազըթ Քրիստոս թէքէլիւմիւնտէ պիր քինայէ (այլաբանութիւն) դուլլանսը իսէ , ագապինտէ օր դավալը մանայը [illegible] ·

Պօղոս առաքեալ (Ա· Կոր· ԺԳ·) եաղըյոր քի « Ս քի լայզդ օր-մայարագ պու բասպէն թէնինտէն եէրսէ վէ գանընտան իչէրսէ · քէնտի ճանընա հէլագ վէ դաստապարտութիւն եէր վէ իչէր » · Էկէրչի բասպէն թէնի , բասպէն գանը մանասը սպաչդա օրմուչ օլսա իսի · պու սպաչդա մանայը աչմագ եօգ մաս քի , եինէ բասպէն թէնինի վէ բասպէն գանընը նալայըդլըդ իլէ նեյէնի , հէլաք ճէղասընը թէհտիտ էտիյօր · Հէմ կէրէք Քրիստոս , վէ կէրէք աւետարանիչլէր , վէ Պօղոս առաքեալ · Նէ ապրլսըդ ատէմ օրմուչ օլուրլար քի պունճա ուղուն դէման պու թէմսիլին նէ օլտուղունու աչմասընլար · Լաքին դաթը աչըդը տա վէ ասը աս օ տուր · վէ Քրիստոստան սպաչյարագ չիմ-տիքի վաղթիմիզէ գատար տա եինէ մանա Քրիստոսուն տէտիյի սիր · վէ Ալլահըն ադիզ չիգահէն քէլամը , Թահրիրէն քէլամընա մութա-սըդ վէ մաւվաթըդ սըր · Իչպու ադիզ բիսմայէթ կաթողիկէ քիլիսէյէ գանուն վէ ուսիլ վէ գըլաղուզ օլարագ , պու իթիգաթտա քիլիսէ քէնտի պու սպասլտէրի ագայիտի տինիյէսինի հըգդ էթտի վէ տիւն-եանընն չար էթրագընտա եէվիրիյէ , հէր մահալտէ , քի դուստասը չէ-բիգի սունարլար · վէ քահանայ առ.էք կերէք տէտիյի կիպի օր էքմէք վէ օր չարասլ Քրիստոսուն թէնինէ վէ գանընա թէպտիլ օրուր · ան-տէն հէր քիմ քի պու թէնէ վէ պու գանա եագլաշըրսա վէ լայզդը իլէ օնտան եէրսէ վէ իչէրսէ էպէտի էսմիւրէ մալիք օրուր · Քրիստո-սու քէնտի իւղէրինէ տավէթ էթմիշ օրուր , մաաղ Ալլահ էկէրչի նա-լայզդ վէ կիւնահքնար ատէմ պու էքմէյի , պու չարասը եէր վէ ի-չէրսէ , պէօյիւք խաթա իչէր · Վէ Ալլահըն տիվանընտան մահրում օրուր · Պօղոս առաքեալըն տէտիյի կիպի ·

ՆՀԶ · [illegible] քիլիսէ , պատարագլարըմըզ , վէ պատարագամա-տոյզ քիթասլարըմըզ պու դոյափխութիւն սըրրընըն սրհէթինի ա-լանէն վէ թէվաթուրէն թատիզ էտէրլէր , վէ օ տա Քրիստոսուն սէօզլէրի առ.էք կերէք եւն. լուղէթլէրի իլէ · (Տէ- Տէլեենդէ-Ն ·Ի-Ն[illegible]· Նէ-գ· ԺԳ· Գ.Լ· Գ·) Եէթէր քի պիր պատարագըն իսթիտա-սընտան խիթամընա գատար տուրասընը , վէ իճրա օլունան տուալա-ըը տինլէյէսին · Գէղա հայրապետլէր · Էվվէլա Եւդինէս Դ· փապա · Էրմէնիլէրի հաղորդութիւն սըրրընը քէլիմէլէրի Քրիստոսուն սէօյլէ-տիյի սէօզլէր տիր , քի պու սըրրը իճրա էտէրլէր տէր , վէ եազար ·

Խակէնտէրիսէ Բուս պատարագամատոյցունտա , օնու քի Ա · Բարսեղէ , վէ Ա · Գրիգորա աղվ Էտէրէր , պէօյէ եաղար · « Սէն եարատպ , քէնտի սէտան իլէ իշպու Թագտիմ օլունանը (եանի էքմէյի վէ շարապը) Թէպտիլ էթ , սէն հուզուրբուտուզա գօնուլարադ · իշպու հիքմէթ իլէ տօլու մէէմուրիսէթիմիզի իքմալ էթ · ալիղ բուհուն լութֆունու իւզերիմիզէ իրսալ էթ · քի իշպու Թագտիմ օլունան էքմէյի վէ շարապը (Քրիստոս) քէնտի սահիհ Թէնինէ Թէպտիլ էտէր » ։

Ս · Կիւրեղ Երուսաղէմացի (Քրէ-գոռէ-էան կրն-ընէան · Ե· Թէ- Զ·) « Պիր վաղթ կանա Գալիլեա չէհրինտէ սույու շարապա , քի գանա գալիլիէթի վար տը , Թէպտիլ էթտի · (Պու քէրրէ ատ) շարապը գանա Թէպտիլ էթտի » · Ալէ « Քրիստոս էքմէյին իւզերինէ պու պէնիմ Թէնիմ սիր , տերսէ քիմ չիւպհէ էթմէյէ արթըլ գատիր օլապիլիր · Գու պէնիմ գանըմ տը (տէրսե) , քիմ Թէրէտտիւտ էտէրէք պու օնուն գանը տէյիլ տիր տէյէպիլիր » · Զիյատէսինի արդուլէյէն օղուսուն (Մէլուրինս · Գէ· Գ· Ե-ը Հ-ըրդ-ընէան Գը ժԹ.) · Տէգիա (Քրէ-գոռ-է-էան կրն-ընէան · Ե· · ·) պատարագ սըրբընը չէօյէ եաղար · « · · · քէղալիք օլ Եսայիտէքի · քէրոմբէլէրին Թէսպիհինի Սուրբ , Սուրբ , Սուրբ , եա աղիզ , եա աղիզ , եա աղիզ · իշպու բուհանի Թէսպիհաթտան սօնրա Ալլահա բիճա էտէրիզ քի , աղիզ բուհունու իշպու հուզուրա գօնուլան հէտիսէլէրին իւզերինէ իրսալ էթսին · քի էքմէյի Քրիստոսուն Թէնի վէ շարապը Քրիստոսուն գանը էթսին , զիրա աղիզ բուհ օլ չէյէ քի Թօգանը , օնու Թագտիս էտէր վէ օնու Թահվիլ էտէր · սօնրա պու բուհանի նշխարք մուպարէքէլէնմիշ (սրբագործել) օլարադ , պու մաղֆիրէթ գուրպանը իւզերինէ ուսմուտ քիլիսէնին սէլամէթի իչին Ալլահա բիճա էտէրիզ · պատէհուտիւնեանը սաասէթի հալի իչին վատիշահլար իչին · · · » · Տէմէք քի սրբագործութիւն էվայիլտէ աղիզ բուհուն չաղրըլտըղընտան սօնրա իճրա օլուր ուտու ։

Ս · Յովհաննէս Դամասկացի · (Յ-ոչ Ո-ղ-ք-ա- Հ-ա-ա-ա-ղ Գէրէ· Դ· Գը ժԴ·) չէօյէ եաղար · « Նիչին իսմի (Քրիստոս) էքմէյի թէն · քէղա շարապ իլէ սույու քէնտի գանը էթմէյէ գատիր օլմայանագ · · · պու կիսի · Ալլահ պու պէնիմ Թէնիմ տիր տէտի · վէ օ տա քէնտի հէր չէյէ գատիր Թէնպիհի իլէ · քէնտի կէլինճէյէ գատար իճրա օլուր » · Սանի էքմէք Թէնէ վէ շարապ իլէ սու գանա Թէպտիլ օլուր քէնտի գատիր քէլմը իլէ ։

Տէգիա Կիւրեղ Երուսաղէմացի (Կրն-ընէան · ժԹ· Քրէ-գոռ-է-էան

Է-ուհդ-ա-ն-ընէան Ա·) չէօյէ եաղար · դիրա նասըլ քի « Հաղորդութիւն էքմէյի վէ շարապը · Ս · Սրբորդութիւն չաղրըլմազտան սաֆի էքմէք վէ շարապ իսի · վէ չաղրըլտըղտան սօնրա էքմէք Քրիստոսուն Թէնի , շարապ տախի Քրիստոսուն գանը օլուր » ։

Յոհան Ոսկեբերան , վէ Դամասկացի , վէ սայիր հայրապետէր աղիզ բուհուն չաղրըլմասընը գուրպանը իքմալի իչին տիր տէրէր · Ս · Բարսեղին սէտիչի կիպի քի · Քրիստոսուն « Առէք կերէք եւն · Եւ արբէք 'ի սմանէ եւն · » սէօզլէրինէ կէրէք էվվել կերէք սօնրա սայիր սէօզլէր իլավ էտէրիզ քի · սըրբլարա բաճի օլուպ պէօյիւք գուվվէթլէրի վար տը · լաքին էքմէք իլէ շարապ Քրիստոսուն սէօզլէրի իլէ Քրիստոսուն Թէնինէ վէ գանընա Թահվիլ օլուրլար ։

Նէհէ · Աղիզ հայրապետէրին պու գատար չանապէթլէրինի հաղորդըմըզտան մագսատ · էվվէլա գոյավոխութիւն Քրիստոսուն սէօզիւ իլէ օլտուղունու իսլրաղ էթմէք իչին տիր · Սանիյէն , կէրէք Բուս քիլիսէսինին վէ կէրէք Հայ Էջմիածնական քիլիսէսինին , եախօտ տահա տօղրուսու · Ներսէս Լամբրոնացինին գոյավոխութիւն հաղընտա էմալի նամէսպուգ , վէ եանը Թալիմաթընը ճէրհ ու ըէտտ էթմէք իչին տիր , վէ աթիտէ (ՆԳԴ·) պունլար պիղէ լազըմ օլամադ պատարագատան եաղըլարլար ։

ՆՀԸ · Շուրասընը տա իխթար էտէրիզ քի , էվայիլտէ աղիզ հայրապետէրին Թէքէլլիւմիմնտէ հաղորդութիւն սպրընը իչպու իքի լաղըմը վէ այրը խուսուսաթը պիր սիյազտա ԹուԹուլուր իսի , եանի աղիզ պատարագտա հէմ հաղորդութիւն սրբրը աղիմի Թագտիս օլունուր , հէմ Քրիստոսուն մանէն վէ էմսալը նամէսպուգ գուրպան սրբրը · եախօտ պունուն իչէ Թամամիարդի Ալլահա վանիգ տան տապուտիէթի իճրա օլունուր ։ Վ.ապաա հայրապետէրին պաղըլարը պատարագտա · վէ « առէք կերէք , վէ արբէք եւն » տէնտիքտէն սօնրա , աղիզ բուհուն չաղրըլմասը իչէ · եանի « Որով գնաց եւն · եւ դրաժախ մարմին եւ արիւն արասցես ճշմարտապէս սեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի , եանի պունուն իչէ , պու էքմէյի վէ պու շարապը սահիհէն Քրիստոս էքէնտիմիզին Թէնի վէ գանը էթ , եախօտ էտէսին , եախօտ էտէճէքսին » տէնիլմէսի իչէ , պու սրբրը Թէքմիլ օլմասը խուսուսունու անլար ըսըլար · եանի օրատա Ս · Սրբորդութիւնա քահանայ Թարաֆընտան ռիճա օլունուր քի · հէմ հաղորդութիւն , հէմ պատարագ գուրպան սրբրընը կէլէրէք իքմալ էթսինլեր ։ Տէմէք քի հայրապետէրին մանայը հաղիգէսի աղիզ բուհուն եախօտ փէսէր ուլլահան չաղրըլմասը , պատարագընը Թէքմիլ վէ պէյան էտիճի օլան տուապարընը պիրիսի տիր · վէ էքմէյին վէ շարապընը , Քրիստոսուն Թէնինէ վէ գանընա ասրլ Թէպտիլ օլմասը իչին , նէ պիր զարարը վար , նէ տէ պիր մուանէնէթի · անճադ գուրպանընը Թագտիս վէ իքմալինէ տայիր օլան տիրիսի տիր ուալարընա ։

ՆՀԹ. Գուրատա մասթթաճիւպ վէ մասթթէէսիփ նաղարբզ. քի հայր Գաբրիէլ վարդապետ Աւետիքեան Վէնէտիք Էրմէնի Գաթոլիսի միւհթէրէմ թարիգաթընտան վէ պէյնէլ ազրան Աստուածարան վարդապետ Sulle correzioni fatte et. Քիթապընտա հայրապետլէրին վէ կաթողիկէ քիլիսէնին պու պապտէ օլան թալիմաթընը վէք ալա պիլտիկի հալտէ. Հայոց Էջմիածնական քիլիսէսինտէ ազիզ տէյի տօնէլ օլան Ներսէս Լամբրոնացիին իշլու գոյամոխութիւն հագընտա զուհուրա կէթիրտիկ պիր նէվիճատ նանլըշըզը հիմայէ վէ մուհաֆազա էտէրիմ տէյի մէղհէպիմիզին էն մուգատատէս, վէ էսասէն էն էլզէմ իթիպասընը իսլալ էթմէյէ չալըշմըշ օլտուղու. տօղրուսաս մուհիպի իսթիղրասընմըզ օլմուշ տուր. վէ Գրիգոր Պետրոս Ը. Լիբանան կաթողիկոսունուն Զաքիչեան հայր Միքայէլ վարդապետ հագընտա յաուտ ազգասէր, քան Աստուածաշունչ տէտիյինի այնը իլէ պունուն իւղէրինէ տախի սէօյլէրսէք, զանընմճա հապարէթ օլմազ.

ՆԶ. Գու խուսուս նասըլ քի աթիտէ վէ մահալինտէ թէքրար էտէճէյիզ, հէր միլլէթին վէ էրմէնի միլլէթինին տախի թալիմաթ վէ զիւրիւմիւնէ նազարէն, պատարագը սունան վէ թագտիմ էտէն Գարանայպետ Գրիգոր քէնտիսի տիր. վէ պատարագտա քահանայ Գրիգորիսուն սատէ պիր վէքիլի տիր. զիրա հայաստանեայց պատարագամատոյցունտա «ոչ ոք արժանի է նոյն». տուսաբընտա, քահանայ Գրիգորիսուն վէքիլի օլտուղու ճիհէթի իլէ, ինա ըրճա էտէր «Գէնտի ազիզ բուհունաւ գուվվէթի իլէ. պէնի քի, քնահինիկը ինսանընա մուվաֆֆագ օլմուշում, իշլու ազիզ մէղպահրն հուզուրունտա տուրմայա՝ վէ քէնտի լէքէսիզ թէնինի, վէ միւչէրրէֆ զանընը թագտիս էթմէյէ սէն զատիր էյլէ... զիրա սէնսին Գրիսատս Ալլահընմըզ քի, թագտիմ էտէյօրսուն, վէ թագտիմ օլունույօրսուն, վէ զապուլ էտիյօրսուն, վէ ինսան էտիյօրսուն... Տէմէք քի իշլու գուրպանընն ինրասընտա պուլունան ասըլ Գրիսատս էֆէնտիմիզ տիր. վէ սուրբ սուրբտան սօնրա վէքտէր Ալլահա խթիապէն օլան տուատտա չէօյլէ նապար. Եա վէքտէր Ալլահ «Սէն պիր թանէճիք օղլունու պօրճու վէ պօրճ, պօղազլանանաճագ վէ նաղլանմըշ գուղու, վէ սէմավի էրմէք, պաշ քահին, վէ գուրպան վէրտին պիզէ. զիրա թագտիմ էտէն քէնտիսի տիր, վէ իշիմիզտէ թիւքէնմէզ ատրիճէսէ թագտիմ օլունան նինէ քէնտիսի տիր». Գու տա պէօյլէ. Վէ թագտիս (քահանայագործել) օլտուղտան սօնրա. Տօրէթեան բաթրըզլարա գարշը, առնիր կէլինտեն սօնրա ճէմաաթ պիլ ճիւմլէ, ամեն տէրլէր, չինքի պու բաթրըզլար հազորդութիւնտա Գրիսատսուն սահիհ թէնի նօգ տուր տէր իտիլէր, վէ ամեն տէտիքտէն սօնրա, ազապինտէ Գրիսատսուն թէնպիհինի, նանի պունու պէնիմ զիքրիմ, իշին էտին քէլամընը զիքր էտէրէք, քահանայ տուա էտիպ, տէմէյէ

պուլար « եա բաղպ , իլթէ սէնին իլպու թէնպիհինէ մութապրդ , սէնին խէլաս էտիճի թէնինին վէ դանրնըն սըրրընը իլէրի թագտիմ էտէրէք , պունուն սէլամէթ պախշ էտէն էզիլէթլէրինի , էօմր պախշ էտէն խայա չըզմաբընը , իւշ կիւնլիւք կէսմիւլմէսինի , միւշէրրէֆ գըլամընը , Ալլահանի նիւքսէլմէսինի . . . » . դիրը էտէրիզ . Վէ սոնրա վէ « սէնինքիլէրինի սէնինքիլէրինտէն սանա հէր վէճ իլէ . վէ հէփսի իլին սունաբրդ » . Մուախխարէն կէլէն տուատա չէօյլէ եազար , « Սէնին իլիմաս էթտիյինէ պինէէն . քէնտի պիր թանէնիր էվլատընն էֆէնտիմիզ Յիսուս Քրիստոսուն դանը վէ թէնի խըզմէթինէ եանաչմայա ճէսարէթ էտէրիզ » . Վէ սոբլ մէվգիյի միւզաքէրէ օլան վէ Աւետիքեանընն տայանտընդը ազիզ բուհուն տավէթ օլունմասը տուատընա կէլինճէ , չէօյլէ իսթիտար էտէր . « սէճտէ գըլարըզ . վէ բիհա էտէրիզ , վէ սէնտէն , եա մէրհամէթի Ալլահ , տիլէրիզ . սէնին իլէ էպէտի վէ հէմդաթ օլան ազիզ բուհունու պիզէ , վէ հուզուրա գօնուլմուշ իշպու հէտիյէլէրէ իրսալ պույուր » . Վէ իլէրիս վարըպ քահանայ , օլ մաւպարէք թէնին վէ գանրն իւզէրինէ խայ բէսմի էտէրէք , չէօյլէ տէր . « Պունուն իլէ էքմէյի մուպարէքլէյէրէք + . դուրթարընընը Յիսուս Քրիստոսուն սահիհ թէնի էտէսին , վէ սահիհ գանը էտէսին » . վէ գանա ազգուզ քէրրէ տարէթ մանասուէֆտէ սէօյլէր ։

ՆԶԱ . Մէմուուհ Աւետիքեան իշպու արասցես իսթիլահընտան տէհշէթէ կէլէրէք . վէ Ե . Հ . Էէպրունա թէպայիէթ էտէրէք , վէ պունուն տէսիյինի իլթիզամ էտէրէք , ումումուն սահիհ մանասընը թէրք էտէր , վէ թամիրլէրէ սիւլիւք էտէր . քէնինի ազիզ բուհուն իշպու հէտիյէլէր իւզէրինէ ազիմէթի իլէ , օլ վազրթ էքմէք վէ չարայ Քրիստոսուն թէքմիլ թէնինէ վէ գանրնա թէսլիմ օլուր ։ Ֆագաթ նօգարբտա տէտիյիմիզ կիպի , պու Խուհաերսին նախսա Խուհսին (արասցես) մանասը ասրլ գոյատիսուէթիւն օլմամընշ , սէն կէլիպ , եէնիտէն էտէսին մանասընճա տէյիլ տիր , նօղտա , ատէք կերէքտէ , պու տուայա գատար օլան տուալարրին մանասընա հէմ զրտա օլմուշ օլուր , հէմ տէ պէօյիւք նանրըլրդ , դիրա պունտան էվվէլ օլան տուալարտա , ատէք կերէքտէն սոնրա , մարմին եւ արիւն , սահիհ գան , վէ սահիհ թէն օլմուշ տէյի . հէմ քահանայ , հէմ ճէմաաթ սէճտէ էսիյօրլար , հէմ Ալլահա քէնտի գուրպանլարընը սունույօրլար ։ Վէ դիրը էթտիյիմիզ Տօքէթեան բաֆրդըրլարա գարշը , կերէք ատէք կերէքտէ , կերէք հաղորդութիւն ալընտըրընտա , պիւթիւն ճէմաաթ նիւքսէք սէս իլէ « ամէն » տէր . նանի ինանրրդ , վէ գապուշ էտէրիզ տէմդ տիր ։ Տիղդաթ իլէ օղունտուն օլան տուալար , սահիհլիք մէյտանա չըգար ։ Սանիյէն իշպու ազիզ բուհուն ազիմէթինի պիր եալընրդ թաղտիս օլմուշ հէտիյէլէրին իւզէրինէ տավէթ էթմէյօրուզ . իլլա « հէմ սիզիմ իւզէրիմիզէ վէ հէմ հուզուրա թագմէյօրուզ .

տիմ օլմուշ օլան հէտիկէէր իւղէրինէ »։ Քէֆիկէթ պէօյէ օլտուղու հալտէ, օլան տուատան պէյան օլունուր։ Նէ սէմէք, ազիզ բուհ հէմ պիզիմ իւղէրիմիզէ, քի պու գուրպան սըրրընը լայըզը իլէ իճրա էտէլիմ տէյի տավէթ օլունույոր, հէմ մուպարէք հէտիկէէրին իւղէրինէ - սէմէք քի, ազիզ բուհ պիզիմ իւղէրիմիզէ իշպու կէլմէսինտէ պիզէ նէ էտիյօրսա, ազիզ հէտիկէէրէ տէ թըպդը վէ այնը օնու էտէճէք։ պիզէրին իւղէրինէ կէլիր քի, պու Քրիստոսուն գուրպանընը լայըզը լութֆու իլէ իճրա էտէլիմ։ քէղալիք քէնտի հուսզուրու իլէ հէտիկէէրինի վերէնէ էնիպ, նէզարէթի իլէ իշպու գուրպանը, նանի գանը վէ թէնին գուրպան սըրրընը քէնտիսի տախի հուզուրու իշանիսկէ մուպարէքէէիսի։ Ալլահա կիւնահարըմզը աֆվէրը իլէ թաղտիմ վէ թաղսիմ օլսուն։ թըպդը նասել քի էսկի ահատա կիւնահար մաղֆիրէթի իշին տանալար վէ էրքէճէր գուրպանը Ալլահա սունուլուրուտույուսա։

ՆԶԲ։ Հէմ պատարագը օլ վագթի ազիզ բուհուն էթմէսի վէ թաղտիմ էթմէսի լազըմ կէլիր իտի։ պու քի մուղայիր տիր։ չունքի օլան տուալէրէ վէ սահիհիկէ նազարէն, Քրիստոս հէմ գուրպան գուգուսու տուր, հէմ պաշ քահին, պու գուրպանը սունան քէնտիսի տիր։ Տէֆա ազիզ բուհուն ազիմէթ էթմէսի, վէ էքմէյի վէ չարապը Քրիստոսուն գանընա վէ թէնինէ թէպտիլ էթմէսի խուսուսու, էկերչի լազըմը պիր հիսսէ օլսա իտի, Քրիստոսուն իլը սունտուղու պատարագտա տախի ազիզ բուհուն չազրըլմասը լազըմ կէլիր իտի։ օ քի եօք տուր։ վէ օլ պատարագ տա թէքրիլ վէ իլը պատարագ տըր։ վէ պիզիմ սունտուղումուզ պատարագ տախի, ելինէ օլ պատարագ տըր, քի տիւնեա սօնունա գատար սունուլաճագ տըր։

ՆԶԳ - Պիր իխթար տանա վար քի, ազիզ բուհ չազրըլմազտան էվվել, վէ չազրըլտըգտան սօնրա դպիրլեր չէօյլէ թէբէննիւմ էտէրլեր։ Զազրըլմազտան էվվել։ «եա Ալլահէն էվվասը, քի փէտէրէ միւսալահա իլէն գուրպան սունուլուպ, էօմիւր էքմէյի պիզէրէ ազիզ գանընէն տէօքիւլմէսի իլէ թաղսիմ օլույօրսուն»։ տէմէք քի Քրիստոսուն գուրպան սըրրընէն օլմուշ օլտուղունու իթիրաֆ վէ վէ թաղրիր վէ զիքր էտիյօրլար։ Վէ ազիզ բուհ տավէթ օլունտուղտան սօնրա, ելինէ Դպիրլեր «եա Ալլահէն բուհու քի, սէնին իլէ պիր իհթիշամտա օլանէն սըրրընը։ կէօյտէն էնէրէք պիզիմ վասէթամըզ իլէ իճրա էտէրսին։ ։ ։»։ Պունլարրն հէվսի կէօսթէրիք քի, ազիզ բուհուն տավէթ օլունմասը, վէ Լտեսիճ սէօզիւ, եալնըզ պիր տուա տըր։ վէ սըրրին մուղթազի պիր [illegible] տէյիլ տիր։ վէ հէր չիւպհէյի վէ պու պատատ եանընը զիւիւմլերի տէֆ ու բէֆ էթմէք իլէն կաթոդիկէ քիլիսէ Լուսկին (արասցես) լուղէթինի պիլ թէրք։ Երտին (արարեր) լուղէթինի դուլլանմայը միւրաճճահ սայմը տըր։ վէ էօյլէ իճրա էտէր։ Լաֆին էկէրչի արասցես սէօզիւն զահիրի, վէ

սատտի մանասընա պագարսան, Երախայլարընը պատարագը խիթամընտա տա, օ մահալտէ վէ օ կիպի եազրընը տըր։ «Երախայլարտան հիչ պիր քիմսէ, տինսիզլէրտէն հիչ պիր քիմսէ, նաֆտագ վէ ապաչխարանը թահթրնտա օլանլարտան հիչ պիր քիմսէ, պու Ալլահանի սըրրա եազլաչմասընն»։ Վէ Դպիրլեր տէրլեր։ «Բապպէն թէնի, վէ իսէլա էտիճինին գանը հուզուրտա առուրսույոր»։ պու պէօյլէ օլտուղու հալտէ արթըգ պիզէ նէ տէմէք տիւչէր։ առէք կերէք տէմէյէ էօյլէ իսէ հիչ պիր լուղում եոգ տուր, նէ տէ ազիզ բուհուն կէլմէսինէ պիր լուղում վար, իչթէ թըպդը պունուն կիսի։ վէ փէտէր Ալլահա տիզ «պունու սահիհ թէն էտէսին, պունու սահիհ գան էտէսին» տէյի ռիճա էտէրիզ։ լաքին ալէմ պիլիր քի, օ ռիճամըզ պիր իպատէթ տուասընտան իպարէթ տիր։ Վէ նիչէ նիչէ կիւնահրնար քահանայլար պատարագ էտէրլեր։ վէ պու կիւնահրնար քահանայլարընն իւղէրինէ դապիլ քի ազիզ բուհ կէլմէսին, օ վագթի նէ տէմէյի, [illegible] սահիհ [illegible]։ Գոհպրչի հէվսինանէ խուլասա էտէրիզ, պատարագտա էքմէք իլէ չարապ, Քրիստոսուն սատէ «առէք կերէք այս է մարմին իմ, արբէք 'ի սմանէ ամենեքեան, այս է արիւն իմ եւն»։ սէօզլէրի իլէ քէնտի թէնինէ վէ գանընա թահվիլ օլուր։

ՊԱՊԸ ԱՂԱԼԻՍ

ՔՐԻՍՏՈՍ ԿԷՐԷՔ ՄՈՒՊԱՐԷՔԼԷՆՄԻՍ ԷՔՄԷՐՏԷ ԿԷՐԷՔ ՇԱՐԱՊՏԱ ՎԷ ՊՈՒՆԼԱՐԸՆ ԷՆ ՈՒՖԱԴ ՓԱՐՉԱԼԱՐԸՆՏԱ ՎԷ ԷՆ ՈՒՖԱԴ ՏԱՄԼԱԼԱՐԸՆՏԱ ԹԷՔՐԻՄԻ ՎԷ ՄԷՎՃՈՒՏ ՊՈՒԼՈՒՆՈՒՐ

ՆԶԴ։ Շիմոիյէ տէկին նազրան տէլիլէրտէն միւսթէպան վէ պէյան էտիլմիշ քի, Քրիստոս էքմէյին վէ չարապը իլիմտէ հաղորթիւն սըրրընը իճատ էյլէմիշ։ քէղալիք Քրիստոսուն թէնի վէ գանը վէ ճանը, վէ Ալլահընը հաղորդութիւնտա նէ կէօնէ հաղը պուլունտուղու թէպտիլիւն էթմիշ։ Շիմոն պէհէրինտէ նէ կէօնէ պուլունտուղունա կէլմնտիի հալտէ, տէրիզ։ պիզ հաղորդութիւն այաղընընդա, սրբագործել օլմուշ էքմէյին սատէ պիր փարչասընը ալըրընդա։ սրբագործել օլմուշ էքմէյին սատէ պիր փարչա քէսիլիպ սրբագործելրընդ։ վէ պատարագտա նշխարք չօղ փարչա քէսիլիպ սրբագործել օլուր։ վէ սրբութիւն սրբոց դապլանա գօնուր։ վէ քիլիսէլէրտէ կրգիզ օլուր։ Նասել քի նշխարք։ քէղա չարապ տախի պատարագտա նըւիրել։ վէ սրբագործել օլուր։ կէրէք սրբագործել օլմուշ նշխարքտա վէ կէրէք սրբագործել օլմուշ չարապտա Քրիստոս թէքմիլ պու-

լուսուր։ Շէօյլէ քի « առէք կերէք, եւ արբէք եւն » տէտիյի կիպի էքմէք Քրիստոսուն թէնի օլուր։ Վէ շարապ Քրիստոսուն գանը օլուր, եանի վիճուտու։ Հէմ շիմտիքի կէօյլերտէ պուլունան էհթիշամիանմը թէնի, գանը, վէ թէքմիլ վիճուտու։ Էքմէքտէ թէնի պուլունուր, շարապտա գանը պուլունուր։ Վէ պուլունան թէն, վէ պուլունան գան Քրիստոսուն տիրի թէնի վէ տիրի գանը տըր։ Էօյիւ թէն, էօյիւ գան տէյիլ։ Իլլա սաղ վէ տիրի, վէ իհթիշամանմը Քրիստոսուն թէնի վէ գանը օլտուղունտան, պու թէնտէ հասպէլ բէֆաղաթ, մութլաղ գանը տա վէ ինսանլըղը վէ ճանը վէ Ալլահլըղը տա պուլունմալը։ Քէղա գանտա հասպէլ հայաթ, վէլ բէֆաղաթ մութլաղ թէնի տէ պուլունմալը։ Ղիրա տիրի թէն գանսըզ ճանսըզ օլամազ։ Նէ տէ տիրի գան, թէնսիզ ճանսըզ օլուր, պունա տա հասպէլ հայաթ Քրիստոսուն սաղլըղը իլլին տէրիզ։ Հէր նէ զատար քի սըրը վէ դուրպան իգթիզասը թէն գանտան այրը կէորիւնիւրսէ։ թէն գանտա վէ գան թէնտէ մէվճուտ վէ միւթէֆիդ տիր։ Պիր տէ մատէմ քի Քրիստոս քէնտիսի ոատէ էքմէք իւղերինի սէօյլէտիյի հալտէ քէնտի գանընըն տասի այնը օլ էքմէքտէ պուլունտուղունու իրատէ էտիյօր։ (Ցուվ. Զ. 51.) « Պէն տիրի էքմէյիմ։ ։ ։ (52.) պու էքմէք քի պէն (սիզէ) վերէճէյիմ, պէնիմ թէնիմ տիր »։ Վէ աղ ա-չաղրտա (54.) « Սահիհ սահիհ սիզէ տէրիմ »։ պու քի իսրանի լի-սանընտա վէ պիղլերտէ տէ պէօյիւք եէմին տիր, սահիհ, սահիհ, (ճշմարիտ, ճշմարիտ) իշթէ Քրիստոս եէմին իլլէ օլ էքմէյի քէնտի թէնի վէ գանը թէսմիյէ էտիյօր։ « Իկէր ինսան օղլունուն թէնինի եէմէղսէնիզ, վէ օնուն գանընը իչմէղսէնիզ, էօմիւրէ մանիք օլամազ-սընըզ »։ Վէ իւչ տէօրթ տէֆա պունու թէքերրիւր էտէր։ եանի օլ մուպարէք էքմէյի եէյէն քիմսէ, Քրիստոսուն թէնինի վէ գանընը եէր, վէ հայաթ գազանըր։ Վէ (58.) « Ո քի պէնի եէր, պէնիմ իլլին եաշար »։ Ղունտան թաղիի պու չրդար, մատէմ քի, Քրիստոս տիրի տիր, թէնի տէ գանը տա տիրի տիր։ տիրի թէն վէ տիրի գան մատէմ իբիսի պիրլիքտէ պուլունուր, քէղա Քրիստոսուն թէնինի ալ-տըղըմըղտա, գանընը տա ալմըշ օլուրուզ։ Վէ գանընը ալտըղըմըղ-տա, թէնինի տէ ալմըշ օլուրուզ։ Գոյափոխութիւնտան նէչաթ է-տէն պու պիր սահիհլիք տիր։ Իքինճի պիր խիւլասէ վէ սահիհլիք քի, չօղ բրօթէսթանդարա «էհչէթ վերէն աթիտէքի տէյճէյիմիզ տիր»։

ՆԶԵ. Եանի Քրիստոս հաղորդութիւնուն հէպի փարչալարընտա տի-րի վէ մէվճուտ պուլունուր, տէտիյիմիզ տիր, վէ պունա մէպնի, մատէմ մուպարէքլէնմիշ էքմէք վէ մուպարէքլէնմիշ չարապ, Քրիս-տոսուն կէօյտէքի տիրի թէնինէ թէպտիլ օլուր։ Վէ մատէմ Քրիստո-սուն կէօյտէքի թէնի, դանընտան այրըլմասընընը իմքանը եօգ տուր պիր նշխարքը եիւզ փարչա պէն փարչա էքմէն, հէր դաչ փարչայա

պէօյլէն, հէր դաչ տամչայա թաղօիմ էքմէն, հէր պիր փարչատա, վէ հէր պիր տամչատա, մութլաղ թէքմիլ Քրիստոս պուլունաճաղ։ Եարըմ Քրիստոս օլմազ վէ օլ գատար պէն փարչալարտա տէյիլ պէն Քրիստոս, իլլա պիր թէք օլան էֆէնտիմիզ Յիսուս Քրիստոս պուլու-նուր հէքմէթի բապպանի, նասըլ քի Ալլահ հէր եէրտէ տիր։ Վէ հէր եէրտէ տէ թէքմիլ պիր, վէ պիր օ Ալլահ պուլունուր, քէղալիք Ք-րիստոս քէնտի թէնինին հէր պիր փարչասընտա, պիր թէքմիլ, վէ օ Քրիստոս պուլունուր։ Լա թէչպիհ, պիր փատիշահ նասըլ քի հէր պիր թէպասընընն ֆիրրինտէ փատիշահ պուլունուր, վէ պինէրճէ թէպաա օլմազ իլէ, օլ պիր փատիշահընն պէն օլմասը, նախօտ պէն փարչա օլմասը լազըմ կէլմէզսէ քէղա պէն փարչա հաղորդտա, պիր Քրիստոս պուլունուր։ Շօտ ֆէրդ իլէ քի, պինէրճէ թէպասընընը ազ-ըլնտա քէնտի փատիշահընընն հիքմիւ վէ մալիւմաթը պուլունուր, վէ եինէ օլ փատիշահ պիր տիր, ամմա հաղորդութիւն փարչասընընն հէր պիրինտէ օլ պիր Քրիստոս ինսանլըղը իլէ։ վիճուտի իլէ։ վէ Ալ-լահլըղը իլէ պուլունուր։ Շէօյլէ քի օլ էքմէքին փարչալարընընն հէր պիրիսի թէքմիլ Քրիստոս տուր։ վէ հէվսի պիր Քրիստոս տուր։ հէր քիմ պիր փարչա հաղորդ ալըրսա, թէքմիլ Քրիստոսու ալըր։ վէ հէվ վէ պիւթիւն տիւնեատէ եէմիյէ պինէրճէ հաղորդ ալանլար։ պիր Քրիստոսու ալըրլար։ օ քի իքի թապիաթտա։ ինսանլըղտան, Ալ-լահլըղտան միւրէքքէպ տիր։ Պաղըլարը պու պիր պիրինէ ղրտտ (հակառակ) տըր տէրլեր։ լաքին պիր ղրտալըգ եօգ տուր։ պիր չէյին պիր եէրսէ հէմ պուլունուր վէ հէմ պուլունմազ։ էմէնսի ղրտտ տըր ամմա պու չէյտէ Քրիստոս հէր պիր փարչատա պուլունտուղու, պուլունմատըղը ղրտտ տէյիլ։

ՆԶԶ. Եէլլիմ պու պապտէ կաթոդիկէ քիլիսէնին աղայիտի տի-նիյլէսինէ, Տրիանդեան (Նէոդ ԺԳ. Ա-Հուն. 3.) « Հէր քիմ իչպու սուազզամ հաղորդութիւն սըրրընընն պէ հէր սուրէթի թահթընտա, Ք. իչպու սուրէթլէրին հէր պիր փարչասը թահթընտա վէ պիր պի-ռինտէն այրըլտըղը վաղըթ, պիւթիւն Քրիստոսուն պուլունտուղու-նա ինքեար էտէրսէ, նեզովեալ օլսուն »։ Ղունա մութապըղ տըր հայրեպիտերին թալիմաթը։ Ս. Իգնատիոս (Ք-ուզ — Զոֆ-ուն-ոյս) « Հաղորդութիւնտա պիղլեր օլ Քրիստոսուն թէնինի եէյօրուզ տէր, օնու քի, փէտէր էօլիւ լերտէն տիրիլթտի »։ Ս. Եիրեմ. « Պիզ հա-ղորդ ալտըղըմըզտա, թէքմիլ զուզույու եէյօրուզ »։ (Ա-էմ-ոյ Ս-է-տէ. Հ-ոտ. Գ. Նբէ. 424.)։

Ս. Հէրոնիմոս. « Հաղորդ ալտըղըմըզտա Քրիստոսու ալըյօրուզ »։ Ս. Կիբրեղ « Իւղերիմիզտէ պիզ Քրիստոսու թաչըյօրուզ »։ Ս. Օգոս-տինոս (Ք-ուզ-ոյ Ս-ոյ Ա.) « Քրիստոս քէնտի քէնտինի էլի իւղերինտէ թաչըտը ։ ։ ։ »։ Հաթտա էն Լսկի քիլիսէ ատէթինէ պագարագ Ս. Յուստինոս (Ք-ուզ-ոյ Ա. 67.) « Սարիաւագլար

վասէթառը իւէ , ախէր ուղագ եէրէ իրսալ օլաւնուր իտի ։ Փէղա Ս· Իրէնէոս (Ա· Ե··ԷՔ Նիքոլոսի Գ··ֆ··ԲԻ·· Գիրք· Է· Գլ· ԽԴ·) ։ Խասթալէրէ քէղա · (Անդ· Գիրք· Ե· Գլ ԽԴ·) ։ Ուչխարհականլար պիւէ պաղը քէնտի խանէլէրինէ կէօթիւրիւր իտիլէր գրի իճասը հալ թէնավիլ էթմէնլէր ։ Եւսէբիոս (Անդ· Գիրք· Է· Գլ ԺՌ·) ։ Ֆիլիսէ-լերին տաղուաւրլարընտա մախսուսէն խասթալէր իչին հրգզ օլտուս զուանու եաղարլար (in pastoriculis) ։ գապլարտա (ciborius) կէօ-գերիրիլերտէ (columbis) գուպպէճիքլէրտէ (turricules) սագլանտը-ղընը · (Տե· Ս· Փէրանէ· Ցոզ Հ-զուդ-ԲԻՆ , Ա-դ-ա-ֆ-բ-ա-ն-ն-ն-Հ-դ· Է· Եչե·· 248·) ։

ՆԶԷ · Գունլարըն հէփսի աչիքեար թաստիգ էաէրլէր , քի Քրիս-տոս հաղորդութիւնտա , պիր էքմէք , նէ գոտար էքմէք թապիա-թընը հրգզ էաէպիլիրսէ , նանի չիւրիւմէյէ նիւզ թութունճայա գա-տար , որլագործել օրմուշ օլան էքմէքտէ · վէ հէր պիր փարչալա-ընտա Քրիստոսուն թէնի , դանը հալը մէվճուտ վէ թէքմիլ Քրիս-տոս պուլունուր · վէ տէյիլ նալընը պիր թէնավիլ էթմէքտէ , նա-նի եէտիի վազըթտա պուլունուր , խայը , կէրէք ճաշակել օլմատան էվվէլ կէրէք ճաշակել օլտուգտա , վէ սագլանան հաղորդութիւնտա Քրիստոս թէքմիլ մէվճուտ տուրուր վէ պուլունուր ։ Իչթէ պունուն իչին տիր քի , քիլիսէտէ գուլլուգ խըզմէթիմիզի օնա իպրաղ էտէ-բիզ , սէճատ գըլարըզ վէ սէլամէթիմիզի օնատան տիլէրիզ , վէ էնիայի էլթաֆը իլահիյէյէ մուվաֆֆաղ օլմաղ իչին օնա ճանը կէօնիւլտէն իման կէօղիւ իլէ ինանըպ , վէ օնու թէքմիլ Քրիստոս թանըյրգ , օ-նա քէմալը հիւրմէթլէ միւբաճաաթ վէ իսթիրհամ էտէրիզ · Նասըլ քի միանէճճիմիզէր վէ սայիրլէրի վէ մէլայիքլէր պիւէ օնա սէճատ գըլարլար ։

ՆԶԸ · Գունու տա պիւմէլի քի էվայիլտէ հաղորդութիւնու խաս-թալէրէ պիր սատ թէնավիլ իչին կէօթիւրմէղ իտիլէր · պաղը տա սայը նիյէթը բուհանիյէյէ մէպնի քէնտի խանէլէրինէ կէօթիւրիւր իտիլէր · պիլ ֆարզ քէնտիլէրինի հօլտա մուհաֆաղա էթմէք իչին , պաղը խասթէլէրին չիֆա պուլմաը իչին , խասթէլէր իւզէրինէ կէօ-թիւրիւր իտիլէր , պաղը էն պէօյիւք բաֆըզըլըզը ըչտա էթմէք իչին Քրիստոսուն դանընա գալէմի պաթրարաղ եաղտրլար · Նասըլ քի Ս · Թէոթորոս Ռոմա քահանայապետի փերրոս բաֆըզըյը դատապարտել էթտիկինտէ , պաղը պիր պէօյիւք վէ քիլիսէնին պիր իսայը վէ իթ-թիֆաղը գամի սագլանըն մազսէտինէ մէպնի Նասըլ քի Ս · Անդրեաս-տըրոս , Ս · Դրիգոր Լուսաւորիչ իւէ ազա էթտիկի դաշնազրութիւ-նու իմզալատըղլարընտա , Քրիստոսուն դանընա գալէմ պաթրարաղ ԷԹԹիֆաղնամէյի իմզալատըլար · (Տե· Ա-ֆ-ֆ-ն-ի-ա-ն-ի-ա-ա-ա

Թազսիմ օլարագ չուրայա պուրայա իրսալ օլունուր իսի։ Գունլարդն հէվսի Գրիստոս էֆէնտիմիզին հաղորդութիւնտա, վէ հէր փարչասընտա հազըր օլտուղունա տէլայիի գավիյէ տիրլէր։ (Տե՛ս. Փէրրոն. Անդ. 251.)։ Ամնա բրօթէսթանլար պունլարը նէֆսանիյէթ իլէ գապուլ էթմէզ իսի։ պիզիմ իթիգատըմըզ վէ 1874 սէնէ տիր, ուսմուշ քիլիսէ գայտէյի բուհանիմիզ ղու տուր։ Էօյլէլէր իլէ պիր վէ իքի սէօյլէտիքտէն սոնրա, սէլամը օնլարտան գաթ էթմէք կէրէք տիր։ Գօղոս առաքեալն տէսիյիի օնլարա գարշը սէօյլէմէյի «պիզիմ էօյլէ ատէթիմիզ եօղ տուր, նէ տէ Ալլահն քիլիսէլէրինին վէ քէօթիւլէրի իշինիզտէն չըգարրն»։

ԳԼԽԱՎՈՐ ԲԱԺԻՆ

ԳԻՐ ՓՐԻՍԹԻՏԱՆ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՍԸՐՐԸՆԸ ԻՆՉՊԱ ԷԹՄԷՔ ԻՉԻՆ ՆԷ՞ԿԼՕՆԷ ՀԱՋԸՐԼԸԳ ԿԷՕՐՄԷԼԻ

ՆԱԹ։ Էվվէլա հէմ Ալլահա վէ հէմ չէյթանա պիզ քէնտի քէնտիմիզի պէյէնտիրէմէյիզ։ վէ անճագ Ալլահա գուլլուգ էթմէյէ մէճպուր վէ պօրճլուլուգ։ Յիւնքի սահիպի մութլազըմըզ վէ սէզէպի վիճուտումուզ Ալլահ քէնտիսի օյտուղունաան, քէնտիսինին կէրէք պիղէ վէրտիյի զամիր դանունունա, վէ կէրէք թահրիրէն իլահամաթը իլահիյէտէն սոնրը օլան թէնզիհաթընա մուղայիր հարաքէթէ իրթիքեապ էտէրսէք, խէթա իլլէրիզ։ պու խէթատան թէքրար գուրթուլուպ Ալլահն հիւսնիւ թէվֆիճիւ, վէ էլթաֆը իլահիյէսինի, քի ճանըմըզին թատմը զարուրիյէսի տիր, իւզէրիմիզէ ճէլպ էթմէնին վէ Ալլահ իլէ պարըշմանըն եօղու մութլազ սուրէթտէ քէնտիսինին կիւնահքեարլարա իրսալ էթտիյի ապաշխարութիւն սըրրը տըր։ իմանի պիրինճի խոստովանանը օլմալը, վէ իքինճի խոստովանահայրըն թաբի վէ միւնասիպ կէլօրտիւիւ ճէզայը խօշնուտիյէթ իլէ իճրա վէ թէքմիլ էթմէյի։ իւլիւնճիւ պիր տահա օլ կիւնահա գապիլիյէթ կէօսթէրէն վէ թէշվիղ էտէն էսպաղ, վէ քէօշէլէրինտէն գաչմալը։ տէօրտիւնճիւ կէլմիշ զէմանը թաղսիրաթընտան քեամիյէն նատիմ օլուպ, նէնի պիր էօմրէ Ալլահն թէնզիհաթը մուճիպինճէ միւգաշիրէթ էթմէյի։ պէչինճի քէմալը բայէթ իլէ։ վէ տին, վէ իման, վէ իսլիտ ամէլլերինի, սուա իլէ թէճատտ էտէրէք, իշպու Ալլահանի Գրիստոսուն թէնի վէ դանը սօֆրասընա եագլաշմալը քի, հաղորդութիւնտա պուլունան սէմերէյի իլահիյէյէ մուվաֆֆագ օլալըմ, պու թասլիի տիր։ Տէմէք քի չօճուղլար պունա հէնուզ միւգթէտիր ալմատըղընտան, հաղորդութիւն ալմայա լուզումէրի եօղ տուր։

ցիւնքի (Ե. Զ. 54.) « Ինսան օղլունուն թէնինի եէմէզսէնիզ » սէօզիւ, քեամիլլէրէ խիթապ ուր։

ՆՂ. Կէլէլիմ քի (Ե.ՀԵ. Զ. 56. 57.) « Ի քի պէնիմ թէնիմի եէր վէ գանիմը իչէր, ալէնտէ սաքին օլուր. վէ պէն քէնտինտէ » . եանի Քրիստոսու քեամիլէն եիւրէյինէ ճէլպ վէ ճէզպ էտէր. վէ էլճաքը իլտիրիէօրինէ մուվաֆֆագ օլուր, լարին մաղալլահ մուղայիրինտէ պուլունանլարըն հազրնտա տա Պօղոս առաքեալ (Ա. Կոր. ԺԱ. 27.) չէօյլէ եազրյոր « պունտան պէօյլէ, ո քի պու էքմէյի եէրսէ վէ պու բապպըն գատէհինի նալայրգ հալտէ, եանի կիւնահքեար իքէն իչէրսէ, բապպըն թէնինէ վէ գանընա պօրճլու օլուր » . եանի Ալլահըն ատալէթ իրչմընա ուղրար. Իչպու ճէզալ չարիբլամաքնլար տէյի. Պօղոս առաքեալ էքիտէն վէ չէսիտէն էմր էտիյոր. (28.) « Ինսան քէնտի քէնտինի թէճրիպէ էթսին, (եանի զամիրինի եօղլասըն վէ լաղղ իսէ. [illegible] իլէ կիւնահքեարլարընտան. փաքլէնմիշ իսէ) օլ վաղթ օլ էքմէքտէն եէսին վէ գատէհտէն իչսին » վէ նալայրգ իքէն, Քրիստոսուն թէնինէ վէ գանընա եազլաչանըն ճէզասընըն նէ օլտուղունու աչիքեար եազրյոր. (29) « Զիրա ո քի նալայրգլրգ իլէ եէր վէ իչէր իսէ, նէֆսինէ հէլլաք հիքիմէթլի եէր վէ իչէր » . զիրա էօմիր էքմէյի Քրիսաուսուն թէնի վէ գանը ուր. նալայրգ օլան էօմիր պուլմազ. օնտա թէլէֆ օլուր. Վ.Է Ղեւտացւոց (ԻՐ. 3.). Զիրա բապպըն թէնինի ֆէրդ վէ ատի էքմէքտէն [illegible] այբրտ էթմէյոր. էկէրչի նէֆսիմիզի (զամիրիմիզի) թահթը իսթինթաղա ալմըշ օլսաղ, քէնտիմիզի ճէզայա միւսթահագ կէօրմէզ վէ էկէրչի քէնտիմիզի թէֆթիշ էտէրսէք, Ալլահտան նասիհաթ ալմըշ օլուրուզ, քի տիւնեա իլէ ճէզայա միւսթահագ ոլմայալըմ։

ՆՂԱ. Պաւ վազիֆէլէրին հէվասինի իճրա էթմէք իչին պիր քրիսթիյան հաղորդութիւն սրբրընտան էվվէլ խոստովանանք օլմալը, անտէն հաղորդութիւնու ալմալը. Նասրլ քի հէր եէրտէ մին էլ գատիմ Քրիստոսուն քիլիսէլէրինտէ, պու ուսիւլ բայէթէն վէ թատիզէն քեաֆֆէյի սրբութիւն ալան ճէմաաթ մութլաղ էվվէլ էմիրսէ խոստովանանք օլաճաղ, անտէն հաղորդութիւնու ալաճաղ, ֆագաթ [illegible] չուրութ իլէ, վէ նէ տուա էթմէյի, ոնլարըն հէվասինի քրիսթիյան թալիմաթ քիթապլարը եաղար քի, հէր քրիսթիյանտա պուլունուր։

ՆՂԲ. Որթէսթանլար տէրլէր, Պօղոս առաքեալ (Ա. Կոր. ԺԱ. 28.) « Պիր ատամ քէնտի քէնտինի թէֆթիշ էյլէսին, անտէն ո էքմէքտէն եէսին վէ գատէհտէն իչսին » ատտի, էօյլէ իսէ հաղորդութիւնտան էվվէլ խոստովանանքա լուզում եօղ տուր. ճէվապ վէրիրիզ, էկէր պիր ատամ քէնտի զամիրինի թէֆթիշ էթմէ իլէ, վէ կիւնահլարընը ֆիքրինէ կէթիրմէ իլէ, քէնտի կիւնահընտան խէլաս

օլապիլսէ իտի Քրիստոսուն առաքեալլարա վերտիյի կիւնահլարը աֆվ էթմէք հիւքիւմէթի, վէ իմթիյազը նէ լաղըմ իտի, եախօտ պու պապտէ առաքեալլարա վերտիյի հիւքիւմէթին նէ քէրամէթի, նէ խասսիյէթի օլուբ իտի, եախօտ Քրիստոս առաքեալլարա յօճուգլարը ալտատը կիպի եալանտան իսմի վար ճիսմի եօգ պիր հիւքիւմէթի վէրտիյինտէ, պայազը քեաղիպ օլմազ մը իտի, վէ առաքեալլար պայազը վէ ահմազ քիմսէլէր օլմազ մը իտիլէր։ Պազ քի, աւետարանէն մանասընը վերիրիզ տէյի, մազսէտի Ֆասիտէ նէ այէօյիւք մազարրաթը վէ մէէսուլիյէթի միւսթէլզէմ օլույօր, վէ նէ կէօնէ աւետարանը վէ Քրիստոսուն ինինին թէմէլինի ուրգըպ ալթ իւսթ էտիյօր։

Կէօսթէրսինլէր պիզէ պու խոստովանանքին թէվարիխտէ իլք Պիհիտին. պիզ ոչ հաղորդութիւնան էմրի խոստովանանք օլմասընը դալտրրալըմ, հէքք էթսինլէր վէ աւետարանտան դալտրրսընլար Քրիստոսուն առաքեալլարա վերտիյի չօլ կիւնահ աֆվլըդը հիւքիւմէթին. պիզ ոչ խոստովանանքը գրթոսան դալտրրսըզ լազմ էտէլիմ. լաքին հիչ պիր շէյէ միւգթէտիր տէյիլ տիրլէր, անճագ ինքնար, անճագ ըսրար, վէ պու տէտիկիմիզ օլ գատարատագ սահիհ տիր քի, իմթիմալին դայրի օլարագ կաթողիկէ քիլիսէ սըրրլարընն հէվիսինի լազմ էթսէ, բրօթէսթանլար անիտէ տէօնէրլէր վէ պիզիմ էտիկլէյի դավիյէմիզի թէսահուպ էտիք, պու սըրրլարընն հէվիսի սահիհ տիր տէյի, իսասա էտէնէր տիրլէր։ պու մէյսանասա այրդ տիր, զիրա մէրամը կաթողիկէ քիլիսէնին թուքտուդու եօլա դարշը կիթմէք տիր։ Լաքին ըսապ նիֆադլարտա եօգ տուր «Ոչ 'ի հակառակութիւնս տէր»։ Հաղորդութիւն սրրրնտան էմրի խոստովանանք օլմալը, կիւնահլարընտան փաքէնմէլի. «Թէֆթիշ էթսին»։ փաքէնսին տէմէք, օ տա խոստովանանք ադիզ սրրրընվասէթասը իլէ։ Պու տուր քիթասընդ դավլի։ (Եբր. ԺԲ. 29.) «Զիրա Ալլահըմըզ եազըճը աթէշ տիր»։

ՆՊԳ. Մուախխարէն քրիսթիյան էէմասթը հաղորդութիւն ալտընդնտա, եալընդզ Քրիստոսուն թէնինի ալրը վէ գանընտան ալմազ, պու ատէթ հիւքմիւնտ, վէ արարողութիւն սիյազընտա պիր մատտէ իսկ տէ, ադալը եէթիշմէյէն պազը քիմսէլէր, պու խուսուսա կաթողիկէ քիլիսէյի թազոլիհ էթմէք իսթէրլէր։ Լաքին հաղորդլարը հիչ եօգ տուր, զիրա «առէք կերէք» տէնտիքտէն սոնրա, էքմէք հէմ Քրիստոսուն թէնինէ թէպտիլ օլուբ օլտուղունու գապուլ էտէրլէր, հէմ Քրիստոսուն տիրի թէնինէ թէպտիլ օլտուղունու տա գապուլ էտէրլէր. մասէմ տիրի թէն տիր «Ես եմ հացն կենդանի». տախի հասպ էլ բիֆազաթ տիրի թէնտէ գան պուլունմազ մը. մասէմ տիրի գան տըր, իշինտէ թէն պուլունմազ մը։ Պու պապտէ առաքեալարընդն եէթիշմէսիյինտէն, պիզէ գապահաթ պուլուբ-

լար · խօշ արարողութիւն օլտուղու , վէ թէնի գանա պաթրրմալարը եախօտ այրը այրը վէրմէլէրի , չունտան տա միւսթէպան տրը · Է-վայիլտէ Լաթին քիլիսէսի տէ իքի սուրէթտէն հազորդ վէրիր իսի , պիր վազրթտա նէնի վաֆթիզ օլան թրֆրլլարա Ֆրիստոսուն թէնինի եէյէմէտիքլէրինտէն , սատէ գանընտան , եանի դանա փարմաղընին ուճունու քահանայ պաթրրրպ , չօճուղուն աղղընա տոգանտրրը ը-տը , վէ շիմոյէտէք , քի Հռովմէական Ռումլար , վէ քիլսանիլէրտէն պատարագտա Ֆրիստոսուն թէնի վէ գանը , եանի իքի սուրէթին-տէն տէ ճէմաաթա վէրիրլէր · վէ կաթողիկէ քիլիսէ շարգ քիլիսէլէ-րինի թէգտիր էթմէղ , վէ սիւքրիթ էսէր , ճէմաաթրն ալսրգը հա-զորդութիւն տուր · եանի իյնադ հիսէսար օլմագ տրը , վէ ճէմաաթ պատարագը քահանայնրն վասէթասը իլէ անճադ թադտիմ էսէր ·

ՆՂԻ · Էրմէնի միլլէթինին հայրապետի Ներսէս Լամբրոնացի պիր նէվիճատ գիւրիւմէ զահիպ օլտու , նասրլ քի քէնտի Մեկնու-թիւն պատարագի քիթապընտա եազար քէէնի , առէք կերէք վէ արբէք եան տէնիրսէ , օլ վազրթ էքմէք Ֆրիստոսուն սատէ էօլիւ թէնի օլուր , վէ չարապ Ֆրիստոսուն էօլիւ գանը · վէ հաչան աղիզ բուհու քահանայ չաղրրը , վէ պու ապիզ բուհ իլէ Ալլահա էքմէյի վէ չարապը « արասցես » էտէսին , քէլիմէսինի դուլլանրը վէ ռիճա էտէրսէ , օլ վազրթ Ֆրիստոսուն թէնի գանը տիրիլիր , վէ տիրի թէն վէ տիրի գան օլուր , պու ամայիպ վարդապետութիւն եանի պու եանլըշ թալիմաթ Լամբրոնացինին ագլընը եէթիշմէտիյինտէն օլմուշ օլմալը · էյէր պիլէրէք օլմուշ իսէ , պէօյիւք հերետիկոսութիւն տուր · Ներսէս Լամբրոնացի (Ի [illegible] երկրպագանեմք եան.) չէօյլէ եազար · պու էքմէյի քի , Ֆրիստոսուն թէնինին նշանը , վէ տէլիլ ատէյի պէնտէն թադտիմ օլտու , օնա բուհուն էնմէսի իլէ · Էօրնէկի իքէն սահիհ թէնէ թէպտիլ վէ իքմալ էթմէնի ռիճա էտէ-ռիմ · ղիրա տէրիմ · պու էքմէյի քի , պէն Ֆրիստոսուն թէնինին էմ-սալի հուզուրա գօյտում , վէ պունաան իլէ քէնտինին սահիհ սրրրընը իպրազ էթտիմ · պունսան սօնրա սէն նա Ալլահ , բուհուն իլէ զե-ռիլտեն սահիհտիր թէպտիլ էյլի · վէ պու բուհ իլէ , հասրլ սահիհ-մյտ թահվիլ օլուր , թէմսիլ իլէ գանալըմ , եանի ինսան ճանսրզ թէն օլարագ , ինսանրն էօրնէյի տէյիլ քի սահիհ ինսան սայլրը · ամմա հաչան Ալլահրն էմրի իլէ նաթրլ ճան էօլիւ թէն իլէ գարրշրրսա , պունա սահիհ վէ սաղ ինսան տէնիր · · · քէղալիք Ֆրիստոսուն թէնինին վէ գանրընը չէքլլէրի պու վազրթա գատար քահանայտան իպրազ օլունմուշ պիր էօրնէկ իսի · վէ մանէվի գուրպան թատիպ օլմագ իչին · ամմա փէտէր Ալլահ իշպու մանէվի գուրպան իլէ , օ-նուն էօրնէկլէրինի տէ , վէ սահիհ գատիր Ալլահ կիպի , հայաթ պախշ էտէն բուհու ճանսրզ թէնէ ինսան էթտի · վէ պունու քի էվ-վէլ տուլղուլու թէն իսի , շիմաի աղիզ բուհու իլէ Ֆրիստոսուն թէ-

կի էյլեմի, վէ Փրիստոսուն բուհու չարագ իլէ պիրլէշէրէք, պու-նու օնա (Փրիստոսա) գան թէլեսիս էտէրէք (հացուցեալ) իրմալ էթմի. վէ նաբլ քի էօլիւ թէնէ բուհուն պիրլէշմիյինաէ, թէնին զաթընա մատտի պիր արթմագ վուգու պուլմագ. պիր եալընըզ մատտէ օնուն իլէ գուվվէթ քէսագ էտէր. վէ ասալըզ թէսիր էտէր. գէրայիք պունատա տա Ալլահըն բուհու պիրլէշէրէք. վէ Փրիստոսուն թէնի օլարագ, մատտէյէ պիր պաչգալաչմագ եախոտ զամմ վուգու պուլմագ. անճագ գէչմ էտիճի գուվվէթի ալըր. վէ պու թէնի ա-լանալարա տա քէնտի թէսիրինի իճրա էտէր։

Ն.Ն.Ե. Ներսէս Լամբրոնացինին իչպու Նէվիճատ թալիմաթը մուսայիլէյ Հ. Գ. Ալեքսիքեան հէր նէ գատար հիմայէ վէ իլթիմաս էթմէքտէ իսէ ատ, պու զաթըն թալիմաթը հիչ պիր թամիր գապուլ էթմէզ, վէ հերետիկոսլարըն իփնտէ չիմտիյէ տէկին պու մեսիյիւ թալիմաթ զանիրմնա կէօրիւնմէմիշ քի, օնլարա պէյնզէսին Պէրէն-կարիստան մատէ. Շիմտի Լամբրոնացիյէ սիւալ էտէրիզ, Ալլահին ազիզ բուհու կէլմէտէն տույզուլու թէն (զգալի մարմին) տէտիյինի Փրիստոսուն ինսանի բուհունա մը վէրիյօր, եոզսա սատէ էօլիւ թէ-նէ մի. էկեր բուհա վէրիյօրսա, բուհ անձնաւորութիւնսուզ օլա-մազ. տէմէք քի, իքի անձնաւորութիւն, եախոտ սրֆաթ, քի Ա-րիոսուն եանլըշ տրը։ Ներսէս Լամբրոնացի տախի Փրիստոսուն օ տէտիյի սույզուլու թէնինաէ, վէ զանընտա թանրյօր։ Ա.Է էկերչի էօլիւ թէնէ պու տույզուլու (զգայութիւնու) վէրիյօրսա, պու տա ազէ վէ փիլիսոփայութիւն սահիհ մէպտալէրինէ տապան տապանա ղըտտ տրը. չիւնքի տույզու (զգայութիւն), պիր հիսս էտիճի մէպ-տայէ խաս օլուպ, օնա վէրիյիր. պու իքի տէտիրլէրիմիզին հանդը-սընը Ներսէս Լամբրոնացի գապուլ էթմիշ վէ տէմիշ իսէ, իքիսի տէ պէօյիւք հերետիկոսութիւն տուր, վէ պէօյէ էմսալսըզ թալիմաթ հիչ իյիթմէտիք։ Հաթտա մէմտուհ Ալեքսիքեան տախի իչպու զգայի մարմնին հիչ պիր եէրի վէ լուգումու վէ եագըշըզը օրմատըզընը ֆէհմ էտէրէք, օրայը եազմայա պիլէ հիճապ էտիյօր, վէ սիւքիւթ իսէ կէլիյոր։

ԳԼՈՒՄԸ ՍԱՆԻ

ԱՄԵՆԱՍՈՒՐԲ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՍԸՐԲԸՆԸՆ ՍԱՀԻՀ ԳՈՒՐՁԱՆ ԵԱՆԻ ՁԱՏԱՐԱԳ ՕԼՏՈՒՂՈՒ ԻՒՋԵՐԻՆԷ

ՆՂԶ. Գատարագ, եանի գուրբան մանայը ամմուսիտէ մեզ-հէպճէ Ալլահա սունտուզումուզ մուամէլէնին հէրիսի, կէրէք սախի-

լեն վէ հիւրէքաէն, կէրէք գահիրէն, եանի ամէլէրիմիզին վասէթասը իւր սրուտ, պատարագ դուրպան թէսմիյէ օլունուր. պունուն կիպի տիր (Սաղմոս) «Քնզ մատուցիր պատարագս օրհնութեան, թէսպիհ դուրպանը սանա սունաճաղրմ։ Էլէրիմի (սանա) գալտըրըշըմ, եա բասպ ադշամ դուրպանը սէնին հուզուրունա քինէրք կիպի (չըգսրն)»։ Պունուն կիպի, տարարար դուրպանը, սէքեաթ դուրպանը։ Վէլ հասրլ Ալլահա մադպուլ օլան հէր նէվի ֆազիլէթ ամէլլերի պատարագ թէսմիյէ օլունուր։

ՆՂԷ. Ասրլ դուրպան մանասընա կէլէյիմ, դուրպան, ալ գահիրի մուամէլէ տիր քի։ Ալլահրն հէր պիր լեյ իւզերինէ հիւքմիւ օլտուղունու վէ դատիր օլտուղունու վէ հէր շէյնի սահիպ տութլուգը օլտուղունու. եանի հէվասինին եարատմասը վէ էսրմէսի սեբեբ վէ հիքմիւնէ վէ մուրատընա միւթէալլիգ վէ մէնուէթ ալտուղունու թատիզ էտէր. պունուն իչին մէշհուր Վասգալվէ Ասատուածաբան չէպլէ եազար։ «Դուրպան պիր ամէլէքի կէորիւնէն հիչանէ տիր. վէ պու ամէլին նիչանէսի վասէթասը իւէ Ալլահ էֆէնտիմիզ հայաթըմըզին վէ մէմաթըմըզին սահիպ մութլագը ալտուղունու թատիզ վէ թէքրիր էտէրիզ»։

ՆՎԷ. Իչթէ պու մասալտէ իւրի տիւրլու դուրպան վար ամր. եանի ասատ դուրպան վէ միւնասիպլիքլի պան գուրպան - ասատ մութլագ դուրպան. մեանա պիր ասէմ հասրլ էլ ուսուսիյէթ, պիր պուրդ եա պիր երքէհ քէսիպ։ Ալլահա սունաբ, քի թապիի սայիր պիր չէյէ միւնասիպէթի եօք ասուր, տիմէրինէ միւնասիպէթի օլան գուրպան, օ տուր քի, քէնդիզ սունուլտուգտա, տիմէրինի մութլագ իւէրի կէթիրիր։ Վէ սա տրիզ վէ հալիզ ալտուր. չինքի մնուն իւէ մութլագ սուրէթէ պիր մէրպուտիյէթի վէ միւնասիպէթի վար ամր։ պիր ֆարդ քիրիսէլէրուէ հէվմիյէ հարի օլան պատարագ դուրպանը։ քի խալքն իւզերինէ սունուլան Քրիստոսուն մութլագ դուրպանը ճէլիպ էտէր։ վէ սահիհէն մնու գիրր էտէր. պա խուսուս իւրի տուրէթլերին թագտիսի իւէ, եանի էքմէյի վէ չարապը Քրիստոսուն քէնդինէ վէ գանընա թէպտիլ, էտիպ։ մանէվի վէ հիքմէթի թարդ իւէ Քրիստոսու Ալլահրն գուրպանու գէպի էտէրէք խալքն իւզերինէ ուսունուլան Քրիստոսուն վիճուտունուն գուրպանընը հազրը վէ մէվճուտ կէտիրիր։

ՆՂԹ. Տէֆա նամատար Ասատուածաբան պալատէ իմոպար էտէր։ քի սատէ վէ մութլագ դուրպանտա միւճէրրէտ օլ գուրպանընն մատէսի իսթիպտալ օլմասը պարգալաշմասը (rei immutatio) յազրմ տրը։ Լատին ադիկերքէն եանի մութլագ դուրպանա միւնասիպլիքի օլան գուրպանընն մատատէսինին իսթիպտալ օլմասը լազրմ տէյիլ։ մութլագ դուրպանա քի հատատէնին իսթիպտալը քեաֆի տիր. քի իչպու միւնասիպ էթ դուրպանը տախի սահիհ գուրպան օլսուն. չինքի

քի պու տիկէր մութլագ դուրպանը կէոսթէրիր, օնու զիքր էտէր։ օնու համիլ վէ շամիլ տիր. դուրպան Ալլահրն հէր չէյին իւզերինէ գատրը վէ սահիպի մութլագ, հայաթա վէ մէմաթէ ամիր օլտուղունու իսրաղ էտիճի պիր մուամէլէ տիր. Քրիստոսուն զիքրի եա միւնասիպէթ գուրպանընտա քահանայ էքմէյի այրը։ վէ շարապը այրը թագտիս էտէրէք. Քրիստոս էքմէյին վէ չարապին սուրէթլերի թահտընտա Ալլահրն հուզուրունա չէպլէ վէ հիքմէթլի սուրէթտէ դուրպան օլունմուշ. Քրիստոսուն իչպու հիքմէթի հուզուրա դօնուլմասը վէ հուզուրտա տուրմասը իւէ, Ալլահ հէր չէյին մութլագ սահիպի թագրիր վէ հայաթըմըզին վէ մէմաթըմըզին սահիպ մութլագը թատիզ օլուր, զիրա պու հիքմէթլի գուրպանընն քէսիլմէսի իւէ։ Քրիստոս ասրլ խալքն իւզերինէ օլ սունտուղու գուրպանը իսրաղ վէ ինֆաղ էտէր, օնու քի զահիրի սուրէթտէ գան տէօքէրէք Ալլահա սունտու։

Շ. Պիր գուրպան, վէլէվ մութլագ գուրպանա միւնասիպէթի օլսուն, եախսա օնուն սահիհ զիքրի օլսուն, սահիհ վէ ասրլ գուրպան օլմագ իչին, յազրմ քի մութլագ գուրպանընն ասրընը տա, այնիր տա չամիլ օլսուն, վէ տնու իսրաղ էթմին, եախսա մութլագ գուրպանընն պիր սատէ նիչանը, եա պիր զիքրի օլմասը իւէ սահիհ գուրպան օլամագ։ զիրա էկէրչի պիր սատէ նիչանը օլսա գուրպան օլամագ, անճագ սուրէթի օլմուշ օլուր. վէ պու պապատէ Քրիստոս էքմէյի վէ չարապը «այրն եէյին, պու տուր պէնիմ թէնիմ, իչին պունտան, պու տուր պէնիմ դանըմ» տէմէսի իւէ։ վէ էքմէյի թէնինէ վէ չարապը գանընա թէպտիլ էթմէսի իւէ։ քէնտինի գուրպան էթմէմիշ օլուր. անճագ խալքն իւզերինէ քէնտի վիճուտունին սունուլմուշ գուրպանընն սուրէթինի եալընդզ պիրէ պըրագմըշ օլուր, պունուն իչին տէ սահիհ գուրպան քէնտիսի Ալլահ հինդչաթիտէ իճատ վէ թէէսիս էթմէմիշ օլուր. պունդարընն հէվսի մէշհուր վէ ալիմ Վասգալվէ Ասատուածաբանընն թարիֆլերի տիր։

ՇԱ. Պատարագ դուրպանընտա իչպու իւրի խուսուսուն պուլունմասը մուդթաալի տիր. եանի էվվելա հաղորդութիւնտա Քրիստոսուն թէնինին վէ գանընին, եախսա տահա աչրը Քրիստոսուն ասրլ մէվճուտ պուլունմասը, սանիրէն Քրիստոսուն խալ իւզերինտէ սունտուղու դուրպանընն իսրաղ օլմասը վէ հուզուրա կէլմէսի, Քրիստոսուն թէնի վէ գանը, եախսա Քրիստոս թէքմիլ ինսանլըղը վէ Ալլահլըղը իւէ հաղորդութիւնտա մէվճուտ պուլունուր օլտուղունու պէյան էթտիր. վէ սահիհէն Քրիստոսուն խալ իւզերինտէ սունտուղու գուրպան պատարագտա իսրաղ օլտուղու տա պէտիհի տիր։ Բրօթէսթանտլար պիրլէ խալ իւզերինտէ սունուլան Քրիստոսուն գուրպանընն զիքրի պատարագտա իճրա օլունտուղունու մուգիրր տիրլեր։

ՇԲ. Գուրպանլար վազիֆինտէն իսիմէրինի ալարագ, թապիաթ

նամոսու դուրպանը, վէ հաղբլմը։ Նամոս դուրպանը թէսմիյէ օլունուր իտիյէր։ պաղը տա մատէսինտէն, զոհ, վէ դուրպան, պաղը զէպ օլմագ, պաղը մաղֆիրէթ ափվլըգ դուրպանը։ Պաղը տա մադամընտան, հանի (holo austa) հախատ սուլհ հէտիյէսի դուրպանը (hostiae pacificae. hostiae pro peccato) մաղսէտինտէն (atrestica) սպուտիյէթ դուրպանը։ հանի Ալլահա ինունյա իթաաթ վէ ուպուտիյէթ մուամէլէսի իպրաղ օլուր։ Պաղը պատարագ թէշէքքիւր դուրպանը թէսմիյէ օլունուր։ հանի օլունան ինայէթի բապպանի իչին, թէշէքքիւր նիյէթի իլէ։ Պաղը իսթիրհամ վէ բիճա դուրպանը (imperatoria) Ալլահտան ինայէթ ալմադ նիյէթի իլէ։ Պաղըլարը քաւութեան, մաղֆիրէթ դուրպանը, հանի Ալլահա գարշը կիւնահ վէ հագարէթ իչին Ալլահրն տարդընլըղընը թէսրին էթմէք նիյէթի իլէ։ Պունլարրն հէփսի էսկի ահտրն դուրպանլարը թաղսիմի վէ խասիյէթլերի տիր։ Եէնի ահտրա դուրպանը, հանի Քրիստոս էֆէնտիմիզին հալընը պատարագ դուրպանը պունլարրն հէփսինի ճամի վէ խասիյէթլերինի էն ֆայդալ տէրէճէտէ համիլ վէ չամիլ օլուպ, հէփսինտէն իւսթիւն, հէփսինտէն ալա վէ մուգատտէս տիր։

ՇԳ։ Պու դուրպանրն սրհհէթինի Ռրօթէսթանլարրը սէրկէրտէսի պուլունան Գալվին վէ մայէթինտէքիլեր, հանի Մվինքելմանլար, Սոկէնիանլար վէ սայիրէ, այրգտան ինքեար էթտիլեր։ հաթտա Գալվին հաղորդութիւն սրրրինա Քրիստոսուն հաղրը պուլունտուղունու ինքեար էթմէսի իչին։ մաթլաբ Քրիստոսուն պատարագ դուրպանը-նը տասի ինքեար էտէճէյի պէտիհի տիր։ Կէլէլիմ Լութերականլարա պունլար հէր նէ դատար քի Քրիստոսուն հաղորդութիւնտա ինանըլըղը Ալլահլըղը իլէ հաղրը մէվճուտ պուլունտուղունու իդրար վէ թաստիգ էտէրսէլեր տէ Քրիստոսուն պատարագ դուրպանընը քիւլլիէն ինքեար, վէ նէֆրէթի ալմ թէսմիյէ էտէրլեր։ Քրիստոսուն խաչ իւզէրինտէքի իճրա օլունան դուրպանընա քէնէնի թահդիր վէ մուզիր տիր։ Պունլարա դարշը իչպու մուգատտէս դուրպանընն սրհհէթինի չէօյլէ թաստիգ վէ պէյան էտէրլեր։

ՎԵՑԵՐՈՐԴ ԵՎՎԵՂ

ՎԱՏԱՐԱԳՏԱ ՔՐԻՍՏՈՍՈՒՆ ԻՃԱՏ ԷԹՏԻՑԻ ԱՍԵԼ ՎԷ ՍԱՀԻՀ ԳՈՒՐԳԱՆԸ ՀԷՄ ՎԱՐ ՀԷՄ ԱԼԼԱՀԱ ՍՈՒՆՈՒԼՈՒՐ

ՇԴ։ Խաչա չըդմաղտան պիր կիւն էվվել Քրիստոս էֆէնտիմիզ սան սաֆրատա հաղորդութիւն սրրրինը թէէսիա էթտիկինտէ Ալլահա պիր սահի վէ ասլ դուրպան սունտու, վէ քէնտիսինին իճատ ու

իճրա էթտիյի իշպու գուրպանընը սանտունլար տէյի, քէնտի առաքեալլարընա վէ օնլարն իսալէֆլէրի պուլունանաց քահանայլարն ճիւմէսինէ, պունու պէնիմ զիքրիմ իլլի էտին. Թէնպիհի իլանիսի իլէ էմր էթտի. Վասգուվէծ Աստուանանքն դավիլինճէ, սիկէրինէ միւնասիպէթի օլան գուրպանընը թասիհաթը իգթիզասընա, գուրպան ասըլ գուրպան օլսուն տէյի, իրի չէյ լազըմ ատր. Էվվէլա սունուլան զաթըն ասըլ վիճուտու վէ հուզուրու լազըմ ատր, սանիյէն պու գուրպան քէնտի միւնասիպէթի օլան տիկէր մութլագ գուրպանն նիշան վէ իշարէթինի քէնտինէ ճէլպ էթմէյի. Կէլէլիմ քի, պատարաղ գուրպանընա, էքմէյին վէ շարապն սուրէթլէրի թահտընա. Քրիստոս էֆէնտիմիզին թէնի վէ գանը. Եսլոս թէրմիլ Քրիստոս քէնտիքի հազրը վէ ուվիլուտա պուլունուր. Նասլ քի հազրաթինն պանուրնա պէտ էթտիք. Իրթ սունուրան գարթի ատր վիճուտու վէ հուզուրու. Ինինճի, գուրպանընն շարթը պու տուր, քի սութլագ գուրպանընն նիշան վէ զիքրինի ճալիպ օլսուն. պատարաղտա կէրէք էքմէյին վէ կէրէք շարապն այրը այրը միպարէքլէնմէսի իլէ. Քրիստոսուն թէնինին վէ գանընընը խաչ իւզէրինտէ պիրի պիրինտէն այրըլտըղընը. Վէ Քրիստոսուն էօլմէսինտէ Սլլահա սունտուղու մութլագ գուրպանը ալէմին ֆիքրինէ պատարաղ կէթիրիր. վէ պունուն իլէ պէրապէր Ալլահընն հէր շէյէ գատիր վէ հէր շէյին մութլագ սահիպի օլտուղունտա. վէ հէր շէյին հայաթընընն վէ մէմաթընընն ամիրի վէ սահիպի օլտուղունու թաստիգ վէ թագրիր էտր. Պատարաղ պու խրինի շարթը ատրի շարթ ատր. Քանի Քրիստոսուն պատարաղ գուրպանը խաչըն մութլագ գուրպանընը զիքր էտէր. վէ ֆիքրիմիզէ կէթիրիր օլտուղունու քրօթէսթանլար պիլա թէրէտտիւտ թաստիգ էտէրլէր.

Շե. Գուրասընը տա պիլմէյի քի, Քրիստոսուն սոն սոֆրատա սունտուղու գուրպանը, Քրիստոսուն խաչ իւզէրինտէ սունուլմաղ մութլագ գուրպանընը չամիլ իտի. վէ չիմտիքի պատարաղ գուրպանը խաչ իւզէրինտէ սունուլմուշ մութլագ գուրպանընը չամիլ ատր, վէ օնու զիքր էտէր. պու խաչըն գուրպանընը իպրազ էթմէք. վէ օնա օլան միւնասիպէթ օրքազործուիթիւնտա մէվճուտ, վէ օնա խաս վէ թասլիի օլտուղունտան, տէմէք քի պատարաղըն գուրպանը տասիր թասլիի վէ ասլը գուրպան օլմասը լազըմ ատր, յինէրի խաչտաքի Քրիստոսուն վիճուտինին սունուլմասընը վէ գանընընն նէօքիւլմէսինի իպրազ վէ իշարէթ էտէր, վէ սունուլան պատարաղ եինէ օլ խաչտաքի մութլագ պատարաղ ատր.

Կէ. Քի պատարաղ գուրպանը սահին Քրիստոսուն գուրպանը ատր. Ցէգիա խաչըն գուրպանը ումումի վէ սիւթիւն տիւնիա իչին գուրպան օլտու. հէյրէյին գուրպանը մախսուսի, Լանի խաչըն գուրպանը սէլամէթիմիզին սէպէպի ումումիյէնի օլտու. լաքին սե-

զանոն գուրպանը սէպէպի մախսուսի, չէշմէ վէ տէատի միասի, հէր նէ գատար քի տէսանինն սուչու չէշմէտէն այրնրպ սու ճիհէթի իլէ իքիսի տէ պիր իսէ տէ, լաքին տէտի հէր քէսէ մախսուս տուր. տէյիլ չէշմէ, եախօտ խաչին գուրպանը հէր քէսէ, սէղանընքի տէսանիլէրէ միւնգասէմ, վէ հէր քէսէ մախսուսէն վէրիլիր։

ԼԶ. Նահուտիլէրին զասիկի գուզուչու գուրպան քէսիպ նէմէ իլէ իճրա օլունտուղունտա, սահիհ պիր գուրպան օլուր ուտու. Քրիստոս պու գուզունուն նէրինէ հայորդութիւն սրբրընը իճատ էտիպ, քէնտի թէնինի վէ զանընը սունտու. էկէրչի նահուտիլէրին զասիկ գուզուսունու քէսիպ նէմէսի էսկի այնը ատէթ նօմոսունա կէօրէ սահիհ գուրպան իտի իսէ, քէզալիք Քրիստոսուն թէնի վէ զանը նէնի ահտան նօմոսունա կէօրէ սահիհ գուրպան տրր. պու ֆէրգ իլէ քի, խարայէլին գուզուսունուն գուրպանը քէնտինէ պիր գուրպան իտի. լաքին Քրիստոսուն [illegible] գուրպան, [illegible] տան սունուլատագ խաչընը գուրպանընա միւթաալիգ վէ միւնասիպլիքի զան պիր գուրպան օլտու. էյլէ իսէ չիմանքի պատարագ թէքմիլ պիր գուրպան տրր. հաթտա խաչընը գուրպանը ումում իչին օլմասը սէպէպինտէն, խարիճի սայրլրը, լաքին պատարագ գուրպանը մախսուսի օլտուղու իչին հէր պիրիմիզ այտ վէ խաս օլուր։

ՇԷ. Տէֆա հաղորդութիւն սրբրընը Քրիստոս իճրա էթմէյինտէ (Մ–դր. ԻԶ. 28.) «Պու նէնի ահտան դանը տրր», տէյէրէք իճատ էթտի. նէնի ահտան դանը տէմէք, էսկի ահտան զանընա միսալիպէթի մութլագը տէմէք տիր. մատէմ էսկի ահտտաքի Մովսէսին (Նլէյ. ԻԹ. 8.) «Պու ահտան դանը տրր քի, Ալլահ սիզին իլէ ատտ էթտի» տէմէսինտէ, տանայը գուրպան քէսիպ, զանընը էլինէ ալրպ Ալլահա գուրպան սունարագ ճէմաաթին իւղէրինէ սէրիտի. քէզալիք Քրիստոսուն թէնի վէ զանը. «Իչին պունտան պու պէնիմ զանըմ տրր. նէնի ահտան» տէմէսի իլէ Քրիստոս սահիհ պիր գուրպան սունտու. էկէրչի Մովսէսին սունտուղու գուրպանա, Քրիստոսուն քէնտի սունտուղու գուրպանը, գուրպան ճիհէթի իլէ պէնզէր օլմամըշ օլայրրը. Քրիստոսուն պու «Իչին պունտան հէրիինիզ, պու պէնիմ զանըմ տրր նէնի ահտան, քի սիզին վէ չօղլար իչին կիւնահլարրն աֆվրնա պինանէն տէօքիւլիւյոր», տէմէսի, վէ սայիր Քրիստոսուն Ալլահանի սէօղէրի օլ վագթի վահի վէ մանասրդ օլուր ուտու. պունու Քրիստոս էֆէնտիմիզին հաղրընտա տէյիլ սէօյլէմէք, տիւչիւնմէք պիչէ այնր խէթա օլտուղունաան, Քրիստոսուն էրմէք իլէ չարապը քէնտի թէնինէ վէ զանընա թէպտիլ էտիպ, վէ «Ալլահ նէյչին պու պէնիմ թէնիմ տիր. վէ իչին պունտան պու պէնիմ զանըմ տրր, նէնի ահտան» տէմէսինտէ, Ալլահա սահիհ գուրպան սունարագ. հէմ պու գուրպան Մէլքիսեդեկ քահանայապետին գուրպանը ուսիլի իւղէրէ օլտու, նանի էրմէք վէ չարապ սրբրը ալթընտա վուզու պուլտու, վէ մատամ քի Քրիստոս Մէլքիսեդեկին քեահինլիքի ատէթի իւղէրէ քահանայապետ օլտու. էյլէ իսէ, Քրիստոսուն գուրպանը տա ինուն սահիհ գուրպանը կիպի օլտու (Եբր. Է. 17.)։

ԼԸ. Թրպդը Պողոս առաքեալ պէյլէ պունու թաստիգ էտիյօր, (Եբր. Թ. 14. 15.) «Պունուն իչին պիզիմ նէնի ահտան վասիթասը Քրիստոս տուր»։ Պիր ահտ թէէսիս օլմագ իչին գուրպան իլէ վէ զան իլէ իճրա օլունուր. վէ Մովսէս տախի պէյլէ էթտի. (Անդ. 20.) «Պու տահտան զանը տրր քի Ալլահ սիզին իլէ ատտ էթտի»։ Վէ նօմոստա պուլունանլարա տա պու միսիլլիւ չէյլէր իլէ (նօմոսա) փաքլանմագ լազըմ իտի, վէ ասրլ սէմավի օլանլարա (նանի քրիսթիյանլարա) օնլարտան տահա զիյատէ օլան գուրպանլար իլէ. զիրա նէ իլէ նափրլմրշ հէյքէլէ («Ի սրբութիւնան») կիրմէտի... անճագ կէօյլէրէ... տէյիլ քի պիր չօգ տէֆա քէնտինի պաշ քեահինլէր միասի, գուրպան սունտուն, քի պէ հէր սէնէ պաշդարարընն զանը իլէ հէյքէլէ կիրսին. նոզաա էվվելինտէն պէրի օնա չօգ տէֆա էնիչ սէզիէթ չէքմէք իճապ էտէր իտի. լաքին չիմտի պիր քէրրէ իլէ սունունա գատար կիւնահլարրն տէֆի իչին քէնտի գուրպանը իլէ զանիրէ չէզմշ տրր»։ Վէ «Նասրլ քի ինանա պիր քէրրէ էօլմէք վար... քէզալիք Քրիստոս չօգլարրն կիւնահլարրընը գալտրմագ իչին պիր քէրրէ գուրպան սունուլմուշ»։ Տէմէք քի Քրիստոսուն սունտուղու գուրպան, քի կէրէք խաչընը գուրպանը օլսուն, վէ կէրէք Ալլահ հինգշարթի կիւնինտէ թէէսիս էթտիյի գուրպան օլսուն. հէմ սահիհ գուրպան օլտու հէմ էսկի գուրպանլարտան վէ քէրամէթլի վէ փէք ֆայիդ իտի. զիրա (Եբր. Ը. 6.) «Տահա էյի պիր [illegible] տրր. [illegible] քի Քրիստոս Ալլահ [illegible] Քրիստան եէմին իլէ քահանայապետ օլտու. վէ պու տա տէյիլ Ահարոնուն քեահինլիյի իւղէրէ, իլլա Մէլքիսեդեկին...»։

ՇԹ. Էսկի նօմոս միւճիպինէ, վէ հէր սէնէ քահանայապետ, պիր քէրրէ սրբութիւն սրբոց թէամիյէ օլունան խորանա, նանի հէյպիր քէրրէ սրբութիւն սրբոց թէամիյէ օլունան խորանա, նանի հէյ. քէլին իքինճի կիզլի տայիրէսինէ կիրիպ, կէրէք քէնտի նէֆսի իչին. [illegible] կէրէք քեաֆֆէյի ճէմաաթա վէքիլ օլտուղունտան օնլարրն հէվ. [illegible] իչին գուրպան սունար ըսը. լաքին սունտուղու գուրպան, նէ ճէմաաթը նէ տէ քեահինի քէնտի կիւնահլարրընտան խէլաս էտէպիմիր իտի. օնուն իչին պէ հէր սէնէ վէլէվ կիւնահ իչէմէմիշ օլայրրը. կէրէք քէնտի վէ կէրէք ճէմաաթի մութլագ նէնի ահնէտ [illegible] քարար խորանա կիրմէլի իտի. վէ թէքրար ալաէր տանալար վէ երքէքլէր քէսիպ, գուրպան սունմալը իտի. զիրա երքէքլէրին վէ տաքլէքլէր քէսիպ, գուրպան սունմալը իտի. զիրա (Եբր. ժ. 1. 2. նալարրն գանը իլէ կիւնահ ահիվլրը օլտանագ իտի։ (Եբր. ժ. 1. 2. [illegible] 4. 11. 12.) «Ամմա (Քրիստոս) պու կիւնահ իչին պիր թէք պատարագ սունտու»։ Վէ (14.) Զիրա պիր պատարագ իլէ փարզ [illegible]միշլէրի (նանի իման կէթիրմիշ քրիսթիյանլարը) տայիմի սուրէթ-

տէ թէքմիլ էթտի։ Իշթէ էկէրչի էսկի նոմոսուն պէ հէր սէնէ սու-
նուլան տանալար գուրպանը գուրպան ատտ օլունույօրսա, Քրիստոս
սուն տախի պու էճիլտէն պիհագդը իշպու զիկրլիմէթ թէնինին
գուրպանը սահիհ գուրպան ատը։

Նե։ Պիր տէ շուրասը տիդդաթա չայան տը՝ քի, Քրիստոս քէնտի
վիճուտինին գուրպանընը, նանի խաչին իւզէրինտէքի գուրպա-
նը պիր քէրրէ օունտու։ Վէ պու գուրպան պիր թէք գուրպան տը՝
«Ահա գառն Աստուծոյ» նասըլ քի Քրիստոս Աստուածն գուղուսու պիր
տիր։ գուղու իքի տէյիլ տիր քի իկի գուրպան օլսուն։ օ քի ինսա-
նին կիւնահրնը գալտըրաճագ իտի։ քէղալիք խորանին գուրպանը տա
պիր տիր։ նանի հէր սէնէ տիկէր էրքէնէ, տիկէր տանալա միւհթաճ
տէյիլիզ։ անճագ Քրիստոսուն օլ պիր թէք վիճուտինի, քի խաչին
իւզէրինտէ սունուլտու, նինէ օնու կիւնահլարըմըզին աֆվլըզը իչին
եէվիկէ Աստուա գուրպան սունարըզ։ Նասըլ քի Քրիստոսուն խաչ
իւզէրինտէ սունուլան գուրպանը [illegible] գուրպան պատ իսկ, քէ-
ղալիք խորանին, նանի հէյքէլին գուրպանը տա սահիհ գուրպան
տը՝։ նանի էքմէք իլէ չարասալին թահտընտա սունտուղումուզ գուր-
պան, պատարագ, նինէ օլ սահիհ գուրպան տը՝։ Վէ խաչին մութ-
լաղ գուրպանընին հէրմէթլի այնը տը՝։ վէ նասըլ քի (Ովհ. Զ. 9)
իրի պալըզ վէ պէշ էքմէք Քրիստոսուն դուվվէթի իլէ պինլէրճէ
վէ դիյատէ չողալտը վէ պալըզ հիյէթի նինէ պալըզ գալտը իսկ,
[illegible] Քրիստոս [illegible] պիր։ [illegible] պիր թանէ
սլին թանէ օլուր, պին քէրրէ սունուլուր։

Գուրատա Պողոս առաքեալին ֆիքրի Քրիստոս էճէնտիմիզին պա-
տարագը պիր թէք տէֆա օլմասը իւզէրինէ տէյիլ տիր։ անճագ հա-
ւատացեալ եահուտիէրէ էսկի նոմոսուն գուրպանլարընին քէրամէ-
թինի, Քրիստոս էճէնտիմիզին եէնի նոմոսունուն գուրպանընին քէ-
րամէթի իլէ բուսալար էթմէք տիր։ նանի էսկի գուրպանլար տանա-
լար գուրպանը իտիլէր։ եէնի գուրպան Քրիստոսուն (Եբր. Է. 27.)
քէնտի վիճուտինին գուրպանը տը՝։ էսկիլէր պէ հէր սէնէ պաչգա-
յալը իտի (Թ. 25.) նանի քահանայապետլէր պէ հէր սէնէ տիկէր
տանալար պուլմայա մէճպուր իտիլէր։ լաքին Քրիստոսուն եէնի նո-
մոսունուն [illegible]ունտուղումուզ։ նինէ օլ պիր թէք պատարագ տը՝, ա-
խէրինէ լուղում նօգ տուր, վէ տիւնեանին սօնունա պատար սունա-
ճաղըմըզ օլ պատարագին այնը տը՝։ քի պիրգէ խաչին իւզէրինտէ
սունաճագ պատարագինին սահիհ դիքրի օլսուն տէյի, իճատ վէ թէ-
էսիս էթտի։ Անարօնուն քահանայլըզը իւզէրինէ տէյիլ։ խաչը,
անճագ Մելքիսեդեկին ուսիլի իւզէրէ։ դիրա էսկի գուրպանլար ինս-
անա կիւնահ աֆվլըզը վէրէմէզ իտիլէր։ (Ժ. 3. 4.) լաքին Քրիս-
տոսուն եէնի ահտընտա կիւնահլար իչին սունուլան պիր պատարագը
իլէ։ վէ տայիմի սուրէթտէ օլ պատարագին դուվվէթի վէ յութիւ

իւէ ալէմ լութուֆ վէ կիւնահ աֆվլրդը պախշ էտէր։

Ֆրիստոսուն խորան գուրպանը Մէլքիսեդեկին քեահինլիյի ուսիւ իւղերէ եէնի անտ թէսմիյէ օլունտու, վէ էսկի անտան փէք քէրամէթլի. հաթտա եէնի անտ թէսմիյէ օլունտուղու իլլին էսկիախնի ալիրիւթտու. օնուն քի պիր քէրամէթլի եօղ ուտու։ (Եբր. Է. 18.)։

ՅԺԱ. Ռրոթէսթանլար Պօղոս առաքեալրն պու օէօղլէրինի սաֆ եիւրէք քիմսէլէրէ օպուլարագ, պատարագ եօղ տուր, Ֆրիստոս պիր քէրրէ պատարագ օլաու, վէ տիւնեա սոնունա կատար եէթէր ուսմէլերի իլէ, պատարագը ինքնար էթմէյէ գալգընչրլար։ Մէրամ ադագը արամագ տէյիլ. իլլա քիլիսէտէ պուլունան հացագը ինքնար էթմէք տիր։

Նոպարտաա կէթիրտիրիրկ իսպոմլարա միրամատի պունա. Ուսագ հինգչաբթի կիւնիւ թէէսիս օլան սրրտա, էքմէք իլէ չարապլրն սուրէթլերի թանտրնտա թէքմիլ պատարագ վար տրը, օ տա Մելքիսեդեկ քահանայապետին ուսիլի իւղերէ. պու պատարագրն իսմի «Պատարագ Նորոյ ուխտի»։ Եանի եէնի անտրն պատարագը թէսմիյէ օլունուր։ Եկեր պու պատարագ, պատարագ օլմասա իտի, Յիսուսի չէյթանրն սաֆրասը տէմէ իլէ, փութլարա սունուլան գուրպանը անլարմագ իսթեր քէզալիք Ալլահրն սաֆրասը Ֆրիստոսուն գուրպանը թէսմիյէ օլմագ իտի։ Թէքրար Պօղոս առաքեալ (Եբր. Ժ. 29.) պու պատարագը, եէնի անտրն գանը թէսմիյէ էտիյօր։ Վէ (13.) «Պարրնտաչլարդա, պունտան պէյլի Ֆրիստոսուն գանը փոխթասը իլէ ազիզլիք հէյքէլինէ տուխուլ էթմէյէ ճէսարէթիմիզ վար տրը. քի պիրդէ եէնի պիր թարիդ իլէ թէնինին փէրտէսի իլէ թէճսիտա էթտի»։ Տէֆա (ԺԳ. 10.) «Պիղիմ սաֆրամրդան տա եէմէյէ միւղթէտիր տէյիլ տիրլեր»։ տէյօր. սէպէպի, յիսունքի պու սաֆրա օլ սաֆրա տրը ի, աւետարանիչլէր (Մ-դր. Ի2. 26։ Մ-րկ. ԻԴ. 22։ Ղ-ք. ԻՌ. 17.) եազըյօրլար. նասրլ քի եօգարրտա զիքր էթտիք։ Տէֆա օլ սաֆրա տրը քի Պօղոս առաքեալ (Ա. Կոր. Ժ. 20.) եազըյօր. պունու չէյթանրն վէ փութլարրն սաֆրասրնա պէյնդէթմէյին։ Տէֆա (ԺԱ. 23.) նայլէ պիր գուրպան սաֆրասը տրը քի, օնստա էֆէնտիմիզին թէնինէ վէ գանրնա իլնագ օլուրուզ, վէ հէր քիմ իճապ էտէն յուրտթ իլէ պու սաֆրայա եազլաչմազսա. վէ թէքրիֆոիկէ վէ բրոթէսթան միսալի վէ պիւյիւմիւնէ պայադը էքմէք տիր Ֆրիստոսուն պիր չրպլաղ զիքրի տիր տէրսէ. քէնտի ճանրնա հէլաք եէր վէ իչէր (29.)։ «Զի որ ուտէ եւ ըմպէ անարժանութեամբ, դատաստան անձին իւրում ուտէ եւ ըմպէ»։

ԵԺԲ. Մուսխարէն Քրիստոսուն թէնպիհի իլահիսինէ թաթպիզէն հէր վագրթ պու գուրպանը կէրէք առաքեալար վէ կէրէք եկեղեցի Քրիստոս էֆէնտիմիզին խաչտա սունուլան մութլաղ գուրպանը զիքրի ճէմիլի իչին իճրա էթտի, վէ նասրլ քի Մովսէսին անտը պէ հէր սէնէ գան իլէ թէճտիա, վէ զիքր օլուր ուտու, քէղաւիք Քրիստոսուն Ալլահանի անտը օնու քի պիզէր իլէ Ալլահըն պէյնինտէ պաղլատը. միճէրրէտ գան իլէ թէճտիա վէ թէղէքքիւր օլուր ուտու, քի Պօղոս առաքեալ պու էճիլտէն Մովսէսինքինի տէ պիգիմ գուրպանա պէյնղէտիպ տէյօր, (Եբր. Թ. 18.) «Իսմի նէ տէ էվվէլքի անա գանսրդ թէքէրրիւր օլուր ուտու». Տէմէք քի Քրիստոսուն նէյնի անտը տա մութլաղ գան իլէ թէքէրրիւր էտէր։ (Ա. Կորնթ. Ժ. 13.) «Պիզ գարար վէրին շու տէտիյիմէ» սէյօր, Պօղոս առաքեալ, «միւպարէքէլանիմիզ գատէհ Քրիստոսուն դանըրըն իլհագլըղը տէյիլ մի տիր. օղ միւպարէքէլանիմիզ էքմէք Քրիստոսուն թէնինին իլհագլըղը տէյիլ մի տիր»։

ՇԺԳ. Իչպու հաղորդութիւն խուսուսունտա ազիզ քիթապըն օղ գատար այրդ եաղմասը իւղէրէ, եինէ պու սահիհլիքլէրի ինքնար էտիպ, ազիզ քիթապը քէնտի էֆքեարը ֆասիտէլէրինէ չէվիրմէք հէմ պէօյիւք քիւֆիւր տիւր, հէմ ինսան ճինտինէ պէօյիւք պիր դազէպ վէ ճէզա տրր. անառակ որդինին քէնտի փէտերինին սաատէթ վէ ինայէթ խաբէսինի թէրք էտիպ, ույդուրսուզ վէ անընաճագ հալլէրէ, վէ սէֆալէթէ տիւշար օլուպ, վէ ասնուզ կիւտմէք մէէմուրիյէթինէ սարրլըպ. անտէն տէ պիր ֆայիտէ կէօրմէյէրէք, եա վէտէր, կէօյլէրէ վէ սանա գարշը խէթա իշլէտիմ, կիւնահլարըմը աֆվ էթ, տէտիյի կիպի, ահապա կիւն օլմուրմու օլա քի, հէվ եօլու շաշըրմըշլար Քրիստոսուն քիլիսէսինէ միւրաճաաթ էթսին վէ թէքրար իւք սաատէթլէրինի պուլսունլար։

ՇԺԴ. Սինօթլարըն վագրթ պէ վագրթ գուրպան (պատարագ) իւղէրինէ զուհուր էտէն միւթէատտիսա գարար վէ դանունլարը. պիր ֆարզ (Նէհէ- Ա. Կորնթ. ԺԳ. Լատինական Կանոն. ԺԹ. վէ ԾԸ. Թէքրէ- Կանոն. Ե. Վէ Տրիենդէական Կանոն. ԻԲ. Կանոն. Ա. Բ.)։ Պու սահիհիկի չէմ կիպի թաստիգ էտէրլէր։ Տէֆա քիլիսէնին իւք էյյամընտան չիմտիյէ տէկին աֆունեանըն յար էթրաֆընտա ճարի օլան պատարագ գայիտէսի, վէ մուսխարէն առաքեալարա էն եաղըն օլան հայրապետլէրին չէհատէթլէրի, վէ կանոնական ապաշխարութիւն իւղէրինէ եաղտրդըմրդտա, ապաշխարողլար նը կէօնէ պատարագտա, վէ պատարագըն նէրէսինէ գատար տուրաճաղլարը, վէ քիմլէր պատարագտան չըդաճագ, վէ քիմլէր կպաճագ, եաղտրդըմըդ Քրիստոսուն քիլիսէսինտէ իչպու պատարագ սըրրը էքրէմին իճրա վէ ինգաղ օլտուղունու սուրէթի քեաֆիյէտէ պէյան էտէրլէր։ Հաթտա հէր վագրթտա, քիլիսէ բուէսսայը բուհանիյէրի, եպիսկոպոսլար, վարդապետլէր վէ քահանայլար ձեռնադրութիւնլարը. «Առ ի իշխանութիւն պատարագ մատուցանելոյ» եանի Քրիստոսուն թէնինին վէ դանրընը պատարագընը եէվմիյէ սունմայա ալտրգլարը սէլահիյէթ պունու թաստիգ էտէր։ Պունլար վէ պունլարա պէյնգէր, Աստուծոյ միլէթլէրին մաշտոցլարը վէ պատարագամատոյցլարը։ Վէ քիլիսէտէ մանֆուզ թալիմաթլարը աչըգտան կէօսթէրիրլէր քի։ Միթէմատի սուրէթտէ իչպու մուգատտէս պատարագ գուրպանը վար տրր. վէ եէվմիյէ քիլիսէլէրտէ իճրա օլունմագտա տրր։ Պատարագըն եէնի օլտուղունու, վէ հայրապետլէր իճատը օլտուղունու իսպաթ էթմէք բրօթէսթանլարա տիւշէր. հանկը հայրապետ պունու իճատ էթտի իսկ, պիզէ կէօսթէրսինլէր, պիզ տէ վաղ կէչէլիմ, յաքին նէ գատար չալըշմալար. էնճամընտա էքմէք իլէ շարապըն դայիտէյի մուգատտէսինի Քրիստոսուն էն էվվէլ իճատ էթմիշ օլտուղունու պուլուրլար, վէ պունու քէնտի զիքրի ճէմիլի իչին էթմէք թէնպիհ օլտուղունու վէ պու թէնպիհին եինէ Քրիստոսան վէրիլմիշ օլտուղունու կէօրիւրլէր։

ՊԱՏԱՐԱԳԸ ԾԱՆԻ

ՊԱՏԱՐԱԳԸՆ ԳՈՒՐՊԱՆԸ ՀԷՄ ՍԱՂԼԱՐԸՆ ԿԻՒՆԱՀԼԱՐԸՆԸՆ ՎԷ ՃԷԶԱԼԱՐԸՆԸՆ ԱՃՎԸՆԱ ՀԷՄ ՏԷ ԷՕԼԻԼԷՐԻՆ ՃԷԶԱԼԱՐԸՆԸՆ ԱՃՎԼԸՂԸՆԱ ՄՈՒԻԳԹԷՏԻՐ ՎԷ ՄԻՒՕԹԷՏԻՏ ՏԻՐ

ՆԺԵ. Շիմտիյէ գատար եաղըմըշ օլան խուսուսաթտան, պիղիմ եէվմիյէ սունտուղումուզ պատարագ գուրպանը, իսայէն գուրպանը իլէ այնը պիր, վէ օնուն տէվամը օլտուղունու թաստիգ էթտիք, եանի իքիսինին տէ պիր օլտուղու, վէ պիրի պիրինանէն տիւ- վէ ադայիտճէ պիր ֆէրդի օլմատրդը թէպէյյուն էթմիշ տիր։ Սանա գարշը կիւնահլարըմըզա աֆվլրդ պախշ էթմէյէ քէրամէթի օլտուղունու տախի մուխթասարճա եազալըմ։

ՇԺԶ. Լաքին պուրատա տիզդաթա չայեան պիր գաչ չէյլէր իլսպար էթմէք լազըմ տրր։ Էվվէլա իսայէն գուրպանը, պիր սիւրէթ իլէ կիւնահլարա աֆվլրդ պախշ էթտի, վէ շիմտի տէ հէյքէլին գուրպանը տիկէր պիր սուրէթ իլէ կիւնահլարա աֆվլ էտէր։ Զիրա խաչ գուրպանընտա Քրիստոսուն քեաֆիֆլի էհիր վէ խթիհզադընին խիթամը, վէ թէմամ մէճմուի պուլունտուղունտան, ումումի սուրէթտէ խէլասըմըզա վէ կիւնահլարըմըզին աֆվլրդընա, վէ քեաֆիֆէյի լութֆլարընն պիզէ իհսանընա վէ խթաընա պասի օլտու. լաքին Քրիստոսուն էղիյէթլէրինին էհիր վէ խթիհզադը պիզլէրտէ կէչէն

տէյի ։ հէյքէլին գուրպանը տախի պիր ալաթ եա պիր փէլՀրէնք կի-
սլի տիր ։ եախօտ խաչըն էճիրի չէշմէյէ ։ վէ պատարագընքի չէշմէ-
տէն տօլան տէստիյէ պէնդէր ։ նասրլ քի պագը էսրարըն վասիթասը
իլէ Ֆրիստոսուն էճիր ու իսթիհգագը պիզլերէ թագսիմ օլունուր ։
լաքին իշպու լութֆ վէ Ֆրիստոսուն էդիյէթլէրինին իսթիհգագը հէր
սըրրըն քէնտինէ խաս վէ մախսուս օլան սուրէթի իլէ պիզլերէ ի-
նամ վէ ինսան օլունուր ։

Շէյէ ։ Սանիյէն ։ հէյքէլին գուրպանը պիլվասէթա (միքլապէս)
կիւնահլարը փաքլէր ։ եանի լութֆ եարտըմընա մուվաֆֆագ օլմա-
յա դաստիր տիր ։ Վէ պու եարտըմ իլէ պիր ատէմ, կէրէք քէնտի
մահուսլավ կիւնահլարընտան խէլաս օլուպ, սալիհլէնիր ։ կէրէք նե-
րելի ուֆագ կիւնահլարտան դուրթուլուր ։ վէ պու սալիհլէնմէսին-
տէ գավի գալմայա վէ թէրազդի պուլմայա ինսանլարա միւգթէտիր
վասիթա օլուր ։ եախօտ մէղքիւր Վասդըվէծ Աստուածաշունչն գավ-
լինճէ ։ հէյքէլին գուրպանը իսթիտա վէ իսթիրհամ սուրէթի իլէ
կիւնահլարին փաքլէնմէսինի պիլվասիթա միւէտտի վէ սէպէպ օլուր ։
ամմա վաֆթիզ եա խուստուվանանք սըրրը ։ պիլա վասէթա վէ թա-
պիաթլարը իղթիզասընեա կիւնահլարը աֆիլ էտէրլէր ։ Բէզա տիւն-
եավի էյլիքլէր պապընտա պատարագըն իչինէ հէր նէ քի տիլէր-
սէք ։ վէ մուվաֆֆագ օլուրսաղ պիլ վասիթա վէ իսթիտա վէ իս-
թիրհամ սուրէթի իլէ մուվաֆֆագ օլուրուզ ։

Շէյէ ։ Սալիսէն ։ քեսֆիֆէյի Աստուածաշունչարին իթթիֆաղը իլ-
լէ տէրիզ ։ հէյքէլին գուրպանը քէնտի գուվվէթի մախսուսէսի իլէ ։
վէ հէր քէսին տէրուունի գապիլիյէթինէ կէօրէ ։ եաղինէն վէ պիլա վա-
սիթա կիւնահլարին մուվաղդաթ ճէղասընը տա փաքլէր ։ լաքին մութ-
լաղ պու պէօյլէ տիր տէյի ։ քիլիսէ տահա պու խուսուստա պիր գորար
գելմաղը ։ պունուն իչին պէօյլէ [illegible] — [illegible]
տէյիլ ։ Լաքին էղ ճիւմլէ պու տէտիյիմիզ տին պապրնա էն եաղընդ պիր
սահիհլիք տիր ։ քի եանի իշպու հէյքէլին գուրպան սէմերէսի վէ է-
ֆալը միճֆիլի մեֆուլ (՝ի գործոյ գործեցելոյ) նէշաթ էտէր ։
եանի կիւնահլին ճէղասընը փաքլէր ։ օնու թէրգին էտէր ։ Վէ պու
տէտիյիմիզ դուրպան սէմերէսի ։ եանի մուվաղդաթ ճէղա աֆիլը ։
եա փաքլէնմէսի եալընդզ տիրիլէր հագդընտա տէյիլ ։ Էօլիւլէրին տա-
իլի կիւնահտան նէշաթ էտէն միւթէպագի վէ մուվաղդաթ կիւնահ
ճէղասընը իշպու սունտուղումուզ պատարագ փաքլէր ։ լաքին եար-
տըմ (օժանդակութիւն) թարիդի իլէ ։ տէյիլ քի մութլաղ սուրէթ-
տէ ։ Հաթտա պատարագըն վասիթասը իլէ մուվաղդաթ ճէղանընն
աֆիլը ։ էօլմիւշլերտէն իսէ ։ պիրիլէր իչին սահա դիկատ սահիհ տիր ։

Շէյթ ։ Բապիէն ։ իշպու հէյքէլին գուրպան սէմերէսի գուրպա-
նընն իսթիհգագընա նազարէն վագտա պիհուտուտ տուր ։ լաքին
պիզլերին պու գուրպանտան թահսիլ էթտիյիմիզ իհսան ։ էճիր վէ

սէմէրէ, մանաւանդ վէ գարար ալիքնտա տրր։ Գունլար մէմտուհ Վ.ասգրվէծ Աստուածաբանին միւգիտի իխիարլարը տրրլար։ (Վ.-ս-էբվէծ Ց-ը Խ-րիրդ Հ-ըրդ-ՐԻ-ն վէ. 230 Գը Ա. եւն.) Շուրասընը տա էյի պիլմէլի իր, Քրիստոսուն սաղլըղընտա Քրիստոսուն հէր պիր ամէլի, չիւնքի Ալլահանի անձ իլէ պիրլէշմիշ իտի, տիւնեայը կիւնահտան գուրիարմայա միւգիէտիր վէ քնաքի իտի, վէ էճիրի պիլա հուտուտ իտի։ լաքին փէտէր ուլլահին գարարը էզլիտի իլէ մուիլաղ Քրիստոս էօլճէք իտի, քի տիւնեա սէլամէթ պուլսուն, վէ կիւնահարրմրզ գարարի [illegible] իտի։ [illegible] ճաղ պէր մուճիպի գարար Քրիստոս էօլիւպ, էճիրինին հէվսի իքսալ օլմալը իտի։ Նասրլ քի Պօղոս առաքեալ (եբր. ե. 9.) «Վէ քէմալիյէթէ էրմէսի իլէ օնա իթաաթ էտէնլէրին ճիւմլէսինէ էպէտի խէլաս սէպէպի օլտու» տէմիշ տիր։ Իմաի պատարագ անճաղ խաչին գուրպանընտան սոնրա, կիւնահարրմրդին աֆվրդիր ինսան էտէպիլտի գիրա օլ վագթ իսթիհգաղը վէ էճիրի, էօլիւմ իլէ իքսալ օլտու, գիրա սաղ իքէն տահա էճիրի իքմալ օլմաճը։ իտի։ չիւնքի տահա հէր եիւգիւնտէ էճիր գազանապիլիր իտի։

ՇԻ. Պատարագ գուրպանը լուիթ վերիր, վէ կիւնահարրն աֆվլըղընը, (Մաթ. ԻԶ. 29.) ասն պէյան էտէրիզ. էրմէյի վերտիքտէն սոնրա, գատէհի ալրպ օնլարա վերիր, վէ տէր «Նէյին պունտան հէվիինիզ. գիրա պու պէնիմ գանըմ տրր նէյնի ահտրն, քի չօգլար իլին կիւնահարրն աֆվլըղընա տէօքիւլիւր»։ Տէմէք քի պատարագը վերտիի աֆվլըգ, կիւնահ աֆվլըղը տրր։ Եախոտ կիւնահտան նէչաթ էտէն ճէգանրն փաքլէնմէի տիր։ Գիր տէ Քրիստոսուն սէօզլէրինէ էյի տիգգաթ օլսունուրսա, պու գան չօգլար իլին սէօքիւլիւյօր տէմէք, պու պատարագ չօգլար իլին սունուլաճագ սէմէք տիր։ Նասրլ քի էսկի ահտտա, էրքէճլէր գուրպանը գանը, ինսանլար իլին սունուլուպ, իւպէրլէրինէ սէրվիլիր իտի։ վէ պէ հէր սէնէ հէր քէսին զահիրէն վէ նօմօսնա փաքլէնմէի իլին սունուլաուն տէյի թէնգիհ վար իտի։ Քէզալիք նէյնի ահտրն գուրպանը գանը, Քրիստոս էքէնտիմիզին սէօզլէրինէ կէօրէ, կիւնահտան գիրիմ փաքլէնմէմիզ։ վէ կիւնահտան նէչաթ էտէն ճէգանրն փաքլէնմէի իլին տէօքիւլիւյօր։ իսայրն գուրպանընտան սոնրա Քրիստոսուն գանընրն իճրէթի խիթամ պուլմուշ տէյի, պատարագ կիւնահարրմրզրն մաղֆիրէթի օլտու, գիրա փէտէր ուլլահին գարտրը։ Քրիստոս մուիթլաղ էօլմէյի իտի։ (Լուկ. ԻԲ. 22. եբր. Ե. 9.), «Վէ [illegible] խիթամ պուլտու իսէ, քէնտինէ թապի օլանլարրն սէլամէթինէ սէպէպ [illegible]»։

ՇԻԱ. Գիր տէ գուրպանրն թապիաթը վէ մագսէտի Ալլահը գատիր վէ սահիպի մուիլաղ թանրմաղ վէ գանրն վասիթասը իլէ հայաթրմրզա վէ մէմաթրմրզա Ալլահի միւգիէտիր պիլմէք. վէ կիւ-

նակարտան էօթիւրիւ եարատանրմրզա մուրաճաաթ էթմէք, վէ կիւ-
նահլարրմրզ իչին աֆվլրդ տիլէմէք, եա ձէղասրնը գալտրրմագ վէ
աֆվլրնը նիյազ էթմէք. վէ պիհագգրն հասրլ օլան Ալլահրն հիտայէ-
թինի թէսքին էտիպ, օնուն իլէ ինսանը, եախօտ կիւնահրնարը
պարրչարրմագ տրր. Գու նէ իլէ օլուր. անճագ կիւնահրն տէֆ ու
րէֆի իլէ. իճագ էտէն գալպլիմիզին նէտամէթի իլէ. վէ Ալլահա պէ
թէքրար սրղրնմագ, վէ գուճաղրնա տիւշմէք ումուտի իլէ օլապլ-
լիր. տէմէք քի գուրպան սունուլտուգունտա, պիր քիմսէ կիւնահ-
լարրնա աֆվլրդ ալմագ իչին մութլագ գատիր Ալլահա սրղրնրպ, օ-
նա մուրաճաաթ էթմէյի, պու գան. Քրիստոսուն խաչտա տէօքիւ-
լէն գանը տրր. քի կիւնահլարրմրզ իչին տէօքիւլիւյօր. իթիգաթ, ի-
ման, ումիտ իլէ պատարագտա տուրմալը. կէչմիշ վէ իրթիքեաղ
էթմիշ օլատուդումուզ կիւնահլարտան էօթիւրիւ Ալլահը, քի ադամ
վէ թիւքենմէզ էյլիք տիր վէ հէր շէյտէն իւսթիւն սէվիրմէյէ լայըգ
տրր. օնու սէվմէտիյի, վէ օնու ինճիթտիյի իչին, տէրունի եիւրէք-
տէն փիւշման օլմալը վէ ատէմ քէնտի գուսուրուն-ու ըէտտ էտիպ,
պիր տահա օ միսիլլիւ կիւնահա սիւյմէմէյէ դավի նիյէթ գօմալը,
վէ էօյլէ իչպու (դառին Սատուծոյ) պուրպանրնը քահանայ իլէ պիր-
ինքէտ Ալլահա սունմալը. իչթէ օլ վագթ հէմ տօլայրտան կիւնահը-
նա, հէմ կիւնահրն ձէղասրնա աֆվլրդ ալրր. Տօլայրտան աֆվլրդ
ալրր տէտիմ, չիւնքի գուրպանրն պաշրնա մաղսէտի Ալլահր հէր
շէյին իւղերինէ սահլպի մուբլաղ պիլմէք տիր, վէ գուլլուգ ուպու-
տիյէթիմիզի քէնտինէ դանրն տէօքիւլմէօք վասիթասը իլէ իպրաղ է-
տիպ, հայաթրմրզա վէ մէմաթրմրզա Ալլահրն մուգատտէս հագգը օլ-
տուդունու իգրար վէ իթիրաֆ էթմէք տիր. Մուախխարէն իչպու
ուպուտիյէթիմիզի իպրաղ էթալիմիզ մուամէլէ միւճէրրէտ Ալլահրն
հիտայէթինի թէսքին էթմէք վէ մուհապպէթինի ճէլպ էթմէք, օնուն
իլէ պարրչմագ տէմէք օլտուդունտան պիր տէ լութֆունու իչպու-
դան վասիթասը իլէ իւղերիմիզէ տավէթ էթմէք տէմէք տիր. վէ
մատամ քի պատարագ լութֆու իւղերիմիզէ տավէթ էտէր. մութ-
լագ կիւնահրն լաղվ օլմասը տա թասլիի յաղըմ կէլիր. պունու իչին
կիւնահլարը տա տօլայրտան աֆվ էտէր, տէտիք, եանի էվվէլա
լութֆունա մուվաֆֆագ օլուրուզ, վէ պու լութուֆ իւղերիմիզէ
կէլմէսինտէ պիզտէ պիր էնկէլ պուլունմասրն տէյի սուրբ անմահ
պատարագ, կիւնահրը տա իւղերիմիզտէն տէֆ էտէր.

Թէքրար (նէր. Ն. 1.) «Հէր քահանայապետ ինսանլարտան ա-
ճիլիպ, ինսանլարտան էօթիւրիւ օլ խուսուսլարտա, քի Ալլահա միւ-
թասլիգ տիրլէր, նասպ օլունուր, քի հէտիյէլէր վէ կիւնահլար ի-
չին դուրպանլար սունսուն». Մատէմ Քրիստոս քէնտի քիլիսէսի ի-
չին պաշ քահանա նասպ օլմուշ ուտու, վէ պու քիլիսէյէ քէնտիսի
տախի քահանալէր նասպ էթտի, պունլարա պաշդա դուրպան կէսս-

թէրմէտի, անճագ քի կիւնահլար իչին քէնտինին թէկսիս էթտիյի
պատարագ դուրպանրնը սունսունլար. իմտի վազիֆէլէրի իգթիզա-
սընտան իտի քի, քէնտի քիլիսէսինին, վէ եէնի ահտրնը քահանէլէ-
րի կիւնահլար իչին պատարագլար դուրպանլար սունսունլար. Քահա-
հին վար իսէ մութլագ դուրպան տա օլմալը.

Ցիի. Մուախխարէն բրօթէսթանլարրն իտտաասը պիզլէրին տէ-
տիյինի թաստիգ էտէր. էսկի նօմոսուն գուրպանլարը խաչրն գուր-
պանրնրն թէմիլլէրի վէ սուրէթլէրի օլտուգլարը հալտ. օնլար կիւ-
նահլար իչին աալ վէ սահի մաղֆիրէթ գուրպանլարը տէյի ատտ
օլուր ուտուլար. Վէ պունուն իլէ պէրաբէր Քրիստոսուն խաչտաքի
դուրպանրնա օնլարտան պիր հագարէթ կէլմէտի իսէ. նէտէն տիր
քի, պիզիմքի եանի եէնի ահտրն դուրդուսունուն գուրպանը, քի
հէր կիւն էքմէք իլէ շարապրն սուրէթլէրի թահտրնտա սունուլյօր
Քրիստոսա հագարէթ ատտ օլունմագ, պունտա նէ վար. Ամայիգ
հալ, ինսան ինտինտէ պիր փատիշահրն խազնէսինի փատիշահ մէէ-
մուրլարը, քէնտի էֆէնտիլէրինին էմրի տլիսինէ թաթպիգէն թագ-
սիմ էտէրսէլէր. մէկերչի հագարէթ ատտ օլունուր ումուշ. քիմէր
տիր քահինլէր. (Ա. Կորն. Դ. 1.) «Քրիստոսուն մէէմուրլարը, վէ
Ալլահանի էսրարրնրն պէն պաշրլարը». Եախօտ վագ էթտիյի նիզա-
մաթրն ահքեամրնճա ճինայէթլէր աֆվ էթսէլէր, փատիշահա հագա-
րէթ մի, եօղսա փատիշահրն ինայէթի մի ատտ օլունուր.

ՇԻԳ. Էվվէլինտէն պէրի կաթողիկէ քիլիսէնին իման վէ իթի-
գատը, Քրիստոս էֆէնտիմիզին իչպու դուրպանրնը կիւնահլարրմր-
գրն աֆվլրդը իչին սունտուդունու իգրար վէ եէվմիյէ իհրա էտէր.
պէօյլէ Տրիտէնդեան սինօթու (Նիստ. ԻԲ. Գլ. Բ.). Հայաստանեայց
քիլիսէսինին պատարագ տուալարրնը օգուրսագ օնլարրն քեաֆիֆէօք
տայիմի սուրէթտէ Քրիստոսուն պատարագրնը կիւնահլարրմրզրն
աֆվլրդը իչին Ալլահա սունտուդումուզու թագրիր վէ թաստիգ է-
տէրլէր. «Որպէս զի, եղիցի սա ամենեցուն մեզ մերձեցելոցս 'ի
քաւութիւն եւ 'ի թողութիւն մեղաց. – Հեղանի 'ի քաւութիւն եւ
'ի թողութիւն մեղաց. – Մի լիցի սա ինձ 'ի դատապարտութիւն.
այլ 'ի քաւութիւն եւ 'ի թողութիւն մեղաց». Հէման պատարագրն
հէր տուալարրնտա պատարագրն կիւնահ աֆվլրդը իչին սունուլտու-
դու թաստիգ վէ իգրար օլունուր. Պիր Հայաստանեայց քիլիսէսինին
տէյիլ, պիութիւն չարդ վէ դարպ քիլիսէլէրինտէ պատարագտա օլու-
նան ճէմի տուալարրն մասլի վէ մանասը պու տուր. Ս. Յակոբ ա-
ռաքելա աղվ օլունան պատարագամատոյցտա չէօյլէ նապար. «Կիւ-
նահլարրմրզ իչին վէ ճէմասթրն թագսիրաթը իչին (pro ignorantiis
populi) եա փէտէր. սանա պու գանը կէօրիւնմէյէն դուրպանը սու-
նարրզ. . . ». Քէգալիք հայրապետլէրին հէման ճիւմէսի պու մասլ-
ահ, եանի Քրիստոսուն դուրպանրնը կիւնահլարը վէ կիւնահլարրմր-

զը՝ ամբ օրհնմասնման պաշտա էնվայի տիրոջ ճանճա տախի մուհասանթ, վէ թէնեմ էյլիքլերին Ալլահան իհսան օրհնմասընա վասիթա սրը, տէրլէր։

ՇԻԴ. Կիրեզ Երուսաղէմացի (Ի [illegible] Ե.) «Պատարագը, քաւութիւն պատարագը, մաղթիրէթ դուրպանը թէսմիյէ էտէր. հէմ մէրհամէթ սահիպի Ալլահը, ղէպի օրմուշ Քրիստոսու կիւնահլարրմզը իլին սունարզը։ հէմ կէչմիշ ննջեցեալար իլին, հէմ պիզ տիրիլէր իլին իւմրէթ պահշ էթմին վէ ամբ էթմին ատլի միւսարաաթ էտէրիմ»։ Տէրտուլիանոս քի. «Զարդ ետ էլլի սէնէ առաքեալարտան սոնրա զուհուր էթտի չէօյլէ եաղրյոր, ա կէչմիշ ճանլար իլին պատարագ դուրպանը սունմագ ատէթի դատիմէտէն տիր. դուրպանլար էօլիւլէր իլին, էյամի միլատիյալեր իլին (եանի եէրէ էօլիւս, կէօյէ տօղտուղլարը կիւնտէ) էյամը սէնէվիյէլերինտէ իմրա էտէրիզ»։ (Ց-ը Գ-ԻՆ ՀԱՅ-ՈՒՆ. ՅՈ. ԳԻՐ-ՔԻ ԿԱՊԻՏ.)։

ՇԻԵ. Քէզալիը Ս. Կիպրիանոս (Գիր. Ա. Թ-ԸՆ. Թ.) վէ սինօթլար եանի Կարդագինեայ Գ. Պրագարեան Ա. եւն. պունարատա էվվէլա կէրէք տիրիլերին վէ կէրէք մէվթալերին կիւնահլարը ամբը՝ իլին պատարագ դուրպան սունուլուր. եանի էօլիւլերին ճէզայը մուվագդաթինին իսթիղֆարի իլին ատլի եաղարլար. Օնու քի տիկէր [illegible], եանի [illegible]։ Սոնրայն իլին մաղթիրէթ դուրպանը մալիմ տիր քի, կէօյտէ պուլունան աղիզլէր իլին մաղթիրէթէ լուղում օրմատրղընտան սունուլամագ, անճագ աղիզլերին իսմի չէրիֆինէ, եա իղդէթի իլին, քի կէօյտէ պիզիմ իլին առա վէ չէֆաաթ էթմէնլէր։ Պունուն իլին բրօթէսթանլարա դարչը Տրիտէնդեան սինօթու (Նիստ. ԻԲ. Ա-ՆԱ. Ե.) չէօյլէ եազար. «Հէր քիմ քի, աղիզլերին իսմի չէրիֆինէ պատարագլար սունմասընը վէ ծալարին չէֆաաթրնա Ալլահին ինտինտէ մուվաֆֆագ օրմագ իլին նասրլ քի քիլիսէ Նիկէթ էտէր ոիր հիլէ տիր տէրսէ, լանէթ օլսուն»։

ՇԻԶ. Մուսիխարին իլին պատարագ դուրպանը եայրընզ կիւնահլարրմզընն եա կիւնահ ճէզալարընն աֆվ վէ փաքիլնմէսի իլին տէյիլ. իլլա տանա Նիկէ Նիկէ կէրէք բուհանի վէ կէրէք ճիսմանի էյիրլերի տախի պու պատարագը՝ վասիթասը իլէ վէ Քրիստոսու՝ թէնինին վէ գանրընն եիւզիւ հիւրմէթինէ Ալլահտան իլթիմաս էտէրիզ վէ պու էճիլտէն Քրիստոսուն հէյքէլինին գուրպանընը իսթիհնամ, եախսա [illegible] գուրպանը տախի թէսմիյէ էտէրիզ, վէ էթմէյէ տէ հադդրմզը վար տը։

ՇԻԷ. Իշպու պատարագ դուրպանընն հանկը հիսէսի, տալի էապկան վէ մուդթազի (հարկաւոր) սայլը, միզէքերէսի իւղերինէ կէլինճէ տէրիզ պատարագին էն սայլ, վէ էն լաղմ օլան մահէլի վէ աէօղլերի անլէր տիր անլերի քի, քահանայ Քրիստոսուն իսմի իլէ իմրա էտէր։ Եա-

Ի Քրիստոսուն օր մուսպարէք սէօղլերի. այս է մարմին իմ. այս է արիւն իմ. դիրա քահանայ Քրիստոսուն իսմի իլէ վէ վէրիլի կիպի տավրանը, հէմ քէսիլէճէք գուրպան հազրը տուրուր, վէ քէսիլմէք մագամընտա սունուլուր, հալան ինուն իլէ Քրիստոսուն էօլիւմիւ իսպրաղ օրմնուր, վէ օր սէօղլերին դուվվէթի իլէ, թէն այրը վէ դան այրը իսպրաղ օրմնուր. տիկէր թարաֆլարը վէ տուալարը հայրապետլերին սէօղլերինէ կէօրէ, քի եօգարրտա (ՆՀԶ.) ալիբը էթտիք, պատարագին իրմալինէ այտա հիսսէլէր տիրլէր։ Տէմէք քի, եայրընզ սրբագործութիւն քէլիմէլերի վէ մուամէլէլերի պատարագը էսասէն վէ ասլէն էն լաղմը եէրլերի տիր. վէ ազիզ բուհու վէ փէտէր Ալլահը չայրմագ, հէտիյէլերի սունմագ, վէ գրբմագ վէ թէնէվվիւլ (մուտիֆ) էթմէք, պունարրն հէվան պատարագրն իրմիլ հոսսէլերի տիրլէր, պունլար օրմատլար. եինէ պատարագ պատարագ տը. Քէզա բրօթէսթանլարրն իստատասը, ալիր պատարագ պատարագ օրմագ իլին, ճէմաաթտան տախի օնա հիսսէտտար օրմալը, տէմէլերինէ հիչ լուզում եօգ տուր։ Պու խուսուս իւզերինէ (ՆԿԹ. տէն ՆՀԶ. վէ ՆԿԹ.) տահա զիյատ եազըլը. օրալար օգուտնուն, վէ տահա մուֆասսալը տրդու էսէն քիմսէ, մուամալէյի Վ.ասդրվէ-ին Աստուածաբանութիւնունա. (Վ.Ի. 222. Գլ. Ա. եւն.) միւրաճաաթ էտէպիլիր։

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՍՐԲՐԸՆԸՆ ՄԱՏՏԷՍԻ ՄԱԳԱՄԸ (ՁԵՒԻ) ՎԷ ՄԷՆԷՄՈՒՐՈՒ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

ՇԻԸ. Հաղորդութիւն հէմ սրբր հէմ դուրպան օլսուղու իլին. իքիսինին տէ կէրէք սէօղլերի վէ կէրէք մատտէլերի պիր տիր. էվվէլա հաղորդութիւնուն մատտէսի էրմէք իլէ չարագ սրը. (Մ-ԹԻ. 26. 27.) չիւնքի Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտիսի պունլարը թախսիս վէ իմրա էթտի. նասրլ քի եօգարրտա եազարզ։

ՇԻԹ. Պու սրբրրն մագամը, եանի ապի օլան սէօղլերի տէ սրբագործութիւնտա պուլունան, առէք կէրէք ալս է մարմին իմ. արբէք 'ի սմանէ ամենեքեան ալս է արիւն իմ. նորոյ ուխտի եւն։ Պունլարրն հէվան (էական) տէյիլ, էն լաղմիզրը օլան. «ալս է մարմին իմ. ալս է արիւն իմ» լուզէմլերի տիր. սայիլերի հիրեայէ մագամընտա տուա սայլրը։

Կաթոլիկէ քիլիսէ չարդտա վէ դարպտա, ճիւմլէթէն պիլիթթիֆագ հաղորդութիւն սրբրրընն մէէմսուու առաքեալար վէ առաք-

եպիսկոպոսներն խէլէֆլէրի, եանի քահանայութիւն սրբրընը տէմբլ օլան վէ թէրսիմ օլան քիմսէլէր տիր տէր։ լաքին բրօթէսթանտլար հէր քը-րիսթիյան վաֆթիզ դաւվէթի իլէ մէէմուր տուր տէյէրէք, պիզիմ ի-լէ իտտաա էտէրլէր։ Վ.ագաա եպիսկոպոսլարա էլ զօրլար։ լաքին պու էլ դօյմադ պիր ատէթ տէյիլ քի սրբր տրբ տէյի իճրա էտէրլէր։ Վէ քահանայլըդ տէրէճէսի օնլարսա եօգ տուր։ Նասըլ քի մահա-լինտէ կէօրէճէյիզ։

ՇԼ. 1. Մատաէ իւզէրինէ կէլէրիմ. հաղորդութիւն մատէսի։ պուղտայ ունունտան եափրլան էքմէք տիր։ պունուն տա իւզէրինէ քեամիլէն իթթիֆագ վար տրբ։ Ալօրէնթին սինօթունտա չարգ վէ զարդ հայրապետլէրի պիլ իթթիֆագ քիլիսէնին պու իտուսուտա օ-լան Թալիմաթընը թասդիգ էթտիլէր։ լարին նասըլ քի էքմէք մա-յալը մը, մայասրդ մը։ Լաթին վէ Էրմէնի վէ Սիւրեանի քիլիսէլէ-րի մայասրդ, (բաղարջ) էքմէք տիր տէյի իտտաա էտէրլէր։ Գիլտա-նի վէ Ռում քիլիսէլէրի մուղայիրինի. եանի մայալը էքմէք օլտուս-ղունու. իտտաա էտէրլէր, քէրթիլէթ պու հալտ տիր։ Շուրասընը պիլմէյի քի, պու միւճատէլէ տինճ պիր ադայիտ տէյիլ, անճագ պիր ատէթ տիր։ տինճ օլան մատատ, հաղորդութիւնտա էքմէքին վէ չարասընն պուլունմասը տրբ։ ամմա մայալը ամմա մայասրդ։ պունա էկիդիսի ատէթ վէ սրբութիւն թարդիտտա պիր միճատ-էլէ օլտուղու իչին դարար վէրմէմիշ։ Կէլէլիմ իքի թարաֆընը տա էտիլէսինէ վէ իսպաթլարընա։

ՇԼԱ. Էվվէլա Ռում քիլիսէսինին իսպաթը. էվվէլինտէն պէրի Յոհաննէս աւետարանիչտէն ալտրդլարը ռիվայէթէ թաթսիգէն, մա-յալը էքմէք պատարագա մատտ իթթիֆագ օլունուր։ Սանկիյէն (3-վհ. ժԳ. 1.) «Զատիկ եօրթուսունտան էվվէլ։ Յիսուս վադթը-ընն եէթիշտիյինի պիլտի»։ տէմէք քի խամուրտուղ պայրամընտան էվվէլ հաղորդութիւն սրբրընը իճրա էթտի։ եանի խամուրտուղ կիւն-լէրի պայլանմատան, պունուն իչին Գրիստոս մայալը էքմէք իսթի-մալ էթտի տէրլէր։

ՇԼԲ. Տիկէր թարաֆը թուրանլարին իսպաթլարը, եահուտի փասակալեասը իւչ կիւն իճրա օլունուր իտի։ (Մ-գր. ԻԶ. 17.) «Խա-մուրտուղ պայրամընը իլք կիւնլէրինտէ յակիրտէրի Յիսուսուն եա-նընա եանաչտրլար վէ տէտիլէր։ Նէրէտէ իսթէրսին քի զատիկ հա-զըրլայալըմ»։ Վէ (19.) «Վէ զատիկի հազըրլատրլար»։ (Մ-ղի. ԺԳ. 12։ Ղ-ի. ԻՌ. 7։ Ա. Կ-ի. ԺԱ. 23.)։ «Օլ կիճէտէ քի, բարպ Յիսուս էլէ վէրիլիր իտի։ ալտը էքմէկի։ . . .»։ Մատէմ աւետարա-նիչլէրին իւչիւ միւսարրահէն զատիկ սեղանընդն իճրասընը Գրիստոս խամուրտուղ կիւնլէրին իլք կիւնինտէ իճրա էյլէտի։ եազալրար։ հաթտա Գոլոս առաքեալն սէօգիւնէ կէօրէ. թէալիմ օլտուղու կի-ճէտէ էքմէք սրբրընը իճրա էյլէտի։ տէմէք քի օլ էքմէք մութլադ

մայասրդ իսի · դերա Մովսէսին թէնպիհի մուսիպինեէ (եւյ· ԺԲ. 15·) մայալը էքմէք հիչ պիր էվտէ պուլունմայաճադ իսի ։

ՇԼԳ · Լաքին նասրլ քի պալատէ իխթար էթտիք ։ պու պիր տին պաղը տէյիլ ։ հաթտա Բուսմ գաթօլիքլէրի վէ Ֆիլոսանի գաթօլիք միլլէթլէրի պատարաղտա էլնէէմ մայալը էքմէք իսթիմալ էտերլէր ։ վէ պաղըլարը տա իբի սուրէթտէն տէ ալըրլար · եանի հէմ էքմէքտէն , հէմ չարապտան , հէմտաթա հաղորդ վէրիրլէր · վէ քիլիսէ պունլարըն հաղգընտա պու կիւնէ տէկին պիր չէյ տէմէմիշ տիր վէ տէմէզ ։ Ամմա բումլար կաթողիկէ քիլիսէյի պու պաղտէ թահգիր էտէր իմիշլէր ։ ա սահիհլիկին հիմայէսինտէն նէչաթ էթմէզ · անճաղ խոտպինիքտէն · եէթէր քի աւետարանա միւրաճաաթ էթտինլէր ։ սահիհինի պուլունուրլար ։

ՇԼԴ · Նասրադինա տանա տիկէր պիր խուսուս վար տուր · եանի պատարագըն չարապլանա կաթողիկէ քիլիսէ պիր դալ տանիա սու գաթար · Հայոց Էջմիածնական քիլիսէսի պունու դապուլ էթմէզ , պու խուսուս պիր ճիհէթ իլէ ադայիտի տինիյէտէն տիր · Նասրլ քի Տըրիտէնդեան սինօթու · (Դէսդ· ԻԲ·) « Հէր քիմ քի սուլու , սունուլաճադ բաժակա գաթմամալը · Լիւնքի Ֆրիատոսուն թէէսիսաթընա դարչը տըր սէրսէ , Նեզուիկալ օլսուն » տէր ։ Գու կանոնու քիլիսէ իճրա էթմէզ իսի , էկէրչի խասիմլէրիմիզին իտտաասը սատէ սու գաթմագ սատէթինէ տայիր օլա իսի · լաքին զուունլարըն տէտիյի , ասլանսան կամոզիկէ քիլիսէնին սուլու չարապա գամիշդը իլի հաղգընա վէ Ֆրիատոսուն ադաղը Կրիմէթինէ գարչը գուունտան հազդը իլէ էօյլէլէրինի քիլիսէ բէտտա վէ դատապարտել էտէր · պա խուսուս օնլարա գարչը տըր քի , քիլիսէնին իչպու միհթէրլէմ ատէթինի վանի վէ պի ասաս էտերլէր · վէ սուլու գաթմասա տա օլուր ուէրլէր · վապատա իրի ատիա սուլու գաթմասամ եինէ պատարագ պատարադ տրր · վէ մուզթաղի մէվատէն տէյիլ տիր · վէ պու էճիլտէն սուլու չարապա գաթմագ Ֆրիատոսուն թէնպիհի պիր տէմէզդուր · Նասրլ քի մայալը ամ մայալը էքմէք պունլարա տա տէրրիզ · վէ Նասրլ քի սատէ էքմէքին օլմասը Ալլահդն թէնպիհինտէն պիր տերրէք · քէզա սու գաթրըմաղը խուսուսու քիլիսէ թէնպիհինտէն տիր · վէ պու թէնպիհ էն գատիմ առաքելական վագրթարատան գէրի միթէմատիէն ճարի օլան ուսուլէ թաթպիզ միւթապիզ օլառուզունտան , քիլիսէ թէնպիհինին իգթիզասընա կէօրէ , սու գաթմասը լազըմ տըր տէրրիզ · վէ գաթմայան մահուլափ կիւնահ իչուէր ։ Գու պատտէ քիլիսէ սինօթլարընդն խայլըճա դանուն վէ գարարլարը վար տրր. վէ պունուն թասդիգինէ քիլիսէ սէ միդթէտիր տիր ։

ՇԼԵ · Ա · Իրենէոս (Դէրէ· Ե· Գ. Ր. Յ·) « Գատէհին եանի բաժկինին թէրթիպի բարեխառնությունն բաժակին թէսմիյէ էտէր · վէ հալան գարըշմըշ (եանի սու իլէ) գատէհ , վէ եարիլմըշ էքմէք Ալ-

լանը քէլամբնը այրելար, Քրիստոսուն թէնինին վէ դանդրին սրբութիւնու օլուրլար » ատր։

Ս. Կիպրիանոս (Գլ. ԿԴ.) « Հայլան գատէհտէքի շարապա սու գարբշրբա, Քրիստոսա հէմաաթ թօվլանդը »։ Քէզալիք Ս. Յուստինոս, Ս. Կիւրեղ Երուսաղէմցի։ (Ա— Պէրբէրեան Յ—. հա— ղրդ—ին։ Գէլ։ Դ. Գլ. ժ. Սամ. 12.)։ Քէզալիք Ս. Յակոբայ վէ Մարկոսա ադլ օլունան էն էսկի պատարագ ատէթլէրինի շամլ քիթապլարտա, իշպու սույուն շարապա դաթրլմասը միւսէրրահ եաղըլը տրը։ Քէդա Ս. Խարսեղին վէ Ս. Կիւրէղին նաղտըգլարընա կէօրէ պու շարապա սու գաթրլմասը ատէթի շարդ քիլիսէլերինին պիր ումուտի վէ պէտիհի ատէթի իտի։ Քէզալիք զարպ քիլիսէլերինտէ պու ատէթին դատիմինտէն պէրի ճարի օլտուղունու Մուրաթօրիս վէ Ասսէմանի թահրիր վէ թաստիգ էտէրլէր։ Քէզալիք Կարթագինեան Դ. սինօթ, Գրադարեան սինօթ, Դրուլեան սինօթ պաղըսըլա։ (Տես— Գէրբէրեան Անդ.)։

Քէզալիք քիլիսէնին ազիզ րիվայէթի էն գատիմ իշպու միւհթէրէմ ատէթի թաստիգ էտէր։ վէ սէպէպի էվվէլի։ Տրիտէնդեան սինօթունուն զավլինճէ, չիւնքի Քրիստոսուն պէօյլէ էթտիր րիվայէթ օլունուր։ Անմիշէն, չիւնքի Քրիստոսուն պէոյրիւնտէն հէմ գան, հէմ սու նէշաթ էթտի։ Սալիսէն, հէմաաթ քի վաֆթիղտէ սու հավուզու վասիթասը իլէ քրիսթիյան օլմուշ տուր Քրիստոսուն գանը իլէ պիրլէշսին, եախօտ Քրիստոս քէնտի քիլիսէսինին սէրի էքրէմի վէ մանէվի վիճուտի իլէ։ քի քիլիսէ տիր պիրլէշմէսինէ պինանէն, հէմ տէ Քրիստոստա իքի թապիաթ ինսանի վէ Սլլահանի օլտուղունու իսրաղ էթմէք իլէն։ Նասրլ քի շարապա սու գարբշտրմայան միլլէթլէր Քրիստոստա պիր թէք թապիաթ օլտուղունու կէօսթէրմէք իլէն, եախօտ նասրլ քի միաքնաթլար իտտաա էտէրսէլէր։ կաթողիկէ քիլիսէ տախի Քրիստոստա իքի թապիաթ վար օլտուղունա պինանէն շարապա սու գարբար։

Շէջ. 2. Հաղորդութիւն սրբրընդն մագամ, եախօտ էն մուղթաղի սէօզլէրի էքմէյի Քրիստոսուն թէնինէ վէ շարապը Քրիստոսուն դանընա իսթիպտալ էթմէք իլէն։ այս է մարմին իմ։ այս է արիւն իմ լուղէթլէրի տիր։ Զունկար Ալլահանի թէնպիհին իղթիղաընտան էօթիւրիւ, հաղորդութիւն վէ գուրբան սրբրը մուզատտէսինի իճրա էթմէք իլէն մութլաղ լազըմ տրլար։ Սայիր լուղէթլէրի տախի լազըմ տր, ամմա ծնլար քիլիսէ թէնպիհ էթտիր իլէն լազըմ արլար։ Նասրլ քի հէր քահանայ պատարագատա « Առեալ սկհայ 'ի սուրբ. եւ 'ի պատուական ձեռս իւր, օրհնեաց, եբեկ, եւ իւրոց եւն. Նոյնպէս եւ զբաժակն եւն. » տէր վէ քահանայագործել էտէր։

Շէկ. Մաաթթէէսսիւթ պուրատա թէքէրրիւր էտէրիզ քի, Հայաստանեայց քիլիսէնին պիր Աստուածաբան հայրապետի ատտ օ-

լունան Ներսէս Լամբրոնացի։ (Ի Մեկնութիւն գրոցն) եաղմըշտր քի, սրբագործութիւն իճրա օլունտուղտա, Քրիստոսուն էօլիւ թէնի վէ դանը օլուր, ամմա պիրազ սոնրա քահանայնը հոգին սուրբու տավէթ էթտիր տուատա, Քրիստոսուն օլ էօլիւ վիճուտի, ադիզ բուհ իւզէրինէ կէլիպ ճանլանը վէ տիրիլիր։ Լաքին պու հայրապետ մատտի սուրէթտէ եանըլտը, զիրա սրբագործութիւնտա իճրա օլունան Քրիստոսուն քէլամլարընդն զուվվէթի վէ վասիթասը իլէ էրմէք թէնէ վէ շարապ գանա իսթիպտալ օլուր։ տէյիլ քի Ինսանընդ տուասը իլէ, վէ պալատէ մուհարրէր օլան միլղթաղի սէօզլէրտէն մատէսի եօղ տուր։ Զունուն իլէն, « Որով զնաց օրհնեալ։ մարմին ճշմարտապէս սրբացես » տէմէսի։ քիւլլիէն սահիհլիկէ մուղայիր ալր, հէմ հերեթիկոսութիւն տուր։ անճագ « Մարմին ճշմարտապէս արարեր » սահիհ թէն էթտին տէմէլի։ Նասրլ քի կերէք շարդ վէ կերէք զարպ կաթողիկէ քիլիսէլերինտէ սէօյլէնիր։ տէյիլ (արացես) էտէսին, իլա (արարեր) էթտին։ Ներսէս Լամբրոնացի պուրատա եանըլտը, ինանա հալի պու եա, լաքին նօլա պիլմէյէրէք եանըլմը օլսա իտի։ (Տես ՆՂԴ.)։

Շէկ. Մուախարէն Ֆլորէնթին սինօթունտա պու մատտէ իւ[illegible] մուպարատա [illegible] Բում քիլիսէսի Թարգմանչաց [illegible] մէշհուր վէ ալիմ Գէսսարիօն եպիսկոպոս պէօյլէ եանըլըրդա բում քիլիսէսի հիչ պիր վազրթ տիւշմէտի տէյի իտտաա էթտի, հաթտա շարդ Ս. հայրապետլէրինին պա խուսուս Յոհան Ոսկեբերանը եաղտրդընա պինանէն, էքմէյին վէ շարապը Քրիստոսուն սահի վէ տիրի թէնինէ վէ դանընա թէպտիլ օլմասը եայընդը Քրիստոսուն զուլլանտրդը լուղէթլէրին դուվվէթինէ խաս վէ ատտ օլունուր, վէ պունուն իւզէրինէ հայ միլլէթինէ վէրիլէն թալիմաթտա եաղըլտը։ քի « իշպու հաղորդութիւն սրբրընդն լազըմը սէօզլէրի (կերպի) դուրբանընդն քէլիմէլէրի տիր։ քի օնլար իլէ պու սրբրը իճատ էթտի »։ Պու խուսուս իւզէրինէ (ՆԿԹ.) պաաը սանիի խիթանընա դատար արզիւ էտէն օգուտուղունտա, հաղորդութիւն սրբրընդն (ձեւի) եանի քէլիմէյի լազըմտի։ մութլաղ Քրիստոսուն « առէք կերէք եւն. » սէօզլէրի պուղունու անլար։

Շէկ. 3. Հաղորդութիւն սրբրընդն մէէմուրու եայընդը քահանայ տրը։ Ռոթէսթանլար պունուն մուղայիրինի իտտաա էտէրլէր։ Վաֆթիղին գուվվէթի իլէ հէր քրիստոնեայ մէէմուր տուր աէրլէր։ Նասրլ քի էվվէլինտէն իխթար էթտիր։ մասէմ էյ գօնուլմասը հէր քէսէ խաս ատէյիլ տիր։ անճագ առաքեալլարընդն խէլէֆլէրի օլան քեահինլէրէ։ Թապիի իշպու սրբրընդն մէէմուրու հաղիգիսի քահանայ տրը։ Զունուն իւզէրինէ մուֆասսալ աթիսէ (ՇԽԳ.) եաղաճաղրմըզ

ղբր պուլունտուղլարը հալտէ ։ Թըպղը քահանայ կիպի գուրպանը սունմայա մէջմուր ՝վէ պիլա վասիթա մէջղուն տուրլար ։ Ֆաղաթ որբազործել էթմէյէ գուվվէթլէրի եօգ տուր տէրլէր ։ իչթէ պու խուտուտա պունլար եանի Եանսէնիստլէր ։ բրօթէսթանլարտան թէֆրիղ օլունուրլար ։

Հ. Գունլարա դարշը տէրիղ ։ եալրնրդ քահանայ ասըլ սահիհ վէ պիլա վասիթա գուրպանը սունմայա մէջմուրու մուվազզաֆ տըր ։ վէ գուրպանտա հազրը պուլունանլար պիլ վասիթա վէ դայ-ըը մուվազզաֆ օլարաղ գուրպանը թաղտիս ։ վէ Ալլահա թաղտիմ էտէրլէր ։ պու սահիհլիք սին պասլը մաղամընտա վէ տինէ եազըն պիր սահիհլիք տիր ։

Էվվէլա պիլմէլի քի ։ գուրպանը սունան իլք էվվէլ Քրիստոս քէնտիսի տիր ։ Տրիտէնդեան սինօթու պէօյլէ թարիֆ էտէր ։ (Նէ-ա։ ԻՌ. Գլ. Ռ.) « Գուրպան պիր տիր ։ վէ գուրպանը սունան քահա-նայլարըն խըզմէթի իլէ այնը ο Յիսուս Քրիստոս տուր » ։ Լրմէնի պատարագամատոյցունտա տախի նուիրման տուտաբնտա քահանայ Քրիստոսա խիթապլէն չէօյլէ տուա էտէր ։ « Վասն զի դու ես որ մատուցանես եւ մատչիս եւ ընդունիս ։ եւ տաս Քրիստոս Աստուած մեր եւն ։ » ։

Տէմէք քի իքինճի սունան քահանայ տըր վէ հէմ սահիհ վէ պի-լա վասիթա գուրպան սունան սատէ քահանայ տըր ։ քի հաղորդու-թիւն սրրրբնը իճրա էտէր ։ Ռիսթորեան սինօթունու թանրյան քիմ-սէյէր ։ եանի Եանսէնիստլէր ։ պիւթիւն գուրպանտա հազրը պուլու-նանլար քահանայ կիպի պատարագ սունարլար տէյի իտտաա էտէր-լէր ։ պու ֆէրգ իլէ քի ։ չիւնքի հաղորդութիւնա արարոդութիւն վասիթասը վէ ճիհէթի իլէ հիսսէտար վէ իլհաղ օլուրլար ։ տէյիլ քի գուրպանը սրրադործել էթմէյէ օնլարա հէքիմ (իշխանութիւն) վէրիլմիշ ։ Եանսէնիստլէրին պու իտտաալարընա պայլըճա սէ-պէպ ։ չիւնքի գուրպանըն ասրլ թասիրթը սրբադործութիւնտա տէյիլ ։ անճագ թէնավվիւլ էտիպ իքմալ օլմաղտա տըր ։ եանի ճա-չակումտա տըր ։ քի օլ վագթ գուրպանտան հէր քէս ալըր ։ եա-խոտ ալմայա հաղդը օլտուղու իչին ։ հազրը պուլունանլար տախի սահիհ վէ ասրլ մէջմուր օլուպ ։ օլ գուրպանը Ալլահա թաղտիմ էթ-մէյէ հաղդլարը վէ սէլահիյէթլէրի վար տըր ։ ղիրա գուրպանտան ճաչակել էթմէք ։ հէմ քահանայա հէմ ճէմաաթա ումումի սուրէթ-տէ խաս տըր ։ Վէ պունուն իչին պատարագը թաղտիմ վէ թաղ-տիս էթմէք հաղդը իրիսինէ տէ նէչաթ էտէր գիւյմիւնտէ պուլուն-տուղլարը տըր ։ Հաթտա սրբադործութիւն քէնտի գիւյիւմէրինէ հէօրէ պիր չարթ տըր քի ։ ծնուղ գուրպան թաղտիմ օլունամազ ։

ՇԽԱ ։ Լաքին քիլիսէնին սահիհ իթիղաթը ասրլ վէ պիլա վա-սիթա գուրպանըն մէջմուրու սատէ քահանայ տըր ։ ճէմաաթ տա ս-

նուն վասիթասը իլէ օլ գուրպանը սունար։ պունուն տա սէպէպի։ չիւնքի քահանայ ումումին թարաֆընտան մէէմուր տուր, եախօտ քիւլիսէ թարաֆընտան վէ քիլիսէ իսմի իլէ գուրպանը սունար վէ պատարագտա տուալարը թազտիմ էտէր։ չիւնքի քրիսթիան ճէմաաթ տէրունի նիյէթ իլէ քահանայ իլէ գուրպանը սունմայա պիրլէշիր։ չիւնքի ճէմաաթ սունուլաճաղ մէվատտէ վէ սէրքեաթլարա օլ նիյէթ իլէ քի։ քահանայ գուրպանը սունար, հէմֆիքեար վէ հէմամէլ օլուր։ (Տե՛ս Վ.—Բէվէն էֆ. 227. Գլ. Ա.)։ Քէյֆիյէթին թասդիգինէ կէլէսիմ, էվվէլ էմիրտէ, գուրպանըն ասլը վէ թապիաթը սաղ օնա իսկաղ օլմազտան վէ օնու թիւրէթմէքտէն իպարէթ տէյիլ։ Նասրլ քի տէրլէր։ Սանիյէն, ճէմաաթրն իչպու գուրպանա իսկաղ օլմասը, եախօտ ճաչակել էթմէսի գուրպանրն դաթինէ, եա աալընա լազըմ պիր չէյ տէյիլ։ Նէ տէ ճաչակել էթմէք գուրպանրն ասլը օլապիլիր։ պու քի Տրիտէնդեան սինօթունտան ճէրհ վէ դատապարտել օլտու։ [illegible] ճաչակ ալմասընա մէրպութ վէ մէնութ օլուր ուտու։ Վէ ասրլ տա սէպէպի պու սուր քի, գուրպանրն մագսէտի Ալլահը եէրին կէօյիւն մութլաղ սահիպի իգրար էթմէք։ վէ գանրն տէօքիւմէսի միւնասիպէթի իլէ հէմ քէմալը իթաաթ վէ ուպուտիյէթիմիզի Ալլահա իպրազ, հէմ հայաթըմըզըն վէ մէմաթըմըզըն էմրի թէտպիրի քէնտինին գուտրէթի իլահիյէսինէ մուհավվէլ օլտուղունու իգրար վէ իթիրաֆ էթմէք տիր։ Պու մուամէլէյէրին հէվսի քահանայնրն սրբագործութիւնա եայընրզ մէվնուա պուլանտուգունտան, վէ պու սրբագործութիւնա քիմսի իգրարլարընա. մասէմ ճէմաաթրն հայգը վէ հիւքմիւ եօզ տուր։ տէմէք քի սահիհէն վէ պիրա վասիթա գուրպանրն մէէմուրու եայընրզ քահանայ տրր։ Էկէր պիր։ քիմսէ չօլ սէօզլէր իլէ պունու պէնիմ պիքրիմ իչին էտին տէմէսինտէ, Փրիստոս առաքեալլարը քահանայ թազտիս էթմէմիշ, եախօտ քէնտիլէր վէ սայիր քահանայլար քէնտի թէնինի վէ գանրը գուրպան սունսունլար տէյի, էմր ու թէրթիպ էթմէմիշ տէրսէ, նղովեալ օլսուն։ (Գաղ. Բ. Նէոգ. ԻԲ.)։ Էօյլէ իսէ ճէմաաթ, պատարագ գուրպանընրն մէէմուրու օլմազ, պա խուսուս քի, պու Եանսէնիստլէրին իթիգատը, Պօղոս առաքեալրն եաղտըղընա գարշը պիր թալիմաթ օլուպ, պէօյիւք բաֆրզըլըգ տրր։ (Եբր. Գ. 1.)։ «Հէմտիյէ վէ գուրպան սունմա քահանայնրն վազիֆէսի տիր։ քի ինսանլար իչինտէն սէյիլիպ ալընրը։ վէ ոնլար իչին թէէսիս օլուր»։ Պու սուրէթտէ ճէմաաթ պատարագա մէէմուր օլմազ։

Շեոբ. Քէյֆիյէթ պու մասլտէ մալիմ օլմուշ օլտուղու հալտէ, պատարագրն իչինտէ պիր թազըմ ճէմաաթրն թարաֆընտան օլունան վէ սունուլան տուալարրն մանասրնրն պունա մէպնի օլտուղունու ֆէհմ էթմէլի։ քէնդա «Ուիշեա տէր եւ ողորմեա։ եւ օրհնեա

դրո առաջի կաղեալ ժողովուրդս եւ զպատարագիս մատուցողս, եւ պարդեւեա սոցա զպիտոյն եւ զօգտակարսն։ (Գ[illegible]), եա բալպ հուղուրուտա տուրան ճէմաթը վէ պու պատարագը սունանլարը գիքը էլլէ։ ։ ։ ։ « Ցիչեա որպէս լարերար եւն։ » Գրհամէթլի վէ ինանիլէթլի օլտուղուն միսիլիւ, թագտիմ էտէնլէրի վէ քիմլէր իլի թագտիմ օլունույօրսա գիքը էլլէ։ ։ ։ ։ Գունլարդն հէվսինին մանասը քահանայ իլէ պիրլիքտէ։ վէ քահանայ վասիթասը իլէ ճէմաթ պատարագ դուրսանընդն դայրը մուվաղդաֆ մաղամսա թագտիմինէ մէէմուր օլապիլիր։ Գու պապտ զիյատէ մալիւմաթ արայան օլուրսա, քիլիսէ բուէսալարընդն պապընտա եաղտրդրմդ ֆասլը օգուրսա, տահա զիյատէ իսթիֆատէ էտէր։ (Տէ։ Դ։ Ե։ Ը։ եւայն)։

ՕՆ ՏԷՕՐՏԻՒՆՃԻՒ ՁԱՄԸԼ

ՔԱՀԱՆԱՕՒԹԻՆ ՍՐՐՐԸ ԻՒՁԷՐԻՆԷ

Շնգ. Պիր մէէմուրիյէթին ազամէթի էկէրչի քէնտի վազիֆէսինին ազամէթինտէն գրյաս օլունաճագ իսէ, ֆի էլ հագիգէ տիւնեատա էն մուազզամ վէ էն միւհիմմէթլի մէէմուրիյէթ եալընընդ քահանայութիւն տուր, զիրա (Ա։ Ռ։ Վ։ Ա։ 1։) « Այլահդն քէլամընա էլչերիմիզ տոգուունտու »։ Վէ (Ա։ [illegible]։ Դ։ 1։) « Ինսանլար պիզլերի Քրիստոսուն մէէմուրլարը։ վէ Այլահդն էսրարը պին պաշրլարը վէ թագսիմ էտիճիլերի պիլսինլեր։ ։ ։ » սէյի եաղրլը սրը։ Իչթէ առաքեալլարընդն պու սէօզլերինէ մէպնի տէրիզ։ քահանայութիւն սրրրը Քրիստոսուն էսրարընդն էն մուազզամ պիր սրրրը տրը։ Քահանայութիւն լուղէթինին իքի մանասը վար տրը։ Էվվէլա վէ ասլ մանասը։ քահանայ թագտիս օլմագ սրրրը տրը։ քի կարդ բահանայուքեան։ եախոտ էլ գոյմագ (ձեռնադրութիւն) ատէթի թէսմիյէ օլունուր։ Սանիյէն։ քահանայութիւն քիլիսէ մէէմուրանը բուհանիյէսինին բուհանի իսթիգլալիյէթի (իշխանութիւնու) տէմէք։ վէ պու մէէմուրլէրին պիրի պիրինտէն իւսթիւն օլան տէրէճէլերի։ ռախոտ բիւթպէլերի տէմէք տիր։ Գիզ էվվէլա քահանայութիւն ատէթինին։ եախոտ թագտիսինին սահիհէն Քրիստոսուն իճատ էթմիշ օլտուղու սրրր պապընտան պահս ու թաստիգ էտէճէյիզ։ Ռանիյէն։ քիլիսէ մէէմուրլարընդն իսթիգլալիյէթ վէ տէրէճէլերինի պէյան էտէճէյիզ։ Ալիսէն դատր ու հասիյէթլերինի վէ չուրութու լազըմ ի լայիգէլերինի վէ սայիրէյի թէհարրի վէ թաստիգ էտէճէյիզ։

Շնդ. Ռրօթէսթանլարընդն քահանայութիւն թագսիմի փէք չօգ օլտուղունտան, էվվէլա եպիսկոպոսական քի ինկիլիզ քիլիսէսի թէսմիյէ օլունուր, կարդը, եանի քահանայութիւն սրրրընը դապուլ էտէրլէր։ քէզալիք Ալէմանա ըրօթէսթանլարը հէր նէ զատար քի Լութեր վէ Գալվին քահանայութիւնու սրրր եէրինէ դոյմատրլար իսէ։ (Տէ։ Լ։ Ռ։ Ռ։ Ֆ։ Գ։ Ֆ։ Ռ։ Գ։ Գ։ Ռ։) պու ճիւմլէ քահանայութիւնու պունլար պիր տէրէճէյէ զատար դապուլ էտէրլէր։ Ամերիկա ըրօթէսթանլարը քահանայութիւնու քէզալիք դապուլ էտէրլէր։ վէ էլ գոյմագ ատէթինի իգրար վէ իճրա էտէրլէր։ Նիմ բէսմի վէ չըպլագ պիր տէրէճէյտէ քէէնինի քահինլէր Այլահդն քէլամընը նէշր էթմէյէ զահրլէն վէ փոլիթիգաճա սէյիլմիշ չօպան սրրրար։ վէ պու էլ գոյմագ ատէթի ըսմիսինին լութֆճա մին Ֆիլիպ Մելանքթոն հիչ պիր քէրամէթ մուհասէնաթը հօգ տուր, եանի սուրբ

կարգ սրբրբ քէնտինտէն հիշ պիր լութուֆ վերէմէզ։ անճագ Քրիստոս քէնտի ազիզ բուհանու, իսթէրսէ օլ սէյլիմիշ չօպանլար իւզէրինէ վերիր։ իսթէրսէ վէրմէզ։ վէ պու սպասէ հէվի ճէմաաթ պիր տիր, նէ չօպանլն սիւրիւսիւնտէն, նէ սիւրիւնիւն քէնտի չօպանլնտան պիր ֆէրգի վար տրր։ մատէմ մկրտութիւնտա Քրիստոստան հէվիսի պիր սէլահիյէթ ալմըշլար տրր տէրլէր։ Վէ հասրլ կաթողիկէ քիլիսէնին նէտի սրրբ իւզէրինէ օլան իթիֆատը հիշ պիր կէօնէ բըրթէսթանլարտա նօգ տուր։

ՇԽՆ։ Կաթողիկէ քիլիսէ իշպու կարգ քահանայութիւն սրրբրնը պէօյլէ թէֆսիր էտէր։ Եանի «պու կարգ պիր ազիզ ատէթ տիր։ եա Քրիստոստան իճատ օլմուշ պիր սրրբ տրր։ քի թագտիս օլանա լութֆ վէ սայիր սրրբլարը վէ ուսմուրու բուհանիյէի իճրա էթմէյէ բուհանի հիքիւմէթ վէ սէլահիյէթ վերիր»։ Եախօտ «Քահանայլրգ Աստուտան իճատ օլունմուշ պիր սրրբ տրր քի։ թագտիս օլանա Բրիստոսուն թէնինի վէ գանընը թագտիս վէ թագտիմ էթմէյէ վէ կիւնահլարը աֆվ էթմէյէ հիքիւմաթ վերիլիր»։

ՊԱՊԸ ԵՎԱՆԳԵԼ

ԿԱՐԳ ՔԱՀԱՆԱՅՈՒԹԵԱՆ ՔՐԻՍՏՈՍՈՍԱՆ ԻՃԱՏ ՕԼՈՒՆԱՆ ԷՍՐԱՐԸՆ ՊԻՐԻՍԻ ՏԻՐ

ՇԽԶ։ Քու սահիհլիյի կէրէք ազիզ քիթապ, կէրէք Քրիստոսուն չիֆահէն ազիզ քէլամը վէ կաթողիկէ քիլիսէ վէ Ս։ հայրապետլէր, վէ քիլիսէնին ուսմումի սինօթլարը վէ ուսիլի գատիմէսի պէյան էտէր։ Պիր մուամլէնին սրրբ օլմասընա պիր զահիրի ատէթ լազըմ տրր։ պիր տէ լութֆ վէրմէսի, վէ պիր տէ Քրիստոստան եա պիգաթ եա պիլ վասիթա իճատ վէ իճրա օլունմուշ օլմալը տրր։

ՇԽԷ։ Իշպու իւչ չարթլարրն քահանայութիւն սրրբրնտա պուլունտուզունու չէօյլէ թասսիգ էտէրիզ։ (Դ։Ջ։ ԺԴ. 22.) «Զեռնադրեցէն նոցա ըստ եկեղեցւոյ հրիցունս. ազօթս արարեալ հանդերձ պահօք – փէրհիզ թութարագ։ տուա էտէրէք, քիլիսէլէր իյին ծնլարա էլ գօյուպ քահանայլար էթտիլէր։ ծնլարը Աստուա հէվալէ էթտիլէր»։ Իչթէ էլ գօյմա ատէթի։ Վէ (Ա։ Տիմոթ։։ Դ. 14.) «Աչնտէքի օլան լութուֆլարը իհմալ էթմէ, քի սանա վերիլի։ փէյղամպերլիք իլէ քահինլիյին էլ գօյմասը իլէ –'ի ձեռնադրութեան երիցութեան»։ Իչթէ ձեռնադրութիւնտա վերիլէն Քրիստոսուն լութֆու։ քի քահանայա վերիլմիշ։ վէ թէքրար էլ գօյմագ ատէթի զիքր օլունմուշ։ (Ռ։ Տիմ։ Ա. 6.) «Պունուն իչին սանա տէր խա-

թըր էտերիմ Աստահն լութուֆլարընը իշալ էտէսին օքի սէն տէ տիր (պէնիմ սանա վէրտիկիմ) ձեռնադրութիւնում իլէ։ զիրա Աստահ պիզէ տէյիլ զօրգու։ իլա գուվվէթ վէ մուհապպէթ վէ հիհապ բուհունու վերտի»։ Պօղոս առաքեալ քէնտի վերտիկի ձեռնադրութիւնտա ալտրգը լութֆու։ Տիմոթէոսուն ֆիքրինէ կէթիրիյօր։ աչնտէքի լութֆու պօշ, թէչի պրրագմայտրը։ քի գաղանտրն։ հալան սէնի ձեռնադրել վէ քահանայ թագտիս էթտիմ իսկ։ Տէֆա (Ա։ Տիմ. Ե. 22.) «Օլմայա քի ալէլ ահէլի պիրիսինին իւզէրինէ էլ գոյասրն։ վէ սայիրլարրն կիւնահլարընա հիսէտատ օլասրն»։ Զիրա կէրէք սարկաւագ օլսուն։ կէրէք քահանայ վէ կէրէք եպիսկոպոս։ էլ գոյուգ (եանի ձեռնադրութիւն) ատէթի իլէ թագտիս օլուրլար։ պունլարրն էվվէլ էմրտէ։ իլմինի։ լիյաղաթընը։ մէյրէպ թէմրլիկինի վէ աթվարլարընը թատիգ էթմէմիզճէ։ պունլարը ձեռնադրել էթմէսի ճայիզ տէյիլ։ հաթտա պէօյիւք մէնսուլիյէթէ մուճիպ օլուրսուն։ Հալան օլ մէնմուրիյէթին վաղիֆէսինի լայզգը վէնդ իւզէրէ իճրա էթմէսէլէր։ ծնլար խէթա իշլէյէճէքլէր։ վէ սէն սէպէպ պուսուգսան իյին։ ոչ խէթա սանա ատէթի թէսիրի պուսնուզ։ Զէմէք քի իշպու ձեռնադրութիւն ատէթի մուհիմմ պիր ատէթ տիր։ վէ պունուն իլէ պիր չախս քահանայ ձեռնադրել օլուպ ճէմաաթը կիւտմէյէ քէնտիսինէ հիքիւմէթ լիյաղաթը վերիլիր։ (Գ։Ջ։ Զ. 3.) «Քրիստոսա իտաս ուշարուշիլէր չոպայուգգը կիւտի։ ամ խի առաքեալար։ Աստահին քէլամընը նէչր էթմէսէն վէ վէզայիֆի մուգթազիյէնին իճրասրնատա ատուր ալմաքնայար տէյի։ չոպիրալէրի չոպայրրրլար։ վէ ատրլէր։ նա գարրնատայլար։ պրամբպատան հէտի քրիլի տիպլերուէ թատիգ օլունմուշ օլսուն։ վէ իմ իլէ վէ ազիզ բուհ իլէ տօլմաշ օլսուն սէյլին քի։ ծնլարը պու խըզմէթլէրին իւզէրինէ նասպ էտէլիմ։ վէ ազիզ բուհ իլէ մէմլու զաթը։ Ստեփանոսու վէ Փիլիպպոսու վէ Պրոգորոնու վէ Նիքանորու վէ Տիմոնու վէ Պարմենասը վէ Անտիոքատան կէլէն Նիկոդայոսու սէյտիլէր։ պունլարը առաքեալլրրն հուզուրուանտա տուրտուրտուլար։ վէ տուա էտէրէք պունլարրն իւզէրինէ էլ գոյտուլար»։ Իչթէ պու եէտի քիլինին իւզէրինէ էլ գոյմագ ատէթի իճրա օլտու։ վէ ճէմաաթտան սէչիտիլէր։ մէլմուրիյէթ ալտրլար։ Քրիստոս էֆէնտիմիզ։ (Ղ։։Ի։ ԺԲ. 19.) «Զայս արարէք առ իմոյ յիշատակի։ – պունու պէնիմ զիքրիմ իչին էտին»։ Բարէք առ իմոյ յիշատակի։ – պունու պէնիմ զիքրիմ իչին էտին»։ Ամենայն ազգաց քահանայ վէ եպիսկոպոս ձեռնադրել էթտի, վէ ծնլարա հիքիւմէթ վերտի քի։ քէնտի թէնինին նադրել էթտի, վէ ծնլարա հիքիւմէթ վերտի քի։ քէնտի թէնինին վէ գանընրն գուրպանընը Աստահա եէվմիյէ սունսունլար։ Վէ (Եբր։ Ե։ 4.) քէզալիք Քրիստոսուն պատարագընը սունմայա մութլագ քահանայ օլմուշ օլմասը լազըմ քի։ Մելքիսեդեկին կարգ քահանայութիւն խըտմէթի բուհանիսինին քեֆֆէսինին իճրասընտա պուլունսունլար։ Զիրա աւետարանը հիշ պիր մանալինտ եազըլրսը եօգ

տուր։ քի Քրիստոս առաքեալարքն իւզէրինէ էլ գօյմուշ օլսուն։ պու ճիւմլէ հիչ պիր քիմսէնին, առաքեալարքն Քրիստոսան թաղ-տիս օլտուղլարը իւզէրինէ չիւփհէսի նօգ տուր։ Էն սոնունա Քրիստոս առաքեալարա կիւնահլարը աֆվ էթմէք սէլահիյէթինի էօլ-մէզտէն էվվէլ վատ էթմիշ իտի։ (Մաթ. ԺԶ. 19. ԺԸ. 18.) վէ մուսախխարէն տիրիլտիքտէն սոնրա իշպու վատրնը իճրա էթտի։ (Յովհ. Ի. 22.) Իշպու հիւնահլարը ամֆվ էթմէք հիւքիւմէթի քահանիլիին պաշլըճա չարթը վէ խասիյէթի իտի։ պատարագ իուսուսունա հէտի եազտըգլարըմըզ պունուն իսպաթը տըրլար։

ԵՒԸ. Ալլահդն չիֆահէն քէլամը տախի պունու պէօյլէ թաստիգ էտէր։ վէ քիլիսէնին պիտայէթինտէն չիմսիյէ տէկին չարգ քիչիօէսի օլսուն, գարպ քիլիսէսի օլսուն, իշպու էլ գօյմագ իլէ քահանայութիւն սըրրընդն իճրա օլմուշ օլտուղունու թաստիգ էտէրլէր։ Գօղոս առաքեալն իւզէրինէ սայիր առաքեալարքն էլ գօյտուղու նէքրտէ եազըլը տըր, յաքին պու առաքեալն քահանայ ձեռնադրել օլտուղունու վէ քէնտիօինին սայիրլարընա կարգ վէրտիյինի ազիզ ռիվայէթտէն տախի պիլիրիզ, էվվէլի եպիսկոպոսլուղունու (Գործ. ԺԳ. 3.) պիլիրիզ։ յաքին քահանայութիւն ալմասընը սատէ ազիզ ռիվայէթտէն։

ՇԵՒԹ. Պու քահանայութիւնուն սըրը օլմասը խուսուսու իւզէ-րինէ ազիզ հայրապետլէրին հէչիսի եազար, վէ սըրբլարը եազըպ թաստատ էտէն հայրապետլէր, քահանայութիւն սըրը տախի եէտի սըրբլարը պիրիսի օլտուղունու թաստիգ էտէրլէր։ Որոգինէս, Գրիգոր Նիւսացի, (Ճ-ա Ի Մէգ-ՐԻ-ՆՆ [illegible]) Օգոստինոս, Ոսկեբերան վէ սայիրլէրի, հէր պիրլէրինէ պու խուսուստա պիրէր քիթապ եազտըղը վար տըր։ Վէ էսկի մաշտոցլարտա հէր սըրրը այնու ատէթ վէ ըէսիմլէրի թարիֆ օլտուղու կիպի, քահանայութիւնուն տախի, ոնլար կիպի պիր սըրր օլտուղունու եազարլար։ Վէ Ս. քիլիսէ պու մուղատէս առէթի առաքեալարտան ալմը օլտուղունու պիզի թարիֆ էտէր։ Տէմէք քի պունուն պիտայէթի Քրիստոս-տան վէ առաքեալարտան պաշլամըշ տըր։ Վէ հայրապետլէր, Հիերոնիմոս, Օգոստինոս, բաֆըզլարը վաֆթիզի նասըլ քի սահիհ վաֆթիզ իսէ, քէզալիք էլ գօյմալարը սահիհ ձեռնադրութիւն վէ սըրը տըր տէրլէր, եանի նասըլ քի հերետիկոսլարը վաֆթիզի, հիերեմիկոս պիր մէմուրտան իճրա օլմուշ օլտուղու իչին, անվաէր եանի հիչ սայըլմայօրսա, քէնդա օնլարըն էլ գօյմագ սըրրը հիչ տէյիլ տիր, վէ սահիհ սըրր տըր - - - ։

Վէօյլէ մէղքիւր հայրապետլէր։

Ս. Գրիգոր Նիւսացի (Ամբ.) չէօյլէ եազար, «Օղ քէլամին. եանի (Քրիստոսուն) գուվվէթի քահանայը միւշերրէֆ վէ միւհթէրէմ է-տէր։ միւճէսատէտ թէպէրրիք իլէ (նոր օրհնութեամբ) ճէմաաթ-

տան օնու թէֆրիգ էտէր։ Զիրա հալան տիւնքի կիւն, եախօտ էվ-վէլինտէ ճէմաաթըն պիրի իտի, անիտէ սուհիպի քէլամ օլուր, մէէ-ուուր օլուր, Ալլահըն իլատէթինէ վարդ ապիտ օլուր, վէ կիզլի էս-բարը իլահիյէյէ միւաիր օլուր. վէ օլ չէյլեր քէնտինտէ վուգուս պու-լուրլար քի, քէնտիսի վագտա հիյէթէճ եա թէնճէ հիչ պիր թէգ-տիլաթ պուլմայուզ, իլա զահիրէն նէ իսէ ենինէ էօյլէ գալբրսա տա. պու ճիւմլէ պիր կէօրիւնմէզ գուարէթ վէ լութֆ իլէ կէօրիւնմէզ ճանը տանա էյի պիր հիյէթէ կիրիֆթար էտէր »։

Ա. Հերոնիմոս (Ի Հուլ [illegible]) « Ի-կէրչի իմանընտա վաֆթիզ էտէն վաֆթիզ օլանա պիր զարար էթ-մէզսէ, հաքիզա տէմէք քի ձեռնադրել էտէն քէնտի իմանը իլէ քա-հանայ օլանը պուզամատը »։

Ա. Օգոստինոս (Ընդդէմ Բէլագեանների. Գլուխ Ը.) Թոնատիան-լարա զարչը չէօյլէ եազար, « Հիլ պիր սէպէպի պուլունմայոր, նէ-չին, օ քի մկրտութիւնու գայպ էթմէյոր, վէրմէք հուզուզունու դայպ էտէպիլիր օլսուն, զիրա իքիսի տէ սրրը տրը. վէ պիր թազ-տիս էթմէ իլէ ինսանա իքիսի տէ վէրիլիյոր. էվվէլքի, հալան վաֆ-թիզ պուրսա, իքինտի, հալան ձեռնադրել պուրսա »։

Կուոնէլիոս քահանայապետ (Ի Թէնի [illegible]) քի Ընթաքը-նա եպիսկոպոսու իտի. 251 թարիխինտէ Ռոմատա քիլիսէնին իչին-տէ նէ գասար եկեղեցական կիրուհու պուլունտուղունու սայրյոր. « Քահանայ 46, օտրկաւագ 7, կիսաստրկաւագ 7, Ջահնկալ 42, երդմնեցուցիչ վէ կարդացող, դոնապանլար իլէ 52 »։

Կարդադինէ սինօթու տէօրտիւնճիւ, Գաղկեդոնունքի, վէ նի-կիա իքինճի վէ սայիր գասապա վէ ուֆագ սինօթլարտա քահանա-յութիւն կարդը իւղէրինէ քէմալը հիւրմէթ իլէ պահա էտէրլէր, վէ Տրիտէնդեան սինօթու (Նիս. [illegible] 3.) չէօյլէ եազար. « Հէր քիմ ադիզ կարդը, եախօտ էլ դոյմագ ատէթինին (ձեռնադրութիւն) ասրլ վէ սահիհ սրրը օլտուղունու ինքեար էտէրսէ, եախօտ ինսան-ճա պիր ույտուրմա տրը, քի քիլիսէ խուսուսաթընա այնա օլմայան քիմսէլէրտէն թէրթիպ օլունմուշ, եախօտ սատէ Ալլահըն քէլամընը վէ սրրլարընը մէէմուրլարընը սէչմէք պիր ուսուլի մախսուս տուր (տէրսէ) նզուվնալ օլսուն »։

ԺԹ. Մուախխարէն պու քահանայութիւն սրրը Քրիստոսան իճատ օլունմուշ, վէ հիչ պիր փափանը, եախօտ պիր հայրապետին եախօտ պիր բաթրիկին իճասը տէյիլ. զիրա թէվարիխտէ Քրիստոս-սան մատտա քահանայութիւն սրրընը միւճիտի նէ վար, նէ տէ պաչդասը օլսպիլիր. [illegible] Ա. Օգոստինոսուն Բուքտուղու գա-յիսէյէ մէպնի. « Հալան պիր սրրը, եա քիլիսէտէ ճարի օլան պիր ադամտին միւճիտի, եախօտ պիտայէթի պիլինմէզ վէ պուլուն-մազսա, վէ օ տա ումում պիր զայիտէ վէ իթիգատ թահտընտա ի-

սէ, մուրլաղ ο ապայիտ, Քրիստոսուն քիլիսէյէ վերտիյի չիֆահէն քէլամընը էսաս իթթիխաղ էտէրէք, Քրիստոսա վէ առաքեալլարա աթի օլունուր » (Ց-ը. Մկ-ն-ն. Գլխ. Ե. Գը ԻԳ.) ։

Սիմոն Ասէման, քի չարդ քիլիսէլերինին այրն վէ առէթի դատիմէսինէ վուգուֆու էճիլտէն փէք զիյատէ չէօհրէթեասլ օլմուշ տուր (Արեւելեան Գրատուն) թէսմիյէ օլունան քիթապընտա (Հ-դ-ը Գ. Մ-ն Ա.) իշպու քահանայութիւն սըրրը Քրիստոսուն եէտի էսրարընին պիրիսի տիր տէր, վէ հիչ պիր վագրթ չարդ քիլիսէսի օլսուն, նախօտ զարպ քիլիսէսի օլսուն պու սահիհլիկի ինքեար էթմէմիշ, վէ տայիմա թասդիգ էթմիշ, վէ ոբրը օլտուղունուն իւզերինէ իչթասահ պիրէ օլմամըշ. ամուն իչին քիլիսէտէ դասիմ վէ հէր միւնասասան տայիմ պիր իթթիֆատ տրը պու. Համի կարդ քահանայութեան եէտի ապիգ սըրրուրընն պիրիսի տիր.

ՊԱՊԷ ՍԱՆԻ

ՔԱՀԱՆԱՅՈՒԹԻՒՆ ԵԱՆԻ ՐՈՒՀԱՆԻ ՀԻՒԹԻՄԻԹԻՒՆ ԵԱԽՕՏ ՐՈՒՀԱՆԻ ԻՍԹԻԳԱԼԻՕՆԻԹԻՒՆ ԵԱՆԻ ՔԱՀԱՆԱՅՈՒԹԻՒՆ ՍԸՐՐԸՆԸՆ ՄԻՒԹԻԱՏՏԻՏ ՏԷՐԷՃԷԼԷՐԻ ՎԷ ՀԱՍԻՑԷԹԻ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

ՇԹԱ. Քահանայութիւն սըրրընըն միւթէատտիտ տէրէճէլէրի վար տըր. սէպէպի, չիւնքի լայրզը վէճհ իւզերէ իչպու ապիգ կարդ սըրրընըն վազիֆէսի իճրա օլմագ իչին միւթէատտիտ խըզմէթճիլերէ տէ լուզումու օլաճաղը էմրի թասլիի տիր. Իչթէ պունտան սրբազան հիւքիւմէթ, նախօտ քահանայլրդ մուգատտէս մէճմուրիյէթի, քի պաշլրճա եպիսկոպոսլուգտան քահանայլրդտան վէ սարկաւագլրդտան իպարէթ տիր, նէչաթ էթտի. սայիր պիր գաչ քիւչիւք տէրէճէլէրի տէ վար իսէ, եանի կիսասարկաւագլրդ, չամէտանճլրդ, եէմին վէրմէք մէճմուրիյէթի, քիթապ օգուչանլար վէ դափուճուլուգ. պունլար քահանայութիւնուն քիւչիւք տէրէճէլէրի թէսմիյէ օլունուրլար, վէ քէպիր տէրէճէլէրտէն փէք չօգ ֆէրգլի տիրլէր. չիւնքի եվվէլքիլէրտէ սըրր չուրութու զահիր վէ պահիր կէօրիւնիւր վէ օնուն իչին տէ պէօյիւք տէրէճէլէր թէսմիյէ օլունուրլար.

ՇԹԲ. Պէօյիւք տէրէճէլէր եպիսկոպոսութիւն, քահանայութիւն վէ սարկաւագութիւն տուր. պունլարը ապիգ քիթապ զիքր էտէր. քահանայութիւն կարգընը պալատէ եաղտըրըմըզտան օ դասարը քեաֆի ատտ էտէրիզ. գալըր սարկաւագութիւն վէ եպիսկոպոսութիւն. պունլարընն իւզերինէ տէ աէօյլէյէլիմ։ Պիր տէ տէրէճէ թէսմիյէ օլունույօր. զիրա քահանայութիւնու նէրսիպանէ թէչուիհ էտէրլէր։ քի հէվիսի պաչ օլան քահանայութիւն սըրրընա չէգար վէ տայանընրլար, հէվիսի տէ պիր կարդ քահանայութիւն սըրրընը թէչքիլ էտէրլէր, սըրր պիր տիր. տէրէճէլէրի չօգ տուր։

ՇԹԳ. Սարկաւագլրդ տէրէճէսի պէօյիւք տէրէճէ վէ սըրր օլտուղու տէրքեար տըր. զիրա հէմ կէօրիւնիւր առէթի վար տըր, հէմ լութֆ վէրտիյի միւպէյէն տիր, հէմ Քրիստոսուն վէ առաքեալլարընը վասիթասը իլէ իճասա օլտուղու պէտիհի տիր։ Եվվէլա (Գ-րդ. Զ. Ե. 6.) « Եէտի թանէ սարկաւագ օլաճագ քիմսէլերի սէյիպ առաքեալլարընն հուզուրունա չէգարտըլար։ – Օնլարը առաքեալլարընն հուզուրունա չէգարտըլար, վէ տուա էտէրէք օնլարընն իւզերինէ էլ գօյտուլար »։ Վէ մայիւմ քի, էլ գօյմագ իլէ թաղտիս օլանլար առզիզ բուհուն լութֆունու այրը իտիլէր, պունուն իչին ձեռնադրել էտէն եպիսկոպոս սարկաւագա « Առ գնոցին սուրբ » տէյի սէօյլէր. Նասրլ քի պալատէ կէօրտիւք։ Տէմէք քի սարկաւագլրդ տէրէճէսի քէզալիք սըրր տըր։ Տրիտէնդեան սինօթու (Նէ-դ. ԻԳ. Կ-ն-ն. 6.) « Հէր քիմ տէրսէ, քի կաթողիկէ քիլիսէտէ սրբազան իշխանութիւն եօգ տուր, եանի ο քի Ալլահտան թէէսիս օլունմուշ վէ ο քի եպիսկոպոսլուգտան քահանայլրդտան վէ սարկաւագլրդտան իպարէթ տիր. նէղուվեալ օլսուն »։

ՇԹԴ. Եպիսկոպոսութիւն տախի ձեռնադրութիւն իլէ իճրա օլունուր վէ լութֆ վէրիր վէ Քրիստոս էֆէնտիմիզտէն իճատ օլունմուշ տուր։ (Գ-րդ. ԺԳ. 23.) հալան բապպէն խըզմէթինտէ իտիլէր։ վէ իճապընտա պուլունույօր իտիլէր. ապիգ բուհ տէր. Բառնաբասը վէ Սօղոսու սէչին պանա. պէնիմ օնլարա տավէթ էթտիյիմ մէճմուրիյէթ։ ոլ վագրթ փէրհիզ թութարագ վէ առուա էտէրէք, օնլարընն իւզերինէ էլ գօյտուլար վէ կէօնտէրտիլէր վէ օնլար ապիգ բուհտան իրսալ օլունարագ Սիլիֆքէյէ (Սելևկիա) էնտիլէր. . . »։ Պօղոս վէ Բառնաբաս պու անէ տէկլին հէր նէ գատար զիքրի եօղ իսէ տէ, առաքեալլարտան էլալէթտէ քահանայ ձեռնադրել օլմուշ իտիլէր. վէ իչպու ձեռնադրութիւն իլէ Սօղոս, եանի Պօղոս վէ Բառնաբաս եպիսկոպոս տախի օլտուլար։ վէ իւչ եպիսկոպոս պիրլիքտէ պիր եպիսկոպոս ձեռնադրել էթմէք առէթի պունտան գալմըշ տըր։ Հաթտա քիլիսէնին պիտայէթինտէ պու միսլլիւ պէօյիւք վուգուաթլար ապիգ բուհուն իլհամը եա պէյանը իլէ խասաէթէն իճրա օլուր իտիլէր։ Պունուն իչին տիր քի (Ա. Տիմ. Դ. 14.) « Սէնտէքի էլթաֆ [illegible] պալընտա էհմալլրդ էթմէյէսին, քի [illegible] ([illegible]) [illegible] ([illegible]) [illegible] »։ Վէ [illegible] քի եպիսկոպոսութիւն տուր) [illegible] (Ա. Տիմ. Ա. 6.) « Պունուն իչին [illegible] թերթսիրիրիմ, քի պէնիմ [illegible] ձեռնադրութիւնում իլէ սէնտէ տէ տիրլէր. իչալ էտէսին . . . »։ Պու վէ [illegible] իսլրազ էթտիկիմիզ

իսպաթլարտան կէօրիւնիւր քի, եպիսկոպոսութիւն պիր տէրէճէ տիր, քի հէմ Քրիստոստան իճատ օլունմուշ վէ զահիրէն ատէթի վար, հէմ պու ատէթ իմրա օլտուգտա. Ալլանրն լութֆու էլ գօնուլան զաթքն իւզէրինէ զահիրէն կէլիյօր։ Տէմէք քի սրբր չուրութուն իւչիւ տէ պու տէրէճէյէ պուլունտուղունտան եպիսկոպոսութիւն պիր ազիմ վէ միւհթէրէմ սրբր տրր։

ՇԾԵ. Ֆագաթ չուրասրնը տա պիլմէլի քի, Ուսուածաբանլարրն պազրլարրը եպիսկոպոսութիւն տէրէճէսինի քահանայութիւն սրբրընրն թէմտիսի, իքմալի վէ խիթամը տրր տէրլէր։ Վէ պու խուսուս եինէ տին պասրը տրր. եանի եպիսկոպոսլուգ քահանայութիւն սրբրընրն իքմալի օլտուղու տին պասրը տրր. հաթտա չօղլարրը տա եպիսկոպոսութիւնու քահանայութիւն միսալի սրբր տրր տէրլէր. չիւնքի սրբրտա պուլունմասը մութլագ լազրմ օլան չէրայիթի լազրմէլէր եպիսկոպոսութիւնտա տախի մէվճուտ տուրլար։ Վէ Տրիտէնդեան սինօթու պունու պէօյլէ թասրիզ էտէր։ Սրբաղան կարդ եա իշխանութիւն եպիսկոպոսլուգտան, քահանայլրգտան վէ սարկաւագլրգտան իպարէթ տիր. հէր քիմ պունու ինքեար էտէրսէ նը-ղովնալ օլսուն, տէմէք քի քահանայութիւն սրբրընրն մէզքիւր պէօյիւք տէրէճէյէրի սրբր տրր։ Պէօյլէ Վասդվիճ վէ սայիրէրի։

ՇԾԶ. Սայիր քիւչիւք տէրէճէյէրին պիրինճիսի կիսասարկաւագլրգ տրր, պու տա եազրնէն քահանայութիւնա միթասլիր պիր տէրէճէ իսէ տէ, սրբր օլտուղունա տայիր քիլիսէյէն հէնուզ պիր գարաբ վէրիլմէմիշ վէ զիքրի աւետարանտա պուլունմատրղընտան, անճագ պիր տէրէճէ, եա պիր ազիզ ատէթ տիր, քի պատարագտա սարկաւագա խրզմէթ էտէր վէ պէօյլէ թասիր օլուր, վէ սայիր քիւչիւք տէրէճէյէրին էն միւհթէրէմի տիր. զիրա քահանայութիւն սրբրընա եազրնէն եանաչրը վէ տիլիսէտ էն զիյատ էսքի վէ պիտայէթի նամալիւմ օլտուղունտան, առաքեալլարա ազվ օլունուր։ Պէօյլէ դարտինալ Պօնա. (Ա- [illegible] Ժ. [illegible] Գ- [illegible] [illegible] Գ. Ը. Գ. Թ.)։

ՇԾԷ. Ամմա սայիր քիւչիւք տէրէճէյէր քահանայութիւն վազիֆէսինէ այիտ խրզմէթլէր տիր, վէ իշպու միւհթէրէմ ատէթլէրին տէ պիտայէթի պէյլի տէյիլ, վէ էն էսկի տէհրէրտէ պիլէ զիքրլերի կէչիյօր։ Պիլ Ֆարգ Տէրտուղիանոս ([illegible] Ն- [illegible] Գ. [illegible]) հերետիկոսլարրն սէպաթը կարգտա օլմատրղընը սէօյլէր. « [illegible] կիւն սարկաւագ եարրն կարդացող եան. »։ Կիսասարկաւագլրղը Կիպրիանոս, [illegible] մէքթուպինտէ։ Իլլիպէրիթեան սինօթ ([illegible] 30 [illegible]) զիքր էտիյօր։ Ս. Սթանաս (Թ- [illegible] Մի- [illegible] [illegible] Սբ. [illegible]) սայիր քիւչիւք տէրէճէյէրին խուսուսունտա եալնրզ Կիպրիանոս (Ի Թ. [illegible]) յամէտանճրը զիքր էտիյօր։ Գէզալիք Սգոստինոս (Թ- [illegible] 194.) Կիպրիանոս, Խոստովանող Աւրե-

լիոսու կարդացողաբրն սրբասընա դօր։ Ալէ խոսաովանողաբ Կիպ-
բիանոսա եաղաբաղ (Սաաղ 17. դէ) կարդացողուն վէ երդնեե-
ցուցիչին դիբբինի էտէրլէր։ Սարդիկեան սինօթ կարդացողուն զիբ-
բինի էտէր։ (347 դէ. կոն. 13. դէ.) Հաթթա Թէոդորէտոս միւվէր-
բիխին (Գէբ։ Գ. Գլ. Ռ.) վէ Սոկրատէսին (Գէբ։ Գ. Գլ. Ա.) բի-
վայէթլէրի դասուլէ շայեան պույրուլտուղու հալաէ։ Ուրացող Յաս-
լիանոս կայսր պիլէ քրիսթիյան իքէն, կարդացող տէրէճէսինի հայիդ
օլուսլ, սօնրա տինի ինքեաբ էտէր վէ փութփէրէսթ օլաբ։ Վէ փութ-
խանէլէրտէ պու կարդացող տէրէճէսինի միթէհայիդ պուլունսուն-
լար տէյի։ փութփէրէսթ քեահինլէրինէ էմր էտէր։ Մուախխարէն
էն մէշհուր իսգոբ Գոնէլիոս քահանայապետին Ճաստոս ԱՅԻԼ-
քեա եպիսկոպոսունա Բօսատան 251 թարիխինտէ եաղտըղը մէք-
թուսլ տուր։ պունտա իշպու տէրէճէլէրին քեաֆֆէլինին իսմի
միւնտէրիճ տիր։

ՇՄԼ. Հէր հալտէ նասըլ քի պէօյիւք տէրէճէլէրին միւէսսիսի
Գրիստոս։ վէ Նաֆիզը առաքեալլար տըր։ քէզա քիւչիւքլէրին միւ-
էսսիսի Գրիստոս։ վէ Նաֆիզը (իճրա էտէն) առաքեալլար տըր։
չիւնքի պունլար տախի էն էսկի քիլիսէ սանկինտէ ճարի օլմուշ։
վէ պաշլանկըճը նամալիւմ տիւր։ Օգոստինոսուն իլան էթտիյի դայի-
տէ իզէրէ։ միւճէրրէտ առաքեալլարա աղլ օլունուր։ Ճաղաթ
պու քիւչիւք տէրէճէլէրին Գրիստոստան։ եախօտ առաքեալլար-
տան միւսոթա պուտուգունու միւճէրրէտ տին մատանէի թոբթանդ։
յոգին ինչարա քէմալը միւրմիթ իլէ տէ ամիր նազար էտէրդ։ Մէգ-
քիւր կարդաղինէ սինօթու (3. վէ 6. Ֆ 7. վէ 8. վէ 9. կոնսիլը-
դա) նէ կէօնէ եպիսկոպոս իշպու քիւչիւք սէրէճէլէրի վէրէճէլինին
թարդընը վէ սուրթինի թարիֆ էտիյօր։ Հէր նէ հալ իսէ, պուրա-
սը տին մատանէսի տիր քի։ կաթողիկէ քիլիսէտէ քահանայութիւն-
տան մաատա, սայիր հէմ պէօյիւք, հէմ քիւչիւք տէրէճէլէր վար տըր։
պունու ինչինար էտէն բանդը տըր։

ՇԹ. Բում քիլիսէսի իշպու տէրէճէլէրին սայրսը պապընտա
Լաթին քիլիսէսի իլէ միւթէֆիդ տէյիլ տիր։ Լաթին քիլիսինտէ
եէտի տէրէճէ վար տըր տէր։ եանի քահանայութիւն, սարկաւագու-
թիւն, կիսասարկաւագ, չամէտանճըլըք, եէմին վէրմէք, օգումագ,
գափուճուլուգ։ Բումար եալընլը տէօրթ տէրէճէ դասուլ էտէր։
քահանայութիւն, սարկաւագլըգ, կիսասարկաւագլըգ վէ օգումագ
տէրէճէսինի։ Սանիյէն պէր ֆէրդլէրի տէ չու տուր։ քի Լաթին քի-
լիսէսի կիսասարկաւագլըղը պէօյիւք տէրէճէլէր սիյագընտա թուբ-
թար, վէ կիսասարկաւագլարը խորանըն ինտինտէ թէրսիմ էտէրլէր։
Բում քիլիսէսի պունու քիւչիւք սէրէճէ սիյագրնտա թուբթար։ վէ
քիլիսէնին եախօտ խորանտան ուզաղ պիր մահալտէ օգումագ տէրէ-
ճէսի միսալի թէրսիմ էտէր։

ՇԵ. Տէգիա պաղը էնի մաարիվ։ Լաթին քիլիսէսնում պու տէրէճէլէրի տօդուզ թանէ թութարլար։ Եպիսկոպոսութիւնու վէ սաղ քէսմէյի (խղտուն հերաց) քի կարգ ալանագ (նուիրեալ) քիմսէնին պաշընը օրթաընտա թրաշ օլմասը իլէ պէյան օլուր։ Լաթին պու սաղ քէսիլմէսի պիր արարողութիւն ատտ օլունսա, եանօտ քահանայութիւնուն տէրէճէլէրինի գապուլ էթմէյէ պիր էմարէ տէնսէ սէզա տուր։

ՇԿԱ. Եպիսկոպոսութիւնա կէլինճէ, Ամառուածարանլար պէյնինտէ միւճատէլէ օլուր. եանի եպիսկոպոսութիւն, քահանայութիւն տէրէճէսինտէն ճինսինճէ տէ այրը պիր տէրէճէ մի տիր, եօղսա քահանայութիւն իլէ ճինսինճէ պիր մի տիր, վէ քահանայութիւնուն թէմտիսի վէ իքմալի մի տիր։ Գիմի եպիսկոպոսութիւն քահանայութիւնուն իքմալի։ Եանօտ խրիամը տուր տէր, քիմի քահանայութիւնտան այրը պիր տէրէճէ տիր տէր։ Վէ Քրիստոս էֆէնտիմիզտէն իճատ ու թէէսիս օլունմուշ։ Վէ զահիրէն ատէթի օլտուղու իչին լութֆ տա վէրիր տէր։ Տէմէք քի այրը պիր տէրէճէ տիր տէրլէր։ Նասրլ քի եօդարբտա եաղտրգ։ պունլարը պիրէր պիրէր պէյան էտէճէյիզ։ լաքին պէհէրինին սահմանընը արգիւ էտէրսէն (Տե՛ս Բեյրութ Ա՛ռաջնորդարան Հ՛դ. Ը. եր՛. 124. եւն.)։

ՇԿԻ. Եէնի ահտտա զահիրի վէ կէօրիւնիւր քահանայութիւն իսթիղլալիյէթի վար տուր. օ տա Քրիստոս էֆէնտիմիզտէն իճատ վէ թէէսիս պունմուշ։ պու քահանայութիւն հէր քէսէ խաս օլմէյի, անճագ պիր առաքեալլարա վէ անլէրին խալէֆէլէրինէ մախսուս տուր. վէ պու քահանայլըգ զահիրի ատէթի իլէ քիլիսէտէ սայիրլէրինէ թէաթի օլունուր վէ սահիհ սըրր տուր։

Տրիտէնդեան սինօթու պու սահիհլիյի չէօյլէ հաղար. (Նէ՛դ ԻԳ. Կանոն Ա.) «Հէր քիմ քի եէնի ահտտա զահիրէն կէօրիւնիւր քահանայլըգ եօգ տուր, եանօտ կիւնահլարը աֆվ էթմէյէ վէ էֆէնտիմիզին սահիհ թէնինի վէ դանընը թագտիս վէ թագտիմ էթմէյէ պիր սէլահիյէթ եօգ տուր, անճագ պիր սատէ վազիֆէ վէ աւետարանը վաղ էթմէյէ սալթ պիր խըզմէթ տիր, եանօտ (պունու) քարոզիլ էթմէյենէր ասլա քահանայ տէյիլ տիրլէր տէրսէ, նգովեալ օլսուն»։ Էկէրչի Քրիստոսուն սահիհ գուրպանը վար իսէ, սահիհ տէ քեահինիւր իսթիղլալիյէթի օլմասը լաղմ կէլիր։ Հաղորդութիւն վէ գուրպան պահսրնտա Քրիստոս էֆէնտիմիզին եէնի ահտրն դանընը վէ գուրպանընը թէէսիս էթտիկինին իւղէրինէ մուֆասսալ եաղմըշըգ։ օրասը օգունսա, եէնի ահտրն սահիհ գուրպանը կէօրիւնիւր, գուրպան քեահինլիյէ մէրպուութ վէ մշրուութ պիր մատէ տիր. եէկտիկէրինտէն այրրլամաղ վէ օլամազլար։ գուրպան վար իսէ, գուրպանի սունան քեահին քէզա մէլմուս օլմալը։ (Նէր. Ե. 1.) «Զիրա հէր պաշ քեահին ատէմլէրտէն սէյլիպ, ատէմլէրտէն էօթիւրիւ Ալլահա միւթասալլիպ չէյլէրտէ թային օլունուր, քի կիւնահլար իչին աթիյէլէր վէ գուրպանլար սունսուն»։ Մատամ քի Քրիստոս քէնտի թէնինի վէ գանընը եէնի ահտա գուրպանը մախսուս իմտաս էթտի, էօյլէ իսէ իչպու գուրպանը սունմաղ իչին մութլաղա քեահին տէ նասրլ էթտի վէ օր քեահինէ իսթիղլալիյէթի մախսուսէ սահի իթա վէ իհսան էթտի։

ՇԿԳ. Իչպու իսթիղլալիյէթ հէր ատէմ մախսուս օլմայուգ, եալնըզ օր քիմսէլէրէ վէրիլտիի աշիքար տուր, քիմլէրէ քի «Զայս արարէք առ իմոյ յիշատակի» տէնտի իսէ. վէ մատամ քի Քրիստոս էֆէնտիմիզ օ սէօյլէրի եալնըզ առաքեալլարա սէօյլէտի. էօյլէ իսէ օր իմթիյազ մանզա առաքեալլարա մախսուս օլմուշ տուր։ Ֆիէլ հագիգէ (Մ՛ռ. ԻԶ. Մ՛ուկ. ԺԳ. Ղ՛ուկ. ԻԲ.) Մովսէսին նօմուսու քեահինի վէ գուրպանը Քրիստոսուն նասրլ էթտիի քեահին վէ գուրպան իլէ բուպար օլսուն, էկէրչի Ահարոնուն թէրսիմի իւզէրէ քեահին օլմայան, տէյիլ գուրպան սունմաղ, գուրպանա պիլէ եագլաշմամաղ իտի իսէ, նէ զատար գիյատ սահիհ քեահին, հէմ Քրիստոսուն քեահինի, վէ Մելքիսեդեկ այնի, վէ բիսմի իւզէրէ քեահին օլմալը։ Նփիլէթ Քրիստոսուն քեահինի Ահարոնունքինտէն փէք ֆայդ տէրէճէտ քեահին օլմուշ օլմասը լաղմ կէլիր, պիր գուրպան նէ զատար ազամէթի իսէ, օր գուրպանըն քեահինի տախի օր զատար ազամէթի վէ քէրամէթի օլմասը ճայիզ պիր։ Իչպու եէնի ահտրն քեահինլիք հիւքիւմէթի կիւնահլարը աֆվ էթմէք հիւքիւմէթինտէն տախի թաստիգ օլունուր. զիրա էսկի ահտրն քեահինլէրի կիւնահ աֆվ էթմէք իսթիղլալիյէթի չէրէֆինէ վասը վէ նայիզ օլամատըլար. նէ ամ ինչարրն էրբէնէր վէ —նայրար գուրպանարը պիր կիւնահ աֆվ էթմէյէ միւթէտիր իտիլէր։ Զունու այրգտան Զօդոս առաքեալ եաղրյոր. (Եբր. Ժ. 11.) «Լաքին եէնի ահտրն քեահինլէրինէ Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտիսի պիղղաթ ալիզ բուտունու վէրտի. վէ կիւնահլարը աֆվ էթմէք հուգուզունու եալնըզ օնլարա վէրտի»։ (Ռ՛ուկ. Ի. 23.) «Ոչ թէ զՀոգին սուրբ եւն. այլն ազիզ բուտունու քիմլէրին կիւնահլարընը աֆվ էտէրսէնիզ, օնլարա աֆվ օլունսուն. վէ քիմլէրինքինի այլ գօրսանըզ, եանօտ պաղլարսանըզ այլ գօնսուն վէ պաղլանսրն»։ Նասրլ քի (Մ՛ռ. ԺԶ. 19. ԺԸ. 18.) եաղզըլը տուր։ Քահանայլըգ իսթիյազը վէ հիւքիւմէթի, կէրէք կիւնահլարա վէ կէրէք գուրպանա մէրսուտիկէթի վէ միւնասիպլէթի օլմուղունսան, մատամ քի Քրիստոսուն գուրպանը էպէտի վէ տիւնեանքն սօնունա գատար պաղի պիր գուրպան տուր, քէզալիք Քրիստոսուն իճատ էթտիի քեահինլիք էպէտի վէ տիւնեանքն սօնունա գատար պաղի պիր քեահինլիք տիր. վէ չինքի ինսան թասլիթընն դանիֆէլէկինէ նազարէն կիւնահլար միւթէմատիէն իրիթքեապ օլունմագտա տուրլար. քէզալիք Քրիստոսուն իճատ էթտիի քեահինլիքին

տախի միութեամբ վէ պագի օրհնաբանութիւն։

Հէմ պու քահանայութիւն հէր ատէմ մախսուս օրհնաբանութիւնը Քրիստոս քէնտիսի վէ առաքեալներ քէնտի էթիքլէրի ամէնէր իլէ թատիգ վէ պէյան էթիրլէր։ Զիրա ադիգ բուհուն էմրինէ իմմիսալէն (Գալ. ԺԳ.) Անթէքեատէ պուլունանլար Բառնաբասը վէ Սողոսաւ ադիգ բուհուն թախսիս էթիսի մէէմուրիյէթէ ռէյտիլէր։ Վէ միրհիգ թուրարադ վէ տուա էտէրէք։ Ինարքն իւղերինէ էլ գոյուպ։ Ինարքը իրսալ էթիրլէր։ Քէղա (Գործ. 23.) Բառնաբասն վէ Սողոսուն վասիթասը իլէ Անթէքեա վէ Լիւսարիա վէ սայիր մահալլերին քիլիսէլերի իգթիդասընա կէօրէ։ առաքեալլար էլ գոյուպ։ Ինարա քահինլէր նասալ էթիրլէր։ Քէղալիք Պողոս առաքեալը Կրիտիլիէրէ Տիտոսու եպիսկոպոս թադտիս (Ձեռնադրել) էթիսի։ Եփեսացիներէ Տիմոթէոսու։ Տիտոսա հէր չէհիրէ էլ գոյուպ։ քահին նասալ էթսին տէյի թէնպիհի։ Տիմոթէոսա։ չար չաթրգ քիմսէնին իւղերինէ էլ գոյմասընա տէյի միւէքքիտէն վէ չէտիտէն թէնպիհ էթմիսի։ պագրսրյա։ Քրիստոսուն վէ առաքեալլարն [illegible] իպրազ ու իրսալ էթսիի ամէլ վէ հարաքէթլէրի կէօսթէրիրլէր քի։ [illegible] քիլիսէսինտէ պիր քահինլիք մէէմուրիյէթի վար ատր։ Սանիյէն իշպու քահինլիք անճագ պագը Աղլահն իսթէտիսի վէ սէչմիսի ատէմլերէ վերիլիր։ Սալիսէն իշպու քահինլիք միութեամտի վէ պագի գալսրն տէյի։ Քրիստոսուն առաքեալլարա թէնպիհի կիպի։ առաքեալլար տախի քէնտի չակիրտ վէ խէլէֆլէրինէ էմր ու թէնպիհ էթիրլէր։ Բալիին իշպու քահինլիք հասիյէթի վէ իսթիգլալիյէթի պիր այն ու ատէթ մէսնի օրմուշ օրտուղունատ։ օլ այն ու ատէթի զահիրէն վէ ալանէն իճրա էթմէյի։ Խամիսէն իշպու քահինլիք միւնա սօնունա տէկին թէմսիտա օլաճաղը էճիլտէն։ միղթէգա օրտուղու։

Շկդ. Իշպու զահիրի այն ու ատէթէ սրրը խասիյէթի քէմալի իլէ միւնասիպ վէ եագրյրը օրտուղու պալատ մուհարրէր կէրէք քահանայութիւն կէրէք եպիսկոպոսութիւն վէ կէրէք սարիա աղլրգ հադրընտա իպրազ էթսիսմրգ աղրգ քիթասընն էսվէսի դավիսսինտէն օրմաղ իլէ թէքրարընա հաճէթ եօգ տուր։

Խրլասէյի քէլամ։ քահինլիք սրրը վէ խմիգլալիյէթի Քրիստոս էֆենտիմիզտէն իճատ ու իրսալ օրունուպ։ հայրնրդ առաքեալարա։ վէ առաքեալարա մէէմուրիյէթտէ խէլաֆէթ էտէնլերէ սասէ խաս սրր։ վէ սրրրլարրն չէրայիթի լաղմսի պունատ տա պուլունտուղունտան։ տէմէյէ մէճսուրուղ քի։ քահանայութիւն հէր տէրէճէնին էն միւհթէրէմի տիր։ վէ սայիր տէրէճէլէրին հէփսի իշպու քահանայութիւնա ումումի պաշ վէ մաղսէսլէրի կիպի։ բանի վէ միութէալիք վէ մրպութ տուրլար։

Շկե. Բրօթէսթանլար տէրլէր։ ադիգ քիթապ հէի քրիսթիյանլարը քահանայ թուրար։ (Ա. Պետ. Բ. 5.) «Անարատ քահանայութիւն։ . . . (9.) ազգ ընտիր։ սէչիլմիշ միլլէթ։ փատիշահլրգ։ քահանայլրգ։ . . . » թէսմիյէ օլունուր։ Զահիրէն այն ու ատէթէ։ վէ բէտէն քահինլիք պաշդա։ վէ պաթրնէն վէ տախիլէն վէ դայրը բէտի։ նախատ մանէն քահինլիք պաշդա։ Եվվէթ։ հէր քէս Աղլահա ֆիքրինտէ տուալար վէ սէհալէր վէ նիւրէք գուրպանլարը սունար։ նասալ քի օրատա Պետրոս առաքեալ Աղլահն խօշլանմրգը չէյլերէ բուհանի գուրպան տէյօր։ վէ պայրի բէտի օլարադ։ ասալ քահինին սունտուղու գուրպանը քէնտիսի տախի սունար։ վաֆթիգիմիզ միւնասիպէթի իլէ պիր պիրիմիզէ դարընտաշ օրտուղումուղտան հէփսիմիզ քահանայրգ։ հէփիմիզ բուհանիյիգ։ տէրիգ։ Լաքին բէտի քահինլիկ։ էկէրչի ճէմաաթրն հէփսի քահին օրտուղունու թասիդ էթմէյէ բրօթէսթան իտտաա էտէրսէ։ Քրիստոսու պայադը քահանայ պիր դաթ սրրասընա գոյմայրրգ։ վէ մէղէնպին թէմէլինի սէվիրմէյիսիդ։ քի հաչա։ տէյէմէյիգ։ զիրա հիքիմէթին սուրէթի ճիւհուրիյէթէ թահվիլ օլապիլիր։ ամմա քահինլիք սուրէթի ճիւհուրիյէթէ վէ ճէմաաթա կէչէմէգ։ զիրա էկէր հէփսի չօպան օրմուշ օլսա։ սիրիւ քիմ օլաճագ։ հէր քէս միւտերրիս օրմուշ օլսայրը։ տինլէյէն քիմ օլաճաղրը։ Պու պատէ քիլիսէնին հիքմ վէ իսթիգլալիյէթի մութլաղը իւղերինէ օլան իւչիւնճիւ փասլա նազար գըրմալը։

ՊԱՊԸ ՄԱԼԻՆ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՐԸՆ ՏԷՐԷՆՃԷՍԻ ՀՈՒԳՈՒԳՈՒ ՄԷԷՄՈՒՐԻՅԷԹԻ ՎԷ ԽԱՍԻՅԷԹԻ ՊԱՀԱՆԱՅԼՐԴԱ ԾԱՍԸԳ ՏԻՐ

Շկզ. Արիոս քահանայ իքէն եպիսկոպոսլուղա մուվաֆֆագ օլամայրդ։ պու սուրէթ իլէ նիւրէյինէ ֆէրանլրգ վէրմէյէ պայլատը։ Վէ Այէտիոս։ տէօրտիւնճիւ տէհրտէ վէ պատէհու ան տէօրտիւնճիւ տէհրտէ Վիրգէֆիլիլր վէ Վալտանլար իտտաա էթսիլէր քի։ եպիսկոպոսլարն քահանայլարտան նէ տէրէճէ հիհէթի իլէ նէ տէ ռիթպէ վէ հուղուդճա պիր ֆէրգլէրի վար ատր։ անճագ Աղլահն էմրի վէ հուղուդճա պիր ֆէրգլէրի։ Ունալարը իւղէրէ վէ կարդլարը իգթիդասընտան հէփսի պիր տիր։ Ունալարն թալիմաթնը համի երիցական բրօթէսթանլար օլատուր։

Պիր պունլարա գարշը տէրիգ։ եպիսկոպոսլար հուղուդճա Աղլահն էմրի իլէ վէ կարդլարրն իգթիդասընտան օլարադ։ քահանայլարտան փէք իւսթիւն սիւրլէր։ Տրիտէնդեան սինօթու պու

խուսուսա չէօյլէ դարար վէրիր · (Նէ-գ· ԻԳ· Կանոն 7·) « Հէր քիմ տէրօէ եպիսկոպոսլար քահանայլարտան իւսթիւն տէյիլ տիրլէր , նը-զովեալ օլսուն » · Գու խուսուս տին մատտէսի տիր · լաքին Այլահրն էմրի իւզէրէ մի իւսթիւն տիւրլէր , եօզսա եկեղեցի էմրի իւզէրէ մի · վաղասա Այլահրն էմրի իւզէրէ իսէ տէ , օրայա սինոթ պիր չէ տէմէյօր վէ սիւքիւթ էտիյօր · Այէտիոս պու սահիհլիկի այրդտան ինքեար էտէր իսի · « Հանեղը խուսուստա եպիսկոպոս քահանայլարտան իւսթիւն տիւր · իքիսինինտէ պէնինտէ հիչ պիր ֆէրգ եօղ տուր , դիրա իքիսինինտէ պիր տէրէճէսի վար , քէղա օլ օնոր , վէ օլ հասիլէթ » · Ս · Եպիփանէն (Հերեսիս 65· Գլ· Գ·) եաղ-սըղընա նաղարէն կաթողիկէ քիլիսէտ , կէրէք Բօմա քահանայա-պետլէրինին վէ կէրէք եպիսկոպոսլարընը , քի առաքեալլարընը խալէֆ-լէրի տիրլէր , Այլահատան քէնտիլէրինէ վէրիլէն հուդուդու չիւսիհէ թահտընա կիրմէմիշ վէ կիրմէզ ·

Շկէ · Վէ պիզլէրէ պու սահիհլիկի աղիզ քիթապտան իսպաթ էթմէք փէք դօյայ տըր · Էվվէլա Քրիստոս էֆէնտիմիզին օն իքիլէր ինթիխապ էթտիկի , վէ օնլարը քէնտինէ մէճլիսի խաս մագամընտա ատտ էթտիկի , վէ օն իքիլէրէ վէրիլէն իմթիյազաթ , կէրէք պու տիւնեատա կէրէք ո պիր տիւնեատա պիլէ , օն իքի հիւքմ թահթը իւզէրինէ ոթուրուպ , իսրայէլին օն իքի դամընա , նանի պիթթիւն տիւնեայա չէրաաթ քէսէճէքլէրի պու սահիհլիկի տէլիլի քեաֆի տիր · (Պ-գ· Զ· 13·) « Վէ օնլարատան օն իքի թանէ սէչտի » · (Ցով· ԺԵ· 19·) « Պէն սիզի սէչտիմ » · (Մ-գր· ԺԹ· 28·) « Իսրայէլին օն իքի սըպթընա չէրաաթ քէսէճէքսինիզ » · (Ցով· ԻԱ· 13·) « Կիւտ գուդուլարընը , կիւտ գօյունլարընը » · (Գ-գթ· Ա· 23· 25·) Մատա-թիայը Ցուդանընն եէրինէ նասպ էթտիքլէրի · Վէ քիրիսէնին պիտա-յէթինէն պէրի եպիսկոպոսլար առաքեալլարընը խալէֆլէրի · վէ քահանայլար եէթմիշ իքի չակիրտլէրինն խալէֆլէրի թէսմիյէ օլուս-նուրլար · Վէ Պօղոս առաքեալ (Գ-գ· Ա Ց·) Տիտոսու Կրիտիլիլէրէ եպիսկոպոս նասպ էթտի · վէ եպիսկոպոս օլտուդտան սոնրա էմր ալտը քի , հէր պիր շէհրէ քահանայ թագտիս էթմէն կէօնտէրմէն · (Տիտ· Ե· 22·) Տիմոթէոսու Եփեսացիլէրէ եպիսկոպոս նասպ էթտի , վէ չարչափրդ պիր քիմսէնին իւզէրինէ էլ դօյմասընն սէյի էմր էթտի · (Ա· Դ-գ· ԺՌ· 29·) « Մէնէր հէվսի առաքեալ մը տըր · · · » · Պու խուսուսա , եանի քիրիսէ բուէսսալարընընն սրբադան իշխանութիւնու իւզէրինէ , Գէթալիոս իւչ քիթապ եաղար · Վէ Նատալիս Աղէքսանդր (Ա-գ 44· Դ Դ· Դ-գ·) · Վէ Պէլլարմինոս (Դիս-գ· Ա· Ցով· Կէնէսիս-գ· Գլ ԺԴ·) · Պունլարը արդիւլլէն օդուսուն ·

Շկը · Քրիսէնին իթիրազաը սայիսի սուրէթտէ պու օլտու · վէ աղիզ բիվայէթ տախի պիզէ պունու էօյրէտիր · Հայրապետլէրին քէ-զա թաշիմաթը պու տուր , եանի եպիսկոպոսլար քահանայլարա հէմ

տէրէճէ , հէմ հուդուդ ճինէթի իլէ ֆայիզ տիրլէր · վէ պունուն խ-լին քահանայ եպիսկոպոսուն էմրի թահտընտա տըր վէ պունուն խ-տին տէ եպիսկոպոս օնլարա նիզամ վէրիր վէ օնլարը իթաաթա մէճ-պուր էտէր ·

Կղեմէս Բօմա քահանայապետի վէ առաքեալլարընն չակիրտի (Թ-գ-ղ -գ Կ-դ-ն-գ·) « Հէր պաշ քեահինէ քէնտի վազիֆէսի վէ-րիլմիշ տիր · վէ քեահինլէրէ քէնտի մէվզրի մախսուսու թախսիս օ-լունմուշ տուր , վէ Ղեւտացիլէրէ քէնտի վազիֆէլէրի տիւշէր » · Վէ Ս · Ցուստինոս (Ջ-գ-գ-ֆ-գ-ն Ա· Թ- 67· -գ Կ-դ·) վէ Գիրո-նիմոս Կորնթացիլէրին եպիսկոպոսու (160 տա առ Պէնէթոս եպիս-կոպոս) « Եպիսկոպոսլարա քահանայլար քեամիլէն իթաաթ էթմէլի տիրլէր » տէյի եաղար ·

Ս · Ագնատիոս , քի (107 տէ) շէհիտ տիւշտիւ , Իզմիրլիլէրէ օ-ղան մէքթուպինտէ « Հէրիմնիզ եպիսկոպոսա թաապ օլուն , նասրը քի Ցիսուս Քրիստոս փէտէր Այլահա · վէ առաքեալլար կիպի քահանայ-լարա վէ սարկաւագլարա հիւրմէթ էտին , չիւնքի Այլահրն թէնպիհի տիր » · Գու սէօզլէրի , բուհանի վէ աղիզ սէրէճէնին վէ հիւքիւմ-թին օլտուդունու պէյան էթմէյէ քեաֆի տիրլէր · Գունուն կիպի Կղեմէս Աղէքսանդրացի , Իրէնէոս , Որոգինէս , Տէրտուղիանոս , Կիպրիանոս , Ոսկեբերան վէ սայիրէ · Հաթտա Այէրիոս իլան մաթընը նէչր էթտիկի կիպի · Ս · քիլիսէ քէնտիսինի հերետիկոս իլան մաթընը նէչր էթտիկի կիպի · (Տ- Ս· Եղէ-ն հէրե· 75· Թէ- Օթ-գ-ն- Ցով հերե· Գը 53·) · Իշթէ Ս · Կղեմէսին սէօզլէրի (stromatum ֆէ-գ-ը-գ-գ Գ-գ· Դ·) « Գիրիսէտ , Եպիսկոպոսլարընն քահանայլարընն վէ սար-կաւագլարընն թէգաստիմիզէրի » · (Եանի տէրէճէճ) Որոգինէս (ԺԱ· Կ-գ-գ-գ·) պէնտէն (չիւնքի քահանայլարը) « Տահա զիյատէ սար-մաթլուսի օլունուր նէթէքիմ սարկաւագտան · տահա զիյատէ սար-կաւագտան նէթէքիմ ալամ քիմսէտէն , վէ պիրթիւն քիրիսէնին էն եիւքսէք մէվզրինի թութան քիմսէտէն պիրթիւն քիրիսէնին հիսա-պը իսթէնիլէճէք տիր » · Ս · Կիպրիանոս (Թ-գ-ղ· ԻԶ·) « Էֆէնտի-միզ , քի թէնպիհլէրինի վէ նասիհաթընը թութմայա հէվիմիզ պօրճ-միզ · քի թէնպիհլէրինի վէ նասիհաթընը թութմայա հէվիմիզ պօրճ-լուսուզ · Եպիսկոպոսուն իթիյարընը վէ քիրիսէնին ուսուրունու թէրթիպ էթտի , աւետարանտա Պետրոսա սէօյլէյօր վէ պէն սանա թէրթիպ էթտի , քի սէն գայասընն · · · » · Ինա մէպնի վազրթլարընն տէվ-տէրիմ

մասը տախի թաստիզ էտէր ։ զիրա առաքեալլարա եպիսկոպոսլար ։ տէյիլ քի քահանայլար խալէֆ օլուրլար ։ վէ պէհէր քիլիսէնին եպիսկոպոսլարընը առաքեալլարանան պաչլանարաղ քիլիսէ միւվէրրիխլէրի թաստատ էտէր իտիլէր ։

ՊԱՏԸ ԲԱՊ

ՆԱԼԸՆԸԶ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԼԱՐ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՎԷՐՄԷՑԷ ԳԱՏԻՐ ՏԻՐԼԷՐ Վէ ՊՈՒ ՀԻՒՔԻՄԷԹ ԲԱՀԱՆԱՅԼԱՐԱ ԽԱՍ ՏԷՅԻԼ Վէ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԻՒՆՈՒ ԵԱՆԻ ՇԷՐԻ ՍՈՒՐԷԹՏԷ ԲԱՀԱՆԱՅՈՒԹԻՒՆ ՏԷՐԷՃԷՍԻՆԻՆ ՀԻՒՔԻՄԷԹԻՆԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԼԱՐ ԻՍԹԻՄԱԼ ԷՏԷՐԼԷՐ

ՑԿԹ ։ Շիմդիյէ տէկին եաղտըզլարըմըզտան այրընար կէօրիւ նիւր քի ։ պիր եպիսկոպոս քէնտի տերլէճէսինտէ վէ իսթիղլալիյէթինտէ քահանայլարա ֆայդա պու�չունտան ։ քէնտիսի քահանայլարը ձեռնադրել էտէր ։ վէ քահանայ պու պապատէ պու սէլահիյէթսէն մահրում վէ լիյագաթը եոգ տուր ։ պու տէտիրիմիզ քիլիսէնին թալիմաթը իզթիզասընտան տըր ։ Քիլիսէ իշպու թալիմաթլարը ֆըրիսաուստան վէ առաքեալլարտան ալմըշ վէ շիմդիյէ տէկին հըֆզ վէ իճրա էյլէմիշ տիր ։

ՇԼԶ ։ Պունու տա չէօյլէ թաստիզ էտէրիզ ։ Ֆրիստոս քէնտիսի նօմոս սահիպի վէ պաչ քեահինիմիզ ։ առաքեալլարը քահանայ վէ եպիսկոպոս ձեռնադրել էթտիյի պէյտիին տիր ։ չիւնքի առաքեալլար քէնտի էֆէնտիլէրինտէն հէր նէ քի ալտըլար իսէ ։ օնուն թըպղըսընը իճրա էթմէյէ դըյամ էթտիլէր ։ էվվէլա ։ (Գ-ղթ. Զ. Յ.) « եէտի քիշիյի ճէմաաթտան սէչիպ ։ առաքեալլարըն հուզուրունա կէթիրիբ վէ առաքեալլար առա Հոլբէք օնլարըն իլլէրինէ էլ դէդիլար » ։ Քէղա ։ Գ-ղթ. ԺԴ. 22.) « Պօղոս վէ Բառնարաս քիլիսէլէրին լուսդումինէ կէօրէ օնլարա քահանայլար ձեռնադրել էթտիլէր » ։ Տէֆա Պօղոս առաքեալ (Ա. Տիմ. Դ ։ վէ Բ. Տիմ. Ա.) քէնտի էլ դօյարաղ ։ Տիմոթէոսու եպիսկոպոս ձեռնադրել էթմիշ օլտուղունու սէօյլէյոր ։ Վէ (Ա. Տիմ. Դ ։ վէ Տիտ. Ա. Յ.) եինէ Պօղոս առաքեալ քիմլէրէ էլ դօյաճաղլարընը վէ թաղտիս էտէճէքլէրինի թէնպիհ վէ թարիֆ էտիյոր ։

ՇԼԷ ։ Քիլիսէնին էն էսկի ատէթլէրինի չամիլ օլան վէ (առաքեալական սահմանադրութիւնք) թէսմիյէ օլունան քիթապ (Դէրս. Ը. Ֆ. ԺԶ.) իշպու սահիհլիյի թաստիզ էտէր ։ վիրա պիր եպիսկոպոս

իբի նա իւչ եպիսկոպոստան ձեռնադրել օրուն, վէ քահանայա վէ սարկաւագ պիր թանէ տէ էլ վէրիր սէր։

Ս. Աթանաս քէնտի խասմի Իսքիրասըն քահանայ օրմասրդընը չորատան թասսիգ էտէր իտի. յինքի պու Իսքիրաս նամ քիմսէ սէյիլ եպիսկոպոստան, անմազ Գօյլուտաս նամ բարիպաէն ձեռնադրել օրմուշ ուտու։ (Տէ. Ս. Ամ[illegible] [illegible], Թ. 12 Ընդ. [illegible])։ Վէգայիք նօրատաս նամ չախս Բոմա աթոռունա օթուրմայա սէրրը սէրէճէտէ արգիւսիւ օրտուղունասն, մազոէտինէ սուսարիգիադ օրմայա փէք չօգ չալըշսը, նասըլ քի Նուգերիոս (եկեղեցեկան դատարանի. Գէր. Զ. Գլ. ԽԳ.) եազըյոր «փէք չօգ չալըշսը քի պիր գալ եպիսկոպոսլարը ալտատրպ, օնլարտան եպիսկոպոս օրտուն»։ Պու հալ նէյլէ մէպնի տիր. պաշգա տէյիլ։ յինքի էօթէտէն պէրի տէյիլ քի պիր եալընըզ քիրիսէնին թալմաթը օնու խաթէր։ իլլա էն գէնա մէշրէպտէ պուլունան պիր գաթ պիւէ։ առնա իւչինճիւ սէրաէ իրէն եպիսկոպոս օլաճաղը վագրիթ միւճէրրէա տիկէր եպիսկոպոսլարըն էլ դօյմասընա միւնթաճ օրտուղունու թաստիգ վէ թահրիր էտէր. հաթտա ուտուտ քրիսթիյանլըգրն պու պատտէ օլան իթիգատը տահի պունու թաստիգ էտէր։ Պունա պինաէն Ս. Եպիփան (Հերեսիս 75. Գլ. Դ.) Այէրիոսա գարշը չէօյլէ եազար. «յինքի եպիսկոպոսլարրն տէրէճէսի պաշլըճա փէտէրլէր տոզուրմայա խաս տրը. դիրա քիշիսէ իշինճէ փէտէրլէրին իզտիյատ պուլմասը, եայրլմասը սատէ պունա աթթ օլունուր. տիկէրի (նանի քահանայութիւն տէրէճէսի) փէտէրլէր տոզուրմայա գատիր օլամասրդընատն, քիշիսէնին եայդամասը թէվէլլիւտիւ. վասիթասը իլէ (ազկրտութիւն իլէ) էվլատլար տոզուրուր» տէր։

Ս. Հէրոնիմոս, «Եէ տիր եպիսկոպոսուն էթտիյի. ձեռնադրութիւնու պէր թարաթ էտէրէք, օնու քի քահանայ էթմէյօր»։ Նանի քահանայ սիսէրէ ձեռնադրութիւն վէրիմդ վէ էտիմդ։

Ս. Յովհան Ոսկեբերան (Գ-ր-ղ ծԱ. Ի[illegible] [illegible] Թ. 1.) «Պիր եալընըզ ձեռնադրութիւն խուսուսունտա եպիսկոպոսլար իւսթիւն տիրէր. վէ պունտան եալընըզ քահանայլարա գիայիզ օրտուղլարը թէպէյիւն էտէր»։

Պիլ սիսէրէ կէրէք չարդ վէ կէրէք դարպ քիրիսէնին քահանայնընը ձեռնադրութիւն ալտըգընտա, վէ կէրէք պու խուսուսատա եաղըմը օլան տարարդութիւն գիթասլարընտա այան այիքտար կէօրիւնիր, նանի եպիսկոպոսութիւնուն քահանայլըգա գիայիզ օրտուղունու վէ քահանայութիւն տէրէճէսինին մէէմուրու. պիր եալընըզ եպիսկոպոս օրտուղունու, գատիմ վէ տայիմ սուբէթտէ եկեղեցի գէնտի իթիգատընտա կէօսթէրմիշ վէ իրրա էթմիշ տիր։

ՇԷՀ. Ֆագաթ չուրտասընը մէշհուր Պէթրիոսուն իրթար էթտիյինէ մէպնի պիր տէ իշարէթ էտէրիզ, նանի քրիսէնին պիտայէթինտէ

վէ սաֆ վէ սատէթ կիւրէրինտէ վագթըն իղթիղասը էէմաաթը վէ մէղհէպին դօլայճա թէքէսսիւր վէ ինթիշարը իլլին քիլիսէ քէնտի էսկի ուսիլինտէ էքսէրի քահանայլարը եպիսկոպոս ձեռնադրել էտէր իտի քի, հէմ եպիսկոպոս վէ հէմ քահանայ օլտուղլարընտան, իքի տէրէճէլէրին տէ վաղիֆէսինի դօլայլըղ իլէ իճրա էթմէնլէր. վէ պու էճիլտէն յէհրտէն յէհրէ առաքեալլար վէ եպիսկոպոսլար նագլ վէ ճէլպինէ ինթիկամ օլմասըն, եանի քահանայա էլ դօյմադ վէ տէրէճէսինի վէրմէք վէ դրոյմ սըրրընը իճրա էթմէք, քի հալա Լաթին քիլիսէսինտէ եպիսկոպոսլարա մախսուս տուր. վէ պու քահանայլար, յարդ քիլիսէսինտէ ճարի օլտուղու կիպի, դրոյմ սըրրընը վերմէղլէր։ Պունուն իլլին հաթթա պիր մահէլտէ վէ պիր յէհրտէ, հէմ պիր յօգ եպիսկոպոսլար պուլունուր իտի հէմ տէ քահանայլար։ Լաթին վագթլար միրուրինտէ Ա. Հերոնիմոսուն տէտիկի կիպի, վէ էվվէլքի քրիսթիյանլըղ մուհադպէթի կիթտիքճէ թէնզիլ օլտուղունա նիսպէթէն վէ պէյնէրինտէ միւնազաա դուհուր էթմէմէք իլլին, քահանայլարտան պիրիսի սայիրլերի իւղերինէ բէյիա վէ մէէմուր օլտուն տէյի, ինթիխապ օլմադ ատէթի իճատ օլտու. իլլէթ պունտան եպիսկոպոսլարընն ինթիխապ ուսիլի դուհուր էթտի, պունտան թէմէլեր հուտուտունա դարար վերիլտի, քի պերինին տիկերին թէմինտէ հուդուդ իճրասընա սէլանիյէթի օլմամադ ատէթի պունտան նէյլաթ էթտի. պաղըսըյլա։

Շ.Հգ. Տէճա էվայլտէ վէ Ա. Եպիֆանըն պամլինճէ եպիսկոպոս վէ առաջնորդ իսիմլերի քահանայութիւնու իլլը տէրէճէսինտէ պուլունան զաթլարա, եանի եպիսկոպոսլարա վերիլիր իտի, յինքի իքինճի տէրէճէտէ պուլունան քահանայլար տայիմա աշակերտլեր խալիֆլերի, լաքին էվվէլքիլեր առաքեալլար խալիֆլերի ատտա օլունուր իտիլէր։

Շ.Հդ. Շուրասընը տա տէմէլի քի, քահանայութիւն եա երիցութիւն իտի ատմատի պիր իտիմ տիր, քի հէմ եպիսկոպոսու, հէմ քահանայը վէ հէմ սայիր պէօյիւք վէ քիւչիւք տէրէճէլէրի յամիլ տիր։ Պաղը բողոքականլար տէմէք իսթէրլէր. (Ա. [illegible] Դ. 14.) քի Պողոս առաքեալլն դավլինճէ քահանայնը եպիսկոպոստան հիչ պիր ֆէրգի եոգ տուր. «Օլ էլթաֆ խուսուսունտա, քի սանա իլհամ իլէ քեահինլիք էլ դօյմասը իլէ (՝ի ձեռնադրութենէ երիցութեան) ինսան օլունտու իմմալսէ պուլունմայասընը»։ Գէլենին Տիմոթէոսու քահանայլար ձեռնադրել էթմիշլէր, լաքին եանլըշ տըր, յինքի երիցուրիւն մանասը եպիսկոպոսլուղ մանասը օլտուղու. (Բ. Տէմ. Ա. Դ. 6.) այրդտան, պէն սանա էլ դօյտուրմ տէմէք. «Ֆիքրիմ կէթիրիրիմ, Ալլահընն լութֆունու իչալ էտէսին, ո քի պէնիմ էլ դօյմամ իլէ սէնտէ մէվճուտ տուր»։ Տէմէք քի Պողոս առաքեալլն դուլլանտըղը երիցութիւն իսմի, եպիսկոպոսութիւն տէմէք տիր.

պաղդա մանա պունա եագըշամադ։ Գէգալիք (Ա. [illegible] Ե. 1.) «Զեբիցունս աղայեմ իբրու զերիցակից եւ վկայս չարչարանացն Քրիստոսի»։ Գեարոս առաքեալ սայիրլերինէ քահանայ օլսուն եպիսկոպոս օլսուն՝, երիցակից, հէմիրիթպէ նախօտ կարգակից թէսմիկէ էտէյօր, եանի պէնիմ բրիթպէմի թաշրյան քահանայլարա, եանի եպիսկոպոսլարա բրիճա էտէրիմ։

Շ.Հե. Կարգագրինէս տէօրսիւնճիւ սինօթու դարար վերիյօր, քի «Պիր եպիսկոպոս քէնտի քահանայլարընէն մէճլիսինի էթտիրմէտէն, հիչ պիր քահանայա էլ դօյմասընա, չէօյլէ քի, չէհիր էհալիսինին խօշնուտիւթինին իսթիհսալի իլէ վէ (ճէմաաթտան էլլիկինէ) շահանէթնամէ խթէմէլի.»։

Ա. Հերոնիմոս, «Քահանայլարընն ճէմաաթընը ծերակոյտա պէնզէտիյօր, քի բէյնի էքրէմէրի բէյի թահսընտա պիլ իսթիշարէ իշլէրէ թէչէպպիւս էտէրլէր»։ (Գէրբ. Ռ. Գ. [illegible] Ե-յ-յ.)։

Առաքելական սահմանադրութեանց (Գէրբ. Բ. Գը ԻԸ.) քահանայլարը եպիսկոպոսլարընն միսաթէշարլարը թէսմիկէ էտիյօր։

Որոդինէս, «Հէր չէհիրտէ պիր ծերակոյտ մէճլիսի օլտուղու միսալի, պիպիմ տէ ծերակոյտումուզ վար տըր, քահանայլարընն թէճէմմիսաթը»։ Պունլարընն հէփսինտէ եպիսկոպոսուն պէօյիւք օլտուղու վէ քահանայլարը եպիսկոպոսուն ձեռնադրել էթմիշ օլտուղու թէպէյլիւն էտէր։

Շ.Հզ. Նէ հաճէթ դատիմինտէն պէրի կէրէք կաթողիկէ վէ կէրէք սայիր քիլիսէլերին ատէթի պու տուր քի պիղդաթ եպիսկոպոս օլմատդտան սօնրա, բուհանի տէրէճէյի քիմսէ վերէմէզ, յինքի վերէն տէ եոգ տուր քի վերէպիլսին։

Շ.Հէ. Պու թահրիր էթտիրմիզ ճէմի չահատէթլէրտէն այրդ ադրդա կէօրինիյօր քի, հասպէլ մուհադպէթ վէլ ինսանկէթ, պիր մէճլիսին բէյնի, ադայը մէճլիսէ բէյ տանըշմայա վէ իթթիֆագ հասըլ էթմէյէ մէճբուր տուր, Նասըլ քի Ազէքսանդր Գ. քահանայապետ Սրուսադէմ փաթրիքինէ (Ա. [illegible] Ժ. Գ. Գ. Ա. [illegible] Ե.) եազըյօր։ «Զաթը Գէթանէթինիզէ մալիում տիր. Նէ կէօնէ Ե. սէն վէ սիրատէրլերինիզ պիր վիճուտսունուզ, չէօյլէ քի, սէն պաշ վէ օնլար ադա օլտուղու պէտինի տիր, իսմի սանա եագըշմազ քի, ադայարընը թէրք էտիպ քէնտի քիլիսէնին ումուրունու սայիրլերին մէշվերէթի իլէ իտարէ էտէսին»։

Շ.Հը. Պէնէտիկտոս Ժ.Դ. (Ժ.Գ. [illegible] Դ. Թ. 1.) յէոյլէ եազար «Եպիսկոպոսլարտա իքի տիր իշխանութիւն. կարգընընն վէ իրաւունքունուն. կարգ եախօտ ձեռնադրութիւն իշխանութիւնու եպիսկոպոս առել Քրիստոստան ալըր, լաքին իրաւանց իշխանութիւնու հադրընտա միւղաբէրէսի վար. Աստուածաբանլարընն քիմի իչլու հուդուդ հիւքիւմէթինի տէ Ալլահտան ալըր

տէր ։ քիչ ոչ խաչը ։ անճագ քրիստոնէին բէյիսի էքրէմինտէն աղբր տէր ։ պու միւճատէյէ էլան հալլ օլմամըշ ։ լաքին ադլա էն մուսա-ֆիրդ կէլէն օ տուր քի ։ եպիսկոպոսլար քէնտի կարդ դուվվէթինի Ալլահտան քիմսէնին վասիթասը օլմադըգը (անմիջապէս) ալըրլար։ լաքին հուգուգ դուվվէթինի պիլ վասիթա (միջապէս) եանի քիլիսէնին բէյիսի էքրէմի վասիթասը իլէ Ալլահտան ալըրլար ։ վէ պունա պինանէն տիր քի ։ սատէ եպիսկոպոս գրոյմ վէ քահանայութիւն սըրլարընը իճրա էտէր ։ օնու քի սատէ քահանայ էտէմէդ ։ եախսա էտէրսէ տէ նասրլ քի չարդ քիլիսէսինտէ ճարի վէ ատէթ օլմուշ ։ եանի դրոյմ սըրրընը վաքթիզտէ սատէ քահանայլար վերիր ։ լաքին պու տա քահանայնըն միւդթէղայը վազիֆէսինտէն վէ էսալէթինտէն տէյիլ ։ անճագ եպիսկոպոսա վէքիալէթէն տիր ։

ՇՀԹ ։ Տէֆա շուրասընը տա պիլմէյի քի ։ եպիսկոպոս ձեռնադրիլ օլան քիմսէ ։ ձեռնադրիչ մէէմուրտէն քի եպիսկոպոս տուր ։ անմիջապէս ալմազ ։ եանի իշլու կարդ իշխանութիւնունու ձեռնադրութիւն վերէն եպիսկոպոստան ալմազ ։ անճագ անմիջապէս Ալլահտան ալըր ։ զիրա ձեռնադրիչ եպիսկոպոս Քրիստոսուն իսմի իլէ վէ դուվվէթի իլէ իշ կէօրիւր ։ տէյիլ քէնտի իսմի իլէ ։ անճագ Քրիստոսուն պիր վասիթասը ալը ։ եախսա Քրիստոս տնու ալաթ էտէր ։ լաքին էն սահիհի ։ Քրիստոս տուր քի իշի ասլէն իճրա էտէր ։

ՇԶ ։ Հուգուգ դուվվէթինէ վէ իշխանութիւնունա կէլինճէ Աստուածաքանչարը էքսերիսի տէր քի ։ քիչիսէ հիքիմէթի մուգատտէսի փատիշահլըգ դայիտէսի իւզէրէ Քրիստոստան թէէոխ օլունմուշ տուր ։ պիր փատիշահ քէնտի հիքիմէթինի անմիջապէս Ալլահտան ալըրը միսիլլու ։ վէ քէնտի մէէմուրու մուաղդամընա թագսիմ վէ թախսիս էթմէյի ։ վէ հէր քէսէ հէմ մէէմուրիյէթինի վէ հէմ տէ հուտուտու մէէմուրիյէթինի թախսիս վէ թային էթմէյի կիսի ։ քրիսէնին տախի բէյիսի էքրէմի քիլիսէնին իտարէսինէ քեսֆիֆէյի սէլահիյէթի վէ դուվվէթի Քրիստոստան ալըր ։ վէ մունթազամ սուրէթտէ սիւթիւն սիւնայը իտարէ էթմէք իչին ։ հէր քէսէ եպիսկոպոսլարընը քէնտի մահէյի հիքիմէթինի թահտիտ վէ թախսիս էտէր ։ վէ եպիսկոպոսլուգ տէրէճէսինի ։ եախսա կարդ օէլահիյէթինի եպիսկոպոսլար ալտրգլարընա ։ իշլու ալտրգլարը դուվվէթի հանկը մահէլ իւզէրինէ իճրա էտէճէքլերինի ասլ քիլիսէնին բէյիսի էքրէմի թախսիս էտէր ։ վէ հուգուգ վերիր քի ։ քիմսէ եէկտիկէրինին ճէմաաթընա զօմանտա ։ վէ միւտախէլէ էթմէսին ։ վէ քիմսէ քէնտինէ թախսիս օլան մէմլէքէթին հուտուտունու թէճավուզ ։ վէ ախէրին հուգուգունա թաարրուզ էթմէսին տէյի դարար վերիր ։ Տէմէք քի ։ խիւլասայը փէլամ եպիսկոպոսլար տա վազաա պիյա վասիթա Ալլահտան ալըրգլարը (կարգ) տէրէճէ հիքիմէթի վար տըր ։ լաքին իշլու տէրէճէնին ինճաղ ու իճրասընը վէ շու եախսա պու ճէմաաթը մախսուսէ

իւզէրինէ իսթիմալ էտէճէք հուգուգու սէլահիյէթի ։ մուգթազայը ինթիզամ քիլմէնին բէյիսի էքրէմինտէն ալըր ։

ՇԶՁ ։ Իշթէ պունտան իսթինաֆ (արբէլլօ) հուգուգու վէ գայիտէսի նէշաթ էտէր ։ եանի քիւչիւք մէէմուրտէն վերիլէն հիքմիւ մահքիւմ գալմազ էթմէյուգ ։ օլ մէէմուրուն տանա պիր պէօյիւկիւնէ միւրաճաաթ էտէր ։ եախսա նիզամը իւզրէ ։ եանի քիւչիւք պիր մէէմուրտէն օնուն պէօյիւկիւնէ տալայը գալմըրմազ վէ օնտան էն պէօյիւկիւնէ ։ պունա էրպասը նըզամ վէ հուգուգչինաս ։ Ցրզամը վէ գայիտէյի սուրէթտէ մուտաէլէ էթմէք տիր ։ տէրլէր ։ լաքին պաղլն տէ մահքիւմ մուհաբէմէտէն վերիլէն հիքմիւ վէ գարարը գալմազ էթմէյիպ ։ էն պէօյիւկիւնէ միւրաճաաթ (արբէլլօ) էտէր վէ օրթասա պուլանան մէէմուրա միւրաճաաթ էթմէմէր։ պէ թարիգ-ինի պիրինի Գայսերիյէ թէմենիի հուգուգ մէճլիսինտէն զուհուր էտէն հիքիմ իլամընը գալմազ էթմէյիպ ։ Ինգարէ վիլայէթ տիվանը թէմենիի տէ միւրաճաաթ էթմէտէն պիրտէն պիրէ Անիթանէտ տիվանը ահրեամը ատլիյէյէ միւրաճաաթ էտէր ։ վէ պունա աթլամազ (բէր-զէ) արբէլլօնու թասիր էտէրլէր ։ Պազը տա օլուր քի ։ աթլամազ թարիգի իլէ միւրաճաաթը էն ևիւքսէք մէէմուր գալմազ ։ վէ գայիտէյէ ռիայէթէն վասաթտա պուլունան տիվան ։ եա մուհաքէմէյէ արբէլլոյու խալամ էտէր ։ խթէրոսէ էթմէգ ։ վէ միւնալամը հագգան ռույէթ իտիպ ։ գաթի հիքմիւնիւ վերիր ։ Թըպգը պու կիպի փոյիթիգաճա հագդ վէ ուսիլ վար իսէ ։ քիլիսէճէ տախի գայիտէ պէօյէ տիր ։ վէ պէօյէ իճրա օլունուր ։ Պու գայիտէ օլմազ իտի ։ էկէրչի հէր մէէմուր մէէմուրիյէթ ալմազ սըրգը քէնտի բէյի մախսուսէսի վէ լիյազաթը զաթիկէսի իլէ խօտ պէ խօտ մէմալիք գալթինա կէչիրմէյէ Ալլահտան մէէզունիյէթ վերիլսէ իտի ։ լաքին էօյէ տէյիլ ։ « Ամենայն իշխանութիւն յԱստուծոյ անտի է ։ որում զհարկ զհարկն ։ որում զպատիւ զպատիւն » հէր չէյէ Ալլահ պիր գայիտէ գօյմուշ ։ հէր վասիչահրն գայիտէսի օլտուղու կիսի ։ քիլիսէնին տէ գայիտէսի պու տուր ։

ՇԶՂ ։ Գէզալիք պիր քահանայընն քահանայլըգ վազիֆէսինի իճրա էթմէք իչին ։ եպիսկոպոստան հուգուգ (իրաւասութիւն) թալէպ էթմէյի պօրնու օլտուղու պու գայիտէյէ մէսնի տիր ։ զիրա պիր եպիսկոպոս առաքեալ խալէֆի տիր ։ Պեարոսա վէ Պեարոսուն վասիթասը իլէ առաքեալլարա Քրիստոս քէնտի սիրիսսունիւ կիւտ-մէյէ հագդ վէ սէլահիյէթ վերտի ։ քահանայլար առաքեալլարընն մա-յէթինտէ աշակերտլէր տիրլէր ։ էմրլէրինէ հազըր վէ մունթազըր օ-լէթինտէ աշակերտլէր տիրլէր ։ էմրլէրինէ հազըր վէ մունթազըր օ-լաճագ ադրլար ։ քէնտի պայլարընա ճէմաաթ կիւտմէյէ հագդ վէ սէ-լահիյէթլէրի եօգ տուր ։

Տէֆա պիր թագըմ քահանայլար ճէզալարը ։ արդելմունք ։ կա-խակայութիւն բանադրանք ։ քիւչիւլիւ վէ պէօյիւլիւ ։ խաֆի վէ ճէ-

լիսի, վէ պիր թագըմ դավանիքի մահալլիյէ վէ մախսուսէ վէ վեր

մաշառոցլարտա Բում, Էրմէնի, Սոորի, Մաբոնի եւն. ընաֆֆէօի էլ գոյմագ ատէթինի թաստիդ էտէրլէր։

Էլ գոյմագ պու սրբրին եագրն մատտէսի օլտուղու կիպի, էլ գոյմագ հէնկնամընտա սէօյլէնէն տուատա մութլագ օլ պէօյիւք տէրէճէլէրին մաղտմը, եանի (կերպի, ձեւի) զարուրիսի տիր։ Պունու տա պիլմէլի քի, քահանայ ձեռնադրութիւնունտա իւչ քէրրէ էլ գունուր. իլք տէֆտասընտա, եպիսկոպոս տուատը եոգ տուր. տէմէք տիր քի, օլ իլք էլ գոյմագ սատ, պիր արարզութիւն տուր. ասրլ մուգթագի էլ գունուլմասը, իքինճի տէֆտատէ էն լաղրմ (էական) նիւթ տիւր, քի եպիսկոպոս «Առ զՀոգին սուրբ, որոց թողուցուս զմեղս նոսա.» տուատը իլէ պիրլիքտէ իմրա օլունուր. իւչիւնճիւ, քի պատարագին խիթամընտա օլուր, օ տա արարզութիւն տուր. վէ պու իւչիւնճիւ էլ գոյմագ եալընրդ Լաթին քիլիսէսի ատէթինտէ պուլատուր. շարդ քիլիսէլէրի ատէթինտէ հիչ եոգ տուր։ (Տէ՛ Մ՛ՐՈՒ՛Ն՛. ՑՈ՛Ղ. ՀԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ. ՄՈՒՏ Ր. ԳԼ. Թ. ՄԱՐԻՆԻ ԷՄՐՈՒԹԻՒՆ Ը. ԴԼ. Ե.)։

ՇԶԷ. Լաթին էլ գոյմագ ատէթի էն մուգթագի մատտէ իսէ տէ ալէթլէրին գահիրի սուրէթտէ թէսլիմի տախի էլ գոյմասա վէրիլէն իշխանութիւնուն հիւքիւմէթինին տանա ղիյատէ պէյան վէ իլան օլսուն մաղսէտի իլէ օլմուչ օլուր, վէ Եւգինէոս Պ. փափանընը Հայ միլլէթինէ վէրմէսինտէ մաղսէտի չու իտի քի, զաթէն հայլար սայիր շարդ քիլիսէլէրի կիպի եալընրդ էլ գոյմայը մատտէ պիլիր իտիլէր, վէ պիլտիքլէրիտէ պու պասլտէ քնաֆի իտի, լաքին Եւգինէոս փափա օրայը, հայլարընն զաթէն պիլտիկի իչին զիքր էթմէյէ լուզում կէօրմէտի, անմաղ Բօմա քիլիսէսի իլէ հայլարը իթթիֆագա տալէթ էթտիկի նիյէթէ մէմնի, իչպու ալէթլէրին թէսլիմինի իխթար էթմէյի քնաֆի սայը։ Պէօյէ Պէլլարմինոս պու մուամէլէյի թէֆսիր էտէր, Ինչ հալալ մատտամ քի իչի թարաֆին տա համիլէրի ապրր Ատուտանանքանլար սրբլար, պէօյէ մատտէյի միհիմմէտէ էն էմին եօլու թութմագ իչին չօգտան պէրի կաթողիկէ քիլիսէ, կէրէք էլ գոյմայը կէրէք ալէթլէրին թէսլիմինի մուքէմմէլ մատտէ թութարագ վէ էօյլէ լաղրմ կէօրիւպ, իրիսինին տէ իճրասընտա պուլունուր։ (Տէ՛. ՊԵՏԷՐՍԷՆ. ԺԻ. ՑՈՂ. ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ. ԳԼ. Ը. ԳԼ. Ժ. ԹՎ. 13.)։

ՇԶԸ. Տէֆա գարը թայիֆէսի պու սրբրը ալմայա միւղթէտիր (ենթակայ) օլամագ. Նիչինքի վուգուու եոգ տուր, չիւնքի Ալլահընն էմրի իլէ մէն օլունմուչլար. (Ա. ԿՈՐ. ԺԳ. 34.) վէ էկէրչի էվայիլ-

տէ սարկաւագուէի, երէցուէի, եա երէցկին, եա եպիսկոպոսուէի, եա եպիսկոպոսակին զիքրի օլուրսա, ենլար սարկաւագլարընը, քահանայլարընը վէ եպիսկոպոսլարընը ֆամիլեալարը իտիլէր, քի էրքէքլէր սարկաւագ վէ քահանայ վէ եպիսկոպոս օլմագսըզընը ալմըշ, վէ էվվէնմիշ իտիլէր, վէ հասպ էլ իճապ պըրագմամըշ գալմըշ ըսրլար. նասըլ քի չիմտիկ տէկին շարդ քիլիսէսինտէ տէրտէրլէր վար տըրլար։

ՇԶԹ. Գէզալիք լաղըմ տըր քի, կարդ ալան մութլաղ միրտել օլսուն, եանի վաֆթիզ օլմուշ օլսուն, զիրա հէր սըրրըն էսասը վաֆթիզ շարթը տըր, վէ վաֆթիզ օլարագ, եալընըզ Քրիստոսուն էսրարընա նայիլ օլմայա մուվաֆֆագ վէ միւսթահագդ օլապիլիր. վաֆթիզ օլմայան քիմսէնին իւզէրինէ տէյիլ տիր, պին եպիսկոպոս պիլէ էլ զօյսա վէրտիսի կարդ, քէէնլէմ եէքիւն (անվաւեր) տիր. չիւնքի դապիլիսէթի եօգ տուր, թըպդը պիր մէօհիւր սույա պասըլըպ, գալըպ թութմասընը կիպի։

ՇՂ. Թէքրար պիր քիմսէ կարդ ալմագ իչին նիյէթի վէ միւրատը օլմալը քի, շարթը լաղըմէտէն տիր. զիրա նիյէթի վէ միւրատը օլմայան քիմսէնին իւզէրինէ տէյիլ տիր, պին եպիսկոպոս էլ զօյսա, նաֆիլէ տիր, օնա կարդ վէրիլէմէզ, հէպրի կարդ հիչ տուլուլմամըշ, ամմա վուգուֆնատէ քէէնլէմ եէքիւն տիր։

ՇՂԱ. Պիրազ տա կարդ սըրրընընը մէէմուրու իւզէրինէ սէօյլէյէլիմ։ Իչպու մէէմուր իքի սուրէթտէ օլապիլիր, էվվէլա ասըլ վէ վաղիֆէսի իդթիզասընդան ատէթա մէէմուր, Սանիյէն, վէքեալէթէն եա ֆէվգէլ ատէ մէէմուր։ Ասըլ մէէմուր Քրիստոսուն էմրի իւզէրէ սատէ եպիսկոպոս տուր. խաթէր կաթողիկէ քիլիսէտէ օլսուն, խաթէր հերետիկոս, եա հերձեալ եպիսկոպոս օլսուն, եէթէր քի քէնտինին սահիհ եպիսկոպոսական կարդը իւզէրինտէ օլսուն, վէրաիսի կարդ սահիհ կարդ տըր, չու ֆէրդ իլէ քի, հերետիկոս եւն. եպիսկոպոս կարդ վէրիրսէ ապօրինաւոր, լաքին վաւեր օլուր։ Քրիսէ մուհապպէթինտէ օլան եպիսկոպոս, հէմ օրինաւոր հէմ վաւեր կարդ վէրիր։ Գու սըրրընը վաղիֆէսի վէ հուդուդու իդթիզասընդան օլան ասըլ մէէմուր, եայընըզ եպիսկոպոս տուր։ (Տե՛ս Գ-դ. Զ. 6։ ԺԴ. 22. [illegible] Ա. 6.)։ Բրօթէսթան եպիսկոպոսլարը սահիհ եպիսկոպոս կարդլարը օլմամըշընդան, ասըլ եպիսկոպոս տէյիլ տիրլէր։ զիրա կարդընը խալէֆ սէլէֆ տէվամը օնլարտան դաթ օլունմուշ, հէմ պու սըրրա լաղըմ օլան սահիհ մագամլարը եօգ տուր։

ՇՂԲ. Ֆէվգէլ ատէ մէէմուր, եախսա վէքեալէթէն մէէմուր հէր քահանայ օլապիլիր, ամմա պէօյիւք տէրէճէլէրէ իչպու մէէմուրլիկէթ վէքեալէթի ճարի. վէ նաֆիզ օլմագ. վէ էթտիկի ձեռնադրութիւն քէէնլէմ եէքիւն (անվաւեր) տիր, չիւնքի իշլանութիւնու, եանի կարդ վէրմէյէ հիւքիւմէթի եօգ տուր վէ վէքեալէթ գապուլ էտէմէզ։ չիւնքի վէյագաթը վէ գապիլիսէթի եօգ տուր, ֆագաթ քիլիսէնին բէյիսի էքրէմի վէ էմրի իլէ (խզումն հերաց) թապիր օլուրնան սաչ քէսմէսի, վէ սայիր քիւլիւք տէրէճէլէրի վերէպիլիր։ (Տե՛ս Ֆէրհանգ-Բիբլիա նիզ. Ի Գ. Կոր. 10.)։

Հաթթա պիր եպիսկոպոս նաֆիզ (վաւեր) սուրէթտէ քէնտի թեմինին քահանայլարընը ձեռնադրել էտէպիլիր, տիկէր եպիսկոպոսուն թէպաասընը օնուն թեմինտէ քահանայ ձեռնադրել էտէրսէ ապօրինաւոր տուր. կիւնահ իչէր, ամմա տիկէրին թեմինտէ քէնտի թէպաասընը ձեռնադրել էտէպիլիր վէ վաւեր տիր։

ԳԼԽԱՐ ԱՌԱՋԻՆ

ԳԻԼԻՍԻ ՄԷՆԷՄՈՒԼԷՐԻՆԻՆ ՊԻԹԻՐ ՀԱԼԻ ԻՍՋԷՐԻՆԷ

ՇՂԳ. Թէն վէ տիւնեա չէհվէթինէ հէնուզ մէյլ էթմիշ պիր տէվլիգանըյա, հէր քիմ քի նասիհաթ զրմիրնատա իսլահինէ տայիր պիր սէօզ սէօյլէրսէ, օնա պիրինճի խասիմ օ օլմուշ օլուր. վէ օ քիմսէ [illegible] թողիկէ եկեղեցի տասի բրօթէսթանլարընը կէօրիւնիւր։ Նէյին, չիւնքի օլ տէվլիգանընընը ֆիքրի վէ միւրատը աչգ էթտիսի օլ իլլէթտէն բուճու էթմէմէք տիր։ Վէ պունուն մուղայիրի օլարագ մէզքիւր տէվլիգանընը հէր քիմի քէնտի էֆքեարընա վէ մէյլինէ մուվաֆֆագ վէ միւչվիզ պուլուրսա, օնու ճանտան տօսթ վէ խալիս անպասլ պիլիր վէ օնա սարրլըր։ Գէզալիք բրօթէսթան մէզհէպինտէ պուլունան քիմսէլէրէ կաթողիկէ քիլիսէսինտէ նաֆիզ օլան Սլահանի ֆազիլէթ մուամէլէսինի հիչ սէօյլէմէք օլմագ, չիւնքի ազընը վէ միւրատընը քէնտիսինին մէյլ էթտիսի օլ թարիգի աչգ. վէ օլ իլլէթ զուչաթմըշ վէ գապլամըշ տըր։ Անառակ որդինին պէյնինէ քէնտի փէտէրինին քեամիլ նասիհաթլարը սըղմասընը միսիլլիւ, քէզալիք պունլարընը պէյնինէ նասիհաթ, ֆազիլէթ, Սլահէն իլզ ու չէրէֆի իչին նէֆսէ իճապար վէ տիւնեա սէֆասաթընատան մահրումիյէթ սէօզլէրի վէ քէլիմէլէրի, հիչ թէէսիր էթմէտիքտէն մաատա մանասըզ տըր, վահի վէ հավայի տիր. վէ ճանլարընա ատէթա սըզընթըյա մուճիպ օլուր։ Լաքին էյի ապաճ էյի մէյվէ վէրիր, ֆէնա ապաճ ֆէնա մէյվէ վէրիր, քէլամը իլահիսէ փէք սահիհ տիր։

ՇՂԴ. Բրօթէսթան մէզհէպինին միւհիտի, Լութէր վէ Կալվին վէ Ցվինգլիոս օլարագ, պունլարընը հէր պիրինին բրօթէսթանլըգ իճատընա թէշէպպիւս էթմէտէն էվվէլ. թէրճիւմանի հալէրինի պիղարագ միւվէրրիխլէրտէն պիր ատամ օղուրսա, նէ պօզուգ մէշրէպլի ատէմէր օլուուգլարընը բանա ֆիկհ էտէր. պիլիր վէ պու կէնիշ մէզհէպի նէ մագսէտ մէպնի իճատ էթտիքլէրի քէզալիք աչիքեար օ-

լուր։ Մահդա ուղղությունով հալիֆինէ պիր մէյտարը բէֆահ վէ ինսան-նը իարապ օլմուշ թապիաթ մեյլիաթընա տիւշ պիր մէյտան վէ մէշբէյտէ սէրպէսթիյէթի պի էմմայ իպրաղ էթմէքտէն իպարէթ տիր-վէ պունլարա տայիմա միւմանաաթ էպէն վէ դուսուրլարընա թա-համմիլ էթմէյիպ։ իսլամ օրմալարը իշին քէնտիլերինի թէքթիր է-տէն, Գրիստոսուն սահիհլիք տիրէյի օլան քիլիսէյէ գարշը բրօթէսթա-էթմէյէ իճթիսար էտիպ, սէմավի նասիհաթլարընը տինլէմէմէք, ան-հադ մէղքիւր էսպապա մէպնի տիր։ Օգունսուն քէնտի պաշի իմ-թիհանլարը վէ միւէսսիսլերի օլան Լութէրին վէ Գալվինին թարիխ-լերի, էվվէթ օլ վ-գրթ պու մէղհէպ նէ էսպապա մէպնի իճաս օր-մուշ օլտուղու վէնք կիւղել պէյան օլուր։ (Տե՛ս Գրէհ-ը Ֆիւլեր Լ--Ր-ԷԷ Վ Գ-լվ՛ Բ--ը՝ Էշ-Էլ -ը-՝ ՀՄ-գԷԸ)։

ՇՂԼԵ։ Լ-գրի իշպու քահանայութիւն սրբրընին մուղասատէս վ-ղայիֆինի քիմայը տէրէճէտէ վէ լայզը իլէ իճրա էթմէք իշին, քի-լիսէ մէէմուրլէրինին պիրիր գալմասընը էղղէմ օլտուղունու հէմ ա-զիզ քիթապատան, հէմ Ալլահը ազիզ բիվայէթինտէն թաստիք էտէրիպ։

Իմտի Գրիստոսուն քիլիսէսինին մէէմուրլարը եպիսկոպոս օլսուն, քահանայ վէ սարկաւագ օլսուն, պիրիր տուրմալարը աւեստարանա վէ Ալլահը էմրինէ տէյիր քի մուղայիր, իլա վէնք տէ մուվաֆֆըգ տը։ Վէ գրիսինին տէ ալէնի թէնպիհի տիր։

ՇՂԶ։ Իշպու մատտէյէ բէվնազ վերէճէք խուսուս Ալլահն թէն-պիհի իւղերինէ օլան էն մուղթազի մալիմաթ տը, եանի Ալլահն կէրէք ազիզ քիթապընտա վէ կէրէք զամիր քիթապընտա, քի թա-պիաթ նօմուսու տուր։ վար տը թէնպիհ քի, պիր խուսուսու-մէնն էտէր։ « Զինա էթմէյէսին, խըրսըզլըգ էթմէյէսին, Ալլահն իս-մինի պօշ եէրէ անմայասը . . . »։ Պու միսիլլու թէնպիհաթա մեեն Լուիսի բենպիհ իսմինի վերիրլեր։ քի հիչ պիր վագըթ ունլարը մուղայիրինտ օլան մուամէլէ ճայիզ տէյիր։ զիրա հիչ պիր տագիզ եա հիչ պիր վագըթ զինա, եա խըրսըզլըգ . . . էթմէյէ իշին եոզ տուր, չինքի զինա, խըրսըզլըգ . . . տախիլէն թապիաթընտա ֆէ-նա պիր չէյ տիր։

Սանիյէն, վար թէնպիհ քի Ալլահն էմրի տիր, ամմա գուլունու օլ թէնպիհի իճրա էթմէյէ հէր վագըթ պօրձու էթմէզ։ մէսէլա սէվ գարընտաչընը, աթալարընա բիսյէթ էյլէ, էյլի իշլէ . . . . Պու միսիլլու թէնպիհիլէրէ բատիզ Լուիս (հաստատողական) թէնպիհի տէրլեր։ քի վագըթընա վէ մինատիլէթինէ կէօրէ Ալլահ. իճրասընը ինսանատան իսթէր, վէ հէր վագըթ, հէր տագիզ ինսանը իճրասընա պօրձու էթմէզ։ Մէսէլա սէվ գարընտաչընը, էյլիք էյլէ։ վագատա գարընտաչըմը սէվմէյիմ, ամմա տայիմա վէ հէր վագըթ տէյիր։ անճագ վագթինէ վէ լուզումինէ կէօրէ, վէ պագը քէրրէ սէվմէյէ պօրձուլուսում։ Հարկը տուա էթմէք պիր թէնպիհի իլահի տիր։ լա-

քին վագթինէ վէ մահալինէ կէօրէ տիր։ վէ տայիմա տուա էթմէյի թէնպիհին տախի մանասը պու տուր։ եանի օրդ ուրդ վէ չոգ տէֆա։

ՇՂԷ։ Սալիսէն, թէնպիհ վար քի աղաստ պըրագըր ինսանը։ եա-նի օնուն իճրասընտա պուլունուրսան պէօյիք ֆագիլէթ իշլէրսին։ զէ իճրասընտա պուլունմազսան պիր կիւնահ իշլէմէզսին։ պու մի-սիլլու թէնպիհաթա բարոյական թէնպիհ։ վէ ֆէվզէլ սաէ ֆագի-լէթլեր թէնպիհի տէնիր։ վէ եախոտ ալէսսէվիյէ մէշրէպէ այտ թէնպիհ իսմի վէրիլիր։ մէսէլա հէր քիմ քի անասընը վէ պասլասընը վէ այալինի թէրք էտէր։ վէ Գրիստոսուն առաքեալը օլուրսա, պու թէնպիհի իճրա էթմիշ օլուր։

ՇՂԸ։ Սանայը հաղըրէմիդէ կէլէլիմ, քիլիսէ մէէմուրլարընին պիրիր տուրմասը աւեստարանա վէնք մուվաֆֆըգ օլտուղու էվվէլա։ (Մ-գրդ. ժԹ. 27.) Գետրոս առաքեալ հէվ առաքեալարա վէքեալէ-թէն Գրիստոսա օէօյլէր։ « Ինթէ պիզ հէր պիր չէյի թէրք էթտիք, վէ սէնին արգան սրրա կէլտիք, չիմտի պիզէ նէ օլաճագ տը »։ Գրիստոս պիզէ ճէվապ վերիր (28.) « Ինքնանի կէլիշտէ, հայան ինսան էվվատը քէնտի իհթիշամ թախթընա ճիւլիւս էտէճէք։ սիզէր տախի իսրայէլին օն իրի սիսիլէսինէ չերտաթ քէսմէք իշին օն իրի թախթատ օթուրաճաղսընըզ »։ Գ-ա սէօզլերտէն պէրվէճէի վէշին մանլաչըլտը քի, առաքեալլար հէր չէյի պըրագըգ Գրիստոսուն արգա-սը սրրա կիթտիկլէր։ Առաքեալարըն հիչ պիրիսի տէօնիւպ ֆամիլեա-լարընը ալմատըլար։ վէ էկէրլի ալմըշ իսէլեր։ պունու պէյան էթ-մէք բրօթէսթանլարա միւշէր։

Տէֆա գարընը հիչ պիր սեպեպ իշին պօշամագ ճայիզ տէյիլ տէ-տիքտէն սոնրա, առաքեալարըն պու վէնք ղոր պիր չէյ տիր տիքտէն սոնրա, առաքեալարընը պու վէնք ղոր պիր չէյ տիր տէյի թաաճճիւպլէրի իւղերինէ, եինէ (Մ-գրդ. ժԹ. 12.) Գրիստոս օնլարա տէր, պունա թաաճճիւպ էտիպ չաչմայընը, զիրա « Խատըմ-լար վար տը քի, անա բահմինատէն խատըմ տօղմուշլար։ խատըմլար վար քի, ինսան էլի իլէ խատըմ օլմուշլար։ վէ խատըմլար վար քի։ քէնտի քէնտիլերինի Ալլահն վատիշանլըղը իշին խատըմ էթմիշլեր »։ Ալլահն վատիշանլըղը խաթրը իշին քէնտի քէնտիլերինի տիւնեա չէհվէթինտէն մահրում էթմէք նէ տէմէք տիր։ իշթէ պու իւչիւնճիւ տէրէճէտէ պուլունան խատըմլար քիլիսէ առաք-եալարը տըրլար։ վէ առաքեալարընը խալէֆլէրի տիրլեր։ քի Ալլա-հա լայզ խըրմէթ էտէլիմ տէյի։ թէն սէֆաթընտան քէնտի նէֆս-լերինի մահրում էթմիշլեր։ « Մէնք թողաք զամանայն » տէյօր։ հէր չէյի պիզ թէրք էթտիք։ ճանապա պու սէօզ էվվէնճէ մի տէմէք տիր պիրմէյօրուզ։ Վէ (Գ-գ ժԳ. 26.) « Ի քի պանա կէլիր։ վէ քէնտի փէտէրինի։ վէ մատէրինի։ վէ գարընը։ վէ էվվատլարինի։ վէ գարընտաչլարընը։ հաթթա քէնտի նէֆսինի պիլ։ ըէտա էթմէզսէ պէնիմ չակիրտիմ օլամազ »։ Գունուն

տախի մանասը ։ գարբլարը աչրն վէ տիյարտէն տիյարէ մայէթինիզ-
տէ կէզտիրին տէմէք սէյիլ ։ Պօղոս առաքեալ այրգոան այրդա եա-
ղրյոր ։ (Ա. Կորն. Ի. 5.) « Պունու միւսասատէ էտէրէք սէօյլէյօրում,
տէյիլ քի բուխասթ վէրէրէք ։ դիրա իսթէրիմ քի ։ հէվեսի պէնիմ կի-
պի օլսունլար ։ ամմա հէր քէսին քէնտինէ կէօրէ Ալլահտան ինամը
վար ։ քիմիսի չէօյլէ քիմիսի պէօյլէ » ։ Վէ (8.) « Լաքին էվլէնմէ-
միշլերէ վէ տուլ գարբլարա տէրիմ քի ։ պէնիմ կիպի տուրմունլար ։
ամմա էկէր թահամմուլ էթմէզսէլէր ։ էվլէնսինլէր ։ զիրա էվլէն-
մէք աթէշլէնմէքտէն էյի տիր » ։ Քիմէ տէյօր պու սէօզլէրի ։ էվլէն-
մէքիշ վէ տուլ գալմըշ ավամ կէրուհինէ ։ քի նէ եպիսկոպոս ։ նէ քա-
հանայ իտիլէր ։ պունլարդն պիլէ քէնտիսի կիպի աղատ վէ պիքիր
զալմաղը իսթէյօրսա առասպա քիմիսէ բուէսսալարդնա նէ տէյէճէք ։
լաքին ալթընտա ։ աթէշլէնմէքտէն էվլէնմէսի էվլա տըր սէյի քէն-
տիսի թէնպհի էտիյօր ։ չունքի ավամ կիրուհինէ էվլէնմէք խուսու-
սունտա հիչ պիր միսանասաթ եոչ տուր ։ Իրմէթ-թան քահանայր
աչիսարհականտան այրդա էթմէյէրէք տէր ։ աթէշլէնիրսէն էվլէն ։
Սիւալ էտէրիզ ։ Պօղոս առաքեալ հիչ մի աթէշլէնմէսի ։ (Հռոմ. Ե.
23.) « քէնտի վիճուսիմտէ պաչդա դայիտէ կէօրիւյօրում, քի Ֆիքրիմ-
մին դայիսէսինէ գարշը սիկահլանմըշ ։ վէ կիւնահ գայիսէսի իլէ պէ-
նի սիւրիւնտիւրիյօր ։ քի ազալարդնտա մէվճուտ տուր ։ էլեմ իլմինէ
զարդ օլմուշ պիր ատէմիմ պէն ։ քիմ պէնի պու էօլիւմ թէնի էլլին-
տէն դուրթարաճաղ ։ անճագ Ալլահրն լութֆու Ցիսուս Քրիստոս է-
ֆէնտիմիզին վասիթասը իլէ » ։ Պու գատար աթէշլէնմէք մէկէր ա-
ռաքեալլարտա տա պուլունմուշ ։ լաքին երնէ էվլէնմէմիշլէր ։ Պու-
բասընը բրօթէսթանլար իար չարիզ օգուրլար ։ Տէֆա Պօղոս առաք-
եալ (Ա. Տիմ. Գ. 1. 2.) « Ամանի տիր պու սէօզիւմ. էկէր պիր քիմ-
սէ եպիսկոպոսլուղա արզու էտէրսէ էյի սիր չէյէ արզու էտէր ։ ե-
պիսկոպոսա լազըմ քի ։ անարատ լէքէսիզ ։ թէք պիր գարը գօճա-
սը օլմուշ օլսուն ։ հալիմ սալիմ էսիպ ։ միսաֆիրփէրվէր ։ ալիմ ։ տէ-
տիլ քէնտի ։ տէյիլ վուրուճու ։ իլա միւլայիմ ։ գավգա չէր վէ փարա
ճանլը օլմասրն ։ քէնտի խանէսինի պիլէ ալա տէրլճէտէ իտարէ էթ-
միշ օլսուն ։ եօգսա էկէրլի պիրիսի քէնտի խանէսինէ գօմանտա էթ-
մէյի սվլմէյէճէք օլուրսա ։ Ալլահրն քիլիսէսինի նանսըլ իտարէ էտէ-
ճէք » ։ Վէ (Տիտ. Ա. 6.) քահանայլար իչչն քէղա ։ վէ եպիսկոպոս-
լար իչչն քէղա լազըմ սրը եպիսկոպոս անարատ օլմագ ։ Ալլահրն
քէթիսիւտասը միսալի ։ տէյիլ խասալն ։ տէյիլ էօրքէլի ։ տէյիլ խա-
սիմ ։ տէյիլ վուրուճու ։ տէյիլ չարապա մէյյալ ։ իլլա միսաֆիրփէր-
վէր ։ էյիի սէվէր ։ մահճուպ ։ սատըդ ։ ազիզ վէ փէրհիզքեար
(ժուժիալ) եանի էվլէնմէք խուսուսունտա փէրհիզ թուրմագ ։
թէնտէն կէրի տուրմագ ։ վէ սայիրէ ։

Քէղալիք սարկաւագլար հագգընտա (Ա. Տիմ. Գ. 8.) « Քէղալիք

սարկաւագլար էտէպի (օլսունլար) ։ իքի իսդի ։ չարապա միւզ-
թէլա ։ խարամքեար օլմասրնլար ։ քէղալիք վէ դարբլարը մանճուսլ ։
տէյիլ պէտղէպան ։ հալիմ ։ հէր խուսուստա էմին ։ Սարկաւագլար
պիր թէք գարը գօճասը օլմուշ օլսունլար ։ էվլատլարընա վէ քէնտի
խանէլէրինէ էյի նէզարէթ էթմիշ օլսունլար » ։ Պունլարդն հէփսի
կէօսթէրիյօր ։ քի պիր քիմսէ եպիսկոպոս ։ նա քահանայ ։ նա սարա-
կաւագ օլաճագ օլուրսա ։ էօմրիւն էն թէմիզ եօլունու իթթիխազ
էթմէյի ։ սուրբ վէ անարատ օլմալը ։ պու նէ իլէ օլուր ։ պիքիր
տուրմա իլէ ։ « Զիրա պիքիր բասպը տիւչինիւր ։ քի բուհճա վէ
թէնճէ ազիզ օլունսուն » (Ա. Կորն. Ի. 7. 32. 33. 34.) ։ Վէ չիմտիքի
վագթլարսա տախի պիրիսինի եպիսկոպոս էթտիրէճէք օլսուղու-
մուզտա ումում ահալիսէն հիւսնիւ հալինի հավի մահզէր թանզիմի
Պօղոս առաքեալդն (Ա. Տիմ. Գ. 7.) սէօյլիւռէ մէսլի տիր ։ Հաթթա
Պօղոս առաքեալ եպիսկոպոս օլանլարա թէնպհի էտիյօր քի ։ պիր
քէրրէ էվլէնմիշ օլսունլար ։ ինանլար քի էվլէնմիշ քէնտի խանէլէրինէ
էյի նէզարէթ վէ ումուրլարընը էյի իտարէ էթմիշ տիրլեր ։ պիր գա-
ըը ալաընլար տէմէյօր ։ եա պիր գարը իլէ էվլէնմիշ օլսունլար ։ եանի
պիր քէրրէ էվլէնմիշ պուլունսուն ։ իքինճի նիքահա կիրմէմիշ օլսուն
տէմէք ։ Պու պատատէ (Ա. Կորն. Ի. 9.) թէքմիլ օգունմալը ։

ՆՂԹ. Պիր եպիսկոպոսա լազըմ սրը ։ քի պիր գարը գօճասը օլ-
մուշ օլսուն ։ Պօղոս առաքեալդն պու սէօզիւնիւ բրօթէսթանլար
քէնտիլէրինէ պէօյիւք պիր իսպաթ կիպի կէթիրիրլէր ։ վէ պու պապ-
տէ պին սէօզ սէօյլէսին ։ ասլա դուլղալարընա թէէսիր էթմէզ ։ էվ-
վէլթ տէրլեր ։ պիր եպիսկոպոս էվլի օլմալը ։ Լաքին Պօղոս առաքեա-
լը նէ էֆքեարա մէսլի օլ սէօզիւ սէօյլէտիսինի հիչ անլամադ խա-
լը նէ էֆքեարա մէսլի օլ սէօզիւ սէօյլէտիսինի հիչ անլամադ խա-
թէմէղլեր ։ Զիրա պունուն իլէ առաքեալ թէնպհի վէրիյօր ։ օլմայա
քի իրի քէրրէ էվլէնմիշ եախսա իրի քէրրէ նիքահ ալթընա կիրմիշ
պիր զաթ եպիսկոպոս օլսուն ։ սէպէպի ։ սէպէպի տէ ։ չունքի օլ
տէհրլէքտէ իրի քէրրէ էվլէնէն զաթ ։ քրիսթիյանլար իսինտէ թէնի-
նէ եզիսէթ վէրմէյէ թէհամմուլիւ եոք տէյի ։ մագպուլ ատա օլուն-
մազ ըսը ։ Պօղոս առաքեալ պու մէսէլթուպինտէ Տիմոթէոսա պիր ու-
մում գանուն թարիֆ վէ վաղ էտիյօր ։ եանի կէրէք եպիսկոպոս օլ-
մուսի գանուն թարիֆ վէ վաղ էտիյօր ։ եանի կէրէք եպիսկոպոս մայէթինտէ սայը-
սուն ։ կէրէք քահանայ ։ քի եպիսկոպոս մայէթինտէ սայը-
ըրլար ։ պու զաթլար քահանայութիւնուն պէօյիւք տէրէճէ-
լերրլար ։ պու զաթլար քահանայութիւնուն պէօյիւք տէրէճէ-
էրինէ արզու էթտիքէրինտէ ։ էյի պիր մատուէյէ արզու
էթմիշ օլուրլար ։ ամմա պուրատա պու եպիսկոպոսլարդն ։ նէ
շարիթ իլէ եպիսկոպոս օլաճագլարընը եազմայա պաչլայօր ։ Էվվէլա
եպիսկոպոս ։ ։ ։ օլաճագ զաթ ։ լազըմ քի պիր գարը գօճասը օլմուշ
օլսուն ։ եանի պիր քէրրէ էվլէնմիշ օլալար ։ քէնտի խանէլէրինէ էյի
նէզարէթ էթմիշ օլալար ։ նասել քի սարկաւագլար հագգընտա տա
(Ա. Տիմ. Գ. 8. վ 12.) պիրէր պիրէր սայլյոր ։ Էվվէլա պու սէօզիւն

իւղերինէ սէօյլէյլիմ. եանի « Լազըմ տըր եպիսկոպոսա, պիր դարը գօճասը օլմուշ օլա ». մալիւմ տիւր քի, էվայիլտէ Քրիստոսուն իմանընըն հէնուզ նէյր օլմասընտա հէր քէս կէլիպ Քրիստոսուն հաւատքընը գապուլ էթտիկնտէ պունլարըն զաթէն էքսէրիսի էվլի իտիլէր, վէ քիլիսէնին իշլու պիտայէթինտէ օղու�մուշ վէ թէրպիյէլի, ամմա էվլի օլսուն էվլի օլմասըն, հասդէլ դարուր վէլ իհթիյաճ առաքեալլար եպիսկոպոս, քահանայ վէ սարկաւագ ձեռնադրել էթտիլէր, վէ պիր չօղու սարկաւագ վէ քահանայ վէ եպիսկոպոս ձեռնադրել օլմազտան էվվէլ, զաթէն էվլի պուլունմուշ իտիլէր. նասըլ քի Պետրոս առաքեալ, վէ առաքեալլարըն պաղլլարը, պու հիւմէթ ֆամիլեալարընը թէրք էթտիլէր, իշթէ պիզ պըրազտըգ հէվիսինի. . . . Պօղոս առաքեալա թասիի պաղը նէնի ձեռնադրութիւն ալաճագ ատէմլէրին հալէրի իֆատէ օլունմուշ, եանի պաղլլարը, զաթէն էվլի քէնէ ձեռնադրել օլմուշլար, լաքին պաղլլարը տա ձեռնադրութիւն ալմայա արզիւ իպրազ էտիյօր իսէլէր տէ՝ թահամիւլլիւ (ժուժկալ) տէյիլ պիրլէր, եանի իքինճի տէֆա օլարաղ, նիքեահ ալթընա կիրմիշլէր։ Պու խուսուսու Պօղոս առաքեալ միւսարրահէն թարիֆ էտիյօր. (Ա. Տիմ. Դ.) էվվէթ Եպիսկոպոսլուղա արզիւ էտէն՝ էյի պիր չէյէ արզիւ էտէր, տէր. լաքին պուրատան եպիսկոպոսլուգ չուրութունու կէօղ էօնիւնէ դօյմայա պաշլայօր, եանի լազըմ տըր քի, եպիսկոպոս օլաճագ դաթէն պիր թէք դարբըր օլմուշ օլսուն, էվլատլարընը վէ խանէսինի էյի իտարէ էթմիշ օլսուն, վէ չու եա պու քէմալէթ իւղերինտէ օլմուշ օլսուն, քի եպիսկոպոս օլապիլսին։ Իշթէ օլ լազըմ տըր լուղէթի եպիսկոպոսուն էվվէնմէսի իւղերինէ տէյիլ, անճագ պիր գարը սահիպի օլմուշ օլմասը իւղերինէ տիր, եանի եպիսկոպոս նաչար օլարաղ, էվվէլինտէն պիր դարը իլէ էվվէնմիշ օլապիլսին. իքինճի նիքեահ եպիսկոպոսա ճայիզ տէյիլ։ Նասըլ քի էվայիլտէ քիլիսէյէ մայրապետ տէյի գապուլ օլունճաճագ տուլլար հագդընտա Պօղոս առաքեալ (Ա. Տիմ. Ե. 3.) էմր էտէր, ալթմըշ եաշընտա օլսուն, Ալլահա սրդընմըշ տուլ օլսուն, պիր էրքէյէ դարը օլսուն, եանի պիր քէրրէ էվվէնմիշ վէ տուլ օլսուն. պէօյլէտէ իքինճի քէրրէ էվվէնէն զաթ եպիսկոպոս օլամաղ, հէմ տէ քէնտի էմրը միւճիպ թէհամմիւլլիւ վէ լեքէսիզ օլամաղ։ Վէ էկէրչի բրօթէսթանտլարը մէրամընա կէօրէ Պօղոս առաքեալ պու սէօզիւ եազմըշ օլսա իտի, իսկիթտա առաքեալլար քէնտի ֆամիլեալարընը մութլաղա ալմայա, վէ տէյիլ պըրազմայա մէճբուր օլմալը իտիլէր, սանկի Յովհաննէս վէ Պետրոս առաքեալլար, էվվէլա քէնտիլէր էվվէնմէլի իտիլէր, մատամ քի պիր գարը ալմաղ եպիսկոպոսա մութլաղ լազըմ ըմըշ, քէնտիլէր եազըպ, քէնտիլէր թութմատըգլարը իշին, քեաղիպ սրֆաթը մը իլէ առաքեալլարա պաղըլմալը, հա՛շա վէ սիւմմէ հա՛շա. պունլար չիւնքի Ալլահն քէլամընը համիլերի իտիլէր։ Քրիստոսուն սէվկիւլիւ-

լերի իտիլէր, վէ ադիզ բուհուն դուվվէթինին քէսկին գըլըճլարը իտիլէր, քի տիւշմանլարա զալիպ կէլտիլէր։ Իշթէ պունլար Քրիստոսուն քիլիսէսինին բէյլիսի բուհանիլերի իտիլէր, օ քիլիսէնին, քի Ալլահնն խանէսի տիր, սահիհլիք տիրէյի վէ էսասը տըր. (Առ. 15.) պունա մէպնի տիր (Առ. Ն. 22.) « Ամէնէթլէն օլմայա քի պիրիսինի իսէրիրսէ էլ գօյասը, վէ սայիրլերինին կիւնահլարընա հիսսէսար օլասը ». Իշթէ պու սէպէպ իշին տիր քի Քրիստոս էֆէնտիմիզ Յովհաննէս Մկրտիչի, օ քի տէյլի էվվէնմէտիկի իշին եալընըզ, իլլա պիթիւն էօմրիւնիւ փէրվիզ իլէ, մահրումիյէթլէ վէ ֆազիլէթ իլէ կէչիրտիկի իշին, սէնասընը էթտի. (Մ-դ. ԺԱ. 11.)։ Իշթէ պունա մէպնի տիր քի (Լ-ղ. Զ. 36.) Ասնա վէյզամտլերէ դարընը, սէքսէն տէօրթ սէնէ տուլ դալտըղը իշին աւետարան սէնա էթտի։

Ա. Իշպու եպիսկոպոսլարին եախսա քահանայ վէ սարկաւագլարին պիքիր գալմալարը խուսուսու Ալլահն էմրինէ մուղայիր օլմատըղը, վէ առաքեալլարին թէնպիհինէ վէ Ալլահն չիֆահէն քէլամընա մուվաֆֆըգ օլտուղու քիլիսէնին թութտուղու գալիտէյի գատիմինտէն պէյան վէ թասատիգ օլունուր։ Առաքելական թէսմիյէ օլունան կանոնտա. « Օ քի իքի քէլէ էվվէնմիշ, նէ եպիսկոպոս, նէ քահանայ, նէ տէ սարկաւագ օլապիլիր » տէյի գարարը դաթի վար տըր։

Տէրտուղիանոս (Ø-ղ. Գ-ԼՈՒԲՈՒ-Ն Գ. Ը.) « Պիր եալընը Պետրոսու, դայրն վալիտէսի միւնասիպէթի իլէ էվվի պիլիրիմ. . . սաչտիրլերինի մատամ քի էվի պուլամայօրում, օնլարը եա խատրմ, եա թահամմիւլ էտէնէր, տէյի պիլմէմ լազըմ կէլիր » տէյօր։

Ս. Հէրոնիմոս, (Ընդ. Ø-ՎԻՆԷ-Ռ-Ի Ն ՀԱ-ՅՈ-ՐՈՒ-Ն ՀՐ-ՅՈՆ Ø-ՎԻՆԷ-Ռ-Ի Բ-ՂՈ. ԻԸ.) « Պիքիր Քրիստոս վէ պիքիր Մարիամ. իրի ճինսին տէ պիքիրլիյինին մէպտալէրինի թագտիս վէ թէէսիս էթտիլէր, առաքեալլար եա պիքիր (իտիլէր) եա նիքեահլանմըղտան սոնրա թահամմիւլ էթմիշլէր » տէյօր։

ՈԱ. Էվվէթ թահամմիւլ էթմէք։ Ֆասիլէթ դաղանմագ իշին վէ իձրա էտէճէքլերի մէէմուրիյէթին ազիզլիկ իշին։ Ս. քիլիսէ ադիզ սէրէճէլէրէ ինանմալարընը պաղըլարընը թէրքի դըլտըղընտա, էվվէլա օնլարը խատրմ էթտիրմէղ, քի առաքեալլարա պիհագգ խէլէֆ օլասինլէր. եօղսա Պօղոս առաքեալ օլ դատար աթէյլերէ կիրիֆթար օլմագտան ըսա, քէնտի քէնտինի խատրմ էթմէլի իտի. պունու քի եկեղեցի էվվէլինտէն պէրու գապուլ էթմէմիշ տիր, վէ հիչ պիր վազբթ գապուլ էթմէզ։ Որոգինէս կիպի պիր ալիմ հայրապետի, քի Քրիստոսուն սէօզիւնիւ. եանի վար սանէմ քի Ալլահն գատիչանէրը իշին քէնտի քէնտինի խատրմ էթմիշ։ Նասըլ իսկ անլամայարագ խատրմ օլմուշ ուսու. քահանայութիւն մուգատտէս սէրէճէսինի քիլիսէ միսթահանն կէօրմէյուզ։ եանի օնու քահանայ թագտիս էթմէտի վէ ըլտտ էթտի, սէպէպի նէ՝ իտի, չիւնքի

բահաթ վէ թէն թէհրիւպէյէրինտէն աղատ օլայըմ տէյի , պու զաթ էվվէլաէն քէնտի քէնտինի խատրմ էթմիշ իմի · օլ ասրտա Իսկէնտէրիյէ եպիսկոպոսու պուլունան Տիմէթրիոս օնու դապուլ էթմէտիյի իչին · յարէտի քէսիլիպ Տիմէթրիոս եպիսկոպոսուն աղդընտան սանթէլ թարիրթալար ույտուրտու , վէ Գայսէրի Գաղէստին եպիսկոպոսունա վէ Ներուսաղէմ եպիսկոպոսունա իրսալ էտիպ , վէ օնլարը թէկվիլ իլէ ալտատրպ , քահանայութիւն տէրկէճսինի ալաը · պու հալ թարաֆէյն եպիսկոպոսլարընը պէօյիւք նիֆաղընա պատի օլտու , (Տե· Ե-ղէբէ··· Եկեղ· դ-ոմ· Գլ։ Ջ· Ե· Եղէբ-ն Հէրոդիանոսը· Գ4· Գլ։ Բ·) ։

ՈՒ · Ե · Հէրոնիմոս (Ց-ղ· Եկեղ· Պ-մ. յԱղեւ-ոնդր· ա-ա Գնոսիմ-դ-· ԺԴ· Գլ։ Ժ·Ա· Գ· Է· Թ- Դ·) Պու մէշհուր հայրապետէր Հէրոնիմոս , Եպիսան վէ Եղեբիոս Թասիդ էտիյօրլար , քի քահանայլարընը պիքիր տուրմասը ատէթի առաքելլարտան պայլամըշ վէ պիղլէրէ գ-ատ-ր վիտուշ պուրմուշ տուր · « Իչիթէ պիդ Հէվանիի պրբայտրդ · · · » · Վէ (Մ-դ· ԺԹ· 27· 29·) « վէ հէր քիմ քի խանէսինի · · · եախօտ գարբսընը պէնիմ իսմիմ իլէն սլբրադմըշ իսէ եիւզ գաթընը ալաճագ վէ էպէտի էօմիւրէ մայիք օլաճագ » ։

Տէրտուղիանոս (Ի Գլ։ Ց-ղ· յ-ր-ա-ա-ա

Էվվելյա Ալլահն քէլամընա էն մուղայիր պիր խուսուս տուր, սանի-յէն օնլարա էն զիյատ դատիրլիգ պիր։ Յինդի օնլար Քրիստոս Է-ֆէնտիմիզին լութֆու իլէ կէրէք պու ամանեատա, կէրէք ախէրին-տէ բահաթ էտէճէք տիրլէր։ Ֆաղիլէթ, Թահամմուլ, սապրը, իդա-տէթ քէլիմաթը օնլարդն լուզէնամէլէրինտէ վար։ Ամմա չէզրլիմշ։ Յինդի քէլիմաթը վահիյէ վէ պիմանա կէօրիւնիւրլէր, վէ տուրուլ-մասը դուլագլարընա բէնեֆիատ վերիր։

ՈԶ։ Լաքին առաքեալլար վէ պա խուսուս Գողոս առաքեալ քէնտի քէնտիլէրինին Էմրինի վէ քէնտիլէրինէ Թախսիս օլան մէ-մուրլուքէթին խասիյէթինի բանա ֆէհմ էտէրէք, քէնտի ֆամիլեատա-րընը պիլէ Թէրք էթտիլէր վէ իլլերինտէն պաղրլարը տա հիչ էվ-վէնտիլէր, հաթթա պիքիր հալտ առուրմադ էվվէնտէտէն Ալլահա տահա զիյատ մագսուլ պիր հալ սրր տէյի սիկտիքլէրի իլէն, Գողոս առաքեալ տայիմա պիքիր գալրը։ Յոհաննէս քէգալիք վէ սայիր ա-ռաքեալլար հագդընտա քէմալը սիքիթ օլմուչ իսէ, յիւնքի (Մ-դ-ր. ԺԹ. 27.) «Իչթէ պիզ պըրագտրդ հէփսինի վէ արդան սրրա կէլ-տիք», սէկտիքլէրի իլէն ձեռնադրել օլմատան էվվել օլմուչ օլտուգ-լարը հալտ պիլէ։ Ֆամիլեալարընը Թէրք էթտիքլէրինին իւղերինէ սալա իլթիպահ օլամագ, ամմա բրօթէսթանլար կիւճէնիրլէր։ Օրա-սընը տա առաքեալլար տիւչիւնէ իտիլլեր։

Մուսխարէն պիր Թաղըմ բրօթէսթանլարդն նիքահ հագդրն-տա էթտիքլէրի մէտիկյաթ վէ սէնալէր։ Պու սրրդն կէօնիւլլէրինէ իսէ կէլմիշ օլտուղունատան նէչաթ էթմիշ սիր։ Ֆիզիմ էմէլիմիզ, քահանայլարդն պիքիր հալլէրի Քրիստոսուն վէ առաքեալլարդն էմրի-նէ մուղայիր տէյիլ։ Վէ քիլիսէ պիհադգն իչպու Թէնտիրի քէնտի քահանայլարընա վագ ու նէչը էթմիշ վէ էտէպլիկը տէյի իսրաղ էթ-մէք տիր։

ՈԷ։ Բրօթէսթանլար Գողոս առաքեալդն (Ա. Կ.Ղ. Թ. 5.) «Մէ-յէր դարր դարընտաչը կէզտիրմէյէ հագդլմըշ եօգմու տուր, նասըլ քի սայիր առաքեալլար վէ էֆէնտիմիզին դարընտաչլարը վէ Կէֆաս» սէօղիւնիւ քէնտիլէրինէ էսաս էտէրլէր։

Գողոս առաքեալդն պու սէօղիւնիւն մանայը հագիգիսի առաք-եալլարդն ֆամիլեալարը վար ըսը։ լաքին կէվձէթէյն կիպի մուամէ-լամ [illegible] պու գալլար առաքեալլարդն խըզմէթլէրինտէ պուլունուրլար ըսը։ պունուն իչին աւետարանտա գարտաչ գարըլար Թէոմիդէ օլուրլար, պու միսիլլիւ խըզմէթլէրտէ Քրիստոսուն պիլէ մայլթինտէ գարըլար վար ըսը։ (Մ-դ-ր. Իկ. 55. Մ-էկ. ԺԵ. 41. Ղ-ֆ. Ը. 2.) Վէ խասուսիրին պու տէվիքլէրի սահիհ օլմուչ օլա իսէ, Պետրոս վէ սայիր առաքեալլար ատէթա եալանճը օլմուչ օլուրլար ըսը։ Դիրա (Մ-դ-ր. ԺԹ. 27. 29.) առաքեալլարդն «Իչթէ պիզ հէփսինի պըրագտրդ, վէ արդան սրրա

տիչտիւք»։ Ամմէլէրինտէ, կէրէք խանէլէրինի, կէրէք աթալարը-նը վէ կէրէք ֆամիլեալարընը նիճէ քի աւետարան պունլարդն հէփ-սինի սայրյօր, Թէրք էթմիշ իսէլլեր։ «Հէր քիմ քի դարընընը Թէրք էթմիշ իսէ...»։

ՈԸ։ Թէքրար բրօթէսթան խատաա էտէր, եանի Գողոս առաք-եալ (Ա. Տիմ. Գ.) «Պիր եպիսկոպոսա լէքէսիզ (անարատ) փաք վէ պիր դարը դօճաընը օլմագ կէրէք տիր» տէյօր։ Լայլէ իսէ հիչ օլ-մադա, եպիսկոպոսուն եա քահանայդն պիր դարընը օլսուն, ճէ-վապ, էվվելյա եպիսկոպոսլարա էվվէնմէք Ալլահդն մութլագ պիր Թէնպիհի օլսա իսի եօգարընա տէտիկիմիզ կիպի, էն էվվել առաք-եալ քէնտի էվվէնմէլի իսի, սանկիյէն պունա եօգարընա պիզ մուվաֆֆագ ճէվապ վերտիք։ Վէ Թէքրար Յոհան Ոսկեբերան իլէ պիլիթթիֆագ (Ի Մէթ-ռիթ. Տէդ-ի. Ճ-ռ. Ռ.) տէրիզ։ «Հէր նէ գատար քի, ա-ռաքեալ նիքահը կիւնահընը ալդրյօրսա, չէօյլի քի էվվէնմիչի պիլէ ադիզ քիւրսիյէ եպիսկոպոս Թային էտիյօր, պու ճիւմլէ Թահամմուլ էթմիյէնի, եանի քէնտիսի նիքահ էտէն վէ նիքահ մուամէլէսին-տէն տուր էթմիյէնի տէ Թէքսիր էտիյօր։ Վէ իրինճի նիքահտան սօնրա քիլիսէնին իտարէսինէ կէչմէյի Թէճվիզ էթմէյօր»։ Քէզալիք Թէոդորիտոս պու խուսուստա օլ մեկնութիւնդարը մուվաֆֆագ ատա էտէր քի, պիր դարը իլէ էվվէնմիչի ձեռնադրել էթմէյէ մինասիպ կէօրիւրլէր։ Գիրա տէր, աւետարանդն իպթիտայը նէչրինտէ պիքիր-լիք ֆաղիլէթի (հուսուսիյէ) եահուտիլէրէ վէ փութիֆէրէսթլէրէ սահա մալիւմ վէ մագսուլ տէյիլ իրլէն պիքիր հալէ բիայէթ էտէն քիմսէյէրի օլ վագթ պուլմագ փէք կիւճ իսի։ Իչթէ օլ սէպէպտէն նաչի էվվէնմիչ օլանլարդն Թահամմուլիւ քիմսէյէրի կարդ ալմայա էմր էտէր։ Թըպգը պունուն կիսի Ա. Ամբրոսիոս եազար, տէմէք քի եպիսկոպոս կարդընը ալան քիմսէ Յոհաննէս վէ Գողոս առաք-եալլար կիսի պիքիր պուլունուրսա տահա էյի, պիքիր պուլունմագ-սա պարի պիր քէրէ դարը ալմիչ օլմալը, ամմա գարընը իսթէր սաղ սա պարի պիր քէրէ դարը ալմիչ օլմալը։ Ամմա գարընը իսթէր սաղ սա պարի պիր քէրէ դարը ալմիչ օլմալը, ամմա գարընը իսթէր սաղ սա պարի պիր քէրէ դարը ալմիչ օլմալը։

առուզունու վէ խանէսինէ էյի նէզարէթ էթմիշ օլառուզունու առաքեալ մաթլուպ էտիյօր · պու քի կէչմիշ զէմանդն մուամէլէսի տէմէք տիր · քէզալիք եպիսկոպոսուն պիր դարը զօճասը օլմուշ օլմասը տա կէչ-միշ զէմանդն մուամէլէսի տիր · Եպիսկոպոսուն տայիմա պիր դարբսը պուլունսուն տէմէք սէյիլ տիր ·

ՈԹ · Զիրա առաքեալլարտան ճարի օլան ուսիլ վէ ատէթ տիր քի , իշպու քէյֆիյէթի դարար ալթընա ալտը · եանի եպիսկոպոս օլաճագ զաթ սիքիր օլմալը · վէ էկէրչի էվլի իսէ դարբսընը թէրք էթմէլի · նասրլ քի առաքեալլար թէրք էթտիլէր , պու տուր ուսիլմիշ · վէ Ալլահդն պիրթիւն քիլիսէլէրինին ատէթի պու տուր · վէ Պօղոս առաքեալդն վէրտիքի ճէվապդնը պիշ տէ խասիմլէրիմիզէ վէրիրիզ · Ամմա տերտէրլէր վէ սարկաւագլար իլլին չարդ քիլիսէլէրինտէ էվայիտէն պէրի հասպէլ զարուր վէլ միսսամ հա վէլ միսասատ բուխսաթ վէրիլմիշ տիր · եանի էվլի առուրնաղ իսթէրսէ քահանայ օլսուն , [illegible] կարդ ալմասան դմայր · վէ կարդասան անդա էվլէնմէնին իհթիմալի եօղ տուր իդին եօղ տուր , նասրլ երէդկինին վէ-ֆաթընտան սանրա , եանի պիր երէց եանի քահանայ տիկէր նիքեահա կիրէմէզ · վէ քիլիսէնին ատէթի գառիմինէ կէօրէ տուլ հալտէ դա-լըր · Պու ուսիլ փութփէրէսթլէրտէ տախի վար ըսը · էկէրչի Միկիլիալը Թէոդորոսա Լիմիյէթ էթմէք ճայիզ իսէ · դիրա փութփէրէսթ [illegible] չոգ գարդ ալագիլիր իսի · [illegible] գաթ սուտ պիր թանէ ալագիլիր իսի · Հաթթա փութրտա քիանին [illegible] եալընընդ օնլար նասպ օլուր ուտուլար , քի պիր զօճա իլէ էվլի պուլունմուշլար իսի · Պունու փութփէրէսթլէր պէօյլէ մինասիպ կէօրմիշ իսէլէր · Քրիստոսուն խըզմէթինէ նասպ ու թային օլան քահանայլար պու խուսուստա ՆԷ գասար գիլուսուլ վէ [illegible] օրմագ կէրէք տիր · պիր քէրէ էվլէնմիշ օլսա , եախսա պիքիր օլ-մուշ օլսա , տահա մինասիպ տէյիլ մի տիր , մէզհէպ պաղընտա փութփէրէսթտէ օլան իշպու թապիի տուլդու խասիմլէրիմիզտէ օլ-սա պիզիմ տէ պու զատար միւհթէրէմ վէ պու միսիլլու մուզատտէս սրրը տէրէճէսինէ ազիլլիսի վէ պէրքիրլիսի չոգ կէօրմէզ իսիլէր · ԾԷ թարզ ինսան օլտուգլարը պունտան պէյլի տիր · պու տէրէճէ ֆա-զիլէթտէն դալմադ վէ ֆազիլէթի պու տէրէճէ խօրլամադ խիւտա-նդն պիր ճէզասը տըր ·

ՈԺ · Տէֆա խասիմլէր կաթողիկէ քիլիսէյէ ինթիրա էտէրէք , Պօղոս առաքեալդն (Ա· Տիմ· Դ· Յ·) սէօզիւնիւ կէթիրիրլէր · եանի « Եվլէնմէտէն մէնն էտէճէք տիրլէր » · քիմլէր · մէզհէպլի ինքեար է-ունն քիմսէլէր , պունա ճէվապ · Պօղոս առաքեալդն պու սէօզիւ կա-թողիկէ քիլիսէնին , եպիսկոպոսլար էվլէնմէսին տէյլ թէնպիհի իւ-զէրինէ տէյիլ , պու տա Պօղոս առաքեալդն քէնտի մուամէլէսինտէն պէյլի տիր · էօյլէ իսէ , օլ քիմսէլէրին պաշլըճասը քէնտիսի օլմուշ

օլմալը · վէ սայիր առաքեալլար քի էվլէնմէտիլէր , վէ էվլէնէնլէր տախի ֆամիլեալարընը թէրք էթմիլէր ։ Խսսի պու սէօզ առաքեալլար հաղղընտա տէյիլ , անճագ էվլէնմէյի ֆէնտա տատ էտէնլէր , էնքրաթիտլէր վէ Մարկիոնլուլար իտիլէր · քի Գօղոս առաքեալն զէմանընտա զուհուր էթմիշ իտիլէր , վէ պիր թաղըմ թաամլարտան տախի ատէմլէրի մէնն էտէր իտիլէր ։ Գէզալիք Մանթանիստլէրին պագբյարը Դիքհանը (ամուսնութիւնու) ֆէնտա չէյ տիր , տէր իտիլէր · պէօյլէ տէ Ա · Ոզոսանոս (Ըգ- Ֆ-ուֆ. Գլ. Լ· Դբ Զ·) ։ Գու հերմոտիոսար · տէյլ [illegible] . իլլա պիւթիւն ճէմաաթա ֆէնտա չէյ տիր վէ պիր քիշինին պիր գարբյա պաղլանմասընը քէօթիւ չէյ տիր տէյի թայիմ էտէր իտիլէր · վէ քէնտիլէր մէյտանը այրգ պուլարագ հէր կիւն ճանլարը իսթէտիքլէրի մահալլէրէ կիտէր իտիլէր ։ Որօթէսթանլար կսթոդիկէ քիլիսէյէ պու իֆթիրայը զանընը հիչ պիր վագբթ էտէմէզլէր ։ Նասրլ քի ա-թիտ կէօրէճէյիզ ։

ՕՆ ՊԷՇԻՆՃԻ ՅԱՍԸԼ

ՊՄԱԿ ԽՈՐՀՈՒՐԴՈՒ ՆԻՔԵԱՀ ՍԸՐՐԸ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

ՈՃԱ · ՓԱՏԻՇԱՀԼԱՐ, սալթանաթ թահթընտա ճիւլիւս էթ-տիքլէրի անտէ, պալլարընա պիր թաճ կիյինիրլէր, պու մուամիլէ իյէ պիր փատիշահ քէնտի միւլքինէ մութասարրֆ օլմուշ օլուր · վէ հուդուգու քէնտիսինէ վերիլմիշ տիր տէմիք օլտուղունտան, քէղալիք պիր ատէմ պիր գըզ իյէ ադտը նիքեահ էթտիյինտէ, պաշընա պիր թաճ դօնուլուր · նանի կէլինինէ մութասարրֆ վէ հուդուգունա մալիք օլմուշ օլուր, Պունուն իյին նիքեահ սըրրը տախի ինտէյ քիլիսէ բան, վէ հայնա պոտակ թէամիյէ օլունուր, Պու պտակ պէօյիւք պիր սըրր տըր · վէ Քրիստոս էֆէնտիմիզտէն թէէսիս օլունմուշ տուր ·

ՈՃԲ · Հերետիկոս քիմսէյէր մէղհէպլերինին իդթիզասընտան օլարագ, իշպու ադիդ սըրրըն հիքմէթինէ ան պէ ան գարշը կէլտիրէր · վէ պու խուսուսա նէվ պէ նէվ նանլըշ թալիմաթլար նէշր էթտիրէր · Էվվէլա ·

Մարկիոն (135 տէ) պտակլար, նանի նիքեահլար լայըդսըզ շէյլէր տիր տէտի, քէղա թասլիէրի ·

Մոնթանոս (181 տէ) նիքեահլարընա ադտը վէ պաղը ղէվճ վէ ղէվճէնին ըէյինէ մէնութ տուր տէտի · վէ պունլար նիքեահը խաթէրսէյէր չէօղէրէր, խաթէրսէյէր օնուն իյէ պաղլանընրլար վէ տէվամ էտէրլէր տէտի ·

Թացիանոսը (173 տէ) Մոնթանիստէր, Գնոսթիքլիճեանը, Էնքրաթիտէր տիւյիւնէրէ ղինա, վէ մէշրէպ պօզկունլուղու իսմինի վերտիրէր ·

Ադամեանլար (194 տէ) նիքեահ տախիլէն ֆէնա վէ մէքրուհ շէյ տիր վէ այէսսէվիյէ իճթիմա վէ իխթիլաթ էթմէք ճայիզ տիր, տէտիրէր, պունլարա հէր վագըթ ախլաղը պօղուդ քիմսէյէր թասլիր օլուրլար ·

Մանէքէցիք (273 տէ) քէղալիք նիքեահլար ճայիզ տէյիլ տէյի, բաֆրընըլըղա սափարլար ·

Տուրանտոս Տէվլատաշ (117 տէ) նիքեահ կիրլի ֆիկրի չէնի տիր -էտի ·

Լութեր, Մէլանքթոն վէ թասլիէրի, նիքեահէն հէմ սըրր օլտուղունու լազըմ էտէրլէր, հէմ ֆիկրինէ սէպէպլինտէն Մովսէսին

նօմոսու մուճիպինճէ չէօղիւլիւր տէրլէր։ Պունլարա պիւթիւն աւեստարանական թէսմիյէ օլան հերետիկոսլար իթթիսլա էտէրլէր։

Դաւիթ ճէօրժ պիւթիւն նիսա ճինսի հէր ատէմէ մուսավաթէն վէ ումումէն հաղդ տրր տէր։ Լիպերթինլէր, քի քէնտի քէնտիլէրինի բուհանիյիզ ակլի թասլար ըտրլար, նիքեահ ինանոսա բուհանիճէ եա մանէվի սուրէթտէ օլմալը վէ պու մանէվի նիքեահ եէվմիյէ շունուն պուհնուն իլէ իճրա օլունան իճթիմա իլէ իճրա օլունուր։ Եէթիր քի պիրի պիրի իլէ բիզալարը օլսուն վէ պիրի պիրինտէն մէմնուն օլսունլար, տէր իտիլէր։

Նարգըն հերծուածող բում միլլէթի, նիքեահ ազիզ սրրը տրր տէրսէ տէ դարընը եա գօճասընը ֆիլիլ չէնի ուէպպինտէն հէմ դարը գօճանը կէօնակէօն մուհապպէթսիզլիկինտէն, վէ սայիր Լասլասը վահիյէտէն էօթիւրիւ նիքեահլարը չէօղերլէր։ Հէմ սաղ իքէն, զէվճ վէ զէվճէյէ տիկէր նիքեահա կէչմէյէ իզին վէ ճէվազ վերիրլէր։

ԱՆԳ։ Պունլարա դարչը կաթոզիկէ քիլիսէ հէր վազէթ իլպու սրրրը մուհաֆազասընա համի պուլունմուչ։ Վէ նիքեահ Քրիստոսուն եէտի սրրրլարընը պիրիսի օլտուղունու թասդիզ էտէր, վէ պիր քէրէ քի չուրութու լազըմէ վէ ուսիլի չէրի իլէ իճրա օլունուրսա, օնտան սոնրա հիչ պիր էօղիւր վէ սէպէպ մէսլնի նիքեահ սրրընը չէօղմէզ, վէ չէօզէնլէրէ ճէվազ վէ ֆէթվա վերմէզ։

ՈՒԴ։ Էվվէլա պսակ սրրրը, «զէվճ վէ զէվճէնին նիքեահճա պիրլէշմէսի տիր, քի չէրան ճայիզ օլան էշխաս պէյնինտէ վուղու պուլուպ վէ քէնտի էմրը մախսուսէլէրինին ճարի օլմասը ատէթինի շամիլ օլուպ, Քրիստոս էֆէնտիմիզէ սրրը խասիյէթինի վէ տերճէսինի թէրֆի գըլընմըշ տրր»։ Պու թէֆսիրի, եախսոտ նիքեահընը պու սահմանընը Հռոմէական քրիստոնէական կրթութիւն (Catechismus Romanus) թէսմիյէ օլան քիթապ, Պետրոս Լոմպարտոս մէշհուր Աստուածաբանական ալարագ այնիյէ եազար։ Լատին պաղը Աստուածարանլար իչպու պսակ սրրը ոսմանընը տահա մուֆասսալ սուրէթտէ չէօյլէ եազարլար, հանի «Պսակ եէնի ահտըն պիր սրրրը տրր։ քի Քրիստոսուն քիլիսէ իլէ պիրլէշմէսինի պէյան էտէր։ դարը վէ գօճանը չէրան, դանունճա պիրլէշմէսինի ազիզ վէ ճայիզ էթմէք իչին, վէ զէվճլէրին բուհունու ուսանա սրրը սուրէթտէ պիրիք մէք իչին, վէ զէվճլէրին բուհունու ուսանա սրրը սուրէթտէ պիրինէ բասթ էթմէք իչին, հէմ էվլատլարը քրիսթիյան տիյանէթինտէ վէ ֆազիլէթ պօրճլարընտա մուգատտէս վէ միւհթէրէմ սուրէթտէ թէրպիյէ էթմէք իչին լութֆ վերիր»։

ՈԺԵ։ Իչպու իքի թէֆսիրտէն, Էվվէլա քրիսթիյան պսակընընն սասալը վէ թասիթը պաղլանմազսան եախսոտ պաղտան իպարէթ օլսալը վէ թասիթը պաղլանմազսան եախսոտ պաղտան իպարէթ օլտուղու անլաշըլըր։ Չինանի «զէվճ վէ զէվճէնին նիքեահճա պիրլէշմէսի տիր» տէր։ Վէ իչպու պիրլէշմէք քնաֆի սէպէպ տիր։ քի ի-

քիսի պիր պիրինէ պօրճլու վէ մէրպութ օլույօրլար, վէ իշպու պօրճ վէ իրթիպաթ դուվվէթինտէն պսակը մաղպութ օլմասը գատիմ, վէ տայիմ օլմասը նէշաթ էտէր։ Էնէ քի պսակ մուամէլէսինին իսթիմալինտէն պսակ գատիմ օլուր, պու իսթիմալ իսէ պաշդա տրը, վէ դարը վէ գօճանը ալանէն վէ չիֆահէն քէնտի վիճուտլէրինին իւզէրինէ մուդասլէլթէն վէ պիլ բիղա պիր պիրինէ վէրտիքլէրի հադդ վէ սէլահիյէթ պաշդա տրը, իսթիմալ հադդտէն չըդար, տէյիլ հադդ իսթիմալտէն։ Պիլ ֆարզ, էվվէլա պիր էլմայը ալմայը, պու սէնին օլմայը քի, սօնրասան օնու քէսիպ իսթիմալ էտէսին. նասըլ քի դրախտտա Ադամ վէ Եւա, Նիքեահ մուամէլէսինի իճրա էթմէտէն թէրքի Նիքեահ օլմուշ իտիլէր. նասըլ քի Մարիամ Աստուածածին Ս. Յովսէփ իլէ Նիքեահ օլմուշ տէրիղ, ամմա օնու իսթիմալ էթմէտիլէր, ղիրա իսթիմալ չարթը մութլաղ տէյիլ տիր։ Սանիյէն պալատէքի Նիքեահ թէֆսիրինտէն քրիսթիյան Նիքեահընրն խասիյէթլէրի անլաշրլըր, եանի Նիքեահընն պիրլիսի վէ չէօղիւլմէղ օլտուղու։ Սալիսէն, չէրան ճայիղ օլան էշխաս պէյնինտէ տէնամէսինտէն, թասլիի իշպու նիղամընն ճէվազ վէրտիսի էշխասըն քիմէր։ վէ նէ չուրութու շամիլ վէ համիլ օլտուղու վէ օլաճաղը անլաշրլըր։ Իմտի պիր թիւն իշպու պսակ պահսրմըզը իւշ դրսմա թաղսիմ էտէրիղ. եանի էվվէլա, պսակ սրրրընընն սրրթ թասլիմը իւզէրինէ. սրրր օլմասը ճիհէթի իլէ։ Սանիյէն խասիյէթլէրի, եանի պիրլիսի վէ չէօղիւլմէղ օլտուղու իւզէրինէ։ Սալիսէն վէ մուախխարէն, մաաղուրաթը չէրի պուլունան, եանի Նիքեահը մէնն էտէն վէ ֆէսխ էտէն էսպաղ իւզէրինէ։

ԴԸՄՄԸ ԷՎՎԷԼ

ՖՐԻՍԹԻՑԱՆ ՆԻՔԵԱՀԸՆԸՆ ՍԸՐՐԸ ՎԷ ՍԱՑԻՐ ԹԷՖԷՐՐՈՒԱԹԸ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

ՊԱՊԸ ԷՎՎԵԼ

ՖՐԻՍԹԻՑԱՆԼԱՐԸՆ ՆԻՔԵԱՀԸ ԵԷՏԻ ՍԸՐՐԼԱՐԸՆ ՊԻՐԻՍԻ ՏԻՐ

ՈՒԶ. Էվվէլա Նիքեահ թասլիթ վաղիֆէսի օլտուղու ճիհէթիւն վէ պատէհու սրրր օլմասընը թէֆսիր էթմէլիսիղ։

Զաթէն թասլիթ նօմոսունա սլագըլտըղընտա, եարատան Ալլահ ինսան ճինսինի տախի էրքէք վէ տիշի եարաթմըշ օլտուղունա

տան։ մագսէտի իլահիի չու օլաու քի, ինսանլար պիրի պիրինէ եավիր օլսուն վէ չոզալսընլար։ վէ պունուն իչին սէ էրքէք իլէ սիչինին մապէնինէ թապիի պիր մէյլ ու մուհապպէթ պըրագմըշ տըր։ Իչպու թապիաթտան օլան մէյլ ու մուհապպէթ իպրաղընա նիքեահ վէ թապիաթ վազիֆէսի։ նա պօրճու իսմի վէրիլիր։ Ամմա նիքեահ եանի էրքէյին պիր տիչի իլէ թապիաթ նիզամընա մուվաֆֆըգ իրթիպաթը թապիի նիքեահ թէսմիյէ օլունուր։ վէ մատէմ թապիի պիր չէյ տիր։ տէմէք քի էյի վէ մուգաատէս պիր չէյ տիր։

ՈՅԵ. Գարընդն գօնա իլէ իչպու թապիի իրթիպաթը։ վէ պու իրթիպաթն մագսէտի էվվէլա իսթիրահաթլարընը պուլմագ տըր։ վէ քէնտի ճինսէրինին թէմսիտի։ վէ թէզեիտի տիր։ Գունատա պաչդա պիր չէյ իլէ ինսան մուվաֆֆագ օլամագ։ անճագ չօճուգ տօղուրմագ։ վէ պէսլէմէք իլէ։ պույուսա կէրէք վիճուտճա վէ կէրէք ճանճա տօղան չօճուղու թէրպիյէ։ վէ թէգատտիմ էթմէրմէք իլէ օլուր։ Ինճամընտա չօճուղուն կէրէք տիւնեայա կէլմէսի։ կէրէք պէսլենմէսի աթալարընդն պիր պիրինէ միւթթէֆիգ օլուպ։ գատիմ աթալըզդա տուրմալարընա մէնուբ վէ մէրպութ տուր։ Իչթէ պունուն իչին տիր քի։ տէրիզ նիքեահ զէվճ վէ զէվճէնին պիր պիրիյլէ տայիմ սուրէթէ պաղլանմասընտան իպարէթ տիր։ Գու տա թապիաթն իղթիզասընտան նէչաթ էթմէ տիր։

ՈՅԸ. Ինսան թապիաթընը թէրթիպ ու թէէլիֆ [illegible]։ վէ թապիաթը ինսանիյէյէ պունու թախսիս էտէն Ալլահ։ իչպու նիքեահը։ նախօտ թապիաթ վազիֆէսինիտէ թասսիգ էթմէ տիր։ չիւնքի էվվէլա էրքէյի եարաթտը։ սանիյէն օնա եարատմաղը օլսուն տէյի Եւայը Ադամդն եալընընդ պէօյրիւնտէն թէշքիլ էթտի։ պու տա մապէնտէրինտէ օլան նիքեահ պաղընընդ զիյատէ սըզը օլտուղունա մէպնի օլտու։ Գու հալի Ադամ հիսա էտէրէք։ Ալլահանի իլհամ իլէ։ (Ինդուց. Ա. 24.) « Իչթէ պու քէմիք չիմտի պէնիմ քէմիքլէրիմտէն վէ թէն. պէնիմ թէնիմտէն . . . պունուն իչին ինսան քէնտի փէտէրինտէն վէ մասէրինտէն տուր օլուպ, քէնտի գարընընդն արտընա տիւշէճէք։ վէ իրթիսի պիր թէնտէ օլաճագլար » տէտի։ Գունուն իւզէրինէ Տրիանդեան սինոթու չէօյլէ եազար։ պու տէօզլէր իլէ նիքեահդն պաղը տասիմտի։ վէ չէօզիլմէզ օլտուղու իլան օլունուր։ տէմէք քի սէֆատաթ դրախտընդն իչինտէ։ հէմ կիւնահա ինսան կիրիֆթար օլմագտան էվվել պու նիքեահ խուսուսու թէշքիլ վէ ադտ օլունմուշ տուր։

ՈՅԹ. Նարատան Ալլահդն թէէլիֆ ու թասսիգ էթտիի իշ պու թապիաթ նիքեահընը։ Գրիստոս էֆէնտիմիզ կանա Գալիլեա տիւյիւնինտէ հուզուրու իլահիսիյլէ թագտիս վէ քէրամէթինի տէ ֆէվզէլատ տէ թէրֆիլ ղըլտը։ Վէ (Մատ. ԺԹ. Ե.) իլա Ամանդդն սէօյլէտիյի տէ թէրֆիլ ղըլտը։ վէ թէքէրրիւր էտէրէք։ « Իմտի օնու քի Ալլահ սէօղլէրի թասսիգ։ վէ թէքէրրիւր էտէրէք։ « Իմտի օնու քի Ալլահ սէրուէշտիրտի։ ինսան այրմասընը » տէտի։ Գէզալիք Գողոս առաքեալ։

(Ա. Կոր. Ե. 38) « Ո քի քէնտի պիտիր գըղընը նիքեահլանտըրրսա , էյի էտէր » , Վէ (Ա. Կոր. Դ. 1.) « Նիքեահը բէտտ էտէնլէրի եանլըշլըգ բուհէրիմէ , վէ չէյթանլար թալիմաթընա մէյլ էթմէ » . քրիսթէ-լէր թէսմիյէ էթտի , Վէ իշպու Ալլահանի վէ բէտուլանի նիքեահ սըրրընա գարշը կէլէնլէրի կոմոզիկէ քիլիսէ նիյէ նիյլ սինոթլարտա , վէ հայրապետլէր եիւղէրճէ թահրիրաթլար իլէ ճէրհ էտիպ , քրիսթիյանլըգ սիլքինտէն իսրաճ էթտիլէր ,

ՈԻ . Մուախխարէն քրիսթիյան նիքեահրէրն մագսէտլէրի էվվէլա , քիլիսէ տէրանինտէ էվլատ վէյտա էթմէք , վէ պէօյլէթմէք տիր , Սանիյէն ինտան քէնտի էօմիւնէ մուվաֆրգ պիր բէֆիզ պուլուտ , սուհուլէթ վէ բէֆահ վէ մուավէնէթ , վէ խատրէյի թաայիւշիւ պէյթիյէսինի պուլմագ տըր , Սայիսէն հուզուզաթ վէ շէհվէթը թէնանիյէսինին ինտէֆայի իյին պիր մէտար վէ իլաճ տըր , Վէ Պօղոս առաքեալը խսթիլլահընը գուլլանարագ , օ քի հիւնահ իյլէմէտէն սաղ օլանլարա թաայիյաթ պօրճու վէ վազիֆէսի իսի , կիւնահատան սօղրա խասթէ օլանլարա իլաճ տախի օլտու , (Ա. Կոր. Յ. 2. 3.) Պէօյլէ մէշհուր էսթիրս , (Ի. Դ. [illegible] . 26 ,

Ի՛ պու նիքեահ մագսէտլէրինէ տիզգաթ էթմէյէրէք , պաղը ա-վամ կիրուհինտէն . էկէրչի էվվէլբիլէրինի ֆիքրինտէն ֆէրամուշ էտիպ հայվան մնալի ալլընը մատտի չէհվէթէ էսիր էտէրսէ , վէ քէնտի բէֆիդիյէ էօյէ պուլունուր վէ տավրանըրսա , սահիհէն օլ քիմսէլէր , տէյիլ քի թաայիաթըն պօրճ վէ վազիֆէսինի իգա էթմէք իյին , իլա չէհվէթ իյին տօղմուշ ատտ օլունուրլար , Վէ օ միսիլլիւ-լէր թաայիաթըն խարիճինտէ գալըպ . մուհասսէնանքնտան տա մահ-րում օլուրլար , Ամմա օնլար քի Ալլահին վէ թաայիաթրն թահսիս էթ-տիյի մուղատտէս մագսէտինի խաթրտան չըգարմայարագ , թաայիա-թըն , վէ Ալլահըն նօմոսունու քէնտիլէրինէ բէհպէր իթթիխազ է-տէր , միւպարէք մուամէլէտէ պուլունմուշ օլուրլար , վէ թէպլիրրիւ-քեահթը իլահիյէյի քէնտի իւզէրլէրինէ տավէթ էտէրլէր , Պու ճիւմլէ Պօ-ղոս առաքեալը սէօպիւ հէր վաղթ սահիհ տիր , եանի պիրիր գալ-մագ էվվէնմէքտէն տահա էյի տիր , (Ա. Կոր. Ե. 1.) պունու տէմմ իլէ ֆիքրիմիզ հաչա . Նիքեահ ֆէնա չէյ տիր տէյի , պալատ եազ-տըղմըզ հերետիկոսլարը թաասիպ էթմէք սէյիլ , անճագ Ս. Հերոնի-մոսուն սէօզիւնէ պինաէն « Կիւմիւշ մէկէր կիւմիւշ գալմագ մը . Ալ-թուն օնտան գրյմէթլի օլուրսա » .

ՈԻԱ . Իքինճի պահսա կէլէլիմ , թաայիաթըն իյ պու վազիֆէսինի քի թաայիի նիքեահ թէսմիյէ օլունուր . եախսա Աստուածաբանլարըն ալեսսէվիյէ գուլլանտըգլարը լիսանը գուլլանարագ , իյ պու թաայիի մուղավէլէյի (գօնթրաթը) Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտի ինայէթիյէ սըրր տէրճէյի պալասընա թէրֆի գալտը . չինքի խասիմէրիմիզ , ա-ռէլ խուսուս Որոթէսթանլար , մէմնունէն նիքեահը Ալլահըն մուղատ-

տէս իճատը օլտուղունու իզրար էտէրլէր . ամնա լութֆուֆ վէրիր եէ-տի սըրրլարընն պիրի ալ օլտուղունու քիւլլիյէն ինքեար էտէրլէր , Պունլարը պէօյլէ իխթար էթտիքտէն սոնրա , քրիսթիյան նիքեահը ա-սըլ Քրիստոս էֆէնտիմիզին իճատ էթտիյի եէտի սըրրլարընն պիրիսի օլտուղունու թաստիզ էտէրիզ ,

ՈԻԲ . Քրիսթիյանլարընն նիքեահը հադիգէթիյլէ սահիհ սըրր օլուր : Էկէրչի սըրր օլմագ իյին (ՑԹԳ. ՈՂԵ.) եազտըղընմըզ չուրութ պուն-տա տա պուլունուրսա , Պօղոս առաքեալ (Եֆէս. Ե. 25.) « Եա էր-քէքլէր գարրլարընընը սէվին . նասրլ քի Քրիստոս քիլիսէսինի սէվտի . վէ քէնտի նէֆսինի օնուն ուղրունա ֆէտա էթտի . . . . քի քէնտի հուզուրունա քիլիսէյի մունթազամ տիքսին քի պիր լէքէսի օլմասընը . նա պու միսիլի չէյլէրի . իլա քի ազիզ վէ թէմիզ օլսուն » . Քէզա « Էրքէքլէր քէնտի գարրլարընը քէնտի վիճուտլարը կիպի սէվմէյէ պօրճ-լու սուրլար . ո քի քէնտի գարրսընը սէվէր , քէնտի նէֆսինի սէվէր . զիրա հիչ պիր քիմսէ քէնտի նէֆսինի բէտտ էթմէզ . իլա օնու պէս-լէր վէ կէօրիւր . Նասրլ քի Քրիստոս քիլիսէյի , զիրա օնուն վիճու-տինին ազալարընը . օնուն վիճուտինտէնիզ , օնուն քէմիքլէրինտէն-իզ . պունուն իյիւն քիչի քէնտի վէտէրինտէն վէ մատէրինտէն տուր օլուպ , քէնտի գարրսընընն արտրսրրա կիթսին , վէ իքսի պիր թէն-տէ օլսունլար , իյ պու սըրր պէօյիւք տիւր . լաքին պէն քիլիսէյին վէ Քրիստոսուն հադրընտա սէօյլէյօրում » տեր պաղրընրլա ,

Պօղոս առաքեալը պու սէօզլէրինտէն էվվէլա քրիսթիյան նիքեա-հընն ազիզ սըրր օլտուղու ալրդ կէօրիւնիյօր , զիրա « Պու սըրր պէօյիւք տիւր » տեր . չիւնքի Քրիստոս էֆէնտիմիզին ինտան թա-պիյաթը իլէ պիրլէշմէսինէ զահիրի պիր նշանէ տիր , Սանիյէն սըրր չուրութունու , վէ խասիյէթի լազրմլինի զէյֆ վէ զէվքէնին նիքեա-հ իսլրազ էտիյօր , զիրա Քրիստոս նէ կէօնէ վէ նէ մուհապպէթ , վէ նէ լութֆ իլէ քէնտի մանէվի կէլինինի , եանի քիլիսէյի ալտը իսէ . վէ օնուն իլէ պիրլէշտի , վէ օնու սէվտի իսէ , վէ տօնաթտը իսէ . վէ էնճամընտ պունուն ուղրունա քէնտի Ալլահանի գանընը տէօ-քիւպ ազիզէթտի վէ թէմիզէթտի իսէ , քէզալիք օլ մուհապպէթ իլէ , Պօղոս առաքեալ տէյօր քի , պիր քիչի քէնտի գարրսընը սէվ-մէյի պէօյէմէյի , վէ թէմիզէմէյի , իմտի մութլագ քրիսթիյան նիքեա-հընն թէմիզէտէճէք լութֆու օլմալը , քի գարրսընը պիր քիչի օ-նունլա թէմիզէտէպիլսին , եախսա ազիզ էտէպիլսին . Էօյլէ իսէ քի-լիսէ էվլատլարընը նիքեահընտա թէմիզէյիճի լութֆ պուլունուր . Նէվէթ , հէմ պուլունուր հէմտէ պուլունան լութֆ Քրիստոս է-ֆէնտիմիզին քիլիսէյի թէմիզէտսի այնը լութֆ տուր . օ քի բուհու-վաք օլան քիլիսէ էվլատլարընը ազիզ էտէր ,

Հէմ Պօղոս առաքեալը պու եազտըղը սէօզլէրինտէն . եանի պի-ր պիրինի սէվմէք իթթիֆագ էթմէք գատիմ , տայիմ օլմագտան ,

վէ պիր վիճուտ օլմազ , պիրիպիրինի պէսլէմէքտէն . . . Նիքեահրն վաղիֆէսի աշիքեար իպրաղ , վէ թաստիգ օլունուր ։ Պու վաղիֆէլէրի Քրիստոսուն քէնտի քիլիսէսի ուղրունա իպրաղ էթմէյի միսիլլի ։ Էրքէյէ վէ դարբյա տախի քէնտի վաղիֆէլէրինին իճրասընա միուղթէտիր օլունմազար տէյի , մութլաղ Քրիստոսուն վէ ադիզ բուհուն բ. միզլէյիճի յուրֆու քէնտիլէրինէ . վէ նիքեահլարընա թասասս վէ թէսթիի օլունմուշ տուր . քի հագգը իլէ Պողոս առաքեալ իքիսինտէն տէ պու վաղիֆէլէրին իճրասընը մաթլուպ էտիյոր . եանի նասրլ քի վաղիֆէ իճրասընը Ալլահ ինլարտան մաթլուպ էտիյորսա , քէղալիք իշ պա՝ վաղիֆէյի իճրա էթմէյէ լազըմ , վէ զատիր օլան լութֆուն քրիսթիյան նիքեահրնտա մէվճուտ օլտուղունուտա թասասիգ էտիր ։ Պու վաղիֆէլէր Ալլահրն լութֆունա խաս , վէ մէրսուլութ տուրլար . լութֆ եօղ իսէ , Ալլահ նէ հագգ իլէ ինլարտան վաղիֆէ իճրասընը , քի օ լութֆուն սէմէրէսի օլաճագ մաթլուպ էտէզկիր ։ Օլմայանտան հիչ պիր քիմսէնին պիր չէյ թալեպ էթմէյէ հագգը եօղ տուր ։

Հէմ Պողոս առաքեալըն իշպու սէօզլէրինէն քրիսթիյան նիքեահրնրն Քրիստոս էֆէնտիմիզտէն իճատ , վէ սրրը տէրէճէսինէ թէրքի օլտուղու ալէլ քիֆայէ իշարէթ օլունույոր ։ Տէֆա (Ա. Կորն. Ի. 10.) « Եվի օլանլարա թէնպիհ էտէրիմ . ատէյլ պէն , իլլա էֆէնտիմիզ . զարը զօճասընտան այրըլմասին . վէ էկէր այրըլըրսա զօճասըզ տուրբաճագ , եախսա զօճասը իլէ պարըշսը , քէղա էրքէք զարբսընը թէրք էթմէսին » տէմէք քի . (Մատթ. Ե. 32 ։ ԺԹ. 9.) Քրիստոս էֆէնտիմիզ նիքեահը թասլի քէնտի էսրարը իլահիյէսինին պատր ու հասիյէթինէ թէրքի դրլմըշ ։ Տէֆա . (Ա. Կորն. Ե. 39.) « Պիր զարը հայան զօճասը սաղ տըր , պաղլը տըր , ամմա էկէր վէֆաթ էտէրսէ , հէր քիմէ իլէ էվլէնմէք իսթէրսէ ազատ տըր . եէթէր քի բասպ իլէ օլսուն » ։ Տէմէք քի Քրիստոս էֆէնտիմիզ նիքեահը թասասիգ էթմիշ . վէ օ քի էվլէնմէյէն թասլիթ վաղիֆէսի իսի , Քրիստոսուն նասրլ էթմիյի ուսուլ վէ մաղսէտ իլզէրէ օլտուղու հալտէ , սրրը օլուր , բասպլրն օ թէէսսիսի օլուր . նասրլ քի Կանա Գալիլեա տիւյիւնիւնտէ քէնտի լութֆունու քեաֆֆէյի քրիսթիյան նիքեահլարընա պախշ էյլէսի . օ լութֆտան վէ օլ ազիզլիքտէն քի էվլէլ մահրում իսիլէր Քրիստոս էֆէնտիմիզ օնտա նիքեահլարրն հէվսինի տօնաթտը ։ Պէօյլէ Կլեմենտ Ազէքսանդրացի , Ա. Եսլիսան . Ամբրոսիոս . Օգոստինոս . (Ա՝ Բերն . Ցբ. Ամ՝՝՝՝՝՝՝ ։)

ՈՒԳ . Ազիզ քիմսալ նիքեահրն սրրը օլտուղունու թասասիգ էտէրսէ , Ալլահրն չիֆահէն քէլամը տախի անը թասասիգ էտէր , Ս. Իգնատիոս վկայ (Թ՝՝՝ Ֆ՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝) , Կղեմէս Ազեքսանդրացի , (Stromatum Գիրք . Գ) ։ Ս. Բարսեղ , (Ի ՃՈՒՆ. Ի.) ։ Վէ լաթին քիլիսէսի հայրապետլէրի , Տէրտուղիանոս (Ի Գիրն. Ռ. — Կուրոյեն Գբ Ը.) ։ Վէ սայիրլէրէ ։ Իշպու քրիսթիյան նիքեահրնը Քրիստոս էֆէնտիմիզին սրրը տէրլէճէյինէ , վէ հասիյէթինէ թէրքի դրլմըշ օլտուղունու պիլ իթթիֆաղ թահրիր , վէ թաստիգ էտէրլէր ։ Հէմ ազիզ սրրը իսմինի օնա վերտիլէր ։ Տէրտուղիանոս ։ (Ցբ. Ցրտ՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝՝

քենի եէնի անարենտա տախի թէէսիս էթտի քի պու նիքեահ տախի վերիւէն լութֆուն նըշանէսի օլսուն, վէ Քրիստոս էֆէնտիմիզին քէնտի քիլիսէսիյէ պիրլեշմէսինի իսլրաղ էթսին։ Պիր շէյի իսլրաղ էթմէք ոնու եարաթմադ, եախոտ ոնու եարմադ տէյիլ. խթէր իսլրաղ օլունան շէյ էվվէլինտէն վար օլսուն, խթէր սոնրատան վիճուտէ կէլսին։ Քէղա հաղորդութիւն վէ պատարաղ Քրիստոսուն խաչելութիւնունու իսլրաղ էտէր, ամմա եարմադ։ Անիյէն պու ինտասաթ լութուֆ վերիր. յինքի եօղարրտա կէթիրտիյիմիզ իսպաթլարտան անլաշըլըր քի, Քրիստոս էֆէնտիմիզ վէ Պօղոս առաքեալ նիքեահա մախսուս օլան լութֆուն սէմերէլերինի ղէվճ վէ ղէվճէտտէն թալէպ էտիյօրլար։ Մէսէլա պիր պիրինի սէվմէք, թըպղը Քրիստոսուն քիլիսէյի սէվիպ, թէմիզլէտիյի վէ ադիզլէտիյի կիպի, տէմէք քի նիքեահա պաթէն Քրիստոս իճապ էտէն լութֆու ինսան էթմիշ քի, Պօղոս առաքեալ օլ լութֆուն սէմերէլերինի հէմ տայիմի սուրէթտէ ոնլարտան մաթլուպ էտիյօր։ Վէ, (Ա. Կորն. Ը. 7.) կերէք եիլէնէն, կերէք պիրիր պուրան հեր պիրինի ադրը լութֆու մախսուսու վար ադը։ տեր։ Սաղլամէն Քրիստոս էֆէնտիմիզին պու սըրրը թէէսիս էթտիկի, կերէք Կանա Գալիլեա տիւյիւնիւնիւ մուղարէքլէտիկինտէ, վէ կերէք (Մատ. Ը. 32.) վէ կերէք (ԺԹ. 9.) թէպկյյիւն էտէր. զիրա նասըլ քի Պօղոս առաքեալ (Ա. Կորն. Ը. 10) « Ամմա էվվի օլան քիմսէյէրէ նասիհաթ վերիրիմ տէյիլ պէն իլլա Քրիստոս, դարը դօճաաբնտան այրըլմասը, վէ էկեր այրըլըրսա երքէքսիզ տուրաճադ. եախոտ եէնիտէն քէնտի դօճաաբ իլէ պարբչսը, վէ քէղա, երքէք քէնտի դարրսընը պըրադմասը տէր. վէ քէղալիք իճապ էտէն նիքեահ լութֆուններն իւղերլերինտէ օլսուղունու թաստիկ էտէր։

Քրօթէսթանլարըն իքինճի սէօղլերինէ տէ հէվապ վերիրիզ. Էվվէլ թասլիի նիքեահ Քրիստոստան էվվել տէ վարըպ. պիղէրսէ օնու միւգիրրիզ, լաքին չըլպադ. զէպուն պիր նիքեահ, լութֆսուզ պիր նիքեահ իսի։ Քրիստոս էֆէնտիմիզ իշպու թասլիաթ վաղիֆէսինի, եանի թասլիի դարը վէ դօճանը մուգալիլէսինի սըրր տէրճէսինէ, վէ խասկէթինէ թէրֆի դըլտը. պու քի էվվէլքի նօմոս նիքեահրնտա եօղուտու, դիրա (Ճ-վէ. Ա.) « Նօմոս Մովսէսին վասէթասըյլա վերիլտի. լաքին տօղրուլուգ վէ լութֆ Ցիսուս Քրիստոսուն վասէթասըյլա օլսու » տէյի եաղար։ Ցէմէք քի օլ նիքեահլարտա լուսթուֆ եօղուտու։ Ս քի եէնի սըրրլարը Մովսէսին էսքի սըրրլարընտան թէֆրիպ էտէր։

ՊԱՊԸ ՍԱՆԻ

ՖՐԻԱԹԻՑԱՆ ՆԻՔԵԱՀԸՆԸՆ ՄԷԷՄՈՒՐՈՒ ՄԱՏՏԷՍԻ ՎԷ ՄԱԳԱՄԸ ԻՍՋԷՐԻՆԷ

ՈՒԶ. Ֆրիաթիյան նիքեահընընն մէէմուրու իւղէրինէ Աստուածա-
էանլար պէյնինտէ պէօյիւք միւճատէլէլէ վար տրը. դիրա պազրլա-
ը նիքեահընն մէէմուրու քահանայ տրը. մատտէսի տէ Թարիի մու-
պավէլէ տիր, քի գէվմի վէ զէվճէնին պիլիթթիֆաղ դաղուլլիյլէ Թէք-
միլ օլուր։ Մագամը տա քահանայընն սէօյլէտիկի սէօզլէր. նա քահա-
նայընն միւպարէքլէմէսի տիր, տէրլէր։ Գունուն մուդայիր Թարաֆը-
ա, նիքեահընն մէէմուրլէրի զէվմ վէ զէվճէ տիրլէր. մատտէսի, վէ
մագամը տա մուդավէլէ էտէն Թարաֆէյնին սէօզ. նա իչմարը ի-
րի իպրաղ օլունան ըէյլէրի տիր տերլէր, չու Ֆէրդ իլէ քի, Թարա-
դէյնին ըէյլի նամ քէնարլէրինի պիր պիրինէ Թէնլէրինին Թէսլիմինի,
հէր տէ Թարաֆէյնին դաղուլ էթմէսինի իպրաղ էտէր։ Գու սուրէթ-
ով, Թէնլէրինին Թէսլիմինի պու ըէյ իպրաղ էթմէկի իչին, նիքեահընն
մատտէսի տիր. վէ էօյլէ ատտ օլունուր. վէ չիւնքի եվնէ օլ պիր ըէյ
Թարաֆէյնին գաղուլինի իպրաղ էտէր. պու ճիհէթ իլէ մագամ տրը։

ՈՒԼ. Մէլքիօրդանոս նամ Աստուածարան իլք ըէյին համիսի օլ-
ատ, վէ պունուն ըէյի տէ դօլայմա վահի ատտ օլունամազ։ (Տե-
ես Ա-----Թ-----Դ։ ԺԳ։) պա խուսուս պունուն ըէյի
չարդ քիլիսէսինին ուսիլ վէ իթիգատընա տանա մուվաֆիգ տրը. դի-
ա ումումէն քահանայընն պսակա մէէմուր օլտուղու իթիգատ սէյ-
ֆիվիլէտէ մուսատատ, վէ միւսէլլէմ տիր։ Օլ պսակ քի, քահանայ-
ըզ իճրա օլունմուշ, հիչ օլմազսա նաս պէյնինտէ ֆիրիլիշէնի Թար-
ըզընտա ԹուԹուլուր։ Տէօրտիւնճի Կարդագինէս սինօթու չէօյլէ գա-
ըար վէրիր, կէլին վէ կիւվէյի հայան քահանայտան միւպարէքլէնէ-
ճէք տիր. քէնտի ադրասալարընտան, նա կինքահայրլարտան (a pa-
rentibus) Թադտիմ օլունսունլար, պունլար օրհնութիւնու ալտրգ-
լարընտա օլ կէճէ օլ օրհնութիւնա բիայէթէն, պիքիրլիքտէ գալաշընլար.
(Ն-----. ԺԳ. -- Հ-----, Հ-----. ---. ---) Սանիյին Տրիանդ-
ան սինօթու քահանայլարին պսակ օրհնել էթմէկլէրինտէ. «Պէն սի-
զի նիքեահտա պիրլէշտիրիրիմ» սէօյլէրինտէ, քահանայլարա մագամ
Թարիգ էթմիշ տիր քի. պու տա «Նա մկրտեմ զքեզ. ես արձակեմ
զքեզ» կիպի. մագամ տրը։ Սալիսէն սայիր սըրրլարին միւնասիպէ-
թէ, վէ իճրաաթը քահանայլարա մախսուս օլտուղու առաքելին տէ-
տիյինէ մուվաֆիգ օլտուղունտան. նանի «Ինսանլար պիրի էօյլէ

թուքսունլար Քրիստոսուն մէջմուրլէրի, վէ Ալլահրն էսրարրնրն թաղսիմճիլէրի ». Հիչ պիր սրրը քահանալարտան միւսթէսնա թուքմայարաղ, պսակ սրրրնրն տախի մէջմուրու քահանալար տրր։ Բապիէն սինօթլար քահանայը պսակրն մէջմուրու թուքթալար։ Հաթթա քահանայսրդ պսակ ալիպ պիր տուա, եա ային ու առէթիլէ իճրա օլմատրդը հալտէ ազիգ սայրլմազ, պու խուսուս քի Նիչէ տէգա վէ էքսէրի իչմար իլէ տէ պսակը իճրա էտէրլէր, վէ թարաֆէյն ուղաղ մահէլլտէ օլտուղու հալտէ տէ օլապիլիր։ Նիչէ տէգա տա թարաֆէյն քէնտի մուամէլէլէրինտէ սրրր իճրա էտէլիմ տէյի Նիյէթ ղօյմալարրնտա օլմազ, վէ քէօքիւնատէն (յարմատոյ) պսակը սաղալրմազ դապիյէսի. եանի օլ Նիքահ անվաւեր օլուսդ, պաղը չէրի միւմանաթլար վուղու պուլտուղունաա ». Փանանայազնտտէ բուխսաթ, (տրնօրինութիւն) այրրլար, քի քէօքիւնատէն, եանի հիյնի ադստա չէրի օլմայան Նիքահը չէրի էթմէյէ բուխսաթ իսթէր, վէ իլք Նիքահրն մէֆսուխ օլտուղունու պիլմէյէն թարաֆտան բէյ սիւալ էթմէղ. ղիրա տույարտա տիկէրինին պէօյիւք զարարը իլէ, վէ դայթակղութիւն վէրմէսլէ օլ Նիքահատան կէրի տուրուր. զիրա օլ վաղրթ, եանի իլք ազտը Նիքահտէ արգելմունքու պիրի եախստ իքիսի պիրտէն պիլմէյէրէք, ադտը Նիքահ էտէրլէր. էկէր օլ մանիսի չէրիսի պիլմիշ օլսայրտրլար, օլ մուղավէլէյէ կիրմէղ իտիլէր. վէ իչպու մանի չէրի օլտուղու իչին մուղավէլէ եօգ տէմէք օլուր. վէ մուղավէլէ օլմատրդը հալտէ սրրր տախի եօգ տէմէք օլուր։ Իմտի պու էճիլտէն մութլաղ քահանայ պսակա մէջմուր տուր տէրլէր։

ՈՒՐ. Պու թալիմաթա վէ բէյէ գարշը Գէլլարմինոս, վէ սայիրլէրի քէնտի բէյլէրինի իպրաղ վէ հիմայէ էտէրլէր, Եուգինէոս Դ. հայլարա վէրտիյի թալիմաթտա. « Եէտինճի սրրր պսակ տրր, պսակրն սէպէպի ֆայիլի դայիտէսինէ կէօրէ սէօյլէյէրէք, մուղապէլէթէն օլան բէյ տիր, քի սէոզլէր իլէ պէյան օլունուր » տէր։ Տէմէք քի զէվճ վէ ղէվճէնին էլ էյէ վէրտիրլէրինտէ պիրի պիրինէ վէրտիքլէրի բէյ իլէ օնլար մէջմուր տուրլար։ Սանիյէն Տրիտէնդեան սինօթու դավյինէ կէօրէ, Քրիստոս Էֆէնտիմիզ, ինանն կիւնահա տիւշմէտէն էվվէլ օլան Նիքահը թաատիզ էթմիշ, վէ թապիի մուղավէլէյի թէպտիլ էթմէյէրէք, վէ սատէ օլ թապիի մուամէլէյի լութֆ իլէ տօնատարաղ, սրրր տէրէճէսինէ թէրֆի զրլտը. իչթէ օլ թապիի մուղավէլէ սատէ թարաֆէյնին մարիֆէթի իլէ իճրա օլունուր իտի, եանի թարաֆէյնին պիլ մուղապէլէ բէյլէրիյլէ, վէ ո տա թէքմիլ Նիքահ իտի։

Սալիսէն Տրիտէնդիան սինօթունուն մուամէլէսինտէն ալարաղ, քի կիզլիճէ իճրա օլունան պսակլարը քիլիսէ չէրի, վէ սահիհ Նիքահ թուքուլսուն կիպի կէօսթէրմիշ. հաչան քիլիսէ օնլարը դաթիլէն մէֆսուխ թուքմամշ. հաթտա սինօթուն կիզլի Նիքահլար հաղրլն-

տա քի դարարը օթուզ կիւն միւտուէթինտէն սօնրա օլ նիքեան մէֆ-
սեւի թուրթուլաճագ իտի. վէ Տրիտէնդեանէն պու դարարը իլան օլ-
մանլը մանայէրտէ էլան ինտուլինտանտան «տրտամ ... ...
մուսնութեանց» կոնդակընտա, պու միսիլիւ կիզլի, վէ քահանայ-
սըզ իմրա օլունան պսակլար սատէ թապի մուդավէլէ թէմամիյէ օլուն-
մայրլար, հէմ ... ...
սահին պսակ, վէ սըրը թուրթուլուր իտիլէր. Լօյլէ իսէ քահանայլար
պսակ մէհմուրու օլմայրլա. ասրլ մէհմուր ալմա վէ ալմանէ սիր. Հաթ-
... քահանայլար պազը պսակլարտա հազրը տուրմայը իսթէմէյէրէք.
վէ ճէպրի տուրուպ թարաֆէյն օնուն հուզուրունտա ազտը նիքեան
հոէրսէլէր, չէրի, վէ սահին նիքեան, վէ սահին սըրը տըր. վէ քի-
լիսէ օնլարա քահանայնըն օրհնութիւնունու ալմայա իճպար էթմէզ,
պազը ... քահանայ օլմայան գարտինալլար հուզուրունտա. վէ ...
...ագլար վէ սատէ քիւչիւք տէրէճէյէրի օլան քիմսէյէր հուզուրուն-
տա. վէ պազը ուզագ մահալլէրտէ քահանայ օլմասըզը եէրտէ, աշ-
խարհականլար հուզուրունտա նիչէ պսակլար իմրա օլուրլար, վէ օնլար
թէքմիլ սըրը տըրլար. Բապիէն պու միսիլիւ քահանայսըզ իմրա
օլունան պսակլար չէօզիւլմէզ օլտուղու ճիհէթ իլէ, տէյիլ քի թապիի
մուդավէլէ օլտուգլարընտան. անճագ չէրի, վէ ասլի սըրը օլտուգ-
լարը իլլին չէօզիւլմէզլէր. Խամիսէն էսկի մաչատոցլարտա. «Ալ սիրի
պսակտա, եա պսակ իլէ պիրլէշտիրիրիմ» սէօզլէրի հիչ եօգ տուր.
վէ քիմի, «Զոր Աստուած զուգեաց, մարդ մի մեկնեսցէ» տէր. Վէ
հրամանդան հէր մէմլէքէթին ատէթինէ կէօրէ քահանայ սէօզլէր
դուլանանը տէյօր. տէմէք քի, օ սէօզլէր մաղամ տէյիլլէր, եօղսա
... օլսուն, իսթիպտալ գաղուլ էթմէզլէր. վէ էսէմէզլէր իտի.
Ամէն. Լաքին հէր նէ գատար քի քահանայ պսակ մէհմուրու տէյիլ
իսկ, պէօյլէ ազիզ պիր սըրը իմրասը քիլիսէտէ վէ քիլիսէ հուզու-
րունտա օլմասը, հէմ լայըզ հէմ ճայիզ տիր. պիր խանէտէ նիքեան գըլ-
մասը ճայիզ տէյիլ. Վէ լութֆ քահանայնըն օրհնութիւնու իլէ վէրիլ-
մէզ. Պու միւղաքէրլէյէ խիթամ վէրիրիզ. պսակըն իմրա օլմասը քա-
հանայ հուզուրունտա, Տրիտէնդեան էմրի իւզէրէ, լազըմ տըր տէ-
մէն պաչղա. վէ պու պսակ լութֆունու քէնտի տուասը վասէթա-
սը իլէ քահանայ վէրիր. վէ սըրը իմրա էթմէյէ քահանայնըն վիճուտի
...ազըմ տըր տէմէք պաչղա, պու փէք սահին տէյիլ. օ պիրի տոզրու
...ր. լաքին քիլիսէ պու խուսուստա հէնուզ պիր գարարը գաթի
վարմէտիկնտէն, պունու ազատ պըրազըր. վէ Աստուածաշանչարին
թէզէքքիւրիւնէ, վէ իլմինէ վէ տիրայէթինէ հէվալէ էտէր.

ԴԼՄՄԸ ՍԱՆԻ

ՆԻՔԵԱՀ ՍԸՐԸՆԸՆ ԽԱՍԻՑԻԹԼԵՐԻ

ՈՂ. · Քրիսթիյան նիքեահընդն խասիյէթլերի էվվէլա սիրիլիկի տիր · վէ սանիէն տայիմի, եախսա ջեուլիյմեզ օլմասը տըր · Նիքեահ պիրիլիկի տէմէք · պիր առէմ պիր դարը իլէ նիքեահ օլուրսա, սաղ օլտուգլարը հալտէ օնլարդն նիքեահընա տիկէր պիր զաթ դարըշամաղ · եախսա օնլար իլէ տիկէր պիր զաթ նիքեահ օլամաղ · Տայիմի նիքեահ եախսա չէօզիւլմէզ նիքեահ օլտուր քի, պիր առէմ պիր դարը իլէ նիքեահ օլուրսա · տայիմէն պիրպիրլերիյլէ էօլիւմէ զատար պաղլը տուրաճազլար ·

Նիքեահընդն պիրլիք խասիյէթինէ զրտա վէ մուզայիր օլան չէյ պիր առէմին պիրիպիրի իւզերինէ իքի վէ եա տահա զիյատէ դարը ալմասը տըր · Հէլէ պիր զարընդն իքի, եա չօգ էրքէք ալմագ ատէթի փութիէրէսթլերտէ պիլէ վուգու պուլմամըշ · Տէմէք քի թապիաթ նօմոսունա պիլէ զրտա տըր · Նիքեահընը օլանլար, եա էրքէք դարըսընը · եա դարը էրքէկինի պօյամասը նիքեահընդն չէօզիւլմէզ օլտուգու խասիյէթէ դարշը տըր · Պէղ էվվէլա պիր էրքէկ իքի, վէ եա զիյատէ դարը վէրինլերէ դարշը տէրիպ ·

ՊԱՊԸ ԵՎՎԵԼ

ԳՐԻՍԹԻՑԱՆԼԱՐԱ ՊԻՐ ԹԱՆԻՏԻՆ ԶԻՑԱՏԻ ԳԱՐԸ ԱԼՄԱԴ ՀԱՑԻԶ ՏԷՑԻԼ ՏԻՐ

ՈՂԱ · Թապիաթ նօմոսու իպթիզաընտան տըր քի, պիր էրքէք պիր դարը ալսը · զիրա պիր էրքէք դարըսընա նէ զատար հուդուգ թէսլիմ էտէրսէ, օլ դաասարընը տա դարը քէնտի դօճասընա թէսլիմ էտէր · Փութիէրէսթ Փեյլէսօֆլարը մէսլէէրինտէ պիլէ հուդուգնա դարը նէ զատար խսէ, էրքէք օլ զատար տըր · եանի հէմ դարը թէսլիմ պիր առէմ տիր, հէմտէ էրքէք թէսլիմ պիր առէմ տիր · Զամէպտէյէ պէնայէն, մատէմ էրքէք քէնտի դարըսընը տիկէր պիր էրքէք իլէ էվվէնմէսինտէն թապիաթնա մէնն էտէր · վէ նէֆսի օնա թահամմուլ էթմէզ · քէզալիք պիր դարը քէնտի դօճասընդն սայիր պիր դարը իլէ էվվէնմէսինտ, թապիաթնա թահամմիլ էտէմէզ, վէ օնա մէնն էտէր · չիւնքի թապիաթ նօմոսու օնու մէնն էտէր, քի հէր ինսան քէնտի ճինսինտէ վէ էֆրատընտա պիր միւսաբի տէրէճէտէ տիր

Սանիէն պիր էրքէկէ պիր դարը, թապիաթնա կէրէք եարտըմ կէրէք էվվատ վէյտա էթմէք, վէ կէրէք նէֆսինի թէէմին վէ թէզքին էթմէք իլէն էլ վէրիր · Զիրա պիր դարընդն եարտըմը քէնտի էրքէկինէ քեաֆի տիր, պիր դարընդն էվվատլար թէվկիւտիւ էրքէկէ քեաֆի տիր · վէ պիր դարը քէնտի էրքէկինէն նէֆսինի թէզքիյ ճազիպ օլմայա քեաֆիյէ տիր · Ամմա պազը քէսան պու օէօղիւ տույմազ · դօ քի օ տա տույմասընդ · զիրա եարատան, ինանը էրքէքլի վէ տէյիլի եարաթտը · Ազատա տաբի պիր էրքէք պիր դարըտան զիյատէ տէյիլ · Զիրա էրքէյին իքի կէօզիս վար իսէ, գարընդն տա կէօզիս իքի տիր · էրքէյին իքի գուլաղը · իքի էլի, իքի այաղը վար իսէ, դարընդն տա քէզա, էրքէյին պիր թէնի վար իսէ, դարընդն տա պիր տիր, պաղըսըլա · Էրքէքտէ էկէրէյի իքի օլսա իտի գասիլ քի · թապիաթ նօմոսուտա ասլընտան էօյլէ թէրթիպ, ու թէէլիֆ օլմուշ տէր իտիք · լաքին իքիսինտէ տէ պիր օլտուգու հալտէ · վէ մագոէտերինէ կէօրէ, պիրիպիրինէ քեաֆի վէ վաֆի օլտուգու հալտէ, էրքէյին նէ հագդը վար տըր թագսիմ գալտուլ էթմէզ, թապիաթընը իքիյէ թագսիմ էթմէյէ · Ալլահդն էմրի օլսա իտի, պիր գարընդն տա իքի էրքէք ալտըդը պաղը թէվարիստէ մուհարրէր օլուսա, վուգու պուլմուշ օլուրուտու · Դանկի թէվարիստէ վար իսէ իսրաղ էթսինլեր · մէկեր թապիաթ նօմոսուտա Ալլահդն տէյիլ մի տիր · Փութիէրէսթլերտէ, պիրինի պօչամատան · տիկերի ալընմաղ իտի ·

ՈՂՐ · Լաքին Ալլահդն սէրահէթէն նօմոսունա կէլէլիմ · (Մ-դ · ԳԻ. Դ.) Փարիսեցիլեր Քրիստոսու պիր գուսուր իլէ թութմագ իլէն սնա սիւալ էտէրլեր քի պիր քիմսէյէ, հէր քէօմիւլիւքտէն էօթիւրիւ ոնտի գարըսընը պօչամագ ճայիզ մի տիր · Քրիստոս անդրադարձ հէվապ վէրիր, վէ ասէր · « Սիզ հիչ մի օգուտմամըշսընըզ · քի էվվէլինտէն օնու վէրիր, վէ ասէր · « Սիզ հիչ մի օգուտմամըշսընըզ · քի էվվէլինտէն օնու [illegible] էրքէք վէ տրչի ուարաթտը, վէ ասէր, [illegible] քիչի փէտերինի վէ մատերինի թէրք էթսին · վէ քէնտի գարըսընդն արտըսըրա կիթսին, վէ իքիսի պիր վիճուտտէ օլսունլար · էօյլէ նդն արտըսըրա կիթսին, վէ իքիսի պիր վիճուտտէ օլսունլար · էօյլէ [illegible] ատէյիլ տիրլեր · իլա պիր վիճուտ տիրլեր · իտտի, օնու քի Ալլահ պիրլէշթիրտի, ինանա այբրա իթմէսին Վէ փարիսեցիլերին » « սրչին Մովսէս թալադնամէ քեազրտընդն վերիլմէսինի, վէ պօչամասընդ էմր էթտի » սիւալինէ, Քրիստոս ճէվապ վերիր · « Զիրա Մովսէս Եհուդեկինինդն սէրթիյի իչին սիզլերէ դարըլարընդզը թէրք էթմէյէ պրագտը, ամմա էվվէլինտէն պու կիսի օլմասը · լաքին պէն սէրիմ պիրլ · զիրա հէր քիմ քի, քէնտի գարըսընը պըրագըրսա · նէ սէրիմ պիրլ · զիրա հէր քիմ քի, քէնտի գարըսընը պըրագըրսա · նէ տէ զինա սէպլէպ իչին, վէ դարըսընը կէթիրմիչ իսէ, զինա էտէր · մէ օ քի պրագըլմըշը այբրա զինա էտէր » · Շիմոն սիւալ էտէրիզ, Մովսէսին դէմանընտա գարըլարը հէր զարարը սէպլէպ իչին էրքէք-էրին թէրք էթմէսի · վէ սայիրլերինի ալմալարը Ալլահդն էմրի մի իտի, եօգսա պիր միւսաատ, վէ միւսամէհէմիյտի · Օգու, վէ անլա

« Զի ի սկզբանէ ոչ եղեւ այնպէս » Թէքբար օր պօշամագ էվվէլինա-
ուէն մի ատէթ օլմուշուտու , եօղոա տոնքատան , [illegible]
[illegible]էրինին սէրթլիյինէ պինանէն մի օլուս։ Օգու վէ անլա , « Վ.ան
խատասրտութեան ձերոյ » ։ Թէքբար նիքեահ օլտուգտան սոնրա էր-
քէք , վէ դարը վիճուտլէրինի պիրիպիրինէ թէքմիլ մի թէսլիմ էտէ-
լեր վէ իքիսի պիր վիճուա մեւ տուրլար ։ եօղոա եարը եարբյա պիր-
պիրինտէն այրը մը տբրլար ։ Օգու վէ աղնա « Ո՛չ են երկու , այլ մի
մարմին » ։ Թէքբար էրքէք քէնտի դարբսրնը պօշատրդը հալտէ , վէ
դայրիսինի ալտրդը հալտէ , զինա մը իշլեր , եօղոա ֆաղիլէթ մի իշ-
լեր ։ վէ քէզա պօշանմըշը ալան քիմսէ զինա մը , եօղոա ֆաղիլէթ
մի իշլեր ։ Օգու վէ աղնա . « Որ արձակէ զկին իւր , եւ ոչ վասն պո-
որնկութեան , եւ առնիցէ այլ , շնայ , եւ որ զարձակեալն առնէ չը-
նայ » ։ Զիրա էկէրլի դարը պօշամագ իլէ նիքեահ ֆէսխ օլուրսա
պուռնարընքի նասրլ պիկա (շնութիւն) օլապիլիր ։ զիրա էվվէնմիշ
(շնութիւն) էտէր ։ էվվէնմիշ , (պոռնկութիւն) ։ Ա.ետարան հէմ
դարբսրնը պօշայանա (շնութիւն) էտէր , ատէր ։ հէմ պօշանմըշը ա-
լան քիմսէյէ (շնութիւն) էտէր ։ տէր ։ Մուսախսարէն էկէրլի Քրիս-
տոսուն էմրի իւղերէ ։ էրքէք դարբսրնը պօշատրդը հալտէ , դայրբսը-
[illegible] , եա հիլ պօշատրդան պիրտէ իսմէ ա-
լբրսա , ս նանսրլ եաղբշապիլիր ։ էօյլէ իսէ իքի դարը , եա զիյատէ
ալմագ եաղբշմազ , հէմ Ալլահէն էմրինէ մուղայիր տիր ։ « Զիրա էվ-
վէլինտէն էօյլէ օլմատը » տէյի Քրիստոս էֆէնտիմիզ էմր էտիյոր ։ Քրի-
ստոսուն պու սէօզլէրինին մանասը հագդընտա , առաքեալլար վէք
ալա , եանի հիլ պիր սէպէպ իլէն պիր էրքէկէ դարբսրնը պօշամագ
ճայիզ օլմայանադ տբր , էօյլէ իսէ (10) « Էվվէնմէմէք տահա էյի տիր »
տէրլէր Քրիստոսա ։ եանի պօշամագ եօղ իսէ , դարը դօճա իլէ օր ֆէ-
նա հալտէ տուրմագ վէք կիւա չէյ տիր ։ Քրիստոս էվվէլքի սէօզլա-
նիւ տահա զիյատէ ալար ։ վէ օնլարա տէր , տիւրլիւ տիւրլիւ խա-
տրմլար վար տբր ։ ։ ։ իւչիւնճիւ տէրէճէսի , չօգ խատրմլար վար տբր
քի , քէնտիլէրինի Ալլահէն փատիշահլբդը իլէն խատրմ էթմիշլեր , եա-
նի դարբսը թէրք էթմէլեր պիլէ ։ Ալլահ խաթրը իլէն դայրբսը իլէ էվ-
վէլէնմէզլեր ։ վէ թահամմուլ էտէրլեր ։ Քրիստոս էֆէնտիմիզին պու սէօզ-
լերի տահա զիյատէ Պօղոս առաքեալն եաղտրդը ալար ։ (Ա. Կորնթ.
Է. 10. 11.) « Նիքեահ իլէ պաղդը պուլունան օր քիմսէլերէ , տէյիլ
սէն թէնպիհ էտէրիմ , իլա էֆէնտիմիզ . դարը դօճասընտան այրըլ-
մասրն . վէ էկէրլի այրըլմըշ իսէ , տահի էվվէնմէյերէք տուրսուն ։
եախսա դօճասը իլէ պարբշսրն . քէզա էրքէք դարբսը պբրաղմասրն » ։
Պու սէօզլէր նը տէմէք տիր . մութլադ էվվէլքի դարը իլէ պաղդը օր-
տուղունտան տիկերիյլէ էվվէնմէզ ։ Տէֆա Պօղոս առաքեալ (Հռոմ.
Է. 2.) « Զիրա էրքէյի օլան դարը սաղ իքէն նօմոս քէնտի դօճասը
իլէ պաղդը տբր . ամմա էկէրլի դօճասը վէֆաթ էտէրսէ , [illegible] նօմոս-

սունտան չէօզիւլմիւշ տիւր ։ իմտի էօյլէ իսէ , մասասմ գօճասը սաղ
տբր , տիկէր դօճանրն օլուրսա , (եանի տիկերինէ վարբրսա) զինա-
քեար օլուր ։ վէ էկէրլի դօճասը վէֆաթ էտէրսէ նօմոստան ազատ
տբր ։ էկէր զայրը դօճայա վարբրսա , զինաքեար սայբլմազ » ։ Գուն-
լար Նիքեահրն պիր օլտուղունու Թաստիգ ։ վէ Թէքիտ էթմէյէ
քեաֆի տիր ։ եանի կէրէք դարը , կէրէք էրքէք ։ հիչ պիր օէպէպ-
ունն եա էօզիւր , եա պէհանէտէն տօլայը պիր պիրինտէն այրըլմանրն
միւմքինի եօգ տուր ։ իքիսինին պիրիսի վէֆաթ էտինճէյէ տէկին պիր-
պիրիսյէ պաղդը տբրլար ։

ՈԼԳ . Քրիսթիյան նիքեահրնրն պիրլիկինի կաթողիկէ քիլիսէ , քի
Քրիստոս էֆէնտիմիզին սէտայը հագիգէսի վէ սէմավի թալիմաթլա-
ընրն թէմամիյլէ էմին մուհաֆըզը տբր ։ վէ Քրիստոսուն չիֆահէն
քէլամը իլէ հիչ պիր տիկերինէ , Քրիստոսան մասատա , միւհթաճ օլ-
մայարադ , քէնտի իսարէսինէ միւղթէտիր տիր ։ Քրիստոս էֆէնտի-
զիզին թալիմաթընրն թրպդրսը պու օլտուղունու էօյրէտիր ։ Վէ ա-
նիր քիլիսէ հայրապետէրի տէ հէրպար քրիսթիյան նիքեահրնրն պիր ,
վէ օ տա գայբը հայաթ իլէ պիր օլտուղունու էօյրէտիրլեր ։ (Տ։ Ո-
[illegible] . Ռ. 56. Ունդ. Ռ։- 3. Ա[illegible] Ցը Ա[illegible] Ա.
[illegible] Ցը [illegible] Գլ. Ա. Գը ։) Վէ քիլիսէյէն վէ
[illegible] դարարրտա պու մասլտէ , վէ պու սիյագտէ տիր . վէ
[illegible] մասալի խիւլասէսինի Տրիտէնդեան սինօթու ճամի օլարագ ։
([illegible] Ի.Դ. Կանոն. 2.) չէօյլէ եաղար « Հէր քիմ , քրիսթիյանլարա
[illegible] հիչ պիր էմրիսիլէ մէն օլմամրշ տէրօէ , լանէթ օլսուն » ։

ՈԼԴ , Գունլարրն հէվսի քրիսթիյան նիքեահրնրն պիր օլտուղու-
նու ։ վէ պու հալին Ալլահրն էմրինէ մուվաֆրգ օլտուղունու . վէ պիր
երքէյին չօգ դարը ալմասը Ալլահրն էմրինէ մուղայիր օլտուղունու ա-
[illegible] պէյան էտէրլեր ։ Գու պէօյլէ օլտուղու հալտէ , Լութեր վէ Մէ-
[illegible] , [illegible] Թարիխինտէ , Փիլիպպոս Լանթգրավիոս , եանի
[illegible]ինանը Ասիա նամ վիլայէթինին ամիրինէ , գարբսը հայաթտէ
[illegible] տիկերիյլէ էվվէնմէսինէ գարար վերտիքլերի նէ տէրէճէ մուղա-
[illegible] նօմոսու իլահի օլմուշ օլտուղու աշիքեար կէօրիւնտիւ ։ Իշթէ
[illegible] մէզհէպ սէրկէրտալերի Ալլահրն հիչ պիր նօմոսունա մուղայիր
[illegible] ։ անճագ քիլիսէ Թէնպիհինէ մուղայիր տիր տէտիլեր ։ վէ հինի
[illegible] ։ պիր քիմսէ տիկեր չէնտ դարը տահա
[illegible] , պիր քիմսէ տիկեր չէնտ դարը տահա
[illegible] , Գու իլէ Լութեր վէ Մէլանգթոն Թէչէպպիւս էթտիրեր ,
վէ պէօյլէտէ ալէմին ֆէնա իսրէքինէ մուճիզ օլտուղար ։

Որթէսթանլար , Պօղոս առաքեալ , (Ա. Տիմ. Գ. 2.) Տիմոթէոս ե-
պիսկոպոս օլտուղու իլէն պիր գարբսը օլսուն կիպի բուխասթ վեր-
մէ , պիր տէրլեր ։ պու սէօզլէրինէ պիզ մահալինտէ (ՈԸ) քեաֆի ճէ-
վապ վերմիշիզ ։ Տէֆա , քէլէնի Վ.աղենտինեանօս չէզար իքի դարը պիր-

մեքտէ ալմը։ Վէ էօյլէ օլսուն տէյի էմրինիզ Ս. Փափատան ալընը։ Չը ղարտրղընը օէօյլէրլէր։ Յարին պու էմրին պի էսաս վէ եարմա օլ-տուղունու Ամմիանոս, Մարկեղինոս նամ ալիմ սուրէթի գավիլէտ պէյան էթմիշ։ Վէ Գարոնիոս վէ Վալենտիոս (Ա. Նոդ-ղ. Ագէ-ոնդր Ի. Դ. դ-ր Վէրէ- Գլ. 8ոդ. 4.) քիւլլիյէն պու էմրին ասլը օլմատ-ղընը եաղարլար։ դիրա Սէվէրա Սուլթանընն վէ-ֆաթընտան սոնրա։ Վալենտինոս Յուստինա Սուլթանը ալոր։ Ֆէզալիք Գրիգոր։ Ն. Փափա, պիրիսինին ֆամիլեասընընն էմրաղը իլին, տիկէրինի ալմա-յա բուխասթ վէրմիշ օլտուղու քիզոյ վէ արաճիֆտէն իսպարէթ տիր։ Գու իդն։ վէ բուխասթը, տէյիլ Բօմա քահանայապետի, իլա բրո-թէսթանտլըգ սէրկէրտէսի Լանթկրավիոսա վէրտի։ «Ի պտղոց նոցա, ծանիջիք զնոսա»։ Տէվա ալիզ նահապետլէր իքիշէր վէ զիյատ դա-րը ալտրգլարը էսկի ահտտա Ալլահրն իդնի ֆէվգէլ ատէսի օլարագ ահիհ տիր։ Վէ օնուն իլին տէ օնլարա կիւնահ ատտ օլունմասը։ Վէ պիր նէվլի միւսէմէհա իլէ ինսան ճինսինին թէքսիրի վէ եայլմա-սը լուղումի խուսուսունտա եայլընզ վուգու պուլտու։ լաքին պու միւսաատէ։ Վէ միւսամէհայը Քրիստոս քիւլլիյէն լաղվ էթտի։ զիրա էվվէլինտէն, եանի եարատըլըշըն պիտայէթինտէ էօյլէ օլմատը։ պու-նու Քրիստոս էֆէնտիմիզ տէյօր։ Եէնի ահտտա Քրիստոսուն սէբահա-թէն էմրինտէն սոնրա օ միւսաատէյի ֆէվքէլատէնին վուգուլունէ։ Վէ թաստիգինէ օլան ինթիմալի Քրիստոս էֆէնտիմիզ պիզզաթ գալտըր-տը, վէ մէն էթտի։ (Տեռ. Մոդ. ԺԹ.) «Հէր քիմ քէնտի գարբըսը-նը, նէմտէ զինա սէպէպ իլին պօշարսա, վէ հէր քիմ պօշանմըշը ա-լըրսա զինա իշլէր»։

ԳԼԽԱՐ ՕԱՆԻ

ՔՐԻՍԹԻՃԱՆ ՆԻԳՆԱՀԸՆԸՆ ՉԷՕՋԻԼՄԷՋ ՕԼՄԱՍԸ ԻՆՋԷՐԻՆԷ

ՈԼԵ. Քրիսթիյան նիքեահը չէօզիլմէզ։ Եախսոտ գարը նիքեահ-տան սոնրա հիչ պիր էօզիւր իլէ նէմտէ զինա սէպէպի իլին. «Եւ ոչ վասն բանի պոռնկութեան» պօշանմազ։ Էն էվվէլ. իսթաբ էսա-բիզ քի նիքեահ. ֆահիշէլիք եախսոտ զինա սէպէպի իշլին քէնտի պա-ղրնա կէօրէ չէօզիւլիւր տէյէն թալիմաթ, տօղրուտան տօղրույա սա-բեռիկոսութիւն տէյիլ տիր, անճագ տօյալրտան, եանի կաթողիկ քիլիսէ, զինա իշլին նիքեահ չէօզիւլմէզ օլտուղունու էօյրէթմիյ-տէ, եանըլըյօր, տէտիքլէրի հերետիկոսութիւն տուր։ Վէ Տրիտէնդ-եան կանոնու եայընընզ բրոթէսթանլարա զարշը տրը քի, աթիաէ կէ-Ինրէճէյիզ. շարդ հերձեալ քիլիսէլէրինէ գարշը տէյիլ, պու քիլիսէ-լէր, Նէյէ սէնէլէրտէն չիմտիկէ տէկին նիքեահընը, զինա իշլին չէ-

զիւլիւր օլտուղունու էօյրէթիրլէր իսէ, վէ հալա իմրա էտէրլէրռէաէ կաթողիկէ քիլիսէ պունլար հազրնտա տօղրուտան տօղրույա պիր չէյ տէմէմիշ. վէ սիւքիւթ էթմիշ տիր։

Նիքեահընն իքինճի խտօխէթինի պէյան էթմէտէն պիր իսթաբը-մըզ տահա վար տրը. եանի նիքեահ ուսմումէն իլէ տիւրլիւ պուլու-նուր. տօղրու Գիրեահ. միւսատտագ Գիրեահ. վէ միւքեմմէլ Գի-քեահ։ Տօղրու Նիքեահ. քրիսթիյան օլմայան, եանի փութփերէսթ վէ սայիր միլլէթլէր պէյնինտէ, իմրա օլունան նիքեահ տրը։ քի թապի-աթ ուսմուսու վէ նիզամը մուճիթինճէ ադտ օլունուր. մուսատտագ նի-քեահ. հէմ տօղրու նիքեահ տրը, հէմտէ սրրը տրը. վէ քիլիսէտէն վէ քիլիսէ գավանինինտէն թաստիգ օլունուր. միւքեմմէլ նիքեահ քրիսթիյանլարընն օլ տօղրու, վէ մուսատտագ նիքեահը տրը քի, զէվճ զէվճէ նիքեահնա ճայիզ օլան իմթիմա մուամէլէսինի թէքմիլ իմ-իրա էթմիշ օլուրլար։ Ալրգտան տէմէմիզէ լուզում եոգ տուր։ Տօղ-ղրու (ուղիղ) նիքեահ հեթանոս միլլէթինտէ չէօզիւլիւր հէր հալան իքինճինին պիրի. զէվճ վէ եախսոտ զէվճէ քրիսթիյանլարը գապուլ է-տէր, ամմա պիրի գապուլ էթմէտիյի իլին. մեգհէպի գապուլ էտէն հեթանոսլուգտա ադտ էթմիշ օլտուղու նիքեահտան չէօզիւլիւր. ֆա-գատ պու ֆէրզ իլէ քի. էկէրչի հեթանոս գալան թարաֆ, քրիսթի-յան օլան թարաֆ իլէ մուհապպէթսիզ վէ իմթիհանսըզ օլուրսա վէ եախսոտ պիր քրիսթիյանընն հեթանոս իլէ էվլենմէսի սրրը տէյիլ. վէ Տէրտուղիանոս (Թոդը -- Լոդ-ինի) ոյինչ տիր տէր. վէ քիլիսէ օ-նու մէնն էթմիշ տիր. մուղայիր օլտուղու հալտէ, գարը եա էրքէք քի քրիսթիյան օլմուշ, մուհապպէթ իլէ, եախսոտ եարատան Ալլահա հադարէթ էթմէքսիզին տուրուրսա, տուրսուն. տուրմադ իսթէմէզ-սէ եէնէ աղատ տրը. վէ օլան նիքեահը տահի պտղրնա կէօրէ պօ-սէ եէնէ աղատ տրը. (Ա. Կոդ. Է. 12.) «Ամեն պագի գալան քիմսէլէրէ պէն տէ-ղար. (Ա. Կոդ. Է. 12.) «Ամեն պագի գալան քիմսէլէրէ պէն տէ-ղար. տէյիլ բապպ. էկէր պիր գարընտաշը իմանսըզ գարբը վարտա. օնուն իլէ պէրապէր սարին օլմայա բաղի իսէ, օնու պրագմասին. պիր գարընն տահի իմանսըզ գօճասը օլուր տա, օ օնուն իլէ պէրապէր սաքին օլմայա բաղի իսէ, օնու պրագմասին. ամմա. . . էկէր իման-սըզ օլան այրըլըրսա այրըլսըն. գարընտաշ, եախսոտ գըզդարընտաշ օլան այրըլըրսա այրըլսըն. գարընտաշ, եախսոտ գըզդարընտաշ պէօյէ չէյլէրէ գուլլուգ էթմէյէ, պաղլանմամըշ տրը. անճագ Ալլահ պիզի սէլամէթ տավէթ էյլէսի. . . »։

ՈԼԶ. Մուսատտագ (վաւեր) նիքեահ տահի չէօզիւլիւր. էկէր-էվլենմիշ եա պիր էրքէք. եա պիր գարը տահա ազիզ, վէ տահա մագպուլ պիր թարիգաթը բուհանիյէի իսթիյար էտէրսէ, հէթէրքի մագպուլ պիր թարիգաթը քիլիսէ ուսմումէն գապուլ. վէ թաստիգ էթ-մէ բուհանի թարիգաթը քիլիսէ ուսմումէն գապուլ. վէ թաստիգ էթ-միշ օլսուն։ Ռոթէսթանլար պունու գապուլ էթմէզլէր։ Բուսմէդիէպի տէյիլ մուսատտագ նիքեահը. եախսոտ միւքեմմէլ նիքեահը. եա իմ-իրա օլմուշ վէ իսթիամ պուլմուշ նիքեահը պիլէ, պաղրնա կէօրէ. է-

կերչի պիր երբեք թարիգի բուհանիյէէ տախլ օլուրսա ; չէօզէր ։ Պու-
նու կաթողիկէ քիլիսէ տէ էտէր , ամմա չու ֆէրդ իլէ քի , էվվէլա
բուհանի թարիգաթը իթթիխաղ էտէն թարաֆ , թէրք էթմիյի տի-
կէր թարաֆըն հիւմնիւ բիղասընը , չարթը մութլաղ կիպի թանսիլ
էթմէլի տիր · սանիյէն թէրք օլան թարաֆ տախի գայտը հայաթ ի-
լէ , եախսա բուհանիյէթէ տախլ օլան թարաֆըն վէֆաթընա տէկին ,
սայիր պիր քիմսէ իլէ նիքեահ օլմամալը տըր · պունու քի բում քիլի-
սէսի օլուր , տէր ։

Միւքէմմէլ նիքեահ (լրացեալ) կաթողիկէ թալիմաթընա · հիչ
պիր էօզիւր իլլին , նէ պիրիսինին հերետիկոսութիւնու իլլին , նէ իս-
թիրահաթ պուլամատըգլարը իլլին նէ դօճասընտան արգիւ էտիլէն
այրըլմադ իլլին · նէ տէ իքիսինտէն պիրիսինին ախէր իլէ վուգու
պուլտուղու զինա իլլին , նիքեահ քէնտի պաշընա կէօրէ չէօզիւլէ-
պիլիր · ամմա եաթաղճա եախսա պիրպիրիսլէ սարին օյմագ ճիհիթիյ-
լի · մանվագաթէն պիրպիրիսէն պիր հիւնեա իլլին այրըլըրլար · Ֆա-
ղաթ մէգքիւր ճիւնեա տախի իւզերինէ թէպէլիւն էթմէլի · (Ա· Կորն.
Ի· 10· 11·) Լաքին էվվլի քիմսէլերէ թէնպիհ էտէրիմ · տէյիլ պէն ,
իլլա բապպ · քի դարը դօճասընտան այրըլմայա , վէ էկէր այրըլը-
սա տախի էվվէնմէմիշ դալսըն · եախսա դօճասը իլէ պարըշսըն , էր-
քէք տախի դարըյը պըրաղմայա , եախսա ահտ (ուխտ) իլլին տախի ,
պու այրրրդա եաթաղճա , Ցկատմամբ անկողնոյ , չէօզիւլմէք թա-
պիրինի Աստուածաբանլար վերիրէր · Լաքին պու միսիլլու այրըլմա-
լար ավամ կիրուհինտէ եէվմիյէ վուգու պուլտուղունտան , հիւնեալը
թարաֆ հադդը թարաֆըն մէսարիֆինի վերիր , եախսա թաղրին է-
տէր · Ումում հադդ , վէ գաիտէ պու տուր · զիրա հիւնեալը թարաֆ
թազմինէ մէճալուր տուր ։

ՈՒԷ · Պունլարը պէօյլէ իխթար էթտիրտէն սոնրա , կէլէլիմ սա-
տէտիմիզին թաստիղինէ , եանի քրիսթիյանլարըն միւսատտաղ վէ միւ-
քէմմէլ օլան նիքեահներընը պաղը հիչ պիր էօզիւրէ մէպնի , զինա սէ-
պէպսի իլլին տախի չէօզիւլէմէղ ։

Էվվէլա իլգու նիքեահրն պիրլիք խասիյէթինի պէյան էթմէք ի-
չին պաղը էվվէլտէ պէյան էթմէյիմիզ , կէրէք թապիյաթ նօմոսունա-
տան , վէ կէրէք Ալլահրն աւետարանտա վերտէյի նօմոստան · վէ Պօ-
ղոս առաքեալըն սէօղէրինտէն նէյաթ էտէն տէյայիլի գավվէտ նի-
քեահրն իքինճի խասիյէթինի տախի , եանի չէօզիւլմէղ օլտուղունու-
թաստիղ , վէ պէյան էտէրէր · զիրա էկէրչի թապիաթը եարատան ,
ինսանը սայիր մախլուգաթ միսալի երբեքլի վէ տիչիլի եարաթմըշ ի-
սէ , պունլար պիր պիրինէ միւթէմատի սուրէթտէ մուավէնէթ , վէ
մուհապպաթ ճիհէթիյլէ միւթաճ տըրլար , վէ քէնտիլերինէ այրըլ-
մադ ույամադ · Սանիյէն էկէրչի էվվատ փէյատ էթմէք իչին , եարա-
տան Ալլահ թաալիաթա իլգու նիքեահ հիքմէթինի իճատ էթմէ լսէ ։

դարը ։ վէ էրքէյին պիր պիրինտէն այրըլմամասը մաւթլաղ լազըմ տըր ·
քի էվվատլար փէյատ էթմինէր · վէ փէյատ օլան էվվատլար , սահին
փէտերիմ պու զաթ տըր · սահին վալիտէմ պու զաթ տըր տէյի պիլ-
սինէր · պէրիյէսինէր · դարընը դօճատան հիչ պիր վազըթ այրըլմա-
սը ույամադ · Էկէրչի պիր դարը քէնտի դօճասընը աղլղ եաթաղը-
նա խրյանէթ էտէրսէ , եախսա երքէք քէնտի դարըսընը մուգատտէս
եաթաղընա խիյանէթլիք էտէրսէ քէլպ (չուն) , թէսմիյէ օլունուր ·
չիւնքի հայվանլարը պու էն մէքրուհ ճինսի տիր · քի եաթաղ պիլ-
մէղ , հադդլըսընը պիլմէղ · · · ·

ՈՒԸ · Ալլահրն վէ Քրիստոսուն պու խուսուստա օլան նօմոսու-
նա կէլէլիմ · (Մատթ· Ե· 32·) « Հէր քիմ քի քէնտի դարըսընը զինա
[illegible] զինա էթմէյիր · վէ [illegible]
[illegible] ալը , զինա էտէր » · Թէքրար (Մատթ· ԺԹ· 9·) « Լաքին սիզէ
տէրիմ · զիրա հէր քիմ քի քէնտի գարըսընը նէ տէ զինա իլլին (եա-
խսա տէյիլ զինա իլլին) պօշարսա վէ զայրըսընը ալըրսա , զինա է-
տէր · վէ օ քի պօշանմըշը ալըրսա , զինա էտէր » · Քրիստոս էֆէն-
սիմիզին պու սէօղէրի պիր երքէք քէնտի գարըսընը պօշարսա ,
վէ զայրըսընը ալըրսա , զինա էտէր · տէմէք · մալիւմ քի զինա էթ-
մէք նիքեահ նիզամընճա հադդլըսը օլմայան պիր քիմսէ իլէ օլան ֆիրի-
ի չէնկիյ տէրլէր · քէզալիք պօշանմըշ գարըյը ալան երքէք զինա է-
տէր · զիրա հադդլըսը տէյիլ · Տէմէք քի քրիսթիյան նիքեահը չէօ-
պիւլմէղ , պու մանայա բրօթէսթանլար տէրլէր · Քրիստոս դարընընն
Ֆահիշէլիսինի երբէկինէ քէնտի գարըսընը պօշամայա քեաֆի սէպէպ
թարթուլար · լաքին [illegible] · Քրիստոսուն [illegible] · [illegible]
տիլ · վագաա դօճասը ֆահիշէ գարըյը պօշար , լաքին քէնտիսի տէ
զայրըսընը ալըրսա Քրիստոսուն դավվինէէ զինա իլլէր · Բրօթէսթան
տէր · Քրիստոս պիր դօճայա սէլահիյէթ վերտի քի դարըսընը զայ-
ըրսը իլէ զինա էթտիյինի կէօրտիւլմէնտէ օնու պօշասընն · պիղ տէ
տէրիղ քի , օ դօճանընն օնու պօշամայա հադդը վար տըր · լաքին Քրի-
սիստոս տէմէյօր քի պօշարդոտան սոնրա դօճասը տիկէրինի ալսընն ·
Իշթէ Քրիստոսուն պու սէօղէրինի գուլագլարըյլա իշիտէն Առաքեալ-
լար պիլէ թըպդը պիղիմ տէտիյիմիզ վէ անլատըղմըզ կիպի անլատը-
լար · քի թաաճճիւպ էտէրկէ , Քրիստոսա տէտիլէր · (Մատթ· ԺԹ·
10·) « Մատէմ գօճա իլէ դարը պէյնինտէ պու միսիլլու զարար վար
տըր , էվվէնմէմէք տահա էյի տիր » · եանի պիր սաամ քէնտի գարը-
սընը ֆահիշէլիք հայիտտէ պուլուրսա պօշայաճադ , ամմա էվվէնմէյ-
հէր , եանի գարըսըդ գալմադ սըգընթըսընը լեքէհէք · պու սուրէթ-
ով էվվէնմէմէք տահա էյի տիր · Քրիստոս էֆէնտիմիզ Առաքեալա-
րին անլատըղը պու մանայը քէնտիսի տէ թաստիղ էտիպ օնլարա տէ-
տիր · (11·) « Հէր քիս պու մանայա տայանամադ , անճադ քիմլէրէ
քի վերիլմիշ տիր օնլար տայանայիլիրլէր » · վէ տայանաճաղլարը

խուսուս տա չու իտի եանի, պիր ատէմ քէնտի ֆէնա գարբսընը պո-
չայըպ։ Ալլահ խաթրը իչին խատրմլար կիպի գարբսըզ գալմագ իտի։
Տիդգաթ իլէ Մատթէոսուն պու սէօզլէրինի օգու, սահիհ մանա պու
տուր։ Գուրատա պիզ պազը Աստուածաբանլարըն վէրտիկի տիկէր մա-
նայրտա գապուլ էթսէք, մուզայիր օլմազ։ եանի իչպու զինա սէպէ-
պի իչին սէօզիւն մանասը, Ֆանթէսգա եախսօտ նիքեահսըզ ատէմ
եանընտա զէվեք կիպի տուրան մանթէնութա հագգընտա տախի օլա-
պիլիր։ քի Ֆահիշէլիք տիր։ վէ պու Ֆահիշէյի սէֆ էթմէք էյի տիր,
քի զինա օլմասըն։

ՈԼԹ։ Կէլէլիմ բրօթէսթանլարըն իսթէտիյի մանայէ, էկէրչի Գը-
րիստոս էֆէնտիմիզ, զինա էտէն դարբյը քէնտի գօճասը պօշասըն վէ
պաշդասընը ալսըն տէմիշ օլսա իտի, պունտա նէ պէօյիւք կիւճիւք
վար իտի։ վէ նէ զօրլուգ վար իտի քի Առաքեալլար Գրիստոսա տէ-
սինլէր «Էօյլէ իսկ էվլէնմէմէք տահա էյի տիր», վէ մատամ Գրիս-
տոս [illegible] վէրմիշ իտի։ եանի։ Ֆահիշէ գարբյը պօշամայա։ վէ
տիկէրինի ալմայա։ «Էկէր գօճա վէ զարը մապէյինտէ պէօյլէ պա-
րար վար իսկ, էվլէնմէմէք տահա էյի տիր» տէյի Առաքեալլարըն
Գրիստոսա տէմէյէ նէ միւնասիպէթի վէ լուզումի վար իտի։ էկէրչի
բրօթէսթանլարըն տէտիյի կիպի իսկ, Գրիստոսուն սէօզիւնտէ հիչ պիր
զօրլուգ եօղուտու։ Կէլ էօյլէ իսկ Գրիստոսուն սէօզիւնտէ նիքեահ-
ր ամմա սանրատան Ֆահիշէ օլմուշ գարբյը պօչայան քիշիյէ պէօյիւք
զօրլուգ վէ զարար վար տըր տէյէլիմ, եանի գարբսըզ գալմագ։ Այ-
լահ իչին սապր էթմէք։ Թահամմիլ էթմէք օնու քի բրօթէսթան ի-
չիթմէք պիլէ իսթէմէզ։ վէ ինսանըն նէֆսէ պաղլամագ թէհլիքէ-
սի վէ զարարը վար։ էվվէթ վար տըր։ Առաքեալլար իլէ տօղրու սէօ-
զիւ, տօղրու տույալըմ։ Վէ Գրիստոսուն իչպու Ալլահանի նոմոս վէ
թէնպիհինի գըրմայարագ։ էվվէթ Ալլահըն պիր ինայէթի մախսու-
սէսի օլմալը քի, պէօյլէ ազիր հալէ վէ պու զօր չէյէ պիր ատէմ տա-
յանապիլսին։ վէ Ալլահըն փատիշահլըզը խաթրը իչին քէնտի քէնտի-
նի խատրմ էթսին։ Տօղրուսու բրօթէսթան պունու գապուլ էթմէզ։
չիւնքի պիրինճի մադսէտլէրի թէն սաատէթինէ խալէլ կէթիրմէմէք
տիր։ ։ ։ տէֆա։ (Մ-էկ։ Ժ։ Ց։) Գրիստոսուն պու սէօզլէրինի եա-
զար։ «Օնու քի Ալլահ չիֆթլէշտիրսի, ատէմ այրմասըն»։ Վէ (11)
«Վէ տէր օնլարա, էկէր (պիր) էրքէք քէնտի դարբսընը պօշարսա,
վէ տիկէրինի այրբսա զինա էտէր։ վէ դարբ էկէրչի գօճասընտան այ-
բլբրսա, վէ պաշդա գօճանընը օլուրսա զինա էտէր»։ Գուրատա Գը-
րիստոս էֆէնտիմիզ պիր էրքէյէ քէնտի դարբսընը պօշամայա հիչ պիր
սէպէպ վէ էօզր իրայէ էթմէյօր։ էկէրչի Ֆահիշէլիք հիւնհասը գարբյը
պօշամայա պիր շարթը մուքթագ օլսա իտի։ Մարկոս հազարրտը։ պու
խուսուս քի Գրիստոս փարիսեցի օլան քէնտի խասիմէրինէ ճէվապ
վէրիյօրուտու։ Նէչին դարբ պօշամայա։ վէ դայրբսընը ալմայա օլ

գաստար լաղրմլը ճիւնայը Մարկոս իշարէթ էթմէյօր, չինքի նիքեա-
հրն պաղը չէօզիւլմէզ։ վէ մուվազգաթ չէօզիւլմէսի խուսուսա տա
եա (Նկատմամբ անկողնոյ) փարիսեցիներին սիւալի տէյիլ իսի։
անդադ նիքեահրն միւէպպէտ չէօզիւլմէսի իւզերինէ փարիսեցիներ սի-
ւալ էթմիշներ իսի։ (Տե՛ս Ռ. ՀԷՆ. ԻԴ. 1.) թալագնամէ ուսիլինի։

Գէզալիք։ (Գ. ԺԶ. 18.) թըպգը Մարկոսուն եաղաբղը կիպի
գարը պօշյան գինա էաէր տէր։ լաքին Գօղոս առաքեալ առնա ա-
ՀԸԳ (Ա. Կ. Ն. Է. 10.) «Եվի օլանլարա թէնպիհ էաէրիմ, տէյիլ պէն,
իլլա էֆէնտիմիզ, գարը գօճասընտան այրըլմասըն, վէ էկէրյի այրը-
ՍԸՐսա գօճասընտ տուրսուն, եախսա թէքրարէն գօճասը իլէ պարըշ-
ՍԸ վէ գօճայա (թէնպիհ էաէրիմ) քէնտի գարըսընը պրագմասըն»։
Ինթէ պուրատա Գօղոս առաքեալ, էֆէնտիմիզին էմրինի այզ-
տան սէօյլէյօր։ եանի գարը գօճատան վէ գօճա գարըսընտան այ-
ՍԸՐլմասըն։ վէ այրըլըրսալար տա էվլէնմէօրնլէր։ եախսա թէքրար
պարըշսընալար։ Էկէրյի գարընը ֆահիշէլիկի պիր գարըը պօշամայա
սէպէպ օլմուշ օլսա իսի, մութլագ Գօղոս առաքեալ օնու եաղար ի-
սի։ պա խուսուսա քի, պու ֆահիշէլիք նիքեահրն էն լաղմլը պիր
շարթը օլտուղու ատա օլունուր իմիշ։ Վէ պու խուսուսա քի, պու-
պասլտէ թէքմիլ նիքեահրն, վէ պիքիրլիկին վէ մութվիէրլիքի նիքեա-
հրնրն։ վէ սայիր նիքեահրն թէֆէրրուաթը իւզերինէ խասսէթէն վէ
մէմուրէն եաղըյօր։ նէ ուամայիպ քի գարընը ֆահիշէլիկի նիքեահրն
պօշանմասընա սէպէպի վահիտ օլուպ։ Գօղոս առաքեալ օնու եաղ-
մասընը։ տէմէք սիր քի, նիքեահ պօշանմասը խուսուսունտա հիչ պիր
էօզր գապուլ էթմէզ։ Գէզալիք պիր զէվքէ (Հռոմ. Է. 2.) «Զիր-
էրքէյի օլան գարը քէնտի սաղ գօճասընա նօմուսա պաղլանմըշ տըր։
ամմա էկէր գօճասը վէֆատ էտէրսէ։ գօճանրն նօմուսունտան չէօ-
զիւլմիւշ տիւր»։ Լօյլէ իսկ հալան գօճասը սաղ տըր։ էկէրյի ախէր
գօճանրն օլուրսա քէլպ չաղրըլըր։ վէ էկէրյի գօճասը էօլիւրսէ։ վէ
գանրն պիր պաշգասընա վարըրսա։ քէլպ չաղրըլմազ։ նօմուստան ազատ
տըր։ Մատէմ ֆահիշէլիք նիքեահրն չէօզիւլմէսինէ սէպէպ իսի,
թըպգը էօլիւմ կիպի, ֆահիշէլիկի տէ տիկէր պիր իքինճի էօզր տէ-
մէլի իսի։ եանի ֆահիշէլիք վէ էօլիւմ ինսանը նիքեահ պաղլնտան
չէօզէր։ լաքին պէօյլէ տէմէտի։ եալընըզ պիր էօլիւմ թէք պիր սէ-
զէպ սիր, պաչգա եօք։

Ոխ։ Գ. իսպաթլարտան քեսֆիէն թաստիք վէ պէյան օլունուր
սի։ Քրիսթիյան նիքեահը հիչ պիր ճիւնա, եա գապահաթ իչին, վէ
նէ տէ գինա սէպէպի իչին չէօզիւլմէզ։ անճագ պիր էօլիւմ նիքեահ
պաղլընը քէսէր սէյօր Գօղոս առաքեալ։ անճագ գինա սէպէպի իչին,
պիր ատէմ պիր գարըը պօշար։ վէ տիկէրինի ալապիլիր։ ամմա է-
կէրյի պօշաբղը գարը ֆանթէզա, եախսա մանթէնութա մագա-
մընա, եանընտա ալը գօյուպ։ եէվմիյէ օնուն իլէ գինա իշլէյօրսա

օլ գրինել էվվէթ , օ միսկլլիւ նիքեահօրդ գահիշէյի պօշամալը . Պէօյ-
լէտէ Յիսուսեան թարիգվինտէն մէշհուր հայր Բասսալեա (Ի [illegible]
Ի-ը . Յ-ղ . [illegible]) եաղար . Նա-
սրլ քի եօգարտա սա ղիքը էթտիք .

ՈԽԱ . Գունուն իչին Տրիտէնդեան սինօթու ([illegible] Է.) « Հէր քիմ
քի Աւետարանը վէ Առաքեալլարը թալիմաթը մուճիպինճէ , ղէվճ վէ
ղէվճէնին , պիրիսինին ղինասը իչին Նիքեահը պաղը չէօղիւլէմէզ վէ
իքիսի , եախօտ պի կիւնահ օլան տաքի , քի ղինայա սէպլէպիկէթ
վէրմէտի . տիկէր ղէվճին սաղ օլտուղու հալտէ . տիկէր պիր Նիքեա-
հա կէչմէյէ դատիր տէյիլլէր . վէ օ քի Գահիշէյի պօշայրպ տիկէրի-
նի կէթիրիրսէ , ղինա էտէր . վէ ղարը քէղա ղինաքեար դօճասընը
պօշայրպ , ախէրինի ալրրսա , ղինա էտէր սէյի պէօյլէ էօյրէթտիկի
հալտէ , քիլիսէ եանրլլրը տէրսէ , նեղովեալ օլսուն չ .

ՈԽԲ . Պէլլարմինոս Յ-ղ . [illegible] Գ.Լ. Ժ.Զ. [illegible] 48.) խպլը-
ճա կէրէք շարդ քիլիսէսինին , կէրէք ղարսլ քիլիսէսի հայրապետէ-
րիտին չահատէթլէրինի պիրէր պիրէր . քրիստոնեայ Նիքեահրնընը , նէ
սէ ղինա սէպլէպի իչին , չէօղիւլմէզ օլտուղունու եաղար .

Ոսկերերան (Ղ Գրիգորիոս Ա. Կարն. Է.) « Պունա խարիճտէն թէր-
թիպ օլունմուշ նիզամլար կէթիրմէ քի , թալագնամէ վէրիլմէսինի էմր
էտիպ , այիրտ էտէր իտիլէր . ղիրա օլ կիւնտէ Ալլահ սէնի տէյիլ ծո-
լարա կէօրէ , իլլա քէնտինին թէէսիս էթտիպի նամոսլարա կէօրէ հիւքմ
էտէճէք տիր » եանի քէնտի էհլինտէ , մաագալլահ գահիշէլիք կէօ-
րիւրսէն , եահուտի նամոսու մուճիպինճէ հէման օնուն էլինէ թալագ-
նամէ վէրիպ , վէ սավրպ տիկէրիլէ էվլէնմէյէսին , Գրիստոսուն նա-
մոսու մուճիպինճէ թահամմիլ էթմէլիսին . ղիրա Ալլահ սէնի Մով-
սէսին նամս մուճիպինճէ չէրաթլամայաճաղ , անճաղ Գրիստոսուն
նամոսու մուճիպինճէ , քի թահամմիլ էթմէյի էմր էթտի . Պէօյլէ Ս.
Յովհան Ոսկերերան .

Իլլէպերիթեան սինօթու (313 դէ [illegible] 9.) չէօյլէ եաղար « պիր
քրիսթիյան դարը , քի քրիսթիյան ղինաքեար դօճասընը պրրագրպ ,
տիկէրինի ալրրսա , ալմասընտան մէն օլունսուն . վէ էկէրչի օնու կէ-
թիրմիշ օլուրսա , պրրագտրդը վէ ֆաթ էթմէտէն էվվել . էկէրչի խաս-
թէլիք օնա հաղորդ վէրմէյէ լուղում կէօսթէրմէզսէ , հալորդ ալմա-
սըն » . Ս. Հերոնիմոս (Թ-ղ. Ծե. — Ամբրոս. Էպ. [illegible] Հն. [illegible]
3) . « Հայան էրքէք եաչայօր , հէր նէ դատար քի , ղինաքեար իսէ ,
հէր նէ դատար քի հէր ֆահշիլէթէ դարդ օլմուշ իսէ , վէ պու խա-
պասաթլարտան էօթիւրու դարրսընտան թէրք օլունմուշ իսէ , օնուն
դօճասը ատտ օլունուր , օնտան պաչդա դօճա ալմասը եաղրշմազ » .
Ֆապիօլա մէշհուր Բոմա դատընլարընտան պիրիսի քէնտի դօճասընին
ախէրիլէ ղինատէ պուլունտուղու իչին ախէր պիր ատամ իլէ Նիքեահ
օլաու . լաքին սոնրա նէտամէթ կէթիրէրէք , էսկի ուսուլ իւղէրէ ,

ուսումի կանոնական ապաչխարութիւնու չէքմէք խոթէտի , Լատե-
րան ուլու քիլիսէսինտէ ապաչխարողլար սրրասընա կիրմիշ օլտուղու
իչին , եպիսկոպոս , քահանայլար , վէ ճէօմաաթ քէնտիսինի օլ հալ-
տէ կէօրսիւքլէրինտէ , հէրսի օնուն իւզէրինէ ամբլրպ , իլլէրինտէ
կէօզ եաչը տէօքմէյէն գալմասը . տեր սուրբ Հերոնիմոս .

ՈԽԳ . Մուսախսարէն Աստուածաբանական թէսմիյէ օլունան բա-
հան իգթիզասընա քրիսթիյան Նիքեահը , Պօղոս առաքեալը սէօղիւ-
նէ կէօրէ , Գրիստոս էֆէնտիմիզին մարդեղութիւնլարընը պիր Նիշա-
նէսի վէ էմմալի տիր . Նասրլ քի Գրիստոս էֆէնտիմիզ , քրիսէյի ,
եախօտ ինսանլրընը թէրք էթմէնին իհթիմալի եօղ իսէ , քէղա քը-
րիսթիյան Նիքեահրնտա պիր երքէկէ քէնտի գարրսընը թէրք էթմէ-
նին իհթիմալի եօղ տուր . (Նէֆ. Ե. 25.) « Եա երքէքլէր քէնտի գա-
ՐՐԼարրընը սէվին . Նասրլ քի Քրիստոս քրիսէյի սէվտի , վէ նէֆսի-
նի օնուն իչին թէսլիմ էթտի . . . քէղալիք , երքէքլէր քէնտի վի-
ճուտլարը կիպի , քէնտի գարրլարընը սէվմէյէ պօրճլու տուրլար . օ
քի գարրսընը սէվէր , քէնտի նէֆսինի սէվէր . . . պու սրրը պէօյիւք
սիր . վէ լաքին պէն Գրիստոսուն վէ քրիսէյնին հադրընտա սէօյլէ-
յորում » . Մատէմ Գրիստոսուն քէնտիլէրինէ վէրմիսի մուհապէթ
լութֆունուն պաղրլա իքիսի պիր վիճուտ օլմուշ տուր . վիճուտին
պիր եանրնտա պիր եարա չրգարսա , պիւթիւն վիճուտա էզիլէթ վէ-
ՐԻՐ . պիր եարա իչին օլ վիճուտ իքիյէ պէօլինմէզ .

ՈԽԴ . Բրօթէսթանլար Ալլահրն քէլամընա օլ գատար խահիշկիր
խուլուր , իչպու ղինա սէպլէպի իչին , գարը պօշամայը ֆէթվասընը
հալրընը Մատթէոստան ալրյորլար . քէշքի օնու տա տօղրու օղուլյուլ
տօղրու անղասալար . ղիրա Մատթէոս նէ տէ ղինա՞սէպլէպի իչին (եւ
ոչ վասն բանի պատնկութեան) տէր , եա Մարկոս վէ Ղուկաս վէ
Պօղոս առաքեալ տա միւքէրրէրէն պու մաստէ իւզէրինէ եաղրյոր-
լար . ղինա սէօղինիւ հիչ իչարէթ էթմէյէրէք . չիւնքի ղինա Նի-
քեահտան մուվաղգաթէն վէ եաթագճա անճագ այրրլմայա սէպլէպի
վարդի օլապիլիր . Մարկոս , Ղուկաս , Պօղոս առաքեալ . միւէպպէ-
սէն Նիքեահրն պաղրնա կէօրէ չէօղիւլմէմէսի իւզէրինէ , այրգտան
ապազրլար . Սէպեպ նէ տիր քի , պիր Մատթէոսուն եաղրդրընը . վէ
ՕՐՈՒՆՏԱ հիւքմինիւ անլտմայարակ քէնտիլէրինէ պէօյիւք պիր ֆէթ-
ՀԱ թութույորլար . վէ սայիր Առաքեալլարն սէօղլէրինի իրմաղ է-
սլյորլար . Ցիկէր հիչ պիր սէպլէպի եօղ տուր . անճակ քիլիսէյէ պարա-
ՐԸ Դայմակ , վէ պօղուղ մէշրեպէ այրդ պիր մէյտան ալմագ պրր ,
վէ գօլայլրդ պրր . Եա ֆաղիլէթ , բրօթէսթան թարիգատ գրրմէրին
պու պաամար մը իմիշ .

ԴՐՍՄԸ ՄԱԼԻՍ

ԵՎՎԷԼԱ ՆԻՔԵԱՀ ՍԸՐԲԸՆԸՆ ՄԱՆԻ ՍԷՊԼԷՊԼԷՐԻ, ՍԱՆԻՑԷՆ ԻՇՈՒՈՒ ԷՈՎԱՊԸ ԹԷԷՍԻՍ ԷՏԷՆ ՓԻԼԻՍԷՏԷՌԻ ՍԷԼԱՀԻՑԷԹ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

ՊԱՊԸ ԵՎՎԷԼ

ՆԻՔՆԱՀԸՆ ՄԱՆԻ ՍԷՊԼԷՊԼԷՐԻ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

ՈՒԽ · Իշպու Նիքեահ մանիյէի, եա էնկէլ օլան մէվատու իքի ճինս եախօտ իքի տիւրլիւ տիրլէր · Եվվէլա Նիքեահը ֆէսխ էտէնլէր օնլար տրը քի, պիր քրիսթիան Նիքեահընտա վուգու պուլուրսալար։ Օլ Նիքեահը քէէնլէմ եէքիւն (անվաւեր) · հիչ էտերլէր, եանի տէյիլ սահիհ օլան Նիքեահը, եա սատէ մատտի սուրէթտէ ադտ օլունուպ, չէրան օլմամըշ Նիքեահը · եախօտ օլ Նիքեահրն մէէմուրլէրինի նազասիլ տիրլէր տէյլ, իլան էտէր։ Իքինճի սէպէպլէր, քի սատէ մանի թէամիւ օլուրլար, օնլար տրը քի, Նիքեահ ադտընը տէյիլ ֆէսխ իլա դայրը ճայիզ, Նամէշրու (ապօրինաւոր) էտերլէր · եանի Նիքեահ Նիքեահ օլուրսաստա, զէվճ վէ զէվճէ · վէ սէպէպ օլանլար խէթա իշլէրլէր · Նիքեահը հէմ ֆէսխ հէմ մէն էտէն պու իքի ճինս սէպէպլէրի պիրէր պիրէր թասրիհ էտէլիմ։

ՈՒԶ · Ա· Եվվէլա Նիքեահը մէն էտէն սէպէպլէր · տէօրթ տիւրլէր · քիլիսէնին թէնպիհի · վազբթ · Նշան օրհնէք · ահտ, (եանի ուխտ)։

1· Քիլիսէ թէնպիհի, եանի քիլիսէ բէյիսի բուհանիսի պաղը գապուլա չայան էսպապա մէպնի մէն էտէր · եա էթտիրիր · քի պիր Նիքեահ ադտ օլմասըն · եա օտուր քի մէնն էտէր հերետիկոս եա հերձուածող քիմսէ իլէ օլ Նիքեահ օլմասըն · եա իճապ էտէն իլանՆամէ իճրա օլունմատըղընտան, եա Նիքեահ օլան քիմսէլէրին աթ եա ադրապալարընը (քի օլմասատա օլապիլիր) հիւանիւ բիդասընը թահսիլ էթմէք իլէն, քի պիր տէրէճէյէ դատար լազըմ տրը · պու արա տա Նիքեահ թէէվսիր օլսուն տէյու թէնպիհ օլունուր։

2· Վազբթ, եանի տիւյիւն ատէթի իճրա օլունանագ · վէ քիսէսէն թախսիս օլունան կիւնլէր պաչդա · վէ տիւյիւն օլմայանագ կիւնլէր պաչդա · վէ ամբ պէտիք տրուզ, բարեկենդանընտան հետո դալուստուն խիթամընա տէկին, վէ սայիր փէրիզ հաֆթալարը, վ տաղաւար եօրթուլարը էյամընտա · չինքի եա փէրիզ կիւնլէրին հիւրմէթէն · քի ապաչխարանք կիւնլէրի օլուզ, ծնլարտա զիկնէթ վ

զէվգ տէյիլ բուհանի, վէ խաֆի սըրը իճրասը եագըշմազ, իլա միւ-չերրէֆ եօրթու էյամը օլտուղունանան, ոնլարա բուհանիճէ · վէ տիկէր տիւնեավիճէ չէրէֆ, վէ զիկնէթ իխթիլաթը եագըշմազ տէրիզ · լաքին հասպէլ զարուր վէլ լուղում մէմնու օլան կիւնլէրտէ պիր Նիքեահրն օլմասը էլզէմ իռէ, սատէ Նիքեահ, եախօտ սալթանաթսըզ, սէսսիզ Նիքեահ իճրա օլունմասընա քիլիսէ հէրպար բանիմ պիր վաքիտէ միսալի բուխսաթ վէրիր, հանդիսաւոր թէօմիյէ օլան Նիքեահ, ոչ բէսմէն վէ սալթանաթ իլէ իճրա օլունուր · օ եալնըզ մէմնու տուր։ Տէֆա հանդիսաւոր Նիքեահ տէտիսիմիզ ճէմիյէթին տիւյիւն բաթբրթըսը իզտիհամը տէյիլ · եա քիլիսէնին իճրա էտէճէք բէսմի, վէ ալէնի ային ու ատէթին իճրասը մէմնու տուր · տէմէք · քի բիր իճրա օլունուր · եանի սէսսիզ · վէ դայրը բէսմի, օ տա մէճպուրի, վ զարուրի հալլէրտէ, վէ սրրալարտա։

3· Նշան, քի դայրըսը իլէ ադտէմճէ վուգու պուլուպ եէկտիդերինէ վէրիլմիչ դաթի պիր սէօզ սիւր · պատէհու պաղը էսպապա մէպնի օլ սէօզտէն տէօնէրէք, ֆէսխ օլունմուչ, եախօտ թէրաֆէյնի բիզասը իլէ տախի Նիքեահը մէն էտէր · չինքի թապիթ նօմուս իզթիդասընտան տրը քի, պիր քիմսէ ախէր իլէ ադտ էթտիյի մուգավիլէտէ, պախուսուս օ պիրինէ մաղարրաթը մուգավիլէտէ, վիսթէդիմ տուրմալը, վէ էկէրչի տուրմայրզ ախէր իլէ Նիքեահ օ-ղուրսա, Նիքեահը (վաւեր) լաքին (ապօրինաւոր) օլուր · եանի օլ Նիքեահ սահիհ, ամմա դայրը լայրգ տրը։

4· Ահտ, Նիյէթ · (ուխտ) էթմէք տախի օլաճագ Նիքեահա ճէնգ վերմէզ · ամմա գանը խուսուստա, եա քէնտինի թէն մուամէլէսինէ փաք սագլամագ խուսուսունտա, եա էվլէնմէմք, եա բուհանի պիր թարիդաթա կիրմէք խուսուսունտա, եա քանանայութիւն տէրէճէլէրինի սլմագ սէպէպ վէ Նիյէթի իլէն · վէ պու խուսուսլարտան էօթիւրու Նիյէթ · (ուխտ · էթմիչ օլան քիմսէ ադտը Նիքեահ էթմէսէն մէն օլունուր · եէթէր քի էթտիյի Նիյէթ · վէ (ուխտ) բէսմի միւսատտագ (ուխտ) օլսուն · վէ էկէրչի օլ Նիյէթի պէր թարաֆ էտիպ, էվլէնիրսէ, Նիքեահը Նիքեահ տրը, լաքին պէօմիւք կիւնահ իլէր · զիրա Ալլահրն քէլամը « Էթտիյինիզ վատը էքմալ էտէ » տէր։ (Ս-ղմ. ԽԹ. 14.)։ Վէ Ա· Կորնթ. Է· 5.)· Հէմ օլ քիմսէ սայիրինի ալտաթմագ խէթասընա կիրիֆթար օլուր · վէ պու մասիլէ հիյլէյի Ալլահրն քէլամը մէն էթմիչ տիր։

Պու սէպէպլէր իլէ օլունան Նիքեահլար մէմնու տուր · լաքին իճրա օլունանլար տախի Նաֆիզ, (վաւեր) տիրլէր · էկէրչի մէսէլէ բէյիսի բուհանիճինի միւրաճաաթ կախպ պունլարընը բէֆինի հավի դրին իսթէր, վէ ինու իսթիհսալ կանրսէ, հիչ պիր կիւնանը գալմազ։ (Սեր-գեյ Ալեքսանդրովիչ Լիպսկի. Ռուս-հայերեն բառարան. 1908. Բարդ-կան Ռուսերենաբանություն)։

Ոեէ · Բ· Նիքեահը ֆէսխ էտէն քէէնէէմնէքիւն (անվաւեր) էտէն · եանի պօշա չըգարան սէպէպլէր ան պէշ թանէ տիրլէր · Նանլըշ հալ ահտ · խրսրմլըգ · ճուննա · մէղհէպ ֆէրդի · ճէպր · աղիղ կարդ · Նիքեահ պաղը · սըհրիլէթ · (խնամիլիք) սինն · էսէպի ալէնի · կիպի Նիքեահ · լիադաթսըզ · դըզ դաչըրմակ · Գունլար ադտ օլունանաղ Նիքեահլարը բէտտ · վէ օլմուշ Նիքեահլարը ֆէսխ էտէրլէր · պունլարը տա պիրէր պիրէր թէֆսիր էտէլիմ ·

1· Եանլըշ · եանըլմակ Նիքեահա կէօրէ իքի թարդ իլէ վուդու պուլասլիլիր · ասըլ եանլըշ · վէ տօլայրտան · եախօտ թէֆէրրուաթը իւղերինէ եանլըշ · Ասըլ (դոյացական) եանլըշ օլ վագրթ վուդու պուլուր · հէր հաչան պիր էրքէք ալաճաղը դըզըն իւղերինէ ասըլճա ալտանը · պիլ ֆարդ Տիրուհիյի ալաճագ իքէն · Սրբուհիյի ալմըշ [illegible] լուրսա · պու սուրէթտէ Նիքեահ մէֆսուլս · հիչ տիր · չինքի ալանը միւրատը · վէ Նիյէթի · վէ բէյի Տիրուհիյի ալմագ իտի · սէյիլ Սրբուհիյի · Գու մուամէլէյի թապիաթ նօմոսու պիլէ ֆէսխ էտէր · Ամմա ալտըը դըզ զաթէն ֆիքրինտէքի դըզ օլուր տա · լաքին մէմուլ էթտիկի կիպի · վէ մաթլուպ էթտիկի հիւանի հալէրի օլ դըզտա պուլամայրպ · եանըլմըշ օլուրսա · օ եանլըշը Նիքեահը քէնտի պաշընա կէօրէ հիչ էտէմէզ · չինքի պաշընա · վէ ասըլ մաղսատի Տիրուհիյի ալմագ իտի · տէյիլ քի օնուն մուհասսէնաթընը · լարին էկէրլի · դըզ տա պու հալ · վէ պու մուհասսէնաթ օլուրսա · պէն օնու ալըրըմ · եախօտ պու հալ · վէ [illegible] եա իլէթ [illegible] սա պէն օնու ալմամ տէյի չարթը մութլագ կիպի · էվվէլինէն [illegible] յէթ ու միւրատը պէօյլէ օլուրսա · օլ վագրթ դըզըն քէմալէթ · եախօտ օլ մուհասսէնաթը ասլի (դոյական) օլմուշ օլուր · վէ իչու (դոյական) մուհասսէնաթ դըզտա օլմատըը հալտէ · ադտ էթմէ Նիքեահտա բէյի եօդ տէմէք · տիր · պիր մուդավէլէտէ տէ ալտ[illegible] եա վէրէնին թէքմիլ բէյի օլմազ · օլ մուդավէլէ օլմամըշ տէ[illegible] հիչ տէմէք տիր · (Տէ· Ս· [illegible] տէ չէլուլ [illegible]) · հադգընտա նասըլ իսէ, օղլան հադգընտա տա պէօյլէ տիր ·

2· Հալ · հալ տէմէյիլ · եանի պիր ատէմին ալտըը դըզ աղ[illegible] օլմալը · տէյիլ քի քէօլէ · եա էսիր դըզը · պու տա փէք աղ վուդ[illegible] պուլապիլիր · չինքի էսիրլիք տիւնեանըն էքսէր թարաֆընտա լավ[illegible] օլմուշ տուր · վէ վուդու պուլուրսա օլ Նիքեահ անվաւեր տիր ·

3· Ահտ · (ուխտ) իքի տիւրլիւ տիւր · [illegible] եա [illegible] դայրը բնամի · իչպու ալէնի ուխտ · եանի պիր ատէմ քէնտինի [illegible] ճէ մուամէլաթտան թէմիզ տագլամագ իչին · պիր բուհանի վէ [illegible] տատտագ թարիդաթա կիրիպ ահտ էտէր · վէ տիւնեատան տուր [illegible] լուրսա · իչթէ պու ահտ Նիքեահը ֆէսխ էտէր · ամմա եէթէր [illegible] օ ատէմ միւքէմմէլ թապիր օլունան Նիքեահտա պուլունմամըշ օլ[illegible] եօղսա Նիքեահը պաղը պաղի գալը · վէ թէրք էթտիկի պարը [illegible]

[illegible] իլէ էվլէնէմէզ · Գու ահտ օէպկպի (արգելմունք ուխտի) Ալ[illegible]ահը էմրիլէ մի · եօղսա քիլիսէ էմրիլէ մի Նիքեահը ֆէսխ էտիլ[illegible] · օլունան պաղը սիւալէ ճէվապ · Աստուանաբանլարը քիմի Ալ[illegible]ահը էմրի իլէ տիր · քիմի տէ քիլիսէ էմրիլէ տէր · Նասըլ քի ուխտ [illegible] եաղաճաղը (Զէ· Զէ Ա·) պու բէյ ազատ տըր · Լաքին [illegible] չուրասը տա տահիհ տիր քի · Ս· Ֆահանայապա իղնիլէ չէրի վէ ֆէվ[illegible]դէլատէ պիր խայր մագսէտի իչին · պիր ահտ պօղուլապիլիր ·

4· Կարդ · եանի սարկաւագլըգ · վէ քահանայլըգ · վէ եալիակոպոսլուգ տէրէճէսինի ալմըշ քիմսէ կարդ ալտըգտան սոնրա · էվվէ[illegible]իրսէ · օնուն Նիքեահը քիլիսէ էմրիլէ հիչ տիր · Գէյնէկ քիլիսէ կի[illegible] սարկաւագլըգ տանի պու դապիլանէն ատտ օլունուր ·

5· Խրսրմլըգ · եանի ադրապալըգ · իւչ տիւրլիւ տիւր · բապիարճա · բուհանիճէ · գանօճա · Թապիի ադրապալըգ պիր քէօքտէն · եանի պիր պապատան տօղուպ · կէլէն զէվթը գանճա եապրալըգը տըր · դիրա պունլար պիր դան վասէթասըլա · պիր պիրիլէ պաղը [illegible] · իմամի իչպու ադ[illegible] · էվվելա քէօքտէ · [illegible] պաչանկրճը [illegible] · եանի օ[illegible] տիկէրինտէն [illegible] օլմասը[illegible] · Սա[illegible] · [illegible]

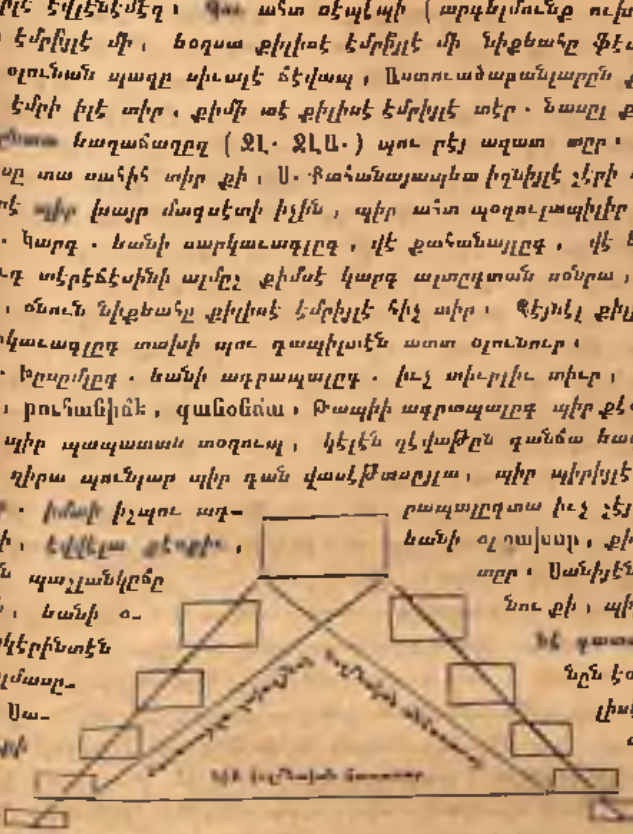

բապալըգտա իւչ չէյ այրրտ եանի օլ դանասը, քի սայիրտը · Սանիյէն տէրէնու քի, պիր չախ[illegible] [illegible] գատտը [illegible] նրն էօլչիւսիւ լիսէն ՀՐԳ[illegible]օլքէօքչրգան լէրին [illegible]

[illegible] տըր · Գու չրգկը տա իքի տիր · պիրի տօղրու չրգ[illegible] · տիկէրի եան եանա · [illegible] օլ չախսլարրն դաթարը տըր քի տիկէրինտէն էնէր · իքինճի տէ օլ չախսլարրն դաթարը տըր · քի քէօքլէրի պիր իսէ տէ · լաքին պիր պիրինտէն էնմէզլէր · Գու եան եանա չրգկը · եա պիր պիրինէ միւսաֆի տիրլէր · եա քէօքլէրինէն միւսաֆի տէրէճէտէ եաղրն եա ուղադ օլտուգլարրնտան · միւսաֆի տիրլէր · Տօղրու չրգկրտա պուլունան զաթլէրին ադրապալըգը · [illegible] տիրլէր · Տօղրու չրգկրտա պուլունան զաթլէրին ադրապալըգը · [illegible] գաչ [illegible] օլուրսա [illegible] · Նիքեահը [illegible] վէ ֆէսխ էտ[illegible]էր · եան եանա չրգկրտա օլան զաթլէրին ադրապալըգը տէօրտիւնա[illegible] տէրէճէլէյ գատտը · պէյնլէրինտէ օլան Նիքեահը հիչ էտէր · պէ[illegible]չինէվտէ ճէվապ վէրիր · Գէօք կէրէք պապատան · կէրէք [illegible] պաչանը · վէ ասըլը · վէ պու անա իսթէր մէչրու օլսուն · իսթէր [illegible] (եանի օրինաւոր · ապօրինաւոր) նինէ դան դան տըր ·

[illegible] չրգկրտա պուլունան ատէմլէրին իլը ատրլէճէտ օլան ադ[illegible] · Թապիաթ [illegible] իլէ Նիքեահը [illegible] վէ ֆէսխ էտէր · [illegible] ատրէճէտէ, քէղալիք ուսում Աստուանաբանլարը բիլմէ[illegible]

կէօրէ • եան եանա չըզկըտա պուլուսան զաթլէրին , իլք տէրէճէ ապ-
բապալըդ , այնէլ եապին . (հաւանականագոյն) թապիաթ նօմոսու
իգթիզասընտան նիքեահը ֆէլսֆա էտէր • եանի դարտաշ , գրդ գարը-
տաչըը ալմայա հիչ պիր վուզուլի եօգ տուր • վէ Այլանը չիֆտէն
թէնպիհինտէն էօթիւրիւ մէնմու տուր • հաթտա փութիւրէսսի , վէ
այլադի Դիլիթլէր պիլէ պունա մէսաղ կէօսթէրմէմիշլէր , սայիր տէ-
րէճէլէրէ կէօրէ լէֆֆէն , վէ եէօքիւնէն տէօրտիւնճիւյէ տէկին , ան-
լիսէ նիքեահլարը մէվսուֆա , վէ նադատիլ պուլուրմուշ •

Բուհանի ադրապալըդ , վաֆթիզ սըրրընը իճրասընտա , [illegible]
հայր օլան քիմսէ , գուճաղընա ալըրը գրդ իլէ ադրապա գուրը • [illegible]
պատէհու օնու իլէ նիքեահ ադա էտէրսէ քիլիսէ գավանինի ահրեա-
մընճա , նիքեահլարը միւնֆէսիխ տըր • վէ վաֆթիզ էտէն , վէ վաֆ-
թիզ օլան , վէ պունուն աթալարը կինքահայը , վէ սանը , վէ պունուն
աթալարը պէյնինտէ վուդու պուլան նիքեահ ֆասիխ տիր • Լարին ,
բեսմի , վէ այնի սուրէթտէ , վէ կինքահայր ադիլ պալիզ օլուրսա
վէ չօճուղուն փէտէրինտէն , վէ մատէրինտէն միւնթէխապ օլմուշ օ-
լուրսա , վազասա նիքեահլարը միւնֆէսիխ տիր , դայրը ըէսմի օլուրսա
, նիքեահլարը նամֆըզ , (վաւեր) տիր •

Գանուունճա ադրապալըդ • հայան պիր ատէմ պիր գրդը էվլատ •
նա օղուլ էտինիր • իչպու օղուլլուգ իլքի թարդ տըր • թիքմիլ , վէ նա-
թէրմիլ • թէքմիլ , հայան պիր զաթ թէմամիլլէ սայրըսընա օղուլ-
լուր • վէ նիզամէն տիկէրինին եանընա կիրէր , վէ օնուն միրասը-
բու օլուր • նա թէքմիլ • հայան թէմամիլլէ օղուլ էտէնին , [illegible]
նասճա փէտէրինին (պապալըդընը) հիւքմիւ թահթընա կիրմէ-
իչպու թէմամի օղուլլուգ • օղուլլուգա քէնտինի իթթիխազ [illegible]
լէ ադրապա օլուր • վէ պունուն իչին նիքեահլարը մէֆսուխ [illegible]
պու տա քիլիսէ գալիտէսինէ մէպնի • Օղուլլուգա ալան , վէ [illegible]
լուգ • վէ պունուն էվլատլարը պէյնինտէ ադրապալըդ [illegible]
չին , թըպգը տօղրու չըզկըտա պուլուսան զաթլար միսալի , վէ [illegible]
լէրինտէքի թապիի ադրապալըդ կիպի • պէյնլէրինտէ վուդու [illegible]
նիքեահ ֆասիխ տիր • Տէֆա օղուլլուգ , վէ օղուլլուգ էտէնի , [illegible]
լատլարը , եան եանա չըզկըտա կիպի ադրապա տըրլար • տէֆա [illegible]
լուգ էտէնին , վէ օղուլլուգ օլանը գարըսը • վէ պունուն կիպի [illegible]
պունուն մուգաֆիի օղուլլուգ օլան վէ օղուլլուգ էտէնին •
պապալըդընը գարըսը պէյնինտէ տօղրու չըզկըտա կիպի ադրապա-
լըդ հաբլ օլուսա , պէյնլէրինտէ վուդուսա կէլէն նիքեահը [illegible]
տէր • [illegible] ադրապալըդ տա նիդամի , վէ թէմամի օլուսա [illegible]
եալընըզ իլք տէրէճէյէ կէօրէ տիր • նա թէմամ օղուլլուգա , [illegible]
լըգ իլէ նիքեահ ճայիզ տիր • (Տ• Լիլոի , Բուլոյան Ա[illegible]
Բիւն Թ• , 1027• Ցոչ Ամասիոյ •

6• Սըհրիյէթ • (եանի խընամիլիք) , օլ եաղընըլդ տըր [illegible] , պիր

էրքէք ալտրդը գարընըն խըսրմիարրյա փէյտա էտէր • քէգա գարրըը
քէնտի գօճասընըն խըսրմիարրյա • սէպէպի • գարը վէ գօճասը թէն-
[illegible] պիր պիրիյէ իսթիլաթ վէ իճթիմա էթմիքլէրի իչին տիր • [illegible]
[illegible] գարագալ Գօղոս առաքեալ (Ա• Կորն• Ե• 1• 2• 3• 4•) օլ էվլատը
[illegible] էտիյօր , քի փէտէրինին գարըսընը ալմըշ իսի • Իչպու սըհրիյէթ
[illegible] եալընըզ նիքեահճա իսթիլաթա պադմազ , եա պիլա նիքեահ , վէ զի-
նալընըզ նիքեահճա իսթիլաթա պադմազ • եա պիլա նիքեահ , վէ զի-
նա պապընտա պիլէ իճրա օլունան իսթիլաթընտան , վէ իճթիմա-
ատ պիլէ իճրա օլունան իսթիլաթընտան , վէ իճթիմա-
տան հաբլ օլուր • իճթիմա էտէն քիմսէլէր , սատէ պիր պիրինին խը-
սրմարը իլէ խնամի օլուրլար • Մէսէլա Գեորգոս քէնտի էնի Սրբուհի
սրմարը իլէ խնամի օլուրլար • Մէսէլա Գեորգոս քէնտի էնի Սրբուհի
[illegible] իճթիմա էթմիյի իչին , Սրբուհինին խըսրմիարրընը հէփսի իլէ խը-
[illegible]մի օլուր • քէգա Սրբուհի Գեորգոսուն քեանֆիէյի խըսրմիարը իլէ
[illegible]մի օլուր • քէգա Սրբուհի Գեորգոսուն քեանֆիէյի խըսրմիարը իլէ
[illegible]տրին Գեորգոսուն , վէ Սրբուհինին խըսրմիարը քէնտի պէյնլէրինտէ
[illegible]մի օլամազլար , մէչհուր տուր • քի խնամիլիք խնամիլիի տօղուա-
[illegible]մի օլամազլար , մէչհուր տուր • քի խնամիլիք խնամիլիի տօղուա-
[illegible]մազ • Գունա պիլինէն տիր • քի կաթողիկէ քիլիսէտէ ուսուլ օլ-
[illegible]ուշ , պա խուսուս լաթին քիլիսէսինտէ , քի Գեորգոս Սրբուհիի ա-
[illegible]ուշ , պա խուսուս լաթին քիլիսէսինտէ , քի Գեորգոս Սրբուհիի ա-
[illegible]ը , Գեորգոսուն սիրատէրի պուլուսանան Տիգրան , Գեորգոսուն էնի

պունկարքն պիրիսիյլէ էվլէնէմէզ · էվլէնսէ Նիքեահը ֆասիխ (ոյնէ) տիր · (Տէ՛ Ս. Լիյոէ Ալֆոնսս Բուրյոկան · Թլ. 1070. 1075. 1069) · Պու մէմնուաթ քիլիսէ թէնպիհինտէն տիր · (Տէ՝ Ուրբ Բուրյոկան Ալֆոնսիանբիան Թլ. 1507—8—9—10—11 · ևն.)

7. Էտէպի · ալէնի խնամիլիյին պիր տիւրլիւսիւ օլան , եագընլըգ , եա ադրալալըգ տըր · քի իճրա օլունան բէսմի նըշանլամասան , վէ սահիհ Նիքեահտան , եանի միւքէմմէլ օլմայան Նիքեահտան քի նըշանլը էրքէկին նըշանլըսընին խըսըմլարը պէյնինտէ · քէղա գըզլն · վէ նըշանլըսընին խըսըմլարը պէյնինտէ հասըլ օլուր , բէսմէն իճրա օլունան նըշանտան հասըլ օլան ալէնի հագգը էտէպ թէսմիյէ օլունուր , վէ պիրինճի տէրէճէյէ գատար քիլիսէ թէնպիհի իլէ Նիքեահը ֆէսխ էտէր · լաքին էկէրչի սահիհ Նիքեահտան հասըլ օլուրսա , իշպու ալէնի հագգը էտէպ տէօրտունճիւ տէրէճէյէ տէկին Նիքեահը մէն էտէր ·

8. Ճունհա · ճինայէթ , եանի պիր ատէմ քի տիկէր էվլի օլան պիր գարընին գօճասընը · եա էօլտիւրիւր · եա օլ գարը իլէ ֆիլիլէնի իճրա էտէր , եա հէմ գօճասընը էօլտիւրիւր , հէմտէ գարըսը իլէ ֆիլիլէնի իճրա էտէր պատէհու քէնտիսինի ալմադ իչին , վատ էտէրէք · վէ գարը տա պունու դապուլ էտէրսէ · Պու ճինայէթ օլ մոսիլլիւ Նիքեահլարը մէն վէ ֆէսխ էտէր , քի մագսէտլէրինէ մուվաֆֆադ օլամայըպ , պու ճինայէթլէրտէն վազ կէչսինլեր · (Տէ՝ Լիյոէ 1037) ·

9. Մէղհէպ իխթիլաֆը · եանի պիր քրիսթիյան , քրիսթիյան օլմայան պիր քիմսէ իլէ էվլէնմէք մուրատ էտէրսէ · Նիքեահը քէչէն լէմ եէքիւն հիւքմիւնտէ տիր · Պիր դաթօլիք պիր հերետիկոս քիմսէ իլէ էվլէնիրսէ Նիքեահը քէչէն լէմէքիւն տէյլլ · անճագ Նիզամըզ (ապօրինաւոր) խաթալը տէմէք օլուր ·

10. ձէպր · եանի ճէպրէն Նիքեահ , եա գըզա խէվֆ վէրէրէք , հէմ աղըր խէվֆ · եանի էօլիւմ թէհլիքէսի վէ մանէվի էօլիւմ · եանի աղըր տէրէճէտէ էթիպար գըրկընըզը · քի էօլիւմէ պէրապէր տիր · իշպու ճէպր , օ մոսիլլիւ Նիքեահը մէն էտէր , վէ հիչ հիւքմիւնտէ թութար ·

11. Պաղը Նիքեահ · էվլի օլան քիմսէ , դարըսընը թէրք էտիպ , տիկէրիյէ էվլէնիրսէ , եախսա պիր գարըսը օլուպ , օնուն սաղըրընտա տիկէրի իլէ էվլէնիրսէ , օնուն Նիքեահը միւնֆէսխ տիր · չիւնքի Ալլահն թէնպիհինտէն մէմնու տուր · չիւնքի Նիքեահն պիրլիկինէ , վէ մաղսութիյէթը խասիյէթլէրինէ մուղայիր տիր ·

12. Եաչ , սին · եանի հատտը պիլուղէ դէվճին , եա զէվճէնին վարմասան Նիքեահ վուդու պուլուրսա · օլ Նիքեահ մէֆսուխ տուր · քէղա տիվանէլիք խուսուսունտա վուդու պուլան Նիքեահ · Զէվճլէրտէ պու եաչէն դարարի դըզլար օն իլի եաչընտա օլմալարը , վէ օղլանլար հիչ օլմազսա օն տէօրթտէ · Ֆագաթ էկէրչի , եաչլարընին դուսուրունու թասիֆաթլարընը քէօթիւլիւյիւ իլմալ էտէրսէ , օնտան էվվէլ Նիքեահ ճայիզ վէ նաֆիզ (վաւեր) տիր ·

13. Կիզի Նիքեահ · հասըլ քի չարդտա քահանայ օգուտմասը իլէ Նիքեահը թէրսիմ , վէ իճրա էտէր · զարսրտա տախի պիր քեահին իլէ իլի չահիտի չէրի օլուսն , մութլագ հաղրը պուլունմալը քի , Նիքեահ իճրա օլունա պիլմէն · պունկարքն օրմասընը հարամ օլ Նիքեահ քէէնկէմ եէքիւն տիւր · Զէվճ վէ զէվճէ օլ Նիքեահէն ադտրնա նագապիլ տիրլէր · Տրիտէնդեան սինոթու պէօյլէ իլան էտէր · Սինոթուն պու դարսրը հէր նէրէլէրտէ իլան վէ գապուլ օլունմուչ իսկ , օրտարտա օլան կիզի Նիքեահլար , քէէնկէմ եէքիւն տիւր · իլան օլունմայան մահալլէրտէ Նիքեահլար նաֆիզ տըրլար · Ֆագաթ չարդ քիլիսէլերի ուսիւլ վէ իթիդաթը գատիմէլերինէ պինաէն , քահանայսըզ Նիքեահ ֆահշիյէթ ատտ օլունուր · վէ ճէզասը վար տըր · թէէտիպ օլունուր · Շարդը ատէթի պէօյլէ տիր ·

14. Լիյադաթսըզլըգ · եանի զէվճ վէ զէվճէ Նիքեահը իդթիզասընտան օլան թէնճէ իճթիմալերի , վէ Ս. Լիկորիյէ կէօրէ , իճթիմա օլուպ , թօխում սաչըլամասասը ատտ օլունուր · գարըտա միւզայիդայը մահէլ , էրքէքտէ պէրուտէթը հալ · իքիսինտէ տէ ատէմի վէ չէր իմալ , վէ տէ խատրմըզ Նիքեահը մէֆսուխ էտէրլեր , վէ թութարլար · Ֆագաթ պունկարքն տա չէրայիթի վար տըր · էվվէլա , իշպու իլլէթ մալիւմ օլմալը · սանիյէն գապլէլ Նիքեահ զէվճ եա զէվճէտէ մէվճուտ օլմալը · սալիսէն , մուդիմ , տայիմի իլլէթ օլմուչ օլմալը , բաղիէն իշպու լիյադաթսըզլըգ , եա թասդիկ օլմուչ օլուր , եա սէնատաթ իլէ , եախսա սէհիրպազլըգ · եա չէյթանընը մէն էթմէսի իլէ տէ օլապիլիր · խամիսէն ումումի եա մախսուսի եանի եա ումումէն հէր ատէմ կէօրէ , եախսա պիր գարընին պիր օլ ատէմէ կէօրէ , տէյիլ սայիրլէրինէ կէօրէ լիյադաթսըզ օլմասը ·

Իշպու Նիքեահտան էվվէլ օլան լիյադաթսըզլըգ , եախսա տայիմի օլան ումումի , վէ մախսուսի օլան իլլէթ , Նիքեահը քէէնկէմ եէքիւն հիւքմիւնտէ թութար · ամմա մուվաղդաթ օլան , վէ պատէլ Նիքեահ զուհուր էտէն լիյադաթսըզլըգ Նիքեահը հիչ պիր վազբթ պօղամազ · Զիւնքի Նիքեահը իքմալի հաղրէսի Նիքեահէն ասլինտան սայրլամազ · վէ գասդիկ քի սոնրա իճրա օլուր · գանունճա իչ սէնէ թէճ

ՊԱՂԸ ՍԱՆԵՒ

ՆԻՔԵԱՀԸ ՄԷՆ ԷՏԷՆ ՍԷՊԷՊԼԷՐԻ ՎԱՂ ՈՒ ՆԱՍՊ ԷԹՄԷՋԼ ՓԻԼԻՍԻՏԷՐԻ ՊՈՒԼՈՒՆԱՆ ՀԻՒՐԻՄԷՔ ՎԷ ՍԷԼԱՀԻՑԷՔ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

ՈՒԽԸ · Զարթէ պալատէ քրիսթիկան նիքեահրնըն սըրր օլտուղուն պէյան էթտիք · Մատէմ պու նիքեահ սըրր տըր, տէմէք քի դայրի չէրի օլան նիքեահլարտա պու սըրրը մէն էտէն սէպէպլէրի անհաղ քիլիսէնին իրայէ էթմէյէ հադգը սարիէի վար տըր · Պունու բլրօթէսթան ինքեար էտէր · սէպէպի, չիւնքի նիքեահ սատէ պիր տիւնեավի մուդաֆէէ տիր տէյի խոտտա էտէր · Պիզ պալատէ նիքեահրն սըրր օլտուղունու · վէ իչպու նիքեահտա լութֆուն վէրիլմէյիր · վէ պու լութֆ նիքեահրն ադրը վաղիֆէլէրինի լայըգը վէճճ իւզէրէ իճրա էթմէք իչին · վէ նիքեահտան նէչսէթ էտէն սիւրուլիւ տիւրլիւ ֆէլաքէթլէրէ թահամմիւլ էթմէք իչին վէրիլիր օլտուղունու պէյան էյլէտիք · Տէմէք չի սըրր տըր, հէմ էօյլէ տէ պիր սըրր տըր քի, մութլադ մուգավէէլէ համիլ վէ շամիլ պիր սըրր տըր · Տէմէք քի, նիքեահ քիլիսէնին ռուհանի հիւքմիւ թահթընտա պուլունան պիր քէյֆիյէթ տիր · Եանի պու նիքեահրն մատտէսի մէշրու, եախոտ նամէշրու պիր մատտէ մի տիր · պու քէյֆիյէթ տէ քիլիսէնին հիւքիւմէթինտէն մէնուէթ, վէ օնա բահի պիր մատտէ տիր ·

ՈՒԽԹ · Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտիսի (Մատթ. ԺԹ. 9. Մարկ. Ժ. Ղուկ. ԺԶ. 18. վէ Պօղոս առաքեալ Հռոմ. Է. 3. Ա. Կորնթ. Է. 10) · Նիքեահ պաղընընը մանի սէպէպնի իճատ, վէ իրայէ էթտի, վէ մուճիպլինճէ Պօղոս առաքեալ օնու իլան էթտի · Քրիստոսուն վէ առաքեալը պու սէօզլէրինտէն աչըգ կէօրունիւր քի, նիքեահ պաղը նիքեահը քիմսէյի սայիր պիրիյէ եվէնմէտէն մէն էտէր · մատէմ պիր թէն օլտուլար · օլ պիր թէն պիր վիճուտ օլտուղու իչին, դայրը թագսիմ դապուլ էտէմէղ, քի դայրըսընա տաբի իչնագ օլապիլսին · եախոտ թագսիմ օլապիլսին ·

Հէմ Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտի նասպ էթտիյի էսբարրն սուրէթի լայըգէտէ իճրասընը, վէ իտարէսինի քիլիսէյէ մէրտի · (Ա. Կորնթ. Դ. 1. « Ինանալար պիզիլէրի էօյէ պիլսինլէր, Քրիստոսուն մէէմուրէրի վէ Ալլահրն էսրարրընը պին պայշլարը » · Թէքրար · (Դ. 9.) « Զիրա Ալլահրն մուայէթ մէէմուրէրիմիզ » · (Գալ. Գ. 2.) « Հանան բապպրն խըզմէթինէ տէվամ էտէր իտիլէր · վէ փէրիզ Թուրթար ըտըլար · ադիզ բուհ տէր · պանա Բառնաբասը վէ Սօղոսու · (հանի Պօղոսու) սէյլին օլ մէէմուրիյէթէ · քի պէն օնլարը չաղրըմ-

[illegible] · · · » · Վէ (9. 6.) եէտի սարկաւագլարրն ինթիխապ օլմասը, վէ Առաքեալլարրն պունլարրը իւզէրինէ էլ դօյմասը · Վէ (Ա. Տիմ. Դ.) եպիսկոպոսլար վէ սարկաւագլար · Նէ թարզ ատէմէր օլմալա[illegible] · վէ նէ քէմալէթ իլէ մէեկլուգ վէ միւզէյյէն օլմալարը · Վէ (Ա. Տիմ. Ե. 22.) « Զար չափրգ պիրինին իւզէրինէ էլ գօյուպ կիւնահլարը[illegible] հիսսէտար օլմայասրն · Վէ դարթ · (Ե. 28.) սիւրիյիւ կիւթմէք վէ չօպան վէ նաղրը օլմագ · Վէ պու միսիլիւ մէէմուրիյէթլէրին հէրիսի քիլիսէ մէէմուրլէրինէ բաճի, վէ խիթապ օլարագ, քիլիսէ ատ[illegible]լահիյէթին, վէ իմթիյազրն օլտուղունու կէօսթէրիրլէր, վէ ֆրիսանուն էսրարրընրն քեաֆֆէսինէ, Նասրլ քի նիքեահ սըրրընա տատ[illegible], տանկը մատտէլէրին մէրի օլաճաղրը, եալընրգ քիլիսէ մէէմուրլերի թախտա էտէճէք տիրլեր · Քէզա Հերոդէս Յովհաննէս Մկրտիչի պաշրընը քէստի իսէ, պու սէպէպէ մէպնի իտի · (Ղուկ. Զ. 17. [illegible]) Տէմէք քի, քիլիսէնին հիւքիւմէթի վար տըր · վէ պու հիւքիւմէթ Քրիստոստան վէրիլմիշ տիր · վէ պու հիւքիւմէթէ իսթինատէն քիլիսէ մէէմուրլերի, չու Նիքեահրն իչինտէ, չու զաթ չէրի մատտէ [illegible] · պու զաթ նիքեահ օլապիլիր, տիկէրի օլամազ · տէմէյէ հագգը սարիէի վար տըր · Վէ [illegible] առաքեալ պունա պինտէն խընամիւ[illegible], վէ ադրապալրգ նիքեահրն սէպէպի մանիսի տիր տէյի, իլան [illegible] · վէ պու սէպէպէ մէպնի օլ կորնթոսու, քի փէտէրինին ֆա[illegible] մուզայիրի նամս ալմըշ իտի · Պօղոս առաքեալրն, վէ քիլիսէնին ճէզասընա ուղրասը · (Ա. [illegible] Ե. 1. 4. 5. եւն) · « Ի միսիր · Ֆէնա քիմսէյի Օիսուս Քրիստոս էֆէնտիմիզին վէ պէնիմ [illegible] Թօփլանըպ, չէյթանա Թէսլիմ էթմէյի սինիզ » · (13) « Բարձէ [illegible] 'ի միջոյ ձերմէ · Ֆէնայը իչինիզտէն զալտըրրն » · Պօղոս [illegible] օ մինսիլի նիքեահը մէն էտիյօր · զինա թէսմիյէ էտիյօր, հէմ [illegible] օլէ պիր զինա քի, [illegible] պիլէ էմասի օլմամըշ [illegible] · Քիլիսէ նիքեահը լազմ էտէն պու էսասը, Թա պիտայէթի թէշքիլմիտէն պէրի իսթիմալ էյլէտի, վէ հալա էյլէմէքտէ տիր · Պունու [illegible] Ալլահրն չիքահէն [illegible] էօյրէտիր · վէ քիլիսէնին պու [illegible] իւզէրինէ հիչ պիր հերետիկոս չէքք վէ չիւգէ էթմէմիշ էքէն, Լութէր վէ Գալվին բրօթէսթանտլըգ սէրկէրտէլէրի չիւպհէ [illegible] ·

Պունու տէտիյիմիզ մուվաֆրգ ադիզ հայրապետլէրին Թահրիրաթը վա[illegible] տըր · Ա. Իգնատիոս վկայ ([illegible]) չէյլէ նամա[illegible] · « Նաղըշրը քի կիւվէնիլեր վէ կէլինլեր եսիսկոպոսուն բա[illegible] · Ուղէրինէ նիքեահ օլտուրլար քի նիքեահ, տէյիլ չէնվէթ իչին, [illegible] Քրիստոս իչին օլմուշ օլտուն · Քէղալիք Յուստինոս վկայ · պէտ[illegible] մաղիրէթ Թահրիրաթընտա (Apologia major) » · « Նասրլ քի [illegible] քերբէ իճան Նամսու իւզէրինէ էվվէլնէ քիմսէլեր · · · Կիզիմ միւտէրրիսիմիզին ինտինտէ կիւնահքեար տըրլար » տիր · Տէր-

տուղիանոս ([illegible]) « Վէ տիւյիւնդէրտէ կիւվէ-
յիրէ թաճ կիյտիրիրլէր · պունուն իչին փութփէրէսթլէր իլէ էվլէն-
մէյէլիմ քի , օլմայա պիղի փութփէրէսթլիյէ դատար կէօթիւրսիւն-
լէր · ինտան քի նիքեահլարը պաշլանը » · Պու նէ տէմէք տիր , նա-
նի իսթիլաֆը մէղհէպ նիքեահրմղրն պատէհու լաղզ էտիճի պիր սէ-
պէպի օլտու Պէլլարմինոսուն տէտիյի կիպի · քի Պողոս առաքեալ
պիրէ փութփէրէսթլիսի թէրք էտէն զէվճ վէ զէվճէնին , պիրիսի քը-
րիսթիյան օլուպ , մուհապպէթ իլէ պիր պիրիսլէ կէչինմէք իսթէմէ-
սէլէր , աղատ տրրլար , քիմի վարրը սալար վարսընլար տէյի , իլան էթ-
տի · Գիվիսէ սինոթլարընտա պու էսպապը մէնիյէյէ սայիր , նիչէ դա-
բարլար վէրիլտի · Պիլ Ֆարզ Իւլիւպէրիթեան սինոթունտա (Կ-ան ,
61 ·) « Հէր քիմ քի դարրսրնրն վէֆաթընտան սոնրա պալտրղրը (եանի
դարրսրնրն կրզ դարրընտաչրը) ալմրչ օլուրսա , վէ պու տա (եանի
ալտրղը դարը) քրիսթիյան իսէ , պէշ սէնէ հաղորդութիւն ալմատան
մահրում օլսուն · Էկերչի խասթէլիք լուղում կէօսթերիպ օնա ուրիան
(քիվիսէ իլէ) պարրչարրմադ իդթիղա էթմէղսէ » · Նէքսար սինոթուն-
տա քէղալիք · քի 314 տէ թէճէմիթ օլտու · (Կ-ան · 3 ·) պու հիպի դա-
բար վէրիլտի · « Պիր դարը իչի դարրընտաչա նիքեահ օլմուչ օլուրսա
վէֆաթընա դատար բէտտա օլունսուն · լաքին էօլէճէք տերէճէ տէ
հասալէլ մերհամէթ · Էկերչի չիֆա պուլտուղունտա , իչպու պիրլէս-
մէնին պաղընտան վազ կէչէճէլինէ սէօղ վէրիրսէ , նէտամէթ (ապաշ-
խարհանք) սէմերէսինէ մուսթահադ օլսուն · » (Ա- Հ-ր-վէ-ն- Ե-ն-
Հ-ն-ի- Տիշ- Ա · Հ-ն-ս- 282 ·)

Պիր սէրասքէր օրտուսունա տիւղէն վէրտիլինտէ պաղը մէճ-
էլ էհվալ · վէ սի մէճալ քէսանը օրտուլա չայան կէօրմէյիպ
սաֆիքը ասքէրիտէն իիրաճ էտէրսէ հաղդը վար մը տրը նօղ
տուր · Հա քէղա Գրիստոսուն քիվիսէսինին տէ Ալլահրն էսրարը
հանկը մատտէ չայան , վէ հանկըսընա չայան օլտուղունու այրրա
մէք կէօրմէք , վէ մուճիպլինճէ իչպու քէնտիսինէ մուհավիվ
ըը իճրա էթմէք վաղիֆէսի տիր ·

ՈՄԱ · Վէլհասրլ քիվիսէյէ վէրիլէն պու հէր հիւքիւմէթ տին
պաղը տրը · Տրիտէնդեան (Կ-ան · 3 · էջ 4 · դէ) չէօյլէ եազար ·
քիմ , Ղ եւտացիլէրտէ պէյան օլունան սատէ ադրապալրդ վէ
միլիք տէրէճէլէրի նիքեահը մէն վէ լաղզ էթմէյէ մուգթէտիր
լէր · նէ տէ քիվիսէ պունպարրն պիրիսինէ իղին վէրէպիլիր ·
քի , մէն էթսինիզը , նա լաղզ էթսինիզ , սայրը չօգ մանիպէլերի
սիս էտէմէղ տէրսէ , նղովեալ օլսուն » · (Կ ·) « Հէր քիմ տէրսէ
քեահը լաղզ էտէն էսպապը թէէսիս էթմէյէ քիվիսէնին սէլահիյէ
եօղ տուր , նղովեալ օլսուն » · (Կ-ան · 12 ·) « Հէր քիմ
նիքեահ խուսուսալրը քիվիսէ հաքիմէրինէ մէնութ տէյիլ տիր ·
զովեալ օլսուն » · Էյի ամիդաթ էթմէյի , քիվիսէյէ վէրիլէն

հիւքիւմէթ տին պապը տրը , լաքին պու հիւքիւմէթին իսթիմալի եա-
ուտ պու հիւքիւմէթին իսթիմալ էտէճէք մատտէսի , դապիլի թաղ-
նիր օլապիլիր , վէ պաղը էսպապը նասսլ էտէր · պաղրսրնատա ի-
ղին վէրիր օլտուղու , քէնտի բէյի ալիսինտէն մէնութ տուր · մահա-
լինէ , վաղթընա , վէ լուղումինէ կէօրէ պունպարրն պաղրլարրնա ի-
ղին վէրիր · պաղը սա վէրմէզ · պու քէնտի բէյինէ մուհավիվ տիր ·
սինեեավի հէր հիւքիւմէթ իսթիպտալ դապուլ էտէր · ամմա քիվիսէ
հիւքիւմէթի իսթիպտալ դապուլ էթմէղ , չիւնքի մուղթաղի , վէ քի-
վիսէյէ տայիմա ալունտա սոնունա դատար լաղմ տրը · (Ա ·)

ՈՄԲ · Խրլասէ էտէրիզ , քրիսթիյան նիքեահը աղիզ սրրրլարրն
պիրիսի տիր · օնու քի Լութէր ([illegible]) , վէ քէղալիք , Գալվին ինքեար էթտիրէր · վէ օնու անճաղ , վէ
սատէ տիւնեավի , վէ փոլիթիդի պիր մուգավիլէ թէսմիյէ էթտիրէր ·
Ի պու էսպապա մէպնի , նիքեահ խուսուսաթընը սայիր մէվատը
տիւնեավիյէ միասլի հիւքիւմէթի ճիսմանիյէյէ այտ տիր տէյի , իս-
տատա էթտիրէր · Լաքին իսրաղ , վէ իրատ էթտիրմիզ տէլայիլի դա-
վիյէտէն միւպէյյէն տիր քի , նիքեահ ալիզ սրրը տրը , վէ նիքեահ
քիվիսէյէ այտ տիր · օնուն իչին տէ դանղը մատտէ նիքեահա չայան
Ի դանղրսը նիքեահա նաչայան օլաճաղը քիվիսէնին բէյինէ հէվալէ
օլունմուչ տուր · Վէ նիքեահ տա մանի սէպէպլէրի , վէ լավ էտիճի
նոպիրլերի թէէսիս , վէ թասդիգ էթմէյէ հաղդը վար · պու տին պա-
պը տրը · Կաթողիկէ քիվիսէնին խարիճինտէ սէլամէթ օլմամաղ մէպ-
պալի ումումիսինէ մէպնի տէրիզ ·

ՈՄԳ · Պու սուրէթտէ , նասլ քի կաթողիկէ քիվիսէտէն քրիս-
թիյան օլմայան քիմսէ իլէ ազտը նիքեահ էթմէք պիր քրիսթիյանա
մէնուս իսէ · (Տ-ր · Գ · 10 ·) « Հերետիկոս քիմսէյէ դաչ » · քիվիսէ
պու էճիլէն հերետիկոս միլլէթլէր իլէ , եանի Յակոբիկեան , Ասու-
ի , վէ Բրոթէսթան միլլէթիյլէ տաբի ազտը իղտիվաճ էթմէյի մէն
էտէր · (Ա · Կ-ր · Ի · 39 ·) « Նէթիր քի բասպղ իլէ էվլէնմա , քիմ
խարիրսէ » · հերետիկոս իլէ օյան նիքեահ բասպղ իլէ օլամազ · վէ
Ղուրան պուլտուղունտա օնու հիչ , եանի (անվաւեր) թութմազտա
սա , ղայրը ճայիզ (ապօրինաւոր) ատտ էտէր , վէ էկերչի պաղը մա-
հալլէրտէ բուէսսայը բուհանի եախօտ փափա հաղրէթլերինին իչնի ,
վէ իրատէսի իսթիհսալ օլտուղունտա չուրութու լաղմէ իլէ իղին
զերիլիր , եանի բաֆիզղոլար թարաֆը , դաթօլիք թարաֆինա մէղհէպ-
ճէ պիր կէօնէ միւտախէլէ · վէ միւմանաաթ էթմէյէճէք , վէ էվլաա-
լարընը կաթողիկէ մէղհէպինտէ թէրպիյէ էտէճէք · վէ տին ու ա-
տէ [illegible] թարաֆինտան
[illegible] պիր կէտնէ մանի [illegible] · բաֆիզղը թարաֆը [illegible]
[illegible] պու , բուէսսայը բուհանի , եախօտ քիվիսէյի բէսուլի
[illegible] լուղում պու միսիլլի նիքեահկարա նասիրէն ճէվալ վէրիր ·

ՈՒԴ. Հերձեալ միլէթլէր իւէ դաթօլիքլէրին իղտիվաճը, քէզա չուրութու մէգքիւրէ իւէ թահամմիւլ վէ թաատիզ օլունուր. յաքին նասրլ քի հերձեալ, եանի կաթողիկէ քիլիսէսէն այրըմը (քի պէնէնաս քէնտիլէրինի խաչապաշտ թէսմիյէ էտէրլէր) միլէթլէրին վէ բաղիշղը միլէթլէրին պէյնինտէ պէօյիւք ֆէրգ, վէ ղըտմիյէթ վար իսէ կաթողիկէ քիլիսէ, հերձեալ միլէթլէր իւէ իսլամլարա տահա գօլայըգ իւէ իյին վէրէպիլիր. օնու քի բաղիշկը միլէթինէ վէք կիւճ, վէ զարուրէթ հալտէ թահամմիւլ էտէր։ (Տէ- Բէրրոնէ դա- ցա- ղը Ամ-ա-դա-Ֆէ-ն Գլ. Դ։)

ՕՆ ԱԼԹԸՆՃԸ ՖԱՍԸԼ

ԾՕՆ ԵԱՂԼԱՆՄԱ ՍԸՐՐԸ, ՎԵՐՋԻՆ ՕԺՈՒՄ ԻՒԶԻՐԻՆԼ

ՈՄԵ. ԱԼԵՐՋԻՆ ՕԺՈՒՄՆ, եէնի անարն պիր սրրրը տրը։ հէմ ինամնրն ճանրնա սէլամէթ, հէմալ խասթէլէ թէնճէ ինիա վերմէք իչին Իրիստաս էֆէնտիմիզուէն ինամա օլունմաչ տուր։ Քի։ սոն տէրէճէ խասթէ օլան քրիսթիանլարա ապիզ եաղը մէսի էթմէք իչէ, վէ տուա էթմէյիլէ վերիլիր։ Պու սրրը տախի խաստավանանք, հաղորդութիւն, վէ պսակ սրրրլարը կիպի պիր առէմի թէքրար պէ թէքրար վերիլիր։

Պու սրրրն սայիր սրրրլար միսալի, կէօնակէօն իսիմէրի վարտրը։ մատաէսինտէն իսիմ ալարաղ ազիզ եաղ, միսպարէր եաղ, ազիզ եաղլանմա, եաղ սրրրը, մեսի թէսմիյէ օլունուր։ Պաղը հէմ մատաէսինէ, հէմ մաղամրնա նիսպէթէն նոչանա եանի եաղ իչէ տուա տէնիր։ Ցակորոսուն (Ն.) նազարդրնա մէպնի։ Պաղը պու սրրրը ալան խասթէտէն իսիմ ալրը. Խասքիւեր եաղլանմասը։ Պաղը տա սայիր սրրրլարտա իրա օլունան եաղլանմալարա միւնասիպէթէն, վէ խասթէնին սոն սասթլարընտա իրա օլունտուղու իչին սոն եաղլանմա վերջին օժումն թէսմիյէ օլունուր։ Պաղը տա սէմերէլերինէն ճան վէ թէն մուալիճէօք, սոն պարրդ վասէրասը։ Վէ (վերջին հաշտութեան միջոց), վէ սոնունտա ռամամի ապաշխարանք, թէսմիյէ օլունուր։

ՈՄԶ. Պու սրրրը ինքեար էտէն բաֆրզլար վէ հերձուածողլար։ Նէվէլա, Պէլլարմինոս, վէ Կուիտոն Կարմեղալը կրօնաւոր։ Վալտանլարը Տալլէոս բաֆրզլար սընրֆրնա իտխալ էտէրլէր։ Չինքի վերջին օժումն սրրր օլտուղունու ինքեար էտէր իսիլէր։ Լաքին չօգ-լարը սա պունլարը իսթիսնապ էտէրլէր, չու թարդ իլէ քի։ Վալտանլար, տէյիլ վերջին օժումու, իլլա եաղլանը օրնեուիթիւնունու դապուլ էթմէղ իսիլէր, սանկէն, չինքի պու վերջին օժումու տաղը բահիպլէրին իրթիքեապընտան եալընը ասնապը սէրվէթ քիմսէլէրէ։ Եա հիչ օլմազսա պիր չիֆթ ինկի օլան քրիսթէ վերիր իսիլէր։ Պաղը տա պիր չօգ բահիպ պու վերջին օժում իճրասընտա հէր քէսպաղը տա պիր իւճրէթի մաղթուա իլէ վէ պիրեր ասէտ սէ [illegible] մախ[illegible] պիր իւճրէթի մաղթուա իլէ վէ պիրեր ասէտ սէ [illegible] մախ[illegible] պալ մաումու վերիլմէյի քի։ [illegible] օլսուն [illegible] իսիլէր։ Վալտանլար եալընը պու բահիպլէրին իրթիքեապընը։ Վէ տէյիլ քի վերջին օժումուն սրրր օլտուղունու դապուլ էթմէղ իսիլէր։ տէրլէր։

Ալպիկեան բաֆրղլար, վէ Յովհաննէս Վիրէֆ, վէ Յուսիթլէր, Լուտերականլար. Դալվինականլար պունլարը հէվսի պու սրրը ինքեար էթտիլէր. նասլ քի սայրրլարը տա ինքեար էտէրլէր։ Երմէնի էշմիածնական քիլիսէսի սրրլար եէտի տիր տէյի իգրար էտէր. լաքին պայը էսպապէ մէպին, քի եալընրդ քէնտիլէրէ մալիմ տիւր. պունուն իճրասը սէլամէթ պապինտէ էլղէմ վէ միւդիազի տէյիլ տէրլէր. պու տա պիր թարդ եանլըշ թալիմաթ սրր։

ՈՄԷ. Պաղը դաթօլիք Աստուածաբանլարը տա հէմ միթէպէրանընտան. սիլ ֆարդ Պետրոս Լօմպարտոս. քի դարարլար մուալլիմի թէսմիյէ օլունուր. վերջին օծումու եէտի սրրրլարը պիրիսի օլտուղունու եաղրյօրսա տա, Քրիստոստան իճատ օլմամըշ անճագ Առաքեալլարտան իճատ օլմուշ տէյի եաղար։ (Դիր. Դ. [illegible] - ԻԳ։) Ս. Բօնավենթուրա «Աղիզ բուհ. Առաքեալլարը պատէթասրյալա պու սրրը իճատ էթմիշ» տէյի եաղար։ (Վէ[illegible]. ԺԱ. Ց-դ. [illegible]։) Աստուածաբանլարը պաղրլարը պու մէշնուր իքի Աստուածաբանլարը սէօղլերինի խաթալը, վէ եանլըշ տէրլէր։ Լաքին Տրիտէնդեան սինօթ, պու թալիմաթը բաֆրղրլրլ տրր տէյի, ըէտտա վէ հիւքմ էթմէտիյինտէն, պիղլէր տէ պու պապտէ պիր չէյ տէյէմէյիղ. չիւնքի պունլարը ասրլ ֆիքրի Առաքեալլար քէնտի ըէյի խատիէսէնտիլէրիյլէ պու սրրը իճատ էթմէտիլէր. անճագ ազիզ բուհուն թէէսիրիյլէ, վէ Քրիստոստան Առաքեալլարա վերիլէն հիւքիմէ, եանի տէյիլ պիրա վասէթա (անմիջապես) եա պիլ վասէթա (միջապէս) եանի Քրիստոս էֆէնտիմիզ պու սրրը Առաքեալլարը պատէթասրյալա իճրա էթտի։ Իչթէ պունուն իլլին սիր քի. Տրիտէնդեան սինօթու պիւթիւն սրրրլարը Քրիստոստան իճատ օլտուղունա գարար վերիր, լաքին ճիւմլէսինի պիլ վասէթա՞ մը, եօգսա պիրա վասէթա՞ մը, իճատ էթմիշ օլտուղունա պիր դարարը դաթի վերմէսի։ Իչթէ (Նիս. ԺԴ. Դ. Ա.) «Իչպու խասթէլերին ալիզ եաղլանմասը, եէնի անտրն ասրլ, վէ սահիհ սրրը Քրիստոս էֆէնտիմիզտէն իճատ օլտու. վէ Մարիոստա տա իչարէթ օլունարագ, վէ էֆէնտիմիզին դարընտաչը Յակոբոս վասէթասը իլէ տէ քրիսթիյանլարա թէնպիհ, վէ թէէքիա վէ իլան օլունմուշ սուր» տէր։ Վէ (Նա. Ա.) «Հէր քիմ վերջին օծումի ասրլ, վէ սահիհ սրրը տէյիլ, վէ Քրիստոս էֆէնտիմիզտէն իճատ, վէ ազիզ Յակոբ առաքեալտան իլան օլունմամըշ. անճագ հայրապետլերիմէն սասէ պիր ատէթ դապուլ օլունմուշ, եախօտ ատէմլերին պիր իճատը տրր տէրսէ, նպովեալ օլսուն»։

ՈՄԸ. Գիղ Էվվէլա, վէ պայրճա բաֆրղլարա գարշը վերջին օծումուն սրրը օլտուղունու, սանկէն հերմուածողլարա դարշը, վերջին օծում սէլամէթ պապինտէ լաղմիը պիր սրրը օլտուղունու։ Սաւլիսէն պու սրրը մատտէսի, մագամը, վէ մէէմուրու իւզերինէ մուխթասարճա եաղարը։

ՊԱՊԸ ԻՆՆԵՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՕԾՈՒՄ ԳՐԻՍՏՈՍ ԷՖԷՆՏԻՄԻԶՏԷՆ ԻՃԱՏ ՕԼՄՈՒՇ ՆԷՏԻ ՍՐՐԼԱՐՐՆ ՊԻՐԻՍԻ ՏԻՐ

ՈՄԹ. Նասլ քի սրրը չերայիթի լաղրմէսինին սայիր սրրրլարտա պուլունտուղու իչին, օնլարրն սրրը օլտուղունու պէյան էթտիք իսէ, քէղա պու սրրը ս միսիլի չերայիթտէն պէյան էտէրիղ։ (Մ-էյ. Ժ. 13.) «Վէ Առաքեալլար չօդ ճինլէր չրգարրրտրլար. վէ չօգ խասթէլերի եաղ իլէ եաղլար իտիլէր, վէ օնլարաչ իֆա վերիր իտիլէր»։ (7.) Քրիստոս էֆէնտիմիզ առաքեալլարը եանընա չաղրրրպ, լաղմ օլան հիւքիմէթի օնլարա վերիր, վէ օնլարը իքիչէր իքիչէր կէօնտէրիր։ Վէ (12) Առաքեալլար Քրիստոս էֆէնտիմիզին եանընտան այրրլրպ, ապաչխարութիւն վաղ էթմէյէ, վէ խասթէլերի եաղ իլէ նաղլայարագ սաղալմամայա պաչլարլար։ Իչթէ (Մ-էյ. Զ. --դէնդ-) միսարրահէն կէօրիւնիյօր քի, Քրիստոս քէնտիսի պու թալիմաթլարը առաքեալլարա վերմիշ, վէ օնուն իլէ պէրապէր հիւքիմէթ վէ մէէմուրիյէթ վերմիշ։ Առաքեալլար հէքիմ տէյիլ իտիլէր. Քրիստոս տիւնեայա կէլիպ մէքմէլի թրպպիսէ եա սրհիյէ աչրզ թէպապէթ տէրսի ալմատը. իլլա ինանրն սէլամէթի, վէ պունուն էսպապը լաղրմէսինի իճատ ու իճրա էթմէյէ կէլմիշ իտի. պու չիպհէ կէօրիւրմէզ. պունուն իչին տէրիզ քի, սայիր Աւետարանիչլեր իչղահէն պու Հաղլամա ճինէթինի եաղմամըշլար. պիր եալընրդ Մարկոս. եանի Քրիստոս առաքեալլարը չաղրրզ իսթիզալիյէթ վէ հիւքիմէթ վերտիյինի. վէ Առաքեալլար էֆէնտիլէրինտէն, իչպու բուհանի հիւքիմէթի ալտրդլարը կիպի. իքիչէր իքիչէր իսրայէլ թօվրաղընա թաղսիմ մէթի ալտրդլարը կիպի. իքիչէր իքիչէր օլտուլար, վէ պինլէրճէ միւհիզլէր իճրա. վէ պինլէրճէ թալիմաթ. վէ պինլէրճէ միւհիզլէր իճրա. վէ պինլէրճէ թալիմաթ. Նէչր վէ իչպու վերջին օծում սրրրինը տա, եաղ իլէ եաղլայարագ, վէ տուա էտէրէք պինլէրճէ խասթէլերի սաղալմասրդլարը. Եաղրպ սրրը տէյի իչարէթ էտիյօր։

Պուրայը տանա պէրրագ սուրէթտէ Յակոբոս առաքեալ քէնտի կանոնիկէ մէքթուպինտէ եաղար։ (Ե. 14) «Սիզլերտէն պիրիսի խասթէլէնիրսէ, քիլիսէնին (երեցլերինի) քահանալարինի չաղրրսրն վէ օթելենիրսէ, օնլարը իսմինէ ոնու եաղլասրնլար. Տէ պունուն իլէ տուա էթսինլէր. բապպրն իսմինէ ոնու եաղլասրնլար. Վէ օլունան տուալար իման իլէ խասթէյէ սէլամէթ վերիրլէր։ Վէ օնու տիրիլտէճէք. վէ էկէրէր պաղը կիւնահլար տախի իչլէրմիշ իսէ, օնա ալիք օլունճագ»։ Էվվէլա, Յակոբոս առաքեալրն պու սէօզլերինէն. դահիրէն ատէթ սրրրտա լաղրմ օլան եաղ իլէ պու սէօզլերինէն։ Իքինճի հէր սրրրտա լաղրմ օլան չարթ, խասթէյի եաղլամագ տրր. Իքինճի հէր սրրրտա լաղրմ օլան չարթ, օլ դահիրէն իճրա օլունան ատէթ վասէթասիյէ տախիլի ազիզ բուհ.

հուն լութիւնու խասթէյէ վէրմէսի տիր, չիւնքի «Վէ իմանըն տուասը, եախօտ իման իլէ խասթէյի գուրթարըրլար. վէ կիւնահլարը վար իսէ, օնա ամիվ օլունուր»։ Տէմէք քի, իշպու եաղլամանըն ստուանըն, վէ խասթէյէ, սէլամէթ պուլաճաղընա իդթիդա էտէն դավի իմանըն վասէթասիյէ, օլ խասթէնին կիւնահլարը ամիվ օլունուրյօր. վէ էօլիւրսէ, Քրիստոս օնու տիրիլտիյօր։ Եվ չարի վերջին օձումուն սրրը օլմասընա Քրիստոս էնիլենտիմիզին իճատը իլահիսի օլմայը։ Եվվէլա եօգարտա տէթխիմիզ կիսի (Մ-էյ. Զ. 7.) Առաքեալլար իշպու եաղլամագ բուհանի, վէ աղիզ հիւքիւմէթինի վէ թալիմաթընը Քրիստոս էնիլենտիմիզտէն ալարգլարընա վէ մուհիպլինեն իմրա էթտիքլէրի իւղերինէ հիչ պիր շիւպհէ եոգ տուր։ Սանիյէն Յակոբոս առաքեալընն չու սէօզիւ «Ինու բապպէն իսմինէ եաղլասընլար, վէ խասթէլէնիրսէ սիղտէն պիրի, քիլիսէ երէցլէրինի չաղըրսըն» տէյի եաղլասը վէ թէնպիհի. մանթիկ Քրիստոս էնիլենտիմիզին թէնպիհի օլտուղու իչին քէնտիսի տէ էմր ու թէնպիհ էտիյօր. հէմ էմր մաղամընա. ջադրբոլի բաշոնայլարը օնուն իւզերինէ տուա Լբոյնայեր, եաղ իլէ օնու եաղլասընյա՛ր։ Պունլարընն հէվիսի Քրիստոս էնիլենտիմիզին իճատընը, վէ թէնպիհինի չամիլ տիրլէր։ Զիրա Առաքեալլար հէր նէ էօյրէթտիլէր վէ էթտիլէր իսէ, հէվիսինի Քրիստոստան էօյրէնէրէք ալարյար վէ իմրա էթտիլէր։ Հաթտա Յակոբոս պու թէնպիհի վէրտիքտէն սօնրա, եախօտ տահա աչրը Քրիստոսուն պու թէնպիհինի քէնտիսի տէ թէնպիհ վէ թէէրիա էթտիքսէէն սօնրա, պիր պիրինիզ կիւնահլարընընը խոստովանել օլուն. քիմլէ՛ր խոստովանել օլաճաղլար, եանի խասթէ քէնտիսի կիւնահլարընը. քիմէ. չաղրտրը քահանայա, քի տուա էտէրէք օնա չիքա վէրսին կիւնահլարընա տա ամիվրդ պուլսուն։

Տէմէք քի վերջին օձում տախի. սայիր սրրլար կիսի լութֆ վէրիհի պիր սրրը տրը, քի Քրիստոս իճատ էթտի, վէ Առաքեալլար, վէ պախուսուս Յակոբոս էնիլենտիսինտէն իճատ օլունան պու սրրրը տիւնեայա թէնպիհ, վէ իլան էթտիլէր։ Հէմ ինսանլար Քրիստոսա վէրքեալէթ էթմէքսիզին կիւնահ ամիվրդը վէրէմէզլէր. մատէմ Յակոբոս առաքեալ պու եաղլամա ատէթի կիւնահլարը ամիվ էտէր տէյօր. պու ատէթ տէմէք քի հէմ Քրիստոստան միւէսսէս տիր. հէմ սահիհ սրրր տրը։ Ո՞ կարէ թողուլ դմնդս. եթէ ոչ Աստուած» կիւնահլարը Ալլահտան մատէ քիմ ամիվ էտէպիլիր։

ՈԿ. Ալլահտան չիքահէն քէլամը քի. կախողիկէ քիլիսէնին տիրի աղրը իլէ եէմմիյէ տուլ օլուր, իշթիպահ կէօթիւրմէղ տէրլեճէտ իշպու սրրրն Քրիստոս էնիլենտիմիզտէն իճատ օլմուշ օլտուղունու թաստիգ վէ պէյան էտէր։ Զիւնքի մէղհէպի թէճտիտ էտէնլէր. վէ խաղլէյէնլէր հէնուզ նա մէվճուտ իքէն. քիլիսէնին պիտայէթ. վէ բիսուլի ղէմանընտան պիրի ումումէն, վէ միւթէմատիյէն Քրիստոս

Էֆէնտիմիզին իշխու աղիղ սրբրբնը իմրա էթմէք ատէթի մուզատաէ-
ի կաթողիկէ քիլիսէտէ ճարի, վէ պիզէրէ գասար պագի տուրուր.
տիւշմէն իշխու քիլիսէ բունարբնտան պէն սու իշմէմ խատասբնտա
կէղէրսէ, ինտան քիլիսէյէ նէ զարար, անճաղ սուսայան թէլէֆ օ-
լուր։ Տիւնանբն հէր պիր թարաֆբնտա եէվմիյէ քիլիսէլէրտէ իճրա
օլունան պու սրբրբ Մաչտոցլարբմբզ թասդիզ էտէրլէր։

ՈՍԱ. — սահինլիյէ շանիա վէ միւսատտըգ Ազիզ հայրապետլէ-
րին թահրիրաթլարբնա կէլէլիմ։

Որոդինէս (Ռ. Ռ-ը-ղ-ի-ն) «Էսկի ատտատ նասրլ քի կիւնահլար
իլին չօգ դուրպանլար վար իսի իսէ, քէղայիր Աւետարանտա կիւ-
նահլար ափվբբդբ չօգ տուր. վաֆթիզ օլմադ. մարտիրոս օլմադ. սէ-
քենթի վէրմէք. դարբնտաչբնա դօսուրունու ափվ էթմէք. եիւրէք-
սէն կիւնահլարբնա նատիմ օլմադ. վէ ղիյատէսիյէ ախէրէ մուհասա-
պէթ իպրաղ էթմէք. տանա եէտինճիսի տէ վար տրբ. վագա սէրթ
վէ մէշագգաթբբ ասլաշխարութիւն իլէ կիւնահլար ափվբբդբ, հալան
կիւնահբնար կէօղլէրինին նաչբ իլէ նաթաղբնբ նայդար, վէ սու
կէօղ նաչլարբ լէլլիւ նիհար օնա էքմէք օլուր. վէ հալան բասպբն
վուհանայսբնա կիւնահլարբնբ պէյան էթմէսի քէնտիսինի ութանտրբ-
մայօր. վէ իլաճ արամաբ չօլ ատէտիյի կիպի տէտիմ քէնտիմէ գար-
չէ. բասպբմա հագսբդլբդբմբ իդրար էտէճէյիմ. վէ սէն եիւրէյիմին
մէրհամէթսիզլիյինի ափվ պուլուրտուն օնուն իլէ չօլ առաքնալբն տէ-
տիյի կիպի էկէրչի պիրիսի խասթէլէնիրսէ քիլիսէնին բուէսասբնբ
չաղբրբբն վէ օնուն իուղէրինէ էլ գօյսունլար. օնու ղէյթին նաղբ իլէ
նաղլայարադ. բասպբն իսմինէ իքմալ օլուր»։ Տէմէք քի խասթէյի
նաղ իլէ նաղլայարադ կիւնահլարբնբ ափվ էթմէրիյօր։

Ոսկեբերան (Կ-ր-Ս. Ս-ը Ֆ-ա-ն-ա-ր-ի-ա) քահանայլարբն կիւ-
նահլարբ ափվ էթմէսի չու թարդ իլէ. «Ինչու տէյիլ պիր նայբնբդ.
հալան պիզէրի թէքրար ասղուրուրլար. իլլա սօնրա տախի պիզէ-
րի ափվ օլունամադ կիւնահլարբն իսթիդլալիյէթինի տէ այբրլար.
խասթէլէնիրսէ իյինիզտէն սիրիսի, քահանայլարբ չաղրրսբն» տէտի։

Ինոնովկենտիոս Ա. Քահանայապետ (Ք-ա-ղ-ա — Թէկէ-ա-ի, Կ-ը
Ը.) պէօյլէ սիւալէրինէ ճէվապ վէրիր. «Ինու քի Յակոբոս առաք-
նալ. իյինիզտէն պիրիսի. . . . տէմիշ, հիչ չիւպէ եօգ տուր քի,
վէրիսմիյան օլան պունու խասթէլէր իուղէրինէ անլամասբն. քի ապիղ
վէրիսմիյան օլան պունու խասթէլէր իուղէրինէ անլամասբն. քի ապիղ
զէյթին նաղբ իլէ (sancto oleo chrismatis) նաղլանմայա միւգթէ-
սիր տէրլէր. օ (նաղ) քի. եպիսկոպոսլարտան թաղտիս օլարաղ.
պիր նայբնբդ քահանայլարա տէյիլ. իլլա ճէմի քրիսթիյանլարա դուլ-
պիր նայբնբդ քահանայլարա տէյիլ. իլլա սօնրա. պունու իճ-
լանմադ ճայիզ պիր»։ Լարին պիր միւսուլմանն սօնրա. պունու իճ-
լա էմէյէ նայիսկոպոս հէր իսթէյէ հասդէլ մէշղուլիյէթ. կիսէ-
ալ էմէյէ նայիսկոպոս հէր իսթէյէ հասդէլ մէշղուլիյէթ. կիսէ-
մէսիլինալն, արթբդ քահանայլարա տախի վազիֆէ օլուս քի, խաս-
թէլէրէ կիտիպ, պու աղիղ սրբրբ իմրա էթսինլէր։

Օգոստինոս (Ի ձեր հոգեւոր), Կիւրեղ Աղեքսանդրացի (Գլխ. Զ. Ցոլ. հոգեւոր Ի- հյմնարարութիւնքն երկրորդ-գոնելոյ)։ Վիգթոր Անտիոքացի (Ի. Զ. Մարդ.)։ Մեծն Գրիգոր Պատանայապետ, պուն լարքն քնաֆիքէսի Ցակոբոս առաքեալը սէօղլերինի գիր էտերէք, պիր քրիսթիյան խասթէլէնիրսէ, միւճերրէտ քիլիսէ քահանայլարը չաղրմալը, եաղլանմալը, կիւնահլարը իթիրաֆ վէ աղիզ խասթէլեր սըրրը իճրա էթմէլի։ քի Ալլահ քէնտիսինի ա պիր սիւնեատա տիրիլթսէն։ Տէմէք քի Տալէսա գարյը քիլիսէնին իլք տէրելերինտէն պէրի պու աղիզ վերջին օձում սըրը իճրա օլունմուշ տուր։ Նասել քի հայա օլունմագատա տրր։

ՊԱՊԷ ՍԱՆԻ

ՍԷԼԱՄԼԻԹ ՊԱՊԻՆՏԷ ՎԵՐՋԻՆ ՕՁՈՒՄ ՍԸՐԸՆԱ ԻՆԱՆՄԱԳ ՎԷ ՄԻԼԳԹԷՏԻՐ ՕԼԱՆ ՓԻՄՍԷՁԷ ԻՃՐԱՍԸՆՏԱ ՊՈՒԼՈՒՆՄԱԳ ԼԱԶԸՄ ՏԸՐ

ՈԿԲ։ Էրմէնի էջմիածնական քիլիսէսի, մասթէսսիւֆ տէրիզ։ Ֆլօրէնտին սինօթունտան սօնրա, պու սըրր իւզէրինէ պիլա մուճիպ թէքրար եանըլմըշ։ վէ դիյասէ էսէֆէ չայան չուրասը տըր քի, եանըլարդանը տօղրուլթմայա նէ տուլյուսու, նէտէ ֆիքրի վար տըր։ Նվէվէթ եանըլմըշ տըր, տէրիզ։ զիրա սիւալ էտէրսէն, խորհուրդլար գաչ տըր տէյի։ ճէվապ վէրիր նէտի, հէմ տէ իսմիյլէ սայար։ լաքին վերջին օձում խորհուրդու հաղդընտա սըրր օլտուղունու դասլուլ էտէրսէ տէ, իճրասընը լազըմ կէօրմէզ։ Սանկէն պիրաղ սըդըշթըրրըսան, դրուշմ սըրրը իւէ պիրիկտէ վերջին օձում սըրրընը վէրիրկ տէրլէր։ Պալիսէն մատտէսի (Նիւթիւ) իւզէրինտէ, օրհնեալ ձեթ պու սըրրին մատտէսի (Նիւթիւ) տէյիլ տիր տէրլէր։ վէ հասըլ պիր չօճուգ տգլընը պիրէ դապուլ էտէմէյէճէյի ճէվապլարը պի հիճապ վերիրլեր։ ամմա ույար մը, ույմազ մը հիչ տիւշիւնմէզլեր։

ՈԿԳ։ Պիր դաչ ճինս ճէվապլարընը Վիէննա միւհթէրեմ թարիդաթընտան վէ թէէլիֆաթը քէսրէսի իւէ չէօհրէթեապ օլան Գաթրճեան Հ. Յովսէփ Վ. Նամ զաթրն (հիմնական տարբերութիւն) թէսմիյէ օլունան քիթապընտան եազալը։ (Եր. 127.) Քրիստոնէական ուսանելի քիթապ, պիր Էրմէնի բաթրիքքինին թէէլիֆի օլարակ։ չէօյլէ եազար «Վերջին օձում պիր սըրր սըր քի։ Ներելի կիւնահլար իչին թախսիս օլմուշ։ Նասել քի ապաչխարութիւն (սըրրը) մահացու կիւնահլար իչին։ լաքին պու սըրր մէն օլունմամըշ, անճագ պիր վագթը թէպտիլ օլմուշ։ քի դրուշմնտան սօնրա վերիվիր։ վէ պաղչարը Ա։ ադ հինդչարթիտէ, այագ եայզամասընը տա

վերջին օձում եէրինէ այրրլար։ հէմ տէ պու սըրր օլ գատար լազըմ տէյիլ տիր։ չէօյլէ քի, ալմայան սէլամէթտէն մահրում, գալաքն։ Պունուն իչին սօն տէրէճէ իգթիղատէ, պու սըրրին գուսուրունու թէքմիլ զղլում, եանի նէտամէթ իքմալ էտէր»։ (Յ36։)

ՈԿԴ։ Էջմիածնական քիլիսէ տու թալիմաթընը պէրաղ սօնրա թէրը էթտի։ զիրա 1814 տէ չըգարտըղը Քրիստոնէականտա պաչգա պիր եօլ թութար։ Սիւալ էտէր։

Ա. «Վերջին օձում նէ տիր։ Ճ.—Վերջին օձում ճանընն վէ թէնին պիր մուալիճէյի սրհիյէսի տիր։ քի քահանայնընն տուսաբընին գուվվէթիյէ աղրը խասթէլերի սաղալտըր։ վէ օնլարընն ներելի կիւնահլարընը աֆվ էտէր»։ Ա. Էրմէնի քիլիսէսի վերջին օձում սըրրընը իճրա էտէր մի։ Ճ. Նվէվէթ աղրը խասթէլեր իւզերինէ հէր իճապ էթտիյինտէ իճրա էտէր։ վէ պու աղիզ սըրր օ տուր քի դիլերամամթէսմիյէ օլունուր։ հալան քահանայլար սաղմոս, գիրք, բժշկութեան Աստուծոյ աղօթք, վէ սօնրատան փարատեցո դցաւս տուսաբընը տէրլէր»։

Ա. Մէկէր օրհնեալ խաչ իւէ խասթէյի մէջ էթմէյէ լազըմ մը տըր։ Ճ. Եաղ իւէ մէջ էթմէք պիր ատէթի միյլէթ տիր։ (Ազգային ծէսմիէ)։ վէ սըրրա տայիր պիր արարողութիւն տուր։ քի տին պասալը տէյիլ։ օնուն իչին տէ լուզումի եօգ տուր։ զիրա պու միսիլլիւ ատէթէ այիտ (արարողութիւնլար) հէր պիր խրիսթիյան միլլէթինտէ պուլունուր։ քի կեահ թէպտիլ օլուր, կեահ մէն օլուր։ Լաքին պու սըրրըն ասըլ գուվվէթի քահանայնընն տուսաբը վէ օգուտուղուտուր։ վէ տին պասալը վէ էն լուզումլուսու օ տուր։ վէ պու հիչ պիր վաղթի մէն օլունմազ, Նասել քի պէօյիւք Խոսրով ժամագիրքին թէֆսիրինտէ եազար քի «Տուալար իման իւէ խասթէյէ սէլամէթ վերիր»։ (Եր. 35. 36։) Իչթէ սանա նոր այլանդակ պիչերամամ։ պուրատա տա վերջին օձում օլտու։

ՈԿԵ։ Պու եօլուն չըգմազ օլտուղունու Էրմէնի քիլիսէսի ֆէհմ էտիպ, 1820 տէ Էջմիածին Վ. կաթողիկոսու վէ գղերի վէ Սիս կաթողիկոսու վէ դղերի։ Ըստամպօլ Պատրիարքը, վէ Երուսաղէմ Պատրիարքը վէ եպիսկոպոսլարը վէ դղերլերի վէ միլլէթին ավամընընն սերվիրլերի իւէ պիրիկտէ պիր դարար դալէմ այլրլար։ Իչթէ օլ գարար։

Աղիզ քիլիսէնին սըրրլարը եէտի տիրլէր։ պունլարընն պիրիսի վերջին օձում տուր, օնու քի աղրը խասթէլերէ քահանայտան միպտրէքլէնմիշ եաղ իւէ։ օնլարը եաղլայրպ վէրմէք լազըմ տըր։ Նասել քի պէօյիւք Յովհաննէս իմաստասէր միլլէթ սինօթունտա (11Ռ3է Ն-Ն-Ն-Ա-Ա-Ա-Ա) թէնպիհ էտէր։ Հայան տէր, տուայը մախսուսէսինէ կէսրէ խասթէլէրին զէնթին եաղընը օրհնել էթմէք քահանայա ճաչիզ տիր։ Նասել քի Յակոբոս առաքեալ թէնպիհ էտէր։ տէյէրէք։ (Ն. 14. 15։) Գէչբէ քիլիսէնին վէ սինօթլարընն թալիմաթընա մուս

վաքեր դ։ Վերտիքլերի իշպու տօղրու դարարլարընտա սապէթ գատէմ գալսա իտիլէր։ լաքին պունուն իճրասընը թէրք էտիպ էսկի հալ վէ հիյէթէ տէօնտիւլէր։ Զիւնքի 1814 իւն մէշհուր Քրիստոնէականը հիչ թէպտիլ օլմայարաղ պասընը։ օնա տա պատրիարգլարընն էմրի միւնզամմ օլարաղ։ 1841, վէ 1846 տա տիկէր Քրիստոնէականլար վերջին օծում սըրընն դէյթին եաղը իլէ եաղլանմասընը հիչ պիր գիքրի օլմայարաղ, 1847 տէ վէ 1855 տէ պասընը։ «Վերջին օծում պաչդա պիր չէյ սէյիլ, անճաղ աղը խասթալար իւզերինէ պիր քահանայնն տուա վէ Աւետարան օգուտասը տը» տէր։ Վէ էօյրէտիր։ Եա եօղարընտա Հայ սինօթունունուն վերտիլ գարար նէ օլսու։ Նէ օլուրսա օլսուն։ օնու տա քէնտիլէր պիլիր։

ՈԿԶ։ 1858 տէ, պիր տիկէր Քրիստոնէական տանա չրդար։ պու տա քէչէնի վերջին օծում սըրընը պիր վաղթ ճէմասթ սէլամէթ պաղինտէ էն լաղմը սըրը պէլլէյերէք։ խոստովանանք, վէ հաղորդութիւն սըրրլարընը լուզումսուզ թութմայա պաչլամըչլար իսէ, օնուն իչին բուէսսայը միլէթ պու սըրը վերմէլի կէլէճէթմիչլէր։ լաքին պու սըրրն էն լաղմը թարաքը, քի գիչերաժամ տուալարը տը։ իճրա օլունուր։ Վէ հալա օլունմագտա իմիշ։ Իչթէ պու եօլտա Հայ քիլիսէի սըրրլարն էէտի օլուզունա հէմ իճրա էտէր։ Նէ կիւզել Աստուածպաշտութիւն։ Հայոց հայրապետների։ Լուսաւորիչ օլսուն։ Յովհաննէս իմաստասէր օլսուն։ Ներսէս Շնորհալի օլսուն։ տայիմա վերջին օծում սըրընն միւսլարէքլէնմիշ դէյթին եաղը։ Վէ քահանայնն տուալարը իլէ իճրա օլտուզունու էօյրէտիրլէր։ Վէ էօյլէ իթթիրայը ասըլ կաթողիկէ Հայաստանեայց քիլիսէի դասուլ էթմէդ։

ՈԿԷ։ Բատամպօլուն պիր սօն Քրիստոնէականը տանա զուհուր էթտի, քի Աւետարան աղօթք վէ օրհնեալ ձէթտէն մասատա, պիր տէ աղիզ խաչափայտ իլէ։ Եա մասունքլար իլէ խաչահանդիսա էթմէք աստէթինի աէ դամմ էտէր։ լաքին դէյթին եաղը իլէ, վերջին օծում վերիլմէդ։ սէպէպի, չիւնքի պաղը չէրի սէպէպլէր իչին վերջին օծում լաղմը թութուլմամըշ, տէր վէ եաղար։

ՈԿԸ։ Վէչհասըլ պիր պիրինէ մանէն վէ էսասէն մուխալիֆ օլան պու Քրիստոնէականլարըն նէչը օլմասընը Երմէնի քիլիսէսի հէմ կէօրիւր, հէմ պաստըրըպ իլան էտէր։ հէմ իրի վէ իւչ տիւրլիւսինիւ գըտընը տա, մուվաֆիգընը տա գասուլ էտէր։ Քրիստոնէական իսէ դավայնա, վէ գավանինի տինիյէի չամիլ պիր քիթապ օլաճագ։ Վէ հիչ պիր խթիպտալ, վէ խթիվզեար դասուլ էտէմէդ։ Նիչինքի չամիլ օլտուզու մէվատը տինիյէ խթիպտալ օլամադ։

ՈԿԹ։ Տիզգաթա չայան պիր խուսուս տանա վար։ տէր մուսահիլէյի Հայր Յովսէփ Գաթըրճեան, եանի Հայլարըն Քրիստոնէականլարընն մէտհ էթսիքլէրի գիչերաժամ տուալարը, Ռում քիլիսէսինն

վերջին օծում սըրընն իճրասը դայիաէսի տիր։ լաքին Հայլարըն օլ տուալարտան լաղմը քէլիմէլերինի Թոզեիր էթտիքլէրի աչիքեար կէօրիւնիյօր։ դիրա օգունան տուալարտա, Աւետարանլարտա Ռաքեալլարընն եաղլարը խասթէլերի սաղալթընդլարը տուալար, վէ Աւետարանլար տը։ «Մէսէլա իրրեւ իւզ դի իչանէ»։ Տիկէրի «Դուք օծութիւն ունիք առ 'ի սրբոյն»։ մէսէլա «Բերեալ չիչ մի իւղոյ աղնուի օծ»։ «Օծանէին զբազում հիւանդս, եւ թմչկէին զնոսա»։ Վէ «Նամարացի ոմն մատուցեալ պատեաց զվէրս նորա, արկեալ ի վերայ ձէթ եւ դինի»։ Գու տուալարրն, վէ Աւետարանլարընն կիտիչինտէն, ազ պ'ար ազբլ թաչրեան քիմսէ։ մութլաղ վերջին օծում սըրընն մատտէսի դէյթին եաղը վէ եաղլամա օլաճաղընը պիլիր։ վէ անլար։ Էրմէնի քիլիսէսի պու թաղեիրաթը, եանի եաղա տայիր քեաֆիֆէյի Աւետարան։ ընթերցուած։ վէ աղօթքլարը օրատան հէքք։ վէ նապէտիտ էթմէլիյիտի։ քի եաղրն լաղմ օլմասընդընը օգուչանլարա ինանտրըմայա դատիր օլսուն։ եօղսա Լվայիլտէն եաբրլիչ պիր քիլիսէնին գատէհու ճամիյէ թէպտիլ օլուզ։ եաբրնընդ օլ քիլիսէնին անընտաքի վերնագերի թէպտիլ թաղեիր էթմէք իլէ։ սայիր քիլիսէնին թազսիմէրի հալ ու հիյէթիյէ գալընը։ վէ պու պէնանընն ասըլ ճամի օլմայընդ քիլիսէ օլտուզունա տէլալէթ տիր։ Էվվէլթ ճամի ամմա։ Այա սօֆիա ճամիսի տինիր չարէ եօգ։ հաքէզա Հայոց քիլիսէսի։ եա մաչտոցտան քեաֆիֆէյի տուալարընը լաղվ էտիպ։ եէնիտէն պիր Գրիգոր Տաթեւացիէ վերմէլի։ վէ թէրթիպ էթտիրմէլի եա եօղ իսէ հէր միլէթին սաէթի վէ տուաբը։ վէ գայիսէսի ումումի։ վէ տայիմի սուրէթտէ հէր նէ կէօնէ իճրա օլունայօրսա։ քէնտիսի տէ թըլգըրընը իճրա էթմէլի։ քի գաւանութիւնունտա քիլիսէ խորհուրդլարը եէտի տէտիսի սահիհ օլսուն։ Եօղսա տէտիսի խիլաֆ տը։ վէ աղզընն թագրիրինի եիւրէյի թաստիգ էթմէդ։

Բուամա եաղրն տուասընտա «Դու, տէր սրբեա զիւղս զայս» տէր։ Հայ քիլիսէսի «Ոժչիեա զամենայն տխտա» տէր։ Բուամա «Աւաքեա զհոյիդ քո սուրբ, եւ սրբեա զիւղս զայս»։ Հայ «Եւ սրբեա (զայս անուն) ծառայ քո»։ Տօղրուտան սարմայա նէ գատար գահմէթ, վէ նէ գատար եօլ տօլաշմագ։ . . . Եանի պունլարընն հէվտի կէօսթէրիր քի։ Էջմիածնական քիլիսէսի վերջին օծումուն կէրէք սըրը օլմասը հագդընտա, կէրէք մատտէսի վէ կէրէք մաղամը հագդընտա հէմ նազարէն, հէմ ֆիիլէն եանըլմը։ վէ եանըլուզընընն փ[illegible]ըգինտէ տիր։ Գաթըրճեան վարդապետին իպրազ էթտիսի Էջմիածնական քիլիսէսինին Քրիստոնէականլարընն էսասը էն էվվել եաղըլմասը իսէ։ սունու եաղտա իմիշ դապիլ քի պու Քրիստոնէականլարընն [illegible] էնթիլաֆաթընա թէսահիպ էթմէդ իմիշ։ Ինչէ Գրիգոր Տաթեւացիէ [illegible] եաղըլ[illegible]։ քի օլ քրիստոնէականլարընն ասըլ մէնպաը վէ նասաը տը։

Ոշ. « Զինչ է վերջին օծումն » նէ տիր վերջին օծում։ Ճ.— վերջին օծումն է խորհուրդ նեն. վերջին օծումն քիլիսէ սրբրը տրր, քի խասթէլէրէ ճան վէրտիլի կիւն վէրիլիր. կէօզլէրինէ, զուլաղլարը-նա, պուրնունա, աղզընա, էլինէ, պէօյրիւնէ, այաղընա։ Իլթէ մա-ղամը « Գու ազիզ օծում իլի, վէ քենտի մէրհամէրիլի, կէօզիւն իլի ճեր ճէ կիւնահ իշլէտիր ինսէ, Այլահ ահալ հուզուր »։ Գէզա սա-յիր աղալարը եաղլասրլընա։ Գու խարիճ միլլէթլէրին մաղամը տրր։ տէր. Տաթեւացի. ամմա պիզիմ քիլիսէմիզէ կէօրէ պու տուր. « Կը-նիքս այս, որ յանուն Յիսուսի Քրիստոսի, լուսաւորեսցէ զաչս քո։ զի մի երբէք ննջեսցես 'ի մահ »։ Գէզա սայիր ազալարա միւնասի-պինէ կէօրէ (ըստ պատշաճին)։ Վէ իշպու սրբրրը մուսամէլէսի նե-բելի կիւնահլարը աքիվ. վէ պուտա հալան խասթէ էօլիւրսէ, է-կէրչի էօլմէյէճէք օլուրսա, չար չափրը սաղալմասընա նարտրմ է-տէր. Նասրլ քի Յակոբոս առաքեալ տէր. (Ե. 14. 15.) « Վէ քա-հանայլարդն տուալարը պայիքլիկի թախքիք էտէր » (յիւնքի էվայիլ-տէ պիր խասթէյէ օծում վէրմէյէ եէտի քահանայ չաղրրլրը իտի. պաղալրմ Գրիգոր Տաթեւացի. քի Որոմնեցի Գրիգորուն սատրգ չա-կիրտի իտի. տահա նէ էօյրէտիր)։ « Էկէրչի պիրի տէրսէ օծումսրրը տրր. Նիչին պիզիմ եօզ տէրիզ քի պիզիմ եաղլանմա սրրրմիզ վար տրր. ամմա մկրտութիւն տա կիզլիճէ, Նասրլ քի եօզարրտա սէօյլէ-տիր, քի դրոշմ, վէ իլբ օծումումուզ վար տրր։ Վէ վերջին օծումու-մկրտութիւնտա իճրա էտէրիզ։ Վէ պու վերջին օծումումուզ այաղ եայդամասընտա վար տրր. հէմ տէ յայտնութիւն կիւնու էֆէնտիմի-զին մկրտութիւնունտա վէ պու օծումու ննջեցեալ քահանայլարա տա իճրա էտէրիզ »։

« Ս.— Նիչին աչրզտան իճրա էթմէյիզ։ Ճ.— Շէյթանին հիւնէրի իչին. ինանալար խոստովանութիւնու դալտրրտրլար օ քի լաղրմ իտի. ինա սրզընարաղ, քի սանուումուզ տա զէյթին վէ պալասան եաղը իլէ եաղլանրրզ. Վէ սուլիհլէրինիզ. Նասրլ քի Ռում, Կիւրճի վէ Ասորի միլլէթլէրի խոստովանութիւնու դալտրրմրշլար. օ քի խոստովանու-թիւնսուզ սալիհլէնմէնին իհթիմալի եօզ տուր։ Գունուն իչին եկե-ղեցի հայրապետլէրի միւնասիպ օլանը գալտրրմայա լայզ կէօրմէզ-լէր »։ (Գու սէօզ հայրապետլէրին հազգընտա եալան վէ իֆթիրի տրր. պիզ մուղայիրինի կէօսթէրսիք) քի նէ օլտուզունտա պիր չէյ զամմ էտէր. Նէ լավզ օլունտուզունտա պիր շէյ քիլիսէ դայտէսի-տէն թէնզիլ էտէր։ Տէմէք քի, Քրիստոս վէ Առաքեալլար լուզուզ-օլմայան պիր շէյի թէնզիսիս էթմիշլէր, պու քի քիւֆիւր սիր։ Թէքրար « Խասթէլէրին օծումու մանու չափ էօլտիրիճի կիւնա-լարը աքիվ էթմէզ. անճաղ ներելիլէրի. ամմա խոստովանութիւն էմ մահացուլարը, հէմ ներելիլէրի աքիվ էտէր։ Իմտի լազրմ տրր խոս-տովանանք օլմազ, նէ թէքի եաղլանմազ »։ Գու թալիմաթ տալ

եանքը տրը։ Էօյլէ իսէ, հաղորդութիւն տաղրուտան տաղրուտա կիւնանը գալտրրմագ իլին վերիլմէզ։ օնու տա խաթէյէ վերմէմէլի։ պունտան պու չրգար։

« Տէֆա մահու չափ կիւնահ քահանայնրն վասէթասը իլէ, վէ ոէօգիւ իլէ լավզ օլուր։ քէզա ներելի քահանայնրն սէօգիւ վէ տուա-լարրյա։ նասրլ քի Ցակորոս սէօյլէր « Քահանայլար չաղրրսընլար վէ տուա էթսինլէր։ վէ օնա աֆվ օլունսուն, պու ֆիքիրէ պինաէն քահանայլար թէնէմիւ, վէ պաչտոն էտէրիզ։ աղչամտան սապահա դատար, վէ կէրէք սաղլար, վէ կէրէք էօլիւլէր իլին դասարագ։ վէ խաչ օրինել էտէրիզ։ Էօյլէ իսէ քահանայնրն սէօգլերի Ալլահրն ըսմիյլէ ներելիլերի վաքլէր »։

« Ա.— Նկէր տէրսէն քի, քահանայնրն էլի խաթէնին աղալա-ըրնա թօգունմայը։ Տէրիզ, քահանայնրն աջը Քրիստոնեանրն պաչը-նա եադրն տրը։ պաչ քի, հէր ադանրն տուչդուսունուն քէօքիւ տիւր։ վէ քահանայնրն էլիյլէ միւռոն իլէ փարլէնիր վէ եադլանրը։ Վ. ազիզլիք լութֆունու, հէր քիմէ եանաչրրսա վերիր։ վէ նասրլ քի ներելիլէր չօգ։ վէ սայրսրզ տրրլար, ադալարտա վէ ֆիքիրտէ։ քէզա չօգ թարդ իլէ քահանայլրդ տէրէճէսի էլ դօյարագ։ լութֆ քէլամլէ աֆվլրդ վերիր »։ Գուրատա Տաթեւացի, ներելի կիւնահ-ըրն աֆվ օլունմասը քահանայնրն էլ գօյմասը։ վէ տուասը իլէ օլուր տէր։ հէմ մկրտութիւն միւռոնունու, տէյիլ վերջին օծումուն միւ-ռորէքլէնմիշ մախսուս եադլանը խաթէնին պաչրնա սիւրմէլի տէր։

« Էկէր պիրի սէրսէ քի իլք օծում մկրտութիւնատան էվվել օլուր։ սրզամ եօգ տուր։ Տէրիզ, պիդամ կիզլիճէ վար, պիլ ֆարդ։ օ քի խաչ սուրէթինտէ միւռոնու աւազանրն սույունա տէօքէրիզ։ Էվվելա դու տրրր իչին տիր։ . . . պաունուն իչին տիր քի, տիւրլիւ տիւրլիւ եադլարրմրդ եօգ տուր։ անճագ ազիզ միւռոն տուր, քի քահանայ-լար թէքրար քիլիսէմիզէ միւռարէքլէնմիշ զէյթին եադրնը տախիլ էթմասինլէր, անճագ պէօյիւր բէնճէնալի կիւնիւնտէ եադր միւռա-ռէքլէրիզ, քի ազիզ միւռոն հէր քէսին այագլարրնա եանաչմասրն »։ Տէ-ֆա քի վերջին օծում եադ իլէ տէ օլագիլիր իմիշ։ Վ. օտա Ա. հինգշաբթի ոան լուա սա, Քրիստոսուն դօյատուղու գայիտէ տէ-սի եա, անճագ Նչմիածնական քիլիսէսինայ օլուր տէյու Տաթեւա-ցի եադար։

« Թէքրար պու վերջին օծում սրրրընը էօլմիշ քահանայլարրմրդ-ատա իմիշ էտէրիզ։ քի փէհլիվան կիպի հավանրն ֆէնա ճինէրիյէ մահարէպէ էթմէյէ միւղթէտիր օլաունլար »։ Աֆէրին, աֆէրին։ ազարէպէ էթմէյէ միւղթէտիր օլաունլար »։ Աֆէրին, աֆէրին։ ազրուսու պունա հիչ պիր տէյճէյիմիզ եօգ տուր։

« Ի.— Պու հնչեցեալլարրն օծումու սան օծում մու տուր եադ-ա իլէ օծում տուր։ Ճ.— տէրիզ։ նասրլ քի, էօլիւմ էօմրիւմիւզիւն ազ-ու տուր, վէ կէլճէյին սիտայէթի տիր։ քէզա պու եադլանմամրդ

վերջին տիր քի, Ներելի փոշետեսակ կիւնահլարը փաքլէր, (Առաջին) իւք տիր, կէլէճէք եէնի մուհարէպէ իչին, քի էտէճէք »։

« Ս.— Էկէր տէրսէլէր, սատէ Թէն եաղլանը, ճանա նէ Թէսիրի օլուր։ Ճ.— տէրիզ, հալան Թէն իւէ պիրլէշմիշ իքէն, Թէնին հէր մուամէլէսի ճանա Թէքսիր էտէր իտի քի քէղալիք չիմտի տէ, այրըլմըշ տըր, այրըճա օնա աղիղլիք եէթիչիր. եօղսա սանա բուխսաթ սէօյլէմէյէ քի, հէր Թաղում Թէն իչին ենջեցեալլարա ֆայէ էթմէզ. նէ տէ աղօթք նէ տէ քահանայլարըն պաչտօնու. եա վէրկիլէր, եա պատարագլարըն ճանա, տէտիրինէ կէօրէ, պիր ֆայիտէսի եօգ տուր. պու քի քեաֆիֆէթէն եալան տըր վէ ֆէնա հերէուած »։ Նչթէ Գրիգոր Տաթեւացինին, Գրիգոր Որոտնեցիտէն եանի վարդապետինտէն ալտըղը Թալիմաթ պու կիպի տիր։ Տօղրուսու հիճապըմըզտան նաչի պու Թալիմաթլարա տիզիմ հիչ պիր ճէվապըմըզ եօգ տուր։ . . . .

Ընճաղ Յօհան իմաստասէր Թէսմիչէ օլան կաթողիկոսուն սէօզլէրինի եաղարրդ։ « Խասթէլէրին զէյթին եաղընը քահանայլարա օնուն տուալարընա կէօրէ օրնել էթմէք ճայիղ տիր »։ Մկրտութիւն միւռոնու հագդընտա « Մկրտութիւն զէյթին եաղընը քահանայ օրնել էթմէկի ճայիղ տիր . . . վէ տայիր հայրտա [illegible] (եանի միւռոնու) դուլլանմայա քիմսէ ճէսարէթ էթմէսին » եանի վերջին օծում սըրրընտա դուլլանմասընը։ Սարգիս Ընորհալի կաթողիկեայ մէքթուպլարը Թէֆսիրինտէ « Իչք վէ պէօյիւք եաղ մկրտութիւնուն տուր, քի ադիզ միւռոն Թէսմիչէ էտէրիզ, տիկէր մէսհ էթմէք եաղը, երեխայլարընքի տիր, քի քահանայլարըն տուասընա կէօրէ։ Վէ խասբէյեր եաղը տա պաղզա »։ Պիր վաղրթ միլէթին էնտի չէլէրինտէն վերջին օծում սըրրը մէն օլմուշ իտի։ Կոստանդին բարի Բերթցի քի չնորհալիտէն եիրմի սէնէ սոնրա քիւրսիչէ օթուրտու մութլաղ պու սըրրը Առաքելոցն էմրի իւզէրէ լաղըմ տըր [illegible]։ Յօվհան իմաստասէր օնու Թէնպիհ վէ Թէճսիտ էթտի։ Վերջին օծում սըրրընը « Զկնի մկրտութեան օծումն » Թէսմիչէ էտէր։

ՈՀԸ. Կէլէլիմ սատէտիմիզին Թաստիգինէ. եանի վերջին օծում սէլամէթ ալապընտա լաղըմը պիր սըրր օլտուղունու պէյան էտէրիզ։ (Մ-էլ. Զ. 13.)։ Պու սըրր իչարէթ օլունմուշ տուր. եօգարտա (ՈՄԲ) եաղտըզ։ Յակոբոսուն (Ե. 14. 15.) վերալնի Թէնպիհ, եա մուլ[illegible] յէր պիր Թէնպիհ տիր, եա լաղըմը պիր Թէնպիհ տիր։ Մուխայիսի իսէ, խասիմէլէրիմիզին իստատասը սահհ օլուր, լաղըմը իսէ իրթիֆ գաթբըմըզ տօղրու օլուր։ Մատէմ Յակոբոսուն աղզը իւէ Գրիգոր Ֆէնտիմիզին իճատ էթմիշ օլտուղու սըրրը Ազիզ բուհ էմր էտիլ[illegible] « Խասթէլէյնէն քիմսէ քիլիսէնին քեահինէրինի չաղրրսըն, պունլար խասթէնին իւզէրինէ տուալար էթսինլեր, եաղ իւէ օնու [illegible] իստինէ եաղտասընլար, վէ տուալար իման իւէ, եախօտ իմանըն [illegible]

լարը խասթէյի դուրթարտաճաղլար. վէ բապպ օնու տիրիլտիճէք վէ կիւնահլարը վար իսէ օնա ամֆվ օլունճաճաղ »։ Պունլարըն հէփսի էմր, վէ թէնպիհ թահթընտա տըր։ Պիր քրիսթիյան պու Ալլահանի թէնպիհի իճրա էթմէյէ միւգթէտիր իսէ, կիւնահ իւէ պօրճլու տուր։ Կիւնահտան գուրթուլմայա ներելի օլուն մահացու օլուն, պու սըրրըն իճրասը հէր քրիսթիյանըն վաճիպէյի ղիմմէթի տիր։ Պու սըրր ինսանըն կիւնահտան գուրթարմայա պիր սըրր տըր, հէմ ինսանըն էօմրիւնիւն սոն թաղիգէլէրինտէ չէյթանըն էնվահ սուլի իխթարաթընա վէ թէճրիւպէլէրինէ գարշը պէօյիւք պիր դուվվէթ, վէ պէօյիւք պիր սիլահ տըր. հէր քիմ քի. դատիր օլտուղու հալտէ, պիլէրէք, պու սըրրըն պանա լուղուսի եօգ տուր տէրսէ, մութլաղ Ալլահըն քէլամընը ինքեար էտէր։ Վէ թաղրիրէն տէյիլ իսէ, ֆիիլէն օլսուն. օր թաղրիրին եախօտ իմանըն, քի ֆիիլիյաթը եօգ տուր, հիչ տիր վէ պու իմանըն հիչ օլտուղունու Առաքեալ քէնտիսի եազրյոր։ (Ռ-ոմ. 24. 26.) « Կէօրիյօրմուսունուզ քի, ատէմ ամէլէր իւէ սալիհէնիր. վէ եալընրդ իման իւէ տէյիլ »։ (26) « Զիրա նիհէ քի Թէն բուհաուզ էօլիւ իսէ, պէօյլէճէ իման տախի ամէլսիզ էօլիւ տիւր »։

ՈՀԸ. Պունուն իւէ պէրապէր տէմէք տէ իսթէմէյիզ քի, վերջին օծում սըրրընը սոն վագթինտէ իճրա էթմէյէնէ սէլամէթ եօգ տուր. եախօտ ապաչխարութիւն էթտիկինտէ վէ հաղորդութիւն ալտըղընտա պիր ֆայիտէսի եօգ տուր. հաչա, անճաղ մատամ քի պու պիր սըրր տըր հէմ աղըր խասթէլէրին սա գարարը իլահի պիր սըրրը մախսուսու տուր. հէր քիմ դատիր իսէ, Ալլահըն պու Թէնպիհինի քէնտի իւզէրինէ իճրա էթմէյի, բէտտ էտէն էվվէթ սէլամէթ պուլամազ. զիրա Ալլահըն Թէնպիհինի խօրլայարագ էօլիւր։ Եօլճու պիր քիմսէ հէմ եօլտա լաղըմ օլան Թասմը պէրապէրինճէ այմալը, հէմ տիւշմէնէ դարչը սիլահլարընընն քեաֆիֆէսի իւէ միւսէյլահ օլմալը։ « Եթէ ոք [illegible] զթիցէ օրինաց ամենեցուն պարտաւոր լիցի »։

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵԱՂԻՍ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕԾՈՒՄՆ ՍԸՐՐԸՆԸՆ ՄԱՏՏԷՍԻ. ՄԱԳԱՄԸ ՎԷ ՄԷԷՄՈՒՐՈՒ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

ՈՀԳ. Վերջին օծում մատէսինի կէրէք (Մ-էլ. Զ. --) կէրէք Յակոբոս (Ե. ԺԵ) այրգ եաղրյոր « Եաղ իւէ (եանի զէյթին եաղը իւէ) բապպէն իսմինէ օնու եաղլայարագ »։ Էրմէնի լիսանընտա, իւղ, հէմ զէյթին եաղը տէմէք տիր, հէմ սայիր եաղլար. վէ այրըտ էթմէք խոթիրսէն. մութլաղ սրդար իւղ, տէմէյի քի, սայ եաղը օլտուղու պէյլի օլսուն։ Պու սըրրըն մասատի Գրիստոսդան զէյթին եաղը [illegible] պէյլի օլսուն։ Պու սըրրըն

իթթիխազ օրուանմուշ վէ պու եազ անճադ մազսէտինէ մուվաֆըղ ալը։ զիրա զէյթին եազը վիճուտին աղրըլարընը թէսքին էտէրէք, խասթէյէ չիֆա վէրիր, խասթէյի խէնտան իսէր։ վէ դուվվէթ վէրիր օլտուղու միսիլլիւ, Ագիզ բուհուն լութֆու տախի պու միւպարէք եազ կիպի ինսանընն ճանընա ֆէրրահ վէրիր։ վէ ճանա դուվվէթ վէրտիկինի իսլրազ էտէր։

ՈՀԴ։ Զէյթին եազը պու սըրրընն մատտէսի օլտուղունու կէրէք Ալլահրն թահրիրէն քէլամը, կէրէք չիֆահէն քէլամը, կէրէք քիմիսէնին վէ հայրապետլէրին թալիմաթ, թահրիրաթը վէ իճրա էտէկէտիկիմիզ ային ու ատէթի եէվմիյէմիզ պունու պէօյլէ թաստիզ էտէրլեր։ Էրմէնի էջմիածնական քիլիսէսի պու պապտէ միւսթէնա տըր։ Չիւնքի պու սրրընն չուրութունու էօյլէ պիր չափարըզ սուրէթտէ, վէ պիր պիրինէ մուխալիֆ մազամտա թարիֆ էտէր քի, օնու թէֆրիդ էթմէտէն պիղէր աճիզիզ։ զիրա կեահ պու եազ լազըմ տէյիլ տէրլէր։ կեահ մկրտութիւնտան էվվէլ, վէ մկրտութիւնտա մատտէ խթիմալ օլունան Ս. միւռոն տուր տէրլէր։ կեահ Աւագ հինգշաբթի կիւնիւ ոտն լուա ային ու ատէթի տիր տէրլէր, կեահ խաչահանգլտա սույու . . . տէրլէր։ վէ պիր չօգ չէյլէր վէ թարղլար իրաէ էտէրլեր քի։ Իչլերինէ կիրիպ սիւսլ էթմէսինի ատէմ խթէմէզ։ ամմա Հայաստանեայց քիլիսէսինէ գատիմինէն իւղ էրախայից, պաչգա, Սուրբ միւռոն պաչգա, վէ իւղ ճիւանցաց պաչգա տէր։ (Տէ՝ Մ՝ աշ՝ գ՝ Ալինէյ դ՝ 1834, յ՝ Ամսօրեայ Գրական էջ։ ե։ Լ 9։) Ոսկեանեանէս իմաստասէրին սէօզլէրինտէն պալատէ տէտիքլէրիմիզ պէյան օլունուր։ Շուրաասընը իմիթար էտէրիզ քի։ Էջմիածնական քիլիսէ տէտիկիմիզ իլէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ, վէ ազիզ միէտէրիմիզտէն պէտ էտիպ պու կիւնէ տէկին Էրմէնի քիլիսէսինին ապայիտի տինիյէսի պու կիւնքի պուլունան թըսղը ապայիտ, վէ կիթաիքլէրի եօլ տուր տէմէք տէյիլ։ հաչա, պիրա Հայլար Ֆլօրէնթին սինօթունտա պուլունտուլար։ օնտան էվվէլ Լաթէրան պէօյիւք թասիր օլունան սինօթտա Ինոկենտիոս Գ. վագթընտա պուլունտուլար, վէ կաթողիկէ քիլիսէ իլէ պիլ իթթիֆագ ապայիտի տինիյէէ դարար վէրիպ դապուլ էթտիլեր։ վէ վերջին օձում սրրընը Առաքեալին թարիֆի, վէ էմրի իւզէրէ իճրա էթմէյէ միւթահիւտ օլտուլար։ վէ օնտան էվվէլ հէր նէ գատար քի, պիլ ֆարզ Յովհան օձնեցի, Յովհաննէս Ոչտարակեցի, վէ սայիր պունլար կիպի պիր դալ կաթողիկոսլար արա սըրա իթթիֆագը ուսմուսիյէյ խալէլ վէրտիկէր իսէ տէ, օնլար էվվէլթը մախսուսէ ատա օլունուրլար, պու կաթողիկոսլարտան, վէ պունլարա պէնդէրլէրտէն մատատը։ Բօմա կաթողիկէ քիլիսէսիյէ պէ թէքրար իթթիֆագ էթտիլեր։ Իյթէ օլ վագթըն տէհրինտէ պուլունան հայրապետլէրիմիզէ բայէթը քեամիլէմիզ վար տըր։ լաքին պու իթթիֆագը ուսմուսիյէ, Ֆլօրէնթին սինօթունտան սոնրա վագի օլուպ։

Բօմա քիլիսէսինտէն մուհազպէթ։ վէ միւնասիպէթ պաղլարընը պուտէհու գաթ էտէնլէրին հագգընտա սէօյլէրիզ։ քի օլ սինօթտան սոնրա իյպու վերջին օձում, վէ սայիր պիր գաչ խուսուսլարտա եանընլյօրլար։ վէ նանրլորդլարընը պիլէրէք մի։ պիլմէյէրէ՞ք մի։ պիլմէյիզ։ թասիհ տա էթմէյէ մէրամլարը եօգ տուր Miser si sentis. miserior si non sentis Կիկերոնուն տէտիյի կիպի։

ՈՀԵ։ Պու մատտէ, եանի զէյթին եազը էօթէտէն պէրի նասըլ քի Ս. միւռոն տախի Գուանայապետտէն, կաթողիկոսարտան, եա եպիսկոպոսլարտան, վէ պաղը տա քահանայլարտան օրհնել օլուրու

մութեամբն թողցէ քեզ Տէր զոր ինչ մեղար հոռոմելեօքդ , Ամէն » ։

Տուտագլարբնա . « Սովին սուրբ օծմամբս + եւ իւր ամենագութ ողորմութեամբն թողցէ քեզ Տէր զոր ինչ մեղար ճաշակելեօքդ եւ բանիւք բերանով , Ամէն » ։

Էլլերինեէ . « Սովին սուրբ օծմամբս + եւ իւր ամենագութ ողորմութեամբն թողցէ քեզ Տէր զոր ինչ մեղար չօշափելեօքդ , Ամէն » ։

Ալագլարբնա . « Սովին սուրբ օծմամբս + եւ իւր ամենագութ ողորմութեամբն թողցէ քեզ Տէր զոր ինչ մեղար զնացիւքդ , Ամէն » ։

Գելինեէ . « Սովին սուրբ օծմամբս + եւ իւր ամենագութ ողորմութեամբն թողցէ քեզ Տէր զոր ինչ մեղար հեշտութեամբ միջոցդ , Ամէն » ։

Խասթա վէք թէհլիքէլի օլտուղու հալտ պէշ աղալարը պիրտէն օծել էտիպ Գահանայ տէր ։

« Սովին սուրբ օծմամբս եւ իւրով ամենագութ ողորմութեամբն թողցէ քեզ Տէր զոր ինչ յանցեար տեսանելեօք , լսելեօք , ճաշակելեօք , հոռոմելեօք , եւ չօշափելեօքդ , եւ յամենայն չարէ ազատեսցէ զքեզ Տէր Յիսուս Քրիստոս , Ամէն ։

ՈՀԵ. Վ.Խրիմ օծում սրբրընրն մէջմուրու քիլիսէնին քահանայ. լարը տրրլար ։ (Յ-Վ-Ք-. Ե. 14) ։ Լութէր վէ Գալվին հէմ սրբր սէօզիւնտէն խուլլանրրլար , հէմ տէօնիւպ պու սրրրն մէջմուրլերի քահանայլար տէյիլ տիրլեր տէյի , իտտաա էտէրլեր · վէ նրէց լուզէթինի բումճա Լեբուս (եէրէվս) քէէնի եաչտա պէօյիւք , միւսինն , վէ իխթիյար տէմէք խսթէրլեր ։ Հոպ պու քի (Ա· Գ. Ե. Ի Ռ. Յ-Վ-ՆԷ. Գ. Գ-Ք. Դ. Ի. ԺԴ. 22. Սոզմ. Գ-Ն-Ն-Ա- + Ի-Ի-Ի-

ՕՆ ԵԷՏԻՆՃԻ ՖԱՍԸԼ

ԱԼԼԱՀ ՎԷ ՓԷՆՏԻ ՓԷՄԱԼԷԹԼԷՐԻ

ՈՂԲ. Ամաշ տէմիզ իլէ քէնտի քէնտինտէն վամիպ էլ վիճուտ, վէ էն ալա պիր զաթ անլարդզ. վէ պու զաթտէն մաստա հէր նէ վար իսէ, քէնտի իլմի, վէ քէնտի գուվվէթի իլահիսիլէ, հիչտէն խալգ օլմուչ պիլիրիզ։ Ալլահը ինքեար էտէն ինսանլարա կէլինէ, պունլարը իրիյէ թազիմ էտէրիզ. եանի ինսանէն Ալլահը թանըմազտան կէլէն ճինսի. վէ Ալլահն իլմինտէն մահրում գալմըշ ճինսի։ Ինսանէն Ալլահն իլմինտէն մահրում գալմըշ ճինսի Ալլահն վար օլտուգունու հիչ պիլմէյէնլէր տիր. պունլարա փուրփէրնար իսմինի վէրիզ, քի նա թաչտան, նա ալթունտան, վէ նա սայիր չէյլէրտէն նաքմա օլանլարա թափարլար։ Պու ինսանլար հէր նէ դաստար քի փուրթլարը Ալլահ նէրինէ գոյսալար, նինէ ագըլտըրը վէ վիճտանլարը տալխիլէն չահատէթ իտէր քի, պու թափտրգտրը չէյլէր Ալլահ օլամազլար. անճագ պունլարդն հէփսինի հիչտէն վար էտէն պիր գուվվէթ նախօտ պիր մուազզամ մէսլտա վար տրը. լաքին ինսան պու նա, պու համազաթ, վէ ճանիլլիք սէլինտէն պիր վազէթ սիւրիւնիւսլ կիտէր, նասրլ քի Զին անալիսինին էրսէրիսի վէ դայրիհիւմ։

ՈՀԹ. Ինսանէն Ալլահը թանըմազտան կէլէն ճինսինէ, նախօտ անլարա քի Ալլահը հէր չէյին նարատանը պիլիպ տէ նինէ օնա Ալլահ կիտի թափմայանլարա կէլէլիմ։ Պունլարդն հազրնտա Պօղոս առաքեալ. (Հ-ՎՄ. Ա. 19.) չէօյլէ նազար. «Զիրա Ալլահն իլմի օնլարա աչիքնար տրը. զիրա Ալլահ քէնտիսի օնլարա պէյան էթտի. մինքի օնուն կէօրիւնմէդ չէյլէրի տիւնեանդն պիտայէթինէ պէրի, եանի օնուն Լպէտիլլիսի. վէ գուվվէթի. վէ Ալլահդան նարատըլմըշ չէյլէրին վասֆթասիլէ անլաշըլըպ կէօրիւնիր, քի հիչ պիր էօզիւր խպրաղ էտէմէսինէր. զիրա Ալլահը թանըրլար ամմա Ալլահ կիպի (օնա) թաապիմ, նախօտ թէքրիմ էթմէտիլէր. . . »։

Պունլարդն հէփսինէ գարշը, էվվէլա Ալլահն վար օլտուգունու։ Ինանիլէն Ալլահն սահիսի քէմալէթլէրինի։ Սալիսէն խարիճի քէմալէթլէրինի պէյան էտէրիզ։

ԳԱՊԸ ԵՎԳԵՆ

ԱԼԼԱՀԸՆ ՎԱՐԼԸՂԸ ԻՄԱՅԻՆԷ

ՈՁ. Փութքէրէսթ քիմէ Ալլահն մուհարրէր քէլամին գապուլ էթմէզ քի, օնան իսպաթ կէթիրիպ պու սահիհլիկի թաստիգ էտէլիմ։ Ինչարա դարչը պիր եալանը թասլիթ նօմոսու իսպաթլարընտան, վէ շահատէթլէրինտէն մատտա, ախէր իսպաթ, եա շահատէթ եարամազ, վէ պու սահիհլիկի չէօյլէ պէյան էտէրիզ։ Ինանանն թասլիմ ազը շահատէթ էտէր քի, տիւնեատէ հէր նէ վար իսէ, մախլուգ տուր. մուհայյէր տիր, վէ գայիմի պիլ զայր տըր (արարած, անտարքեր, եւ պատահական) մատամ եարատըլմըշ մախլուգ տուր, տէմէք քի, խալիզի եանի եարատանը մութլագը վար տըր. վէ մատամ քի եարատըլմըշ մուհայյէր տիր, տէմէք քի մութլագ պիր դատիր, վէ ֆայիլ մէպտանը սէմէրէսի տիր. վէ մատամ քի պու եարատրմբ գայիմի պիլ զայր (պատահական) տըր, տէմէք քի, մութլագ սուրէթտէ միհթէքիմ էլ վիճուտ պիր զաթը սէպէպտիր ալիլ, վէ միւնթէհի տիր (սայանմըշ տըր)։ Պու իւչիւնիւն հէր հանկըսընը ֆութվէրէսի ինքնար էտէրսէ, իսպաթ էտէրիզ։

ՈՁԱ. Զիրա եարասըլմըշ տէմէմիզ, պիր մութլագ եարատան իսթէր. պու եարատան իլէ եարատըլմըշ պէյնինտէ պուլունան մէրպութիյէթ մուրյաղ մինասիպէր իսմինի վէրիրիզ քի, պիրի տիկէրսիզ օլամազ. նասըլ քի օղուլ տէտիյիմիզտէ, մութլագ փէտէրինին օլտուղունա չիւպհէմիզ դալմազ։ Պունու փութվէրէսի ֆէյլասոֆլարը տանի Սոկրատ, Պղատոն, Արիստոտէլ, Կիկերոն վէ սայիրէ թաստիգ էթտիլէր. հաթտա Կիկերոն տիւնեանընը եանի եէրին վէ կէօյիւն վէ երլաղլարըն սուրէթը միւնթազամատա տէվրանընտան, վէ ուէնէնին էվգաթը երպասընը կիւզէլէ վէ պիր պիրինէ միւթէագրպէն տէվրը, ու ճէվէլանընտան. վէ հէր պիրի քէնտի սէմէրէյի լաղըմէսինի վագթինտէ վէրտիկինտէն իսթիխրաճ էտէրէք, տէր «Հանկը ատէմ տիր օլ քիմսէ քի, պունլարը թէրթիպ էտէն ապրլ Ալլահանի վէ ֆէվզէլ թասլիյամ պիր զաթը իլմիյլէ թէրթիպ, ու թէէլիֆ օլմուշ տուր տեյի իդրար էմմէյէ մէճպուր օլմասընը» (Տե՛ս [illegible]. ՃԻԿ) «Էն վահչի միլլէթ օլսուն, միճէլրէտա պիր Ալլահա թասիար. օնուն դուվվէթինի մախլուգաթ գուվվէթինտէն փէք ալա վէ իւսթիւն թութար. չու դատար քի, պիր չէհր դալէսիզ գուրճսուզ, թէատրօսուզ օլապիլիր ամմա Ալլահսըզ պիր չէհր, փութխանէսի օլմայան պիր չէհր կէօրմէք իհթիմալին զայրի տիր։» Պէյ-լէ Պլուտարքոս (ԱԿ ՃԻԿ)։

Ֆրիսթիյանլարա կէլինճէ Ալլահն, եէրին վէ կէօյիւն եարատընընը օլտուղունու համա օլսուն ճիւմլէթէն իդրար էտէրլէր. վէ քեաֆֆէի Աստուածաշունչ քիթապընը, պունու քէնտիսինէ էսաս թութմուշ (ԱԿ Ա. 1.) «Ի սկզբանէ արար Աստուած զերկինս եւ զերկիր» եւն. էվվէլինտէ Ալլահ եէրի վէ կէօյիւ եարաթտը. իշպու եէրի վէ կէօյիւ եարատան մէպտէյէ տիր Ալլահ տէրիզ վէ վաճիպ էլ վիճուտ զաթ տէրիզ։ Տանա մուֆասալընը արգիւ էտէն Բանական ֆիլիսոֆայութիւնուն (ՃԻԵ. ԳԷՆ ՃԻԶ. Ե.) գատար ալապընս։

ԳԱՊԸ ԾԱՆԻ

ԱԼԼԱՀԸՆ ՏԱԽԻԼԻ ՔԷՄԱԼԷԹԼԷՐԻ ԻՄԱՅԻՆԷ

ՈՁԻ. Ալլահն վար օլտուղունու մուխթասարճա պէյան էթտիք. չիմաի ազլրմրզն գրսսա կէօրիւչիւնէ կէօրէ։ Ալլահն թասլիթթընն վէ օնուն քէմալէթլէրինին նէտճն իսպարէթ օլտուղունու թէղէքքիւր էտէլիմ։

Ալլահաա իբի տիւրլիւ քէմալէթ կէօրիւրիզ, տախիլի քեմալէր, վէ խարիճի քեմալէր։ Տախիլի քէմալէթ, Ալլահն տախիլէն թասլիթընա լտաճի քէմալէթ տիր, խարիճի քէմալէթ սէ մախլուգաթ իլէ օլան միւնասիպլիգ տիր։ Տախիլի քէմալէթ Ալլահն թասլիյաթընա էօյլէ մուգիթաղա տըր քի, օնսուզ Ալլահ Ալլահ օլամազ. խարիճի քէմալէթ էօյլ տեյիլ։

ՀՁԳ. Պու միսլլի տախիլի վէ խարիճի քէմալէթլէրին Ալլահաա օլտուղունու եալանը պիղէ անլարըզ։ Վէ գրյաս էտէրիզ տեյիլ քի Ալլահն քէնտի թասլիյաթընն, վէ քէնտի քէմալէթլէրինին պէյնինտէ տախիլի օլսուն, խարիճի օլսուն մատտէթէն, վէ ապէն պիր ֆէրդի եա թաղսիմի վար տըր։ Եանի պիղիմ գրսսա ազլրմրզ Ալլահն թասլիյաթընը, քի հէր էյլիսին վէ քէմալէթլէրին մէճմուի տիր։ Կէօրտիւ-յրունտէ, օնու հէր նազարտա անլամայա գուստրէթի օլմատըղընատան, ապլէն քէէնի թաղսիմ թաղսիմ էտէր. վէ անլամայա միւզթէտիր օ-յուր։ Պիլ ֆարզ եիւզ պաթման պիր նիւքիւ պիղէր դալտրրամայրզ թաղսիմ թաղսիմ էտէրէք, վէ պաթման պաթման քէսիպ դալտրրամայա չալըշըրըզ։ պունու տա հա քէղա։ Լաքին Ս. Թոմասն տէտիյի կիսալ։ Ալլահոն զաոր Ալլահն ճեր չեյի տիր։ Ալլահն թասլիյաթը։ վէ պու թասլիյաթն քէմալէթլէրի պէյնինտէ տիլէ պարին հիչ պիր ֆէրզ։ [illegible] տրը սէյիսի եօզ տուր վէ [illegible]։ [illegible] քէնտի [illegible] դըմրզկճա եալանը այրտ էտէրէք Ալլահն ատալէթի։ Ալլահն միւ-[illegible]։ Ալլահն իլմի։ Ալլահն մէրհամէթի։ տէրիզ պաղըսյա։ լաքին պունլարըն հէփսի Ալլահն պիր եալանը թասլիթը իլահիյէսի տիր։

ՈԶԴ. Քէմալէթլէր, Աստուածաբանլարըն գալլինճէ քիմիսի մախլուութ տուր (խառն). եախօտ պարդ ըստ իմիք. եանի սէմթէէ խալիս տիր. քիմիսի տէ էն խալիս, եախօտ մագամընա կէօրէ (կերպաւորապէս) խալիսէթ իւլ խալիս։ Սատէ խալիս, եախօտ մախլուութ քէմալէթլէր ինսանտա մէվճուտ պուլունուր. ղիրա պիր քէմալէթ պիր ինսանտա, եախօտ մախլուղաթ տա հէր նէ դատար եիւքսէք տէրէճէտէ պուլունա, մութլաղա էն եիւքսէք, վէ էն խալիս տէրէճէտէ պուլունամազ. մէսէլա իլմ, տաալէթ, մուհապպէթ ինսանըն իլմի տատալէթի վէ դայրբիւմ, հէր նէ դատար ֆայիդ տէրէճէտէ պիր ինսան տա պուլունա մութլաղ դուսուրու վար տըր, նօղսանը վար տըր, օնուն իչին ինսան քէմալէթի պիր տէրէճէյէ դատար խալիս օլապիլիր. էն խալիս օլամազ. պունա Աստուածաբանլար (Մետաֆիզիկական չարութիւն). եանի, ինսան թապիյաթընըն դուսուրու մութլաղը տըր տէրլէր. լաքին Ալլահըն քէմալէթլէրինէ կէլինէ, էն խալիս տէրէճէտէ Ալլահըն թապիյաթը պու քէմալէթլէրէ մայիք տիր, չէօյլէ քի ճիւմլի պիր նօղսան Ալլահըն քէմալէթլէրինտէ պուլունա Ալլահ օլամազ. պունու երրորդութիւն պահանտա տաիսի իխթար էթմիք։

ՈԶԵ. Կէլէլիմ եինէ Ալլահըն թապիաթընըն, եախօտ դաթընըն էն պիրինճի էսասը պուլունան քէմալէթէ, եանի Ալլահըն թապիաթընըն պիրինճի եէրտէ, վէ սըրասընտա պուլունմասը լազըմ կէլէն քէմալէթ հանկըսը տըր. քի Ալլահըն դաթընը եա թապիյաթընը պու դաթ, եա պու թապիաթ օլտուղունու թասսիզ էտիյօր։ Պունու տա տէրսէք եինէ ապլըմըզըն անլասըզընա կէօրէ, պիրինճի. իքինճի. իւչիւնճիւ տէրիզ. տէյիլ քի Ալլահըն դաթընա կէօրէ էօյլէ տիր. պիրա Ալլահըն թապիյաթընը, վէ քէմալէթլէրինէ պէյնինտէ հիչ պիր ֆէրք եօք տուր. Ալլահատա թապիաթճա հէվիսի պիր տիր։ Վ. դաա պու տէտկիմիզ, ագանիմի սէլասէտէ, եանի (Անձնաւորութիւնճա) տէյիլ. ղիրա մահէլինտէ իխթար էթսիյիմիզ միսալիւ, անձլար պիր պիրինտէն այրը մուֆթէրիզ տիրլէր. չէօյլէ քի փէտերին անձը, օղուլուն անձը տէյիլ, վէ օղուլուն անձը Հոգին սուրբուն անձը տէյիլ. ամմա պու անձլարըն պիր թէք թապիաթը օլտուղունատան թապիաթճա; եանի Ալլահըն պու թապիաթընըն, վէ անձլարընըն պէյնինտէ հիչ պիր ֆէրք (դատաղանութիւն, լատանատրն) օլամազ։ Պունլարը իխթար էթմիքլէն սոնրա սէրիչ։

ՈԶԶ. Ալլահըն թապիյաթընըն էսասէն քէմալէթի քէնտի քէնտինէն իստուկի տիր (Ինքնագոյ լինելն Աստուծոյ) պունուն իչին ֆարիսէճէ Խիւտա քէլամը փէք կիւզէլ սէօյլէմիշ է։ քէնտի տէմէք խիւսա քէնտիսինտէ եա քէնտիսինտէն տէմէք. վէ հայճա (իմանագոյ)։ Աստուածաբանլարըն քիմիսի Ալլահըն պու թապիյաթընը հատտի դաթինտէ պէսէյէն, վէ միւէսսէս քէմալէթ պիրիթիւն Ալլահ-

հանի քէմալէթլէրինին մէճմուինտէ տիր տէրլէր. պունու Կոլիէլմոս Օգդամ Աստուածաբանլար սընըֆը թարիֆ էտէր։ Բիրդամ տէ Ալլահըն քէմալէթլէրինին մուգթազա վէ մութլաղ օլմասը իդթիզասընտան տըր, տէր։ Պունու տա Սկոտտ մայէթի մէվճուտու Աստուածաբանլար իլէ։ Գու սօն իքի ճինս Աստուածաբանլարըն վարդապետութիւնունա բայէթ վէ հիւրմէթ էտէրիզ. ամմա Ս. Թոմասընը բէվինէ պիզ սահի իմզա էտէրիզ։

Ալլահըն իչպու քէնտի քէնտինտէն օլմասը քէմալէթի եալընըզ Ալլահըն թապիաթընը Ալլահ թապիաթը տէյի թասսիս էտէպիլիր. ղիրա պիրինճի քէմալէթ օլմագ իչին լազըմ օլան չուրութ, եալընըզ քէնտինտէն օլմագ քէմալէթի եաղըշըյոր. ղիրա պիրինճի լազըմ քի, Ալլահ քէմալէթ օլ դաթըն տախիլինտէ պուլունուն, եախօտ ինա թապի օլուն։ Իքինճի լազըմ քի, օլ դաթը տիկէրլերինտէն այրըտ էթսին։ Իւչիւնճիւ լազըմ քի, սայիրլերինին էն էվվէլի օլսուն։ Տէօրտիւնճիւ լազըմ քի, սայիր քէմալէթլերին էսասը վէ մէնպաը օլսուն։ Իչպու տէօրթ չարթ Ալլահըն եալընըզ քէնտի քէնտինտէն օլտուղու քէմալէթինէ եաղըշըր վէ մուվաֆֆէգ կէլիր. սայիրլերինէ եաղըշմազ։ Պունլարըն հէվիսի դըսսա ազլըմըզա կէօրէ տիր։ Օիւնքի հէր չէյին թապիյաթընտա էն էվվէլ ասլըն (էութիւնուն) թէդասսիւմ էթմէսի էմրի թասլիի տիր. պատէհու ասլընտան եախօտ օլ թապիաթտան նէշաթ էտէն քէմալէթլէր։ Ինսանլար տա թապիաթ եախօտ ասլ քէնտի քէմալէթլերինտէն կէրէք վազըթճա, կէրէք օլ քէմալէթին թապիաթընճա վէ կէրէք սըրաճա էվվէլ տիր. լաքին Ալլահ տա ասլ քէնտի քէմալէթլերինտէն տէյիլ վազըթճա, անճագ պիտայէրճէ, եախօտ սըրաճա եալընըզ էվվէլ պիր։ պիլ ֆարդ պիր քիպրիթ եաղտրընտա աթէշի չավգրնտան էվվէլ օլտուղու էմրի թասլիի տիր. ամմա սըրաճա, տէյիլ քի վազըթճա։ Չիւնքի աթէշ չավգըզ, վէ չավգ աթէշսիզ օլամազ. իքիսի տէ պիր անատ օլամազ։ Գու քէմալէթլէր իւզերինէ մուֆասսալէն պիզիմ բանական փիլիսոփայութիւնուն (ՀԱԳ. ՀԱԳ. Ն. Ֆ. Գ. Ֆ.) Ղիյասէսինի պուլուրսուն, պիզիմ մաղսէտիմիզէ չիմիքի հալտէ պու դատարը քեաֆի տիր։

ՈԶԷ. Տէմէք քի, Ալլահըն պիրինճի քէմալէթի քէնտի քէնտինտէն իստուկի (ինքնագոյ) օլմասը տըր. պունու հէր քէս զապուլ էտէր. իլթէ պունու սայիր քէմալէթլէրէ էսաս իթթիխաղ էտէրլէր տէր։ Վաճիպ էլ վիճուտ պիր սատ Ալլահ քէնտիսի տիր։ Տէմէք տէրիզ. վաճիպ էլ վիճուտ պիր սատ Ալլահ քէնտիսի տիր։ Տէմէք քի Ալլահըն քէմալէթլերի եախօտ Ալլահըն թապիաթը թանտիտ օլամազ. եանի հուտուտ ալթընա կիրէմէզ, վէ հուտուտուղ տուր (անմազ. եանի հուտուտ ալթընա կիրէմէզ։ Վէ հուտուտուղ տուր (անմազ։ Աստուած) Թէղալիք քէմալէթլերին վէ թապիյաթընըն սահման է Աստուած) [illegible] թապիաթ [illegible] իխթիսատալ զապուլ էթմէզ, եախօտ թէպտիլ օլան Ալլահ օլամազ.

(անվերջ է Աստուած) ։ Քէզալիք Ալլահն թապիթը էպէտի , սէրմէտի տիր · չինքի մուվագդաթ Ալլահ օլամազ , նէ պէտայէթի օլասլիր , նէ տէ նիհայէթի · (յաւիտենական է Աստուած) ։ Քէզալիք Ալլահ սաամէ տիր · վէ հիսսէ դապուլ էթմէզ · զիրա իքիտէն միւրէթթէպ օլան հուտուտ ալթընա կիրէր · (ամենապարդ է Աստուած) ։ Քէզալիք Ալլահ պիր տիր · (մի է Աստուած) · զիրա իքի օլասլըտը , թէքմիլ վէ պիր հուտուտ օլամազլըտը , քէնտի քէնտինտէն օլամազլըտը ։ (Երկրորդ գրքոյ Զ· 4։ Մ–ին։ ԺԲ· 29 եւն·) ։ Պունլարդն մուքթասար տէլայիլինի օղումազ իսթէրսէն մէղրիւ վիլիսոփայութիւնուն (ՃԿՆ· —ՃՁԱ· (ՃՂԸ· էՒ Մ· Մ–ՐԲ·) դատար օղու ։ Կէլէլիմ Ալլահն իլմինէ ։

ՊԱՊԸ ԾԱԼԻԿ

ԱԼԼԱՀԸՆ ԻԼՄԻ ԻՆՁԷՐԻՆԷ

ՈՁԸ · Իլմ պիզճէ իքի թարզ օլուր · Էվվէլա օլ մալիւմաթ իլմ թէմմիյէ օլունուր , քի ինսանդն ադրնա պէրրադ վէ աշիքար կէօրիւնիր · պու իլմ մանթիգատա պէյան օլունմուշ օլան մէպտէլեր վասէթասըյլա զահիրէ չըգմայա , վէ անտէն ինսանդն ադլընա պէյան օլմայա լուզումի եօք տուր · Իչթէ պու թարզ իլմ , եալընըզ լայզըզ իլէ ճէնապը հադդտա մէվճուտ տուր · չինքի հէր չէյին խալիֆի , վէ եարատըճըսը օլտուղու իչին , ոնլարդն ատիսլի թապիյաթլարընը վէ հէր չէյին էսպապընը , վէ էն եիւքսէք մէպտէլերինի պիլտիյի իչին , ասըլ իլմի սահիհ քէնտինտէ տիր տէրիզ · Սանիյէն , իլմ թէմմիյէ օլունուր օլ մալիւմաթ , քի ինսանդն ադլը մախլուղաթդն հէր պիր խուսուսու տախիլիյէսինէ վէ թապիսինէ վէ օլ թապիաթը թէչէքքիւլ էտէն էսպապ ու մէպտախսինէ թէմմիյլէ ակնան օլմազղընտան , պատէհու չօղ սահիհլիքլէրէ , իլմի մանթըգ մէպտէլերի վէ դայտէսի վասէթասըյլա մուվաֆֆադ վէ աշինա օլուր · Իլմին էվվելքի թարզը , Ալլահա եալընըզ մախսուս տուր · պու իքինճիսի ինսանա , Ալլահդն թէքմիլ իլմինէ տէլիլ տիրլէր · (Ա· Թ–ֆ· Բ· 3։ Ե–Ր· ԺԴ· 14։ Հ–Վ· ԺԱ· 33։)

ՈՁԹ · Սալիսէն , Ալլահդն իլմի քէնտի թապիաթընտան եախօտ Ալլահդն ասլընտան հասըլ օլուր · Նասըլ քի Ալլահդն թապիաթը , եա ասլը սատէ տիր , պիր գարարսաս տըր , հուտուսսուզ տուր · վէ խիւտայի · եանի քէնտի քէնտինտէն տիր · (Իսայ· Ը· 22։ Ա–ՆԹ– Ա· 17։ Ա–ՂՄ· ՃԽԶ· 2։ ԵԹԸ· Դ· 13։) Քէզա Ալլահդն իլմի սատէ տիր · պիր գարար տըր , հուտուսսուզ տուր · խիւտայի , վէ ֆայիզ սէպէպ տիր · (Ս–ՂՄ· ՃԳ· 24։ Իսայ· Ը· 21։ Նէհ· Ժ· 12։ Ա–ԿՐ· Ը·

27։ Ա– Գ–ՐԱՆ· ՀԷՐ· Դ։ ԳԼ· ԺԱ· ՐԼ· 10։) Զէ Ս· Օգոստինոսուն սէօզլէնիւ սէօյլէմէյէ մէհպուր իսէք , Ալլահդն պիլմէսի վէ ասլը պիր տիր · եանի Ալլահդն զաթը վէ իլմի իքիսի իքի չէյ տէյիլ · իքիսի պիր չէյ տիր · Ալլահդն իլմինինն զոր վէ տէհչէթլի եէրի , նէ սուրէթ իլէ , վէ նը կէօնէ զաթլէրը անլար իտուկի տիր ։

ՈՂ · Ալլահդն պու իլմի , իւչ տիւրլիւ մատտէ , եախօտ իւչ տիւրլիւ մաղնէր (առարկայ) կէօրտիւյիւ իլինն , իւչ տիւրլիւ տէ իսիմ ալը ։

Էվվէլա · սատէ իսթիֆհամ իլմի (գիտութիւն պարզ իմացողութեան , եախօտ իմաստութիւն) թէմմիյէ օլունուր · գուվվէտէ վէ գապիլիյէթտէ օլան մէվատտը կէօրտիւյիւ իլինն , եանի օլ գապիլի օլան մատտէլերի (զկարելի էակս) քի տայիմա գուվվէտէ գալըրլար · վէ հիչ ֆիրիլէ եանի եարատըլմըչ հիյէթէ կէլմէզլեր ։

Սանիյէն նեզարիր իլմի , օլ գապիլի օլան չէյլերին իլմի տիր · քի գապիլիյէթտէ վէ գուվվէտէ գալմամըշլար · եախօտ գուվվէտ , վէ գապիլիյէթ հալինտէ իսէլեր տէ , մուախխարէն , վէ վաղթիյլէ մութլաղ եարատըլըպ , ֆիրիլէ չըգաճագ տըրլար · վէ մատէմ Ալլահ հէր չէյի էպէտիլիքտէն կէօրիւր · եանի սապէգը վէ հազրը վէ ատթիտէ կէլէճէյի պիր նազար իլէ կէօրիւր , տէյիլ ինսան կիպի մութեազրպ սուրէթտէ կէօրիւր · եանի կէչմիշի կէլմիշ , հազրը հազրը վէ կէլէճէյի կէլէճէք · պիլ ֆարզ եիւքսէք պիր տաղրն իւսթիւնտէ նասրլ քի պիր պաղրլ իլէ կէօրիւրսէ , քէզալիք Ալլահ իլզու նէզարէթ իլմի էպէտիսիլէ հէր չէյին վասֆիտտ օլմազ , օլտուղունու պիր նազար գելմասը իլմիլէ կէօրիւր · (Նէհ–ՐԱ· ՀԷՐ–Ղ· Լ.Բ. 34։ ՆԷՐ· Դ· 13։ Ս–ՂՄ· ՃԼԸ· 3։ Լ.Բ. 15։ Իսայ· Ը· 8։ Դ–ՆԻԷԼ ԺԲ· Նկ. 42։ Կ–ԼՍ· ԺԴ· 28։ Ա– Պ–Ղ–ԼԻ– ՀԷՐ· Դ· Գ– 2։)

Սալիսէն , Ալլահդն իլմի · սիկիր իւչիճինին պիր իսիմ ալը · եանի վասաֆ իլմի (մտքական գիտութիւն) չէօյլէ քի , Ալլահ պիր չէյմէն դապիլիյէթ էն , եա գուվվէտէն ֆիրիլէ կէլէճէյինի պիլիր · է

նան գուվվէթլէր։ Տիւրոս վէ Սիդոնտա օլմուշ օլսալար իսի, յող-
սան պէրի քիւլ իլէ վէ խարար իլէ օթուրուպ թէօվպէ էտէր իսի-
լէր։ Սոդոմ, Գոմորտա սալին պուլունուրսա չէկրի եագմայաճաղը։
(Ա. Թագ. ԻԳ. 11 եւն։ Երեմիա Թագ. ԺԱ. 2։ Եզեկ. ԼԴ. 16։ Իսայի
Դ. 11։ Մատթ. ԺԱ. 24։)

ՈՂԸ. Պու իլմլէրին Թագսիմի Ալլահտա եօգ տուր։ անճաղ պիր
սատէ իլմի իլահիթի տիր։ Լաքին պու իլմի իլահի ինսանքն տէրէճէ
տէրէճէ իլիմլէրինէ գուվվէթիլէ քեաֆի վէ վաֆի օլտուղունտան,
ինսան քէնտի ազլընտան զըյատէն Ալլահն օլ պիր սատէ իլմինէ
Թագսիմլէր վէրիր, զաթէն Ալլահտա իլմ պիր տիր։ Հէմ իլմիլէ զա-
թընքն պէյնինտէ հիչ պիր ֆէրգ եօգ տուր։

ՈՂԸ. Ալլահ սատէ իսթիֆհամ իլմիլէ դալիլ վէ միւմքիւն օլան
չէյլէրին ասլընը քէնտի զաթը իլահիինտէ։ Հէր չէյին սէր չէչմէսի
օլտուղու իլին հէմ կէօրիւր հէմ պիլիր։ (Ա. Նուհ. Ը. 10։ Հ-ովմ. ԺԳ.
7։ Տէ-Խ-ռանանիան ՃԲ.) չիւնքի հէր չէյին ասլը, եա դալըպը էվ-
վէլիսի Ալլահն զաթինտէ մէվճուտ տուր։ Հէր չէյ քէնտի սէպէպի
ասլընը Ալլահ տա մէվճուտ պիլիր։ վէ հէր չէյ Ալլահն զաթինտէ
պուլունան ասըլլարընը պիրէր միւչապէհէթի, վէ միւնասիպէթի տիր։
վէ հէր չէյ քէնտի թէմէլինի վէ մէպտէսինի, վէ իլա դալըպընը Ալ-
լահն զաթինտէ քեամիլէն պիլիր վէ Թանրը։ Պու սուրէթտէ էկէր-
յի միւմքին։ վէ դալիլ օլան չէյլէրին հվայէթի վէ ասլը Ալլահն զա-
թինտէ մէվճուտ պուլունմուշ օլսա իսի։ Ալլահ պու չէյլէրի քէնտի
սատէ իլմի իսթիֆհամը իլէ պիլդիրինտէ խարիճտէն մալիւմաթ քէսպ
էթմէսի լազըմ կէլիր իսի։ պու տա սահիհ օլսա իսի Ալլահն իլմինտէ
նեզդան օլմասը լազըմ կէլիր իսի։ վէ քէմալէթինտէ նեզդան օլ-
մուշ օլուրուտու։ քէմալէթի հուտուտ ալթընտա օլմուշ օլուրուտու։
վէ հասըլ թէքմիլ օլմամըշ օլուրուտու։ պու իսէ Ալլահա մուզայիր։
հէմ ազէ մուզայիր տիր։ զիրա Ալլահ թէքմիլ օլմազ լազըմ տըր։
վէ նեզդա Ալլահ տա Ալլահ օլամազ։

ՈՂԹ. Բէզալիք Ալլահ նեզարէթ իլմիլէ էպէտիլիք հալինտէ
քեաֆիֆէյի չէյլէրին գուվվէտէն ֆիիլէ կէլէճէյինի տախի պիլմէլի։
եօգ իսէ։ հէր չէյի օլտուղունտա պիլսէ։ վէ պէլլէսէ պատէհու քե-
մալէթ քէսպ էթմիշ օլուր։ եանի էվվէլ նեզդան, սոնրատան թէք-
միլ։ պու տա Ալլահա հազարէթ վէ ազէ մուզայիր տիր։

ՈՂԺ. Մուախխարէն Ալլահ վասաֆ իլմիլէ քեաֆիֆէյի օլ չէյ-
լէրի։ քի վազթիլէ իհրա օլմալարընընքն սէպէպլէրինի իսթէրէր
լիր։ վէ քեաֆիֆէյի օլան տուալար պունա պինայէն սիրէր։
զուլարընտան եէվմիյէ ճանիպի պարիյէ թազամի օլուրլար։ վէ հէր
չէյին մուվաֆֆազիյէթինի Ալլահն իլմի իլահիսինէ։ վէ էզէլիսի
աթի էտէրլէր։ հայան Ալլահ պունու զահէր միւնասիպ կէօրտիւ քի։
ղէօյէ մէրամ էթմի։ տէրլէր։ Եա բապպ իլգու ամ-

չէպպիս էթմիյիմ մուամէլէնին։ մուվաֆքը ռէյի Ալիէրի չայան
պույրուլուրսա։ իթմամ ու իքմալինէ պիղէրի թէվֆիգ պույուրմա-
դը։ միւթէմէննայը ապիտանէմիզ տիր։ տէյի կէրմիյէթ վէ հաբա-
ռէթ իլէ սէմատէն տիլէտիյիմիզ տէ։ Ալլահն իլգու վասաֆ իլմինի
Թագրիր։ վէ Թասդիգ էտէրիզ։ Զունու Մօլինա մէշնուր Ատուա-
ծաբանքն մէպտէսինէ կէօրէ սէօյլէրիզ։

ՈՂԻ. Լաքին Օգոստինեանլար վէ Թոմայականլար իտտաա է-
տէրլէր քի։ պու վասաֆ իլմի Ալլահն իլմի իսթիֆհամը թապիր
օլունան իլմ տիր։ վէ օնտան հիչ ֆէրգի եօգ տուր։

Ալլահրն իլմի պիր թէք վէ սատէ իլմ տիր։ վէ Ալլահն քէնտի
ասլը հիյէթի տիր։ Նասըլ քի Ալլահրն ասլը պիր տիր։ քեզա իլմի
տախի պիր տիր։ ամմա գուվվէթճէ տիւթիւն պիղիմ ազլըմըզրն
իլմլէրինէ քեաֆի վէ վաֆի տիր։ Տէֆա իլմ, եա մուզրազա (հար-
կաւոր) իլիմէ եա ազատ իլիմէ թազսիմ օլունուր։ Մէսէլա։ Ալլահ
վէ կարդէլի էակլար, ազատ իլմ, ազատլըգ իլէ իհրա օլունան մէ-
վատտրն մալիւմաթը տրր։ պու իսիմլէրին Թազսիմլէրի Ալլահրն պիլ-
մէսի մազամընտան Թազսիմ ալմազլար, անճաղ պիլմիյի վէ կէօր-
տիւլիւ մատտէլէրտէն օնու Թազսիմ էտիպ։ օնա այրը այրը իսիմ
վէրիյօրուզ։ եօղ իսէ Ալլահճա իլմ պիր տիր։ Մատտէլէրինտէն իս-
պու պիր իլմ։ չօղ իսիմ այրը։ եանսատ ալտրրրրզ։ պու մէվատ
փիսիքի եազաճազրմրզտան տանա գիյատէ ազնաչլրր։

ՈՂԿ. Ալլահրն իլմի էվվէլիսի խուսուսու տախի։ Ատուաճաբա-
նութիւնճա էն նիւքսէք պիր մէվգիտէ մէնսուպ օլարազ։ Թուրու-
լուր։

Էվվէլա։ Ալլահրն իլմի հէր չէյի պիլիր վէ Թանրը։ տէյիլ քի եա-
բասրը։ եանի իլմ մատտէսէն հասըլ օլուր։ տէյիլ քի մատտէ իլմ-
ասրը։ եանի իլմ մատտէսէն հասըլ օլուր։ տէյիլ քի մատտէ իլմ-
ասրը։ Սանիյէն։ Ալլահտա քի իլմ պիլա վասէթա տրր (անմիջապէս
տէն։ Սանիյէն։ Ալլահտա քի իլմ պիլա վասէթա տրր։ պի-
ղիրա հէր չէյին ասլը Ալլահանի Թազսիմտա մէվճուտ տուր։ պի-
ղիրա իլմիմիզ էքսէր տէֆա պիլ վասէթա պիղէրուտ հասըլ օլուր։ եա-
նի սահիհ վէ աչրդ մէպտասէր վասէթասրյլա։ Նասըլ քի իլմի մանթրդ
պիղէ էօյրէտիր։ Սալիսէն մախլուդաթտա սահիհ վէ էյի պիր չէյ վար
պիղէ էօյրէտիր։ Սալիսէն մախլուդաթտա սահիհ վէ էյի պիր չէյ վար
տրր տէրսէք։ իչպու սահիհլիք։ վէ էյլիք։ օնուն իլին սահիհ վէ էյի
չէրլէր։ չիւնքի Ալլահտա մէվճուտ վէ մահֆուզ պուլունան քէնտի
չէրլէր։ չիւնքի Ալլահտա մէվճուտ վէ մահֆուզ պուլունան քէնտի
սուրէթի ասլիյէլէրինէ մուվաֆրգ։ վէ միւթասլզ տրրլար։ վէ ասըլ-
լարընքն թրպգը սուրէթի։ վէ ասըլլարընա պիր միւնասիպլէթլէրի
լարընքն թրպգը սուրէթի։ վէ ասըլլարընա պիր միւնասիպլէթլէրի
պէնդէնդիչլէրի օլտուղու իլին։ սահիհ վէ էյի տիրլէր։ Բապիէն։ Եօ-
պէնդէնդիչլէրի օլտուղու իլին։ սահիհ վէ էյի տիրլէր։ Բապիէն։ Եօ-
դարրտա իչար էթմիյիզ կիպի։ Սալահտա էվվէլ։ վէ սոնրա կէօրմէք
դարրտա իչար էթմիյիզ կիպի։ Սալահտա էվվէլ։ վէ սոնրա կէօրմէք
օլամազ։ եանի Ալլահտա վազրքն էվվէլիսի։ աթիսի եօգ տուր։
օլամազ։ եանի Ալլահտա վազրքն էվվէլիսի։ աթիսի եօգ տուր։
Ալլահ էպլտի տիր։ պունուն իլին հէր չէյի կէօրիւր։ Կէօր-
չիւնքի Ալլահ էպլտի տիր։ պունուն իլին հէր չէյի կէօրիւր։ Կէօր-
մինդ։ վէ կէօրեճէր քէլիմէլէրի Ալլահա եազըշմազ։ հէր չէյ օնուն նա-
չիրը իլահիսինտէ հազրը վէ մէվճուտ տուր։

ՈՂԷ · Իշխէ պուն՝ պագարագ · պիզիմ Ալլահա իլմի էվվելի վերմէմիզ · Ալլահա կէօրէ պիր զալաթ գիւիւմ տիւր · լաքին պիզիմ եարատալմըշ աղլըմըզ մահտուտ · վէ զայիֆ օլտուղունտան · պիր չէյի վագթ իլէ պիլիրիզ · վէ պէյլերիզ · պիր չէյի էվվել պիլիրսէք · օնա էվվելքի իլմ տէրիզ · սօնրա պիլիրսէք · սօնրաքի իլմ · եա սօնրաքի մալիւմաթըմըզ տէրիզ · պու պիզէ էմրի թապիի իսէ · Ալլահտա իլմ էպէտի վէ թապպիի տիր · օ քի վագթի պիլմէզ · եանի եարատըլմըշ էօմրիւն սանիյէլէրինին պիր պիրինին եէրինէ կէչմէսի · եախօտ վագիթ տապիքլտէն տագիքէյէ · վէ սանիյէտէն սանիյէյէ էօմրիւն թազէլէնմէսի տէմէք տիր · Իշխէ պու վագթի Ալլահ տա եօգ տուր ·

ՈՂԸ · եօգարը տա իխթար էթտիր քի · տախիլէն պապիլի չէյլէր · Ալլահըն էպէտի զաթրնըն միւշապիհէթլէրի · վէ միւնասիպէթլէրի տիրլէր · վէ էպէտի կէրչէքլիքլէր տիրլէր · վէ իսթիպտալ օլամազլար · պունլար հիչ պիր վագթի գուվվէտէն · եա գապիլիք հալինտէն ֆիիլ չըղամազլար · վէ պունուն իչին Ալլահըն սատէ իսթիֆհամ իլմինին մատտէլէրի · եա մազհարլարը · (առարկալարը) թէսմիյէ օլունուրլար · Նախօտ ինսանըն իրատէյի ճիւզիյէսինէ միւթաալիք օլարագ · պիր չօգ չէյլէր տէ գուվվէտէն ֆիիլ չըղարլար · պունլար գուվվէտէն ֆիիլ · եանի եարատըլըշ հալինէ կէլէն գասիլի զաթլէր · խարիճի գապիլիլէր թէսմիյէ օլունուրլար · վէ Ալլահըն նազարէթ իլմինին մատտէ · վէ մազհարը տըրլար ·

ՈՂԹ · Իշպու Ալլահըն նազարէթ իլմինին մազհարլէրինի (առարկայ) · եա մատտէլէրինի քի եա մութլագ ֆիիլէ կէլէճէք տիրլէր · եա ֆիիլէ կէլմէլէրի · ինսանըն աղատ իրատէսինէ մախսուս տուրլար · իքի հալտէ կէօրիւրիւղ · եանի · եա թապիաթ հալինտէ · վէ եա թապիաթըն մաֆէվզինտէ պուլունան լութուֆ հալինտէ · Պունու իյզահ էտէլիմ · ինսան էվվելա · քէնտի թապիաթը հալինտէ պուլունարագ · քէնտի իրատէյի ճիւզիյէսիյլէ չօգ մուամէլէլէր գուվվէտէն ֆիիլէ կէթիրէպիլիր · պիր տէ ինսան թապիաթընըն մաֆէվզինտէ պուլունան լութֆ գուվվէթի իլէ քէզալիք չօգ աղատ չէյլէր իճրասընա միւգթէտիր օլապիլիր · Պու աղատ մուամէլէլէրին պաղըլարը էյի օլարագ · էճիր · վէ միւքեաֆաթը իլահիյէյի միւսթահսէն · վէ միւսթէլզէմ օլապիլիրլէր · պաղըլարը տա ֆէնա օլուպ · թաղսիրաթ · կիւնահ կիպի Ալլահըն հագգ միւճազաթընը միւսթէլզէմ օլուրլար · սալիսէն ինսան · եա սալիհ հալինտէ օլտուղու կիպի գրյաս · վէ թէզկիքիւր օլունուր · եանի կիւնահա միւշմէզտէն էվվել պուլունան հալինտէ գրյաս օլունուր · եա կիւնահքեար · վէ զէտէլէնմիշ · եախօտ թապիաթըն խասթէ հալինտէ պուլունուպ · գրյաս օլունուր ·

2 · Թովմայեան Աստուածաբանլարըն զիւմինէ · Ալլահ ինսանըն կէրէք թապիի աղատ մուամէլէլէրինի · վէ կէրէք թապիաթըն [illegible]

Թէվրատ պան (Ներգործական) եանի միւզթէտիր լուրուն զուվ-
վէթինէ զուհուրա կէլէն ինսանին մուամլէլէրինի մատտիտեն բան-
րիս Ռէվիդ Էտէրէք, դարարլարը, եանի նաղարէթ իլմիէրի վասէ-
թասիլէ թանը. ամմա հանկը հալաէ ինսան օլուրսա օլսուն, եա-
նի Ալլահ իլք սէպէպ, վէ ումումինին սէպէպի օլտուղու իլին իլք
թաէվիլ էտիճի, վէ իլք իքրա էտիճի քէնտիսի տիր. հէր չէյին սա-
հիպ մութլագը օլտուղու իլին. վէ ինսան Ալլահին էլինտէ օլտուղու
իլին. նասրլ քի իրինճի սէպէպ իլք սէպէպտէն սորլրսա, պիր եա-
նինդ պամաղ պապինտ տէյիլ. իլլա հէմ էթմէք, հէմաէ իշլէմէք պա-
պինտ չէօյլէ քի ինսան հիչ պիր մուամլէյէ քէնտի քէնտինէն գը-
լամ էտէմէյէճէք, էկերչի էնդ էվվէլ Ալլահ մատտէթէն օնուն բատ-
թինի քէնտի միւթէտիր լութֆու իլէ թահրիգ վէ թէշվիգ էթմէզսէ,
վէ կիւնահը մուամլէյէ տէ Ալլահ օնու մէն էթմէյէն (թոյլտուու-
թեամբ) դարարընտա, նէզարէթ իլմինտէ թանը. վէ մատտէթէն,
վէ իլին մատտի խուսուսունուն իքմալի իլին ինսանին միւրատընը
ցանրիգ էտէր. եէնէ բատէյի ճիւզիյէսի սալիմ, վէ թէմամ գալա-
բաղ, եանի ինսանին մանէվի բատէթինին մէյլ ու իխթիյարընը ին-
սանա պերադը.

ՁԸ. Գու գալիտէյի եանսէնեանլար դապուլ էտէր իսիլէր. ֆա-
դէթ գէտէյէնմիշ թապիաթ հալի պապինտ, տէյիլ քի կիւնահտան
էվվէլ ինսանին սաատէթ հալի հագգընտա. եանի Ս. Օգոստինոսուն
տիղիւնէ կէօրէ, ինսան սաատէթ հալինտէ մուամլաթը ֆէվգէլա-
դէ իլին, մութլագ վէ չարէսիզ օլան եարտըմա միւհթաճ իսի, վէ
թապիաթը խասթէ հալինտէ, դաթէն լազըմ օլան եարտըմա, քի
ինսանին միւրատընը, իլին իճրասընա պաչլամայա թահրիք էտէր.
հասրլ էթսէյի սէմսէի, վէ մուրլայ Ֆարիս թէյիզզիւզ վասէթասիլէ
(սահմանամբ) միւհթաճ տըր.

ՁԲ. Թոմմայականլարընը պու թաչիսաթընը Ասուուճարանլար
հիմիլէթէն դապուլ էթմէզլէր. եանի օնլար քի լութֆուն պու պապ-
ալ քէնտի քէնտինտէն ֆայիլը միւթէտիր օլտուղունու բէտտ էտէր-
լեր. քէղալիք Ալլահին մութլագ սուրէթտէ ինսանին միւրատընը
թահրիք, վէ մատտէթէն թէշվիգ էտիճի գարարլարընը եանի նէզա-
ռէյի իսմէրինի դապուլ էթմէզլէր. զիրա պունլար ինսանին
մի ճլուդիւյէսինէ մուղիրը, վէ մուղայիր տիրլեր. վէ չէօյլէ խոտա
էտէրլեր. եանի Ալլան թապիաթ գայտէօինին ազատ մուամլէյէրի-
նի քէնտի հատտը զաթընտա կէօրիւր այնէտ կէօրիւր կիպի. նասրլ
քի (կարելի) դապիլի օլան չէյլերի քէնտի զաթընտա պուլունան ա-
սրլարընին միլլիէթինտէ վէ միւնասիպէթինտէ օլտուգլարը իլին թա-
նրը վէ պիլիր. վէ Ս. Թոմմասի տէյտիի կիպի, (Մ. Ա. ԿԼԵ. 12.
Ցոբ. 7.) «Կէկերչի պիր չէյ թէջմիլ անլայրլանագ իսկ, լազըմ քի,
էվվլա օնուն զուվվէթի անլայրլարընը. եանի, դասիլիյէթի, դապիլ-

լի օլտուղու պիր չէլին տէ դուվվէթի թէքմիլ օլ վաղրթ պիլինիր։ հալան պու դուվվէթին թէմտիտ օլտուղու չէլլէր պիլինիրսէ։ եանի Ալլահն իլմի ինսան թաղիյաթընին նէյէ միւդթէտիր օլտուղունու հատտը զաթընտա կէօրմէյինէէ օնու թէքմիլ անլայամազ։

ՁԳ։ Թովմայականլար իլէ սայրլարընին իխթիլաֆը պիւթիւն չուրաբընտա տրր քի, օնլար լութֆ քէնտի քէնտինտէն ֆայիլ տիր տէրլէր։ պունդար տա վաղտա ֆայիլ գործունեայ տրր տէրլէր, ամմա Ալլահն իլմի ինսանընն մուվաֆֆաղիյէթ կէօսթէրտիյինի կէօրիւր վէ մալիւմաթ ալըր։ վէ սոնրա գարար վերէրէք, լութֆունու վերիւպ, ինսանը պու ազատ ամէլլերի իշէմէյէ միւդթէտիր էտէր։ Թովմայականլար քէնտի թէֆսիրլէրինտէ պունուն մուղայիրինի իստտա էտերլէր։ կէօյա ինսան մուվաֆֆաղիյէթ կէօսթէրմէտէն վերտիկի լութֆ ինսանընն բատէթինէ էօյլէ թէէսիր, վէ մատտէթէն իշին իճրասընա մուավինէթ, վէ թէշվիզ էտեր քի, մութլադ ինսանընն միւրատը օնա գարշը կէլէմէղ։ Պաղլըճա սէպէպլերի տէ պու տուր քի Ալլահն նազարէթ իլմի, վէ գարարը իքիսի պիր շեյ տիր։ վէ պու իլմտէն մատտէ պաշգասընը թանընմաղլար։ դասիլէ կարեկի էակլար իլմինի տէ գապուլ էտերլէր, քի սաամ խթիֆամ իլմի, (պարզ իմացողական գիտութիւն) թասիր էտերլէր։ Լաքին տիկերլերի, վէ Օգոստինեանլար տախի մուղայիրինի սէօյլէրլեր։ Եանի ինսան Ալլահընն քեսֆի (բաւական) լութֆու իլէ ազատճա պաղը ամէլլեր իճրա էտէպիլիր։ վէ պաղը ամէլլեր տախի միւդթէտիր (գործունեայ efficax) լութֆ խթէրլեր։ քի ինսանընն ճիւզի բատէսի իլէ ֆիրիլէ տրպարլար։ Հէմ Ալլահն գարարընը քէնտի նէղարէթ իլմինտէն թէֆրիդ էտերլեր։

Խիլաասի քելամ, Թովմայականլար, կէրէք թասիր ամէլլեր հաղդընտա։ կէրէք ֆէվզէլ թասիր (գերբնական) ամէլլեր հաղդընտա չէօյլէ տէրլեր։ եանի Ալլահ ինսանընն բատէթինի մատտէթէն թահրիզ, վէ էվվէլինտէն թէրթիպ էտիճի գարարը վասէթասյլէ պիրիր։ վէ ֆէվզէլատէ, (գերբնական) ամէլլեր հաղդընտա տախի, Ալլահ (ներգործական efficax) լութֆունու վերմէք, եա մէն էտմէք գարարը իլէ պիրիր։ պու գարար տախի ինսանդան մատտէթէն միւրատընը թէրթիպ էթմէսիյլէ պէրապէր վերիլիր, եանի ինսանընն իրատէսի հիւզիւրի ամէլլ պայլամասան էվվէլ պու գարար վերիլիր։ Տիկերլերի տէ մուղայիրինի տէրլեր։ եանի թասիրի ամէլլեր հաղդընտա, Ալլահ ինսանընն միւրատընդան ֆիրիլ մէլլիյէթինի կէօրտիւքտէն սոնրա, օնլարը թանընը։ վէ (գերբնական) ամէլլեր հաղդընտա։ Ալլահ պու (ներգործական) լութֆ վերիւտիյինտէ, ինսան ուղատ գրբատիլէ պու ամէլի սէօյլէ էտէճիյինի կէօրտիւքտէն սոնրա պիլիր։ վէ գարար վերիր քի, պու լութֆ իլէ ֆիլան ամէմ իսէլաս օլանագ եախոտ թէլէֆ օլաճագ։ Թարաֆէն քէնտի գիւրիւմունու վէ թասիմ թընը ազիզ քիթապտան, վէ սայիրէ իլէ պէյան էտերլեր։ Իվվէլ։

ՁԴ։ Թովմայականլար քէնտի մէպտէլերինի չէօյլէ իսպաթէ գըյամ էտերլեր։ եանի ինսան քէնտի բատէթիյլէ իշլէտիյի ամէլլերին էյիսիի ֆէնտասընը վէ պունդար կէրէք թասիր։ կէրէք թասիրընն մաֆէվզինտէ օյան ամէլլեր օլսուն, քեսֆիֆէսի Ալլահն գարարլարըյլա, թարիզիյլէ, հիւքմիյլէ, հիմմէթիյլէ եաբըլըպ, հաղդրլանմըշ։ չէօյլէ քի, պիր եալընդզ օ իճրա օլուր, քի Ալլահ քէնտիսի տիւշիւնմիշ, վէ օլմասընը իսթէմիշ, վէ ինսանընն կէրէք էյի վէ կէրէք ֆէնա բատէթինի տօղրու մագսէտլերինէ վասլ օլմագ իչին ալիմանէ գուլլանը, իչթէ տէլիլլերի։ (Գ։դ. Զ. 27. Եֆես. Բ. 10) «Զիրա օնուն ամէլիկիզ։ քի Քրիստոս Յիսուստա Ալլահն փէչին հաղդրլատըղը էյի ամէլլեր իչին եարատըլտըդ, չէօյլէ քի օնլար տա եիւրիւյէլիմ» վէ Հայրապետլերտէն սուրբ Օգոստինոս քէնտիլերինէ համի կէթիրիլիր։ կէօյա Ալլահ սօնրատան վուգու պուլաճագ չէյլերի վուգու պուլտուղու իչին պիլմէղ, եա օնլարը պիլտիկի իչին օնլար վուգու պուլուրլար։ Եանի Ալլահն իլմի, վէ գարարը վուգուաթտան էվվէլ, վէ սէպէպի տիր։ Եանի վուգու պուլան շեյլերին սէպէպի Ալլահն իլմի վէ գարարը տրր։

ՁԵ։ Օգոստինեան թաղրմը Աստուածաբանլար տախի, ազիզ քիթապտան քէնտի սուրէթի թալիմաթլարընը չէօյլէ թաստիգ էտերլեր։ եանի ինսանդն ամէլլերի կէօրիւնմիշ, թէֆթիշ օլունմուշ վէ կիթտի ֆիզ եօլլարընը վէ մէսլէքիմիզին վասէթասիյլէ մալիւմ օլունմուշ, տէնիլ քի Ալլահընն գարարը, վէ թաղտիրիյլէ գարարլաշմըշ։ (Ս-ղ. ՃԼԲ. 1. եւն) «Եա բասլպ սէն պէնի թէֆթիշ էթտին, վէ պէնի թանընդ։ սէն պէնիմ օթուրուշումու։ վէ դալգըշըմը պիլտին։ ուզատան պէնիմ էֆքեարլարըմը անլատընը, կիթտիկիմ եօլլարը, վէ հալէրիմի սէն թէֆթիշ էթտին։ վէ հէպի եօլլարըմը սէն էվվէլինտէն կէօրտիւն։ իչթէ սէն պէնիմ էվվէլիմի վէ ախիրիմը թանընդը, սէն պէնի եարաթտընդ»։ (Եսայ. ԺԶ. 16. 17.) «Իչթէ պէն տաղլարդն իւսթիւնտէ հէր թէփէլերին իւսթիւնտէ, վէ դայալարդն։ . . . վէ կէօրէրիմ օնլարընն եօլլարը իւզէրինտէ, վէ օնլարընն հաղդսըզլըգլարը կէօզլէրիմտէն կիզլէնմէտիլէր»։ Պաուլարընն սրրասընտա տրր օլ ամէլլէր քի, շարթ իլէ վուգու պուլաճագ վէ օլաճագ իտիլէր։ եանի էկէրլեր մաթլուպ օյան շարթլար, օլ վաղրթ ինսանտան իպրաղ վէ իճրա օլմուշ օյան իմիշլեր։ եախոտ իճրա օլսալար։ Պիլ ֆարզ էկէր թու։ միւտտէթ եաչասա իմիշ, սալիհ ատէմին ֆէնա հալէ թէպտիլ օլմաղ։ (Ինոգ. Դ.) Դաւիթին Սաւուղտան թութուլաճաղընը, էկէրլի Աէրի չէհրինտէ տուրաճագ օյան իմիշ։ (Ա. Թագ. ԻԴ. 12. 13.) Պիլատոս վէ Սիղոն ահալիսինին էկէրլի Քրիստոսուն միւճիդաղընը կէօրմիշ օյան իմիշլեր, նէտամէթ կէթիրէճէքլերի։ (Մատթ. ԺԱ. 21. Ղուկ. Փ.) Իչթէ պու քէօշէլէրէ, վէ պու զաթլարա Ալլահն իլմ էղէլիսի պաղարաղ միւնթաղընը օլմուշ։ զիրա էվվէլինտէն էկէրլի

Աստուածաշունչ պագմայարագ, դարար վերմիշ օլսա իտի, տէրլէր պու Աստուածաշունչար, զաթէն եա զաթինտէ իքմալ օլուրումուշ։ Ամնա Աստուածն օ չուրութ վէ քէօշէլերի կէօզէթիտի իչին, օլ ամէլլերտէ էօյլէ օլմուշլար։ Հայրապետլերտէն Որոգինէսի, (Ի. Ը. Գը Բէրրոյ Հ...) Հերոնիմոսու (Ի.Ջ. Գը.) Երնմիայը քէնտիլերինէ համի թութարլար։ Գունլարտան տա չէօյլէ իսթիխրաճ վէ խիւլասէ էտէրլէր։ Նանի պիր չօղ ամէլլերին օլտուղու, տէյիլ քի Աստուածն ունարը էվվելինտէն պիլտիի իչին տիր, քի օլմուշլար. անճագ ունար վուղու պուլաճաղ առարկայլարը իչին վէ օլաճաղլարը իչին, Աստուածն իլմի ունարը էվվելինտէն պիլմիշ վէ խանրմըշ. չինքի, նասրլ քի տէտիք, իլմ առարկայ իչին տիր. վէ առարկայտան տօղար. տէյիլ քի առարկայ իլմ իչին տիր. վէ իլմտէն չըղար եա տօղար։ Գունու փիք կիւզէլ Ս. Օգոստինոս (Ֆ... Ն...) Թէֆսիր էտէր «Թաղտիրի էղէլի (նախասահմանութիւն) իլմի էվվելիսիզ օլսանաղ. լաքին իլմի էվվելի Թաղտիրի էվվելի օլմաղըղը» օլապիլիր։ դիրա Աստուած ունարը էվվելինտէն պիլտի, քի Թաղտիրի էվվելինէ էթմիշ օլաճաղրը. պունուն իչին տէնիլտի, քի օլանուղ յոսնարը եաբտը։ դիրա էվվելտէն պիլմէյէ դատիր տիր. ունարը քի, քէնտիսի եափմատը. Նասրլ քի հէր պիր կիւնահարը»։ Թրպդը Ս. Օգոստինոս կիսլի Ս. Յոհաննէս Դամասկացի (Ընդդէմ Մանիքեցոյ ... Ս... Ա...ոյ Վ.Յ. ԺԶ. Ոտ. Ա.) «Էվվէթ Աստուածն իլմի էղէլիսի սահիհ տիր. վէ Թաղիր գասրուլ էթմէղ (անայլայլելի) լաքին քէնտիսի օլ իլմ օլաճաղ օլան չէյէ, նիչին Ֆիլվադի պրոսի (եանի օլմասընա) հիչ պիր կէօնէ սէպէպ տէյիլ տիր, հաթտա չինքի պունու եափատ ունու էտէմէք օլտուղումուզ իչին էվվելինտէ Թանրը»։ Տէմէք քի պիզիմ ադատ ամէլլերիմիզ Աստուածն էվվելտէն պիլմէսինէ պիր կէօնէ Թէղատիմ էտէր. տէյիլ քի Աստուած պիզիմ տէյի պիզիէր ամէլլերիմիզի իճրա էտէրիզ։ Էնճամինտէ Ս. Օգոստինոս (Գ... Ի. 49. Ս...ի Ընդ. 18.) տէր. «Եա դարտաշլարըմ Աստուածն նասրլ պիլտիկինի սիզէ Թէֆսիր էթմէմի ուսմայրն. չունու նասրնըզ տէրիմ քի ինսանըն պիլտիի կիսի Աստուած պիլմէղ. Նէ տէ ... լայիքին պիլտիի կիսի. վէ նասրլ պիլտիսինի տէմէյէ ճէսարէթ իտամէյօրում. անճագ պիր չունու պիլիրիմ քի, պունլար օլմաղտան Աստուած հէրմանի զաթէն պիլմիշ իտի»։ Տէֆա Օգոստինոս (Ա... Ս... Ի... Ֆ.Ա. Վ.Յ. Ռ.) «Նէ տիր իլմի էղէլի, կէլէճէք չէյլերին իլմի տիր. լաքին Աստուածն ինտինտէ կէլէճէք վար տրը, քի հէր վաղթի կէլէր. դիրա էկերչի Աստուածն իլմինտէ օլ չէյլեր վար իսէ, ունա կէլէճէք սայրլմաղլար. իլա հաղրը, վէ իչթէ պու սէպէպ իչին տիր քի, տէյիլ իլմի էղէլիսի (կանխագիտութիւն) իլա սատէ իլմ տէնիլէպիլիր»։ Տէֆա (Ա... Էրդ...ի) «Շէյլեր օլմաղտան հէմ վար ըտրլար, հէմ եօղուտուրլար, վար ըտրլար. Աստուածն իլմինտէ եօղուտուրլար. քէնտի վարլըղլարընտա»։ Եանի եարատրլըչտա եօղ իքէն Աստուածն իլմինտէ վար իտիլէր։

Մուախխարէն Աստուածն իլմի օլան չէյլերին օլմասընա, վէ վուգուուսնա սէպէպ տէյիլ. անճագ օ չէյլերտէն հասրլ օլան մաղիւմաթտրը, օլ չէյլեր քի, քէնտի թէմէլլերինի, վէ ասրլարընը Աստուածն զաթինտէ մահֆուզ պիլիրլեր։ Գիլ ֆարզ, պիր քէօր ատէմին էօնիւնտէրի չուգուրու տիկէր պիր ատէմ կէօրիւր, օլ քէօր ատէմին չուգուրա տիւշիւճիլինի քէօր տիւշմէզանն կէօրիւր վէ պիլիրսէ, ամապա ունուն էվվելտէն պիլտիի. քէօրիւն չուգուրա տիւշէճէյինէ սէպէպ օլապիլիր մի։ Գէզալիք Աստուած մասէմ էղէտիլիքտէ տուրուր եանի կէլմիշ, վէ կէլէճէք վաղթի ունուն եանընտա օլմամաղ. ինսանդան հէր պիր մուամէլաթընը օլմաղտան էվվել հաղրը կէօրիւր, վէ պիլիր։ Աստուածն պու պիլտիի ինսանը քէնտի մուամէլէսինտէն տուր էտէր։ Հաթթա իլմին մաղնարլարը (առարկայլարը) էվվելտէն Աստուածն զաթինտէ թէքմիլ, վէ մէվճուտ պուլունմասալար իտի, իլմի տախի օլմաղ ըտրը. պիրա հիչ չէյին մաղիւմաթը տա հիչ տիր։ Տէֆա Աստուածն իլմի օլ վաղթի սահիհ օլուր հայան քէնտի մաղնարինէ եա մատատսինէ միւթաղրգ օլուրսա եօղսա սահիհլիք, մի կերչէրիր օլմաղրը. էկերչի Աստուածն իլմի էղէտիլիքտէն քէնտի սաղնարլարընը պիլտի իսէ, ունլարը ասրլ քէնտի թասիրթլարընա եա վարիզ պիլտի. եանի օ կիւնլ պիլտի, նէ կէօնէ քի սանրատան քէնտի թասիրթլարընա կէօրէ վուգու պուլաճաղ ըտրլար. մուգթաղի մաղնարլէրի միւգթաղի սուրէթտէ պիլտի. ադատ մաղնարլէրի ադատ սուրէթտէ, վէ եանրլմաղ տէրլէճէտէ ունլարը պիլտի։ Էօյլէ իսէ Աստուածն էվվել պիլմէսի սանրատան վուգու պուլաճաղ չէյլերին թասիրթընա պիր զարար կէթիրմէզ. վէ էկերչի Աստուածն իլմի էղէլիսի մութլաղ եանրլմաղ իսէ, պու տուր սէպէպի. դիրա օ-նուն հուգուրունտա ինսանդան քեսֆիֆէյի բատէյի ճիւղիյէ դարարլարը հաղրը վէ մէվճուտ տուրլար, վէ հէմ խիթամ պուլմուշ, վէ իքթիսատ մաղամընտան օլմուշ օլտուղլարընտան, Աստուածն իլմի թէպտիլ թասրիրը օլամաղ։ (Տէ... ...) Ինչթէ պունա պիր տէլիլ թասրիի։ Էֆէնտիսին պիրի քէնտի խըզմէթքարընը չիֆթլիսինէ կէօնտէրիր. վէ չիֆթլիսին եօլունու տա օնա կէօսթէրիր. եէյէճէք վէրիր վէ տօղրու չիֆթլիսէ կիթմէսինի էմր ... իսթար էտէր. չինքի չիֆթլիքտէ օնու կէօզէտէն վար. օլ խըզմէթքեար օ եօլա սիր չիւալ կիտէր, վէ էֆէնտիսի օնուն տօղրու կիտիսի կիթմէյէճէյինէ ... կէզէթլէմէք իչին նիւքսէք պիր թէփէյէ չըղար. վէ պագար, խըզմի թքեար իսէ հարը եօլու տօղրու կիտիսի, սանրա օլ եօլա. վէ օլ ... թիլիսէ կիթմէյի խթէմէղոսէ, վէ ասէր պիր մահալէ կիտէր օլուրսա, էֆէնտիսի թէփէնին իւսթիւնտէն օնու կէօզէթլէտիսի չիֆթլիսէ կիթմէսինինի, վէ սայիր եանրը պիր եօլա, վէ մահալէ կիտէճէյինի

ասլար, վէ պիլիր։ Պու էֆէնտի քէնտի խըզմէթքեարընը օլ չիֆթ-լիյէ սառասամաձաղընը եիւքսէք եէրտէն, վէ էվվէլինտէն պիլիրսէ, վէ պունուն իլէ պէրապէր խըզմէթքեարընը սիկէր պիր մահալէ վարըպ, նէթիչէճէյինի պիլիրսէ, պու էֆէնտինին էվվէլինտէն պիլմէսի խըզմէթքեարընը եանլըշ եօլա կիթմէսինէ սէպէպը քեաֆի օլապիլիր մի։

Հա քէզա Ալլահըն իլմի ինսանընը էօմրիւ խիթամ պուլմատան, տողրու կիթտիյինի, էկրիկէ սավտրդընը, ճէննէթէ կիթմէյճէկինի, ճէհէննէմէ կիտէճէկինի էվվէլինտէն պիլիր, վէ թանըր։ (Ենէ-յ-ոտ-ի- · ԺԷ. 16· Ե-Է-Ի ·Էր-+ ·) Ալլահրն «Կէօզէրի օնլարընը եօլարը իւզէրինտէ իսի։ վէ ինլարընը խասլասմէլարը օնատան կիզլէնէմէտիլէր։ զիրա հէր ատէմլէրին կիւնահլարը օնուն հուդուրունտա նազրմրդ տըր վէ ինսանընը սալինլիյի վէ լութֆու օնուն հուդուրունտա մուդարրէր տիր»։ (Եր-Ի. ԺԶ. 16։) Հէմ պունուն իլէ պէրապէր։ Ալլահրն էվվէլտէն ինսանընը նէրէյէ կիտէճէկինի պիլտիկի, ինսանա սէպէպ տէյիլ տիր։ վէ նասըլ քի պիր ատէմ, պիր քէօրիւն էօնիւնտէքի չուդուրու կէօրիւպ, օնա խասլէր վէրիրսէ, օ սա տինլիմիյիպ, եինէ օ եօլու պրադմաղսա։ քէօր չուդուրա տիւշմէզտէն, տիւշէճէյինի պիլիրսէ, օնուն էվվէլ պիլտիկի քէօրիւն տիւշմէսինէ սէպէպ մի օլուր։ փիւնքի իլմին վաղիֆէսի, պիր չէյի տէյիլ քի եավմադ տըր։ անճադ թանըմադ տըր իշին իճրասը միւրասընը եալընըզ վաղիֆէսի տիր։ ապրլ։ եսխասա իլմ։ Անատանդարանիարնա կէոքիաչըդ գէմալէթ թապիր օլունուր։ ինսանըն բասէթի քէօր քէմալէթ թէամիյէ օլունուր։ այըդ կէօզիւ օլան քէմալէթ, քէօր քէմալէթէ խասլէր վէրիր։ քէօր տէ իսթէրսէ օնուն նասիհաթընը թուքար։ իսթէմէզսէ թութմազ։ Պիր չէյի կէօրմէք կիւնահ տէյիլ։ նէ տէ փազիլէթ տիր։ անճադ օ չէյին իճրասը փազիլէթ։ եա կիւնահ տըր։ Իչթէ պունա իսպաթ տըր։ քի (Եր-Ի. ԺԶ. 16-17։) Ալլահ տէյօր «Իչթէ պէն հէր տաղրն, հէր թէվիէնին իւսթիւնտէ։ վէ դայալարընը տէլիրլէրինտէն կէոզէտիյօրում զիրա կէօզէրիմ օնլարընը եօլլարը իւզէրինտէ տիր։ պունուն իշին օնլարընը նահադ իշլերի կէօզէրիմտէն կիզլէնմէտիլէր։» Իչթէ պունա մէպնի տիր Պօղոս առաքեալընը (Հ-Ի. Թ. 15։) եաղտրդը։ «Մէրհամէթ էտէճէյիմէ մէրհամէթ էտէճէյիմ»։ Տէֆա (Ը. 28· եւն։) «Լաքին պիզ պիլիրիզ քի, Ալլահը սէվէնլէրէ, Ալլահ իշլէրինտէ հէր վէհհ իլէ էյի եարտըմընը օլուր։ զիրա օնլարը քի էվվէլինտէն պիլիր իտի, օնլարը էվվէլա քէնտի էվլատընը թասվիրինէ պէնզէր օլմայա տաղլէթ էթտի»։ Պունանա այըդ տիկէր պիր իսպաթ օլամազ։ չիւնքի էվվէլա Ալլահ օնլարը թանրտը, թանրտրգտան տա սօնրա օնլարը տաղլէթ էթտի։ Պօղոս առաքեալ պէօյլէ նաղըյօր։ տէմէք քի, Ալլահրն իլմի օնլարը էվվէլա թանրտը։ վէ պիլտի։ վէ պիլտիրտէն սօնրա քէնտի մագսէտի իլահիսինէ վասըլ օլմամասընա գարար վէրտի։ Ալլահրն իլմի։ սըրա կէօզէտիրսէք, թասիի Ալլահրն միւրա-

ընտան էվվէլ տիր · պիր չէյէ մայիւմաթըն օլմասա , օնու նէ արզուլրսին , նէսէ իմրա էսէրսին · Իշթէ իբի թարաֆըն տէլիլէրի պունլար տըր · Պիղէր թուվմայականլարը զիւյիւմիւնի տանա տոզրու պիլիրիզ · յաքին Ոգոստինեան զիւյիւմիւնի թասլի · վէ ազլէ տանա մուվաֆըզ տէրիզ ·

29 · Պաղըլարը տերլեր · էյի չէյլերին ասլը վար օլտուղունտան Ալլահըն իլմինէ մազհէր (առարկայ) օլուրլար · էյինին գուսուրու · քի կիւնահ տըր · ասլը տա եօգ տուր տէմէք քի Ալլահըն իլմի կիւնահլարը պիլէմէզ · Գունա ճէվապ վէրիրիզ · նասրլ քի Ալլահ էպէտիլիքտէն հէր էյլիսի էվվէլա քէնտի հաթտը զաթինտէ պիլտի · չիւնքի , քեաֆիֆէյի էյլիքլէրին քէօքիւ վէ էսասը տըր · Վէ սանիյէն օնլարը քէնտի թասլիթը մախուսէլէրինտէ · վէ վար օլտուղլարընտա պիլտի · քէզալիը էպէտիլիքտէն պու էյլիքլէրին զըտընը · եախօտ գուսուրունու տա պիլտի · հայաթըն , պիզճէ գուսուրու էօրիւմ տիւր · հայաթ տուր գուրսա , մէմաթ նէյտի էտէր · կիւնէշ կիւէրսէ գորանլըզ չէքիր · սըրայը գոգան · միճաղաթ չէքէր · կէոգիւմ վար տըր տէյի · քեօրլէրի ինքեամ մը էթմէյի · գիրա պու էյլիկի գուսուրու էյլիք իլէ մութլաղ սուրէթտէ մէրզութ տուր · օ. նունլի միւնասիպէթի վար տըր · օ քի պիր էյլիկի իւզէրինտէ համիլ տիր · օնուն գուսուրունու տա մութլաղ կէօրիւր · Քէզալիը Ալլահ կէօրիւր · հէմ տէ էպէտիլիր մագամընտա կէօրիւր · եանի պինլէրճէ սանէթիք շէյլերի քէնտի հուզուրունտա հազըր · մէվճուտ պիլիր · պունա պինայէն կէչմիշ զէման · կէլէճէք զէման · քէլիմէլէրի · վէ մանասը Ալլահըն ինտինտէ մէճնուլ տուր · Սաղմոսուն տէտիյի կիպի · պիր սէնէ բաղլըն կէօգիւնտէ պիր կիւն կիպի տիր · ամէն զամիմ պին վէ եըլարըն էքսիլմէզ » ·

ՊԱՊԸ ՐԱՊԻ

ԱԼԼԱՀԸՆ ՄԻՒՐԱՏԸ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

26 · Միւրատ , եախօտ բատէյի ճիւզիյէ պիր քէմալէթ տիր · քի պիրի էվվէլտէն էյի պէյէտիսի չէյի տրզիւ էտէր · եախօտ ապուրն Խալրաղ էթտիսի քէօթիւ չէյտէն իգրահ էտէր · Ալլահտա միւրատ , վէ գամ , վէ թասլիթթ պիր տիրլեր , վէ ասըլնա հէչ պիր ֆէրզլէրի եոք տուր , ֆագաթ գուվվէթճէ , եանի մանէվիճէ Ալլահըն միւրատը քէնտի ասլինտան պաշգա տըր տէրիզ · Գու տուրէթտէ մանէվի Ալլահըն միւրատը Ալլահըն թասլիյթթր սուվիյէ պիր տիր , վէ մատէ Ալլահըն ասլը , վէ զաթը թէպտիլ օլամազ , տէմէք քի Ալլահըն միւրատը տա խթիպտալ զապուլ էթմէզ · թէքմիլ տիր , սատէ

տիր · վէ պիր տիր · Նասլլ քի քէնտի ասլը (Էութիւնու) սատէ տիր
վէ պիր տիր · միւրատը տա հաքէդա ։

ԶԸ · Ալլահդն միւրատներն քէնտի մազհէրլէրինէ (առարկայներնա)
մէյլ էթմէսի ճիհէթինէ Նազարէն, մանէվի սուրէթտէ չօգ տիր-
լիւ տիր · եախսա չօգ ամէլլերի վար տրը · քի պիրպիրինտէն այրը տրը-
լար ։ Էվվէլա միւրատը · միւրատը դիւսնի դիզա (կամք բարեհաճու-
թեան) ։ Սանիյէն միւրատ իշարէրի · Էվվէլքի ասլ սահիհ միւրատ
օլուպ, քեամիլէն Ալլահտա վար տրը · Իշարէթի միւրատ, նիմ բէս-
մի, եախսա տասլ միւրատ տէյիլ · անճաղ միւրատդն իշարէթի տիր ·
եախսա իշարէթ միւրատը ասլ միւրատդն պիր էմմարէսի տիր · ինչ-
քի պիր իշարէթ սահիհ իշարէթ օլմասը իշին իշարէթ էտէնին սահիհ
միւրատդնը միւսթէլզէմ տիր · վէ մութլաղ օնու թալէպ էտէր · վէ
ալ սէպէպէ մէպնի միւրատ թէսմիյէ օլունուր · Նասլլ քի վասիյէթ
տախի վասիյէթ էտէնին սօն միւրատ թէսմիյէ օլունուր ։ Ալլահդն
միւրատներն նիշանէլերի, եախսա իշարէթլերի տիւրլիւ տիւրլիւ
լուպ · պայլըճա պէշ տիւրլիւ թարիֆ օլունուր · պիր չէյի թէնպի-
էթմէսի · մէն էթմէսի, միւսաատէ էթմէսի, տանըշ էթմէսի, վէ իբ-
մալ էթմէսի ։ Գունլարդն հէվսի Ալլահդն իշարէթ միւրատը օլուպ ·
տախիլէն ասլ սահիհ միւրատդն օլտուղունու թաստիգ էտէրլէր ։

ԶԹ · Պալատէքի հիւսնի դիզա միւրատ, սէֆա միւրատ ազ-
տեմ, (նախնթաց կամք ·) վէ միւրատդ մուախխարէ · (յետին կամք ·)
թազսիմ օլունուր · Մուղատտէմ միւրատ օլ տուր քի, զաթէն Ալլա-
հդն քէնտի քէնտինսէ վար · վէ պունուն սէպէպի Ալլահ քէնտիսի
տիր · վէ գունլարը թարաֆընտան հիչ պիր սէպէպ մէրպութ, եա-
խսա մէպնի տէյիլ տիր ։ Իյթէ Ալլահդն կիւնահքեարլարը դուրթար-
մագ միւրատը պու միսիլլիւ տիր · եանի եալնըզ քէնտի քէնտինտէ
օլարագ պու միւրատդնա սէպէպը էվվէլի վէ միւշվիդի էվվէլի · Ալ-
լահ քէնտիսի տիր ։

Ալլահդն մուախխէր միւրատը օ տուր քի, գունլարդն սէպէպին-
տէն, վէ վէսիլէսինտէն Ալլահ տա տօղար · (դրսա ադամդրդն ան-
լամասը իշին պէօյլէ տէրիգ) ։ Վ.Է Ն. Թոմմաս պու միւրատը չու
պի թէֆսիր էտէր · եանի մուախխէր միւրատ օնուն իշին ատնմիշ
չինքի ամէլլերտէն սօնրա զուհուր էտէր · իյթէ Ալլահ տա պու-
սիլլիւ տիր օ միւրատ քի, ֆէնա ատէմլերի սօնունա դատար ։
տամէթլերի օլմասդրը իշին ճէզայա հիւքմ էտէր ։ Գունա մէսնի Ն.
Թոմմաս հաքիմին մէսէլէսինի կէթիրիր · չինքի պիր հաքիմ քէնտի
միւրատը թասլիսի վէ էվվէլինսկլ հէր քէսին եաչամասընը իսթէր ·
լաքին մուախխէր միւրատը իլէ, եանի ճինայէթլինին զաղանաթլի-
տան սօնրա դաթիլի դաթ, էթմէք իսթէր ։ Ն. Ցոհան Ոսկիերդ
պունլարը իլգ միւրատ · վէ իքինճի միւրատ թէսմիյէ էտէր · Ն.Ց.
լիք քեաֆֆէյի Ասուուածաբանլար տէրլէր · եանի Ալլահ միւրատը

վէլիսիյէ, հէր քէսին սէլամէթ էէթիշմէօնի իսթէր · մուախխէր
միւրատ տախի ամէլլերի պազար ։

ԶԺ · Իշարու Ալլահանի միւրատ, թէքրար Ֆայիլ, Նաֆայիլ ·
(գործունեայ, անգործունեայ) եանի զատիր նազատիր միւրատնա
թազսիմ օլուր ։ Ֆայիլ եախսա զատիր միւրատ օ տուր քի, սայիր
պիր միւմանաաթ հիչ պիլմէզ · վէ հէվսինէ մութլաղ զալիպ կէլիր ։ Գու-
միւրատ հագդընտա Պողոս առաքեալ (Հռոմ. Թ. 19։) եազար « Օնուն
միւրատնա քիմ մուխալիֆէթ էտէպիլիր » ։ (Ե-Դէր · ԺԳ. Ց.) « Հիչ
պիրի սէնին բատէթինէ գարշը կէլէմէզ » ։ Նաֆայիլ, եախսա նա-
զատիր միւրատ օ տուր · հալան Ալլահ ինսանա զարշը զուհուր էտէն
հէր միւմանաաթա զալիպ կէլմէյի իսթէմէզ, (Մ-Դ · ԻԳ. 37.) զալ
տէֆա Նրուսաղէմին իսլահ օլմասընը իսթէսի, ամմա քէնտիսի իսլահ
օլմասը ։

ԶԺԱ · Տէֆա Ալլահդն միւրատը ասուրալը, վէ միւրատը պիլ
ղարդը վար · մութլաղ միւրատ իլէ քեաֆֆէյի թէնպիհլերինին իճրա-
ղնը ինսանլարտան իսթէր չարթը իլէ միւրատ · եախսա մուհայյէր
միւրատ օլ տուր քի, պիր չարթ իսթէր · եանի օլ չէյին իճրասը օլ-
մասը իչին · պիլ ֆարդ Ալլահ իսրայէլի սիւշմէնտէն դուրթարմայա
զարը իչին · պիլ ֆարդ Ալլահ իսրայէլի սիւշմէնտէն դուրթարմայա
զարը իչին · ամմա էկէրչի քէնտի թէնպիհլերինի սաղլարտա իտի,
զուրատ էթտի · ամմա էկէրչի քէնտի թէնպիհլերինի սաղլարտա իտի,
վէ փութլարա թափմազտա իտի ։ Ֆայիլ, եա զատիր միւրատ մութլաղ
միւրատ իլէ զարըշմասընդ · դիրա հէր զատիր, եա ֆայիլ միւրատ · մութ-
լաղ միւրատ տրը · ամմա հէր մութլաղ միւրատ զատիր միւրատ տէյիլ ·
դիրա մութլաղ միւրատը իլէ Ալլահ իսթէր · քի քիմսէ քիւֆիւր էթմէ-
սին պու ճիւմլէ քիւֆիւրպազլար փէք չօգ տուր · լաքին զատիր միւրատ
մութլաղ վէ տայիմա զալիպ կէլիպ, մազսէտինէ մուվաֆֆագ օլուր ։

ԶԺԲ · Շուրասընը տա պիլմէլի քի, միւրատ եա բատէթ, թէքրա-
ղի միւրատ օլմագ իչին մազհարընը իսթէմէտէ, եա բէտտ էթմէտէ
միւրատ օլմագ իչին մազհէրի միւճէրրէտ (հարկաւոր առարկայ) պայ-
ազատ օլմալը, դիրա մազհէրի միւճէրրէտ (հարկաւոր առարկայ) պայ-
ազատ օլմալը · դիրա
դա վէ մազհէրի մուխայյէր (պատահական առարկայ) պայզա · դիրա
Ալլահդն միւրատը, չինքի հիհայէթ մագսէտի օ տուր · մութլաղ
մեհպուր տուր քէնտի զաթընը սէվմէյէ վէ պայզասը օլմագ · ան-
ճաղ դավիմիվ, Ալլահդն խարիճինտ պուլունան մախլուզ էյլիքիր
պայզասընա տրը · պունլարդն վիճուտու · վէ զաթը մուխայյէր օլտու-
զունտան, Ալլահդն միւրատը տախի պունլարտա մուխայյէրճէ, վէ
սէրպէսթճէ քէնտի մուամէլէսինի իճրա էտէր · չինքի պունլար Ալ-
լահդն միւրատներն մագսէտի մութլաղը տէյիլ տիրլեր ։

ԶԺԳ · Մախլուզ էյլիքլեր հագդընտա Ալլահդն հիւսնիւ դիզա միւ-
բատը վար օլտուղունու շէօյլէ պէյան էտէրիգ · Ալլահդն միւճէրրէտ,
վէ մուղիթազա զաթընտան մատէ, տիկեր հիչ պիր էյլիք եօզ տուր
քի, մութլաղ, վէ միւճէրրէտ վէ վաճիպ էլ վիճուտ օլսուն, պու-
նուն իւպէրինէ հիչ չիւրինէ եօզ · Տէմէք քի, Ալլահդն զաթընտան

մատէ հէր նէ խարիճ, վէ մախլուգ վիճուա, վէ էյլիք վար խէ, քեաֆիֆէսի մուխայլէր տիր, իյթէ Ալլահ պուլնարը տա հիւանիւրիզասը իլէ իսթէտիյի հալտէ, տէմէք օլուր քի, Ալլահդն տա րիզա միւրատը վար տրր։ (Ռ-վէ. Զ. 38։) «Կէօյտէն էնտիմ տէյիլ քի, քէնտի միւրատմը իմրա էտէյիմ. անճագ պէնի կէօնտէրէնին միւրատը»։ (Ը. 29։) «Գէն օնուն ըիզասը նէ իսէ, օնու իմրա էտիյորում»։

Զժ.Դ. Սանիյէն պուլնու աղըլճա տախի պէյան էտէրիզ. Լէկէրի հիւանիւ ըիզա միւրատը ինսանտա պիր քէմալէթ ատա օլունմուշ իսէ, վէ էկէրչի ինսան, պու ըիզա միւրատը քէնտինտէ օլմադա, թէքմիլ ինսան սայըլամայորա, թասդիք պու քէմալէթ Ալլահտա տահա ալա տերէճէտէ պուլունմասը լազըմ տրր։ Պու սահիհլիկին խասմի օլմատըգընտան ուզուն ուզատը խապաթլարա տա լուզումու եոք տուր։ Կէլէլիմ պիր սատէ միւշքիւլաթա։ Եանի

Զժ.Ե. Ալլահ նէ միւրատ, վէ նէ մուամէլէ իլէ քէնտի զաթընը սէվէր իսէ, տիւնեատաքի էյլիքլէրի վէ մաիլուգաթը տա թըզգը, վէ այնը օլ միւրատ վէ օլ մուամէլէ իլէ սէվէր։ Մատէմ Ալլահ քէնտի զաթընը մութլագ մուամէլէ իլէ, տէյիլ ըիզա միւրատը իլէ սէվէր, տէմէք քի քէնտինտէն խարիճ օլան էյլիքլէրի տէ մութլագ սուրէթտէ սէվէճէք. տէմէք քի Ալլահ տա հիւանիւ ըիզա միւրատը եոք տուր. անճագ Ալլահտա պուլունան միւրատ, մութլագ միւրատ, նախատ մէճպուրիյէթ թասիր օլունուր հալ, վէ միւրատ սատէ պուլունաճագ։

Պունա ճէվապ վէրիրիզ. վագտա Ալլահդն միւրատը, վէ մուամէլէսի, կէրէք քէնտի զաթընը սէվտիյինտէ, վէ կէրէք խարիճտէ պուլունանլարը սէվտիյինտէ իքիսի տէ պիր տիր, էվվէթ Լասընա մէպտէսինէ, վէ թասդիսթընա կէօրէ պիր տիր. գասդուլ էտէրիզ, խարիճտէ պուլունան նարատըմը էյլիքլէրէ, վէ ինչարա օլան միւնասիպէթ կէօրէ պիր տէյիլ տիր, զիրա Ալլահդն մուամէլէսինին քէնդիքի, վէ մէպտասը, Ալլահդն քէնտի թասդիսթը, ասլը տրր։ Լաքին ո քի տախիլէն, վէ էսասէն պիր տիր, խարիճէ օլան միւնասիպէթինէ կէօրէ տէ պիր օլամադ։ Զիրա Ալլահդն հիւանիւ ըիզա միւրատը տախիլէն քէնտի զաթընը իսթէտիյինտէ, մէճպուրիյէթ թահթընա կիրէր։ վէ մութլագ սուրէթտէ քէնտի թասդիսթընը սէվմէյէ մէճպուր տուր. չիւնքի Ալլահդն թասդիսթը քէնտի միւրատընդն մութլագ մուամէլէ, վէ մագսէտի, վէ սոնու օլտուղունտան, օլ միւրատը իքմալ էտէր. վէ քէնտինինէ մէճպուր էտէր. ճէզալ էտէր. չէօյլէքի, օնու թէրք էտիպ, սայրըսընը սէվմէյէ միւմքին օլամադ. չիւնքի օլ միւրատդն արզու, վէ աշգընը սատէ քէնտիսի ճէպդ էտէր, իքմալ էտէր իսրա էտէր։ Պու պէօյլէ. լաքին խարիճտէ պուլունան էյլիքլէր Ալլահդն միւրատընդն սոն մագսէտի օլմատըգլարը իյին, վէ մուխայլէր էյլիքլէր օլտուգլարը իյին, օնու ճէպդ էտէճէք դուվվէթլէրի եոք տուր։ Նէվվէթ օնլարա կէօրէ, Ալլահդն միւրատը քէմալի հիւանիւ ըիզասը իլէ օնլարը տա իսթէր վէ արզուլէր. լաքին տէյիլ մէճպուրդն, չիւնքի սոնու վէ մաղսէտի պունլար օլամադլար։ Մէսէլա, պիր չէլմէտէն ագան սույու իքիյէ պէօլիւպ, իքի արդա թութարսան, վէ արդընդ պիրինի եոք, աշաղը աչմըշ օլսան, վէ տիկէր արդը տէյիլ եոգուշ աշաղը, նա սատէ տոզրու օվայա աչմըշ օլուրսան, չէշմէնին սույունու իքինա սատէ տոզրու օվայա աչմըշ օլուրսան, չէշմէնին սույունու իքինինէ տէ պիր դըթատա թութարսան, եոգուշ աշաղը աչըլան արդն սույու գօչարագ կիտէր, վէ ադար. տիկէր օվայա աչըլան արդն սույու, եավաշ եավաշ կէօնիւլիւզէճ կիտէր. նէ տիր պիրինին չար չատրդ կէթուռսինին, վէ տիկէրինին եավաշ ագմասընդն սէպէպ. մէկէր իքիսի տէ պիր չէշմէնին սույու տէյիլ մի տիրլեր. թաղիթլարը պիր թասիթ տէյիլ մի տիր. նիչին պիրինին սույու գօչարագ կիտէր, վէ տիկէրինին խասթէ եիւրիյիւչի կիպի սալանըպ եապըլըպ կիտէր. հիչ պիր սէպէպի եոգ. չիւնքի սույուն աղըրլըգ թապդընը գուվվէթի ճիհէթիյէ պաչ աչաղը թէգ էնէր. վէ եոգուշ աչաղը ճէզդ օլուպ անճագ եոգուշտա քէնտի մագսէտինէ մուվաֆֆաղ չատրը։ լաքին օվայա աչըլան արդընդ սույու տա, նինէ օլ տու իսէ տոզրու օվայա կիտէր. կիտէր ամմա, եավաշ կիտէր. վէ խաթէրէ, վէ արգատան սու գոր էտէրսէ կիտէր. պաչդա պիր սէպէպ տուր. չիւնքի սու պիրիսինտէ մագսէտինէ վասըլ օլուպ, տիկէրինտէ օլամատըգը իչին կիտէմէզ։ Լաթէչիի Ալլահդն միւրատը Ալլահա տարու մէճպուրդն գօչար. վէ մագսէտինէ վասըլ օլուր. լաքին ինսանա տոզրու կիթտիյինտէ ոնտա մագսէտի մախսուսէսինի պուլամադը Ալլահան մէճպուրիյէթ թահթընա կիրմէզ. մուհայյեր տիր, ադատ տրր։

Զժ.Զ. Վէ պու. իքի այրը (առարկայարա) օլան պիր միւրատդն մուամէլէսի, միւրատդն սահիպինէ պիր իսթիսլատը տախիլի կէթիրմէզ. անճագ խարիճի պիր իսթիսլատ։ Մէսէլա սաղ թարաֆընտա պիր ատէմ օթուրուրքէն, դալգըպ սոլ թարաֆընա կէչէրսէ, օթուրանա կէօրէ տախիլդն հիչ պիր իսթիսլատ վուգու. պուլամադ. ամմա խարիճտէն, վէ միւնասիպէթճէ պու իսթիսլատ օթուրանա պիր կարար վէրմէզ. հաքէգա Ալլահդն միւրատը քէնտի զաթինի, եա տարընը վէ Ալլահդն խարիճինտէ պուլունան էյլիքլէրի սէվտիկինտէ վէ իսթէտիկինտէ, Ալլահա պիր թէսլէտտի լաթը պատի օլամադ։

ՊԱՊԸ ԹԱՄԱՄԻ

(ՆԱԽԱՍԱՀՄԱՆՈՒԹԻՒՆ) ԹԱԳՏԻՐԻ ԻԼԱՀԻ ԻՆՋԷՐԻՆԷ

ԶԻԷ. Եվվելա իխթար էտիրիզ քի, Ալլահդն իլմի վէ բատէթի իլզրինէ հէր նէ եաղտըգ իսէ, օնլարը ֆիքիրտէ էյի հրֆզ էթ-

մէջ · զիրա նախասահմանութիւնն է օրհուղուն ծնարտան նա
լընոզ լայրդը իւէ անկաչրլրը · եանի Ալլահ էպէտիլիրտէն , գէնտի զա-
թինտէ մահֆուզ պուլունան սարլարա (էմրեանցն , որք յԱստուած
մուվաֆֆըզ օրանլարը , վէ պէնդէր օրանլարը կէօրիւպ , խաթէր · վէ օր-
լարրն զոնսուրլարրնը ինսանրն ամէլլերինտէն սանրա կէօրիւպ ըհ-
էտէր · նասրլ քի ուեօգարրտա թէֆսիր էթտիք , ինթէ պու նախասահ-
մանութիւն փիլիսոփայութիւնեա թագտիրի իլահի թէամիլէ օրհնուր

Զ·Ի·Ը · Աստուածաբանունեա , բագտիրի իլահի ամէմք , Ս· Օգոս-
տինոսա կէօրէ (Ցաղ· Նէ-էս-տ-ն-ըէ-ն որբոց Գլ ԺԸ·) « էմրֆան
Ալլահտան ինսանա հաղրլանմասը » թաղիր օրհնուր · (Ն-էս-ա ա-
վ-ը էն-յէր · de persecerantia ըէ-դյէ օրհ-ն-ն ինբ-ղ-ն Գլ ԺԹ·) տա
տանա [illegible] « Նախասահմանութիւն պուղրա պիր [illegible]
տէյիլ անճագ Ալլահրն իլմի էզէլիսի , վէ պախշիյէրին թէտարիֆի
տիր · պունուն իլէ սէյլամէթ պուլանլար հիչ չիւփհսիզ սէյլամէթլի-
րինի պուլուրլար » · Ս· Թոմմաս տախի (Գլ·մ Ա· Ֆ-ն-ի ԻԳ· [illegible]
Զ· ոե) · Նախասահմանութիւնու չէօյլէ թարիֆ էտէր · թաղտիրի ի-
լահի « Պաղը քիմսէյլերին էպէտի խէլաս պուլմալարը իչին Ալլահը
ֆիքրինտէ մէվճուտ օլան պիր թարիգ տիր » · Տէմէք քի , նախասա-
մանութիւնտա իքի խուսուս վար տրը · եանի ադլրն , վէ միւրատը
ամէլլերի թաղտիրի իլահի Ալլահրն իտարէյի ալիսինին (տանա նախա-
սահմանութեան) պիր դրսմը , վէ մէրհամէթինին ամէլի միսալի տիր ·

Զ·Ի·Թ · Նախասահմանութիւն , եա թիրմի , բէամամ , եա [illegible]
Եա բէամամ օլապիլիր · Թէամամ նախասահմանութիւն , հալան Ալլա-
պիր ատէմի մէճճանէն լութֆա , վէ էհթիչամա սէյէր · Նա թէամամ
հալան սատէ էհթիչամա սէյէրսէ օլուր , թէամամ նախասահմանութի-
նուն քիւլլիյէն մէճճանէն օլտուղու տին պաղը տրը · լաքին նա թէա-
մը տախի մէճճանէն մի տիր · եօղսա լութֆուն իւճրէթ , վէ իմմի
զաղրնա նաղարէն մի օլուր · պու իլմի իլահինին ուլու մէտրէսանէ-
րինտէ տանա թահթը թէղէքքիւրտէ տիր ·

Զ·Ի· Տէֆա նախասահմանութիւն , եա պաղլտա , եանի նիյէթ
օլապիլիր եա իճրատա , եանի պաղրլարրնրն դուլանտրդը իմմիլ
հա նաղարէն եա իլք ամէլտէ , եա իքինճի ամէլտէ օլապիլիր ·
խոտ չէօյլէ տէ · պիտայէթատ , եա իմիթանրնուա օլապիլիր · [illegible]
իքինճի՝սուրէթտէ քի (՝իթանճրացեալն) եանի իչին մէճճուլինտէ [illegible]
թուլուրսա , տին պաղը տրը · քի պիր դրսմը մէճճանէն վէրիլէն [illegible]
համէթի իլահիտէն , վէ տիկէր դրսմը ինսանրն մուվաֆֆաղլիգ [illegible]
բաղընտան իսարէթ տիր · վէ մէճմուլի , եանի թէամամ իչտու [illegible]
թարաֆտան՝տա իսարէթ օլմասը լազըմ տրը · զիրա սէմավի [illegible]
տէթ ադիզ փիթապարտա էճիր , վէ ատալէթ թահր թէամիլ [illegible]
նուր եանի պիզիմ թարաֆտան գահմէթլէրիմիզ , վէ մուվաֆֆաղ
յէթիմիզ լազըմ տրը · Զունա պինայէն Զոզոս ատաքեալ (Ր· Տէ-

Ի· Ն·) « Հիչ պիր քիմսէ թանճանմազ , էկէրչի լայրգր վէճ իւզէրէ մու-
տարիզ էթմէզսէ » ատր · Վէ էկէրչի իլը սուրէթտէ նախասահմա-
նութիւնու ալրրսագ , Աստուածաբանլար պունու իքի թարգ իլէ թա-
[illegible] էտէրլէր · Պաղրլարը տէրլէր · Ալլահ էվվէլա սէյիմիչլէրէ էհթի-
ջամ վէրմէյէ գարար վէրմիշ , վէ պուրլարը , հէլարը ումումի ճէմաա-
[illegible]ընտան , քի սկզբնական կիւնահ նիւզիւնտէն նէչաթ էթմիշ , մէճ-
[illegible]ճանէն սէյմիշ , վէ թաղտիր էթմիշ · սայրլարրնը քէնտի խապա-
սաթլարը սէպէպի իչին ըէստ էթմիշ օլարագ , պիլ ամէլրէ լութֆ
մուամիլէլէրինտէ մութլագա խէլաս պուլմալարը իչին ինսանլարրն
սէյիմիչլերինէ թային · ու թախսիս էտէր · Սայիրլերի տէ պունու
պաղղանա թարիֆ էտէրլէր · եանի Ալլահ էվվէլա լութֆ վէրմէյէ օն-
լարը սէյէր · վէ պիր ամէլրէ ինսանլար սա իչուու լութֆուն հիւսնիւ
հ[illegible] վէ սուլի իսթիսալ օլանագ եա օլմայանագ հալլերինի կէօրէ
[illegible] , պաղրլարրնա էհթիչամ , վէ պաղրլարրնա ճէզա վէրմէյէ գարար
[illegible] , եանի պու իքինճիլէր իստասա էտէրլէր քի , էհթիչամա ոլան
[illegible] , լութֆուն սէմէրէլէրինի , Ալլահ նազար
[illegible] թախսիս , վէ գարար էթմիշ · Եվվէլքի ըէյին վէ
[illegible] , համիլլերի տէ տէրլէր քի , նախասահմանութիւն դաթինտէն
մէճճանէն տիր · իքինճիլերսէ էվվէլքիլեր կիպի նախասահմանութիւ-
նուն մէճճանէն օլտուղունու սատէ սէպէպինէ պինայէն , եանի էսա-
[illegible] , [illegible] , քէօքիւնէ մէպնի մէճճանէն տիր , սէրլէր ·
[illegible] Ալլահրն ադլը · վէ միւրատը տրը ·

Զ·Ի·Լ · Էվվէլքիլերին իսսաթլարը · Ալլահ ինսանլար թարաֆրն-
տան [illegible] պիր էճիր կէօզէթլէմէյէրէք օնլարը քէնտի էհթիչամրնա
թախսիս · վէ թաղտիմ էյլէմիշ օլտուղու սէպէպէ մէպնի տիր · պիլ
[illegible] (Գ-ոշ· Ֆ·Ժ·Գ· 48·) « Հէր նէ գատարլարը քի , էպէտիլ էօմու-
[illegible]ռէ էվվէլինտէն թախսիս օլունմուշ իսիլէր իսէ , ինանտրլար » · (Ցոէ·
[illegible] 46·) « Տէյիլ քի սիզ պէնի , իլա պէն սիզի սէյտիմ » · (Եէէ-
[illegible] Դ· Ն·) « Նասրլ քի պիզլերի օնուն իլէ , (Յիսուս Քրիստոս իլէ)
[illegible] դուրուլմասընտան էվվել սէյտի քի , հուզուրունտա ա-
[illegible] · վէ [illegible] · վէ պիզի քէնտի հիւսնիւ միւրատրնրն խօշ-
[illegible] դունա կէօրէ Յիսուս Քրիստոսուն վասէթասիյլէ քէնտիսինէ
[illegible] օլմայա թաղտիր էյլէտի » · Քէզա · (Հ-ով· Թ· 11·) « Տանա
[illegible]ղմաղտան , եանի (Յակոբ վէ Եսաւ) վէ [illegible] վէ եա [illegible] պիր
[illegible] իչտ[illegible] էտէն Ալլահրն սէյմէսի իւզէրէ օլան թաղտիրի ամէլլերտէն
տէյիլ · Իլա տամէթ էտէնտէն օլտուղու սապէթ օլմագ իչին օնա
([illegible]) տէնիլտի քի , պէօյլէկիս քիւչիւյէ գուլլուգ էտէճէք ,
[illegible] քի նաղրլրմշ տրը · Յակոբու սէվտիմ , վէ Եսաւը բէտտ էթտիմ » ·
Վ·Է (13) Ալլահ Մոսէսա ատյոր « Մէրհամէթ էտէճէյիմ մէր-
[illegible]մէթ էտէճէյիմ , վէ ահրյաճաղրմա ահրյաճաղրմ » · (18·) « Իմ-
[illegible] քիմսի [illegible] քի իսթէրսէ մէրհամէթ էտէր · վէ քիմէ քի իսթէրսէ սէրթ-

լէնիր , ամմա տէյէճէքսին . եա Նիյին կիւնահ սայրյօր . մատէմ քի հիյ քիմսէ օնուն բատէթինէ գարշը գօյամաղ . ամմա սէն քիմսին , եա՝ ատէմ , քի Ալլահա դարշըլըդ վերիյօրսուն . մէկէր եարատըմը քէնտի եարատանընա , պէնի Նիյին պէօյլէ էյլէտին տէյէպիլիր մի . « Եօղսա չէօմլէքթինին , չամուրուն հէման պիր խամուրունտան պիր դաղը իլդէթ իյին , վէ պիր դաղը հագարէթ իյին եափմայա դուտ-ըէթի եաշ մու տուր » ։

Գունլարա էմալ տահա չօղ իսպաթլէր վար աղիզ քիթապտա Նախասահմանութիւնու իլը սուրէթտ թէսահուպ էտէնլէր տէրլէր , կէօյա Ալլահ քէնտի միւրատը էզէլիսիյլէ , հէր քէսէ իհթիչամընա կիրմէյէ լութֆունու օնլարըն ամէլլէրինէ վէ իսթիհզազլարընա ... նազար դըլմայարագ իհսան էտէր . պունլար պէօյլէ ։

ՁԻՒ . Լաքին իքինճի զիւյիւմիւն համիլլէրի , էվէէլա օնլարը կէթիրտիյի իսպաթլարը հէրհ էտէրլէր - կէօյա օլ իսպաթլարը հէր ... սինտէ , Ալլահըն միւրատը ալիսինին ամէլլէրի կէօրիւնիյօր . մատէ միւրատ , բատէթ , պիր քէօր քէմալէթ տիր . մութլագ Ալլահըն ... մինին մէշվէրէթլէրինէ թատի տիր . վէ մատէմ իլմ մաղէրէ պա-դար , վէ էշլէ տէ մայիւմաթընը այրը . տէմէք քի Գօղսա ... Ալլահըն բատէթինին պալատէ մուհարրէր իսպաթլարը տա մուամէլէ-սինի իպրաղ էտիյօր . մուամէլէ մութլագ մայիւմաթ իւզէրէ վէ ... լիւմաթտան սօնրա պաշլար . մայիւմաթ մուամէլէտէն էվվէլ տիր վէ Ալլահըն իլմինին , Ալլահըն բատէթինէ թէդատիւմ էթմէսինէ տա-լալէթ տիր . իլմ մատէտէն չըդարը իյին , Ալլահըն միւրատը տա-խի էվվէլա օլ մաղէր , վէ մատէտլէրի իլմին կէօսթէրմէսի իւզէրէ ... արզիւլէր , եա բէտտ էտէր ։ Սանիյէն տէրլէր . հէր օ իսպաթլար ... լութֆա , վէ իմանա տավէթ էթմէք խուսուսունտա տըրլար . տէրլի էհթիչամա . եօղսա օնտան չու չըդարը քի , հէր օնլար քի ինանմ-լար , էհթիչամա թադտիր օլմուշլար , եանի սէյիրմիշ օլմուշլար ... քի պիզիմ ազլըմըզդա կէօրէ ապէս տիր ։

ՁԻԳ . Գունլար տախի աղիզ քիթապտան քէնտի իսպաթլարը իրաէ էտէրլէր ։ (Մ-դ. ԻԵ. 34.) « Դէլլին եա փէտէրիմտէն մի գա-ռէքլէնմիշլէր . տիւնեա էվվէլինտէն սիզէրէ հաղրլանմըշ փատիշա-ղըդա մութասարրըֆ օլուն . զիրա աճըգարմ պանա եէյէճէք վէրտի-նիզ » ։ Վէ (41.) « Նա լանէթլէնմիշ օլանլար հէփինիզ պէնիմ հաղրա-ռումտան էպէտի աթէյէ կիտին . . . զիրա աճըդարմ , վէ պանա . . . Տէմէք քի ճէննէթէ , վէ ճէհէննէմէ կէթմէյէրինին սէպէպլէրի ... տի ամէլլէրի տիրլէր ։ Տէֆա (Ա. Կ-դ. Բ. 9.) « Ալլահըն քէնտի ... վէնլէրէ հաղրլարարընը նէ կէօղ կէօրմիշ , նէ գուլագ ... նէ ինսան եէրբէյինէ տիշմիշ » ։ Գունուն , եանի ինսանըն ... օլմասընա , եա ճէննէթ խէյասընա տավէթ օլուպ , հաղրլանմ-... էպէպ ինսանըն էվվէլա վէ սատէ քէնտի Ալլահընը սէվտի ...

Տէֆա (Հ-դ. Ը. 29.) « Օնլարը քի էվվէլինտէն պիլտի , էն էվվէլ տէ տավէթ էթտի , քի քէնտի էվլատընը թասվիրինէ մուվաֆֆէգ օլ-սունլար » ։ Իմտի էվվէլա Ալլահ օնլարը պիլտի , վէ սօնրա տավէթ էթտի . եանի հաղրլատը քի , քէնտի էվլատընա պէնզէսէնլէր ։ Գէ-զա (17.) « Նէկէրլի էվլատ (իսէք) վէ մէրասխօրլար , հէմ Ալլահըն մէ-բասխօրլարը , հէմ Գրիստոս իլէ մէրաս չէրիքլէրի . վէ էկէրլի օնունլա էզիյէթ չէքէրսէք քէզալիք էհթիչամընա տախի հիսէտտար օլաճա-ղըզ » ։ (Բ. Գէդ. Ա. 10.) « Եա դարնտաշլար , ճանտ էտին քի , էյի ա-մէլլէրինիզ իլէ տավէթինիզի , վէ սէյիրմէնիզի թասդիգ էտէնինիզ » ։

ՁԻԴ . Հէմ էվվէլքի թարիֆի թութանլար , վագաա ինսան հաղ-ղընտա մուզայիր կիսլի կէօրիւնիւրլէր . զիրա էկէրլի Ալլահ ինսան-լարը պաղրլարընը էվվէլինտէն , եանի ամէլլէրինի պայմանատ ... լարը էհթիչամա հաղրլամըշ իսէ , վէ պաղրլարընը միճաղաթա կի-րիֆթար օլմամասընա եարտըմ էթմէմիշ իսէ , տէմէք օլուր քի խէ-... պուլաճագ ատամ զաթէն դուրթուլաճագ զիրա Ալլահ հիւսնիւ-բիպտա միւրատը իլահիսիյլէ , վէ միւրատը էզէլիսիյլէ , վէլէվ սկզբնական կիւնահտա պիլէ ինսան պուլունմուշ օլսա . Ալլահ հէփսինին սէյլա-մէթինի խթէր ։ Պու տուրէթտ , Գրիստոս պօշա կէլմիշ , պօշա գան տէօքմիշ , պօշա կիւնահլարըմըզը , վէ տէյին թանիլիմիզի , վէ գաթ-ամիզին ֆէրմանընը եըրթմըշ , վէ կիւնահլարըմըզը ումուզունա ալա-բաղ . պօշա օլ գատտար սիյասէթլէր չէքիպ , խաչ իւզէրինտէ պիզիմ իչին վիճուտինի զուրսանմ մութլագ Ալլահա սունմուշ ։ Գունլար տրր էվվէթ սէյամէթիմիզին միւգթէտիր վասէթասը , վէ էսպապը ։ Էկէր-չի Ալլահ ինսանը դուրթարմայա , եանսա էվվէլինտէն էհթիչամա տավէթ էթմիշ օլսա իսի , մութլագ Ալլահըն փատիշահլըզընա հա-ղըրլանմըշ , սէյիրմիշ ... օլունուր իսի . պունուն իյին տէ Գրիս-տոս վահի եէրէ տիւնեայա կէլմիշ օլուրուտու . վահի եէրէ օլ գա-տտա վահի եէրէ տիւնեայա կէլմիշ օլուրուտու . վահի եէրէ օլ գա-տտա ինսանլարընը կիւնահը տէյնինէ պէտէլ քէնտի գանընը տէօքմիշ ... ինսանլարընը կիւնահը տէյնինէ պէտէլ քէնտի գանընը տէօքմիշ ... զուրուտու տէրլէր ։ Լաքին էվվէլքիլէրին կէթիրտիյի տէյայիլի տէ հատտէն զիյատ (չարաչար) զըտընա կէօթիւրմէմէլի , վէ անլամա-մաղը . զիրա Ալլահընը թասվիաթը , վէ իլմի , վէ բատէթի պիզէ այրը կիպի կէօրիւնիւրսէտ , սայընտա իչիւ տէ պիր տիր ։ Գունլարընը ֆիքրի , Ալլահ ինսանա էվվէլինտէն թէշվիգ էթմէ իյին լութֆ վեր-մէմէ տէ ինսանընը բատէթինի լաղվ էթմէյօր . եօղսա թէշվիգ էթմէ-մէ ... կէլմէզ իսի . վէ մատէթէն եալընըզ Ալլահ , ինսանընը միւ-բասիրը թահրիք էտէր . լաքին ինսանընը մուամէլէսի մանէն (բարու-...) բէնիկինի այրը . եանի ինսանը մատէթէն թահրիկ , վէ թէշ-վիգ էտէրսէտ , ամէլլէրին էյի օլմասը ֆէնա օլմասը ինսանընը բատէյի ֆիւզիւյէսինին հիսանի մէյլինտէն , վէ սույի մէյլինտէն գրյաս օլու-նուր ։ Գունուն իյին Թէվհիդականլարընը զիւյիւմինէ տօղրու սուր տէ-ռէղ . վէ Օղոստինեանլարընքինէ տէ ագըլճա փէք մուվաֆֆէգ տրր տէրիզ ։

ՆԵԿ. Տէմէք քի սահիհ նախասահմանութիւն վար տրը, հէմ իշ-
պու թագտիրի իլահի խթիխպտալ դապուլ էթմէզ։ (Ց-էկ. Ա. 27. 28.)
« Գոյութիւնարքմ ստէնիմ սէսիմի իշխտիրլէր, վէ պէն ծնլարը թանրրմ.
վէ արգամտան կէլիրլէր. վէ պէն ծնլարա էպէտի էօմիւրիւ վէրիրիմ
վէ ասլա դայպ օլմայաճաղլար. վէ հիչ պիր քիմսէ ծնլարը էլիմտէն
դավամայաճաղ տրը »։

Սուրբ Օգոստինոս պու խուսուս իւղէրինէ չօղ կիւղել եաղար.
(Ց-ը յանգիմանութեան և շնորհաց. Գլ. Ի.) « Էկէրչի պիրիսի դայպ
լուրսա Ալլահ ալտանրը. լաքին հիչ պիրիսի դայպ օլմազ. զիրա Ալլահ
ալտանմազ։ Պունլարքն էկէրչի պիրի դայպ օլուրսա, ինսանքն տէ-
սիսէսիյլէ դայպ օլուր, լաքին հիչ պիրի դայպ օլմազ. չիւնքի Ալլահ
քիմսէյէտն եէնիլմէզ »։ Ս. Ֆուլկենտիոս (Ց-ը հաւատոյ. Գլ. ԼԵ.)
« Դավիթն թուրթ վէ հիչ պիր կէօնէ չիւփհէ էթմէյէսին. ծնլարքն
հէվսի քի, մէճճանէն Ալլահ քէնտի ինայէթիյլէ մէրհամէթ դասլարը
էթմիշ. տիւնեանքն եարրլմասընտան էվվել։ Ալլահքն էվլատլարընա
Ալլահտան հազրրլանմրշլար։ Դավիթն թուրթ, Ալլահքն սէմավի պա-
տիշահլարընա հազրրլանմրշ (սէչիլմիշ) քիմսէյէրին հիչ պիրի դայպ օ-
լամազ, նէ տէ ծնլարքն պիրի, քի Ալլահ էպէտի էօմիւրէ տավէթ
էթմէմիշ սէլամէթ պուլատիլիր »։

Ս. Օգոստինոս (Գիր. գրքէ-է յուրոդեսրեն, Գլ. ԻԳ.) չէօյլէ
եաղար. քի Քրիստոսուն քիլիսէսի նախասահմանութիւնուն, վէ լոթ-
ֆուն սահիհլիկինի, հիչ պիր վազրթ բաֆրրրլարա դարշը ինքնար էթ-
մէմիշ տիր։

ՉԻԶ. Իշտու նախասահմանութիւն սահիհլիկինի թասլիի սուրէթ-
տէ Ս. Թոմաս չէօյլէ եաղար. « Հայան էպէտիլիք էօմիւր ինսա-
նքն սօնու (վախանը) տրը. վէ մատէմ պու էօմիւր, վէ պու սօն եա-
բատրլմրշ ինսան թասլիմթրնքն մագամ, վէ միւվազէնէսինին մաֆէվ-
գինտէ պիր քէյֆիյէթ տիր. պունուն իչին հիչ պիր ինսան քէնտի
թասլիի, վէ մախսուսի գուվվէթիյլէ օնա վասլ օլամազ. պու սու-
րէթտէ լաղրմ տրը քի, ինսան նասլ քի նէշան թուրթան օգ քէնտի
նէշանքնա աթրլրրսա, Ալլահտան թէրթիպ օլունսուն. զիրա պիր եա-
լընրզ Ալլահ, կէրէք ինսան թասլիմթրնքն, քի թէրթիպ օլունուր։
կէրէք սօնունուն. եանի թային օլունան մագարրա
լաղրմ օլան վասէթալարքն մալիքի վէ սահիպի տիր։ Իշթէ մատամ քի
Ալլահտան հիչ պիր չէյ օլմազ, քի էվվելինտէն էպէտիլիքտէն գ-
բարալշմրշ օլմասքն, պու տիւզէնին թարզը, քի վագթինտէ իթրա-
լունուր, էպէտիլիքտէն Ալլահքն ֆիքրինտէ իտի։ Իշթէ պու տիւ-
զէն քէնտիսի նախասահմանութիւն տուր։ Իմտի հէր քէսին նախա-
սահմանութիւնու Ալլահտա վար տրը. վէ ինսանքն սէլամէթինէ ֆիկր
միւզթաղա տրը։ Չէօյլէ քի նախասահմանեալ օլմայան քիմսէ սէլա-
մէթ պուլամազ։

ՉԻԷ. Նիչին, իշթէ սէպէպի։

Չիւնքի նախասահմանութիւն, եանի սէլամէթէ հազրրլանմրշ,
սէչիլմիշ օլմասք, ագլքն վէ բատէթին մուամէլէսի վէ վազիֆէսի օ-
տուզունտան մատամ քի Ալլահքն ագլք իլմի էզէլինտէ եանրլամազ.
(Սիր-ի. Դէ. 16.) « Կէօզլէրի օլանլարքն եօլլարը իւզէրինտէ իտի.
վէ ծնլարքն խասլասթլարը օնտան կիզլէնէմէտի. զիրա հէր ատէմին
կիւնահլարը օնուն հուզուրունտա եազրլմրշ տրրլար վէ ինսանքն սա-
լինիլի վէ լուֆթու օնուն հուզուրունտա մուգարրէր տիր »։ Քէզա-
ֆիր Ալլահքն միւրատընա քիմսէ զալէպէ էտէմէզ. Ալլահ տա միւգ-
թէտիր օլուպ վէ մութլադ սուրէթտէ սէչիմիշլէրին սէլամէթինի իս-
թէր օլտուզունտան մութլադ սէչիմիշ օլանլար սէլամէթ պուլամազ։
Նէկէրչի սէչիմիշ օլմայանլարտան պիրիսի խէյլաս պուլմուշ օլապիլ-
սէ, էվվելա Ալլահ իլմի էզէլինտէ եանրլմրշ օլուր։ Սանկի պու-
պէօյլէ օլմամրշ օլսա Ալլահքն իլմի էվվելինի պիր վէ պիրա խթիպ-
տալ օլմամրշ օլուր։ Սալիսէն Ալլահքն իլմի էվվելինի էսասէն լաղրմ
օլմամրշ օլուր. տէմէք քի, Ալլահքն թըպգը ինսան կիպի օլմասը լա-
ղրմ կէլիր, եանի վազրթ իչինտէ, վէ տէյիլ քի էպէտիլիքտէ եաշա-
մրշ օլուր։ Բասիլէն Ալլահքն իլմի խթիպտալ օլտուզունտա, Ալլահ
օլամազ, քի վաճիպ էլ վիճուտ տէմէք տիր. վէ հէր քէմալէթի պի-
օլամազ, քի վաճիպ էլ վիճուտ տէմէք տիր։ Պունտան իչին պիզ տասի Թոմա-
յասանլարքն դիւրիմիւնէ տօղրու տուր տէմէք տիր, վէ մուխալիֆ օլան
զիւրիմէ ազլէ մուվաֆրդ։

ՉԻԸ. Մուախխարէն Օգոստինոս իլէ պէրապէր (Ց-ը հոգ-ոյ Գլ.
Լ.) վէ էկէրչի պիր քիմսէ. պիզէ Ալլահքն էսարրքնքն տէրինլիյինի
իպրազ էտէն տէյի իլգա էթմէյէ գալզրշրրսա, վէ քիմի չէօյլէ վէ
ինի պէօյլէ նէյին օլույոր. պիզէր Ալլահքնա քեամիլէն
վազրֆ օլմատրզրմրզտան անճագ Պօղոս առաքեալ իլէ (Հ-ի. Թ.
Լ.) ճէվապ վերիրիզ « Իմտի նէ տէյէլիմ։ Ալլահքն ինտինտէ նահագ-
ինա մը վար. հայտ »։ Վէ (ԺԱ. 33.) « Էյ Ալլահքն ազամէթինին վէ
ինի

ՊԱՊԸ ԵԱՖԻԹ

ԱԼԼԱՀԸՆ ԻՆՍԱՆԼԱՐ ԻՇԼԷՐԻՆԷ ՍՈՒՐԷԹԻ ՄՈՒԱՎԷՆԷԹԻ, ՎԷ ՏԻԻՆԵԱՑԻ ՈՒՄՈՒՄԷՆ ԻՏԱՐԼ ԷԹՄԷՍԻ ԻԶԷՐԻՆԷ

ԶԻԹ. Ալլահ տիւնեայը վէ ինսանլարը եարաթտը. պու տա հիկլիի թասլիաթտա պուլունան հէր ալամէթ թասդիգ էթմէքտէն սոնրա, Ալլահէն քէլամը տախի էվվէլինտէն իկի սըրասընտա պիզլէրէ իխթար էտէր քի, էն էվվել Ալլահ եէրի վէ կէօյիւ վէ եէրտէ օլանլարը, վէ կէօյտէ օլանլարը հիչտէն վար էտիպ եարաթտը. վէ հիչ պիր չէյ օնսուզ օլմատը, նասըլ քի (Ս-էֆ. Ա.) «Վէ հէր չէյ օնուն իլէ օլտու, վէ օնսուզ հիչ պիր չէյ օլմատը»։ Վէ հէր չէյի եարաթմըշ իքէն, եարատըլմըշլարըն հէվիսի, հէր նէ մագսատ իչին եարատըլմըշ իսէլէր, վէ պու մագսատ լաղըմ օլան քիւաֆէյի վասէթայը վէ էսլայը լաղըմէյի, վէ էտէվաթի միւթէատիտէյի վէ միւնասիպէյի ինսանա պահչ էյլէտի, պունուն իւղէրինէ հիչ պիր չիւպհէ եոգ տուր. նէ տէ միւճատէլէ։

ԶԼ. Էն լաղըմը չէյ, Ալլահ ինսանլարըն մուամէլէսինէ, վէ հարաքէթինէ նէ տէրէճէ վէ նէ կէօնէ եարտըմ էտէր. վէ նէրէյի դատար Ալլահ ինսանըն մուամէլէսինէ միւտախէլէ էտէր։ Պունու լաղըը իլէ անլամագ իչին, պիր գաչ տիգգաթա չայան իխթարլար վարտը քի, օնլարը օգուչանլարըն պիրմէսի լաղըմ կէլիր։

Էվվէլա պիր իչի պիր ատէմ աթի ու ատտ էթմէք իչին լաղըմ տէյիլ քի օ իչին մատտէսինի եափաճ օնու հիչտէն եարաթտը. մէսէլա մէրմէրտէն պիր սանէմ, (արձան) եարան քիմսէյէ լաղըմ տէյիլ քի, մէրմէրտէ քէնտիսի եարաթտըն, ատճագ օ սանէմի, պիր ֆարգ Միքայէլ Անճէլօ եափմըշ օլմասը իչին, եէթէր քի, Ալլահ եարաթտըդը մէրմէրի ինսան էլ դալէ-դիչէ, եա ալէթլէր իլէ խթէտիպի ղաթըն սուրէթինէ, եա գըյաֆէթինէ թահվիլ էթսին, վէ պունդէթսին, վէ կէօրէն պու ինսան իչի տիր, տէսին։

Սանկիչէն ինսան իչլերինտէ իւչ չէյին պուլունմասը լաղըմ տըր։ Էվվէլա օ իչին մատտէսի, մէսէլա մէրմէր, պաղըր, թախթա վէ սայիրէ. պիր տէ պու իչէ լաղըմ օլան ալաթ վէ էտէվաթ պունլարը էհլի իլմ ուզադ մատտէ (հեռաւոր նիւթ) խամինի վէրիր։ Սանկիչէն օ իչտէ բուհ դուվվէթի, վէ եարանըն գապիլիչէթի օլմասը, վէ դ մատտէնին նէ մագսատ իչին եաբըլըօրսա, կէլիչաթը վէ գապիլիչէթի վէ հէմ տէ սատէ օլ մագսատ մէճմուրիչէթի օլմամասը, իլլա լաֆզէրի (անտարքեր) օլմասը. մէսէլա պու մէրմէր կէրէք ինսան սուրէթի օլմայա, կէրէք հայվան սուրէթի օլմայա գապիլ, վէ միւսթայիտ օլ-

մալը. պու խուսուսա տա եազըն մատտե (մերձաւոր նիւթ) խամինի վէրիրիզ։ Սալիսէն օ իչին պիր տէ մագամը օլմալը, եանի հէր մագսէտէ կէլիր օլմալը, վէ չու մատտէյի պիր ինսան չու վէ պու մագսէտէ, եախօտ նիչէթէ մէպնի թախսիս էթմէսի լազըմ տըր։ Իչթէ պիր իչի չու եա պու մագսէտէ վէ նիչէթէ տօղրութմագ, եա թախսիս էթմէք մուամէլէսի ինսանըն բուհունա այիտ պիր մուամէլէ օլուպ, բատէթին ամէլի տիր։ Էվվէլքի իքիսի մատտի, վէ ասլի օլտուգլարընտան, տայիմա էյի տիրլէր։ լաքին իւչինճի եանի իչին մագամը ինսանըն սըրֆ բուհունա այիտ, վէ պու բուհուն բատէթինէ մախսուս օլտուղունտան, պու մագամ ֆէնա մագսէտէ մէպնի օլուրսա օլ մուամէլէ տախի ֆէնա օլուր։ մագամ էյի մագսէտէ մէպնի օլուրսա, ամէլի տախի էյի օլուր։ Իչթէ պունա մէպնի տիր քի, պիր իչին մատտի դըրմը տայիմա էյի ատտ օլունուր, անճագ մագամը, եախօտ մանէվի մուամէլէսի քի ինսանըն բատէթինին հիւանիւ բիզասը տըր, եա էյի ատտ օլունուր, եա ֆէնա։ Պիլ ֆարգ ամբընը պիրիսի օրմանա կիրիպ, կէյլիք վուրաճաղըմ մագսէտսիզլէ պիր ավ վուրուպ էօլտուրուր, վէ իւղէրինէ վարտըզընտա, մէյնի պիր ատէմ վուրմուչ էօլտուրմուչ օլուրսա, քէյֆիյէթի անլատըգտան սոնրա, էկէրչի մատտէթէն իչլէտիսի ամէլէ պագըպ, աճը տուլար եա նատիմ օլուրսա, տէյիլ կիւնահը, ֆաղիլէթի տախի միւնթիճ օլուր. չիւնքի պիր իչէ էյլիք, եախօտ քէօթիւլիւք բէնկինի վէրէն սոնրա ինսանըն բատէթինին չըզան նիչէթ, եա մագսէտի տիր. նիչէթինին էյի իսէ ամէլինտէ էյի օլուր, ֆէնա իսէ ամէլինտէ ֆէնա օլուր. եէթէր քի իչլէտիչին մուամէլէ զարեն, վէ տախիրեն, վէ բապիյաթա ֆէնա օլմասը։ Պիլ ֆարգ խըրսըզլըգ, զինաքեարլըգ, եալանճըրգ պագըսըչա։

Իւչինճի. Ատուուծաքանլարըն պաղըլարը տէրլէր քի. Ալլահ ինսանը եարաթտը, վէ օնա քէնտի մագսէտինէ վասլ օլմագ իչին, քեաֆիր լութֆ վէրտի, վէ օնու քէնտի բէչինէ պըրագտը. վէ օնտան սոնրա ինսանըն ամէլլէրինտէ Ալլահէն հիչ պիր միւտախէլէսի, վէ հիչ պիր հիսսէսի եոգ տուր։ Պու սուրէթ տավրանըչա։ Ալլահ վասէթա իլէ իշ կէօրիւր, տէրլէր։

ԶԼԱ. Պաղըլարը տա պունա մուղայիր։ Ալլահ ինսանա քէնտի մագսէտինէ վասլ օլմագ իչին, հէմ դուվվէթ վէ լութֆ վէրիր։ հէմ օնուն բատէթինի մատտէթէն թահրիգ թէչվիզ։ վէ թութաճագ իչէ ատէմի թային էտէր։ Պունա տա պիրա վասէրա (անմիջապէս) Ալլահ իշ կէօրիւր տէրլէր։ Թոլմայականլարընը, վէ Օգոստինականլարընը պէնիլէրինտէքի (կանխագիտութիւն վէ նախասահմանութիւն) իւղէրինէ թէքէվվիւճ էտէն աղը վէ նազիք միճատէլէ հալա թարաֆէյտէն ագայիտի տինիյէյէ թօգունմայարագ տէվամ էթմէքտէ տիր։ Թոլմայականլարընը պու պաղտէ թութտուղու թարիգ տօղրու տուր. Օգոստինականլարընը թալմաթը ազըմըզընը դանմասընա տանա

միւթապրդ կէլտիի իչին տէրիզ։ Ալլահ ինսանա պիր քեաֆի լուֆֆ վէրէրէք, ոնու արթրգ նէ թէրք էտէր վէ ոնուն վասէթասիյէ ոնա իշ կէօրտիւրիւր, նէ տէ օլ տէրէճէ լուֆֆի ինսանա վէրիր, քի ինսան բատտէթինի թահրիք վէ թէշվիզ էթսին, վէ իսթէտիյի մաղսէտ ինսանը չէվիրսին։ անճագ ֆազիլէթ օրթա եէրսէ տիր։ ալիմէրին տէտիյի կիսի։ իլա էվվէլ Ալլահ պիլա վասէթա ինսանդն իշլէրինէ միւտախէլէ էտէր, եանի պալատէ մուհարրէր մատտէթէն լաղրմ կէլէն մատտէլէրի Ալլահ վէրիր, վէ թովմայականլարդն թարիդինէն էսասը տա պու տուր։ լաքին պու մատտի վէ էյի խուսուսու ինսան քէնտի իրատէյի ճիղիէսի իլէ էյի վէ ֆէնա մաղսէտ թահվիլ էտէրսէ, Ալլահ ինսանդն մանէվի դարարլէրինէ նէ մուխալիֆէթ էտէր, նէ տէ միւտախէլէ անճագ պալատէ թէֆսիր էթտիկիմիզ կիսի։ Պունլարը պէօյլէ իսթար էթտիքտէն սոնրա տէրիզ։

ՁԼԻ։ Ալլահ ինսանդն ամէլէրինէ սիղղաթ, եանի պիլա վասէթա մատտէթէն միւտախէլէ էտէր։ Ֆաղաթ տէյիլ մատտէթէն, իլա մանէն իճրա օլան իշլէր ինսան իչի ատտ օլունուզ։ Ֆայիլինին միւքեաֆաթը։ եա միճաղաթինը մուճիպ օլուր։ Հէր եարատըլմըշ, կէրէք ճանը օլսուն, վէ կէրէք ճանսրդ քեաֆֆէսի Ալլահդն գուվթիլէ հիչտէն վար օլմուշ, վէ վիճուտլէրինի Ալլահտան պիլիրլէր։ պունա աղլէն տախի չիւպհէ եօզ տուր։ Տէֆա իչպու մախլուգաթդն էօմրիւ վէ մուամէլաթդ։ քէնտի եարատանլարդն իրատէյի իլահիսինտէն մէրպութ տուր։ չէօյլէ քի ինսանդն էօմրիւ պէհէր տաղիգ Ալլահդն էլինտէ տիր։ վէ Ալլահդն վէրտիյի գուվվէթ իլէ եաչար։ հէր դանդը տաղիգէտէ Ալլահ խթէրսէ, քի պու վիճուտ, եա չու ինսան դայրը օլմասդն անինտէ օ հիչ օլուր։ Քէզալիք ինսան, վէ սայիր հէր մախլուգ քէնտի ամէլինին իճրասը իչին, Ալլահտան յարդրմ օլան գուվվէթի մատտի սուրէթտէ խթէր, մէսէլա պիր էյի իշ կէօրէճէյիմ, էվվէլա Ալլահ էօմրիմին եանի վիճուտիմին պիր սաղիգէտէն տիկէր տաղիդէյէ տէվամ էթմէսինի խթէր վէ պաղըլար։ վէ պու էօմրիմին տէվամը իչին, վէ իչինի կէօրմէք իչին լճապ էտէն գուվվէթէ տախի պանա ինսան էտէր։ Ալլահդն պու եարտըմընա մատտի (ֆիզիկական օգնութիւն) թապիրինի թովմայականլար իլէ պիրլիքտէ պիղ տէ վէրիրիզ։ Ալլահ իչին ճանը պիր ատէմին պու իչի էտէյիմ մի, էթմէյիմ մի, ֆէնա եա էյի նէյէթ իչին բատէթին բիզա վէրմէսինտէ տիր։ վէ պու բատէթին օնա բիզասը, եա օնատան իգրարը հիւնիւ նէյէթ, վէ սուչի նէյէթ իլէ օլ իշէ գէյաֆէթ վէրիր։ օ իչի ինսանդն էտէր։ վէ էյի իսկ, էճիրի վէ քէօթիւ իսկ ճէզայը միւսթէհզէմ։ վէ միւսթահաղ օլուր։ Վէ պու բատէթին բիզասը իչին մանէվի ճանը տիմէք տիր։ վէ իչին թապիաթը, քէնտի մաղսէտինէ կէօրէ էյի, եա ֆէնա էտէր։ Իչթէ իչի պու դըսմը, իչին մանէվի սուրէթի, եախսոտ ճանը թէսմիյէ օլունուր։

Էվվէլքի ճիհէթտէ եանի իչի եալընըզ մատտի սուրէթտէ, մանէվի դըսմընը պէր թարաֆ էտէրէք։ թէշէբբիւր էտէրսէն տայիմա էյի տիր։ ամմա իչի դըսմընը պիրլիքտէ ալըպ (ի թանձրացեալն) թէզէբբիւր էտէրսէն օլ վաղըթ մանէվի դըսմը մատտի դըսմընա ֆէնա եա էյի բէնկ վէ հիչէթ վէրիր։ Վէ պիր իչ պիր ատէմէ տէյիլ մատտի դըսմը իչին, իլա մանէվի դըսմը իչին ատտ վէ խանատ օլունուր։ Իչթէ պունուն իչին պալատէ տէնիլսի քի Ալլահ մատտէթէն ինսանդն իշլէրինէ պիղղաթ եարատմ էտէր։ պիլ ֆարզ պիր գրյրճճը ատէմ աղանդն պիրինէ պիր գրյրճ եափար։ օ աղա եափըլան գրյրճ իլէ քէնտինի մուհաֆաղա էթմէք տէյիլ։ իլա սի դայրը հաղգդն չունուզ պունուզ եարալար։ եա էօլտիւրիւրսէ, օլ դաղանաթի գըլըճճըեա մը։ դըլըճճը ֆէնա նիկէթէ գուլլանան քիմսէյէ մի ատտ օլունուր։ ամմա մատտէթէն դըլըճճը վարդն դըլըճճը եափմիչ օլսուն։ Հա քէզա Ալլահ մատտի սուրէթտէ պիր ատէմին վիճուտինէ գուվվէթ վէրիրսէ, օտա օ գուվվէթինի պի կիւնահ քիմսէյէրին ալէյհինէ գուլլանըրսա, Ալլահ խաթա մը իշլէր, հաչա։ Էկէրսի պէօյլէ օլմասա իսի, տիւնեատա ֆէնա իշլէյէնլէրին լաղվ օլմասը լաղրմ կէլիր իսի իսէտէ։ ամալիշլէրին քէզալիք լաղվը լաղրմ կէլիր իսի։ Չիւնքի ինսանդն բատէթի մէճպուրիյէթ թատթընա կիրմէսի լաղրմ կէլիր իսի։ օլ վաղթ հիչ պիր ֆազիլէթ հիչ պիր իճրէթ, հիչ պիր իսթիհդաղ գալմատըղը։ վէ ինսան տէհչէթլի թալիհ, վէ մէճպուրիյէթէ խրզմէթ էթմիչ օլուր։ վէ գուրպան կիսէր իսի։

ՁԼԳ։ Պու սահիհիյի աղիզ քիթապտան տախի պէյան էտէրիզ։ Ալլահ մարդարէնին վասէթասրյա, ինսանա (նոյ։ ԽԳ։ 24։) «Պէգ կիւնահլարընդ տա պէնի խրզմէթ էթտիրտինիզ» տէր։ մէկէր Ալլահ տօղրուլուգ սէր չէշմէսի ինսանլարդն կիւնահրնա միւշթէրէք մի օլուր, հաչա։ անճագ մատտի սուրէթտէ ինսանա թապիաթա վիճուտ գուվվէթ, վարիսէթ էտէվաթ վէրիր քի։ պունլարը էյի նէթիճէլէրէ գուլլանսրն։ ինսան մատտէթէն իշչու Ալլահդն վէրտիյի ինսանլարը ֆէնա մուամէլէյէ գուլլանըրսա, դալահաթ Ալլահա մը։ հոգսա կիւնահքեարա մը աթֆ օլունուր։ Անիկէն (նոյ։ Ա։) «Հէր չէյ օնուն իլէ օլսուս, վէ հիչ պիր չէյ օնսուզ օլմասը»։ տէմէք քի, մատտի սուրէթտէ Ալլահ հէր չէյի քէնտի թապիաթընդն մաղսէտինէ վարմասը իչին եարաթաթը։ ամմա ինսան իրատէյի ճիղղէսիյէ։ օլ տօղրու թապիյաթդն դայիտէսինտէն սարար։ վէ գուսուր էտէրիսէ օլ գուսուր ինսանդն սարը վէ սէյլի քի Ալլահդն։ Պիլ ֆարզ պիր էֆէնտի պիր քիմսէյէ սէրմայէ տը վէ սէյլի քի Ալլահդն։ Պիլ ֆարզ պիր էֆէնտի պիր քիմսէյէ սէրմայէ տը վէ սէյլի քի, օնու էյի գուլլանարն վէ գաղանարն։ օ քիմսէ ինսան օլան վէրիր քի, օնու էյի գուլլանարն վէ գաղանարն։ օ քիմսէ ինսան օլան սէրմայէսինի խարաճ էտէրսէ, գուսուր էֆէնտինդն օլմազ։ պիր սէրմայէսինի խարաճ էտէրսէ, գուսուր էֆէնտինդն օլմազ։ պիր սէրմայէ եալընը էֆէնտինդն տիր։ Պունուն կիսի Պողոս առաքեալ։ (նոյ։ ԺԱ։ 36։) «Զիրա հէր չէյ օնանան, օնանա վէ օնուն իլէ, ինա սէնալէր օլսուն» տէմիչ տիր։ Մէկէր հէր չէյ տէմէմիզ իլէ։

կիւնահլարը տա մը պիր չէ, եախօտ հիյէթի վար եէրինէ դօմալը, քի տա Ալլահտան օլմուշ օլսուն. պու տէմէք էյի օլան չէյլէր, եանի մալը օլան չէյլէրին հէվալինին վիճուտու, հիյէթի մատտէթէն Ալլահտան տրը. վէ տէյիլ կիւնահ, քի օլաճագ վէ օլան չէյլէրին գուսուրու տուր։ Պիլ ֆարզ, կիւնէշ Ալլահտան տրը, չիւնքի վիճուտի, եանի մալը վար տրը, եա գարանլըղըն, քի կիւնէշին օլմատըղը, եանի գուսուրու տուր, նէ մալը օլապիլիր քի։ Ալլահտան օլսուն։ Ալլահ պիր գարարտա վէ պիր գայիտէ իյինտէ տիր, գուսուր օլ ումում գայիտէնին նօգսանը օլտուղու իյին։ Ալլահ գայիտէսիզլիյին միւճիտի օլուրսա, արթըգ Ալլահլըղա չայան, վէ մալիք օլապիլիր մի։ Գունլարտան Թուվմայականլարըն Թութտուղու Թարիդ չօդ կիւզել այլարը վէ պէյան օլուր։

Զ.Դ. Կէլէլիմ իքինճի պահսըմըղա. եանի Ալլահ հէր չէյի գայրրը։ վէ իտարէ էտէր։ (Խմ-ոգ. ԺԲ. 13.) «Սէնատէն գայրը հիչ պիր Ալլահ տահա եօգ տուր, քի հէր չէյի գայրրը»։ (Ս-վմ. ՃԺԸ. 91.) «Սէնին Թէրթիսլին իլէ կիւն տէվամ էտէր. պիրա հէր չէյ սանա իրզմէթ էտէր»։ (Ռ-ոյ. ԺԶ. 33.) «Հէր քէսին հալի էյի օլսուն ֆէնա օլսուն էնճամրնտա սահիպլինի պու լաճագ տրը. լաքին հէր քէսին տէ հագգընը Ալլահ Թէրթիպ էտէր»։ (Մ-ոդ. Զ. 26.) կէօյլերին գուչլարը, օվալարըն չիչէք, վէ զամպաղլարը. օթլար վէ հէր քէսին պաչրնտաքի սաչլարը պիլէ Ալլահրն, վէ հէր չէյի եարատանը Թէրթիպլինէ վէ իտարէյի իլահլինէ մուհավէլէ տիրլեր. վէ Ալլահրդ պիր չէօվ օլսուն եէրինտէն Թէվրէնէմէդ։ Ամբն էմրի ալիսի սունուն վէ սուտուր իթմէտիյի հալտէ. եա ինսանլարը, վէ ինսանլարըն մուամէլէլերինի նասրլ Թէրթիպ էթմէդ, նասրլ գայրմադ։ Գունխուսուսու Ալլահրն վարլըղընը պէյան էթտիյիմիզտէ տէ եաղարդ. քեաֆի տիր. վէ պունու ինքեար էտէն հիչ պիր քիմսէ օլմատըղընտան, ասրլ մուղթաղի օլան մէվատտէ կէչէրիդ։

ՕՆ ՍԷՔԻԶԻՆՃԻ ՖԱՍԼԸ

ԱԼԼԱՀԸՆ ԼՈՒԹՖՈՒ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

Զ.Ն. ԻՆՍԱՆ [illegible]էթ հալինտէ իքէն Ալլահրն քեաֆիֆէյի լուԹֆլարըյլա, ամիյէլերի, վէ Թէվէճճիւհի իլէ տօնանմըշ իտի. լաքին քէնտի սաատէթինէ էյի սահիպ օլմատը. կիւնահա տիւշտիւ, վէ պու կիւնահ քէնտիսինի, վէ քէնտի զիւրիյէթինի օլ սաատէթ հալինտէն մահրում էթտի, վէ կիյինմիշ, վէ տօնանմըշ օլտուղու էլթաֆը իլահիյէի իւզէրինտէն ատէմի խըրսըզ [illegible] կիպի սոյտու, վէ սըյրրտը աթտը։ Վէ Քրիստոս էֆէնտիմիզ ինսանը պու փէրիշան հալտէն, եախօտ տիւշտիւյիւ կիրտապտան խէլա, վէ էվվէլքի սաատէթ հալինէ օնու իտատ էթմէք իյին ինսան օլտու, Թէն ալտը, վէ ինսանրն տէյնինի Ալլահրն առալէթինէ Թէմամէն էտա էթմէք իյին, խաչ իւզէրինտէ քէնտի քէնտինի փէտէր Ալլահա դուրպան սունտու։ Իչթէ պու դուրպան վասէթասըյլա, քի լուԹֆլար սէրչէշմէսի օլտու, ինսան կիւնանտան դուրթուլտու, էվվէլի սաատէթ հալինէ, եանի էպէտի էօմիւրէ Թէքրար մալիք օլտու։ Պու ինայէթ, վէ լուԹֆ սատ Քրիստոսուն վասէթասըյլա ինսանա Թէքրար ինսան օլտու։ (Յով. Ա. 16. 17.) «Զիրա օնուն քէնտիսէթինտէն պիզ հէվիմիզ լուԹֆա պէտէլ լուԹֆ ալտըգ. չիւնքի Մովսէսին վասէթասըյլա վէրիլտի. լուԹֆ, վէ սահիհլիք Յիսուս Քրիստոսուն էլիյլէ օլտու»։ Տէմէք քի Քրիստոս ինսանը կիւնահքեար իքէն Ալլահ իլէ պարըշտըրտը, վէ Քրիստոսուն ինսանա էթտիյի վէ վերտիյի պարըշմադ վէսիլէսի, վէ մուավէնէթի ռահմանէ լուԹֆ թէսմիյէ օլունտու։

Զ.Ղ. Լաքին պու լուԹֆուն մախսուսի մանալարընա կէլինճէ, [illegible] քէլամընրն տիւրլիւ տիւրլիւ մանալարը վար տրը. էվվէլա մահնասպէր, վէ թէվհիճիհ տէմէք տիր. պիլ ֆարզ. պիր էֆէնտի քէնտի էթպաասընրն պիրինէ մուհասպէթ, եա թէվէճճիհ կէօսթէրմէսէ, [illegible] էթպաա իյին էֆէնտիսինին ինտինտէ լուԹֆու վար, թէվէճճիհի վար տէնիր. պունա պինայէն (Մ-ոդ. Զ. 8.) «Նոյ բարապատ ինտինտէ լուԹֆ պուլտու» տէյի եաղըմըշ տրը։ Բէզալիք (Դ-ոյ. Ա. Զ.) մէլայիք Մարիամ Աստուածածինէ «Գօրդմա Մարիամ, զիրա [illegible]պէն ինտինտէ լուԹֆ պուլտուն» տէր. եանի մուհասպէթինի, վէ թէվէճճիհինիւ գաղանմըշսրն ատէմէք տիր։

Զ.Է. Սանիյէն պիր էֆէնտի պիրինէ պիր էյլիքտէ պուլունուլսա, էյլիք պուլան թէչէքքիւրիւնիւ օլ էֆէնտիյէ սունարտա,

պու թէչէքքիւր մուամէլէսինէ տախի , լուրթ իսմինի վերիրլէր · հասը քի երմէնիճէտէ (չնորհս տալ . չնորհս ուղեալ զուսանիլ) տէնիր ·

21.Բ · Պայիսէն , վէ ասըլ լուրթ մանասը , պիր էֆէնտի մէճլիսէն պէր էթպաասընա պիր էյլիք էտէրսէ , քէնտի էթպ.....սընա սահիհէն լուրթ էթմէյ տէմէք օլուր · Պու մանայէ մէպնի , Պողոս առաքեալ (Հ–Ա·Ը· Գ· 24·) քրիսթիյանլարընը ճիւմլէսի « Յիսուս Քրիստոս տա օլան խէլաս իլէ , օնուն լուրթիարրյա մեհճանէն սայիլէնիրլէր » տէր · Պու տէտիքլէրինիզի Ս· Թովմաս (Մաթ · Ա· էյեմ ճիլ Ռօդ- 1·) եաղար · չէոյէ քի մուհասրպէթ վէ թէվէճճիւհ լուրթա պիր պէտայէթ սայըլըր նէրթէքի լուրթ , պիրա՞հիւսնիւ մուհասրպէթսէն , վէ թէվէճճիւհտէն իհսան էթմէք մուամէլէսի , եախոտ լուրթ էթմէք տօղար · Վէ լուրթիսան տա թէչէքքիւր նէյլաթ էտէր · Մեհճանէն օլաք իհսանա ասըլ լուրթ տէրլէր · Ալլահէն , վէ հնսանէն մուհասրպէթի պէր պիրինատէն յուհասա թէքրիպ օլուրլար քի հնսան հնսա՞ը սէվէրսէ , մութլաղ պիր էճիր , վէ իսթիհգաբը իլէն սէվէր · ամմա Ալլահ պիր հնսանը սէվէրսէ , օ ատէմին պիր էճիրի վէ պիր իսթիհգաբը օլմասան սէվէր , վէ սէվմիյինատէ օնա էճիր դաղանտըրըր · դալան իսթիհգաբլարընընդա իւճրէթ տէ վէրիր ·

Զ1Թ · Պ՚ր՝ մ՝ գրանիանիր տիւրլիւ տէ վար , քի Աղիզ քրիթասդա լուրթ իսմինի ալըր · եանի պիր ատէմին աղընտաքի , եախոտ նիւզիւնտէքի Կիւնիւ ճէմալէ , Գիւնիւ Թապիրլէրէ , վէ գուլլանտըրը հիւանիւ էտէպ վէ էրմեզա տախի լուրթ իսմինի վերիրլէր · էլթաֆիէթի վար տըր տէնիր · պիր Ֆարզ · (Սաղմ· ԼԹ·) « Ինանմըշտ իլէնտէ նիւրէ սրֆաթտա տուտաղլարընա լուրթ վերմէյ տիր » ·

Զ2Թ · Իւրիւնճիւ մանասա քի ասըլ լուրթ , իքի տիւրլիւ տիւր պիրիսի հէր նէ պախշէյ օլուրսա օլսուն , եանի իսթէր Թապիի (բընանդի) , իսթէր Ֆ՝ սպիսթէն մաֆէվգինատ (դերընական) օլսուն , մեհճանէն ինանա վէրմէսի իլէն , լուրթ թէմամիյ օլունուր , պիր Ֆարզ ումումէն ինանրն եարատրլմասը , մունճաճատասը , ազլը՝ Ֆիքրի , ճանընն բէնին բիլմէսի , վէ խասիյէթլէրի , վէ սայիրէ հէրսի ումում սուրէթատ · Էվվէլ եարատանընը լուրթիսուն Թապիր օլունուրլար ·

Իքինճիսի , վէ լուրթիսուն էն սահիհ մանասը , Թապիսիթէն մաֆէվգինատ օլան (դերընական) պախշիյէր տիր · քի էսլիսի ճան սէլամէթինի միւնթիճ օլան սլ խէյասրմըզը պիրէ պարդյարար · մեհճանէն լուրթ (ձրի չնորհ) թէմամիյ պուրյար · Պունա պինայէն (Ռ–Ը· 16· 17· Հ–Ա·Ը· Գ· 24· Ե· 17·) « Լուրթի տօղրուլուրուրունու պարարա հայրաստա Յիսուս Քրիստոսուն վասէթասընյա փատիշահլըգ սիւրէճէքլէր » · (Նէ–Ռ· Բ· 3·) « Պիրի Քրիստոսուն վասէթասը իլէ սիրիլմիշ , ինանմ գուվվէթլիյէ քի խէյաս պուրմա չուունուզ » տէրի եարդրը պու սօն մասալտէ Բէյանիսա գարշը , Ս· Օգոստինոս լուրթ

մանասընը իսթիմալ էտէր · Զիրայի Բէլակիոս լուրթի տէմէքինատէ սահիհ բապիի պասիշիլիրի , եանի բապիտը , իրատէյի ճիւգիյէյի վէ (պնութիւն եւ դաղատ կաս) անլարընը , վէ պունլարը լուրթի թէսմիյէ էտէր իտի , վէ Ֆիքրի պու օլարադ , Պաղեստինեան , եանի Տիրարիթեան սինօթա տավէթ օլունուսդ Հայրապետէր քէնտիսինէ լուրթիսուն յուղումունու դապուլ էտէրմիսին տէրի սիւալլէրինատ · Էվվէլ » տէմէսի իւղէրինէ արթըդ միւհթէրէմ Հայրապետէր օնա դարշը պիր չէյ տէյէմէտիկէր · Չիւնի քիլիսէ ինանմատ ճարի թութուլան լուրթի մանասը · բապիտրն մաֆէվգինատ օլան մեհճանէն խնասընընդը պախ օլսուն լուրթ տեմեր իտի · ամմա հիյլէ իլէ Բէլակիոս լուրթի տէմէսինատ · Թապիտրն եարատրլընը , մուհաֆազասընա , վէ ինանընն թէնճէ վէ ճանճա Թապի խասիյէթ վէ քէմալէթլէրինէ լուրթի իսմինի վերիր վէ էօյլէ անլար ըսը , վէ լուրթիսուն ասըլ · վէ սահիհ մանասընը ինկար էտէր իտի · Պունուն իլէ Հայրապետէր օնուն ճէվապընա ալտանտըլար · ղիրա քիլիսէնին ալէյ ումում լուրթի յուղէթինի իսթիմալ էթտիրմատ , Քրիստոսուն ինսան էթտիկի լուրթի Թապիտրընընդան մաֆէվգինատ օլմասը իւղէրինէ ասլա տիկէր պիր մանա եա չիւպհէ եոզ իտի » ·

Զ3Ա · Իչթէ կաթողիկէ քիլիսէսինատ լուրթիսուն մանայը հագիղիսի , Եանի լուրթի Թապիտրը մաֆէվգինատ (դերընական) պիր կապիշիշ տիր քի , եպեան սեյամեր իչին Ֆիքրի օլան եարատրլմըզը մեհճանէն Ալլահտան լինան օլուր ·

Պու լուրթի թէֆսիրի փէք ումումի պիր , դիրա կէրէք հրեշտակտրա վէ վաղթը սաատէթ եանի Քրիստոսուն իսթիհգաբընա պաղմայարադ , Ալլահէն իլը սրթարրընդա ինան էթտիկի լուրթի անլաշըլըր · Վէ կէրէք շիմանի հալտէ Քրիստոսուն իսթիհգաբընա նազարէն ինանդարա վերտիկի լուրթի տախի անլաշըլըր · Էվվէլրի մանասա , եանի հիյ պիր էճիր , վէ իսթիհգաբա պաղմայարադ ինան օլան լուրթի , ասդրզ լուրթիսու , եախոտ եարատան Ալլահընն լուրթիսու թէմամիյ օլունուր · Սոնրադի , եանի Քրիստոսուն իսթիհգաբընա մէպնի ինան օլան լուրթի Քրիստոսուն լուրթիսու , եախոտ ղիհաստանի լուրթիսու թէմամիյ օլունուր · քի չէօյլէ մուիսթասար թէֆսիր օլունուր · Եանի զերբնական , վէ տասիրլիզ պիր պախշիշ տիր , քի եպեան սեյամերիմիզ իչին Եհանիսիմիզ Յիսուս Քրիստոսուն իսթիհգաբընա պէնայեն , ասդրզ թաշըրան եարատրլմըշլարա մեհճանէն Ալլահտան վարիրիր ·

Զ4Բ · Պու լուրթիսուն ֆայիզ (դերգործական) սէպէպի Ալլահտը · Սայիզ (սրդիւնաւոր) սէպէպի Քրիստոս տուր · Վէ դայէթի (զանճանական) սէպէպի էպէպի էօմիւր տիր ·

Զ5Գ · Քրիստոսուն իչպու լուրթիս , օնուն տիւրլիւ տիւրլիւ

մուամէլէլերինէ, վէ սէմերէլէրինէ մէպնի, հալը հազրը լուրֆու թէսմիյէ վէ թաղսիմ օլունուր։ Գու լուրֆուն սէպէպլէրինին իւչ օլ տուղունու իչար էթտիյիմիզ կիպի, սէմերէլէրինի տախի իչար էտերիզ։ Եանի էվվէլա կիւնահտան հասլ օլան թապիաթը դաաֆ վէ խասթէ հալինէ եարտըմ էտէր։ Ֆէլրահ վէ գուվվէթ վերիր։ Հէմ էվվէլքի սաատէթ հալինտէն տուշմիշ սանմի եանի իլք կիւնահ սէպէպի իչին զէտէլէնմիյ քիմսէյի քէնտի էվվէլքի հալինէ թէրֆի, վէ խասթէ էթմէյէ լիյագաթ սլախլ էտէր։ Եանի դերբնական ամէլլէրին իսլրազ ու իճրասընա սանմի միւդթէտիր էտէր վէ պու ամէլլէր սանմի սանլիկնէմէսինէ վէսիլէ օլուրլար։ Տէյիլ քի սանմին սալիհ օլմասընը սանմի գաղանտըրըպ մուվաֆֆաղ էտէրլէր։ Օ քի աղիղ էտիճի լուրֆա մահսուս տուր վէ եալընըզ պու լուրֆուն սէմերէսի տիր։ Ամճաղ ինսանը խասթէ հալինտէն սաղալտը։ Վէ պու խասթէլիյի պէնի ինսան, հալան Ալլահըն քէնտիսինէ ինսան էթտիյի թէմամիյէթ պախշիշլինի դայալ էթտի իսէ, գաղանտը, իչթէ պու լուրֆի անճաղ ինա գուվվէթ վերիր։ Քի էյի ամել իչէսին։ սուլի թէճրիպլէրէ դարչը գոյսուն, ֆէնա իչէմէքտէն կերի սուրսուն, վէ պունուն իչին տիր քի պու լուրֆու շիմամալսիզ եանի շիմա վերիմի լուրֆ խամինի վերտիք։ Վէ հալան սանմի թապիաթը մաֆէվզինտէ օլան ամէլլէրէ դրյամ էթմէյէ գուվվէթ վերէրէք։ ինու թէրֆի դըլըրսա։ բէրֆի լուրֆու թէսմիյէ օլունուր։

ԶԹԳ. Պաղը քէրրէ պիր ատէմէ գուվվէթ վերիճի լուրֆի վերիրիկիր։ Քի զոր վէ կիւճ օլան չէյլերի իճրա վէ իրմալ էթմէն։ Վէ ֆէնատան գաչապիլսին։ Նասրլ քի փուրֆիֆէրէսթիլերէ տախի եախսոտ քրիսթիյան օլմայանլարա վուղու պուլուր։ Հէմ սլունուն իլէ պերապէր։ ինլարը ամէլլէրի եինէ դերբնական օլամազ։ Պաղը տա օլուր քի։ պիր ատէմէ ամէլինի սոստ դերբնական էթմէք իչին։ լուրֆի վերիկիր։ Վէ լաքին գուվվէթ վերիլմէզ։ զերա օլ ամել գոյալ սանմէլ օլտուղու իչին։ Թապիաթը գուվվէթի սլ ինուն իճրասընա սանֆի տիր։ Ֆաղաթ դերբնական օլմասը իչին մութլաղ լուրֆի վերիր։ Վէ լուրֆի ինա լաղամ տըր։ Պունուն իչին տիր քի։ Աստուծաքանլար պէյնինտէ պիր ամէլին վիճուտի նա սալը իլէ (էուլիյա դործոյն) դերբնական օլմասը պէյնինտէ ֆէրզ վար տըր տէրլէր։ Ամէլին սալընը, եա մատտէսինին օլմասընա թապիվ։ Վէ լուրֆը սանլիսի եէթէր։ Վէ ամէլին դերբնական օլմասընա դերբնական վերիլէսի եէթէր։ Վէ էկէրչի իքլիսի տէ պիրլէշիրսէ։ օլ վաղրֆ կէրէկ մատտէթլէ, էկերէք մանէն (նիւթապէս եւ կերպաւորապէս) օլ ամել դերբնական օլուր։

ԶԽԵ. Կէլէլիմ չիմալ պու հալը հաղրը լուրֆուն թաղսիմ օլունուլ։ [illegible] (նախընթաց)։ Վէ միչվիկ (չարմիչ) լուրֆուն պաչգա տըր։ Վէ հէմ [illegible] (դործակից) եախսոտ մայէթ (համընթաց)

լուրֆուֆ պաչգա տըր։ Ն. Օղոստինոսա կէլօրէ։ մուգատտէմ, վէ [illegible] լուրֆի։ Ինանանը հէր պիր իսթիհզագընտան էվվէլ ինանը էյի ամէլէ թէչվիզ։ Վէ դրյամ էթտիրիր։ Սիմտիքի Աստուածաքանլարը թէֆսիրինէ կէօրէ։ Իչպու մուգատտէմ լուրֆի պիղէրէ կէ[illegible]։ Վէ պու լուրֆի պաչգա պիր չէյ տէյիլ։ անճաղ էյի ամէլի իչ[illegible] պիր ատէմ տէ հասլ օլան իլք հարաքէթլէր տիր։ Քի միւրաճմըղը իսթէմէսիյէ պիղոտ զուհուր էթմէղէր։ անճաղ պիղիմ խաղրիմիզ օլմաղսըղը թարաֆը խիւտատան պիղոտ վէ տերուէիմիզ[illegible] փէյտա օլմայա պաչլարլար։ Շուրասընը տա պիլմէլի քի։ լուրֆի [illegible] թէնվիր (լուսաւորել) էթտիյի իչին։ էվվէլա (անմիջապէս) [illegible] ադլընը թէնվիր էտէր։ Վէ պու ադլ թէնվիր օլտուղտան [illegible]։ միւրատ եախսոտ բատէթ ադլըն պու թէնվիր օլմասընտան [illegible]։ Վէ ույանարադ վէ օնտան իլմինի ալարադ։ պիլ վասէ[illegible] (միջապէս) օլ չէյի արզիլէր։ զիրա « Ֆամիլիա օլան չէյի հիչ քիմ է արզիլէմէզ » զարսլը մէսէլ տիր։ Ֆէզալիք ինան թապիա[illegible]։ էվվէլա արզիլ ադլըտան ույանարադ։ քէնտի թապիի արտ[illegible] արէքէթինէ պաչլար։ պիլ ախէրէ միւրատտան, եախսոտ բա[illegible] իճրասընը թալէպ էտէր։

ԶԽԶ. Մայէր (համընթաց դերբնական) լուրֆուֆ միւթթէֆիգ [illegible] տիր։ Եանի ինսանըն իրատէյի ճիւզիյէսի ադտմճէ [illegible]ն վասէթասը։ Վէ հարաքէթիյէ ույանարադ։ հիւսնիւ բիզասը [illegible] պիր էյլիկի իսթէմէյէ նա իճրա էթմէյէ գրյամ էտէր։ զիրա Ալլահ։ ինսանըն քէնտի ազատ միւրատը մայեերի վէ մուամէլէսիյլէ պերապէրճէ, քէնտի լուրֆուֆունու տա վերիր։ Քի օնուն իլէ պիրլիչի։ Էյի իչին իճրասընա [illegible] էթմէն։ Ֆաղաթ մուգատտէ[illegible] լուրֆուն վէ մախլէթ լուրֆուն պիր պիրինտէն ֆէրզի պու [illegible]։ Մուգատտէմ լուրֆի էն էվվէլ ինանանը ադլընա թէէսիր [illegible]։ Մախլէթ լուրֆու տա էվվէլ էմրտէ ինանանը միւրատընա թէէ[illegible] պիր նատէր։ Վէ եինէ ինանանը միւրատը։ եանի բատէթի թէմամ [illegible] պիլա ճէպր դալը։ Էկէրչի մուգատտէմ լուրֆուն վասէթասը[illegible]։ Զուհուր էտէն հարաքէթլէր դերբնական իսէլէր։ մախլէթ լուրֆունուն [illegible] վէ սէրպէսթ բատէթին ինֆաղ էթտիյի ամէլլէր տախի գերբ[illegible] օլուրլար։ Եօգսա թապիաթ ֆաղիլէթի տախիլինտէ գալը[illegible]։ Հասլ քի քրիսթիյան օլմայանլարը էյի ամէլլերի հիչ պիր վա[illegible] դերբնական օլամազլար։ Չինքի լուրֆուն էսպաբընտան մահ[illegible] տուրլար։

ԶԽԷ. Տէֆա թեսֆի (բաւական) լուրֆա վէ միւզրէտիր [illegible]։ Եախսոտ կարող) լուրֆա թաղսիմ օլուր։ քեսֆի [illegible] լուրֆի օ սուր քի։ քէնտի քէնտինտէն պիր ատէմին էյի ամէլէ թէ[illegible] էթմէսինէ քեսֆի տիր։ ամմա ինսանը բիղասը ինա մուա[illegible] էթմէսինէ կէօսթէրմէզ։ օնուն իչին տախի պիլա սէմերէ գալը։

ՏԷՊԱ պու քեաֆի լուԹՓ , եազԸՆ , եանի պիլա վասէբա (անմիջապէս) վէ պիլ վասէբա (միջապէս) լուԹՓա Թադսիմ օլուր . պիլ վասէԹա քեաՓի օլան լուԹՓ օ տուր քի , քէնտի քէնտինտէն էյիի իշէմէյէ լազըմ օլան գուվվէԹի վէրիր . վէ պիլ վասէԹա լուԹՓ օ տուր քի տուա . վէ սայիր իպատէԹլէր վասէԹասիլլէ ինսանա գուվվէԹ վէրիր . Մխագրէտիր լուԹՓ սա պուՆուն իլին մուգԹէտիր տէնիր . չիՆքի ինսանըն ըիզասը , եախսա բատէԹի օնա մուվաՓՓագիյէԹ կէօսԹէրիր . վէ պուՆուն իլին սէմիրէսինէ մուվաՓՓագ տա լուր . զիրա գատիր տէմէք պիր չէյին իճրասընա միւգԹէտիր սէմեք տիր . Ամմա ինսանըն բատէԹինին իչպու մուվաՓՓագըյէԹի , եա ըզա կէօսԹէրմէսի , եա տա կէօսԹէրմէմէսի , պու լուԹաՓլարըն ԹասիիաԹընան մը նէչաԹ էտէր եօղսա ինսանըն բատէԹինտէն մի , պու պահատա Աստուածաբանլար պէյնինտէ միճասէլէ վար .

ԶԽԸ . Մուսխսարէն ազիզէտիհի լուԹՓ , (սրբարար ՆՈՐՀՔ) եախսա իբինճի բապիար հիւքմիտնէ կիրմիչ եա (ունակական) լուԹՓ օ տուր քի , ինսան Աստուած իլէ մուհապպէԹտէ պու լուԹՓուն սայիսինտէ պիրէչիր , սարդ օլուր , վէ էպէտի էսմրէ մուԹասարրըՓ վէ միրասսոր օլուր . վէ մատամ քի պու սրբարար լուԹՓ ինսանտա գատիմ վէ տայիմ սուրէԹտէ պագի գալըր . պու էճիլտէն իբինճի ԹասիիաԹ , եախսա էլսիսէ նամբոր ալըր . Պու լուԹՓու քէնտի իչէրինտէ Թաչբան բիմսէյէ լուԹՓսա գատիմէչիմի տէնիր , լուԹՓ հալինտէ տիր տէնիր .

ԶԽԹ . Գուրատա (գերբնական) եանի ԹասիիաԹըն մաՓէվգինտէ օլան լուԹՓ նէ տէմէք օլսուդունու սէօյլէմէք փիք մուգԹազի Էվվէլա ԹասիիաԹ տէմէք , քեաՓիֆէյի քեայինաԹըն կէրէք եարատըլըր , կէրէք եարատըլմայա գասիդիյէԹի օլան քեայինաԹը տէմէք Ամենչէն ԹասիիաԹըն մաՓէվգինտէ օլան չէյ տէմէք . օ չէյ տիր ԹասիիաԹըն մուգԹազալարընտան , վէ հիւքմիւնտէն իւսԹիւն եանի ԹասիիաԹա , ԹասիիաԹ օլմասը իչին լուզումը եօք տուր տէ ԹասիիաԹըն եա ազրն գուտրէԹ եա գուվվէԹինտէ , հուտուտունտա տախիլ օլասիլիր . անճագ (գերբնական) սըր նի հէմ ԹասիիաԹ հիւքմիւնտէն , հէմ ազլըն գուվվէԹինտէն իչ պիր չէյ տիր . Տէմէք օլսուդ քի , ասըլ (գերբնական) չէյ . ԹասիիաԹըն մուգԹազասընը կէչէն պիր չէյտէն իսարէԹ տիր . պու պաչդա տէյիլ , անճագ Աստուած իլէ ազիմ պիր սուրէԹ իլէ իչնազ մաղտան , վէ պիրէչմէքտէն իսարէԹ տիր . Պու պիրէչմէք սա եա ազլէն վէ մատտէԹէն . Նասըլ քի Գրիսոստոմ անճնաւորպիրէչմէսի վուգուս պուլսուս . եա տա ազլէն վէ Փիքիր իլէ պիր սաատէԹ կէօրիչիս իլէ Աստուածը այնէլ եապըն , վէ պիլա կէօրմէք . հայրան օլմազ , եախսա եինէ ազլ վէ Փիքիր իլէ իլէ պիրէչմէք տիր . ամմա պիլ վասէԹ

[illegible] . Նասըլ քի ազիզ էտիմի լուԹՓ (սրբարար ՆՈՐՀՔ) ինսանա [illegible] օլուգ , Աստուած իլէ [illegible] պիրլէշտիրիր , քէնտի Աստուածաբանական ՖապիլէԹլէր , վէ սայիր օ միսիլլու պախչիլէր , քի սաատէԹ կէօրիչիս մազամընտա տըրլար , վէ պու կէօրիչէ ատէմի զաԹէն եազլաչտըրըրլար . վէ ԹասիիաՓնա օնա մէյլ էտէրլէր . վէ ԹէրԹիպ օլուրլար . (Գեոլէ Ս. [illegible] Ա. Ո. [illegible] 110 [illegible] Զ. Ս[illegible] , [illegible] Շարհոց [illegible] Գ. Գլ. Ռ. Ն[illegible] . Սէլէ[illegible] . Գելլերդ[illegible] . [illegible] ժ. Նբ. 20 .)

ԶԽ . ՊուՆուն իւզերինէ Գէլլարմինոս իխԹար էտէր քի , էվվէլա բասիլի Ղ[illegible] օնա տէրլէր քի , տոզուչունտան պաչլար . պու սուրէԹ [illegible] աԹալարըմըզտաքի , եանի Ադամ վէ Եւատաքի պուլունան [illegible] աղիզլիք , վէ սալիհլիք հալի հէր նէ գատար քի , պաԹը[illegible] ԹասիիաԹը մաՓէվգինտէ օլարագ եարատան Աստուած օնլարա [illegible] դերբնական պախչիլէրի ինսան էԹմիշ . վէ օնլարը սօնսաԹմըշ ի[illegible] , զահիրէն Թասիի պիր հալ իմի . ՊուՆուն կիսի տէ մուգայիրի պուլունան սէղղնական կիւնահ չօճուգլարտա Թասիի կիւնահ [illegible] օլունույօր . Ինչէ Գօդոս առաքեալըն սէօզիւ պունա մէպնի [illegible] . (Նէէ. Ռ. 3.) պիղլէր տախի « ԹասիիաՓնա զաղէպ էվվատա[illegible] տիք » . Ամենչէն Թասիի տէնիր օլ չէյ քի . ԹասիիաՓա մուվա[illegible] [illegible] . վէ օնա զարըր կէլմէզ վէ օնու զօզմազ . հաՓտա Թա[illegible] տահա զիյատէ սօնսասը վէ իքմալ էտէր . Իլիկ պունա պիրա[illegible] Ս. Օգոստինոս (Գէր. Ս[illegible] . հ[illegible] , վէ էրս. Դէ. Ինչ.) Թասիիա[illegible] , վէ իքմալ էտէն լուԹՓ պի հադգըն բապիի Թէմմիյէ [illegible] . Նասըլ քի պունուն մուգայիրի օլան հարաքէԹ տախի բա[illegible] ԽիլաՓ օլան կիւնահ տէնիր . [illegible] քէզալիք Թասիի [illegible] տէնիր օլ լուԹՓ քի , հէր նէ գատար քի Աստուածան ԹասիիաՓնա մէՀՀանէն ինսան օլուրսատա , ինսանը գերբնական ամէլ տէ[illegible] [illegible] եէքսէլմէզ , անճագ ԹասիիաՓա հարարմ էտէր . վէ [illegible] Թասիի ամէլլէրսէ սանա իրմիշ էտէր . [illegible] պինայէն [illegible] [illegible] . ԹասիիաՓըն ԹէմամիյէԹի ազիզ էտիմի լուԹՓ [illegible] [illegible] . Աստուած հարամ . Թասիի պախչի Քէամիլ պունապիր . [illegible] Աստուած հարամ . Թասիի պախչի Քէամիլ պունապիր . [illegible] վէ Թէ[illegible] [illegible] պունա պինայէն [illegible] [illegible] Թասիի Քէամիլ պունապիր . [illegible] (Գէր. Զ[illegible]) Աստուած [illegible] [illegible] մուսանիզդը բապիար . [illegible] [illegible] [illegible] . [illegible] [illegible] [illegible]

սայիր պու կիպի գերբնական ամէլլէր։ Լոքին նատիրէլ էմսալ։ միւճիւզէ նէվինտէն օլմայանլար թասիի պախչիլէր ատտ օլունա-պիլիրլէր։ Պիլ ախէրէ ասըլ թասիի չէյ օ տուր քի, թասիաթըն տախիլի մէպտալէրինտէն, վէ պիտայէթինտէն թէվէլլիւտ, վէ նէ-էտէր. չէօյլէ քի, թասիաթըն իգթիզայը հալինտէն տիր. վէ օլ չէյ թասիաթտա նօգսան օլուրսա, օլ թասիաթ սլօղուլուր։ լաղվ օլուր. վէ Ալլահ քէնտի ատալէթինէ, վէ ազիզլիյինէ, վէ ինինէ սլինայէն, օլ մուգթազայը հալի թասիաթտան դալտըրմազ։ Գերբնական ղէյ պու տէտիքլէրիմիզին մաֆէվգինտէ օլուպ։ թասիաթտա վուղու պուլան չէյ տիր. նանի օ քի, նէ նարատըլմա թասիաթըն պիր գըսմը տըր. նէ տէ թասիաթտան նէշաթ էտէր նէ տէ թասիաթա պիր կէօնէ լաղըմ տըր. պունուն իչինաէ թասիաթըն, վէ ինսան սրֆաթընըն հիչ պիր էնիր, վէ իսթիհգազրնը չամի տէյիլ։ (ոչ նկատէ), ոնլարըն հիչ պիրինէ պազմայարադ ինսան Ալլահան ինսան օլունան պու չէյէ Աստուածաբանլար, գերբնակա-լուրթ իսմինի վերիրլէր։ (Գեսլէ Ս. Թովմա. Ա. Բ. վէ. ժ. Ցոդ։ տէ-թա վիճուտճէ, ասըլճա, (էականապէս) գերբնական նալընըզ ալ-լահ, վէ Ալլահըն քէմալէթլէրի (սաորոգելիք) վէ քէնտինէ այիտ-լան տախիլի մուամէլէլէր տիրլէր. իլհադլըգ իլէ (հաղորդակ-թեամբ) գերբնական լուրթ, Աստուածաբանական Ֆազիլիքլէր, թիղան նուրու (լոյս փառաց) սաատէր նազարը (երջանիկ տեսա-թիւն) պունլար տա գերբնական տըրլար. քի նազընէն Ալլահ գա-ղանմաղա, վէ հիչ օլմազսա պիլ վասէթա (միջապէս) Ալլահ իլէ թա-սանը իլհադ էթմէյէ պասի օլուրլար, հէմ ասըլճա տախի, պու-լարը վար քի, գերբնական տըր. պիլ ֆարզ ինսան թասիաթ-ինա (մարդեղութիւնտա) Ալլահըն թասիաթը իլէ պիրլէշմէսի, սաատ-նազարը. էհթիշամ նուրու, հայր հաղրը լուրֆու, սաատը լուրֆ, իման, սին, վէ մուհապպէթ, վէ սայիր բուհանի գ-լէթլէր ամէլլերի։ պունլարրն հէփսի ասըլճա գերբնական տըրլար։ Ալլահրն վէ Քրիստոս էֆէնտիմիզին այրը այրը ինայէթի մախ-սի օլտուղու իչին։

ՁՄԱ. Պունլարը, լուրֆուֆլար իւզէրինէ զիյատէ էլզէմ օլ-իսթար էթտիքտէն սոնրա, պու լուրֆուֆլարը քէնտի էֆքեարը թա-սիտէլերինէ չէքէն բաֆըզըլարա կէլէլիմ։

Ալլահրն վէ Քրիստոսուն լուրֆունուն խասիմլէրի պուլուն-պաչլըճա բաֆըզըլար պունլար տըրլար։ Բէլակիոս, վէ ուլ-լար. էվվէլա աթալարըմըզ Ադամրն, վէ Եւանրն գերբնական լուրֆ-վասէթասըյլա գերբնական սաատէթ հալինէ վէ ըիւթպէթինէ ի-գըլընտըգլարրնը ինքեար էթտիլէր. նէ տէ պունլարրն սուրի-լարըմըզրն թէմամիյէթ պախչիլիյլէ միւզէյյէն օլտուղլարը-ը թա-տըլար. պիտայէթ լէքէսինին, վէ կիւնահրնրն Ադամտան նէ-

ան ինսան ճինսինէ սիրայէթինի ինքնար էթտիլէր. վէ իլք աթալարըմըզ հիչ պիր կէօնէ զէտէլէնմէտիլէր, վէ մանէվի վէ մատտի օլսուն, ինսան թասլիաթընտա հիչ պիր իլլէթ եօգ տուր տէտիլէր. ասճաղ պունլարըն մուղայիրի, ինսան քէնտի քէնտինտէն կէրէք Ալլահըն թէնպիհլէրինի սաղլայըպ, լայըզը վէճհ իւզէրէ իհրասընտա պուլունմայա կէրէք էն եիւքսէք տէրէճէտէ պուլունան քէմալէթիր, վէ ֆաղիլէթլէր տէրէճէսինի զուրթարըճը Ֆրիստոսուն հիչ պիր մուավէնէթի օլմադըգընդն տէրտէթ էթմէյէ. վէ դաղանմայա միւգթէտիր իտիլէր տէյու, իսրար էթտիլէր. վէ զաթէն նարատան Ալլահ թասլիաթա լայըմ, վէ ֆնաֆի պախշիշի պիտայէթինտէն պէրի վերմիշ տիր. սայիր պիր զուրթարըճընդն մուավէնէթ էյթաֆընա լուզումեօգ տուր տէտիլէր. Տէմէք քի զուրթարըճըզդն տախի, քնաֆինի լութֆունուն լուզումինի բէտտ վէ լաղվ էյլէտիլէր.

ԶՇՄ. Նիմ Ոնլականլար լութֆա զարչը չէօյլէ խաթատա պուլունուլար. նանի Ադամդն պիտայէթ կիւնահը քէնտի ճինսինէ սիրայէթ էթմիշ իսէ, վէ պաղը պաշլըճա օլ կիւնահդն ասար, վէ խիւլասէլէրի պիզէ կէչմիշ իսէ տէ, ինսանդն բատէթի թէմամիյլէ պաղի [illegible]. վէ պու բատէթին էյի ամէլլերի վասէթասըյլա. ինսան Ալլահի զուրթարըճը լութֆունա հիչ միւհթաճ օլմադըգընդն քէնտի քէնտինտէն սէլամէթինի դաղանմայա պաշլար. վէ սէլամէթ եօլուն, վէ էճիրի լաղըմէյի զաղանմասընտա, պու լութֆ օլմադըգընդն տէվամ էտէպիլիր. Պու սուրէթտէ ինսանդն սէլամէթի խուսուսունա լութֆուն էն էվվէլ վէ էն պաշտան լաղըմ օլտուզունու. վէ պու լուզումդն սէլամէթիմիզին խիթամընա, զայէթինէ նանի սօնունա տախի մուզթաղի օլտուզունու ինքնար էթտիլէր, հաթտա լութֆուն [illegible] ճանէն օլտուզունու պու սուրէթտէ ինքնար էթմիշ օլտուլար. [illegible] ինսանդն թէմամ օլմադ հալինին տախի պու լութֆուն վասէթասընա գերբնական հալէ թէրֆի զելբնմըշ օլտուզունու պիր պիրիյլէ [illegible] զելբնտրըլար. պու հալ իսէ իլք աթալարըմըզդն իւզէրինէ կէլիպ, [illegible] տօնաթտը, թէզէնին էթտի. վէ թէմայէթ հալինտէ լութֆուն [illegible] վէ լաղ հալ, վէ տէրէճէսինէ իլք աթալարըմըզդ թէրֆի զելբը. [illegible]

ԶՇՄ. Բրօթէսթանլրդ օն ալթընճը տէհրտէ զուհուր էտիւպ, [illegible] հայէթ հալինի, վէ թասլիաթըն զերբնական տէրէճէսինէ թէրֆի զելբնմասընը, ինսանդն թասլիաթընա պիյատէ միւգթազի խասիյէթ, [illegible] հիյէթ, (էական յատկութիւն կամ զոյացական մասն բնութեան) [illegible] էթտիլէր. պու սուրէթտէ ինսանդն թասլիաթը Ադամդն կիւնահընդն եիւզիւնտէն ասլընտա, վէ զաթընտա օ գատար զէտէլէնմիշ. վէ զուվվէթտէն տիւշմիւշ քի, պիր սաղ վէ իլլէթսիզ եէրի զալմամիշ, նանի ինսան քէնտի բատէյի ճիւզիւյէ քէմալէթինի պայպ էթմէյ. չէօյլէ քի քէնտի ադընդն, վէ բատէթինին զուվվէթ վէ ա-

մշլերինէ միւղթէտիր տէյիլ, ինչարտան մահրում օլմուշ վէ կիւնահ իշլերսէ, ինանա կիւնահ սայրմաղ, վէ մէշրէպճէ էն սահ փաղիլէթ ամէլլերինէ պիլէ իղթիտարը դալմամշը։ Հաթտա պունչարը ինանա լութուֆսուզ իճրա էտէրսէ, տէյիլ ֆաղիլէթ, իլլա սայիմա կիւնահ իշլեր։ Մուախխարէն լութֆ ինանը բատէթինէ մէճբուրիյէթ կէթիրիր։ տէմէք քի ինան լութֆուն հուզուրունա մէֆուլ (կրաւորական)։ Մէճբուր հիյէթէ կիրիֆթար օլուպ իշլեր, եախոտ իշլենիր։ Վէ քէնտի քէնտինտէն իճրա օլունան ամէլլերէ հիչ պիր կէօնէ հիսսէտար տէյիլ տէտիլեր։ Թրսպիր բրօթէսթանդար կիսի լուդէթէ սէյիլ իսէ, մանանա կէրէք Գայոս, կէրէք Եանսէն, կէրէք Ռուլենդիլոս ինանը պիսայէթտէն սայիհ օլմասը, վէ պու սալիհիյին քնաֆֆէի սէմերէլերի ինանը թասլիաթը միւղթադի հալլեր վէ չերութու լազըմէտ տիր տէտիլեր։ Տէմէք քի բրօթէսթանդար կիսի, ինանը թէմամիյէթ հալինի վէ ֆէվզէլատէ լութֆ տէրէճէսինէ թէրֆի զըլընան հալ։ Ինանա թասլիի պիր հալ օլտուղունու իղրար, վէ խոտաա էթմիշ օլույօրլար։ (Տ- [illegible] Ե- [illegible] Ա- [illegible] Ն- [illegible] Ա- [illegible] Ն- [illegible] Գ- [illegible] Ա- [illegible]).

ՁԾԴ. Կաթողիկէ քիլիսէ պունչարը հէփսինի թէմամիյէ բէտտա վէ ճէրհ էտէր. եանի էվվէլա իլք ինանը թէմամիյէթի, վէ [illegible] չարը թասլիաթնա միւնազամ օլան պու պախչիյին վատէթասը դերընական տէրէճէյի թէրֆի զըլընմաղը. Վէ պու պախչիյին [illegible] ճանէն պիր Ալլահը աթիյէսի օլտուղու, վէ եէնէ պու պախչիյէր[illegible] տէն վէ աթիյէլերտէն կիւնահը սէպէսի իշլին ինանը վէ օնուն ճէ[illegible]մի զիրրիյէթինին մահրում օլտուղու, կաթողիկէ քիլիսէնին [illegible] դալի, վէ ումումի օլան թասլիմաթընը իղթիզասընտան սոր։ Եվ[illegible] վէլա ինան կէրէք քէնտի թասլիաթընը վէ քէմալէթինին, վէ [illegible] ֆէյի էֆալոնը թէմամիյէթ տէրէճէսինտէն, Ալլահը ինայէթիյլէ [illegible] պիաթը մաֆէվզինտէ պուլունան տէրէճէյէ թէրֆի զըլընմը [illegible] օնտան տուր վէ սադրթ օլտուղու, քէղալիք գատիմ ատալէթ[illegible] պու ատալէթ իլէ պէրապէր պախչ օլունան աթիյէլերտէն [illegible] զայլ էթմէսիյլէ մահրում օլմուշ օլտուղունու, կաթողիկէ [illegible] դալիէն էօյրէտիր։

Սանիյէն թասլիաթը մաֆէվզինտէ օլան տէրէճէյէ վէ [illegible] տիճի լութֆա կէլինճէ, կիւնահա տիւշէն ինան ճանճա էօլմուշ տիր։ թէմամիյէթ խուսուսունա կէլինճէ, ինան ճանճա վէ թէնճէ տէ[illegible] ֆէնա պիր հալէ կիրիֆթար օլուպ թէպտիլ օլմուշ տուր։ Սալիսէն իշպու թէմամիյէթ խուսունճա տախի ինանը բատէթի դ[illegible] տէն թէնզիլ, վէ ֆէնայա տահա մէյյալ օլմուշ, վէ պու [illegible] եինէ կիւնահրն եիւզիւնտէն տիր։ լաքին թասլիաթա լազըմ օլան բատէթ պէրքէմալ ինանտա դալմշը։ Բասլիէն պունչարը հէփսի, [illegible]

[illegible]պիաթը թէմամիյէթի վէ ֆէվզէլատէ տէրէճէյէ վէ բիւթպէյէ թէրֆի զըլընմասը, Ալլահնի ինանա վէրտիյի իմթիյազ, վէ մէճճանէն պախչիյէր մուհայէր, վէ մահզա Ալլահը մախսուսէն ինանլարը օլտուղունան, կիւնահը պէր թարաֆ էտէլիմ։ Էկէրչի Ալլահ թէմամիյէթի վէ դերընական տէրէճէյի վէ սայիր մէճճանէն պախչիյէրի ինանը թասլիաթնա վէրմէմիշ, վէ օնու տօնաթմամշը օլսա իսի։ [illegible] եկնէ թասլիաթը զայիֆլիկինէ վէ սէֆիլ հալլերինէ մէսսուրթ, վէ կիրիֆթար օլաճագ իսի։ Գու ինան թասլիաթընը իղթիզասընտան սոր։ Խասիսէն թասլիաթը մաֆէվզինտէ պուլունան ամէլլերէ կէօրէ, Քրիստոսուն դուրթարրնը լութֆու օլմատըգճա, ինան քէնտի քէնտինէ վէ դուվվէթի մախսուսէսիյլէ հիչ պիր էյի չէյէ արդիլ[illegible] [illegible] վէ իրա [illegible]։ Սապիէն, ինան կիւնահա տիւշտիւրտէն [illegible]սրա, մատէմ թասլիաթը իղթիզասընտան սոր քի, քէնտի բատէթի ճիւզիւյէսինէ մալիք օլսուն։ պու բատէթ, ինանը կիւնահա [illegible]մէսիյլ յալղ օլմատը։ Եինէ թասլիի հիյէթինտէ գալսը։ անճաղ թէմամիյէթ, տէյիլ թասլիաթ հիյէթինէ կէօրէ, քէնտինէ պախչ օլունան դուվվէթտէն մահրում, վէ թէնզիլ օլմուշ տուր։ Գունուն [illegible] պէրապէր, ինանը բատէթի թասլիսի, լութֆուն վասէթ[illegible] պրլա, Ալլահա քի ինանը թէշվիդ, վէ տալէթ էտէր, մուվաֆֆա[illegible]ղիյէթինի ազատա կէօսթէրէսիլիր։ Վէ Ալլահ իլէ իշի իճրատէ հէմ էնքիլար վէ հիսսէտար օլուր։ եախոտ ինան քէնտի բիզասընը, Ակ[illegible]նա իսթէրսէ վէրմէզ։ պունուն իշին լութֆ հիչ պիր քիմսէյէ մէճ[illegible]պուրիյէթ կէթիրմէմիշ տիր վէ կէթիրմէզ։ Սէքիզինճի։ ինան մա[illegible]տէմ քէնտի թասլիի բատէթ քէմալէթինի, կիւնահը իրթիքեաղ էթ[illegible]մէսիյլէ զայլ էթմէտի։ տէմէք քի զօյայ վէ թասլիաթը տայրէ[illegible] պուլունան քեաֆֆէյի էֆալը հասէնէյի։ Վէ մէշրէսիյէյի իճ[illegible]իրա էթմէյէ միւղթէտիր տիր։ Վէ օնլարը իսթէմէյէ վէ իսթիմալ էթ[illegible]մէյ լութֆու մէզքիւր օլմազսրդն ինան դրյամ էտէրսէ, կիւնահ [illegible]մէզ։ Տօղուզունճու։ պու պէօյլէ իսէ տէ, եինէ թասլիի վէ մէշ[illegible]ղ տայիրէսինտէ պուլունան պաղը կիւճ թէնպիհլերի վէ ամէլլերի, [illegible] իճրա էթմէյէ քէնտի քէնտինտէն միւգթէտիր տէյիլ։ քէզա[illegible]սիրք, վէ աղրը զաղը թէճրիպէլերէ տիւշար օլտուղունա, ինան, մուալիճեն թէմամիյէ օլունան լութֆա միւհթաճ տրը։ քի օն[illegible]ար զալիպ կէլէպիլսին։ Թասլիի տայրէսինի եինէ կէլմիյէրէք։ [illegible]ֆարազա թէմամիյէթ վէ դերընական հալի։ Ալլահ ինանա պախչ[illegible]էթմէմիշ օլսա իսի։ պաղը զօր ամէլլերտէ եինէ մուալիճէ լութֆու[illegible]նա ինան միւհթաճ օլուրուտու։ Մնունճու։ Քրիստոս ումումէն ին[illegible]ան ճինսինի թէճտիտ։ եախոտ խէլաա էթմիշ օլտուղունան։ վէ [illegible]էր թարաֆան Ալլահ սիղնական կիւնահ սիլէ օլտուղու հալ[illegible]

տէ, քեաֆֆէյի ինանալարքն խէլաս օլմասքոր իսթէտիյինտէն. պա խուսուս քրիսթիյանլարը, վէ սալիւէնմիշլերի Ալլահ իճապքնա կէօրէ լաղրմ օլան մուավէնէթլերի հէվսինէ վերիր. պա խուսուս օլ քրիսթիյանլարա, վէ օլ սալիհ օլանլարա քի քէնտի թասլիի դուվ վէթլերիյլէ իճրասքնա միւղթէտիր տէյիլ սիրլէր. վէ պու մուավէնէթլերիյլէ իգթիտար քէսպ էտէրլէր։ (Տէ- Տրիէնդէ- Ֆրանս. Նոպ. 9. կան. 4. 5. 7. Վէ Բէրիմէ Ա-ոսոաֆ-ոբ-ոնրէ Հաս. 2. եր. 4. 5. 6.

ՁԾԵ. Վէյնասրլ լութֆ խասիմլէրինէն եանլըշ թասլիմաթլարը. եա լութֆուն լաղրմ օլմասը իւզէրինէ սիրլէր. եա լութֆուն նէ կէօնէ թէվէր էթմէսի, վէ դուվվէթի հաղգընտա տրրլար. եա տա լութֆուն իճրա էյլէտիյի սէմերէլերինի, եանի ինսանքն իշպու լութֆ դուվվէթիյլէ, կէրէք սալիւէնմէսի, վէ կէրէք պու լութֆ վասէթասրյա էճիր, վէ իսթիհղաղը պասլընտա տրրլար. պունուն իլէ պու լութֆ պահսընը իքի գրսմա թէվզի էտէպիլիրիղ։ Եվվէլա լութֆուն ինսանա էշէտտի լուդուվ իւզէրինէ։ Ամանիյէն լութֆուն թէէսիրի դուստէթի իւզէրինէ. եանի էվվէլա լութֆուն վասէթասրյա ինսանքն սալիւէնմէսի, վէ սանիյէն լութֆուն վասէթասրյա նէյաթ էտէն էճիր, վէ իսթիհղաղ իւզէրինէ պահս էտէրիղ։

ԴՐՍՄԸ ԷՎՎԷԼ

ԼՈՒԹՖՈՒՆ ԼԱԶԸՄ ՕԼՄԱՍԸ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

ՊԱՊԸ ԵՎԱԶԷԼ

ԼՈՒԹՖՈՒՆ ԼՈՒԶՈՒՄՈՒ ԻՆՍԱՆ ԿԻՒՆԱՀԱ ՏԻՒՇՄԷՋՏԷՆ ԷՎՎԷԼ

ՁԾԶ. Պու պահս իւչ խուսուստան իսլարէթ տիր. 1. Ա-ոսոաֆ Ադամ էն էվվէլ, վէ կիւնահա տիւշմէտէն սալիւէյի, վէ պունա ԷՐ- պութ օլան պախչիլէրին քեաֆֆէֆինի Ալլահտան ալմըշ մը [illegible] 2. Ա-ճապա պու պախչիլէր Ադամա թասլիթ իգթիզասընտան [illegible] մը խիլէր։ 3. Ա-ճապա պի կիւնահ Ադամ էյիսի իշլէմէյէ, վէ [illegible] տայիմ վէ գայիմ տուրմայա նէ միսիլլիւ լութֆա միւհթաճ իսի։ [illegible] իւչ պէնտի պիրէր պիրէր եսազալրմ։

1. Ընալականալար էվայիլաէ, եանի Ս. Ագոստինոսուն վազ[illegible] վէ չիմաի Ոսկինանալար ինսան չիմտիքի տօղտուղու կիպի։ եանի քէնտի գ[illegible]ինէ կէօրէ, սկզբնական կիւնահը օլմազ[illegible] լութֆու օլմազբղին տօղարբար սէրլէր։

Գիզ պունալարա գարշը տէրիղ, Ադամ պիտայէթ սալիւէյի [illegible] նահա տիւշմէզտէն էվվէլ Ալլահտան ալտը, վէ օնուն իլէ [illegible]

տը։ Պու ազայիտի տինիյէմիզին խուսուսաթընտան տրր։ (Գրիգորիոս. Նոպ. Ե. 8-ը [illegible] Դ-ոց. Կ-ն. 1.) Լաքին Աստուածաբանլար պէյնինտէ պիր թէզէքքիւբ վար. եանի իլք եարատըլմասը տա- գիդէսինտէն մի Ալլահտան պու սալիւիյին պախչիլինի ալմը, եօղ- սա եարատրլրզատան սոնրա մը Ալլահ Ադամի պու պախչիլ իլէ տօ- նանմասը, չիւնքի Աստուածաբանլարը պաղրլարը, էվվէլ Ադամ թա- պիի տօղրուլուղ իլէ եարատրլմը, վէ սոնրա թասլիաթ տօղրուլուղու- նու Ալլահ իշպու սալիւիլք լութֆու վէ պախչիլի իլէ տօնանմըշ տէրլէր, հէր հալտէ պիզիմ սէօզիւմիզ կիւնահտան էվվէլ Ադամ էվ- վէլինտէն սալիւիլք պախչիլիյլէ տօնատրլմը։ Իսթէր իլք տագիդէ- սինտէն օլսուն, իսթէր սոնրատան տօնատրլմըշ օլսուն, պու սահա պաշգա վէ [illegible] տրր։

ՁԾԷ. Պիզ տէսիյիմիզի պէյան էտէլիմ։ Պիտայէթ սալիւիյինին [illegible] վէ նըշանալարը իլք աթալարըմըզտա վար տրրլար. պիզ ֆարզ ադիզ էտիճի լութֆ, հէր խուսուսաթա ակնան օլմազ, թէնին ար- ղիւ վէ չէհվէթլերինէն ինսանքն ճանընա, վէ ադլընա, վէ բատէթի- նա քէմալը իթաաթը. թէնին էօյմէզ օլտուղու պագրսըյա աշիքեար կէօրիւնիյօր. իշթէ պու խասիյէթ, վէ պախչիլերիյլէ աթամըզքն միւղեյէն օլմուշ իսիւկինէ խապաթ։ (Գրիգ. Գէ. ԺԷ. 1.) «Ալլահ թօվրրադատան ինսանը խալդ էթտի, վէ քէնտի թասվիրինէ կէօրէ օ- նու էյլէտի. . . վէ քէնտինէ կէօրէ օնու ֆազիլէթ իլէ կիյտիրտի»։ Իշթէ պու տօղրուլուղ վէ պու ֆազիլէթ վէ պու միսիլլիւ Ալլահքն [illegible] մուվաֆֆաղիյէթ էթմէք. վէ ատալէթ իսրաղ էթմէք թասլիմինէ մահէվզինտէ պիր հալ տրր. վէ անճադ գերբնական ա- ճէղ էտիճի լութֆա խաս, վէ պու լութֆուն սէմերէլերի տիր. Վէ Գօղոս առաքեալ (Եֆէս. Դ. 24.) պունա մէպնի էսկի Ադամքն զայդ էրտիյի սատագաթը, վէ ազիզլիկ, վէ տօղրուլուղու Քրիստոսուն դաղանտրղը սատագաթ, վէ ազիզլիք. վէ տօղրուլուղ իլէ բուդաբ էտէրէք եազրյոր. «Եէնի ատէմի կիյինին, օ քի Ալլահքն իսթէտիյի- նէ կէօրէ սալիւիլք, վէ սահիհ ազիզլիք իլէ դավիլէշմիշ տիր»։ Ֆէ- զիլիք իլք Աթամըզքն ազլը քէմալի իլմիյլէ միւղեյէն օլմուշ իսուս- կնա։ (Գրիգ. ԺԷ. 3. 6.) Ալլահ Ադամտան «Ճնա պէնգերինի եար- արմանը եարաթտը. ֆէթանէթ վէ լիսան, կէօզ վէ գուլագ, վէ տիւ- [illegible]բը եիւրէք ծնարա վէրտի. վէ ազլքն մէհարէթիյլէ ծնլարը տօղ- ատրբաու. բուհուն իլմինի ծնարա եարաթտը, եիւրէքլէրինի տուլկու իլէ խալա էթտի, վէ էյնի վէ քէօթիլիս ծնարա իրայէ էթտի»։ Հէմ ինսանքն էնկին թարաֆը տուլկուլարը. եանի թէն չէհվէթի, վէ [illegible] միւթաալիղ հարաբէթլերի. քէնտի եիւքսէք թարաֆընա եանի ինսանքն ազլընա միւթիւ խիլէր. վէ ինսանքն միւրատը ազը- լա, վէ ֆիքիրէ քէմալը իթաաթտա օլուպ, ազլքն իրայէ էթտիյի է- վասրը, վէ եօլարընա վէ տօղրու մէպտէլերինէ հաղրը մուռնթազրը

իսիլէր։ (Ա։Դ։) « Մէյրէպ թարիդաթրնը Ալլահ ենարա իլավէ էթ-
տի »։ Քէղալիք էօրմէղիք քէմալէթինի վէ քերամէթինի, Ալլահ իլէ
Աթալարրմրդա ինսան էյլէտի »։ (Մ։Դ։ Բ։ 9։ 17։) « . . . վէ էօ-
միւբ աղաճրնը ճէնիէթին օրթասընտա փէյտա էթտի։ Քէղալիք էնի
վէ քէօթիւլիւ պիլմէք աղաճրնը » . . . « վէ էյնի վէ քէօթիւլիւ
պիլմէք աղաճրնտան օրմայա քի եէյէսին. գիրա հանկը կիւնահ
մնատան եէրէր գրան. Հէրիւմ իլէ էօրէնէք գրուրատան »։ (Ինանդ։ Բ։
24։ Հաւէմ. Ե։ 12։) « Օնուն իլէն նիմէ պիր ատամին վասէթա-
սրյա տիւնեայա կիւնահ վէ կիւնահրն սէպէպինտէն էօրիւմ կիր-
տի »։ Եէրէք Ս։ Եկեղեցի, կէրէք Ս։ Օգոստինոս գրու այէթի քերի-
մէյի, ինսան կիւնահա տիւշմէսէ իտի, էօրմէղ իտիլի իւղերինէ թէգ-
տիր էտէրէր։ Օգոստինոս (Գէր։ Զ։ Ս։ Ինդրոց։ 9։) եազար « Ա-
դամ ճան թայրյան թէնիին իդթիզայր հալինէ նազարէն, էօրիւմի
իտի։ յարին եարատանրն քէրէմիյէ էօրմէղ օլտու »։ Վէ գրու էօրմէ-
ղիք քերամէթինէ Ադամրն նայիլ օրմասը, Ալլահրն քէնտինէ էօրիւբ
աղաճրնը ինսանընտան նէյտթ էթտի։ Տէթա Օգոստինոս եազար « Ա-
դամ թայիի խուսուսլարրնտա Ալլահրն թասվիրինէ կէօրէ եարատրլ-
տը։ գրատէհու թայիթրն մաթէվզինտէրի խուսուսլարտա Ալլահրն
զէնզէյիշինէ կէօրէ եարատրլտը »։ տէմէք քի, ինսան թայիթրնա
էօրմէղ իտի։ Բրոգրը գրունուն կիրի Հայաստանեայց քրիսթոնի բան
բարեկենդան յարգանքներնտա « Ոնին որ ընդ նոր էօրէնան . . . գրա
զարգարեալ փառօք եդ ի դրախտին փափկութեան. յորում ցնծ-
դուարձացեալ անմոխրական խնդութեամբ քանզի զԱստուած ան-
նէր միշտ խոնարհեալ ի դրախտին նուս »։

ՁՄԲ։ 2։ Անտգա ատրլտան գրու սալիհլիյի վէ գրու գրսխշիլէր
թալարրմրդա թայիթ իդթիզասընտան մը լաղրմ իտիլէր։
գրատէհու մէհճանէն թայիթրն մաթէվզինտէ օլարագ Ալլահ
նա ենարը դամի էտէրէք, ինսան թայիթրնը թէկնին մի էթտի։

Լութէր (Մ։Դ։ Դ։ Գլ։) հադդընտա քէղալիք Գալվին չէյզէ-
տէրէր։ պիտայէթ սալիհլիյի ինսանա օլ դատար մէրդիվան իտի։
նէ գատար կէօրմէք իչին ինսանա կէօրէր լաղրմ իտէ։ Գրու իտի-
տարր։ դիրա պիտայէթ սալիհլիյի աղիզէտինի լութիրու, վէ գրու
պէթիսդ.չէնվիթտէն խայի օրմայը, վէ էօրմէղիլիյի շամիլ իտի։ վէ
գրունարատա մատամ ինսանրն թայիթրնրն իդթիզասընտան տէյիլ
տիլէր։ անճագ եարատանրն քէրէմ, վէ ինսանը, վէ թայիթրնրն
գէվրինտէ գրուլունան լութիր, վէ ինայէթլէր իտիլէր։ տէմէք քի,
թայիթրն իդթիզասընտան տէյիլ իտիլէր։ Պիր տէ աղիզէտինի լութիր
ինսանը Ալլահ էվլատը էտէր։ (Ցոհ։ Ա։ 12։) « Ամեն օրատրա քի,
օնու գրապուլ էթտիլէր։ Ալլահ էվլատլարը օրմայա իրթիյաղ վէրտի »։
Վէ (Ա։ Ցոհ։ Գ։ 1։) « Գրագրն փէհլէր պիզլէրէ նէ տիւրլիւ մեհաբ-
պէկի իտան էթտի, քի Ալլահ էվլատլարը թէկմիյէ օլալրմ »։ Գէգա-
պէկի իտան էթտի, քի Ալլահ էվլատլարը թէկմիյէ օլալրմ »։ Գէգա-

(Բ։ Գէր։ Ա։ 4։) « Գունուն իլէ մուազզամ, վէ միւհթէրէմ միւժտէ-
լիր պիզլէրէ ինսան օրունմուշլար։ քի ենարրն վասէթասրյա տիւնե-
անրն չիւրիւք չէյլէրինտէն։ վէ չէնվէթլէրինտէն տուր օլարագ։
Ալլահանի թասիթթրնա իչնադ օլայրմ »։ Գու սէօզլէրին մանասը
լութթ վասէթասրյա Ալլահանի թասիթթա իչնադ օլմագ։ թասիթթ
լութթու։ վէ գուվիլիթիյէ տէյիլ։ նէ տէ թասիթթրն մուգթէզայը
հալինտէն տիր։ անճագ Ալլահրն գերբնական լութթու սայէսինտէ
տիր։ օնու քի եարատան պիզլ արթիյէ օլարագ ինսան էթտի վէ պիր-
զի ատնաթսը։ Գունա պէնայէն Հայաստանեայց քրիսթոնին մէղքիւր
չարականտաքի տուա։ Աթալարրմրզրն հադդընտա « Զոր զարդարեալ
փառօք եդ ի դրախտին փափկութեան »։ Եանի Ալլահ աթամրզը էհ-
թիշամ իլէ տօնատարագ օնու նէթիա դրախտա նազագ էթտի։ Մալիմ
քի տօնանմագ ինսանրն թասիթթը մուգթէզասընտան տէյիլ։ անճագ
թէվզէլատէ զիյնէթ հալինէ մախսուս տուր։ վէ սայուսնուզունտա,
գրնի ինսանրն թասիթթրնրն թէմամիյէթինէ պիր նազան կէթիրմէզ։
նու դատար քի ատէթա։ վէ թասիի հալրէ ինսան գրու լունմուշ օլուր։
ամմա տօնանմա սրրասընտա ինսան գէվգէլատէ պիր հալէ կիրէր։

Քէղալիք ինսանրն էնկին զրսմընրն։ եանի թէնին հէր վէհմ իլէ
ատանա հիւսնիւ։ վէ քէմալը իթաաթտա գրուլունուզու։ վէ ինսանրն
էօրմէղ օրմագ խասիյէթի։ մանդա Ալլահրն ինսան թասիյաթրնա պիր
պախշիշի մախսուսու իտի։ դիրա ինսան նիմէ էօրիւբ իտի։ ամմա հա-
յտի աղաճրնը Ալլահ ինսանա պախշ էթտի։ քի օնտան եէսին։ վէ
տայիմա եաշասին։

ՁՄԹ։ 3։ Անճագ։ Ադամ էյիի իլէմէյէ։ վէ օնտա միւթագիմ
գալմայա նէ տիւրլիւ լութթա միւհթաճ օլմուշ։ Իչը Աթալարրմրդ
թասիթթրն թէմամիյէթինտէ եարատրլրար։ Իչգրու թէմամիյէթինի
գրդրդ աթամրզ մուհաթագա էթմէք իչին։ լութթա միւհթաճ իտի։
Գէօյէ Ս։ Օգոստինոս (Ի էէր։ Ցոգ։ [illegible] Գլ։
33։) Հաթթա լութթութուզ Ադամ հիչ պիր իսթիհդադ դաղանամագ
[illegible]։ Գունա պէնայէն Աուավիլքան սինօթու (Կ։Ն։ 19։) չէօյէ դա-
[illegible] վէրիր « Ինսանրն թասիթթը, վէլէվ եարատրլմրշ օլտուղու թէ-
մամիյէթտէ պաղի դալմրշ օլսա իտի։ հիչ պիր կէօնէ քէնտի եարա-
տանրնրն մուավէնէթի օլմադըգրն, քէնտինի մուհաթագա էտէմէզ ի-
[illegible]։ Գու հալ գէօյէ իլէն։ Ադամ նէ տիւրլիւ լութթա միւհթաճ
իտի։ Լութթեր, վէ Գալվին։ Ադամ կիւնահա տիւշմէսէյէ։ քէնտի
[illegible] ճիւղիւյէսինի զայալ էթտի։ Վէ կիւնահալրդ Ադամրն լութթու։
կիւնահա տիւշտիւքտէն սօնրա քէնտի լութթու իլէ բուսար օլունսա։
Ադամ կիւնահա տիւշմէզտէն լութթա գօմանտա էտէր իտի։ կիւնա-
հա տիւշտիւքտէն սօնրա, այթրդ լութթ Ադամա գօմանտա էտէր օլ-
սու։ Չէօյէ քի լութթ Ադամը մէճպուրիյէթէ կիրիթթար էթտի։
Ինրա բաւէթի կիւնահատան սօնրա լաղդ էթմիշ իտի։ Գէօյէ Լութեր,

ՁԿ. Աստուածաբանլարըն էքսէրիսի, Ադամ կիւնահա տիւշմէդ-տէն քեաֆի լութֆա միւհթաճ ըսը չի, մէքթէպլէր իսթիյահընճա, ծնսուզ օլմայան մուավէնէթ, (օգնութիւն առանց որոյ), եանի օլ Ալլահըն մուավէնէթի տիր, քի հրեշտակլարա վէ իւր աթալարրմըզա իհսան օլտու, պու Ալլահըն եարտըմ լութֆունու ինսան իսթէսէ ի-սի, զայպ էտէպլիր իսի. Նասըլ քի հրեշտակլար, վէ աթալարրմըզ, լաքին ծնսուզ տա օլ էյլիքտէ պագի վէ դաիմ գալամազ իսիլէր. Նասըլ քի վուդու պուլտու, վէ կիւնահա տիւշտիւքտէն սոնրա, հէմ քեաֆի, հէմ միւգթէտիր լութֆա միւհթաճ օլտու, քի սալիհ հալինտէ տէվամ էտէպլիսին. Վէ սալիհլիքտէ գաիմ գալսըն, վէ թէհրիւ-պէլէրէ գարշը գօյապիլսին. Պու միւգթէտիր լութֆ տիւշմիւշ սաէ-մէ էօյլէ լազըմ տըր, քի մութլագ ծնուն իլէ ինսան զերբնական հա-յէ թէրֆի, վէ իչինտէ պագի վէ տայիմ գալապիլիր. Վէ իչթէ պու-նուն իչին տիր Աստուածաբանլարըն քեաֆի լութֆ, վէ միւգթէտիր լութֆ ֆէրդի, վէ վազիֆէսի. « Շնորհք բաւական առանց որոյ յա-ռաջին վիճակ Ադամայ. եւ շնորհքն գործնական որով եւ էթ յանկ-եալ վիճակն մարդոյ » եանի միւգթէտիր լութֆ կիւնահա տիւշտիւք-տէն սոնրա, զիյատէ լազըմ տըր.

ԳԼԽԱՐ ԾԱՆԹ

ԼՈՒԹՖՈՒՆ ԻՆՍԱՆԱ ԼՈՒԶՈՒՄՈՒ ԿԻՒՆԱՀԱ ՏԻՒՇՏԻՒՔՏԷՆ ՍՈՆՐԱ

ՁԿԱ. Դաւիթ մարգարէ (Ս-մ. Զ. 6.) « Եւ բասպ՝ պանա մէր-համէթ էյլէ, զիրա խասթէյիմ սաղալթ ճանըմը, զիրա քէմիքլէրիմ ալթ իւսթ օլտուլար » տէր. Ողիդ բուն վէ ինսանըն հալինի թաս-տիգ էտէր. Աթալարրմըզ կիւնահա տիւշտիւքտէն սոնրա քեաֆինի ինայէթը խիւտայը, եանի կէրէք սաղլըգ, վէ թէմամիյէթ խասիյէ-լէրինի, կէրէք զերբնական թէզելինաթը իյտիխնի թէրք, վէ զայպ էթտիլէր. Ինսան պու հալի փիւրմէլալէ կիրիֆթար օլմուշ իլէն, Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտի մէրհամէթ վէ լութֆու իլահիյէ. Ինսանը քէնտի զայպ էթտիյի բիւթպէ, վէ խասիյէթ, վէ տէրէճէյի նվէլիսինէ թէրֆի զըլմայա վէ թէքրար տօղուրմայա զարար գիրֆ-ֆաղաթ չու չարթ իլէ քի, եինէ թէնին էնվայի չէհվլէթի գուլմա-տան, վէ կէրէք ճանըն, վէ կէրէք թէնին աֆէթի, վէ մէշաղգաթը-տան խէլաս վէ էղատէ օլմայարագ. Քրիստոսուն լութֆու մուավէ-նէթի սայէսինտէ ծնլարըն հէվսինէ գարշը գօյարագ, վէ միւթէմա-տիէն ճէնկլէշերէք, վէ թահամիլ էտէրէք վէ Ալլահըն միւրաաբ ա-լիսի պէօյլէ իսթէր տէյի քէմալը իթմաթ, վէ միւթասաթթ իլէ ին-սան իսթիհգաղը իլահիյէյի վէ էճրի ազիմի պատի օլսուն, Թլ...

...առաքեալ պէօյլէ եաղար. (Բ. Կորն. ԺԲ. 7. 9.) « Վէ բապպ ...պանա տէր, սանա վէքիֆիմ լութֆ սանա քեաֆի տիր. զիրա պէ-նիմ գուվվէթիմ զայիֆլիքտէ պէյան օլուր... »

ՁԿԲ. Ինթէ ինսան կիւնահատան սոնրա պու սէֆալէթ հալինէ ...միւշար օլմուշ օլտուղունատան, Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտի լութ-ֆու իլէ ծնուն եարտըմընա միւսաչէրէթ էթտի. Պու եարտըմ եա-ֆու իլէ ծնուն եարտըմընա միւսաչէրէթ էթտի. Եա թապիթը մա-թապիի ամէլլէր խուսուսունտա օլապիլիր իսի. Եա թապիթը ինս-ֆէվվինտէ պուլունան խուսուսսաթտա վէ ամէլլէրտէ. Նախատ ին-սանըն էճիր զաղանաճագ ամէլլէրտէ. Եատա ինսանըն էյլիքտէ էօմ-բիւնիւն խիթամընա տէկին գավի տուրմասը խուսուսունտա տըր. Պունլարը պիրէր պիրէր թաստիգ, վէ պէյան էթմէլի.

Պու զամանթէրէ պիզի գօշմայա սէպեպ էվվէլա Բերակեանլար ...պուլար, քի լութֆուն գուվվէթինի թէմամը իլէ լազգ էթմէք սէվ-դասը կէզմիլէր. Իքինճի, վէ էվվէլքիլէրին տասլան տապանա ...սանընտա կէզմիլէր. Իքինճի, վէ էվվէլքիլէրին տասլան տապանա սաղընտա կէզմիլէր. Իքինճի, վէ էվվէլքիլէրին տասլան տապանա սուղայիրի օլան բրօթէսթանլար քի ինսանը կիւնահատան սոնրա պիր սուղայիրի օլան բրօթէսթանլար քի ինսանը կիւնահատան սոնրա պիր ճանընը ...ճանընը ...մաքինայա պէնդէթիլէր. Վէ պու մանէվի մաքինա հէր նէ ա-

18. 19. 20.) « Զիրա օնուն կէօրիւնմէզ ։ էյլէրի , եանի օնուն էյլեաթ գուվվէթի , վէ Ալլահլըղը տիւնեանը եարատըլմասընտան սէրի , եարատըլմը։ չէյլէրին վասէթատըյլա անլաշըլըպ կէօրիւնիւբ » ։ Տէֆա (Անդր. Ռ. 14.) « Զիրա նոմոսու օլմայան թայիֆէլէր , թապիաթտան (օլան) նոմոս մուճիպինճէ ամէլ էթտիրլերի թաղտիրտէ , օնլարըն նոմոսու եոզ իսէ տէ , քէնտի քէնտիլերինէ նոմոս տուրլար » ։ Պունլարա պէնզեր . (Եզեկ. Ա. 20.) իսրայէլ չօճուղլարընա Մըսըրը » , գապիլէ գարըլարը սիյանէթտէ կէղտիքլերի իլին , Ալլահ օնլարա էյլիքտէ պուլունտու , վէ խանէլերինի եարտըրտը . եանի չօլուգ չօճուգ ինանի իլէ օնլարը չէնլէթտի . (Եզեկիէլ. ԻԹ. 21.) Ալլահ նաբուղոդոնոսորա պիր միւքեաֆաթ օլսուն տէյի , քէնտի էմրինէ իթաաթ էտիպ Տիւրոսա դարչը մուհարէպէ էթտիկի իլին Մըսըր տիյարինի օնա ինեան էյլէտի . նաբուղոդոնոսոր իսէ փութփէրլէթ իտի (Մոդ. Ն. 46. 47.) « Զիրա էկէր սիզի սէվվենլերի սէվկերսէնիզ , նէ էմրինիզ օլուր . կիւմրիւքճիւլէր տախի հէման պունու էթմէզլէր մի » ։ « Էկէր եալընըզ դարընտաչլարընըզա սէլամ վէրիրսէնիզ , նէ ղիյամէ էտէրսինիզ , կիւմրիւքճիւլէր տախի էօյլէ էթմէզլէր մի » ։ Եանի կէօմրիւքճիւլէր , վէ կիւնահլեարլար սիւլ քէնտիլերինի սէվկենլերի սէվկերլէր ։ Ամմա քրիսթիյան օլան օնլարտան ֆէրզլի օլմալը տէյի , Քրիստոս էֆէնտիմիզ էմր էտէր ։ Տէմէք քի , թապիի գուվվէթ իլէ փութփէրէսթլէր պիւէ պաղը խաֆիֆճէ վէ խայբրլընա ամէլլերտէ պիւէ պուլունապիլիրլէր ։ Ալլահը թանըմագ իլէ , Ալլահը սէվմէք իլէ թապիաթ նոմոսու մուճիպինճէ էֆալ վէ հարաքէթտէ պուլունմաղ իլէ վէ պունլար տա պու թապիաթ նոմոսու մուճիպինճէ կէրէք միւքեաֆաթա , կէրէք միւճազաթա միւսթահաղգ օլաճագ տըրլար ։ (Հոռ. Բ. 12.) « Զիրա հէփ նոմոսուզ կիւնահ իլլէյէնլէր նոմոսուզ տախի [illegible] լաղ օլաճագլար . վէ հէփ նոմոստա կիւնահ իլլէյէնլէր , նոմոս [illegible] հիւքմ օլունաճաղլար » ։ Վէ (14.) « Զիրա նոմոսու օլմայան թ[illegible] լէր , թապիաթտան նոմոս մուճիպինճէ ամէլ էթտիքլերի թաղտիրտէ , օնլարըն նոմոսու եոզ իսէ տէ քէնտի քէնտիլերինէ նոմոս տուրլար » ։

Դիւզէլ սէօյլէր Ս. Օգոստինոս (Ի [illegible] Ծէ. [illegible] Ն. [illegible]) « Պիզի եարատանը էլլիյէ քէնտի եիւբէքլերիմիզէ սահիհլիք եաղ[illegible] սանա օյտուղունու իսթէմէտիյին չէյի սիկերինէ էթմէյէսին ։ Պունոմոս վերիլմէզսէն պիւէ հիչ պիր քիմսէ ինքեար էթմէյէ սէլահիյթի եոզ տուր . քի նոմոս վերիլմէմիշ քիմսէնէլերին պիւէ նէ իլ[illegible] [illegible]ռաաթլանաճաղլարը պուլունմուշ օլսուն » ։ Տէմէք քի կէրէկ [illegible] ջիթաղ . կէրէք Ս. Հայրապետլէր թէքսիր վէ թաղպիհ էտիլար քիմսէլերի քի , Ալլահը թանըտըլար իսէտէ , Ալլահա լայըգ [illegible] իլ[illegible] զէթտէ պուլունմատըլար ։ Վէ փութփէրէսթլերին պիղէ նէ իլ[illegible] [illegible]ռաաթլանաճաղլար իսէ , մախսուսէն նոմոսու վար . քի տիվանը [illegible] [illegible]ատտա պիւա էօզը միւքեաֆաթ , վէ միւճազաթը միւսթէլզէմ [illegible]

յօրլար։ Տէմէք քի ինսան կէրէք սատ իլմինէ կէօրէ, վէ կէրէք մէշրէպ, վէ ամէլինէ կէօրէ օլտուղու մրդտար։ Ալլահը թանրմայա մի գիլէտիր տիր։ վէ Ալլահըն հազրը լութֆու օլմադըղըն պիր եաբրնըղ թապիաթ դուվվէթիյլէ ուֆաղ թէֆէք խայրը իշլէրտէ պուլունապիլիր։

ՁԿԶ։ Զ. Ալլահըն լութֆու թապիաթը մաֆէվգինտէ օլան ամէլէրտէ ինսանա պիր եարտըմը մութլաղ տըր։ վէ օնսուզ օլմադ։

Թապիաթը մաֆէվգինտէ օլան ամէլլէր եա ամն ամէլի օլապիլիրլեր։ եա էպէտ սէլամէթիմիզէ այտա թապիաթը մաֆէվգինտէ պուլունան ամէլլէր տիրլեր։ Տին ամէլի իրի տիւրլու տիւր։ եա թապրի։ եախօտ ֆէյլէսօֆճա, ֆէյլէսօֆճա իման եա թապիաթը մաֆէվգինտէ օլան Ալլահանի իման։ (Աստուածարանական հաւատք) թապրի տին, վէ իմանը Ֆեյլեսոֆի օլ սահիլէրլերէ բուլի բիզա կէօսթէրմէք տիր քի, ինսան ադլը իլէ օլտուղունտան, եանըլըր վէ եանըլապիլիր նասըլ քի Գղատոն, Արիստոտէլ, Կիկէրոն, Ալլահլարա ինանըր ըտրլար։ Լաքին Ալլահանի տին ամէլի օլ սահիլէրլերէ պիր բուլի բիզա տըր քի, իլհամ իլէ միւսատտադ, վէ մուգատտէս տիրլեր։ վէ ինսանըն ադլը օնլարա ինանտրըղընտա, լայիղլաթլըգ եանըլմադ։ վէ եանըլմայա ինթիմալի եօգ տուր։ պիզ Ալլահանի տին ամէլի իւղէրինէ պահս էտիյօրուզ։ վէ տէտիյիմիզի պէյան էտէրիզ։

ՁԿԷ։ Էկէրչի, Գօղոս առաքեալըն սէօղիւնէ մէսնի պիզ քէնտիմիզտէն պիր չէյ տիւշիւնմէյէ պիլէ միւզթէտիր տէյիլ իսէք։ Ալլահան իլհամլարընա դալիէն բուլի բիլա, վէ դապուլիյէթ իսլրազ էթտիք։ եանի ինանմադ տահա զօր վէ կիւճ չէյ տիր։ տէմէք քի ամէլինտէ վէ ամն խուսուսունտա մութլաղ Գրիգոսուն լութֆունա միւհթաճըզ։ վէ պու լութֆուն դուվվէթի տիր քի իման կէթիրիյօրուզ։ (Բ. Կորն. Գ. 3.) «Պիզ տէյիլ քի քէնտի քէնտիմիզտէն պիր չէյ տիւշիւնմէյէ դատիրիզ։ անճագ վար օյան գուարէթիմիզ Ալլահտան տըր։» Պունուն կիբի (Ա. Կորն. Դ. 7.) «Տէմէք քի իմանը եախօտ ինանմայա իպթիտար էթմէք տախի Ալլահտան տըր»։ (Եբր. Ա. 14.) «Հիչ պիր [illegible] կէլէմէզ։ էկէրչի փէտէրիմ [illegible] պանա (եանի եանըմա) չէքմէզսէ»։ (Մ-ղ. Թ. 23.) «Ինանըրըմ։ ինանմատըղըմըղա եարտըմ էյլէ»։ (Գործ. ԺԱ. 17.) հա քէզա։

Ս. Օգոստինոս գիրք։ (Յաղ [illegible]) չէօյլէ եազար «Մատէմ իման սալիհլէնմէնին չէշմէսի, վէ քէօքիւ տիր։ նասըլ քի սալիհլէնմէք լութֆուն սէմերէյի մութլաղը իսկ։ տէմէք քի ինանմադ սախի լութֆուն սէմերէսի տիր»։ Պու սէօզլերի Ս. Օգոստինոս Գօղոս առաքեալն (Հռովմ. ԺԱ. 35.) «Զիրա բասպէն ֆիքրէնի քիմ պիլմի։ եախօտ քիմ օնուն մէշվէրէթինէ սախիլ օլտու։ եախօտ քիմ օնա էօսիւնճ վէրմիշ քի օնտան սէտէլինի ալսըն։ սէօզիւ [illegible] ապգինա եաղար։

ՁԿԸ. Զու Թալիմաթ քիլիսէնին պիտայէթինուէն պէրի պու սուրէթան գաթիմ պիր Թալիմաթ ուր. պիրա 415 Թարիխինաէ Տիոսքորիթեան սինոթու Ռեյակիոսա դարչը. Միլվիթեան Բ. յի կարգադրնեայ Գ. Թէսվիյէ օլունուր. 416 Թարիխինաէ. Պունլար կիպի Տրիոէնդեան. (Նէ-դ. Զ. 2.) վէ 3. [illegible] չէօյլէ եաղար. «Հէր քիմ Ադիզ բուհուն էվվէլա լութֆու, վէ մուավինէթի օլմագսըզըն, ինսան լայզը վէհ իւզէրէ ինանմայա ումուտ էթմէյէ (Ալլահը) սևվմէյէ. եախսա նէտամէթ կէթիրմէյէ քէնտի քէնտինէն գաթիր օլասիլիր տէրսէ, նզոմնալ օլսուն».

ՁԿԹ. Պունլար իման ամէլի խուսուսունտա կէթէր. Շիմտի սէվլամէթիմիզի միանթիճ օլան, վէ Թասլիաթըն մաֆէզգինտէ պուլունան ամէլլէրէ կէլէլիմ. ինլար, քի Քրիստոսուն լութֆունու, չարթը մութլաղ կիպի (խթէրլէր) պունու սա չէօյլէ պէյան էտէրիզ. (Ե-վէ. Զ. 44.) «Հիչ պիր քիմսէ եանըմա կէլէմէզ. էկէրչի վէքտէրիմ սնու պանա (եանի եանըմա) չէքմէզսէ». (Ժե. 4. 5.) «Պունտ դալը, վէ պէն սիզուէ. նասրլ քի ասմա տալը քէնտի քէնտինտէն մէյվէ վերմէյէ էկէրչի սամանը քէօքիւ իւզէրինտէ գավիլէշմիշ սամաղսա, գաթիր օլամազ, քէզա սիզ էկէրչի պէնտէ մէթինէնմիշ օլմազանըզ». (Փէյդ. Ա. 6. Բ. 13. Եֆէ. Բ. 10.) Պօղոս առաքեալ տա պի այնի պէօյլէ եաղար. Պիլ ախէրէ Տրիոէնդեան սինոթու (Նէ-դ. Զ. Կորն. 3.) «Էմէք քի մութլաղ սէլամէթիմիզի, վէ սալիհէնմէմիզի պատի օլան լութֆտան նէչաթ էատէր. (Ա Կորն. ժե. 10.) «Լաբին նէ խէմ, Ալլահընն լութֆու իլէյիմ».

ՁԼ. 3. Քրիստոսուն լութֆունա ինսան քէնտի ամէլլէրինաէ եասի էէր վէ խթիհգաղ գաղանմագ իչին միւհթաճ տըր. էվվէլա իւճրէթ իլի թարդ օլասիլիր, եա էմէք իլէ հագդ էատիպ, պիր էֆէնտիտէն քէնտի իւճրէթինի խթէմէք տիր. պունա քի, Աստուա[illegible] քանլար խթիհգաղ եախսա հագդը իլէ իւճրէթ խամնի վերիրլեր. նասրլ քի ասքերլեր, ամէլլէր, մէէմուրլեր լայզը վէհ իւզէրէ խըզմէթ էտիպ, իւճրէթլերինի հագդ էտէրլեր. վէ խթէրլեր. իւճրէթին տիկերի էօյլէ տէյիլ. անճագ պիր էֆէնտինին եայընը [illegible] մէթինտէն նաչի տիր. պիլ փարզ պիր էթպաա քէնտի իւճրէթինի մէթինտէն նաչի տիր. պիլ փարզ պիր էթպաա քէնտի իւճրէթինի հագդ էթմէսէն էֆէնտինին օլ խըզմէթքեարա օլան մուհապպէթի, վէ թէվէճճիհիւ իչին, օլ էթպաա իւճրէթէ նայիլ օլուր.

Կէրէք Ռեյակեանլար, վէ կէրէք Նիմ Ռեյակեանլար խիլաասի քէլամ չուրասընտա խթիթիգաղ էմտիլեր քի, Ալլահտան լութֆ [illegible] սանա ինսանդն ամէլլէրինէ, վէ էճիրինէ նազարեն վերիլիր. [illegible] ամէլլեր էվվէլա ինսանդն բատէթինէն իճրա օլունտուգտան սոնրա, վէ պունուն իլէ պէրաբեր վէ պէօյլէճէ սոնրա լութֆու քէսրիանան չիրիստիբ հտիլէ.

Կաթողիկէ քիլիսէ, քի սահիհլիք տիրէյի վէ կէրչէքլիք թէմէլի տիր, տայիմա պունլարա. վէ պունլարա պէնզէր բաֆրզրլարա գարշը գալգտր, վէ Թալիմաթըն մուհաֆազա էթտի. Կաթողիկէ քիլիսէնէ լութֆ հէր վէհհ իլէ մէճճանէն օլուգ, Քրիստոսուն ինանը տէմէք տիր. Նանի ինանդն նէ հագդէն իւճրէթինէ նազարէն, նէ տէ թէվճճիհ իւճրէթինէ նազարէն վերիլտի, վէ ինսանդն Թասլի ամէլլէրինին հիչ պիրի Քրիստոսուն լութֆունու հագդէն օլսուն, թէվճճիհէն պունլարա ճայիզ օլամազ իտիլեր. Զու տինիմիզին ազայիտինէն տիր. նասրլ քի Այասկիդան սինոթունտա Ռեյակիոսա դարչը դարար վերիլիպ, իլան օլունտու. «Ալլահընն լութֆու սլիզիմ քէնտի խթիհգաղ [illegible] մէպնի վերիլմէյօր. վէ լութֆտան էվվէլ հիչ պիր իւճրէթէ, մէպնի էյի ամէլլէրէ էկէր վուգուս պուլուրսալար էճիր տիւչմէզ. անճագ լութֆ քի հիչ պիրի տէյիլ, ինլարդն օլմասընա թէգատիւմ էտէր.

ՁԼԱ. Զունու ազիզ քիթապտան պէյան էտէրիզ. (Ա. Յովհ. Դ. 10.) «Զիզ իմտի Ալլահը սևվէլիմ, դիրա էվվէլ Ալլահ սիզէրի սևվսիս». (Հոովհ. ԺԱ. 35.) «Քիմ էվվէլինանէն ինա վերտի քի ինա պատէ օլունսուն». (Հոովհ. Կե.) «Պէնի արամայանլար պուլտու. առնիրեար ինլարա կէօրիւնտիւմ քի պէնի սիւալ էթմէզ իտիլեր». (Ա. Հոովհ. Դ. 7.) «Նէն վար քի ալմատըն. վէ ալտըն իսկ նիլին ալմաճը կիպի իֆթիխարլանըյօրսուն». (Հոովհ. Թ. 16.) «Իման տէյիլ իսթէյիրսէ. տէյիլ գօշանդն, իլլա մէրնամէթ դըլան Ալլահընն տիր». Նասրլ ինայէթ էթմէք. Տէմէք քի ինսանդն նէ արզիսուրնէ մէպնի, նէ ալարէթինէ մէպնի, նէ տէ Թասլի պիր ամէլինէ մէպնի, Ալլահ Թասրիք պամազ, եախսա պու ամէլլէրին հիչ պիրինի Ալլահը, քէնտի լութֆունու միւքեաֆաթ մազամընտա վերսին տէյի Թէշվիգ, վէ մէճպուր էտէմէզ. վէ էօյլէ օլսա իսի, օլ վազդթ ինսան քէնտի թասարրուֆը գուվվէթիյլէ քէնտի քէնտինէ դարար վերիր իսի. վէ իմանա տայիբ օլունմասը, եանի իմանդն պիտայէթինէ, վէ էհթիյամա ինսանանան պէտէն պաչլամըշ օլուր ուտու. պու իսկ լութֆուն ասլընա [illegible] պիր. օ քի մէճճանէն, էնանը խիւսա տէմէք տիր, վէ իրզաղ էթտիրմիզ տէյիլի զավիլէյէ քիւլլիյէն մուղայիր տիր. Տէմէք քի, հէր նէ գերբնական ամէլիմիզ վար իսկ. կէրէք տին ամէլ, վէ կէրէք ֆազիլէթ, մուհապպէթ, իման, նէյտամէթ պունլարընն քիսաֆիֆէսի տէ Ալլահա մազպուլ վէ լայզը վէհհ իւզէրէ օլմազ [illegible], եալընզ Քրիստոսուն լութֆու իլէ էվվէլա իճրա օլուրլար. Վէ սօնրա ինսանդն, բատէթինէն բուչի բիրսասը իլէ միւսթահգաղ էէր վէ խթիհգաղ օլուրլար. պունու քի Ռեյակեանլար, վէ Նիմ Ռեյակեանլար ինքեար էտէր իտիլեր. քէնէնի ինսանդն Թասլի ամէլլէրի Ալլահտան լութֆտանու վէ ալուգ վէ ալուգ էտէր իտիլեր. [illegible] տա լութֆ մէճճանէն լութֆ օլմամըշ. անճագ իւճրէթ վէ խթիհգաղա նազարէն օլմուշ պուր ուտու.

ՁՀԲ. 4. Լութֆ էյլիքտէ, եախօտ սալինիքտէ դատիմ, վէ էօմ-
բիւնիւն խիթամընա տէկին տայիմ օլմադ իչին ինսանա մութլադ
ղրմ տրբ։ (Ս-ղ. 79.) «Եկին ատէմին իւզերինտէ օլսուն, վէ սէն-
տէն այրըլմայալըմ. սէն պիզի եաչատաճաղսին»։ Տէմէք քի Ալլահին
էլի, իւզերիմիզտէ օլսուղու իչին օնտան այրըլմայաճաղըզ, վէ Ալ-
լահ պիզի եաչատաճաղ։ (Նէմ. ԼԸ.) «Գօրդումու օնլարին եիւրեք-
լերինէ ինան Լաէճէյիմ, քի պէնտէն այրըլմասընլար»։ Գու եար-
տըմ, խարիճի պիր եարտըմ տէյիլ, տախիլէն պիր եարտըմ. վէ լութֆ
եարտրմը տրբ, քի Ալլահ ինսանլարա վէրիյօր։ Փէղա (Մաթ. Ի.)
«Հայր մեր ասուսանտա Քրիստոս էֆէնտիմիզ այրգուտան Ասուրնար-
լարա, փէտէր Ալլահ օնլարը էյլիքտէ դատիմ վէ տայիմ էյլէսին տա-
յի, տուա էթմէյի էօյրէթտի։ (Փէլէպ. Ա. 29.) «Ամէն, ասիյլ եա-
լանը Քրիստոս իչին Քրիստոսա ինանմադ վէրիլմիշ։ Նա օնուն ըմ-
սիյասէթ տախի չէքէսինիզ»։

ԴԸՄՄԸ ՄԱՆԻ

ԼՈՒԹՖՈՒՆ ԹԷՔՍԻՐԻ ՎԷ ԳՈՒՎՎԷԹԻ

ՁՀԴ. Նչպու լութֆուն գուվվէթի վէ թէէսիրի պահանընա Ա-
ուսուածաբանլարը փէք ինճէ, վէ աղբը սուրէթտէ թէֆսիրի, ի-
դայիտէլերի վար տրբ։ Պիզ էվվէլա պու Աստուածաբանլարը թութ-
սուղլարը մէգբիւբ սուրէթ վէ ուսուլլերինի միւնֆէրիտէն եազալըմ։
Սանիյէն պու լութֆուն ատէմի ատին էթմէսի խուսուսունու։ Ա-
վելիսէն պու սալինլէնմէնին սէմերէլերինի։

ՊԱՊԸ ԵՎԱՆԳԵԼ

ԹՈՎՄԱԼԸ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԼԱՐԸՆ ԼՈՒԹՖՈՒ ՆԷ ՍՈՒՐԷԹՏԷ ԹԷՖՍԻՐ ԷԹՏԻԳԼԷՐԻ

ՁՀԴ. 1. Թովմայը Աստուածաբանլարը լութֆուն գուվվէթի
պահանընա գիւբիմի պու կիպի տիր, եանի լութֆ ինսանը բատէ-
թինի նասլ քի էվվէլինտէն տէ եազտրդ (Ս. ՁԱ. եան.) էվվէլ-
վէ մատէթէն պիր ամէլի իչլէմէյէ թահրիք վէ թէչվիդ էտտ-
ուածաբանլարը պաղբլարը պունա դարը չէօյլէ տէրլէր։
ինսանան բատէթինի լութֆ մատէթէն (Ֆիզիդաչէս) թահրիք
վիդ էտէրսէ, օլ վաղբթ լութֆ քէնտի քէնտինէն մուրաղ
թէտիր լուրմի օլմուշ օլուր. եանի մութլադ ինսանը բատէթին

կէթիրիր. վէ օնու ուղատ ալրրագմազ։ Գու պահանա Ալլահը իւ-
գ էզելիսի իւզերինէ եազրան չէյլեր օգունմալը տրբյար. (ՈՁԸ)։
Պաղբլարը տա պու գիւբիմի հիւանիւ մանայա կէթիրիրլեր, եանի
լութֆուն մատէթէն թէչվիդ վէ թահրիքինտէն, ինսանը բատէ-
թինի մատէթէն թէչվիդ վէ թահրիքինտէն պահանընա (ՁԻԹ)
թիսէ խալէլ կէլէմէզ. չունքի համընթացութիւն պահանընա
եազրլտըղը կիպի, Ալլահ ինսանա հէր գուվվէթի, վէ հէր գուվրէթի
եազրլտըղը կիպի։ (Ա. Կորն. Պ. 7.) «Վէ սէնտէ նէ վար քի, օնու
մատէթէն վէրիր։ (Ա. Կորն. Պ. 7.) «Վէ սէնտէ նէ վար քի, օնու
սիւն»։ Եօղսա ինսան պիր տաղիդէտէ եօք օլուր։ Անճաղ հէթէր
քի, պու լութֆ ինսանդն բատէթինէ մանէն (բարոյապէս) մէճպուլ-
ղիկէթ վէրմէսին, վէ պիր ամէլէ բէնզ. վէ գրյաֆէթ վէրէն, հանի
պիր ամէլին էյի օլմասընդն. ֆէնա օլմասընդն սէպէպի բատէթին ատ-
մանէվի բիզատը տրբ։ Զիրա էկէրչի մատէթէն թէչվիդ էտտիճի
լութֆ մութլադ սուրէթտէ իչի բատէթէ իքմալ վէ ինֆաղ էթտիրիր-
ով, օնտան բատէթէ մէճպուրիյէթ հասրլ օլուր։ Օյ վաղբթ ինսանդն
ազատլրդընա լութֆ ճալիպ։ վէ զալիպ կէլիր։ վէ պունատան տա
Գալվինին վէ Սանտէնեանլարը գիւբիմի, նա իթիֆաքը նէյնաթ է-
տէրլինին։ Ամանդ քի զաթէն կաթողիկ քիլիսէնին թալիմաթընա մուզիրդ վէ
տիր։ օ քի զաթէն կաթողիկ քիլիսէնին թալիմաթընա մուզիրդ վէ
մուղայիր օլսուղունտան, դատապարտել օլմուշ տուր։ Տէմէք քի,
Ինչպու մէչհուր Աստուածաբանլարը տէմէսի, վէ մատէթէն վէ էվ-
վէլինտէ լութֆուն ինսան բատէթինի թէչվիդ վէ թահրիք էտտր իթիբ-
լարը, բրօթէսթանլարը, հաչա, մանասլդ տէյիլ։ վէ կաթողիկ քիլ-
իսէսի տէ պու թահրիդ միւհիթէրէմ թութուլմուշ տուր։ վէ պիզէ
ինանմէ տէ պու թահրիդ տիր։ Տես (Ս. ՁԴ. վէ ՁԻԱ. եան)։

ՁՀԵ. 2. Օգոստինեան գիւբիմի լութֆ պաղինտէ չէօյլէ տիր.
պունլարը պաղբլարը լութֆ մութլադ ինսանդն բատէթինէ գայէպ
պաղբլարը տա, լութֆ տէյիլ մութլաղ։ Իլլա մա-
ինանդն բիզատանա պագարադ գալիպ կէլիր։ եանի ինսանդն բա-
տէթի լութֆուն թէչվիդաթընա մուվաֆֆաղիյէթ կէօսթէրիրսէ, օնա
կէօրէ լութֆ գալիպ կէլիր։ վէ էօյլէ տէնիր։

Գունլարը Թովմայականլարտան ֆէրգի չու տուր. ինան խա-
Բայա տիւչվուքտէն սոնրա, վուգու պուլան իչլու հայինտէ նասրլ
տիւչմէզտէն տէ։ Ալլահդն մատէթէն եարատմընա միւհիթաճ տրբ.
Գէյի գուվվէթի, վէ իրթիսարը մատէթէն ինսանա վերիր։ Ինչէթ
պու մատտի լեվազիմաթա Թովմայականլար մատէթէն թահրիդ թէչ-
վիդ էտտիճի ինսանդն բատէթինի լութֆ մատէթէն (Ֆիզիդաչէս) թահրիք
մ... ինսանընա, Թովմայականլարդն տէսիյի, մատէթէն բատէ-
թին թահրիդ տէմէսի տէյիլ. նա ինսանդն բուլի բիզատը իչ պէրա-
պէր, վէ էէմէլիքլեր պիր ամէլ տիր տերլեր։ չէօյլէ քի, պու մատ-
տէթէն թահրիք թէչվիդ ինսանդն բատէթինէ պաղը տրբ։ իմանի ինս-

սանքն բաղէթի իշպու մատոի թարիքէ բէնկ, վէ գըյաֆէթ վերիր։ տէյիլ յի մատոի թարիք ինսանքն բաղէթինէ մէճպուրիյէթ եախօտ բէնկ վէ գըյաֆէթ վերիր։

ՁԼԶ. Կիրիք կիւնահա տիւշմէտէն էվվէլ, կիրէք տիւշտիւքտէն սօնրա, ինսան քէնտի թապիաթընդն մաֆէզգինատ օլան ամէլլերին իճրասը իչին Ալլահքն եարտըմընա միւհթաճ իտի։ շու ֆէրդ իլէ ինսան կիւնահա տիւշտիւքիւնտէն էվվէլ լութֆ միւգթէտիր տիր։ եանի քէնտի թապիաթընդան դատիր, միւգթէտիր օլմատը, անճագ մուհայյէր (անտարրեր) իտի, վէ ինսանքն բաղէթինէ պադարրոը։ պուտունուն իչին ինսանքն անմեզ ատատէթ հալինատ։ մութլագ դարարա։ եա միւգթէտիր դարարա վէ եախօտ ինսանքն բաղէթինատէն էվվէլ օյան դարարա հիչ լուզում եոզուտու։ քէզալիք, վէ [illegible] իչին տէ ինսանքն էճիր վէ իսթիհդադը փիչ նաղարը տըդդաթա [illegible] լընմազատան էվվէլ էհթիչամա պիր թաղտիրի իլահի, վէ էզէլի ինսան իչին օլմատը։ Նէ տէ ինսանքն էճիր վէ իսթիհդադը կէօրիւնմէտիքտէն սօնրա պիր իբրահը էվվէլի օլապիլիր իտի։

Ամմա ինսան կիւնահա տիւշտիւքտէն սօնրա, ինսանքն զայիֆիլիկնէ վէ ղաֆէլիկնէ իսթինատէն օլտու քի, հէր դերքնատան ամէլ իուսուսունտա, քէնտի թապիաթընդան միւգթէտիր օլան լութֆ իսթէնիր օլտու։ Նէչպու լութֆունուն թապիաթը վէ ասլը, օլ լէզէթատէն վէ թաթլըդդատան իսպարէթ տիր, քի Ս. Օգոստինոսուն սէմիյի կիպի, Ալլահ պու լութֆ վասէթասըյա պիզէ նամայիւմ պիր էսպատէ մէպնի, ինսանլարը քէնտինէ ճէլպ, վէ ճէզպ էտէր։ Նէչէ պէօյլէ լութֆ մատտէթէն, վէ մանէվի սուրէթտէ (նիրթապէս բարոյական) ինսանքն բաղէթինի էվվէլինատէն թէչվիդ, վէ թահրիդ էտէր։ մատտի սուրէթտէ, մատտի վէ ասլի ամէլէ լլյագաթ վերէրէք, մանէվի սուրէթտէ տէ ինսանքն բաղէթինի վէ բիդասընը տավէթ էտրէք։ թաթլը վէ միւգթէտիր պիր եօլ իլէ տէ անը զանտըրարադ։ ինսանքն բիդասընը քէնտի եարտըմը իլէ պէրապէր թահսիլ էթտիրիր։

ՁԼԼ. Յ. Մօլինեան զիւիւմ, Լօթովիկոս Մօլինա 1588 թարիխինատ իլմի իլահիյէ միւտէրրիս օլարադ, իթթիֆադ նամիյլէ պիր քիթապ թէէլիֆ էթտի։ վէ քէնտի զիւիւմիւնիւ օնտա թարիֆ էտէր։ չէօյլէ քի, Ալլահ քէնտի միւթէատիտ իլմիյլէ, եանի իսրիֆատ (պարգ իմացականութեան) օրթա (միջին) վէ Ն-ղ-ուէթ էճիլ ինսանլարքն էֆալինի քէնտի իլմի իլահիսիյլէ էվվէլինատէն կէօրէրէք, վէ ադատ օյան ինսանլար, շու եա պու մուավէնէթը իլահիյէի տրդլարընտա բատէի ճիւզիյէերիյլէ օնա հիսսնիւ եա [illegible] մուվաֆֆագիյէթ կէօսթէրտիրլերի հալտէ։ լութֆունուն եա միւգթէտիր, եա քեսաֆի օլաճաղընը օնտան գըյաս էթտի։ վէ քէնտի թապիաթընդան հիչ պիր վաղթ Ալլահքն լութֆունու միւգթէտիր օլամադ տէտի։ վէ նէ պիր գարարը մութլագ, վէ էզէլի օլապիլիր։ Նէ նախատան

սանութիւն, եանի էվվէլինատէն իչլաս օլմագ դարարը, նէ տէ բէտատ օլունանճաղ դարար։ ինսանքն ամէլիյաթընա նազար գըյմադատան սօնրա օլամադ։ Գէչէնի Ալլահքն լութֆունուն միւգթէտիր օլմասը, ինսանքն բիդասը սայէսինատ օլուր կիպի կէօսթէրտի։ պու քի եանլըշ տըր։ Լաքին թէֆէրրուաթը իյէ պու զիւիւմ եազըրրսա, օնտան (systema vonoruistarum) հիւանիւ սուրէթ, եախօտ միւթէտիլ զիւիւմ զուհուր էտէր։

ՁԼԼ. 4. Պու զիւիւմ օնուն իչին հիւանիւ սուրէթ, վէ միւթէտիլ թէօմիյէ օլունտու, չիւնքի պադը Աստուածաբանլար պու լութֆուն միւգթէտիր վէ միւէտիր օլտուղունու, տէլիլ վուգուաթա մէպնի տիր։ եախօտ ինսանքն բաղէթինին բիդասընտան նէչաթ էտէր տէրուր։ Նասրլ քի Մօլինա տէտի, խայրը պունլար էօյլէ ատմէտի։ անճագ օրրա իյմի իլանիյի։ եախօտ ղարրը (թէական) թապիր օլուրսա իլմի կիւզէլէթ թարիֆ էտէրլէր։ եանի լութֆուն միւգթէտիր [illegible] հաղըշը հէր հաչան ինսան թարաֆընդան մուվաֆֆագ մուա[illegible] իպրաղ օլուրսա։ Ալլահքն լութֆու տախի սէմէրէսինի իճրա էթ[illegible] միւգթէտիր օլուր։ հէմ Ալլահքն չանընա։ ատալէթինէ էօյլէ [illegible]դեշը, վէ քեսաֆի լութֆա տա պունլար եազըմադ իսմինի վերվէրիի իչին, պու բէյ տէ միւթէտիլ եախօտ եազըանլար թարիղի թէսմիյլ օլունտու։

Նէչպու եազըան տէտիքլերի թարիզ, վէ եազրչան լութֆ իքի նէվ տիր։ տախիլի վէ խասրիսի։ տախիլի եազրչան լութֆ օլ ադըլ [illegible]թմէղ գուվվէթ տիր քի, լութֆ տա տախիլէն վար։ վէ օրթա իճիմ վասէթասըյա (միջին զիտուութեամբ) էվվէլինատէն ինսանքն բաղէթինին բիդասընը կէօրմէզտէն, պու տէտիյիմիզ գուվվէթ լութֆու [illegible] զաթէն վար։ վէ պուլունուր։ տէմէք քի պու եազրչան [illegible]թֆ, քէնտի քէնտինատէն միւգթէտիր օլան լութֆ տէմէք տիր։ [illegible] եազրչան լութֆ օ տուր քի։ Ալլահ իլմի էվասիիիյլէ (միտ[illegible] զիտուութեամբ իւրով) քէնտի լութֆունա ինսանքն բուսի բիղա[illegible] վէ մուվաֆֆագիյէթ կէօսթէրէճէյինի պիլիրէք վաղթինէ վէ մահա[illegible] վէ լուզումինէ կէօրէ, պու լութֆունու ինսանա ինսան էտէր։ [illegible] պունուն իչին տիր քի պու Աստուածաբանլարտան եազրչան [illegible] լութֆ թէսմիյլ օլունմուչ։ եանի պու մինասիպէթլերէ, վէ պու [illegible] քէօշէլերէ մէպնի լութֆ միւգթէտիր օլուր։ [illegible] զիւիւմունն համիսի [illegible] Սրվարէտ, Բրանկիսկո, Վասգըվէտ։ վէ սայիրէ օլտուլար։ [illegible] եօգարտա տէտիյիմիզ կիպի Ս. Թոմասըն թուրտուղու թա[illegible] եօգարտա տէտիյիմիզ կիպի Ս. Թոմասըն թուրտուղու թա[illegible] ադլէ։ վէ աղիզ քիթապտա տանա մուվաֆֆագ օլտուղու աէպէ[illegible] [illegible]տէն աճիզանէ իմզալարըզ։

ՊԱՂԸ ՅԱՆՊ

ԼՈՒԹՅՈՒՆ ԻՆՍԱՆՔ ՍԱԼԻՀԼԷՆՏԻՐՄԷՍԻ ԻՍՋԷՐԻՆԷ

ՁԼԹ. Իշալու սալիհլենմէք, նախօտ սալիհլէթմէք քէլիմէսինին պիր գաչ տիւրլիւ մանասը վար։ Պաղը քէրրէ աղիզ քիթապտա սա-լիհլիք։ Ալլահին նօմոսու տէմէք տիր։ (Ա-դմ. ԺԵԸ.) «Պահեցից զարդ արութիւնս քո։ սալիհլիլիկի հրգիզ էտէճէլիմ»։ Եանի նօմոսունու թուքաճաղըմ։ Պաղը քէրրէ տէ քիթապին էմրի իւղէրէ եիւրիւմէյէ սալիհլիք իսմինի վէրիրլէր։ (Ա-ը ԺԸ. 9։ Հ-էմ. Բ. 26.)։ Պաղը հաղդանիլէթէ տէ սալիհլենմէք իսմինի վէրիրլէր։ (Նէյ. ԻԸ. 15։ Մ-ռ. Ի. 12. ԺԹ. 18.) Պաղը տա եիւրէյին տէրունի տօղրուլուղունու թէֆ-հիմ էտէր։ քի ինսանը Ալլահա, վէ ինսանա տօղրու կէթիրիր։ վէ պիր սիսէրէ։ էպէտի էօմրէ մալիք էտէր։ պու սալիհլիյէ իման սա-լիհլիյի իսմի վէրիլիր պիրա Քրիստոսուն իմանընտան, սալլարքն քէ-տի քէօքլինտէն սիւրտիւլիւ կիպի, նէյսաթ էտէր։ Պու սալիհլիք [illegible] իման հէմ տէ Ալլահին սալիհլիի [illegible] օլունար։ (Գրէդ. Գ. 1։ «Որ Քրիստոսու գագանայրմ, վէ տէյիլ նօմոստան օլան քէնտիդ սալիհլիի իլէ։ իլա Քրիստոսուն իմանը վասէթաը իլէ օլան, եանի իման իւղէրէ Ալլահտան օլան սալիհլիք իլէ օնտա պուլունայրմ»։

Պաղը տա պիր հաքիմին պիր քիմսէյի մուհաքէմէ էտիպ, [illegible] ճիւնահալը օլմատըղընը անլայրպ։ ատալէթի զահիրէն իլան էթտիկինէ սալիհլէթմէք իսմինի վէրիլիր։ (Ա-ի. ԺԷ. 15.) «Ո քի սալիհ [illegible] յան քիմսէյի սալիհլենտիրիր, վէ ս քի սալիհի նահաղդ հիւքմ էտէր Ալլահին ինտինտէ իքիսի տէ մէքրուհ տուրլար»։

ՁՁ. Լութէր վէ Գալվին, Աղիզ քիթապտա հէր գաչ տէֆա սա-լիհլենմէք սէօզիւ կէչէրսէ, պու սօն մանասա անլաշըլըր տէրլէր։ եանի կիւնահ աֆվ օլունմազ, անճաղ կիւնահքնարա իման վասէ-թասըյա կիւնահ սայըլմազ։ Նասըլ քի մանալինտէ (ՁՄԴ. ՁՂՌ.) պիր էթտիք։

ՁՁԱ. Պիզ Քրիստոսուն իմանը վէ լութֆու զուվվէթիյլէ ինսանքի կիւնահտան զուրրուլմասընա։ վէ եմիր զազանան ամէլիրինէ սեր չէղմէսի օլան։ ազիզ օլմազ հալինէ սալիհլենմէք իսմինի վիրիրիր։ Տրիտէնդեան սինօթու սալիհլենմէյի չէօյլէ թէֆսիր էտէր։ «Ինսան իլք աթասը Ադամըն հալինտէ տօղուպ։ իրինճի Ադամըն։ [illegible] թարբեմըզ Յիսուս Քրիստոսուն վասէթասըյա Ալլահ էվլասը օլմազ իլէ, իրինճի լութֆ հալինտէ թէրթի գելընը»։ Եահուտիլէրին Քրիստան էվլէվ սալիհլենմէսի լութֆ իլէ օլմայրպ, անճաղ նօմոստան, եանի տէյիլ ճանճա։ վէ տէյիլ կիւնահրն փաքլենմէսի իլէ պէրաբեր

ինարար սալիհլենիր իսիլէր։ Իլթէ Քրիստոսուն լութֆունուն սալիհ էթ-մէսի, վէ Մովսէսին նօմոսունատա պուլունան սալիհլենտիրմէնին ֆարդը տա պու տուր։ Նասըլ քի Պօղոս առաքեալ (Փիլիպ. Գ. 8.) սէօյ-լէյօր։ Տէմէք քի, Յիսուս Քրիստոսուն էհիր ու իսթիհգագընա պի-նայէն ինսանըն ճանը տախիլէն Քրիստոսուն լութֆունա մուվաֆֆագ օլուր։ վէ պիզիմ պէօյլէ տէրունէն, վէ տախիլէն։ Էսկի Ադամըն կիւնահ հալինտէն ազատ օլուպ լութֆ հալինէ կիրմէմիզ։ սալիհլեն-ար թէսմիյլ օլունուր։

ՁՁԲ. Պու մուդատէմէյի տիգգաթա չայան պիր մատտէ թու-թարագ։ վէ պու մէպտէլերի հրգիզ էտէրէք։ տէրիզ։ Քրիստոսուն նալընընը ազիզէտիճի լութֆու (սրբարար չնորհքու) կիւնահքնարը սալիհլենտիրիր։ սանկիէն պու սալիհլենմէք ինսանըն թարաֆրնտան տախի մութլաղ լազըմ օլան ամէլլերի իսթէր։ Սալիսէն սատ իման ինսանը հիչ պիր կէօնէ սալիհլենտիրմէզ։ պունլարը պիրէր պիրէր կէօթէրէլիմ։

ՁՁԳ. 1. Պունա ազիզ քիթապ այրգտան եազար։ (Ռովմ. Ա. 92.) «Իլթէ Ալլահրն գուզուսու։ իլթէ օլ քիմսէ քի տիւնեանրն կիւնահ-լարընը գալտրրը»։ (Գրդ. 19.) «Ցէօնիւն քի կիւնահլարընրզ ավֆ լունատուն»։ (Ա. Կորդ. Զ. 11.) «Եըգանտրընրզ։ ազիզլենտիրիզ։ սա-լիհլենտիրիզ»։ (Եֆես. Ա. 3.) «Կիւնահլարրն մագֆիրէթինի իլլէ-յէրէք»։ Եանի Քրիստոս։ (Մատ. Թ. 28.) «Քրիստոս չօզլարրն կիւ-նահրընը լազմ էթմէք իլին պիր քէրրէ սունուլտու»։ (Եֆես. Ե. 8.) «Պիր վազըթ գարանլըգ իսինիզ։ ամմա չիմտի բաղպտա ըլըգ»։ (26.) «Պիր օնու (քիլիսէսինի) ազիզ հավուզուն սէօզիւ իլէ թէմիզլէսին։ քի քէնտի հուզուրունատա քիլիսէյի միւլէրէֆ տուրտուրսուն։ քի [illegible] պիր լէքէ եախօտ քիրի վէ եախօտ պունլարա էմսալ հիչ պիր չէյի օլմասընը։ իլա քի ազիզ օլսուն վէ լէքէսիզ»։ (Կորդ. Բ. 13.) «Վէ սիղի քի։ պիր վազըթ կիւնահլարընրզ իլէ էօմիւշ իսինիզ։ . . . քէն-տի զաթընտա տիրիլթտի։ պիլթիւն գագահաթլարրմըզը պիզէ պա-ղըշատը։ վէ քէնտի էմրիյլէ պիզիմ տիւշմէն օլմամըզընը էլ եազըսընը պօզտու։ . . . օնու օրթատան գալտրրար։ վէ խաչրն աղաճընա մրխ-լատը»։ Պունատան զիյատէսինէ հաճէթ եօք տուր։

ՁՁԴ. Պունլարատան անլաշըլըր քի։ Քրիստոսուն լութֆու կիւ-նահլարրմըզը եազար։ փաքլեր։ գալտրրը։ պաղըշլար։ աֆվ էտէր։ «Էյիլ քի քրօթէսթանլարրն տէտիսի կիպի։ կիւնահլարրմըզը Ալլահ եիւնահ սայմազ։ եախօտ գափատը։ եախօտ էօրթէր։ քի կէօրիւն-մէսին։ պու քի Ալլահրն քէլամընա տապան տապանա զրատ տըր։ Դիրա Քրիստոսուն լութֆու։ տէյիլ քի սուրէթա եանի պիր կիւնահ-գանարրն կիւնահը քէնտինէ սայըլմասընը տէյի։ կիւնահը պաղըշլար։ [illegible] կիւնահը քէնտինէ սայըլմասընը տէյի։ կիւնահը քիւլ-խաչրը։ հաչա։ իլա քի տէրունէն ինսանրն ճանընտան կիւնահը քիւլ-[illegible] լազմ էտէր։ ավֆ էտէր։ գալտրրը։ փաքլեր։ տէյիլ քի Քրի-

րիստոս իման, եախօտ Քրիստոսուն իւեբրէթլէրի, դանը, Ֆաղիլէթի, զէ սատաղաթը ինսանրն կիւնահլարընա պէտէ սայլըր. նասլ քի բրօթէսթանլար ասէրլէր։

ՁՁԵ. Աղիզ քէթաղ կաթողիկէ քրիսէնին իչպու թալիմաթընը տահա պէնլէրճէ իսպաթլար իլէ պէյան զէ թասդիգ էտէր։ (Հ-ՎԼ. Ե. 5.) «Պիզէ վէրիդէն աղիզ բուհուն վասէթասըյա Ալլահըն լութֆու եիւբէքլէրիմիզոէ տօլտու»։ ՎԷ (17.) «Լութֆուն զէ պախշիշլէրին, զէ սալիհլիկին տօղուհնուղունու ալարադ (սալիհլէրի) էօմրիս իլէ Յիսուս Քրիստոսուն վասէթասըյա փատիշահլըգ սիւրէճէքլէր»։ (Տէդ. Գ. 3. 8-Վ. Գ. 5. ԹԴ. 23.) Յիսուս ճէվապ վէրիպ, նա սէտի. «Էկէր պիր քիմսէ պէնի սէվէրսէ - սէօզիւմիս թութաճագ, զէ փէտերիմ օնու սէվէճէք, զէ օնա կէլէճէյիզ, զէ օնտա լուդամէթ էտէճէյիզ»։

Կաթողիկէ քէլիսէ Տրիտէնդեան սինօթու (Նիստ. Զ. Գլուխ. 10.) էլդի եաղար. «Հէր քիմ Քրիստոսուն օլ սալիհլիկի վասէթասըյա, ինսանլար ասըլ սալիհ օլուր տէրսէ, անաթէմա օլսուն»։ Թէպա 11 կանոնտա պէօյլէ եաղար։

ՁՁՁ. Բրօթէսթանլար պու սալիհլիկէ դարչը Պօղոս առաքեալը շու սէօզիւնիւ կէթիրիրէր։ (Փիլադ. Գ. 9.) «Քրիստոսու դաղանալըմ, զէ օնտա գուլունալըմ, տէյիլ նօմոսան օլան քէնտիմնի սալիհլիկի իլէ, իլա Քրիստոսուն իմանընը սալիհլիկի իլէ. օ քի Աստուծոյ տուր»։ Պօղոս առաքեալը պու սէօզիւ բրօթէսթանլարա պիր տէլիլ օլմադ, չունքի Քրիստոսուն թէն ալմասընտան, զէ դան տէօրդէսինտէն նէշաթ էտէն սալիհլիկ էկէրչի պիզէ սէպէպ, զէ թէմէլ օլմազսա իսի, պիզէր եալընը քէնտի սատագաթրմզը վասէթաղլա սալիհլէնէմէզ իսիք։ Էվվէլ Քրիստոսուն սալիհլիկի, պիզիմ սալիհլիկիմիզին պաշլանա սէպէպի զի թէմէլի տիր։ Պիզիմ սալիհլիկիմիզ օնտան նէշաթ էտէր, զէ օնա ղէպնի տիր։ Պիզիմ սալիհլիկիմիզէ պաշլանա օլան սէպէպ։ Իսկէլա մկրտութիւն սրբրը տիր։ օ քի Տրիտէնդեան սինօթունուն եաղտըղը կիսի, իման սրբրը տիր։ զէ վաֆթիզոիզ սալիհ օլմադ մուհալ դասիլինտէն տիր։ Սանկէն Ալլահըն սալիհլիկի տիր։ քի պիզի սալիհ էտէր։ եանի օնտան ֆիքրիմիզին բուհի իլէ թալիմ օլարադ, թաղէլէնիրիզ, սալիհլէնմէմիզին սէպէպի դայէթի եախօտ նիհայէթի (վերջին պատճառ) Ալլահըն զէ Քրիստոսուն չէրէֆի։ զէ եպէտի էօմիւր տիւր։ սէպէպի ֆայիլի (նորդ գործական պատճառ) մէրհամէթ սահիպի Ալլահ քէնտիսի տիր։ քի մէճճանէն պիզի եաղդար։ զէ աղիզէտիր։ զէ քէնտի նըշանը իլահիսիլէ նըշան էտէր։ զէ Աղիզ բուհ իլէ եաղար։ Պիզիմ սալիհլիմիզի դաղանտրրնը սէպէպի հազիզիսի Քրիստոսուն սրբրէթլէրի տիրլէր։ քի խաչտա վուգու պուլտու, զէ դանընը էմիր ու իսթիհ Ադաղը տրը։ սալիհլէնմէմիզի դաղանտը։ զէ պիզիմ լէյն զէտաթ

լանա խիֆայը տէյն, զէ թէտիկէի հաղ էյլէտի։ Իչթէ սալիհլիմիզին հէպտայը լաղրմէսի, զէ մուգատասէսի պունլար տրը։ Նիզիկէ հէր քէս Քրիստոսուն պու սալիհլիգինի քէնտինէ էսաս իթթիխաղ էտէրսէ, Քրիստոսուն իմանը վասէթասըյա քէնտի սալիհլիգինի գաղանանաղ տրը, եողսա Քրիստոսուն Ալլահ օլմասընը, եախօտ սալիհ օլմասընը պանա նէ ֆայտէսի օլմայիր իսի։ Էկէրչի պէն քէնտիմ տախի տէրճանէն սալիհլէնմէք էֆալ ու չէրտիթինի, քէնտի թարաֆըմտան իդրադ ու իճրա էթմէզսէմ։ Յէյիլ ֆադաթ չէյթանլար, իլլա ճէհէննէմտէքի քեաֆիֆլի հէլագ օլմուշ ճանլար պիզէ Քրիստոսուն Ալլահանի քէրամէթի օլտուղունու հինի հայաթլարընտա պիրիր իսիլէր։ պու ճիհէթէ քէնտիլէր Քրիստոսուն լութֆունա մուվաֆֆաղիյէթ կէօսթէրմէմէքլէրի իչին, չիմտի նարը էդէտիյէ գուրպան կիթմիշլէր։ պունլարա Քրիստոսուն նէ՝ ֆայիտէսի վար։ անճագ (Մ-ՎԼ. Գ. 12.) «Ակրայուբիւն Ասուծոյ. - Ալլահըն փատիշահլըղընը հէր քէս չէքմէք իսթէր ամմա ճէհուր քիմսէլէր օնու դարարլար»։ տէյի եաղըլմըշ օլտուղունու օգուլյորուզ։

ՁՁԷ. 2. Իչպու սալիհլէնմէյէ ինսան թարաֆընտան տախի հազրրլըղլար՝ իսթէր, զէ պու հազրրլըղլար տէյիլ քի պիզիմ սալիհլէնմէմիզի պիկէ գազանտրրլար. իսանը, չունքի սալիհլէնտիրմէք Ալլահընմէճճանէն պիր լութֆու քէրէմի տիր, զէ եալընը Քրիստոսուն էճիր ու իսթիհպաղընա պինայէն Ալլահ քէնտի աղիզ էտիճի լութֆունու ինանա պաղըշլար, զէ ինանը կիւնահքեար իքէն, սալիհ էտէր։ Լարին պիզիմ թարաֆրնրզտան պու հազրրլըղլար, զէ չէրայիթ, եանի տին ամէլի, իմիտ ամէլի, Ալլահ գօրդուսու, Նէտամէթ, մուհազգէթ, զէ Ալլահըն թէնպիհնաթընը գազանէն հրֆզ էթմէյէ նիյէթ, պունլար էօյլէ ամէլլէր տիրլէր քի, սալիհլէնմէմիզին սէպէպի հազիրէսի տէյիլլէր իսէ տէ, զէ անճագ եազըլըր սեպեպիր օլուգլարընտան օլ դասար լաղրմ սրբրլար քի, դարրնը մուրրուզ կիսի սալիհլէնմէք պաղինտէ էրգէմ տիրլէր։ զէ օնտուզ սալիհլէնմէք օլմադ. պունլարը մուխթասարա իլիթար էթմիրքէն սոնրա, կէլէլիմ թասդիգլինէ։

ՁՁԸ. Եզեկիէլ։ (ԺԸ. 21.) «Էկէրչի կիւնահքեար պիրիսի կիւնահլարընտան էօթրիւ նէտամէթ չէքէրսէ, զէ թէմիզիլէրիմի սագլարսա, զէ ինոզրու չէրտաթ, զէ սատագաթ էյլէրսէ, էօմիւր իլէ եաշարսա, զէ էօլմէզ»։ Զաքարիա (Ա. 3.) «Պանա տէօնիւն, սասաքիր բասլարը տէր, զէ ալէն սիրէ սէօնէճէյիմ»։ (Ղ-Վ. ԺԴ. 3.) «Էկէրչի Նէտամէթ կէթիրմէզսէնիզ, ճիւմլէնիզ քէզալիք թէլէֆ օլաճագսընը»։ (Գ-ԺԴ. Ի. 38.) «Նէտամէթ կէթիրին, զէ կիւնահլարընի ավֆսընը»։ (Գ-ԺԴ. Ի. 12.) «Տէհչէթլէ զէ թիթրէյէրէք քէնտի նէֆսիսինի սեչամէթինի դաղանը»։

22Թ. 3. Սատէ իման պիր կիւնահքեարը սալիհլէնմիրէմէ, իլա ինսան թարաֆընսան էյի ամէլէր տախի լազըմ տըր։ (Ս-ԼԷ-ԼԷ Ռ. 24.) « Ինսան ամէլէրինտէն, տէյիլ քի պիր եալընըզ իմանսան սալիհլէնիր »։ (Ն. 26.) « Իման ամէլսիզ էօլտիւրիւր »։ (Հ-ՎՄ. Ռ. 13.) « Զիրա նօմոսու տույանլար Ալլահըն ինտինտէ սալիհ տէյիլլէր։ անճագ նօմոսուն իհբասընսա պուլունանլար սալիհլէնէճէք տիրլէր »։ (Ա. Կ-ԷՆ. ԺԳ. 1.) « Եկէրչի ատէմլէրին վէ մէլայիքլէրին, լիսանլարըյլա սէօյլէրսէմ, վէ մուհամմէտիմ օլմազսա, էօթէն պաղրը, եախսա չինլէյէն զիլէ պէնզէրիմ, վէ էկէր փէյղամպէրլիյիմ օլսա վէ հէփ սըրրլարա, վէ հէփ իլիմլէրէ աշնա օլսամ, վէ էկէր թամամ իմանա մալիք օլսամ, չէօյլէ քի տաղլարը եէրինտէն օյնաթսամ, լաքին մուհամմէտիմ օլմազսա. հիչ պիր չէյ տէյիլիմ . . . . . Եէմէք քի էյի ամէլէր պալատ ինթար էթմէյիմիզ վէհհ իւզէրէ, պիր ատէմին սալիհլէնմէսինէ լազըմ տըրլար. եալընըզ Քրիստոսա ինանմասը ինսանը սալիհ էտէմէզ։ Անճագ Քրիստոսուն իմանընը իգրար էտիրտէն սոնրա, քեսֆիֆէյի իլհամ օլունմուշ; օլան խուսուսաթա ինանըպ իման կէթիրմէլի. վէ հիւսնիւ բատէթին իլէ վէ ազլը՝ իլէ օնլարը իգրար վէ դապուլ էթմէլի։ Զօղոս առաքեալը (Հ-ՎՄ. Ժ. 9.) « Զիրա էկէրչի աղղըն իլէ բապպ Յիսուսու իգրար էտէրսէն. եիւրեկին իլէ տախի Ալլահ օնու էօլիւէրթէն տիրիլթոի տէյի ինանըրսան, սէլամէթ պուլուրսուն, զիրա եիւրէք իլէ սալիհլիյէ իման կէթիրիսինիզ վէ աղզը իլէ ան սէլամէթինիզէ իգրար էտէրսինիզ »։ Աբրահամ Ալլահա ինանտը, վէ պու օնա սալիհլիք ատա օլունտու։ Սիւալ էտէրիզ եալընըզ ինանտըրը իչին մի Աբրահամ սալիհլէնտի-խայը, ինանտըրնա մուվաֆֆըգ ասըլ պիր թանէճիք էվլատընը տախի դուրպան քէսմէյէ նիյէթ գօյտուղու իչին. տէմէք քի, եալընըզ իման պիր քիմսէնին սալիհլէնմէսինէ քեսֆի օլմազ։ Ինչթէ պուն-մէպնի տիր Առաքեալն սէօզիւ. (Փիլիպ. Ռ. 12.) « Գօրգու իլէ ինթիրէյէրէք նէֆսլէրինիզին սէլամէթինէ տէվամ էտին »։ (Պաղ. Ա. 10.) « Հէր էյիք ամէլէրինտէ մահուլտար, վէ Ալլահըն իրադասընա թէգատիմ պուլմուշ »։ (Ա. Տիմ. Ռ. 10. Զ. 18.) « Էյի ամէլէր ինանմասընա իպատէթի զապուլ էթմէյէր կիպի, — էյի ամէլէր իչլէյին, վէ նէ ամէլէր իլէ պէօյիւմէք »։ լազըմ տըր։ Թէքրար (19) « Քէնտի նէֆսինիզէ կիւզել թէմել, խազինէ թէհէմմիւլ էտէրէք »։ տէր։

ԳԱՂԱՐ ՍԱԼԻՍ

ԼՈՒԹՖՈՒՆ ԶԱՍԷԹԱՍԸՑԱ ԳԱԶԱՆԸԼԱՆ ԻՆՃԻԼԷԹ ԻՍՏԷՐԻՆԷ

22. ԼուԹի ինսանին ճանընա ապտըղը անտէ, պու ճան Քրիստոսուն էճիր վէ իսթիհդաղընա պինայէն սալիհլէնիր ազիզլէնիր։ Վ

պիլ ախէրէ էպէտի էօմրէ վարիս օլուր։ Ինչպու լուԹի ինսանընա տախիլինտէ տուրմայա իգԹիֆա էթմէյէրէք, քէնտի սէմէրէյէրինի տախի օլ ատէմտէ պատէհու իպրազ էթմէյէ պաչլար, եանի սալիհլէնմիչ, վէ ազիզլէնմիչ ատէմ ֆազիլէթ ամէլէրինի տէ գօյայճա իպրազ ու ինգիազ էթմէյէ պաչլար. վէ կիւնտէն կիւնէ էպէտի էօմրէ չայան ամէլէրտէ հիւսնիւ աչգ, վէ սուհուլէթ իլէ ղուլունուր։ Գիլ ֆարդ տէրունինտէ մուհապպէթ, չաղլըդ, սէլամէթ, թահամմուլ, սապբր, հլլիք, մահճուպիյէթ, իման փաքլըդը, թէնճէ ամէլէրտէ սախի ազիզ վէ թէմիզ տուրմագ։ Զունքի իչպու ազիզլէտիճի լուԹի պիր սալիհ ատէմտէ էպէտի էօմրիւն թօխուսմա կիպի ազիզ ամէլէրին իպրազընա սէպէպ օլուր. վէ օլ ատէմ կիւնտէն կիւնէ ազիզմէտ վէ սալիհլիքտէ իպտիյատ քէսպ էտէր, վէ սալիհլիք միւքեաթաթընը վէ էֆիրինի արթրրը վէ զիյատէսիյլէ քէնտինի տօնատը։ Ինթէ ասըլ էճիր վէ իսթիհդաղ իչպու սալիհլիք հալը սէատէթինտէ իճրա օլունան ազիզ ամէլէրտէն մերպուԹ վէ իպարէթ տիր։ վէ պու ամէլէրէ էճիրլի ամէլէր նամը վէրիլիր։ քի օ տա ազիզլէտիճի լուԹիուն վէ լուԹիու հալին մէճճանէն պիզլէրէ Ալլահըն մերհամէթիյլէ իթա ալսամասընտան չըղար վէ դաղանտըղմըզ էճիր Քրիստոսուն էճիրինէ հէրպուԹէն վէ պինայէն օլուր, տէյիլ քի պիզիմ ամէլէրիմիզ սատէ քէնտիլիյինտէն պի հազզըն էճիրէ մուսթահադ պիր չէյ տիրլէր. վէ պիր էճրիմիզ վար իսէ տէ, օ տա նիւրմէրհեն, վէ սինանասիպէրհեն տիր։ վէ սալիհ ատէմ պու սալիհլիք հալինտէ տուրարագ եէվմիյէ ոչկիր լուԹիլար տախի դաղանը։ վէ էպէտի էօմրէ չայան սէմէրէլեր հասըլ էտէր։ Քրիստոսուն էվվէլա իսթիհդաղը օլմազսա, պիզ օնսուզ հիչ պիր չէյ դաղանսամայըզ։ Ալլահ քէնտի չիչէքլէրինի վերմէյսէ սոր քէնտիսէն նէ հարամ։ (Ֆ-Ռ-ԷՆ Ռ-Ղ. ԸՆԹԵՆ ՌԻ-ՎՄ.)։

22Ա. Բլօթէսթանլար քիւլլիյէն պունուն մուղայիրինի էօյրէտիրլէր, եանի լուԹի տախիլէն վէ տէրունէն ինսանընը ճանընա հիչ պիր իսթիպտալ կէթիրմէզ. ինսանընը ճանը էվվէլինտէն Ադամըն կիւնահ իլէ լէքէտար օլմուշ, վէ պու կիւնահ սայիր քեսֆիֆէյի կիւնահ սրընա ալր չէշմէսի վէ անասը վէ քէօքիւ օլուպ, վէ Քրիստոսուն սալիհլիքի Քրիստոսուն իմանը վասէթասըյլա ֆիքրիմիզէ կէլիպ, պու սալիհլիք պիզիմ իլք կիւնահընընը վէ իլք կիւնահտան տայլար կիպի նէչաթ էտէն սայիր հալը հաղրը (ներգործական) կիւնահլարընընը պիզէ պահիրքի կիւնահ ատա էթմէյիմիզ. վէ պիզլէրտէ զահիրէն սալիհլիքիմիզ։ Ամմա ճանընընը եինէ կիւնահ իչինտէ գալը իմիչ. պէյլա եօք. նէթէր քի, զահիրքի Ալլահ օ կիւնահլարընընը պիզէ կիւնահ սայմասընը, եախսա տահա սոնրասու. օ կիւնահլարընը ճէզասը շանիլէ տիվ օլսուն։ Պու սուրէթտէ ըրթիլիթանլարընը իթիդաղընա հէրէ, լուԹի ինսանընը ճանընա տախիլէն հիչ պիր թէքլէֆտիլար

կէթիրմէզ։ Եւ թէ լուրջ ինսանը կիւնահ հալինտէն, եանի եարա-
լանմըշ հալինտէն գուրթարը։ Պիր սէօզ իլէ տէյլիմ ինսանը ճանը
սկզբնական կիւնահ իլէ պիր զէնիրլէնմիշ չէշմէյէ պէնզէր։ Իշպու-
չէշմէտէն հէր նէ գատար սու ագա, էյի սու օլամազ, վէ էյի սու
տա ինա գաթրլա ուտա զէնիրլէնիր։ Պու կիպի ինսանը ճանը հէր
նէ քիր իշլէրսէ, իսար վէ չէր, մատամ սկզբնական կիւնահ ինսան-
տա պագի տիր։ Նասրլ քի պու կիւնահ ինսան սալինլէնմէտէն քէնտի
էֆալինի (ներգործական) ամէլ կիւնահլարը իլէ, թէմամա, ու
իսրաղ էտէրիտի իսէ։ Քէնդա սալինլէնտիրմէյէ սանրա ամէլ կիւնահ-
լարը իլէ, վէ էնվայի թիւրլիւ չէնվէթ ու թէն հարաքէթլիլի քէնտի
քէնտինի իսրաղ էտէր։ Պունուն իչին ինսանը էթմէյի ամէլլեր
հէվիսի չէրը, վէ կիւնահը չէյլէր սատ օլունուրլար։ Իչիէ պու պատ-
տէ օլան Լուքէրին սէօզլերի «Նկերչի Ադամ» չերիաթը իլէ պա-
զըլըրսա, սասրդ ատէմին հէր ամէլի իքրահ օլունուր վէ մանու չամի
կիւնահ տըր»։ (Դէր. [illegible] Հ. Բ. — Ընդ. 308. Հ. Զ։) Թրպդը պունուն կիսի Մեհանկիոն նապար։ «Պիզ քէնտի ամէլ-
լերիմիզ սատ իման վասէթասըյա սալինլէնիր տէյի, Հայրէթիր։
սայիր հէր պիր թէշէպպիւսաթըմըզ կիւնահտան մատատա հիչ պիր չէյ
օլամազ»։ (Անդ.) տէֆա ինսանը էյի ամէլլերինին էպէտի Լամրիւ
գաղանմայա հիչ պիր դուտրէթի նօզ տուր սէրլեր։ Տէֆա Ալլահն
թէնպիհլերինի թուրթմայա ինսան պու հալինտէ միսիլսէ տէյիլ։ Ամ
պու թէնպիհլերին մուհաֆազասը ինսանա նա միւմքիւն տիր։ Մա-
տամ սկզբնական կիւնահ ինսանտա պագի տիր։ Վէ նէվմիյէ չէհվէթ
վէ ֆէնա հաքաքէթ իլէ վէ ֆէնա ֆիքիր իլէ ասարընը։ պիր ադա-
ֆրն քէօքիւ սալար փէյատահ էթտիկի միսիլի իսրաղ էտէրսէ, ինսան
կիւնահսըզ հիչ պիր վազրթ տուրամազ»։

ՁՂԲ։ Իչթէ պու սէպէպէ մէսնիի տիր քի, բրոթէսթան իթիգա-
թընա։ Լեֆիր վէ իսթիհզազ պիր ատէմտէ հիչ պիր կէօնէ օլամազ։
պիր սատ Քրիստոսուն էֆիր ու իսթիհզազընա կիւվենմէյի։ Նօզ։
սէ, ինսան իսթիզազար կէթիրիր, վէ Քրիստոսուն խաչտա գազանար-
ղը իսթիհզազը պօշա չըգարմըշ օլուր։ Մուսլիմանարէն քէնտի սէ-
մէթլերի պագընտա քէսպ էթտիքլերի էմնիյէթը քեամիլ։ պու իս-
թիհզազա մէսնիի տիր։ Նանի Քրիստոսուն իմանը վասէթասըյա Քրիստոսուն էֆիր ու իսթիհզազը պիզիլերէ քեամիլ տիր։ Վէ պունուն
թարաֆտան հիչ պիր էյիք նէտ։ Լեֆիր ու իսթիհզազ օլամազ։ Մ
օլմազտա տա պիր պէյիս նօզ։ Պու պատտէ Քրիստոս բրոթէսթան-
լարընն սէյամէթինէ, օնլարտան հիչ պիր էյիք մէմուլ էթմէյերէ։
իմզա վէրմիշ վէ միթահիւտ օլմուշ տէմելի։

ՁՂԳ։ Շուրաարընը տա էֆիր վէ իսթիհզազ պահանտա իթիբար է-
տիրիզ։ քի Ամուսարանլար պէյնինտէ պիր հազզրն էֆիր վէ Ալ-
մէրեն նա բայէրեն էֆիր։ սալինլէնիշլերին ֆազիլէթ ամէլլերինէ

եազրչընը մը, եազըշմազ մը, եախոտ հանկրոթ եազրչընը։ պու Ամ-
ուսարանլար պէյնինտէ, վէ քիչիսէ ինտինտէ ազատ վէ սէրպէսթ
պիր թէզէքքիւր տիր։ Վազտա Ալլահն իչպու սալինլէրին ամէլլէ-
ռինէ վէրմէյի ճիւրսէրեն էֆիր Ալլահն ազամէթինէ տանա զիյատէ
եազըշըր։ սէյիլ պի [illegible] էֆիր։ Լաքին պու էֆիր իսթէր պիհազ-
զին էֆիր օլսուն, իսթէր հիւրմէթէն հէվսի Քրիստոսուն էֆիր ու
իսթիհզազընա պինայէն օլտուզունտան, կինէ քէրամէթ վէ լուրթ
Ալլահտան տըր։ ինսանտա տա մուվաֆֆազիյէթ, վէ շուրութու լա-
զըմ էյլէմ տիր։ դիրա «Հաւատարիմ է Աստուած ի բանս իւր»։
Նասրլ քի պալատէ թարիրը օլունուր։ Պողոս առաքեալ եազար։

ՁՂԴ։ Ալլահ սալինլէրին ամէլլերինէ տէկէրինտէն զիյատէ էֆիր
Վրէպիլիր, վէ վերիր։ քէղա կիւնահքեարլարընն խաղասաթընա ճէ-
զա։ Ամ պունուն մուղայիրինի կամոզիկէ քիլիսէ Պայսուսուն ԺԴ։
սէօզիւնիւ ճէրհ էտէրէք։ դատապարտել վէ բէտտ էթտի։

Սալինլէրին պիրթիւն ամէլլերի էպէտի Լամրիւ գաղանմայա չա-
յան իտուկի, տին պապը տէյիլ տիր։ Նէ տէ սալին ատէմին մուհապ-
պէթ ամէլինտէն մատատա, հանկը խուսուսու ամէլի էպէտի էֆիշամը
գաղանմայա չայան տըր։ տին ամէլի մի ումիտ ամէլի մի։ սայիր մէշ-
ռնպէհ էյի ամէլլեր մի։ դիրա Տրիտէնդեան սինօթու պու սատատ
[illegible] պիր դարարը դաթի վերմէմիշ տիր։ Գէլլարմինոս, պու ամէլ-
[illegible] միւնֆէրիտէն վէ մախսուսէն ալընարադ։ էպէտի էօմրիւ մուս-
[illegible]պէթտէն նէչաթ էթմէտիքտէն սանրա գաղանամազլար տէր։
([illegible] Դ. Գ. ժԵ.)։

ՁՂԵ։ Պիզանէրէ սալին ատէմ չունուն պունուն իչին եախոտ
չու սալինլին, չու կիւնահքեար իչին էֆիր գաղանապիլիր մի, դա-
[illegible]մազ մը։ Եախոտ կիւնահքեարընն կիւնահտան տէօնմէսի խուսուս-
[illegible]ու։ Եախոտ սայիր լուրթիլարը օնլար իչին գաղանապիլիր մի։
[illegible]լար իչին եէվմիյէ էֆիրատը նասսան Ալլահա տուալար սունու-
[illegible]ուր։ Ամ քիլիսէ հէր քէսի քէնտի հիւնիւ ըչինտէ աղատ պըրադ-
[illegible] պը։ վէ պու խուսուստա հէնուզ պիր դարարը դաթի վերմէմի-
[illegible] պաչդա, եէվմիյէ տու տուալարը քէնտիսի տէ իչրա էտէր։
Լաքին էֆիր ու իսթիհզազն օլսուզու խուսուս տին պապը տըր։

ՁՂԶ։ Պուհլարը պէօյլէ իխթար էթտիքտէն սանրա կէլէլիմ սա-
լինլէրին էֆիր ու իսթիհզազընէն օլուսը ալմատըղընը թաստիգ վէ պէ-
[illegible] էֆիր։ Սալինլէրին լուրթուճ սայէսինտէ իրա էթտիրլերի էյի
[illegible] ամէլլեր սահիհէն էպէտի իհթիչամը։ վէ օնուն արթմասընը գաղա-
[illegible]պիլիրլեր։

Իչպու տին պապը օլան մատատէյի կամոզիկէ քիլիսէ չէօյէ թաստիգ
վէ թարիֆ էտէր։ (Դէր. Նէ. Զ. Կան. Ի.Զ.)։ «Սալին քիմսէլէր,
վէ [illegible] ամէլլեր իչլէմիշ վէ Ալլահն թէնսիհաթընը թուրթմուշ, վէ
[illegible] էյի ամէլլեր իչլէմիշ վէ Ալլահն թէնսիհաթընը թուրթմուշ, վէ
[illegible]ուրլերինին նիհայէթինէ դատար տէվամ էթմիշ օլսունլար։ Ալլահ-

ճա իշլէնմիշ օլան քէնտի ամէլլէրի իչին։ Ալլահտան քէնտի մէրհա-մէթի իչին։ վէ Ցիսուս Գրիստոսուն էմիր։ ու իսթիհգադը իչին։ Ե-պէտի միւքեաֆաթը պէքլէմէք։ վէ իւմիտ էթմէք ճայիզ տէյիլ տիր։ տէյի հէր քիմ տէրսէ։ քիլիսէտէն իխրաճ օլսուն։ անաթէմա նպիտ »։

ՁԼԷ։ Ալլահէն Ազիզ քէլամը ալրդատան պու սալիհլիյի թասսիգ էտէր։ Գրիստոս էֆէնտիմիզ առաքեալլարա (Մ-դ. Ն. 12.) « Զիրա տիրդին իւճրէթինիզ փէք չոգ տուր » տէյօր։ Վէ (Ռ. Տէմ. Դ. 7.) « Ի-յի էնկ էթտիմ։ եօլու թէքմիլ էթտիմ։ իմանը սաղլատըմ։ պէնիմ իչին արթըգ սալիհլիք թաճը սաղլանմըշ տըր։ ինու քի պանա բարգ սատրգ հաքիմ օլ կիւնտէ վէրէճէք տիր։ վէ եալրնըզ պանա տէյիլ։ իլլա հէպի ինանուրինի (յայտնութիւն Նորա) սէվէնլէրէ տախի »։ (Ա. Կ-ր. Թ. 24.) « Պիլմէզմիսինիզ քի մէյտանտա գօշանլարընն հէպի-սի դօշար։ ամմա իֆթիխար նըշանընը սատէ սիրի ալըր։ քէղալիք տիզլէր գօշուն քի եէթիշէօնիզ »։ (17) « Զիրա էկէր պունու բա-տէթիմ իլէ էտէրսէմ իւճրէթիմ օյուր »։ Եանի Աւետարանը վոզ էտէրսէմ։ (Մ-դ. ժ. 41.) « Փէյղամպէր ատը իլէ փէյղամպէր դա-պուլ էտէն։ փէյղամպէր իւճրէթի ալաճագ, վէ սալիհ իսմիլէ սալի-հի գապուլ էտէն։ սալիհ իւճրէթի ալաճագ »։ (Մ-ղ. Թ. 40. Ղ-ի. Զ. 23. 35. ժ. 7. Ա. Կ-ր. Գ. 8. 15. Եբր. ժ. 35. եւն։) Հաքիգաթ պու սահիհլիք։ հէր քէսին չէրիաթլանտըղընտա Գրիստոս էֆէնտիմիզին սալիհլէրէ վէ միւնաֆըղլարա լայըղը միւքեաֆաթ վէ միւճազաթ վէրիլէճէյլինտէն իսթիտլալ օլուր։ (Ռ. Կ-ր. Ե. 10.) « Զիրա հէպիմիզ Գրիստոսուն տիվանընա չըգմագ կէրէք տիր, քի հէր քէս էվ-վէլինտէն քէնտի թէնիյլէ կէրէք էյի։ կէրէք քէօթիւ իշլէտիկինի տը-սըն »։ (Ա. Կ-ր. Գ. 8. ժԵ. 41.) « Վէ կիւնէշին չէրէֆի պաշգա մահիթաթընն չէրէֆի պաշգա։ եըլտըզլարընն չէրէֆի պաշգա տըր։ ինրա եըլտըզ եըլտըզսան չէրէֆսէ ֆէրգլի տիր »։

ՁԼԸ։ Իշպու պի հագդընն էճիր։ վէ իսթիհգադը դաղանմագ ֆայիլի թարաֆընտան, չարթը էվվէլիսի պիր սալիհ սաղ օլմագ կէ-րէք վէ անճագ սաղլըղընտա էճիր դաղանը։ Սանկիչն մուբլիղ սա-լիհլիք։ վէ լութուֆ հալինտէ պուլունմալը քի, պիր սալիհ էճիր դա-ղանալիսին։ (Ցվկ. Թ. 4.) « Սլ կիճէ կէլիր օնտա քի։ հիչ պիր քիմսէ իշլէյէմէզ »։ եանի էյի ամէլի։ (Գ-ղ Զ. 10.) « Պունտան պէտ-լէ նիճէ քի վադթըմըզ վար։ էյի ամէլէր իշլէյէլիմ »։ (Ցվկ. ժԵ. 3. 4.) « Վէնտէ տուրուն, վէ պէն սիզտէ . . . »։ (Ա. Կ-ր. ժԵ. 3) « Վէ էկէրչի հէր նէյիմ վար իսէ։ ֆուդարէլէրէ եէտիրիրսէմ, վէ մուհապպէթիմ օլմազսա հիչ պիր ֆայիտէմ եօգ տուր »։

ՁԼԹ։ Սանկիչն էճիր։ վէ իսթիհգագ դաղանմագ իչին իմա-լունաճագ ամէլ թարաֆընտան տախի, չըրութու մուբլաղը վար տըր։ եանի պիր սալիմ իշլէտիչի ամէլտէ սաղատ օլմալը։ վէ իշլէտի-չի ամէլ։ քէղա սաղատ ամէլ սլմալը։ եանի մէճբուրիյէթ լանէթընա

տա պիր ամէլ օլմամալը։ Մէռէլա փէրիզ Թուքաճագոնն ալէի պիր սաէմի պիր օտայա գարատաղ։ Հոփիս էքմէմէլի քի • սէրպէսթ իսքի, եէմէտիյի հալտէ, սահիհէն փէրիզ Թուքմուշ օլսուն։ Իքինճի լազըմ սաղր քի իշլէնէն ամէլ էյի օլսուն։ Քէնա օլմասընն, օտա հէր վէհ իլէ էյի օլմալը։ Ղիրա պիր ամէլ հէր վէճհ իլէ էյի օլուրսա, (պարագայիւրն հանդերձ) էյի ամէլ օլուր։ Ամմա քէօքիւ ամէլ պիր էնէրջիսէն էօքրիւ քէօքիւ օլսուր։ Ուչիւնճիւ լազըմ սաղր քի • իշլէսէն էյի ամէլ գերբնական օլսուն։ Եանի օլ ամէլին կէրէք սալը, վէ ղէրէք մագսատը էյի օլմալը։ Զունու տա Ռեյակեանլարա գարշը սէօյլէրիզ։ Զիրա ենլար Թապիի ամէլ իլէ էպէտի էհթիյամը գազանապիրիզ։ Սեր իտիլէր։ Վէ պէօյլէ Քրիստոսուն լուքֆունու չիւրիւսիւր իտիլեր։ Լաքին Ֆէվգէլատէ պիր ամէլ, անճագ էվվէլ սէպէպինէն նէշաթ էտէր։ Պու սէպէպտէ հալը հազրը լուքֆու սուր։ Վէ գերբնական մագսէտինտէն նէշաթ էտէր։ Ա քի սոն սէպէպ, եախսա վէսիլէ տիր։ (վախճանական պատճառ)։ Եանի պիր ամէլ Ալլահա իսքիրտէն օլմալը, օ քի Ֆէվգէլատէ հալին սահիսի մուքթազը սաղր։ «Գերբնական չնորհք միայն ստանալ զգերբնական վարուս, եւ զվախճան» մէշհուր իսթիլահա մէպնի։

Ե։ Զալատէ էճիրի գազանան էսպաղ ու շուրուքա Ցակոբոսան (Ա. 12.) «Մուքթու օլ քիմսէյէ քի, Թէճրիւպէ օլունսուր։ զիրա Թէճրիւպէ օլունարաղ Ալլահրն քէնտիսինի սէվէնլէրէ վաատ պուրուրտուն։ Էօմիւր Թանրնը ալանաղ» սէօզիւնէ մէպնի, Ալլահ մուսուլմանի ասխի պաղը Աստուածաքանար, Ս. Թոմաս։ (1. 2. սէք. 114. Ցոբ. 4.) իլէ իլանմ վէ իտատա էսէրլէր։ «Էպէտիլիք էօմիւր տէր։ Ս. Թոմաս, եարատըլմըշ Թապիաթրն սէրէճէսինտէն իսթիւն պիր էյիլիք տիր։ զիրա Թապիաթրն իլմինտէն վէ արզիւսունտէն տախի իւսթիւն տիւր։ Զօղոս առաքեալը (Ա. Կորն. Բ. 9.) «Ասխի կիսլի» կէօզիւն կէօրմէտիյի վէ գուլաղլարրն իշիթմէտիյի։ վէ ինսանա գալպինտէն կէչմէտիյի չէյի Ալլահ քէնտիսինի սէվէնլէրէ հազրատը»։ Գանան իշին տիր քի։ հիչ պիր եարատըլմըշ Թապիաթ էպէտի էօմրիւ գազանաղ ամէլին օէպէպի քեաֆիսի օլմաղ։ principiccon sufficiens էկէր քի Ֆէվգէլատէ պիր պաղշի իլավէ դրմազա, օ քի լուքֆ Թէամիյէ օլունուր։

ԶԱ։ Մուախխարէն պիր ամէլին էճիր ու իսթիհգագա չայան օլմասը իշին Ալլահրն տախի վատի ալիսի էլղէմտիր։ (եբր. 2. 12.) Ինսանա իլէ, վէ Թահամմիւլ իլէ։ Ալլահրն վատարընա մէրասխոր օլաճագլար» սալինլէր։ (Ժ. 35.) «Սապրա միւհթաճընը, քի Ալլահրն բատէթինի իճրա էտիպ։ վատէ մուսիֆֆիաղ օլաճընը»։

ԶԲ։ Էճիր ու իսթիհգագրն մագհարընա (առարկայ) կէլինճէ։ Էճրին իսի մագհարը վար։ լուքֆ վէ էհթիյամ։ պու էհթիյամը վէ Դամասկէանի եախսա արթմասընը սալին սատէմ պի հագդէն էճիր գա-

զանան քէնտի ամէլլէրի վասէթասըյա քէնտիսինէ մաղհար առտ կ-
տէր։ Լութֆա կէլինէ, հալը հազրը լութֆու էճիրէ հիչ պիր կ-
նէ մաղհար ալամազ։ Պու խուսուս եօղարբտա եազտըղըմիզտան տա-
հա ղիյատ պէլի ալար։ Դրուստ էնէլակեան, վէ նիմ Բելակեանլա-
բա դարչը քեաֆի տէրէճէտէ թէֆսիր օլունտու։ (ԶՄՌ.)։

ՊԳ. Աղիզլէտիճի լութֆ քէզալիդ պի հազրը օլան էճիրթա-
թընա կիրմէզ։ Պօղոս առաքեալն (Հռովմ. Գ. 24.) ալօրինէ ան-
նի «Պիզ ինուն լութֆու վասէթասըյա մէճճանէն սալինէնմիշիզ»։
Լաքին ագիզլէտիճի լութֆուն դամմընը եանի արթմասընը պի հազ-
գրն սալին առէմ դաղանապիլիր։ (Ցե- Տրիոնդէան Նէ- Ա. Կոր-
ԼԲ.) Ցէմէք։ քի սալին առէմ, սալինէնմէսի հիհէթիլէ, հալը
հազրը լութֆլարընը դաղանմայա հազրը օլուր։ Ղիրա էլի ամէլլէրի
իճրասը իչին, պու հալի հազրը լութֆուֆլարը մութլադ լազըմ
լար։ Իչթէ ագիզլէտիճի լութֆուն դամմը իչիյասը սլունլարա-
սըրը, վէ պու լութֆուֆլարա լուզումի վար։

ՊԴ. Եազըշը հաթիրի վէ խթիհգաղն ասընա պագըրտա-
սըլ էճիր սայըլամազ։ անճագ, բայէթէն հիւրմէթէն պախչիչ թա-
միյէ օլունսա սէզա տըր։ Լաքին սալինէրը տի հազրն էճիր ու խ-
թիհգաղը քէնտի նէֆսէրի իչին, նէ սուրէթլէ դաղանտըգլարը-
սէօյլէտիք։ պիր տէ տիկէրլերի իչին սալինէրը տուա էտէրսէլէր։
խսա էֆալը ֆէղամիլէ իճրա էտէրսէլէր։ պի հազրն օլուն
եազըշը տէրէճէտէ օլսուն էճիր ու խթիհգաղ դաղանապիլիր-
մի։ դաղանամազլար մը։ Տէրիգ։ քի պի հազրն էճիր վէ խթիհգաղ
նախատ իլք լութֆու սայիրլերի իչին դաղանմասը անճագ Դրիստոս
էֆէնտիմիզ խաս վէ մախսուս տուր։ օ քի սահիրն գան
պիղիմ կիւնահլարընընդրն տէյն թահվիլլերինի խաչա մրիլաս-
տը վէ քէլիմէյի լութֆու իլէ թէմիզլէսի։ վէ լէքէսիզ
գուրուսա սիքսի։ Լաքին սայիր ագիզլեր վէ սալինէրը իչիսա
հազրն հաթիրի։ վէ լութֆա էվվելկի սայիրլերի իչին դաղանա-
սալարտա։ Եազըշը հաթիրի վէ խթիհգաղը։ Այլահրն միւրատ
մէսի։ վէ ինայէթիյլէ պագանապիլիրլեր։ (Հռովմ. Ե. 16.)
պիրինիզ իչին տուա էտին քի սէլամէթ պուլասընը։ Վէ
պունուն կիպի Աստուծոյ շոգ մանէլ պիր տըր։

ՕՆ ՏՕԳՈՒԶՈՒՆՃՈՒ ՅԱՍԸԼ

ՄԷԼԱՅԻՔԼԷՐ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

ՊԵ. «ՀԷՐ չէյ մնան իչէ օլսուս, լէ մնասուզ հիչ պիր չէյ օլ-
մասա։» (Ռովմ. Ա.) Եազըրդըս մէզմի, մէլայիքլէր-
Հրդ. եարատըլմասը Այլահրն խաթիճի ամէլլէրինին, եանի խարէյի
էֆէնտիսինին վէ էզէլիսինին հիքմէթլիւ էսէրի միւթէհայիրլեսի թէսմիյէ
սէղա տըր։ Այլահ ումում տիւնեայը իւչ նէվ զաթտէն խալգ վէ
թէրբիյէ էյլէսի, տիրինճիսի, սատէ բուհտան իլգարէթ օլան զէվաթը
հարատիրը։ քի մէլայիքլէր եա (հրեշտակք) թէսմիյէ օլուրլար։ Ի-
սրաֆիլի սատէ մատատէտէն, եանի բուհու օլմայան զաթտէն, մէսէլա
թօիրագ։ սու, հավա, նէֆիսինիսիս, հէմ բուհտան, հէմ մասատէ-
տէն միւրէքքէպ օլան զաթը։ Եանի ինսանը, վէ ճէմի հայվանաթը
եարատիլաը։

ՁԱ. Պիզիմ սատէտիմիզ պուրատա մէզգիր տիրինճի զաթը իւ-
զերինէ պուտ էֆմէք տիր։ Եանի մէլայիքլէրին իւզերինէ։ Մէլայիք
Հրդ. (հրեշտակ) խաղէր կէթիրմէճի տէմէք օլուրլ մէկմուրիյէթտէն
ալնմազ պիր իսիմ տիր։ մէլայիրին թատիաթը սատէ բուհ տուր։
Ֆէրիշտէլէրէսիֆէվէր մէլայիքլէրի պաղը բուհլար (ռուհք)։ պաղը հին-
էր։ ֆէրիշտա բուհլար, պաղը քուվվէթ Այլահլար թէսմիյէ էտէր խա-
ղ։ վէ պաղը տա նասըլ քի կիկերոն։ Հիպիօնուն բիւեասընտա,
ան-ք Այլահլար, պէօյիւք Այլահլար։ Եըլսըղլարընն իսմիյէ։ մէլա-
ղիքլէրի թէսմիյէ էտէրիսիկէր։ Վէ Եվայիլտէ քիմիսի հրեշտակլարընն
թէնի վար։ քիմիսի հրեշտակլար պիր եէր դաբասըրլար։ ։ ։ տէրիս-
տիկէր։ Պիզ պու կիպի։ վէ պիր թագըմ պի լուղումի միւհասէլէլերի
պէր թարիֆ Եաէրեք։ անճագ կաթողիկէ քիլիսէնին սէն պաղը օլան
թարիֆընընն։ վէ ադայիսինին թաստիգինէ կէչերիպ։

Իմամ Լվվէլա մէլայիքլէրին օլտուզունու։ վէ թապիաթլարընը։
Հարիսէ։ խաղիսէթլէրինի։ Սալիսէն վաղիֆէլերինի։ Բապիէն լութֆ-
լարընը։ վէ էլլէրինէն պաղըլարընն եախատ պիր գըսմն պու-
ղու լութֆ հալինէն մի տէրէճէսինէն տիւյմէլերինի։ Խա-
ղէն մէլայիքլերին ինսանլար իլէ սուչի։ վէ հիւանիւ միւլագաթլա-
ղ։ Եանի ինսանա չէյթանլարընն էֆտիքլերի ֆէնալըգլարը։ վէ մէ-
լայիքլերին ինսան իլէ ճերիան էտէն հիւանիւ միւլագաթ վէ չէֆա-
թլարընը։ Սատիսէն մէլայիքլերին չէֆաթլարընը։ վէ ինսանլարին
մէլայիքլէ օլան սուա։ վէ իսլատէմի։ վէ թասվիրլերինի բայէթի։
Եազիսէ։ մէլայիքլերին պէլ ումում թասվիրլերինէ պիզլերտէն իսլ-

բաղ օրունան իպատէթին ճայիզ օլմասը իւղէրինէ , պունլարդն կ-
ՓՐՈՒՆԻ պիրեր պիրեր եաղաճաղըզ ։

ՊԱՊԸ ԷՎԱՆԳԷԼ

ՄԷԼԱՅԻԹԼԷՐ ՎԱՐ , ՎԷ ԹԱՊԻԱԹԼԱՐԸ ՍԱՏԷ ԲՈՒՀ ՏՈՒՐ

ՊԷ · Պու սահիհլիկի Սաղուկեցիլէրէ դարշը , քի (Գ-ԹԺ· ԺԴ· Ի·
հրեշտակ , վէ էօլիւլէրին տիրիլմէսինի ինքեար էտէր իտիլէր պէս-
պէյան էտէրիզ ։ (Դ-ԺԻԸ Է· Ց·) « Կէորիւրիւտիւմ քիւրսիւլէր
մըշտը , վէ տիւրթ օլան , (Ալլահ) էսպասպլարը պէյազ
օթուրուր իտի , վէ պաշընդն սաչլարը թէմիզ եիւն կիպի ։
աթէշին ալէվիի կիպի , չարխլարը աթէշ իլէ թութուլմուշ ։ ։
լէրէն պինլէր օնա խըզմէթ էտէր իտիլէր ։ վէ օն պինլէրին
լէրի (բիւրք բիւրուց) հուզուրունա տուրուտուլար , տրկ
բուլտու , վէ տէթթէրլէր աչըլը » ։ (Ց-յդ· Ե· 11·) Թըպգը Դանիէ-
լին սէտիկի կիպի տէ Յովհաննէս կէօրտիւ ։ (Նէր· Ա· 4·) « Դրիստոս
օլ գատար մէլայիքլէրուէն տանա իւսթիւն օլտու , նէ գատար օնլարդ
տան տանա էյի իսիմ գազանաը իսէ , դիրա հրեշտակլարդն հանկըսը-
նա պէնիմ էվլատըմնդն վէ պու կիւն պէն սէնի տօղուրտուսա , տէ-
տի ։ Մնա Ալլահդն մէլայիքլէրի սէճտէ գըլաճագ սըրլար · տանա
բեշտակլարատա սէօյլէր քիմ քէնտի մէլայիքլէրինի բուհատա , վէ
խըստմէթճիլէրինի աթէշ ալէգինատէն էթտի » ։ Պու սէօյլէր
բեշտակլարդն Ալլահտան եարատըլտըդնը , հէմ սատէ բուհատա
ալէգի կիպի փարլատըգլարդնը պէյան էտէր · օնու քի Դանիէլ
զարէ · (ՁԳ· 4) Սաղմոստա դաթէն սէօյլէմիշ իտի , վէ (Դ-
հրեշտակ Ադարը դօճասընդն խանէսինէ տէօնուբեն տէյի նասի-
բիր ։ Վէ (Դ-Ի· 1·) Սոդոմ գոմոր քէյֆիյէթինտէ Լոթտու
բուհ չէհրին ատէմլէրինտէն դուրթարան մէլայիքլէր տիր ։ Վէ (Ծ-
ԻԴ· 7·) « Կէօյլէրին սահիպի Ալլահ քէնտի մէլայիքլէրինի
նիւնտէն իրսալ էտէր » ։ (Ղ-Ի· Ա·) Մէլէք Մարիամ Ասատատան
Նէ միւժտէ վէրիր · « Ալլահ քեզ Մարիամ եւն » ։ (Մ-Դ· Ա· 31·
Յովսէփէ հրեշտակ կէօրիւնիւր , Մըսըր տիյարընա դաչմասընդ
էտէր , վէ թէքրար Հերոդէսին էօլտիւրիւնիւ Մըսըրտա
պէր վերիր ։ (Դ· 11·) մէլայիքլէր Քրիստոսա խըզմէթ էտէրլեր ։ (Մ-
5Ի·) Քրիստոս էֆէնտիմիզ Առաքեալլարընա կէօյտէն օն իքի
պուր մէլայիք էնտիրէմէմ մի պէնի մուհաֆազա էթմէք իչին
սէօյլէր · հրեշտակլար եիւզլէրի կիւնէշ կիպի փարլայարագ Քրիստոսի
սուն Աղիզ մէղարընդն պաչընա կէլիրլեր , վէ դարբլարա
էօլիւլէր արասընտա նէ արայօրսունուզ , տիրիլտի

լեր ։ Գունլար կիպի սայիր չօղ մահկլէրտէ հրեշտակլարդ
նու հէմ թէնսիզ , վէ զիյրուհ օլտուգլարընը ազիզ քիթապ ·
(Դ-Ի· Զ· 12· Ղ-Ի· Զ· 18· ԺԱ· 26· Հ-Ի· Ը· 16· Ա· Դ-Ի· Ի· 11·)
մուսէրրահէն եաղար ։ Տէմէք քի մէլայիքլէր սատէ բուհ տուրլար ·
գու կիպի վէ կաթողիկէ եկեղեցի Լաթերան · Դ· սինօթունատա գա-
բար գելտը · եանի , Ալլահ կէօրիւնիւր վէ կէօրիւնմէզ զաթլերի , հր-
բեշտակլարը վէ տիւնեա իլէ զիյրուհլարընը հէվիսինի եարաթար ։ Պա-
սահիհլիկի համա օլսուն քի , բրօթէսթանտլար ինքեար էթմէզլեր ։

ՊԱՊԸ ՈՄԱՆԻ

ՄԷԼԱՅԻԹԼԷՐԻՆ ԽԱՍՍԻՑԹԼԷՐԻ

ՊԸ · Եվվելա մէլայիքլէրին բուհու էօլմէզ (անմահ) տիր , չիւն-
քի բ-ն տուր , վէ պունուն իչին տիր քի , մէլայիքլէր էօլմէզ , վէ
թէքմիլ զաթ թէսմիյէ օլուրլար ։ Ֆիզիմ բուհումուզ հաթտը զաթընա
թէքմիլ իսէ տէ , լաքին մագսէտինէ եախատ վագիֆէսինէ պագա-
Ալլահդն թէնիյէ պիրլէշէն պիր ճինս բուհ օլտուգունատան
տէնէմէզ , ամմա մէլայիքլէրին էօյլէ պիր մագսէտի մախսուս
օրինատըգընատան , մէլայիք հատտի զաթընատա թէքմիլ զաթ վէ էօլ-
զաթ թէսմիյէ օլունուր ։

Ֆագաթ էօլմէզ լուղէթինէն իքի մանասը վար տըր · ասըլ
սահիհ էօլմէզլիք Ալլահա եաղըշըր , զիրա վարլըգընը , վէ քէնտի
գիրէրինտէն ալմամըշ · տէմէք քի , էօլմէզլիք էպէտի օլան
ըգը իլէ եաղըշըր · օ քի պիր Ալլահ տըր ։ Սանիյէն մէլայիք-
վէ Իսանդն ճանընա տախի էօլմէզ տէրիզ , պու էօլմէզլիք էվ-
քի մանատէ , եանի զաթը մութլագ վէ լազըմ օլան Ալլահա սա-
եաղըշըր · Մէլայիքլէր , քի հիչտէն Ալլահդն դատիր գուվվէթիյ-
եարատըլտըլար , պիր վազիֆա վար տըր քի , եօղ իտիլէր , տէմէք
վազիֆա պիտայէր իսմինի վէրիրիզ · վէ մատամ քի
մէլայիքլէրի օլտու , տէմէք քի սոնլարընդն տա օլմասընդն իհթի-
վար տըր · վէ սոնու օլմասընդն սէպէպի եալընըզ Ալլահդն
վէ լութֆու ալիսի տիր քի , էօյլէ խասսիյէթլէր օնլարա
էպէտի դալմընլար · պու տա Ալլահդն մէրհամէթինէ եա-
պէր վերիր իտատ տըր · իչթէ պունուն իչին տիր քի , մէլայիքլէրէ
եաղըզ տէրիզ · Թրպգը ինսանլարդն ճանլարը հագգընատա տախի պու
կէթիրիրիզ · չիւնքի Ալլահդն ազիզ քիթապը պունու
էպէտ թ-ի էտէր ։ (Մ-ի· Գ· 29·) « Ազիզ բուհա քիթիբիր է-
ավֆլըգ պուլամազ · իլլա էպէտի կիւնատա պօրէլու գա-
(Ա-վ· Զ· 59·) « Էպէտի եաչայանագ » ։ (Հ-Ի· Զ· 22·)

« Մալիկէրին ասնու էպէտի էսմիր տիր , դիրա կիտնաՀրն իւՀրէթի էօլիւմ տիր . (եանի Ալլահրն տիվանընտան մահրում օլմագ տրը) ամմա Ալլահրն լութֆու Ցիսուս Քրիստոս իլէ էպէտիյէտէք » տիր (Մ-դի. Ա. 22) « Թահամիլ էտէն քիմսէ էսկէտի նաչալաճաղ » Վէ պունդար կիպի պինդերեճ չէհատէթ վար . համտ օլսուն քի վագ թիմիզոտ պու սահիհլիկի տինսիզլերտէն մասատա քիմսէ ինքնար էթմէդ . Հէմտ Ալլահրն ատալէթ վէ մերհամէթինէ գարշը օլուր պիրա սաղիկլեր պու տիւնեասա Հղիյէթ չէրմի օլուսլ . էօլտիւրմէ ասնրա էպէտի միւքեաֆիթինատան ատա մահրում գալը . Ասանիլիհլերին հալի միւնաֆիզլար հալինտէն տահա գէնա օլուր . լագին էօյլէ տեյիլ տիր . յինդի քէնարդիզ Ղէօյլերտէ խաղինէլեր թէնիմ միւ էտին , օրտաքի նէ խրտրդ չալապիլիր , նէ կիւվէ եէր , վէ նէ վասա չիբրիւտիւբ տեյի , օտահիհլիք քէնտիսի Քրիստոս սէօյլէտի .

Գլ . Տէգիա մէլայիքլերտէ Ս. Օգոստինոսուն տէտիյինէ կէօրէ տեյի ճիւղիւյէ վար , ադիմ իլմ (իմագական կարողութիւն) ղ տուղու , եօղսա Ալլահ միւթիւ օլանղարա լութֆ , վէ միւքեաֆիֆ , ասը օլանղարա միւճաղաթ վերմէդ իտի , վէ վերտիկի հալտէ Ալլահ հագգընդրդ էթմէդ օլուր իտի . Զիւնքի տիր ամէլին էյի , գէնա ատտա օլմասը իլէն , մանթիգադա իրի չէյ լազըմ տրը , էվվելա , օ քի լեռիյին ամէլին մալիւմաթը իշլէյէն քիմսէտէ պուլունմալը , եանի պիլէրէք իշլէմէլի . Սանիլէն բատէյի ճիւղիւյէյէ օլ ֆայիլ մալը . Գիլ ալսէրէ օլ ամէլի իշլէմէտէ մէճբուրիյէթ ալթընատա մալը . Վէ իշլու ճէգը , եա գուվվեր եա իրիսիր ճէգրի ատիլիր . Գունուն իշին տէրիզ քի , մէլայիքլերտէ տուլունան իլմ , գէնէ էլատ տէ պիր իլմ տիր . նասրլ քի Ալլահրն էլչիլերինէ եաղըշը . Ս. Օգոստինոս , հրեշտակլար օլմուշ չէյլերի Ալլահրն քէլամ իլէ պարիրլեր , եանի Ալլահ իլէ , լաքին եիւրէքլերին կիպի սրրրլարընը պիլմէկլեր (Գ. Թ-է. Ը. 38.) « Սէն կէօյտէ սուրյաճաղաքն . . . հէր քէսէ կէօրկէթտիկի եօլա կէօրէ էտա էտէճէքսին , նասրլ քի եիւրէքլեր կէօրմիշ իսէն (դիրա սէն եալընը դիլտին ինսան էվլատլարընդն եիւրէքիյինի) » . Լաքին քէնտի թաղիսթլարընդն , վէ տաղը թաղիսթիլերի դուվվէթինէ դիրընական սրրրլարը վէ սայիր գիրընական քէնտերի պիլմէդլեր . անճաղ Ալլահրն քէլամ իլէ , եախսա Ալլահրն քէնտի իլէղերինէ օլան իշամ եա տէյանը իլէ պիլիրլեր . Սիր Գ. Ֆ. Բրիստոսուն մարդեղութիւն սրրրընը Գօղոս առաքեալ (Ա. Տիմ. Գ. 16) « Ալլահ թէնտէ կէօրիւնմիւ , բուհտա սալինինմի . մէլայիքլերէ կէօրիւնմիւ » տէմէսինէ մէգնի , մէլայիքլերէ դերընական էտ օլուր . օ տա Ալլահրն քէլամը իլէ , եախսա իշամը իլէ , Ալլահ կերերան մէլայիքլեր պիլիմ իլէ պերապեր Քրիստոսուն մարդեղութիւնու պիլմէյէ լայըգ օլսուլար տեր .

Գլ.Ա . Վէ լաքին մէլայիքլերին խսթիֆամ (իմաստասիրութիւն)

իլի վար . օ քի պիզտէ գուլունմաղ . եանի ինչար վուգուսթլարընդ հարամ պիպիրլերինի , օլ վուգուսթլար օլմազտան պիլիրլեր . պիզիմ կեսիմ իլէ չոգ զանէթ իլէ արայըշ , վէ թէֆէքքիր էթտիքէն ասնրա , վէ օլ չէյլեր ֆիլիլէն իճրա օլտուզտան ասնրա պիլիրիզ . Գունդիզմիզտէն , էօյլէ իսէ մէլայիքլեր Հէր չէյի պիլիրլեր . տէմէք չըգմաղ անճաղ թաղիի , վէ մութլաղ լազըմը չէյլերի պիլիրլեր տէմէք տիր . պունուն ատ սէպէպի , Ս. Օգոստինոսուն տէտիյինէ նազարէն տուր . եանի մէլայիք ադը , մուհապէթ պաղը իլի Ալլահրն էլչիլերինա պիրէշմիշ օլուուղունտան , մէլայիքլեր եարատըլտըգտան ատրա ատտիր . եարատըլըշլարը եարատըլմադ տեյի , էվվելա Ալլահրն քէլամընատա , ինչար տահա եարատըլմատան պիլմէյէ . Վէ պու իլմէ Ս. Օգոստինոս իրի սատաղ իսմինի վերիր , պատէնու տաթի եարատըլդըգտան ասնրա օլան չէյլերի իրինտի իլմիլի պիլտիլեր , իշպու իլմի էվվելինտէն ինչար Ալլահտա (նախատիպ) վար իտիլեր . զիրա օլմազան չէյ պիլմէմէդ . (Գէրգ. Դ. Ցաղ. Ինդ. Լ.Ռ. [illegible] Ս. [illegible] Գ.Գ.) Խիլասայի գէլամ մէլայիքլերտէ հէմ իլիմ վար . չէօյլէ քի , մէլայիքլերին լիսանը պիզիմ կիպի պէյնլերինտէ մատտի տեյիլ . անանդ ադրլ իլէ տիր , ինանալար իլէ մատտի սուրէթտէ . քի Ալլահանդ էյդ արարարը գուվվէթ իլէ անլարլար , հէմ ալա տերէճէտէ անլարդա նատրլ քի Գօղոս առաքեալ տախի (Ա. Կորն. ԺԳ. 1) « Էկէր մի մանդարընը լիսանդարընը վէ մէլայիքլերինինի տախի պիլմասամ , ամմա մուհապէթիմ օլմադան , այն հիչ պիր չէյ տեյիլիմ » տէմիշ տիր . Գո-ճիւռէ մէլայիքլերտէն էսրար վէ կիպի օլան բէք չօգ չէյ տէ վար տրը . մէսէլա (Մ-բի. ԺԳ. 32.) տիւնեանընն ասնունու . (Դ-ա. Գ.) Ալլահրն միւրատընը պիլմէյօրլար . (Զ-է-բ. Ա. 12.) եէթմէշ սէնէլերի Նուհմանընն վաղընընն նէթիճէսինի վէ իսրայէլին խէլասընը պիլմէյօր .

Գլ.Բ . Մէլայիքլերտէ իլմտէն վէ բատէթտէն պաշդա , տուլդու տա վար տրը . տուլդու տէմէք , էյի պիր չէյի հիսս էթմէք գէնա չէյ ինչ էսէր էթմէք տէմէք տիր . մէլայիքլեր քէմալը իլմ իլէ , վէ քէմալը լութֆ ու մուհապէթի իլահի իլէ տօլմուշ օլուսլ , Ալլահ իլէ քէմալը մուհապէթ իլէ պիրլէշմէշ . պու մուհապէթին էսէրի , [illegible] , մէսարուր , մինունուն , վէ Ալլահտան միւթէչէքքիր օլմագ . [illegible] տիր . նասրլ քի մէլայիքլերին վազիֆէսի պահընընտա տախի [illegible] . Իշպու տուլդու մէլայիքլերտէ վար օլտուղունու տաղիզ [illegible] թասդիգ էտեր . (Ե-ի. Զ. 2.) « Սերովբեէր օնուն իւսթ [illegible] (եանի Ալլահրն քիւրսիսինին սաղընատա օլուունտա) ալթը [illegible] պիրիսինին . ալթը գանատ տիկէրինին , իքիսիյէ այագլարը [illegible] , [illegible] եիւզլերինի (էորթերէք) տիկէր իքիսիյէ ուչարընընը , [illegible] պիր պիրինէ սէալէնէրէք , տեր խոյլեր . Սուրբ , Սուրբ , Սուրբ , եա բարպպ դուվվէթլեր Ալլահը , պիրինին ճինան էհթիշամը իլէ

տօղմուշ տուր » ։ Ա յագլարընը գանատլարընյա սէթր էթմէք , Եիւզ-
լերինի գանատլարընյա էօրթմէք բայէթ վէ հիճապ տուլդուսունտան
նէշանթ էտէր · պուրասընը տէրքեար ։ Ալլահ ադմիուշանը թէնպիհ ե-
տիւպ , ալթրէյէրէք , եա , ադիզ , ադիզ , ադիզ ասկէրլէր բապպէ-
իէթիշամընը տիւնեայը տօլտուրուր ասէր իդրար էթմէք , քէզմիք
պու տուլդու էսէրի տիր ։ (Մնդ. ԺԸ. 3.) « Նափ տէտիրմէն կիպի » ։
Եանի մէլայիքլէր , Աբրահամին տավէթինէ թէնէզդիւլ էտիպ օնու
գապուլ պուլուրտուլար, նինէ օլ մէլայիքլէր Ղոլտուն խանէսինէ կիր-
ալիքլէրինտէ Սոդոմու էշդրալար օլ խանէյի գէնա գիքր իչէն գուշաթ-
տրլար , մէլայիքլէր օլ էտէպտիշլէրի վուրուպ քէօր էթտիլէր · պու
տա տուլդուլա մէպնի տիր ։ Վէլ հասրլ Աստուածաշունչտա հէր
մուսամէլէ օլմուշ իսկ , կէրէք նուրտան օլան (մէլայիքլէր օլսուն ,
կէրէք չէթան վէ ճինլէրտէն օլսուն , քեաֆիֆէսի տուլդու իլէ պ-
մուշ , վէ տուլդուսուզ պիր զաթըն հարաքէթ էթմէյէ լիյագաթը պի-
լէ օլամազ ։ (Մ-դ. ԺԸ. 10։ Ղ-ի. ԺԶ. 22.) մէլայիքլէրին Ղազ-
րոսու հայր Աբրահամընը գուճաղընա կէօթիւրմէսի , Մարիամ Աստ-
ուածածինէ Գաբրիէլ հրեշտակընը միւժտէ վէրմէսի ։ (Ղ-ի. Ա. 11-
43.) Քրիստոսու թէսէլլի էտէն մէլայիք , վէ սայիր պունլարընն ճ-
փիսի մէլայիքլէրին բուհանիճէ տուլդուլարը օլտուղունա տէլիլի ք-
ֆի տիր ։ Կէրէք Քրիստոսուն կաթողիկէ քիլիսէսի , կէրէք Ալլահ-
ադիզ , վէ չիֆահէն քէլամը , վէ կէրէք ադիզ հայրապետլէրին
տէթլէրի , պու սահիհլիքլէրին թըպգրսընը թաստիգ էտէրլէր ։
կաթողիկէ ճէմաաթընն տախի իթիգատը պու պապտէ միւհիմ
վէ միւսէլլէմ տիր ։

ԳԱՊԸ ԾԱԼԻՍ

ՄԷԼԱՅԻՔԼԷՐԻՆ ՂԱԶԻՖԷԼԷՐԻ

ՊԺԴ · Մէլայիքլէրին վազիֆէլէրի վաֆիր վէ միւթէատտիտ տիր ·
պայլրճալարը էվվէլա , Ալլահը սէնա էթմէք , վէ եարատտա՝ա
էտէն քեաֆիֆէի հիւրմէթ , վէ ուպուտիյէթի իպրազ էթմէք տիր ·
Սանիյէն , Ալլահընն ինսանլար վէ տիւնեա հազրընտա էմրլէրինի ի-
բա էթմէք տիր · Սալիսէն ինսանը վէ տիւնեայը մուհաֆազա էթմէք
տիւնեա իչէն չէֆաաթ էթմէք , էսիրկէմէք հէր տիւրլու էսիրլէր
ինսանա վէ մախլուգաթա Ալլահտան տիլէմէք տիր պագընը
լարը պիրէր պիրէր սէօյլէյէլիմ ·

1. Սայի մարգարէ (Զ. 2.) Սերուբեելէրին « եա ադիզ , ադիզ , ա-
ղիզ գուվվէթլէրին բապպը , սէնին էհիչամընն իլէ պիրլիքդ եա-
տօղմուշ տուր » տէյի պիրպիրինէ սէսլանըշը , սէօյլէմիքլէրինի

դար ։ Դաւիթ մարգարէ (ՍԱԼ. 2.) « Քիրիթին մէլայիքլէր բապպը սէնա
Լորդին տէր » ։ Քէզմա Ալլահա հիւրմէթ էթմէք վէ սէճտէ գըլմագ ։ (Ղ.
ա.) « Քիրիթին մէլայիքլէր օնա սէճտէ գըլսընլար » ։ (Եբր. Ա. 6. Փսալ-
10.) « Զիբրա Յիսուս Քրիստոսուն խամինէ հէր քէսին կէօյտէքիլէ-
րին , եերտէքիլէրին , վէ չէթանլարընն տիզի սէճտէ էտէճէք » ։ (Ց-
ի. Ը. 19.) « Ամէնքիմիզ տախի ինանընլար վէ տիրիրէրէր » · եա-
մի Ալլահտան ։ (Յակ. Է. 11.) ։ Պու սահիհլիքի քիմէ ինքեար էթ-
ղդ ։ վէ բաճան տա պէօյլէ գապուլ էտէր · մաճէմ հէր մախլուգա-
թրն սահիպ մուիթլագը Ալլահ տըր ։ սահիպլինի թանընմագ պիր էմրի
թապիի տիր , հայմանլար պիլէ պունա թաստիգաթ նասնուս իդթիգա-
ընա պինանէն իճրա էտէրլէր ։

ՊԺԴ · 2. Ալլահընն էվամիրի իլահիյէսինի ինանլարա կէթիրիպ
մէլայիքլէրին պիր իրինճի մուգատտէս վազիֆէսի տիր ։
(Սնդ. ԻԲ. 15. 16.) Աբրահամ Խաահակը զուրպան էթմէսին տէյի ,
մէլէյի իրսալ էթտի ։ « Վէ բապպրն մէլէյի կէօյտէն Աբրահա-
չաղրրսը տէյէրէք , քէնտի նէֆսիմի էէմին էթտիմ , տէր բապպ ·
չիւրի պունու իճրա էթտին · վէ պիր թանէճիք օղլունա պէնիմ ի-
կիյարն » ։ (Յհ. 7.) Ոգար Սառանրն եանրնա թէքրար կիրսին
տէյի · հրեշտակ էմր էտէր · « քէնտի էֆէնտիմին եանրնա տէօն » ։
11.) « Վէ բապպրն մէլէյի կէօյտէն չաղրրսը , տէյէրէք , Ար-
մամ , Աբրահամ , . . . էլլինի չօճուղունն իւղէրինէ ուզաթմայասրն . . .
(Ղ-ի. Ա. 26.) « Վէ ալթինճը տյտա Գալիլեալրյարընն չէհրինէ Գաբ-
ռիէլ հրեշտակ պիր պաքիրէյէ Ալլահտան իրսալ օլտու , վէ օնուն եա-
նընա կէլիպ տէր , մութլու սանա , եա լութֆ պուլմուշ գըզ , բապպ
սէնին իլէ տիր . . . » ։ (Ղ-ի. 19.) « Ճէվապ վէրտի հրեշտակ օ-
նա , վէ տէր · պէն Գաբրիէլիմ , քի Ալլահին հուզուրունտա տուրու-
ռում , պունու սանա միւժտէլէմէք · վէ սէնին իլէ սէօյլէմէք ի-
մին իրսալ օլունտում » ։ (Ղ-ի. ԻԲ. 43.) Յիսուսու Թէսէլլի էթմէք
մէլայիք կէլիր ։ (Ց-վ. Ն. 4.) Քրոպատիկէ հավուղունա պէհէր
մուգանէն վագրթլարտա մէլայիք էնիպ , սուլարը գարըշտրրը
խտի · վէ օ քի էվվէլ տավրանրը խտի , հավուզա կիրտիի կիպի չի-
գա պուլուր խտի ։ (Մ-դ. Դ. 11.) « Վէ իշիմէ մէլայիքլէր նանաչրպ
տա խրզմէթ էտէր խտիլէր » ։ (Նբ. Ա. 14.) « Մէկէր հէվսի լաղամ
պան բուհլար տէյիլ Ր տիրլէր · քի սէլամէթէ մէրասխոր օլաճագ քիմ-
սէ խրզմէթի իչին իրսալ օլուրլար » ։ (Նէյ. Ի. 20.) ։ Պունուն
հիսապ էտ եէրլէրտէ եաղրլը տրր քի , մէլայիքլէր Ալլահին էմրլէրին-
էթմէյէ իրսալ օլմուշ էլլիլէր տիրլէր , հրեշտակ մանասը տա ·
էն իլչի , եախսոտ կէօճուտերիմիշ , եախսոտ միւժուռճի տէմէք տիր ։
ՊԺԴ · 3. Իւչինճի վազիֆէլէրի ինսանը վէ տիւնեայը մուհա-
ֆազա էթմէք տիր ։ (Սնդ. ԻԲ. 16.) « Ով մէլայիք քի , հէր պիր պէ-
պէնին զուրիարտը , օ պու չօճուգլարը միւսլարէքլէնին » ։

(Եբր. Ա. 14.) եազտրդը կիպի, վէ Դաւիթ մարդարէ, (Ս-գ. Թ.) քէնտի մէլայիքլէրինէ սէնտէն էօթրու, հէր եօլտա սէնի մուհաֆազա էթմէք իչին թէնպիհ օլունմուշ տուր » (Մ-դր. ԺԸ. 10.) « Սապբնրն օլմայա քի, պու քիւչիւքլէրտէն պիրիսինէ հաքարէթ էտէսինիզ, սիզէ տէրիմ քի, տայիմա ինլարդն մէլայիքլէրի կէօյտէ օլան միէտէրիմին եիւզիւնիւ կէօրիւրլէր » ։ Պուրատա Քրիստոս էֆէնտիմիզին սէօզլէրինտէն իքի մանա չըդար, եանի մէլայիքլէր ինանը մուհաֆազա էտէրլէր, հէմտէ հէր պիր ատէմին պիր մուհաֆազա էտէնի մէլայիք պահապան հրեշտակը վար տէմէք տիր, դիրա ինլարդն մէլայիքլէրի տէյօր։ Տէմէք քի պու մէլայիքլէր ինլարա խաս, վէ թարաֆը խուտատան թային օլան մէլայիքլէր տիր։ Պունու միւսատտըգ, (Ղ-ով. ԺԶ. 22.) « Վէ ֆաղբը Ղազարոսուն էօլմէսինտէ, վէ հրեշտակլարդն ինու Աբրահամդն գուճաղընա կէօթիւրմէլէրինտէ » ։ (Գ-դ. ԺԻ. 15.) քրիսթիանլար տուա իչին Յովհաննէսին, քի սոնրա Մարկոս տէնտի վալիտէսինին խանէսինտէ տուատա իքէն գարու վուրուլուր։ պիր խալայրդ գարուլա կէլիր, վէ գարուլա կէլէնին Պետրոս օրոզուզունու անլար։ ո քի չիֆթէ զէնճիրլէր իլէ մահպուստա թէվդիֆ ալ մուշտատ։ վէ հրեշտակը վասէթասըլա զէնճիրլէր չէօգիւրմիշ։ վէ մահպուստան գուրթարուլմուշ չըդատ։ իչէրտէքիլէր ինանմասըլար։ Նորլրյօրսուն Պետրոս օլմանայը « Ինուն մէլէյի օլմալը » տէյու ճէվապ վէրտիլէր։ (Դ-ոյէ. 2. 2.) Ռաբայէլ պաչ հրեշտակին սահապէրինի պէօյիք պալըդը հիւճիւմիւնտէն խէլաս օլուր։ Փէդալիք Ալլահ էմրիյլէ Իսրայէլ միլլէթինին օրտուլարընա մէլայիք գրլաղուզուզ տէր իտի։ (Յ-վէլէ. Ե. 14. « Բապպէն սաքէրինին սէրասքէրի կիրիւնտիւ » ։ (Դ-ոյէլ. Ժ.) Աճէմ փատիշահլըդընը մէլայիքլէրինին զիքրինի, վէ Բում փատիշահլըդընը։ վէ իսրայէլին Միքայէլ հարտամը սէրասքէրին զիքրինի, քի մէլայիքլէր տիրլէր, եազլյօր։ (Նիկ. ԻԳ.) « Իչթէ սէն քէնտիմ մէլէյիմի կէօնտէրէճէյիմ, քի սանա դրլաղուզ օլանաղ վէ սէնի մուհաֆազա էտէճէք, վէ հազըրլատըդընը մանալէ սէնի տախիլ էտէճէք » տէյի Ալլահ վատ էտիյօր։ Յովհաննէս աւետարանիչ Յայտնութիւնտա, եէտի քիլիսէնին եպիսկոպոսլարընա հրեշտակ իսմինի վէրիյօր։ չիւնքի եպիսկոպոսլարընա վազիֆէսի ճէմաաթա Ալլահ թարաֆընտան նասիհաթ վէրմէք Ալլահդն թէնպիհլէրինի իխթար էթմէք, վէ ճէմաաթը մուհաֆազա էթմէք տիր։ պունուն իչին հրեշտակ թէսմիյէ օլունուրլար։ Որոդիսնեսէ պաղարսաղ։ հէր պիր քիլիսէնին իքի հրեշտակը վար, պիրի կէօրիւնիւր, պիրի կէօրիւնմէզ։ Կէօրիւնիւր եպիսկոպոսա տուրուլանմէյէն օլ քիլիսէնին մէլէյի տիր։ (Գ-դ. Ի. Դ-ոյէ.) Պունուն տուատը իչին տէ (Յ-ոյ. 4. Ը.) աչըգտան եազար քի, աղիզլէրին տուատը մէլայիքլէր էլիյլէ Ալլահա թաղտիմ օլուրլար։ Վէ սանա աչըդընը Դաւիթ մարդարէ (Ս-գ. ԼԳ. 8.) « Բապպէն մէլէքլէրի

ինտան գորգանլարը գուչաթմըշ, վէ ինլարը հրգզ էտէր » տէյի սէօյլէր։

Պ.Զ. Պու ագայիտի տինիյէտէն տիր, վէ ազիզ բիվայէթ վէ քիլիսէ տայիմիւլ էվգաթ պունու թաստիգ էթմիշ, վէ էվվէլքինտէն քիլիսէ հայրապետլէրի պու խուսուսատա եազմըշլար։ Որոդինէս (Գ-ոյ. Ը. Ի.) « Պիղիմ ճանլարընընդն իտարէսինի մէլայիքլէր, պիզ ինանդ չօճուգ իքէն տէր իւնտէ էտէրլէր, միւրապալէր մասալի, վէ դօճանտաճլարընընդ միսալի, ինլարա էհալէ օլույօրուզ » ։ Ս. Բասիլ (Գ-ոյ. Ա. 23. Ս-գ- Ի-դէրին) « Զիրա նասըլ քի չէնիրլէրին զուրճլարը ինլարը հէր պիր թարաֆտան գուչատարագ տիւչմէնլէրին թարաֆտան հիւճմիւնէ գարշը գօրլար սա, հա քէղա մէլայիքլէր սախի սիզի հէմ մուհաֆազա էտէրլէր։ արգատան, վէ էօնտէն սաղլար, վէ հէմ իքի թարաֆտան տա մուհաֆազա օլմամըշ հիչ պիր ինչ պըրադմաղլար » ։ Իչթէ պու գատար ազիզ քիթապդն իսպաթլարընա Ալլահդն ազիզ վէ չիֆահէն քէլամընա, Քրիստոսուն քիլիսէսինի թալիմաթընա վէ նէվմիկ իճրա էթմիչլէր, տէրիզ սի մէլայիքլէր քէնտի վազիֆէլէրինի Ալլահճա վէ ինանճա, եանի Ալլահա իչին մէմուրիյէթլէրինի վէ չէֆաաթլարընը իճրա էթմիչլէր, Ս. Եանլրլր։

ԳԼԽԱՎՈՐ ԴԱՍ

Մէլայիքլէրին լուրթ վէ սէռտէթ հաքլի, վէ գիր գրմըշընն Պու լուրթ վէ սառատէթ հաքլինտէն տիւշմէսի

Գ.Ի. Եարատան Ալլահ կէրէք մէլայիքլէրի, կէրէք իլք աթալարընընը թապիի էյլիքտէ եարաթմը, վէ եարատըմընընն լուրթունա քի բապիի լուրթ թէսմիյէ օլունուր, ինլարա վէրտի, իլիմ ռանի, վէ տույղու քէմալէթլէրինիտէ վէրտի։ Պու թապիի էյլիյի պաղանմաղ Ալլահդն մուգթադայը թապիաթընտան, վէ մէրհամէթինանդ իտի։ դիրա (Գ-ոյ. Ա.) « Վէ կէօրտիւ (եարաթմըդը զաթը) քի իտի տիր » ։ Իչդու թապիի էյլիյի մէլայիքլէրտէ Ալլահ զաթ զաթ տիրը։ չիւնքի Ալլահտան ինլարա հէր նէ գատար ալա տէրէճէ մէմուրիյէթ վէրիլտիսէ, օլ գատար ալա տէրէճէտէ լուրթ տաղ մաղարա ինանմ օլունտու։

Գ.Ի. Պաղը Աստուածաբանլար Հուկո, Վիդթորինս իլէ պէրաբ Պէր խոտաա էտէրլէր քի, մէլայիքլէր թապիի էյլիքտէ վէ լուրթտա եարատըլտըլար, լաքին Ս. Թոմաս, Ս. Օգոստինոս իլէ միւթթէֆիք օլուրլար տէրլէր, մէլայիքլէր եարատըլտըգլարընը իլք տագիգէսինտէ Ալլահդն քէմալի լուրթունտա եարատըլտըլար, նասըլ քի Յովհաննէս

Քրիստոսուն հաղորդուտա անոյլը, ևանի ըրդ խոի, քի սիւնեանատա օ-
յան ատէմլերի վէ օյ ըրդը սէվինլերի ըրդլանտըրրը ըտը։ Ինչպու-
ըրդ մէլայիքլերի ըրդլանտըրրը, չէօյլէ քի, օ քի պու ըրդտան
բուճու էտէրսէ լէքելէնիր, ամմա մէլայիք թէմիզ օլուր, տէյիլ քէն-
տի քէնտինտէն, ևանի քէնտի ըրդը իլէ։ Իլա Ալլահըն ըրդը իլէ։
Տէմէք քի, մէլայիքլեր պիտայէթլերինտէ Ալլահըն նուրունու վէ լութ-
ֆունու քէմալի տէրէճէտէ ալմըշ ըտըլար։ «Ալլահ մէլայիքլերինին
թասլիթլարընը եարաթտը։ Վէ լութֆունու օնլարա ինսան էթտի»
ատը։ Ս. Թոմա Օգոստինոս իլէ։ (Ա- Մինեի -ն- Ա-
Ի-ն Հ-դ. Է. էջ- 730) Ինչպու լութֆ ազիզլիքի լութֆ օլտու-
ղունա չիւփհէ նօղ տուր։ (Մ-դ. ԻԸ. 3.) «Վէ օնուն սըֆաթը չիմ-
չէք կիպի, վէ էլպիսէսի գար կիպի իտի»։

ՊԻԹ. Աստուածաբանլար ինտինտ միւսէլլէմ տիր քի, մէլայիք-
լեր Քրիստոսուն էճրի վասէթասըյա ազիզլիքի լութֆու ալմատը-
լար, անճագ Ալլահտան։ Սանկէն Ալլահ քէմալը տէրէճէտէ կէրէք-
լիսի մէլայիքլերէ պախը էթտի։ պու կէրէքլիքտէ դատիմ դալան-
լար կիւնէշ միսալի, լութֆ իլէ միւղէյնէն իտիլեր, լաքին ինչպու-
նուր էվլատլարընը իլլերինտէն պիր դըսմը լութֆունը գըսմէթի
պիրմէտիլեր, վէ ֆիքիր իլէ քէնտիլերինէ թէքէպպիր։ վէ զուրու-
ունէթ կէթիրմիլեր իսէ, օյ լութֆու։ վէ օյ ինայէթի պարլիսի զատ
էթմիլեր, նուր կիպի փարլար իրէն դարանլրդ օլտուլար։ մէլայիք-
լերէն չէյթան օլտուլար։ Գունու ազիզ քիթաբ թաստիգ էտի։
(Ղ-ա-կ. Ա. 18.) Քրիստոս տէյօր «Շէյթանըն կէօքտէն չիմչէք կիպի
տիւշտիւյունիւ կէօրիւր իտիմ»։ (Ս-էջ. Ը. 44.) «Շէյթան կերլ-
ինքտէ տուրմատը»։ (Ս-յա. ԺՌ. 7. 8. 9.) «Վէ կէօքտէ
տու, Միքայէլ վէ օնուն մէլէքլերի Աժտէրհա իլէ ճէնկ էթտիլեր։
հէմ ատտէրհա, հէմ օնուն մէլէքլերի ճէնկ էթտիլեր, վէ զուլմ
ալմատըլար, հէմ կէօքտէ արթըզ օնլարա պիր մահէլ պուլունմատը։
(Ս-ք. Դ. 18.) «Վէ քէնտի մէլայիքլերինտէ տախի քէօթիւլիւք
տու»։ (Ա-դ. ԺԵ. 15. Ա-ի. ԻԸ. 17. Ս-դ-ոյ Կ-ր. 6.) «Վէ մ-
լայիքլերի, քի քէնտի հիւքիւմէթլերինի հըզգ էթմէտիլեր։ իլա քէն-
տի մէքանլարընը թէրք էթտիլեր, պէօյիւք կիւնիւն շիրա-թ-
չին էպէտի պաղլար իլէ դարանլրդա սագլասը»։ (Մ-դ. ԺԸ. 45.)
«Մէքրուհ շէյթան հաչան ինսանտան չըգար, բահաթ արար, վէ
ղուլամաղ։ ։ ։ օյ վագրթ կիսէր, վէ քէնտի իլէ պէրապէր տիկէր
եէտի թանէ տահա ֆէնա չէյթան ալը»։ (Ա-դ. ԻԵ. 41.) «Օ վ-
դրթ սօլտա տուրան քիմսէլերէ տէյէճէք։ կիտին պէնտէն։ ևա լա-
նէթլիլեր, էպէտի աթէչէ։ օ քի չէյթանա, վէ քէնտի մէլայիքլերինէ
հաղրլանմըշ տըր»։ Վէլհասլ հիչ պիր վագրթ, վէ հիչ պիր միլէթ
ինտինտ ճինլերին վէ մէքրուհ ղէպանիլերին հանի չէյ-
վէ խաղիսլերին օլտուղունա, վէ պուղլարընը Ալլահըն սը-

րլատա, վէ էպէտի աթէչէ իլլա օլմուշ օլտուղլարընա չիւփհէ նօղ
տուր։ Նէգիթ ինդիթ պիլէ։ քի չէյթանա բայէթ էսէրլեր, պիղէ
ֆէնալըղլարը տօղունմասընա վահի էֆքեարը իլէ ինդարա բայէթ էտէր։

ՊԻ. Շէյթանլարընն ճէղասը հիչ չիւփհէ նօղ տուր քի։ Խթիք-
պար կիւնահընը ֆիքիրլերիլէ դապուլ էթտիքլերի անտէ օյ սէմավի
մէքանտէն, վէ տէրկհահը ալիտէն թարտ օլուպ։ ճէհէնէմ աթէ-
չինէ տիւշտիւլեր։ Պունլարընն ճէղասը էվվէլա թէրֆի զըլընտրդլարը
սատատէթ հալինտէն տիւշտիւքլերի տիր։ Սալինլիսին։ վէ ազիզլիքի
լութֆուն իւզէրլերինտէն անինտէ կիթտիսի տիր։ Ալլահըն ճէմալ
էրթիշամընա մայիլ վէ նայիլ իրէն։ օնտան մահրում օլմալարը
տըր։ Ազլըն վէ բատէթին իխլալ օլուպ։ զարարմասը։ վէ ֆէնալըղա
նայի սատիմի տիր։ Ցէնալըգտա դուվվէթիլիչիպ։ թէանիւտիւ
տիր։ Պու ճիւմլէ աղլ վէ բատէթ քէնտիլերինտէ պագի դալրպ մանվ
օլմամըշ տըր։

ՊԻԱ. Տուղղու ճէղասընա կէլինճէ։ Աստուածաբանլարընն պաղը-
լարը սէրլեր քի։ անճագ պէօյիւք մահչիրտէն սօնրա աթէչ իլէ ճէ-
ղա չէքէճէքլեր։ (Մ-դ. Ը. 29.)։ Պաղըլարընտա տէրլեր։ չէյթան-
լարընն հէրիսի ճէհէնէմէ տէօքիւլմէսիլեր։ Պաղըլարը տա հավատա,
վէ կապրն կէրլերտէ սաքին օլուրլար։ (Ց-ք. Ի. 2.) պաղըլարը տա
տէրլեր քի, Ալլահըն էմրի։ վէ դուվվէթիլէ մինանէպէթէն ճէհէն-
նէմանէքիլեր տիկեր մահէլերէ տէյիչիլիրլեր։ վէ հավատաքիլեր ճէ-
հէնէմ։ Պաղըլարը տա չէյթանլար աթէչ իլէ ճէղա չէքմէղլեր տէ-
վ խոտատա էտէրլեր։ Լաքին ալիմ վէ միւհթէրէմ Աստուածաբան
Պետրոսընն տէտիլինէ կէօրէ քի։ հէր քէսին ինտինտ միւսէլլէմ տիր։
Շէյթանլարընն հէրիսի տուղղու ճէղասընը չէքիլօր։ վէ հէր պիրի քէնտի
տարտը օլան աթէչին ճէղասընը պէրապէր կէօթիւրիւր։ Նէրսէ օ-
ղուրտա օլսուն ատը։ (Տէ- ԳէՄ-չէ- -- Մինեի Հ-դ. Է. 9-ը Նէնդ-
դ-դ)։

ՊԱՊԸ ԽԱՄԻՍ

Մէլաուիքլերին, վէ Շէյթանլարընն ինսանլար իլէ հիւսնիւ Միհրաբաթը, վէ Մուհամմէդին, վէ Սուճի Միհրաբաթ վէ Մուհամմէդէսի

Պիր. Պու խուսուս նասըլ քի կէօրինիւյօր կէրէք էյի վէ կէ-
րէկ ֆէնա մէլայիքլերէ այտ տիր։ Եանի քէօթիւլիք էթմէք շէյ-
թանլարա խաս տիր։ Վէ էյիլիք էթմէք մէլայիքլերէ։ էվվէլա շէյ-
թանլարընն սիւնեայա, վէ ինսանլարա էթտիքլերինի պէյան էտէրիլ։
սօնրա մէլայիքլերին ինսանլարա էթտիքի նիմետլերի։

ՊԻԳ. Իշպու քէօթիւլիւք էթմէք մէրրուհ խույու նէտէն նէյթ
էտէր. զաթէն պալատ, եաղոզդ, քի չէյթանլար կիւնահը իրթիքեաղ
էթտիքլերի անտէ, հէմ կիսինտիքլերի Ալլահանի մուհասսէնաթտան
մահրում օլտուլար, հէմ ֆէնալըղա եիւզ թուրտուլար Իշպու ֆէնալը-
ղա եիւթ թուրմատան, վէ ֆէնալըղա մէյալ օլմայան. վէ թէան-
նիւտէն թապիաթը մասլահաթ քէնտիլէրինին մուվաֆֆագ օլամայա-
ճաղլարը մուհասսէնաթա, ինսանլարին մուվաֆֆագ օլաճաղլարընը
ֆէհմ էթտիքլերի իչին, ինսանա զարար պիր բէղ ապէթ. պիր
պիր պուղդ ու ատավէթ տէրուէլէրինտէ հասրլ օլուր. Պու էճիլտէն
ինսանլարա լեյլու նիհար, տիւրլիւ տիւրլիւ ֆէնալըգլար էթմէյէ հա-
ղըր վէ մունթազըր տըրլար. հաքէզա նիչէ թէհլիքէլէրէ, վէ զարար-
սա ինսանը իլղա էտէրլեր. լաքին էկերչի Ալլահ օնլարա պըրազըր-
սա, վէ գուլուհու օնլարա թէրպիյէ իչին, նա ճէղա իչին. թէսլիմ
էտէրսէ. (Ֆ-ք. Ա. 12. Բ. Տ.մ. 24. Ա. Կ-դ. Ժ. 13.) «Ամանա Ալլահ
սատրդ տըր. տիպի իպիխատրընընզատան զիյատէ թէճրուպէյէ պըրագ-
մայաճաղ».

ՊԻԴ. Շեյթանլարընն քէօթիւլիւքիւ ինսանընն նա թէնինէ, նա
նընա. նա մալինէ տիր, վէ պունլարընն հէփսինին պաչըճասը ճան
չին տիր. ճանտան մատտա սայիր հէր նէ քէօթիւլիւյէ թէչէպպա-
էտէրսէ, օնլարընն հէփսի թէք ինսանընն ճանը խէթա իչէսին տիր
նախօտ խէթայա տիւշսիւն մագսէտիյէ օլուր.

ՊԻԵ. Շեյթան Ալլահտան մէհղունիյէթ ալտըղը ուէրէհէտէ, ինսա-
նընն թէնինէ կիրիպ, օնու էօրսէյէր, նարալար, վուրուր. (Ա-ֆ.
Ռ. 5. 6.) Շեյթան Ալլահա տէր «Հէյէ պիր էլինի ուղաթ. վէ քէմի-
յինէ տօգան, օլ վազըթ կէօրիւրսիւն քի, աէնի եիւզտէն ուվիր-
իմտի բապպ շեյթանա տէր. իչթէ էլինտէ տիր, ֆագաթ ճանինա
տօգանմայաքն, շեյթան բապպընն հուզուրունատան չըգըպ, տապ-
նընտան թէվէսինէ գատար ցորու նարա իլե զարպ էթտի». Որ-
թէսթանա սիւալ էթմէյի. շեյթան նիչին ցորա ճէղա վերիյօր. Ալ-
լահ քէնտիսի պիրզաթ էթսէ իտի օլմազ մը իտի, ղիրա էյի մէր-
տիքէր ինսանլար իչին էյլիք տիլեյեմէղլեր. վէ շէֆաաթ նամ մէղ-
լեր, իտտասընտա կէղերլեր. (Մ-դ. Դ. 24. Թ. 24. 28.) «Ալլահ
մէրրուհ ճինի ազարլասը վէ տէտի, նա սաղը վէ փէլթէք հին, պէն
սանա էմր վերիրիմ, պունտան չըդ, վէ պիր տահա պունա կիրմէյէ-
ճէքսին... վէ չըդաը...». (Ղ-ռ. Ը. 29.) «Զիրա մէրրուհ շեյ-
թանա, օլ ատէմտէն չըգմայա էմր վերիրտի». (Ղ-ռ. Դ. 22.) քէ-
ղա «Շեյթանլար չօղլարընտան չըգարտըլար». (Մ-ռ. Ա. 34.) քէ-
ղա «Վէ չօղ ճինլեր» չըդար ըստ. (Դ-ռ. Ժ2. 16. Բ. Կ-դ. Ժ. 7.)
Պունլար կիպի Ադիզ քիթապտա նիչէ չէհատէթլեր վար տըրլար քի,
շեյթանըն ինսան թէնինէ կիրիպ, էնվայի ֆէնալըգլար վէ հէրեթ-
լեր վերիր օլտուղունա սեւլիի պավի սիրլեր.

ՊԻԶ. Ոչգա ինսանըն ճանընա շեյթան նիչէ նիչէ հիմնէրլեր, տէ-
սիսլէր, պանտըրըշլար, ֆէնա վէ մէրրուհ էֆքեարլար վէ թէճրիւ-
պէլեր եէվմիյէ կէթիրմէքտէ տիր, պունու հէր քէս քէնտի տէրու-
ինտէ հիսս էտիպ, կէթ տէֆ օլ մէլուն շեյթան, լանէթ օլ. նա շեյ-
թան տէյի, հէր քէս թասրիֆ սուրէթտէ օլարաղ, պու իթիգաթը
եէվմիյէ մուամէլէսինտէ իղրար, ու իթիրաֆ էտէր. վէ եըլան գրյա-
ֆէթինէ կիրէրէք իւք ամալարըմըզը գինինի պուլանտրրան նինէ
շեյթան տըր. վէ օնլարը տահա զիյատ էյի օլուրսունուզ, տէյիլ քի
կիւնահ իչէրսինիզ, իլլա Ալլահ օլուրսունուզ, վէ շէօյլէ օլուրսու-
նուզ, պէօյլէ օլուրսունուզ տէյերէք, հէնուզ շեյթան չէրինէ օղրա-
մամըշ վէ շեյթանը տահա հիչ պիլմէզ սաֆ եիւրէքի ամալարըմըզը
դանտրրան, վէ մէյվէյի եէտիրիպ կիւնահ կիրտապընա օնլարը տիւ-
շիւրէն, վէ սաատէթ հալտէն օնլարը մահրումիյէթինէ սէպէպ օլան
եինէ օլ շեյթան տըր. վէ հալա օնլարընն զիւրրիյէթ վէ սինսիլէսի,
ինանի ինսան էվլատլարընընն հէփսինի լեյլու նիհար կիւնահ տուղագ-
լարընա պըրագմատան տուր օլմազ. չիւնքի քէնտիսի Ալլահտան բէտտ
ղունտու. չիւնքի Ալլահա զրատ տիւշմիշ. վէ չիւնքի Ալլահընն խօշ-
լանտրզը քեաֆֆէի էֆալը ֆէզայիլտէն քէնտի իքրահ էտէր. Պու ճի-
հէթտէն ինսանլարը տտխի Ալլահտան թէֆրիկ էթմէյէ ճահտ ու իդ-
տամ էտէր. Հաթտա Ֆրիատոս էֆէնտիմիզի տախի, կիւնահ իչէսին
տէյիս, թէճրիւպէ էթտի. (Ղ-ռ. Դ. 13.) «Վէ չեյթան քէնտի թէճ-
րիւպէլէրինի թէքմիլ էտէրէք պիր վազըթ ծնտան վազ կէչտի». Ա-
զիզ քիթապ չեյթանա բեճրիւպ. խոյնի իսմի մախսուսունու վերէ-
ռլր սէօյլէր, ղիրա մէմուրիյէթի մէրրուհէսի տիր. (Մ-դ. Դ. 1. 3.)
«Ով վազըթ Ցիսուս չեյթանտան թէճրիւպէ օլմագ իչին, բուհտան
չէօլ մահէյէ կէօթիւրիւլտիս». (Ա. Կ-դ. Է. 5.) «Պիր պիրինիզի մահ-
ռում էթմէյէսինիզ. անճագ պիր մուտտէթ, պիլ իթթիֆաղ, քի ահ-
էթտիքլերինիզին իճապընա պագասընըզ. վէ պէ թէքրար օնա տէօ-
նիւն քի, օլմայա պիրլեշմէտիյինիզ իչին շեյթան տիպի թէճրիւպէյէ պը-
ըրագսընն». Ֆրիատոս առաքելարա էօյրէթտիյի սուատտա Ալլահա ըիմա
էտիյօր քի, պիպի թէճրիւպէյէ պըրագմասընն. (Մ-դ. Զ. 13.) պու
թէճրիւպէյէր քիմտէն տիր. Ալլահտան մը, եօղսա շեյթանտան մը
տըր. չիւնքի քէօթիւ շեյի անճագ շեյթան ինսանա թէքլիֆ էտէր.
Տիմէք քի, շեյթան ինսանընն ճանընա, տիւրլիւ դաստլար վէ տու-
ղագլար գուրար.

ՊԻԷ. Գուրատա բրօթէսթանլարա իքինճի պիր սիւալ օլսա օլուր.
Ալլահ հէր շեյին սահիպի, վէ հէր շեյե գատիր տեյիլ մի տիր. Նիչին
ընրապրյոր, եախսոտ նիչին իլին վերիյոր, քի շեյթանլար ինսանը ի-
դնամ էթսինլեր, վէ եկերչի պունլար սահի իսկ, նիչին մէլայիքլերէ
ինսանլարընն հէր տիւրլիւ խայրը, վէ ֆագիլէթի վէ կիւնահա տիւշ-
մէսի իչին Ալլահտան իչին վէ սելահիյէթ վերիլէմէսին. սեպեպի նը

[illegible] ։ Հեղինեան ինսանլար իլլին քէօթիւլիւյ բուխսաթ խթէյօր · մ-
տայիք էյլիկ [illegible] բուխսաթ խթէյլմէզ, վէ նիլին Ալլահտան էյլիք
սիլէյէմէզ իմիշ։ Խիւտա պու սահիհլիկի ինքեար էտէնլէրէ ինսաֆ ու
ֆիքիր վէրմին։

ՊԻԸ · Հեղինեան ինսանը կիւնահա կիրիֆթար էթմէք իլլին մալինէ
տախի դաստ, վէ վիյան էտէր։ (Յ-դ. Ա. 11.) Հեղինեան Ալլահա տէր
« Ամմա ուղաթ էլինի, վէ մալիք օյտուղու վարիյէթինէ սիր տօգան
(կէօրիւրսիւն քի) սէնի սուրկիա սէվիր։ Անտէն սիւրիւլէրինին,
խանէլէրինին, վէ էվլատլարընին բէյ տէր բէյ սիւրիւմէսինի, ը-
զըլմասընը, վէ էօրմէսինի իճրա էտէր։ Աղիզ Յոբ պէօյիւք վէ պի
էմսալ թահամմիւլ իլէ Ալլահա սէնա էտէր »։ « Ալլահ վէրսի, վէ
Ալլահ ալտը » տէր։ Տէֆա (Մ-դբ. Ը. 29.) « Վէ հինկէր օնա բրիա
էտէր իտիլեր, վէ տէր իտիլեր, էկէրսի պիպի պունտան չըգարըրսա
պիպի իշպու տօնուղլար սիւրիւսինէ կիրմէյէ իպին վէր » վէ Յիսուս
օնլարա կիրմէյէ իզին վէրիր։ « Վէ օնլար չըգըպ, տօնուղլարընն սիւ-
րիւսինէ կիթմիլեր։ վէ պիւթիւն օր սիւրիւ օր ուչուրուսմանն տէնի-
ղէ ղօշտուլար։ վէ սուտա էօլտիւլեր »։ Պունուն իւզէրինէ Գնրգ Ն-
սացիլերին չէնիրտէն չըգըպ։ Ֆրիստոսա պու թօվրադտան կիմ տա-
մէլերինէ չէթիան սէպէպ օյտու։ գանէն մերամը տա օ իտի։

ՊԻԹ · Պունա տայիր Աստուածաշունչտա տանա չօգ իսալաթլար
վար։ ամի չէթիան ինսանընն մալինէ տախի դաստ էտէր։ թասիի պուրա-
տա տա պիր իւչիւնճիւ սիւալ բրօթէօթանլարա դարշը դուհուր էտէր։
Հեղինեան ինսանընն մալինէ քէտէր կէլմին տէյի Ալլահտան իզին խթէ-
մէյէ դատիր օլասիլտիկի հալտէ, սէպէպ նէ տիր քի մէլայիքլեր ին-
սանընն մալինին էօմիր ու իզպալինին բասթ կէլմէսինէ։ վէ սատատէր
մաղսէտինէ վասըլ օլմասընա միւղթէսիր օլմասընլար։ Հեղինեան գ-
թիւրիւյ միյանէը օյտուս, ինու իճրա էտէսիկիյօրտա, մէլայիք էյլինի
նէյտին վասէթա, վէ միյանէը օլատաղ իմիշ, հիքմէթինի սիրէմէյօ-
ղուղ։ պունու տա հէր քէսին ատիլ հիքմիտնէ հէվալէ էտէրիղ։

ՊԼ · Վաղտա նէր իւզէրինտէ պիր թաղըմ հեղինեան վէ ֆիրիշ
վէ մէքրուհ բուհլար վար իսկ տէ։ պունլար էնվայի տիւրլիւ ֆէնա-
լըգլարա վէ կիւնահլարա վէ մալէթ ատախի դարար վէ զիյանլարա պա-
տի պուլյօրտատար տա։ պիր թաղըմ տա զուլըպտան պիլիճիլիք։ ճիր-
ճիլիք, ֆալճըլըգ, պուղլճըլըգ։ կէօքպինճու ք գըրմրդը պինճու ք ի-
ճրուզ իպիլի։ իթ պուրնու վէ սայիրէ կիպի պաթլը իթիֆատլար։
պա խուսուս չարդտա ճիւհալէ պէյդինտէ վէ գիհնինտէ պայաղ վէ
պաթլը իթիֆաթ թանրնա կիրմէսի տէ, քրիսթիան միլլէթլերի
քէք պէօյիւք այրպ վէ չիրքին պիր չէյ տիր։ վէ Ս. Թովմասընն տ-
տիպի կիպի « Տինսիպլիք սէպէպինէ, վէ իման զայիֆիլիսինէ պ-
հուր էթմիշ »։ պիրթիւն սիւնեայա էվայիլտէ տին թալիմատը նէյ-
էտերքէն, չարպէն պաթիթը սկյահը քի։ պու կիւնէրիլ վէ պու հեր

[illegible] կիրիֆթար օլմուշ տուր։ Գիլ ճիւմլէ Աստուածաշունչտա։ պիլ
ֆարպ Նաւուղ վատիշանին ճատու գարբյա միւրաճաաթ էթմէսիյլէ,
Սամուէլ մարգարէ էօվմիշ իքէն, տիւնեայա կէլիպ ճէվապ վէրմէթի,
վէ պաղը պու միսիլիւ վուգուաթ (Ա. Թ-դ. ԻԸ. 7. 15.) « ճատու
դարը օնա, (Սաուղա) տէր։ քիմի սանա սիրիպտէյիմ, օ տա Սա-
մուէլի պանա սիրիպթ տէյի օնա ճէվապ վէրիր »։ ճատու դարբտա
պու հաղրրլըգտա իքէն Սամուէլ մարգարէ կէօրիւնմիւ։ վէ ճատու
դարը սէհիլէթէ կէլիպ դօրդտու։ Իշթէ վուգուաթ պէօյլէ օլուր,
Սամուէլի ճատու դարիմը տիրիլթտի, Ալլահըն ինսանը իլէ մի Սամու-
էլ տիրիլտի։ Օրտան նամալիմ, չուրտան մալիմ տիր քի։ Ալլահըն
Լեվի իլահիսի օլմասընը հալտէ։ էօյլէ պիր վուգուաթ օլմազ, վէ օլ-
տուղու հալտէ տախի պիր թազըմ նամայիղ։ վէ ապէս վասէթալար,
հասսա ճատու դարը օլմազտա պիլի։ եինէ օլ վուգուաթը Ալլահ ինսա-
նէ տէպիլիր։ Գէզալիը (Ելեյ. Ի. Ը.) Փարաւոնուն հուզուրունտա Մուսա-
ա դարը վուգուաթլար։ Վէ (Դ-դ. Ը.) Սիմոն մոգ։ (Ժ.Գ.) Եղիմաս
մոգ։ տէֆա (Ժ.Զ. 16.) Հինեի դրզ։ Հէմ իշպու ճինճիլիկի դարը։ Ալ-
լահտան թախսիս օլունան ճէվա։ սէօղիւմիզգիւ թաստիկ էտէր։ (Եյ-
ի. 18. Դ.Ա. ԺԹ. 31. Ի. Բ. օրնա-դ. ԻԴ. 10.)։ Լաքին հէր վահի չէյլէր
[illegible] ճատուլարա, ճինճիլէրէ, ֆալճըլարա միւրաճաաթ էթմէք ա-
ղը Ալլահը թէճրիւպէ էթմէք տէմէք տիր։ վէ Ալլահա հադարէթ տիր։
[illegible] պամիրլ իթիֆաքլարտան, վէ զայիֆ վէ մէքրուհ վէսիլէրէ-
տէն պէօյիւք վէ Ալլահա մախսուս օլան քէրամէթլերի։ վէ օ կիպի
չէյլերի մաթլուպ էթմէք տիր։

ՊՂ.Ա · Հեղինեանլարըն ինսանլարա տէխալէթ էտիպ։ Էզիյէթ վեր-
մէսինի տէֆ ու իզալէ էթմէք իչին։ Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտի քի-
մոկսինէ սէլահիյէթ, վէ հիքմէթ վերսի քի չէթիանլարը չըգար-
սըլար։ (Մ-դ. Գ. 15.) « Օնլարա ճինլերի չըգարմայա հիքմէթ
վերսի »։ (Ա.դ. Զ. 13.) « Վէ չօգ ճինլեր չըգարը իտիլեր »։ Պու-
նուն կիպի չօգ մահէլլ վար տը, վէ պուրատա ուղուն ուղատը օն-
լարը եազմայա լուզում եօգ տուր։ Հիքմէթ մահէլինտէ եազըլմադ։
ճինլերին ինսանլարա տէխալէթ էտիպ։ քրիսթիանլարտան դայտը-
ղը, վէ փութիվերսիլերի քէնտիլերինին Ալլահը օյտուղունու իզրար
էթտիյի կիւղելճէ Տերտուղիանոս եազար։ « Պուրատա տիվանլարընը-
պա ճինլի օլան պիրիսի ճէլպ օլունուն։ հէր հանկը քրիսթիան օնա
էմ, էտերսէ քի սէօյլէսին, սահիհէն քէնտինին չէթիան օյտուղունու
[illegible] էտէր։ Դատրլ քի տարը մահէլտ (եազան ճէրիհէ Ալլահ տէյի
[illegible]) սէօյլէր »։ (Դ.էդ. Է-դ-դ-Ի-դ.)։ Լաքին դատրլ քի
[illegible] եազարդ։ Ալլահըն միւսաատէսիյլէ (թոլտուուրթանան)
[illegible] հէր վէճհ իլէ ինսանլարը, վէ ֆէնա ատէմլերին մուգավէլէ-
[illegible] փասիլէ . . . օնլար իլէ միւլաղաթ էտէրլեր։ վէ սայիր տա-
[illegible] ինսանլարը իլէ չէթիանլարը ինսանլար իլէ սուլի մուամ-

լաթը, վէ էնլայի տիւրլիւ պէլալէրէ ինանը տիւշիւրմէլէրի բայ-
լայն թէպէյիւն էտէր, վէ պունու բրօթէսթանլար ինքնար էլմէպ-
լէր։

ՊԱՊԸ ՍԱՏԻՒ

ՄԷԼԱՑԻՔԼԷՐԻՆ ԻՆՍԱՆԼԱՐ ԻԼԷ ՀԻՒՍՆԻՒ ՄԻՒԼԱԳԱԹԸ, ՎԷ ՇԷՖԱԱԹԸ, ՎԷ ԻՆՍԱՆԼԱՐԸՆ ՄԷԼԱՑԻՔԼԷՐԼԷ ՕԼԱՆ ԻՊԱՏԷԹԻ, ՎԷ ԹԱՍՎԻՐԼԷՐԻՆԷ ՐԱՑԻԷԹԻ

ՊԼԸ. Մէլայիքլէրին ինանալար իլէ հիւսնիւ միւլագաթը։ Գ. պապտէ եազտը, եանի ինանալարը մուհաֆազա էթմէլէրինի, վէ ինանալար իլին չէֆաաթ էթմէլէրինի։ Պունա մուդասիլ ըլէք թասլիմ պիր չէյ տիր, օլունան էյլիքլէրի պիլիպ, խայրխահանը սէմավիյէթ իզլէթ, հիւրմէթ վէ ուսլուսլիկէթ իսրաղ էթմէյէ մուդասատէս պիր պօրճ տուր։ Պիղ պու իզլէթ վէ հիւրմէթէ քի մէլայիքլէրին էթտիքլէրի վէ էտէպիլէճէքլէրի խայրատան տուր օլմալարը իլին, մէլայիքլէրէ սունարը, իպատէք խամինի վերիրիզ։

ՊԼԳ. Պու պահանին պիտայէթինէ տիզդաթա չայան պիր խիր իխթարըմըզ վար։ 1. Միլիոնլարճա մէլայիքլէրին մալիւմ օլան տէրճէ վէ թադիմ, վէ կէրէք բիւթպէյլերի տօղուզ նէվ տիր։ Պօղոս առաքեալ (Եբէր. Ա. 21.) պունլարը թասասիգ էտէր, Ալլահ գրասու «Հէր սալթանաթը, վէ հիւքիւմէթին, վէ գուվվէթին, վէ զ-պիթլիին . . . տէյիլ եալնըզ տիւնեասա, իլլա կելէճէքտէ տա-իի . . . պալասընա օթուրթտու»։ (Կ-ղ. Ա. 16.) պունլարա թա-լարը տախի զամմ էտէր։ «Զիրա հէր նէ քի կէօյտէ, վէ հէր նէ քի եէրտէ կէօրիւնէնլէր վէ կէօրիւնմէյէնլէր, թախթլար օլսուն, գիւմէթլէր օլսուն, լիյասէթլէր օլսուն, խթիդլալիյէթլէր պա-հէր չէյ օնուն իլէ թէէսիս օլունտու»։ Տէփա օլ պէշ տերէճէլերի վէ Ագիդ քիթապ մէլայիքլէրի, վէ պաշ մէլայիքլէրի սերովբէլերի, վէ քերովբէլերի զամմ էտէր։ (Եբր. Թ. 5.) «Վէ օնուն իւզրինա էս-թիշամ քերովբէլերի»։ (Ելից. Զ. 2. 6.) սերովբէլէր . . . տէրճ-քի մէլայիքլէր տօղուզ տերէճէ տիրլեր, վէ բիւթպէ վէ մէնմուրմէթ վէ հասիյէթէ պիր պիրինտէն ֆէրգլի տիրլեր։ Միքայէլ, Ռաֆայէլ, Գաբրիէլ պաշ մէլայիքլէր քի (Ց-յդ. ժԲ. 7.) ղէքրլերի, վէ իսմլի-ի եաղըլմըշ տը։ (Ց-դ-յէ Գ.) պաշ մէլայիք, Միքայէլ խամ. նա-ղըլմըշ տը։ Հաթտա աղիզ քիթապ պիր եալընը մէլայիքլերին տի-մի, չէյթանլարըն տախի ֆէրգինի եաղար։ (Մ-դբ. ժԻ. 24.) ե-եէզզերուզ, չէյթանլարըն սէրկէրտէսի (ԺՌ. 26.) սատանայ։ (Ը. դեւ։ (Ց-յդ. ժԶ. 14.) ոդիք եւն. դիքր էտէր։

ՊԼԴ. 2. Մէլայիքլէրտէն իլթիմաս էթտիկիմիզ մէվատը լ-

ի մութլաղ սուրէթտէ ալաճաղըզ։ Եախօտ մուվաֆֆաղ օլաճաղըզ, ֆիքրիյլէ տուա էթմէմէլիյիզ, զիրա օնտան Ալլահը թէճրիպպէ էթ-մէ չէրլար, վէ Ալլահը մէճպուրիյէթ թանթընա զօմաղ, եախօտ Ալ-լահա մ մը էթմէք մանասը չըգար։ պու քի պէօյիւք կիւնահ տըր, ճանաղ չարթ իլէ, էկէրչի Ալլահըն միւրատը այիյէսինէ մուվաֆքըգ կէլիրսէ, միւրաճաաթ էթտիյիմ մէլայիքին եիւզիւնէ հիւրմէթէն, վէ օնուն ըմճասընա վէ չէֆաաթընա մէպնի Ալլահտան տիլէտիյիմիզի պանա պաշ ու ինսան էյլէսին նիյէթիյլէ օլուր։ Ամմա եիւզ քէր-րէ տուա էտէրիմ, վէ պիր քէրրէ նիյէթիմէ մուվաֆֆաղ օլու-րում, եախօտ հիչ օլմամ, օրասը Ալլահըն միւրատը այիյէսինտէն մէ-նուր, վէ մուհավվէլ պիր քէյֆիյէթ տիր։ զիրա Ալլահըն պիզտէ հագգը թէմամը վար, լաքին պիզիմ Ալլահտա հիչ պիր հագգըմըզ եոք տուր։ հէր նէմիզ վար իսէ, օլ ազիզ վէ պիր թանէճիք էվլատընը գանիր իսթիհդաղընա հիւրմէթէն տիր։ (Ռ. Կորնթ. Գ. 5.)։ «Գատիր օլ-ճասընը Ալլահտան տը»։ Հաթտա մէլայիքլէրի չաղըրմաղ։ օնլարա տուա էթմէք խուսուսու մութլաղ սէլամէթիմիզէ լազըմ տը էյի, նիյէթտէ տէյիլիզ, վէ Ս. Եկեղեցի տախի, սէլամէթ սլապընատ մէ-լայիքլէրին, վէ ազիզլերին չաղըրմասընը մութլաղ սուրէթտէ լազըմ եէօրմէմիշ, վէ լազըմ տա կէօրմէզ։ Պու ճիւմլէ։

ՊԼԵ. 3. Մէլայիքլէրի չաղըրմաղ, օնլարա տուա էթմէք։ հիւր-մէթ էթմէք մուամէլէսի տին պահանընա միւթաալիզ տէր։ եկեղեցի օնու հէր վաղթ իճրա էթմիշ։ վէ ճայիզ տիր։ խասիլէրին տախի իստասասը քէնէնի մէլայիքլէրի չաղըրմասը։ օնլարա օլան հիւրմէթ, վէ իպատէթ նալայըզ տըր Ալլահա հագարէթ տիր տէմէսի։ քիւլ-ֆէն սահիհլիյէ մուզայիր տիր։ քէզալիք Ալլահըն քիլիսէսինէ վէ չի-ֆանէն վէ թահրիրէն օլան քէլամընա։ Պանու Տրիտէնդեան սինօ-թու (Նէ-դ. Իե.) իլան էտէր։

ՊԼԶ. 4. Պունուն իլին ատրիզ։ Էվվէլա քի, մէլայիքլերէ հիւրմէթ էթմէք նիյաղ էթմէք . . . չօգ ֆայիտէլի տիր։ սանիյէն տիլէտիյիմիզ մուվաֆֆէթի, վէ Էրիխլերի տէյիլ քի մէլայիքլեր պիզէ վերիր։ իլլա Ալլահ վերէճէք - լաքին էքսէր տէֆա մէլայիքլերին չէֆաաթը վէ միւ-ճանաթլերը վասէթասըյլա վերիր վէ վերմիշ։ վէ վերէճէք։ Սաքինէն մէ-լայիքլերի չաղըրմամըզ Ալլահտան տիլէտիյիմիզ խուսուսարտա գօլայ-լիր։ վերիրսէ տէյի։ պիզդաթ տիլէտիյիմիզ ղօր վէ կիւճ իքէն։ մէլայիք-լերին ժիյանճըլըզը իլէ գօլայ օլսուն։ վէ գօլայճա ալընընը տէյի տի-ւերիզ։ պու քի էմրի թասլիմ տիր։

ՊԼԷ. Կիւնահկար ճաֆլըզընը եալընը Ալլահտան տիլերիզ։ նա-տէ քի սայիր հէր նէ քի մէլայիքլերտէն։ եախօտ Ազիզլերտէն (սուրբ-լարտան) տիլէրսէք, եալընը վասէթա դիյանը օլսունլար տէյի։ վէ դ-նէ նէվնէթ իլէ տիլերիզ։ տէյիլ քի քէնտիլեր ինսան էթմէնլեր։ եա-խօտ տիլէտիյիմիզի օնլար վերմէնլեր։ Պու պէտիհի տիր։

ՊԼԸ. Մուսախսարէն, իպասակ իբի տիւրլիւ օլասիլիր. Այարնա վէ ազիզլերէ, մէլայիք օլսուն, ազիզլէր օլսուն։ Ալլահա իպասէթ էտէրիզ։ Չէրէֆ վէրիրիզ։ սէճտէ գելարրզ գուլլուգ էթմէք վէ թաֆմաղ նկէթիլլէ. Եանի հէր չէյին մութլաք Եարատըճըսը, վէ մութլաք սահիպի Ալլահ օլսուղու իչին, վէ ճանըմիզդն վէ վարլըղըմըզդն սկսպէսի էվվէլինի վէ սահիպի մութլաքը օլսուղու իչին. վէ պիզ հէր վէ՝ իչ քէնտիսին օլսուղումուզու իգրար ու իթիրաֆ, վէ հէր կիւն էմրինէ, վէ ուղրունա թէլէֆ, վէ գուրսան օլմայա նա-ղըր միւնթազըր օլմամըզ. հէմ քէնտինէ իթաաթըմըզը իգրար էթմէք իչին անա գուլլուգ իպասէթինի վէ սէճտէսինի գելարրզ։ Պունուն իչին տիր քի, պու իպասէթէ գուլլուգ վէ բաղնամաղ խըզմէթի վէ իպասէթի խամնի վէրիրիզ. լաքին ազիզլէրէ էթմիյիմիզ իպասէր վէ սէճտէ վէ գիւրմէք վէ իդրամ իպասէթի թէամիյէ օլունուր. Եանի Ալլահ խաթրը իչին, չիւնքի Ալլահ օնլարը սէվմիշ, վէ սէվէր. օնլարը սէվմէք վէ հիւրմէթ էթմէք, վէ պիր խայրլը չէյ օնլարան տիլմէք, պիզլէրէ տէ ֆարզ տըր։ Գուլլուգ նախսա թաֆմաղ սէճտէսի պաչգա տըր, վէ հիւրմէթ սէճտէսի պաչգա։ Ալլահա նալընդ թաֆլըրը. ազիզ հիւրմէթ օլունուր։ Պուրալարընա բրօթէսթան էր սիդդաթ էթմէլի. Վէ.

ՊԼԹ. Կաթոլիկէ քիլիսէնին իթիղատը պէօյլէ օլմուշ օլսուղու հալտէ, բրօթէսթանլարըն պիզլէրէ օլան հիմվիյաթը, թէամմը իչ պի էսաս տըր. Եանի քէնտինի մէլայիքլէրէ վէ ազիզլէրէ իպասէթ էթտիրմէզ օնլարա թաֆմաղ տըր, փութփէրէսթիկ տիր, Ալլահա վէ Քրիստոսա հազարէթ տիր, Ալլահա վէ Քրիստոսա օլաճադ իպասէթ վէ ուսլուսիյէթէ մուխլիլ վէ մուզիրը տիր, Ալլահդն էմրինէ. վէ Աւետարանա մուղայիր տիր, վէ պունլարա գրյաս սայիր էֆթիրալարը կաթոլիկէ քիլիսէ սալա զասլուլ էթմէզ։ Հաթտա կաթոլիկէ քիլիսէ պու սահիհլիկի Քրիստոսան վէ ազիզ քիթապտան ալմըշ օլսուղու իչին եէվմիկէ վէ միւթէմասիէն պունուն իմրասընա պարանուբ. ամմա նէ հազզ իլէ. իչիմ հազզընա եազարըզ։

ՊԼՍ. Չիւնքի Ազիզ քիթապտա մէլայիքլէրէ հիւրմէթ վէ բայէթ վէ սէճտէ գելընմէզ տըր. Չիւնքի մէլայիքլէր, ինսանլարա էմրի պուլունուրլար, վէ էյլիք էթմէնիզէր տէյի։ Ալլահտան քէնտիլէրէ էմր ու թէնսիհ օլունմուշ տուր։ Չիւնքի մէլայիքլէր Ալլահդն խըզմէթնէ թային ու թասսա օլմուշ զաթլէր տիրլէր։ Վէ չիւնքի Ալլահդն էն սէվկիլիլիւ տօսթլարը օլմուշ տուրլար. էօյլէ իսէ, պունլարը պիրիր պիրիր ազիզ քիթապտան թաստիզ, վէ պէյան էտէրիզ։

ՊԽԱ. Մէլայիքլէրէ հիւրմէթ բայէթ վէ սէճտէ [illegible], Հայր Աբրահամ իչ մէլայիքէ սէճտէ գելընը, հէմ պէօյլէ [illegible] էթ-սաթ, վէ Սարայա Ալլահդն պիր էվլատ վերէճէյինի էվվէլ[illegible] օ-պէր վէրմիշէր. ([illegible] ԺԸ. Զ.) « Կէօղէրինի զալտըրարաղ[illegible]

[illegible] իչ ատէմիէր կէօրիւնտիւէր։ օնլարը կէօրտիւյիւ կիպի չատը-ըն գաբուսունտան իթիղպայլէրինէ գոչուս վէ հէրէ գաբանըզ ուճ-ալ գելուր »։ (10.) « Պու վագըֆտա տէօնիւպ։ սէնին հանընա կէ-լէճէյիմ վէ Սարայա պիր էրքէք չօճուզ օլաճադ »։ տէյի մէլայիք խապէր վէրիր։ Աբրահամ մէլայիքլէրէ սէճտէ գելուր. ազանդն ա-թընա թուզսուզ հաղ, վէ սիւս, վէ գավրուլմուշ տանա իչէ իզզէթ վէ իքրամ էթտի։ վէ քէնտիսի օնլարընն եանընտա ազանդն ալթընտա տուրբուրուտու։ Պու հիւրմէթ, վէ բայէթ մուսամէլէսինի մէլայիքլէրէ Հայր Աբրահամ էթտի։ Փէղայիք Ղոտ ([illegible] ԺԹ. 1.) « Իչի մէ-[illegible] իքինտի վագթը Սոդոմա կէլտիլէր, վէ Ղոտ չէհիրին գարու-[illegible] օթուրուր իչէն պունլարը կէօրիւր։ վէ իսթիղպայլէրինէ չը-[illegible] ահրէ գարատարաղ սէճտէ էտէր »։ [illegible] մուսամէլ [illegible] գա-[illegible] իզզէթ վէ հիւրմէթ մուսամէլէսի իտի. չիւնքի Ղոտ օնլարըն հր-[illegible] ինշտակ օլսուղունու սիլտի։ (Թ[illegible] ԻԹ. 31.) « Օլ անտէ բաղդ [illegible] գարաղանդն կէօղէրինի աչը, վէ գընընտան սըյրըլմըշ դուրմ իչէ։ [illegible] տուրմուշ սիր մէլէյի կէօրտիւ նիւզիւ դոյու դարանընը, օ-նա սէճտէ գելուր »։ Բաղդամ բաղդը մէլէյի օլսուղունու ֆէհմէթ-[illegible] կիպի օնա իճաղ էտէն հիւրմէթի բուհանիկէյի իմրա էթտի։ (Ծ[illegible] Ե. 14. 13.) « Ոնսու ատէպ գելընմ էլինտէ գարչըսընա տուրան քիմսէյի կէօրտիւյիւնտէ, սիզիմ միսին, եօղսա տիչմանլարին մը տէյն սիւսլ էթտի։ օ ճէվաղ վէրտի, խայր, իլլա բաղդը ապէրիւ-նին տէրլէրիսիմ, վէ չիմտի կէլիյօրում տէտի. Ցնսու հէրէ նիւզիւ-[illegible] գարանը, վէ սէճտէ էտէր վէ տէր. պէնիմ բաղդըմ քէնտի գուլունա նէ տէմէք իսթէյօր »։ (26.) « Ադամլարընտան այադ գապ-[illegible] չըգար տէտի. զիրա նէրտէքի սէն տուրույօրսան, օլ թօփ-[illegible] ազիզ տիր. վէ Ցնսու քէնտինէ էմր օլսուղու կիպի էթտի »։ [illegible] քրօթէսթան օլմուշ օլսա իտի, հէրտէ նէ քէրամէթ վար, [illegible] բաղդը տըր տեր իտի. ամմա մանալի մանալտէն ազիզլէ-[illegible] Ալլահ տըր։ Տէֆա, չիւնքի մէլայիք ինսանա էյիլիք էտէր։ ([illegible] Դ. ԼԱ. 11.) Մէլայիք բուլատա Ցակոբուն խայրը իչէն օնա կէօ-[illegible] իսթիար էտէր։ [illegible] ([illegible] ԽԸ. 16.) « Օլ մէլայիք քի, պէնիմ հէր քէօթիւլիւքտէն պուրթարտը, օ պու չօճուղլարը միւսլա-[illegible] էտէր »։ (Ս-ԲՂ. ԺԸ. 12.) « Վէ չիմտի հաչան սէն, վէ Սարա տուա [illegible] Էտէր իտիմիզ պէն քէնտիմ տուանրզը Ալլահդն հուղուրու մու-հանպէթինէ թաղտիմ էթտիմ »։ (Ցնսդէր. ԺԳ. 20.) « Բաղդ քէն-տիսի սաղ օլսուն. զիրա օնուն մէլէյի պէնի, կէրէք պունտան կի-[illegible] սաղ օլսուն. զիրա սաղ սաղ իքէն, կէրէք օրատան ավ-[illegible] իքէն կէրէք օրատա սաքին օլուր իքէն, կէրէք օրատան ավ-[illegible] էտէր իքէն խէլաս էթտի. վէ բաղդ պէն խալայըզընը լեքելէնա-[illegible] տէյի պարագամաղը »։ (Ս-ղ. Զ.) « Քէնտի մէլայիքլէրինէ սէն-[illegible] տէյի պարագամաղը »։ [illegible] տէյն էօթրիւ թէնսիհ էթմիշ տիր, քի այադլարընը թաչա վուրմայա-[illegible] յանաղդընն »։ (Ս-ի-ղ. Ա. 12.) « Վէ մէլայիք տեր հէր չէյէ գա-

տիր բապպ նէչէչէտէք Երուսաղէմ վէ Ցուդանին չէհիրլէրինէ մար-
համէթ էթմէյէճէքսին , ինչարը նիւզուլին պըրագարն » . (Ցոյտ. Ը. 4.)
« Վէ պուխուրլարին տիւմանը ազիզլէրին տուալէրիկէ մէլէկին էվնա-
ին Ալլահին հուզուրունա չըզոր » ։

Վէլհասրլ նօգարբտա մէլայիքլէրին Զ. նամէրօտա պէյան օլունան
վազիֆէլէրին հէվիսինտէն , պունլարին ինանա էյիլիք էթմէք իչին
թային օլմուշ օլտուգլարը աչըգտան կէօրիւնիւյօր ։ Տէմէք քի մէլա-
յիքլէր ինանա էյիլիք էտէպիլիրլէր ։ Օ ատա Ալլահին իզնի էմրի իլէ ։
(Տէ- Եսէ-ըդա Գ.) (Գ. Թ-ֆ. ԺԹ. 5. 6. 7.) « Հրեշտակ Եզիայա էթ-
մէք սու. կէթիրիր , ուչդուտան գալարբրը եէտիրիր . վիգայէ էտէր ։
գալդ եէ , եօլուն ուզագ տըր » տէր ։ Իչթէ պունուն իչին մէլայիք-
լէրէ բայէթ , հիւրմէթ , իպատէթ վէ սէճատ էտէրիզ վէ պիր խէթա-
ար եօգ տուր ։

ՊԽՐ . Զիւնքի մէլայիքլէր Ալլահին էն եագին , վէ միւշերրէֆ
գուլարընտան , վէ սէվգիքլէրինտէն տիրլէր ։ (Ե-յէ. Զ. 2.) Եա-
զիզ , ազիզ ազիզ . . . Նասրլ քի (ՊԺԳ.) եազտըգ ։ Տէմէք քի ։
ինսանլար իչին չէֆատաթ վէ միյանճըլըգ էտէպիլիրլէր : Ալլահ մէլա-
յիքլէրին վասէթասրյա , Միքայէլ հրեշտակապետ վէ սայիր սէմանի
պինլէրճէ քէնտի մէլայիք ասքէրլերինին գուվվէթիկյէ , Սագայէլ վէ
ճէհէննէմ գաբուլարրյա , եանի տիւշմէն չէյթանլար իչէ ուզրաչը-
յօր , մուհարէպէ էտիյօր . Երինէ պու մէլայիքլէր վասէթասրյա ին-
սանլարա թէնպիհլէր , խապերլէր , միժտէլէր , միւքեաֆաթլար վէ
ճէզալար վէրտիրիյօրսա , նամուսունա ազամէթինէ իսլալ կէլմէյօր ։
Նիչին մէլայիքլէր ինսանլարին հագպէնտա խայրը պիր խուսուստա
Ալլահտան բիճա էթմէյէճէքլէր , վէ սէպէպի նէ տիր ։ Շէյթան ին-
բուն ճէզասընը Ալլահտան տիլէյօր , վէ Ալլահ իզին վերիյօր վէ մա-
լինի էվլատընը , սիրիսիւնիւ , էշեասընը թէլէֆ էթմէյէ չէյթան
սէպէպ օլապիլիյօր . Նիչին մէլայիքլէր թային վէ մուհաֆազասընա
թախսիս օլունմուշ զաթըն խայրընը Ալլահտան տիլէմէյէճէքլէր . մէ-
կէր մէլայիքլէրին չէյթան գատար գուվվէթլերի եօգ մու տուր . մէ-
կէր ինանլարին իսլահ օլմասընա արզուլերի եօգ մու տուր ։ Շէյ-
թանլար Ալլահին իզնիյլէ ֆէնա չէյէ թէշէպպիւս էտիյօրլար , վէ մա-
վաֆֆագ օլույօրլար . Նէ աճայիպ մէլայիքլէր , քի նուրտան խալ
օլմուշլար , վէ մութլագա էյիլիք էթմէյէ մէէմուր տուրլար . Ինսան
իչին պիր էյիլիքսիզ պուլունամասընլար . Շէյթանլարին ինսանը էնվա-
յի թէճրիւպէլերէ իլգա էթմէյերինտէն , Ալլահին գուտրէթինէ վէ
մերհամէթինէ զարար կէլմէյօրսա նէճին տիր քի , մէլայիքլէր ինսան-
լար իչին միյանճըլըգ . վէ չէֆաաթ էտէրսէյէր Ալլահին ազամէթի-
տուլանը . հաչա , բապպին տըր ճիւմլէ քեայինաթ օնտան տըր ֆէ-
ֆիլէյի գուվվէթ .

Մէլայիքլէր Ալլահին մուրախխաս էլչիլերի օլտուգու. իչին , վէ

ինսանլարը իսլահ էթմէք իչին , մուվաֆֆագաթ ճէզա վէրմէյէ տէ-
միւրթէտիր տիրլէր ։ (Ղ-ա. Ա. 20.) Գաբրիէլ Զաքարիայա , քէնտի
սէսինէ ինանմատընը իչին ճէզա վէրտի . « Վէ իչթէ ահրաղ օլա-
սընը , սէսյլէմէյէ գատիր օլմայասընը օլ կիւնէ տէկին քի , օ չէյ իճ-
րա օլաճագ . Չիւնքի սէսիլէրիմէ , քի վաղթընտա թէքմիլ օլաճագ
գուլարը , ինանմասընը » ։ Պունա նէ տէմէլի , մատէմ հրեշտակ ճէզա
վերմէյէ քէնտիսինտէն գատիր օլույօր , նէտէն չէֆատաթա գատիր օ-
լամայօր ։ Մէկէր պիր փատիշահին մայէթինտէ պուլունան սէվկիւլիւ-
մէք պէկ պիչարէլէրին կէօզ եաշը իլէ եաղըլմըշ խութիտա , վէ արի-
զէլերիմիզի քիւրսիւյը փատիշահիյէ թագտիմ էտէրսէլէր , փատիշա-
հին նամուսունա պու խէլալ մը կէթիրիր . սայթանաթընա մուզիրը
տիր . հաչա , հաչա ։ Իկերչի բրօթէսթանին տէտիյինէ մէպնի , մէ-
լայիքլէրին ինսանա եարտըմ , էյլիք , վէ մուհաֆազա էթմէսի , վէ
պու էնիլտէն ինսանլարին մէլայիքլէրէ իպատէթ , բայէթ , վէ հիւրմէթ
էթմէսի , Ալլահին քէմալէթինէ , Ալլահին ազամէթինէ , վէ իզզ
ու չանընա թօգանընրսա , տէրիզ էվվէլա կէօյտէքի սէմանին ասքէր-
լերինի Ալլահ քէնտի մէսքեան , վէ թախթը ալասընտան տէֆ էթ-
սին . Նախտա բրօթէսթանտ ինրթասասուն չօլ սէօզինիւ , ինսան էվ-
լատընին էմրինէ հազիր օն իրի սրտու սէմանին ասքէրլերի տուրու-
յօրլար , Ալլահին ասքէրէ նէ լուզումի վար , օրասը եալան տըր տէ-
սին ։ Ամեստարանտան , վէ Ազիզ քիթապտան հէր նէրէտէ Ալլահ մէ-
լայիքլէրէ մէէմուրիյէթ վերիպ իրսալ վէ օնլարը վասէթասրյա իչ-
լեր գէօրտիրմիչ իսէ , գալբընին գալարբրսընը . օնլարին հուզուրու
թախտը իլահիսէ լէյլ ու նիհար Ալլահա սէնալէր օգուտուգլարը , վէ
« Նուրբ սուրբ սուրբ , տէր զօրութեանց » . (Ե-յէ. Զ. 12. 3.) տէ-
սինլերի , վէ օնա սէճատ գէլտրգլարը , պիր գուրու վէ վահի վը-
ղուզընտան իպարէթ տիր ։ Զիրա Ալլահ քէնտի իչինի քէնտի կէօրիւր
վէ էշիտիր հէր քէմալէթ հէր հիւքիմէթ , հէր կիւզէլիք եալընըզ
Ալլահա եաղըշըրսա , էվվէլա ինսանին ազլը , քէպա ինսանտա պու-
լունան հէր մուհասսէնաթը ինսանտան ալմալը . զիրա տիւշիւնմէք ։
անլամակ . Ալլահտան մատէ պիր քիմսէյէ եաղըշմազ . վէ ինսան տիւ-
շունիւրսէ Ալլահին իչինինէ թօգանընը ։ Սանկէն եէր եիւզիւնտէքի
հիւքիմէթլէր նէ լազըմ , չիւնքի պիթիւն հիւքիմէթ Ալլահտա տըր .
փասիլչահլար , վէ մէէմուրլերի Ալլահին ազամէթինէ միւխիլ , վէ մու-
ղիրա զաթլէր տիրլէր . գուլարը եարատան Ալլահ օնլարը հիւսնիւ ի-
սալ էտէպիլիր , հիւքիմէթլերին նէ լուզումի վար տըր ։ Սայիսէն
հէր կիւզէլիք վէ հիւսնիւ ճէմալ , եալընըզ Ալլահա եաղըշըրսա , ին-
սան տրթըզ եիւզիւնիւ գարարթընը , եախօտ իլք պահար մէլսիմի օ-
վարրտա պաղչէլերտէ , վէ աղաճարտա էնվայի բէնկտէքի կիւլլեր ,
ինչէրիր սոլսուն տէօքիւլսիւնլեր . զիրա հէր ճէմալ պիր Ալլահա եա-
ղըշըր . կիւնէչ , վէ այ , վէ եէլտրգլար տախի գարարընը . զիյարա-

րբոր քէսսինէր։ Նուրլարբոր վէրմէսինէր։ գիրա Ալլահ նուր տուր։ Ա՛յ ազբարը բրօթէսթան։ հիչ մի օգուտատն քի, փատիշահար Ալլահ իէ փատիշահլրդ էսէրէր։ վէ հէր հիւքիւմէթ Ալլահտան տրր։ վէ Ալլահ քէնտինի գուվվէթլէր Ալլահը թէսմիյէ էթմիշ։ Հիչ մի օգուտատն քի։ Ալլահ քէնտի աղիզէրինտէ չէրէֆլէնմիշ տիր։ Ա՛յ ազբարը բրօթէսթան պիր ահալինին մալիք օլուպ գուլլանտրդը վիրալար։ փատիշահտան քէնտիլէրինէ կէչմիշ ամլիլ մի տիր։ Պիր ահալինին ղէնկինիր։ վէ էհթիշամը վէ իսթիրահաթը էնճամբնտա քէնտի փատիշահրնդն չէրէֆ ու էհթիշամընը պատի վէ միւէտտի օլմազ մը։ Գէնիմ ահալիմ զէնկին տիր տէյի, գէնիմ ահալիմ բահաթ տրր տէյի։ փատիշահա մուճիպլի էսէֆ մի եօղսա չէրէֆ մի օլուր։ Գէզա Ալլահ քէնտի աղիզէրինտէ սալին տիր։ քէնտի աղիզէրիյլէ միւչերրէֆ օլուր։ « Աստուած փառաւորեալ է 'ի սուրբս իւր »։ Լատին տաղրաւոյս կէլմէք պիր լութֆու իլահինին էմմէրէսի տիր։

ՊիթԳ։ Ինչիկ պու կիսպի Ալլահդն ինտինտէ օլան մէլայիքլէրէ։ վէ պունուն իչին։ Քրիստոսուն քիլիսէսի պիսայէթինտէն պէրի քիլիսէլէրտէ։ վէ այնի ու ատէթլէրտէ սէմանդն մէլայիքլէրինէ սէճտէ հիւրմէթ։ իպատէթ էթմիշ։ վէ հալա չէֆաաթլարընա միւրաճաաթ էտէր։ Մինլար։ Ալլահդն էմրիյլէ չաղրարդրմրդ կիսի։ պիրդէ եարտըմա վէ էյլիք էթմէյէ հադրը տրրլար։ (Դ։ԳԴ։ Ե։ 19։) Բանպէն մէնի մահպէսիանէնին դարուտունու ալրդ։ վէ օղլարը (առաքիալլարը) իսլաս էտիպ տէր։ « Կիտին հէյքէլտէ տուրուն։ վէ ճէօմաաթ իլէ սէօյլէնիր։ ։ ։ »։ Տէրտուղիանոս (Գիր։ Ա։ Հ։ Գ։ Դ։ Լ։) « Ինանա բահմինտէ հրֆդ էթմէյի։ պէօյիւթմէյի։ տավրանմայր։ լէվազիմաթընը թէտարիք էթմէյի։ Ալլահ սէմավի մէէմուրլէրինէ։ մէլայիքլէրինէ հէվալէ էթմիշ » տիր։ տէր։ Յովհան Ոսկերերան (Գ։ Գ։) Ալլահ հէր պիր ատէմիէր իչին մէլայիք թային։ վէ թանսիս էթմիշ քի։ էյլիսէ զէլաղուդ օլսունլար վէ քէօթիւտէն կէրի տուրմարը իչին ինանալարա իսթիար էթսինլէր։ Հաթտա փութփէրէսթէր գիրէ։ մէլայիքլէր Ալլահդն մայիէթ մէէմուրլէրի թէսմիյէ օլունուրլար։ մատէմ ինսան էյի իքէն։ սոնրա էյլիքտէն տուր օլուպ։ Գէնա հալ տախի կիրիֆթար օլույոր։ ինսանդն վէ հայվանաթդն եարատըլմար։ վէ ինսան գէյաֆէթինէ կիրմէսի մէլայիքլէրէ հէվալէ օլունմազ։ վէ պիր ատէմ էվէլի էյի իքէն։ սոնրա քէօթիւ օլտուղու Ալլահ իչի օլմատըգընտան։ անճադ մէլայիքլէր իչի օլտուղունտան։ էյի գինայա թէպտիլ օլույոր տէրլէր։ Պղատոն պէօյլէ սէօյլէր։ վէ եահուտի Փիլոն պու փութփէրէսթի զիմունիւ թաստիպ էյլէտիկ իչին։ թաղսիմ օլունուր։ քէնտիսի եահուտի իքէն։ պու եանլըշլըղը գանպու էթմէմէյի իսի։ ։ ։

ԳԼԽԱՐ ԺԷ.ԳԼԽ

ՄԷԼԱՏԻՓԼԷՐԻՆ ԹԱՍՎԻՐԼԷՐԻ, ՎԷ ՊՈՒ ԹԱՍՎԻՐԼԷՐԷ ՊԻԶԻՄ ԲԱՍԻԹԻՄԻՋ, ՎԷ ԻՊԱՏԷԹԼԷՐԻՄԻՋ ՃԱՑԻՋ ՏԻՐ

Պ|ՈՂ. Գրիսթիսանլըղա վէ կաթողիկէ մէզէվպինէ պիր ազիմ հա-գարէթ, վէ գըրկընլըգ վէրմէք իչին 726 թարիխլէրինտէ, եանուսի-էրին թէչվիգիյէ։ Լեւոն իւչինճի Իզավրիգոս իմփէրաթոր ազիզ-էրին թասվիրլէրի Ալլահա պիր հադարէթ տիր, քիլիսէլէրտէն լաղվ ալմայը տէյի, պիր Ֆէրման սատր էտէր։ Վէ պազը միսքին քիմսէլէր նէթտա Կոստանդիանոս Բրիւգիատա Նագոլիա չէհրինին եպիսկոպո-սա (Constantinus Nacolensis phrisgiar Episcop) օնա միւթթէֆիգ լարադ իմբէրաթոր պու եանլըշլըգը հիմայէ էթտի, վէ պու նիւզտէն քիլիսէ չօգ մէշաղղաթ չէքտի։ Լաքին սոնրատան քէնտինէ դարչը Քրիսթիյան ճէմիյէթինտէ թէք պիր ասըլըգ զուհուր էթմէսին տէյի, ընդարտըղը Ֆէրմանա թամիր սուրէթի պազը մանալար վէրմէյէ պա-ղըշլար։ քէլենի թասվիրլէրին լաղվրնը էմր էթմէտիմ անմաղ եիւք-սէք նէրլէրէ ասըլըսընլար։ Վէ էնկին նէրլէրտէն գալգանընլար քի ճէ-նաթ ծալարը էօփմէսին։ ծնունդա Ալլահա հադարէթ օլուր տէյէրէք իսէ Ֆիքրի ասիլլէրին թասվիրլէրինէ էթտիքլէրի խալասէթի լաղվ էրմէք իտի։ Գերմանոս Ասիթանէ փաթրիկի պու բաֆըզըլըղա գար-ամ ատնիլիյի հիմայէ էթտի վէ մէզքուր նագոլիա եպիսկոպոսունտան [illegible] Գրիգորիոս եպիսկոպոսունա տարէք պու էթքանա-տան վագ կէչմէնլէր տէյի նասինաթ էթտի։ Ըօմա Պահանայապետի Գրիգոր. Բ. յէտէ պու խուսուսու պէյան զըմիրնտա նազոլը։ Վէ պու պապատէ հիմայէսինի թալէպ էթտի։ Լեւոն իմբէրաթոր պունու տույ-ուղունտա, փափայը էօլտիւրմէյէ գաստ էթտի իսէ ամ մուսաֆֆաղ [illegible], լաքին Գերմանոս կաթողիկոսու քիւրսիւսիւնտէն ամտը [illegible] էթտի։ Նէրինէ թասվիրլէրէ էն ղիկատ խասիմ օլան Ա-սասթաս խանինտէ պիր զաթը նատապ էթտի։ Գրիգոր Բ. Փափ վէ Ֆաթ էտիպ։ Գրիգոր Գ. նէրինէ կէչտի։ պու տա իմբէրաթոր մուշարիկէյ-էտ։ Գանտըրամատը։ 731 տէ Ըօմատա 93 եպիսկոպոս իլէ պիր ինօք թէճէմմիւ էթտի։ Վէ օր բաֆըզըլըղը լանէթլէմտի։ Լեւոն էօլտիւ, վէ Կոստանդիանոս Դօբրոնիմոս նէրինէ կէչտի, պու պուղասընա տանա Ֆինա էֆենարատա օլտու, քի միւթթէֆիգի սուլուսանա [illegible] փաթրիք թէչվիյիյէ քիլիսէյէ պիր չոգ թաղնիկ իթ-տիքտէն սոնրա 775 տէ վէֆաթ էթտի։ Մուսխարէն Իրէնէա թա-գուհի Անդրիանոս Ա. Փափայա բիճա իլէ պիր մէքթուպ եազտը։ ու-մուտ պիր ինօք ազտ էթտիրսին տէյի։ Ասիթանէյէ փափանին թա-

բաֆընտան Պետրոս Աւագերէց վէքիլ իսի, քէյֆիյէթ պատէլ թէֆթիշ, լանէթ էթսիյէր օլ բաֆրզրլարը (787) վէ րէտտ էթտիլեր։ Լութէր վէ Գալվին, վէ բէֆիդլերի պու բաֆրզրլրը թէճռիտ էթտիլեր։ Պունլարը չէօյլէ մուխթասար իֆատէ էթտիրսէն սոնրա, կէլէլիմ մանայը ֆիյէմիդէ։

Պեռ։ Ինսան զահիրէն չէյլեր իլէ տահա գիյատէ միւթէէսիր օլուր նէթէքի պաթընէն օլան չէյլեր իլէ։ պիլ ֆարզ սէվկիւլիւ պիր տօսթուտուն իւզէրինէ ֆիքրիմտէն տիւշիւնմէք թէէսիրի պաշդա։ օնուն եիւզիւնիւ կէօրմէք պաշդա տրր։ պունուն իչին մուհիտ տօսթուտուն հիչ օլմադան պիր թասվիրինի չէքէրիմ։ վէ սաքին օլտուղում օտայա ասարրմ։ քի հէր կէօրտիւյիւմտէ հէմ զիքրի պաղի գալրը։ հէմ օ միւնասիպէթ իլէ մուհապպէթիմ թէճռիտ օլուր։ քէզալիք բայէթ էթտիյիմ զաթրն թասվիրինի նաբտրրրրմ, վէ օնուն տահիպինին խաթրը իչին, օնա հիւրմէթի էտերիմ։ էթտիյիմ հիւրմէթ օլ քեազրթտան, նախոտ թախթատան, նախոտ մուչէմմիտէն եարբլան թասվիրմ մի տիր, եօխսա թասվիրին սահիպինէ մի տիր։ Էկէրչի օլ թասվիրին վասէթասրյա բայէթիմի։ հիւրմէթիմի, սահիպինէ սունույօրսամ, օլ հիւրմէթ։ օլ բայէթ վէ թասվիրին էօնիւնտէ հէր նէ իդդէթ էտէրսէմ ճսյիզ տիր։ Էկէրչի օլ թասվիրին սահիպինի պէմ քարաֆ էտերէք, բայէթինի, խոպատէթինի, հիւրմէթինի սաամ թախթայա, նա մուչէմմիչ թաղտիմ էտերսէմ, օլ վաղրթ բրօթէսթանլարը թաստիգ էթմիշ օլուրում։ Կէլէլիմ թապիիսինէ, հանկը բրօթէսթան օտասընտա ասարդը սէվկիւլիւ էվլատընէն նա անասընէն, նա պապասընէն, նա ֆամիլեասընէն թասվիրինէ տէրուտնէն պաղբոլ։ աչգընա վէ մուհապպէթինէ թահրիզ օլմադ, հախոտ էօյմէզ։ նախոտ հիւրմէթ էթմէզ։ Շուրասընը տա իսթար էտերիզ քի, իշպու հիւրմէթ իքի ճինսէթէ օլասիլիր։ նա դանտան, նա իմանտան նէչաթ էտէր։ դանտան նէչաթ էտէն հիւրմէթ տիւնեանի խայրլարա [illegible] օլուր։ եանի նա դան հիւրմիւ, նա մէնֆաաթ դաթիյէ մազսէտի, նա պիր սէպէպի ճիսմանիյէ մէպնի օլուր։ Լաքին իմանտան սէչ[illegible] էտէն իման հիւրմիւնտէն նաչի հիւրմէթէ մէճբուր վէ պօրճլու [illegible] բուզ։ չիւնքի հիւրմէթ էթտիյիմիզ զաթէր։ Ալլահըն սէվտիքլերի զաթէր տիրլեր։ չիւնքի Ալլահըն մայէթինտէ պուլունուպ։ [illegible] եանի մախլուգաթա Ալլահըն էմամիրինին իմբասընտա էլչի [illegible] զամ մէէմուրլէրի օլուպ։ վաղիֆելերինի իրմալ էտերլեր։ Չիւնքի չէյթանըն, վէ տիւշմէնին հէր պիր թէճրիպէ, վէ պէլիյեերի [illegible] զարշը գօյուպ։ ինսանը մուհաֆազա էտերլեր։ չիւնքի [illegible] յաղլարընը Ալլահըն հուզուրունա թաղտիմ էտերլեր։ [illegible] շէֆաաթճըլրգ էտերլեր պագբոլյա։ Իչթէ պու էսպապա մէպնի։ կաթոդիկէ քիլիսէ քէնսի լուղումինտէ մէլայիքլերէ [illegible] օնլարա տուա էտէր։ Էվվէթ պու էսպապա մէպնի օլ [illegible] քի

[illegible] հրեշտակապետին թասվիրի տիր, իման իլէ էօփէրիմ, հիր-
մէտ ալ էտէրիմ, սէճատ տէ, ռիճա տա էտէրիմ. վէ օնախիթա պէն
[illegible] թաղտիմ էտէրիմ։

ՊԽԶ. Էրդին պիզ պունա տէրակէ. մութլաղ մէլայիքէրին պիր
թասվիրի տէ հուզուրումուզա [illegible] հալտ, [illegible]
[illegible] օլմատըղը հալտ, երնէ իսթէտիյի մէլայիքէ տուա էտէր,
[illegible] մէլայիքի չաղրրաճաղըմ, օնա տուա էտէճէյիմ տէյի,
թասվիրին պուլունմասը չարթը մութլաղ տէյիլ տիր. անճաղ թաս-
վիրէ տուա էտէն [illegible] էթտիյի իպատէթ փութվէրէսթիրք տիր
[illegible] ռաֆիզը պատկերատարա թէսմիյէ օլունուր. վէ կաթաղիկէ քի-
[illegible] պունու ռաֆիզը տէյի ըտատ էթմէ տիր։

ՊԽԷ. Թասվիրէրինէ բայէթ էթտիյիմիզ զաթլեր, նա Ալլահ տիր,
նա մէլայիքեր տիրլեր նա ազիզեր. [illegible] էվվէլքիլերինի աէօլ-
[illegible]։

Սիզէ տաէմէր քէնտի չէքիլմիշ թասվիրլերինտէն պէլլի օլուբ-
[illegible], ճանալա Ալլահը կէօրմէտէն, Ալլահդն թասվիրինի կէօրէպիլիր-
[illegible]. էվվէթ, Ալլահդն թասվիրի ինսան տիր. (ԾՆԴ. Ա. 26.) Ալ-
[illegible] քէնտիսի սէօյլէյօր. «Արասդուբ դմարդ ըստ սլաակերի մերում
[illegible] ինսանը պիզիմ թասվիրիմիզէ կէօրէ. եաթալըմ»։ Մատէմ քի ինսան
Ալլահդն պիր թասվիրի տիր. ինսանդն պաչը վար, եիւզիւ վար, կէօ-
զիւ վար, այաղլարը վար. վէ սայիրէ վար օլտուղու իչին, վէ պիզ-
[illegible] օնու կէօրսթէյիմիզ իչին տէրիզ քի, Ալլահդն տախի մատտի
[illegible] թասվիրի, ինսան թասվիրինէ պէնզէր, եախոտ Ալլահը
[illegible] պէնզէտիրիզ. վալա մատտէթէն Ալլահդն նէ էլի վար, նէ եիւ-
զի վար, նէ սայիր ազասը վար. [illegible]
[illegible] իլէ իսրա օլուր. օլ գուվվէթի [illegible] պիզ
[illegible] կէօրէ Ալլահտա վէրիրիզ. վէ Ալլահդն էլի պունու [illegible]
[illegible] Զեհն [illegible] սրար զայ» տէրիզ. [illegible] կէօրմէր. պիզ-
[illegible] մատտէթէն վար վէ պիր ըլմալէթ տիր. [illegible] քի Ալլահտա տա-
[illegible] եիւրիւմէք, հարաքէթ, պիզոէ օլտուղու կիպի, Ալ-
[illegible] տախի փէք իւսթիւն տէրէճէտ օլմալը, տէյիլ մատտէթէն.
[illegible] մանէն տէրիզ պագլա [illegible]։ Աստուածալունդտա Ալլահդն եիւ-
[illegible] կէօզլէրի, գուլաղլարը, էլլերի. . . հէվսի տէնմէ, վէ եաղըլ-
[illegible] իչթէ պու էճիլտէն, վէ պու սէպէպէ մէգէնի պիզ տախի, տա-
[illegible] զիյատէ մութէէսսիր օլալըմ մագսատիյէ, զահիրի վէ մատտի սու-
[illegible] Ալլահդն եախոտ մէլայիքլերին վէ ազիզերին թասվիրինի եա-
[illegible], Ալլահը ինսան թասվիրինէ պէնզէտիպ եարարըզ. քի տալ-
[illegible] թանաթ թախթընա օթուրմուշ, պինլէրճէ մէլայիքլեր զանատը օլա-
[illegible] օնուն էթրաֆընը գուշաթմըշ. թախթընը նուրատան զիյատէ փար-
[illegible] վէ զիյաղար իլէ տոնանմըշ եարարըզ. օնտան հէր էթրաֆա

նուբ ասէրլեր մաղամբնաս։ Պէօյլէ (Ե-ան. 9. 1. 2.) «Ալլահըն թախթընը կէօրսէմ քի պինլէրճէ սերովբելէր վէ քերովբելէր, վէ ալթը դանասլը հրեշտակլար օնու զուշամբոլ տըր»։ Հաթտա Մովսէս։ (Եկէ. ԻԳ. 13.) «Ալլահըն եիւզիւնիւ կէօրմէք արզուլէր, վէ Ալլահ քէնտինի մէնն էտէր։ անճագ կէչտիմտէ զայանըն տէլիկինտէն էլիմի դալտրրրրմ, օլ վաղրթ պէնիմ արզամը կէօրիւրսիւն տէր։ Գունուն կիպի չօղ մանալլէր վար քի Ալլահ քէնտի թասվիրինի ինսան թասվիրինէ պէնզէթմէյ վէ պիզլէր տէ քեամիլ, վէ հէր սալթանաթը համիլ, վէ շամիլ տէյլ։ Հայր Աստուածը փէտէր Ալլահ։ Քրիստոստան թէմիզէ օլտուզու իչին քեամիլ պիր փէտէր թասվիրինտէ չէքէրիզ։ Քրիստոս զաթէն փէտէր Ալլահըն օղու օլտուզու իչին։ վէ ինսան օղուլ թէքմիլ (ինանլըղը) վէ ինսան սըֆաթընը ալտըղը իչին։ ինսան թասվիրինի սըֆաթընտա չէքէրիզ։ Հա քէղա աղիզ բուհուն (Գ-ան Դ. 22.) Քրիստոսուն իւզէրինէ կէօվէրճին չէքլինտէ ճիհանին կէորիւնիւշ իլէ կէօրիւնտիւղիւ իչին սուրէթինի տախի կէօվէրճին թասվիրինտէ չէքէրիզ։ լութֆ նուրու կիւնէշ զիյալարը կիպի։ ալ կէվէրճինան սուչլարը միասի։ Ագիզ բուհու կէսոթէրիրիզ։ Պիզ երրորդութիւնուն իւչ սըֆաթլարընն թասվիրլէրինի։ կէրէք իւչինիւ պիր թասվիրտէ։ կէրէք իւչինիւնէքի այրը այրը թասվիրէրէ պիթթէրսիմ քիլիսէլէրիմիզէ սորզ։ օլ թասվիրլէրէ սէճտէ զըլարսաղ։ սէճտիմիզ միւչէմմիտէքի թասվիրլէրէ մի տիր։ հոգսա կէօվէրճին չէքլինտէ թասվիրզըմըզ։ Ագիզ երրորդութիւնուն իւչինճիւ սըֆաթընա տըր։ Գուրասընա բրոթէսթանընն ագլը մը եէթմէյոր։ հոգսա քինտի նէֆսանիյէթիմի քէնտիսինէ անլաթմագ իսթէմէյոր։ Տէմէք քի։ քիլիսէլէրիմիզէքի Ս. երրորդութիւն թասվիրինէ սէճտէ գրրրր

համ, վէ Ղոլտ, մէլայիքլէրին եիւղիւնիւ կէօրտիւքլէրինտէ, ոնլարա հիւրմէթ իլէ սէհտէ դէլտիլար, վէ տիլէտիքլէրինի օնլարատան տիլէտիկլեր. վէ ճայիզ օլտու. Նիչին պիզէր մէլայիքլէրին թասվիրինէ իզզէթ էտէրսէք. կիւնահ իլլէյէճէյիզ. պիրա մէլայիքլէրին կէլիք կէօրիւնէն քիսվէթի կէրէք վիճուտու, Ալլահտան հիքմէթիլէ եափլամիշ, վէ սուրէթա կէօրիւնիւր պիր չէյ իսի. վէ մուբլադ օլ կէօրիւնէն սուրէթ, չէքիլ, վիճուտ կէօրիւնիւրտէ իսի, վէ մատտի տէտիլ իսի. փէք էյի. Ոնլարա սէհտէ դէլմէսի, վէ ճայիզ օլտու իսէ. պիզ մէլայիքլէրին թասվիրլէրինի միչէմմի իզզէրինէ չէքէրսէք ոնլարա իզզէթ էտէրսէք. խէթա մը իլլէմիշ օլուրուզ. Էյէրչի մուչէմմի մատտի սուրէթ մէլայիքին սուրէթի օլմադ ալնիրսէ, Ալլահ տիր քի սուրէթա վէ խէյալի թաչնան էշքեալ վէ թասվիր մէլայիքին օլտուզունու ինանմյօրուզ. վէ պիր մէլայիք կէօրիւմիւզ կէօրիւնսէ, ոնա Ալլահտան էլլիսի վէ սէվկիւլիւսիւ կիպի բայէթ էտիյօրուզ. չիւնքի կէրէք Ալլահտան հիքմէթիլէ կիսինմիշ, վէ կէօրիւնմիշ մէլայիքլ, վէ կէրէք մուչէմմի իզզէրինէ թէնգիշ օլմուշ մէլայիքէ օրան իզզէթին նիսբէթ, վէ մագսատի պիր տիր. դիրա Ալլահտան սէվգանիւ մէմուրլէրի տիրլեր, վէ պիզէրի մուհաֆազա էտէյօրլար սէնի, ոչ չէքիլտէ օլան մէլայիք բուհանա իզզէթ, վէ բայէթ էտէրիզ. ամա խուսուս քի, հինէ թէքէրրիւր էտէրիզ սէօզիմիզիս, օլ մէլայիքլէրին թասվիրլէրինին եափլամասընա ամիր Ալլահ քէնտիսի տիր. Տէմէք քի, մէլայիքլէրին թասվիրլէրի միհնասիպէթի, վէ վասֆլարա սահիպլէրինէ հէր կիւն տուա էթմէյէ մէդէուլուզ, վէ ճայիզ տիր. վէ պու էթտիրմիզ ճանբմիզա միհիսի պիր բուհանի մուամէլէ տիր.

ՊԸ. Բրօթէսթանդլար պու պատտէ սիզէ դարչը Ադիզ քիթապտան պիր իքի մանասը վուգուսաթ կէթիրիրլեր (Կող. Բ. 18.) « Չիչ քիմսէյէ իսթէյէրէք թէվալու իլէ, վէ մէլայիքլեր թարիգաթլար օրքիմսէյէ իսթէյէրէք թէվալու. վահի չէյլեր արդասընա տիւչերլէք, քէնտի թէնու քի կէօրմիմիշ. վահի չէյլեր արդասընա տիւչերլէք, սիզի ալտաթմասընը ապլը իլէ քէնտինէ զուլուրիյէթ կէթիրէրէք, սիզի ալտաթմասընը վէ Քրիստոսու պաչ թութմազա . . . » (Ֆէվ. Ֆ. 10.) « Մէլէյի կէօրտիյունէ, ոնա սէհտէ դէլմէ » պու ոէճանի մէլայէ մէնն էսէր. « Գէն տախի սէնին կիպի պիր խըզմէթքեարըմ, Ալլահա սէհտէ դէլմասընը » (Գորդ. ժ. 23. 26.) Եւ պայը հաչան, Պետրոս սէհտէ դէլմասընը իսէ, Պետրոս օնու մէնն էթտի.

Եվվէլա, մէլայիրիլը բէնիգանիանտէ, վէ իրիզարբետու. Եափամ բարիզարը իլ, տէմէք նէ տիր, թէգսիր Լաչիմ. Եվվիլան պարտ քիմսէյէր միւրայիքլեր. վէ թէայիչատ գէվգեյատ էթիլամաչ կէօրիրսէ ալլէհկէք, մէլայիքլէրին թէմիզլիյի կիպի Ալլահա խըզմէթ, թէրիսպ ալլէհկէք. մէլայիքլէրին թէմիզլիյի կիպի Ալլահա խըզմէթ էտէրլեր. վէ իպատէթ էտիյօրուզ էֆքեարը իլէ կէդէր իսիլեր. պունլարընը պարտ Բոլ իթիգատարընը Պողոս առաքեալ մէնն էտիյօր. ամմա քի մէլայիքլերէ իսմապ Լաէն հիրմէթի. Վէ Տէրտուլիանոսուն էօզլինէ պարտ

դարտապ (Ֆուլ Դանիելիանոսի Գլ. 43.) Սիմոն, վէ Կերինթոս բաֆիզզիլար տէր իսիլեր. քի մէլայիքլերին միյանճիլիզ, Քրիստոսուն միյանճիլիզընտան տահա էյի տիր. Ս. Օգոստինոս տախի պէօյլէ եազար. Հաթտա սօնրադի եազդիան սէօզլերտէն տահա կիւզէլ Պողոս առաքեալ մանասընը աչմըշ. « Քրիստոսու պաչ թութմայարադ, ոնտան քի պիւթիւն վիճուտուն աղալարը հարաքէթիլէ թագսիմ օլարադ վէ գարըշարադ, Ալլահտան եաչաթմասընա եաչար ». Պու սէօզլերտէն աչըլտան կէօրիւնիյօր քի, օլ փագիթտա պաղը քիմսէյէրին, եափօտ Սիմոն Մագուն, վէ Կերինթոսուն իտտաալարը պէօյլէ իսի. եանի մէլայիքլեր քէնտի քէնտինէ ինսանա էյիքլեր էթմէյէ դատիր տիրլեր. եափօտ Պողոսունուն տէտիլի կիպի, մէլայիքլեր պաղը մախլուգաթը հարատապիլիրլեր, վէ պունունուն տա սէպէպի պու իսի քի, մատէմ պու մախլուգաթին դուսուրլարը ղուհուր էտիյօր. վէ տիկէր թարաֆտան տա Ալլահտան եարաթաղը չէյլերտէ հիչ պիր զուսուր ղուլունմայաճագ տըր. Վէ հասրլ օլ քիմսէյէրի Պողոս առաքեալ մէնն էտիյօր, քի մէլայիքլեր իթիգատըլա կիտիյօրլար իսի. ամմա նէ տիր պու իթիդաթ, իսթէր մէլայիքլեր կիպի Ալլահա խըզմէթ էտէպիլիրիլ ֆիքրի վէ մանասը օլտուն, պունա քի Առաքեալ ինանի թէրիլ ֆիքրի վէ մանասը օլտուն, պունա քի Առաքեալ ինանի թէքէպպիւրլիւք տիր տեյօր. իսթէր Տէրտուղիանոսուն, վէ Օգոստինոսուն եազդըղարը կիպի, եանի Սիմոն վէ Կերինթոսուն թալիմաթը մէլայիքլերին միյանճիլիզ, Քրիստոսուն միյանճիլիզընտան տահա գուվվէթլի տիր տէմէք օլտուն, եափօտ իսթէրլերսէ բրօթէսթանտարընը իտտաասը կիպի, քէնէնի մէլայիքլերէ հիրմէթ վէ միրաճաաթ ճայիզ տեյիլ կիպի Պողոս առաքեալ տէմիշ օլտուն. հէր հանկը մատա իլէ տէմիշ իսէ տէսին, պու տէտիլինին սէպէպինի ադիպլինտէ եազդյօր, դիրա Ալլահը վէ Քրիստոսու պէր թարաֆ էտէրէք. մէլայիքլերէ օլ գուտրէթի, եափօտ օլ իթիգաթը սունարադ, կիւնահ վէ մէլայիքլերէ օլ գուտրէթի, եափօտ օլ իթիգաթը սունարադ, կիւնահ վէ մէլայիքլերէ օլ գուտրէթի, եափօտ օլ իթիգաթը սունարադ, կիւնահ վէ ճայիզ տիր. Նասրլ քի պու պահանը պիտայէթինտէ (ՊՂԼ. ՊԼԷ.) եափամ էթտիք, քի մէլայիքլեր, եա աղիզլեր ինսանա հիչ պիր էյիխթիար

լընող Քրիստոս իշխն ունարա սէճատ, հիւրմէթ վէ բայէթ օլույոր։ զիրա (Եբր. Ա. 21. 22.) «Վէ հէր չէյն ունուն այաղընդն ալթընա իթաաթ էթտիրտի. վէ ունու (նամի Քրիստոսու) քիլիանին հէր պիր խուսուսաթը իւղէրինէ պաշ նասպ էթտի» տէյի եաղմըշ տրը։ Հաթտա գուվվէթլէրի հիւքիւմէթլէրի, թախթլարը ունա իթաաթ էթտիրտի։ Պունատան խիւլասէ չու չըղար քի, Քրիստոսսուզ նէ մէլայիք պիր չէյէ միւղթէտիր օլուր, նէ տէ աղիղէր պիր չէյ էտէպիլիրէր. վէ կաթողիկէ քիլիսէ պունուն իշխն տիր քի, տուասընատա, «Տէր որ կարդեցեր զդասս հրեշտակաց, եւ հրեշտակապետաց 'ի սպասաւորութիւն փառաց քոյ, արա այժմ ընդ մուտս մեր մտանել, եւ սրբոց հրեշտակաց, եւ լինել պաշտօնակից մեզ. եւ փառապանակից զումգ բարերարութեան» տէյի թագտիմ էտէր վէ տիլէր քի, մէլայիքէր պիզէր իլէ պու մէէմուրիյէթտէ պիզիմ մուավէնէթ էթսինէր, վէ Ալլահը պիզիմէրէ թէմտիհ էթսինէր։ Սանիյէն, կէրէք մէլէք։ Յովհաննէսի վէ կէրէք Պետրոս նիւզ պաշընը մէնն էթսինիր, պունլար վէք ալա պիլիր իտիլէր, քի քէնտիլէրինէ օլունան սէճատ, հիւրմէթ սէճատէսի իտի, տէյիլ քի թատիմագ վէ գուլլուգ օ քի Ալլահա նալընող խաս տրը. ունու քի, Յովհաննէս բէր ալա պիլիր իտի, նալընըզ հիւրմէթինտէն նաչի, տէյիլ քի օր մէնէյի Ալլահ սէճատ էթտի։ Նոգսա Յովհաննէսի փութփէրէսթլէր մադամընտա թութմալը. ունա քի։ Ազիզ բուն կէլտի։ Վէ իմ իլէ վէ լութֆ իլէ ունու աօլտուրտու։ Թըպդը պու ճէվապլարրն էսասընը բրօթէսթանլարրն կէթիրտիգի տիկէր մահէլլէրէտ վէրիրիզ. Համի (Բ. Տիմ. Զ. 13.) «Լապպ Ալլահընտան եալընըզ գօրդասն, վէ ունա սատէ խըզմէթ էտէսին»։ Վէ (Կ. Բ. 8։ Մ. Դբ. ժ. 20։ Գ. Ղ. Գ. 8.) պունլարրն հէվսինտէ գուլլուգ իպատէթի նալընըզ Ալլահա եազընը. ինանա օլմասընը ունի մախաուս թէնպիհլէր վար տրը։ Իշթէ պու մանայա մէսնի Մարտէլ Հրեշտակապետ Մովսէս մարգարէնին աղիզ թէնինի մուհաֆազա իշխն, վէ իսրայէլ միլլէթի ունա թատիմասն տէյի չէյթանա թէքտիր վէրտի (Յ. Դ. 9.)։

ՊՄԱ. Կաթողիկէ քիլիսէ կէրէք Ալլահն, վէ կէրէք մէլայիքէրին թասվիրլէրինի քիլիսէլէրին խորանլարընա, վէ տիվարլարընա ասըզ, պունլարա իպատէթինի, վէ հիւրմէթինի, պիտայէթինտէն գէլ-ռի իմրա էթմէքտէ տիր. վէ հիչ պիր վագթ, վէ հիչ պիր միլլէթ պունու փութփէրէսթլիք սայմատը, նէ տէ փութփէրէսթլէրին գանթէօնու միսալի հէր միլլէթ վէ սէնատ Ալլահլարընը սիւրէյիլէրինի, նախաստ սանէմլէրինի պիր ատատարա թուվլայըզ, պիր պիրինէ մուհարէպէ էտէն Ալլահլարը պիր հէրզ մահպուս էթտի։ Նասան հա-լի պու եա։ . . . Անճագ մէլայիքլէրին թասվիրլէրինի, Ալլահը զիմ ասըթլարը տէյի, վէ Ալլահ ունարտա սաքին, վէ ունար իլէ գիմ չէրիլիք օլուր տէյի, տէյիլ քի միւքէտտէր օլուր։ Պունլարը

սահիհլիք պայիրսընը չէքէլիմ տէյի սէյիլ. անճագ կաթողիկէ քիլիսէ-սինէ նէգիսանիյէթ իմրա էտիպ, ինանը Ալլահտան սուրթմագ վէ ինանընն ատաթը համիտէլէրինի պոզմագ տրը։ Լաքին պու պահս ա-թիտէքիլէ սիրլէշմէլի քի, աղիզէրին իպատէթի թէսմիյէ օլունուր, վէ ունատան տահա զիյատէ թագվիյէթ պուլուր, չինքի իքիսինին տէ տէյայիլի, վէ սէպէպի քիաֆիսի պիր տիր։ Վէ պիր պիրինէ միւ-[illegible] տիր։

ԵՒՐՄԻՆՃԻ ՖԱՍԼԸ

ԱԶԻԶԼԷՐԻ ՕԼԱՆ ԻՊԱՏԷԹ ԻԻԶԷՐԻՆԷ

ՊՆԲ. ՄէլՈՅԻԲԼԷՐԸ օլան իպատէթի ինքեաբ էտէնլէր, ա-
զիզլէրէ տախի օլան իպատէթի րէտտ էտէրլէր
Պու. պաղտէ, նասըլ քի մէլայիքլէրին հաղզնատա, պիր դաչ՝ իխթա-
լար էթտիք իսէ, (ՊԸ. ՊԼՆ.) օնլարա պիր իքի իխթար տահա
վէ իլավէ էտէրիզ։

Իպատէթ իքի թարղ իլէ նանի տախիլէն, վէ խարիճէն օլապ-
լիր. տախիլէն, նախօտ տէրունի իպատէթ ազիզլէրէ օլուր. հաչան
տէրունէն վէ ֆիքիրլէ պիր ազիզ հիւրմէթ էտէրիմ, նախօտ
մէտ ու սէնա էտէրիմ, վէ քէնտիսինէ Ալլահտան իհտան օլան
ու էհթիչամ իլէն Ալլահ թէչէքքիւր էտէրիմ. նախօտ իպատէթ
տիկիմ ազիզին էֆալը ֆազիլանլէրինի ազլընտան վէ տէրունէն
ֆէքքիւր վէ թէէմմիւլ էտէրիմ. . . . Պունա տախիլէն իպատէթ
իսմինի վէրիրիզ. խարիճէն, նախօտ զատիրէն օլան իպատէթտ
հաչան տախիլէն տուլյզումու, նա տուամը վիճուտիմ իլէ, նա
ղըմ իլէ, պաչըմ իլէ, էլիմ իլէ իճրա էտէրիմ, նախօտ մտածակ
նանի ֆիքիր իլէ օլան տուալար, կէրէք Ալլահ խիթապէն, կէրէք
ազիզլէրէ խիթապէն պիր քիթապը պիլ ֆարզ օղուտուղտան
ղա, օղուտուղում մաստէյի պիրտէ ֆիքիր իլէ թէֆէքքիւր. վէ
խոտ էսարալը իլահիյէյի թէղէքքիւր էտէրսէմ, մտածանան տու
իճրա էտէրիմ։ (Ա. Կորն. ԺԳ. 14. 15.) «Իսմի պու նէ՞ տիր. ես
լէ տուա էտէրիմ, հէմ ֆիքիր իլէ տուա էտէրիմ»։ ճան իլէ լիսանի
էտէրիմ, հէմ ֆիքիր իլէ թէսալի էտէրիմ։ Զահիրէն տուատա հաչան
ազղըմ իլէ, նա ակս իլէ տուա, վէ վիճուտիմ իլէ սէճատ։ Բայէթ,
վէ հիւրմէթ էտէրսէմ, նասըլ քի հէր քիլիսէլէրտէ եէվմիյէ իճրա
տէրլէր։ Պուտա, չինքի ինանան հէմ ճանտան, հէմ թէնտէն ֆիրէք
քէպ օլտուղու իլէն ճան իլէ տախիլէն տուա էտէրիմ. բէ՞ իլէ
հիրէն, քի հէմ թէն, հէմ ճան Ալլահն դուլու օլտուղլարը
էթսինլեր։

ՊԾԳ. Զահիրէն օլան իպատէթլէրին պաղրսը հէմ
հէմ ազիզլէրէ խիթապէն. վէ մուսալի տէրեճէտտ իճրա
պիլ ֆարզ սէճատլէր տուալար վէ սայիրէ։ Պաղլարը տա վէ տրը քի
սատ Ալլահ մահտուս տուր. պիլ ֆարզ պատարաղլար, վաջիբ
ահալար (ուխտ) եէմինլեր, քիլիսէնին թագտիմ ու թագտիմ,
օնլարին քնաֆֆէսի եալընը եարատան Ալլահ խիթապէ օլապիլիր
ՊԾԴ. Տէֆա զահիրէն իպատէթ հէր նէ դատար քի,

[illegible], հէմ մէլայիքլէրէ, հէմ տէ ազիզլէրէ պիր ամէլ իլէ, վէ զահիրէն թագտիմ վէ իճրա օլուրսա, սէճատ վէ իպատէթ էտէնին նիյէթինտէն անլաշըլըր քի, Ալլահա սունուլան սէճատ դուլլուգ սէճատ-
տիր. վէ պու սէճատ սատ Ալլահա խիթապ վէ սատ Ալլահն
ու չէրէֆինէ մախսուս տուր։ Լաքին ազիզլէրէ վէ թաավիրլէրինէ
տախի պու սէճատէյի վէ հիւրմէթի էտէրիզ. պու սէճատ տախի պիլ ա-
խէրէ Ալլահա թագտիմ օլունուր. ամմա օլ ազիզին վասէթասըյլա։ «Ղ.
ղ լսէ ինձ լսէ. որ դձեզ անարդէ զիս անարգէ» զալի իլահիյէյի
Վանի օլուր. եանի սիզի տինլէյէն պէնի տինլէր. սիզէ հազարէթ էտէն,
զանա հազարէթ էթմիշ օլուր։ Իշթէ պունուն իչին տիր քի, ազիզլէրէ
պունան իզզէթ, իպատէթ. հիւրմէթ վէ միւբաճաթ պիլ ախէրէ
Ալլահա թագտիմ օլունուր, վէ պիզ եալընը Ալլահը իսիրը իչին
քէնտի ազիզլէրինէ իպատէթիմիզի թագտիմ էտէրիզ, վէ Ալլահը քէնտ-
ազիզլէրինտէ չէրէֆլէրիզ։ (Ղ.--Ի. Ժ. 16.) զիրա պիր ատամ
Ալլահա սէճատ էտէր, հէմ փատիշահա սէճատ էտէր. պու իքի
սէճատէնին մուամէլէսի զահիրէն պիր մուամէլէ տիր. լաքին Ալլահա
պան սէճատ, դուլլուգ սէճատի օլտուղու, վէ տիկէր սէճատ հիւր-
մէթ սէճատսի օլտուղու։ Քէզալիք Ալլահա, վէ ազիզլէրէ օլան սէճ-
տէլէրին ֆէրզի եալընը նիյէթինտէն պահս օլունուր։

ՊԾԵ. Իիւլասէ ազիզլէրէ օլան իպատէթ պաչգա տէյիլ, անճագ
պիր հիւրմէթ, վէ բայէթ տիր. քի պիզլէր ազիզլէրէ սունուպ, պիլ
տէրէ Ալլահը օնուն իլէ թէքբիր վէ թաազիմ էտէրիզ, նախօտ Ալ-
[illegible] իպպէթ էթմէք նիյէթիյլէ [illegible] իպատէթի էտէրիզ։ Պիլ տիկ-
[illegible] իչպու ազիզլէրէ օլան իպատէթ մաստէյի ազայիտի տինիյէյէ մի-
[illegible]ազիզ տիր. վէ Աստուածաշունչարը էքսերիսի տէ վէ քիլիսէնին
[illegible]իզ աթընա մէպնի, ազայիտի տինիյէտէն օլան պիր խուսուս տուր
[illegible]։

ՊԾԶ. Պունլարը պէօյլէ իխթար էթտիքտէն սոնրա, խթէր սաղ
[illegible]ունլար, խթէր էօլմիշ օլտունլար. ազիզլէրէ օլան իպատէթիմիզ
նախօտ հիւրմէթիմիզ. նա տուա էտիպ օնլարին միյանճըլըղը տի-
[illegible]մէքտէն, նա քէմիքլէրինէ իդրամ, նա թաավիրլէրինէ բայէթտէն
[illegible]պարէթ տիր։ Իվվէլա, սաղ նախօտ էօլմիշ ազիզ օլտուն իքիսի-
[illegible]ն վիչ պիր ֆէրզի եօգ տուր։ Սանկին օնլարա հիւրմէթ ճայիզ
[illegible]։ Սալիսէն օնլարա տուա էտիպ, օնլարը չաղըրմադ, վէ միյան-
[illegible] թուխմադ ճայիզ տիր։ Բաղիսէն քէմիքլէրինէ, խամիսէն թաավիր-
[illegible] իպատէթ։ Վէ պունլարը պիրիր պիրիր ազիզ քիթապտան,
[illegible] Ալլահն չիֆահէն քէլամնտան, վէ կամողիկ քիլիսէնին թաաս-
[illegible] վէ ուսուլի պատիմնտան թաատիպ վէ պէյան էտէրիզ։

ՊԱՊԸ ԵՎԱՆԳԻԼ

ԱՋԻՋԼԻԸ ԿԵՐԵՑ ՀԱՅԱԹՏԱ ՕԼՍՈՒՆԼԱՐ, ԿԵՐԵՑ ՎԵՆԱԹ ԼԹՄԻՆ ՕԼՍՈՒՆԼԱՐ, ՀԱՆՃԱ ՍԱՂ ՏԸՐԼԱՐ, ՎԵ ՔԻՆՏԻ ՄՈՒԱՄԵԼԵԼԻԵՐԻՆՏԷՆ ՀԱՆՃԱ ՏՈՒԻ ՕԼՄԱՋԼԱՐ, ՎԵ ՄԵԼԱՅԵԹԼԷՐԷ ՊԷՆՋԷՐԼԷՐ

ՊՄԷ. Ինսան հէմ թէնտէն, հէմ բուհտան միւրէքքէպ պիր զաթ տըր. բուհ սատէ (պարդ) սաքի վէ գայիլ, եանի թաղսիմ դապու էթմէդ վէ ամէլէ միւդթէտիր պիր զաթ օլտուղունտան, թէնէ հայաթ վէրիր. վէ պիր միւտատէթ օլ թէն իլէ պիր վիճուտ օլուպ, քէնտի ամէլէրինէ մալիք, վէ մութասարրըֆ օլուր. վագտա թէն վասէթասըյլա թէնանի, վէ հիսմանի ամէլէրի իշլէյէն եինէ օլ բուհ տուր, լաքին բուհանի իշլերէ պիլ ֆարդ. տիւշիւնմէյէ, խաթէմէյէ, թէվէքքիւր էթմէյէ, թէնին ճանա հիչ պիր եարտըմը օլմատըզընտան մատէ ճանա պարը կիրան օլուր. վէ սըզընթը վէրիր, հէմ բուհ փաքա սէրպէսթճէ մուամէլաթընը իճրա էթմէյէ էնկէլ օլուր. Իչպու բուհ վագտթ կէլիր (օնատա կիւնահ, սէպէպի քնաֆի օլարագ) ամ Ալլահըն էմրիյլէ արդատաչը պուլունան թէնտէն այրըլըր, հէմ դատար արդատաչըղա պէնտէն, մաաթէէսսիւֆ այրըլըր. պու աղրը վէ էսէֆ իլէ այրըլմայա ֆէյլէսոֆլար եօլիմ եա մեմար թաղիր տէրլէր. Նասըլ քի պիրիկքտէ տուրմալարընա տա եանի բուհուն դուվ վէթիյլէ թէնին, վէ ճանըն պիլ իթթիֆաղ ամէլ վէ հարաքէթի բասանիյէյի իճրա էթտիքլէրի հէնկեամէ, հայատ եա եօմիր թաղիր տէրլէր. Պու էօմիր Ալլահըն էմրինէ մէրպութ օլտուղունտան, ինսան պիր տագիդէտէն տիկէր պիր տագիդէյէ էօմրիւնիւ տէվր էմմէք իչին, Ալլահըն էմրի միւնզամմ օլմասը մութլաղ լազըմ տըր. պու տագիդէտէն տագիդէյէ, սանիյէտէն սանիյէյէ հայաթըմըզընտան մավը ու ընգըլասընա պիղ վագթթ իսմինի վէրիրիպ.

ՊԾԸ. Ինսանընն ճանը բուհ իքէն թէն իլէ պիրլէշտիյինան պիր եիւք պիրինա կիրմիշ կիսի օլուր. զանմէթ տույար, պու եիւքտ ազատ վէ խէլաս օլատուղու կիսի, սատէ վէ սաքի օլան պու բուհ էվէլքի իւմինի, վէ ֆիքրինի սապլար. չու ֆէրդ իլէ քի, սալիհ լոս ախրէթտէ արթըգ կիւնահ իշլէմէյէ դատիր օլամագ. վէ տայիմա Ալլահա մալիք, վէ էհթիշամընա լայըգ օլուպ, բատպընա մէտահ ու մանա օգուր. էյլիքտէ միէսսէս օլմուշ օլուր. Թըսպգը մէլայիքլէրի բուհու կիսի, քի տայիմա էյլիկէ մէյյալ, վէ ֆէնալըզը մուհալ տըր Իրթիքեապ էթմէդ վէ էսէմէդ.

ՊՄԹ. Գունու խապաթ էտէլիմ. Սագուկեցիլէր Քրիստոս էֆէնտիմիզէ սիւալ էթտիլէր քի, (Մաթթ. Ի.Բ. 25. 32.) «Իլիմիզտէ ենտ

ոի գարտաչլար վար ըտըլար, իլքի պիր գարը ալտը. վէ էօլտիւ. վէ չիւնքի էվլատ պըրագմատը, քէնտի գարըրտըր գարընտաչընա թէրը էթտի, քէզա իլքինճիսի, վէ իւչիւնճիսիսի եէտինճիսինէ գատար, վէ հէվիսինտէն սոնրա գարը տախի էօլտիւ. չիմտի ախրէթտէ եէտիսինէն հանկիսընա գարը օլաճադ. զիրա հէվտի տէ օնու ալտը, ձէվապ վէրտի օնլարա Ցիսուս վէ տէտի, ա չաչզընլար. Նէ քիթապլարը պիլիրսինիզ. Նէ տէ Ալլահըն հիքմէթինի, զիրա ախրէթտէ նէ գարը ալըրլար նէ էրքէյէ կիտէրլէր. Իլա կէօյտէ մէլայիքլէր կիպի տիրլէր վէ ախրէթ իչին Ալլահտան սիզէ սէօյլէյէնի հիչ մի օգուտատընը, պէն Արրահամըն Ալլահը, վէ Իսահակըն Ալլահը, վէ Յակոբուն Ալլահընըմ, վէ Ալլահ էօլիլէր Ալլահը տէյիլ. Իլա տիրիլէրին». Բրիստոսուն տա սէօզլէրինէ պադարսադ ազիզլէր պատէլ վէֆաթ սաղ վէ մէլայիքլէր կիպի տիրլէր. Մատէմ քի մէլայիքլէր հէր պիր մուամէլէյէ միւդթէտիր իսէլէր. ազիզլէր քէզա միւդթէտիր տիրլէր. Պու վուդուաթը (Դ. Թագ. Ի. 36.) տահա էթրաֆլըճա եազար. քի «Տիրլէր. Էօլմէյէ միւդթէտիր օլամագլար. զիրա մէլայիքլէր իլէ պէրաբար տիրլէր, վէ Ալլահ էվլատլարը... զիրա օնա (Ալլահա) հիչ իրսի սաղ տըրլար».

ՊԿ. Խոշ Նովը. վէ եղիա էօլմէզտէն տիկէր էօմրէ թահվիլ օլտուլար. (Եբր. Ժ.Ա. Ե.) «Ինան իլէ Նովը կէչտի, քի էօլիւմ կէօրմէսին, վէ հիչ պիր եէրտէ պուլունմադ ըտը. զիրա Ալլահ օնու տիկէր (էօմրէ) թահվիլ էթտի. վէ թահվիլ օլմազտան, Ալլահ քէնտիսինէ հազզ էթտիյի միւշահատէ օլունտու». Եղիա իչին (Դ. Թագ. Բ. 1.) «Վէ իշթէ աթէշէյէն արագա, վէ աթէշէյէն աթլար իքիսինէ արասընտան կէչտիլէր. վէ Եղիա հարաքէթ էտէրէք, կէօյէ չըգտը». Պարէ բրոթէսթանլար, Նովը իլէ Եղիայը քէնտիլէրինէ միյանճ թութայըտըլար ֆէնա օլմադ ըտը. չիւնքի սայիր ազիզլէր էօլմուշ իսէլէր. պունդար տահա սաղ տըրլար. (Մաթթ. Ժ. 28.) «Մնարտան քի թէնի էօլտիւրիւր. վէ ճանը էօլտիւրէմէզլէր, գորգմայընըզ իրա սիզ տահա զիյատէ օնտան գորգունուզ քի, հէմ թէնի հէմ ճանը ճէհէննէմէ գայպ էթմէյէ գատիր տիր». Տէմէք քի ճան հիչ պիր վագթթ էօլմէդ տիր.

ՊԼՊ. Գունու հէր միլէթ, տէյիլ պիր եալընըզ քրիսթիյանլար. փուրիսիէլսթլէր պիլէ դապուլ էտէրլէր քի, ինսանըն ճանը թէնտէն այրըլտըղընտա քէմալէթլէրինի, իասիյէթլէրինի տահա սէրպէսթ, վէ մահպէսատէն, վէ դաֆէտտէն չըգմըշ կիսի, տահա զիյատէ ազատ օլարա, իճրա էտէճէք տիր. բանական փիլիսոֆայութիւնու մուզտա (Մ. Ցուց. ԱՆՄԵՌԵՆ ԵՎ...) Կիկերոնուն սէօզլունի. օգուտ, «Հէր մէլէթլէրին ինտինտէ միւսէլլէմ պիր իթիֆաթ տըր. քի թէն ճանտան այրըլտըղը կիսի, էօլիւլերին ճանլարը ազատ օլուպ, դուրթուլմադ տըրլար». Քէզա. (Ինն. Բ. 7.) «Ալլահ օնուն եիւզիւ

նէ սաղլրգ նէֆէսինի իւֆիւրտիւ , վէ ինանա սաղ ճանլը օլտու ։ [illegible] սահինլիյի ֆիքիրտէ էյի հրֆպ էթմէլի , զիրա իլէրուտէ ադիզլէրէ օլան հիւրմէթ , վէ ուզուտիյէթ , վէ օնլարա տուա էտիպ օնլարը չաղրմագ , վէ չէֆաաթլարընը տիլէմէք պանօրնա լազըմ տրր ։

ՊԱՊԸ ԾԱՆՆ

ԱԶԻԶԼԷՐԷ ՕԼԱՆ ՐՈՒՀԱՆԻ ՀԻՒՐՄԷԹ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

ՊԿԲ . Աղիզլէրէ օլան բուհանի հիւրմէթ տէմէմիզ . սայիր տիւնիանվի , վէ փօլիթիզանա օլան հիւրմէրիւտունեն այրրա էթմէք իյին տիր ։ Տիւնեանվիճէ փօլիթիկա հիւրմէթ փատիշահլարա , վէ սայիր բուէսսայը բուհանիյէյէ , վէ ճիսանիյէյէ եէվմիյէ օլուր . օ քի գայտէյի ինսանիյէթտէն , վէ թասլիի նօմատան նէշաթ էտէր ։ Մէլայիքլէրէ , եախօտ ադիզլէրէ օլան պու բուհանի հիւրմէթ պաօշդա պիր չէյէ մէպնի տէյիլ . անճագ Ալլահա վէ Ֆրիստոսա իդզէթ ու իդրաա օլմասը իյին տիր . օ քի ճանըմրդա ֆայիտէյի պիր մատտէ ատտ օ լունմուշ . վէ օնուն իյինտէ պուհա բուհանի , վէ էվէլքինէ հիսանի իսմինի վէրիրիկ . քի նասաա իսպասաք նամը վէրիլիր , վէ բուհանի խըզմէթ թասլրինի այրը ։

ՊԿԳ . Աղիզլէրէ հիւրմէթ վէ իսլատէթ , կէրէք սաղ օլտուկլար վէ կէրէք էօլմիշ օլտունլար , ճայիզ տիր . էկէրչի ադիզ տիրմասա պու հիւրմէթին օլտուզու թէպէյիւն էտէրսէ . պագալըմ ([illegible] 2.) Աբրահամ իւչ ատէմ կէօրտիւիւ կիսի եէրէ գափանըպ [illegible] տէ գըլտը , հէմ հիւրմէթ էթտի ։ (Տեռ. ՊԽԱ) քէղայիք Ղոմա ([illegible] ԺԹ. 1.) իքի մէլայիքէ սէճտէ գըլտը , վէ հիւրմէթ էթտի . ([illegible] ԻԲ. 31.) Բաղասամ հրնչատա սէճտէ գըլտը , հիւրմէթ վէ իսլաթասաթ էթտի . (ՊԽԱ.) ։ Յեսու (Ե. 15. 16. 17. եւն.) մէլէյէ սէճտէ գըլտը , վէ տուրտուզու մանալին ադիզ օլտուզունու մէլէք [illegible] սունա պիլտիրտի . օ տա հիւրմէթինտէն նաչի , այագ գապալարը չարգարտը ։ (Դ. Թ-ֆ. Դ. 37.) « Վէ գարը իչէրի կիրտի , վէ օնան [illegible] յագլարընա գարանըպ , օնա սէճտէ գըլտը » ։ Եանի Սոմնայը գարնը օղլունու Եղիսէ մարդարէ տիրիլթտիկի իյին , անասը հէրչ գարիանըպ , օնա սէճտէ գըլտը , հէմ չօճուզու տիրիլթմէսէն սէճտէ գըլտը ։ Եղիսէ մարդարէ Ալլահա տուայա տուրտու (34.) « Վէ բասպա տուայա տուրտու » ։ (Եւէյ. ԻԳ. 20.) « Իյթէ պէն մէլէյիքի էսնիանա տէ կէօնաէրէէյիմ , քի սէնի գրլաղուզլայանագ տրր . . . օնա տիզ դաթ էթ , վէ սէօզիւնիւ տինլէ , օլմայա քի բայէթսիզ պուլունա [illegible] պրն . . . վէ պէնիմ իսմիմ օնտա (մէվճուտ) տուր » ։ (Դ. Թ-ֆ. [illegible] 3.) « Էլի պաչը (ֆիմնապետ) Եղիայա կէլիպ տիզ չէքանի [illegible]

նէն հուզուրունա , վէ օնա ռիճա էթտի , Եղիա Ալլահէն ադիզ պիր [illegible] էյի իտի , փատիշահ տէյիլ իտի , սէրասկէր , եախօտ պէյ տէյիլ իտի . պու ճիւմլէ էլի պաչը կէլտիկի կիպի , օնտա Ալլահէն նուֆուզ [illegible] վէ թէվճիճիւհիւ վար տրր տէյի , օնա սէճտէ գըլտը ։

Պիր փատիշահ քէնտի նիզամընը վազ էտէր . վէ թէպաաթընա [illegible] էտէր . քի հէր քէս մուճիպինէ հարէքէթ էթսին . մուղայիրինա պուլունանլար միճազաթ կէօրիւրլէր , վէ նիզամընտա հարաքէթ [illegible] փատիշահէն թէվճիճիւհիւնիւ , վէ միւքեաֆաթինը միւթէլ[illegible] օլտուգլարը միսիլլիւ , Ալլահ քէնտի սէվկիւլիւէրինէ հիւրմէթ [illegible]ասընը իսթէր . վէ հիւրմէթ էթմէյէնլէրին տէ ճէզասընը իսթէր ։ [illegible] ժ. 16.) « Միղի տինլէյէն սէնի տինլէր . սիզէ հագարէթ է[illegible] պանա հագարէթ էտէր » ։ Միւքեաֆաթ վէ միճազաթ Ալլահէն գ[illegible]ուզու նիզամէն պիր պիրինէ զրտա իքի մուամէլէլերի տիր . վէ [illegible] պիրինէ մէրպութ տուր ։ Էկէրչի թէնպիհէ մուղայիր կիտէն քիմ[illegible] միճազաթ վար իսէ . տէմէք քի իթաաթ էտէնէ տէ մութլագ [illegible] ճեաֆաթ օլաճագ տրր ։ (Նլէյ. ժ. Զ. Յ.) Նասաա , վէ Աբիւթ [illegible] էսին էմրինէ գարշը գօյուլար . զիրա թախսիս օլմայան աթէչ[illegible] ռուբուտաա աթէչ գօյուպ , խորանա կիրտիկէր իսէ , Ալլահ ա[illegible] կէնտէրան , վէ իքիսինի տէ եաղտը . Մոլսէա պուտնու կէօրիւպ [illegible] « Հէր քիմ պանա եանաշրրսա , պէն օնար իլէ ապիզլէնէճէ[illegible] » ։ Էլի պաչը Եղիայա հագարէթ էթտի , վէ մայէթինտէ պուլունան էլի ասքէրին պաչընա կէօյտէն աթէչ եաղտը ։ (Դ. Թ-ֆ. Ե. 9. 10.) պունլարընը գապահանթը նէ իտի . քի պու ճէզայա չարվըչ[illegible] . էլի պաչը Եղիա մարդարէ սաղրն պաչընտա գիմուրտրէն [illegible] կէլիր , վէ օնա տէր . « Նա Ալլահէն ատէմ փատիշահ սէնի [illegible] իսկէյօր էն աչաղը , Եղիա ճէվապ վէրիպ էլի պաչրյա տէտի . էկէր[illegible] ատէմի իսէմ պէն , կէօյտէն աթէչ էնսին , վէ սէնի վէ էլ[illegible] նէսին . վէ կէօյտէն աթէչ էնտի , վէ օնու , վէ քէնտի էլի[illegible] էտի » ։ (Անք. Բ. 23.) « Ն'լ կնդակ , ել. կնդակ , Ռեդէլ չօ[illegible] ղարընընն դըրդ , էլիսի Եղիսէ մարդարէյի զէվզէնտիքլէրինտէ , Եղիսէ օղլարը թէքտիր էտէր , վէ անինտ օրմանատ իքի թանէ ա[illegible] զ զարադ , օնլարատան գըրդ իքի թանէ չօճուզ բարչալատրլար » . [illegible] , Ալլահ քէնտի ադիզլէրինէ հիւրմէթ օլմասընը իսթէր . վէ [illegible] խոչանը ։ Տէմէք քի ադիզլէր իսթէտիքլէրի միւքեաֆա[illegible] ճախօտ իսթէտիքլէրի միւճազաթը Ալլահատան ալապիլիսօրլար ։ [illegible] իչին ինատան ադիզլէրէ հիւրմէթ , վէ բուհանի իսլատէթ տուա[illegible] ճայիզ տիր ։ Տիկէր պիր իսպաթ . Սաուզ փատիշահ տիւշմէն [illegible]ուլարընատան գուչատրլարագ գօրդատու վէ Ալլահատան տիլէտի , քի [illegible] նէ օլաճաղընը քէնտինէ սլկան էթսին , լաքին Ալլահ նէ բիւ[illegible] , նէ իլնամ , նէտէ վէյզամպէրլէր վաէթթասրյա օնա պիր ճէվապ [illegible] Սաուզ պիր ճատու գարրյա միւրաճաաթ էթմէյէ մէճպուր

օլտու։ պու գարրտան Սամուէլի խթէտի, Սամուէլ իսկ էօլմիշ ի-
տի։ (Ա. Թագ. ԻԸ. 11.) «Վէ դարը տէր (Սաուղա) քիմի գալտը-
բայըմ սանա, վէ (Սաուղ) տէր, Սամուէլի պանա գալտը, վէ դա-
րը Սամուէլի կէօրտիւ, վէ պէօյիւք սէտա իլէ չաղըրտը։ վէ Սաուլ-
ղա տէտի։ Նիչին պէնի ալտատիրն։ հալան սէն Սաուղաուն, վէ դա-
տիչան օնա գօրգմա տէր։ քիմի կէօրտիւն օէօյլէ։ վէ դարը օնա տէր
եէրտէն չրգմըշ Ալլահլար կէօրիւյօրում, վէ օնա (Սաուղ) նէ պիլ-
տին տէր, տոս տոզրու պիր ատամ եէրտէն չրգմըշ։ վէ իւղերինէ
մէշլան աթմըշ։ վէ Սաուղ պիլտի քի, օ Սամուէլ տիր։ վէ եիւղին
գօյու եէր եիւզերինէ տիւշտիւ, վէ օնա սէճատ գրլտը։ վէ Սամուէլ
Սաուղա տէր։ Նիչին գալգմամ իչին պանա էղիչէթ վերտին։ վէ Սա-
ուղ տէր։ փէք սըգըլմըշըմ, վէ փութփէրէսթլեր պէնիմ իլէ էնի-
լէշիօրլար։ վէ Ալլահ պէնատէն այրրտը։ վէ պէնի նէ փէյղամբերլեր
իլէ, նէ բիւյալար իլէ տինլէտի։ վէ չիմտի նէ եարայատաղրմը պանա
կէօսթէրէսին տէյու, սէնի չաղըրտը, վէ Սամուէլ տէր։ պէնատէն նէ
սիւալ էսիյօրսուն, Ալլահ սէնատէն այրլտը վէ արգատաչը իչէ պի-
լէշտի, վէ բապպ նասըլ քի պէնիմ վասէթամ իլէ սէօյլէտի իսկ։ Սա-
նա էթտի, վէ սէնին փատիշահլըղընը էլինտէն պէօյլէճէք։ վէ Սա-
նու սէնին արգատաչը Դաւիթէ վերէճէք։ գիրա բապպը սէնին
տինլէմէտին, վէ օնուն հըրբընը էօրթիւրիւ Ամաղիկէ իթրա
տին։ օլ սէօզ իչին պու չէյի բապպ սանա պու կիւնտէ էթտի։ վէ
բապպ իսրայէլի սէնին իլէ պէրաբէր փութփէրէսթլերին էլինէ թէկ-
լիմ էտէճէք։ վէ եարըն սէն, վէ էվլատլարըն տիւշէճէքսինիզ։ վէ Սա-
իսրայէլ օրտուսունու բապպ փութփէրէսթլերէ վերէճէք։ . . . Սա-
ուղ Սամուէլին (պու) սէօզլերինատէն փէք զիյատ խէֆվ էթտի։
Գունլարը սէօյլէյէն Սամուէլ մարգարէ տիր քի, էօլմիշ իսկ։ Սա-
տէյի գապուլ էտէն եինէ օլ էօլմիշ ազիզ տիր։ վէ Ալլահն էսրա-
ըընը, վէ նէ էտէճէյինի խտալեր վերէն եինէ օլ ազիզ տիր։

ԳԿԴ։ Գու վուգուաթտան չունլար իսթիխրաճ օլուր։ Նէյլէյա,
Սաուղ Ալլահտան կէրէք բիւյա իլէ, կէրէք իչտամ իլէ, կէրէք հա-
յաթտա օլան մարգարէլեր իլէ տիլէտիկինի տիլէտի։ Սանկին մարգա-
տինէ մուվաֆֆաղ օլմատըղը իչին, ճատու գարը վասէթատ իլէ օ-
նու տիլէտի։ Սալիսէն Սամուէլ Ֆիէլ հագիզէ տիրիլտի։ Բաղիէն Սա-
ուղ Սամուէլի պիլտիկի կիպի, օնա Ալլահն ազիզ փէյղամբերի, վէ
սէվկիւլիւսիւ տէյի, հուզուրունտա եէրէ գաբանարագ։ օնա սէճատ
գրլտը։ Խամիսէն փէք զիյատ սըգըլմըշ օլտուզունտան չարէսիզ
պուլմագ իչին Ալլահը, քի քէնտիսինտէն եիւզ չէվիրմէյ իսկ։ գա-
ղէպինտէն թէօքին, վէ թէմին էթմէք իչին Սամուէլ արգատաչ
վէ օնուն չէֆաաթընը բիճա էթտի։ Սամիսէն պու ազիզ։ Ալլահ
Սաուղտան կիւճէնտիյինի, վէ էօլտիւքտէն օօնրա պաչրնա կէլինտէ
թէէվքէլի տէ պիլտիկինի, վէ իլերիտէ Սաուղուն փատիչահլըգընը

իթթիլ պէօյիւնէճէյինի։ վէ Սաուղ։ վէ էվլատլարը մուհարէպէտէ
տիւշիպ էօլճէյինի խապէր վերիր։ Իչթէ պու քէրամէթլերին հէ-
ֆիսի Ալլահն ազիզլերինտէ վար տրը տէյի։ վէ Ալլահն իշնիյլէ ա-
զիզլէր ինանը թէէլիքլէտէն։ վէ մէշաղաթտան դուրթարըրլար տէ-
տի։ վէ միլանենբլրգ էթմէյէ միւղթէտիր տիրլեր տէյի։ Սաուղ պիլ-
տիկի իչին։ օտա Սամուէլ էօրմիշ իլէն։ օնա հէմ սէճատ։ վէ բա-
յէթ էթտի։ հէմ չէֆաաթընը տիլէտի։ օնա ադրնտը։ օնտ միւրա-
ճաաթ էթտի։ Հարտատ Սաուղ մատու գայրրատան քէրամէթ ուսմուշ
վէ օնա տա միւրաճաաթ էթմիշ իսկ։ մարգարէլերին։ վէ ազիզլերին։
ճատը դարը գատար տա մը Ալլահն ինտինտէ հասիյէթլերի եօգ
տուր։ (Եզէք. ԻԷ. 31.) Յակոբ։ քի իսրայէլ թէսմիյէ օլունմուշու-
տա։ Մոսէսին ասատրնա սէճատ գրլտը։ «Վէ իսրայէլ տոտն (հա-
նի Յոսէֆի օղլունուն) ասատրնը պաչրնա սէճատ գրլտը»։ Պիր փէ-
սէր քի էօլմէյէ եադլաչրը։ էվլատընա եէմին վերիրսէ։ քի քէմիք-
լերիմի Մըսրը տիյարընտա պրրագմայասըն։ վէ տէօնիպ։ օնա եէ-
մին էթտիրիրսէ։ օտա եէմին էտէրսէ։ վէ օնուն իւղերինէ միւհթէ-
րէս։ վէ միւսինն փէտէրի դաղրպ։ օղլունուն ասասընը պաչրնա
սէճատ գրլարտա։ պու սէճատ իսմանտան նէչաթ էթմիշ օլմագ մը։ Վէ
պու հիրմէթ։ վէ իսպատէթ օլմուշ օլմնգ մը։ Վէ պիլ տիսէրէ պու
սէճատ օլ դուրու ասայա բայէթկն մի տիր։ Եօղսա օլ ատատա սա-
տին Ալլահն թէմիճճիւհինի մի տիր։

Ագիպ բիթապտա պուտկտր կիպի տանա ասիր չոգ մանէյլէր վար-
տրը։ Գու հիրմէթլերի վէ սէճատլերի։ մէլայիրլերէ։ վէ ազիզլերէ
տունան քիմանլեր։ էկեր ճաթիզ օլտուղունու կէօրմէզսէ իսիլեր։ էվ-
ճէրա քէնտիլեր էթմէզ իսիլեր։ Սանիկին քէնտիլեր փութփէրէսթ օլ-
տուգտան մատտա, Ալլահն սէվկիւլիւլերի օլատագ ըտրլար, հաթտա,
պունլարընն մուատճէլէրինի, քի ըրթէսթանլարա պագարատագ, փութ-
փէրէսթլիք տիմէք օլուր։ վէ պու փութփէրէսթլիյի Ալլահ քէնտիսի
թատիդ էթմիշ օլուր։ զիրա Ալլահն հուզուրունտա օլուգ։ Ալլահ
տիրիրիթ էթմիշ։ վէ պու հիրմէթի։ վէ սէճատլերի կէրէք էտէնի։
վէ կէրէք գապուլ էտէնի թէքտիր վէ թագսիր էթմէմիշ օլուր։ Նէ
աճայիպ հալ։ Նզիայա էլլի պաչը։ նա Ալլահ ատէմի։ տաղտան էն։
սէնի փատիչահ իսթէյօր տէմէսի իւղերինէ։ Ալլահ Նզիայա հագարէթ-
ի սէօյլէյէն քիմսէնին իւղերինէ կէօյան աթէչ եաղտըրըյօր։ վէ օ-
տուր թէլլի էտիյօր։ Նանալ օլուր քի։ ինանմայար Ալլահա մանսուս
տան սէճատ հիրմէթինի վէ իրատատընը քէնտի գուլլարընա ատունայօր-
ուր։ վէ Ալլահ քէնտիսի կիւճէնտիյօր։ հաթտա օլ փէյղամբերին բի-
հանտը։ վէ միսանիրլրը իւղերինէ էօլմիշ չօճուղա ճանընը պաղըլյա-
ուր։ պու նասրլ տույդուսուզ Ալլահ օլմուշ օլուր։ էկէրչի ադիպլերէ
մէլայիքլերէ հիրմէթ էթսէք։ սէճատ գրլմագ փութփէրէսթլիք ի-
սէ։ Նիչին թատիդ էտիյօր։ Նիչին տիլեքլերինի պագարատ էտիյօր։ Գի

հաշա, տէնմէզ. վէ տէրսէք խաթա իշլէրիզ։ (Մ-ղմ. 89.)։ «Զիրա Ալլահ քէնտի ազիզլէրինտէ սաքին, վէ ինչարտա մէտհ օլունուր։ Հաթտա առաքեալլար պիր ատէմի կէօրտիւլէր, քի Քրիստոսուն խսմինէ ճինլէր չրգարբյոր իտի. վէ ինու մէնն էթտիլէր. վէ կէյիպ Քրիստոսա տէտիլէր։ (Մ-ղմ. Թ. 36. 40.) վէ Ցիսուս «Ինչարա տէր. Ինու մէնն էթմէյին, զիրա հիչ պիր քիմսէ եօզ տուր, քի պէնիմ խսմիմ իլէ միճիւզաթլար էթսին, վէ պանա քիմ ինչ էթմէյէ գատիր ինչապիլսին, զիրա ո քի պիզլ գարչը տէյիլ, պիզիմ թարաֆտան տըր. վէ հէր քիմ քի սիզլ պու դիսմ իլէ, քի սիզ Քրիստոսունսունուզ. պիր գատէհ սու իչիրիրսէ, սահիհ տէրիմ սիզլ, քի իւճրէթինի զայա էթմէյէճէք»։ Կէ (36.) «Հէր քիմ քի պու միսիլլիւ չօճուզլարտան (պիրիսինի) պէնիմ խսմիմէ գապուլ էտէրսէ, պէնի գապուլ էտէր։ Վէ ո քի պէնի գապուլ էտէրսէ (եալնըզ) պէնի գապուլ էթմէզ. իլլա ինու, քի պէնի կէօնտէրտի»։ Տէմէք քի Ալլահ թարաֆընտան օլան հէր հանկը ազիզլէ բայէթ, հիւրմէթ, իզզէթ վէ իպատէթ էտէրսէք, հէմ Քրիստոսա, հէմ փէտէրինէ ինչարը էթմիչ օլուրուզ։ Պունու Քրիստոս սէօյլէյօր։ Նէյին վէ նէ՛ սէպէպլէ մէպնի ազիզլէրի իզզէթ վէ իպատէթ օլմայաճադ. [illegible] մէնչարա էթմէյիմիզ Քրիստոսա, վէ պիլ աքսէրէ Ալլահա տըր։ Թրպդը պունուն կիպի (Մ-ղմ. 4. 41. 42.) «Հէր քիմ սիզլի գապուլ էտէրսէ, պէնի գապուլ էտէր, վէ պէնի գապուլ էտէն, պէնի կէօնտէրէնի գապուլ էտէր»։ Տէմէք քի Առաքեալլարա, Մարգարէլէրէ, սաղինլէրէ օլան իզզէթ հիւրմէթ վէ իպատէթ Քրիստոսուն խսմինէ Քրիստոսուն խաթրը չին օլտուզունտան, օլ գապուլիյէթին, օլ հիւրմէթին Քրիստոսա. վէ Ալլահա օլմուշ օլտուզունու Քրիստոս քէնտիսի թասդիզ էտիյօրսա, Ազիզլէրէ օլան իզզէթ վէ իպատէթ Նէյին Ալլահա օլմամըշ լույօր. վէ Նէյին Ալլահա հագարէթ օլմուշ օլույօր. վէ բրօթէսթանչար պու ֆէթվայը քիթապըն նէբէսինտէն ալըյօրլար։ Տէֆա (Մ-ղմ. 41. 42.) Ալլահը ինտինտէ պու ազիզլէրին տէրլէճէ տէրէճէ, [illegible] ազ վէ չօզ իւճրէթ վէ հասիյէթլէրի օլտուզունու Քրիստոս քէնտիսի Ալլահանի ազզը իլէ չահատէթ էտիյօր։ «Ո քի փէյղամպէրի փէյղամպէր խսմինէ, հանի փէյղամպէր խաթրը, վէ իզզէթի իչին [illegible] էտէրսէ, փէյղամպէր իւճրէթի ալըր, վէ ո քի ազիզի ազիզ խսմինէ գապուլ էտէրսէ, ազիզ իւճրէթի ալաճադ, վէ ո քի պու չօճուզլարտան պիրիսինէ եալնըզ պիր գատէհ սու սու իչիրիրսէ (պէնիմ) չակիրտ խսմինէ, սահիհ տէրիմ սիզլ, քի (օլ քիմսէ) իւճրէթի զայա էթմէզ»։ Պու նը տէմէք օլտու, պիր ատէմ ազիզլէր [illegible] փէյղամպէրլէրէ հէր նէ իզզէթ էտէրսէ, չէօյլե քի իզզէթին [illegible] չիչիս, քի պիր գատէհ սու տուր, օնուն պիլէ իւճրէթի վայ տըր. վէ Ալլահտան պու իւճրէթի ալըր. պիզլէր տախի ազիզլէրի, փէյղամպէրլէրի, մէտհիյէթ իլէ տուա իլէ, սէնա իլէ իպատէթ [illegible]

ոլֆլէնտիրիրսէք , Ալլահ պու մուամէլէմիզի Թանսին էտէր . հէմ միւ-
քեաֆաթքը պիզէ իհսան էտէր . զիրա ալիզ Ալլահ իլէ ազիզ տիր .
վ. Ալլահ ազիզլէրիյլէ թէսպիհ օլունտուզունու իսթէր ։ (Ս-ղ. ճԽԹ.)
« Թագի մէտհ իլէ բաղպը մէտհ էտին , [illegible] ազիզլէր ճէմիյէթինտէ
սէնա » օլսուն ։ Վէ (ՌԾ. 1.) « Բաղպը քէնտի ազիզլէրիյլէ թէսպիհ
էյլէյին » ։ Մալիւմ քի , եզիայա հազարէթ էտէն էլլի պաչընը իզզէ-
րինէ կէօյտէն աթէշ էնտիրէն Ալլահ իտի , հազարէթ եզիայա մը օլ-
[illegible] . եօգսա Ալլահա մը օլտու ։ եզիայա օլտու . ամմա ճէզասընը
կէօյտէն Ալլահ քէնտիսի վէրտի . պունուն մուզայիրինտէ տիկէր էյլի
պաչը , քի տէրտինի հէնուզ աթէշտէն եանմը չիւլէ տէօնմիւշ ար-
զատաչընտան ալմը իտի , եզիայա ալէօյիւք հիւրմէթ , իզզէթ վէ սէ-
տ. իլէ եանայտը . պու մուամէլէ քէզա եզիայա , տէյիլ քի Ալլա-
հա օլտու , լաքին երնէ Ալլահ քէնտիսի գապուլ էթտի . վէ եզիայա
կիթ տէյի էմր էթտի ։ Վէ (Դ. Թ-ֆ. Ը. 15.) մարզարէլէրին էվլաա-
լարը եզիսէյէ եէրէ դափանըպ սէճտէ դըլտըլար . քէզալիք եզիսէյէ
դսն սէճտէ իզզէթինի Ալլահ զարըտան զապուլ վէ Թանսին էթտի .
վ. էօլմիւշ օղլունու եզիսէնին վասէթաստըյա տիրիկտի , վէ զա-
ըրյա օնու իհսան էթտի ։ [illegible] տիկէր թարաֆտան չօճուգլար եզի-
սէյի զէվզէնտիկէր իսէ , օլ հազարէթ Ալլահա օլմամըշ իտի , անճագ
եզիսէյէ , լաքին Ալլահէն էմրիյէ օրմանտան իբի ճանավար չըգտը ,
վէ հազարէթ էտէնէրի փարչալայըպ թէլէֆ էթտի . տէմէք քի կէրէք
[illegible] , կէրէք հիւրմէթ , կէրէք իսլատէթ , քի ազիզլէրէ օլուչար ,
[illegible]ը հէփսի այնի Ալլահա օլմուշ օլուր ։ Քէզա պիր հազարէթ ա-
զիզլէրէ օլսա պիզէ ախէրէ Ալլահա օլմուշ օլուր ։ Նէյին իտի ազիզ-
լէրէ օլան ուսուտիէթ Ալլահա հազարէթ օլմուշ օլաճագ . սէպէպի-
[illegible] պիզէ մէյօրուզ ։ Հաթտա Քրիստոս սալիհլէրին եէր եիւզիւնտէ
զիզլէրէ էթտիքլէրի էյլիքլէրին հէփսինի քէնտի նէֆսինէ օլմուշ առտ
[illegible]տիյօր . քէզալիք քէօթիւլէրին ամէլլէրինի . քի ազիզլէրէ էթմիշլէր
վ էնտի նէֆսինէ օլմուշ կիբի թուրթույօր ։ (Մ-դ. Ութ. 35.) « Զիրա
[illegible]ընպարմ , պէնի տօյուրտուսունուզ . . . » ։

ՊԿԵ . Գափտէյի ումում վէ Թապիաթ նօմոսու պունու եէվմիյէ
պիզէ էօյրէտիր . պիր ֆարզ պիր ատէմ պիր անանրն չօճուզունու
[illegible] , եախսա պիր տօսթ պիր տօսթունուն էվլատընա իզզէթ վէ
[illegible] էտէրսէ , մէկէր օլ անայա հազարէթ մի էթմիշ օլուր , եա-
խսա օլ տօսթունա հազարէթ մի օլմուշ օլուր ։ Եա ազիզլէր , քի Ալ-
[illegible] էվլատլարը վէ տօսթլարը օլմուշլար . (Ս-ֆ. Ը.) « Ազիզլէրէ
Ալլահ էվլատլարը օլսունլար (տէյի) սէլամիյէթ վէրտի » ։ Եա ազիզ-
[illegible]էր Քրիստոսուն տօսթլարը տրրլար . (Ս-ֆ. ԺԵ. 14. 15.) « Սիզ պէ-
[illegible]նի տօսթլարըմսընըզ , սիզլէրի տօսթ չատրրտրմ » ։ (Ս-ղ. ճԼԸ. 17.)
« Սէնին տօսթլարընն եա Ալլահ , չէրէֆլէնտիկէր » ։ Քրիստոս Ագիզ-
[illegible] խօշլանմազ իմիշ . նիշին էօյլէ իսէ Թափօր տաղրնտա չէրէֆ-

լենաի իսէ։ Մովսէսի վէ եղիայը եանընա էէլպ էթմիշ։ (Մ-դ. Դէ. 2. 3.)։

¶Կ9. Մէլայիքլէր պահարնտա (¶Ի.) չէյթանլարդն ինսանա քէօթիւլիք էթմէյէ միւգթէտիր օլմալարընտան, մէլայիքլէրին տախի ինսանա էյիլիք էտէպիլիր օլտուղունու թասդիգ էթտիրմիզ միսիլիւ։ կիւնահքեար, վէ մէքրուհ սաէմլէրէ նէ հադդ իլէ վէ նէ սէպէպտէն լանէթ էտէրէք օնլարտան իգրահ վէ իճթինապ էտէրսէք։ Թըպդը օլ սէպէպլէրին մուղալիրի պուլունան սէպէպլէրտէն նաչի։ սաին։ վէ ազիզ ատէմլէրէ հիւրմէթ։ վէ դիքրլէրինի էպէտ վէ էտրաֆ մախսուսլէրինի թէքրիմ, վէ թազիմ էտէրիզ։ (Ս-ղ. Ե. 7.) «Բէտտ էթտին հէվի օնլարը։ քի էտէպտիղիք էտէրլէր»։ (Մ-դ. Ին. 41.) Գրիստոս սոլ թարաֆտա տուրանլարա «Գէնտէն կիտին։ եա լանէթ-լէնմիշ քիմսէլէր էպէտի աթէշէ քի չէյթանա։ վէ հէվի մէլայիքլէրի-նէ հազրրլանմըշ ոըր»։ տէր։ Ինչալիր ինսան կիւնահքեար ատէմլէ-րէ լանէթ օգուր. օնլարտան վէ իգրահ էտէր։ վէ պու իգրահ չէյ-թանա վէ կիւնահքեարլարա հէր նէ գատար դիյատ օլուրսա։ «Ի գատար տա Ալլահա մազպուլ տուր վէ ֆաղիլէթ սայլըը։ Ինչալիր Ալ-լահդն խաչլանդրդը կէրէք մէլայիքլէրէ։ կէրէք սալիհլէրէ։ Էվվլու Ալլահ քէնտիսի ինսան ու իքրամ էթմիշ։ (Մ-դ. Ին. 14.) «Ինչալիր վէտէրիմտէն միւգարիքլէնմիշլէր։ ոիւնեանդն պիտայէթինտէ պէ-րի սիզ հազրրլանմըշ ճէնէթէ մալիք օլուն»։ (Ակ-ղ. Ին.) «Ալ-լահա վէ ինսանա սէվգիւլիւ։ Մովսէս քի զիքրի սէնա իլէ ոիզ»։ (Ս-ղ. ճԺԱ. 7.) «Սալիհ քիմսէնին զիքրի էպէտի օլաճագ»։ տէ-մէք քի։ ազիզ հէր նէ գատար իզզէթ էտէրսէք Ալլահա մազպուլ օլուր։ պունլարդն հէվսինին, եանի ազիզլէրէ հիւրմէթիմիզին։ վէ սէճաէլէրիմիզին սէպէպի չիւնքի ազիզլէրէ օլան իզզէթ վէ կիւրմէ-թի Ալլահա օլմուշ սայարդը։ դիրա Ալլահ ազիզլէրինտէ սաքին տիր։ (Ս-ղ. Ե. 12.) «Վէ սէն (Ալլահ) օնլարտա սաքին օլաճագսըն»։ (Ճ-ղ. ԺԵ. 4.) «Սիզ պէնտէ տուրուն, վէ պէն սիզտէ»։

¶Կէ. Կաթողիկէ քիլիսէնին ազիզլէրէ օլան իզզէթ վէ իգրահ-թի։ քիլիսէ թէվարիխինտէն ըանա միւսթէպան օլուր։ Տիւնանդն հէր պիր էթրաֆընտա։ հէր պիր չէհիրտէ։ հէր պիր գատա վէ քէս-լերտէ։ վէ հէր մահէլլէրինտէ ազիզլէրին իսմինէ վէ իզզ ու ճէ-էֆի իլին մունթազամ սուրէթտէ եաբըլմըշ օլան քիլիսէլէր պու սանի-յէ չահատէթ։ վէ թասդիգ էտէրլէր։ վէ աթալարըմըզտան իշպու-մուգատտէս ատէթի բուհանիյէի ալարագ։ պիզլէր տախի կիւնլէրի-միզտէ պու ազիզլէրին իսմինէ միւճէտտէտէն քիլիսէլէր ինչ-էսկո-բուզ։ քիմի Ատուանածին իսմինէ քիմի Մարդարէլէր իսմինէ։ քիմի Առաքեալլար իսմինէ։ քիմի Մարտիրոսլար իսմինէ։ քիմի կուսանդլար իսմինէ։ «Օրհնեցէք զՏէր յօրհնութիւն նոր։ օրհնութիւն նոր յեկե-ղեցիս սրբոց»։ Բաղալը մէտհ էտին։ ինա սէնալէր պուտ ազիզ-

ւեր քիլիսէլերինտէ։ Իշթէ ազիզլերին եօրթուլարը։ վէ էյամը մախ-
սուսէլերինտէ իմրա օլունան սալթանաթը բուհանիյէ վէ ըէսմիյէնին
քեաֆֆէսի պու իթիգատա մէպնի տիր։ Տէֆա։

ՁԿԸ. Պու իթիգատա մէպնի տիր քի։ Ազիզլերին քէմիքլէրինի
պէօյիւք խանիշ վէ արզու իլէ մագթէլլէրինտէն աթալարըմըզ ալա-
բաղ։ վէ թօփլայարաղ հիւրմէթ։ վէ բայէթ իլէ քիլիսէլերէ եէրլէշ-
միրիր իտիլեր։ Պու իթիգատա մէպնի նիշէ ազըր մէշազդաթլարը իխ-
թիյար էտերէք։ խայլըճա մէսարիֆլերէ դաթլանարաղ։ պէզլի վի-
նանա էթտիլեր։ նիշէ ղիսարէթկեանլար թէէսսիս էթտիլեր։ պազըսըյ-
լա։ Պու գատար թասվիրլեր։ պու գատար արձանլար։ պու դատար
մէսարիֆլեր պու ուղուրա սարֆ վէ թէլէֆ օլտուլար։ վէ օլույօր-
լար։ Պունլարդն հէփսի պի էսաս շէյլէր մի տիր։ նաֆիլէ մի տիր։
պունանա ամէնլեր։ պունանա գէման պունանա փասիլսիկար պունանա փա-
փալար։ պունանա հայրապետլեր։ պունանա միլլէթլեր վէ միլիոնլարճա
ճէմաաթլար։ վահի պիր իթիգատ իւզերինը մի ազբլարը ասիմբլ։
մի նազբոլարը հիչ մի կիթմիչ։ զարարը եոգ։ պիզ տէ պու հիչլիք-
մէ տուրալըմ։

ՁԿԹ. Առաքելական կանոն թէսմիյէ օլունան նամ քիթապլրն։
(Ա. Գԫ. ԼԳ.) պազը կիւնլերտէ գարբլարըն թաթիլի զիքր։ վէ թէնա-
ֆի օլունմուշ, ազիզլերին եօրթու կիւնլերի։ առաքելլարըն եօր-
թուլարընտա իշլերտէն թաթիլ էտիլմէսի կէրէք։ Ա. Ստեփանոս իլք
ճէնիտին կիւնինտէ ճէմաաթըն թաթիլ էթմէլերի թէնպիհ օլունուր։
զարա սայիր մարտիրոսլարըն վէ ազիզլերին։ քի Գրիգոր քէնտի էօ-
ռբլերինտէն տանա իլերի թուրթուլար։ Պու Առաքելական քիթապ
իւշիւնճիւ տէհրտէ եազըլմըշ պիր քիթապ տրր։ Հաթտա էվայիլ-
կաթողիկէ քիլիսէնին իսթիմալ էթտիյի իսթիլահ։ ազիզլերին էօլ-
տիւրիւլտիւյիւ կիւն։ եօրթուլարը կիւնիւ թախսիս օլմուշ։ վէ էօլ-
տիւյիւ կիւնիւ տօղուշ կիւնիւ։ եանի սէմաիի։ վէ էպէտի էօմիւրէ
պաչլաարզլարընտան օլ կիւնիւ էն միւշերրէֆ վէ սահիհէն սէմատէ
տաղտուղլարը կիւն թէսմիյէ էտերլեր։ (Տէ. Նէշրի. եկ. Պ.Գ. էնրու.
Ա. Գԫ ժե.)։

ՁՀ. Տէրտուղիանոս (Ѳ.Ը. ՀԷՐ-ԼԷՆ. Պ.Գ. Գ.) «Պատարագ-
լար էօլմիւշ հանլար իշին տօղտուղլարը կիւնլերի իշինտէ էյամը սէ-
նի վիյէտէ իմրա էտերիզ» տէր։ Ս. Կիպրիանոս (Ի.Գ. Լ.Գ.) «Պա-
տարագլարը տայիմա ծնլար իշին։ նասըլ քի պիլիրսինիզ սունարըզ։
նէր նէ վադրէք քի չէհիլլերին եզիլէթլերինի վէ կիւնլերինի վէ սէնէ
պէ սէնէ ղիբրլերինի էտերէք։ Թասգիմ էտերիզ» տէր։ Իշթէ պունա
մէպնի տիր քի, եաբըլմըշ քիլիսէլեր ազիզլերին էօլտիւյիւ։ եախսա
կէօմիւլտիւյիւ մէկարլար իւզերինտէ տիրլեր։ վէ Ուսագ խորան իւ-
զերինտէ խոստովանարան, եախսա վկայարան թասգիր օլունուր պիր
դուպպէ եափրլըր իսի, իշթէ պունա մէպնի տիր քի։ Հայաստան-

եայց քէլիսէմիզ արարողութիւնու տա պատարագա պաշչայան քառա-
նայ ։ « Ի յարկի սրբութեան եւ ի տնչուոջ փառաբանութեան եւն. »
տուայը Աստուա թագտիմ էտէր , թըսկզը Դաւիթ մարդարէնին տէտի-
յի կիպի ։ (Ս-ոյ. ՃԼԸ. 17.) « Նա բարպ սէնին տօսմչարրն պէնիմ
ինտիմտէ փէք զիյատէ հիւրմէթէ շայան օլտուչար » ։ Նանի ազիզէ-
րէ բայէթ էթմէք , հիւրմէթ էթմէք , պանա մուգատտէս պիր վանի-
պէէի զիմմէթ տիր ։

ՊԱՊԸ ԴԱՆԻԷԼ

ԱԶԻԶԼԷՐԻ ՄԻՒՐԱՃԱԱԹ ԷԹՄԷՔ , ՕՆԼԱՐԸ ՉԱՂԸՐՄԱԳ , ՎԷ ՇԷՖԱԱԹԼԱՐԸՆԸ ՏԻԼԻՄԷՔ ՃԱՑԻՉ ՏԻՐ

ՊՀԱ . Եվվէլա Աստուա պիզէ պու եօլու կէօսթէրտի , (Ց-էջ. Ա.) քի նօմսուսունու իլք Մովսէսէ վէրտի ։ « Նօմսս Մովսէսին վասէթա-
սըյլա վէրիլտի » ։ Գէջա (Գ-ոյ. Գ. 19.) ։ Պու սահիհլիկի բրօթէսթան-
լար ինքեար էտէրլէր . քէնէնի Քրիստոսա պու պիր հադարէթ տիր ։
եօգարըլարտա թաստիգ էթտիք քի , Աստուա ազիզլէրտէ սաքին պէր
վէ Քրիստոսուն սէօզիւ վէ էմրի տէ պու տուր , հէր քիմ սիզէ տիմ-
լէրսէ , պէնի տինլէր . հէր քիմ սիզէ հադարէթ էտէրսէ , պանա ե-
տէր ։ Սէպէպի , չիւնքի Աստուա քէնտի սէվգիւլիւլէրինտէ սաքին տիր ։
վէ Քրիստոս ազիզլէրտէ . վէ ազիզլէր Քրիստոստա ։ (Ց-էջ. Ա. 4.)
« Սիզ պէնտէ տուրուն , վէ պէն սիզտէ » ։ Քրիստոս քէնտիսի ։
ասմայա պէնզէտիյօր , վէ ազիզլէրի տէ ասմա տայլարընա ։ (Յ.) « Սիզ
զաթէն ազիզսինիզ » ։

ՊՀԲ . Քրիստոս էթէնտիմիզ (Ց-էջ. ԺԴ. 12.) « Պանա ինանան .
պէնիմ իշլէտիյիմ ամէլի իշլէյէճէք , վէ օնլարտան տահա պէօյիւքէ-
րինի իշլէյէճէք » . մատէմ Քրիստոսուն չէթաաթ էթմէսի իւզէրինէ
հիչ չիւփէ եօգ տուր . տէմէք քի Քրիստոսուն ազիզլէրինին տէ չէ-
թաաթ էթմէսի իւզէրինէ չիւփէ օլմասը , էկէրչի բրօթէսթանլար
նէթաանիյէթի պէր թարաֆ էտէրսէլէր պու սահիհլիկի փէք գոյայ
զապուլ էթմէլի տիրլէր ։

Պօղոս առաքեալ քէնտիսի եազմըշ իտի . (Ա. Տէմ. Բ. 5.) « Ալլա-
հըն վէ ինսանլարին միյանընդան պիր տուէմ Օրտուս Քրիստոս » ։ Եմ-
տի պագալըմ Հռոմայլըլարա օյ առաքեալ նէ եազըյօր : (Ժ. 30.) ։
« Իսան եա դարընտաչար , սիզէ բէճա էտէրիմ , Ցիսուս Քրիստոս ե-
լիլէ վէ բուհուն մուհապէթիյլէ պէնիմ իչին Ալլահա տուրարընդ
իլէ ճէնկ եարտըմընըլարը օլընդ » ։ Տէմէք քի , ազիզլէրին տուրունուն
նը տիւէմէք Քրիստոսա պիր հադարէթ տէյիլ իմիշ . եօքսա տուրունուն
իքիսինի տէ Պօղոս առաքեալ քէնտիսի եազըյօր . լաքին Քրիստոսա

միյանընդըլըգը պիզիմ սէլամէթիմիզին խուսուսունտա տըր . վէ սէլամէ-
թիմիզի Քրիստոստան մատէ հիչ պիր քիմսէ պաղըշլայամատը . վէ
պաղըշլայամադըգը . սէպէպլէրինի Քրիստոսուն էճիր ։ վէ իսթիհգա-
ր պաղընտա սէօյլէմիշիզ ։ (ՄՂԱ.) Տէֆա (Բ. Կորն. Ա. 11.) « Օնա
իմիտ էտէրիզ . դիրա տահա պիզիմ իչին օլան ատուալարընընդան եար-
տէ իլէ սիզի գուրթարըր » ։ Քէզա (Փիլիպ. Դ. 22.) « Զիրա սի-
զէ պաղըշլանանադրմա , տուանընդ վասէթասըյլա իսմա Լտիյօրում » ։
Ցէմէք քի ինսան տուասընա կիւվէնիյօր ։ (Ա. Թես. Ե. 23.) « Եա գա-
ըընտաչար , պիզիմ իչին տուա էտին » ։

Ֆիէլ վագի եղիսէ Նէէման ասորիի , եէտի ալֆա եայգանմայը
թէնպիհ իլէ ույուզլուգտան գուրթարտը , ուչաղը Գէէզի եղիսէ-
նին էմրինէ գարչը նէէմանտան պախչիչ ալարդը իլին ։ Նէէմանընն
ույուզլուգունու Գէէզիյէ վէրտիրտի ։ Տիւշմէնտէն գուչատըլըպ . կէօյ-
ան պինլէրճէ ասքէր էնտիրիր , տիւշմէնլէրի քէօր էտէր ։ (Դ. Թագ.
Ե. 2.) պունլար կիպի տահա չօգ մահէլլէր վար , վէ պունլարընն հէփ-
սի Ալլահա տուա էթմէ իլէ օլուր ։ Գուրատա (Ա. 9.) մէպտէյը օ-
դուսունը ։

ՊՀԳ . Ուրթէսթանլար խօշնուտլուգ իլէ սաղ ազիզլէրին տուա-
պէր գապուլ էտէրլէր . լաքին էօլմիւշլէրին միյանընդըլըգընը , վէ տուա-
ներ գապուլ էթմէզլէր . պիզ եօգարըտա ազիզլէր էօլտիւքտէն սօնա-
րա սաղ օլտուգլարընը պէյան էթտիք . (Գործ. Գկ.) վէ մէլայիքլէր
կիպի օլտուգլարընը Քրիստոսուն եանընդմազ չահատէթիյլէ թաստիգ
էթտիք . պարէմ Սնովք իլէ եղիայը , պունլար էօլմէտիլէր եա . քէնտ-
սիրէրինէ չէթաաթը թուրթաալար ։ Էկէրչի ելինէ գապուլ էթմէզսէ-
լեր , աստիտէքի խսպաթլարը տա օնլարա զամմ էտէրիզ ։ Ֆագաթ պու-
նու տէյէրէք , ելինէ հադգըմըզտան կէյմէյիզ . նէ սէպէպէ մէպնի
տիր քի սաղ ազիզլէրէ օլան տուա Քրիստոսա հադարէթ օլմայօր ,
վէ էօլմիւշ ազիզլէրէ օլան տուա Քրիստոսա հադարէթ օլույօր ։ Նէ
հալ իսկ ։

ՊՀԴ . Վէֆատ էթմիշ ազիզլէր պիզիմ բիճալէրիմիզի հէմ տուա-
յարլար օ տա Ալլահըն քէնտիլէրինէ պէյան էթմէսիյլէ . հէմ գապուլ
էտէրլէր . եօղսա Աւետարանը պօչա , վէ Քրիստոսուն սէօզինիւ եա-
ռանա չէգարմայը . չիւնքի ազիզլէր կէօյտէ սէմանէն մէլէքլէրի կիպի
տիրլեր տէր ։ (Գ-ոյ. Ի. 26.) « Զիրա մէլայիքլէրէ միւսաֆի տիրլեր » ։
Մէլայիքլէր կէօյտէ փէտէր Ալլահըն հուզուրունտա իքէն . Եէր եիւ-
զինտէ չօճուգլարընն պիրիսինէ հադարէթ էտէրսէք , նէ կէօնէ տուա-
յարլարը , վէ նէ կէօնէ Ալլահընն հուզուրունտա ինսանը հիմայէ ե-
ալէտէրէր , թրպգը օ կիպի ազիզլէրէ Ալլահտան իլհամ օլուր . վէ բի-
եալարընմըզը տուլարլար . վէ Ալլահա միյանընը օլուրլար ։ Հէմ պիր կիւ-
նահքեար եէր իւզէրինտէ նէտամէթ կէթիրսէ , կէօյտէ մէլայիքլէր .
վէ ազիզլէր սէվգինիր . քէզա կիւնահքարլարընն կիւնահլարը իւզէրի-

նէ, աղիզէր Էսէֆ տուլար։ (Գ.-Է. ԺԵ. 10.) պիր գայլ օլմուշ դո-
յունու քէնտի սահիպի պուլտուղունա։ Պիր դալպ օլմուշ վարասը-
նը ֆուդարա դարը պուլտուղունտա նէ կէօնէ չաղ օլաճադ օլուրա
«Ո կիպի սէրիմ սիզէ, Այլոնին մէլայիքլէրի ինանմէտ պիր կիւնա-
քեար իլին, քի նէստամէթ չէքէրսէ, սէվինճ օլաճադ»։

ՊՀԵ. Աղիզէրին վէ մէլայիքլէրին իշլու սէվինճի, վէ պու Ի-
սէֆի, քի կիւնահքեարլարին նէտամէթ կէթիրմէյէրի, վէ նախօտ
տանա զիյատ կիւնահա զարդ օլմալարը իւզէրինէ ծնարտա վուղու
պուլուր, աղիզէրին նալընդզ տուղուլարընը կէօսթէրիր։ Էսէֆ ան-
ճէվիզ աղիզէր կէօյտէ Էսէֆ, էզիյէթ տուլարլար տէյի անլատա-
մալը, զիրա ճէհենէթտէքի մէլայիքլէրին, վէ ապիզէրին Էսէֆի եէր
իւզէրինտէքի, եիւրէք թիւքէտիճի քէտէր, մէրադ սէյիլ, անճադ
տուղուլարընա վէ պիլմէյէրինէ տէյլէթ տիր։ Եօգսա ճէհենէթտէ Ի-
սէֆ, քէտէր օլսա իսի, արթըգ օրասը ճէհենէթ սայըլամաղընը։

ՊԶԶ. Իլթէ (Գ.-Է. ԺԶ. 19.) «Զէնկին պիր սաէմ Էօմրիւնիւ
սէֆասթ իլէ կէչիրիպ, մէրհամէթի վէ ֆազիլէթի օլմասընընտան,
Էօլիւր վէ սուզրու ճէհէննէմ էնէր, վէ Ղազարոս իսմինտէ պիր ֆա-
քիր վէ Այլահ սաէմի օ զէնկինին դամուսու Էօնիւնտէ սայիմա պի-
լէր տուրուր իսի։ Վէ սուֆրանընն ուֆաղլարընտան վէ սէօքիւնթիւ-
սիւնտէն դարընընը տօյուրմայա արզուլէր իսի, հաթսա քէլիպ
կէլիպ օնուն եարալարընը եալարլար իսի։ Նէ գատար զավալը վէ
փէրիշան հալտէ օլտուղու պուլնատան պէլլի սիր։ Պու ֆազէր ֆիրսէ-
ոլ տէրէճէ մէշադդաթա պիր խայլը միւտտէթ թահամմուլ իլէ վէ ֆա-
էտէր։ Վէ մէլայիքլէր քէնտիսինի հայր Աբրահամդն դուճաղընա պէօ-
թիւրիւրլէր։ Օլ գէնկին քիմսէ (23.) «ճէհենէմտէ էզիյէթին հի-
տէ իքէ, կէօզլէրինի եօգարը դալտըրըպ ուղաղտան Աբրահամը։ Վէ
գուճադտա խաթիրահաթ էթմէյ Ղազարոսու տա կէօրիւր»։ Օլ վա-
դրթ Աբրահամ չու սուրէթտէ բիճա էթմէյէ պայլար (24.) «Ա-
ճա էտէր, վէ պաղըրարադ տէր, եա վէտէր Աբրահամ, պա-
համէթ էյլէ։ Վէ Ղազարոսու կէօնտէր, քի բարմաղընն ա-
սուլա պաթըրսըն, վէ տիլիմի սէրինէթսին, զիրա պու ճա-
տան պայըլըյօրում, վէ Աբրահամ օնա տէր եա՝ էվլատ, խաթիրնա
թիր քի, սէն էօմրիւնտէ քէնտի էյլիքլէրինի դապուլ էթտի
Ղազարոս պիսէթիրէ։ իսմի պու պուրատա չաղ պուլուր։
օրատա եանըյօրսուն, վէ պու ճիւմլէ պիզիմ իլէ պիզիմ
պէօյիւք վէ տէրին խէնտէք վար։ Նէ պիզտէն սիզէ, վէ նէ սիզտէն
պիզէ խաթէսէլէր պիլէ կէչիլմէզ»։ Թէքրար ամէէլերաց
ուուշ զէնկին բիճաքընը պայդա թարդա տէօնտէրիր։ Հէյալ քի
բատա պէպիրա պիր տէրէ պուլուպ իլին քէնտիսինէ պիր էյլիք
մայա, եանի ճէհենէմտէքիլերէ հիչ պիր կէօնէ ապարտան խէ-
օլմայա միւմքին օլմայաճաղընտան, իւմիտինի քէսէր։ Վէ նամ Աբրա-

համտան առը չէֆասթընը սիլէմէյէ պէչիար։ Եանի տիկէր տիւնեա-
սի հէնուզ պէչ տանա քէնտինէ պէնդէր ֆէնա դարընտաչլարընը օլ-
ուղունու խապէր վէրիր, վէ ծնարընն իսլան օլմասընը հայր Աբրա-
համտան տիլէր։ (27.) «Շիմտի եա՝ վէտէր, սանա եալվարարըմ, քի
Ղազարոսու (եանի Ղազարոսու) վէտէրիմին խանէսինէ իրսալ էտէսինիզ։
Ղազարոս պէչ դարընտաչլարըմ տանա վար։ ծնարա չանատէթ էթսին
օլմայա ծնար տա պու իսկէնճէ մահալինէ կէլսինլեր, վէ Աբրա-
համ ծնա տէր Մովսէս, վէ մարդարէլերի վար տուր։ վէ ծ տէր։ խա-
ղըր եա վէտէր Աբրահամ, անճադ էօշիւլէրտէն սիրիսի եանլարընա
կէտէսէ։ Նէտամէթ կէթիրիրլեր»։ Վէ Աբրահամ ծնա տէր։ Է-
սէրի Մովսէսի վէ վէյղամպերլերի տինլէմէզսէլեր։ Նէ տէ էօշիւլեր-
սէ պիրիսի սիրիսիրսէ։ ինանամազլար»։ Քրիստոս էֆենտիմիզ ի-
պու վուղուսաթը ճէմատաթա սէօյլէտի։ Աբրահամ էկերի ինանմազլա-
էֆասթ էթմէյէ միւդթէտիր օլմամըշ օլսա իսի։ պու վուղուսաթը
Քրիստոս պէօյլէ նագլ էթմէմէլի իսի։ մատէմ Քրիստոս էֆենտիմիզ
ինանտիսի հայր Աբրահամդն չէֆասթէը։ վէ միյանը օլաճակտիսինի։
վէ ղէնկինին օնու միյանը թուքտուղունու եանըլմազ վէ Այլահանի
ղը իլէ նագլ էտիյօր։ տէմէք քի։ աղիզէր տիկէր տիւնեատա մի-
ինանը օլաճակտիրլեր։ եօգսա Քրիստոս եալան վէ իրթիմալի օլմայան
չէյի նագլ էթմիշ օլուրուտու։ Սանկիէն հայր Աբրահամ մեծա-
ունա ճէվապընտա, տիկ պու միյանընընը էտէմէյիզ տէմէյօր։ տե-
սաղ ճէհէննէմտէ օլտուղու իլին պիր էյիլիք պուլմանընն նամիմքիւն
օլուղունու սէօյլէր։ Սալիսէն տիկէր տիւնեատա քի պէչ դարըն-
ալարը իլինտէ բիճասընա ճէվապ վէրիյօր, քի թէսէլլի օլսուն,
սի կէրէք սէնին դարընտաչլարընընն եանընտա օլան Մովսէսին, վէ
մարդարէլերին, քի սաղ տըրլար։ վէ կէրէք էօմրիւշ աղիզէրին հիչ
սիր ֆէրզի եօգ տուր։ միյանընընդ էթմէք պասինտէ, պուսունն ի-
սանա տէյօրում քի եօգ պէլլէմէ։ Մովսէս վար։ վէ տէ փէյղամ-
բերլեր վար։ ծնարը դարընտաչլարընն սինլէսին։ Խայրը եա վէտէր
Աբրահամ տինլէմէզլեր ճէվապընա, հայր Աբրահամ տէր։ էօյլէ իսի
Մովսէս, վէ փէյղամպերլերի։ քի սաղ Այլահընն սպիզէրի տիրլեր։ վէ
եանլարընտա աբրլար տինլէմէզսէլեր։ էօմրիշ աղիզէրին սէօզինիւ-
տէ սինլէմէզլեր, պու նէ տէմէք սիր։ կէրէք սաղ աղիզէր օլսուն
հեսաբ էօմրիշ աղիզէր օլսուն, իբրսի տէ պիր սիր։ վէ հիչ պիր
ֆէրզլերի եօգ տուր։ Դա խուսուս էօմրիշ աղիզէրին չէֆասթը վէ
միյանընընը նա միւմքիւն օլմուշ օլսա իսի, մեծասուն հայր Աբրա-
համա միւսասաթ էթմէզ իսի։ վէ Ղազարոսուն փարմաղընտան ֆէ-
ռանլուղ սիլէմէզ իսի։ հէմ տէ Քրիստոս էֆենտիմիզ քէնտիսի պէօյ-
լէ սի եասա վուղուսաթը նագլ էթմէզ իսի։ անճադ Քրիստոսուն
մագսէսի։ Այլահն աղիզէրինի ինանարա տուլուրմազ։ Սանկիէն
նասիհաթ վէրմէ, վէ միյանընընդ էտէն աղիզէրին կէրէք սաղ օլ-

սունալար ։ կէրէք էօլմիւշ օլսունլար հիչ պիր ֆէրդլէրի եօղ տուր ։ չիւնքի եան , կէրէք պու տիւնեատա թէն իւէ պիրլիքտէ օլսուն ։ վէ կէրէք թէնտէն այրրըլսլ , օ պիր տիւնեատա պուլունսուն տայիմա պիր տիր ։ վէ ասլընճա իսթիսպատ օլմազ ։ Ինչթէ պու վուգու�թտա Ֆրիստոս հայր Աբրահամդն հէմ միյանճը օլապիլիր օլտուգունու ։ հէմ տէ ազիզլէրէ բիճա ։ վէ ինչարը չաղրրապիլիր օլտուգումուզու տուլուրտու ։ Մենճատուն , հայր Աբրահամա յաղորրպ բիճա էթտիտինտէ , հայր Աբրահամ հիչ տուլմամըշ օլսա իտի ։ էկէրչի ճէվապ դատիր օլմամըշ օլսա իտի , վէ մենճատունա եօլունու կէօսթէրմէկիւ սլսա իտի բրօթէսթանլարդն հագգը օլուրուտու ։ լաքին վուգուաթ վէ սահինլիք տէտիքլէրի կիսի չըդմայօր ։ (Բ. Մ-կ. ժե. 12.) Ինչ Գահանայապետ իսրայէլ միլլէթինին գատիմ , սալիմ գալմասը խոսուսու իչին էօլտիւքտէն սոնրա էլլէրինի գալտըրըպ , Ալլահա բիճա էթտիրինի Ցուդայ Մակաբէ բիլյասընտա կէօրտիւ ։ Ցէդդա Երեմիա իսրայէլին Ֆիթուհաթը իչին միւթէմասիկն տուա էթտիրինի , վէ սոնրա պիր գըլըճ Ալլահդն հէտիյէսի տիր , տէյէրէք Ցուդանդն էլինէ վերտիրինի , վէ էնճամընտա իսրայէլին Ֆիւթուհաթ էտէճէյինի վատ էտեր ։ Պու պուրանդն սէօյլէրինին մանասընը սատէ եապտըգ չիւնքի ազիզլէրին միյանճըլըդընա , վէ չէֆաաթ էթմէլէրինէ փէք աչըգ պիր շահատէթ տիր , բրօթէսթանլար պու քիթապը թէմամիյլէ գապուլ էտմէզլէր ։ չիւնքի իչլէրինէ կէլմէզ ։ Տէֆա Սաուլ փատիշահ , էմմա մարգարէլէրէ միւրաճաաթ էտիպ , իսրայէլին վէ քէնտինին ։ Ինչ լասընա պիր չարէ պուլամատըդը իչին էնճամընտա ճատու գաբընդն վասէթասը իլէ Սամուէլ մարգարէյէ միւրաճաաթ էթտի , վէ [illegible] իմտատ տիլէտի , վէ Սամուէլ տիրիլտի ։ վէ իճապ էտէն ճէվապը [illegible] վէրտի , ամմա հագգընտա խոսրրը խոսգէր օլմասը ։ Սամուէլ էօլմիւշ իքէն տիրիլտի , վէ Սաուլդա սէօյլէտիյի պիրդէ քեաֆի տիր տէմէք քի , ապիզլէր էօլտիւքտէն սոնրա հայաթտաքի մուամէլէյի էթմէյէմ իւդիէտիր տիրլէր ։ (Տե- [illegible] , [illegible] (ՊԿԳ) [illegible]) ։

Տէֆա ։ եղիսէ մարգարէնին քէմիքլէրինտէն ինսանլար քէրամաթ ումտուլար , վէ էօլիւյիւ փէյղամպէրին մէղարընա դոյուպ , էօլիւ [illegible] գիսէնին քէմիքլէրինէ տոգանտըդը կիսի տիրիլտի , օ էօլիւյիւ [illegible] սա Աղիզին քէմիքլէրի մի տիրիլթտի , եօղսա քէմիքլէրին սահիպի պուլունսան Ալլահդն ազիզի Եղիսէ մարգարէ մի տիրիլթտի ։ օ քի [illegible] լահա բիճա էտիպ էօլիւյէ քէնտի քէմիքլէրինին վասէթասը [illegible] վէրտի , (Ի. Թ-է. ժԳ. 21.) իչթէ վուգուաթ ։ « Ամէնէին կէլ [illegible] տէ Մովսէսն սարէյուէրի օյ թօփրաղա ցոգտրյար , վէ օնլար պիր [illegible] տէմ կէօստիւքլէրինտէ ։ ։ ։ վէ էօլմիւշ ատէմի Եղիսէնին մէղարը գոյտուլար ։ վէ Եղիսէնին քէմիքլէրինէ էօլիւ տոգունուր , վէ սաղ [illegible] ։ [illegible]

թաղ պէօյլէ եազար։ Էկէրչի Ալլահ իսթէմիշ օլսա իսի, քէմիքլէրէ տոգանաբրմասան էօլիւյիւ տիրիլտպիլիր իսի, յաքին Եղիսէ մարգարէին քէմիքլէրի վասէթասրյա, վէ Եղիսէնին չէֆասէր։ վէ ռիճալը իլէ սաղայիմը։ զիրա Ալլահ քէնտի ազիզլէրինտէ չէրէֆլէնիր։ Դանիէլ մարգարէ ազիզլէրին էհիչամընը չէօյլէ նազ ու նազլ էտեր։ (Սաղմ. ճԽԹ. Յ.) «Ազիզլէր էհիչամ իլէ միւչերրէֆ օլանաղ տրրլար։ վէ քէնտի տարը իսթիրանաթլարընսա խէնտան օլանաղ տրրլար։ վէ քէնտի տաղրզլարրյա Ալլահա սէնա էտէճէք տիրլէր։ իսի աղրզը գելրճելար էլլէրինտէ վար։ թայֆէլէրտէն ինթիգամ ալմաղ իչին քեսֆֆէլի ճէօմասթլարը թէէտիպ էթմէք իչին օնլարրն փասիլանլարընը։ վէ օնլարրն ասքէրլէրինի տէմիր զէնճիրլէր իլէ պաղլամաղ իչին։ օնլարա քիթապլարրն գայիլնճէ չէրասթ քէսմէք իչին։ Ճ. ինթէ պիւթիւն քէնտի ազիզլէրինին չէրէֆի պու տուր»։ Իշգու թասիշանլարը վէ ասքէրլէրինի պաղլամաղ ճէմասթլարը թէքսիր վէ թէէտիպ էթմէք վէ հէր քէսին ամէլինէ կէօրէ օնլարտան ինթիգամ ալմաղ։ վէ լ հասրլ չէրիասթլարընը քէսմէք մութլագա ազիզլէրին գուարէթ վէ իմթիյազասթընա մահսուս տրր։ Գանդը հաքիմ իմթիյազ ալմայարաղ։ վէ գուարէթի։ վէ սէլահիյէթի քէնտի ամիրինտէն ալմայարաղ։ նահսա մէէմուրիյէթ ալմայարաղ։ պիր ատէմին չէրասթընա օթուրաղիլիր։ Ազիզլէրէ Ալլահ պու հիւքիւմէթի վերմիշտիր։ վէ պու մէէմուրիյէթ քէնտիլէրինին իթթիֆասրը։ վէ չէրէֆի տիր։ ազիզլէրին չէֆասէր էթմէլէրինէ տէյլէյէք օլանաղ պունտան ասրա պիր շահատէթ օլամազ։ Մասէմ քի ազիզլէր չէրասթ քէսմէ-էլ վէ հէր քէսէ քէնտի ամէլինէ կէօրէ լայրգընը թէէտիպ էթմէյէ Ալլահտան սէլահիյէթ քէսպ էթմիշլէր։ տէմէք քի միյանճրլրգ վէ լէֆասթ էթմէյէ տախի Ալլահտան սէլահիյէթլերի վար տրր։ չինքի հէր քէս միյանճրլրգ էտէպիլիր։ ամմա հէր քէս հիւքմ էտէմէզ։ Ալլահ էֆէնտիմիզ իսի, ազիզլէրէ հաքիմ սէլահիյէթինի վերիյոր։ միյանճրլրգ էթմէյէ արթրգ չիւպհէ գալմաղ։ Իյթէ թրպգը պունուն կիմի Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտի շակիրտլէրինէ պու չէրէֆի։ վէ պու հիւքիւմէթի վատ պույուրույոր։ (Ղ.-ա. ԼԲ. 29.) «Վէ պէն սիզէ վատ էտերիմ, նասրլ քի ալէնիմ փէտէրիմ ճէննէթի պանա վատ էթտի զիրա . . . ան իքի քիւրսի իւզէրինտէ իսրայէլին օն իքի սրպթլարընին չէրասթընը քէսմէք իչին ճէննէթիմտէ օթուրասաղսընրզ»։ Շէրասթ քէսմէզ օլ հարիմ, քի հիւքիւմէթի եօղ տուր։ մասէմ Քրիստոս քէնտի ազիզլէրինէ քիւրսիլէր թախսիս էտիյոր։ տէմէք քի ազիզլէր պաղար գուշլար կիպի տուրմայասաղ տրրլար։ իլլա սալինալր իչին միւքեասֆաթ։ վէ կիւնահքեարլար իչին միւճազաթ իսթէյէճէք տիրլէր։ վէ հիւքմիւնիւ վէ գարարընը Քրիստոս ատալէթ հաքիմ իսի պէրաղէր վերմէճէք տիրլէր։ Իյթէ ազիզլէրին չէրէֆի տէ պու տուր «Նա վանգ այս են ամենայն սրտով նորա»։

ՊՀԷ. Քրիստոսուն նահուտիլէրէ սէօյլէտիկի տիկէր Ալլահանի սէօզիւ թրպզը պուլնուն կիպի տիր. քի տիւնեավի էհթիյամը վէ չէրէֆի սէյիլ Ալլահտան, անճագ պիր պիրինտէն ումարըտըլար։ (Ռ-ՀՆ. Ե. 45.) վէ օնլարը թէքտիր էտէրէք տէր. « Անմայընը քի փէտէրիմին հուզուրունտա սիպին իչին պէն չէքվաճրյրմ. սիղտէն չէրվա էատէն Մովսէս վար տրը. օնա քի սիզ կիւ վէնտիչինիզ »։ Պուրատա Քրիստոս Մովսէսին չէքվաճը օլմայա սէպէպինի տէ սէօյլէյօր։ (ԱԳ. 47.) « Զիրա Լիկերչի սիզ Մովսէսէ ինանմըշ օլսա իտինիզ, դասիլ ի՞ պանա տա ինանը իտինիզ. զիրա օ պէնիմ իչին նազոը. զիրա Լիկերչի օնուն նազոըզլարընա ինանմայօրսանըզ, պէնիմ սէօզլէրիմէ նասըլ ինանաճազսընըզ »։

Մովսէս էօլմիւշ պիր ապիզ օլտուզու իչին, տէմէք քի օ պիր տիւնեաստա փէտէր Ալլահնը ինտինտէ, (բրօթէսթանտարը տէտիյի կիսպի տէյօրուզ) պաղրսզ ստուրմատան զայրի հիչ պիր չէյէ դատիր օլամայաճազ. լաքին նահուտիլէր իչին փէտէր Ալլահա չէքվաճըլըզ էտիյօր. Քրիստոսուն սէօզիւ սահիհ տիր. մատէմ չէքվաճըլըզա դատիր օլույօր. վէ ատ չէքվա էտիյօր տէմէք քի չէֆաաթ տախի էտէպիլիր վէ էտիյօր օնլար իչին քի Քրիստոսուն սէօզիւնիւ տինլէտիլէր. Քրիստոսուն քէլամընտան, չարէ նօդ պուլնտան մատէ պաչդա թապիի պիր խիլաֆ չըզմազ. վէ չէքվաճընը, վէ չէֆաաթընը սէպէպինի տէ Քրիստոս իրայէ էտիյօր. զիրա օ պէնիմ իչին նազոը. զիրա Լիկերչի Մովսէսէ ինանայրտընըզ պանա տա ինանը բրբսընըզ. նա ինանմասըզընըզ իչին պանա տա ինանմայօրսունուզ։ Բէզալիք (Մ-ԹՌ. ԺՌ. 44.) « Նինուէ էհալիսի չէրաաթ կիւնիւնտէ, վէ քէնզ ղըպլէ սուլթանը իսրայէլ միլլէթինի դատատարտել էտէճէք. ճարդ իլան էտէճէք։

ՊՀԸ. Մէլայիքլէրին ինսանա ճէզա վէրմէյէ իգթիտարլարը պա պիլիյօրսա, (Ղ-Ի. Ա. 20.) նասըլ քի Դաւրիէլ Զաքարիանը իլմի պահ էթմէսի իւզէրինէ, օնա խօտ պէ խօտ ճէզա վէրսի ի՞ւ, վէ պուլնտան պէօյլէ տէտիյիմ էվլատըն սանա տօղմասընա գատար ախրաս, վէ տիլսիզ օլասըն. տէտի, վէ ինքրա էթտիյսէ, [illegible] մէպնի ապիզլէր չէքվաճը վէ չէֆաաթը օլմայաճագլար. մատամ ամ դիզլերին հէվսի սաղ տըրլար։ (Ղ-Ի. Ի. 38.) « Զիրա (ապիզլէրին) հէվսի օնա սաղ տըրլար »։ Շէքվայա միւգթէտիր օլան քիմսէ չէֆաաթա տանա ղիյատ միւգթէտիր օլաճագ տրը. զիրա չէքվաճ զայը տավլիթ էտէր. չէֆաաթ մէրհամէթի, հանկիսը գիտատ [illegible] տան խայլ օլան մէլայիքլէրէ նախսա ապիզլէրէ նազըլըր. ինանալը իչին ճէզա մը, նօզսա մէրհամէթ մի էթմէք. ինսաֆը օլան պա չէ- [illegible] բաաթըմըզը քէսսին։ (Ռ-յա. Ն. 8.) « Եիրմի տէօրթ [illegible] էլէրինտէ ապիզլէրին տուալարընը Ալլահա սունարլար »։ վէ [illegible] պը ալընճա օլ տէօրթ հայվան. վէ Եիրմի տէօրթ [illegible]

նուն էանիւնէ սիւչտիւլէր, վէ հէր պիրինին թամպուրլարը վէ պու-
խուրլար իյէ տարու սլթուն քէսէլերի վար ըսը · քի պունլար ազիզ-
ներին տուալարը տուր »։

ՊԼԲ · Իշպու չէֆասաթ խուսուսու ազիզներէ եաղըշյօրսա, Մա-
րիամ Աստուածածինէ տանա միւքէմմէլ սուրէթաէ եազըշըր · չիւնքի
Ալլահըն վալիսէսի տիր · չիւնքի Քրիստոսու ուօղուզ այ քէնտի բան-
ինտէ պէսլէտի, չիւնքի օթուզ իւչ սէնէ օնա վալիտէլիք խըտմէթի-
նի մուհապէթինի իսլրաղ էթտի · վէ հասըլ չիւնքի Քրիստոս քէն-
տի գանընը վէ թէնինի Մարիամանա ալտը · պու չէրէք նէ մէլայիք-
ներէ, նէ տէ ազիզներէ, անճագ այր Մարիամ Աստուածածինէ նա-
սիպ օլտու, « Ամէն գարդլար արասընտա միւսարէքսին . . . »։ Պու-
[illegible] իյին Մարիամ Աստուածածինին չէֆասաթը վէ [illegible] քէն-
տի էվլատընը ինտինտէ գիյատէ գուվվէթլի տիր · նասըլ քի Քրիստոս
էֆէնտիմիզ սաղըզընտա կանա Գալիլէա տիւյիւնինտէ Մարիամ Աստ-
ուածածինին պիր իլթիմասը իյէ սուլարը չարասպա թանվիր էթտի,
զունուն իւզլերինէ հէր քիմ մուղայիր պիր սէօզ սէօյլէրսէ, իսպիտ-
սա Քրիստոսա պէօյիւք պիր հագարէթ էտէր։ Սանկէն, թապիաթ
[illegible]մասունու ճէրհ էթմիշ օլուր։

ՊԿ · Պունա պինայէն կաթողիկէ քիլիսէճէ, վէ կէրէք Ալլահըն
[illegible]ինէ քէլամընա կէօրէ թարիխի միլատիյէտէն պու անէ տէկին
Մարիամ Աստուածածինին իսմինէ եաիրլան քիլիսէլէր, վէ կէրէք սա-
[illegible] ազիզներին իսմինէ կէրէք Մարիամ Աստուածածինէ խիթապէն իճ-
[illegible] օլան սուալար, վէ կէրէք սայիր ազիզներէ մին էլ գատիմ պիր
[illegible]ինի մուգատտէս, վէ վազիֆէյի նաս ատտ օլունմուշ, վէ իկի
[illegible] օլաճագ տըր։ Քիլիսէլերուէ քիթապլարըմըզա եէթէր քի միւ-
[illegible]ամի օլունսուն · պիտայէթլէնինտէն խիթամլարընա տէկին, Մա-
[illegible] Աստուածածինէ · վէ ազիզներէ խիթապէն իճրա օլունան տուա-
[illegible] [illegible] ինիսէլերին պու պապատ խիդմէթընա տէլիլի գավիտիր-
[illegible] · վէ քիլիսէնին եէվմիյէ իճրա օլունան ուսուլի գատիմէսի պու
[illegible]ինիկ տէլիլի գավի տիր · . . . Մէլայիքլերին Աստուածածինին
[illegible]ընարը, ազիզներին չէքիլէն, վէ քիլիսէլերտէ մահֆուզ պուլու-
[illegible] թասվիրլերի, տրծանլարը, պու իթիգատըն Քրիստոսան, վէ
[illegible]աքեալլարան հէմ պաշլանմըշ, հէմ թաստիգ օլմուշ, վէ հէմ քի-
[illegible] թէնպիհ օլմուշ օլտուղունա տէլիլի գավի տիրլէր։

ՊԿԱ · Իրօթէսթանտլար պունա գարշը (Ա· Տիմ. Բ. Ճ.) « Միյանճը
Ալլահըն վէ ինսանլարըն պէյնինտէ պիր ատէմ Յիսուս Քրիստոս տուր »
տէրլէր · վէ թէքէրրիւր էտէրլէր · պունուն ճէվապընը պիզ մէլայիք-
[illegible] պահանընա եաղըպ զաթէն վէրմիշիզ · պու գատար իսպաթլարա
գան հաղտարար, օ միսիլի ատէմլերէ արթըգ պիր սատէ Պաղոս առաք-
[illegible]ին ճէվապընը վէրիրիզ · (Ա· Կորն. ԺԱ. 16.) « Պիզիմ էօյլէ ատէ-
թլ հիզ եօղ տուր, նէ տէ Ալլահըն քիլիսէլերինին »։ Վէ պու պան-

Խնքար, էվվելա ազիզէրին մասունքլարընա իպատէքիմիզին ճայիզ օլտուղունու պէյան էտէրիզ։

ՊԶԳ. (Ս-դ. ԼԳ.). « Սալիհլէրին օգ զանմէքլէրի վար տրր. բապպ ոնլարը հէվիսինատէն խէլաս էտէր։ Վէ ոնլարը ճիւմլէ քէմիքլէրինի մուհաֆազա էտէր. վէ ոնլարտան հիչ պիրիսի զայպ օլմայաճաղ »։ Տէմէք քի ազիզէր, Ալլահդն քէնտի սէվկիւլիւլէրի օլտուղլարը իչին, Ալլահ ոնլարդն քէմիքլէրինէ նազար գէլար։ Վէ չէրէֆլէնմէսինի իսթէր։ Սալիհլէրին իչպու քէմիքլէրինին խասէքէն Ալլահտան մուհաֆազա օլունմուշ օլմասը պիզիմ մուճիզի իֆթիխարը։ Վէ պայիք իպատէքիմիզ օլմուշ տրր։

Յովսէփ. (Ծնն. Ի. 24.) պու իթիգատտա օլարագ քէնտի կարընտաշլարընա եէմին վէրիր, քի Ալլահդն քէնտիլէրինէ էտէճէյի ինանընտա, Մրսրր տիյարընտան խէլաս օլաճաղլարը կիւնէլտուէ, քէնտինին քէմիքլէրինի պէրապէր կէօթիւրսիւնլէր։ Վէ Յովսէփ պու սէօզիւնինին իճրասընը, ոնլարա եէմին վէրիպ, քէնտիլէրինտէն թաշկ էթտիյինտէն. պիզէր տախի Ալլահդն ինտինտէ Ազիզէրին քէմիքլէրինէ հիւրմէթ, բայէթ, ճայիզ օլտուղունու անլարընդ։ Հաթտա Մովսես մարգարէ միւճիւզինէ, Յովսէփէ վէրտիքլէրի վատը իճրա էթտի։ (Նէյ. ԺԴ. 19.)։ « Վէ Մովսես Յովսէփին քէմիքլէրինի պէրապէր ալտը. պիրա իսրայէլին էվլատլարընա Յովսէփ եէմին վէրտի. քէմիքլէրինի սիրին իլէ պուրատան կէօթիւրիւն տէյի »։ Սէպէպի, Մովսես վուճիվէրէսթ տիյարընտա ազիզէրին քէմիքլէրի գալմագ ճայիզ տէյիլ. քի Մրսրրլարդն հագարէթինէ հէտէֆ օլմասդն. վէ տիկր թարաֆտան իսրայէլ միլլէթինէ մուճիզի հիւրմէթ վէ բայէթ օլաուն։ Թէքլիֆսիզ, վէ ֆայիտէսիզ, վէ մուհայեր պիր մատտէ իչին ատէմլէրէ եէմին վէրիլմէզ. անճաղ օլ մատտէ պէօյիւք, վէ բուհանի պիր խուսուս օլտուղունտան, եէմին վէրիլտի։

Մովսէսին ասասը, քի տէնիզի եարտը, վէ (Նէյ. ԺԵ. 5.) Ֆարէլտէ դայայա վուրուլուպ. չէշմէ կիպի սու ագըթտը ճէմասթա. իսրայէլ միլլէթինին միւճիզի հիւրմէթի օլտու։ Թէզալիք (Դէուտ. ԺԷ. 8-10.) օն իքի սրպթլարդն տէյէնէքլէրինին իչինտէ։ Ահարոնուն ասասը եայրիրդ չիլլէնիպ, չիչէք վէրտի, վէ ճէվիզ կէօսթէրտի. վէ Ալլահ էմր էթտի Մովսէսէ « Ահարոնուն ասասընը հէլքէլին հուզուրունտա սագլայասընդ, քի իթաաթսըզլարընդ էվլատլարընա նիչան օլաուն։ պէնտէն սըկրըթը էթմէսինլէր, վէ էօլմէսինլէր։

(Թուոց. ԻԱ. 8.) « Վէ բապպ Մովսեա տէր. սէն պիր եըլան ճէք, վէ օնու պիր նիչան իւզէրինէ գոյ։ վէ Մովսես պաղրրտան պիր եըլան հաքար, վէ պիր (եիւքսէք) նիչան իւզէրինէ տիքտի. վէ հաչան չըլան սաչմի սոգարրտը, պաղրրտան եըլանա պաղարրտը։ վէ եաշարը ըսը »։ Ամանդ Ալլահդն վէ Մովսէսին էմրիլէ եաբըլան եըլանա պաղան, վէ չիֆա պուլան ատէմ օլ եաքմա եըլանա նէ հիւրլանա պաղան։

սրմրզ աթիռէքի պահս իլէ իլավէ , վէ պիր պէրինէ մէրպուքթ տուր ։ Որոգինէս , Ը. քիթապրնում Կէլսիոսէ գարչը չէօյլէ՝ եազար ։ Ա-զիմ Ալլահա իպատէթ էտէն քիմսէլէրէ մէլայիքլէր , վէ ազիզլէր եար-տըմ էտէրլէր ։ Ալլահը օնլար իլէ պարբչտրրրլար , ինսանլարըն ամա-լարընա քէնտի բիճալարընը տախի դաթարլար , օնլար իլէ պէրաբէր իլթիմաս էտէրլէր » ։ Նասրլ բի հայրասլետլէրին տախի հէվսի պէօյ-լէ սէօյլէր վէ եազար ։

ՊԱԼՊԷ ԺԱՊՆ

ԱԶԻԶԼԷՐԻՆ ՔԷՄԻՔԼԷՐԻՆԷ , ՄԱՍՈՒՆՔԼԱՐԸՆԱ , ՎԷ ԹԱՍԱՎԻՐԼԷՐԻՆԷ ԻՊԱՏԻԹ ՀԻՒՐՄԷԹ , ԱՆՃՏԷ ԷԹՄԷՔ ՎԷ ԱԶԻԶ ՎԷ ՄԻՒՊԱՐԷՔ ՇԷՅԼԷՐԻ ՄԻՒՐԱՃԱԱԹԸՄԸԶ ՃԱՍԻԶ ՏԻՐ

ԶԲ . Ազիզլէրին քէմիքլէրինէ , մասունքլարընա , թասվիրլէրի-նէ վէ սայիրլէյ , իպատէթ էթմէք , օնլարը էօրմէք , [illegible] չէրմէք , վէ օնլարտան քէրաՌէթ ումմաղ պաշդա տէյիլ - [illegible] պունլարդ սահիպլէրինի իլդէթլէնմէք վէ սահիպլէրինին [illegible] սարմաղ , Ծլպդը Ալլահդան խաթրը սայմաղ օլտուղունամ , Դ. [illegible] ազիզլէրէ [illegible] իպատէթիմիզ պէլ ախէրէ Ալլահա [illegible] պունլարտան պիր չէյ տիլէրսէք , պունլարդն վասէթասըլա օլ տիլ-տիյիմիզի Ալլահ պիզէ ինանա էթմէն մանասընա մէպնի տիլէրիզ ։ Ալ Ալլահը պէր թարաֆ էտէրսէք , նէ ազիզլէր պիր չէյէ միւդ[illegible] տիրլէր , նէ տէ քէմիքլէրի , վէ նէ տէ մասունքլարը ։ լաքին [illegible] քէնտի ազիզլէրինատէ սաքին օլտուղու իչին , ազիզլէրին քէմիքլէրինէ վէ մասունքլարընա վէ սայիրլէյ իպատէթ էթտիյիմիզտէ , Ալլահ օն-լարտան պէր թարաֆ էտէմէյիզ , իչթէ պու սէօզէ բրօթէսթանդ դանամայօր ։ Նանի մութլաղ ազիզլէրին Ալլահ իլէ պիր [illegible] եա տօսթլուղու , եա եազընլըղը եօզ կիպի , վէ ճէնէթթէ [illegible] պիր մէլայիք եօզ տուր ։ հիչ պիր ազիզ եօզ տուր , տէրսէք ։ գարդի [illegible] օրասընը տա թահսին էթսինլէր , լաքին Ալլահդն գայիտէսի էյլ[illegible] յիլ ։ Պիզ ազիզլէրէ վէ մասունքլարընա իպատէթ էտէրսէք , Ալ-զլէր-տէն պիր չէյ տիլէրսէք ։ մագսէտի էվվէլիմիզ օնու Ալլահտան տիլ-մէք տիր ։ օնու Ալլահտան ալմաղ տրը , վէ Ալլահա իպատէթ [illegible] հիւրմէթ էթմէք տիր ։ դիրա Ալլահ քէնտի ազիզլէրինատ չէրէ գէլէմիր վէ պիզ տէ պունուն իչին ազիզլէրին մասունքլարընը վասէթա թա-թարըզ ։ վէ ազիզլէր Ալլահընդ հիչ պիր չէյէ գատիր տէյիլ [illegible] պէօյիք դուտրէթլէրի Ալլահատան տրը ։ Ալ հէր նէյէ ազիզլէրին , եա-[illegible] մասունքլարընը վասէթասըլա մուվաֆֆադ օլուրսաղ , օնու Ալլահ վէրիր , տէյիլ մէլայիքլէր ։ տէյիլ ազիզլէր ։ [illegible] պատէլ

մէթ իւէ նանաչրը . պազ արբուզ . մատոմ Ալլահդն էմրի , վէ ազամէթի օլ նըլանտա պէլան օլույորուտու . խորայէլ միլլէթի օլ նըլանա այնի Ալլահդն պիր ազամէթ նիշանը վէ պայրաղը կիպի իհթիրամը ֆայիդէ իւէ պագմազ մը իտի . վէ պագտրդընտա վէ բայէթ էթմէյինտէ , Ալլահա հաղարէթ մի էտէր իտի . վէ Ալլահդն նըլանա նէ միւնթահիյէթի վար իտի . վէ նիշանը օլ նըշանդն վասէթասը իւէ ինսանլարա չիֆա վերմէրտի . պունա ուս ճէվապ վերմէք լրոթէոթանտուշէր ։

Թրպպը պիզէր Քրիստոսուն խաչընտա Ալլահդն էմրինի . վէ զամէթինի վէ Քրիստոսուն խոթիհգազընը , վէ քէնտի գանընդն ոնու իւզերինէ տէօքիւլմէսինի կէօրտիւյիւմիւզտէ պիզ իթթիֆաք խաչ բայէթ վէ հիւրմէթ էտէրիզ . պիրա Քրիստոսուն խաչը պիզիմ [illegible] սի չիֆամըզ , վէ վասէթայը սէլամէթիմիզ տիր . էվվէթ նէ նըլանտա վէ նէ խաչտա , նահաստ նէ պազրրտա . նէ տէ տէօրթ քէօշէնի [illegible] զամտա պիր քէրամէթ վար . լաքին Ալլահդն էմրի գուվվէթիյլէ հա[illegible] նըլան ինսանլարա հայաթ վերիր իտի . հէմ Քրիստոսուն խաչը [illegible] սանլարա գուվվէթ վէ սաղլըգ վերիր . վէ օ նըլան Քրիստոսուն [illegible] էրնընդն էմնայի իտի . չինքի Քրիստոս քէնտի քէնտինի չէլուրտէ [illegible] սին նըլանընդն եիւքսէլմէսինէ պէնդէտիյօր ։ (Ռ-վհ. Գ. ԺԸ.) « [illegible] Մոսէս Նասրի քի նըլանը չէլուրտէ նիւքսէլթտի իսկ , քէզալիք ինսան էվլատընա նիւքսէլմէք կէրէք տիր » ։ Ինչէ պու Ալլահանի խաչ[illegible] պինանէն տիր , քի Պօղոս առաքեալ օ կիպի եազըյօր . (Դ-[illegible] Ա. ԺԸ.) « Հաչա , քի պէն բարպարն խաչընտան մատատա պաղտարմա [illegible] էմիմ » ։ Մէկէրչի պիզէր խաչը էօփէրսէք , օնա ուէճտէ վէ հիւրմէ[illegible] տերսէք , խաչտան Քրիստոսու պէր թարաֆ մը էտէրիզ ։ [illegible] պիր վազրթ . անճաք օլ խաչը էօփմէմիզ իւէ , Քրիստոսուն [illegible] ըրնը էօփէրիզ . խաչա ուէճաք էթմէմիզ իւէ Քրիստոսա [illegible] ռիզ . վէ թասլիի մուամէլէէրինիզտէ պու տէյին մի տիր . [illegible] շահընդն ֆէրմանընա քիմին հատտի տիր , բայէթ էթմէմէք . [illegible] ռինտէ ոնու թաշրմամազ . պու բայէթ քեազրտա մը տըր . [illegible] քեազրտա թէյսիրի կէչմիզ փատիշահ նուֆուսունդն մը տըր . [illegible] սուս փէք թասլիի պիր շէյ տիր . քէզալիք Մարիամ Ա[illegible] նին թասվիրլէրինէ մէլայիքլէրին թասվիրլէրինէ , վէ ազիզլէրին [illegible] սունքյարընա եէվմիյէ օլան իպատէթ , հէվսի պու զատրիտէն պիր [illegible] փատիշահընդն թասվիրինէ հէր նէ զատար զիյատ հիւրմէթ էտէրսէք [illegible] օլ զատար փատիշահ հազզ էտէր . զօրգմա քէտէր տուրմազ . վէ պու[illegible] նուն մուզայիրի օլուրսա , փատիշահ այնի քէնտինէ վէ նէֆսինէ [illegible] մուշ կիպի օլ հազարէթի թէէմիոլ էտէր ։ Ինչէ պու [illegible] Մոսէսին վէֆաթընտան սոնրա Մոսէսին Ազիզ քէմիքլէրինէ վէ քէ[illegible] Նինէ Ալլահ Միքայէլ հրեշտակը պէքճի զոյտու ։ (Ե-[illegible] Ա.) [illegible] մարգարէ տէրի քոսթունտան օլան մաչլահընը նազիսէր ինսան էթտի .

վէ Եղիանէն բուհու պու մայլան միւնասիպէթիյլէ Եղիազէնին իւզէ-
րինէ էնտի։ (Դ. Թ-ժ. Բ. 15.) « Եւ հանգեաւ հոգի Եղիայի ի վերայ Նղիսէի »։ Եինէ պու մայլահէն գուվվէթիյլէ Եղիազ Յորդանան
ըմաղընա մայլանը վուրտուղու կիպի սուլարը իքիյէ պէօլուիւ վէ
օրատան կէչտի, ամապա Եղիսէ կիւնահ մը իչլէտի, քի Եղիանէն
մայլանընա կիւվէնտի։ (14.) « Վէ Եղիանէն մայլանընը, քի իւզէ-
րինէ աթտը, սուլա վուրտու վէ տէտի. Նէրէտէսին Եղիանէն բապպ
Ալլահը, վէ սուլար իքի թարաֆա պէօլիւնէրէք, քէնտի կէչտի »։
Եւ մայլան հանկըմըզա զըսմէթ օլսա իսի, գիյգիլմէթ մասունք կի-
տի օնա սէճտէ հիւրմէթի էտիպ սագլամազընդա, պիզ քի ասմաթլա-
ըմըզընն թասվիրլէրինի օտալարըմըզտա ասմայը տէյիլ այրպ, իլլա
ասիլտէն ատտ էտիյօրուզ. քիմին հատտի օլ տասթուսունն թասվի-
րինէ հազարէթ էթմէք, պունա բրօթէսթան պիլէ տայանամազ։
Ցէգիա Սօնալը դարընը պիր թանէճիք օղլու էօլմիւ իսէ պու
դարը Եղիսէյէ միւրաճաաթ էթտի, չօգ բիճատան սօնրա (Դ.
Թ-ժ. Դ. 29.) Եղիսէ ուչաղը Գէէգիյէ քէնտի ասասընը վէրտի, վէ
տէտի քի կիտիպ, ասամը չօճուղուն եիւգիւ իւզէրինէ գօյասընը. ու-
ղա մուճիպինճէ տուվրանտը. լաքին անա եիւրէյի պու եա, չիւփ-
էէնտի քի, մարգարէ պաչդա վէ ուչաղընընը էլինտէքի ասա պաչ-
դա. խայր. մութլագ ուէն կիտէճէքսին տէյի. բիճա էթտի իսէ, Ե-
ղիսէ տայանամատը, վէ գալգըպ պիզզաթ քէնտիսի կիթտի։ Ուչա-
ղը էվվելկի դօչարագ, կիտէր. ասայը չօճուղուն եիւգիւ իւզէրինէ
դէր. վէ պիր չէյ օլմազ. հէմ օլմայաճագ. չիւնքի Եղիսէ պիզզաթ
դէն կիտէյիմ, չօճուղու տիրիլտէյիմ տէյի Ֆիլբրինի տէյիշտի. վէ չօ-
ճուղուն անասը տախի չիւփհէէնտիյի իչին, ասա քէնտիսինտէն պիր
քէրամէթէ դասիր օլամատը։ Եղիսէ կիթտի վէ չօճուղուն իւզէրինէ
գէտիանտը, վէ չօճուգ տիրիլտի։ (55.) « Վէ չօճուգ կէօզլէրինի աչ-
ատը »։ վէ էկէրչի մարգարէ Ֆիլբրինի տէյիշմէմիշ. վէ դարը չիւփհէ-
ինմէմիշ օլսա իսի, Գէէգիի ասայը չօճուղուն իւզէրինէ գօյտուղու
կիպի, մութլագ տիրիլտէճէր իսի. նօղսա Եղիսէ գարդը քիչգ իլէ
ալտաթմըշ օլուրուտու։ Պու քէլիֆիյէթ պէօյէ օլմուշ օլուրսա, նա
Ֆրիստոսուն տիքէնտէն թաճը վէ խաչը. վէ էլլերինէ վէ այագլարը-
նա չադրլան մըխլար վէ սայիրէ, Եղիսէնին ասասը. եախսա Եղիա-
նա մայլանը դատարտանմը գուվվէթի եօգ տուր, քի պախը իֆթի-
իւրըմըզ. վէ իպատէթիմիզ, վէ հիւրմէթիմիզ օլմասընը. Եղիսէնին
վէֆաթընտան սօնրա. Մուհամատան ասքէրլէր պիր էօլիւ կէօթիւրիւր-
էն Եղիսէ մարգարէնին մէղարընը եանընտա տիւչիւնիւրլէր քի,
էօլիւլիւ փէյղամպէրին մէղարընա դօյալըմ. չիֆա պուլսուն տիրիլ-
էօլիւլիւ. աչարլար մէղարը. վէ Եղիսէնին քէմիքլէրի կէտիրիր, էօլիւ-
ալ մէղարա գօրլար, քի աղիզին քէմիքլէրինէ տօղանտըղը կիպի,
էօլիւ տիրիլիր։ (Դ. Թ-ժ. ԺԴ. 21.) « Պիր ատէմ կէօմէրքլէն. . . Ե-

ղիսէնին մէզարբնա զօրլար. էօլիւ կիտէր, վէ Եղիսէնին քէմիքլէրի-
նէ տօղանըր վէ սաղլըր վէ պլաղա դալզար». Տէմէք քի, ա-
զիզլէրին քէմիքլէրինտէ քէրամէթ վարըմըշ, եալնօտ տահա տօղրու-
սու, Ալլահ Եղիսէ մարդարէնին քէմիքլէրինին վասէթասըյլա, վէ
մարդարէնին չէֆաաթըյլա էօլմիւշ ատէմին հայաթընը պախ էթմի.
Պու պէօյլէ օլմուշ իքէն, վէ (Սէր-։ ԽԸ. 14.), «Էօլիւտէն փէյ-
ղամպէրլիք էթմի», տէրսէն Եղիսէ իլին հանկը տուլդուսուզ ատէմ
արթըզ օլ մէզարը ղիյարէթկահ էթմէզ, օ մարդարէնին մէզարընա
սէճտէ, հիւրմէթ. տուա, էթմէզ, վէ օլ քէմիյի պուլուրսա, նէ
տիւրլիւ բայէթ իլէ կէթիրիպ էվիրին էն փաք մահալինէ գօյմազ, վէ
քէմիյի պուլմազսա, քիւլիւնտէն թօփրաղընտան օլսուն ալմազ. Վէ
պունլարը էտէրսէ. Նասըլ քի Ֆիէլ վագի Ողիա (Դ. Թագ. ԻԳ. 18.)
պու աղիղին քէմիքլէրինէ հիւրմէթ էթմի իսէ, Ալլահա հազարէթ
մի էթմէշ օլուր. հալա. Ալլահը իզզէթլէր, Ալլահըն մէրհամէթինի
քէնտի իւզէրինէ տավէթ էտէր.

ՁԶԴ. Քրիստոս էֆէնտիմիզին Ալլահլըղընը (քի միւմքին տէյլի)
պիր տաղիգէ օլսուն, պէր թարաֆ էտէրսէք, եալընըզ պիզէ պէն-
զէր պիր ինսանլըղը գալը. պու ինսանլըղը իլէ Ալլահա պիզէր իլէն
չօղ տուալար էթմի, չօղ միյանճլըզ էթմի, Քրիստոսուն ինսան-
ղը միյանճլըզ էտէրսէ, ադիպլէր տախի միյանճլըզ էտէր. Սէօգիւ-
միւզ եալընըզ միյանճլըզ իւզէրինէ տէյլի աղիզլէրին քէմիքլէրին-
էյպիսէյլէրինէ, մասունքլարընա, վէ ոպիրէյէ տախի օլան իպատէթ
իւզէրինէ տիր. Քրիստոս քիւլլիւյէթլի ճէմաաթ իլէնտէ կիտէրքէն.
(Ղ.-։ Ը. 44.) «պիր դարը ծնուն բուպասընին էթէյինէ տօղանար.
վէ անիտէ գանընին ճէրեանը տուր օլսու». Քրիստոսուն բուպասը
պու քէրամէթի էթտիյսէ, օլ դարը պիլմէզմիսի քի, բուպասա պիր
քէրամէթ եօգ տուր. լաքին օլ բուպայը կէյինէն, օլ քէրամէթի պախ
էտէպիլիր օլսուզունու պիլտիսի իլէն. իման իլէ վէ հիւրմէթի ադի-
մէ իլէ. եէթէր քի, պիր եալընըզ բուպասընա տօղանայրմ, թիթիպա-
թը իլէ. օլ բուպայա եանաշտը, վէ թապիի ծնու էօվմիւշ տիր. Ա-
զիզլէր քի Ալլահին լութֆունու վէ բուհունու իյէրինտէ թաշրիֆ-
սալար. վէ Զօղոս առաքեալին գուլլանտըղը խթիլահա նազարէն
(Եփ-։ Ե. 30.) «Զիրա ծնուն թէնինին ազալարընընդ. վէ ոսկրունտէն
վէ քէմիքլէրինտէնիզ...». Նէտէն տիր քի աղիզլէր պիր քէրամէ-
թէ գատիր օլամազլար. Նէտէն տիր քի, աղիզլէրին քէմիքլէրինտէն
քէրամէթ ումմազ, վէ ծնլարա սէճտէ էթմէք վէ իպատէթ էթմէք
ճայիզ տէյլի իմիշ. Քրիստոս քէնտի բուպասընին էթէյինէ եանաշան
դարընը մահրում էթմէտի իսէ, պիզլէր տէ աղիզլէրին քէմիքլէրին-
սէճտէ, բայէթ. վէ եա հիւրմէթ էտէրսէք, վէ օ տա քէնտի խաթը-
ընը պիսի իյին, պիզլէրի թէքտիր մի էտէր. մահրում տա էտէր.
մատտի էթէյինին խաթրընը սայտըղը դաատ. մանէվի վէ բուհանի.

քէնտի քէմիքլէրինին. եանի քէնտի ադիզլէրինին մասունքլարընընը
խաթրընը սայմազ մը. վէ եէվմիյէ քիլիսէլէրտէ քէնտի խաչընա օլան
բայէթ, վէ իպատէթ պու գապիլտէն, վէ տահա զիյատէ տէյլի մի
տիր. քէնտի ադիզ պաչընա կէչէն տիքէնտէն թաճ, վէ ադիզ էլլէ-
րինէ չագրլան էնքսէրլէր պու գապիլտէն վէ տահա զիյատէ տէյլի մի
վրլէր. Էկէրչի (Մ-։ Զ. 56.) Քրիստոսուն էթէյինին քէնարընա
եանաշան պինլէրճէ քիմսէլէր կէօնակէօն իլլէթլէրինէ խէլաս օլ-
մուշ իսէլէր «Վէ օնա ըրճա էտէր իտիլէր քի, հիչ օլմազսա քէն-
տի բուպալարընը քէնարլարընա տօղանսընլար, վէ օնլար քի պիր
քէրրէ տօղանտըլար խէլաս պուլսուլար». Քրիստոսուն խաչը
ի՞ր, քէնտի Ալլահանի գանը իլէ ըսլանը, Քրիստոսուն խաչը
քի, օլ գանը սօրտու, Քրիստոսուն խաչը քի, Ալլահանի վիճու-
տինի քէնտի իւզէրինտէ գալտըրտը. վէ Ալլահա թախթ օլտու,
Քրիստոսուն պաչընընը թաճ տիքէնլէրի, քի ադիզ պաչը-
սա կիրտիլէր. վէ Քրիստոսուն գանը իլէ պիրլէշտիլէր. էն ա-
ղիզ, էն ղիյգրյմէթ ալթուն վէ կիւմիւշ գապլար իյինէ հրգը օլսու-
նուրսալար, վէ պիզլէր օնլարա սէճտէ բայէթ, հիւրմէթ վէ իպա-
տէթ էտէրսէք Ալլահա վէ Քրիստոսա հազարէթ մի օլմուշ օլուրուզ.
պու չէրաաթը, պու բանանա ինսաֆը օլան, վէ ճիւզիւ հազգլը սէօյ-
լէմէյէ տուլդուսու օլան քիմսէնին վիճտանընա, վէ բէյինէ հէվալէ է-
տէրիզ. Բրօթէսթանտլար աղիզլէրէ հիւրմէթ, իպատէթ էթմէյօրսա-
լար. պարէմ Քրիստոսուն խաթրը իյին, քէնտի խաչընա, թաճընա,
պուլարընա, բուպալարընա բայէթ էթմէյինլէր. գօրդմասընլար, պուն-
սան Քրիստոսա տէյլի հազարէթ, իլլա իզզէթ նէչաթ էտէր.

Նուսաղէմտէ տահա չօղ սու հավուզլարը, գուլսուլարը վէ չէշ-
մէլէրի վար իսի. պունլարընն հիչ պիրիսինէ Ալլահտան պիր քէրամէթ
վէրիլմէմիշ իսի, եալընըզ հէյքէլին իթթիսալինտէ պուլունան Զրօ-
պաբիլէ հավուզունա, քի Սէլոամ չէշմէսինտէն օրայա սու տօղարը-
սը. (Յովհ. Ե. 2.) վէ եըլտա պիր քէրրէ բապպէն մէլէյի, օլ հավու-
զա ափանսըզ էնէրէք սուլարը թահրիք էտէր իսի. Ալլահտան պու
հավուզա վէրիլէն քէրամէթ չու իսի քի, սուլար թէփրէնմէյէ եա-
խօտ տալզալանմայա պաչլատըղը կիպի. էթրաֆընը գուչաթմըշ պու-
ունան էսհապը էմրաղ. քէօրլէր. թօփալլար, վէ նիւզիւլ իսապէթ
էտէնլէրտէն հէր հանկըսը էվվէլճէ տավրանըպ, էն էվվէլ քէնտի հա-
վուզա աթարսա իսի, հիչ պիր իլէթ ասարը իւզէրինտէ գալմայա-
ղագ, պիր օ գուրթուլուր իսի. Քրիստոս էֆէնտիմիզ պու հավու-
զունի պաչընա կէչէրէք օթուզ սէքիզ սէնէսէն պէրի պէրլէր. վէ օլ
ճէրթէյի կէօզէտիր եանը վիճուտի թութմազ պիր ատէմ կէօրիւր.
սէպէպսինի օնտան սիւալ էտէր. օ պի մէճալ քիմսէ Քրիստոսա ճէ-
վապսինի օնտան սիւալ էտէր. Ամէն վէրիր քի, նէ եափալըմ էֆէնտիմ, սուլար թէփրէնտիկի կիպի,
պէնիմ նէ հալիմ վար, նէ տէ պիր քիմսէմ վար. քի հէփսինտէն էվ-

վել պէնի պու հայաթպախշ հավուդա աթսըն . վէ խէլաս օլայըմ ։ Քրիստոս ենա , սաղալմագ իսթէրմիսին տէր . վէ էվվէթ էֆէնտիմ , ճէր վապրնը այըր . անտէն դալգ , եսթաղֆնը ալ վէ կիթ տէտիյի կիպի , օլ պիլարէ խէլաս օլուր վէ կիտէր ։ Ինչթէ վուգուսաթ պու տուր ։ Կէլիմ միւթալաամրզա . պու հավուդա , պու քէրամէթի պաչխ էտէն Ալլահ քէնտի քէնտինէ պէհէր սէնէ հադարէթ մի օլսուն տէյի պու իհսանը Գրաալատիկէ սուլարընա վէրմիշ իտի ։ Գէհէր սէնէ մէլէյի քէնտիսի կէօնտէրէրէք . քէնտինէ հադարէթ մի էտէր իտի . խայր , հաչա . զիրա տիւնեա ճէմի թէֆէրրուաթը իլէ բապպըն տբր ։ Գէդալիք

Անատան քէօր օլան քիմսէնին , եէրէ թիւքիւրիւպ , համուր էտիպ , կէօզիւնէ սիւրթէր , վէ օնա , կիթ Սէլոմամ հավուդունտա եայդան տէր . օ տա կիտէր . վէ եայդանը . վէ կէօզիւ կէօրէրէք կէլիր ։ Պու նէ մուպարէք սու իմիշ քի . Ալլահ քէնտիսի պիլէ օլ քէրամէթինէ հիւրմէթ էթտի . կիթ Սէլոմամտա եայդան տէտի , եայդանմատան օնու էթմէյէ գատիր տէյիլ մի իտի , հիչ չիր փէհ եօգ . լավին Ալլահրն իհսան էթտիկի քէրամէթի , թէքրար քէնտիսի թատիգ էտէր . վէ ինանալարա կէօսթէրիր վէ էօյրէտիր քի , Ալլահրն գուվվէթի , վէ հիքմէթի քէնտիսի թախսիս վէ թէնսիպ էթտիկի մատտի սուլարտա տախի մէվճուտ տուր . վէ քէնտինին հաղ էթտիկի չէյ տիր ։ Տէմէք քի , Ալլահ քէնտի ազիզ էթտիկի սուլարրն վասէթասըյա տախի ինանալարա քէնտի քէրամէթինի վէրիր ։

Գէղալիք (Գ-ւթ. Ե. 15.) քրիսթիյանլար « Մէյտան ճատտէլէրինէ գատար խասթէլէրի , վէ եսթաղլարը վէ թէճկէրէլէրի իլէ չրդարըրլար իտի , քի Պետրոսուն կէչտիկի զէման հիչ օլմազդա օնուն կէօլկեսի օնլարրն պիրիսինին իւզերինէ կէլսին տէյի . վէ էթրաֆ չէհիրլերոտէն Երուսաղէմէ չօգ խալգ թէճէմմիւ օլուր . մէքրուհ ճինլէրոտէն էզիյէթ չէքէնլերի , վէ խասթէլերի թազաիմ էտէր իտիլեր . հէմ տէ հէրիսի չիֆա սուլուրուտու » ։ Պու հիւրմէթի , պու իմանը , պու քէրամէթի , քի Պետրոսուն կէօլկեսինէ վէրիր իտիլեր . վէ սէպէպի տէ չիունչի օլ կէօլկէնին վասէթասըյա հէր քէս չիֆա պուլուրուտու ։ Պիզ Պետրոսուն ազիզ քէմիքլէրինէ ազիզ մէզարը թուիրաղընա . ազիզ թասվիրինէ հիւրմէթ էթսէք , իպատէթ էթսէք , իման էթսէք , նէ գատար զիյատ ճայիզ օլուր . պունտան Ալլահա նէ հադարէթ տօղապլիր . պիլմէյօրուզ ։ Գա խուսուս քի Ալլահրն մէնն էթտիզի մատտ (Նէյ. ԼԴ. 17.) « Էլ իլէ եաբըլմըշ Ալլահլար քէնտինէ եափմայասրն » ։ Ինչթէ բրօթէսթանտլարրն պուլուտուզու իսպաթ պիզէ գարշը պուտուր ։ Թրպէրը պունուն կիպի Պօղոս առաքեալրն հիւշինէ հիւրմէթէն (Գ-ւթ. ԺԹ. 12.) « Ալլահ Պօղոսուն վասէթասըյա չօգ միւճիզաթլար էտէր իտի . չու գատարատագ քի օնուն թէրինտէն (ըղանմըշ) եաղրգլար , վէ միէկիրլեր խասթէլերէ կէօթիւրիւր իտիլեր . վէ խասթէլիքլերինատէն սաղալըրըտըլար . վէ մէքրուհ բուհլար չէգարը-

արլար » ։ Պու եաղլըգ ճանսըզ օլարագ , առաքեալրէ թէրինտէն ըսլանմըշ օլարագ քրիսթիյանլարրն մուհիպի իմանը , վէ իպատէթի վէ հիւրմէթի վէ իւմիւտիւ վէ սէլամէթի օլուրսա . նէ գատար զիյատ հիւրմէթ , վէ իզզէթ վէ իպատէթ ճայիզ օլսա կէրէք տիր օլ առաքեալրն քէմիքլերինէ , քիւլլերինէ , վէ թասվիրինէ ։ Հէմ տէ (Գ-ւթ. Ե. 39.) Առաքեալլարա գարշը գօյանլարը Առաքեալ պի այնիհի Ալլահա գարշը գօրլար տէյի եազար ։ « Դուցէ եւ Աստուածամարտը գըտանիցիք . պէլքի պունլարա գարշը գօր իլէն , Ալլահա գարշը գօրսունուզ » ։

Քրիստոս էֆէնտիմիզին (Մ-ղ. ԻԳ. 16.) էօյրէթտիկի սահիհլիգ վէնք մէշհուր տուր . եանի հագգը սէօյլէմէյէնլերի թէքտիր էտէր . « Վայ սիզէ , եա քէօր ղըլաղուղլար . զիրա հէյքէլէ (տաճարա) եէմին էտէն պիր չէյ տէյիլ , ամմա հէյքէլին ալթունունա եէմին էտէն պօրճլու օլուր տէրսինիզ . ա տիվանէլէր , վէ քէօրլար , հանկըսը պէօյիւք տիւր , ալթուն մու , եօղսա ալթունու ազիզ էտէն հէյքէլ մի » ։ Պուրատա Քրիստոս էֆէնտիմիզ եահուտիլերին իբի թարզ իթիղատրնը պիրինի եանլըշ կէօրէրէք . օնլարը թէքտիր էտիյօր . քի հէյքէլէ օլան եէմինի պիր ղարարլը չէյ եէրինէ գօյմազ իտիլեր . վէ պու իթիղատրն եանլըշ օլուուզունու պի հագգրն եիւզլերինէ վուրույօր . չաչրնլար , հէյքէլէ օլան եէմինի պիր չէյ եէրինէ գօյմայօրուզունուզ , վէ եանլըլըյօրսունուզ ։ Հէյքէլ ալթունատան սահա միւհիթէրէմ , վէ տահա ազիզ տիր . եանի հէյքէլէ սունուլմուշ ալթուն , վազգտա ազիզ տիր . ամմա ազիզ օլմասընրն սէպէպի հէյքէլ քէնտիսի տիր ։ Ինչթէ եանլըշլարը . եանի հէյքէլին ազիզլիքտէ ալթունատան տահա տուն թուիթուլտուզու իտի . օ իսկ հէյքէլ ալթունատան չօգ զիյատ ազիզ իտի . վէ սունուլմուշ ալթունունն ազիզ օլմասընրն սէպէպի տէ հէյքէլ քէնտիսի իտի . տէմէք քի Քրիստոս պուրատա կէրէք ալթունու վէ կէրէք հէյքէլի ազիզ թուիտու . Վէ նասրլ քի ալթուն ազիզ օլտուզու իչին ալթունա օլան եէմին սահիհ եէմին եէրինէ գասուլ էթմէշ իտի իսկ . քէղալիք վէ տահա զիյատ հէյքէլէ օլան եէմին քի ալթունու ազիզլէտիր իտի . ազիզ վէ թասվիրգ օլունտու ։ Սիւալ էտէր Քրիստոս ալթունունն ազիզ օլմասընա սէպէպ հէյքէլ մի իտի եօղսա հէյքէլին ազիզ օլմասընա սէպէպ նէ տիր ։ Սոնրա եաղլըյօր , վայ սիզէ էյ տիվանէլէր , զիրա տէրսինիզ (18.) « Ի քի մէզպահա եէմին էտէր պիր չէյ տէյիլ , ամմա օ քի մէզպահրն իւզերինտէքի գուրպանա եէմին էտէրսէ , ճայիզ տիր , ա տիվանէլէր վէ քէօրլար . հանկըսը պէօյիւք տիւր . գուրպան մը , եօղսա մէզպահ մը . օ քի գուրպանրն ազիզ էտէր . իմոթ օ քի մէզպահա եէմին էթտի , օնա վէ հէվի օնան իւզերինտէքինէ եէմին էտէր . վէ օ քի հէյքէլէ եէմին էթտի , օնա , վէ օնտա սաքին օլանա , վէ օքի կէօյէ եէմին էթտի , Ալլահրն թախթընա վէ օնա քի օնուն իւզերինէ օթուրուր , եէմին էտէր » ։

[illegible] քի. հէյքել օլսուն, վէ հէյքէլէ սունուլմուշ այթուն օլսուն։ Մէզպահ օլսուն, վէ մէզպահէն իւղէրինտէքի դուրսան օլսուն։ Կէօյլէր օլսուն, վէ կէօյլերտէքի Ալլահէն թախթը օլսուն, հէփսի աղիզ տիր. օլ գասար ալիզ քի, պու հէյքել հաղդը իչին, տէնսէ, պու աղիզ Ալթուն հաղդը իչին տէնսէ, պու մէզպահ հաղդը իչին, եախսա պու դուրսան հաղդը իչին, տէնսէ, եանի պու հէյքել հաղդը իչին սէօղիւ, վէ եէմինի, վէ կէրէք Ալլահ հաղդը իչին սէօղիւ։ վէ եէմինի, իքինի տէ պիր տիր. վէ հէփսինին աղիզինի, քէրամէթի պիր տիր. վէ հէփսինին իչինտէ Ալլահէն նուֆուսու, վէ հուզուրու սաքին օլսուզունտան կէրէք հէյքել, վէ կէրէք հէյքելտէ վազ ու իսթիմալ օլունան քեաֆֆէյի ավանի (անոթլար) վէ էլպիսէլեր։ վէ խաչլար, վէ պատեկելեր, վէ փէրտէլեր, վէ քիչոցլար, վէ բուրվառլար, վէ սայիրէ, պունլար հէփսի աղիզ տիր, վէ աղիզիքլերինին օէպէսի էվվէլիսի, չիւնքի Ալլահ իչէրինտէ սաքին, վէ հազիր տրը։ Պունլարդն հէփսինէ հիւրմէթ, վէ իգտամ էտէրիզ։ չիւնքի հիւրմէթիմիզ, իգրամիմիզ, պունլարդն վասէթասըյլա պիլ ախէրէ Ալլահա Թագտիմ օլունուր։ Վէ պունլարդն վասէթասըյլա Ալլահ Թէքրիմ օլունուր։ Տէմէք քի հէյքելտէ հէր նէ վար իսէ, հաթտա Թաշը, վէ Թոփրաղը, վէ սայիր հէր նէ ալաթ, վէ էտէվաթը բունանիյէսի վար իսէ, քեաֆֆէսինին Ալլահա մէրպուիթիյէթի, վէ միւնասիպէթի վար տրը, պունուն իչին տէ օնլարա հէր նէ հիւրմէթ էտէսէք, Ալլահա էթմիշ օլուրուզ։ Նասրլ քի (Թեսս. Է. 6.) « Ուրդանը հրդթոր. վէ բոգդին անոր հուզուրունտա ագչանա գասար հերէ դաբանսը »։ Նասրլ քի (Մ-դն. Ի6. 30.) Քրիստոս սալիհլերէ իսթապէն սէօյլէյօր « Կէլին փէտերիմին միւպարէքլերի, պունդանդան պիտայէթինտէն սիզէ հաղրլանմը չէնէթիմ մալիք օլուն »։ (Ամ.) « Ձիրա աճրդտրմ, վէ պանա եէյէճէք վերտինիզ. սուսասրմ, սա վերտինիզ. չըպլագ գալտրմ. կիյտիրտինիզ. . . . »։ Վէ սալիհլեր Քրիստոսա ճէվապ վերեճէքլեր, էֆէնտիմ, պիզ սէնի նէ վազրթ կէօրտիւք, սանա նէ վազրթ եէտիրտիք, սանա նէ վազրթ սիյանէթ էթտիք։ Վէ Քրիստոս քէնտիլերինէ տէյէճէք. (40.) « Սանիկ տէրիմ սեզէ, չիւնքի պու քիչիւք գարընտաշլարդմն պիրիսինէ նէ ամանիլ, սանա էթտինիզ »։ Քէղալիք ֆէնա ասէմլերէ լանէթ օղուլանդաղ տրը. զիրա հիչ պիր էյիլիք էթմէտիքլերինտէն մատտա. Քրիստոսա ֆէնալրդ տախի էթմիշլեր. վէ միւնաֆրդլար Քրիստոսա տէյէճէք տիրլեր. եա բապա, պիզ սէնի նէրտէ կէօրտիւք. նէրտէ սուսուզ վէ պէ օլտուզունու տույտուզ. Ն. եան։ Վէ Քրիստոս օնլարա էթրա։ Մատէմ պու քիչիքլերէ էթմէտինիզ, տէմէք քի, պանա էթմէտինիզ, էթտիյինիզ գասդահաթլարդն քեաֆֆէսի պանա գարշը օլմէտինիզ, էթտիյինիզ գասդահաթլարդն քեաֆֆէսի պանա գարշը Ալլահէն մուշ տուր. վէ պունուն սէպէպի տէ, չիւնքի հէր շէյտ Ալլահէն քի. խաթրը պուլունուր. Ալլահդն իքրամ իթրա օլունուր. Սէնթէր քի.

քէնտի սէճտէսի, հիւրմէթինի, բայէթինի, Ալլահա Թագտիմ էտէսին, դօրգմա, պիւթիւն ճիհան թէֆերրուաթը իչէ բապպդն տրը. պու ճալուզաթդն գանդրսընա Ալլահ իսմինէ հիւրմէթ էթտէն, Ալլահդն [illegible] էնիրի միւսթէլդէմ օլուրսուն։ Վէ պու պէօյլէ իսէ, Ալլահդ ալիզլերինին գանդրսընդն քէմիքլերինէ մէդարընա, Թասվիրինէ, վէ սայիրէյէ հիւրմէթ էթսէն, օլ սէնին հիւրմէթին, Ալլահտան Թահրին օլունմազ մը, եախսա միւքանաֆաթսրզ մը գալրը։

ՊԶՆ. Իրոթէսթանլար ենինէ տերլեր. պիզ աղիզլերին քէմիքլերին. մասունքլարդն, Թասվիրլերինի էօփէրսէք, սէճտէ վէ իզզէթ էտերսէք ալիզլեր դանսրլ տույար։ Պունուն ճէվապը. մէլայիքլեր կիրի ալիզլեր տախի սաղ տրը. Քրիստոսուն էթէյինի էօփէն դարընդն դուամէլէսի, վէ իսմանը, վէ իզզէթի նէ կէօնէ Քրիստոսա մալիմ օլսու իսէ, թրպդը Ալլահդն օլ բուհու իլէ ազիզլերէ տախի Ալլահտան պէյան օլունուր վէ տույարլար։ Ալլահ կայէնէ խապէր վերիյօր քի, պի կիւնահ գարընտաշլարդն գանը պանա ֆէրեատ էտիյօր։ (Մնդ. Ի. 10.) « Վէ Ալլահ տէր. նիչին պու իչի իչլէտին. գարընտաշլարդն գանդրդն ֆիղանը եէրտէն պանա (չէքվա) միւրաճաաթ էտիյօր, չիմանդն ուչ ալ եէրին եիւղիւնտէ լանէթ օլասրդ։ քի էլլերինտէն օէնդ գարընտաշլարդն գանդրը, քէնտի տէրունինէ ալմագ իչին ազզդնը տալրը »։

ՊԶՌ. Պունտան զիյատէ պու խուսուս իչին տահա նէ խապթլանա լուզում վար. պիլմէյօրուզ. աղ պուչուդ աղլը օլան տույար, վէ անլար։ Ալլահ վերեյիտի, քի բրոթէսթանլարդա պու Թապիի վէ կիւնեչ կիպի կէօրիւնիւր սահիհլիկի կէօրէյիտիլեր։ Վէ տույարտրլար։ (Ուսուլ. Ի.Ա. 50.) Թէքրար Քրիստոս էֆէնտիմիզ քեաֆֆէյի աղիզլերդն գանդրնա հիւրմէթէն, վէ իքրամէն, պիլա միւսլմանա խիթիդամլարդնը քէնտի ատիլ չէրաաթդնտա խիթէյօր, պու միլլէթտէն։ « Տիւնեանդն պաչանկերկնտան պէրի ճէմի մարդարէլերին տէօքիւլէն գանը Ալլահ օլունաճակ։ Աբէլին գանընտան, թա մէզպահ, վէ հէյքել գրանընա գաթլ էթտիրլմիչ։ օլան Զաքարիանդն գանընա տէկին, [illegible] սիզէ տէրիմ պու միլլէթտէն իսթէնիլէճէք տիր »։ Իչպու գանդ Ալլահ նաղար զրլարագ ատալէթինտէն թահրիդ օլարագ։ աղիզլերդն գանը մագթուլ ճէսէտլերի։ Ալլահդն մուճիզլի մահղուզիյէթի չուր։ վէ պու հիւրմէթտէն նաչի պու գանլար։ պու ճէսէտլեր։ պու մասունքլար վասէթասըյլա։ եանի Ալլահ պունլարը քէնտինէ չահիտ թութարագ։ ատալէթ չէրաաթդնը իճրա էտէճէք։ Ալլահ էֆէնտիմիզ Արէֆին գանդրդն սէտասընա հիւրմէթէն։ Կայէնէ լանէթ օղուտու իսէ։ պու ազիզլերին գանընա վէ մասունքլարդնա վէ Թասվիրլերինէ, հիւրմէթ։ վէ կէօզ եաշը իլէ իպատէթ էտէնլերի վէ օնլարը չաղրանլարը։ ազիզլերին եիւղիւնէ հիւրմէթէն։ Ալլահ կէօյտէն տույմասանա մը. կէօրմէյէճէք մի։ հաղ էթմէյէճէք մի. Ալլահ, ֆէրեատ

[illegible] Ֆիզանլարը մեզը քէնտինն պիզէ թէրը էթտիր խաչին [illegible]
հի. ըմէթէն ըլճալարը մեզը դապուլ էթմէյէճէք մի, ինսաֆը օլան քիմ-
սէլերէ պու միւզաքէրէյի հէվալէ էտէրիզ։ պիզէր պու իթիզաթտա-
յըզ։ Պօղոս առաքեալ Աբելին դանընին սէտասընը, Քրիստոսուն դա-
նընին սէտասը նախօտ չէօվա էթմէսի իլէ բուպար էտիյօր։ (եբր. ԺԲ. 24.) «Էկէրչի Քրիստոսուն գանը սէօյլէյօրսա, Աբելին գանը սա-
խի սէօյլէյօր։ Քրիստոսուն գանընին տէօքիւլմէսինէ նայլաչմըշը-
նըզ։ քի Աբելին գանընտան զիյատէ սէօյլէր»։ Տէմէք քի պինսէ
պիր օլսուն Աբելին գանը տա սէօյլէր իմիշ։

ՊԶԷ. Իշպու ազիզէրին մասունքլարընա, թասվիրլերինէ, վէ
սայիրէյէ հիւրմէթ, վէ իպատէթիմիզ սին խուսուսունա միւթա-
լիզ տիր։ Նասըլ քի Տրիսէնդեան սինօթու (նէ-ա. Դեն. Ա-ը. [illegible]
[illegible]) թասդիգ էտէր։ վէ կաթողիկէ քիլիսէ էվվելինտէն
պէրի իշպու միւհթէրէմ գափտէյէ ըլայէթ էթմիշ։ Պու տէտիկիմիզ
էվայիլտէ քրիսթիյանլարը, մարտիրոսլարը քէմիքլերինի վէ [illegible]
սունքլարընը իհթիրամաթը ֆայիդէ իլէ թօփլամալարընտան։ վէ օն-
լարը էն փաք, վէ էն մուհաֆազայը եէրլերէ հրֆզ էթմէյէրինտէն
տախի միւպէյյէն տիր։ Նասըլ քի Իզմիր քիլիսէսի Ս. Փօլիգարբոսուն
Ազիզ թէնինի վէ մասունքլարընը զիյդըմէթ խազինէ կիպի թօփլա-
ոը։ (Տե. Նէվշէհիր. Են. Պ-ա. էէրէ. Դ. Գլ. ԺԵ.)։ Ազաթանգեղոս
Տրդատ Հայոց փատիշահընը քեսթիպի նազար քի, քրիսթիյանլար
Ազիզէրինին քէմիքլերինէ թափարլար տէյի։ Դիոկղետիանոս [illegible]
փատիշահա թէշէքքի էտէրէք նազար։ (ԺԴ.) «Չի ինքեանք զմեռ-
եալ ոսկի, զիւայեալ պաշտեն, եւ փայտի երկրպագանեն, եւ զոսկի-
ըն զոպանելոցն պաշտեն, որ զիւրեանց մահն, որ վասն Աստուծոյ
իւրեանց փառս եւ պատիւ համարեն»։ Նանի քրիսթիյանլար խաչ-
էզգիմը Քրիստոսա, վէ խաչընա սէճտէ էտէրլէր, վէ էօլմիշլերին
քէմիքլերինէ իզզէթ էտէրլէր։ [illegible] Ս. Իգնատիոս չէհիտին քէ [illegible]
քէմիքլերինի պէօյիւք հիւրմէթ վէ իպատէթ իլէ օլ վազթին տէրինտէ [illegible]
ըրիսթիյանլար թաղիմ էթտիլէր, վէ թօփլատըլար։ (Տե. Բոլանդիստ-
ներ։ Էկ-ատէց.)։ Ազիզէրին մազթէլէրի, վէ մէզարլարը իւզէրինէ
եաբըլան քիլիսէլէրտէն հէր մահալտէ պուլունուրսա տա։ պա խու-
սուս Բոմայա վարըպ Ս. Պեարոս, վէ Ս. Պօղոս քիլիսէլէրինի կէրամէ-
լի։ (Ա. Նէվշէհիր. Եկ. Պ-ա. էէրէ. Բ. Գլ. ԽԵ.)։ Ազիզէրին քէ [illegible]
ըրինի վէ քիւլլերինի սայիր քրիսթիյանլարը քէմիքլերինտէն [illegible]
այրը մահէլլերէ գօնուլմասընտան, վէ ազիզէրին իւզէրինէ, եաղմա-
թաշլարը, իւզէրինտէ խուրմա աղաճը տալլարընը իշարէթլանտէն։
պալըգ, կէօկէրճին ըէսիմլերինտէն, գան իլէ տօլու պաշլարը [illegible]
տա տիքիլի տուրան չիչէկլերինտէն։ (Տե., Պ-է-ա., Հ-ամ-ա Եր-ամ-
Ըէ-գյե ելշ ելդ-ղընա-) Ազիզէրին մէզարլարը իւզէրինէ սունուլան
պատարագլարտան, վէ սայիր պունա միւմասիլ իպատէթլեր[illegible], քի

ազիզէրին քէմիքլերինէ իրրամ օլսուն տէյի, եէվմիլ իճրա էտէր ի-
տիլէր։ (Տե. Ա-[illegible]) Ազիզէրին քէմիքլերինի,
զէնճիրլերինի, մէզար թաշլարընը պուս էտիպ, եիւզ սիւրմէք ատէ-
թի գատիմինտէն, վէլ հասըլ չիմսի կաթողիկէ քիլիսէսէ բուհանի
վէ միւհթէրէմ հէր նէ այն ու ատէթլէր վար իսէ, պիտայէթինտէն
պէրու ճայիզ, ճարի վէ միւհթէրէմ թութուլմուշ, վէ թութուլմագ-
տա տրը, պունլար սատէտիմիզէ քեաֆի տէլլի տիրլէր։ Չունքի պա-
միրիզ քի, Ալլահ քէնտի ազիզէրինտէ սաքին տիր, վէ ինլար տա մի-
չէրրէզ տիր։ գիրա, պու բայէթ վէ պու ուզուտիէթլերին մագսէ-
տի ազիզէրտէ, նանի ազիզէրէ իզրամ էթմէսէ։ Ալլահը թէքրիմ
վէ թազիմ էթմէք տիր, վէ պունլարը միյանճրլըզը իլէ։ Ալլահը
մերհամէթինի տիւէմէք տիր։ Ամմա պիլ ճիւմլէ բրօթէսթան կէթիր-
տիկիմիզ պու խապաթլարը պէյէնմէզ իմիշ, օնուն իչին տէ արթըգ
թէէսսիւֆ էթմէմէլի, պէզիմ վէ Ալլահը քիլիսէլերինին ատէթի գա-
տիմէսի պու տուր տէյիպ Պօղոս առաքեալը պու ճէվապընը պիզէր-
տէ վերիրիզ։ Էվվէթ Ալլահ ազիզէրտէ վէ օնլարը ազիզ մասունք-
լարընտա։ Ալլահ հէյքէլլէրտէ, վէ հէյքէլտէ նէվմիյէ գուլլանըլան ա-
վանիի չերիֆէտէ միւչերրէֆ վէ մահղուզ օլուր։ Մըսըր տիյարինտէ
քէնտիսինէ մախսուս պիր մէզպահ վէ տիքիլի պիր արճան եավըլ-
մասընը Ալլահ քէնտիսի էմր էտէր։ Նիչին պու քէնտինէ հագարէթ
ոիչիլ մի տիր։ Խայր, հաչա (Ե-ոյ. ԺԹ. 19.)։ «Օլ կիւնտէ Մըսըր
տիյարինտէ բապպա պիր մէզպահ եավըլսըն, վէ բապպա տիքիլի պիր
արճան»։ Բրօթէսթանլար քեաչքի պու սէօզիւն մանասը նէ օլսու-
[illegible] աննամագ իսթէյէտիտիլէր։ [illegible] Վէ պիզիմ խորանլար իզ-
[illegible]տէ տիքիլի խաչլարա մանա վերմէյէտիտիլէր։

ԵՒԿԻՐՄԻ ՊԻՐԻՆՃԻ ՖԱՍԸԼ

ՖԻԼԻՍԷՆԻՆ ԹԷՆՊԻՀԼԷՐԻ

ՁԳԸ. Գ ՈՐԾՔ առաքելոցտա (Գ.Գ. 4.) Պօղոս վէ Շիղա «Հայան չէհիրլէրի կէլէր իտիլէր, Երուսաղէմտէ պուլունան Առաքեալլարտան վէ քահանայլարտան թէնպիհ օլունմուշ էմիրլէրի թութտունլար տէյլի օնլարա (չիֆահէն) թէնպիհ էտէրիտիլէր տէյլի եաղըը տը»։ Տէմէք քի Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտի ալիսէնինէն տախիլինտէ պուլունան բուհանի էյլիկի վէ մուհասէնաթը իլին օնա հիքմէթ վէ սէլահիյէթ վերմիշ տիր։ (Ա. Կորնթ. Բ.) «Զիրա պէն բաղլտան ալտըմ վէ սիզէ թէսլիմ էթտիմ»։ (Թէսալ. Բ.) «Օլ աւանդութիւնլարը, քի կէրէք չիֆահէն, կէրէք թահրիրէն ալտընըշ գալի թութուն»։ Ֆիլիսէտ հէր նէ գուտրէթ, հէր նէ խասիյէթ, վէ հէր նէ իմթիյազ վար իսէ մահալինտէ թահրիր վէ պէյան էթմիշիզ։ Օնլարը թէքրարլամայա լուզում եօք տուր։

ՁԶԹ. Ֆիլիսէ թէնպիհլէրի փէք չօղ տուր. պիզ ումում ճէմաաթա մախսուս օլանլարը պուրատա եաղարըզ, պունլար պաշլըճա տրթը տըրլար. վէ խիւլասէ օլուրսաղար. ալթըսը իւչ օլուր։ Սմոի Լ. պապտէ իշլու պահսըմզը թահրիր, վէ պէյանէտէրիզ։ Եվվելա բաղար վէ եօրթու կիւնլէրինի փաք սագլամադ թէնպիհի տիր. քի պուրլըճա Քրիստոս էֆէնտիմիզին թէնինին, վէ դանընըն գուրպանը թագտիմինտէ հաղրը պուլունուպ, օլ գուրպանը Ալլահա սունմամըզ իլէ, վէ պիր տէ խըզմէթ, եանի քեսրլը իշլերտեն կէրի տուրմամըզ իլէ իրմալ ու իճրա օլունուր։ Ամանիյէն հիչ օլմազսա եըլտա պիր քիրէ խոստովանանք օլուպ, պատիկ կիւնլէրինտէ հաղորդութիւն ալմայա հէր քրիսթիյանընը պօրճլու օլմասը տը։ Սալիսէն փէհրիզ թուպուպ եասագ զէմանտէ սիւկիւն էթմէմէք տիր։

Պու ճիւմլէ քիլիսէնին պու պօրճլարը. եախօտ պու խիստերի ճէմաաթընա եիւքլէթմէյէ վէ թէնպիհ էթմէյէ հագգը վար մը տը. եախօտ տահա այըզը պունու քիլիսէ քէնտինէ հագգ էտրիյորտա, քէնտինին պու հագգը Ալլահըն թէնպիհինէ մուվաֆֆըգ մը տը, վէ վէյա օրասընը պէյան էտէլիմ, չիւնքի քէնտի հագգը զահիրէ ըզտըրը կիպի, պօրճ տա օնտան պիզէ թէպէյիւն էթմիշ օլուր։

ՊԱՊԸ ԻՆԳԼԷՆ

ՖԻԼԻՍԷՆԻՆ ՓԱՋԱՐ, ՎԷ ԵՕՐԹՈՒԼԱՐ ԻՒԶԷՐԻՆԷ ՃԷՄԱԱԹԱ ԹԷՆՊԻՀԻ ԱԼԼԱՀԸՆ ԷՄՐԻՆԷ ՄՈՒԹԱՁԸԴ ՏԸՐ

ՁԶ. «Փաղար վէ եօրթու կիւնլէրի փաք սագլայասընը»։ Ֆիլիսէնին իշլու թէնպիհի, Ալլահըն թըպզը էմրինէ մուվաֆֆըգ տըր։ (Ղուրդ. Ի. 3.) «Վէ Ալլահ եէտինճի կիւնիւ միւպարէքլէսի։ Վէ Ալլահ էթտի, զիրա օլ կիւնտէ հէր իշլերտէն տուր օլտու»։ Պու սէօզլէր էթտի, զիրա օլ կիւնտէ հէր իշլերտէն տուր օլտու»։ Պու սէօզլէր չաբաթ կիւնիւ փաք սագլամասընընը սէպէպլի տիրլէր. թէնպիհի պու տուր։ (Նէհ. Ի. 8. 10.) «Նաբաթ կիւնիւնիւ թէմիզ թութմայա խաթրընա կէթիր. ալթը կիւն իշլէյէսին, վէ հէր իշլերինի իճրա էտէսիս. եէտինճի կիւնտէ բաղլ Ալլահընա չաբաթ (եանի թահրա էտէսիս. եէտինճի կիւնտէ բաղլ Ալլահընա չաբաթ տը»։ Նահուտիլերէ պու կիւնտէ հիչ պիր իշ կէօրմէյէ իշին ալտըրտու, հաթտա պիր էվին խըզմէթքեարը հաթտա հայվանլարը չաբաթ կիւնիւնտէ քիւլլիյէն սուրուրլարընը։ (Նէհ. Ի. 10.) «Նէհ. Ի. 10.) «Նէհ. Ի. 10.) «

ՊՂԸ. Հաթտա Առաքեալլարը մուվադաթէն թուքատուղու-
եօլա պագարսադ ումումէն քիրիսէ շարաթը փաղարա թէպտիլ էտին-
ճէյէ տէկլն, էսկի նօմոսուն թէնպլիհի իւզէրինէ, շարաթ կիւնիւնիւ
վաք թուքատրըտրլար. ինու քի Առաքեալլարը թէնպլիհի օլտուղու-
նու չիֆահէն Ալլահրն քէլամինսան պիլիրիզ. Զիրա (Դարդ. ԺԴ.
14.) «Վէ շարաթ կիւնիւ ճէմաաթրն իլինէ կիրէրէք, օթուրուլ-
լար, վէ նօմոսլարը, վէ փէյղամբէրլէրի օգուսուղատան սօնրա.....
(42.) «Բիճա էտէր իտիլէր ինա (եանի Պօղոս առաքեալա) քի տի-
կէր շարաթ կիւնիւնտէ օլ սէօղլէրի քէնտիլէրինէ սէօյլէսին». (43.)
«Վէ տիկէր շարաթ կէլտիյինտէ հէման պիւթիւն չէհիր Ալլահրն թ-
լամրնը տինլէմէք իլին եանրնա թօպլանտրլար», տէքա (ԺԱ. 13.)
«Վէ շարաթ կիւնիւ չէհիրտէն տըշարը ըրմաղրն քէնարրնա չըգարդ
օրատա քի տուա էթմէք եէրի սայրլրը իտի, վէ օթուրուպ թօպլ-
նան գարրլար իլէ սէօյլէյիր իտիք». (Ա.-. ԺԷ. 2.) «Վէ տաք-
թինճէ Պօղոս ինլարրն եանրնա կիրտի, վէ իւչ շաբաթտա օլալ-
քիթապտան սէօյլէր իտի». (ԺԸ. 4.) «Վէ ճէմաաթա պէհէր շ-
բաթ սէօյլէր իտի, վէ եահուտիլէրի, վէ փուքիրէսթիլէրի գանը-
ըրը իտի». (Ի. 7.) «Վէ շաբաթ կիւնիւնտէ էքմէյի պէօլմէյէ թափ-
լանաբղրմըզ վագրթ (եանի հաղորդութիւն, եախոտ Ակաբէ ալտա-
ղըմըզ վագրթ) Պօղոս ինլար իլէ սէօյլէր իտի. զիրա էրթէսի սապա-
հըրը կիտէճէյիտի, վէ մի քեալէմէյի եարը կիճէյէ գատար ուզաթ-
տը» պու կիւնիւ լաթինճէ Աւեստարան Միաշաբաթ եազար.

ՊՂԹ. Տէմէք քի քիլիսէ փաղար եօրթուսունուն մուգատաս-
ուսուլինի, վէ թէնպլիհինի էսասէն Ալլահտան ալար. Ինանը ըրա-
թէսթանլար գապուլ էթտիյի կիպի, սայիրլէրինի տէ չարէ եազ գա-
պուլ էթմէյի տիրլէր. Էրմանի պագալըմ քի, Ալլահ շաբաթտան մա-
տէ սայիր եօրթուլար տախի իճատ էթմիշ մի, վէ պունլարրն փա-
սազլանմալարրնը թէնպլիհ էթմիշ մի. Եվվելա (Ելէց. ԺԸ. 15. 17.)
«Ալլահ իսրայէլ միլլէթինի Մըսըր փատիշահը Փարաւոնուն էսիրլի-
կինտէն վէ փէնչէսինտէն գուրթարտըղը կիւնէ բապպը (Փասգա, Զատիկ տեառն) իմդինի վէրտի, վէ զատիկ գուղուսունու
(Փասգա, Զատիկ տեառն) իմդինի վէրտի, վէ զատիկ գուղուսունու
նէ կէօնէ եէյէճէքլէրինի օնլարա միւնֆէրիտէն թարիֆ էթ-
սանրն օն պիրինճէն օն տէօրտինէ գատար հէր քէս հաղրլանմա-
իտի, վէ օն տէօրտինճի կիւնիւ իլքինտի վագթինտէ պուղույու քէ-
սէճէք իտիլէր. վէ օլ կիճէ օնուն գանրնտան գաբուլարրնրն էլի-
թաշլարրնա գան իլէ պիր նշան էտէճէք իտիլէր, խամուրուզ էք-
մէք եէյէճէք իտիլէր, վէ սապահ օլ գուղույու եէյիպ, հիչ պիր
չէյ պրրաղմայաճաղ իտիլէր. վէ օլ կիճէտէ հէր վէհ իլէ
զրրլանմըշ. վէ հէր քէսին տէյնէյի էլինտէ եօլա չրգմար հաղրը
լունաճաղ իտիլէր, վէ բապպ օլ կիճէտէ Մըսըրրն իլինտէն կէյէրէք
իլք տօղմուշլարրն հէփսինի սավարլարրնա գատար էօլդուրէճէք
ի-

տի. Ֆաղաթ հէր գանդը գափուտա գան իշարէթինի կէօրմիւշ օլսա
իտի, պու իսրայէլ միլլէթինտէն տիր տէյէրէք. ինու սէլամէթ պը-
բագանաղ իտի. Իշթէ օլ կիւնիւն Ալլահտան եօրթու թախսիս օլ-
մասը պու սէպէպտէն տիր. «Պու կիւն սիզէ պիր նիշան օլսուն, վէ
պունու սիլսիլէճէ բապպրն եօրթուսու, եօրթու թուքուն, էպէտի
թէնպլիհ պունու եօրթու թուքուն». Եէտի կիւն խամուրսուզ եէ-
յէճէքսինիզ. խամուրլու եէյէնի թէյէֆ էտէճէյիմ». Իլք կիւնիւ ա-
ֆիզ, վէ միւչերրէֆ օլաճաղ, վէ եէտինճի կիւնիւ օլ եօրթու չէրէֆ
իլէ մուգատատէս թուքուլաճաղ, օլ կիւնլէրտէ եէմէքտէն մաատէ հիչ
պիր ի՞ չէմէյէճէքսինիզ պագրսրյա. Պու զատիկ եօրթուսունու
Ալլահ թէնպլիհ էթտի, հաթտա պունու սիզ, վէ սիլսիլէնիզ էպէտի-
մէք իճրա էտին տէյի էմր էթտի. Պագալըմ քի, Քրիստոս էֆէն-
տիմիզ տէ պու մուգատատէս եօրթուլա բայէթ էթտի մի, օլ եօր-
թուլու թուքուն մու, վէ առաքեալլարրտա օնու թուքուլար մը.
Վէ թաթալըմ տէյի թէնպլիհ էթտիլր մի. (Մատթ. ԻԶ. 17. 18.).
«Խամուրսուզ կիւնլէրին իլք կիւնիւնտէ չակիրալէրի Ցիսուսա եա-
նանչրպ տէտիլէր. Նէրէտէ խաթէրսին քի, սանա զատիլի եէմէյէ հա-
զրրլայալըմ. Պու իսմատ օլան չէհիրէ կիսին. օ (Ցիսուս) օնլարա
տիր. վարդապետ տէյօր վագթիմ եազլաչմը. սէնին եանրնտա չա-
կիրտլէրիմ իլէ զատիկի էտէճէյիմ. վէ չակիրալէրի. Նասրլ քի Ցի-
սուս օնլարա թէնպլիհ էթտի իսկ, էթտիլէր. վէ զատիկի հազրրլա-
տրլար». Քրիստոս էֆէնտիմիզ էկէրչի զատիկ եօրթուսունու քէնտի
Ալլահանի հիքմէտլէ թաստիգ էթմէմիշ օլսա իտի. զատիկի հազրը-
լայլն տէյի էմր էթմէզ իտի. տէմէք քի, պու եօրթուլու քէնտիսի
թաստիգ էթտի. Հաթտա պէօյիւք արզու իլէ պու զատիկի սիզին ի-
լէ, վէ սիզին իլինիզտէ սօն տէֆա օլարագ իճրա էթմէյէ արզու էթ-
տիմ տէր». (Ղ.-ի. ԻԲ. 15.) «Պէօյիւք աշդ իլէ արզուլէտիմ, պու
պասքրի էղիյէթ չէքմէզտէն էվվել. սիզին իլէ էթմէյէ».
Տէմէք քի
ինտա էթմէտի, իլլա թաստիգ էթտի. Քրիստոս թաստիգ էտէր-
սէ բրրթէսթանլարա տինտէն չրգմագ մը լազըմ կէլիր. Վէ Քրիստոս
պու պիւհթէրէմ եօրթուլա արզու, վէ աշդ կէօսթէրմիշ օլուրսա,
օնուն ուրզու վէ աշդը պիրիզէրէ պիր էմիր տէյիլ մի տիր. Առաքեալ-
լար տախի պունու իճրա էթտիլէր. (Ա. Կորնթ. Ե. 7.) «Էսկի խա-
մուրս պէր թարաֆ էտին քի, եէնի խամուր օլասրնը. Նասրլ քի
Ի խամուրսուզսունուզ. զիրա պիզիմ զատիկիմիզ Քրիստոս բէսիլ-
տի. պունտան պէօյլէ տէյիլ սրֆիզ խամուր իլէ, վէ տէյիլ ֆէնալըգ
վէ զատարալըգ խամուրու իլէ, իլլա սահիհլիք վէ տօղրուլուգ խա-
մուրսուզ իլէ եօրթուլար իճրա էտէլիմ». Նիչանագիզ սահիհլիք
վէ տօղրուլուգ գուղուսու Քրիստոս էֆէնտիմիզ իտի, քի տէյիլ զահի-
ուն վէ նօմոստան կիւնահարա թախսիս վէ նուֆուսնա օլան ճէզա-
ՆԸ իլա Ալլահա օլան կիւնահարրմըզ իլինն պօրճումուզու քէնտիսի

խաչը իւսթիւնէ մբխլատր, վէ տէյն թանվիլլէրիմիզի եբրթը։ վէ աթթը։ վէ եէր իլէ կէօյ արասընտա պիրինճի սէլամէթ միյանընը բէնիմի օլարագ, սուլհ վէ մուհապպէթ էթմիրտի։ (Կոր. Ա. 21.)։ Իշպու սէլամէթիզին վէ շէյթան էսիրլիկինտէն խէլաս օլմամըզը կիւնիւ, պայիսի իֆթիխարըմըզ վէ բուհանի շերէֆիմիզ օլամայորտա։ Ամէրիկանըն Ինկիլիզ թահթը թէսլաիյէթինտէն խէլաս օլտուղու կիւնէ մի եօրթու, վէ հէմ էն պէօյիւք եօրթու շերէֆի եազըլմըր։ քի սէնէ պէ մինէ պէօյիւք տօնանմալար վէ զիյնէթլէր իլէ։ վէ խանտանիի ուսուլմիլէ իճրա էտէրլէր։ Լաքին հէմ թապիաթ նօմոսու։ հէմ Ալլահըն նօմոսու էմրի տիր քի կէրեկ պունու։ կէրեկ ոնու իճրա էտելիմ։ Էվվէթ Ալլահըն նօմոսու զուվվէթիյլէ։ զատիկի վէ եօրթուլարը։ վէ թապիաթ նօմոսու իլէ միլլէթին էյամը մախսուսէլերինի։ վէ փատիշահլարըն քէգա էյամը վէլատէթինի վէ թախթլարընը ճիւլիւսլէրինի իճրա էթմէլի։ զիրա իրի նօմոսունտա սեր չէշմէսի։ վէ մէնպաը պիր Ալլահ տըր։ պու թապիաթճա ճայիզ իսէ։ եօրթուլար իճրասը տա Ալլահճա տահա զիյատէ ճայիզ տիր։

Գ.Դ. Գէնտէկոստէ եօրթուսու տէմէք։ էլլի կիւնտէն եօրթուտէմէք տիր եանի զատիկտէն էլլի կիւն սոնրա օլան եօրթուտուր։ պու եօրթույու քէզալիք Ալլահ Մովսէս մարգարէյէ էր էթտի։ (ելէյ. Լ.Դ. 22.)։ «Հաֆթալար եօրթուսունու պանա էտէհլիսինէ»։ Հայան Մովսէսի Ալլահ չաղրըրպ իքի թախթա իսթէտի։ զի նօմոսունու օնլարըն իւզէրինէ եազտր։ վէ օնլարը իսրայէլ ճամաաթընա իրսալ էթտի։ Գ. եօրթույու եահուտիլէր Ալլահըն նօմոսունու վէրիպ։ իսրայէլ միլլէթինէ իլան օլտուղու իլէ։ վէ ամանլահտան քէնտիլէրինէ էօյլէ պիր իհսան օլտուղու իլին։ վէ հէր մահանուլլարընը իլբ ունունտան էքմէք եափըպ։ օլ կիւնտէ Ալլահա սունտուզլարը իլին։ պէ հէր սէնէ իճրա էտէր իտիլէր։ Գ. եօրթուքիլիսէտէ Ցարութիւնտան։ եանի Քրիստոս էֆէնտիմիզին տիրիլմէսինտէն էլլի կիւն սոնրա ադիզ բուհուն Առաքեալլարա կէլիպ։ քէնտիադիզ լութֆու իլէ օնլարը տօլտուրուպ։ նէնի նօմուսունտա նիւրէքլէրինէ պասմա էթտիյի իլին։ քի էսկի նօմոսուն իրմալի վէ ճամալի օլտու։ Առաքեալլար վէ կաթողիկէ քիլիսէ պու եօրթույու տիլիքլաղվ էթտի։ իլլա նէնի նօմոսուն եանի ադիզ բուհուն կէլմէսի միւնասիպէթիյլէ թութտու։ վէ տէ էվվէլինտէն չիմտիկէ տիրիլմէն իճրա էտիյօրուզ։ Գու Գէնտէկոստէ եօրթուսունու Առաքեալլարըն տա թութտուղու չունտան պէլլի տիր քի։ Քրիստոս էֆէնտիմիզին էմրի մուճիպինճէ (Յ-վհ. ԺԶ. 7. 13.)։ «Նիէրչի պէն կիթմէղէմ, թէսէլլի վէրիճի սիզէ կէլմէղ։ ամմա էկերչի կիտերսէմ, օնու հանընըզա կէնա տէրէճէյիմ։ . . հաչան օլ սահիհլիք բուհու կէլիրսէ, սիզի պիւթիւն կերչէքլիք իլէ (բէհպէր) գելաղուզ օլաճադ տըր»։ (Ղ-ոէ. ԻԳ. 49.)։ «Դէ իչթէ պէն վէյտէրիմին միւժտէսինի սիզէ

[illegible]

« ոչ զ սէմատէն գուվվէթ այլնճայա տէկին , Երուսաղէմ չէհրինտէ
օթուրուն » . Վ.է (Գ-դ. Ր. 1.) վէ Պէնտէկոստէ կիւնլէրի թ[illegible]
օլտուզունտա , հէպսի պիր իթթիֆաք պիրլիքտէ տուրույօր իսիլէր .
4.) վէ հէպսի Ազիզ բուհ իլէ տոլտուլար . վէ պատպա պաշգա լի-
սանլար սէօյլէմէյէ պաշլատըլար . Նասըլ քի (Ազիզ) բուհ օնլարը
սէօյլետիր իսի » . [illegible] կիւնտէ ազիզ բուհ թէճէլլի օլան ազիզլէր
դէնիլտիլին , հանի Մարիամ Աստուածածինին , վէ Առաքեալլարին ,
վէ գարըլարին վէ սայրըլէրին իւզէրինէ լութֆուլլա էնտի . (17.)
« Վէ սօն կիւնլէրտէ վագի օլաճագ տըր տէյօր Ալլահ քի հէր թէն
(ասանի ատէմլէր) իւզէրինէ քէնտի բուհումտան տէօքէճէյիմ , վէ օ-
ղուլլարընըզ , վէ գըզլարընըզ փէյղամպէրլիք էտէճէք տիրլէր . վէ
կէնճէրինիզ վէ քեսիլլէրինիզ բույալար կէօրէճէքլէր » . Տէմէք քի .
ազիզ բուհ Ֆրիստոսուն տիրիլմէսինտէն էլլի կիւն սոնրա կէլմիշ օլ-
[illegible]ղունտան , վէ պու կիւնտէ հէր լիսանը մէզհէպին հէր պիր շու-
[illegible] , վէ նոմոսունու թէքրիլ եիւրէքլէրինէ տոլտուրտուզունա-
[illegible] , վէ էօյրէթտիյինտէն , պու կիւն քիլիսէնին պայիսի սաատէթի ,
վէ չէրէֆի ատտ օլունմուշ , վէ Ալլանըն էմրի միսալի եօրթուլ-
[illegible]ըզ , Նասըլ քի առաքեալլար վէ էվայիլտէն պէրի կաթողիկէ քի-
[illegible] թուքմուշ , վէ իլա նիհայէ թուքատագ տըր . Իշթէ առաքեալ-
[illegible] թուքտուզունուն իսպաթը . (Գ-դ. Ի. 16.) « Ջիրա Պօղոս [illegible]
[illegible] կէտ իլէ կէչմէյէ ֆիքրինէ գոյմուշ իսի . քի Ասիատա
[illegible] , հա չօղ էյլէնմէտի . պիրա թաճիլ էտէր իսի քի , էկէր միւմ-
[illegible] Պէնտէկոստէ կիւնիւ Երուսաղէմտէ իմրա էթսէն » . Էկէր-
[illegible] պու միւհթէրէմ եօրթուլու պէօյուք շէրէֆ , վէ զիյնէթ
[illegible] պէ հէր սէնէ իմրա էթմէմիշ օլսա իսի . Պօղոս առաքեալը թա-
[illegible] էթմէսինէ տիկէր հիչ պիր սէպէպ եօղ իսի , պիր սաատ եօր-
[illegible] շէրէֆինի , վէ զիյնէթինի Երուսաղէմտէ իմրա էթմէք , կէչիր-
[illegible] մագսէտի իսի . Տէֆա Պօղոս առաքեալ եահուտիլէր , վէ քրիս-
[illegible] իլինտէ պու եօրթուլու էն մէշհուր , վէ էն մալիւմ պիր
[illegible] վէ պիր վագրթ տէյլ (Ա. Կորն. ԺԶ. 8.) Կորնթոս էհալիսինէ
[illegible] քի « ինմանիլիք Պէնտէկոստէյէ գատար Եփեսոսա տուրա-
[illegible]ղըմ » հանի Պէնտէկոստէ եօրթուսունա գատար . էկէրչի պու եօր-
[illegible] լաղվ օլմուշ օլսա իսի , հիչ պիր քիմսէ Պէնտէկոստէնին նէ օլ-
[illegible]ղունու պիլմէզ իսի , յաքին հէմ պիլիյօրլար , հէմ քրիսթիյանլար
[illegible] տէ օլ գատար մալիւմ պիր եօրթու իմիշ քի , այրն կիւնիւնիւ
[illegible] , Պէնտէկոստէ տէմէք իլէ , ճէմաաթա եօրթուլունուն օլտու-
[illegible] . վէ հանկը թարիխտէ օլտուզունու պիլա թէրիլտիւտ պիլ-
[illegible] . Շէօյլէ քի , մալիւմու ամմէ պիր կիւն օլտուզունտան թա-
[illegible] . Փիրտէ շուրաասընը պիլմէյի քի , Կորն-
[illegible] հաճէթ պըրագմայօր , Պիրտէ շուրաասընը պիլմէյի քի , Կորն-
[illegible] բուսմէյի էհալիսի օլուպ , փութփէրէսթիլիքտէն Ֆրիստոսա
[illegible] իսիլէր . Ֆրիստոս վէ առաքեալար էկէրչի իշպու Պէնտէ-

կոստէ եորթուսունու գալոբրմբշ օյսա իսիլէր, պու իսիմ նամալիմ պիր իսիմ օլմուշ օլուր իսի - լաքին փութփէլէսթլիքտէն տէօնմիշ ճէմաաթա Ղէնտէկոստէնին նէ օլսուղունու, մէքթուպնտէ Ղօղոս առաքեալ հիչ աչմամբշ, վէ թարիխ էթմէմիշ իբէն, եինէ էն մշ-հուր, էն մալիմ պիր կիւն օլսուղունու եազմբշ օլսուղունտան առմէք քի պու Ղէնտէկոստէ եորթուսունու քրիսթիանլարին պիլիր վէ հէր սէնէ իճրա էտէր իմիշլէր։ Վէ պու տա Ղօղոս առաքեալն տէտիյի կիպի, քիլիսէտէ իճրա օլունան մուգատտէս առտիլէրին պիրիսի իսի։ « Արասցուք այսուհետեւ տօնս »։ Վէ (Ա. ԺԱ. 46.) « Պիղիմ էօյլէ (սիղին տէտիյինիզ կիպի) առէթիմիզ տուր։ Նէ տէ Ալլահրն քիլիսէլէրի »։ Էօյլէսինի թասդիղ էտէր առէթ, (սովորութիւն)։ աղիզ քիթապտա եորթու իլին էքսէրի գրանբլբր։ (Ղ--է. Բ. 27. 42։ Ե-վէ. ԺԸ. 39.)։

ՊՂԵ. Տաղաւար եորթուլարը, քի սէնէ իլինտէ չէնա տէփա գիւլիրլէր։ Ծնունդ, Զատիկ, Հոգեգալուստ, Աստուածածին, խաչ, թողիկէ քիլիսէտէ պէօյիւք ղինէթ, վէ ինթիրամաթը ֆալիդէ իլէ բրա օլաբրլար։ Ալլահ (Ղ--. ԻԳ. 34.) քի սէքիզ կիւն թախսիս էթմիշ իսի։ իլք կիւնիւ, վէ սօն կիւնիւ փաք սագլանբր իսի։ աթիկէր ալթը կիւնլէրինտէ իշլէմէք ճայիզ իսի։ պու եորթունուն սէտի բուհանիսի չատբրլար ալթընտա սաքէր միսալի իբրայէլ թինին սաքին օլմասընը ֆիքրիլէրինէ կէթիրմէք իշին իսի։ հանգ օլարը Ալլահ Մբարբ եէսիրլիսինտէն խէլաս էթմի իսէ, օնլար չատբրլար ալթընտա սաքին էտէր իսի։ Գրիստոս էֆէնտիմիզ (Ե-վէ. Ը. 2.) պու եորթուլու թասդիղ էթմի։ վագաս գիլ ու գրիստիկ օլմայբմ տէյի պէն օլ եորթուլա կիթմէմ տէտի, եանի սաքին սօնրա խաֆիէն կիթմի։ տէմէք քի օնու թասդիղ էտէր թողիկէ քիլիսէ պիղիմ սէլամէթիմիզին էն մէշհուր կիւնլէրինտէ զաւար պէօյիւք եորթու թախսիս էթմիշ, թրպդը իբրայէլ զաւար պէօյիւք եորթու թախսիս էթմիշ։ Նէ Ալլահրն թախսիս էթմիշի կիպի, քի էն պէօյիւք, վէ միւշէրրէֆ կիւնլէրին ղիբրի ճէմիլի էպէտի օլսուն։ Գէզա պիղիմ սէլամէթիմիզին էն պէօյիւք զիբրի ֆիքրիմիզտէ պագի գալմասը իչի, պու Ալլահ եորթուլարը իճաս օլմուշլար։ Գրիստոսուն քիլիսէսի լահտան պու էմսալը ալտը։ Ֆիէլվագի, կէրէք Ծնունդ, կէրէք Զատիկ, կէրէք Հոգեգալուստ, կէրէք Աստուածածին։ վէ կէրէք եեն. պիղլէրին սէլամէթինի պայիս օլտուղլարընտան։ դրբրին զիբրինի պագի էթմէք իչին։ վէ իչլէրինտէ գուլուսունա էսրարբ ֆիքրիմիզէ կէթիրմէք իչին։ վէ Ալլահա թէչէքքիւր էտէրէք։ պու եորթուլարը մուգատտէս վէ փաք թութարբզ։ զիրա Ալլահ լարբայէլ էմր էտէյոր քի։ հիչ պիր խբզմէթ իչի օլ կիւնլէրում կէօրբ մէյէճէք տիր։ իլլա ադիզ թութուլաճագ տրբլար։

ՊՂԶ. Գէզալիք Ղօղուլար եորթուսու թէչմիշէ օլ[illegible] եորթ[illegible]

(Ղ--. ԻԳ. 24.)։ « Բապպ Մարգ- իչէ սէօյլէյէր, վէ տէտի . . . եէտինճի այտա իլք կիւնիւ թաթիլ էաէէքթինիզ պօրուլարրն զիբրի բապպա ադիզ չադրբմբշ։ խբզմէթ իչլէրինին հիչ պիրինի իչլէ-սէսինիզ »։ Իչպու պօրուլար եորթուսունու, խահակրն սէլամէթ զուլաուղու իչին քի եէրինէ Ալլահ պիր քօչ կէօնտէրտի։ Ալլահ թէչիս էթմի։ Ղունա պինտէն տիր։ (Ե-ղ. Ե. 4.) « Փող հարէք ի զուխս ամսոց յաւուր նշանաւորի տարեկանաց մերոց։ Ալլար պա-[illegible] վէ սէնէնին պէչլի կիւնլէրինտէ պօրու չալբն »։ Գէզալիք եէ-[illegible]ճի այբն օնունճու կիւնիւ քաւութիւն եորթուսու թէմիկ օլուն-[illegible]։ (Ղ--. ԻԳ. 27.) օ տա հաքէզա։ « եէտինճի այբն օնունճու [illegible]նբ քի մաղֆէրէթ կիւնիւ տիր։ ադիզ օլսուն . . . վէ բապպա [illegible] սունուն »։ Գէզալիք (Ե--ղէթ. Ը. 6.) եորթուլարատա մա-[illegible] էօմրիւնիւ խարար կիւլիսէրէք վէ փէրհիզ թութարագ կէչիրիր իսի։

ՊՂԷ. Տէմէք քի, Ալլահրն իբրայէլ միլլէթինէ էթմիշի ինանա [illegible] եորթու թախսիս օլունտու, նախատ պէօյիւք պիր վուգուաթ եորթու թախսիս օլունտու։ չէօյլէ քի, հէր քիմ Ալլահրն էմրի մու-[illegible]պինճէ տավրանսա իսի, միւքեաֆաթ ալբր, վէ մուլայիրինտէ [illegible]ունան դաթիլ ճէզասը իլէ միւճազաթ օլուր իսի։ (Ղ--. ԻԳ. [illegible]) « Հէր հանկը զաթ, քի օլ կիւնտէ իթաաթ էթմէզսէ, քէնտի [illegible]թը էլիյէ ֆէվթ (սատակեցի) օլսուն »։ Գու թարիգի, վէ [illegible]թէրէմ ուսուլի Ալլահ քէնտիսի օլ անտը աթիքին խուսուսլարրն-[illegible], քի եէնի անտրն կէօլիկսի, վէ թասվիրինէ պէօյլէ եորթուլար, վէ իքրամլար։ Ալլահտան է-[illegible]մբր օլսունույօրսա, տալլնա նէ գատար ղիյատէսի եազբբր։ նէ դա-[illegible] զիյատէսի ինսանա պօրճ օլմուշ օլմալը տրբ։

ՊՂԸ. Գիլ ֆարզ Գաբրիէլ հրեշտակապետ Յովհաննէսին տօղա-ճաղրնը փէտէրինին միսինն հալինտէ իսպատ էտէր։ վէ տօղմաբ կիւնիւ քի պիղիմ սէլամէթ պուլաճագ կիւնիւմիզին չաֆագ եբլ-[illegible] տբր։ պիղիմ պախի իղղէթիմիզ ուէյիլ մի տիր։ վէ եորթու օլ-[illegible] եազբչմաղ մը։ Գիլ ֆարզ Գաբրիէլ հրեշտակապետին Մարիամ [illegible]ուածածինէ, ադիզ բուհուն գուվվէթիյլէ սէնտէն գուրթարբճը [illegible]նուս Գրիստոս տօղաճագ տէյի միւժտէ վէրտիի կիւն, քի սէլամէթ պուլաճագ կիւնիւմիզին պիր այնը չաֆագը թէմիկ օլսա սէզա [illegible]տբր։ եորթու օլմայա։ վէ պախի իղղէթիմիզ։ վէ իղրարբմբզ։ վէ [illegible]-տէթիմիզ օլմայա եազբչմաղ մը։ Գիլ ֆարզ Գրիստոսուն միւպա-[illegible]ր միլատը կիւնիւ, պիղիմ սէլամէթիմիզին կիւնէյլի [illegible] եորթու։ վէ պայիսի իքրամ, վէ իզզէթ։ վէ իպատէթիմիզ օլսա եա-[illegible]ղբչմաղ մը։ Նախատ Ալլահ պունա կիւճէնիր մի։ օ Ալլահ քի Մով-

սէսէ էվվէլքի եօրթուլարը էմր էթմիշ։ եինէ օ Ալլահ տրը։ իսթիպ-
տալ օլմատը։ Քէզա Քրիստոս ինանդրն սէլամէթի ուղրունա սիյա-
սէթ չէքմէյէ հազըրլանըշ, իւշ տէօրթ կիւն էվվէլ պա [illegible]
խիտա, սրիթիւն Նուսաղէմ էհալիսինտէն փատիշահ, վէ իսրայէ-
լին գուրթարըճըսը տէյի սէլամանտըր կիւն, սինէրճէ էհալիտէն
սէնալէր օլտուղունու քէնտիսի թահսին էթտի։ պու կիւն պիզ ծա-
կազարդ եօրթուսու օլտուղու հալտէ, Քրիստոս նէյին պանա պէպ-
վահի չէյլեր էթտինիզ տէյի իսրայէլ միլլէթինէ կիւճէնմէտի իսէ։ պի-
զէ մի կիւճէնէճէք։ վէ դան տէօքիւսլ խալ իւզէրինտէ ճան չէրիս-
չէրէվ էօրիւսլ։ տէհշէթլի միւճիւզաթլար իշլէյիսլ սալինշէրին հէվ-
ոինի տիրիլտիսլ։ Ալլահանի գուվվէթիյլէ իւշ կիւնտէն տիրիլիր։ Ք
ինանը գուրթարը վէ ճէհէննէմ հիւքիւմէթլէրինի քէփազէ էթմիշ
օլտուղու կիւն Զատիկ կիւնիւ պայիսի իպատէթ վէ չէրէֆիմիզ։
էն պէօյիւք եօրթումուզ օլտուղու հալտէ Ալլահ պունա կիւ-
մի։ Քէզա ազիզ ըուհ Ալլահանի յուքֆու իլէ առաքեալլարա վէ
բիամ Աստուածածինէ վէ սայիրլերէ էնիպ տիւնեայը յուքֆու։
դուվվէթիյլէ իմանա հազիր էտէրսէ, վէ օ կիւն պայիսի իպատէթ
միզ օլուրսա, Քրիստոս պունա կիւճէնէճէք մի տիր։ Քէզա
ձում։ Քէզա Ալյակերալութիւն։ Քէզա Խաչելութիւնուն պուլ-
սը։ Քէզա Մարիամ Աստուածածինին վէֆաթ էտիպ կէօյէ չըգմասը։
Քէզա Ալլահը էն սէվկիւլիւ տօսթլարը վէ Քրիստոս ուղրունա
յտսէթլէնիպ էօմիւրլերինի ֆէտա էտէն ազիզլերին էյեամը մէս-
վէ միւչերրէֆլերի իյին քիլիսէտէն եօրթու թախսիս օլուրսա։
Նա Ալլահ կիւճէնէճէք մի։

ՊՂԹ։ Կէրէք Քրիստոս էֆէնտիմիզին, կէրէք առաքեալ
եօրթուլարա օլան բայէթ, վէ հիւրմէթլերինտէն անլաշըլըր քի,
թուլարը Քրիստոս վէ առաքեալլար պօշա չըգարմատրգլարը
մատտա ունլարը թաստիգ, վէ թէնպիհ պիրլէ էթտիլեր։ (Ցովհ. է. 10.)
« Հաչան դարընտաչլարը կիթտիլէր։ սոնրա քէնտիսի տաքսի օլ եօրթու-
յա տէյիլ ալէնէն։ իլլա խաֆիլէն կիթտի »։ (Ղուկ. Բ. 41.) « Վէ
օնուն աթալարը պէհէր սէնէ Զատիկ եօրթուսունտա Երուսաղէմէ գ
տէր իտիլէր։ վէ օն իքի եաչընտա իքէն եօրթու առէթիսէ Երու-
սաղէմէ կիթտիքլէրինտէ։ ։ ։ չօճուգ Յիսուս Երուսաղէմտէ գալ
(Ցովհ. ԺԲ. 12.) Մաղկազարդ կիւնիւ էհթիշամ իլէ Երուսաղէմէ կիթ-
տի։ (Ա. Կորնթ. Ե. 8.) « Պունտան պէօյլէ եօրթուլար [illegible]
լիմ »։ (Ցովհ. ԺԳ. 29.) « Օ չէյի քի, պիզէ եօրթուտա [illegible]
սաթքն ալ » եանի Քրիստոս Ցուդայա ասէր։ (Գործ. Ի. 16.) Զօղոս
առաքեալ Քէնտէկոստէ Երուսաղէմտէ պուլունմադ իլէ [illegible]
դայրէթ էթտիսի թրպզը Դաւիթ մարգարէնին [illegible]
«Ուրասցուք տօնս ուրախութեան կանխաւ մինչեւ յանկ[illegible]

Ջ։ Տիգգաթա շայան պիր միւլահազա տա շու[illegible]

բիստոս եէնի ահտըն միսանեբսը տրը։ իշգու եէնի ահտտա Զօղոս ա-
ռաքեալ տանա էյի ահտ [illegible] վերիյօր։ ([illegible] Ի. 22.) « Քիստոս
տանա էյի ահտըն միւթահիւտիւ տիր »։ (Ը. 6.) « ամմա չիմտի (Քրիս-
տոս քի պաշ քեահինիմիզ տիր) պու գատար ալա խըզմէթէ նա-
միլ օլտու նէ գատար քի, տանա էյի ահտըն միսանեբսը իսէ, քի
տանա էյի վատլար իւզերինէ պաղլանտը։ զիրա էկէր օլ էվվէլքիսի
(հանի Մովսէսին էսկի ահտը) գուսուրսուզ օլսա իտի, իքինճիսի ի-
չին մահէլլ արանմազ իսի »։ Իշպու գուսուրու Քրիստոս քէնտիսի
տաքսի թաստիգ էտիյօր։ (Մատթ. Ե. 17.) « սանմայըն քի փէյղամ-
պերլերի եախսա նոմոսլարը չէօղմէյէ կէլտիմ, իլլա տօլտուրմայա։
սահիհ սէրիմ սիզէ բի, կէօյ վէ եէր կէչինճէյտէք (քի փէք զօր
տուր), պիր չըզկը, քի պիր նոգթէ տիր, նոմոստան կէչմէղ, հէ-
փիսի թէքմիլ օլունճայատագ »։ Վէ սոնրա նոմոսուն էն քիւչիւկիւ-
նի պօզան քիմսէ Ալլահըն փատիշահլըղընտան մահրում օլաճագ տէ-
սի Քրիստոս քէնտիսի թէնպիհ էտիյօր։ [illegible] պիր թէստիսի տօլտուր-
տուղու կիպի։ Քրիստոս տանի նոմոսու տօլտուրմայա կէլտի։ տէ-
սէք քի։ նոմոսուն էքսիսի պաշդա չէյ տէյիլ, անճագ Քրիստոսուն
զամմ էթտիսի չէյ տիր։ թէստիսի տօլտուրան քիմսէյէ թէստիսի պօ-
շատրյօր տէնմէղ։ անճագ թէստինին նոգսանընը թէմամ էտիյօր տէ-
նիր։ Պու էսկի նոմոսուն էքսիսինի պէղ պուրատա իյդահ էտէլիմ։
Տօսթումուն թաստիրինի կէօրիւրսէմ էվէյի սէվինիրիմ, եա տօս-
թումու սիղդաթ կէօրիւրսէմ թէքմիլ սէվինիրիմ։ թաստիր իլէ
տօսթումուն պէյնինտէքի նոգսան նէ տիր։ թաստիր տայրն տու-
րէթի էօրնէյի տիր։ տօսթումուն տայր մէյսանա կէլտիսի կիպի, թաս-
տիրի լազմ օլմադ։ եա տանա դիյատ տսրլ իլէ թէքմիլ օլուր։ Գալ-
ֆամըդ եավրլաճագ քիլիսէմիզին քիրէճտէն էօրնէյինի (մատէլինի)
հավսը։ կէօրտիք, վէ էվէյի սէվինտիք։ պատէհու քիլիսէնին ա-
սրլ պինասը եավրլըրսա թէքմիլ սէվինիրիզ։ քիլիսէ եավրլմա իլէ
էօրնէյի պօշա մը չըգմըշ օլուր։ եօզսա սասրլ քէնտի էօրնէյինի տանա
թէքմիլ, վէ տանա միւքէմմէլ տերէճէտ իպրազ մը էտէր։ Պիր ա-
տէմին կէօյկէսի թէքմիլ սուրէթի տիր։ ատէմի կէօրիւրսէն տէյիլ
քի կէօյկէսինի ըէտտա էտէրսին։ եա օ ատէմտէ կէօյկէսինին թէքմիլ
սասլրը կէօրիւրսիւն։ Մովսէսին էսկի ահտը տա պունլարա պէնդեր։
էսկի ահտ եէնի ահտըն կէօյկէսի իտի։ (Եբր. Փ. 1.) « Զիրա նոմոս-
լար (էսկի Մովսէսինքիլեր) իլերուտէ վուգու պուլաճագ էյլիքլերին
կէօյկէսինի տէյիլ քի օլ չէյլերին թրպզը սալրը թաշրյօր իտիլեր »։
Պունուն իյին (Եբր. Է. 22.) տիր։ « Օլ գատար ալա ահտա Յիսուս
միւթահիւտ օլտու »։ Իսկի ահտըն թաստիրը, կիւնլերի, այ պաշը-
լարը։ եօրթուլարը, եախսա շաբաթ կիւնլերի սէպէպի իյին օլ-
լարը։ եօրթուլարը, եախսա շաբաթ կիւնլերի սէպէպի իյին օլ-
մայա քի քիմսէ սիղէ մանա վերսին, օնլար քի իլերուտէ վուգու-
պուլաճագ չէյլերին կէօյկէսի տիրլեր)։ (Կող. Բ. 16.)։ Թաստամ քի

էսկի նամոս եէնիսինին թասվիրի վէ կէօլկէսի իտի , կէօլկէսինին եօրթուլարընը Ալլահ օլ գատար էվամիրի միւէքքիտե իլէ էմր էթմիշ իտի , քի հէր գարշը գօյանը , եախօտ գուսուր էաէնի գաթլ էթմէք ճէզասընա հիւքմ էտէրլէր իտի , եա նէ գատար ղկյատէ չիտտէթ իլէ Ալլահ եէնի ատտն եօրթուլարընդն իճրասընը թէնպիհ էթմիշ , վէ իսթէմիշ օլմալը . զիրա Ալլահ եինէ օ Ալլահ տբր , Նօրթու թախսիս էթմէք էյի շէյ տիր · մատէմ միւճիտի վէ ամիրի Ալլահ տբր · էյի շէ-յի հիչ Ալլահ լազվ էտէր մի · Ամմա էսկի եօրթուլար վէ դուրպանլար գալգտը · տէր բրօթէսթան խայլը գալդմատը · եա տահա էյիյէ թահվիլ օլտու , Նօգսանը իքմալ օլտու , Վէ էսկի նամոս տէյիլ լազվ օլտու , իլլա տահա զկյատէ քէրամէթ քէսպ էթտի , եօրթուլարըմըզ արթտը , տէյիլ քի լազվ օլտու ։

ՋԱ · Մուախխարէն եահուտիլէր , քի Քրիստոսուն դանընը իչմէյէ գատար գաստ էտէր իտիլէր · Քրիստոսու թութտուլար իսէ , վէ հուզուրու հիւքիւմաթա կէօթիւրիւպ , օնտան իչթիքեա էթտիլէր իսէ , օնտա նէ ճիւնահ պուլապիլտիլէր պիր շու գատարընը տէյէպիլտիլէր քի , պու ատէմ իքէն քէնտինի Ալլահ էվլատը էթտի , պաշգա պիր շէյ տէյէմէտիլէր · Նիչին պու ատէմ եօրթուլարըմըզը պօզտու , եախօտ ղէվգէ ալտը տէմէտիլէր · պու գապահաթ իսէ Մովսէսին նամոսունտա գաթլէ ճէզալանընը իտի , անճադ շարաթը էյի ամէլ իշլէմէք իչին պօզար ըտը · օ քի միւսթէանա իտի · վէ եահուտիլէր պաշլըճասը շաբաթը պօզուլյօր օլտուղու իչին տէյիլ · անճադ Ալլահը քէնտինէ փէտէր չաղըրտըղը իչին օնու էօլտիւրմէյէ գըյամ էթտիլէր , (Ցոէ. ԺԹ. 7.) · Տէմէք Ալլահըն նասպ էթտիյի մուգատտէս ատէթլէրին հէփսինի Քրիստոս էֆէնտիմիզ թաստիգ էթտի , վէ ոնլարը տահա զկյատէ քէրամէթլէնտիրտի ։

ՋԲ · Բրօթէսթանլար գապիլ քի պիզէ գարշը , Պօղոս առաքեալը ն չօլ ոէօգիւնիւ թէքքարլասընլար · (Կոր. Բ. 16.) « Պիր քիմսէ պիզի զէմմ էթմէսին եէմէք իլէ , իչմէք իլէ , այ պաշլարը , վէ շաբաթլարը միւնասիպէթիյլէ · օնլար քի իլէրուտէ վուգուս պուլանլարը կէօկէսի իտիլէր · Նվվէթ հագգը իլէ Պօղոս առաքեալ պու նասիհաթը Կորոսացիլերէ վէրիյօր · չիւնքի իչլերինտէ պաղը քիմսէլեր , էսկի ատտն եօրթուլարընը , վէ մէմնու օլան թասմլարընը , վէ շաբաթլարընը քէլ էվվել եահուտիլերին թութտուղու վէ էթտիյի միսալ իւղերէ էթսէք էյի օլուր էֆքեարընտա կէղէր իտիլէր · Պօղոս առաքեալ պու միսիլսիս իթիղատտա օլանլարը մէնն էտիյօր · Օնլարը հարֆ պէ հարֆ · վէ այնի իլէ պիզ իճրա էթմէյէ պօրճլու տէյիլիզ · ղիրա օնլար Քրիստոսուն թարիգաթընտա , քի իճրա օլունանադ , միւհթէրէմ , վէ մուգատտէս եօրթուլարընն կէօկէսի իտիլէր · ատտան սահիհիք վէ կէրչէքլիք իլէ իճրա օլունանադ · Քրիստոսուն առաքեալլարը , վէ քիլիսէնին այնիլերինին էօրնէյի եախօտ կէօկէսի

իտիլէր։ կէօլկէ ասլրն օլտուղունա տէյալէթ տիր։ ասրլ տա Քրիստոսուն եէնի ահտրնրն մուգատտէս էսրարը, վէ մուգատտէս եօրթուլարը տրրլար։ Էսկի նօմոս իւզերէ թէնպիհ օլունան եօրթուլարը, վէ եահուտի զիւիւմինճէ կիթմէսինի մէնն էտիյօր։ տէյիլ քի եօրթուլար գալգոր տէյօր։ Հաթտա (Ա։ Կորն. Ե։ 8։) «Գունտան պէօյլէ տէյիլ էսկի խամուր իլէ վէ տէյիլ քէօթիւլիք։ վէ դատտարլրգ խամուրու իլէ։ իլլա սահիհլիք։ վէ կէրչէքլիք խամուրսուզու իլէ եօրթուլար իճրա էտէլիմ» տէյի Գօզոս առաքեալ էմր վէ թէնպիհ էտիյօր։ պունտան եօրթուլար գալգտը տէմէք մի անլաշրլրը։

ՁԳ։ Ալլահրն էմրի իգթիզասը իչպու եօրճուլարը միաք սագլամագ տրը։ եանի խրզմեր իզլերինտեն թամիլ։ Ալլահա իճապ օլան բուհանի խրզմէթլերի իճրա էթմէլի։ վէ տուա իլէ իպատէթ իլէ։ Ալլահրն պիզէ ինսան էթտիկի էսրարրն թէզէքքիւր վէ թէֆէքքիւրիւ իլէ օլ կիւնիւ իճրա էթմէլի։ Լաքին խրզմէթ իքիյէ թագսիմ օլուր։ (Եզեկ. ԺԲ։ 16։ Դէ-դ. ԻԳ։ 3։ 7։ 8։) քեար։ եանի տիւնեավի խրզմերի։ վէ սազատ խրզմերք։ էվվէլքինէ (ծառայական գործք)։ Իքինճիսինէ (ազատական գործք) տէրլէր։ Ծառայական եախօտ ծառայութեան ամէլ օ տուր քի։ պիր ասէմ քէնտի թիճարէթի իչին իշլէր։ քեար էտինիր։ Լաքին ազատ ամէլ ազատ մուամէլէ էօյլէ տէյիլ։ Պիր ֆարդ եաղր նազմագ։ թասվիր չէքմէք քէյֆի իչին պիր օյուն օյնամագ։ պիր նրդ էօյրէնմէք։ չաղրմագ։ քէյֆի իչին ավ էթմէք։ վէ պունա միւմասիլ պաղը իշլեր քի։ քէսպի թիճարէթ մագսատիյլէ օյմալլար։ անճագ պիր պի կիւնահ։ վէ եախօտ պիր խայր իչտէ պուլունմագ։ եախօտ մէճպուրէն պիր դարարը տէֆ էթմէք։ վէ եախօտ էյլէնմէք մագսատիյլէ իճրա օլունուրլար։ Տէֆա (ծառայութեան) իշլերին պաղրլարը մէճպուրիյէթ թահտրնտա տրրլար։ վէ թէնպիհտէն միւսթէսնա։ պիլ ֆարդ հէքիմլիք էթմէք։ եէմէք փիշիրմէք էթ քէսմէք։ ֆուրունճուլուդ էթմէք։ լոգանթաճրլրգ էթմէք։ պադրսրյա։ քի պունլար էկէրչի իշլէմէզսէլէր։ նասրն խթիմէք։ պադրսրյա։ սէլոզ օլուր։ Գունլարրն եօրթուլարտա իշլէմէսի։ վէլէվ փարասը վէ քեարը իլէ ճայիզ տիր։ Եօլսա մատտի վէ մաքինա կիպի տավրանմատան։ ինսանը եօրթուլարա դուրսան էթմէք կիպի հալլէր դուհուր էտէր։ զիրա հէր չէյին։ եա հէր ամէլին քէնտի մագսատնա էտինտէն նալրնրզ խայրը։ վէ չէրի զրյաս օլունաճագ։ Քրիստոս էսսէ

տիլեր կիսպի չարաթ թուքանլարը թէքտիր էթտի, վէ տէտի. « Նարաթ կիւնիւնտէ էյլիք էթմէք պօրճ տուր »։ Տէմէք քի պաղը խաչերը իլէ իպին վերմիշ տիր։ (Մ-գրգ. ԺԲ. 1։ Մ-գլ-. Դ. 4. Եւն Ղ-գ. Զ. 9.) խասթէլերէ իլաճ էթմէք, վէ պունա պէնպէր էյլիքլեր։

ԶԻ. Կաթողիկէ քիլիսէ վէ սայիր հէր քրիսթիյան միլէթինտէ, վէ հէր վաղրթտա, կէրէք երրորդութիւնա, կէրէք Քրիստոսա միութաալիպ եօրթուլարը, կէրէք Մարիամ Աստուածածինին եօրթուլարը, Յովհաննէս Մկրտիչին եօրթուսունու, Պետրոս, Պօղոս, Թադէոս, վէ սայիր առաքելալարին եօրթուլարընը վէ Խալ եօրթուլարընը... փութփէրէսթ չէղարլարին զօվալայշընտան սէլամէթ պուլտուղու կիպի, կիւնէրինի թախսիս էտէրէք. պու եօրթուլարը պէօյիւք զինէթ իլէ իճրա էթմէյէ պաշլատը. լաքին էվվել պէ էվվել էօրնէք, վէ էմսալինի Ալլահտան ալտը։ Ագիղէրին իպատէթի խուսուսունտա եազտրղրմրզ մէվատ պու եօրթուլար պահսընա չօղ կիւզել տէլիլ օլապիլիրլեր։ Ագիղէրէ իպատէթիմիզ քէմիքլերինէ հիւրմէթիմիզ... հէր նէ էսպապա միութէվադրթ իսէ, եօրթուլարը պէօյիւք զինէթ իլէ իճրա էթմէտէ. քիլիսէնին թէնպիհի տէ Մրպզը օլ սէպէպլերէ մէպնի վէ միութէվադրթ տրը։ Պիզ պու եօրթուլարտա էվվելա Ալլահ ազիզան հազրէթլերինի, սանկիէն ազիղլերի թէքրիմ էտէրիզ. վէ պու իղրամ ու իղզէթիմիզին սէպէպի մութլաղը. չիւնքի Ալլահ քէնտի ազիղլերինտէ սաքին տիր. Ալլահը ազիղլերինտէն պէր թարաֆ էթ. Ալլահին իզզ ու շէրէֆինի պու եօրթուլարտան պէր թարաֆ էսէրսէն. նէ ազիզ ազիզ օլուր, նէ տէ եօրթու եօրթու։ Տէմէք քի եօրթու իլէ էվվելա Ալլահը, սանկիէն ազիղլերի թէքրիմ թաազիմ էտէրիզ։ « Աստուած փառաւորեալ է ի սուրբս իւր »։

ՁԲ. Քրիստոսուն ծնունդ եօրթուսու կիւնիւ քիլիսէնին պիրյէթինտէն պէրի, զարպ եանի Լաթին քիլիսէսինտէ դեկտեմբեր ամիսի պէշինտ իճրա օլունուր իտի։ Գրիգոր Նիւսացի պէօյլէ եազար վէ ծնունդ պաշգա տրը, վէ միւնէճճիմլերին սէճատ էտիպ։ Քրիստոսուն տիւնեայա իլան օլտուղու կիւն յայտանութիւն եօրթուսու պաշգա տրը. քի յունվարին ալթըսընտա իճրա օլունուր։ Գրիգոր Նազիանզեան քէզալիք (Ճ-ռ Լթ. Ցոգ Գ-գ-ն-գ-ն) « Ամմա Քրիստոսուն ծնունդու սաթանամի իլէ էն էվվել իճրա օլունամու... չիւնքի տէ Քրիստոսուն տիկէր մուամէլէսի վէ սիկէր սըրրը կէլիր »։ Եանի յայտանութիւն քի յունվար ալթըտա իճրա օլունուր. թրպզը պունդան պի, վէ տահա աւրդտան Ս. Յոհան Ոսկեբերան քահանայ օրմանտէն իլգ սէնէսինտէ 386 թարիխինտէ Անտիոք քիլիսէսինտէ օրթուպ պէշինճի քարոզունու վէրէրէք (Ցոգ Քրիսոստոմոս) ան ամանդ օլմուշ իտի քի, Քրիստոսուն ծննունդունու դեկտեմբերին եիրի պէշինտ իճրա էթտիքլերինի պիլիյօր. օ քի մին էվվելինտէն զարպ քիլիսէսինտէ նէ մալիում օլմուշ պիր շէյ իտի։ Բամալըլար չօղ էվվել։ Ալ

[illegible] իւր իբրա [illegible] պիզէրէ պիւէ օնուն մայիւմաթընը վէր-
[illegible] պիրտիլէր » ատէր։ Տէմէք քի, Ոսկեբերանքն քահանայ օլմասընատան
[illegible] սէնէ էվվել չարգ քիլիսէսինտէ ծնունդ եօրթուսու եօգ իմի։

22. Շարգ քիլիսէսի ատէթինէ կէլինճէ յունվար այթըսընտա,
[illegible] եօրթու նանի Յայտնութիւն, վէ Մկրտութիւնու պիր կիւնտէ
[illegible] Էտէրիտի։ պատէհու զարպտա օլուպ, չարգտա օլմասրդրընը
[illegible] օյտուղունու Շարգ քիլիսէսի անլայարագ։ Բոմա քիլիսէսիյէ
[illegible] դեկտեմբեր եիրմի պէշտէ Ծնունդու սահի իբրա էթմէյէ
[illegible] Նանի 376 թարիխէրինտէ։ Պաղրարընը նապտրգարընա
[illegible] մմիյէթ վէրիլսէ։ Յայտնութիւն եօրթուսու տա չարգ քիլիսէսին-
[illegible] դարպ քիլիսէսինէ կէչմի։ Գունարը պիր իխթար օլարագ նազ-
[illegible]։

ՊԱՊԸ ԹԱՆԻ

ՕԼՄԱՋԱՍԱ ՆԸԼՏԱ ՊԻՐ ՔԷՐՐԷ ԽՈՍՏՈՎԱՆԱՆՔ ՕԼՈՒՊ ՋԱՏԻԿՏԷ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԱԼՄԱԼԸ

Զէ։ Իշպու եօրթուլարը աղիզ սաղլամագ իչին, էվվէլա խըզ-
[illegible] իշէրինի թաթիլ էթմէք, սանկէն ըուհանի իչէրէ տէվամ վէ սա-
[illegible] Ալլահա իպատէթ էթմէք լազըմ տըր։ Իշպու իպատէթ էվվէլա
[illegible] հանտան կէրի տուրմագ տըր, նանի խոստովանանք իլէ կիւնա-
[illegible] փարչինոգ, [illegible] էթմէք իլէ։ [illegible]
գուտտասը իլահինի Ալլահա սունուպ, օնա իչկագ օլմազ իլէ օլուր։
[illegible] պու տա իման, վէ քրիսթիյան ամէլէրի հէնուզ ըսրնագ, վէ
[illegible] իլէն օլուր։ զիրա էվվելտէ հէր քրիսթիյան, քի պատաս-
[illegible] հապտը պուչանանագրագ, հաղորդել օլուր իմի։ պու մա-
[illegible] ատէթ պիրագ [illegible] հաֆթատա պիր քէրրէ իբրա [illegible]
[illegible] պիրագ [illegible] պիր քէրրէ։ Գիրագ [illegible]
[illegible] Չատիկտէ, [illegible] Գ[illegible]։ Գ-
[illegible] քիլիսէ պաղտը քի, թէմամը իլէ ինանան Ալլահտան ուղաղա-
նանագ, կանոն գօյտու, վէ մաթթէէսիւֆ թէնպիհ վէրտի քի, հիչ
օլմազա, զատիկտէն զատկէ։ Եբլտա պիր քէրրէ օյսուն խոստովա-
նանք օլուպ, վէ հաղորդութիւն ալըպ, Ալլահ իլէ պարըշմալը։ Վէ
պու թէնպիհէ տէ մուղայիր կիտէրսէլեր։ ըուհանի ճէղա իլէ թէէ-
տիպ օլսունլար։ Վէ պունլարդն իսիմլերի իրի նապը իլէ հաղրլրպ։
քիլիսէ գափուսունա ասըլըր իմի։ Վէ քիլիսէտէն իխրաճ օլուր իմի-
էր։ Վէ հիչ պիր քիմսէնին օնլարա սէօյլէմէսի [illegible] տէյիլ իմի։
(Ցէ։ [illegible] ԺԴ. Ցոչ. [illegible] Ի. Ցիր. Ի. Ցիր. Ի.)
[illegible] Եբլտա պիր քէրրէ խոստովանանք օլուպ, զատիկտէն հաղոր-

դել օլանաց գարարընը, տէօրտունեաւ Լատերան ինոքու վէրմիշ տիր։ (Ա՝՝։) վէ պու ճէզա քիլիսէտէ հալա պագի տիր։

ՋԸ։ Լայզոը իլէ քիլիսէնին պու թէնպիհինի իմրա էթմէք իչին պիր ատէմ, կիւնահը վար իսէ էվվէլա խոստովանանք օլմայը, քի լայզոը իլէ հաղորդ ալապիլսին։ Պու խուսուսու սայիր տէրիա քին տի մահալինտէ (ՆԶԹ։) իխմար էթմիշլիդ կիպի, թէվրար սէ-յիդ։ Էվվէլա խոստովանանքա նապլաչան ատէմ, թէքմիլ նիւրէնտէն իրթիքեսալ էթմիշ օլտուղու կիւնահլարտան իքրահ էտիպ, ոնլարը իւզէրինէ նատիմ օլմայը։ Անանիէն պիր տանա օլ կիւնահը իշլէմէմէյ գավի նիյէթ գօյմայը, վէ խոստովանանք օլտուղունա «Հայր սուրբ հէր կիւնահրն սահապլրյմ։ Մեղայ» տէմէսի հիչ պիր չէյէ նարամազ։ Նէ տէ էգէր խոստովանանք օլտա արձակում վերէն քահանայի արձակումու, էկէրչի պիր մազուրու նօղ իսէ, պիր չէյէ եարար։ Օլ մազուր տա օլուր քի պիր ատէմ էօլիւմ տէրէճէսինէ կելիպ։ Վէ տիլի թութուլուրսա։ Վէլ հասրլ մասատի, եախսա մանէվի սուրէթ-տէ կիւնահը սէօյլէմէյէ գուրուլմի օլամազսա, օլ վաքիթ էվվէլ վերիլէն արձակում սահիհ տիր։ Նօղ իսէ արձակում հիչ կիսէր։ Քին ագլը պայրնտա օլան կիւնահքեար, հէմ կիւնահլարընը պիրէր պիրէր սէօյլէմէլի, հէմ հէր սէօյլէտիլի կիւնահրն միւմքին վերիլմէ-սայրսընը։ Եանի հէր դաչ քէրրի։ Մէսէլա խրրսրզլրգ էթմիշ-վէլհասրլ քէնտի կիւնահլարընը թարգընը։ սայրսընը վէ տիր-չէլերինի (պարագալարընը) պիրէր պիրէր Ալլահա սէօյլէր կիւնահ-ըար։ Վէ իթիրաֆ էթմէլի։ Զիրա պիր կիւնահը պիլէրէք։ Մանահ-ա սէօյլէմէզսէն, հէմ օլ խոստովանանք, հէմ օլ արձակում պօշ-լուր, հէմ պիր կիւնահ տանա իչլէմիշ օլուրսուն։ Անանէն տարա-ընքը դապուլ էտիպ, արձակում ալմայը։ սօնրա ծոմ օլարաք հաղ-ղորդութիւնու ալմայա քիլիսէյլ կիթմէլի։ իճապ էտէն հարրարդ-ը։ Եանի հաղորդութիւնտան էվվել քիթապտաքի տուալարընը բ-ա էթմէլի։ սօնրա զիյատէ դօրդու իլէ թիթրէյերէք։ Օլ Ապոստոլ-վէ մէլայիքլէր թաամընը ալմայը։ Վէ տէօնիւպ թէչլեքքիր տուա-լարընը էթմէլի պագըսըյա։

ՊԱՊԸ ԾԱԼԻԾ

ՕՐՈՒՃ, ՆԱԽՕՏ ՓԷՐՀԻԶ ԹՈՒԹՈՒՊ, ԵԱՍԱԳ ԶԷՄԱՆՏԻ ՏԻՌՑԻՒՆ ԷԹՄԷՄԷԼԻ

ՋԹ։ Էվվէլա օրուճուն վէ փէրհիզին նէ տէմէք օլտուղունա նա-զալը։ Օրուճ տասրմադ, օրուճ թութմադ։ Հիչ պիր չէ նէմմէք վէ իչմէմէք տէմէք տիր։ Փէրհիզ տէմէք, նաման նէմէք տէմէք տիր։

[illegible]ել քի նա պէյնինաէ եէվմիյէ թէքէվվիւն էտէր։ Գունլարդն իքի-[illegible] աէ մագուտ։ Էվվելա սէպգաթ էթմիշ կիւնահլարդն մաղֆի-րէթինի վէ ճէզասընը չէքմէք իչին թախսիս օլմուշ։ Սանկէն թէնին գուվվէթի վէ հարէքէթի ճիսմանիյէսի ճանրմըղա զալէպէ էթմէսին [illegible] գասդաճասը, հաշարի աթա կէմ թաղրսլ օնու էմրինէ մութիւ [illegible], թահթը ինզիլաթա ալմագ կիպի պիր մուգատտէս թէնպիհ [illegible]։

Ջմ. Իչդու օրուճ, եախսա փէրիդ իքի թարդ օլուր, նա բի-զաէն (կամաւոր) նա թալէն հնազանդութեամբ, նանի թէնպիհէ [illegible]։ Բիզաէն, հաչան ֆաղրլ պիր ատէմ քէնաի մագսէթի բու-հանիյէսի, վէ բուհանի խայրը իչին պիր միւատէթ, նա պիր նէ-մէքտէն սուր օլուր, նա նազիրսընը թէրգ էտիպ, սաաէ նավան նէր։ [illegible], նանի մուգթալայի իթաաթ հաչան օլ օրուճու, նա օլ փէր-[illegible] քիլիսէ թէնպիհ էթմիյի իչին թութար։

Ջմա. Գիլիսէ թէնպիհի տիր սէմէդիդ իլէ օրուճ, եախսա փէր-[illegible] թութմադ մէպտասընը քիլիսէ իճատ էթմի սէմէք տէյիլ։ խա-[illegible] անճագ քիլիսէ կիւնիւնիւ, վէ թարդընը նանի չու կիւնէրտէ, [illegible] չու թարդ իլէ օրուճ, նա փէրիդ թութասընն տէյի թէնպիհ էթ-[illegible] իչին քիլիսէ թէնպիհի տէնիր։ տէյիլ քի քիլիսէ օրուճ նամասու-[illegible], եախսա պօրնունու իճատ էթմիշ։ օնլարը քի զաթէն Ալլահ իլա [illegible]մըղա վաղթի սաաստէթինուզ էմր էթմի։ (Ինդ. Բ. 16. 17.)

[illegible] թապիաթ նամասու իգթիզասը տախի էմր էտէր։ վէ պիլ ախէ-[illegible] Ալլահընն թէնպիհի տիր տէրիդ, ղիրա հէր քէսին քէնանինէ լազմ [illegible] մուալիճէյի զուլլանմասը քէնանի վազիֆէյի մուգատտէսէի տիր։ [illegible] մատէմ օրուճ, վէ փէրիդ կէչմիշ զէմանտա իրթիբնաց էթմիշ-[illegible] կիւնահլարընը, վէ կիւնահլար ճէզասընդն մէնի տիր, վէ կէլէճէ-[illegible] տէ տէգ էտէր, հէմտէ ազլըմըզընն Ալլահա զալտըրըլմասընա պիր քեաֆի, վէ մուգթազի մուալիճէ վէ սէպէպ վէ վասէթա տուր։ [illegible] պու իւչ մագսէտէ քի, ինսանա զիյատէ լազմ տուր։ պիր ա-[illegible] օրուճ վէ փէրիդ վասէթասընյա գօլայնա մուվաֆֆագ օլուր։ [illegible] առաքեալն էմրի իւզէրէ։ «Ս քի թէնճէ էզիյէթէնիր։ [illegible] ատանան տուր օլուր» (Ա. [illegible] Դ. 1.)։

Ջմբ. Օրուճ, եախսա փէրիդ պապընտա, քիլիսէնին իչդու [illegible] պիրի վէրմէսինին սէլահիյէթի։ վէ [illegible] վազիֆէլերին նանի փէրիդ կիւնէլերինին հիւքմիւ, վէ սէլահիյէթի Ալլահընն ազիզ քէլամլարընտան [illegible] թիխրաճ օլուր։ (Ճ-ալ. Ի. 21.) «Հէր քիմին կիւնահլարընը աֆվէ-[illegible] սէրսէնիդ աֆվ օլունսուն։ . . .» Վ.է (Ղ—[illegible]) «Հէր քիմի սի-[illegible] տինլէրսէ պէնի տինլէր։ հէր քիմ սիզէ հաղարէթ էտէրսէ պանա [illegible]»։ Բրիստոս էֆէնտիմիզին պու սէօզլէրինտէն, վէ (Մ—ռ. ԺԸ. 17.) հէր քիմ էտէպսիդ օլուպ, նասիհաթ տինլէմէզսէ քիլիսէյէ միւ-[illegible] աաթ էթմէլի, վէ քիլիսէ հիւքմիւնիւ վէրմէքտէն սոնրա, եինէ

պիլէմէզսէ , արթըգ փութփէրէսթ մագամընտա թութուլսուն տէմէ-
օխնտէն փէք ալա անլաշըլմըշ քի , փէրհիդ վէ օրուճ էմր էթմէյէ , վէ
եէնիտէն օրուճ , վէ փէրհիդ թահսիա էթմէյէ քիլիսէնին հազդը վար
տըր ։ Խլթէ պու սէյլահիյէթտէն հաշի , հասրլ քի փէրհիդի թէնպիհ
էթմէյէ քիլիսէ հազդ քէսպ էտինմիշ իսէ , վազթըն վէ մահալին , վէ
հալին իդթիզասընա կէօրէ տէ , Իշպու թէնպիհինի թահվիլ եա թէն-
ղիլ , եա թաղեիր եա լաղվ էթմէյէ պիր մազուրու չէրիսի օլտուղու
հալաէ , ումումէն , եա միւնֆէրիտէն ինսանլարա վազ ու հասրլ էթ-
մէյէ , եատա լաղվ էթմէյէ սէյլահիյէթ քէսպ էնտինմիշ տիր ։

ԶէԺԴ . Նօգարրտա փէրհիդի Ալլահըն թէնպիհի տիր տէյի եաղ-
տըդ . թէնպիհ պաշլըճա իթի տիւրլիւ տիւր . վար թէնպիհ քի , կիւ-
նահլարը եասադ էտէր . քի նեհի (բաղասական) բիհնպիհ թէսմիյէ
օլունուր ։ Պիլ ֆարդ եալան եէրինէ եէմին էթմէյէսին , իրրարզըզ
էթմէյէսին , ղինա էթմէյէսին պաղըսըյլա ։ Պունլար , քի թասդիքա-
ճա ֆէնա չէյլէր տիր , վէ պունլարըն ֆէնա թասդիյաթընը նէ տէ
Ալլահ քէնտիսի հէր չէյէ գատիր իքէն , իսթիսղասլ էտէպիլիր .
պու նէհի թէնպիհլէր ինսանը տայիմա պօրճլու էտէրլէր . եանի օլ
մուսամմլէյի էթմէմէյէ ինսանա պօրճ դօր . ղիրա ղինա էտէսին տէ-
յի պիր թաղիզէ պիլէ սանա բուխսաթ օլամազ ։ Ճունուն իչին նեհի
բիհնպիհ թէսմիյէ օլունուր ։ Լաքին վար թէնպիհ քի , էյլի ամէլլերի
էմր էտէր , պիլ ֆարդ իպատէթ էտէսին , սէքսաթ վէրէսին , խայր ։
վէ ֆազիլէթ ամէլինտէ կէղէսին պաղըսըյլա . պու թէնպիհլէր ինսա-
նը վազթինէ հալինէ , վէ մահալինէ կէօրէ պօրճլու էտէր . պու թէն-
պիհլէրէ Աստուածարանութիւնճա էմրի (ստորասական) բիհնպիհ իս-
մինի վէրիրիզ . քի ինսանը տայիմա վէ հէր վազթ պիր սէքսաթ վէր-
մէյէ հէր վազթ իպատէթ էթմէյէ , հէր վազթ տուա էթմէյէ , հէր
վազթ խայրլը իշլէրին իհրասընտա պուլունմայա պօրճլու էթմէյ .
անճագ պիր միւնասիպէթի վազթտա տէմէք . տէյիլ քի տայիմա
պու թէնպիհլէրին տախի տէրուունինտէ հէր պիրինին քէնտի
թէնպիհի տէ մահֆուզ , վէ կիղլի տուրուր . պիլ ֆարդ խայր իշլէ-
յէսին , թէնպիհինին իշլինտէ , չէրտէն տէ հէր վազթ տուր
թէնպիհի պիթթապի կիղլի տուրուր ։ Վէյլ հասրլ թէնպիհլէրին
կը տիւրլիւսիւ օլուրսա օլսուն , միւելլիֆի վէ միւեմիտի , վէ
թասդիքըն վէ Ալլահըն նօմոսու օլտուղունտան , կէրէք թասդիք-
թըն , վէ կէրէք Ալլահըն նօմոսունուն մէպտէճէ պիր ֆէրդի
տուր , վէ պիր պիրինէ մուխալիֆ օլամազլար . չիւնքի իթի
սուն տա սէր չէշմէսի պիղղամ Ալլահ քէնտիսի տիր ։

ԶէԺԴ . Իշպու էմրի օլան թէնպիհլէր վագտա Ալլահանի պիրլէր
վէ լաքին հէր վազթ ինսանը պօրճլու էտէմէտիքլէրինտէն ։
նօմոս , եախսա մուհայյէր թէնպիհ թէսմիյէ օլուրլար իսէ տէ ։
լիսէ քի ճէմի քրիսթիյանլարըն սէլամէթ վէսիլէ վէ վասէթալարընը

տիչիւնմէյէ Քրիստոսաճան քէմալի տէրէճէճէ սէլահիյէթ ալմըշ տըր .
Հիպու աղատ , վէ մուհայյէր թէնպիհլէրի , էքիտ չէտիտ թէնպիհ է-
տէրլէր , քէնտի էվվալարընա պէօյիւք պօրճ , վէ վայիֆէ նասսլ վէ
թային էտէր . չէօյլէ քի , օլ քի թէնպիհտէն էվվէլ ճայիզ իսի թէն-
պիհտէն սօնրա նաճայիզ օլուր . հաթտա մուղայիրինտէ պուլունան
քիմսէ մանու չաքի կիմնահ իշլէր . ղիրա (Մաղֆ. ԺԸ.) օ քի քիլի-
սէյի տինլէմէզսէ . սանա փուխփէրէսթ սիյագրնտա ատտ օլունճագ
տէյի նազըլմըշ տըր ։ Քիլիսէնին պու թէնպիհլէրի էթմէյէ հազդը էմ-
սալինտէն սոնրա պանա օլունապիլիր ։ Մատամ հէր ճիսմանի հիքիս-
էթ , թասդիքի նօմոսունտան թէնպիհ օլունան մէվատտրն դանուս-
նին ճէմաաթա հրքզընը էմր էտէպիլիր . պիլ ֆարդ , միլէթին ու-
մումի խայրընա միւթէալլիգ պիր չօղ խուսուսաթը , քիլիսէ տախի
նա քէղա քէնտի էվվալարընին ումումի խայրը իլին չօղ չէյլէր , վէ
ուէլէ աղատ , վէ մուհայյէր օլսուն՝ էմր վէ թէնպիհ էտէր . վէ
հալդը իլէ էթմիշ տիր ։ Մէսէլա փէրհիդ թութուն սէքսաթ վէրին ,
(ուրուք ողորմութիւն) « նէ ապա պահեսցեն » ։ Քրիստոս էֆէնտիմի-
ղին քէլամը իլահիսինէ մէպնի . Ատէմէրին մէշրէպինէ տայիր թէն-
պիհլէրի վէրէպիլիր . . .

ԶէԺԴ . Պունլարը պատէլ իսթիբար . կէլէլիմ քի քիլիսէ իշպու օ-
րուճ վէ փէրհիդ թէնպիհինի ճէմաաթա վէրմէյէ վէ պուլուրմայա հազ-
դը վար մը տըր ։ Պունա չէօյլէ ճէվապ վէրիրիզ . հազդը օլուր . է-
կէրչի իշպու օրուճուն , վէ փէրհիդին թէնպիհի էսասէն աղիզ քի-
թապտա պուլունուպ , միճիպինճէ պիղլէրէ թէնպիհ օլունմուշ խ-
սէ , (Ա-ղ. ԼԴ. 13.) « Պէն օնլարը թէատտահինտէ խարար կէյիներ
խտիմ . փէրհիդ իլէ նէֆսիմի ալչատըրըրըմ . վէ տուատ դուճաղրմա
տէ մնէճէկ » ։ (Ս-ոյ. ԺԸ. 3. 8-էլ. Ա. 14.) « Փէրհիդլէրի փաք սագ-
լայն . տուալար իլան էտին » ։ (Թ-ոց. Ը. 14.) դարը « էկէրչի նի-
ղըր էթմիշ իսէ , վէ նէմին իլէ քէնտինի քէնտի պաղլամըշ իսէ ,
ի փէրհիդ իլէ , վէ սայիր չէյլէրտէն տուր օլարագ . նէֆսինէ էգի-
ղէթ վէրսին » ։ (Ա. Թ-դ. ԼԱ. 13.) « Վէ եէտի կիւն փէրհիդ թութ-
տուրլար » ։ (Ս-ղմ. ԿԸ. 14.) « Նէֆսիմի փէրհիդ իլէ թէատիր էթտիմ
ղուպալարըմ խարար օլտու . վէ օնլարա զէհք օլտում » ։ (Ուրդ.
Գ. 5.) « Վէ փէրհիդ վազ էթտիլէր , վէ պէօյիւքլէրինտէն քիչիւ-
մինէ դատար խարար կէյինտիլէր » ։ Տէֆա (Ս-ղմ. ԼԴ. 13.) « Օն-
խարըն (պէնի) ինճիթտիքլէրինտէ , խարար կէյինիրտիմ . նէֆսիմի
փէրհիդ իլէ դըրարըսըմ . (խոնարհ առնէի) վէ տուալարըմ գուճաղը-
տա աչօքիւլսինլէր » ։ Պու էսկի նօմոսուն փէրհիդի , վէ օրուճու օլ-
ղուղունա քեսաֆի տիր . վէ հաթտա խասիմլէրիմիզտէ իպրար էտէր-
ղի քի , էսկի ահատա փէրհիդ , վէ օրուճ վարրտը . վէ իճրա օլու-
ղունտա . հէմ էօյլէ պէօյիւք վուճու

թուլուր իսի, վէ էսկի անտրն պու ումումի պիր գայիտէսի իսի. Եէնի անտրն օրուճ, եաիսա փէրհիզ գայիտէսինէ կէլինէ, էվվելա Յովհաննէս Մկրտիչ (Մաթ. Գ. 4.) «Վէ Յովհաննէս տէվէ թիւլինտէն էսպաղ կէյինմիշ իսի. վէ եէմէյի չէքիրկէ վէ եապանի պալ իսի»։ Տէմէք քի, էթ եէմէյիսլ փէրհիզ թութարքտր, Քրիստոս էֆէնտիմիզ պիզէ իպրէթ կէօսթէրտի, հաչան դըրգ կիւն, վէ դըրգ կէճէ փէրհիզ, եաիսա օրուճ թութտուչուտա։ (Մաթ. Գ. 2.) «Գըրգ կիւն վէ գըրգ կէճէ փէրհիզ թութարտ, վէ սոնրա ատրգտը»։ Քրիստոս թէնպիհ էտէր քի, փէրհիզ թութտունլար, հաթտա նէ կէօնէ թութաճաղլարընը թէնպիհ էտէր։ (Մաթ. Գ. 17.) «Վէ հաչան փէրհիզ թութարսանըզ միւրայիլէր կիպի մահզուն օլմայըն, քի եիւզլերինի էգչիտիրլեր քի, ինսանլարա փէրհիզ թութուչօրուզ տէյի կէօրիւնսիւնլեր։ . . . իլլա սէն փէրհիզ թութտուզունտա պաչընը թէմիզլէ, քի ինսանլարա փէրհիզ թութուչօր տէյի կէօրիւնմէյէսին. իլլա փէտէրինէ խաֆիյէն (կէօրիւնէսին) վէ օլ փէտէրին, քի խաֆիէն կէօրիւր. աչիքնար սանա էճրինի վէրիր»։ Տէմէք քի, օրուճ եաիսա փէրհիզ հէմ ինսանըն ճանընը քէնտի մաղսէտինէ մուվաֆֆագ էտէր. եանի թէնինի զայըֆլաթը վէ ճանընը սէվինտիրիր գ գուվվէթլէնտիրիր։ Հէմ Ալլահ պու օրուճունու վէ փէրհիզինի թահսին, վէ զապուլ էտէրէք, իւճրէթինի վէ իլթիֆատ էթտիսին։ Վէ միւքեաֆաթը տա պունուն վէսիլէսիլէ սանա իհսան էտէր։ Քրիստոսուն պու սէօզիւ վէ թէնպիհի տիր. միւքեաֆաթընըն տախի փէտէրիմտէն վէրիլէճէյինի Քրիստոս քէնտի վատ պուլուրուլար։ Տէմէք քի, օրուճ, եա փէրհիզ թութմաղ թէնպիհի վար տըր. վէ իճրաաընտա պուլունան քիմսէ Ալլահա մաղպուլ պիր ամէլ, վէ ֆաղիլէթ տախի իշլեր վէ իճրէթինի փէտէր Ալլահտան ալըր. Իսկ պու իճրէթէ Քրիստոս կէօրէր խազինէսի իսմինի վէրիր»։ (Մաթ. Թ. 14.) «Օլ վաղթ Յովհաննէսին չակիրտլերի օնուն (Յիսուսուն) եանը կէլիպ տէրլեր. Նիչին պիզ վէ Ֆարիսէլեր չօղ տէֆա փէրհիզ թութուչօրուզ. վէ սէնին չակիրտլերին փէրհիզ թութմայօրլար։ Քրիստոս օնլարա տէր. մէկեր միւմքին մի տիր քի տիւյիւն խատէմլերի կիւյէկի եանլարընտա օլտուգճա եաս չէքսինլեր. ամմա կիւնլեր կէլիր ճէք տիր քի, կիւյէկի իչլերինտէն գալդար, վէ օր ղէման փէրհիզ թութաճաղլար»։ Քրիստոս էֆէնտիմիզին պու սէօզիւնտէն տախի ըրանա աղնայըլըր քի, առաքեալլար Քրիստոսուն մայէթինտէ իսկ օրուճ եա փէրհիզ թութմաղ եաս թութմայա պէնզէր իսի. տախի յիւն իչինտէքիլերէ տախի եաս թութմաղ ճայիզ տէյի իսի. ամմա կիւյէկի նէ վաղթ քի իչլերինտէն գալդաճաղ օլուրսա, օր վաղթ փէրհիզ թութաճաղ տըրլար։ Տէմէք քի, Քրիստոսուն աչակերտլերինին փէրհիզ թութուն թէնպիհի, Քրիստոսուն միւրատընա մուղայիր օլմադը չէօյլէ տուրսուն, Քրիստոսուն էմրի իսի քի, Առաքեալլար

քէնտիլէր, վէ քէնտի խէլէֆլէրինէ տէ. եանի սոնրատան կէլէն զրիսթիյանլարա պու փէրհիզի էմր էթսինլեր։ (Մարկ. Ը. 18։ Ղուկ. Ի. 33. ԺԸ. 12.) «Հաֆթատա իքի քերրէ փէրհիզ թութուչօրուզ» տէր փարիսեցի. օ քի գատիմ եահուտի միլլէթինտէ ատէթ իսի. վէ Ալլահ օլ փարիսեցիի բէտտ էթտի իսկ տէյիլ քի օնուն ամէլի, եանի փէրհիզ թութտուզու պիր քէսթիւ չէյ իսի. խայըր, անճագ փէրհիզին վաղթինէ վէ փէրհիզի թութան քիմսէնին հալինէ եագըշմազ թէվզէլատէ պիր խաթիրպար, վէ քէնտի նէֆսինտէ զուրուրլիքէթ կէթիրտիսի իչին օնու բէտտ էթտի։ (Մաթ. ԺԸ. 20.) «Գու ճինն էյթան) չընդմաղ. անճագ տուա իլէ, վէ փէրհիզ իլէ»։ (Մարկ. Թ. 28. Ղուկ. Ե. 33.) տահա այրըզը Աննա մարգարէ տուլ պիր գարը, սէքսէն տէօրթ եաշընտա օլարագ, հիչ հէյքէլտէն այրըլմազըրը. տուա իլէ, վէ փէրհիզ իլէ լեյլ ու նիհար (բապպա) իպատէթ էտէր տի»։ Գու տուլ գարը գօճա իլէ եալընըզ եէտի սէնէ տուրմուչ իսի. անտէն գօճասը վէֆաթ էտէրէք, քէնտի հիւսնի բիզասը իլէ գարիրէ գալմըշ, վէ Ալլահա լեյլ ու նիհար տուալար վէ փէրհիզլեր իլէ իպատէթ էտէր իսի. վէ պունուն իչինտէ Ուեստարանտա մէտհի գունուսյօր։ Աննա եէթմիշ սէքսէն սէնէ տէյիլ քի օրուճ իլլա հէր գունտ փէրհիզ թութտու. եօգսա օրուճ օլսա իսի եէթմիշ սէնէ լեյլ ու նիհար թէհամմիւլ էտէմէյէճէյի սէֆտիի տիր. վէ օրուճ թութաճաղ տէյի իստտա էտէն տիվանէ սայըլըր։ Գու Աննա ազիզ, վէ վէյղամանլարէ գարընը Ալլահա մաղպուլ օլան հալի, վէ չուրութու ալթտա քէնտիսի սիքիր տուրմայա արզուլէտիյի իսի։ Սանկի տուալերի վէ լեյլ ու նիհար փէրհիզլերի իսի. քի Ալլահ օնու ազիզ էթտի, հէմ սէքսէն տէօրթ եաշընտաքի գարը միւթէմատիէն տէյիլ գունուճ, անճագ փէհրիզ, եանի թահամմիւլ էտէրէք, եավան եէմէքլեր իլէ Ալլահա քէնտինի սէյէնտիրտի։ Բրօթէսթանլար էկէրչի փէրհիզտէն խօշլանմազլարը օրուճ թութտունլար, օ քի Ալլահա տահա մաղպուլ պիր իպատէթ տիր, վէ ինսանըն ճանը օրուճ իլէ տահա դիրատ սէլամէթի պուլուր։ Հալ պու քի նէ օնու վէ նէ օլ պիրի էթմէք խսթէրլեր. վէ պու իքիսինին իսմիլերինտէն պիլէ իգրահ էտերլեր. չիւնքի մաղսէտլերի տէյիլ ճանը պուլմազ, իլլա քիլիսէյէ հազարէթ էթմէք տիր. ամմա Ուեստարանա թօգանը իսիչ. [illegible] հէլալէթտէ պիր ֆէթվա պուլուրլար. լիսանլարընա գուվվէթ [illegible] . . . Թրպգը պունուն կիպի հիւանլիճ էմմալտ էն մէչնուրէ օ[illegible] գուդիթ նիւզ [illegible] սէնէ տուլ գալը։ (Յովհ. Ը. 6.)։ Գու փէրհիզին վէ օրուճունն Ալլահատան խասսէթէն միւքեաֆաթը օլտուգուն օգուսմազլար. չիւնքի կէօզլերինէ գարարը վար։ Կէլէլիմ Քրիստոսուն [illegible] փէրհիզ պապլընտա վուգու պուլան խուսուսլարտա։ [illegible] (Գործ. ԺԳ. 2.) աչակերտլէր «Բապպէն խրզմէթինտէ [illegible] փէրհիզ իսէն . . . օլ վաղթ փէրհիզ թութարտ, վէ տուա է-

տէրէք ։ օնլարրն իւզէրինէ էլ գօյտուլար , վէ կէօնտէրտիլէր » ։ Եա-
նի Գօղոս իլէ Բառնաբասը ։ Տէմէք քի հէր պիր բուհանի խըզմէթի
լայըգը վէհհ իւզրէ , վէ Ալլահա մագպուլ օլսուն տէյի , Առաքեալ-
լար իճբայա գալգըշտըղընտա , էվվէլա փէրհիզ Թութարըտըլար ։ պի-
րա փէրհիզ իլէ Ալլահըն սաալէթինի թէսքին , վէ մէրհամէթինի թէշ-
վիգ էտէր իտիլէր ։ Փէրհիզ , եախսա օրուճ եօգ սուր տէյէն բրօ-
թէսթան պուրայը պիր էյի տիւշիւնսիւն , վէ մանա վէրսին , նէյին Ա-
ռաքեալլար փէրհիզ Թութտուլար ։ Պունլարըն իսկ պաթէն հոգին
սուրբ իւզէրլէրինէ լութֆու իլէ էնմիշ իտի ։ օրուճ , փէհրիզ նէ լա-
ղըմ իտի , լարին Ֆրիստոս իչլէրինտէն գալգտը ։ արթըգ փէրհիզ Թու-
թաճագլար իտի ։ պիրա էֆէնտիլէրինէն թէնպիհի պէօյլէ իտի ։ (Գ-ծ.
ԻԷ. 9.) գօրգուլօր իտիլէր կէմի իլէ կէթմէյէ « Զիրա հէման փէրհիզ
կիւնլէրի կէչիյօրուտու » ։ Պու փէրհիզ , քի սեպտեմբերին սօնուն-
տա , վէ հոկտեմբերին իլքինէ տիւշէր իտի ։ (Ղ.Ե-. ԻԳ. 27.) բու-
ուսրեան եօրթուսու իղթիզասընա վէ թէնպիհինէ կէօրէ (32.) « Գէն-
տինէ օրուճ իլէ , փէրհիզ իլէ էղիյէթ վէրմէլի » ։ Պու օրուճու գոր-
ծող զիքր էտիյօր ։ Եկերչի պու օրուճ լազվ օլմուշ իտի իսկ ։ նէյին
օրուճ կիւնլէրի տէ հէմէն կէչիյօրուտու տէյի եազըլսըն ։ վէ գէնտ-
լեր թութմայօր իտի իսկէր գայկրսընը նէյին չէքէյօրլար ։ սոնրան
հէփսինէ բրօթէսթան զահէր ճէվապ վէրէճէք ։ (Հ-Վ. ԺԳ. 2.
« Պաղրսը ինանը քի , հէր շէյի նէյէսիլիր ։ վէ զայիֆ օլան սոնրա-
զէվաթ նէյսին ։ օ քի եէր , նէմէյէնի զէվգլէնմէսին , վէ օ քի նէյ-
յօր , նէյէնին իւզէրինէ հիւքմ էթմէսին ։ քիմիսի պաղը կիւնտէ փէր-
հիզ թութար ։ քիմի տէ հէր կիւն ։ հէր քէս քէնտի տաղընա տանը-
սընը ։ կիւնիւ տիւշիւնէն բաղպ իչին տիւշիւնիւր ։ վէ կիւնիւ տիւշի-
մէյէ բաղպ իչին տիւշիւնմէզ ։ վէ նէյէն բաղպ իչին նէր վէ Ալլա-
հա շիւքր էտէր , վէ նէմէյէն Ալլահ իչին նէմէզ վէ բաղպա նամա-
էտէր » ։ (2.) « Տահա էյի տիր էթ նէմէմէք , նէ տէ չարաղ իչմէք ։
վէ նէ օնուն իլէ , քի գարընտաչըն թէօքէղիր , նա սիւրէր ։ նա
զայիֆլիյէ տիւշար օլուր » ։ Պու սէօզլէր , հին օրէնքակ մէհնու , վէ
մէքրուհ սայըլան թաամլար իւզէրինտէ իսէտ պուրատա ...
ռաքեալ մախսուսէն պաչչայարադ , սոնրա սէօզիւնիւ ...
թիրէյօր ։ (20.) « Օլմայա քի նէմէք իչին Ալլահըն պիհնասը պաղ-
սընը » ։ պու նէ տէմէք ։ գարընտաչըն իչին էթ նէմէ ։ ...
վէ սայիր հին պիր չէյի ։ քի գարընտաչընէն ճանընա գարարը ...
օլաճագ ։ նէմէ , նէմէ , նէմէ ։ պու նէ տէմէք տիր ։ փէրհիզ թութ
տէմէք տէյիլ մի ։ (Ա. Կ-ռ. Ը. 13.) « Պունուն իչին էկերչ ...
գարընտաչըմը թէօքէղիտիրսէ , նալէտէն էթ նէմէ ։ քի օլմայա
գարընտաչըմը սիւրչտիւրէյիմ » ։ Պու տա էսկի ...
վէ մէքրուհ թութուլան թաամլարը իւզէրինէ իսէ ...
Գօղոս առաքեալ քէնտի ատէթի իւզէրէ մախսուս ...

պաչչայրպ , սէօզիւնիւ ումում գալտրրրպ եազար ։ տէմէք քի
գարընտաչըմ իչին փէրհիզ Թութաճաղրմ , վէ օլ էէմէք , իսթէր մէք-
ռուհ օլսուն , իսթէր օլմասըն ։ մատէմ գարընտաչրնրն օնտան թէօ-
քէզիմէսի ճիհէթի վար ։ նէմէմէյի թէնպիհ էտիյօր եանի փէրհիզի ։

Գօղոս առաքեալ քէնտի իւզէրինէ եազըյօր , քի չօգ տէֆա փէր-
հիզ Թութտուս ։ (Ռ. ... Զ. 5.) « Ույգուսուզլուզտա , փէրհիզլէր-
տէ » էամրիւնիւ կէչիրտի , իչպու հսկում օլօգիւ ույգուսուզ տուր-
մագ տրր ։ ամմա տէյիլ քի մէճպուրիյէթ թանթրնա կիրիզ , ույուս
մամագ տրր ։ պիլ ֆարդ ։ տէկիրմէնէ ալըչմամըշ զաթ , պիր կիւն
հասպէլ վուգու , տէկիրմէնճիյէ մուսաֆիր օլուրսա , օլ կիճէ կէօզլէ-
րի ույգու կէօրէմէզ ։ ամանա Առաքեալըն իչպու ույգուսուզ տուր-
սուսա տէմէսի , պու մէճպուրիյէթ գապիլիտէն օլան հսկում մու
տուր ։ Խայր , Ալլահ խաթրը իչին եաթրսը բանաթ էտէպիլիր էքէն ։
կիճէլերի էսրարը իլահի թէէմմիլ վէ թէֆէքքիր տուալար իլէ ։
փէրհիզլէր իլէ կէչիրմէք տէմէք տիր ։ նօղսա փօլիտէքիլէր փէրհիզ ։
եախսա հսկում էղիյէթինի չէքիյօրլար տէյի Ալլահըն էն սէվգիլիւլէ-
լերի ատտ օլունմալը իտիլէր ։ Էօյլէ եա ։

ԶԺԶ . Պու գատարը ազիզ քիթապտան , լաքին օրուճուն վէ փէր-
հիզին թէնպիհի , Ալլահըն չիֆահէն քէլամընտան իչթիպաճ գապուլ
էթմէզ տէրէճէտ վէ տահա զիյատ թէպէչչիւն էտէր ։ Պունա էվա-
վիլտէն պէրու ումում քրիսթիյանլըղըն իթթիֆագ վէ իթթիդատը տէ-
մէլի քեաֆի տիր ։ տիւնեա եանըլմըշ , բրօթէսթան մը ատղրու ի-
միշ ։ . . .

Տէրտուղիանոս (Ս-ը դ-հ-ց. Գլ. Ռ.) չէօյլէ եազար ։ « Վագաա
Աւետարանտա փէրհիզ (օրուճ) կիւնլէրի , սատէ օնլար թախսիս օ-
լունմուշլար տէյի (գաթօլիքլէր) սանըյօրլար ։ նէ զաման քի կիւվէ-
մի գալդտը , վէ պու կիւնլէրի սատ քրիսթիյանլար քէնտի փէհրի-
ղինէ ճայիզ կիւնլէր ատտ էտէրլէր » ։ Քէէնի Մօնթանիսթլէրին
Թութտուղու Թուլ միւտտէթ , վէ միւթէմատիէն էյյամը փէրհիզ հէմ
ըզը հէմ զիյատ վէ Աւետարանա տահա միւթապրգ տրր տէմէք իս-
թէր , եանի տայիմա փէրհիզ Թութմալը տէյիլ ։ պապը կիւնլէրտէ սա-
տէ իչթէ պու տա բրօթէսթանա էն զըտտ իթթիգատտա իմիշ ։ . . .

Ն. Հերոնիմոս (Թ-ռ.Ր. Ս.Դ. -- Մ-ռ.Ն.ը.) չէօյլէ եազար « Գիզ
ատտ պիր դըրդ կիւնլիւք փէրհիզինի պիր սէնէ զարֆընտա , Առաք-
եալլարըն բրիվայէթինէ կէօրէ , պիզէ թախսիս օլունմուշ վազթընտա
Ռութարըզ ։ Մնլար (Մօնթանեանլար) եըլտա իւչ քերրէ գրրդ կիւն
փէրհիզինի իճրա էտէրլէր ։ սայքի իւչ գուրթարրճր սիյասէթ չէքմիշ
կիպի ։ տէյիս քի պիր ։ ամմա Գէնտիկոստէ կիւնլէրինի միւթէսնա
թութարապ , սէնէնին պիրթիւն կիւնլէրինտէ փէրհիզ Թութմագ ճա-
ռուրարապ , սէնէնին պիրթիւն կիւնլէրինտէ փէրհիզ Թութմագ պաչգա , վէ բի-
հիզ տէյիլ տիր ։ եա , մէճպուրէն փէրհիզ Թութմագ պաչգա , վէ բի-
չ իլէ Թութմագ պաչգա » ։ Պու ազիզ զաթ կաթողիկէ քիլիսէնին

մագաէտինի վէ ուսուլինի Մանթանիսթլէրին էն սըղը ուսուլի իլէ բուպար էտերէք պունու եազըյոր. տէմէք քի, փէրհիզ թէնպիհի Առաքեալլարըն ումումի պիր թէնպիհի օլտուղունու, վէ քիլիսէտէն ումումի իճրա օլունտուղունու թահրիր վէ թաստիզ էտիյոր։

Կանկրէտեան օինօթ, 324 թարիխինտէ խայլը եսկիսկոպոսլարտան, վէ վարդապետլէրտէն իպարէթ, թէճէմմիւ էտերէք «Պիր մուզուրու ճիսմանիսի օլմայանա (եանի վիճուտէ պիր խասթէլիզ, եա իլլէթի օլմայան քիմսէյէ) ումումէն թէնպիհ օլունմուշ թախսիս օլունմուշ կիւնլէրտէ մահֆուզ օլմուշ փէրհիզլէրի, թէքէպպիւրիւք էտերէք. վէ սատէ փապաբ կիւնլէրինտէ փէրհիզ թութմալը տէյլէնլէրէ, վէ փէրհիզի պօզանա լանէթ, անաթէմա օգուր»։ Նօլսա պու օինօթտա պիր բրօթէսթան պուլունսա իմիշ, օինօթ պէօյլէ եանլըշ դարարլար վէրմէզ իմիշ...։

Ձիէ. Փէրհիզ պաղընտա ճէմի հայրապետլէրին եաղտրգլարը պունուն կիպի տիր, եօգարըտա տէտիյիմիզ կիպի, կաթողիկէ քիլիսէնին առէթ վէ աղիզ բիվայէթինէ կէլինճէ քիլիսէնին պիտայէթինտէն չիմտիյէ տէկին փէրհիզլէրի թութմադ, քրիսթիյան ճէմաաթըն պիր մուգատտէս վաղիֆէսի վէ տէյնի տիր. վէ պու թէնպիհ Առաքեալլարտան պիզլէրէ պախշ օլունմուշ. չէօյլէ քի, եվայիլտէ հէր քիմ պու թէնպիհի թութմաղսա իտի ճէզալանը իտի։ Վէ փէրհիզ եօգ տուր վէ պօշ չէյ տիր տէյէն, հիչ պիր քիմսէ, Լութէրէ վէ Գալվինէ գատար պուլունմատը։ Անճագ տահա զիյատէ չիտտէթլի, վէ սըղրճա թութմալը, եախօտ չու կիւնտէ, տէյիլ պու կիւնտէ թութմալը տէյի, իտտաայա պագրյար էվվէլճէ, պիլ ֆարզ Մանթանիս բաֆըղըլարը գըյամ էթմիշլէր իսկ տէ, քիլիսէ բաֆըղըլար միսիլլի, ունլարա անաթէմա լանէթնամէ օգուտու. վէ պու իտտաալարը Առաքեալլարըն թէնպիհլէրինէ մուղայիր տիր տէյէրէք, քիլիսէ գատալուլ էթմէտի, հէմ տէ մուանիտլէրի քէնտի սիւրիւսիւնտէն չիխրաճ էթտի։ Քիլիսէնին պիտայէթինտէն պու անէ տէկին (քատանօրեայ պահք) եանի դըրդ կիւնլիւք փէրհիզ. քի պէօյիւք օրուճ, եախօտ (մեծ պահք) տախի թէմմիյէ օլունուր. պէօյիւք իթթիֆաք վէ հիւրմէթ իլէ քրիսթիյան ճէմաաթընտան պիլ ումում, վէ տիւնեանդն չար էթրաֆընտա պիլ իթթիֆաք թութուլուր։ Հաթտա Գրիգոր Էֆէնտիմիզին դըրդ կիւն դըրդ կիճէ օրուճ թութտուղունա էմմալէն պիզլէր տախի տպիտանէ թութարըզ. վէ հաֆթատա իքի կիւն փէրհիզ. եանի Աստուածածին կիւնիւ, քի չորեքշաբթի տէմէք տիր, Աստուածածինէ իքրամէն, վէ ճումաա կիւնիւ Գրիգորիոսաբանի միւպարէք էզիյէթլէրինէ հիւրմէթէն փէրհիզ թութարըզ. վէ պէօյլէ սէնէմիզ 365 կիւնտէն իպարէթ օլարաղ. էյյամը իլահիյէնին տարաֆընդ ղընը օթուզ ալթը կիւնիւնիւ Ալլահա սունարըզ, եանի մեծ պահքի պէօյիւք քարեկենդան փաղարընը սայմայարաղ, վէ Ճաղկազարդ

զարընը սայմայարաղ, տիկէր տէօրթ փաղարլարը օթուզ ալթընա զամմ էտէրէք գրրզ կիւն. քի 365 կիւնիւն ոնտա պիրի վէ ոնտալը-ղը տրր, Ալլահա դուրդան սունարրզ, վէ պէօյիւք հաֆթա փէրիշ-ղինի տախի, Քրիստոսուն ազիզ սիյասէթլէրի խաթրը իչին Քրիստոս-սա, վէ Քրիստոսուն խաչընա իքրամէն քիլիսէ պու գրրզ կիւնէ զամմ էտէր,

Քէզալիք սայիր հաֆթա փէրիշլէրինի, ազիզլենմէ կէլէճէք եօրթուլարը լայզը վէնճ իւզէրէ թասպիհ, վէ իմրա էթմէք իչին, էվվէլինտէն ճանրմիզ հազրրլրզ կէօրսիւն տէյիւ քիլիսէ քէնտիսինէ Քրիստոսուն, վէ Ալլահրն թուրթուզու թարիգի Լսաս իթթիխազ էտէրէք, վազիթ վէ վազիթ թէնպիհ էթմիշ, Պունա հիչ պիր քիմսէ մանա վէրէմէզ. հէր քէս Ալլահ խաթրը իչին քէնտի քէնտինէ էզիյէթ վէրիր, վէ կիւնահլարընա մազֆիրէթ, վէ քէֆարէթ տիլէր. վէ ալրը. Վէ պու ատէթ էյի շէյ օլտուզունտան, Ալլահրն մէմնունիյէթինի պատի օլուր. Վէ սէն Ալլահտան կէօյէրին խազինէսինի պու փէրիշլէրէ իւճրէթ ալլրրսրն. (Մ-գՌ. Զ. 17.).

ՋԺԸ. Լաքին հէր նիզամընա պիր տէ մազսէտի օլտուզու կիպի, նասրլ քի եօղարրտա (ՋԺԱ.) տէտիր. իչպու օրուճ, նախսոտ փէր-հիզ թէնպիհինին տտխի մազսէտի խայրիյէսի, վէ բուհանիյէսի վար տրր. նանի թէն ճանա զարէպ էթմէսին տէյի եապան եէյիսլ, նա-խսոտ հիչ եէմէյիզ, քէնտի քէնտիմիզէ էզիյէթ վէրմէք տիր. Տարսրլ մէսէլ տիր քի, մազսէտսիզ հիչ պիր մուամէլէ ինանմտա օլամազ. Հինդի մուամէլէ մազսէտին խայրը իչին իմրայա գոնուլուր. Գիլի-սէնին իչպու թէնպիհի ինանմը աղրր սրգրնթը իչէ պօրճլու էթմէզ, նանի պիր մազուրու չէրի իչին, քիլիսէնին մերհամէթի իդթիզասընա տան տրր քի, ոնլարը միւսթէհնա թուրթար. պիլ ֆարզ ալթմրչ նա-նընտան եօղարը օլան ատէմլէրի վիճուտտէ, քի դասաֆ քէսսլ էթ-մէյէր, վէ վիճուտտէ գուվվէթլէրի գալմամրչ. Քէզա չօճուգլարը, քի պէօյիւյէճէքլէր քէզա խաթիրլէրի վէ հէր օր սէնասթլարը քի, վէք աղրր տրրլար, վէ փէրիզի պօզմայընճա իմրալարը վէք

զիյնէթլէրինի եասադ էտէր · Ֆազաթ մահզուրու չէրի պասթըղը զէ-
ման , թիւ եախօտ դայրը բեսմի տիւյիւնիէրին օրհնել օլմասընա , քիլիսէ
մէէզունիյէթ վէրիր · Գու տա քիլիսէնին մէրհամէթինէ նազի տիր ·
Վէ պու ալայ , վէ զիյնէթլի կիւնլէրտէ , վէ փէրիշդէրտէ քիլիսէնին
եասադ էթմիյի պու սէպէպէ մէպնի տիր · քի փեռիզ , եաս կիւնցիրի
սէմէք , վէ եօրթուլար Ալլահա իքրամէն սունուլան զիյնէթ սէմէք
օլտուղունտան , թապիաթ նօմոսունա պագարսադ , ճանքն եասը վէ
ապաշխարանք կիւնլէրինտէ պիղէ թէն սէֆաթընտան տուր օրմազ
կէրէք տիր · քէզալիք Ալլահա թազտիմ օլունան եօրթու զիյնէթլէ-
րինէ , թէն վէ տիւյիւն զիյնէթլէրի իխթիլաթ էթմէսին · դիրա կիւ-
նէշ տօղտուղունտա , եըլտըզլարա կէօրիւնմէմէք տիւշէր ·

Զէթ · Ըրթէսթանլար տէր քի , օլ օրուճլար էսկի նօմոստա վար
իսիլէր , վէ ինլարը Ալլահ իսթէր իտի · եէնի ահտտա եօղ տուր ·
Պունլարա պիր թէք ճէվապ եէթէր · ճանճա վէրիրիզ , եա օրուճ
թուրմադ էյի պիր չէյ մի տիր · եօղսա ֆէնա պիր չէյ մի տիր · Ցէնա
իսկ նէյլին վէ նասրլ Ալլահ պունու թէնպիհ էտիյօր · վէ ապիզլէր վէ
Ֆրիստոս քէնտիսի · Հա քէզդա Առաքեալլար պունու նասրլ իճրա
էթտիլէր · Օրուճ էյի իսկ , էսկի նօմոստա օրուն , եէնի ահտտա օր-
ուն , Ալլահ տայիմա ինու իսթէր , դիրա թապիաթճա էվվէլ էյի ու-
յան չէյ սոնրա քէօթիւ օլմազ · վէ Ալլահ տանի թէպտիլ օլմազ ·
Վէ բրօթէսթանլար օրուճ վէ փէրհիզ թուրմուշ օլտուղլարը իչին ,
էկերչի սիզ նէյլին վէրհիզ , եախօտ օրուճ թուրմուշ տէյի Ֆը-
բիստոս քէնտիլէրինի ախրէթտէ մէսուլ թուրմար տէյու , խէվթինը
չէքէյօրսալէր , պու իսլրէթի էֆէնտիմ պիզ սէնտէն ալտըդ տէմին-
լէր դուրթուլուրլար · դօրդմասընլար · եա մաղալլահ պէն սիզէ իս-
բրէթ վէ էմմալ կէօսթէրտիմ , պէնիմ կիտի նէյլին թուրմասընը զ տ-
յի , Ֆրիստոս էֆէնտիմիզ պունլարա սիւալ պույուրուրսա , պիրկ
Լութէր , վէ Գալվին պէօյլէ էօյրէթտի · կաթողիկէ քիլիսէ վէրհիզ
թուրմուղու իչին , պիզ ինուն ղըտընը իխթիար էթտիք , ճէվապ-
նա Ֆրիստոս դանմադ · վէ տէյէճէյինի ինլարա սէօյլէյէճէք տիր · « Ը-
թէ անդ եղիցի լայ եւ կրճել ատամանց » ·

ԵԻԿԻՐՄԻ ԻՖԻՆՃԻ ՖԱՍԸԼ

ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՔԻԼԻՍԷՆԻՆ ԹԱՐԻԳԱԹԸ ՐՈՒՀԱՆԻԱՅԻ , ՎԷ ՄՈՒԴԱՏՏԷՍ ԱՑԻՆ ՈՒ ԱՏԷԹԼԷՐԻ

Զի · Իշոյ քիթապընն պիտայէթինտէ (Դէ ·) քիլիսէնին թ-
չինտէ պուլունան կիրուհ ումումէն իքի տիր · եանի
բուէսսայի բուհանի կիրուհի , վէ ավամ կիրուհի · Բուհանի կիրուհի ·
Առաքեալլար , վէ անէրին խէլէֆլէրի սէմէք օլառուղունու , մահէ-
լինտէ եաղտրդ · Իչպու ֆասընլտա քիլիսէնին բուէսսայը էքրէմի պու-
լունան , Արդազան Փափա հազրէթլէրինի · վէ եպիսկոպոսլարը պէր
թարաֆ էտէրէք · սատէ քահանայ վէ երեցէրին սէրէճէսինի , վէ
պիր պիրինտէն ֆէրգլէրինի , վէ իչպու բուհանի խըզմէթճիլէրին հիս-
նի մէէմուրիյէթտէ ճարի օլան ային ու ատէթլէրինի , եանի սրբազան
արարողութիւն ծէսլերի իւղէրինէ խիւլասէթէն սէօյլէյէճէյիզ ·

Զիհ · Օնլար քի Ֆրիստոս էֆէնտիմիզտէն թէէսիս , վէ թէնպիհ
օլան էսրարը իլահինին իճրասընա քիլիսէ բուէսսայը մուաղդամընտան , եանի Փափատան , վէ եախօտ եպիսկոպոսլարտան քահանայ
ձեռնադրել օլուպ , կարդ վէ մէզունիյէթ ալըպ , Ալլահանի խըզմէթ-
լերէ նասպ ու թային օլմուշլար · ումումէն կլերիկոս , բուճա (Κλῆρος եա κληρικος) · վէ թիւրքճէ գուրա , վէ հայճա վանական , եախօտ Ալ-
լահին ինայէթլէրինէ , վէ մէէմուրիյէթլէրինէ · վէ պունտան տօլայը
իւճրէթ , վէ մուքեաֆաթլարընա պի լութֆի Ալլահու թաալա հիս-
սէմէնտ վէ մէրասիսոր օլտուղլարընտան հայճա (ժառանգաւորաց
կարգ) թէսմիյէ օլտուլար · Իչպու ժառանգաւորաց կիրուհի ումումի
օլուպ , հէր բուհանիյէ մախսուս տուր · Պունլարըն իչինտէ պաղը
բուհանի կիրուհի վար քի , պիր գանուն վէ գափտէյի բուհանիյէ
թաթպիղէն եաչարլար · վէ էօմիւրլէրինի ավամ կիրուհինին խըզ-
մէթի բուհանիյէսի ուղրունա ֆէտա էթմիշլէր վէ էտէրլէր · վէ պունլարա (աշխարհական դղեր) · եանի տիւնեավի քահանայլար իսմինի
վէրիրլէր · Պունլար էվայլտան պէրի պիքիր հալինտէ գալտըգլարը իչին
Վարդապետ , եա քահանայ , վէ եախօտ էվլէնիր տէ սոնրա կարգ ա-
ԼԸրսալար , տէրտէր իսթիլլահը իլէ թէսմիյէ օլուրլար · Պիզիմ սէօ-
ղիւմիւզ պունլարըն իւղէրինէ տէյիլ ·

Ընճաղ քիլիսէտէ օլ բուհանիլէր հագգընտա տըր քի քէնտի ճան-
լարը սէլամէթի իչին , եանի պիր չիրքէթի բուհանի հագգընտա տըր
քի ճանլարընն ուղուրունա տահա պիր ֆազիլէթլի էօմիւր կէչիրմէք
իչին , վէ քէնտի նէֆսլերինին սէլամէթի իչին , պիր բէյիսի բուհանի

թաղթը իտարէսինտէ , վէ գօմանտասընտա Ֆուզարէլիր , վէ պիրիբ-
էիր , վէ իրաար էրմէր էեմինի պաղը իլէ քէնտի բլնտիլերինի պաղ-
լայլրպ , պիր մանէլի մախսուսսուտ , վէ տիւնեատէն տուր նէրտէ էա-
շարլրսր , Ֆաղաթ պունա կաթողիկէ քիլիսէնին մուվաֆագիյէթի ,
վէք էլղէմ տիր , Պու շրրութ իլէ մէշրութէ օլան իթթիֆաղ , վէ իմ-
թիմա՝ եալընըզ էրքէք բուհանի կիրուհինէ մախսուս տէյիլ , պաղրտա
ոլուր . նասրլ քի , խայլրճա էմսալի վար . Նիչէ պաքիրէ գրղլար ,
վէ նախօտ իչէրինտէ տուլ գարբլարը տախի գասրլ , վէ տախիլ էտ-
սէրէք , մէմանուհ Ֆաղրը հայի , պարիրէիլի , վէ իրաարը նէմին իլ-
էլ հուզուրի պարիտէ նէղր էթմէք , վէ միթահիւա օլմուշ տուրլար ,
վէ էօյլէ տէ եաչարլար , Իչթէ պու կիրուհէ տախի բուհանի չիրքէ-
թի իսմինի , նանի մայրապէտրէր - կուսանաց ընկերութիւն , վէ մա-
հալլէրինէ մայրապետանոց , նախօտ կուսանաց մենաստան իսմինի
վէրիլիր , Քէզալիք պունլար տա էվվէլքիլէր կիպի , կաթողիկէ քի-
լիսէսէն միւմթազ , վէ միւսատտաղ օլմայր տրրլար , Վազա Ս. Ան-
տոն , Ս. Բարսեղ , Ս. Սգոսանինս , Ս. Բենեդիկտոսուն զէմանլարը-
տա իչպու թասդիզ իճրա օլմամըշ իսէ տէ էօյլէ միւհթէրէմ սաղիզ-
լէր միւէսսիսլէրի օլտուզունտան , վէ պուլունտուզունտան թասդիզ
լուզումի եօզուտու . պատէհու քիլիսէ պաղը վուգուա կէլէն ուլ-
զունսուզլուգլարը էօնիւնիւ. ալմադ իչին սէօրտիւնճիւ Լատերան
սինոթունտա 1215 տէ դարար օլտու . Եանի պիր թարիգաթը բէսմի
օլմասընա քիլիսէնին թասդիգի շարթը իդթիգասընտան տրր . Իչպու
բուհանի կիրուհէր , քի տիւնեատան քէնտիլէրինի մահրում էթմիշ-
լէր , վէ նալընըզլըղա բայէթ էթմիշլէր , միայնակեաց , վէ ճգնաւոր ,
վէ կրօնաւոր , վէ կանոնաւոր . նէնս քէնտի հալլէրինտէն , վէ դա-
նուունլարընտան , վէ չէքտիքլէրի էզիյէթլէրտէն ալարաղ , թէսմիյէ
լուրլար . զիրա միայնակեաց , խալի պիր մահէլտէ նալընըզ եաչայա-
քիմսէյէ տէրլէր . ճգնաւոր վէք սրղը տիւնեաճա վէ թէնճէ սէֆա-
լէրտէն վազ կէչտիքտէն մաատա , տիւրլիւ էզիյէթլէր վէ մահրում
միյէթլէր , վէ օրուճ վէ վէրիլիզլէր իլէ լէլլու նիհար քէնտի վիճուտ-
լէրինէ զալէպէ էտէրլէր ,

Չիր . Պունլարը թարիխէ պիտայէթի , վէ զուհուրու 240 ա-
նէսի Դեկոս կայսրը հէնկեամընտա օլմուշ , օլ վաղրթ քի , քրիս-
թիյանլարը կէրէք սիլահ իլէ կէրէք աթէշ իլէ զօվալարըտրլար ,
Պունլար փութփէրէսթլէրին լէյլ ու նիհար թէատրսինտէն քէնտի-
լէրինի խէլաս էթմէք իչին քիմի տաղլարա , քիմի իզսիզ չէօլլարի ,
քիմի մաղարալարա , քիմի պայալար եարըգլարընա սրղընարլար ,
Ալլահ խաթրը իչին պէօյիւք մահրումիյէթ իլէ քրիսթիյան էօմրիւ
կէչիրիր իտիլէր . լաքին սոնրատան օլ գաատար պու սէմալի էօմրիւն
էզղէթինի ալտրլար քի , Ս. Կոստանդիանոս կայսր քիլիսէյէ սէր-
պէսթիք , վէ սէլամէթ պայրաղընը չէքիպ , քրիսթիյանլարդն ինթի-

չարի պատրաստ ֆէրման սատրը էթտի իսկ ամ նինէ օլ ադիզ ճրգ-նաւորլար, վէ կրօնաւորլար տիւնեա տէպտէպէսի, վէ չամաթասը իլինէ կիրիպ, իսթիլաթ էթմէյի հիչ իսթէմէտիլէր «Գէմալէթին պա-ղը մուհապպէթ տիր»։ Պօղոս առաքեալը (Կոր. Գ. 14.) նաղտըղը-նա կէսրէ։

ՋԻԹ. Պու թարիգաթլարը միւճիտլէրի էվվէլա Պօղոս, վէ Ան-տան ադիզ ճգնաւորլար օլտուլար. վէ Երուսաղէմ տիյարընտա, վէ Մըսրը չէօլլէրինտէ օլ գատար չօղ ճգնաւորլար փէյտա օլտուլար քի, պիր անտապատական իսմինի ալտը, տիկէրի բուհպան կիրուհինին ա-թասը ատտա օլունտու։ Ս. Գաթոմիոս Արբա հայր Մըսրդին թէպայի-տէ չէօլիւնտէ միւնթազամ մանասթըրլար ինչա, վէ բուհպան թարի-գաթը թէէսիս էթտի. Ս. Բարսեղ չարդտա, վէ Ս. Բենեդիկտոս գարդտա մանթազամ գանունլար, վէ բուհպանլար թարիգաթընտա վէր մուվաֆիգ սէլամէթ ուսիւլլէրի ետտրլար, վէ պունլար չիմ-տիքի էվրոփատա տա Ֆրանչիսկեան Դոմինիկեան, Օգոստինեան եւն. թարիգաթլարա էսաս, վէ գաիտէյի ումումի վէ բէնդեր օլտուլար։

ՋԻԹ. Էվայիլտէ, չարդտա ալէսսէվիյէ աշխարհական քահանայ-լար էվլի պուլունտուգլարընտան, պիր չէհիրէ եպիսկոպոս էթմէք լուզում հէնկեամընտա, չէօլտէքի բուհպան կիրուհինին էն ալիմ-նի, էն ֆազիլէթլիսինի ինթիխապ էտէր իսիլէր, վէ բիզալարընը թանսիլ էտինէճէյէ գատար խայրընտա զանմէթլէր չէքէր իսիլէր։ Վէլ հասրլ ասնրատան կէրէք չարդտա, վէ կէրէք զարդտա կրօնաւորլար ճգնաւորլար վէ բուհպանլար օլ գատար չօղալտըլար քի, տաղլարը վէ մաղարալարը տօլտուրտուգտան մատատա, դայալարը օյտուլար, վէ ինչէրինտէ սաքին օլտուլար. վէ պիր վաղթ օլտու քի սուրբ վէ Ալլահ ատէմի արամայա չէօլլէրէ, վէ տաղլարընը ինչէրինէ, վէ մա-ղարալարընա չընգար իսիլէր. վէ օրալարտա արզու էթտիքլէրի ատէմ-լերի պուլուրտուլար։ Շիմտի իսկ կիւնահլարըմզընն եիւզիւնտէն օլ ադիզ մէսքեանլար, խըրսըզլար վէ խայինլէր նախաղը օլուգ կէ-լէն վէ կէչէն ատէմլերին մուճիսլի տէհչէթի, վէ նէֆրէթի օլտու-լար. էվվէլ սատատէթ մէսքեանլարը օլուսլ, ֆազիլէթ բահիյէսի վէ-բիր իսիլէր. չիմտի իսկ գան գօգար մաղարալար թասիր օլուրլար։

ՋԻԵ. Գունլարընն հալը քէյֆիյէթի չէօյէ իսի. չիմտի կէլէլիմ Իշպու թարիգաթլարընն իմատը Ալլահա մադպուլ պիր չէյ մի տիր. Նօգտա Սլլահընն իսթէմէտիյի չէյ տիր։ Փէզալիք պու թարիգաթլա-ըընն իլինտէ պուլունանլարընը պիրբիր տուրմալարը, Ալլահընն էմրինէ մուվաֆիգ, վէ Ալլահա մադպուլմու տուր. վէ հէմ վաղիֆէլէրինէ, վէ մէնմուրիյէթլերինէ մուվաֆիգ մը տըր։ Սանիյէն պունլարընն վա-ղիֆէլէրի նէ տիր։ Սալիսէն կէրէք աշխարհական քահանայլար օլ-սուն, կէրէք թարիգաթ բուհպանլարընն օլսուն վաղիֆէլէրինի վէ խըզմէթլէրինի բուհանիճէ իմրա էթտիքլէրինտէ, իսթիսալ էթ-

տիրելերի քնաթիթելի տին ու սատէթ Ալլահընն էմրինէ մուվաֆրզ տըր։ մուղայիր տէյիլ սիր։ Գիրէր պիրէր պունլարը սէյան էտէլիմ։

ՊԱՊԸ ԷՆԼԷՆԷ

ԹԱՐԻԳԱԹԸ ՐՈՒՀԱՆԻՑԷ ԱԼԼԱՀԸՆ ԷՄՐԻՆԷ ՄՈՒՎԱՖԸՊ ՕԼՄԻՊ, ԱԼԼԱՀԱ ԶԻՅԱՏԷՍԻՑԷ ՄԱԴՊՈՒԼ ՏՈՒՐ։

ՔԷԶԱԼԻԹ ՊՈՒՆԼԱՐԸՆ ՊԻԹԻՐ ՀԱԼԻ ՀԷՄ ԱԼԼԱՀԸՆ ԷՄՐԻՆԷ ՄՈՒՎԱՖԸՊ, ՀԷՄ ՄԱԴՊՈՒԼ ԳԻՐ ՀԱԼ ՏԸՐ

ՁԻՁ։ Եղիա մարգարէ Թեղրացի, վէ օնուն չակիրտի Եղիսէ։ քի Եղիանընը մայրահը իւղէրինէ աթըլմասը իլէ մարգարէ օլտու (Գ. Թագ. ԺԹ. 17. 19.) «Զէօլտէ, վէ Կարմէլոս տաղլարընը պայլարընտա սաքին օլարադ, էքսէր էօմիւրլէրինի տաղլարտա կէչիրտիլէր։ վէ պունլարա պադարադ չիմտիքի վադըթլէրտէ Կարմէղեան թարիգաթը իճատ օլունմուշ, վէ մասիֆթիքիսար Եղիա մարգարէնին զիքրիյլէ միւֆթէխիր օլտուլար։ Էսկի նօմոստաքի վուգուաթը պէր թարաֆ էտիրէք։ Էվվէլա Քրիստոս էֆէնտիմիզ քէնտիսի (Մ-ի. ժ. 28. 29.) «Հէր քիմ քէնտի խանէսինի, գարընտաշլարընը։ դրդ գարընտաշլարընը։ վէ տէրինի, մատէրինի, էվլատլարընը, վէ թարլալարընը պէնիմ խաթրըմ իչին։ Հախտա Աստուատան իչին պըրագըրսա։ էօթէ տիւնեատա եիւզ դաթ զիյատէսինէ մուվաֆֆաղ օլաճակ, վէ էպէտի էօմիւրէ մալիք օլաճակ» տէյօր։ Քիլիսէ իչինտէ տախի Քրիստոս էֆէնտիմիզին պու սէօզիւնէ։ վէ տիկէր թալիմաթլարընա մէպնի։ բուհանի թարիգաթլարա թէշէպպիւս օլունտու։ Նէտէք քի բուհանի թարիգաթ Ալլահա մադպուլ պիր հալ տըր։ հէմ զէվճէյի պըրագըպ։ պիքիր տուրտուղու Ալլահա վէ Քրիստոսա մադպուլ օլտուղու հալտէ, հիչ տիւնեայա կիրմէյէն։ վէ պիքիրլիսի իսթիյար էտիպ։ տաղլարա։ վէ չէօլէրէ չէքիլիպ։ Ալլահընն էսրարընա քէնտի քէնտինի իթա վէ ֆէտա էտէն քիմսէ աճապա նէ դատալ զիյատէ Ալլահա մադպուլ օլաճակ տըր։

Յովհաննէս Մկրտիչ (Մատթ. Գ. 1.) «Եահուտիստան չէօլիւնտէ Յովհաննէս Մկրտիչ վաղ էթմէյէ կէլիր»։ Եսայի մարգարէ։ զանը բուհ իլէ Յովհաննէսին չէօլտէ չըղան աչինի տուլտու։ վէ եաղտը։ (Թ. 3.) «Զէօլտէ չաղրանընն սէսի։ բասպըն եօլունու հազըրլայընը»։ Վէ (Մ-ի. Գ. 4.) Պու Յովհաննէս «Տէվէ թիւյիւնտէն էլպիսէ կէյինմիշ իսի։ վէ պէլինտէ գայշէ պուշանմըշ իսի։ վէ օնուն թաամը չէքիրկէլէր։ վէ եապան պալը իսի»։ Էվվէլթ բուհանի թարիգաթլարտա տախի Յովհաննէսատ պուլունան իշպու տէօրթ խասիյէթ պուլունմալը։ Էվվէլա էօմրինիս Ալլահա տէյիլ քի տիւնեայա

սունալը · Եանի էվէնմէլիի · Ասանիկն ինսանլար իխթիլաֆընտան խարիճ գալմալը · Սոֆիան կէօնակէօն էգիէթլէր, վէ մանրումիկէթլէր քէնտի հիսսինէ, կէրէք թասամա, կէրէք բուպամա վէրէրէք · (մաղեղէն մաշկեղէն) · գապամա կէլինմէլի · վէ փէրիշլէր իլէ, վէ սրգը օրգը իպատէթլէր վէ տուալար իլէ էսմրիւնիւ կէչիրմէլի · վէ պիր ախէրէ Ալլահըն քէլամընըն վապընա վէ-նէչրինէ թէշէպպիւս էթ-մէլի · Գունլարը Յովհաննէս Ակրոիչ քէնտիսի պիզզաթ · վէ պիլէնէֆս իճրա էթտի · վէ Ալլահ տա քէնտիսինտէն բաղի օլուզ · օնու յութ-ֆու իլահիսիյլէ սօյուրտու · Օնա պէնզէյէն · Եսխատ պէնզէմէյէ աշղը · վէ արզիսիւ օլան թարիգաթ քէզա Ալլահա մազպուլ տուր · Սովհաննէսի · վէ թութտուղու թարիգի Քրիստոս էֆէնտիմիզ կէօր-տիւ իսէ · վէ օնու գարրլարընը մէյվէլէրինին պէրինճիսի տիր տէյի · մէհտ ու օէնա էթտի իսէ բուհանի թարիգաթլարտան Ալլահ խօշլանա-մազ մը · մէկէր Ալլահ թէպտիլ մի օլտու ·

Անանա փանուէլին գըզը Ասէր սրգթընտան պիր փէյղամպէրէ, հալընընզ եէտի սէնէ գօճա իլէ տուրուզ · գօճասը էօյտիւքտէն սոնրա Ալլահա ահտ էտէր · վէ քէնտի քէնտինի Ալլահըն հէյքէլինէ սունար · վէ լեյլ ու նիհար հէյքէլտէն այրըլմայարագ տուալար վէ փէրհիզլէր իլէ Ալլահա խըզմէթ էտէր իտի · (Գ.-դ. Ռ. 36·) · Տէմէք քի տիւնեատան չէքիլէրէք · վէ պիքիրիկ թարիգաթընը իխթիյար էտէրէք կիճէ կիւնտիւզ փէրհիզ իլէ Ալլահա իպատէթ էթմէք Ալլա-հըն խօշնուտկէթինի մուճիպ օլուր · Պու տա կիճէ վէ կիւնտիւզ Յով-հաննէս կիպի փէրհիզ թութարրար · Նէկէրչի բրօթէսթանլար պունա օրուճ տուր տէրսէլէր · Եէթմիշ սէքսէն սէնէ կիճէ կիւնտիւզ հիչ պիր չէյ եէմէյէրէք օրուճ թութամազ իտի · Քրիստոս էֆէնտիմիզ պիլէ · Ալլահըզը դուվվէթի իլէ անճագ գըրգ կիւն գըրգ կիճէ օրուճ թութ-տու · վէ օօնրա աճրզալը · Ասնտարան պէօյլէ եազըյօր · (Մ-դ. Դ. 2·) վէ պու մարգարէ վէ տուլլուգ ուխտ էթմիշ գարը հագգընտա օլ գատար սէնէսէն սօնրա Ասնտարան աճրզտը տախի տէմէյօր · սէմէք քի օրուճլար · փէրհիզլէր վէ թէհամիւլլիւ պիր հալ իլէ վէ Ա-ՆԿ-ը տուալար իլէ էսմրիւնիւ կէչիրիր իտի · վէ պունուն իլէ Ալլահա մազպուլ օլմուշ ուտու · Դօ քի · օրուճ օյսուն · բրօթէս-թանլար օրուճ թութա թութա · բէնկէրինի աթմայօրլար եա · Ս պահ-սը ախէր · սէքսէն սէնէ տուլ վէ պիքիր հալինի իխթիյար էթմէք · Ալլահա մազպուլ պիր հալ տէմէք տիր · Քրիստոս էֆէնտիմիզ նահու-տիլէրին · պիր քիշիյէ հէր պիր սէպէպ իլէն գարրսընը պաշամազ · ճոսիզ մի տիր · սիւալլէրինէ սալա վէ հիչ պիր կէօնէ ճայիզ սէյիլ տիր տէյի ճէվապ վէրտիքտէն սօնրա · Առաքեալար թասամիւպ էթ-տիլէր · վէ տէտիլէր · (Մ-դ. ԺԹ. 10·) « Հակիրտէրի օնա տէրլէր · Նէկէրչի գարը իլէ գօճա պէյնինտէ էօյլէ պիր թէհլիքէ վար իսէ · տա-հա էյի տիր էվվէնմէմէք · վէ Եանի (Յիսուս) օնլարա տէր · հէր

քէս պու չէյէ դասիր տէյիլ ։ անճագ օնլար քի (տայանմայա) քէնտիլէրինէ (Ալլահտան գուվվէթ) պախչ օլունմուշ տուր ։ դիրա իսատըմլար վար քի անալարընան բահմինատէն էօյլէ տօղուլար , վէ խատըմլար վար քի , ինանալարտան էօյլէ օլմուշլար ։ վէ խատըմլար վար քի ։ սէմանան ճէննէթի իչին քէնտի քէնտիլէրինի խատըմ էթմիշլեր ։ հէր քիմ թէհամմիլ էթմէյէ դասիր իսէ , թէհամմիլ էթսին » ։ Ինչէ Քրիստոսուն պու սէօզլէրինատէն , բուհպանլարըն պիքիրլիք թարիգաթը Ալլահըն ճէննէթի խաթրը իչին զուհուր էտիպ չըգար ։ վէ պինլէրճէ նուփուս չէհիրլէրատ տօղուզ , իղսիզ տաղլարա , վէ իսիզ չէօլլերե չէքիլիպ թուլ միւտաէթ Ալլահա խըզմէթ , վէ իպատէթ էտէրլեր ։ Նէ Ալլահըն մահղուզլէնէթինի պատի , վէ լութֆու իլահիսինի իւղերլերինէ ճէլպ ու ճէզպ էտէրլեր ։ Տէմէք , քի իչպու պիքիր հալինատ տուրմադ պիր ինայէթի իլահի տիր ։ քի հէր ատէմ գըսմէթ օլունմադ ։ անճագ օնլարա քի , Ալլահըն իլմի վէ գարարը էղէլիսի սէչէր վէ ինթիխապ էտէր ։ Ամմա բրօթէսթանլար պուն տան աչբը նէֆրէթ կէթիրիրլեր ։ հադդը իլէ ։ չիւնքի պիր ատէմ հէր նէ չէյէ զիյատ միպթէլա օլուրսա , օնտան տուր օլտուղունտա , մագսէտի մէքրուհէսինատէն տուր օլմուշ օլուր ։ վէ տուր օլմասընա սէպէպ օլան քիմսէ քէնտիսինէ պաչ տիւշմէն ատտ օլունուր ։ Լաքին պու թարիգաթլարը պիպ էվվէլինտէն իճատ էթմէտիք , Ալլահըն էմրի տիր ։ վէ հէր քէսին բիղասը իլէ իթթիհատ օլունան , ֆէվզէլատ Ալլահըն խօշլանտըղը ։ վէ մէլայիքլէրե պէնզէր պիր հալ տըր ։ (Ա։ Կորն։ Ը։ 6։ 7։ 8։) « Ամմա էվվէնմէմիշլերե , վէ տուր գարըլարա տէրիմ ։ քի էկէր պէնիմ օլտուղում կիպի դալըրսալար տարլարա տահա էյի տիր ։ խաթէրիմ քի հէվի ատէմլեր պէնիմ կիպի օլսունլար » ։ (32։) « Էվի օլմայան քիմսէ , բապպա խօշ կէօրիւնմէք իչին բապպըն չէյլերի հադդընտա գայդը չէքեր » ։ (34։) « Գարը իլէ պաքիրէնին ֆէրզի վար ։ զիրա պաքիրե բապպըն չէյլերի հադդընտա գայդը չէքեր , քի ճան իլէ վէ թէն իլէ աղիզ օլսուն » ։ (37։) « Օ քի ֆիքրինէ գօյմուշ տուր ։ ։ ։ քէնտի սիքիրինի սաղլամադ խաթէրսէ , էյի էտէր » ։ (38։) « Շէօյլէ քի էվլէնտիրէն էյի էտէր ։ էվլէնտիրմէյէն տահա էյի էտէր » ։ Բրօթէսթանա միւմքին օլսա , գարդոս առաքեալը սօնրաքի տէօրթ սէօզիւնիւ հէքք էտէր ։

Պու թարիգաթլարը հալի Ալլահա զիյատ մաղսուլ պիր հալ տուղունու Յակոբոս առաքեալ ։ (Կոր։ Ա։ 26։) չէօյլէ եաղար ։ « Էկէրչի պիր քիմսէ կրօնաւոր (եանի թարիգաթ իչինատ էօմիւրէն բահիպ) օլմադ խաթէրսէ » ։ Ինչէ թարիգաթըն թէէսիսի ։ վէ իճատ ալունմասը ։ քի Առաքեալ թատիպ էսիյոր ։ վէ Նէ կէնճ հադդընը ։ վէ պու թարիգաթըն չորբաթունու տարիխ աչբպատան զէյոր ։ (26։) « Էկէրչի պիր քիմսէ բահիպ օլմադ խաթէրսէ ։ վէ ամնի զապթ էթմէզսէ , իլլա քէնտի նիւրէկինի տիւնեավի չէյլեր

մէչղուլ էտէրսէ ։ օ կիպի քիմսէնին բուհպան օլմասը պօշ տուր » ։ (27։) « Ազիզ , վէ լէքէսիզ բանպանիլէթ Ալլահատան , վէ փէտէրսէն պու տուր ։ նէթիմլերի , վէ տուլ քիմսէլերի քէնտի սէֆալէթլերինատ գայբրմադ , նէֆսինի տիւնեատէն լէքէսիզ սաղլամադ » տէր ։ Եանի Եակոբոսի , պիրիր զայմադ ։ վէ ֆագիր քիմսէլերի , վէ տուլ վէ պիքէսլերի կէօղէթմէք , եարտըմ էթմէք , թէսէլլի վերմէք տիր ։ Պու թարիգաթ Ալլահա տահա զիյատ մաղսուլ օլտուղունան սէպէպի տէ պու տուր ։ չիւնքի էվվէլա նէֆսինի տիւնեավի հալինատէն մահրում էտիպ թէմիզ վէ լէքէսիզ եաչայաճադ սրբ ։ Սանիյէն պիքէսլերէ մահէն , վէ մատաէթէն եարտըմ էտէճէք տիր ։ Օլ զատար բուհպան թարիգաթլարը ։ օլ զատար կուսանաց վանքլարը , վէ մերհամէթ գըղդարտաչլարը (քորք սիրոյ) թէսմիյէ օլունան պաքիրե սայրատպատէր , քի քէնտիլերինի զումրու վէ կէօվերճին կիպի ճանա փաք սաքլայըպ , վէ էվրօսայը տօղտուրուպ ։ չարպ թարաֆընա տախի պաղըլարը աղմէթ էտիպ , խասթէխանէլերի , պիքէօ վէ եարտըմպը սէֆիլլէրի ասլա թիքսինմէյէրէք կէօղէթտիքլերի ։ Առաքեալըն պու սէօզիւնէ մէպնի տիր ։ Վէ բուհպան թարիգաթլարընին աղալարը քէնտի քէնտիլերինի տիւնեանընը չար էթրաֆընա , կաթողիկէ քիլիսէ էմրիյլէ աթարադ , տինճէ , ճանճա վէ թէրպիյէճէ տիւնեայը էհեա պուլյուրտուղլարը տա եէնէ Քրիստոս էֆէնտիմիզին սէօզլէնէ մէպնի տիր ։

Ջնի ։ Քէղալիք քիլիսէնին պիտայէթինտէ տուլ գարըլարընը բուհանի թարիգաթը , վէ պաքիրե գըզլար թարիգաթը վար իսի , քի քիլիսէյէ , եալնօտ պիր մանատաթընը կիպի մահալէ գատուլ օլունուրուատլար ։ ատէյիլ հէր տուլ ։ Իչպու բուհանի տուլլար թարիգաթընա կիրե պիլիր իսի ։ անճագ (Ա։ Տիմ։ Ե։ 3։) « Տուլլարա բայէթ էյլե ։ օնլարա քի , սահիհէն տուլ տուրլար » ։ վէ սօնրա պու առանինեն սատլ օլմադ նէ տէմէք օլտուղունու եաղար ։ (5։) « Օ քի կերչէքատէն տուլ տուր , տիւնեատէն այրըլմըշ ։ վէ Ալլահա ումմուտինի պօյմուշ վէ լէյ ու նիհար տուլարա , վէ բիճալարա տէվամ էթմիշ ։ ամմա էհլի զէվզ օլան տուլ , սաղ իքէն էօլմիշ տիր ։ սէն պունու թէնպիհ էյլէ քի , լէքէսիզ տուրսունլար ։ օ տուլ տուլլար իլէ չաղրըլսըն (եանի տուլլար թարիգաթընա կիրսին) քի ալթմըշ եաչընատան էքսիք օլմասըն , պիր էրքէկե դարը օլմուշ ։ էյի ամէլլերտէ թատիգ օլունմուշ օլսուն ։ Էկէր էվլատլար պէսլէմիշ իսէ , էկէր դասպուլ էթմիշ իսէ , էկէր ադիզլերին այագլարընը եայդամըշ իսէ , էկէր սըզլէթ չէքէնլերե եարտըմ էթմիշ իսէ , էկէր հէր խայրլը ատլէրին իճրասընատա պուլունմուշ իսէ » ։ Պու տուլլարա էվայիլսէ սարկաւագուհի , (եանի դարը սարկաւագ) խանիմ վերիր իսիլէր ։ Ինչէ պունլարը անճագ տուլլար թարիգաթընա եաղմալը ։ վէ դասդուլ էթմէլի ։ Տէմէք քի պունլար տա քիլիսէ պիտայէթինտէ պիր

միւթէրիմ թարիգ իսի · վէ ուսիլի, վէ չուրութու, վէ վաղիֆէի մախասուսէսի սէ վար իսի ։

Հաթտա պու տուլ գարըլարըն պայլարընա պիր արարողութիւն օլարադ էվայիլտէ սուա էտէրէք, էլ գոնուլ ծոլարը քիլիսէ խըզմէթլերինէ նասպ էտէր իսիլէր · վէ սարկաւագուհի թէսմիյէ օլուր իսիլէր ։ Գունլարը վաղիֆէսի տէ, էվվելա գարըլարը վաֆթիլինտէ իճապ էտէն խըզմէթլերի կէօրմէք իսի, յիւնքի պոթըրարադ վաֆթիզ օլուր իսիլէր · հէմ գարըլարը չօդլարը քեամիլ իքէն, վաֆթիզ օլուրուսուլար · վէ օլ վագթ հասպէլ էտէպ գարըլարը խըզմէթինէ քիլիսէ միւհթաճ իսի · սանիյէն (երախայլարա) տին թալիմաթը իսանէլերինէ կիտիպ էօյրէթմէք իսի ։ Սալիսէն խասթէլերէ դիարէթ էտիպ ծնլարը կէօզէթմէք · Բասիէն տին ուղուրունա մանպուսուսա իլգա օլունմուշ գարը քիմսէլերին ինթիկյաճընա պագմադ ։ Խամիսէն քիլիսէնին պիր գափուսունասա երքէքլեր, վէ սիկերինտէն գարըլար կիրտիկինտէ, հիւսնի սուրէթտէ, վէ պիրպիրինէ գարըշըզլըզ օլմասըն սէյի, գարըլարըն գափուսունասա պու սարկաւագուհիլեր տուրուր իսիլէր ։ (Հ-Ի· ԺԶ· 1·) « Բիրէ գըզգարընտաշըմը-ղը սիպէ թաֆսիյէ էտէրիմքի, կէնքրէ քիլիսէսինէ խըզմէթ էտէր » ։ Նշթէ պու գասիլտէն տիր · Գոզոս առաքեալըն տէտիյի, վէ (Գ-ԸԺ· ԺԸ· 18·) « Ինուն իլէ Պրիշիլլա · վէ Ազվիլա » ։ Վէ օ միսիլի գարըլար տէտիղի պու գասիլտէն տիր ։

Տէմէք քի պու գարըլար բուհանիճէ պիր թարիգաթա տախիլ օլտուգտան սոնրա, պու խըզմէթլերէ կիրէր իսիլէր ։ Գունլարը Տէրտուղիանոս զիքր էտէր ։ Գէզա Ա· Կիպրիանոս, վէ Սոճոմէնոս (ԳէրԺ· Ը· Դը· ԽԳ·) քի (եկեղեցական կոյս) իսմիյէ թէսմիյէ էտէր ։ Վէ Սոկրատէս պատմէ (ԳէրԺ· Ա· Դը ԺԷ·) պաքիրէ գըզլար, քի քիլիսէնին բահմինտէ եազրըմըշլար ։ Զիրա քիլիսէ քիթապլարընտա խսմ-լերի գայտ օլունմուշ իսի ։ Վէ պաղը տա (կանոնիկոսուհիք) թէսմիյէ օլուր իսիլէր · պունլար քիլիսէնին պիտայէթինտէ պիր ղայրը մունթազամ սիւրէթ թարիգաթտա իսիլէր · լաքին պատէհու մունթազամ թարիգաթլարըն իճատլար հէնկեամինտէ ինթիզամա կիրտիլէր · Ֆազաթ տուլլարըն հէվսի տէ սարկաւագուհի տուլլար տէյիլ իսիլէր · վագա սարկաւագուհիլեր իչպու եկեղեցական տուլլարտան սէյիր իսիլէր ։ ամմա օղլարըն իճթիմաի Աղլահա խըզմէթ էթմէք · նէֆսի հանլարը իլէն իսի · վէ քիլիսէտէն թախսիս օլունմուշ պիր մէսքեանտա տուրուր իսիլէր · ամմա սարկաւագուհիլերին գըսմըտա · եկեղեցական իսիլէր իսէտ, վաղիֆէլերի պայգա իսի ։

Էկերչի պիր քնասէ սօուդ սույուն ։ Աղլահ իսմինէ գարընտաշընա վերիլմէսի · Աղլահըն մուհիպի խօշնուտսէթի վէ էհլիրինին իթաասընը միւսթէղլեմ վէ միւսթէհսան օլույօրսա, պու գատար պաքիրէ գըզլար, պու գատար ապիղ զամլէր, կերէք քէնտի նէֆսլերինին սէլամէթի իչին, կերէք գարընտաշընըն սէլամէթի իչին, պիւթին էօմրիւնիւ պիր բուհանի թարիգաթա ֆէտա էտէրէք, պէզի վիճուտ օլուրսաղար · Աղլահ պունլարտան խօշլանմադ ։

Մայրապետերին, եախսա պիպիրլիսինի Աղլահա սունանղարը պիր խսպաթը տատա · (Ղ-Ի· Ա· ՁԿ·) Գաբրիել հրեշտակապետ Մարիամ Աստուածածին « Պու նասրը պանա ոլաճադ զիրա էրքէք պիրմ » սէմէսի տիր ։ Նէմէտէն սիրմէյօրուտու, մատէմ Յովսէֆէ նիշանը իսմէսի տիր ։ Նէմէտէն սիրմէյօրուտու, մատէմ Յովսէֆէ նիշանը իսմէսի տիր ։ պունու տէմէք պաչդա սէյիլ անճադ պէն պիրիր (կոյս) գալսի · պունու տէմէք պաչդա սէյիլ անճադ պէն պիրիր (կոյս) գալսի · մայա նիյէթլիսիմ ատտ էթմիշիմ տէմէք տիր · Տիկէր պիր տէյիլի տէ մայա նիյէթլիսիմ ատտ էթմիշիմ տէմէք տիր · Տիկէր պիր տէյիլի տէ (Գ-ԸԺ· ԽԱ· Ի·) « Գայսէրիսէյէ կէլտիք · վէ Փիլիպոս Աւետարանիչին խանէսինէ կիրտիք · քի չօլ եէտիլէրտէն իսի, եանընտա սաքին օլ-տուդ · ծնուն տէօրթ թանէ պաքիրէ · վէ մարգարէ գըզլարը վար իսի » ։ Տէմէք քի էվայիլտէ պիր քիմսէ պիքիրլիսինի Աղլահա սունատուղուն-տա, մութլաղա պիր թարիգաթա կիրէր իսի · վէ Աղլահ տա ոնարտան սա, մութլաղա պիր թարիգաթա կիրէր իսի · վէ Աղլահ տա ոնարտան սա · Ինչանարրըսը, վէ խօշլանարղընը Էմմարէսի տախի տէօրտիւնէ տէ խօշլանարրըսը, վէ խօշլանարղընը Էմմարէսի տախի տէօրտիւնէ տէ · Քէնտի աղիզ բուհունուն պախչիլինի վերիր իսի, վէ ինսան էտէր քէնտի աղիզ բուհունուն պախչիլինի վերիր իսի, վէ ինսան էտէր · Նանի վիյղամպերլիք էթմէք · կիպզի չեյլերի պիրմէք · Ինչթէ իսի · Նանի վիյղամպերլիք էթմէք · կիպզի չեյլերի պիրմէք · Ինչթէ պու պախչիլիր իլէ · Աղլահա կուսութիւն ուխտունու էտէնլերի տա-պու պախչիլիր իլէ · Աղլահա կուսութիւն ուխտունու էտէնլերի տա-Նթաը · վէ կուսութիւն թարիգաթը թասդիգ էթտի · (Տէ- Ա· Նթաը · վէ կուսութիւն թարիգաթը թասդիգ էթտի · (Տէ- Ա· հերմէնէաս Բ-ՂԸ· Ը· Ե ֆէրեզմանֆէր ադիանուն Բ-ՂԸ· Բ-ՂԸ· ՀԸ·) ։

Աղտթանդեղոս (Ընդէ մանանէր· ԺԳ·) Բոմատան Սրբուհի Գա-մանդ, վէ Հոխիսիմ մայրապետ պաքիրէ գըզլարը · վէ մայէթլէ-ղինդ, վէ Հոխիսիմ մայրապետ պաքիրէ գըզլարը · վէ մայէթլէ-ղինդ քէնտ պաքիրէ արդատաշ գըզլարը, Էրմէնիսթանա Վազար-ինդ քէնտ պաքիրէ արդատաշ գըզլարը, Էրմէնիսթանա Վազար-չապատ չէհրինէ կէլիպ · սաքին օլտուգլարընը · վէ թարիգաթ ուսուս-չապատ չէհրինէ կէլիպ · սաքին օլտուգլարընը · վէ թարիգաթ ուսուս-վինդ թաթպիղան, պիր մանասթըրտա սաքին օլտուգլարընը · վէ իչպու-վինդ թաթպիղան, պիր մանասթըրտա սաքին օլտուգլարընը · վէ իչպու-թարիգաթընդ մագսատինդ մուխալիֆէթ էթմէյէլիմ տէյի · պիտիրէք-թարիգաթընդ մագսատինդ մուխալիֆէթ էթմէյէլիմ տէյի · պիտիրէք-ինդրինտէն կէչմէտիքլերինի · վէ Տրդատ փատիշահը չէհվէթինի · վէ ինդրինտէն կէչմէտիքլերինի · վէ Տրդատ փատիշահը չէհվէթինի · մերա ՀԸՆը իճրա էթմէտիքլերի իչին, էօմիւրլերինի ֆէտտա էթտիքլէ-մերա ՀԸՆը իճրա էթմէտիքլերի իչին, էօմիւրլերինի ֆէտտա էթտիքլէ-ռինի ռիվայէթ էտէր ։

ՁԻԸ · Բրօթէսթանլար իչպու բուհանի թարիգաթլարա դատարա-ռինի ռիվայէթ էտէր ։

ՁԻԸ · Բրօթէսթանլար իչպու բուհանի թարիգաթլարա դատարա-ռինի ռիվայէթ էտէր ։ դիրա բրօթէսթան միւէսսիսլերի Լութէր վէ Կալվին քէնտ մէշրէպլերինին պոզդունլուղունա դարչը դոյամայըպ · Կալվին քէնտ մէշրէպլերինին պոզդունլուղունա դարչը դոյամայըպ · պուսուսավի չեյլերէ քէնտի քէնտիլէրինի գուրպան էթտիլէր · նասրլ պուսուսավի չեյլերէ քէնտի քէնտիլէրինի գուրպան էթտիլէր · նասրլ · ապիր եկրլէրտէ տէմիշիդ · Պունլար ֆազիլէթ իսմինէն եկրլինէ պիր · ապիր եկրլէրտէ տէմիշիդ · Պունլար ֆազիլէթ իսմինէն եկրլինէ պիր · տէյ

ՊԱՊԸ ԾԱՆՆ

ՐՈՒՀԱՆԻ ԹԱՐԻԳԱԹԼԱՐԸՆ ՎԱԶԻՖԼԻՍ

Ջ.ԻԹ. Պալատէ եազտրդլարըմըզտան խիլասլ օլարաղ, բուհպան վէ մայրապետ թարիգաթընըն վաղիֆլէրի։ Նէվէլա աշխարհական քահանայլարընը պատարաղ, վէ սայիր էսրարը իլահիյէի մուճիպինէ իճրայա պօրճլու օյուուդլարընտան մատէ, պիրտէ պիրիլիք հարիր սէրունէն, վէ խարիճէն նիւրէքտէն, վէ ֆիքիրտէն էթմիրլէրի վէ եէմին իւզէրէ, դալիֆէն սաղլամադ տըր։ Ամենէյէն ֆազիր հալ իլեթիյար էթմէք. եանի տիւնեա մալինէ թամահ էտիպ, հիչ պիր չէյէ մալիք օլմամադ, վէ հէր նէյլերի վար իսէ, թարիգաթընընը մանխասուս օլմադ չարթը իլէ, պու թարիգաթլար թէշբիհ օլունմուշլար։ Սալիսէն քէմալը տէրեճէ բուհտաշէրինէ իթաաթ էթմէք. հատի քէնտիլէրինէ ամիրլէրինատէն թէնպիհ օլան էմրին սէպէպինի բամայարադ, ալէյ ամնա իթաաթ էտիպ, իճրաաընտա պուլունմադ։ Բասլէն քիլիսէտէն, վէ ամիրլէրինատէն քէնտիլէրինէ թէնպիհ վէ թախսիս օլան տուալարը վարդիրտէ իճրա էթմէք։ Պու տուալարը պիր կիւնատ վէ եէտի էվգաթ իչինատ իճրա օլունմադ իտիրէր. սօրլ քի Հայաստանեայց, վէ սայիր քիլիսէլէրին բուհանի եկեղեցական ժամերգութիւն քիթապընտա միւսարրահէն եաղլմըշ տըր։ Դիլնի Առաւօտեան, Ճաշու իւչ վարդիտա. եանի, սատթ իւչտէ, ալիտա, վէ տօղուզտա։ Երեկոյեան, վէ իսաղաղական թէսմիյէ օլունան տուալարը, պէհէրինի պէ հէր կիւն իճրա էթմէք, վէ թէքմիլ էտիլմէք պու թարիգաթլարընը պօրճու, վէ վաղիֆէսի իտի։ Պու ուիթ մարդարէնին Սաղմոստա տէտիյինէ բաղմէն (ՃԺԸ.) «Պէնատ եէտի տէֆա սանա մէտ օյուլյահաղըմ»։

Ջ.Լ. Պունլարընն հէվսէնէ, եէմին իլէ քէնտի քէնտիլէրինտէ վէ դուսուր էթտիքլէրինտէ, կիւնահ իշլէմէք չարթը իլէ, ատա չարթ իտիրէր. վէ քէնտի նէֆսլէրինի պարինիրան, վէ պօրճ ալրընտա ալրընմըշ իտիրէր. նասրլ քի պու միւհթէրէմ ուսիւլ չիմտիյէ տէկի պիր պիր։ Ինչպու ատա էթմէք մուդատտէս տատէթի պաշդա չէյ տէկի անճադ ըրդա իլէ Ալլահա տատա մաղպուլ պիր չէյ իճրասը պատա օլան պիր վատ տըր. տէմէք քի, քէօթիւ պիր չէյ իւզերինտէ պիր վասը օլունմադ։ Օ քի Ալլահա հազարէթ պիր։ Պու ատա իւչ պիր ալիւ սիւր. նա մութլադ ատա. նա պիր չարթ իլէ ատա։ Էկէրէր պանա պիր էվլատ վէրիր իսէ, Նրուսաղէմ կիտիպ, [illegible] պիյարէթ էտէճէյիմ. օ էվլատ օյուրսա ատա էտէն պօրճու Մութլադ, վէ չարթսըզ ատա. պիր Գէվգէլատ էյի չէյ թէշբիհպի։

էթմէյէ Ալլահա վէրիլէն պիր սէօզ տիր, նօղսա ատէթաէն օլան էյ-սիչ հէր քէս տիյանէթի իդթիզաընտան մէճբուր տուր։

Ջ.Ա. Ալլահա իչպու ատա կէօնակէօն էյլիքլէր պապընտա օլ-տու. պիլ ֆարդ. նա միւէպպիտէն, նա մուվազզաթէն սիքրիլիք սաղլամայա։ Քէզալիք սայրը հէր էյի խուսուսլարտա օլապիլիր։ Պիզ պու ատա էթմէք ֆազիլէթինի, վէ մուդատտէս տատէթինի աղիզ քիթապտան ալտրդ։ Պու միւհթէրէմ տատէթտէն, բրօթէսթանտար զի-յատէսիյլէ հէմ իւրքէր, հէմ նէֆրէթ կէթիրիր. չինքի մատտի մադ-սէլէրինէ տապան տապանա մուդայիր տիր։ Լատին աղիզ քիթապ պիզէ ատա էթմէք էմալինի կէօսթէրիր, վէ նազար. պիզէր տաբի պու միւհթէրէմ վէ մէմնուն տատէթի պու բուհանի թարիգաթլարտա օլսուն, վէ քիլիսէ պիքիր քահանիլէրինտէ օլսուն, կէօրուիյիմիզ-տէն մատտա, պազը սա ավամ կիրուհինտէ պու մուդատտէս տատէթի ֆէշահատէ էտէրիզ։ Պունուն խապաթլարը։ (Գ.Թագ. ԻԸ. 20.) «Վէ Ցակոբ ատա էթտի, վէ տէտի էկէր բապպ Ալլահ պէնիմ իլէ օլսա... Հէր օր չէյլերտէն քի, պանա վէրէճէքսին, սանա օնտալըզընը վէրէճէ-ճիմ»։ (Գ.Թագ. Ի. 16.) «Եկէր պիրիսի հիւսնի բիզասը իլէ քէնտի [illegible] բապպա ատա էտէրսէ... » (Գ.Թագ. Ի. 3.) «Պիր էր-քէք քիչի, էկէր բապպա ատա էտէրսէ, եախսա ատա էտէրսէ, գա-բար իլէ... սէօզինինիւ կէրի պըրագմասըն. պիր գըզ փէտէրի խա-հէպինատ չանուգրուգտանատա ատա էտէրսէ, վէ փէտէրի ատաբուգ, պիւ-քիւթ էտէրսէ, օնուն ատը իճրա օլսուն. պիւքիւթ էթմէզսէ, եա-նի փէտէրի իզին վէրմէզսէ, օլ ուխտա իճրա օլմազսա, գըզ կիւնահ-ատան աղատ օլուր։ Քէզալիք, պիր գարը գօճատա իքէն ատա էտէր-սէ, վէ գօճասը տուլուսա, պիւքիւթ էտէրսէ, ատը սանին տիր. գօճասը) բիզա վէրմէզսէ, ատա էտէն վէսլատէն գուրթուլուր»։ (14.) «Քէնտի նէֆսինէ էգիյէթ վէրմէյէ պիւքիւն ատընը, վէ եէ-մինինի գօճասը թաստիգ էտէճէք. վէ գօճասը մէնն էտէճէք»։ (16.) «Վէ էկէր տուլտուգտան պիր կիւն սոնրա գաթիլէն մէնն էտէրսէ, գօճասը կիւնահ իշլէր»։ (Ս-ղ. ԻԱ. 26.) «Ատտարընը թէքմիլ էտ-տիրիյիմ»։ (Թագ. 14. Ի. 9.)։ Էսքի ատտա իչպու միւհթէրէմ տատէթ, վէ պունու միւատտարդ փէք չօգ չահատէթլէր վար իսէտէ, պիր գաղ տանէսինի տէ եէնի ատտան եաղարընը։ (Գ.Թագ. Բ. 36. 37.) «Ատէր 'սըպիրընտան փանուէլէն գըզը Ենա մարդարէ նամ պի-ռիսի վարընը. պու զաթ եաչտա փէք կէչկէն օլարաղ, պիքիրտի-կինատն եէտի սէնէ գօճա իլէ տուրմուշ իտի - վէ սէքսէն տէօրթ եա-ղինատա տուլ իտի. քի հէյքէյտէն այրըլմադ իտի. իլլա կիճէ, վէ կիւն-ատ գըզ փէրհիզ իլէ, վէ տուտա իլէ (Ալլահա) իպատէթ էտէր իսի»։ (Ս-ղ. ԻԳ.) Թըպրը պունուն կիպի Ցուդիթ տաբի էյէտի. վէ չօգ-լարը ծնուն ճէմալինէ վուրուլարադ իսթէտիրէսէ էվլէնմէտի։ (Գոլդ. ԻԸ. 18.) Գօղոս առաքեալ «Քէնտիսի Սիրիայա կէտի իլէ կիտէր իտի,

վէ ծնուն իւէ Գրիգիոլա, վէ Ոգվիյա, վէ Կենքրատա սաչարրոր քէ-
սէր։ Զիրա անու էրմիշ իսի »։ (ԻՌ. 23.) « Պիղիմ հանրմըզտա ահա-
լը տէօրթ քիչի վար տրրլար »։ (Հ-ՈՎՀ. Ա. 31.) « Ահալարրը միւն-
քիւր » քիմսէլէր օյտուլար տէյի Գօդոս առաքեալ փուրթիէրէսթլէր
հաղդընտա եաղրյոր։ Տէֆա։ (Ա. Կորն. Ի. 5.) եաղրյոր քի, չէր-
թանքն թէճրիւպէսի իչին պինայա տիւշմէսինէր տէյի, կէրէք հր-
քէքլէրինէ, կէրէք գարըլարրնա նասիհաթ վէրիյոր. քի պիր պիրինի
եաթաղ հաղդընտա մահրում էթմէսինէր։ « Պիր պիրինին մահրում
էթմէյին. անճաղ իթթիֆաղ իւէ միւվաղդաթէն, քի ահալարա տէ-
վամ էտէսինիզ. վէ թէքրար օնա տէօնիւն քի չէյթան սիղի պիր-
լէշմէտիղինիզ իչին, թէճրիւպէ էթմէսին, պունու միւսաատէ էտէ-
րէք սէօյլէրիմ, տէյիլ քի բուխասաթ վէրիրիմ. ղիրա իսթէրիմ քի,
հէր քէս պէնիմ կիպի օյտուն, ամմա հէր քէսին Ալլահտան լութֆ-
վար. քիմի պէօյլէ, քիմի չէօյլէ »։ Պունլարտան մաատա տահա չօղ
իսպաթլար վար սրը. լաքին ուխտա արզուսու օլանա պու պատարը
քիւաֆի տիր. Ալլտա մաղտուլ պիր չէյ օյտուղունու անլամաղ իւէ
պունլարը կէթիրմիք։ Ամմա բրօթէսթան պունտան սա նէֆրէթ կէ-
թիրիր, հէմ տէ կէթիրմէյի. չինքի մաղտէոմնէ մուղայիր տիր։

ՁԼԳ. Կաթողիկէ քիլիսէ պիտայէթինտէն պէրի, իչպու թարի-
դաթը մուղատատէսէլէրին թէկէսիի իչին պէօյիւք ֆէտաքեարլըղը
էթմիշ, վէ օնլարը թատիդ, վէ թանսին էթմիշ։ Հաթտա էվվելկի
քիլիսէ մէէմուրինի քիրամը եանի եպիսկոպոս, Ամբ եպիսկոպոս,
Փաթրիք, վարդապետէր պունլարրն հէփսի իչպու բուհանի կրօնաւ-
որ թարիգաթընտան նասրլ քի թէվարիխ պիղլէրէ կէօսթէրիր.
ինթիհապ օլունուր իսթէր։ (Տես ՅԻԳ.)

ՁԼԳ. Կէրէք պու թարիգաթը, կէրէք պիքիրլիք հալի մէ-
հէսինի միւսատսրդ էն աթիդ, վէ էն միւհիմմէրէմ քիլիսէ փէտերին-
նին չահատէթլէրինտէն պիր գաչրը տա պուրատա եաղալը։ Տեր-
տուղիանոս (Գէրէ. Ա. — Խ-ՇՀՆ.) « Կուսանքլար, մէլայիքլէր հնա-
սինտէն տիրլէր » տէր։ Ս. Կիպրիանոս (Ցաղ. [illegible]
մայրապետլէրին, եախսա պիքիրլիյինի ահա էտէն դըղլար հաղդ-
տա եաղրպ, բուհանի քիլիսէ աղաճընդն չիլէյի, Ֆրիստոսու պիս-
բիւսինիւն փարլաղ վէ միւչէրրէֆ դրամը, Ալլահդն մէլայիքլէրինէ
եէրտէ միւսավէթէն պէնդէրլէրի » իսմինի վէրիր։ Ս. Օգոստինոս, վէ
Ս. Հերոնիմոս, Եօվինեանոս բաֆիրդրյա դարչը քի պիքիրլիքի բուտ-
տէր իսի։ Օնուն բաֆիրդրլրդրը, իքի քիթաղ թէկմիլ պու պատրի-
եաղարաղ, ճերհ էթմիլէր։ Հերոնիմոս (Գէրէ. Ա. ԸՆԴԴԷՄ ԵՍԼԱՆԱՆ-
Գլ. Ա.) « Պիլիրիղ քի պէօյիւք պիր խանէտի պիր սատ կիսա-
տէն վէ ալթունտան դապլար պուլունմաղ. իլա ապանտան վէ գիւ-
հասրդ չէյլերտէն տաիսի, ինքեար էթմէյիղ, ինքեարլարը
ղրէմ, վէ եաթաղլարրն մուղատաէս օյտուղունու, օղուլյորուղ

պրն գարարրնը (աճեցէք եւ բազմացարուք.) պու ճիւմլէ նէքեահ-
լարը էօյլէ դապուլ էտէրիղ քի, կուսութիւնու, օ քի նիքեահլար-
տան նէչէք էտէր, պունտան տահա ֆայիդ թութարրդ։ Նէ տէմէք,
մէկէր կիւմիւշ կիւմիւշլիւիւնտէն տիւշէր մի ալթուն օնտան տա-
[illegible] ղրմէթլի օյտուղու իչին, եախսա աղաճրն քէօրիւնէ վէ տալ-
լարրնա հաղարէթ մի օլուր, չինքի քէօր, վէ եաիրագլարրն իւս-
թիւնտա, էլմալէր, եախսա մէյմէլէր պիթմիշ. նասրլ քի էլմա աղա-
ճընտան, հասրլաթ տալլտրտան, քէղալիք պիքիրլիք նիքեահլարտան։ »
Գէղտ Ս. Օգոստինոս (Գէրէ. Ցաղ. [illegible] Գլ. Թ. [illegible] ՄԻՒԷ
ԸՆԴ[illegible] Ա[illegible] Հ-ՈՎ. Ի։ Եր. 738. ԼՌ.)։ Վէ պու հայ-
բապետէր կիպի քեաֆիֆէյի տրիկա հայրապետլէրի իչպու պիքիրլիք
հալինի, վէ թարիգաթը բուհանիկլէրի ինթիրամաթը ֆայիդ իւէ
եաղարլար, վէ ալնա էտէրլէր։

ՊԱՊԸ ԾԱԼԻԾ

ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՔ ՆԵՂԵՑԻՈՅ, ՓԻԼԻՊԷ ԱՅԻՆ ՈՒ ԱՏԻԹԻ ՄՈՒԳԱՏՏԻՍԷԼԷՐՈՒ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

ՁԼԴ. Փիլիպէ արարողութիւնլարը, եախսա այն ու ատէթ իս-
մինէ իճրա օլունան բուհանի ամէլլէր, իւչ խուսուստա իճրա օյու-
նուրլար. եա պատարագտա, եա սայիր սրբրլարը իճրա էթմէք վագ-
թինտէ եա քիլիսէ տուալարրնը իճրա էթմիղմիղտէ։ Պիրէր պիրէր
պունլարրն իւդէրինէ եաղալը։

Ա. Պատարագտա, նասրլ քի Էսկի ահտտա Ալլահ Մովսէս մար-
գարէյէ պէյան էթմիշ իսի. Ահարոնու, վէ էվլատլարրնը քահանայ է-
տիպ, եաղ իլէ եաղատրդընտա, նէ էլպիսէ վէ նէ կէօնէ, վէ նէ բէնէկ-
[illegible] կիսինէճէյինի, վէ սրբութիւն սրբոցա կիրէճէյինի, վէ պու քահանա-
էրին, վէ պաշ քահանէրին իւսթլէրի վէ պաշլարը։ Վէ սայլարը
նէ կէօնէ օլաճաղլարրնը պիրէր պիրէր թարիֆ էթսի. վէ օլ քիս-
վէթլէրի պէյէնիպ, բուհանի խըզմէթ իճրալարրնտա օնու կիսինսին-
[illegible] տէյի էմր ու թէնպիհ էթմէյսէ, օնլարրն հէփսի եէնի ահտրն պիր
էմաալի իտիրէր, պունտա պէնայէն եէնի ահտա տահի օ միսիլլու էլ-
պիսէլէրի, քիլիսէ պիտայէթինտէն պէրի թարիֆ էթսի. վէ քահա-
նայլարա, վէ եպիսկոպոսլարա, վէ սրբոցը բուհանիկլէնին հէր պիրի-
նէ քէնտի էլպիսէյի մահասուսէյի բուհանիկսինի թահսիս էթսի. վէ
հ[illegible] պու կիւնէ տէկին թէնպիհ, վէ իճրա էթմէքտէ տիր։ Էսկի
ահտա (Սէֆ. ԻԸ. Իթ. Լ. ԼՌ.) պու պատրէրին հէփսինտէ այն ու
ատէթլէրի թարիֆ, վէ թէնպիհ էտիյոր։ Տէմէք քի, պունլարրն միւ-
հիմ տի իսպիթիսա Ալլահ քէնտիսի տիր. վէ քէնտի խըզմէթինտէ պունլ-

յարքն դուլլանքլմասքնը Ալլահ քէնտիսի միւնասիպ կէօրմէմիշ օյա իսի։ Էվվէլա օնլարը իճատ էտիպ վէ քէնտիսի էմր էտիպ նասիհ տրրիսաղրտը։ մատամ էսքի ատտա նասիմլէ վէ իճրասընը էմր էթմիշ։ ինէնի ատտա օնա միւասիպ ատէթլէրի քիլիսէ նասիար։ վէ Քրիստոսուն էսարրընը իճրասընտա։ վէ դուրպանրնը սունաուզունտա խաթիմալ էտէրսէ պուռնտան Ալլահ խօշլանմազ մը։ քեանին բուրվառա աթէշ վէ քիւնիւք դօյուպ բապպրն հուզուրունա ուրզար։ վէ բապպտա քիւնիւք թաղտիմ էտէրսէ։ վէ էսքի ատտա Ալլահ օնու դապպուշ։ վէ թանրին էտէրսէ։ ինէնի ատտա թանրին էթմէզ մի։ նօրտա էսքի ատտըն Ալլահը պաշդա։ վէ ինէնի ատտըն Ալլահը պաշդա մը տրը։

Զ.Ն։ Էվվէլա էլլէրինի եայդատաղ։ լաղրմը վէ թասլիի աղիզ պատարաղ սրրրընա պիր հիւրմէթ տիր։ վաքիրդ իլէ Ալլահըն էսարրընրն, եախոտ դուրպան սուճիրաարընրն խրզմէթինէ նանաշամաղը նէյլէթիյլէ։ պատէհու չատիկ։ (պատմուճան) կէյինէնէք։ սոնրա դօլչաղլարը, սոնրա քէմէրի։ նանի գուչաղրնը, սոնրա ուրարը։ սոնրա վակասը, սոնրա ատաղաարտը, սոնրա չուրջատը։ Պէօյլէ քահանայ կէյինտիքտէն սոնրա, խորանրն ալթ էշիքլերի ալթընտա տուրաճաղ, խորանրն սաղրնտա վէ սօլունտա իրի սարկաւաղ, էլլէրինտէ քշոյլար։ վէ քշոյլարրն իւսթիւնտէ ալթը դանատալը մէլայիքլէր թասվիրլէյէ։ նանի Նսայի մարգարէնին Ալլահը թախթ իւզէրինտէ կէօրիւպ։ սերովբէլէր վէ քերովբէլէր իրի դանատալարը իլէ նիւզէրինի։ իրի դանատալարը իլէ այաղլարընը էօրթէրէք։ վէ տիկէր իրի դանատալարը իլէ։ աղիմ հիւրմէթ վէ գօրդու իլէ տիթրէյէրէք օլ Ալլահանի թախթըն հուզուրունտա ուչտուղլարընը։ վէ «Սուրբ, սուրբ, սուրբ տէր զօրութեանց» պէօյիւք սէս իլէ թէրէննիւմ էթտիքլերինի։ վէ օմուզլարը իւզէրինտէ մէլայիքլէր թասվիրլերի սուզունտան տիրացուլար։ օլ թախթն էթրաֆընը գուչաթմըշ մէլայիքլէրէ էմ սալէն խորանրն հուզուրունտա։ Նսայիտէ կէօրտիւյունէ պինտէն։ (Ա-ՀՀ. ԻԶ. 8.) «Էթրաֆընա հալգալանրսզ թէսպիհաթ գուրպանը մէղալանրնն իւզէրինտէ սունտաճաղլմ» սէօզիւնէ պինտէն։ տայրէ չէքլինտէ տիղիլիպ։ օլ քշոյլարը սարկաւաղլար էլլէրինտէ թասվիրլար։ Վէ քահանայնրն լուրվառ էլլինտէ տատա քինիլիւ խորանա սունաուզու։ «Խունկ մատուցանեմ առաջի քո Տէր։ յօրինակ ըստ հնումն Զաքարիայ։ ընկալ առ ի մէնջ զվանկան մատաղթանս։ որպէս զպատարագն Արելի։ զնայի։ եւ զԱբրահամայ։ բարեխօսութեամբ վերին քո զօրայ։» Եա բապպ Աբէլ։ Նայ։ վէ Աբրահամն դուրպանլարընը քիւնիւքլէրի իլէ դապպուշ էթտիքլերինի։ պիղ տախի Զաքարիանն էօրնէկինէ կէօրէ հուզուրունտա քիւնիւք սունարրը։ Վէ խորանա վէ անտէն ճէմաաթա բուրվառ իլէ քիւնիւք սունուլուր։ պատարագ պաչլար։ (Գուրդ. Բ. 42.) նապամը ընը։ քի ճէմաաթ «Առաքեալլարը թալիմինէ։ վէ հաղ

թիւնա։ վէ էքմէք պէօրմէյէ։ վէ տուպարա տէվամ էտէր իսիլէր»։ Պիղէր տախի պատարագտա ճէմաաթ իլէ գիլ իթթիֆաղ։ տուա էտէրիզ։ վէ Քրիստոսուն դուրպանընը Ալլահա սունուպ։ օնա հիսէտար օլուրուզ։ Վէ տին թալիմաթընը օղունան Աւետարանը մանասընա թախտիղէն տինէրիզ։ Շէօյլէ քի Պօղոս առաքեալը (Գ. 16.) թէնտիրի իւզէրէ գործոցտան։ վէ մէքթուպլէրտէն պիր զրսրմ ճէմաաթա օղունուր։ պատէհու պուսխուսմէ։ հանի տիզդաթ էտիյօրուզ։ տէնտիյինտէ սարկաւաղ Աւետարանը ճէմաաթա ուղրու թուրար։ վէ ճէմաաթտան պիրիսի հէվիսինէ վէքիալէթէն։ կէրէք Ալլահըն քէլամընա տէրունէն ինանըրզ։ վէ դապու էտէրիզ նէյլէթի վէ մանասը իլէ։ վէ կէրէք Ալլահն օղունտաղ էմրինի տուրուպ։ իճրասընա հաղրը միւնիթաղրրզ։ վէ հիւրմէթ էտէրիզ նէյլէթիյլէ։ Աւետարանը Լուքան վէ պատարագիչ քահանայ տէօնիւպ։ ճէմաաթը միւպարէքլէր։ Անտէն դպիրլէր հէր սընքի ճէմաաթ իրի [illegible] տուրար օղուր։ վէ Աստուածաշունչտան։ վէ Առաքեալլարրն մէքթուպլէրինտէն։ Քրիստոսուն իրի ատտը պիրլէշտիրտիկինտ օղինայէս։ պիրէր գրթա օղունուր։ Անտէն պիր գրթա Աւետարանտան օղունուր։ Տիրացուլարրն իրիսի չասիկլէր կէյինմիշ պէրաթիլէր եադարաղ։ հուզուրտա տուրուրլար։ վէ տիկէր պիր սարկաւաղ բուրվառ սալլար։ վէ ճէմաաթ պաչընը ատար։ քի Ալլահն քէլամընա իւրմէթ ատմէք տիր։ բայէթ իլէ տինլէր։ անտէն սարկաւաղ Աւետարանը էլինտէ եիւքսէք թուխարաղ։ քի Ալլահ իլէ ճէմաաթըն պէյնինտէ եէնի ատտ։ վէ մոյանը։ վէ նիշանը սուչ տէմէք տիր։ պաչընը իւզէրինտէ։ էմրինի կէօթիւրիւրիւզ մանասընա մէպնի։ առարելական տին իգրարը օլան հաւատամքը օղուրուզ։ Հէր քէս պիր գի։ էսքի ատտ Մոսէսին էլինտէ իսի։ օ քի Ալլահ իլէ խրայէլ միլլէթի պէյնինտէ սուչ նիշանը իսի։ (Ելից. ԼԴ. 27.)։ Գուրատտա էշայիտէ։ (երախայլարրն պատարագը) թէամիլ օղունուզ։ պիթէրիտի։ վէ ռարկաւաղլար «Մի ոք յերախայից» իսթարընը էթտիր կիպի։ երախայլար։ վէ սայիր ապաչխարողլար։ վէ կիւնահքար։ [illegible] տինսիղլէր։ քիլիսէտէն տըշարը չըղար իսիլէր։ Վէ դաֆուլարրն էնիւնտէ տուրուպ։ տուա էտէր իսիլէր։ Նասրլ քի մահալինտէ եադարրզ։ (Նիէ. ՆԻԸ.) Ս. Յովհան ոսկիբերան։ վէ Ս. Ռարսեղ հայրապետերին թէրթիպ էթտիրլերի պատարագամատոյց քիթապլարընտա պատարագընը քեաֆֆէյի ատէթլէրի եադրը տրը։ Պիզ երախայլարրն պատարագընտան սոնրա պատարագտա իճրա օղունան սաէթլէրինը Ս. Կիւրեղ Երուսաղէմացինին։ պատարագամատոյցունտան տախ պաղրլարընը ալարաղ եադարրզ։ Սարկաւաղ քահանայնրն էլլէրինտ։ վէ Եանրնտա պուլունան քահանայլարընտա էլլէրինի Պիղատոսուն էթտիքի կիպի։ պու գանրն վէպալընը քէնտի իւզէրինտէն տէֆ էքմէք նէյլէթիյլէ։ վէ պու գանատան պէն աղատըմ տէյի էլինի եայ-

դար, սոնրա սարկաւագ պատարագիչտէն սկլամ ալրը վէ ճէմաաթա
վերբը. «Ողջոյն տուք միմեանց ի համբոյր սրբութեան. Սկլամ վե-
րին պիրի պիրինիզ ադիզ էօփիւշ իլէ». Իշպու պարըշ Քրիստոս Լ-
ՕՓԷՆԹԻՄԻՂԻՆ օլօղիւնէ մէպնի տիր. (Մաթ. Ե. 23.). «Դուրպանը-
նը մէղպահըն իւզերինտէ սունարքէն ֆիքրինէ կէթիրիսէն, քի գա-
րընտաշընըն սէնին իլէ խուսումէթի վար տըր. մէղպահըն հուզու-
բունտա քէնտի դուրպանընը պրրագ, վէ էվվէլ կիթ դարընտաշըն ի-
լէ պարըշ. . . . » Պունու Պեարոս առաքեալ տախի թէնպիհ էտէր
(Ա. Պետ. Դ. 14.) «Ի համբոյր սիրոյ. Մուհապպէթ էօփիշիւ իլէ»
տէյէրէք. Սոնրա սարկաւագ իլիթար էտէր քի «Զդրունս դղրունս.
Եւ նու Դափուլարա, գափուլարա (տիպգաթ էտին) թէքմիլ մալիւմաթ
իլէ, վէ սաղընմա իլէ ֆիքրինիզի Ալլահ գօրգուսու իլէ հօղարրյա
գալտրրրը». Ինվապ վերիր դպիրլեր ճէմաաթա վերքեալէթէն. «Եա
հէր չէյէ գատիր Ալլահ. ֆիքրիմիզ սէնտէ տիր». Սարկաւագ թէք-
բար բասպտան թէքմիլ եիրէք իլէ թէշէքքիւր էտին. ճէվապ. սա-
հին վէ հազգը իլէ. Սոնրա դպիրլեր սուրբ, սուրբ, սուրբ թէրե-
նիւմիւնիւ չաղրրրը. վէ սարկաւագլար էլլերինտէքի քէշոլարը տա-
լար. Թրպգը Ալլահա վէ թախթընա մէլայիքլերին թիթրէյէրէք. Եա
ադիզ, ադիզ, ադիզ Ալլահ. . . տէտիքլերինէ պինայն վէ տուալարը
տախի էտէրլեր. Սոնրա տէր. Պիւրնդ «Աղրրրրդ Ալլահա, քի քէնտի
ադիզ բուհունու հուզուրա գօնմուշ (էքմէք իլէ շարապը) իւզերի-
նէ իրսալ էթսին, քի էքմէյի Քրիստոսուն թէնի, վէ շարապը Քրիս-
տոսուն գանը էթսին. զիրա անինտէ օր չէյէ քի, ադիզ բուհ թօղ-
նը ադիզլէնիր, վէ թէպտիլ օլուր, սոնրա պու բուհանի նշանարք
իճրա օլունարագ (եանի սրբագործել օլարագ) պու գանընը պուր-
պան օ քէֆարէթ դուրպանը իւզերինէ Ալլահա ումում քիլիսէնին ու-
լամէթի խուսուսունտա ըրճա էտէրիզ. . . » Հայաստանեայց ժամ-
սէնին ատէթի սուրբ սուրբտան սոնրա, Քրիստոսուն ատէք գիրբ,
եւ արբէք ի սմանէ, եւն. քէլամլարընը սէօյլենմէսիյլէ պէրապէր,
կէրէք նշխարք, կէրէք շարապ, անինտէ Քրիստոսուն թէնի-
տիլ օլուր. վէ օնտան սոնրա վագտա ադիզ բուհուն չաղրրրնտան իճ-
բա էտէրիզ, ամմա օ սրբագործութիւն իչին պիր լուգումու (հաֆտ-
մասն) տէյիլ տիր. անճագ սայիրլերի կիպի պիր տուս ուրը. Սոնրա
հէր սընընքի ճէմաաթ իչին բուհանի օլսուն, ճիմանի պուսուն փարա-
շահլար իչին, խասթալեր վէ էօլմիշլեր իչին տուա օլունուր. վէ
ադիզլերի չաղրրրրդ. օնլարը պիզէ չէֆաաթեր թութարը պաղը-
սրյա. Սոնրա Քրիստոս էֆէնտիմիզին էօյլէթսէյի հայր մեր տուա-
սընը էտէրիզ. սոնրա ճաշակումն. Դաւիթ մարգարէնի սաղմոսու-
նու զիքր էտէրէք (Սաղ. ԼԴ. 9.) հաղորդութիւն վերիլիր. վէ տուա
Աւետարանտա էվվէլքի կիպի. Ալլահըն քէլամընա [illegible] օլուր
վէ ճէմաաթ տաղընը.

ՁԼԶ. Նիֆայիլտէ Ակաբէ (բեկանել գնաց) ատէթի, եանի Ֆու-
գարէլերէ պիր սուճրա հաղրրյարագ եէմէք եէր իտիլեր. քի չիմաբ-
քի հալտէ Հայաստանեայց քիլիսէսինտէ մաս թասիր օլունուր. պա-
տարագտան սոնրա հէր քէս ալրը, վէ էօլիլեր իչին տուա էտէր.
(ՆԻԲ.)

Դուրպան սունուլաճագ մէղպահ իւզերինէ չամանլար գօնուր.
իւզերինէ մուիլար եանար. (Նէհ. Ի. 8. 9. 10. Եր.). Ալլահըն էմ-
բինէ պինայն, փիրտէ, բուրվաա, վէ սայիր թէղեինաթը բուհանիյէ,
օրասա պիրեր պիրեր միւնտէրիճ տիր. վէ (Թ... 31. Դ. 5. 6.
7. Եր.). Պուրատա հէման թրպգը պիղիմ խորանլարտա հէր նէ էջ-
պիսէ, վէ թէղեինաթ վար իսէ, հէփսինի Ալլահ, հիւրմէթ, վէ բա-
յէթի ֆայիդէ իլէ իսրայէլ միլէթինին քահանայլարը գուլանընը,
սաղլասրն, վէ մուգատտէս թուբսուն տէյի էմբ էտէր. (Նէհ. Ը.
18. 19. Եր.). Տաճարը թայիէլեր, իչպու մուգատաէս ալաթ, վէ է-
տէվաթ իլէ սօյտուգլարընտա, մատթէէսիւֆ զիքր էտէր. Տէմէք
քի պիզիմ զէմանընմիզտա պուլունան քիլիսէնին տախի հէր չէյի վագ-
թիյէ զաթէն Ալլահըն էմրիյէ իճատ օլունմուշ չէյլեր տիրլեր. Վէ
պիզ ավէրէ Ալլահըն մանզուզիյէթինի, տէյիլ քի հիտայէթինի մուճիպ
օլուրլար. Շուրասընը ճէմաաթ էյի պիլմէլի քի, պատարագը սունան
հէյմ քահանայ տըր, վէ հէյմ քահանայ վասէթաոը իլէ հազրը պուլուս-
նան ճէմաաթ տըր. Նասրլ քի պատարագ տուալարընտան պէյան օ-
լունուր. Իչթէ պունուն իչին տիր քի. պատարագ պիթմէզսէն, հիւ-
պիրինէ քիլիսէտէն չըգմագ հայիզ տէյիլ. չինէքի գուրպանը հարբմ
պրրագմըշ օլուր. օ քի Ալլահա հագարէթ օլուր.

ՁԼԷ. Ռ. Քրիստոս էֆէնտիմիզ, ինսանլար կիւնահտան գուր-
թուլուպ սէլամէթ պուլսունլար տէյի, եէսի սրրը իճատ էթսի. օն-
լարը քի մահէլէրինտէ զաթէն եազմըշ, սէօյլէմիշիզ. պունլարընտա-
խի իճրասընտա ային ու ատէթի մախսուսսէսի, վէ բուհանիյէսի վար
տըր. գիրա օտասընտա օթուրտուզու, վէ կէյինտիյի էլպիսէ իլէ պիր
քահանայ հէյրէլէ չըղրպ, քէնտի վազիֆէսինի վէ մէէմուրիյէթինի
իճրա էթմէզ եա. Հաթտա փութփէրէսթէրին պիլէ քահանէրինին
Ալլահլարընա գուրպան սունտուզլարընտա էլպիսէյի բուհանիյէլերի
վար իսի. վէ հէյինիպ, քէնտիլերինէ կէօրէ իպատէթլերինի իճրա է-
տէր իտիլեր. Պունլար թասիաթ նօմոսունուն իզթիգասընտան տըր.
եանի իպատէթ հայ ու հիյէթի, վէ քիավէթի պաչգա տըր, վէ ատէ-
թա օթուրուպ սէօյլէմէք. վէ գօնուշմագ հալ ու հիյէթի պաչգա
տըր. Իչպու էսրարը իճրա էթտիրմիշտէ պէհէրինին այրիյէթէն, վէ
միւնֆէրիտէն ատէթի, վէ արարողութիւնու վար տըր. քի պիր քի-
թապ իչինտէ թէքմիլ միւնտէրիճ օլարագ Մաշտոց թէսմիյէ օլունուր.
Արդուլէյէն օլ քիթապը թէմամիյէ կէօրէպիլիր. վէ օնլարըն հէյման
հէֆիսինէն ասասը ադիզ քիթապտա միւնտէրիճ տիր. պիլ ֆարզ ե-

պիսկոպոս ձեռնադրել էթմէք։ իւչ եպիսկոպոս պիրլիքտէ (Գործ. ԺԳ. 1.) եանի Շաւուն Նիւքէր, Ղուկիոս, վէ Մանահէն։ պունլար քիլիսէ միւտէրրիսլէրի օլուպ, Բառնաբաս իլէ Սողոսուն, քի Պօղոս թէօմիյէ օլունուպ իւզէրինէ էլ գօյտուլար, վէ ծնլարը եպիսկոպոս ձեռնադրել էթտիլէր, լաքին փէրհիդ թուքթարադ, վէ սուա էտէրէք ադիդ բուհուն էմրի մուճիպինճէ Բառնաբասը, վէ Պօղոսու ձեռնադրել էթտիլէր։ վէ պու ինթիխապ ձեռնադրութիւն ուսուլի չիմտիյէ տէկին քիլիսէտէ պադի, վէ ճարի տիր։ եւն.

ՁԼԸ. Գ. Փիլիսէտէ բուհանիլէր եէտի վաղբիտա, եանի եէտի դըսրմ տուա էթմէլէրի մուգանէն, վէ մուիասէս տիր։ Դիլերային շաքիադ ժամերդութիւնու։ առաւուտեան սաղամ ժամերդութիւնու։ իւչ ճաչու, եանի սաաթ իւչտէ, այթըտս, տօղուզտա։ երեկոյեան ազշամ ժամը, վէ խաղաղական, վէ հանգստեան։ Պունլարը տաիր եկեղեցի քահանայլարը իմրա էտէրլէր։ Պու տրարողութիւնլարը տախի անլամայա, վէ կէօրմէյէ արդուսիս օլան, ժամագիրքէրտէքի տուալարա, վէ թարիֆելէրէ միւբաճաաթ էթսին։ Էվայիլտէն սկսրու էմմաաթա վէքեալէթէն քահանայնըն տուրուպ տուա էթմէսի պիր մուգատտէս ային ու ատէթ տիր։ Պօղոս առաքեալ նաղար։ (Ա. Կորնթ. ԺԳ. 5. 15. 16.) «Նօղսա, էկէր բուհ իլէ սէնա էտէրսէն, ազլը օլմայանըն եէրինտէ սուրան, սէնին մէտհինտէ նանսլ ամէն տէսին»։

ՁԼԹ. Պիլ ախէրէ Քրիստոս էֆէնտիմիզ, նամուսու, վէ նամուսուն թէնպիհ պուլուրտուղու քեաֆֆէյի ային ու ատէթի թաստիգ էթտի վէ ֆէսխ էթմէտի։ չիւնքի հէյքէլէ կիրտի, վէ հէյքէլտէ Մովսէս թէնպիհ օլունան հէվի օ ային ու ատէթի պուլտու։ (Մատթ. ԻԱ. 12.) վէ հիչ պիրիսինի ըէտտա էթմէտի։ վէ հաչան հէյքէլին ային ու ատէթինէ մուխալիֆ չէյլէր։ վէ ազիզլիկինէ եագըշմադ մուամէլէլէր։ պիր ֆարդ կէօվէրճին սաթմադ ալմադ։ վէ պէյ ու չիրա վէ պունլարա պէնդէր չէյլէրի պուլտու իսէ, կիւճէնիպ էլինէ խիտէդամէը եաիրսպ ծնլարըն հէվիսինի հէյքէլին հավլիսինտէն տըշարը գօվտու։ (Մատթ. ԺԱ. 16.) «Վէ պիր քիմսէյէ պիր դաթը պիլէ հէյքէլէ կիրտիրմէյէ պըրադմադըտը»։ վէ փէշթախթալարընը տէվիրտի։ շէօյլէ քի։ (Խզ. 55.) «Հէր կիւն սիզին եանընդտա հէյքէլտէ ու թուրուրուտու» հէր կիւնքի ատէթի տէ տաճարտա տուրմադ։ վէ էօյրէթմէք։ վէ խաաթէլէրի սաղալթմադ իսի։ (Մատթ. ԻԱ. 14.) Նիչին պու շամատէնլէր, պու բուրվառլար, պու վէրտէ։ (վարդոյր) վէ սայիրէ։ շուրատա տուրսուն։ պունլարըն հէր ֆայդասը։ վար։ պունլար պօշ չէյլէր տիր։ հիչ պիր կիւն տէմէտի։ անճադ եաղդըշմայան չէյլէրի գալտըրտը, եըդտը, տըշարը աթտը։ Եաղդըշմայան տը քի պէնիմ իանէմ իպատէթ խանէսի չաղրըլտաճադ։ սիդ իսէ մուտը քի պէնիմ խանէմ իպատէթ խանէսի չաղրըլտաճադ։ սիդ իսէ մուտ խըրսըզլար մաղարասը էթտիրիդ տէտի։ Եաղդըշմայան իչրա ֆիճէնտ

սի։ վէ գալտըրտը, եաղդըշան իլին պիր չէյ տէմէտի։ անճադ թաստիգ էթտի։ Քրիստոսուն էթտիկի կիպի Առաքեալլար տախի էթտիլէր։ (Գործ. Բ. 46. Դ. 1. 2. եւն.) արթըգ բրօթէսթանլար պիղէրին ային ու ատէթինէ գումուր պուլուսպ պիր չէյ տէյէնէք իսէլէր։ Հվվէյա Ալլահա, Քրիստոս էֆէնտիմիզէ վէ Առաքեալլարա տէսին։

ԵՒԿԻՐՄԻ ԻՒԶԻՒՆՃԻ ՁԱՍԸԼ

ԷՊԻՑԻ ՍԱՀԻՀԼԻԲԼԷՐ, ԵԱՆԻ ՇԷՐԱԹԼԱՐ, ՃԷՀԷՆՆԷՄ, ՔԱՒԱՐԱՆ, ՎԷ ՃԷՆՆԷԹ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

ԶԽ. Իշոգու սահիհլիբլէրին խասիմլէրի իրի կըպում սրը. Լվվէլա օնլար քի, պու սահիհլիբլէրի մատտէթէն, վէ մանէն ինքնար էտէրլէր. Իքինճի դրօմը օնլար սրը քի, եալընդղ մանէն, եախօտ մանէվի էօյլէ պիր ֆէնա հալատ էօմիւր կէչիրիւլէր քի. մութլաղ այէթի, վէ ախրէթի, եա ունութմուշ եա ունութմամըշ ի-սէ տէ հիշ իդրար էթմէդ. լաքին պու սահիհլիբլէր էպէտի տիր. եանի ինսան իսթէր պունլարը իդրար էթսին. իսթէր էթմէսին, սալիանէտէքի դօյունլարընդ դասապընդ վէ պուչաղընդ դայդըսընդ չէնքմէտիքլէրի կիպի. հալ պու քի օր դօյուն օր դասապընդ էլմյէ ներէ սէրիլէճէք վէ օնուն պուչաղը իլէ պուղաղանաճաղ սրը.

ԶԽԱ. Պու ֆասլը տէօրթ պաղտէ խիլասէ էտէրիդ. Լվվէլա չէրաաթլար, սանիյէն ճէհէննէմ, սալիսէն քաւարան, պիլ ախէրէ ճէննէթ խուսուսաթը իւղերէ.

ՊԱՂԸ ԵՎԱԼԵՆ

ՃԷՐԱԹԼԱՐ

ԶԽԱ. Էսկի Սաղուկեցիլէրին էօլիւլէր տիրիլմէղ տէտիյի [illegible] սէնա օլսուն խիւտայէ քի, պուշա չըգմըշ սրը. տէյիլ նալընդղ Ռասուլաճաչունչ իլհամը իլէ, իլա փութփէրէսի միլէթինին ֆէյլէսոֆլարընդն թասլի տէլայիլինատէն պիրլ, պու սահիհլիք թէպէյյիւն էսրէք օնլարընդքի պաթըլա չըգմըշ պիթմիշ տիր.

ԶԽԳ. Դրիգոր Նրեանցի. վէ պունուն խալիա չակիրտի [illegible] Դրիգոր Տաթեւացի, ուսում վէ տիւնեա սօնունա օլաճաղ չէրաաթը գաղուլ էտէրլէր. լաքին էօլսիւքսէն սոնրա հէրգէսէ անինտ [illegible] լաճաղ չէրաաթը մախսուսէյի ինքնար էտէրլէր. Հաթսա Տաթեւացի ('ի ֆէէ հոչրանդ. Լէ. հոչրոսի ԺԱ. կոյանէ հոֆոոց.) հոգորդը քի [illegible] թասատա կէրէք սալին (արգար) ատէմլէրի. վէ կէրէք ֆէնա ատ[illegible]էրի իքիսինի տէ պիր մահալէ. վէ պիր մահալէսէ իլգա էտէր. [illegible] քէէնինի կէօյ ալթընսա սրը. վէ սոն չէրաաթ կիւնիւնէ սէկին [illegible] ղարէսը իւնրէթիմիզի ալաճաղը տէյի սէվինէրէք. վէ կիւնահքնա[illegible]

լար միւճաղաթ ալաճաղով տէյի Լսէֆ Էտէրէք տուրուրլար։ « Ի մի ասացին զոլ խորանս 'ի ներքոյ երկնից զարգարս եւ զմեղաւորս, որք զատաստանաւն որոշեն, այլ թէպէտ մի են տեղեաւ, այլ արդարքն յուսով ուրախ են, եւ մեղաւորքն տանջին . . . զարձեալ մի սսի կայանք երկուցն »։ Ինթէ սալիհլէրին վէ քէօֆիւլէրին մահէլլէրինի պիր էթմէյինէ պիր իսպաթ տահա . « Զի մի է ակնկալութիւն . զի արդարքն ակն ունին պսակացն եւ մեղաւորքն տանջանաց, եւ ոչ ոք է առեալ արդեամբք զգործոց հատուցումն մինչ 'ի զալ զատաւորին . որպէս ասէ Աւետարանն »։ Զիրա պիր տիր իսմիտ, սալիհլէր միւբեաֆաթա իսմիտ էտէրլէր . վէ կիւնահքեարլար էնգէլթլէրէ , վէ հիչ պիրիսի ֆիէլ հոզիզ քէնտի ամէլլինին միւբեաֆաթինը նասրլ քի Աւետարան տէյօր , հաբիմին կէլմէսինէ զատար ալմամըշ ապր։ Թէքրար հարցումն ։ « Հոզիք արդարոց , կամ մեղաւորաց . ունին այժմ զփառս , եւ զտանջանս , թէ ոչ »։ Պատասխանի ։ Ցնա աստեացս փառք երանելեացն կրկին է . այսինքն փառք գործոցն ըստ ինքեան , եւ փառք հատուցմանց , եւ այժմ հոգիք սրբոց առնուն զփառս ըստ ինքեանց գործոց . զի հանդէպին եւ ուրախանան 'ի գործ իւրեանց , եւ 'ի յարութեանն առնուն զփառս հատուցման հոգւոյ եւ մարմնոյ . եւ այնպէս փառաց 'ի փառս բարձրանան . որպէս ասի յերգն . . . նոյնպէս եւ կրկին է տանջանք չարաց , ըստ ինքեան , եւ տանջանք հատուցման . զի զտանջանք գործոցն կրեն յետ մահու , եւ զտանջանք հատուցմանն 'ի յարութեանն հոգւով եւ մարմնով »։

Զ Լսդ . Տաթեւացինին պու սէօզլէրինտէն տախի չէրաաթըն իսբատ օլատուղու թէպէյիւն էտէր . դիրա էկէրչի պասէլ վէֆաթ անինտէ կիւնահքեարլար քէնտի էթմիքլէրի խաղաղաթը ճէզայա լայըք տէ կիւնահքեարլար քէնտի էթմիքլէրի խաղաղաթը ճէզայա լայըք տէ օլատուղունու Քրիստոս էֆէնտիմիզտէն անլամը օլմասալար իտի . նիչին ճէհէննէմ էզապընա ինանըպ , վէ գանի օլուպ գօրդուունլար . պէս պէլլի քի , էօլաթլէրի կիպի քէնտի ամէլլէրինին ճէզայէ միւսթահագ օլատուղունու ֆէհմ էթմիշլէր . Պիզլէր տէ պու իլգ հիսապընի կէօրիւլմէսինէ չէրաաթը մահսուսէ (առանձինն զատաստան) իսմիւնի վէրիրիզ ։

Զ Լսե . Պու պէօյլէ օլատուղու հալտէ , Տաթեւացինին ֆիքրի կէսպի տէյօրուզ . տէմէք քի պիր իսմիտ իլէ արդարլար վէ մարդարէլէր վէ առաքեալլար , վէ հայրապետլէր , մարտիրոսլար , կուսանքլար վէ Գրիգոր Լուսաւորիչ տախի տահա կիւնահքեարլար իլէ պիր մահէլտէ տուրուբուրլար . վէ տահա Այլատան ալաճագ միւքեաֆաթլարտէ տուրուբուրլար . Տէմէք քի սոն չէրաաթտա ալաճագ սրբլար , տէրլինը ալմամըշլար ։ Տէմէք քի սոն չէրաաթտա ալաճագ սրբլար , տէրլինը ալմամըշլար ։ Տէմէք քի Քրիստոսուն մարդեղութիւնու պօշա չրգտը , վէ Քրիստոսմէք քի Քրիստոսուն մարդեղութիւնու պօշա չրգտը , վէ Քրիստոստան կէչէք էվվէլ , վէ կէրէք սոնրա էօլմիւշ օլան օլ զատար ազիզտան կէչէք էվվէլ , վէ կէրէք սոնրա էօլմիւշ օլան օլ զատար ազիզլէր . նահապետլէր , մարդարէլէր , առաքեալլար , հայրապետլէր մարտիրոսլար

սիրոսալար, կուսանքլար, հվվախ եալընըզ պիր իւմիտ իլէ Ալլահտան միւքնաֆաթ ալաճաղըզ տէյի, օլ զէպանիկեր իլէ պիրլիքտէ պէքլէյիպ տուրուսյօրլար։ Էյ ապլը պու նա. էկէրչի Տաթեւացիին պու տէտիկի Ալլահըն չանընա վէ ատալէթինէ նաղըշըրտա վարաքն տէտիւ գիրպի գրուն։

Ջ։Զ. Ինչու չէրաաթ Հայոց Էջմիածնական քիլիսէսինում պիր մի տիր. իբի մի տիր. Գաթըրճընան հայր Ցավսէփ Վիլնա Մխիթարեան նամ բահիպ, (քի սայիր կէօնակէօն թէէլիֆաթլէրիյլէ միւլէթիմիզտէ վէ Էվրոսպատա տախի շէօրէթնապ օլմուշ օրտուզունու պիլ մէմնունիյէ. վէլ ինթիհապ պէյան էտէրիզ). զահիրէ չըղարմայա պէյհուտ չալըշաք. Ինչու միհթէրէմ զաթ, քէնտի թէէլիֆ էթտի Հիմնական տարբերութիւն թէմամյլ օրունան քիթապընտա պիր չօղ զահմէթ չէքէրէք թէվարիխի միւխթէլիֆէտ, վէ Էրմէնի քիլիսէսի թահթը թասսիրինտէ պասընըզ. էլան օլան Քրիստոնէականլարընը. 1814իւն, վէ 1820տէ Էրմէնի տինօթունուն գարալընտա. 1843իւն Քրիստոնէականընտա, վէ Իզմիրտէ պասընան 1843. վէ տիկեր 1858տէ վէ 1747տէքինի, պիր պիրիյլէ թաթպիզ էտէրէք. վէ Եվվելքի. վէ ոսնրաքի վազրթլերին Էրմէնի քիլիսէսինտէ ճարի օլան պու ուսուլ վէ ինթիզաթլարընը թահթը թէղէքքիւրէ ալմըշ տըր. լաքին կէօրիւր քի պիր Քրիստոնէական սահիպլիքտէն դէք կերի տիր. պուճունուն իւզերինէ էսկի էթմէյէ պաչլար. տիկեր պիր Քրիստոնէական էլինէ ալըր, վէ օնու պիր ճիւղի սահիպլիկէ նազըն կէօրիւր. պունուն տա իւզերինէ սեվինմէյէ պաչլար. թէքրար սեվինճինտէն Էջմիածինընքինի, Ստամպօլունքի իլ, Կալկաթանընսինի, Իզմիրինքի իլէ թահթպիզ, թէֆէքքիւր վէ թէղէքքիւր էտէրէք, էնճամինտէ սահի եւմիսս ուսուս չօղ եառաս. (Եզ. 80. Գլ. Դ.) «Մանաբին նաքը հոգւոց վիճակը արդարոց եւ մեղաւորաց մինակ հոգւով մարմնով հատուցումն դիտեն. աս Քրիստոնէականները, թէ արդեօք նախ. առանց մարմնոյ. հոգւով իրենց հատուցումը կընդունին թէ չ. աս խնդիրը խորադիտութեանմ ծածկուած է. եւն.» Պու նէ հատ բագիտութիւն, ասել Էջմիածնական քիլիսէնին էթիբատը պու տու. ուն չէրաաթ օլմասընդա, նէ ապիղլերէ, նէ կիւնահքնարլարա պիր միւքնաֆաթ վար տըր. պուճուն այրդրատա պու տուր. նէվամ էտէ. մէմտուհ վարդասընա. վէ 1858ին հէմէն խիթամընտա պասընան, Ի կերէք Ստամպօլ Էրմէնի Փաթրիկի, վէ կերէք քէնտի հոգևոր ժողովու թէֆթիշիյլէ, վէ կերէք Եջմիածին Վահանաւոր կաթողիկոսուն իրենք միւքէլլէլ Քրիստոնէականընն դատատանա իւզերինէ տիւալի ոգոր. «Դատատանան ինչ է.» ճ. «Մարդիկ յարութիւն առնելն եւ Քրիստոս Տէրն մեր Ատատատային փառքով գալոյ դատ, եւ Ագամեն մինչեւ այն օրը ապրեալ եկած մարդոց, բարի եւ չար գործերը դատելոյ, ամէն մէկին արժանի յաւիտենական հատուցումը պիտի տայ.»

կէօղիւմիւզ այտըն։ Իչթէ թիւրքճէսի, չէրաաթ նէ տիր. ճ. Հոգիւ. ղըյամէթինտէ. էֆէնտիմիզ Քրիստոս Ալլահանի էհթիչամը իլէ կէ. լմէնէք. վէ Ագամատան օլ կիւնէ դատար տիւնեայա կէլմիշ ատէմէրին էյի վէ գէչնա ամէլլերինէ հիւքիմ վերէնէք. հեր քէսին լայըզ օլտուզու էպլտի միւքնաֆաթընը վերէճէք։

Զ։Ի. Էսքի կայանքըն թալիմաթընա թասլի օլան պիր զաթ տախի (տէր. թաճիպ էտէրէք միհթէրիմ Գաթըրճեան) պունլարըն հէվ. սիսի իմզալայամազ։ Վէ սիւալ էթմէյէ պաչլար։ Նա Էջմիածնական Հայաստանեայց քիլիսէսի, սէնին պիր իքի սէնէ էվվել օլ դատար Քրիստոնէականլարընտա սերպէսթէճ իսրազ, վէ թէքէրրիւր էթտիմին ազգայիսի տինիյէլերին նէրլտէ գալըրլար։ Սալիկլերին էօլտիւքտէն սոնրա անինտէ ճէնէթին միւքնաֆաթը վէ նայիլիյէթի, վէ էօսիւրիւճիւ կիւնան իլէ էօլտիւքտէն սոնրա անինտէ էպլտի միւճաղաթլարըյա թէտիյէսի նէրէտէ գալը։ Վէ պիր ալտէրլ խաֆիֆ կիւնահլտա, վէ ատալխարանը չէքմէյէ պօրճու օլան քիմսէլերէ թէհարիքնան թահիսիս տան մանէ, դատատան իրենց ֆանլար փաբրիկատատան սոնրա թէնլերինին գրյամընա պէքլէմէյէրէք. ճէնէթին ինթիչամընա կէչէրլի բուուկի նէրէտէ գալը։ Սոն Քրիստոնէական հէր չէյի էաքի հիսէթինէ իյատէ էտէր. . . . Գաթըրճեան էֆէնտիյէ Էրմէնիկեր թարաթիքնտան պիր ճէվապ վերիրիզ։

Զ։Ը. Ինչու քրիստոնէականլարը, վէ Հայոց Էջմիածնականաց դաւանութիւնունուն ասասը, զիքր էթտիյիմիզ Գրիգոր Որոտնեցի վէ Գրիգոր վէ Մովսէս Տաթեւացի, օնուն չակիրտլերինին նազարդարը քիթապ սըր. վէ մատէմ պունլար Հայոց քիլիսէսինին ապիզլերի սիլքինէ խոսալ օլմուշլար։ Էջմիածնական քիլիսէսի պունլարըն իսմինի ապիզլեր սրրատընտան չըգարըպ, թէրպին էթմէտիյի հալտ։ Էրմէնի քիլիսէսինէ, սիզին դաւանութիւնունուզ նէ սիր տէյի սիւալ էթմէք վէ թաճիպ էթմէք, պիզմէ զայիտ վէ լուզումսուզ տուր։

Ամնա կէրէք չարականտա, կէրէք պատարագտա, կէրէք ժամերգութիւնտա պուլունան տաւալարը պունլարա տապան տապանա մուզայիր իմիշ, օրասընը արամագ Էջմիածնական քիլիսէսի վազիֆէսինանէն պիրէ սէյիլ սիր. վէ պու խուսուսատա հէր նէ քի Հայոց քիլիսէսինէ պիրէ սէյիլ սիր. վէ պու խուսուսատա հէր նէ քի Հայոց քիլիսէսինէ տէյօրսադ, Բում չիրմաթիզ քիլիսէսինէ տէ այնընը տէրիզ. Վիւնքի պունլար տա օ իթիրաֆատա տըրլար։

Զ։Թ. Պունլարը պատէլ իսթար, ժանա, վէ սատատիմիզ կէ. լէլիմ, չէրաաթըն մանասը տիւրլիւ տիւրլիւ տիւր. պազը քէրէ հագ. ՊԸ հագդասրատան այրատ էթմէք տիր. (Ս-զմ. ԽԹ.) «Հագդըմը թէմ. նիզ էթ. հագդըմը պանա պէյան էթ. տէմէք տիր։ Պազը տա պի. նիզ էթ. հագդըմը պանա պէյան էթ. տէմէք տիր։ Պազը տա պի. ռիսինի թէլէֆիկէթէ կիւրամ էթմէք. (Ե-զմ. Գ. 18. 19.) «Ս քի ի. նանանամ, զաթը հէլաք օլմուշ տուր»։

Զ։Ժ. Պազը Ալլահըն չէրաաթը կիրլիճէ նէկ նիւրիւնտէ օլուր.

վէ պաղը տա այրդտան։ Իշպու այրդտան Ալլահըն չէրաաթը իքի սիր։ Եանի անինտէ պատէլ վէ ֆաթ, մախսուս չէրաաթ, վէ տիկէրի տիւնեա խիթամընտա օլաճաղ ումում չէրաաթ։ Շէրաաթրն թէֆսիրի « Ալլահրն դարարը գաթիսի տիր քի, հէր քէսին ամէլինէ կէօրէ, հէր քէսէ էպէտի միւքեաֆաթընը, վէ էպէտի միւճազաթրնը վէրիր »։

Իշպու մախսուս, վէ այրդտան օլաճաղ չէրիաթ, էօլսիւքտէն սոնրա հէր քէսին ճանը Ալլահրն տիվանը ատալէթինէ իշլար օլունաճաղ։ Պու ճան էկէրչի Քրիստոսուն, վէ քէնտի քիլիսէսինին թէնսիսէրինին իճրաաընտա պուլունմուշ իսէ, ճէննէթէ տավէթ օլունաճաղ։ Վէ մուղայիրինտէ պուլունմուշ իսէ, ճէհէննէմէ հիքմ օլունաճաղ սրը։ Պիր տէ չօգ ալամէթլէր վէ մէլայիքլէրին տիւնեանրն սէօրթ էթրաֆրնա պօրուլար սէտաաը իլէ Քրիստոսուն կէլմէսի ումում։ Վէ խըրսըզ կիպի կէճէլէյին կէլմէսի մախսուս չէրաաթ սրը։ Իշթէ։

ՁԾԱ։ Պունու ալիղ քիթապտան էվվէլա պէյան էտէլիմ։ (Ղ-ի։ ԻԳ։) Քրիստոս « Օնա տէր (Եանի Եանընտա խաչա չըկան էյի խրրըզդա) պու կիւն պէնիմ իլէ ճէննէթտէ պուլունաճաղսըն»։ Ալլահ պիր ատէմին հէր էթտիքլէրի ամէլլերի զաթէն պիվիր։ Վէ պիր կէօղ աթըմընտա գարարընը ճէննէթլիքմիսին ճէհէննէմլիքմիսին վէրիր։ (Յ-էն։ Գ։ 19։) « Զաթէն հէլաք օլմուշ տուր »։ Դաաբլ քի թէքրար (Ղ-ի։ ԺԶ։ 22։ 23։) « Վէ ֆաքիր էօլտիւիւնտէ, մէլայիքլէր օնու Աբրահամն գուճաղընա կէօթիւրտիւլէր։ Զէնկին տախի էօլտիւ։ Վէ կէօմիւլտիւ։ Վէ ճէհէննէմտէ իաքէնճէլէր իշինտէ իքէն կէօզլէրինի գալտրրսը։ Աբրահամը վէ Ղազարոսու օնուն գուճաղընտա բահաթլանմըշ կէօրտիւ »։ Տէմէք քի պիր հիքիմ վէ սիճիլ մէպնի օլ զէնկին քիմսէ ճէհէննէմէ հիքմ օլմուշտուր։ Քէզայիք Ղազարոսուն էյի ամէլլերինի վէ թահամմիւլիւնիւ Ալլահ կէօրսիւիւ իշին, էօլտիւիւ կիպի խթիրահաթ մահալինտէ օնուն օթուրմասընը գարար վէրտի։ Չիւնքի թապիի պիր չէյ տիր քի, պիր միւքեաֆաթ վէ պիր միւճազաթ մութլաղ պիր հիքմէ միւսթէնիտ վէ մախսուս տուր։ Վէ պու հիքմ էյի խրրըզդա թէսլիմ օլտուղու տագիպէտէ Ալլահան ղուհուր էթտիքի կիպի։ Ղազարոս վէ Մեհատունա տախի օլ կիւնտէ հիքմ վէրիլմիշ օլտուղունա հիչ չիւփհէ եօգ տուր։ Տէֆա (Ղ-ի։ ԺԵ։ 40։) « Իմտի սիզ տախի հաղը օլուն, գիրա զանն էթտէտիգինիզ ատաթտէ ատէմ օղլու կէլիր »։ (Ա-էն։ Գ։ 18։) « Օ քի օնա (Քրիստոսա) ինանը հէլաղ օլմաղ, վէ օ քի օնա ինանմաղ, զաթէն հիքմ օլունմուշ տուր »։ Տէմէք քի Քրիստոսուն սէօզիւնիւ, վէ թէնսիսէրինի տուրուպ, Քրիստոսա ինանմայան քիմսէնին չէրաաթը զաթէն քէսիլմիշ տիր։ զաթէն քէսիլմիշ տէմէք պիր տէ զըյամէթտէ հիքմէ պէքլէյէճէք մէմէք տեյիլ տիր։ Քրիստոս էֆէնտիմիզին սիկէր տէտիյի պունա պինա-

ճէն տիր։ (Յ-էն։ Ե։ 24։) « Ինանի սահի տէրիմ սիկէ։ օ քի պէնիմ քէլամըմը տինլէր, վէ պէնի կէօնտէրէնէ ինանը, էպէտի էօմիւրէ հայատ օլուր։ Վէ չէրաաթա կիրմէզ։ Իլլա էօլիւմտէն էօմիւրէ թէպտիլ օլուր »։ Եանի մախսուս չէրաաթա կիրմէզ։ միւքեաֆաթընը անինտէ ալըր։ (Ա-էր։ Թ։ 27։) « Վէ նասրլ քի ինանա պիր քէլէմ էօլմէք կէրէք տիր։ վէ օնտան սոնրա (Եանի ադիպինտէ) չէրաաթի քէզալիք վէ Քրիստոս։։։ »։ Բէպա (Ղ-ի։ ԺԲ։ 20։) « Ալլահ օնա (Եանի սիրէթի, վէ այամը ինբեար էտիպ, տիւնեա մալինտ թափան քիմսէյէ) տէր։ ալըլսըզ պու կիճէ ճանընը սէնտէն կէրի իսթէյէճէք տիրէր։ վէ հազրլատըղըն քիմէ պալաճաղ »։ (40։ « Վէ սիզլէր հաղը օլուն, զիրա հանկը վագրթտէ քի, մէմուլ էթմէզսէնիզ, ինանա օղու կէլիր »։ (36։) « Վէ սիզլէր էֆէնտիսինի նէ զէման կէյլէճէք տէյի սէքլէյէն ատէմլէրէ պէնդէր օլուն։ քի ինլտիրինտէ։ վէ (դարուղու) վուրտու զունտա չար չավրը օնա ալսինլար »։ (37։) « Մուքլու օլ խըզմէթքեարլարա քի։ էֆէնտիլէրի կէլիպ։ օնլարը ույանըգ պուլուր »։ Պունլարըն հէփսի էօլիւմիւ վէ չէրիաթը մախսուսէյի պիր քիմսէ տայիմա ֆիքրինտէն չըգարրպ ուզաղ կէօրմէմէլի։ անճաղ եաղըն տիր։ Վէ օնտան սոնրա տէնչէյիլի Ալ ատալէթ սահիպի հաքիմ Ալլահ կէլիր վէ հիսապ իսթէր։ պու պուլունմամալը։ տէմէք տիր։ Պօղոս առաքեալ։ (Ռ։ Ցէմ։ Գ։ 7։) « Էյի ճէնկիչտիմ, եօլու թէքմիլ էթտիմ, իմանը հրգիղ էթտիմ, պունատան պէօյլէ պանա ատալէթ թաճը պէքլէյէր։ օնու քի ատալէթլու հաքիմ յատպ օլ կիւնտէ պանա էտա էտէճէք »։ Վէ օլ կիւնտէ էօվիւմիւնիւն եաղլաչմասը կիւնիւ տիր տէյի ալիրնճը համարտա սէօյլէյօր։ « Զիրա պէն պունատան պէօյլէ թէքլիմ օլմուչում, վէ ավտէթիմին զէմանը հէման եէթիշմիշ տիր »։ Եանի էօլիւմիւմն կիւնիւ։ Տէմէք քի, Պօղոս առաքեալ քէնտի ալաճաղը ատալէթ թաճընա Ալլահտան հէման վէֆաթ էթտիկի կիպի իւմիտ էտիյօր։ (Յ-էն։ ժԹ։ 26։) « Զիրա պէն նէբտէ իսէմ, պէնիմ դուլում տախի օրատա օլաճաղ »։ (Ե-ի։ Ե։ 25։) « Խատմին իլէ, օնուն պէրապէրինճէ տահա եօլտա իրէն թէզ սուլհ օլ։ օլմայա քի խասիմ սէնի հաքիմ։ վէ հաքիմ ճէնլատա թէսլիմ էտէ։ վէ զընտանա աթրյասն։ կէրչէք տէրիմ սահաճաղ։ իշթէ պու հիքմիւ տիզ չէրաաթը մախսուսէ թէսմիկ էտէճաղ։ վէ զընտանա տա Փաւաստան իսմինի վէրիրիզ։ Դաաբլ քի քաւատաղ։ վէ զընտանա տա Փաւաստան իսմինի վէրիրիզ։ Դաաբլ քի քաւատաղ։ պահանտա տէյճէճիզ։ (Ս-ղ։ ճԺԶ։) « Սէվգիւրիւլէրինէ ույդու պահանտա տէյճէճիզ։ (Ս-ղ։ 18։) « Կիւնահրտիկինտէ, իշթէ բապպէն միրասը »։ Վէ (Ս-ղ։ 18։) « Կիւնահրտիկինտէ։ իշթէ բապպէն միրասը »։ (Ռ։ Կորն։ Ե։ 1։ 8։) Դաաբլ թէքրար ճէհէննէմէ տէօմ էճէքլէր »։ Պու թէնալէն չըգրպ Ալլահրն Եանընա կիթմէյէ տահա զիյատէ ճէ-ատալէթ էտէրիզ։ վէ բաղիսիզ »։ (Փիլէպ։ Ա։ 23։) « Լաքին պու իշի ատալէթ էտէրիզ։ վէ բաղիսիզ »։ (Փիլէպ։ Ա։ 23։) « Լաքին պու իշի

չէրտէն սրբերերում կիսիպ վէ Քրիստոս իւէ տուրմակ արդիւլիւ տանա միւրանճան, վէ պու թէնտէ տուրուսլ, դալմայը պիզէ տանա ֆայիտէլի գրյաս էտէրիմ» ։ (Ա. Կոր. ԺԳ. 13.) «Զիրա չիմտի այնէտէն էմսալ իլէ, ամմա օլ վաղթի նիւզ պէ նիւզ» ։ (Օյտ. Է. 9.) «Ա-զիզլեր Սլլահն թահիր հուզուրունտա սրբլար» ։ (Սէրաֆ. ԺԱ. 28.) «Զիրա վէֆաթ կիւնիւնտէ հէր քէսէ քէնտի նօլլարընա կէօրէ էօ-տէյմիք Սլլահն հուզուրունտա գօլայ տրը» ։ (Ղուրան. ԺՈ. 5.) «Ինտան գօրդուն, քի էօյտիւրտիւքտէն սօնրա, ճէհէննէմէ աթմայա սէ-լահիյէթի վար» ։ Տէմէք քի կիւնահրնար էօյտիւյիւ կիսի տէ ճէհէն-նէմ էնէր ։

ՁԾԵ. Գունա միւմասլ ազիզ քիթապտա տանա չօղ չահատէթ-լեր վար սրը։ Վէ Սլլահն չիֆահէն քէլամը տախի պու սահիհլիկի թաստիգ էտէր։ Վէ կաթողիկէ քիլիսէ պիտայէթինտէն պէրի էօլիւ-լերին կէչմիշ ճանլարընէն պիր ան էվվէլ քէնտի մուվաղդաթ քահա-բան ճէզալարընտան ազատ օլսունլար տէյի էօլիւլեր իլին տուա է-տէր։ Վէ «Նա բապպ քէնտի գուլունուն ճանընը ազատ էտէսին։ քի սիւնեայը ըլատ էթմիշ։ սանա եաշասան վէ թէն դայիթլիկի սա-պէպլինտէն հասլէլ պէչէր հէր նէ իրթիքեապ էթմիշ իսէ սէն քէ-բէմ ինայէթին իլէ բապպրմրդ Յիսուս Քրիստոս քէնտի էվվատան իւ-զիւնտէ հիւրմէթէն աֆվ պույուրասան տէյի իսթիրհամ էտէրիզ» ։ Գու-Լաթին քիլիսէսի ժամադիրքինտէ օգունուր։ (Գոր-ֆան.) «Ու հանգո 'ի խորանի քում 'ի հանդստեան» ։ Կէչմիշ ճանլարը քէնտի իսթիրա-հաթ մէսքեանընտա բահաթ էթտիրէսին . . . ։» Վէ թէքբար «Ա-հեղ խորհուրդ քահանային ուն։» Մէզպահէն հուզուրունտա էլլերի սա-չրդ տուրան քահանայինն սէհէլթիլ սրբրը։ աթէշ սէօնէր դարանրդ ամի ու իսլալէ օլուր։ թէէսիւֆ էտէն բուհլար շաղ օլուր։ չիւնքի կիւնահլար աֆվլրդը օլուր։ ևա մէրհամէթ սահիպի բապպրմրդ։ կէչ-միշլերիմիզ ճանլարընա ինայէթ էյլէ» ։ (Ժամագիրք.) «Ճգնաւորք Ա-ստուծոյ եւ ժառանգորդք երկնից արքայութեան, որք առիք զանազ-բարութիւնս» ։ Սլլահն ճգնաւորլարը։ վէ սէմանքն ճէննէթինին պ-բասխօրլարը . . . կէչմիշ մուհասէնաթլարա մուվաֆֆաղ պատա-նուղ . . . . Որք երանութեան մասին հասիք քան զամենայն արդիւ-մարդկան։ բարեխօսեցէք։ քի հէր ատէմիէրտէն զիյատ սէատէթ հիւ-սէլէրինէ վասլ օլտունուզ։ բապպրն ինտէնտէ քիլիսէ էվվատլարը ի-չին չէֆաաթ էտին» ։ (Աստ.) «Սուրբ ճգնաւորքն աղաչեսցուք զՏէր . . . որք լուսեղէն։ եւ երկնային անթառամ պսակացն արժա-նի եղեն ևն։ Ազիզ ճգնաւորլար բիրիգաթինտա բապպա բիրա-տէլիմ . . . օնլար քի սէմանի։ վէ միւնէվվէր։ վէ սօլմաղ թասլիարա-լայրդ օլտուլար։ օնլարին տուտաը։ վէ չէֆաաթլրնա պիրէ ։ մէթ էտէսին» ։ Որ ընտրեցեալ եւ ընկալար։ ևն. սէն քի քէնտի պիր-թերլիմ տէհիայէրինի սէյիպ դապտուլ էթտին։ պիրթիւն տիւն տա-

պուլունան ազիզլերի սէնին ինտինտէ պիզլեր իլին չէֆաաթճը թու-թարրդ . . . քի պիզլէր տախի ազիզլերինէ հաղրլանմը։ արքայութիւ-նա կիրմէյէ լայրդ օլալրմ» ։ Բարեխօսութեամբ սրբուհւոյ Աստուա-ծածնին եւ Յովհաննու Կարապետին . . . ազիզ Աստուածածինին։ վէ Յովհաննէս Կարապետին ազիզ։ վէ իւր չէհիա Ստեփաննոսուն վէ Ա-ռաքեալլարին վէ Մարգարէներին։ վէ Մարտիրոսլարին։ վէ պիրիմ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչին տուաը։ վէ չէֆաաթը իլէ։ վէ պիթիւն ա-զիզլերին։ քի պու կիւն զիքրլերինի իճրա էտիյօրուզ։ օնլար քի սէ-նին Սլլահլրդրնը մուհապէթիյլէ պիրլէշմիշլեր։ զիքր էթ կէչմիշ-լերիմիզին ճանլարընը . . . ։» Գատարագամատոյց «Նա բապպ։ կէչ-միշ դուլլարընին ճանլարընը զիքր էթ։ վէ օնլարա մէրհամէթ ինա-յէթ էթ։ միւսթէրին։ վէ թէնվիր էթ։ վէ քէնտի սէմանի ճէննէթինա-տէ ազիզլերին սիրինէ խոսալ էթ։ վէ մէրհամէթինէ լայրդ էյ-լա։ . . . ։» Գուղարի վէ պուղարա միւմասլ Հայաստանեայց քիլիսէ-սի Նարեկանը։ Ժամագիրքի։ Մաշտոցու։ վէ Գատարագամատոյցու-պալատէ տէտիրիմիզ սահիհլիկի թէվաթուրէն թաստիգ էտէրէր։

ՁԾԳ. Կղեմէս Հռովմայը (Թոմ. — Կլիմենտ.) Ս. Պետրոսուն հաղրնտա չէօյլէ եազար։ «Ամիտ տիւչերէք։ լայրդ օլան էհթի-չամ մէրհանընա ազիմէթ էթտի» ։ Ս. Իգնատիոս (Թոմ. — Էգ-նէտիուս.) «Պրրազրն պէնի ճանտարարա թասամ օլայրմ։ օնլարրն վասէթասլրա Սլլահը դալանմագ ճայիզ տիր» ։ Աթենակորաս (Ի Հ-տէնակորաս.) «Էյի դանմըշըմ քի։ պու էօրիւմիւ էօմիւրտէն չը-դարաղ էյի եաչայանաղրդ։ քի Սլլահն եանընտա։ վէ ոնուն իլէ օ-ճաղրդ» ։ Ս. Կիպրիանոս (Ի Կիպրիանոս — Էյ-) «Տիւնեայը։ վէ ինսանլարը կէօրէն։ կէօզլերի պիր տադիգէմ դարատրդ։ վէ անին-տէ օնլարը այրդ։ Սլլահ կէօրմէք նէ պէօյիւք թէէմինաթ տրը» ։ Ունլար կիսի Հայրապետլերտէն չօղ չահատէթ վար։ Գրիգոր Նա-զիանզեան տոգուզունճու նութգունտա Կեսարիոս գարընտաշընին մէտիկլէսինտէ «Ինուն կէօյէ չըդրդ։ փատիշահլարրն մուազզամ հու-զուրունտա տուրտուզունու։ վէ օնտան զահուր էտէն նուր իլէ տօլ-տուզունու» եազար։ «Σὺ δὲ ἡμῖν οὐρανοὺς ἀνεῴγετο» էջ «Βασιλεῖ τῷ πρὸ πάντων περιστάμενος, καὶ τοῦ ἐκεῖθεν φωτὸς πληρούμενος, καὶ ἐν κόλποις Ἀβραὰμ, οἵτινες δὴ οὗτοι εἰσιν, ἀναπαυόμενοι, καὶ ἀγγέλων ἀποπτεύοις ἀγέλαις καὶ μακαριωνάνδρων θεῖαι τε καὶ λαμπρότητας . . . . . ։ . . . Եանի Սրրահամըն գուճաղրնտա վէ մէլայիքլերին մուվաֆֆաղ օլ-տուզու էհթիչամա քէնտիսի տախի մուվաֆֆաղ օլուսլ։ սայիր ա-զիզլերին տախի էհթիչամընը կէօրմէքտէ տիր։ Վէ եէնէ պու ազիզ քէնտի գրդ գարընտայը հաղրնտա» էհթիչամա նայիլ օլտուզունու։ հէմ սայիր, վէ Ս. Երրորդութիւնուն էն փաք նէզարէթինէ մուվաֆ-ֆաք։ օլտուզունու Τάξις οὐρανία, θεῖος θεωρία τῆς τε ἀλήθειας καὶ τῆς ἀνω-τάτω Τριάδος καθαρωτέρα τε καὶ τελειοτέρα ։ (Նոր-Թ. ԺՁ. քի

ԺԸ.) Ա. Կիպրիանոսան մէնիլէսինտ պու ազիզին կէօյտէ օլտուղունու, վէ երրորդութիւնուն հուզուրունտա տուրտուղունու. Թագրիր Լոէր. καὶ τὴν τῆς ἁγίας Τριάδος ἐλλαμψιν ἡν δὲ νῦν παρατσάτης։

Գէզա Ա. Գրիգոր Նիւսացի, Թէոդոս կայսրն քէրիմէի Բուլգերիա հաղդրնտա (Հ-դ. Բ. 950 -հիֆէ-է) չէօյլէ եաղար ἔνθεν τὸ φυτὸν ἀνεσπάθη ἀλλὰ τῷ παραδείσῳ ἐνεφυτεύθη ἐκ Βασιλείας εἰς Βασιλείαν μετέστη. . . ὡς καλὸς ἐκεῖνος, ὁ ὀφθαλμὸς ὁ τὸν Θεὸν ὁλέπων » . . . նսէի պու բատան պու ադամ դօփտու, լարին ճէննէթտէ ախիրէտի փատիշահլըդտան փատիշահլըդա թահիլ օլտու. . . նէ կիւզել տիր օ կէօզ, քի Ալլահը կէօրիւյօր։ Գէզալիք Յովհան Ոսկեբերան (Ἰ ἐ-ոշ ՝ էՀ-ոշ Ոկ-է) պուրատան կիտիպ պու չէհիրի պու քիլիսէյի պրրադըպ տիկէր չէհիրէ տիկէր քիլիսէյէ. օ քի կէօյտէ եաղըլը օլան իլք էվլատլարըն տըր. դայտ օլունտու, վէ պու տէպտէպէլերի թէրք էտէրէք մէշհուր մէյլիքլէր մէճլիսինէ խթիպտալ օլտու. . . Καὶ ὅε διηγεκῶς οἱ παρόντες ὁρῶειν (τὸν Βασιλεα Θεόν) ὡς αὐτοὺς ἴδειν δυνατόν: καὶ παρόντα καὶ τῆς ἰδέας δεῖσθαι λαμπρότητι κοσμούντα φυνιόντας σπαντας » (Հ-դ. Ա. 494.) « Օրատա տուրանլար տայիմա (Ալլահ փատիշահը) նէ կէօնէ ինու կէօրմէք ճայիզ իսէ, տէյիլ եալըզ հուզուրատա, իլլա քէնտի էնթիշամը չաֆիզը իլէ ումում հիյէթի էվլատլարը չամանտըրը կէօրիւրէր։ Գէզալիք բուսիտարը Տօնացոյցունտա դիզիլէր Ալլահըն հուզուրունտա տուրուշյօրլար տէյի եաղըյօր։ Ա. Բասիլին հաղդրնտա չէօյլէ եաղար. « Նա աղիմ Բարսեղ, քի Ա. Հոգութիւն հուզուրունտա տուրուշյօրսուն » Βασίλειος ὁπφα, [illegible] Ποιάδι։ Տէֆա Ա. Սեփերիանոս (Ս-ա- ՝Ի ը-ը-ը-Ն- Գէ-դ-է) [illegible] էյի խրրարդա սէօյլէյօր։ « Նա քրիսթիյան, Նէ խթէյօրսուն, քի ճէննէթինտէ զիրը էտէսին։ Սէն ուղաղընը խթէյօրսուն. պէն [illegible] սի էտէճէյիմ. սէն խանընը կէճիրտիրմէտին. պէն ուսնրատան [illegible] յէթի էթմէյէճէյիմ, անճաղ պու կիւն պէնիմ իլէ ճէննէթտէ պ[illegible] նաճաղսըն։

ՁԾԴ». Պունարկիպի տահա չօղ, կէրէք հայրապետլերի, [illegible] կէրէք քիլիսէտէ եէվմիյէ, վէ պախուսուս էօլիւլէր իլին թէ[illegible] լունան տուտարրնտա շէրաաթըն իլի օլտուղունու, վէ [illegible] բաաթըն պիր ատէմին վէֆաթը ադիպինտէ օլտուղունու թ[illegible] վէ թագրիր էտէրլեր։ Վէ պիրիմ պու պատատ, պու դ[illegible] ղաթլար կէթիրտիյիմիզտէն սոյիս չիւնքի կէրէք Էրմէնի վէ [illegible] ըլք Բուում քիլիսէսինին չիմտիքի վագիթտէ պաղը եանընը [illegible] կանլարը մախսուսէն, վէ միւնֆէրիտէն օլան շէրաաթը [illegible] տէրլեր. վէ պու թալիմաթ պու իլի քիլիսէլերտէ կիտերէք [illegible] ումում իթիդատ սիյաղընա կէչմիշ տիր. եանի ասն շէրաաթա [illegible] տար սալինէր, վէ կիւնահքեարլար պիրա ճէղա, վէ պիրա [illegible] փաթ, եախատ ազիզլէր ասն շէրաաթա դատար սէատել [illegible]

մուվաֆֆաղ օլմաղլար. Նէ տէ կիւնահքեարլար միւճաղաթ կէօրիւրլէր. վէ պէօյլէ մուալլաղ պիր հալտէ սան չէրաաթ կիւնիւնէ տէկին տուրաճաղ սրրլար տէյի իթիդատ էտէրլեր։ Պու իսէ կէրէք հայրապետլերին, վէ կէրէք եէվմիյէ իճրա օլունան տուտարրն մանասընա սապան տապանա դրտա տրր։ (մանամիրք) « Թեզ միշտ մերն ծանիր քուն մանու եկեալ քունոզ դատատոր Տէր ողորմա »։ Նասրլ քի ամիտ եաղանճաղլարընդրդան տախի պէյան օլանճաղ տրր։ Նէլէլիմ ումում չէրաաթա։

ՁԾԵ։ Ումում չէրաաթա ապիզ քիթապլար բապպին կիւնիւ խամինի վէրիրլէր։ (Մ-դ. ԻԴ. 36.) « Ամմա օլ կիւնիւ, վէ օր ոսանթր հիչ պիր քիմսէ պիլմէզ. նէ կէօյլերին մէլայիքլէրի, նէ տէ օղուլ, անճաղ պիր փէտէր. . . վէ նասրլ քի Նոյուն կիւնէրինտէ, քէզալիք ինսան օղլունուն կէլիշի էօյլէ օլանճաղ »։ (Բ. Կ-դ. Ն. 10.) « Զիրա պիզ հէվիմիզ Գրիստոսուն տիվանընա չըգմայա պօրճլուլուզ. քի հէր քէս էվվէլինտէն կէրէք էյի կէրէք քէօթիւ քէնտի թէնի իլէ հէր նէ իչլէտի իսէ ալտրն »։ (Մ-դ. ԻԴ. 27.) « Զիրա նասրլ քի չիմտիք կիւն տոզուտան չըգըպ կիւն պաթըսընա գատար կէօրիւնիւրսէ, ինսան էվլատընրն տախի կէլիշի էօյլէ օլանճաղ տրր. գիրա լէչ նէրտէ իսէ, գարիպլար օրայա թօփլանանճաղլար »։ Ինչէ պու ատանէն Գրիստոսուն կէլիշի. չօղ (Դ-ի. ԺԲ. 40.) տէ քի կէլիշի կիպի տէյիլ, եախատ (Մ-դ. ԺԳ. 35.) տէքի նադ օլան կէլիշ տէյիլ, քի չէրիաթը մախսուսէյէ տիր։

ՁԾԶ. Ինչու չէրիաթտա ինսանլարընն էթտիյի խապասաթլարը Ալլահ կէօրէճէք տիր տէյի, վէ չէրաաթլարընը օնա կէօրէ քէսէճէք տիր տէյի պիլմէմէյի. պու էն եաղնըշ պիր զիւրում օլուր. եա Ալլահ զաթէն հէր քէսին վէֆաթընտան էվվէլ հէր քէսին կիւնանընը կէօրմէյիշ, վէ սիճիլինի զաթէն քէսմէյ տիր։ (Ս-ղ. Թ. 18.) « Կիւնահքարլար պէ թէքրար ճէհէննէմ տէօնճէճքլէր »։ Գունանան չուրաար աղնաչըլըր քի անճաղ պու օսն չէրաաթտա, Ալլահ ատալէթ հաքիմի Գրիստոս, կիւնահքեարլարը սօղ թարաֆընա վէ ազիզլերի սաղընա ալըպ, կիւնահքեարլարը մէքրուհ կիւնահլարընը պիրթիւն ազիզլէրէ պէյան վէ ըլսմէն իլան էտէճէք. վէ պունունլա պէրաբալէր օնլարրն էթտիքլերի նամքէօրիւքլերի եիւզլերինէ վուրտուղունտա, ինսանլարընն ատալէթինի, վէ հէր քէսէ վէրտիյի ճէզասը վէ ճէհէննէմ ադէնտի ատալէթինի, վէ հէր քէսէ վէրտիյի ճէզասը վէ ճէհէննէմ ադէնտի ատալէթինի իլզերէ իճրա էթմէյ օլտուղունու ալէմէ իլան թէչինի հաղդանիյէթ իլզերէ իճրա էթմէյ օլտուղունու ալէմէ իլան ու պէյան էտէճէք տիր։ Վէ ատաղնտա տուրան ազիզլերէ, կիւնահքարլարընը դաղատաթլարընը, վէ ճէզասընը. քէզա հէր պիր ազիզին ֆագիլիթլերինի, չերեֆլերինի արթըրմաղ իչին, պէյան էտէճէք տիր։ Հաքտա ազիզլերին քեաֆֆէսի օլ կիւնտէ պիրէր հաքիմ օլատիր։ Հաքտա ազիզլերին քեաֆֆէսի օլ կիւնտէ պիրէր հաքիմ օլատիր։ Միւնաֆիզլարընը էթտիի խապասաթլարը ճէհէննէմ աթէշինէ փէրտաղ. միւնաֆիզլարընը էթտիի խապասաթլարը ճէհէննէմ աթէշինէ փէրտաղ տրր. եա բապպ հաղդանիյէթինի, վէ ատալէթինի պու մէքթուբլարդ տրր.

բանիկը իւղերին իմրա լէթ տէյի , Ալլահէն համընտա չէրվանը օլա-
ճադ տըրլար (Ս-յոհ. Զ. 10.) Եւ-քսէք սէտա իլէ տէր խոսկէր , եա ա-
դիզ (Ալլահ) նիչէյէտէք դանըմըզըն ինթիդամընը ալմադըն » ։ Օլ
վադրթ ստալէթ սահիպի Ալլահ , բասպիսի կէօսթէրմէսին , քէմսէր
էօրթ վէ չիտտէթ իլէ , Եւ-ուլինտէն վէ կէօզլէրինտէն ատալէթ վէ
հրա աթէչլերինի սալարադ , պիւթիւն ադիզլէր վէ մէլայիքլեր մա-
յէթինտէ օլարադ վէ ատէշ փիւսկիւրիւր Եւ-ուլինիւ կիւնահքեարլարա
չէվիրիպ , էպէտիլ ապատ սէֆալէթ , էդիյէթ , իսրէնճէ , ա-
թէշ , ճէհէննէմ վէ մահրումիյէթ դարարընը երլտրրըմ կիպի ծնլա-
րըն իւղերինէ օգուլաճադ ։ « Երթմեր յինէն անիդեալը » կիտին պէն-
ուէն այրըլըն եամ յանէթլէնմիշ հանլար , էպէտի ատէշէ տիւշիւ
դարդ օլուն , օ քի չէյթանա վէ մէլայիքլերինէ հազրլանմը։ տրտ
տէյէճէք ։ Ամեն Ալլահ , ամեն Ալլահ ։ Նէ ֆիզանլեր , Նէ պադրը-
մալար , Նէ ահլար , Նէ վայլար , հէր քէս պիր պիրինէ կէչէճէք տիր ։
ճէհէննէմ եարըլաճադ ։ վէ իւսթ իւսթէ ատէշ ատօլու պիր խէնտէկէ
տիւշէճէք եուվարլանաճադ տըրլար ։ ։ ։ քիւֆիւր , յանէթ , պադա
ադրանա , ատնաին ատպէտիմ , ադրու պադաբընա , ատն ադրաուն ատպէ-
պիմ , անա էվլատընա , վէ զրզը անասընա ադրայըշ , սրզլասրշամ
տիչէր գրճըրտաթմասընտան պիր պիրինի փարաբամայա թուրթուն-
ճադ տըրլար ։ վէ օնտա էպէտիլ ապատ նէ իւմիտ վար նէ խէյրա ։

ՋԾԷ ։ Մուսախիսարէն , միւսանիգամ զալուտան Քրիստոսի վերջին
դատաստան , օր յետին եւն. քրիսէնէրին , վէ ադիզ քրիթապրն իսթի-
մալ էթտիյի լիսանսան տախի փէք ալա անլաչըլըր քի « Ոորում մա-
մու ոչ կարծիրդէր դայ որդի մարդոյ » ։ (Ղ-ուկ. ԺԲ. 40.) « Հանկը
սատթտա ինսան էվլատընը կէչմէսինի պիլմէզսինիզ » ։ Եանի էօրիւ-
տէն սօնրա չէրսաթը մահիսուսէյի Քրիստոս հէր քէս իլէ քէնտի ա-
մէլինէ կէօրէ քէսէճէք , սօն չէրսաթ իլէ չէրսաթա տէլալէթ տիր ։
սօն կիւն իլէ կիւնէ տէլալէթ տիր ։ բաճանա պու տօղրու տիր ։
Քէղալիք իլէ չէրսաթ սօն չէրսաթա տէլիլ տիր ։ Կամ ողիկ ամ-
եէվմիյէ , ադիզլէր սօն չէրսաթտա նէ կէօնէ Քրիստոս իլէ ինսան-
յարին չէրսաթընը քէսէճէք տիրլէր ։ Դաւիթ մարդարէնին ձեթ, ադ-
մասունու օգուր ։ (Տես ՊՀԶ.) ։

ՊԱՊԸ ԾԱՆԻ

ՃԷՀԷՆՆԷՄ ԻՒԶԷՐԻՆԷ

ՋԾԸ ։ ՃԷՀԷՆՆԷՄԻ ԼՒՆԸԼԱՐ Է-ԷՆԻՆԷ ԵՐԻՆԷ ՕՆԼԱՐ ՏՐԸ ։ ՔԻ ՉԷՐ-
ԹԱ ՎԷ Է-ՕՐԻՒԼԵՐԻՆ ՂԸՅԱՄԷԹԻՆԷ ԻՆԱՆՄԱՂԼԱՐ , ԵԱԽՈՍ
ԵԱՆԻ ՓԻՔԻՐ ԻԼԷ ԻՆԱՆԸՊ ՓԻՐԻԼԷՆ ԻՆԱԴ Է-ՏԷՆ ՁԱՁԻԼԷՐ

տէ պուլունմադըլար , նասըլ քի չէրսաթլար իւզերինէ իֆսատ էթտիք ։

ՋԾԹ ։ Ագայիտի տինիսէմիզին պիր մատտէյի մալիումէսի , ճէհէն-
նէմին պիր մահալի մախսուսի օլտուղու տուր , վէ մէքրուհ , վէ նա-
մադպուլ պիր մահալ օլտուղունու պիլտիրմէք իչին աչադը պիր մա-
հէլ տիր տէյի թէսմիյէ օլունուր ։ Ինվէյա ճէհէննէմին օլտուղունու ,
սանիյէն ճէհէննէմին ճէղալէրինի , վէ տիւրլիւլերինի եազարը ։

ՋԿ ։ Եվվել- ճէհէննէմին պիր էզիյէթ մահալի օլտուղունու
(Մ-որ. ԻԲ. 13.) փասիլահ քէնտի տավէթինէ լայըզ էլպէսէ կիյին-
մէյէն քիմսէյէ տէյօր ։ « Օլ վադրթ փասիլահ քէնտի էթպասլարընա
տէր ։ պունուն ապադլարընը , վէ էլլերինի պադայրն , վէ պունու տը-
չարը դարանլըդա չէզարը ։ օրատա ֆիզան վէ տիչէր զըճրտաթ-
մասը օլաճադ » ։ Պուրատա ճէհէննէմի Քրիստոս տըչարը դարանլըդ
պիր մահէլ թէսմիյէ էտիյօր ։ տըչարը ։ Չունքի Ալլահէն տիվանը-
տան վէ հուզուրունտան կիւնահքեարլար մահրում օլաճադ ։ զարան-
լըկ ։ Չունքի հէր էյիքտէն մահրում օլաճադ տըրլար ։ Քէզալիք (Իե.
41.) « Օլ վադրթ սօլ թարաֆընտաքիլէրէ սէօյլէյէճէք ։ Եա լանէթ-
լէնմիշլեր ։ կիտին էպէտիլիք աթէչինէ ։ օ քի չէյթանա , վէ օնուն
մէլայիքլերինէ հազրլանմը տըր » ։ (46.) « Վէ օնլար էպէտի խա-
կենճէլէրէ կիտէճէք տիրլեր ։ վէ սալինլեր էպէտի էօմիւրէ » (Ղ-ուկ.
ԺԶ. 22. 23.) « Վէ ղէնկին էօլտու վէ կէօմիւլտու , վէ ճէհէննէմտէ
էզիյէթլերին իչինտէ իրէն կէօզլերինի գալդրրտը ։ Աբրահամը ուզագ-
տան վէ Ղազարոսու օնուն գուճաղընտա բահաթլանմըշ կէօրտու » ։
(Մ-որ. ԺԱ. 23.) « ՃԷՀԷՆՆԷՄ զատար էնէճէքսին » ։

ՋԿԱ ։ Սանիյէն ճէհէննէմին ադապլարընը պիրի , Ալլահէն ճէ-
սալինտէն մահրումիյէթ ճէղասը տըր ։ օ քի տըչարը դարանլըդ տէ-
նիր ։ (Մ-որ. ԻԲ. 13.) « Պունու տըչարը դարանլըդա չէզարը » տէ-
մի Ալլահ էմր էտէճէք ։ վէ պու ճէզա էն պէօյուք ճէզա տըր , չիւն-
քի ինսանընն ճանընա Ալլահտան էօյլէ պիր աչդ վէ արդու վերիլմիշ
տիր քի , տայիմա էպէտի սատտէթէ քէնտիսինի աթար ։ իչդու աչ-
դին վէ պու արդունուն իքմալինէ կիւնահլար պադ վէ էնկէլ օլաճադ
տըրլար ։ ինսան քէնտի սատտէթինէ աթըլաճադ , վէ կիւնահը օնու
դէնճիրլեր իչինէ ալմըշ ադադամըշ կիպի , օնու մէն էտէճէք , պիր
չուղու անասընն գուճաղընտան զօրաքի ալմադ կիպի ։ Սէվմիյին
պիր քիչիի տիւշմէնլեր զոր իլէ սէնին էլինտէն ալտըդը կիպի , պիր
օնաղ ալէվինի ։ քի եօգարը չէզար , իւօթիւնիւ թէմամէն պիր էօր-
թի իլէ գարաթմադ կիպի ։ Ճանըմըզըն արզիսիւնիւն , վէ աչդընն
Ալլահտան մէն էտիլմէսի էն պէօյուք մահրումիյէթ ճէղասը թէս-
ուիյէ օլունմուշ տուր ։ « Հանէք ղդա 'ի խաւարն արտաքին » (Տես
Գ-ալատ. ԷԼԷ-էֆ-յոՐՅՈ ՄԽԱ.) ։

ՋԿԲ ։ Սալիսէն ճէհէննէմ էզալարընը տիկէր պաչլըճասը աթէչ
տիր ։ Ս. Թոմմաս Ակուտարանա պագարադ (Մ-որ. ԺԳ. 42.) « Արկ-

ցէ զնոսա 'ի հնոց հրոյն , ոնլարը աթէշ քիւլհանընա աթաճագ » ։ (Իե։ 41։) « եա լանէթլենմէշ քիմսէլեր պէնտէն այրըլըն էպէտի ա-թէշէ » (Ցայտ։ ԻԱ։ 8։) « Ոնլարըն հիսսէսի աթէշ , վէ քիւքիւրթ իւէ թութուշան կէօլիւն իշինտէ օլաճագ » ։ (Մատթ։ Դ։ 12։) « Կիւնահ-քեարլարը Ալլահ սէօնմէդ աթէշ իւէ եաղաճագ » ։ (Ե։ 22։) « Ո քի դարընտաշընա ահմադ տէրսէ , ճէհէննէմ աթէշինէ լայրդ օլուր » ։ (ԺԸ։ 8։) « Վէ էպէտի աթէշէ 'տիւշմէք » ։ (Մատթ։ Թ։ 43։ 47։) « Էպէտի աթէշէ կիրմէք » ։ (42։) « Երթալ 'ի ղէհէն , 'ի հուրն անշէջ » ։ » (43։) « Ուր որդն ոչ մեռանի , եւ հուրն ոչ շիջանի . ոնլարըն քի նէ գուրտու էօլիւր , վէ նէ աթէշի սէօնէր » ։ (Բ։ Թէս։ Ա։ 8։) « Ոնլարտան քի , Ալլահը թանըմազլար , աթէշ ալէվիյէ ինթիգամ ալմազ » ճայիզ տիր ։

ՉԿԳ . Բապիէն տուլդու ճէզասը , կէօղէր գարանլըգ իւէ , վէ տէհլէթլի կէօրիւշլեր իւէ , Գուլաքլար ահ ու վահ , վէ ֆիղանլար իւէ . . . . Գուրուն մէքրուհ գօղուլար իւէ , վէ վիճուա տախիլէն , վէ խարիճէն աթէշլեր , վէ ալէվլեր իշինտէ թութուշմուշ օլաճագ տըրլար ։ (Սաղ։ ԼԵ։ Ն։ 14Զ։ 24։) գուրտլար վէ ճանավարլար ի-սիրլերի տախի ճէհէննէմտէ զիքր օլուշօրլար ։

ՉԿԴ . Հէմ պու ճէզալար պագի , վէ էպէտի տիրլեր , զիրա Նէ գուրտու էօլիւր , վէ նէ աթէշի սէօնէր ։ « Վէ էպէտի աթէշէ ա-թըլաճագ տըրլար » տէյի եաղըյօր ։ Հէմ հէր քէսին կիւնահլարընը չօգլուղունա աղրլըղընա կէօրէ տէ , ճէզասը չօգ , վէ աղրը օլաճագ տըր . իքիսինին տէ ճէզասը էպէտի տիր , զիրա ճէհէննէմտէ գայրա-խէլաս օլամազ , վէ արթըգ սօն փիւշմանլըգ իւէ ֆայտէմէնտ ալ-մազ , վէ աֆլըգ ալամազլար . զիրա Ալլահը մէրհամէթի իւգլերինէ հել-լիմիտլերի քէսիլմիշ ։ (Բ։ Թիմ։ Ե։ 10։) « Քրիստոսուն տիվանընա հէ-վիմիզին իշհար օլմասը կէրէք տիր , քի հէր քէս քէնտի թէշ-ի իւէ էվվելինտէն իշլէտիյինի , կէրէք էյի , կէրէք քէօթիւ ալաբն » ։ (Մատթ։ Ր։ 6։) « Ո քի հէր քէսին ամէլինէ կէօրէ էտա էտէճէք » ։ (Մատթ։ ԺԶ։ 27։ Գործ։ ԺԷ։ 31։ Ես։) ։ Տէմէք քի , պիր մահու չափ կիւնահ-ճէզասը պիր տէրէճէ , իքի կիւնահը , իքի տէրէճէտ , պին կիւնա-հին ճէզասը պին տէրէճէ աղրը տըր ։ Քէղալիք աղիզլերին մի-քա-ֆաթը , ֆաղիլէթին չօղլուղունա , վէ պէօյիքլիւյունէ մանուս տուր ։ Գու տա հաղդանլէթին իգթիզասընտան աղր ։

ՉԿԵ . Գուրատա վաֆթիզ օլմազտան չօճուղլար վէֆաթ էտէր-սէլեր , նէրէյէ կիտէրլեր տէյի միչրլուաթ իւզերինէ հասպէլ . հնա-սէյլերիզ ։ Զիւնքի էվայիլտէ Վինքէնտիոս Վիղթօր , վէ շ. մանի ըր-թէսթանլար իտտաա էտէրլեր քի , չօճուղլարա Ալլահն կիւնահը կէյմէտի , եախսա հիչ օլմազտա , քրիսթիյանլարըն վաֆթիզ սիզ էմ-լատլարը սէլամէթ պուլուրլար ։ Լաքին կաթոլիկէ քիլիսէ , ո չօճուղ-լար , քի Քրիստոստան սոնրա վաֆթիզ օլմատան վէֆաթ չէտերլեր ։

ճուրթլագ Ալլահն եիւգիւնտէն մահրում գալըրլար տէյի էօյրէտիր , վէ Գէլլարմինուսուն եաղարզընա կէօրէ , վէ ազիզ քիթապա պագար-սագ (Յովհ։ Բ։ 5։) « Հէր քիմ քի թէքրար սուտան վէ բուհտան տօղ-մազտա , Ալլահն փատիշահլըղընա կիրէմէզ » ։ Հէր մահացու կիւնահ ատէմի ճէհէննէթտէն մահրում էտէր . մատէմ Ադամին պիտայէթ կիւնահը մահացու եանի էօլտիւրիւճիւ կիւնահ տըր , տէմէք քի , հէր քիմսէ ո կիւնահ պուլունուրսա , օլ քիմսէ Ալլահն փատիշահլըղընա կիրէմէզ ։ Գու պէտիրի տիր ։ Վէ էֆէնտիմիզին պիր գարարը գաթիսի տիր ։

ՉԿԶ . Գազըլարը վաֆթիզսիզ չօճուղլարըն թապիի պիր սաատէ-թի օլմալը տէյի իտտայա գէյամ էթտիլեր ։ Գունլարը Ս։ Օգոստի-նոս ճէրհ էտէր . (Գիլ։ Ա։ 3։ Գլ։ Թ։) քի Քրիստոսուն սաղընա , վէ սօլունտան մատէ տիկէր իւշիւնճիւ պիր մէվզի Քրիստոս աւետարանտա կէօսթէրմէտի . սաղտա պուլունանլար ճէհէննէթլիք , վէ սօլտա պուլունանլար ճէհէննէմիք տիրլեր . լաքին պու պէօյլէ իսէ տէ , ճէհէննէմիքլերին պէյնլերինտէ չօգ պէօյիք ֆէրգլեր վար էօյլէ քի , չօճուղլարըն ազալար ճէզալերի եօգ տուր . վէ նասրլ քի Ս։ Թովմաս եազար . (Գ։ Մ։ Վ.Յ։ Ա։ 3։ Դ։ Ա։ 2։) չօճուղլար ա-զա ճէզասընը չէքմէզլեր . չիւնքի պու ճէզա չախսէն , վէ զաթէն ա-գրլ պալիզ օլուպ , ազալարըլա իշլէնէն կիւնահլարա թէրթիպ , վէ թէնսիպ գըլընմըշլար . ոնլարը քի վաֆթիզսիզ չօճուղլարըն հիչ պի-րիսի էսմրիւնտէ իշլէյէմէտի . վազա Ալլահն եիւգիւնտէն մահրում տուրլար . աթէշ , վէ սայիր ճէզալարըն հիչ պիրիսինէ կիրիֆթար օլ-մազլար ։

ՉԿԸ . Շուրասընը տա պիլմէյի քի Ս։ Թովմասըն (Բ։ [illegible] ԼԳ։ Վ.Յ։ Բ։ 3։ Բ։) « Ակզընական կիւնահ իւէ վէֆաթ էտէն չօճուղլարըն ճանլարը վազա ուսմամի սուրէթտէ , վէ ալէսէվի-մէ սաատէթին ֆէրգինտէ իսէլեր տէ , մախսուս սուրէթտէ օնու պիլ-մէզլեր . պունուն իշին օնու դայպ էթտիքլերինէ աճը տուլմազլար » ։ Հաֆտա թապիի պիր իսթիրահաթ իշինտէ դալըրլար . վէ Ս։ Օգոստի-նոս , Ռեյակեանլարըն եանլըշ թալիմաթընը ճէրհ էթմէք իշին չօճուգ-լարըն հաղգընտա էօյլէ շիտտէթլի պիր լիսան իսթիմալ էթտի . չիւն-քի Վինքէնտիոս Վիղթօր , վէ Ռեյակեանլար չօճուգ վաֆթիզսիզ տա-իր սէլամէթ պուլապիլիր տէրիտիլեր ։ Գու եանլըշ տըր . վազա Քր-իստոս չօճուղլար իշին տախի գան տէօքտիւ , պունուն իշին սահի-հէն Ալլահ իսթէր չօճուգլարըն սէլամէթինի , վէ քեաֆի օլան վասէ-թալարը սէլամէթլերի իշին դուլանրը , լաքին վաֆթիզսիզ վէֆաթ Լուսէնտէր Ալլահտան մահրում գալըրլար ։

ՉԿԸ . Ինչու չօճուգլարըն ճէհէննէմինէ ալէսէվիյէ Լիմպոս (ՆԺՌ.) վէ Աւետարանտա Աբրահամին դուճաղը իսմի վերիլիր . քի ճէֆասըզ տիր մահէլ տիր . ճէֆա օլմասըգ եէրտէ թապիի պիր իսթիրահաթտա-լար իշթէ պունլար տա օնուն իւէ տուրուր , վէ իգթիֆա էտէրլեր ։

լեթլու. Գաթրրնեան Յովսէփ վարդապետին սէօզիւնիւ պիզ տախլ տէրիզ. ենտա պիր պէյիս եօղ. (Հիմնական դրդ. էջ. 85.) « Մեզի անտարբեր բան մըն է »։ Լաթին Էջմիածնական քիլիսէսինին պու կիւնքի կիւն գապուլ էթտիյի մաքրարան, պիզիմ գապուլ էթտիլիմիզ քաւարանըն եարբսը տըր տէմէսի, պիզնէ գապուլ օյունմազ. Չիւնքի Գրիգոր Տաթեւացի Էջմիածնական Հայոց քրիսէսինին Աստուածաբանը, վէ Ս. Հայրապետի։ (Լէ. հ-բ-ոն. ԺԱ.) կայանք հոգւոց, պահպանա չէօյլէ եազար։ « Վարդապետք եկեղեցւոյ (այն է Էջմիածնական եկեղեցւոյ) զկայանս հոգւոցն յերիս փոփոխմունս դիտեն։ այսինքն, նախ քան զՔրիստոս, եւ յետ Քրիստոսի. եւ յետ դատաստանին. զի նախ քան զՔրիստոս առ հասարակ 'ի դժոխս, բայց յետ Քրիստոսի առ հասարակ 'ի կայանս հոգւոցն, եւ երրորդն 'ի կատարածի, յորժամ ըաժանեն օրհնեալքն եւ այծիքն նոցա։ Իսկ այժմ ուր են կայանք հոգւոցն։ Պատասխանի, այլք այլ ինչ ասեն. ազգն Ֆրանգայ ասեն զչարայ հոգիսն 'ի դժոխս իջնալ, եւ զբարեացն յերկինս երթալ. եւ որք միջակ են եւ նոքա 'ի քաւարանին մաքրին եւ յերկինս երանեն. իսկ մեր վարդապետք, յերկինս եւ 'ի ներքոյ երկնից ասեն եւն։ Այլ եւ ոմանք 'ի մէնջ. որպէս վարդապետն Վարդան. եւ այլք ասեն զոլ 'ի միում տեղւոջ զամենայն հոգիս . . . ոմն լի անմահութեամբ եւ խնդութեամբ, եւ ոմն լի դառնութեամբ եւ յուսահատութեամբ »։ Պու կարծիքլէրէ ըրիզա վերիյօր Տաթեւացի. « Ընդունելի են, եւ սակաւ դանաղանեն »։ Պիր սիւալ տանա « Ապա որպէս մին կայանք հոգւոցն։ Պատասխան 'ի մի ասացին զոլ խօրանս, 'ի ներքոյ երկնից, զարդարս եւ զմնղաւորս, որք դատաստանաւն որոշեն» (այսինքն վերջին դատաստանաւ)։ « Դարձեալ մի ասի կայանք երկուսն. զի մի է ակնկալութիւն, զի արդարքն ակն ունին պսակաց, եւ մեղաւորքն տանջանաց եւն. եւն. »։

Զէգ. Տաթեւացինին, Որոտնեցինին, վէ Մովսէս Տաթեւացինին քի իւչիւ տէ Էջմիածնական քիլիսէնին Ս. Հայրապետէրի ատտ օրուլ. վէ եէվմիյէ պատարաղտա իսիմէրի իրթիրամը ֆայիզէ իւնուլօրլար. վէ եէվմիյէ պատարաղտա ասըլ իթիգատլարը պու տուր. վէ լէ ղիրր ու թէնպիհ օյունուլօր ասըլ իթիգատլարը պու տուր. վէ Էջմիածնական դաւանութիւնունա էսաս (հիմն) իթթիխաղ օյունմուշ Էջմիածնական դաւանութիւնունա էսաս (հիմն) իթթիխաղ օյունմուշ տուրլար։ Ամմա 1747 տէրի Քրիստոնէական ուսանելի, թալիմաթընը տուրլար։ Ամմա 1747 տէրի Քրիստոնէական ուսանելի, թալիմաթընը Տաթեւացիյէ մուվաֆրդ էօյրէտիր իմիշ։ Չիմնի տէ հանդիսարան նամ Տաթեւացիյէ մուվաֆրդ էօյրէտիր իմիշ։ Չիմնի տէ հանդիսարան նամ ինթապրն միւէլլիֆի. եանի Էջմիածին քիլիսէսինին ըլյիսի էքրէմի ինթապրն միւէլլիֆի. եանի Էջմիածին քիլիսէսինին ըլյիսի էքրէմի Ըսպրը կաթողիկէ քիլիսէնին թալիմաթընա մուվաֆրդ սուրէթտէ Ըսպրը կաթողիկէ քիլիսէնին թալիմաթընա մուվաֆրդ սուրէթտէ պիր թալիմաթ եազմըշ. պունտան պէօյլէ տիկէր պիրիսի էվվէլքի իպ

« Զօճուղլար օգղբնական կիւնահ իշինտէ վէֆաթ էտերէք տէր։ Ս. Թուվմա, էվվէթ Ալլահտան տայիմա այրըլմըլար ամմա օլ էհթիշամըն դայպ օլունմասը խուսուսսունտա քի պիլմէղլէր, տէյիլ քի Թապիի էյիլիքլէրէ վասըլ օլմադ խուսուսունտա օնու քի պիլիրլէր »։

Զկթ. Իշպու վաֆթիղսիզ չօճուղլարըն ճէննէթէ կիրէմէզ օլտուղլարը մատտէսի տին պաղը տըր. լաքին հայրապետլէրին վէ Աստուածաբանլարըն տիկէր տէտիքլէրի, եանի քիմիսի, չօճուղլար ճէֆա չեքէրլէր տէր. քիմի տէ ճէֆա չէքմէտիքտէն մատէ, Թապիի պիր խթիրահաթ վէ Թապիի պիր տէ սատատէթ իշինտէ տուրահաճաղլար։ տէր։ Պիզիմ տախի « Ո՞վ գիտայ զմիտս Տեառն, բասլարն էսրարընը քիմ պիլէպիլտի » տէմէքտէն պաշգա չարէմիզ եօղ։ Գօր լիմպոսուն խսպաթլարընտան պաղըլարընը եազալըմ։ (Եզեկ. Դ. 9.) « Ամտի պու յրդտը (տէտիկի) նէ տիր, իլլա քի էվվէլա ներին աշաղըքի մահալինէ էնտի »։ (Ա. Պետր. Գ. 19.) « Մահպէստէ օլան բուհարա կիտիսլ, վաղ էթտի »։

Զշ. Բրօթէսթանլար Ադամին կիւնահը քէնտի դիւրրիկէթինէ սիրայէթ էթմէտի տէրլէր. Գաղաթ Ադամ կիւնահ իշլէմէսիլէ ինսան գաիտէսինի էօյլէ իիլալ էթտի քի, ինսան էյլիկէ էօլտիւ։ վէ պիր եալընրդ Գրիստոսուն իմանը թէքրար տիրիլմէսինէ սէպէպի քնաֆի վէ վաֆի օլասիլտի, չէօյլէ քի օնուն յութ ֆու պիղէ մանէն նան վէրիր։ Վէ Ալլահա եալամայա պաշլարըդ. Քըպդը պիր չօճուղունասը դուճաղընտա կէզսիրտիլի կիպի։ Լաքին պունլարա գարշը պիզ տէրիզ։ Ադամին կիւնահը. Ադամ կիպի պիլէրէք իշլէմէյէն չօճուղլարա պիլէ սիրայէթ էթտի։ (Հռովմ. Ե. 12.) « Զիրա նասըլ քի պիր ատէմտէն կիւնահ տիւննայա կիրտի, վէ օ կիւնահտան էօլիւմ. վէ պէօյլէ ճէմի ատէմիերէ էօլիւմ եայըլտը, օնուն իլէ (Ադամ իլէ) հէրպի կիւնահ իշլէտիլէր»։ (14) « Եպիսի Ադամ կիպի կիւնահ իշլէմէյէնլերին իւզէրինէ հիւքմ էթտի »։ Վէ նասըլ քի պիր Գրիստոսուն լութֆու իլէ ինսան սէյամէթ պուլտու իսէ, քէզա Ադամին կիւնահը իսէ հէմի ինսանլար սէլամէթինի դայպ էթտի։ (18)։

ՊԱՊԸ ՍԱՆԴԻ

ԳԱՒԱՌԱՆ ԻՆԶԷՐԻՆԷ

Զշա. Ճէհէննէմէ, վէ չէրասաթլարա դարշը կիտէղլէր Գաւառ-նա տախի դարշը կիտէրլէր, չիւնքի պունլար նէք տիկէրիլ մերբ պուԹ տուրլար։ Կիւն իլքինտի տիր տէրսէն, տէմէք քի օլ կիւնինն տօղուշու զաթէն օլմուշ, վէ պաթմասը էմրի Թապիի տիր։ գ-տա հաքէզա, վերջին դատաստան առաջին դատաստանը չարդի տիր։

Զշր. Էջմիածնական Հայոց քիլիսէսի, վադաա Գաւառան Գաղ-թինի դասլու էթմէղ, լաքին մաքրարանիր Թանէլին եարը։

էթմէլի · զիրա պու պիր մէհէնք թաչը օլուսլ պունա մուվաֆֆաղիյէթտէ պուլունան Քրիստոնէական թահսին օլուր · վէ մուղայիրինա պուլունան թէրքին վէ ըէտտո (դատապարտել) օլուր · Հանկը Հայոց սինօթը, 1747տէ չըղան Քրիստոնէականքն եանլըշ թալիմաթը ալանէն դատապարտել էթտի · Հանկը սինօթ Գրիգոր Որոսանեցիի, վէ Մովսէսին, էն եանլըշ վարդապետութիւնունու ճէրն, վէ ըէտտ էթտի · վէ էկէրչի ըէտտ էթմիշ իսկ էօյլէ եանլըշ թալիմաթլար եաղան վարդապետլէրի ազիզլէրին սիլքինտէն նէ վաղրթ իխրաճ էթմիշ, նէ զագրթ պատարագտա իսիմլէրի անըլմասըն տէյի պիր գարար գըլմըշ · Պու պաչղա չէյէ պէնղէմէզ, հիւնահտան գաչտըմտէյի, երինէկիւնահ վասէթալարընը էլտէն պըրաղմամայա պէնղէր. պու ուչամազ. «Որարին յամբողջ պատճառէն, չարն յինչ եւ իցէ պակաւութենէ». էյիլիր հէրճիհէթտէն, վէ քէօթիւլիւք պիր ճիհէթտէն վուզու պուլուր տէմիշ ալիմլէր ·

ՋՀԴ · Պիրտէ Հայոց քիլիսէսինին, Ներսէս Շնորհալիյէ գատար եաբրլան չարականլարընը, ժամագիրքին, պատարագամատոյցուն, եւն. տուալարը պաչգա · վէ օնտան սօնրաքիլէր, վէ չիմտիքի Հայոց դաւանութիւնու, իլլա Ֆլօրէնթին սինօթունտան սօնրա ֆիքրի վէ մագսէտի պաչգա · օնլարըն մանասընա նիյէթինէ, վէ իդթիղասընա պաղրլըրսա, իմրա օլունան պիլ ճիւմլէ տուալար պիր գաչ վարդապետլէրին պաղը քիթապլարընը տէր Թարաֆ էտէրսէք, կաթողիկէ վարդապետութիւնու Թաստիգ էտէրլէր · օնտան սօնրա չու կաթողիկոսուն, չու պատրիարքըն, չու վարդապետին, վէ չու վարժապետին եաբտըղը Քրիստոնէականլարա վէ դաւանութիւնա պաղարսադ, էվվէլքիլէրինէ ղըտտ օլտուղունտան, էյնէ էմ ֆի էլ հադիդէ էնիմանական քիլիսէսինին ասըլ դաւանութիւնու, վէ տին դանունու, վ պամտէսի, վէ իթիգասը պու տուր տէյի հիչ պիրիմիզ տէյէմէյիզ · չինքի պիր պիրինէ մուխայիֆ, վէ պի գարար տըրլար ·

ՋՀԵ · Հաթտա մէմտուհ չարականտա, ժամագիրքտէ, վէ մաղ տոցտա չիմտիքի իսթիմալ օլան « 'ի միս անգամ գալուսան քամ ի խորանի քո · 'ի հանգիստ քո · յորմամ հատուցանէ ըստ գործոց լուրաքանչիւրոց · Փառաց 'ի փառս բարձրանան սաղակոդմեանքն վերանան · Քրիստոս որդի անոխակալ եւն. » մանասը · Վէ պու իսթիլանլար կաթողիկէ, վէ տիւնեա Առաքելական Հայոց քիլիսէսինին տէն միւսթէզնի օլամազլար · չինքի Էջմիածնական Հայոց քիլիսէսէկէր Որոսանեցիյի Գրիգոր, վէ Մովսէս Տաթեւացիլէրին թալիմաթլարընը օնլարա խաս վէ օնլարըն պիր էֆքեարը մախսուսէսի մանամընա թութմաղսա, վէ քէնտիլէրինի ազիզլէրին սիլքինտէն իրրաճ էթմէղսէ, վէ ելինէ եէվմիյէ պունլարը քիլիսէտէ ղիքր էտէրսէ, պանմա կէօրէ օնլարը վէ հէր տէտիքլէրինի պիլիպ թաստիգ էթմէր օլուր · ամմա պունլարա դարը պին տահա Քրիստոնէական չրգարդ հիչ գայտէսի օլմազ · քիլիսէ թէվարիխլէրի կէօզիւմիզլին

տիր · պիզէ կէօսթէրտիքլէրի ուսիւլ մոլորութիւնու բէտտ էթմէք տիր · Պիր զըսսա թէղէքքիւր տահա · Իշպու քրիստոնէականլար Տաթեւացիյէ դարը տըրլար, Տաթեւացի մի, եոքսա Էջմիածին քիլիսէսինին չրգարաքղը քրիստոնէական դաւանութիւնու մու տօղրու տուր իքիսի տէ տօղրու օլմազ եա ·

ՋՀԶ · Գունլարը ալէլ ումում իխթար էթտիրտէն սօնրա, Գաւարանը նէ օլտուղունա կէլէլիմ · Գաւարան թէսմիյէ օլունան մահալ, պիր էզիյէթ մահալի տիր · վէ ներեկի կիւնահլար իլէ վէֆաթ էտէն ճանլար, եախոտ մահացու կիւնահլարընը վագթի հայաթընտա քահանայա իթիրաֆ օլուսլ, աֆլըղընը ալմըշ, լարին ճէզաընը, եախոտ ապաչխարանքընը չէքմէզտէն վէֆաթ էթմիշ օլանլար օր մահալէ կիտէրլէր · վէ օրատա պա գարարը իլահի, հէր նէ գատար ճէզա չէքմէք միդաննէն իսկ չէքէրլէր · վէ օնտան չրգրպ Ալլահրն ճէննէթինէ հիսսէտար վէ մուվաֆֆագ օլուրլար ·

ՋՀԷ · Պու մաղֆիրէթ ճէզալարընը քաւարանտաքի ճան, եա մին Թարաֆ Ալլահ մուգարրէր պիր վագրթ զարթընտա պիզզաթ զէնտիսի չէքիսլ խէլաս օլուր, եախոտ Ս. Փիլիսէնին մուհասսէնաթընա, եա եարտըմընա, (օժանդակութիւնա) պինաէն միւտուէթի ճէզասը թախֆիֆ օլուր · Իշպու քիլիսէ մուհասսէնաթը, եա տիրիլերին մագսուլ տուալարը, եա Քրիստոսուն պատարագը, եա ատ սայիր էյիրլէր եանի սէքեաթ, մէրհամէթ, ներոզութիւնլար վէ սայիրէ · Հայաթտա օլանլարըն հիմմէթ վէ եարտըմը իլէ օլ միւդաննէն ճէզայը թախֆիֆ էթտիրիր · Ալլահրն ատալէթինի թէսքին, վէ մէրհամէթինի թէչլիղ էտէրէք քաւարանտաքի ճանլարըն խէլասընա պատի օլունուր ·

ՋՀԸ · Գաւարանրն օլտուղու վէ քիլիսէտէ իմրա վէ (օժանդակութիւն) թէսմիյէ օլունան մուավէնէթ իլէ ճէզալարընն թախֆիֆ, վէ աֆվ օլունտուղու ադայիտի տինիյէտէն տիր · պունու չէօյլէ իսպաթ էտէրիղ ·

Աղիզ քիթապտան (Ռ. Մ-ի. ժ.Ռ. 43.) « Ցուդայ ասքէրէ թէսէլլի վէրիր իտի . . . վէ խայլը ադճէ թօվլայարագ, Երուսաղէմէ կէօնտէրիր իտի · քի էօյմիչլէրին ճանլարը, վէ կիւնահլարը իլէն դուրպանլար սունուլսուն. կիւզէլճէ, վէ երկիտճէ տիւչինիւր իտի · էօլիւլէրին կիւնահլարընն աֆվլըղընա եարտըմ օլսուն » · (եկեղեցական Գ. 37.) « Լօրիւյէ եարտըմընը մէն էթմէյէսին » · (Տ-ի-ի-ա-ա-ա Ե. 18.) « Էջմէյինի, վէ չարապընը, սալիհին մէկարը իւթիւնէ իճրա էթ » · եանի եէտիր · քի էօլիւնիւն ճանը ֆայիտէ պուլսուն · (Ա-ոդ. ժ.Ռ. 32.) « Վէ հէր քիմ ատէմ օղունա գարը սէօզ սէօյլէրսէ, աֆվ օլունաճագ ամմա օ քի ազիզ ըուհա գարը սէօյլէրսէ, պու տիւնեատա, նէ տէ օ պիր տիւնեատա աֆվ օլունաճագ » · Տէ-ի-ի-ա-ա-ա քի, օ պիր տիւնեատա Քրիստոսա գարը պաղը էօյլէ կիւնահ-ի-ի-ա-ա-ա քի, օ պիր տիւնեատա Քրիստոսա գարը պաղը էօյլէ կիւնահ

վար վէ պուլունաճաղ , քի աֆվ օլունաճաղ ։ Իչպու աֆվ օլունա-
ճաղ օ պիր տիւնեատաքի կիւնահ ճէհէննէմտէ իքէն աֆվ օլունամաղ
գիրա ճէհէննէմտէ խէլաս եօզ տուր , ադիզ քիթապլէն գալիւնճէ ճէն-
նէթտէ կիւնահ օլամաղ քի աֆվ օլուն · տէմէք քի , պիր իւչիւնճիւ
մահալ վար տըր քի , կիւնահ օրատա աֆվ օլույօր · վէ աֆվ օլուգ-
տան սոնրա խէլաս օլույօր ։ Իչիք պու իւչիւնճիւ մահալ Գաւարան
տըր ։ (Մ-րկ· Թ· 42· 43·) « Նէկէրչի էլին սէնի թէօքէղիտիրամ , քէս
օնու վէ քէնտինտէն աթ· գիրա սանա էպէսի էօմիւրէ սաղաթ կիրմէք·
իրի էլին օլուպ ճէհէննէմին սէօյիւնմէզ աթէչինէ կիրմէսէն սանա
միւրաճաճահ տըր · օրատա քի օնլարըն գուրտու էօլմէզ , վէ աթէչի
սէօյիւնմէզ » ։ Տէմէք քի օրատա տէմէք իլէ , տիկէր պիր մահալէ
տէլալէթ կէթիրիյօր , քի աթէչի սէօնէր · վէ գուրտու էօլիւր ։
(Մ-գդ· Ե· 25·) « Խասմին իլէ , օնուն պէրապէրինէ տանա եօլսա
իքէն , թէղ սուչ օլ , օլմայա քի խասիմ սէնի հաքիմէ թէսլիմ էտէ ·
վէ հաքիմ սէնի ճէլլատա թէսլիմ էտէ · վէ ղընտանա աթըլասըն ,
կէրչէք տէրիմ սանա թա սօն մանկլրը էօտէյինճէյէ դատար օրատան
ասլա չէգմայաճաղսըն » · Գէգա (Գ-ծ· ԺՌ· 58· 59·) « Սանա տէրիմ
օօն փուլու վէրինճէյէտէք օրատան ասլա չէգմայաճաղսըն » ։ Նէ տիր
պու վաղթիյլէ խասմին իյէ սուչ օլմազ · խասիմ Ալլահ տըր · եօլ-
տա իքէն , նանի պու տիւնեատէ իքէն , վաղրթ էլտէ իքէն ։ Նէ տիր
նարիմ · վէ նէ տիր ոէլլատ · նէ տիր զընտան · վէ նէ տիր սօն փուլ
Հաքիմ զիմմէթին · զընտան Գաւարան , սօն փուլ Ներեի կիւնահ
տըր · իչսու կիւնահրն , քի քիւչիւք տիւր · քիւչիւք տէ ճէզասընը
չէքիպ թէքմիլի միւտէթ էթմէտիքտէն սոնրա , օ զընտանտան չէգ-
մայաճաղսըն ։ Տէմէք քի , եօլսա իքէն , նանի պու տիւնեատէ իքէն
սուչ օլմանը Ալլահ իսթէր · եօլ ինանանրն էօմրիւ տէմէք տիր · պու
եօլ թիւքէնտիքտէն սոնրա , հաքիմին հուզուրունա չէգարսան ։ Ամ-
նի չէրաաթը իլահի հուզուրունա , զընտանա գաւարանա ամբլլրսըն
օրատա անճաղ սօն փուլու , սօն մանկլրը , նանի ուֆվաղ (նանրէտ
փոչեատեսակ) կիւնահրը ճէզա իլէ էօտէչիրսին · վէ անտէն չէգ-
սըն · (Ա· Կոր· Գ· 12· 13· եւն·) « Նէկէր պիր քիմսէ չու թէսմիլին
իւզէրինէ ալթուն , կիւմիւշ , ճէվահիր թաշլարը , աղաճ , օթուն ,
գամըշ պինա եաբարսա , էգր քէսին ամէլի պէյան օլունաճաղ · գիր-
րա չիւն պէյան էտէճէք , գիրա աթէչ իլէ պէյան օլունաճաղ · վէ էր
քէսին ամէլի նէ կէօնէ իսէ , օնու աթէչ սընայաճաղ տըր · էգեր պիր
քէմսէնին եարտրը ամէլի , գալըրսա , էճիր ալաճաղ , վէ օնուն քի
ամէլի եանարսա · ճէզա չէքիճէք · ամմա քէնտիսի աթէչտէ սուրուբ
կիպի գուրթուլաճաղ » ։ Գու ալթուն , ճէվահիր , կիւմիւշ , գիրա
ֆազիլէթ ամէլլէրի տիր · պունլարըն իւճրէթի պաղի գիրը · գիրա
պէտիրի տիր · լաքին պիր ատէմ էօմրիւնտէ օթուն , ադամանտ ,
գամըշտան եանի գուսուրլու պինալէր եաբարսա , օլ օթուն · օլ ա-

ղաճը , օլ գամըշը , աթէչ եաղրսա , գուրս էտիպ սընայաճաղ , վէ եա-
փան տաթի աթէչտէ տուրուբ կիպի ճէզա չէքիճէք , ամմա սոնուն-
տա եաչայաճաղ եախուտ գուրթուլաճաղ ։ Տէմէք քի , հէմ աթէչ-
լէր իլէ եանաճաղ , հէմ տէ գուրթուլաճաղ տըր ։ Օ պիր տիւնեատա
օէհէննէմ աթէչինէ կիրէն ատէմ մահացու էօլտիւրիւճիւ կիւնահլար
իլին կիրէր , վէ օնատան խէլաս եօզ տուր · գիրա ճէհէննէմտէ գայրը
խէլաս եօզ տուր ։ (Մ-րկ· Թ· 43·) տէմէք քի , պու աթէչ էօյլէ պիր
աթէչ տիր քի , պիր ատէմի հէմ եաղաճաղ հէմ եաղտրգատան սոն-
րա օնա սէլամէթ պախչ էտէճէք · իչիք պու աթէչ օլ Գաւարան
աթէչի տիր · քի Ալլահ ատալէթ հաքիմի , հէր քէօին ներեի կիւ-
նահլարընին ճէզասընը օ աթէչ իլէ էօտէթտիրէճէք տիր · վէ էօտէչտիր-
տէն սոնրա , քէնտի սէլամէթինի օնա պաղըչլայաճաղ տըր ։ Տէֆա
(Ա· Կոր· ԺԸ· 29·) « Էօյլէ տէյիլ իսէ էօյլէլէր իչին վաֆթիղ օլանլար
նէ եափրյօրլար , էկէրչի էօյլէլէր տիրիլմէյճէք իսէլէր օնլար
իչին նիչին վաֆթիղ օլույօրլար (տուա էտիյօրլար) ։

Ջէթ · Գէլլարմինոս ադիզ հայրապետլէրին պիր չօգ չահատէթլէ-
էրինի պու խուսուսա կէթիրէրէք · օնլարըն քեաֆիֆէսի Գողոս ա-
ռաքեալըն պու սէօզլէրինի Գաւարան աթէչի իւզէրինէ ալըրլար ·
վէ թէֆսիր էտէրլէր տեր · Ա· Բարսեղ եէպինճի սաղմոս իւզէրինէ
չէօյլէ եաղար · « Ալլահին ճէսուր ապէրլերէ (նանի քրիսթիանլար)
պիւթիւն էօմիւրլէրինտէ կէօրիւնմէզ տիւշմէնլէր իլէ մուհարէբէպէ
էտէրէք · · · էօմիւրլէրինին խիթամընտա տիւնեանընն հաքիմինտէն
թէֆթի , օլաճաղլար · չէօյլէ քի էկէրչի պու մուհարէպէլէրտէն ա-
ղընմըշ պաղը եարէլէր , եա չէքելէր եա կիւնահրն էսէրի իւզէրլէ-
րինտէ պուլունուրսա , թէկխիր օլունուրլար · եօզ էկէրչի եարասըզ
վէ չէքէսիզ պուլունաւրսալար · Քրիստոստան զալիսլ վէ ազաս կիպի
իսթիրահաթա թահվիլ վէ թէպտիլ օլուրլար » ։ Տէֆա Ա· Բարսեղ տա-
ղուզունճու եասլի իւզէրինէ , ներեի կիւնահլարրն աթէչ իլէ փաք-
լանմասընը սէօյլէտիքտէն սոնրա , պէօյլէ եաղար · « Էր վէհմ իլէ
թէլէֆ օլմասընը թէհտիտ էթմէյօր · անճաղ Առաքեալրն սէօզիւնէ
կէօրէ փաքլէնմէյի , (Գաւարանը) · լաքին օ աթէչլէ փաքլէնիր մի-
սալի , սէլամէթ պուլաճաղ տէյի իչարէթ էտէր » ։

Ա· Կիւրեղ Երուսաղէմցի (Գրէ-գոռէ-լոռ յրե-ռլոռ Ե·) « Լն-
ճամինտէ օնլարըն հէվսի իչին քի , իչիմիզտէն էօմիւրլէրինի թէրը է-
ճամինտէ , տուա էտէրիզ , օլ ճանլարա պէօյիւք (սժանդակու-
տիպ չէգտրլար , տուա էտէրիզ , օլ ճանլարա պէօյիւք (սժանդակու-
թիւն) օլաճալընա ինանըրրզ · օնլար իչին քի ադիզ վէ տէչէթլի օլ
թիւն) օլաճալընա ինանըրրզ · օնլար իչին քի ադիզ վէ տէչէթլի օլ
պատարագ տուաստը թագտիմ օլունուր » ։ Ա· Յովհան ասկեթերան (4)
պատարագ տուաստը թագտիմ օլունուր » ։ Ա· Յովհան ասկեթերան (4)
[illegible] Ա· Կոր· ԺԷ· 4· Հ-գ· Ժ· Եր· 201·) « Էօյլէյէ տէյիլ կէօզ
եաչը իլէ , իլա սուա իլէ ռիճա իլէ , սէքեաթ իլէ վէ պատարագ-
եաչը իլէ , իլա սուա իլէ ռիճա իլէ , սէքեաթ իլէ վէ պատարագ-
լար իլէ · « գիրա պունլար համագաթճա թէրթիպ օլունմուշ չէյլէր
տէրիլէ տիրլեր , նէ տէ պիհուտէ նէրէ կէչմիշլերին զիքրինի Ալլահա-

նի սրբրլարսա իմրա էտիյօրուզ . . . (Ալլահըն) պուզուսունա բիմա էտէրիզ , օ քի տիւնեանընն կիւնահլարընը գալսրրրը . քի ոնսան քէնտիւէրինէ պիր (օժանդակութիւն) օլսուն , նէ տէ հադզը օյմայարադ պունու էտէր օ քի խորանընն հուզուրուն տա , հաչան մուգատսէս պատարագ սրբրլարը իմրա օլունուր . տուրարադ ոնլարընն հէփսի իչին , քի Քրիստոս իլէ վէֆաթ էթտիկը . չաղրրը , գիրա պունլարընն հէփսի ադիզ բուհուն էմբիյլէ օլուրլար » ։

Ջէֆա , կէրէք Յակոբոսա աթի օլունան պատարագ տուսընտա կէրէք Ս. Բարսեղինքինէ , վէ կէրէք Ս. Յովհան Ոսկիբերանընը գինէ էօլիւլէր իչին տուա օլունուր ։ « Պու տիւնեատան ինթիգալ էտէն ճանլար իչին Քրիստոս էֆէնտիմիզ ոնլարա ադիզէր , վէ ա՝ միհէր իլէ սաատէթ ինսան էթ . ոնին թէնին . վէ սէնին գանընն օնլարա հոզ օլսուն քի սէնին ճէննէթինէ կէօթիւրսիւն » ։

ՋՁ . Տէրտուղիանոս (Դէբ. Ց-ը . ՀՐԱՏԱՐԱԿ Գլ. Գ. « Նօլիւլէր իչին պէ հէր սէնէ պատարագլար սունարը » տէր , (Վ.է Դ.) « Եկէրչի ադիզ քիթապլարընն գայիտէսինի արարսան , հիչ պիր չէյ պուլամազսընը , (եանի պէհէր սէնէ պու պատարագլարը սունմայա պիր գայիտ պուլամազսընն) ադիզ բիսլայէթ սանա (պու պատարագլարը) արթըրասընն անչի խահիչ վերիր . ատէթ թաստիզ էտէր . վէ իման մուհաֆազա էտէր » տէյի եազար ։ Ս. Կիպրիանոս (Թ-ը. Կ-ը. -- ֆէրՆ Ն ԺՀ-ՀԷ-ՐԷՆ.) ԱՆ էտէր քի , Վ.իդթօրուն ճանը իչին հիչ պիր պատարագ եախսա տուա օլմասընն» ։ Զիւնքի էօլմիւշ իստի . լաքին հայաթընտա գանունա մուզայիր , ճէմինիոս Յաղուսթոս քահանայը քէնտի մալէրի իւզէրինէ մուհաֆըզ նասպ էթմիչ իսի . օ քի պիր քահանայա քիլիսէ գանունունտան մէմնու իսի . Սվղնքիս (Ց-ը . Ժ-ՐԷ-Ց Կ-ՈՐԱՆՔԻԱՆ-Ի Դեբ. Դ. Գլ. ՀԸ.) եազար քի , Պետրոս քիլիսէսինէ Ս. Կոստանդիանոսուն ճանը իչին խասսէթէն պատարագ սունուլմուշ ։ Քէզա Գրիգոր Նազիանզեան , վէ Նիսսայի Գրիգոր , Ոսկեբերան , Բարսեղ , պունլարընն վէ Լաթին քիլիսէսի հայրապետլերինին տախի չէհատէթլերինի միւք մուֆասալ նատապի Ադէքսանդր (Սկ. Պ-ը. Ն-ա. 45. Ի. Դ. Գ-ը) եազար ։

ՋՁԱ . Իչպու Բաւարանտա չէքիլէճէք ճէզա , հէմ մահրումիւթ ճէզասը տրը , հէմ ազալարըմըզը տուլդու ճէզասը օլտուղունա չէփիհէ եոգ տուր . վէ պուտա եօգարըտա մուհարրէր խոսլաթլարանա միւսլէյլէն տիր ։ Կաթոլիկէ քիլիսէ պիտայէթինտէն պէրի քաւարանտաքի էօլմիւշ հանլար իչին , պիղէրին բիճասը , պատարագը վէ տիրէ վասէթասըյա եարտըմ (օժանդակութիւն) օլուր տէյի , կէրէք պատարագ տուալարընտա , կէրէք չարականլարտա , կէրէք դութիւնլարտա վէ թաղումտա էօյլէ տուալարթէրթիպ վէ թէնպիհ էթմիշ տիր քի , պունլարընն հէփսի եէմմիյէ պիր տրվ , վէ պու սահիհլիյի պիր իթիրաֆ տրը . եանի ենչեցիալարընն

ճանլարը քաւարանտա օլտուղունու , վէ պու տուալար վասէթասրյա պու միւէյլէմ ճանլարընն ըլֆան , վէ ճէզալարընն թախֆիֆ օլսուզ , ճէզատէն խէյլաս օլտուղլարընը եէմմիյէ թաստիզ էթմէք տէմէք տիր ։ Պունուն իւզէրինէ չիւփհէ գալմազ . եէթէր քի մէզքիւր տուա քիթապլարընա միւրաճաաթ օլունսուն ։ (ժամագիրք) « Արա տուա արժանի ողորմութեան , քաւութեան , եւ թողութեան մեղաց ։ Եա տուա քիթապլարընա միւրաճաաթ օլունսուն ։ (ժամագիրք) « Արա տուա արժանի ողորմութեան , քաւութեան , եւ թողութեան մեղաց ։ Եա Տէր , զոգորմեա զանձինս քո , զոր ի քեզ հաւատացեալ է անուն քո սուրբ

տիւնեանը չար էթրաֆը ետա հէր քիլիսէլէրտէ ու�մ, վէ դատիմ պիր իթիդաա արը։

ՋՁՁ. Օլ Ադոզ թէսմիյէ օլունան ֆուգարէլէր եէմէյի էօլիւնիւն կէօմիւլտիւլիւ կիպի մէղարատա ֆուգարէյէրէ տաղրլերրըտը, վէ իւ-ցիւնճիւ կիւն, վէ տէօրտիւնճիւ կիւն, վէ գերգընճը կիւն էօլիւնիւն ղիբրի օյուրուտու, վէ հալա պիղիմ կիւնլէրիմիզտէ տախի, կերէք էօլիւնիւն մէղարը իւսթիւնտէ Ադոզ, եախօտ (կերակուր հոգւոց) թասիր օլունան միւհթէրէմ տաէթ պունա պէնայէն իւրա օլունուր։ Վէ էօլիւնիւն խանէսինէ կիտերէք բահնէթ տուալարրընը հէր քէս իւ-բա էտէր։ Վէ պու տաէթ հէր քէսին պիր վաղիֆէյի ինսանիյէտի։ Վէ բուհանիյէտի ատտ օլունուր։ Կղեմէս Հռովմայեցի (Գէբ. Ը. Դբ. ԽԲ.)։ Պու դատար սէնէլէրտէն պէրի պիւթիւն տիւնեա եանըլմէյ մը արը։ Տէմէք քի քաւարանը օլոուղունու խասիմլէրիմիզ իսթէր իսթէմէզ էթիրաֆ էթմէյի տիրլեր։ Հօղսա, էօլիւլեր իւղերինէ տուա էթմէտէն վազ կէլսինլեր։

ՊԱՊԸ ԻԱՊԻ

ՃԷՆՆԷԹ ԻՒՋԷՐԻՆԷ

ՋՁԼ. Ղայէթ միւչերրէֆ վէ պախսի պէհէյթը ալէմ օլան պու պահա կէրիչ օլտուղումուղտա, էվվէլա էօլիւլերին թէնի նէ կէօնէ պրայա էտէճէք, մուխթասարճա եաղալըմ։ Պաղը մուհասէնաթ իյէ թարա-ֆը խիւտատէն էօմիւչ ադիզլերին թէնլերինին տօհանմըշ օլտուղու-նու։ Աստուածաքանլար եաղալար։ Եանի էզիյէթ չէքմէյէ տաէմի իպթիտարը, ղերաֆֆէթի, եանի ինճիլմէսի, եարմատան վէ տէլմէտէն սայիր ղաթլարա կէչմէսի։ Խաֆիֆլիսի, վէ պէրադլըղը։ Պունլարը պիրի պերիր եաղարրդ։

ՋՁԸ. Ուսիլ վէ իպթիդայը սաատէթտէն տիր քի, Ադիզլերին միւչերրէֆ թէնլերինին պիրինճի խասիյէթի, էզիյէթէ աստի իպ-տարը օլսուն, եախօտ էօյլէ պիր պախչիչ տիր քի, միւչերրէֆ թէն-տէն չիւրիւմէյի, ինճինմէյի, ադրայը, աճրայը, եարալանմայը դարի-տիր թարաֆ էտէր։ (Ա. Կորն. ԺԵ. 42.) «Էօլիւլերին գրայամ, գ-սախի պէօյլէ տիր։ Իւֆունէթ իյէ էքիլիր, վէ պիրա իւֆունէթ սիր-ռիլիր։ Չերէֆսիզլիք իյէ էքիլիր, չերէֆ իյէ գալգար, դարիզվէ իւ-յէ էքիլիր, գուվվէթ իյէ գալգար»։ Շէօյլէ քի գրլրճ իյէ վուրան։ գրլրճ կէյէր։ ամմա եարալամադ։ եախօտ հիչ կէյմէզ։ Վէ տիր քէնտի թէնինին նասրլ օլմասընը խաթիրսէ էօյլէ օլուր։

ՋՁԹ. Սաատէթէ մուվաֆֆագ օլմուշ ադիզլերին թէնլերինին ղերաֆէթի, ըրդագէթի, քէզա պիր խասիյէթ վէ պիր պախչիչ տիր։ Հէմ քի ճան քէնտի թէնինին հէր մատտի մուամէլէյէ գուլլանասիլիր։ (Ա. զանմէթ տույմայարադ, աճրդմայարադ, սուսամայարադ։ [illegible] Կորն. ԺԷ. 44.) «Նէֆէսլի թէն էքիլիր։ Վէ բուհանի թէն [illegible]

տէր։ Նէֆէսլի թէն վար իսկ բուհլուսու տա վար»։ (Ցովհ. Ի. 19. Ի Գոր. ԺԵ. 29. 30.) «Փատիշանլըղմատա, սօֆրատատա եէյիպ իչէ-ճէքսինիզ։ [illegible]» տէյի նաղրը տրը։ պու էմսալէն սէօյէնտի։ Եանի Քրիստոս էֆէնտիմիզ սալիհէր հէր արզիւլերինի ճէննէթտէ ալտաղ տրրլար տէյի տույուրմադ իչին սէօյէտի, հօղսա Քրիստոս ադիզլերին հէպսի կէօյտէքի մէլայիքլերէ պէնզէյէճէք։ տէմէսինէ տապան տա-պանա զբատ սէօյէմիչ օլուրուտու։ (Մ-ԹՂ. ԺԵ. 30.)։ Հաթտա Զուրան քիթաբընտա պիրի պու մանա եազրը տրը քի «Ինսա-եուն էլնամիէն բատաուհու» Ալլահը կէօրոհուքլերինտէ սայիր հէր չէ-յի ունուտտաղլար։

ՋՂ. Վամիպ օլան պիր խասիյէթի տէ ադիզլերին թէնլերինին խաֆիֆլիսի տիր։ Եանի թէնին աղրլրը։ վէ հիչ զանմէթ տույմա-սատան պիր կէօզ աթըմընտա պիր մահէլտէն տիկէր պիր մահալ հէր նէ գատար ուզադ մահէլ օլուրսա օյսուն նէթիյմէսի միւչերրէֆ թէնլերին էն կիւզէլ պիր քէմալէթի տիր։ (Ա. Կորն. ԺԷ. 43.) «Զա-յիֆլիք իլէ էքիլիր, գուվվէթ իլէ տիրիլիր»։ Վէ Ս. Թովմաս տէր Վ., իչպու աճէլէթէն մուամէլէ, պիր եէրտէն տիկէրինէ կիթմէյէ սատէ խաս տէյիլ։ անճադ հէր նէ մատտէթէն իշ կէօրիւրսէ, աճէ-լէթէն, վէ օլ իչին վասէթալարը քէնտինէ էն հադրը օլարադ կէօ-ռիւր, վէ իմրա էտէր։ (Ցովհ. Ի. 19.) Ադաքեալարդն «Եանընա Ցի-սուս պատիւլար դավալը իքէն կէլսի»։ Վէ (Մ-ԹՂ. ԻԷ. 32.) «Միւ-թէվէֆա չօգ ադիզլերին մէղարլարը աչըլըպ։ ճէսէտլերի զբլամ էթ-տի։ վէ ադիզ չէնիրէ կիրիպ չօգլարընա կէօրիւնտիւլեր»։

ՋՂԱ. Էն պէրրադ։ վէ էն փարլադ օլմադ քէմալէթի տախի ա-ղիզլերին տիրիլմէ։ վէ միւչերրէֆ թէնլերինէ մին թարաֆը խիւտա պաղըչանմըշ տրը։ (Մ-ԹՂ. ԺԳ. 43.) «Սալիհլեր կիւնէշ կիպի կէօյ-էրատէ փարլայատադլար»։ (Ա. Կորն. ԺԵ. 43.) «Շերէֆսիզլիքլէ է-ֆրիր։ չերէֆլէ գալգար»։ Վէ իչպու թէնլերին փարլադլըզը ադիզ-լերին ճանլարրընը փարլադլըզընտան տախի թէնլերինէ սիրայէթ է-տէր։ հէր քէսին ֆազիլէթինին պէօյիւքլիւյինէ, վէ տէրէճէսինէ տէր։ հէր քէսին ֆազիլէթինին պէօյիւքլիւյինէ, վէ տէրէճէսինէ կէօրէ, վէ ադիզլերին թէնլերինին նէքսիկերինտէն տուա միւչերրէֆ կէօրէ, վէ ադիզլերին թէնլերինին նէքսիկերինտէն տուա միւչերրէֆ տիր։ Գէօյէ Ս. Թով-օլաճաղը Ալլահին ատալէթինին իպթիդասընտան տրը։ Գէօյէ Ս. Թով-մաս (Ղէֆ. 85. [illegible] 1.) պու տա Պօղոս առաքեալին (Ա. Կորն. ԺԵ. 41.) «Երլտրդ նրլտրդատան փարլադլըգտա ֆէրգլի տիր»։ (42.) «Եղբայր վէ էօլիւլերին տիրիլմէսի» պունա մէպնի տիր ատմէսինէ կէօրէ։

ՋՂԲ. Մէսքեան, վէ մէքեան սլանընա կէլինէճ տէրիզ։ փոտ։ [illegible] Ֆօղիոս փաթրիարք գատար։ բուվար քիլիսէսի ադիզլերին սաատէթի հագգընտա տօղրու թալիմաթտա։ վէ իթիդաթտա իսիլէր սաատէթի հագգընտա տօղրու թալիմաթտա։ վէ իթիդաթտա իսիլէր [illegible] Ֆօղիոսատան սոնրա։ Նասրլ քի ալիմ Մուրաթօղլ (Ցոբ [illegible] [illegible] Գլ. ԺՐ.) հաղրյոր։ [illegible]

բուսիլար տիկէր պիր եանլըշլըղա սաիտըլար։ Կէօյա ադիղէր սաա-
տէթէ դըյամէթ կիւնիւնէ տէկին մուվաֆֆադ, վէ Նայլ սլամայըդ։
պիր մահալտէ վէ սօն չէրաաթա դատար բանաթ պիր հալտէ միւ-
քեաֆաթը։ Վէ Ալլահը կէօրմէք սաատէթինի կէօղէտէճէքլէր։ Վէ
պուենա իսպաթ «Փէտէրիին չօղ խանէլէրի վար տըր» տէյի։ Քրիս-
տոսուն Յովհաննէստէքի սէօյլէտիկինի կէթիրիրլէր։

ՋՂԳ։ Մէքեան վէ մէօքեան եանլըշլըղը բուսիլ քիլիսէսինտէն Էջ-
միածնական քիլիսէյէ տալի սիրայէթ էթտի, չէօյլէ քի, եօզսրըտա
եաղտրըղմըզ կիպի (ՋՀԲ։) Գրիգոր Տաթեւացինին թաւիմաթրին է-
կերչի Հայոց Եկեղեցիի ճէրհ էթմէղսէ տէմէք քի։ պու քիլիսէ
իսկ ադիղէրին մահալինի քէնտի բայէթ էթտիքլէրի վարդապետէր
կիպի իթիդաա էտէր վէ ինանըր։ «Իսկ մեր վարդապետաք յերկինս։
եւ 'ի Ներքոյ երկնից ասեն (եանի զկայանս հոգւոցն) այլ եւ ոմանք
'ի մէջ։ որպէս վարդապետն Վարդան։ եւ այլք ասեն զայ 'ի միում
տեղւոջ զամենայն հոգիս։։։ ոմն լի անմահութեամբ, եւ խնդա-
թեամբ։ եւ ոմն լի դառնութեամբ։ եւ յուսահատութեամբ։։ 'Ի
մի ասացին զոլ (այն է զկայանս հոգւոց) խորանս 'ի ներքոյ երկնից։
զարդարս եւ զմեղաւորս։ որք դատաստանաւն որոշեն, զարձեալմի
ասի կայանք երկուցն։ զի մի է ակնկալութիւն, զի արդարքն ակ-
ունին պսակաց։ եւ մեղաւորքն տանջանաց»։ Տէմէք քի հէմ սալիհ-
լէր։ հէմ քէօթիւլէր պիր մահալտէ տիրլէր։ պու սուրէթտէ։ ադիղ-
լէր տահա Ալլահէն սաատէթ նաղարընա մուվաֆֆադ օրմամըշլար։
վէ պու տուրտուղլարը մահէլտէ ('Ի ներքոյ երկնից) քիմ պիր
նէրէ տիր։ Տէմէք քի, Տաթեւացի ժամագիրքտէ Ս։ ՃԳնաւորաց
տուսաբնը հիչ օղումամըշ քի «Անթառամ պսակացն սրժանի եղեն»
տէր։ «Դասաւորեալք ընդ հրեշտակս եւն։»։ Աճապա մէլայիքլէր
տէ մի կայանքտա տըրլար։

ՋՂԴ։ Ադիղէրին, վէ սալիհլէրին սաատէթ նաղարը իսկ թէնէ-
րին դըյամընտան էվվէլ Ալլահը կէօրիւյօրլար պահսը պաչդա տըր։
պու քի տին պաչդ տըր, վէ ադիղէրին մէօքեանը եախօտ մահալի
պաչդա տըր։ Իչպու մահալի էն էսքի վադրթտա պուլունան հաղ-
պէտլէրին թահրիրաթլարընա նաղարէն, քիմի ադիղէրին մահալ։ վէ
թախթընա, Իբրահիմին դուճաղը իսմինի վէրիր։ քիմի ադին գրաֆտ
իսմինի, քիմի կէօյլէր փատիչահլըղը իսմինի։ քիմի ճէննէթ, արա-
յութիւն, քիմի տէ իսթիրահաթ մէքեանը։ յաքին ադիղէր Ալլահը
Նէղարէթ սաատէթիլէ կէօրմէյէճէք։ եախօտ Ալլահէն մուֆասսալ
թընա նայիլ օրմամըշ։ անճաղ ուսուտ իսկ սօն չէրաաթա պատ-
պէքլէյէճէք տէյի։ ադիղ հայրապետլէրին հիչ պիրիսի սէմէմիչ։ վէ
հերետիկոսութիւն տուր։ վէ ադիղէրին, թէնէլէրին դըյամընտան էվվէլ
Ալլահը կէօրմէլէրի։ վէ Ալլահա։ վէ միւքեաֆաթլարընա նայիլ
մուշ սլտուղլարընը, տին պաչդ օլտուղունու ֆէօրէնտին սիրուքլա-

նէն իսկ էթմիչ։ (Ի [illegible] Լուսաբեր [illegible] 1307)

ՋՂԵ։ Նէ տէ պու հերետիկոսութիւն։ հազար ամեայ։ եանի
ադիղէր տիւնեա խիթամընտա։ Քրիստոս իսկ պին սէնէ փատի-
շահլըղ սիրէտէճէքլէր պահսը իսկ դարըշմալը։ չիւնքի պունլար (հա-
ղարամեայք) տայիմա ադիղէր Քրիստոսուն։ վէ Ալլահէն նէղարէթ
սաատէթինէ նայիլ վէ մութասարրիֆ օլմուշլար տէյի էօյրէտիրլէր։
տէյիլ քի նայիլ օլմազտան։ Քրիստոս իսկ պին սէնէ փատիշահլըղ սիւ-
րէտէճէքլէր։ Պունլարը պատէլ իխթար։

ՋՂԶ։ «Ուր դէն իսկ անգր ժողովեսցին արծուիք։ Լէշ նէրէտ
իսէ։ դարթալար օրատա ճէմ օլուրլար»։ Ադիղէր վէ կիւնահքեար-
լար տիւնեանէն իսթիխտասընտան օլ սօն չէրաաթ կիւնիւնէ տէկին
հէր նէ դատար ինսան էվլատլարը տիւնեայա կէլմիչ։ վէ վէֆաթ
էթմիչ խէլէր։ հիչ պիրի դալմայարագ պիր կիւն ափանըղ կէօյ
պուլուութլարընը իսթիւնտէ Քրիստոս էֆէնտիմիզ։ վէ օնուն հրչանը
կէօրիւնէճէք տիր։ պինլէրճէ մէլայիքլէր տիւնեանէն տէօրթ էթրա-
ֆընա պօռու սէսլէրիկլէ չաղրըրլը խոպէր վէրէճէքլէր։ գալգըն է-
ֆէնտիլէր։ դալգըն Քրիստոսուն տիվանընա։ գըյամէթ կիւնիւ կէլտի
նէթիչտի։ դալգըն։ տիրիլին։ թէնէլէրինիզի կիւլինին։ պու կիւն հու-
ղուրի իլահի։ մահչէր կիւնիւ տիւր։ հիսապ կիւնիւ տիւր։ (օր Տեառն
երեւելի) տիւնեանէն սոնու կէլտի։ Ալտէմ Ռուվաթաթ տէրէսինտէ
պիւթիւն ճինան թօվ օլաճադ։ սաղտան վէ սօլտան միլիոնլար իսկ
մէլայիքլէր։ վէ ադիղէր կիւնէչ կիպի վարլայարագ Ալլահէն թախ-
թընը դուչատաճաղլար։ Քրիստոս վէ Ռուաքեալլար։ սայթանաթ վէ
սատալէթ թախթընա օթուրաճաղլար։ հիսապ քիթապլարը ալըրաճաղ-
լար։ կիւնահքեարլարընը հէվսի Քրիստոսուն սոլ թարաֆընա։ մէլա-
յիքլէր վաչէթասըյա ադիղէրտէն թէֆրիդ օլաճադ։ վէ պիր թարա-
ֆընա տուրաճաղ տըրլար։ վէ ադիղէրին հէվսի Քրիստոսուն սաղտանա
տուրաճաղ տըրլար։ Կիւնահլար քիթապը ալըրտըղը անտէ։ կիւնահ-
քեարլարընը ճէմի էթտիքլէրինի հէր քէս կէօղիւ իսկ կէօրէճէք տիր։
Կ կիւն տէ նիչէ ադիղ պէլիլէտիսիմիզ ատէմլէր մէկէր էն կիւնահ-
վեար չըդաճաղլար վէ տիւնեայա սլչան օլաճաղլար։ Հէվսինին տա-
մէլլերի պէրրաղ հէր քէսէ կէօրիւնէճէքլէր։ վէ ադիղէրին հէվսի ֆա-
ղիլլերի պէրրաղ հէր քէսէ կէօրիւնէճէքլէր։ Ադիղէրին հէվսի ֆա-
ղիլլերի մէյտանա չըդաճաղ։ չէրէֆլերի պիւթիւն տիւնեայա իսկ
ղիլէթլերի մէյտանա չըդաճաղ։ Իչթէ ադիղէրին էն միւչէրրէֆ կիւնիւ վէ հէնիկամը
օլաճաղլար։ Իչթէ ադիղէրին էն միւչէրրէֆ կիւնիւ վէ հէնիկամը
պու կիւն օլաճաղ տըր։ «Եւ այս են փառք ամենայն սրբոց Նորա»։
պու կիւն օլաճաղ տըր։ «Եւ այս են փառք ամենայն սրբոց Նորա»։

ՋՂԷ։ Էֆէնտիմիզ Քրիստոս քէնտի ատալէթինտէն վէ էօրֆիւնա-
տէն, ադղընատան տիրէչ վիւսիկիւրիւպ։ պիր քէրէ կիւնահքեարլարա
պուչուդն պաղըշը իսկ պաղըշը անտէ։ պինլէրճէ վէ միլիոնլարճա
ժիչուդն պաղըշը իսկ պաղըշը անտէ։ պինլէրճէ վէ միլիոնլարճա
մէլայիքլէր «Սուրբ, Սուրբ, Սուրբ, ամենակալ Տէր զօրութեանց» տէյէրէք։
«Սուրբ, Սուրբ, Սուրբ, ամենակալ Տէր զօրութեանց» տէյէրէք։
սէճտէ գըլաճաղլար։ եէր էկօյ սարսըլաճաղ։ հաղգը իլահիսկէ
սէճտէ գըլաճաղլար։ եէր էկօյ սարսըլաճաղ։ հաղգը իլահիսկէ
խըշնա կէլմիչ պէսիլիք սէտա իսկ «Երիտասարդ, Երիտասարդ, վինէն անիկ-

ծեալք, 'ի հուրն յաւիտենից։ Եւ մեքքուհէր, պէնտէն այրելն էսպէտիլիք ճէհէննէմ աթէշինէ կիտին, օ քի չէյթանա, վէ ալինէլէրինէ հաղբրլանմըշ տըր ը ատէշինտէ, պիր չիտէթլի թօլու կէօյտէն եէրէ եաղար կիպի, կիւնահքեարլար տախի էօյլէ ճէհէննէմ քիւլանընա քիւֆիւր էտերէք տիւշէճէքլէր վէ օրատա էպէտիլ ապատ եանաճաղլար։ Եւ կիւնահքեար, վար զէվզինին իշթէ չիմտի խայրընը կէօր։ ։

ՋՂԸ. Լաքին սաղ թարաֆտա տուրան (Մ—ա. ես. 34) վէ մէմնունիյէթ իլէ քէնտի ինթիզամլարընին ալընտըղընը կէօրէն ադիզլերի մէարուր վէ նուրանի սըֆաթընը չէվիրիպ, Ֆրիատոս էֆէնտիմիզ պանա կէլին, եա փէտէրիմին մուազարէք էվլատլարը, պանա կէլին, միրասընըզա մութաասարրըֆ օլուն, սիզ հաղբրլանմըշ փատիշահլըղըմա, ճէհննէթիմէ կիրին, սաատէթ սէտասընը իշիտէճէքլէր, վէ ինչ քէս Ալլահըն սալթանաթընա հիսսէտար օլաճաղ տըր, վէ էպէտիլ ապատ չաղ օլաճաղ տըր։

ՋՂԹ. Եարատան Ալլահ, ինչին փատիշահլըղընընը ինթիշամը պունէ տիր, ճէհննէթ նէտէն իպարէթ տիր, սաատէթին նէ տիր, վէ նէ կէօնէ տիր տէմէյէ հիչ հաճէթ եօք տուր։ Չիւնքի չուրասընը պիլիրիզ քի Ֆրիատոս քէնտիսի սէմիզ, պէն նէրէյտէ իսէմ, պէնիմ դուլլարըմ խի օրատա օլաճաղ տըր։ Տէմէք քի, հէր սալիհլէնմիշ Ալլահըն եանընտա տուրաճաղ, վէ բու պէրու Ալլահը կէօրէճէք, վէ ճէհալիմ մուվաֆֆաղ օլաճաղ։ Հէր էյիլիք սէր չէշմէսի Ալլահ տըր։ Իշթէ պու Ագիմուշան Ալլահա սալիհլէր նայիլ, մալիք օլաճաղ տըրլար, վէ ճէննէթին էնթիշամը քէմալէն ազլըմըզա սըղմաղ, վէ տիլ իլէ թասիր օլունմաղ։ (Ա. կոր. Բ. Ց.) «Օնու քի կէօզ կէօրմէտի, վէ դուլաղլար իշիթմէտի, վէ ինսանըն եիւրէյինէ տիւշմէտի, Ալլահ քէնտի սէվկիլիլէրինէ հազրլատը» քի Բաղդամ ճիւմլէսինէ դուրմէք էյլէսին։

Ո. Իշպու մուխթասար Աստուածաբանութիւնու եաղտըգ, քի կաթողիկէ քիլիսէ էվլատլարը եէտինտէ տիւշմանէ դարշը պիր դարը սիլահ, եա դալգան օլսուն, եկէրչի պու քիթապտա պէշէր, ադայիտի սինիյէլի գըսսա վէ դայիֆ ազլըմըզա կէօրէ թարիֆ վէ թասդիգ էտէր իլէն, պիր կէօնէ դուսուր էտիպ, տօղրուլուգտան շաշմըշ իսէք, քեաֆիֆէլի պու եաղտըղլարըմըզը ճէր, տօղրուլուգ, վէ տօղրուլուգ թէմէլի, վէ կէրչէքլիք տիրէյի պուլունան թասդիգ էտէր։ Օմա քիլիսէսի ըյլինէ հէվալէ էտէրիզ։ օնուն թասդիգ տիյինի պիզ տախի թասդիգ էտէրիզ։ օնուն ճէրհ էթտիյինը, պիզ տախի պիզ թէվ վէ ըրզա ճէրհ էտէրիզ։

Ը Ն Ճ Ա Մ

ՏԱԽԻԼԻ ՔԻԹԱՊՏԱ ՊՈՒԼՈՒՆԱՆ ՊԱՇԼԸՃԱ ՄԱՏՏԻԼԼԷՐԻՆ ՀՐՈՒՖԱԹ ՍԸՐԱՄԸ ԻՒԶԷՐԻ

ՖԻՀՐԻՍԹԻ

Ա.

Աբէլիո դայիտէսի, վէ հազգը . . . . . ՂՁԱ.
Ագաբէ սօֆրասընընն մանասը, եախօտ ակաբէ նէ տիր . . ՆԷՐ. ՁԼՁ.
Ագող էօլիւլէրին մէզարը իւզէրինէ կէօթիւրիւլէն եէմէք . . . ՁՁՑ.
Ադամեան բաֆրազլար . . . . . ՈԺԲ.
Ադամին իլը կիւնահը նէ տիր, վաֆթիզ օնուն իչին տիր . ԹԻՒ. ԹԻԸ.
Ադիզ բուհուն փէտէրտէն վէ օղուլտան չըգմասը . . . . . ՃՁԹ.
Ադիզ բուհ Ալլահըն մուհապէթինին անձնաւոր հուտուտու, վէ նիհայէթի . . . . . ՃՁ.
Ադիզ բուհ փէտէրին վէ օղուլուն պիրի պիրինի դաթճա սէվտիքլէրի մուհապէթի տէյիլ, անձագ օլ մուհապէթին անձնաւոր հուտուտու, եախօտ նիհայէթի տիր . . . . . ՃՂ. ՃՂԱ.
Ադիզ բուհ Ալլահըն պախչէյի տիր . . . . . ՃՂԲ.
Ադիզ բուհուն հազգընտա թէճէմմիւ օլան սինօթլար ՃՂԳ. ՃՂԴ. ՃՂԵ.
Ադիզ բուհուն բէտէրտէն վէ օղուլտան նէչաթ թթոպիրին, գայնատրընընն ադիզ քիթապտան վէ ադիզ բիվայէթտէն իսպաթլարը . . . . . ՃՂԶ. ՃՂԷ.
Ադիզ բուհուն բէտէրտէն վէ օղուլտան գայնամասը հազգընտա հայրապետլէրին չահատէթի . . . . . ՃՂԸ.
Ադիզ բուհա գարշը օլան կիւնահ նէ՞ տիր . . . . . ՆԷ.
Ադիզ բուհուն պատարագտա չադրըլմասընտան պատարագընն գոյափոխութիւնունա ասասէն հիչ պիր ֆայիտէ եօք տուր ՆԸ.
Ադիզ բրիմարի, ատանգութիւն նէ՞ տիր . . . . . ՁԷ.
Ադիզ քիթապ ադիզ բուհուն նաղարէթի վէ թէէսիրի իլէ, վէ թարիֆլէ եաղըլմըշ տըր . . . . . ՃԶ. ՃԷ.
Ադիզ քիթապըն մուհարրիրլերի ադիզ բուհուն թէէսիրի վէ թարիֆլէ եաղըլըգլարը իչին եանրլամաղ իտիլէր . . . . . ՃԷ.
Ադիզ քիթապը քիլիսէ թասդիգ իտէր, վէ օնուն իչին պիզէ տին գանունու օլուր . . . . . ՃԸ.
Ադիզ քիթապըն հազգընտա Փրօթէսթանտարըն գի՛ իւմիւ . . . . ՃԹ.
Ադիզ քիթապարըն հանկըսը մաիւմ կանոնական իտի, վէ հանկըսը պիր վագթ պիլինմէյիպ, սօղրատան կանոնական սրասընա քիլիսէ օնլարը իտալ էթտի . . . . . ՃԺԱ.
Ադիզ քիթապ նամը իլէ կէրէք աւետարանլար վէ կէրէք մէքթուպլար ղուհուր էթտի իսկոտ, քիլիսէ օնլարը թասդիգ էթմէտիյի իչին քիթապը չէրիֆ սայըլամազլար . . . ՃԺԳ. ՃԺԴ.
Ադիզ քիթապ քէնտի քէնտինէ մանա վէրմէզ, անձագ քիթա-

պլն մանասընը քրիսթոս վերէպլիր . . . . . ՃԺԵ. ՃԻԵ. ՃԻԶ.
Ազիզ քիթապ քէնտի քէնտինէ էօլիւ վէ մանսրպ տրր . . . . ՃԺԷ.
Ազիզ քիթապրն մանասընա պիր ատէմ ույմալը , տէյիլ քի քի-
թապը քէնտինէ ույտուրմալը . . . . . ՃԻԵ. ՃԻԶ.
Ազիզ քիթապտա չօգ մանասը կիւճ մահէլէր վար տրր , քի
հէր քէսին իսթէրլիյինէ կէօրէ կէլմէզ , հօղսա եապը էօլ-
միւրիւր, բուհ հայաթ վէրիր տէյի Առաքեալ տույուրուր ՃԻԵ. ՃԻԶ.
Ազիզ քիթապրն մանասընը կաթողիկէ քրիսթոս կիպի սօղրու-
թունմատրդլարը իչին , բաքզըլըզլար զուհուր էթտի ՃԻԷ. ՃԻԸ.
Ազիզէր իչին հիւրմէթ պատարագը խիմիէրինէ սունուլուր .
մաղֆէրէթ պատարագը սունուլմաղ . . . . . ՇԻԹ.
Ազիզէր տայիմա սաղ սրրլար . . . . . ՊԹՆ.
Ազիզէր քէնտիլէրինէ օլան ըէճայը գապուլ էտէրլէր , վէ քէն-
տիլէրինէ օլան հագարաթը ճէղասընը վէրիրլէր . . . . . ՊԿՊ.
Ազիզէր էօմիւշ իչէն , ենինէ ինանալարընն քէնտիլէրինտէն տի-
էտիքլէրինի պիլիպ , իճապ իտէն նասիհաթլարը ինանա
վէրիրլէր . . . . . ՊԿԳ.
Ազիզէր վէֆաթ էթսին , հախսա սաղ օլսունլար , իքիսիտէ
պիր սիր . . . . . ՊՀԴ.
Ազիզէր պիզիմ քրիսթոսրընկը նէ կէոնէ տույար վէ սէվինիրլէր
վէ կիւնահլարրմրզ իչին նասրլ էսէֆ էտէրլէր . . . ՊՀԶ. ՊՀԸ.
Ազիզէր տիկէր տիւնեատա չէրվա էթմէյէ միւդթէսիր իսէլէր
թապի չէֆաաթ տախի էթմէլի . . . . . ԱՀԶ. ՊՀԹ.
Ազիզէր պիզիմ իսպաթէմիզի տուամրդը նէ կէոնէ տույարլար . ՊՁՆ.
Ազիզէրէ օլան բուհանի հիւրմէթ մանասը . . . . . ՊԿՊ.
Ազիզէրէ օլան հիւրմէթին իսպաթլարը . . . . . ՊԿԳ.
Ազիզէրէ էօմիւշ իչէն սէճատ գըլընտը . . . . . ՊԿԳ.
Ազիզէրէ օլան հիւրմէթի Ալլահ թաստիզ էտէր , քէնտինէ հա-
զարէթ սայմաղ , անճագ քէնտի նէֆսինէ օլ իզզէթի օր-
մուշ կիպի դապուլ էտէր . . . . . ՊԿՊ.
Ազիզէրէ օլան իզզէթ փութբէրէսթլիք օրմատրդտան մատ ,
Ալլահ օնու քէնտինէ իսպատէթ տէյի դապուլ , վէ թէնպիհ
տախի էթմիշ . . . . . ՊԿԿ.
Ազիզէրէ օլան հիւրմէթ պիլ ախէրէ Ալլահա օրմուշ օրուս-
զունու թասլիաթ նօմսուս թաստիզ էտէր . . . . . ՊԿՊ.
Ազիզէրէ վէ թասվիրլէրինէ վէ քէմիքլէրինէ վէ մասունքլար-
ընա իսպատէթ վէ իզզէթ վէ սէճատ ճայիզ տիր . . . . . ՊՀ
Ազիզէրէ վէ ազիզէրին մասունքլարընա վէ էվայիլտէն խրիս-
թիանլարընն վէ իսպատէթ էթմէլէրի փութբէրէսթլէրին շա-
հատէթլէրինտէն թաստիզ օլունտուգտան մատ , կաթողի-
կէ քէլիսէտէ ասարը աթիքէ տախի օնլարը թաստիզ իտէր . ՊՀ

Ազիզէրին խամի եօրթուլարը վէ ազիզէրին խամինէ եաբրլան
քրիսէլէր , ազիզէրին իսպատէթինին ճայիզ օլտուղունա տէ-
լալէթ տիրլէր . . . . . ՊԿԿ.
Ազիզէրին էօլտիւյիւ կիւն էվայիլտէ սօղու կիւնիւ թէսմիյէ
օլունուր խոր . . . . . ՊԿԹ.
Ազիզէրին քէմիքլէրի ազիզ սազլանմասը . . . . . ՊԿԸ.
Ազիզէրին էօլտիւքլէրի կիւնլէրտէ էօլիւլէր իչին պատարագ
սունարրզ . . . . . ՊՀ.
Ազիզէրին էօլտիւյիւ վէ կէօմիւլտիւյիւ եէրլէր իւզէրինէ քի-
լիսէլէր եաբարրտրլար , վէ խորանլարտա ազիզէրին մա-
սունքլարը մութլաղ պուլունմալը խոր վէ հալա պուլուն-
մալը տրր . . . . . ՊՀ.
Ազիզէրին ճէհնէթտէ սէվինճի. վէ էսէֆի նէ՞ տէմիք տիր . . ՊՀԷ.
Ազիզէրին քէմիքլէրինէ , մասունքլարընա , թասվիրլէրինէ վէ
սայիր ազիզ չէյլէրէ միւրաճաաթ էթմէմիզ ճայիզ տիր . . . ՊՁԲ.
Ազիզէրին քէմիքլէրի վէ մասունքլարը պիզիմ մուճիպի իֆ-
թիխարրմրզ տրրլար . . . . . ՊՁԳ.
Ազիզէրին քէմիքլէրի վէ մասունքլարը նէյն մուճիպի իսպատէ-
թիմիզ օլտուղլարընն իսպաթլարը . . . . . ՊՁԳ.
Ազիզէրին թէնէլէրինին պատէլ ղրյամ միւչէրրէֆ խասիյէթլէրի ՁՁԷ.
Ազիզէրին մէքանը մահալի նէրէտէ տիր , Բումարրն վէ Հայ-
տարրն հանարրը . . . . . ՁՂԲ. ՁՂԳ.
Ազիզէրին սաատէթ նաղարը տրր . . . . . ՁՂԴ.
Ազիզէրին պին սէնէ գրյամէթտէն սօղրա Քրիստոս իչէ փատիս-
չանլարդ սիւրէճէքլէրի նէ՞ տիր . . . . . ՁՂԵ.
Ազիզէրտէն տիլէտիյիմիզ չէյի , ազիզէր պիզէ վէրսին մանա-
սը տէյիլ , անճագ ազիզէրին վասիթասը վէ բիճասը վէ
ղիյանճըլըզը իչէ օնու Ալլահ պիզէ վէրսին տէմէք , մանէն
պու տուր , ամմա մատտէթէն վէ ճահիլանէ ճէմաաթ թա-
պիրիմատ ազիզէրտէն կիւնահ աֆվլըզընը պիզէ խթէր .
թապիրի տէյիլ խսէ նիյէթի տօղրու տուր . . . . . ՁՁԲ.
Ալանասեան հանդանակ տին իգրարը . . . . . ՃԼԲ.
Ալէն ապաշխարութիւն չէքէնին ճէղասը տերէճէլերի վէ հի-
ռթի հալի . . . . . ՆԻԵ. ՆԻԲ.
Ալտ նէ՞ տիր . . . . . ՈՀԲ.
Ալահլար փութբէրէսթլերտէ նիչին պու դատար չօգ պուլուն-
տույար . . . . . ՃԼՆ. ՃԼԶ.
Ալահանի անճ , սրֆաթ նէ՞ կէոնէ Քրիստոսուն ինանճի վէ
Ալահանի թասլիսթընը իտարէ էտէր . . . . . ՄԺՆ.
Ալահան իքի էվլատը հախսա իքի բուհու օրմատրդընն ասրլ
սէպէպլի . . . . . ՀԶ. ՀԷ.

Աստուածաշունչ վէ իսլամ տաղուրմասը վէ իսլամ տաղուրմասընդն ֆարդը . . . . ՀԿ.
Աստուածաշունչ թապիյաթը իսթիսլամայ օլամազ , օլսա՝ Աստուած օլամազ ՄԽԱ.
Աստուածաշունչ իլմի վէ չէշիտլերի վէ իսթիմլերի . . . . . ՈՀԸ.
Աստուածաշունչ իլմի իսթիֆհամը նէ՞ տիր . . . . . ՈԳ.
Աստուածաշունչ նազարէթ իլմի վէ վասֆի (միջին) գիտութիւն . . . . ՈԴ.
Աստուածաշունչ իլմի պիր տիր , գէնճէ եալընըզ Աստուածաշունչ իլիմլերինէ թագսիմ վէրիրիզ . . . . . ՈԴԱ.
Աստուածաշունչ միւրատը եախսա բատէթի վէ թագսիմլերի . . . . ՁԿ. ՁԿ.
Աստուածաշունչ էվվէլ միւրատը , վէ ախէր միւրատը նէ՞ տիր . . . . . ԱԹ
Աստուածաշունչ ֆայիլ վէ գատիր միւրատը վէ նաֆայիլ եախսա նագատիր միւրատը նէ՞ տէմէք տիրլէր . . . . . ՁԺ.
Աստուածաշունչ (միջազէօ) պիլ վասէթա վէ (անմիջազէս) սիլսլա վասէթա իլ կէօրմէսի խուսուսու . . . . . ՁԼ. ՁԼԱ.
Աստուածաշունչ տիւնեայը քեանֆիֆէի մախլուգաթը իլէ հիւնիւ իտարէսի . . . . . ՁԼ. ՁԼԱ. ՁԼԲ. ՁԼԳ. ՁԼԴ.
Աստուածաշունչ թասլիրինի չէքէր , վէ ոնա սէճտէ գելարսաղ տէյիլ միշէմիյէ , անճաղ օ սուրէթին ռահիսի սուլունան Աստուածաշունչ սէճտէսիդի սունարզ . . . . . ՊԽԷ.
Աստուածաշունչ խաթերընը վէ մուհապպէթինի աղիզլերանէն պէր թարաֆ էտէմէյիզ . . . . . ՊՁԲ.
Աստուածաշունչ բէտէր օղլունանան նէ՞ կէօնէ էվվէլ տիր . . . . . ՀԽԹ.
Աստուածաշունչ պիր Աստուածանի թապիյաթ վէ իւչ անձն կա անձնաւորութիւն պուլունուր . . . . . ՀԽԵ.
Աստուածաշունչ տաղուրմանընդն վէ գայնամանընդն ասլ սէպէպլի վէ պիր գաչ էմսալի . . . . . ՀԸ. ՃՁԶ. ՃՁԵ
Աստուածաշունչ պուլունան տախլիլ քէմալէթ վէ խարիճի քէմալէթ նէ՞ կէօնէ տիր . . . . . ՈՁԲ./ՈՁԴ.
Աստուածաշունչ իւչ անձնաւորութիւն վար տրը . . . . . ՃԽԸ.
Աստուածաշունչ պուլունան քէմալէթլէր էն խալիս տիրլէր , ինսանտա պուլունանլար օլտուղճա , եախսա սէմիթէ խալիս օլապիլիրլէր . . . . . ՊՁԴ.
Աստուածաշունչ բաֆրզըլար դրուշմ սըրրընը ինքեար էսէրլէր իտի . . . . . ՊՁԷ.
Աստուածաշունչ քեահինլիկի Քրիստոսուն քեահինլիկինտէն բէք էօղ ֆէրզլի տիր . . . . . ՍՁ.
Աստուածաշունչ ասասը մուճիզի հիւքմէթ օլտուղու . . . . . ՊԽԴ.
Աստուածաշունչ (ուխտ) նէ՞ տէմէք տիր , վէ նէ՞ կէօնէ օլասլիլիր , վէ իսպաթլարը . . . . . ՁԼ. ՁԼԱ.
Աստուածաշունչ ին ու ատէթլէրի էն էվվէլ Աստուածաշունչ քէնտիսի էմր ու թարիֆ էթմէկ . . . . . ՁԼԴ.
Աստուածաշունչ նախթարլար թէսլիմի նէ՞ տէմէք տիր , վէ նէ՞ ուսուլէ մէպնի Քրիստոս պունու իքրա էթմէ . . . . . ՁԼԵ. ՁԼԶ.

Աստուածաշունչ վաֆթիզլիկը նէ՞ իտիկէր . . . . . ՃԼԶ.
Աստուածաշունչ բաֆրզըլըզը . . . . . ՃԿԲ.
Աստուածաշունչ վէ անձնաւորութիւն նէ՞ տիր , վէ Աստուածաշունչ տրը վէ պիրտէ նասրլ տրը . . . . . ՃԽԵ. ՃԽԶ. ՃԽԷ.
Աստուածաշունչ անձնաւորութիւն էվայիլտէ պազը տա թապիաթ եէրինէ իսթիմալ օլունմուշ . . . . . ՄԽԵ.
Աստուածաշունչ Տէտօմինիա բաֆրզը . . . . . ՃՀԷ.
Աստուածաշունչ կանունանա կիւնահքեարա վագթին հայրապետի էլ գօրուտու , պու պիր ային ու ատէթ տիր , դրուշմ տէյիլ տիր . . . . . ՃՁԲ.
Ապաշխարողարը իւզերինէ էլ գոյմազ վէ պարըշտըրմազ ային ու ատէթի . . . . . ՆԻԸ.
Ապաշխարութիւն կանոնական նէ՞ տիր . . . . . ՆԻԴ.
Ապաշխարութիւն չէքտիքտէն սոնրա թէքրար կիւնահա տիւչէնին հալի . . . . . ՆԻԶ.
Ապաշխարութիւն չիմտիքի ուսուլի , Առաքելական ապաշխարութիւն ուսուլինէ տահա մուվաֆֆըգ տրը . . . . . ՆԷԱ.
Ապելլարա Պետրոսուն բաֆրզըլըզը . . . . . ՃԿԲ.
Ապոլինար բաֆրզը Քրիստոսուն հագգընտա . . . . . ՄԺԱ.
Առաքելական թէսմիյէ օլունա նրաֆրզըլար . . . . . ՅՂԱ. ՅԿԲ.
Աստղեպիսակոս Նովատեան . . . . . ՅՂԱ.
Աստուածաքանական հաւատք Աստուածանի իման նէ՞ տիր . . . ՁԿՂ.
Աստուածածին տէմէղ իտիկէր Մարիամա, Եւտիքէս, Նեստոր վէ Թէոսկորոս . . . . . ՄԼԷ.
Աստուածածին սլիտայէթ սատատէթ հալինտէ . . . . . ՅԺ.
Ատէմ էօլտիւմէք նէ վագթի կիւնահ ատտ օլունմուշ . . . . ՁԼ.
Վասիլիոս Ըստամպոլ մէտրոպոլիտի Նովատեան . . . . . ՅՂԱ.
Լարիանոս Ա. փապա վագթինէ պարտկերամարտլարա գարշը Ասիթանէտէ ուսմուշի սինօթ թէճէմմիւ օլտու . . . . . ՊԽԴ.
Արարողութիւնլար . . . . . ՁԼԴ.
Արիոս վէ բաֆրզըլըզը . . . . . ՃԿԴ. ՃԿԵ.
Արիոսականլարը վէ թալիմաթլարընդն թագսիմլերի . . ՃԿԶ. ՃԿԵ.
Աղանդ բաֆրզը . . . . . ՃԿԴ.
Աղանդութիւն տիյանէթիմիզին ասասը վէ գանունու . . . . ՁԼ.
Աղանդութիւն վէ գաչ թարղ տրը . . . . . Ղ. ՂԱ. ՂԲ.
Աղանդութիւնուն հանդրսը թէպտիլ օլապիլիր , հանդրսը օլանդ , վէ հանդրսը ինսանը ֆէղայիլի ֆէվզէլատէյէ տաղիր էտէր . . . . . ՂԳ. ՂԴ.
Աղանդութիւն իլէ քիլիսէ իտարէ օլտու , վէ երինէ օլապիլիր ՂԶ.
Աղանդութիւնուն լուզումի , վէ նազրլան քէլամը լուզումի . . . . . ՂԹ. Ճ. ՃԱ.

Աւետարան . Աւանդութիւն կիսի Այլանը քէլամը տրը ՁԹ.
Աւետարան Քրիստոսուն թալիմաթլարընին հէբսի օրմայրպ , եալընընդ իդթիդա իտէն սիր դրամը տրը ՁԹ.
Աւետարան Աւանդութիւնտան չրդտը ԴԶ.
Աւետարանըն եաղրլմասընա սէպէպ ՁԹ.
Աւետարանըն մանասը լաղրմ , եաղրլմասը սէլամէթիմիդ պաս-պընտա լաղրմ տէյիլ ՃԻԳ.
Աւետիքեան հայր Գաբրիէլին , վէ Լէպրոնուն դիւմիւ ՆՀԹ. ՆԶ. ՆՁԱ.

Բ.

Բանագրանք , վէ դայրիւիւմ , բուհանի ճէղա հանկը սէլահիյէթէ մէպնի տիր . . . . . ՇՁԲ.
Բղխումն , (տես , գայնամաղ) . . . . . ՃՄԲ.

Գ.

Գաղա իլէ ատէմ էօլտիւրմէք նէ՞ վէյհ իլէ կիւնահ առտա օլունմադ ՁԼ.
Գաթարեան բաֆբզբլար . . . . . ՅԿԲ.
Գաթաֆրիկեան բաֆբզբլար . . . . . ԲԿ.Ա.
Գաթաֆրիկեան բաֆբզբլար տէֆա . . . . . ԱՅԲ.
Գաթօլիք (տես Կաթողիկէ) . . . . . .
Գալլինին թէրճիւմէյի հալի . . . . . ԼԷ. ՇԼԴ
Գալլինին վաֆթիզ իւզէրինէ բաֆբզբլբզը . . . . . ՅԻԶ. ՅՁԷ.
Գայիանլար բաֆբզբլարը . . . . . ԲԴ.
Գայնամաղ (բղխումն) նէ՞ տէմէք տիր . . . . . ՃԱԲ.
Գապիլի զաթլար , եա տախիլէն գապիլի զաթլար տէրլէր , եա խարիճէն գապիլի զաթլար տէրլէր . . . . . ԲԶԸ.
Գարբոգրաթէսին Երրորդութիւն հագդընտա բաֆբզբլբզը . . . . . ՃԿԲ.
Գարը թայիֆէսի քահանայութիւն սրբրընը ալամադ . . . . . ՇԶԸ.
Գարբլարա կէրէք Մարկիոն կէրէք Բէքուճեան բաֆբզբլար . . . . . ՅՁԳ.
քահանայութիւն կարդընը վէրիր իտիլէր . . . . . ՇՁԸ.
Գարբլարտա երէցկին Եպիսկոպոսուհի , սարկաւագուհի եւլ . . . . . ՄԱԴ.
Գարբշմադ իքի չէյին պէրպէրի իլէ գաչ տիւրլիւ օլապիլիր . . . . . ԳԿԴ.
Գերմանոս աղիզ զաթը վէ Ըստամպոլ բաթրիքինի Լեւոն նէգլ էթան . . . . . ՃԿԴ.
Գոյաւորութիւն (տես հէյլէթ) . . . . . .
Գոյափոխութիւն , Քրիստոսուն առէք կերէք , եւ արբէք եւլ սէօզլէրինին դուվվէթի իլէ օյուր , աղիզ բուհուն չաղրլմասը սատէ պէր սուսատան իպարէթ տիր . . . . . ՆՀԸ. ՁՁ.
Գուսուր նէ՞ տիր , վէ ասլը վար մը տրը . . . . . .
Գուրան քիթապը տախի Այլահտաքի անձլարընը իւչիւնիւ թասդիգ էտէր . . . . . ՅԿ. ՆԴՁ.
Գուրպան տիւրլիւ տիւրլիւ տիր . . . . . .

Գուրպանը մութլաղ , վէ գուրպանը սիկ մինասիպէթ նէ՞ տիր . . . . . ՆԳԸ. ՆԳԹ. Շ.
Գուրպանը մութլաղ վէ ուսմուսի վէ գուրպանը մախսուսի . . . ՆԵ.
Գուրպան Քրիստոսուն, գուրպանը վէ էսկի ատտըն գուրպանլարընը ֆարգը վէ քէրամէթլէրի . . . . . ՆԸ.
Գուրպան , պատարագ խաչը գուրպանընը տէվամը տրը . . ՆԺԶ.
Գրիգոր Տաթեւացի վէ Գրիգոր Որոտնեցի Հայոց սուրբլարը Քրիստոսա սիր թապիաթ պիկիրլէր . . . . . ՄԽԱ.
Գրիգոր Ա. վափա Իգավրիդոս Գ. պատկերամարտ իմբէրաթորա պարչը . . . . . ՊԽԴ.
Գրիգոր Տաթեւացինին չէրաաթ պապընտա եաղնըչլըղը . . . ՋԽԳ.
Գրիգոր Տաթեւացինին ազիզէր վէ կիւնահքեարլար գրյամէթէ դաստար պիլա միւքեաֆաթ վէ պիլա ճէղա տուրտուգլարը խուսուսունտա եաղնըչլըղը . . . . . ՋՀԲ.

Դ.

Դաւիթ , Յէսրպ բաֆբզբ պիւթիւն նիսա ճինսի հէր քիմէ օլուրսա օլսուն , եէվմիկ կիտէպիլիրլէր տէտի . . . . . ՈԺԲ.
Դրոշմ , եանի եաղլամադ մէօհիւրլէմէք սրբրը վէ միւթէատտիտ խսիմլէրի . . . . . ՅՀԵ.
Դրոշմ սրբրը Քրիստոսուն իճատ էթտիկի նէտի սրբրլարընը պիրիսի տիր . . . . . ՅՀԶ.
Դրոշմ սրբրընա դարշը կիտէն բաֆբզբլար . . . . . ՅՀԷ
Դրոշմ առաքեալլարընն էլ գոյմասը իլէ իճրա օլունուր խոի , լաքին ապաչխարողլարընն իւղէրինէ էլ գոյուպ քիլէսէ իլէ պարբչաբրմադ դրոշմ տէյիլ տիր . . . . . ՅԶԲ.
Դրոշմ սրբրընն մէէմուրու Լաթին քիլիսէսինտէ Եպիսկոպոսատուր , Շարդտա Եպիսկոպոսլարա վէքեալէթէն քահանայլար տա պու սրբը իճրա էտէրլէր, պու տա քիլիսէնին միւսատէսինէ մէսնի տիր . . . . . ՅԶԴ. ՅԶԵ.
Դրոշմ սրբատանտա Ս. Միւռոն մուգթադի մատտէտէն առտ օլունմադ , Եպիսկոպոսուն էլ գոյմասը ասրլ մուգթադի մատտէսի տիր . . . . . ՅԶԶ.
Դրոշմ եաղը առաքեալլարտան սրը , պուլատան եաղը ինա սողրա գաթիլմիշ տրը . . . . . ՅԶԶ.
Դրոշմ սրբրընն (ձեւի) մուգթադի սէօզլէրի . . . . . ՅԶԷ.
Դրոշմ սրբրընն սէմէրելէրի . . . . . ՅԶԼ.
Դրոշմտա չօճուղա վուրուլան քիւչիւք սիլլէ նէ՞ մանայա մէպնի տիր . . . . . ՅԶԼ.
Դրոշմ սրբրընը վէրմէք Լաթին քիլիսէսինտէ Եպիսկոպոսլարա խաս տրը . . . . . ՅԶԸ.

Ե·

Եաղլամագ , եախօտ մէօհիւրլէմէք դրոշմ սրբրը . . . . . ՍՀԵ·
Եաղլամագ սրբրը (տես դրոշմ) . . . . . ՃՀԵ·
Եանըլմաղլըգ քիլիսէնին պիրինճի խոյսիյէթի . . . . . ԽԿ· ՃԲ·
Եանսենեան բաֆբղբլար . . . . . ՕԼԹ·
Եանսէնիսթլէրին պատարաղ խուսուսունտա իթիգատլարը . . . ՃԲ·
Եարաթմաղ մանասը նէ՞ տիր . . . . . ՁԼ·
Եարաթմանըն չուբուխու . . . . . ՁԼ·
Եարաթմանըն յուխֆու նէ՞ տիր . . . . . ՁԽ· ՁԿԴ· ՁԺԷ·
Եըլտա պիր քէրրէ խոստովանանք օլուպ , հաղորդութիւն ալմագ քիլիսէ թէնպիհի տիր . . . . . ՁԷ·
Եղիա էօլմէտի սաղ տըր . . . . . ՁՄԹ·
Ենովք էօլմէտի սաղ տըր . . . . . ՁՄԹ·
Եպիսկոպոս ձեռնադրութիւնու իւչ եպիսկոպոսլար իլէ օլմասը ատէթի մէմուհէսի նէրէտէն դալմըշ տըր . . . . . ՃՄԴ·
Եպիսկոպոսլար էվայիլտէ պաղը պիղդարուր քահանայտան ինթիխապ օլուրու

Էճիր գաղանմանքն չերպիթի . . . . . ՉՉԸ.
Էնգրաթէթեան բաֆբզբլար . . . . . ՁՄՌ.
Էպէտի սահիմիքլէր . . . . . ՋԽ.
Էպիսկիպոսէր . բաֆբզը ճէմիլէթի Սրբորդութիւն վէ Քրիստոս-
սուն հագդնոտա բաֆբզբլբզլարը . . . . . ՃԿԻ.
Էսկի ահտրն էսրարբնքն գուվվէթի . . . . . ՆԺԱ.
Էսկի ահտ եէնի ահտրն . վէ Մոփէս Քրիստոսուն էօրնէկի իսի . Ջ.
Էսկի ահտրն եօրթուլարբնը Քրիստոս ֆէսխ էթմէտի , սահա
զիյասէ միւշերրէֆ տէրէճէյէ թէրֆի գրլրը . . . . . Ջ. ՋԱ
Էվզէնէոս Գ. Հայլարա քահանայութիւն սբրրբնքն իւպէրինէ
վէրտիի թայիմաթ . . . . . ՇՁԼ.
Էֆեսիոս . . . . . ՃԿԲ.
Էրմէնի . Բուս եէրն չիղմաթիդ հերձեալ քիլիսէլէր . . . . . ԼԴ. Խ.
Էրմէնի Շարդ դաթօլիկի գրսմբնքն խոտաասը . . . . . ՀԷ.
Էրմէնի քիլիսէսէնին վերջին օձուս խուսուսունտա օլան եան-
ԼԸ ԻԹիգաաը . . . . . ՈԿԲ. ՈՄԳ.
Էրմէնի Էջմիածնական , վէ Բուս չիղմաթիդ քիլիսէլէրինին
չերաաթլար , վէ աղիղլերին միւքեաֆաթը վէ կիւնահ-
քեարլարբն միւճաղաթը պասլնտա եանԱՇԸԳԼԱՐԸ . . ՋԽԳ. ՋՀԲ
Էրմէնիլէր ադիդ բուհա գարչը . . . . . ՃՂԳ.
Էրքէք ատէմ իքի . եա ղիյատէ դարը ալմաը ճայիդ տէյիլ .
հաքէղա պիր գարը իքի Էրքէք ալմաը ճայիդ օլամազ . . ՈԼԱ.
Էրքէք իքի , եա ղիյատէ գարը ալբրտա, Ալլահնն էմրինէ գար-
չը էտէր . . . . . ՈԼԲ.
Էօլիւմ նէ տիր . . . . . ՊՄԷ.
Էօլիւլէր Իլին պատարաղ սունմագ էսկի միւհթէրէմ պիր -
սուլ տուր . . . . . ՇԻԳ.
Էօլիւլէրին իւչինճիւ վէ սէքիզինճի կիւնիւ վէ գբրդընճը կիւ-
նիւ էվպիլտէ տուա իլէ ղիբրլէրի օլուրուսու , Քրիստոս
էֆէնտիմիզին իւչ կիւնտէն սոզրա տիրիլտիկինէ , վէ սէ-
քիզ կիւնտէն սոզրա առաքեալլարա կէօրիւնտիւինէ վէ
կբրդ կիւնտէն սոզրա տուաքեալլարա կէօրիւնիւպ , կէօյէ
Էզգտրզընա պինայէն իսի . . . . . ՋՁՁ.
Էօլիւլէրին պատէլ գլնամ , թէնլէրինին սաատէթի հալ խա-
սիյէթլէրի . . . . . ՋՁԼ.
Էօլմէզլիկին միւթէատիտ մանալարը . . . . . ՊԲ.
Էսմիւր նէ տիր . . . . . ՊՄԼ.

Թ.

Թադտիրի իլահի (նախասահմանութիւն իրաց) նէ տիր . . . . ՁԺԼ.
Թասլիաթ նէ տիր . . . . . ՃԽԳ.

Թասլիաթ անճաբզ պիր սանիյէ տուրամազ . . . . . ՄԺԹ.
Թասլիաթլարբն գարբչմասը Քրիստոստա , եախօտ իրի Թա-
սլիաթ ոլիր պիրիկլէ գաչ տիւրլիւ գարբչտպիէր . . . . . ՄԺԴ.
Թասլիի լութֆ , եարատանքն լութֆու տէմէք տիր . ՁԽ ՁԿԻ. ՁԺԼ.
Թասվիրլէրէ գարչը գուհուր էտէն բաֆբզբլբզբն մուխթասար
նագլէ . . . . . ՊԽԿ.
Թասվիրլէրին միւհթէրէմ ուսուլինին մագսէտի . . . . . ՊԽԵ. ՊԽՋ.
Թասվիրին մատատէթէն վէ տայիմա հուզուրտա պուլունմասը
մէլայիքլէրէ եախօտ ապիղլէրէ միւրահաաթ էթմէյէ պիր
շարթը մութլաղ տէյիլ տիր . . . . . ՊԽՋ.
Թասվիրի Խիւտա նէ կիպի տիր . . . . . ՊԽԷ.
Թացիանոս բաֆբզը . . . . . ՈԺԹ.
Թէնպիհ վար քի . ինսանը իհթատա մուայէր սլբրագբր . Թէն-
պիհտէ վար քի մութլաղ ՍԻՆՆ էտէր . . . . . ՋԺԳ. ՋԺԴ.
Թէնպիհ վար քի նէհի տիր վէ Թէմպիհ վար քի էմրի տիր ՇՂՋ. ՋԺԳ.
Թէնպիհին մագսէտի գալգարսա Թէնպիհ տախի գալգար , քէ-
ղա նամուսուն սօնու (վախճան) պօղուլուրսա օտա պօղու-
լուր . . . . . ՋԳ. ՋԺԸ.
Թէնպիհլէր (տես քիլիսէ Թէնպիհլէրի) . . . . . ՊՁԸ.
Թէնպիհլէրին ճինս վէ տիւրլիւլէրի . . . . . ՇՂՋ.
Թէոսկորոս վէ Նէտիքէսին համիսի . . . . . ՄԼԱ.
Թէոսկորոս , Նեստոր , վէ Նէտիքէս Մարիամա Աստուածածին
սէմզիտիլէր . . . . . ՄԼԷ. ՄԼԸ. ՄԼԹ.
Թէվֆիկ նէ տիր . . . . . ՄՂԳ.
Թէոֆոտոս բաֆբզը . . . . . ՃԿԴ.
Թէոֆոտոսու տիկէր. գույումնու միսէմմա . . . . . ՃԿԴ.
Թէոֆոտոս Պէյճա բաֆբզբլբզբ . . . . . ՃԿԲ.
Թոմա (Ս.) Ալլահնն իլմի պասլնտա սուրէթի Թէֆսիրի . . ՈՂԵ.
Թոմալբլարբն զիւիւմիւնճէ . ինսանքն չէրբ վէ խայբր ամէլէ-
բինտէ Ալլահնն սուրէթի հարէքէթի . . . . . Ը.
Թոմալբլարբն զիւիւմիւնէ գարչը օլան սայիր Աստուածաբան-
լարբն սուրէթի Թէֆսիրի . . . . . ՁՌ.
Թոմալբլարբն զիւիւմիւնիւ միւսատտրդ տէյիլ ՁԻԱ. ՁԻԶ. ՁԻԼ. ՁԴ.
Թոմալբլարբն մուխալիֆի օլան Օգոստինեան Աստուածաբան-
լարբն զիւիւմիւնիւ միւսատտրդ տէյիլ . . . . . ՁԵ.
Թոմալբլարբն լութֆ պահանտա ԻԹԹիխաղ էթտիքլէրի սու-
րէթի Թէֆսիրլէրի . . . . . Ը ՁՀԴ.
Թրանսիլվան բաֆբզբլար . . . . . ՃԿԲ.

Ֆ.

Ֆամ Հաշ տիւրլիւ տիպ , վէ Ալլահանա իլմ նէ տիր . . . . ՈՁԸ.
Ֆէմ Ալլահտա սաաէ տիր . . . . . ՈՁԹ.

Իյմ Ալլահտա իւչ տիւրլիւ իսիմ այբը . . . . . ՌԿ.
Իյմի իսթիֆհամ, Ալլահտա նէ՝ տիր . . . . . ՌՂ.
Իյմի նէղարէթ նէ տիր . . . . . ՌՂ.
Իյմի իսթիֆհամ մէլայիքլէրտէ վար պիղտէ եող տուր . . . . ՊԺԱ.
Իյմի սաղահ վէ իյմի իքինտի մէլայիքլէրտէ նէ՝ տէմէք տիր . . ՊԺԲ.
Ինսան նէ՝ տէմէք տիր . . . . . ՍՂԴ.
Իման տին նէ տէմէք տիր վէ պաչ տիւրլիւ տիւր . . . . . ՃԻԸ.
Իմանբն տիրիսի վէ իմանբն էօլիւսիւ, զահիրէն իման վէ պա-
թընէն տէրուունի վէ մանէվի իման նէ տէմէք տիր . . ՃԻԸ. ՃԼԲ.
Իման կէթիրմէք Ալլահբն ինայէթի տիր . . . . . ՃԻԹ.
Իման էթմէք վէ իմանը թէֆիլ էթմէք պիր պիրինէ զրտտ տրը ՃԼԱ. ՃԼԲ.
Իմանը ինսանի վէ իյմի ինսանի, վէ իմանը իլահի վէ իյմի ի-
լահինին ֆարզը վէ պըյմէթի . . . . . ՃԼԱ.
Իմանա ադլըմրզը էսիր էթմէյի . . . . . ՃԼԴ. ԻԼԵ.
Իմանըմրզբն չօղ խուսուսլարը բաճօն ալթընա կիրէմէզ . . . ՃԼԷ.
Իմանը իլահի վէ իմանը ֆէյլէսօֆինին ֆարզը . . . . . ՃԼԸ.
Ինսան քէնտի քէնտինի նիյին խէլաս էտէմէզ իսի . . . . . ՅԱ.
Ինսան կիւնահա տիւշտիւլիւ անտէ Ալլահբն ճէմի ինայէթլէ-
րինտէն մահրում օլտու . . . . . ՉԿԱ.
Ինսանը Քրիստոս էֆենտիմիզ քէնտի ինայէթիյլէ էսիր հալինա-
տէն խէլաս էթտի . . . . . ՉԿԲ.
Ինսանբն սէլամէթ պուլմասը մութլադա Քրիստոսուն իսթիհ-
զազընա խաս վէ մէրպութ տուր . . . . . ՅԱ.
Ինսանբն ադլը վէ ֆիքրի Ալլահտան պաչ օլունմուչ ինսանա
պիր նիմէթ տիր . . . . . [illegible]
Ինսանբն ադլընբն մա ֆէվքինտէ օլան չէյ ադլէ ըզատ տէյիլ տիր [illegible]
Ինսանբն պաչընա կէլէն իւչ տիւրլիւ հալէր . . . . . ՈՂԲ.
Ինսանբն կէրէք խայր, կէրէք շէր ամէլլէրինտէ Ալլահբն սու-
րէթի հարէքէթի նէ կէճնէ տիր, թովմայականլարբն զիւիւմիւ [illegible]
Ինսանբն կիւնահա տիւշմէտէն հալի վէ մուհասէնաթը, իյմի
էօյմէզլիյի . . . . . ՉՇՁ. ՉՇՂ.
Իչլէր էյի օլմասընը ֆէնա օլմասընը ամիլէնին քէնտի մանէվի
նիյէթ վէ մաղսէտինտէն իսթիֆհաղ էտէր . . . . . ՉԼԲ.
Իչ կէօրմէք եօրթուլարտա մէմնու տուր վէ հանկը իյլէր . . . [illegible]
Իպատէթ զահիրէն վէ խպատէթ տախիլէն նէ կէճնէ օլուր . . [illegible]
Իպատէթ էքսէրի զահիրէն կէրէք Ալլահա կէրէք ադիզէ պիր
իսէ նիյէթինտէն նէ՝ իպատէթի օլտուզու անլաշըլըր . . . [illegible]
Իսթիհզաղ նէ տիր . . . . . ՄԼ.
Իրաւասութիւն, սէլահիյէթ, Եպիսկոպոս քէնտի սէչտիյի քա-
հանայա վէրիր, ինսուզ պիր քահանայնբն իճրա էթտիյի յուհա
նի հիւքմ քէֆենլէմ նէքիւն (անվաւեր) հիւքմիւնտէ տիր ՆԺԶ. [illegible]

Իրաւասութիւն քահանայլարտա Եպիսկոպոսական իշխանու-
թիւնա մէրպութ տուր, եանի իրաւասութիւնը օլ թէմին
Եպիսկոպոսու վէրիր . . . . . ՇԶԲ. ՆԺԶ.
Իսրէթ, իսթիհզաղ նէ՝ տիր . . . . . ՄԶԳ.
Լանվանլարբն Քրիստոստա պիր պիրինէ իլհաղիյէթի . . . . . ՄԽԸ.
Իանվանլարբն պիր պիրինէ վէրիլմէսինին չարթը . . . . . ՄԾ.
Իճրա էթմէք նէ՝ տիր . . . . . ՄՂԴ.

Լ.

Լագթանցիոս բաֆրզը . . . . . ՃԿԹ.
Լիւսն Գ. Իզաւրիգոս իմբէրաթօր թասվիրլէրին լաղվընը ամիր
պիր ֆէրման չոգարտը . . . . . ՊԽԴ.
Լիմպոս, վէ Լիմպոստաքի ճանլար. Լիմպոստաքի ճանլարը
եալընրզ Քրիստոս խէլաս էթտի . . . . . ՆԺԲ. ՋԿԸ. ՃԿԼ.
Լէվէթինեան (աղատական) վաֆթիզ օլմուչլարբն կիւնահը
օլմաղ տէյլէն բաֆրզըլար . . . . . ՅՂ. ՈԺԲ.
Լուտերականլար Քրիստոս պատարագտա էքմէքլէնիր. եանի
էքմէք իլէ պիրլէշիր տէտիկլէր . . . . . ԷԿ.
Լուտերականլար վէ թէվաղիլէրի նիքահը ուրը թանըմաղ-
լար, վէ ֆիկրի չինի սէպէպինէ չէօղիւլիւր տէրլէր . . ՈԺԲ.
Լուբիոս հալի հազրը նէ՝ տէմէք տիր . . . . . ՉԽԳ.
Լուբիոս մուդաատէմ վէ լուբիոս մայէթ նէ՝ տիր . . . . ՉԽԵ.
Լուբիոս քեսիֆ վէ լուբիոս միւդթէսիր նէ՝ տիր . . . . ՉԽԷ.
Լուբիոսուն սէմերլէրի . . . . . ՉԽԸ.
Լուբիոսուն տիկէր ուսում մանալար . . . . . ՉԽ.
Լուբիոսուն սէպէպի ֆայիլի (ներգործական պատճառ) Ալլահ
ուր. սէպէպի նայիլի (արդիւնաւոր) դազանան Քրիստոս
ուր, վէ սէպէպի զայրէթի էպէտիլիկը էօմիւր տիւր . . ՉԽԹ.
Լուբիոսի. գերբնական լուբիոսի նէ՝ տիր . . . . . ՉԽԹ.
Լուբիոսի Պէլլարմինոսուն չէրհինէ իմթիսալէն գաչ տիւրլիւ
վէ դաչ սուրէթտէ թասլիի թէսմիյէ օլուր, վէ հանդըլարը
գերբնական ուրլար . . . . . ՉԾ.
Լուբիոսի խուսուսունտա զուհուր էտէն բաֆրզըլար . . . . ՉԾԱ.
Լուբիոսի պասլընտա կաթոդիկէ քիլիսէնին ուսում մէպտէլէրի . ՉԾԲ.
Լուբիոսի վէ ինսանբն սաղիհ հալի կիւնահա տիւշմէզտէն . . . ՉԾԳ.
Լուբիոսի եարատանբն լուբիոսու նէ՝ տիր . . . . . ՉԽ. ՉԿԴ. ՊԺԷ.
Լուբիոսի պասլընտա Պայոս բաֆրզընբն եանլըշը . . . . . ՉԿԵ.
Լուբիոսի տին պասլընտա վէ ամէլինտէ մութլադ լաղզմ տրը . ՉԿԷ.
Լուբիոսի պասլընտա Մոլինա համ Աստուածաբանբն բէրի վէ
Ալարիֆի . . . . . ՉԿԸ.
Լուբիոսի պասլընտա հիւսնի թարիզ վէ միւթէսիլ սուրէթ
նէ՝ տիր . . . . . ՉԿԹ.

Լութֆ գաչ տիւրլիւ ինսանա սալինլիք վերիր . . . . . 21թ.
Լութֆ ուսուսէն նէ տիր . . . . . 21ն.
Լութֆ մախսուսէն այնորրսա մուհապպէթ վէ թէվէճճիւհ տէմէք տիր . . . . . 21ձ.
Լութֆ թէշէքքիւր մանասընա տա տէնիր . . . . . 21է.
Լութֆ ասրլ-մէճանէն օլան էյիլիք տէմէք տիր . . . . . 21ը.
Լութֆ իսմի հիւսնի լէթաֆէթէ վէ թասլիի ճէմալէ տախի վերիլիր . . . . . 21թ.
Լութֆ ասրլ մանասը վէ քիլիսէնին գուլլանմասը մանա . 21ժ. 21ԺԱ.
Լութֆ սաղլըգ լութֆու վէ իսասթա հալտէ չիֆա վերէն լութֆ նէ տիր . . . . . 21ԺԲ.
Լութֆ, Ալլահըն լութֆու նէ տիր, վէ Քրիստոսուն լութֆու նէ տիր . . . . . 21ԺԳ.

Խ.

Խաչա օլան սէճտէ վէ իպատէթ վէ հիւրմէթ սիլ ախէրէ նէֆսի Քրիստոսա տէմէք տիր . . . . . 22Դ.
Խաչըն գուրպանը (պատարագը) մութլագ գուրպան վէ ումումի գուրպան տըր, վէ պիզիմ չիմտիքի պատարագ գուրպանը մախսուսի, վէ խաչըն գուրպանընա մինասիպէթի օլան գուրպան տըր . . . . . 22Ե.
Խաչն էմնալի Մովսէսին երլանը օլտու . . . . . 22Զ.
Խասիյէթլէրին Քրիստոստա հասպէլ սըֆաթ պիր պիրինէ իրհազիյէթի . . . . . 22Է.
Խատրմ օլմագ Ալլահըն փատիշահլըղը խաթրը իլին ֆէվգէլատէ պիր ֆազիլէթ տիր . . . . . 22Ը.
Խատրմ էտէն քինոն քէնտինի քիլիսէ քահանայութիւն տերէճէսինտէն մէն էտէր, չիւնքի թահամմուլտէն իհթիյասլէթմէք տիր . . . . . 22Ա.
Խզումն հերաց, սալ քէսիլմէսի պահը . . . . . 22Շ.
Խէլասըմըղըն սկսէսի մութլաղը վէ մոյանեբսը Քրիստու տուր . . . . . 22Ց.
Խըզմէթ վէ քեար իշի նէ տիր վէ աղատ իշլէր թասլիր օլանանլար նէ տիր, վէ հանկըլարը եօրթուլարտա մէնիու տուր . . . . . 22Ղ.
Խոստովանահայր իղնսիզ եանի իրաւասութիւնը օլմադըղը արձակում վերիրսէ, օնուն արձակումու քէնէլէմ նէյին (անվաւեր) տիր, պաղըլարըտա անվաւեր տէյիլ, եանի (ապորինաւոր) տուր, եանի արձակում արձակումատուր սա, արձակում վերէն քահանայ կիւնահ իշլեր տէյիլ . . . . . 22Ղ.
Խոստովանանք եախսոտ ապաշխարութիւն էվվէլա թասլիմ տիր ֆազիլէթ տիր, պու ֆազիլէթ Քրիստոսուն ինսանը իրսըրը ըիւթպէսինէ վէ խալսիյէթինէ թէրճիհ . . . . . 22Ճ.

Եռատովանանք սրբերընդն խաչիկների . . . . . 79.
Եռատովանանք քահանայապարա օրմալը, տեղիկ աշխարհական-
ներ . . . . . Ն. ՆԱ. ՆԲ
Եռատովանանք գարչը Փրոթէսթանտարդն իտտաստարը . . ՆԳ. ՆԴ.
Եռատովանանք էթմէք, էվայիլակ սատէ եպիսկոպոսարդն վա-
զիֆէսի իտի, սոնբա կրօնաւորարա, վէ քահանայարա
պիլ վէրեալէք վէրիլտի . . . . . ՆԺԸ.
Եռատովանանք հերձեալքիլիսէլերտակ վաւեր մի անվաւեր մի տիր ՆԻԹ.
Եռատովանանք, սէլամէթիմիզին էն մուզթազի պիր վասէթասը
օլսուզունտան, չիւպհէլի խալիմաքը պէր թարաֆ էտէրէք
անձաղ էն էմին թարիգի թուքմալը, եանի իրաւասու-
թիւնու օրմայան քահանայնդն արձակումու, էօլիւմ գազի-
յէսի միւսթէնա օլարագ հիչ տիր . . . . . ՆԻ.
Եռատովանանք սրբերընդն մատաէլերի, եանի ուղաղը վէ եա-
գլնը նէ տիր . . . . . ՆԻԱ.
Եռատովանանք, եանի ապաշխարութիւն սրբերը պաչգա տրը,
վէ ըկամի (կանոնական) եախոտ քիլիսէ (եկեղեցական) ա-
պաշխարութիւն սրբատը եախոտ ուսուլի պաչգա տրը . . ՆԻԴ.
Եռատովանանք այէնի ապաշխարութիւն չէքմէյէ հանկը կիւ-
նահչար թախսիս օրմուշուտու . . . . . ՆԻԵ.
Եռատովանանք, կանոնուն թախսիս էթմիշ օրտուղու կիւնահ-
լարընդ թէքրարիւր էտէնլէր հաղդընտա նէ մուամէլէ օ-
յուրուտու . . . . . ՆԻԶ.
Եռատովանանք, էյանլարընդն հէպսի էվայիլակ պատարագտա հաղորդ ա-
ռնի իտիլէր . . . . . ՆԻԹ.

Ճ.

Ճանապարհ, տաղուշ, տաղուրմադ . . . . . ՃԻԱ.
Ճանապարհ եօրթուսու միլատը Իսա Հիվիլիսէն պէրի դարպ
քիլիսէսինակ դեկտեմբեր եիրմի պէշտէ իճրա օլունուբ իմիշ ՃԵ.
Ճանապարհ եօրթուսու դեկտեմբեր եիրմի պէշտէ օրմասընդն չարդ
քիլիսէսինէն դարպ քիլիսէսինակէն ալտրդընդն Ս. Յովհան Ոս-
կեբերան եաղընօր . . . . . ՃԷ.
Ճանապարհ եօրթուսու չարդ քիլիսէսինակ եաղուտու, եալընդրդ
յայտնութիւն եօրթուսու վարբսը . . . . . ՃԷ.
Ճանապարհ Լաթին քիլիսէսի յայտնութիւնտան էվվէլ իճրա ի-
տիր իմիշ . . . . . ՃԷ.

Մ.

Մաթեմիկ քիլիսէնին բուհու վէ Բօմայա իթաաթը . . . . . ՀԿ.
Մաթեմիկ քիլիսէտէ քահանայարդն պիրիր հալի . . . . . ՈԲ.
Մայանդ, էջմիածնայ քիլիսէսինէ նէտէն վէ քիմտէն սիրայէթ

էթմիշ . . . . . ՋՀԲ·
Կանոն ապաշխարողաց դրոշմ սրբրը տէյիլ . . . . . ՑԿՊ·
Կանոնական ազիզ քիթապլար հանկըլարը տըր , վէ սօնրատան
կանոնականլար հանկըլարը տըր . . . . . ՃԺԱ·
Կանոնական ապաշխարութիւն , եախոտ եկեղեցական ապաշ-
խարութիւն նէ տիր . . . . . ՆԿԲ·
Նէլին վէ կիւվէյինին բաղար էրթէսի ագշամը թաղ ալմասընին
սէպէպլի . . . . . ՌԿԷ·
Կերինոս , Ներորդութիւն իւզերինէ բաֆըղըլըղը . . . . . ՃԿԴ·
Կիսասարկաւագլըգ , քահանայութիւնուն քիւշիւք տէրէճէլ-
րինին էն մուհթէրէմի տիր , յաքին ազիզ եանի ուլու տէ-
րէճէ տէյիլ տիր . . . . . ՇՀԷ·
Նիւնահ նէ տէմէք տիր . . . . . ՄԳ. ԶԶ·
Նիւնահ սիտայէթ (սկզբնական) վէ ամէլ (ներգործական) կիւ-
նահը . . . . . ՑԳԼ· ՑՄ·
Նիւնահ չէհվէթ ճիւնհասը տըր , Ս· Օգոստինոս տէր . . . . . ՑՆԱ
Նիւնահ սկզբնական իլք աթանըղտան սկզէրէ սիրայէթ էթտի ՑՆ
Նիւնահ իքիյէ թաղսիմ օլուր , ճինսինճէ մահուչափ եա ներնէի
էօլտիւրիւճիւ վէ քիւշիւր էօլտիւրմէզ . . . . . ՆԳ· ՆԴ
Նիւնահ ազիզ բուհա դարշը հանկըսը տըր . . . . . ՆԷ·
Նիւնահ աֆվլըղը Փրօթէսթան ինանմտէ նասլի օլուր . . . . . ՌԷԲ·
Կնոսթիկեանլար խոստովանանքը ինքնար էթտիլէր . . . . . ՌԳ·
Կոստանդիանոս Փուլղիատա Նազոլիա շէհրի եպիսկոպոսու-
թասվիրլէրէ խասիմ բաֆըղը . . . . . ՁԽԲ·
Կրօնաւոր (տես բուհական թարիգաթը) . . . . . ՋՐԱ·

Հագգանիյէթ , հագգ նէ՞ տէմէք տիր . . . . . ՄԳ·
Հագգանիյէթճէ ատալէթճէ Փրիատոս ինսանընն պօրճունու Ա-
յահա թէէտիյէ էթտի . . . . . ՄԳԲ· ՄԳԲ·
Հագսըղլըգ նէ՞ տիր . . . . . ՄԶԳ·
Հազար ամնայ թաղաւորութիւն . . . . . ՅԳ·
Հաղորդութիւն սրբրը վէ մանասը վէ էսամէլէրի . . . . . ՆԽ· ՆԽԲ·
Հաղորդութիւն սրբրին խոգմլարը . . . . . ՆՄԲ· ՆՄԳ·
Հաղորդութիւն ալմանընն չուրութու լազըմէսի . . . . . ՆԶԲ· ՆԶԱ·
Հաղորդութիւն էվայիլտէ եէնի վաֆթիզ օլանլարա տէյիլ է՞
տէն սատէ , գանտանտա վէրիլիր իտի . . . . . ՆՀԳ·
Հաղորդութիւն եբլտա հիչ օլմազսա սիր քէրրէ ալմալը , գ՞
քիլիսէնին թէնալիհի տիր . . . . . ՅԼ· ՋԼ·
Հաղորդութիւնա դարշը բաֆըղըլար . . . . . ՆԲ·
Հաղորդութիւնուն խայսիյէթլէրի վէ Մոլսէսին մանանասընին

խոյսոխյէթի . . . . . ՆԾԳ.
Հաղորդութիւնուն «զոր ոչ ոչինիմ թէնիմ տիր, զոր ոչինիմ գանիմ տիր» տէնմիչ օրտուղու իչին պատարագտա օրուն Քրիստոսու էթմէք իչէ չարապէն թահթընտա հաղոր մէվնուտ տէչի Դալիին իդրար էթտի . . . . . ՆԾԶ.
Հաղորդութիւնուն քիլիսէլերտէ սագլանմասը . . . . . ՆՁԶ.
Հաղորդութիւնտա էսկի սէնտ, եէնի ատ իչէ բուպար օրուն . . . . . ՆՆԼ. ՆՆԸ.
Հաղորդութիւնտա Պօղոս առաքեալ միութիւրին գուրպանը-ը Քրիստոսուն գուրպանը իչէ բուպար էտէյօր. տէմէք քի Քրիստոսուն պատարագը, քի հէր կիւն սունույօրուզ սահին գուրպան տիր, վէ մատէմքի գուրպան գանսրգ օլամազ, տէմէք քի էթմէքը վէ չարազ սահին թէն վէ սահին գանտիր . . . . . ՆՆԹ. ՆԿ.
Հաղորդութիւնտան սօղրա Ակարէ մուհապէթ սօֆրասը, Ֆուգարէլէր սօֆրասը, էվվէլտէ պատարագտան սօղրա իմրա օրուրուտու . . . . . ՆԿԱ. ՆԿԲ.
Հաղորդութիւնտա գոյափոխութիւն պաչգա վէ Քրիստոսուն հաղրը մէվճուտ պուլունմասը պայգա տիր . . . . . ՆՀԲ.
Հաղորդութիւնտա գոյափոխութիւն եանի էքմէյին վէ չարապէն Քրիստոսուն թէնինէ վէ գանընա թէպտիլ օլմասը . . ՆՀԵ.
Հաղորդութիւնտա էքմէյին վէ չարապէն էն քիւչիւք վէ հէր նէ գատար բարչայա վէ տաճայա թաղսիմ օլուրսա Քրիստոս օնլարրն հէր պիրինտէ ինսանլարդը վէ Ալլահլարդը իչէ թէքրմիլ վէ մէվճուտ պուլունուր . . . . . ՆՁԴ.
Հաղորդութիւնտա հէր քիմ թէնտէն ալսրսա մատէմ տիրի թէն տիր, թապիի գանընտա ալմըչ օլուր . . . . . ՆՂԴ.
Հաղորդութիւնտա գոյափոխութիւն իւզերինէ Նիքոլա Լամբրոնացինին նէվ թարզ վէ եանլըչ թայիմաքը . . . . . ՆՂԴ.
Հաղորդութիւնտա Քրիստոսուն գուրպանրնրն վէ էսկի նամուսուն գուրպանլարրնրն ֆէրգի . . . . . ՇԸ.
Հաղորդութիւնտա պատարագուն [illegible]
նուրան պատարագին տէվամը տիր . . . . . ՇԻԶ.
Հանդանակ հաւատոյ . . . . . ՍԵԶ.
Հենրիկոս ուրացող . . . . . ԼԴ. ԼԲ. Խ.
Հերետիկոս քիրիսէլէր . . . . . [illegible]
Հերետիկոս եպիսկոպոսուն վերանի կարգ քահանայութիւն
պաւէր տիր . . . . . ՇՂԱ.
Հերետիկոսութիւն բաղբաղլըզ նէ տիր . . . . . ԺԹ.
Հերետիկոսութիւն վէ հերետիկ նէսնէն գաւնուր էտէր . . ՃԻԶ. ՃԻԼ.
Հերետիկոսութիւն . . . . . ԻԹ.
Հերձուած, չիզգի . . . . . [illegible]

Հերմեան հերետիկոսար . . . . . ՅԿԶ.
Հէյէթ , (գոյաւորութիւն) նէ՝ տէմէք տիր . . . . . ՃԹԴ.
Հէր իշ մանէվի մաղսէթնտէն բէնկինի եանի էյի օլմասընը քէօթիւ օլմասընը այլը . . . . . ՁԼԲ.
Հիերակիտեան , վէ երախայ բաֆիզբլարը չօճուգլար խուսուսունտա եանլրյլրդր . . . . . ՅԿԲ.
Հիւսնիւ սուրէթ եախօտ միւթէտիլ սուրէթ լութֆ պասպընտա նէ կէօնէ տիր . . . . . ՁՀԲ.
Հիւբիւմէթ քիլիսէյէ Քրիստոստան վերիլտի , եանի ճէղա վերմէյէ հիւբիւմէթ . . . . . ՄԴ.
Հոլեգալուստ եօրթուսու Ալլահտան էմր օլունտու . . . . . ՊԴ.
Հուս բաֆիզը . . . . . ՅՀԷ. ՅԴԱ.
Հռոմա քիլիսէսի ումումի տիր . . . . . ԼԱ.
Հռոմա քիլիսէսինին մուխալիֆ կիրուհի . . . . . ԼԲ.
Հռոմա քիլիսէսի բէսուլի (առաքելական) տիր . . . . . ԼԳ.
Հռոմա քիլիսէսի խարիճնում դպան քիլիսէլէր . . . . ԼԴ. ԼԹ. Ի.

Ղ.

Ղեռնադրութիւն վերիլմէսինտէ եէնի պիր խսիմ վերիլիր խտուկի վէ առէթի . . . . . ՇԾԴ.
Ղեռնադրութիւնը եալբորդ եպիսկոպոս վերէպիլիր . . . . ՇԿԹ. ՇՀԴ.
Ղեռնադրութիւնտա Եպիսկոպոս ձեռնադրել օլաճագ իսէ. վէ իշ քահանայ ձեռնադրել օլաճագ իսէ, պիր եպիսկոպոս նէթեր ՅՀԱ.
Ղեռնադրութիւնտա, կարդ ալան լազըմ քի ճէմաաթտան էյլինէ չահատէթնամէ ալսրն . . . . . ՇԾԴ.

Ճ.

Ճատու դարը , Սամուէլ մարդարէյի էօլիւլերտէն տիրիլթմէյէ չալբլրը . . . . . ՊԿԴ.
Ճէղա վերմէք հիւբիւմէթինի Քրիստոս քիլիսէյէ վերտի . . . . ՁԿ.
Ճէհէննէմ նէ տիր , վէ էվկէթլերի դաչ տիւրլիւ տիւր . . . ՅՁԲ. ՅՁԴ.
Ճէննէթ նէ տիր . . . . . ՅՁԴ.
Ճինլերի չըդարմայա Քրիստոս քէնտի քիլիսէսինէ հիւբիւմէթ վերտի ՊԼԱ.
Ճինճիլիդ , ֆալճըլըգ , չէյթանա միւրաճաաթլարդն հէվսի վահի տիրլեր , վէ պաթրլ իթիդատ օլուպ , տիյանէթին դաչիվլիսինտէն նէչաթ իթմիշ ասարլար տրրլար . . . . . ՊԼ.

Մ.

Մաթէմաթիգականլար բաֆիզբլրդը . . . . . ՕԿ.
Մակեդոն . . . . . ՃԿԹ.
Մանիքէս վէ Մանիքէցիլէր . . . . . ՃԿԹ. ՅՅԲ.
Մանիքէցիլէր . . . . . ՅԴ.

Մասսալեան , եախօտ Եվդիսեան տէնիլէն բաֆիզբլարդն իթիդատը . . . . . ՅԴԱ.
Մասունքլարա հիւրմէթ իսպաթլարը . . . . . ՊՁԴ.
Մարիամ Աստուածածին տիր , տէյիլ մարդածին . . . . . ՄԹ.
Մարիամ Աստուածածինին պիքիր օլտուղունուն իսպաթլարը . ՄԿԶ.
Մարիամ Ա. Յովսէփ իլէ Էվլէնմէմիշ օլտուղունուն էվայիլտէն պէրի Հայաստանեայց քրիսիանինին իթիդատը (անհարսնացեալ կոյս) . . . . . ՄՀԲ.
Մարիամ Էվլէնմէմէյէ ուխտ էթմիշ իսի . . . . . ՄՁԲ.
Մարիամ անարատ տրր , Ադամդն կիւնահտան եանի սկզբնական կիւնահտան սաղիմ տիր . . . . . ՃՁԴ. ՅՄԵ.
Մարիամ Աստուածածինին չէֆաաթը աղիզլերինքինտէն տանա դուվվէթլի տիր . . . . . ՊՀԹ.
Մարիամա Աստուածածին իսմինի Եւտիքէս վերմէտի . . ԱԼԲ. ՄԼԹ.
Մարիամա , Փրօթէսթանլար տանի Աստուածածին իսմինի վերմէյիպ , պիքիր օլտուղունու պիլէ ինքնար էտէրլեր . . . ՄՄԼ.
Մարիամդն Աստուածածին օլտուղունա տէլիլլէր . . . . . ՄՄԹ.
Մարիամդն Աստուածածին օլմատրդրնա տայիր Փրօթէսթանլարդն տէլիլլերի . . . . . ՄԿԴ. ՄԿԵ.
Մարիամդն Քրիստոստան մատտա էվլատլարը օլմատը ; վէ հիչ եօք տուր , վար տէմէք Փրօթէսթան սէօզիւ տիւր . ՄՀԲ. ՄՀԴ.
Մարիամդն Քրիստոսա վերտիկի Թէն գան լէքէսիզ իսի , տէմէք քի Մարիամդն տանի լէքէսի եօղուտու, անարատ տրր ՄՁԵ.
Մարկեզոս , Գազատիա Եպիսկոպոսու վէ բաֆիզբլրդը . . . . ՃԿԶ.
Մարկիանոս վէ Մարկիան բաֆիզբլար . . . . . ՅԵԶ.
Մարկիան հերետիկոս , գարբլտրա վաֆթիզ էթմէյէ սէլանիկէթ վերսի վէ նիքնահ սրբրընա զարբը գօյտու . . . . . ՅՀԳ.
Մէլիտան բաֆիզբլար . . . . . ՅՂԱ.
Մէլիտոս , Մէլիտանլարդն սէրկէրտէսի . . . . . ՅՂԱ.
Մէլքիսէթէկին քահանայի Քրիստոսուն քահանայինին պիր էմսալի իսի . . . . . ՄՂԶ.
Միսանէը օլմազ , վէ միսանէը նէ տէմէք . . . . . ՄՂԴ.
Միսանէը , սահիհէն խէլասրմրդ պասպընտա պիր եալընրդ Քրիստոս տուր . . . . . ՅՂ.
Միսանէրլեգ գաչ տիւրլիւ պարր . . . . . ՄՂԴ. ՄՂԵ.
Մէլայիք , հրեշտակ նէ տիր . . . . . ՊԶ.
Մէլայիքլէր կէօքտէ վէ եէրտէ նէ դատարընը պիլիրլեր . . . ՊԵ.
Մէլայիքլէր եարատան Ալլահա սէճտէ գելարլար, սէնա թէպրիք , վէ իպատէթ էտէրլեր . . . . . ՊԷԳ.
Մէլայիքլէր Ալլահդն էվամիրինի ինսանլարա կէթիրիրլեր . . . ՊԷԴ.
Մէլայիքլէր պահապան հրեշտակ տրրլար . . . . . ՊԷԵ.

Մելայիքներ եարատելորդներընդն իկ տադիղէոինտ թասիլ լութֆ իլինտ եարատելով վէ սողրա դերբնական լութֆ հալիկլ մուգնէն մի օլտուլար. եողսա իկ եարատելչատ անինտ աղիղլէտիճի լութֆ իլէ տողտուլար, եախսա եարատելտելար . . . . . Գ.Ի.
Մելայիքներ վարթասելա տիլէտիկիմիզ մէվատտր տէյիլ մելայիքներ վէրիր, անճագ Ալլահ վէրիր. մելայիքներ վարթա օլուրլար . . . . . Գ.Զ.
Մելայիքներե սայիհիք Ալլահտան պարչ օլտու . . . . . Գ.Թ.
Մելայիքներե օլան իպատէթ . . . . . Գ.Ր.
Մելայիքներե օլան իպատէթ, հիրմէթ իպատէթի, Ալլահա օլան զուլլուգ իպատէթի թէամիյե օլտուղու նէ տիր . . . Գ.Ը.
Մելայիքներե Փրոթէսթանտարրն տէտիկի վէ էթտիկի իֆթիրա կիրկ տիզ մելայիքներե թավմայրզ, տիր Ալլահա թավարրզ, լարին մելայիքներե հիրմէթ վէ իպատէթ էտերիզ . Գ.Թ.
Մելայիքներե օլան իպատէթին վէ շէֆաաթլարրնը տիլէ մէնին իպաթլարը . . . . . Գ.Ժ.
Մելայիքներե օլան իպատէթ, Ալլահա իզզէթ տիր տէյիլ քի հաղարէթ տիր . . . . . Գ.Ի.
Մելայիքներին տույզուսու . . . . . Գ.Լ.
Մելայիքներին տիկեր տիր վաղիֆէսի իտի տիւնեայը վէ ինսանը մուհաֆազա էթմէք . . . . . Գ.Ն.
Մելայիքներին տիր զըսմը զուրուրիյէթ կէթիրիպ շէյթան օլտուլար . . . . . Գ.Ա.
Մելայիքներին տէրէճէլերի դանչ տրը, վէ շէյթանլարրն իտի . Գ.Բ.
Մելայիքների չաղրմադ մութլադ տին պատը տէյիլ տիր նէ տէ իտելասրմզ պու չաղրմայա մէրպութ տրը . . . . . Գ.Գ.
Մելայիքների չաղրմազսադ տաիի սելամէթիմիզի պուլապիմիզ. լարին պուրադը տա սահիհ տիր քի, մելայիքներ քէնտիլերինի չաղրտրզրմզը իչին, պիզէ շէֆաաթը տրրար Գ.Դ.
Մելայիքների չաղրմադ տին պատընա դարին վէ միութէալիզ տիր խուսուս տուր . . . . . Գ.Ե.
Մելայիքներին իպատէթինի չիրիութմէք իչին Փրոթէսթանտարրն տիր դաչ վահի սէզլերի վէ հալի . . . . . Գ.Զ.
Մելայիքներին թասվիրներինե դարչը զուհուր էտէն բաֆիզըլրդ վէ պաչլանկըճը . . . . . Գ.Է.
Մելայիքներին թասվիրներինի, ամիլ վէ ամիր Ալլահ տրը, վէ պունլարրն վարթասը իլէ սահիպլերինե օլան իպատէթ տիլ ահերլ Ալլահա օլտուղու իչին ճայիզ տիր . Գ.Ը. Գ.Թ.
Մելայիքներին խասիյէթլերի նէ տիր . . . . . Գ.Ժ.
Մելայիքներ էօյմէզլեր բատէյլ ճիւզիյէլերի վէ իլիմլերի վար

իսի . . . . . Գ.Ի. Գ.Ի.
Մելայիքներան Ս. Օդոստինոսա կէօրէ, իլմի սապահ, վէ իլմի իքէնտի նէ տէմէք տիր . . . . . Գ.Ա.
Մելայիքներանէն իլիմա էթտիմիզ, նէ մասատէի խայրիյէ օլուրսա օլսուն, մուխայէր տիր. մութլակ ալրրզ ումուտիյէ տիրերսէք թէլիա տրը . . . . . Գ.Բ.
Մելայիքներանէն հիչ պիր չէյ նէ կիւնահ աֆվլրզրը, նէ տէ սայիր մէվատտը խայրիյէի տիլէմէյիզ, անճագ մելայիքներ տիլէտիյիմիզի պիզէ Ալլահտան ալրվերսինլեր մազսէտիյէ տիր . . . . . Գ.Գ.
Մէպտէ պիտայէթ նէ տէմէք տիր . . . . . Ճ.Թ.
Միւնասիպէթ, վէ մուխալիֆէթ, թէքմիլ մուխալիֆէթ, վէ թէքմիլ միւնասէպէթ նէ վաղրթ վուղու պուլուր . . . . Գ.Դ.
Միւթէտիկ թարիք. վէ թարիֆ լութֆ պահսընտա . . . . . Զ.Ի.
Մուխալիֆէթ, Ալլահտա նէ կէօնէ տիր, վէ ինսանտա նէ կէօնէ տիր . . . . . Ճ.Ա.
Միւճազաթ նէ տիր . . . . . Մ.Ղ.
Սրբեանաթաթ նէ տիր . . . . . Մ.Ղ.
Միչայէլ, սէրվէտու բաֆիզը . . . . . Ճ.Զ.
Միքայէլ, Մօլինօսուն բաֆիզըլրը . . . . . Ց.Զ.
Մկրտութիւն, (տես վաֆթիզ) . . . . . Ց.Ա. Ց.Բ.
Մոլէսին էսկի ահտատաքի սըրրլարը, վէ գուվվէթլերի . . . . Ն.Ա.
Մովսէսին նամուսունտա սահիհլէնմէք նէ կէօնէ իսի . . . . Զ.Ա.
Մովսէսին նամուսունու իրմալ էթմէք, տօլտուրմագ նէ տէմէք տիր . . . . . Ա.
Մովսէսին ասասը, մուճիզի հիրմէթ վէ իզզէթ օլտու . . . Գ.Զ.
Մրբասը Խուսա, եախսա Ալլահն բատէթի . . . . . Զ.Ի.
Մէլինա Աստուածաբանին լութֆ սլահընտա սուրէթի թարիֆի վէ ըէյի . . . . . Զ.Է.
Մօլինա մէշհուր Աստուածաբանը Ալլահն իլմի սլապընտա սուրէթի թէֆսիրի . . . . . Ո.Ղ.
Մահմանիթներ, վէ Մանիթանոս . . . . . Ճ.Ի. Ոմ.Բ.
Մանիթանիթներին խոսատանանքա դարչը բաֆիզըլրզլարը . . Ց.Ղ.Ա.

Ն

Նարը սասրինին բաֆիզըլրզը . . . . . Ց.Ի.
Նիկոդիմոս Մկրտիչին վաֆթիզի, վէ Քրիստոսուն վաֆթիզինէ. նէ՝ ֆարզը վար . . . . . Ց.Դ.
Նիկոդիմոս Տալէոսրաֆիզը . . . . . Ց.Է.
Նիկոդիմոս Հուսին բաֆիզըլրզը . . . . . Ց.Ղ.Ա.
Նոյէմ, Քրիստոսուն լէհերի ատտ օլուզ, Մարիամատան հիչ

պիր Եվլասը եօղ տուր , Նէտէ Մարիամը քէնտիսինէ ղէվ-
հէ մաղամընտա թուքար ըսը . . . . . ՄՀՈ. ՄՀԳ.
Յովսէփի Մարիամ իլէ Եվլէնմէմիշ , Հայաստանեայց քիլիսէսի-
նին դատիմ իթիղատը . . . . . ՄՀԷ.
Յովսէփի , Քրիստոսուն նաս պէյնինտէ փէտէրի սայլլը իսի ,
տէյլի սահիհ փէտէրի . . . . . ՄՁԱ.
Յովսէփի դեվեցիկ քէնտի քէտիլլերին Մըսըր տիյարընտա սը-
բադմասընն վէ մայէթլերինտէ կէօթիւրսիներէ տէյլի , գա-
ըընտալարընա եէմին վէրսի . . . . . ՁԶԳ.
Յորէլեան Ծերոդութիւն նէ՞ տիր , վէ ասլը վար մի տը . . . ՆԻԴ.

Ն.

Նախուրա , ինանընա նախուրասը , եանի թասլիթը , խըզլէթի ՀԻԴ.
Նախասահմանութիւն , թադիրի իլահի նէ՞ տէմէք տիր ՁԻԼ. ՁԻՄ.
Նախասահմանութիւն թէքմիլ թէմամ , վէ նախէքմիլ վէ նա-
թէմամ . . . . . ՁՀԹ.
Նախասահմանութիւն սլեսայէթամ , վէ խիթամընտա նէ՞ տէ-
մէք տիր . . . . . ՁԻ.
Նեստոր , Քրիստոսուն թէն ալմասընա դարշը կէլտի . . . . ՄԵ.
Նեստոր , Քրիստոսաս իբի անէ թանը իսի . . . . . ՄԹ.
Նեստոր Մարիամա Աստուածածին տէմէզ իսի , մարդածին տէր
իսի , սէպէպլերի . . . . . ՍԹ. ՄԼԱ.
Նեստորուն թալիմաթը . . . . . ՄԼ. ՄԼԲ.
Ներդործական կիւնահ . . . . . ՅԽԹ.
Ներոդութիւն նէ՞ տիր . . . . . ՆԼԲ.
Ներոդութիւն խոստովանանք սըրբընէն խաբիթինտէ վէրիլիր . ՆԼԴ.
Ներոդութիւն թէմամ , նաթէմամ (կատարեալ , վէ անկատար) ՆԼԵ.
Ներոդութիւն քիլիսէ խաղինէսինտէն վէրիլէն մուվաղաթ
հէղա ագիլլը տը . . . . . ՆԼՆ.
Ներոդութիւն վէրմէք հիւքիւմէթի քիլիսէտէ վար տը . ՆԼՊ. ՆԼՊ.
Ներոդութիւն Յորէլեան նէ՞ տիր վէ նէյէ մէսնի տիր . . . ՆԽԻ.
Ներոդութիւնլար քիլիսէտէ . վար տէյէն Տերտուդիանոս քիւ-
սէմէն չըդմըշ իբէն թասլիք էտիր . . . . . ՆԼԹ.
Ներսէս Լամբրոնացի հաղորդութիւն մաղամը խուստուսունա
եանըլմըշ տը . . . . . ՆՂԴ. ՇԼՆ.
Նիշան Նիքեահտան էվվել . . . . . ՅՈԶ.
Նիզամ եաբմաղ Փիրիմէթինի Քրիստոս քիլիսէյէ վէրմի . . . ՆԴ.
Նիկողոս , Աստրղէոս , Լութերէն բէգիղի . . . . . ՅՁԻ.
Նիքեահ սըրբընա թամ (պտակ) տէրիզ , վէ նիշին տէրիզ . . . ՈԺԱ.
Նիքեահ սըրբընա դարշը կէլէն բաթիրզելար . . . . . ՈԺԲ. ՈԺԳ.
Նիքեահ սըրը նէ՞ տիր . . . . . ՈԺԴ. ՈԺԵ.

Նիքեահ , թասլիի նիքեահ նէ՞ տէմէք տիր . . . . . ՈԺԶ.
Նիքեահ , լուսի վէրիր , Քրիստոսի պուլնու ինքեար էտէր ,
հէմ նիքեահ սըրբընէն աղիզ օլտուղունա . . . . . ՈԻԱ.
Նիքեահ սըրբընէն մէէմուրու քիմ տիր . . . . . ՈԻԲ. ՈԻԳ.
Նիքեահ սըրբընէն խայսիկլիքլերի . . . . . ՈԼ.
Նիքեահ իւչ նէվի տիր . . . . . ՈԼԲ.
Նիքեահ խրիսթիանարտա հիչ պիր էօզիւր իչին , նէտէ գինա
սէպլպի իչին չէօզիւլմէզ . . . . . ՈԼԷ.
Նիքեահ , հասպէլ զարուր քիլիսէտէն մէնիու օլան կիւնլէրտէ
ինձրա օլուր , եախոտ բէսի վէ զայրի բէսմի . . . . . ՈԽԶ.
Նիքեահ նէսէն իսպարէթ տիր . . . . . ՈԽԶ.
Նիքեահ , հերձեալ միլլէթլէր իլէ հասպէլ զարուր վէ պէր մու-
ձիպի չուրուք առտ օլունուր . . . . . ՈՄԳ. ՈՄԴ.
Նիքեահը բէտտա էտէն վէ մաղալու սայմայան բաթիրզելար . . . ՈԺ.
Նիքեահը , Կաթողիկէ քիլիսէ տէյլի բէտտա . անճաղ աղիզ սը-
ըը թուքար . . . . . ՈԺ.
Նիքեահը մէնն էտիճի սէպէպլէր . . . . . ՈԽԶ.
Նիքեահը քիւլլիսէն թիսա էտէն սէպէպլէր . . . . . ՈԽԷ.
Նիքեահը , Կաթողիկէ քիլիսէ , հերետիկոսլար իլէ ադտ էթմէյի
մէնն էտէր . . . . . ՈՄԲ. ՈՄԳ.
Նիքեահէն խրիսթիանլըղտա խասսիյէթլերի . . . . . ՈՅԵ.
Նիքեահէն մաղսաաը խայրիյէսի . . . . . ՈՒ.
Նիքեահէն գանղրը չէօզիւլիւր , վէ դանղրը չէօզիւլմէզ ՈԼԵ. ՈԼԶ.
Նիքեասուն մուհաթաղասը իչին քիլիսէ հէղասը . . . . . ԾԻ.
Նիքեասուն սուլտուրումասը իքմալ օլմասը նէ՞ տէմէք տիր . . . Զ.
Նիվատոս , վէ Նիվատեան բաթիրզելար . . . . . ՅՂԱ.
Նիվատիանոս , վէ բաթիրզելրը . . . . . ՃԻԹ. ՅՀԷ.

Շ.

Շարախի կիւնիւնիւ բաղ սաղլամաղ Սլլահըն թէնպիհի տիր . . ՊԼ.
Շարախի կիւնիւնիւ , առաքեալլար կիրակի կիւնիւ կիպի թու-
թար ըսելար , եանի ուսուսմէն չարաթ , բաղարա թանվիլ
օլունճայա տէկին . . . . . ՊԼԲ.
Շարախի կիւնիւ եօրու , գաչ առամ օլուսդ , զիյատէպ Սէհու-
սիլէրէ մէմեու իսի . . . . . ՊՂ.
Շարախի կիւնիւ Սէհուսիլէր հայվանլարը տիլլ թախիլ իսէր
իսիլէր . . . . . ՊՂ.
Շարախի կիւնիւնտէն մասաէ , սայիր Սլլահտան եօրթու թախսիս
օլունմուշ օլան եօրթուլար տախի վար իսի , տիլ ֆարդ
Դասիկ եէր . . . . . ՊՂԳ.
Շարասա սլասարատա սու գաթմաղ ատէթի . . . . . ՇԼԴ.

Շարդ քիլիսէնսէ քահանայլարը Էվլէնմէսի խուսուսու . . . ՌԴ·
Շէյթան , Ալլահտան քէնտիսինէ վերիլէն սէրէճէտէն զիյատ ինսանա քէօթիւլիւք Էտէմէզ վէ Էգիլիր վերէմէզ . . . . ՊԻՆ·
Շէյթան ինսանըն ճանընա , թէնրի վէ մալինէ գաստ Էտերքի ինսանը կիւնահա կիրիֆթար Էթսին . . . . . ՊԻԸ·
Շէյթանըն ինսանա քէօթիւլիւք Էթմէսինէ պինայէն , մէլայիք տաքի Էյլիք Էթմէյէ մէնզուն տուր . . . . . ՊԻԿ·
Շէյթանլար վասրթասրլա ինբա օլունան ճինճիլիք , Դալիրլար քէզա Ալլահըն միւսաաաէսի (թոյլտուութիւն) օլմասրդան պիր չէյ մրուդթէտիր տէյիլլէր . . . . . ՊԼ·
Շէյթանլար աճապա սուլդու ճէզասընա կիրիֆթար մը սրբլար ՊԼԲ
Շէյթանլարըն հէվսինին ճէհէննէմէ տէօքիւլիւպ տէօքիւլմէսիյի , հէվսինին պիր սիյադտա ճէզայա իլդա օլուպ օլմասրդը նէյն . . . . . ՊԼԱ·
Շէյթանլարըն ինսանա քէօթիւլիւք Էթմէյէրինին սէպէպի ասլիսի . . . . . ՊԼԴ· ՊԼԶ·
Շէյթանլարըն հալի սաասէթի . . . . . ՊԺԷ· ՊԺԸ· ՊԺԹ·
Շէյթանլարըն կիւնահը վէ ճէզալարը . . . . . ՊԼ·
Շէյթանլարըն զայպ էթտիքլերի մուհասէնէթի վէ ճէզալարը ՊԺԹ·
Շէրաաթը մախսուսէ վէ չէրաաթը ումումի վէ խասաթլար ՋՄԱ·
Շէրաաթլար , ինսանին վէֆաթընտան սոնրա . . . . . ՋՄԲ·
Շէրաաթլար պասրընտա Գրիգոր Տաթեւացինին կանլըչլըղը . ՋՄԳ·
Շիզմաթիք էյիմուն . . . . . ԼԻ·
Շիզմաթիք քահանայլարըն խոստովանանքը , վէ արձակումը , նաֆըզմը զայրի նաֆըզ մը տըր . . . . . ՆԺԹ·

Ռ·

Ռուդինէս , բահաթ էսէյիմ վէ թէճրիւպէսէն խալի օլայրմ սէյի քէնտի քէնտինի խատրմ էթտիյի իլին քիլիսէ օնա բահանայութիւն տէրէճէսինի վերմէյի մէնն էթաթ . . . . . ՈԱ·
Ռուխա (տես բահիպլէրին անտը) եախսա անտ նէ սէմէք տիր ՋԼ· ՋԼԲ·

Ս·

Սանուգլար վաֆթիզ օլմալը տրբլար . . . . . ՅՄԷ· ՅԿԹ·
Սանուգլար Ալլահըն փասիլանլըղընա կիրմէյէ լայըդ տէյիլլէր տէյի , երախայ վէ հիներակիանան հերնսիկոսլար խատաա էսէր խտիլէր . . . . . ՅՈԹ·
Սանուգլար վաֆթիզոթիզ խէլաս պուլուր տէմէք , Փրիստոսու չիւրիւթմէք , վէ ազիզ քիթապլարը պօշա չըգարմադ տրր ՅՈԿ·
Սանուգլար քի վաֆթիզ օլմադտան վէֆաթ էտէրլէր , մահալլերի վէ հալլերի . . . . . ՋԳԱ·

Զօճուղլարքն վաֆիթիզ օլմամաքը հաղդընաա դուհուրա կէլէն բաֆիզդելար . . . . . ՅԿԲ.
Զօճուղլարքն կիֆտիի մանալին իտի Լիմլոս տուր . . . . . ՅԿԴ.
Զօճուղլարքն, քի ալլը հէնուզ նէֆմէմիշ, հալորդութիւն ալմայա լուլոմէրի նօդ տուր . . . . . ՆՁԹ.

Պ.

Պանայան հրնչակլարքն օլսուդու . . . . . ԳԺԵ.
Պաշլանկիչ (տես պիտայէթ) . . . . . ՃԿԹ.
Պատարաղ դուրպան ալմէք վէ տիւրլիւլէրի . . . . . ՆԿԶ.
Պատարաղ, խաչանմազտան էվվէլ օլան Աւագ հինգշաբթի պատարագը խաչքն դուրպանը մութլաղքնը չամիլ իտի. չիմտիքի դուրպանքմզ (պատարագքմզ) կէլմիշ. եանի խաչքն լուզէրինտէքի մութլագա դուրպանը չամիլ տիր, եանի դիքը էտէր, իլերի կէթիրիր . . . . . ՇԸ.
Պատարաղ, Քրիստոսէն խաչտաքի սունտուդու պատարագքն տէվամը վէ թրսպդքնը տրը . . . . . ՇԺԻ.
Պատարաղ, պիլ վասէթա եանի լութֆ վէրէրէք կիւնահլարը վաքլար, վէ Գաղիլէթտէ թէրապդը պուլմայա սկսէպ օլուր, հէմ ինսանը սալիտլէնտիրիր, ամմա վաֆթիզ, եա խոստովանանք պիլա վասէթա քէնտի քէնտիլէրինտէն լութֆ վերիլէր . . . . . ՇԺԷ. ՇԼ. ՇԻԱ.
Պատարաղ, կիւնահլար աֆվէրդընտան պայպա սայիր բուհանի վէ տիւնեանի մուհասսէնաթլար իլէն տախի Ալլահա սունուլուր . . . . . ՇՄԶ.
Պատարագը էտէն սաբլ Գրիստոս տուր, քահանայ տէյիլ տիր ՆՁԲ.
Պատարագը սունան քահանայլարքն խըղմէթի վասըթաբլա իլա էվվէլ Գրիստոս էֆէնտիմիզ տիր, սանկիէն քահանայլար տրը, սալիսէն ճէմաաթլար տրը . . . . . ՇԽ. ՇԼԱ.
Պատարագլար սունմագ էօլիւլէր իլէն Տէրտուզիանոսէն զամանընտա տանէթի դասիմ առտ օլունուլոր . . . . . ՇՄԲ.
Պատարագքն մէէմուրու խուսուսունտա Սանանէնթլէրին իթիրազատը . . . . . ՇԽ.
Պատարաղտա ազիզ բուհուն չաղրըլմասընտան դոյալիոխուԹիւն իլէն հիչ պիր Ֆայիտէսի նօդ տուր . . . . . ՆՀ.
Պատարաղտա հաղորդութիւն մատէսի օլան էքմէք լամուրունուղ մը տրը, խամուրու մը տրը քիլիսէ պիր գորոր վերմէմիշ. ազատ տրը . . . . . ՇԼ. ՇԼԱ.
Պատարաղտա սու գաթմագ ատէթի . . . . . ՇԼԲ.
Պատրոս առաքեալ քիլիսէյի պաչ նասպ օլսուս . . . . . Ժ.
Պատրոս, Գրիստոսու սայլը առաքեալլար կիլոլի ինչնար էթ-

տիմի . . . . . Ժ.
Պետրոս առ Պրուբ . . . . . ՅԻԶ.
Պետրոսուն իսմանը էքսիլմէսին տէյի Քրիստոս տուա էթտի . . . Ժ.
Պերոսուն առաքեալլարա պաշ օրմասը (շարական) . . . . . ԺԶ.
Պերենկարիոսուն բաֆիզլիքը . . . . . ՅԻԶ.
Պենտէկոստէ նօրթուսու . . . . . ՊԼԴ.
Պերիլլոս , Պօսթրա եպիսկոպոսու , էվվէլ բաֆիզը սօնրա նատիմ ՃԿԴ.
Պիտայէթ մէսլսէ , (սկիզբն) պաշլանկըճ նէ՞ տէմէք սիր . ՌԻԻ. ՃՆ.
Պիտայէթ կիւնանը (նանի սեղմնական կիւնան) նէ՞ սիր . . . ՅԻԸ.
Պիրլիք , սիյանէթիմիզին պիրինճի նիշանէսի վէ շարթը սիր . . ԺԷ.
Պիրլիսին զրատը , չիզադ վէ բաֆիզլիզիզ , հերձուած վէ հերե-
սիկոսութիւն տուր . . . . . ԺԹ.
Պիքիր տուրմադ հալի ատէթի Սուաքեալլարատան պաշլայըշ ,
քահանայլարատան սիրլերէ գատար կէլտիկնի հայրատսեա-
լեր թատիզ էտիրլեր . . . . . ՌԻ.
Պիքիրլիք հալի · քահանայլարըն վէ բուհպանլարըն . . . ՆԼԳ. ՆԻԶ.
Պիքիրլիք հալին Քրիստիանլարատա Նամազլուշ օրմասընին
սէպէպի . . . . . ՃԼԳ.
Պատ , (անս Նիքեան) . . . . . ՅԻԶ. ՅԻԸ.
Պօղոս սամսատլը վէ բաֆիզլիզը . . . . . ՃԿԴ. ՅԻԶ.
Պօրձ վէ պօրձլու օրմադ նէ՞ տէմէք . . . . . ՄԼԴ.
Պօրուլար նօրթուսու . . . . . ՊԼԶ.

Ս.

Սապուկնցիլեր , ախրէթի , մէլայիքլերի վէ ապիզ բուհու ինը-
քեար էտէր խալիզեր . . . . . ՃԹ.
Սալիհլէնմէք յուքի իլէ նէ՞ սիր . . . . . ԶՆ.
Սալիհլէնմէք մանասը դաշ սիւրլիւ սիւր . . . . . ԶՆԹ.
Սալիհլէնմէք փրօթէսթանլար էֆքեարընա կէօրէ նէ՞ կէօնէ
օլուր . . . . . ԶՁԴ. ՅԼԲ. ԶՁ.
Սալիհլէնմէք կաթոլիկ քրիսթէնին թալիմաթընա կէօրէ նէ՞
կէօնէ օլուր . . . . . ԶՁԵ. ԶՁԱ.
Սալիհլէնմէք իլէն դաշ չարթ լաղըմ սը . . . . . ԶՁԲ.
Սալիհլէնմէք պիր սատէ Քրիստոս ինանմադ իլէ օլմադ . ԶՁԳ. ԶՁԹ.
Սալիհլէր , սայիրլերէ իլէն պի հադդն էֆիր դաղանամաղլար ,
ամմա հերմէթէն էֆիր դաղանամաղլիրլեր . . . . . ՊԴ.
Սալիհլերին ամէլլերինէ Ալլահ իւճրէթ վէրիր մի , վէ սիրբ-
ինտէն դիյատ վէրէպիլիր մի , բէզա կիւնահքեարլարը
խապասաթլարընա ճէզա . . . . . ՊԼԴ.
Սալիհլերին էֆիր դաղանմասընը չուրուքու . . . . . ԶՂ.
Սալիհլերին զրյամէթատ պին սէնէ Քրիստոս իլէ միասիշալը-

զը նէ՞ սիր . . . . . ԶՂՆ.
Սալիհլերին թէնէլերինին պատէլ զրյամ խասսիյէթլերի . . . . ԶՁԷ.
Սամուէլ մարգարէյէ Լօմիւշ իրէն Սաուլ սէճտէ զրլոը . . ՊԿԴ.
Սամասթլը Պօղոս բաֆիզը . . . . . ՃԿԴ.
Սարկէ , վէ Սապէլեանլար . . . . . ՃԿԹ.
Սարկաւագլար , պիր քէրրէ էվվէնմի , քիմսէ օրմուշ օրմայը
սարլար մանասը . . . . . ՆՂԸ.
Սարկաւագլրդ պէօյիւք տէրէճէ սիր . . . . . ՇՄԴ.
Սաուլ , Սամուէլ մարգարէնին չէֆասթընը ճատու զարընը
վասրթասըյա սիրէտի . . . . . ՊԿԴ.
Սավիա բաֆիզընին թալիմաթը . . . . . ՅԼԶ.
Սասատէթ հալի ինսանընը . . . . . ՍԻԹ. ՅՆ.
Սասատէթէ մուվաֆֆիգ օլան ադիզլերին զրյամ պուլմուշ ,
վէ զրյամ էսէճէք թէնէլերինին քէմալէթ վէ խասսիյէթլերի ԶՁԷ.
Սասատէթ նազարը , ադիզլերուն նէ՞ սիր . . . . . ԶՂԴ.
Սէլամէթիմիզի լաղըմ օլան քիլիսէ սիր , Աւհատարանը նազլը-
մասը տէյիլ սիր . . . . . ՃԻԳ.
Սէլեւկիանլար , վէ Հէրմիանլար բաֆիզլար . . . . . ՅԻԶ.
Սէսլէգ , իսլամիստա վէ պուտնլարըն ֆարզը . . . . . ՃԻԹ.
Սէրը , էսրար նէ՞ տէմէք , դաշ սիւրլիւ վէ դաշ մանասը վար ՅԴ. ՅԵ. ՅԸ.
Սէրը , ալանատա քէլ չարթը մութլաղ նիյէթի օրմայը , եօղսա
ալտրզը հիչ սիր . . . . . ՇՂ.
Սէրլար իճրա օլտուղունտա հէմ փութբէրէսթիլեր Հէմ Խրայէլ
միլլէթի հէմ էվայիլտէ խրիսթիյանլար պազը քէսանը տը-
չարը իսրաճ էտէր խալիզեր . . . . . ՅԵ. ՅԶ.
Սէրլար , տիրիլեր էսրարը վէ էօլիւլեր էսրարը նէ՞ սիր . . . ՅԻԴ.
Սէրլար · նէ՞ վաղթի նաֆիզ (վաւեր) սայլըր , վէ նէ վաղթի
զայրի նաֆիզ (անվաւեր) օրմուշ օրուր , ամմա (ապօրինա-
ւոր) եախօտ մուղայիրի նիզամ սայլըր . . . . . ՅԻԲ.
Սէրլարը տրշարը չըղարանլար ոէօյիւք ճէզա ալթընա ալը-
ալը ըտրլար . . . . . ՅԸ.
Սէրլարը հէլիսինին մուճիսի մուէսսիսի Քրիստոս տուր . . . ՅԺԲ.
Սէրլարըն չուրուքու մութլաղը . . . . . ՅԺԴ. ՅԺԴ. ՅՂԵ.
Սէրլարըն սէմէրէլերի , մէէմուրլերին լայիզ մը սը , նալա-
ղէղ մը սը , հալինէ պագմադ , սէրը եինէ սէրը սը ՅԺԵ. ՆԺԵ.
Սէրլարընա ամէլի , նէ թալիպինին , նէ սէրը իճրա էտէնին
ամէլինէ պաղար , անճագ Ալլահընը թէրթիպ էթմէկի իւ-
ղերէ ֆիլիլինի իճրա էտէր , մէֆուլ մէնֆիլ (ի գործոյ ,
գործեցելոյ) մին ֆիլիլ ֆայիլ (ի գործող գործողին) . . . ՅԺԶ.
Սէրլարընը պաղլարը մութլաղ մուկիմաղի , եախօտ վասիթա-
ճա մուղիմաղի ամէնիլիլիլը . . . . . ՅԺԹ.

Սրբերուրբն պաղելարը մուգթաղայը թէնպին ակրլէր . . . . . ՅԻ.
Սրբերուրբն պաղելարը պիր քէրրէ իճրա օլուր , վէ էօլիւնճէ-
յէտէք գալրը , վէ պաղելարը թէճտիա վէ թէքէրրիւբ օ-
լուրլար . . . . . ՅԻԱ.
Սրբերարը պաղելարը միւէսսէս տիր , պաղելը միւէլլէդ տիր . ՅԻԲ.
Սրբերարը հէպսի իւչ չէյտէն , եանի , մատտէ , սէօզ վէ մէջ-
մուրատէն իպարէթ տիր . . . . . ՅԻՀ.
Սրբերարը պիրիսինի պիրէ տրամադ օրի վաքթիզ օրմանը տրր ՇՀԹ.
Սրքաթ , անձն , նախատ անձնաւորութիւն նէ տիր ՅԻԵ. ՅԻԶ. ՅԻՀ.
Սիմօն մոգուն Աղլան իւղէրինէ հերետիկոսութիւնու . . . . . ՅԻԹ.
Սիւրիւնիւս հիւքիւմէթինի Քրիստոս օր սիւրիւնիւն չօպանը
պուլունան Նեսիսկոպոսա վէրմիշ , պու սա վէրնալէթէն
օր քահանայա իրաւասութիւն հիւքմիւնիւ վէ մէջմուրիյ-
թինի իճրա էթմէյէ սէլահիյէթ վէրիր . . . . . ՆԻԶ.
Սկիզբն որ , մէպասյի սաքի , վէ սկիզբն որոյ , մէպասյի
միւթթէքիզ նէ տէմէք տիր . . . . . ԱԻԵ.
Սկզբնական կիւնահ նէ տիր . . . . . ՄՀԳ.
Սկզբնական կիւնահ նէ տիր , վաքթիզ պու կիւնահը փաքիր
քի պիրէ սիրայէթ էթմի . . . . . ՅԻՀ. ՅՄԻ.
Սկզբնական կիւնահ Ադամա վար իսի , վէ պիղտէ տէ վար ,
ամմա թարրը ախէր իլէ պիղտէ պուլունուր . . . . . ՅՄԻ.
Սկզբնական կիւնահատան Մարիամն ազատ օլտուղու . . ՄՀԳ. ՅՄԻ.
Սինոծա . . . . . ՀԿԹ. ՀԿԹ.
Սոկինեանք բաքրզելար . . . . . ՀԿԶ. ՀԿՄ.
Սոկրատէս , միւվէրրիխ նօվատեան պիւիմիւնտէ իսի . . . . ՅԼԱ.
Սօն նաղլանմա սրբրը (տես վերջին օծումն) . . . . . ՈՅՍ.

Վ.

Վ.ազբէթ նէ տիր . . . . . ՊՄԵ.
Վ.ալտիան բաքրզելար , չօճուղլարը վաքթիզի խուսուսունտա . . . . . ՅԱՄ. ՅԶԱ.
Վ.ալենտինոս Սրբորդութիւն հաղդրնտա բաքրլրզը . . . . . ՀԿԲ.
Վ.ալենտինոս հեթանոս Զվիյերիալը . . . . . ՀԿՄ.
Վ.արլրդ (դոյութիւն) նէ տէմէք տիր . . . . . ՀՄԱ.
Վ.արլրդ (դոյացութիւն) նէ տէմէք տիր . . . . . ՀՄԲ.
Վ.աքթիզ ահտը աթիգտէ նէ մանա սրբ . . . . . ՅԻԵ.
Վ.աքթիզ իքինճի մանասը , էղիյէթլէնմէք տէմէք տիր . . . . ՅԻԶ.
Վ.աքթիզ Լսկի հայրապետէրին խոթիլանընտա խոստովանանք
վէ ապաշխարանք խորհուրդունա վէ քիլիսէնին ալանէն
կանոնլարրնա վաքթիզ տէնիր իսի . . . . . ՅԼ.
Վ.աքթիզ պաղը մարտիրոսութիւն չէնիտ օրմակ տէմէք տիր . ՅԼԲ.

Վ.աքթիզ պաղը լուքթ իլէ տօրմաղ տէմէք տիր . . . . . ՅԼԸ.
Վ.աքթիզ պաղը սու թուքթանը տէմէք տիր . . . . . ՅԼԹ.
Վ.աքթիզ պաղը Մովսէսին Խրայէլ միլէթիլէ տէնիղտէն կէչ-
մէսի տիր . . . . . ՅԼԹ.
Վ.աքթիզ քիլիսէ հայրապետէրի խթիլանընտա չօգ տիւրիւ
լուղէթլէր իլէ խթիմալ օլունուր . . . . . ՅԼԶ.
Վ.աքթիզէ բայէթէն պաղը քիլիսէ հայրապետէրի , չօճուղ-
լարը վաքթիզի պիր միւտէթ թէէխիր օրմալը տէտիրէր . ՅԿԹ.
Վ.աքթիզի պաղը դան իլէ չէկիա օլարաղ վէ արդու աթէյիյէ
պիր տուէմ ալապիլիր . . . . . ՅԼԷ.
Վ.աքթիզ սրբրընդն սէմերէլերի սկզբնական վէ մայէթինտէքի
կիւնահլարը աքիլ էտէր . վէ տիկիր ամէլլերի . . . . . ՅԼԸ.
Վ.աքթիզ Քրիստոսան նէ վաղթ թէէթիա օլտու . . . . . ՅԽԱ.
Վ.աքթիզ սկզբնական կիւնահը աքիլ էտէր , վէ վաքթիզ օր-
մաղտան հէր նէ քի կիւնահ իլլէմիշ իսէ քէղա վաքթիզտ
աքիլ օլուր . . . . . ՅԽԲ. ՅԽԴ.
Վ.աքթիզ Քրիստոսուն վէ Յովհաննէսին վաքթիզինին փարգը . ՅԽԴ.
Վ.աքթիզ բուհ իլէ վէ աթէշ իլէ նէ տէմէք տիր . . . . . ՅԽԻ.
Վ.աքթիզ օրմայա հէր քէս պայ վէ կէտա մութլաք պօրձլու տրր ՅԽԶ.
Վ.աքթիզ վէ հէմ դրոշմ սրբրընը Պետրոս վէ Յովհաննէս պիր-
միւտէ վէրմիշլեր . . . . . ՅԾԹ.
Վ.աքթիզ սրբրընդն մատտէսի սու տուր . . . . . ՅՀԳ.
Վ.աքթիզ սրբրընդն մէէմուրու չէրիսի Նսիսկոպոս , քահանայ
վէ վէքիլէթէն սարկաւագ , վէ հինի հաճէթատ հէր քէս
նէ տինտէն վէ նէ տինս , եանի դարը օլսուն , էրքէք օլ-
սուն վաքթիզ էտէպիլիր . նէթէր քի Կաթողիկէ քիլիսէ-
նին նիյէթի կիպի քէնտինինտէ նիյէթի օլսուն . . . . . ՅՀԳ.
Վ.աքթիզ սրբրընդն միւդթաղի սէօղլերի , կէրէք Լատին կէրէք
Շարգ քիլիսէսինտէ . . . . . ՅՀԻ.
Վ.աքթիզի բէոքի վէ դայրի բէոքի (հանդիսաւոր վէ թիւ) առէթի ՅՀԲ.
Վ.աքթիզի թէքրարլանաղ խէթա տրր , Ս. Կիպրիանոսուն ,
Ստեփաննոս Բոմա քահանայապետի իլէ օլան միւճատէլէի
Ս. Երենէոս պիշա չըղարաք , վէ Ֆիրմիլիանոս Գայսէրի
սերբիսդոպոսու . . . . . ՅՀԹ.
Վ.աքթիզին պիր քէրրէ օրմասընդն սէպէպ . . . . . ՅԾԹ.
Վ.երջին օծումի սրբրը վէ ասասիսի . . . . . ՈԽԼ.
Վ.երջին օծումա գարշը կէլէն բաքրզելար . . . . . ՈԾԶ.
Վ.երջին օծումանն սիլ վասէթա առաքեալարտան իլան օրմու-
տէն պաղը կաթողիկէ քիլիսէ Աստուածաբանլարը . . . . ՈԾԷ.
Վ.երջին օծում սրբրընդն մատտէսի մագամը վէ մէէմուրու . . ՈՀԳ.
Վ.երջին օծում նաղընը քիմ օրնեկ էտէպիլիր վէ օրնեկ էթ-

մէջ մութլաղա չարթը լաղլամ մը տրը . . . . . ՌՀԵ.
Վիգլէֆ բաֆըզը , վէ Վիգլէֆիլէր . . . . . ՑՀԷ. ՅՊ.Ա.

Տ.

Տաթեւացի , Գրիգոր վարդապետին չէրաթլար , վէ աղիզլէրին միւքեաֆաթա նայիլ օլմաը խուսուսունա եանլըշ թալիմաթը . . . . . ՋՀԲ.
Տաղաւարլար հօրթուլարը . . . . . ՊՊ.Ե.
Տէվթիրիոս , Արիանոս . . . . . ՑԵԶ.
Տերտուղիանոսուն տիւշմէսի . . . . . ՅՊ.Ա.
Տին նէ տիր , վէ գաչ տիւրլիւ թէսմիյէ օլուր (տես իման) . . ՃԵԸ.
Տինիմիզին գանուն վէ առասլարը . . . . . ՀԸ. ՀԹ. Զ. ՁԻ.
Տինիմիզին պիրինճի վէ տիրի գանունու քիլիսէ տիր , աւանդութիւն վէ ադիզ քիթապ իրինճի վէ ճանրը գանունու տուր . . . . . ՁԴ.
Տիւնեանքն վէ ճէմի մախլուղաթըն հարատելը , վէ Ալլահան սուրէթի իտարէլերի . . . . . ՁԻԹ. ՁԼԴ. ՁԼ.
Տուա դահիրէն տուա տախիլէն . . . . . ՊՄԲ. ՊՄԳ.
Տուլ գարբլար , եանի պիր քէրրէ էվլէնմիշ օլանլար բահիպէլիք թարիգաթընա կիրէպիլիր իտիլէր . . . . . ՁՀԸ.
Տօղմանըշ իսթիլլահը Ս. Երրորդութիւնտան գանղըսընա եղշըր , վէ գանղը մանա սահիհ տիր . . . . . ՃՄԴ.
Տօղուրմաղ նէ տէմէք տիր . . . . . ՃՄՌ. ՃՄԲ.
Տօղուշ Ալլահտա վէ Երրորդութիւն սըրբընտա . . . ՃՁԴ. ՃՀԶ. ՃՀԸ.

Բ.

Բահիպ , վէ բահիպէլերի ատը (ուխտու) . . . . . ՁԼ.
Բահիպէլիկ տուլ գարբլար տախի գապուլ օլունուր իտիլէր . . ՁԻԷ.
Բահիպէլերին վազիֆէլերի վէ մագսէտի . . . . . ՁԻԷ.
Բահիպէլիք թարիգաթը հէմ պիքիր գըզլարտան հէմ տուլ գարբլարտան իպարէթ տիր . . . . . ՁԻԷ.
Բահիպլեր վէ բահիպէլեր եէմին իկէ քէնտի թարիգաթլարընընա գանունլարընա իթաաթ էտէրլէր . . . . . ՁԼ. ՁԸ.
Բաանէի ճիւզիկէ վէ թաղսիմլերի . . . . . .
Բաանէի ճիւզիկէ , թէքմիլ բաանէթ օլմադ իչլին , լազըմ գելսէ իսթէանէի մատտէ , եանի մաղհէրի ազատ վէ մուհայէր տուն , եօղսա թէքմիլ բաանէթ օլամազ . . . . . ՁԻԸ. ՁԻԹ.
Բաֆըզըլըգ , չիգադ . . . . . ԺԹ. ՁԻՀ. ՁԸ.
Բիվայէթ , ադիզ բիվայէթ (տես Աւանդութիւն) . . . . . ՊԿ.
Բուհանի (հոգնզէն) թէսմիյէ օլունան բաֆըզլար . . . . .
Բուհանան թարիգաթը նէ տիր , վէ քիմլէր օլասլիլիրլէր , վէ

մագալալրի նէ տիր, վէ էն յաղբմը չարթը նէ տիր . . ՁԻԱ.
Ուսպան թարիզաթընդն իյք միւհիտէրի վէ միւէսսիլէրի . . ՁԻԳ.
Ուսպան կիրուհինատ էվայիլտէ Եպիսկոպոս ինթիխապ օլուր ըսը ՁԻԴ.
Ուսպան թարիզաթը Ալլահա էն մազպուլ պիր թարիզ տիր, վէ պունուն խապաթլարը . . . . . ՁԻԶ.
Ուսպան վէ բահիպէլէրին պիրիր հալի Ալլահա մազպուլ տըր վէ խապաթլարը . . . . . ՁԻԶ.
Ուսմ քիմիսէսի, չիրմաթիզ . . . . . ԼԴ. Ի.
Ուսմ հերձուածոզ քիմիսէսի նիքնահ սրբրընը հէր պիր էօզիւր իչին ֆէսիս էտէր . . . . . ՈՄԲ.
Ուսս վէ էջմիածնական քիմիսէսինատ պատէլ վէֆաթ մախսուսի չէրաաթ խուսուսունտա եազըլմազ եանլըլարը . . . ՁԳԴ.
Ուսմ վէ էջմիածնական քիմիսէլէրին քիմ ապլարընատ պու խուսուսա տայիր խապաթլար . . . . . ՁՄԳ.
Ուսմիար ազիզ բուհա դարչը . . . . . ՃՂԴ.

Փ.

Փազար կիւնիւ, Քրիստոսուն տիրիլմէսի կիւնիւ օլսուղունտան, վէ էքմէք պէօրմէք, եանի հաղորդութիւն կիւնիւ օլսուղունտան, Եէհուսիլէրին չաբաթ կիւնիւ օլսուղու կիպի խրիսթիյանլարըն կիւնիւ ամէ փազար կիւնիւ թաղսիս վէ թախսիս օլսուղու ազիզ բիվայէթտէն տիր . ՊՂ. ՆԿԴ.
Փաակաէա նիսան ան տէօրթտէ օլմազ միւճատէլէսի . . . . . ԾԳ.
Փարիս բէսմէն վէ քիմիսէյէ մէմուրէն եանըլմազ, չախսը վահիտ եանըլըր . . . . . ԿԸ. ԿԹ.
Փաիալարրն գարարընը, տայիմա քիմիսէ դաթի սուրէթտէ թուքատու . . . . . Հ.
Փէրօպրուսեանլար բաֆրզըլըգլարը . . . . . ՅԿԲ.
Փեդակեանը նիմ թէամիլ օլան բաֆրդըլար . . . . . ՁԾԲ.
Փէլակիանու բաֆրզը . . . . . ՅԿԲ. ՁԾԱ.
Փէլակիանոսուն լուԹի պապրնատ եանլըշը . . . . . ՁԽ.
Փէտէր Ալլահրն ինչին պիր թէք էվլատը վար վէ իքի օլամազ ՃՁԶ.
Փէտէր օղուլտան նէ կէօնէ էվլէլ տիր . . . . . ՃԽԹ.
Փէտրիկ թէնպիհինատէն միւսթէնա Թուրթուլան էնատի վէ էչիաս ՁԺԸ.
Փէտրիկ Թուրթմադ, վէ օրուճ Թուրթմադ նէ՞ տիր . . . . . ՁԲ.
Փէտրիկին վէ օրուճունն մագսէտի նէ՞ տիր . . . . . ՁԺԱ.
Փէտրիկին թէնպիհի էսկի վէ նէնի ահտարատան խապաթլարը . ՁՃԵ.
Փէտրիկին թէնպիհի էսկի վէ նէնի ահտարատան խապաթլարը . ՁՃԵ.
Փոխուծեանլար դարբլարա հէմ քահանայութիւն կարդը վերտիլէր հէմ մկրտութիւն սէլահիյէթի . . . . . ՅՂԳ. ՅՂԱ.
Փուլիքէրէսթլէր ինսանըն ճանը թէնատէն էօլիւմ իլէ այրըլըպտան ասդրա տանա սէրպէսթ, տանա ֆէհիմ, վէ էօլ-

մէջ օլաուղունու իդրար էտէրլէր . . . . . Գ.Ն.
Փրոթէսթան քիլիսէսինին բուհու , վէ պու քիլիսէնին ազիզ քիթապ իւզէրինէ օլան դիւբիմիւ . . . . . Լ.Զ. ՃԹ. ԿԺ.
Փրոթէսթան եպիսկոպոսլարընդն վէ քահանայլարընդն էվլէնմէք խուսուսու քէնտիլէրինին պիրինճի տին պասը տը , օնսուզ Քրիստոսուն տիյանէթի պօշա չըդար քէնտի դիւիմէրինճէ . . . . . ՈԵ.
Փրոթէսթան եթիգատը , ինսան կիւնահա տիւչտիւքտէն սոնրա նէ՞ կէօնէ տիր . . . . . ՉՂ.Ա.
Փրոթէսթանլարը պէյնլէրինտէքի մեղէտը իսթիլահընին սէպէպի . . . . . ԿԴ. ՃԼ.Ե. ՃԼ.Զ.
Փրոթէսթանլարը կիւնահ ափվլրը նէ կէօնէ օլտուղու . . . ՃՂ.Ա.

Ֆ.

Ֆաթափրիկեան բոփըզըլար . . . . . ՈԻԶ.
Քահանայ օլան եպիսկոպոս պիրիր պալմայը . . . . . ՆՀ.
Քահանայլարը պիրիր հալի կաթողիկէ քիլիսէսէ տայիմա պաղի օլաուս . . . . . ՈԳ. ՈԷ. ՈԸ.
Քահանայլարընդն էվլէնմէսինտէն նէչաթ էտէն ըէզալէթ վէ ըէբիչանլըղ . . . . . ՈԳ.
Քահանայլարընդն վէ սարկաւագլարընդն չարդ քիլիսէլէրինտէ էվլէնմէսի սէպէպի . . . . . ՈԹ.
Քահանայլարընդն պիրիր հալի Փրոթէսթանլարընդն ինտիհապ մաղսուլ օլմամասընդն սէպէպի սահիհէսի . . . . . ՇՂ.Գ.
Քահանայութիւն թաչընչանլարա , իշպու մուգատտաս սըրընդն վէզայիֆինին լայըգը իլէ լիրաը խուսուսունտա , քահանիներին պիրիր սուրմասը էն էյղէմ տիր , եօգսա ըէզալէթ զահուլարա եադն տը տը . . . . . ՇՂ.Դ.
Քահանայութիւն , քահանիլիկին իբի մանասը վար տը տը , պիր էլ դօյմադ սըրը , տիկէրի բուհանիլէրին խթիդլալիկէթի հիւքիւմէթի . . . . . ՇԻԹ.
Քահանայութիւն իւզէրինէ Փրոթէսթանլարընդն եթիդատը . . . ՇԽԻ.
Քահանայութիւն սըրընդն թէֆսիրի . . . . . ՇԽԹ.
Քահանայութիւն սըրընդն տէրէճէլէրի . . . . . ՇԽԹ.
Քահանայութիւն սըրը պիր տիր , լարին տէրէճէլէրի չօգ տուր ՇՄԸ.
Քահանայութիւն եպիսկոպոսլուղտան տէրէճէտ վէ հայսիկէթտէ հիչ պիր ֆարղը եօգ տուր , Արիոս , վէ Աէրիոս վէ Ղիւլէֆիլէրին բոփըզըլըղը . . . . . ՇՄԹ.
Քահանայութիւն իսմի պու սըրընդն ուսուսմի պիր իսմի տիր քի կէրէք եպիսկոպոսլարը վէ կէրէք քահանայլարը չամիլ տիր . ՇԼԳ.
Քահանայութիւն սրընդն մատտէսի մէջմուրու վէ մադամ ՇՁԳ. ՇՁԳ.

Քահանայութիւն սրընդն դարը թայֆէսի նըզամէն ալտանաղ . . ՇՁԸ.
Քահանայութիւն սրընդնա պիր եպիսկոպոս քէնտի թէմինին խարիճինտէ , վէ քէնտի թէպատսընը ճեռնադրել էտէպիր , լարին ախիրին թէպատսընը ճեռնադրել էտէրոէ , դայրի չէրի (ապօրինաւոր) տուր . . . . . ՇՂ.Ա.
Քահանայութիւն մէջմուրու , վէլէվ հերեսիկոս , եախատ հերեճեալ օլսուն , վէրսիկի կարդ սահիհ սիր (վաւեր) , ամմա (ապօրինաւոր մեղաք) օլուր . . . . . ՇՂ.Ա.
Քահանայութիւն կարգընդն քիւչիւք ալրէճէլէրինի փէվգէլատէ մէջմուր վէրիր , ամմա պէօյիւք ալրէճէլէրի վէրիմէզ վէ վէրսէ անոյաւեր տիր . . . . . ՇՂ.Բ.
Քաւարան , կաթողիկէ քիլիսէ թալիմաթընա կէօրէ նէ՞ սիր ՉՂԱ. ՉՂԶ.
Քհահինլիք հէր քէսէ վէրիլմէսի . . . . . ՇԿԸ.
Քէլամ Ալլահ թէն այմատան նէ՞ իսի վէ քիմ իսի պու քէլամ թէն ալտը . . . . . ՄԿ.
Քէմալէթի ասխիլի վէ քէմալէթի խարիճի Ալլահտան նէ՞ տիր (տես Ալլահ) . . . . . ՈՁԲ.
Քրիսէ մանասը , վէ գաչ տիւրլիւ աղնաչրլրը . . . Ա. Բ. Գ. Դ. Ե.
Քրիսէ Ալլահրն էսրարընդն վէ կէրչէքլիսին սանտրը տը . . Զ. ՀԸ.
Քրիսէ նէ՞ տիր վէ նէչտէն իպարէթ տիր . . . . . Զ.
Քրիսէ էօյրէտիճի վէ քրիսէ տինլէյիճի նէ՞ տէմէք տիր . . . . Դ.
Քրիսէ պաչդա , ճէօմաաթ պաչդա տը տը . . . . . Ե.
Քրիսէ մանէվի վիճուտ եախսա մանէվի պիր աբիսաթ տը տը . . . Ը.
Քրիսէ ազիզ տիր , վէ պու ազիզլիք քրիսէնին պիր չարթը տը տը . Ի.
Քրիսէ ճէզա վէ մուքաֆաթ վէրմէյէ Քրիստոսան մէջբուն տը տը . ԺԹ.
Քրիսէ եանըլմազ տէմէք , նէ՞ սէմէք տիր . . . . . ԿԸ. ԿԹ.
Քրիսէ մէջմուրլէրինին մուքաֆաթը վէ միւճազաթը . . . . . ՉԴ.
Քրիսէ ազիզ քիթապը թաստիգ էթմէլի քի սիզէ ազիզ քիթապ օլսուն . . . . . ՃԸ.
Քրիսէ տինիմիզին սիրինճի ազիզ վէ տիրի դանունու տուր , ազիզ քիթապ վէ աւանդութիւն տինին իքինճի վէ ճանսըզ գանունու տուր . . . . . ՉԴ. ՉԳ.
Քրիսէ թէնպիհլէրի նէչտէն սէլահիյէթ քէսսէ էտէրլէր , վէ աէլ ուսուսմ գանչ տըրլար . . . . . ՁՉԸ.
Քրիսէյի եաչընըզ Քրիստոս պայ նատապ էթտի . . . . . Ա.
Քրիսէնին թէնսիսի ինանաը վէ միւճիտի քիմ տիր . . . . . Բ.
Քրիսէնին պաչրնին օրմասը վէ լուղումի . . . . . Գ.
Քրիսէնին կէօրիւնմէզ վէ կէօրիւնիր պաչը . . . . . ԺԴ.
Քրիսէնին նիչանլարը սիրլիք ազիզլիք եէր . . . . . ԺԸ. ԺԹ.
Քրիսէնին ազիզ օլմասընդն սէպէպլէրի . . . . . Լ.
Քրիսէնլէր քէմալէթլէրի . . . . . ԽԱ.

Քրիստոսին կէօրիւնիւբ խաչիէթի . . . . . .
Քրիստոսին եանրլմագլրը . . . . . ԿԸ. ԿԹ. ԽԳ.
Քրիստոսին օրուհ եւ բէհրիզ թէնպիհ էթմէյէ սէլահիյէթի վէ հիւքիւմէթի . . . . . ՁԺ.
Քրիստոս տէ Քրիստոսան վէրիլէն հիւքիւմէթ վար տրը, քի հինլէրի չրգարրը . . . . . ՁԼԼ.
Քրիստոս օլ քէլամ տրը, քի բէտէր Ալլահ իլէ հէմ թապիաթ տրը ՃԿԴ.
Քրիստոս ինսանրն կիւնահլարրնը քէնտի իւզէրինէ ալտը. վէ Ալլահա օլան պօրճումուզու սպի հազգրն թէտիյլ էթտի ՄԼԸ. ՄՂԹ.
Քրիստոս կիւնահլարրմրզը աֆվլրզը իյին վէ խէլասրմրզ պապրնտա տիրինճի պաշ միյանճը տրը, վէ նէ՞ կէօնլ միյանճրլրզ էտէր . . . . . ՃԼԼ.
Քրիստոս էսկի ահտրն եօրթուլարրնը լազվ էթմէտի, անճագ սահա զիյատ թասդիգ էտիպ չէրէֆլէնտիրտի . . . . . ՃԼ.
Քրիստոսա գուլլուգ իպատէթի եազրչրը . . . . . ՄՃԱ.
Քրիստոսուն մէզհէպինին էսասլարը գանղլարը տրը . . ՀԸ. ՀԹ. Ճ.
Քրիստոսուն բէտէր Ալլահ իլէ հէմ թապիաթ օլտուղու . ՃԿԷ. ՃԿԸ.
Քրիստոսուն ինսան օլմասընա գարշը բաֆրզրլար . . . . . ԱԹ.
Քրիստոսաւն Ալլահլրզը իւզէրինէ վէ Քրիստոսուն թէնի սէմալի թէն իտի տէյի պազը չիւբհէլէր վէ եանլրշ իթիգատլար ՄԼ.
Քրիստոսուն ինսանլրդրնա պազը բաֆրզրլար ճանը վէրմէտիլէր. պազրլարը ճանը վէրտիլէր, ամմա ազլը վէրմէտիլէր Աղօղինար . . . . . ՄԼԱ.
Քրիստոսուն Ալլահանի անձը, սրֆաթը Քրիստոսուն Ալլահանի վէ ինսանի թապիաթլարրնը իտարէ էթտի . . . . . ՄՃԹ.
Քրիստոսուն թապիաթլարրնրն պիրլէշմէսինէ ինսանրն թէնի վէ ճանը էօրնէկի թէքմիլ թէմսիլ տէյիլ . . . . . ՄՃԺ.
Քրիստոսուն Ալլահանի թապիաթը մութլադ լազրմ իսէ տէ, Քրիստոսուն ինսան թապիյաթը մուհտայէր օլմայրպ, Քրիստոս Քրիստոս օլմա իյին, պու ճիհէթլէ մութլադ լազրմ տրը ՄԼԻ.
Քրիստոսուն թապիաթլարրնրն հէր պիրինին ամէլէրի պիր Քրիստոսուն սրֆաթը իտարէսի թահթընտա իճրա օլտու. . . . . ՄՄԸ.
Քրիստոսուն կէրէք Ալլահլրզ ամէլէրի կէրէք ինսանլրզ մէլլէրի անձ պիր օլտուղու իյին մուդապէլէթէն չաղրըլրլար, Աստուանծային եւ մարդկային . . . . . ՄԼԹ. ՄՄԼ.
Քրիստոսուն կէրէք Ալլահլրզը կէրէք ինսանլրզը թէքմիլ օլուպ Սուֆիքէսին ինսանրն թէնի ճանը իլէ պիրլէշմէսի էմասի. Քրիստոսուն էրի թապիաթլարրնրն պիր անձ իտարէսի թահթընտա պիրլէշմէսինէ նէ ճիհէթլէ ույամազ . . . . . ՄՄԷ.
Քրիստոսուն թէնի Մարիամտան տրը վէ տէյիլ քի կէօյտէն էտի. նասրլ քի Աղօղինար, վէ Արիոսակունլար էօյրէթտիլէր ՄՄԳ.

Քրիստոսուն սայիր դարընտաչը թէսմիկ օլանլար նէհուտի սուլինճէ նագրն ագրապալար տրը . . . . . Մ՚Ր. Մ՚Գ.
Քրիստոսան ալեահինլիկի , Մելքիսեդեկին քնահինլիկի էիպի օլուռլ , Անարոնանքինաէն ֆարգը նէ՞ տիր . . . . . ՄՂԶ.
Քրիստոսուն ինսանլըղը չէֆաաթ էթմի , Ալլահլըղտա օլ չէֆաաթլը զապուլ էթմի . . . . . ՅՐ.
Քրիստոսուն վաֆթիզի , վէ Յովհաննէս Մկրտիչին վաֆթիզինէն ֆէրգլէրի . . . . . ՅԹԴ.
Քրիստոստա իրի թապիաթըն պիրլէշմէսի դաչ տիւրլու օլապիլիր Մ՚Ժ.
Քրիստոստա հէմ Ալլահանի ամէլ մուրատ եւլն հէմ ինսանի ամէլ մուրատ եւլն վար՚ . . . . . Մ՚Ի.
Քրիստոստա պիր թէք Ալլահանի անձ պուլունուր . . . . . Մ՚ԻԲ.
Քրիստոստա քէլամ Ալլահրն սրֆաթը , անձր գուվվէթի պաուլունտուղանտան , ինսանլրդ անձրնա զայիպ կէլմի տէմէզլի , վէ նանլը՝ օլուր , ինսան անձը Քրիստոստա հիչ , նէ վուգուս պուլտու , նէ տէ գովալտու . իլգ սանիլտի քէլամրն անձր Քրիստոսուն ինսանլըղընը իտարէ էթմի . . Մ՚ԻԳ.
Քրիստոստա , Ալլահանի վէ ինսանի թապիաթլարրն իւնվանլարը , վէ խասսիյէթլէրի պիրի պիրինէ հասպէլ սրֆաթ , մուգայէյէթէն վէրիլիր . . . . . Մ՚ԻԸ.

Օ.

Օրոստինեան Աստուածաբանարրն Թովմայլարա դարչը լութֆ Ալլահրն իլմի վէ գարարը խուսուսանտա օլան զիւիւմի. Զ՚Ի.
Օրոստինեան թարիֆինէ կէօրէ , կիւնահա տիւշմէզտէն վէ կիւնահա տիւշտիւքտէն սոնրա լութֆ նէ՞ հալ վէ նէ՞ դուվվէթ քէսպ էթմի . . . . . ԶՀԶ.
Օրոստինեանլարրն տէլայիլի . . . . . ԶԻԲ. ԶԻԳ.
Օրոստինեանլարրն լութֆ պահանտա թութտըգլարը թարիզ ՀՀԵ. ՀՀԶ.
Օրիսթ վափա միւնաղասանրն տէֆի իչին պիլ միւսամէհա , Քրիստոստա պիր բասէթ վար տէնիլմէսինէ բապի օլտու . . ՄԽԲ.
Պուռ թութմագ նէ՞ տիր վէ փէհրիզ թութմագ նէ՞տիր . . . . ՀԹ.
Պուռ եախոտ փէհրիզ չարչէնպիհ կիւնիւ Մարիամ Աստուածածինէ վէ ճումաա կիւնիւ Քրիստոստա իքրամէն թութարրդ ՀԺԷ.
Պուռնուն վէ փէհրիզին թէնպիհի կէրէք էսկի ատտան կէրէք էնի ատտան խոպաթ օլունուր . . . . . ՀԺԸ.
Պուռնուն վէ փէհրիզին մագսէտի նէ՞ տիր . . . . . ՀԺԱ. ՀԺԲ.
Պուռնատան վէ փէհրիզտէն միւսթէսնա թութուլան էսնաֆ վէ էշխաս . . . . . ՀԺԲ.

ԻՇՊՈՒ ԳԻՐՔԱՊՏԱ ՊԱՒԼՈՍԻՆԱՆ ՅԱՄԲԼԱՍԸԸՆ
ՎԷ ՊԱՊԼԱԲԸՆ

ՑԻՇԸՐԻՍԹԻ

ՍԱՀԻՆԷ

Նուագաստեղմ . . . . . Ա.
Ասոր հաղդ վէ ինքնաբ դապուլ էթմէզ մէպաէլէր . . . . . 1.
ԱՌԱՐԼ. ՊԻՐԻՆՃԻ. — Քրիստոսուն քիլիսէի նէ տիր . . . . . 3.
Առաջ. Էվվել. Քրիստոսուն քիլիսէսինին նասլ ու թէէսիսի . . . 5.
Երկրորդ. Սանի. Քրիստոսուն քիլիսէսինին հիյէթի. վէ մուազ-
զամ պաչը իւզէրինէ . . . . . 7.
ԱՌԱՐԼ. ԻՔԻՆՃԻ. — Քրիստոս Էֆէնտիմիզին նասլ վէ թէէսիս
էթտիյի քիլիսէլէրին նիշանէլէրի իւզէրինէ . . . . . 19.
Առաջ. Էվվել. Քրիստոսուն քիլիսէսի տիր տիր . . . . . 20.
Երկրորդ. Սանի. Քրիստոսուն քիլիսէսի ադիզ տիր . . . . . 21.
Երրորդ. Սալիս. Քրիստոսուն քիլիսէսի ուսմումի տիր 23
Չորրորդ. Բաւզի. Քրիստոսուն քիլիսէսի առաքելական, եանի
—էսի տիր . . . . . 26.
Հինգերորդ. Խամիս. Իշպու ալօրթ նիշանէլէր եալնըզ Բոմա քի-
լիսէսինէ խաս վէ մուքատաս . . . . . 28.
ԱՌԱՐԼ. ԻԻՉԻՆՃԻ. — Քրիստոս Էֆէնտիմիզին քիլիսէսինին
քէմալէթ վէ նիւքսան իւզէրինէ . . . . . 39.
Առաջ. Էվվել. Քրիստոսուն քիլիսէսինին մէմուրիյէթի եախսա
թէմանիյէթի . . . . . 40.
Երկրորդ. Սանի. Քրիստոսուն քիլիսէսինին եանըլմազլըղը քէմա-
լէթի վէ խասիյէթի . . . . . 43.
Երրորդ. Սալիս. Քրիստոսուն քիլիսէսինին հիւքիւմէթի վէ մութ-
լաղ իսթիգլալիյէթի . . . . . 51.
ԱՌԱՐԼ. ՏԷՕՐՏԻՆՃԻ. — Քրիստոսուն քիլիսէսինին ընտիր էր-
կէնի վէ խասիյէթլէրի . . . . . 56.
Առաջ. Էվվել. Աւաքեալաբը ընտիր էրքէնի Պետրոսուն Բո-
—թէչրիֆի . . . . . 56.
Երկրորդ. Սանի. Քիլիսէ Պետրոսան, վէ եախսա Պետրոս քիլի-
—սէսին տինճէ այրը տուրապիտիրուէր մի. պու սուրէթտէ ի-
—սիմ պիր իքէն եանլըշ պիտիրմի . . . . . 63.
Երրորդ. Պէշինճի. — Քրիստոս Էֆէնտիմիզին թէէսիս վէ նէյր
էթտիյի տիյանէթին դանունլարը վէ սասալարը իւզէրինէ . 78.
Չորրորդ. Էվվել. Քրիստոսուն քիլիսէսի մէզհէպիմիզին պիրինճի
դանունու . . . . . 79.

Ֆ.

Ֆայնբլբդ , վահի վէ այի ասաս , վէ կիւնահ ասրբ . . . . . .
Ֆէյլէսոֆ խանը Եվ կէօհէ ատիր . . . . . .
Ֆբլաճիլանթէս բաֆբդբլար . . . . . .
Ֆրաթիտիկեանլար . . . . . .
Ֆօթինոս վէ բաֆլդբլբդը . . . . . .

Պապը սանի։ Տիյանէթիմիզին իրինձի դանուելու (աւանդութիւն) ազիզ բիվայէթ տիր։ . . . . . .
Պապը սայիս։ Տիյանէթիմիզին իւչիւնճիւ դանուելու վէ սասը ազիզ քիթապ տըր . . . . . .
Պապը բապի։ Ազիզ քիթապտա հէր խուսուսու տինիյէ վէ այնիյէ նազրլմամիշ տըր։ իկա քիրիսէ չիֆահէն ինկարը Քրիստոսան ալտրը վէ էօյրէնտիյի կիպի իրա էթմէքտէ տիր
ՅԱՈՐԻ, ԱԼԹԸՆՃԸ։ — Քրիստոսուն քիլիսէսինին (հաւատքը) նանի իմանը իւղէրինէ . . . . . .
Պապը վարիտ։ Գիր չէյէ իման էթմէք, օլ չէյի կէօրմէք սէյիլ։ վէ իման ինսանըն բանոնու. թանրընա կիրէմիշ օյտուղունուն սէպէպլէրի, վէ ինսան մութլաղա իմանա թէլիմ օրմալը . . . . . .
ՅԱՈՐԻ, ՆԷՏԻՆՃԻ։ — Ամենասուրբ Երրորդութիւն իւղէրինէ . . . . . .
Պապը էվվել։ Ալլահրն գիր թանէճիր թասիքընտա գիրի գիրինտէն սահիհէն այրը օլարաղ իւչ անձնաւորութիւն վար տըր . . . . . .
Պապի սանի։ Ամենասուրբ Երրորդութիւնուն իրինձի անձընը, նասի Ալլահրն քէլամընը Ալլահլըղը։ վէ բէտէր Ալլահլրա գիր թասիքտա օրմասը . . . . . .
Պապը սալիս։ — Ամենասուրբ Երրորդութիւնուն իւչիւնճիանձընը, նանի ազիզ բուհուն Ալլահլըղը։ վէ բէտէր իկի վէ էվլատը իկի հէմթասիքթ օլտուղու . . . . . .
Պապը բապի։ Սահիհ օլարաղ ինանմալը քի, ամենասուրբ Երրորդութիւն սըրրը Ալլահրն իկհանինա միւսթէնիա վէ միթէվադզի գիր քէյֆիյէթ տիր։ լաքին գրսա դրսա ազլըմը դրն էրտիյի մէրթէպէտէ տախի նէվիմա թէֆսիր օլապիլիրմի
Պապը խամիս։ Ազիզ բուհուն քէլէրտէն վէ օղուլտան դայնամասը, նախոտ նէյէթ էթմէսի . . . . . .
ՅԱՈՐԻ ՍԷՔԻԶԻՆՃԻ։ — Քէլամ Ալլահրն, նանի Քրիստոսուն թէն ալմասը իւղէրինէ . . . . . .
Պապը էվվել։ Քրիստոստա սահիհ Ալլահանի թասիքի վար տըր, պունուն իչին սահիհ Ալլահ տըր . . . . . .
Պապը սանի։ Քրիստոստա սահիհ ինսան թասիքը վար տըր։ սէմէք քի Քրիստոս սահիհտէ ինսան տըր . . . . . .
Պապը սալիս։ Քրիստոսուն կէրէք Ալլահանի, կէրէք ինսանի թասիքը գիր անձնաւորութիւն իտարէսի թանրընտա գիրի գիրիլէ գիրիլէշմիշ տիր . . . . . .
Պապը բապի։ Գու անձնաւոր սրբիթնա գիրիլէշմիլէրինտէ Քրիստոսուն կէրէք Ալլահանի թասիքընդն վէ կէրէք ինսանի թասիքընդն թէքմիշ գալտըղը։ վէ գիր գիրինին

թէքմիշ վէ այրը այրը էմէլէրի, մուրատլարը։ վէ սայիրլ վէ գիրի գիրինտէն այրը օրմալարը . . . . . 200։
Պապը խամիս։ Իսթիլահլարընդն գիրի գիրինէ ատտ ու աթֆ օլունտուղու, նախոտ խասիյէթլէրին գիրի գիրինէ իչնաղ օրմասը խուսուսու։ գու իւնվանլար իրի թասրիհնա նէ կէօնէ նազրը նէ կէօնէ նազրշմազ։ վէ Քրիստոսա նէ տէրլէճէ սէճտէ վէ ուսպուտիյէթ նազրը . . . . . 210։
Պապը սատիս։ Քրիստոսուն վալիտէսի Մարիամ, գիհաղընն Աստուածածին, վէ բաքիգրլարտան գի դայրի հազգ մարդածին նախոտ Քրիստոսածին թէսմիյէ օյունուր . . . . . 215։
Պապը սատի։ Մարիամ Աստուածածին կէրէք Քրիստոսու աստուրտուղունտան էվվէլ վէ կէրէք աստուրտուղունտան սոնրա գիհագգրն կախոզիկէ քիլիսէտէ գիրիր Կոյս թէսմիյէ օրունուր . . . . . 224։
Պապը սամին։ Քրիստոսուն ամէլէրինին էնր ու իսթիհզազը։ վէ գիրգէրին թազսիրաթը իչին իտրազ էթտիյի թէտիրի . . . . . 244։
ՅԱՈՐԻ, ՏՕԳՈՒԶՈՒՆՃՈՒ։ — Քրիստոսուն քիլիսէսինին ումումն էլտի էսրարը իւղէրինէ . . . . . 255։
ՅԱՈՐԻ, ՕՆՈՒՆՃՈՒ։ — Վաֆթիզ ազիզ սըրրը . . . . . 263։
Պապը էվվել։ Վաֆթիզ սըրրընը Քրիստոս թէլիս էթտի . . . 268։
Պապը սանի։ Վաֆթիզ սըրրը ինսանդն սէլամէթինէ էն էլզէմ գիր սըրր տըր . . . . . 270։
Պապը սալիս։ Վաֆթիզտիզ ինսան սէլամէթ պուլմազ . . . 273։
Պապը բապի։ Վաֆթիզին իմատընդն պաշլամա սէբէպլի։ Ադամն սկզբնական կիւնահը տըր . . . . . 274։
Պապը խամիս։ Հէրքէս մութլաղ վաֆթիզ օրմալը գի սկզբնական կիւնահանա դուրթուլսուն . . . . . 280։
Պապը սատիս։ Զօճուղլարընդն տախի մութլաղ վաֆթիզ օրմազ խուսուսու, վէ Փրօթէսթանտլարընդն վէ սայիր բաքիգրլարընդն պու սպասէ եանլըշ թալիմաթը . . . . . 285։
Պապը սապի։ Վաֆթիզ սըրրընդն մէէմուրու, մատէսի, վէ մապամը, նանի սէօզլէրի . . . . . 292։
ՅԱՈՐԻ ՕՆ ԳԻՐԻՆՃԻ։ — Դրոշմ, գուվվէթ սըրրը, նախոտ եաղանմա սըրրը . . . . . 295։
Պապը էվվել։ Դրոշմ սըրրընը Քրիստոս Հէֆէնտիմիզ իհատ էթտի 296։
Պապը սանի։ Դրոշմ սըրրընդն մէէմուրու, մատէսի, սէօզլէրի, վէ սէմէրէլէրի . . . . . 303։
ՅԱՈՐԻ ՕՆ ԻՔԻՆՃԻ։ — Ապաշխարութեան խորհուրդ, խոստովանանք իթիրաֆ սըրրը իւղէրինէ . . . . . 308։
Պապը էվվել։ — Խոստովանանք սըրրը կիւնահլարընդրն ամիսլ

Գլուխ թասի։ Եալբնըզ եպիսկոպոսաց ձեռնադրութիւն էր-
մէյէ դաստը ստրլար։ վէ պու հիւքիւմէթ քահանայլարա
խաս տէյիլ։ վէ եպիսկոպոսլարըն իրաւասութիւնու։ հու-
դուդու տուր . . . . . 424։
Գլուխ խամիս։ Քահանայութիւն սրբրընըն մատոյսի։ մէյմու-
ռու վէ մագամը . . . . . 430։
Գլուխ սատիս։ Քրիստոս մէյմուրլէրինին պէքլիր հալի . . . . 433։
ՆԱՍԸԼ, ՕՆ ՊԷՇԻՆՃԻ։ — Պապակ խորհուրդու։ Նիքեան սրբրը
իւզէրինէ . . . . . 446։
Գլուխ եվվել։ Իրիսթիան նիքեանէրնին սրբրը։ վէ սայիր թէ-
ֆէրրուաթը իւզէրինէ . . . . . 448։
Գլուխ եվվել։ Իրիսթիանլարըն նիքեանը եէտի սրբրլարըն պիրիսի տիր 448։
Գլուխ սանի։ Իրիսթիան նիքեանէրնին մէյմուռու։ մատոյսի
վէ մագամը . . . . . 45.։
Գլուխ սանի։ Նիքեան սրբրրընը խասիյէթլէրի իւզէրինէ . . . 458։
Գլուխ եվվել։ Իրիսթիանլարա պիր թանէտէն զիյատէ գարը
այմագ ճայիզ տէյիլ տիր . . . . . 458։
Գլուխ սանի։ Իրիսթիան նիքեանէրնին չէօզիւլմէզ ոլմասը . . 462։
Գլուխ սալիս։ Էվվէլա նիքեան սրբրրընին մանի սէպէպլէրի։
սանիէն իչուն էսասլը թէէսիս էտէն քիլիսէտէքի սէլա-
հիյէթ իւզէրինէ . . . . . 470։
Գլուխ եվվել։ Նիքեանէրն մանի սէպէպլէրի . . . . . 470։
Գլուխ սանի։ Նիքեանը մէն էտէն սէպէպլէրի վաղ վէ նասպ
էթմէքլէ քիլիսէտէքի պուլունան հիւքիւմէթ վէ սէլահիյէթ 478։
ՆԱՍԸԼ, ՕՆ ԱԼԹԸՆՃԸ։ — Սօն եաղլանմա սրբրը վերջին օծումն 483։
Գլուխ եվվել։ Վերջին օծումն Քրիստոս էֆէնտիմիզէն իճատ
օլմուշ եէտի սրբրլարըն պիրիսի տիր . . . . . 485։
Գլուխ սանի։ Սէյամէթ պապընտա վերջին օծումն սրբրընա
ինանմադ վէ մուղթէտիր օլան քիմսէյէ իճրասընատա պու-
ռունմադ լազըմ տըր . . . . . 488։
Գլուխ սալիս։ Վերջին օծումն սրբրընին մատոյսի։ մագամը
վէ մէյմուռու . . . . . 495։
ՆԱՍԸԼ, ՕՆ ԵԼՏԻՆՃԻ։ — Ալլահ վէ քէնտի քէմալէթլէրի . . . 499։
Գլուխ եվվել։ Ալլահըն վարլըղը . . . . . 500։
Գլուխ սանի։ Ալլահըն սախիի քէմալէթլէրի . . . . . 501։
Գլուխ սալիս։ Ալլահըն իլմի . . . . . 504։
Գլուխ թասի։ Ալլահըն մուրատը . . . . . 519։
Գլուխ խամիս։ Թաղտիրի իլահի (նախասահմանութիւն) . . . 519։
Գլուխ սատիս։ Ալլահըն ինանչար իւզէրինէ սուրէթի մուա-
ֆիգիթի։ վէ [illegible] մէն իտարէ էթմէսի . . . . . 526։
ՆԱՍԸԼ, ՕՆ ՍԷՔԻԶԻՆՃԻ։ — Ալլահըն լութֆու իւզէրինէ . . . 531։

ԼՐՈՒ ԻՄԻ Քրիստոս Լիկնաբիմիզուն Թէէսսիս օրտու 315
Պասպը սանի . Հէրքէս կիւնահրնտան խէյաս օրմաց իմին . կիւնահրարընդն հէրիսին պիրէր պիրէր խոստովանանայր քահանայա սէօյլէմէյէ մէնպուր վէ մէլզում տուր 323
Պասպը սալիս . Ազիզ բուհա զարբը օրան կիւնահ 328
Պասպը բաղի . Էսքի ահարն սրբրլարը 331
Պասպը խամիս . Ապաշխարութիւն սրբրընդն մէնմուրու, մստանսի, վէ մազամը 334
Պասպը ատրիս . Եվվելքի սէհրլէրուն իսթիմալ օրունան կանոնական բէսմի ապաշխարութիւն 339
Պասպը սապի . Ներոզութիւնլար 343
ՅԱՍԸՂ ՕՆ ԻՆՁԻԻՆՃԻՆ . — Ամենասուրբ Հաղորդութիւն սրբրը իւզէրինէ 351
Գրսմը էվվել . Հաղորդութիւն սրբրը իւզէրինէ 352
Պասպը էվվել . Քրիստոս Լիկնաբիմիզ Հաղորդութիւն սրբրընը իճաա էթտի 355
Պասպը սանի . Նէ կէօնէ վէ նասրլ օրուր քի Հաղորդութիւնսա Քրիստոս Լիկնաբիմիզ Թէքմիլ մէվճուտ պուլունուր . . 360
Պասպը սալիս . Քրիստոս կէրէկ մուպարէքլէնմիշ էրմէքտէ, կէրէք շարասուս, վէ պունլարը էն ուճաղ բարչալարընսա վէ էն ուճաղ տամչալարընսա Թէքմիլ վէ մէվճուտ պուլունուր 377
Պասպը բաղի . Պիր քրիսթիան Հաղորդութիւն սրբրընը իճրա էթմէք իչին նէ կէօնէ հազըրլըգ կէօրմէլի 381
Գրսմը սանի . Ամենասուրբ Հաղորդութիւն սրբրընդն սահիհ դուրսան, եանի պատարագ օրտուդու իւզէրինէ 385
Պասպը էվվել . Պատարագտա Քրիստոսուն իճաա էթտիկի սոնրա վէ սահիհ դուրսանը հէմ վար, հէմ Ալլահա սունուրուր . 388
Պասպը սանի . Պատարագդն դուրսանը հէմ սաղլարդն կիւնահլարընդն վէ ճէղալարընդն, հէմսէ Լոմիւչէրին ճէղալարընդն աֆվիրդիկա մուդթէսիր վէ միւսթէֆիա սիր 392
Պասպը սալիս . Հաղորդութիւն սրբրընդն մաստէսի, մազամը, վէ մէնմուրու 401
ՅԱՍԸՂ ՕՆ ՏԷՕՐՏԻՆՃԻՆ . — Քահանայութիւն սրբրը իւզէրինէ 409
Պասպը էվվել . Կարգ քահանայութեան Քրիստոստան իճաա ալունան սրբրլարը պիրիսի սիր 410
Պասպը սանի . Քահանայութիւն եանի բուհանի հիւքիւմէթ, նախաստ բուհանի իսթիղֆարիկէթի, եանի քահանայութիւն սրբրընդն միւթէատտիտ սէրէճէլէրի վէ խասիյէթի 414
Պասպը սալիս . Եպիսկոպոսլարդն տէրէճէսի, հուզուզու մէնմուրիյէթի վէ խասիյէթի քահանայլրա ֆայիդ սիր 421

մանտ ոբ։ յիւն էթմէմէք . . . . . 644։
ՅԱՍԸԼ ՆԻՐՄԻ ԻՖԻՆՃԻ։ — Կաթողիկէ քիլիսէնին թարիգաթը
բուհանիյէսի, վէ մուգաատաէս ային ու ատէթլէրի . . . . 655։
Գապը հելիլ։ Թարիգաթը բուհանիյէ Ալլահընն էմրինէ մուվա-
ֆըգ օլուպ, Ալլահա գիյատէթիյլէ մազպուլ տուր. Բէզա-
լիք պունլարընն պիրիր հալի հէմ Ալլահընն էմրինէ մուվա-
ֆըգ, հէմ մազպուլ պիր հալ տըր . . . . . 658։
Գապը սանի։ Բուհանի թարիգաթլարընն վազիֆէսի . . . . . 664։
Գապը սալիս։ (Արարոդութիւնը նէնեղեցուլ) քիլիսէ ային ու
ատէթի մուգաատաէսէլէրի . . . . . 667։
ՅԱՍԸԼ ՆԻՐՄԻ ԻԻԶԻՆՃԻՆ։ — Գոլոր սահիհլիք հանի չէ-
բաթլար, ճէհէննէմ, քաւարան, վէ ճէննէթ իւզէրինէ . . 674։
Գապը հելիլ։ Շէրաաթլար . . . . . 674։
Գապը սանի։ Ճէհէննէմ . . . . . 684։
Գապը սալիս։ Քաւարան . . . . . 688։
Գապը բապի։ Ճէննէթ իւզէրինէ . . . . . 696։

Գրքոյկը էվվել։ Լութֆուն լայլամ օլմասը իւզէրինէ 542
Գասլը էվվել։ Լութֆուն լուզումի ինսան կիւնահա տիւշմէ-
տէն էվվէլ 552
Գասլը սանի։ Լութֆուն լուզումի ինսան կիւնահա տիւշ-
մէսէն սոնրա 560
Գրքոյկը սանի։ Լութֆուն թէէսիրի վէ զուվվէթի 552
Գասլը էվվել։ Թովմայը Ասուածաբանլարըն լութֆունէ սու-
րէթլու թէֆսիր էթմիշլէրի 559
Գասլը սանի։ Լութֆուն ինսանը սայիհէնտիրմէսի 556
Գասլը սալիս։ Լութֆուն վասրթասրյա զազանրյան իւզրէթ . 560
ՅԱՍԸԼ ՕՆ ՏՕԳՈՒԶՈՒՆՃՈՒ։ — Մէլայիքլէր իւզէրինէ . . . 562
Գասլը էվվել։ Մէլայիքլէր վար, վէ թասլիաթլարը սատէ բուհ սոր 568
Գասլը սանի։ Մէլայիքլէրին խասիյէթլէրի 569
Գասլը սալիս։ Մէլայիքլէրին վազիֆէլէրի 572
Գասլը բաղի։ Մէլայիքլէրին լութֆ վէ սաատէթ հալի, վէ
պիր գրսմըն պու լութֆ վէ սաատէթ հալինատէն տիւշմէսի 574
Գասլը խամիս։ Մէլայիքլէրին վէ շէյթանլարըն ինսանլար ըլա
հիւանի միւլագաթը վէ մուամէլէսի, վէ սուլի միւլագաթ
վէ մուամէլէսի 577
Գասլը սատիս։ Մէլայիքլէրին ինսանլար իլէ հիւսնի միւլագա-
թը վէ չէֆաաթը, վէ ինսանլարըն մէլայիքլէրէ օլան ի-
պատէթի վէ թասվիրլէրինէ բայէթի 582
Գասլը սաղի։ Մէլայիքլէրին թասվիրլէրի, վէ պու թասվիր-
լէրէ պէզիմ բայէթիմիզ վէ իպատէթլէրիմիզ ճայիզ տիր . 589
ՅԱՍԸԼ ԵԻՐՄԻՆՃԻ։ — Աղիզլէրէ օլան իպատէթ իւզէրինէ . 598
Գասլի էվվել։ Աղիզլէր կէրէք հայաթտէ, վէ կէրէք վէֆաթ
իթմիշ օլսունլար, ճանճա սաղ տրրլար, վէ քէնտի մուա-
մէլէլէրինտէն ճանճա տուր օլմաղլար, վէ մէլայիքլէրէ պէն-
դէրլէր 600
Գասլը սանի։ Աղիզլէրէ օլան բուհանի հիւրմէթ 602
Գասլը սալիս։ Աղիզլէրէ միւրաճաաթ էթմէք, օնլարը չաղըր-
մաղ, վէ չէֆաաթլարընը տիլէմէք ճայիզ տիր 610
Գասլը բաղի։ Աղիզլէրին քէմիքլէրինէ, մասունքլարընա, վէ
թասվիրլէրինէ, իպատէթ, հիւրմէթ, սեճատ էթմէք, վէ
ազիզ վէ մուպարէք շէյլէրէ միւրաճաաթըմըզ ճայիզ տիր . 618
ՅԱՍԸԼ ԵԻՐՄԻ ՊԻՐԻՆՃԻ։ — Ֆիլիսէնին թէնսիլիլէրի իւզէրինէ 630
Գասլը էվվել։ Ֆիլիսէնին բաղար վէ նօրթուլար իւզէրինէ ճէ-
մաաթա թէնպիհի, Ալլահըն էմրինէ մութապըզ տրր . 634
Գասլը սանի։ Հիչ օլմազսա նըլտա պիր քէրրէ խոստովանանք
օլուսլ, Զատիկտէ Հաղորդութիւն արմայը 647
Գասլը սալիս։ Օրուճ նախօտ ըչրիլիզ թուքթուսլ, նասաղ զէ-

ՍԽՀՎԻՑԱԹ			ԹԱՄՀԻՀԱԹ
Տողին	Տաքը		
23	41	Հէպսի	Հէպսի
47	41	Փոտիսլուլարը	Փոտիսլուլարը
54	25	Գիւքեաֆաթ	Միւքեաֆաթ
64	18	Կէօզ	Գուլաց
69	33	Համարնութիւնակից	Համարնութենակից
108	28	Գէնիմ թաղմինաթըմ	Գէնիմ թայիմաթըմ
137	34	Գիրիք էրէն	Գիրիք իրէն
138	8	Մէպասաբնտան	Մէպասաբնտան
141	9	Հաթթլա	Հաթթա
153	40	Համագոյ	Նմանագոյ
162	17	Թէնէֆֆիւզ	Թէնէֆֆիւս
179	27	Նէշու վէ զուհու	Նէշր վէ զուհուր
190	7	Գիրի	Գէրիւ
229	5	Ալընը	Ալընը
243	7	Գինտէն զկյատէ	250
. .	14	Անընդատ	Անընդհատ
255	1	Sucramentum	Sacramentum
259	37	Դարգ քահայութեան	Կարգ քահանայութեան
260	35	Իօլիւնճէյէ գատար	Էպէտիյէ գատար
283	3	Ցոսպէյտէն	Ցոսպէյէ
311	11	Sacrifiatir est libollatuis	Sacrificatis et libellaticis
318	39	Իթաաթ էթսինսէր	Իթաաթ էթսինլէր
319	36	Ամէլլէրինէ	Ամէլլէրինի
344	29	Իհթիհդազընը	Խթիհդազընը
371	32	Գաչ	Գաչ
354	39	Աաղըտաճագ	Տաղըտաճագ
377	41	Տիրիսի տիր ուալարընպ	Տուալարըն պիրիսի տիր
388	4	Holoausta	Holocausta
394	33	Օիւնեանընն	Տիւնեանընն
395	41	Գիզլէրտէ	Գիզլէրէտէ
432	17	Տէյիլ տիր	Տէյիլ պիր
433	42	Թարիգը աշգ	Թարիգի ազ
449	34	Գունլարա	Գունլար
451	1	Ամսա	Ամմա
455	2	Միւճատէլէլէ	Միւճատէլէլէր
456	6	Գոո խուսուս	Գա խուսուս
. .	12	Ս. Գահանայապետտէ	Ս. Գահանայապետտէն
460	33	Սէօլէրի	Սէօղլէրինի
. .	40	Նօմոս	Նոմոճաս
462	1	Էմրինիզ	Էմրինի
. .	23	Սէպէպ	Սէպէպի
469	8	Մարգեաթիւնդրընը	Մարդիգութիւնընը
471	24	Ձէվապ	Ձէվաբ
472	19	Գաշընա	Գանգընա

ՀԱՍՈ-Ա

ՍԷՀՎԻՑԱԹ			ԹԱՀՄԻՀԱԹ
ՀԵՐԹ.	Սարբը		
6	30	Գաղը նիքեան	Գաղը նիքեան
17	17	Շէր'ի մալ	Զէր'ի մալ
18	23	Գէյֆիթ	Գէյֆիյէթ
.	24	Հիւբիւմէթինէն	Հիւբիւմէթինէ
14	40	Սըրրը	Սրրը
86	41	Գիրի	Գէրի
12	32	Կէօրմէզլէր	Կէօրմիւշլէր
15	7	Ինանրն	Ինանը
10	13	Միւհթէքիմ	Միւսթէգիմ
.	14	Միւնթէհի	Միւնթէքի
14	22	Խալիֆի	Խալիգի
18	31	Գուվվէթէ	Գուվվէթի
.	39	իչին	[illegible]
19	25	Իչին իճրասընա	Իչին իճրասընա
10	33	Իատէյի ճիւզիյէսի	Իրատէյի ճիւզիյէսի
13	21	Կիւնէ	Կէօնէ
14	41	Օլմամասընա	Օլուպ օլմամասընա
14	23	Ինանրն բասէթի	Ինանրն բատէթի
15	16	Գարանլըգ չէքեր	Գարանլըգ պաստը
20	1	Օլտուղունու	Օլտուղու
.	8	[illegible]	Ասուուածաբանութիւնէ
10	11	De persecerantia	De perseverantia
19	19	Խպաթլտրը տա	Խպաթլարտա
5	5	Օլանլարրն	Օնլարրն
9	9	Մախսուբ	Մախսուս
2	2	Թէչէքքիւբ	Թէզէքքիւբ
20	24	Սունուհ	Զուհուբ
3	3	Զքնութիւն եւ զազատկասս	Զքնութիւն եւ զազատ կամ
34	34	Տախիկիշ	Տախիլի
24	20	Գըլրրսա	Գըլարսա
9	34	Թէմամէթ	Թէմամիյէթ
.	11	Դարբսընը	Գարբսընը
10	30	Թէմայէթ	Թէմամիյէթ
.	34	Թէմայէթ	Թէմամիյէթ.
27	27	Սատագաթը	Սալիհլիյի
28	28	Սատագաթ	Սալիհլիք
25	25	Սալէհլիյի	Սալէհլիք
3	3	Առանց որոյ	Առանց որոյ ոչ
16	27	Աղիզ բուհ [illegible]	Աղիզ բուհ իլէ
19	18	Գուվվէթէ	Գուվվէթի
.	33	ինանմատըղըմըզա	Ինանամատըղըմա
15	14	Առանց որոյ	Առանց որոյ ոչ
.	28	Թէմալէթ	Գէմալէթ
	22	Մանասըզ	Մանասը

ՍԽԻՍԼ	ՍԱՐՔԻ	ՍԽԻՍԼ	ԹԱՀՍԻՀԱԹ
555	2	Գրլմագտան	Գրլբնմատրգտան
. .	6	Uongruislarum	Congruistarum
556	33	Հալինտ	Հալինն
558	16	Ինանկար	Ինանկար
558	18	Սալիհլիսկ գարշը	Սահիհլիսկ գարշը
558	8	(Սալիհլերի)	(Յալիհլեր)
560	4	(ե. 26) էօլտիրիւր	(՚. 26) էօլիւ տիւր
564	5	Սալիհլիսկ	Սահիհլիսկ
565	32	Principucon	Principium
566	25	Օքի սահիհրն	Օքի սահիհէն
571	18	Ինանկար իլլէ	Ինանկար իլէ
572	1	Ինթիշամրն իլէ տօղմուշ	Ինթիշամրն իլէ տօղմուշ
572	3	Ալլահ աղմուշանը թէնպիհ	Ալլահ աղմուշանը թէ
577	26	Սյրգ	Լայրգը
582	17	Տուր օրմալարը	Տուր օրմամալարը
589	10	Phrisgiar	Phrigiae
592	12	Ինսան թասվիրինի սրֆա-թընտա չէքէրիզ	Թասվիրինի ինսան սրֆա-թընտա չէքէրիզ
602	41	Էլլի պաշը (միսնապետ)	Էլլի պաշը
604	13	Գէնտէն այրրար	Գէնտէն այրրլար
614	28	Էթմէյէմ իւքթէտիր	Էթմէյէ միւգթէտիր
637	37	Իքրարրմրզ	Իքրամրմրզ
639	1	Եէնի ահտտա	Եէնի ահտա
673	4	Գումուր	Գուսուր
680	31	Կէչմի.	Կէչմէզ
689	31	Թէնպիհ	Թէսպիհ
691	10	Իթիրաֆ օլուպ	Իթիրաֆ էտիպ
702	7	Տույուրուր	Գույուրուր
702	24	Իպաթէմիզի	Իպատէթիմիզի
705	20	Նրա ֆրզրլար	Բաֆրզրլար
712	3	Իլմի նէզարէթ	Իլմի նէզարէթ
712	32	Ամիլէնին	Ամիլինին
718	21	Զեռնադրութիւնտա , եպ. ձեռնադրել օլանաց իսէ վէ իւչ քահանայ ձեռնադրել օլանաց իսէ. պիր եպիսկոպոս եէթէր	Զեռնադրութիւնտա Սեր. Զեռնադրել օլանաց իսէ իւչ . վէ քահանայ ձեռնադրել օլանաց իսէ պիր եպ. եէթէր
732	16	Քահանայ եպ. օլան	Քահանայ օլան , սար. օլան

Գին 40 դրամ
Վերջին խմբագիր

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0653276